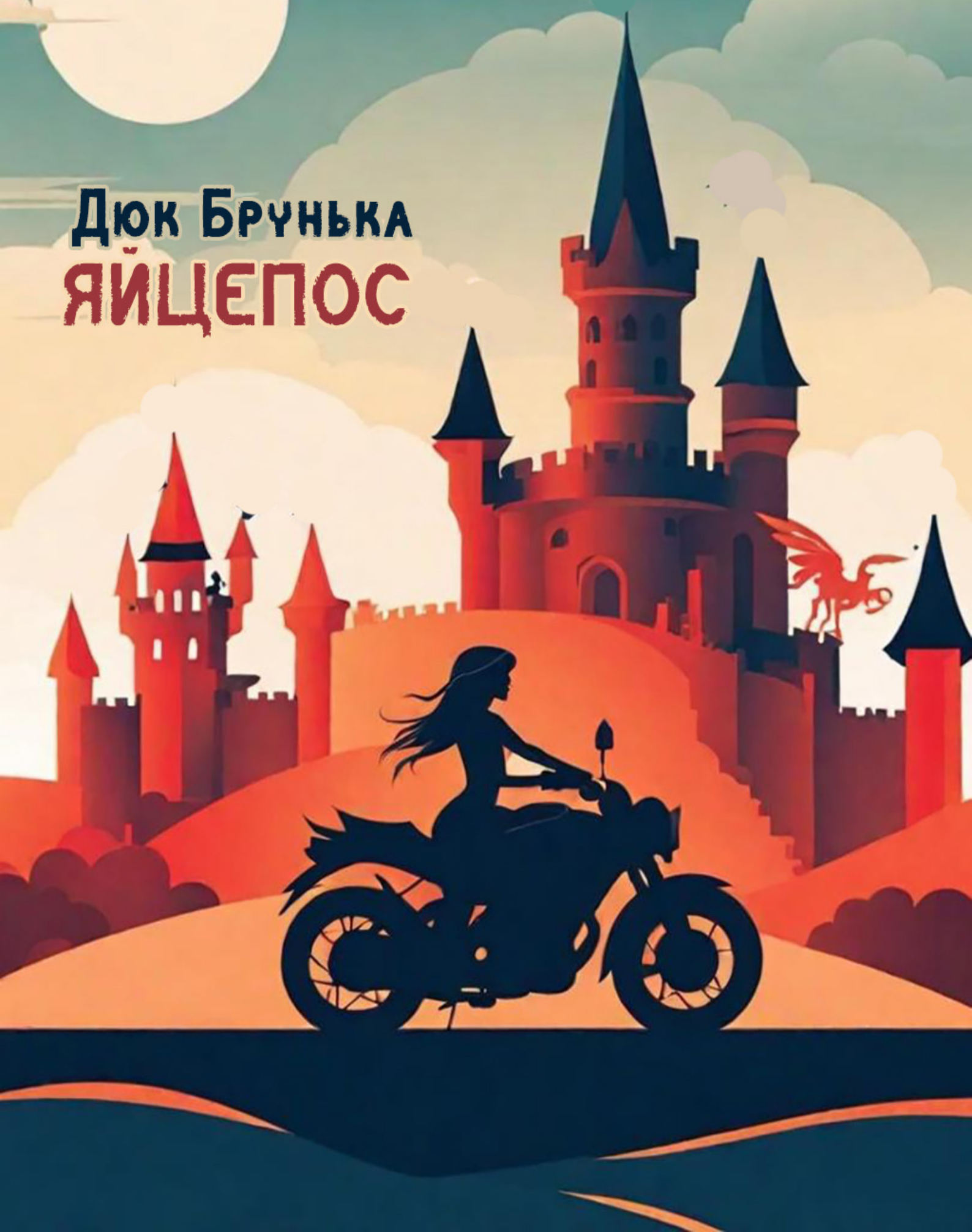
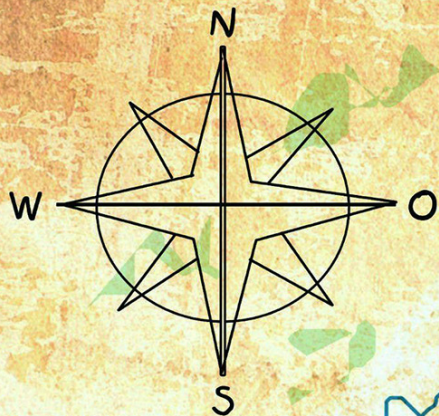

Дюк Брунька
ЯЙЦЕПОС

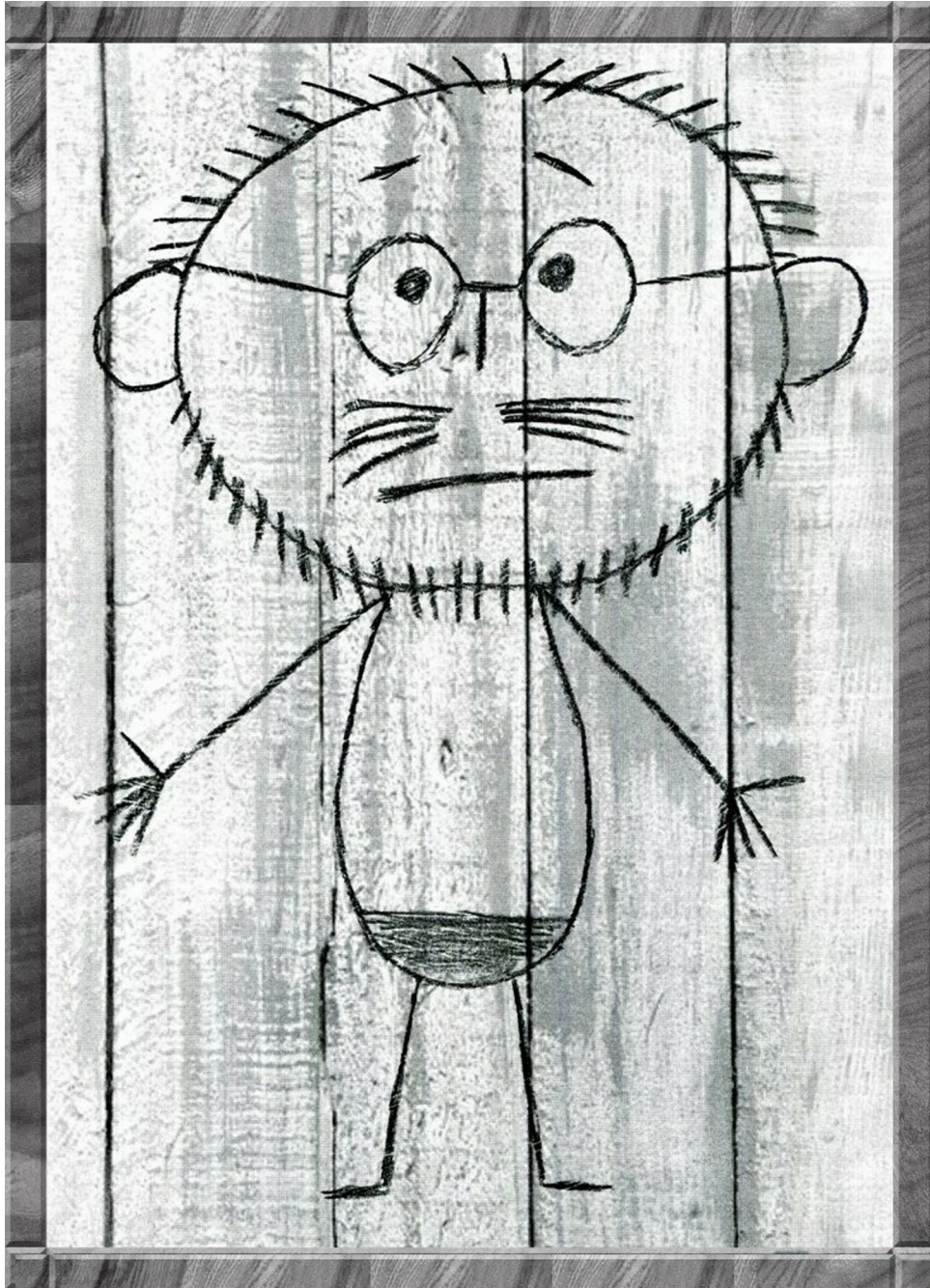

Терентопське королівство

Можливо, це Дюк Брунька?

Портрет роботи невідомого живописця
кінця XX – початку XXI століття.

Графіті на паркані.

Дюк Брунька

ЯЙЦЕПОС

Авжежвидав

Харків
2025

Брунька Дюк

Яйцепос. Книга перша. Страховиська та інші громадяни. – Х.: Авже-
жвидав, 2025.

, , книга «Страховиська та інші громадяни», котра є першим томом тр томного так званого Терентопського «епосу» (або Терентопських хронік) із загальною назвою «Яйцепос», одного з найтаємничіших, найзагадковіших, найсекретніших сучасних письменників – Дюка Бруньки. У британців є епос про короля Артура й лицарів Круглого Столу; у германців – про королевича Зигфріда й нібелунгів; у ірландців – про героя Кухуліна й уладських витязів; у французів – про графа Роланда й лицарів Карла Великого, і таке інше й тому подібне. Багато країн і народів мають свої власні героїчні та чарівні епоси. А харків'яни свого власного харківського епосу не мають. От на ґрунті «квасного харківського патріотизму» таємничий Дюк Брунька і спробував ушкварити, аби Харків у цьому аспекті не пас задніх, якщо не чисто харківський, то хоча б поблизухарківський сучасний «чарівно-лицарський епос». Ця (у позитивному сенсі слів) химерна, бешкетна, курйозна, божевільна писацька витівка адресована людям хорошим (добрим, щиросердним, веселим, справедливим, порядним...), віком від середнього шкільного (13 +) до пенсійного включно, читачам із добрим почуттям гумору, що цінують мистецьку оригінальність та дотепність; зокрема таким, що люблять Харків, та бажають дізнатися про нього більше. (А от людям поганим – підлим, брехливим, злим, підступним, жорстоким, несправедливим... – читати цю книгу суворо забороняється, а якщо вони порушать заборону і намагатимуться читати, то на них впаде прокляття автора). Цей твір є зухвалою сумішшю із пародійного лицарського роману, іронічного міліцейського детективу, сучасної веселої чарівної казки, кумедного авторського екзистенціалізму та забавного довідника з харковознавства. Втім, ці писання здатні читачів не лише повеселити і забавити, але й дещо розширити їхні ерудицію та світогляд, а можливо, і спонукати замислитися про речі важливі і корисні.

ПЕРЕДМОВА

вишуканого пройдисвіта

аа... Ааа... Ааапчхййй! *

** Коментар до «Передмови вишуканого пройдисвіта»:
Ні, зовсім не це хотів сказати я, так званий вишуканий пройдисвіт, у своїй передмові.*

Це я просто чхнув.

Тільки роззявив був рота, аби висловити передмову, як тут недоречно залоскотало в ніздрі, і замість передмови пролунало чхання.

А якби не свербіння в носі, то я у своїй передмові повідомив би отаке:

Безцінний читачу! – сказав би я. – Я, так званий вишуканий пройдисвіт, маю честь запропонувати твоїй увазі цікаві й захоплюючі писання таємничого й загадкового автора Дюка Позаславовича Бруньки; писання, що сам цей пописувач назвав їх «Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова», але я придумав заголовок коротший: «Яйцепос».

У них ти зможеш багаторазово прочитати чимало вражаючих і гарних літер (аж цілих тридцять три з апострофом на додачу, не рахуючи іншомовних, котрі теж подекуди трапляються), як приголосних, так і голосних, як ненаголошених, так і наголошених, як рядкових, так і заголовних; не кажучи вже про розділові знаки, а саме: крапки, крапки з комою, двокрапки, багатокрапки, тире, дефіси,

дужки, лапки, знаки питання, знаки оклику, і навіть (хто б міг подумати) – коми!

А крім букв і розділових знаків, але з їхньою допомогою, – продовжував би я, – ти, безцінний читачу, побачиш у цих писаннях пригоди славних лицарів і магічні дива чудотворців; розшукову діяльність проникливих детективів і чудернацькі вчинки дивакуватих громадян; таємничі загадки та загадкові таємниці, над котрими зможеш досхочу поламати голову; велику любов і похвальні справи позитивних героїв та шкідливі справи і підступність персонажів негативних; чимало смішного і курйозного, пізнавального і повчального; навіть, крім усього іншого, осягнеш екзистенційні рефлексії Автора, виражені, втім, у досить кумедній формі.

Але перш, ніж продовжити сприймати цю мою передмову, безцінний читачу, – зауважив би я, – я тобі, якщо не від щирого серця, то хоча б від щирого мозку, раджу для початку прочитати кілька сторінок, або навіть кілька розділів пропонованого твору Д.П. Бруньки. А потім, якщо буде бажання, повернутися сюди і продовжити ознайомлення з моєю передмовою. Можливо, при читанні перших сторінок або розділів «Яйцепосу» у тебе, безцінний читачу, виникнуть питання, і ти захочеш відповіді на них знайти тут, у передмові. Не знаючи твоїх майбутніх питань, я, звичайно, не можу гарантувати, що подальші мої теревені виявляться відповідями на них. І все ж, раджу вчинити так.

Сподіваюся, читачу, ти скористався моєю порадою, – продовжив би я, – і сприймаєш подальшу частину передмови вже після ознайомлення з початком писань Дюка Бруньки.

Ці писання потрапили мені до рук дуже випадково, під час моєї прогулянки на лоні природи в околицях міста Харкова. Я цей опус просто знайшов. Ага, ось так: просто раптом рукопис ВИШУКАВ, ПРОХОДЯЧИ СВІТ, тобто не весь світ, а ту частинку світу, що є ліском поблизу Харкова. Ось через це я й назвав себе в заголовку передмови «вишуканим пройдисвітом», у хорошому сенсі цих слів. Педантичний філолог може заперечити, що в даному разі правильніше було б не «вишуканий», а щось на кшталт «вишуканець», і не «пройдисвіт», а щось на зразок «світопроходець» або просто «перехожий», але я легковажно відкидаю такі прискіпування, як несуттєві.

Докладніше про обставини потрапляння даного тексту до моїх рук розповім у «Післямові вишуканого пройдисвіта», котру розміщу в кінці цього так званого епосу.

Отже, знайшов я ці писання й прочитав. Читиво мене потішило. Вирішивши, що ці так звані Терентопські хроніки можуть потішити й інших індивідуумів, забажав я рукопис таємничого Дюка Бруньки опублікувати, всучивши його якомусь хорошому видавництву.

Про Автора, цього самого Дюка Позаславовича Бруньку, мені нічого невідомо (крім хіба тільки його наймення, котре я взяв лише завдяки перебуванню імені, по батькові та прізвища на першому аркуші рукопису, над його, рукопису, заголовком); жодних відомостей про цю людину я не знайшов, тому й називаю його «таємничим і загад-

ковим». Не знаю, юнак він чи старець, чоловік чи жінка (у світовій літературі відомі випадки, коли жінки-письменниці творили під чоловічими псевдонімами)... А може, це взагалі не людина, а гурт людей, які написали твір колективно під одним псевдонімом (таке у світовій літературі теж бувало). Ну, щоправда, в тексті Автор описує себе як чоловіка тисяча дев'ятсот шістдесят другого року народження, брюнета в окулярах, з вусами і борідкою (у двадцять четвертому розділі); згадує, що у дитинстві жив на харківській вулиці Садовій (яка тоді називалася інакше) у будинку № 10/12 (у двадцять першому розділі); і що тринадцять років працював друкарем у друкарні, котра мала місце в історичному центрі Харкова (у шістнадцятому розділі). Але ж не факт, що ці свідчення є правдою, а не авторськими фантазіями.

Можу припустити, що який-небудь вразливий екзальтований читач, ознайомившись із цією епопеєю, висуне версію, мовляв, Дюк Брунька особисто бував у паралельному світі, котрий перебуває в інших вимірах, інакше звідкіля йому, мовляв, знати все те, що він тут описав.

Можу припустити також, що читач скептичний і саркастичний на це заперечить, мовляв, Автор (судячи з його писань) – зовсім не мандрівець до інших вимірів, а з'їхалець, так би мовити, з власного глузду. Я, на жаль, не можу надати переконливих доказів того, що Автор з глузду не з'їхав, а психічно здоровий – жодних медичних довідок щодо стану його розуму я, звичайно, на руках не маю.

Одного разу сам чув, як якийсь скептик, котрий прочитав «Майстра і Маргариту», заявив, та ще у телевізорі

(до цього перехожого на вулиці підійшли кореспонденти з камерою й мікрофоном), мовляв, він на сто відсотків упевнений, що Михайло Булгаков був просто божевільним, бо, каже, у психічно здорової особи не може бути настільки багатії уяви.

Щось подібне можна почути від суб'єктів, котрі вважають себе прагматичними, солідними й практичними, і щодо творів Франсуа Рабле, Джонатана Свіфта і тому подібних небанальних фантазерів.

А от особисто я впевнений, що ці писання Дюка Бруньки, як і писання Рабле, Свіфта й Булгакова, – наслідок саме багатії уяви, а зовсім не хвороби мозку.

Одним словом, Автор (єге ж, Дюк Брунька називає себе в цих писаннях саме так – Автор; саме з великої літери, що, як на мене, навіть децю нескромно) – фігура таємнича, загадкова, секретна, широким верствам людства геть невідома.

Якщо після публікації цього, м'яко висловлюючись, епосу він (або вона, або вони) з'явиться у видавництві з обуренням, що, мовляв, порушені його авторські права, що він не давав дозволу на публікацію тощо, то нехай видавництво пошле його на... ні, просто на зустріч ізі мною, а я вже йому яа-ак... Гм. Ну, одним словом, якось улагоджу цей скандал.

Про Автора (ким би він там не був – чоловіком, жінкою, або колективом) із цього рукопису я зрозумів наступне: що він наш сучасник, котрий мешкає, або мешкав у місті Харкові чи Харківській області, і страждав на так званий квасний харківський патріотизм. Через те й пригнічував його той факт, що харків'яни, на відміну від

багатьох інших, не мають свого власного чарівно-лицарського епосу.

От у германців, наприклад, є епос про королевича Зигфріда й нібелунгів; у ірландців – про героя Кухуліна й уладських витязів; у британців – про короля Артура й лицарів Круглого Столу; у французів – про графа Роланда й лицарів Карла Великого, і таке інше й тому подібне. Навіть Київ, до якого теперішній статус столиці Української республіки перейшов від Харкова, оспіваний у билинному епосі про славетних витязів Київського князя Володимира Красне Сонечко – Іллю Муромця, Дюка Степановича, Добриню Микитича, Ставра Годіновича, Олешу Поповича та решту. (До речі, не виключаю, що ім'я Дюк таємничий громадянин Брунька отримав саме на честь давньоруського билинного богатиря Дюка Степановича). А також – і в наступних літературних київських чарівних епосах; наприклад – «Святославич, вражий годованець» Олександра Вельтмана...

А от у харків'ян нічого такого, мовляв, немає.

Якщо ти, безцінний читачу, прочитавши попередні абзаци, вирішив, що харків'яни взагалі не складали лицарських епосів, то, виходить, ти не так мене зрозумів. Складали. Наприклад, харків'янин Василь Григорович Маслович написав віршований епос «Утаїда» про пригоди лицаря Утая. Що той твір був надрукований 1816 року в журналі «Харьковский Демокрит» – періодичному виданні гумористично-сатиричного напрямку. (Давньогрецький філософ Демокріт вважається чолов'ягою дотепним та веселим, тому його ім'я і втрапило в назву часопису харківської гумористики). Чому Маслович запропонував свій лицарський епос саме гумористичному журналу? Не тільки

тому, що журналістика в Україні робила лише перші кроки й журналів було дуже-дуже мало (конкретно: лише два; і обоє харківські; і обоє друкувалися у одній друкарні; до речі, тій самій, де за півтора з гаком сторіччя потому працював і сам Дюк Брунька, якщо він не набрехав). І не тільки тому, що засновником і видавцем «Харьковского Демокрита», а також автором більшості текстів, що друкувалися там, був не хто інший, як він сам – Василь Маслович. Але й тому, що «Утаїда» – поема іронічна, дотепна пародія на чарівно-героїчні лицарські епоси.

Отож, я мав на увазі не те, що харків'яни не складали лицарських епосів, а те, що в цих епосах Харків не фігурує й не згадується. От, наприклад, Київ присутній у вищезгаданій «Утаїді», а Харків – ні, хоч і написана вона саме в Харкові.

Не зміг Дюк Брунька, бач, терпіти таку обділеність у цьому аспекті рідного міста, й у нападі kwasного харківського патріотизму вирішив створити такий-сякий, якщо не чисто харківський, то хоча б, так би мовити, поблиухарківській чарівно-лицарський епос (втім у двадцять четвертому розділі за назвою «Відрядження чудотворця» дія на декілька хвилин таки переноситься безпосередньо до міста Харкова). Чарівний епос з типовими для цього жанру персонажами: лицарями, драконами, королями, феями, єдинорогами, перевертнями, принцесами, грифонами, чарівниками, велетнями, ельфами, привидами, вампірами, русалками тощо; і з типовими сюжетами і темами. Епос, де основні події розгортаються, втім, не в якісь легендарні й билинні часи, а в новітню епоху – восени 1995 року. Епос, де поряд із властивими середньовіччю лицарськими турнірами, лицарськими ж замками тощо, фігурують і більш

сучасні явища: військовий літак, колгоспи, автомобілі, трамваї, комп'ютери, міліція, піонерська організація... і навіть пам'ятник Леніну!

І, мабуть, нашивидкуруч вирішивши ушкварити ось такий, м'яко кажучи, епос, Дюк Брунька протягом тридцяти років утілював у життя це рішення. Чим, мовляв, харків'яни гірше за інших? Нехай і в Харкова буде...

Отже, натворив.

І, можливо, це правильно, бо сучасній українській літературі бракує чарівно-лицарських епосів. Принаймні я жодного сучасного українського чарівно-лицарського епосу не зустрічав. Тож ми маємо бути вдячними таємничому Дюку Бруньці хоча б за намагання дати те, чого не вистачає. Тим більше, що нова українська література і розпочалася наприкінці вісімнадцятого сторіччя саме з чарівно-іронічного епосу (так, про парубка моторного, і хлопця хоть куди козака); але після того власними чарівно-іронічними та чарівно-лицарськими епосами Україна якось не рясніла, якщо я не помиляюсь. (Але нахабно збрехав би той, хто бовкнув би, що, мовляв, крім «Енеїди» Котляревського, в українській літературі взагалі нема іронічних епопей. Є, звісно ж, є. От, наприклад, «Незвичайні пригоди трьох Обормотів у Країні Чудес» Віктора Рафальського. Або «Левине серце» Павла Загребельного. Або, скажімо, трилогія Євгена Гуцала про пригоди Хоми Прищети. Або діалогія Олега Чорногуза про пригоди Євграфа Сідалковського...)

Головним, так би мовити, стрижнем цієї епопей Автор зробив (для більшої, як він стверджує, захопливості) детективну історію про викрадення рідкісної речі й розшуки викраденого. На цей стрижень нанизані, як

шматочки баранини й цибулі на шампур у шашику, інші забавні історії. Крім прози в ці писання засунуті де не де поезія й драматургія.

Судити про якість цього розгонистого творіння – тобі, читачу, та критикам. Може, когось із них ця книга спантеличить невизначеністю жанру, може, хтось із них обурено вигукне: «Та що взагалі це таке?! Казка не казка, детектив не детектив, фантасмагорія не фантасмагорія, довідник не довідник, постмодернізм не постмодернізм, анекдоти не анекдоти, космогонія не космогонія, арабески не арабески, притчі не притчі, утопія не утопія, фентезі не фентезі, пародія не пародія, містифікація не містифікація... Якийсь літературний вінегрет! Тобто, висловлюючись філологічніше, якась еклектика».

Так само у 1833 році два відомі літературні критики – Віссаріон Бєлінський і Осип Сенковський (він же Барон Брамбеус, він же Тютюнджу-Оглу, він же А. Бєлкін, він же Морозов, він же Адам фон Жєнихсберг, він же Хохо-тенко-Хлопотунов-Пустяковський, він же С. С. С., він же Пьотр Снєгін, він же Іван Іванов-син, він же Карло Карліні) – спантеличилися визначенням жанру твору дотепного й оригінального російського письменника, вже згаданого вище Олександра Вєльтмана, «МММСДXLVIII рік». Перший написав: «Що це таке? Казка не казка, роман не роман...», а другий: «Це не вчена дисертація, не алегорія, не повість, не поема й не роман, а бозна що». До слова, на відміну від Бєлінського, Сенковський був не тільки критиком чужих творів, а й сам доволі талановитим і дотепним прозаїком, автором новел, оповідань, повістей і навіть роману. У «Яйцепосі» Дюка Бруньки зустрічаються цитати з його творів у якості епіграфів.

Майже впевнений, що цей, так би мовити, епос Бруньки, незважаючи на присутність у цьому так званому епосі лицарів, драконів і чарівників, тобто персонажів, здавалося б, цілковито фентезійних, може не сподобатися фанатам традиційного фентезі, солідного і патетичного (де на обкладинках часто-густо зображені красені-богатири або красуні-богатырки з блискучими мечами в руках, або ж красені-маги або красуні-феї з чарівними паличками, або ж лускаті дракони зі спопеляючим вогнем із роззявленої пащі, і т.д.). Бо дуже не вписується цей твір Бруньки в рамки типового фентезі. Навіть здається, що Брунька прагнув утнути якесь антифентезі. Наприклад, у фентезійних творах зазвичай не вказуються точні дати описуваних подій, а у «Яйцепосі» названі точні дати, а часто-густо і навіть час (іноді з точністю до хвилини чи секунди). Або, скажімо, автори фентезі, як творів епічних, розповідають там про своїх персонажів, а не патякають про самих себе. А Брунька періодично згадує себе самого, та перериває оповідки розмовами, ба навіть суперечками зі своїм власним мозком, представленим в образах Лівої та Правої мозкових півкуль.

А от мені сподобалася своєрідність цього читива. Беручи типові для епосів та фентезі сюжети і теми, Автор підносить їх по-новому, ламає шаблони і стереотипи. Також мені сподобалося, що Автор майже не вдається до пафосу й патетики, що є доволі типовими для традиційних епосів. Якщо б ці досить химерні й у деякому роді курйозні писання були надмірно пафосними, то читати їх, напевно, було б важкувато, а може і нестерпно. Але пафос Автор замінив іронією й самоіронією (що доходить іноді майже до самоприниження), і під соусом гумору, так

би мовити, це читиво поглинається досить легко й приємно. Як написав у комедії «Жаби» дотепний Арістофан: «Подай хтось ліру! Втім не треба ліри. Подайте тріскачку мені та бубон».

Слово «читиво», до речі, я тут уживаю в найпозитивнішому аспекті (на відміну від снобів, що презирливо читивом називають виключно халтурні тексти), у значенні «те, що можна читати», бо те що читати неможливо я читивом не назву – то було б нелогічно, бо ж іменник «читиво» походить від дієслова «читати».

Взагалі вважаю: якщо вже людина здумала скласти небилиці, то, принаймні, повинна робити це за можливістю дотепно й легко, бо небилиці – штука не дуже солідна, навіть якщо в них закладено мудрі думки. Справедливо зазначив Олександр Сергійович Пушкін: «Фантастичні казки тільки тоді й хороші, коли писати їх неважко». (Промовив він це після того, як письменник Володимир Федорович Одоєвський поскаржився, що йому нелегко було скласти «Пістряві казки»). А небилиці вимучені, позбавлені іронії й напхані патетикою, мені нецікаві. Такі небилиці пробачні стародавнім авторам із поваги до їхньої древності, а сучасним мені важко простити надмірну патетику небилиць.

Хоча в цій книзі фігурують лицарі, чарівники, дракони тощо, складається враження, що Дюк Брунька писав її не стільки під впливом середньовічних лицарських епосів, скільки внаслідок захвату від іронічних творів Франсуа Рабле, Джонатана Свіфта, Карло Гоцці, Ернста Т.А. Гофмана, Івана Котляревського, Григорія Квітки-Основ'яненка, Миколи Гоголя, Льюїса Керролла, Даниїла Хармса, Євгенія Шварца і тому подібних дотепних і тала-

новитих літераторів. (На це натякають, крім іншого, згадування таких літераторів там і сям у тексті Бруньки й присутність цитат з їхніх писань, зокрема й у якості епіграфів). Тож читачеві, що полюбляє не «серйозне» (тобто солідне й патетичне) фентезі, а такі іронічно-казкові чи іронічно-фантастичні писання, теоретично може прийти до шмиги і так званий епос Дюка Бруньки. Тому, вважаю, не варто обкладинку для цієї книги робити у типово фентезійному стилі, бо це введе читачів у оману, і той читач, якому книга адресована, зирнувши на палітурку, байдужо пройде повз, а той, що спокуситься зовнішньою картинкою, почитавши, буде розчарований, бо книжка не відповідна його смакам. Хай обкладинка буде, наприклад, у стилі реалістичного фотодокументу, або у стилі карикатури, або стилізована під якусь манеру образотворчого мистецтва (навіть кубізму чи абстракціонізму), аби лише не у манері, повторюю, типового, солідного та пафосного, фентезі.

Що ж до недоліків цього тексту, то... Про вади, котрі, звісно, теж мають місце в цьому творі, нехай злостивлять жовчні критики – це їхня робота, їм, мабуть, гроші платять у тому числі й за відшукування хиб. Я ж відзначу тільки три.

По-перше, Автор час від часу вдається до просторікування моралізаторського штибу, що було поширено в художній літературі минулих сторіч, але в сучасній такі проповіді виглядають анахронізмом.

По-друге, захоплюється викладанням географічних, історичних, літературознавчих та інших фактів, через що окремі ділянки тексту нагадують краєзнавчий, істори-

чний, літературознавчий або ще який-небудь довідник, а не красне письменство.

По-третє... Ф.М. Достоевський якось написав (в одному з листів), що «а захопливість я, до того дійшов, що ставлю вище художності». Склалося в мене враження, що й Дюк Брунька, придумуючи свої так звані Терентопські хроніки, захопливість ставив вище художності. Тому літературний гурман, естет, сноб, що обожнює художн ст у вигляді хитросплетених словесних мережив, багатоабзацних пейзажів і портретів, і головоломних, може бути деяким аскетизмом тексту в цьому аспекті. (Втім, твердження, що в геть відсутня всяка художність, було б).

Але наявність у творі забавних історій дозволяє мені вибачити Авторів ці ганджі. Сподіваюся, й інші читачі будуть поблажливі до слабкостей Автора. Проте читач, що більше надмірної нав'язливої художності цінує повчальність, пізнавальність, захопливість і дотепність, вищеперераховане може прийняти не за недоліки, а за переваги.

На жаль, розділи цих так званих Терентопських хронік безпардонно переплутані, через що порушена послідовність подій. Ну, тобто, з точки зору здорового глузду, усе має починатися з першого розділу, за яким іде другий, після нього – третій, потім – четвертий, слідом – п'ятий, а там — шостий, сьомий, восьмий... і так далі, згідно з порядковими номерами. А тут... Починається із тридцять шостого розділу, за ним іде сімнадцятий (розділи цього опусу, до речі, Автор називає «щось»), за ним – другий, потім – сорок третій, потім – перший, потім – чотирнадця-

тий, усередині якого розташувалися п'ятнадцятий і шістнадцятий, потім – п'ятдесятий, потім – дев'ятий... і так далі, у повному безладді. Хаос. Плутанина. Таке враження, що рукопис було розсипано, і аркуші нашивидкуруч зібрали, не подбавши розкласти за порядком. Але в такому разі переплуталися б сторінки, а тут – цілі розділи. Добре ще, що Автор до назв розділів додав дати, тобто вказав, у які саме роки, місяці й дні відбувалися описані в цьому розділі події.

У мене була сильна спокуса виставити розділи правильно, за порядком номерів, але, подумавши, що, можливо, така плутанина не є наслідком випадковості, а задумана Автором, залишаю без змін. Такі, так би мовити, літературні ігри з перетасовуванням розділів були популярні, наприклад, серед письменників-романтиків початку ХІХ сторіччя. (Скажімо, роман «Мюннгаузен» Карла Лебрехта Іммермана починається з одинадцятого розділу, а перший стоїть після п'ятнадцятого. Або в повісті «Княжна Мімі» вже згаданого вище Володимира Одоєвського – передмова розташована не на початку, а між третім і четвертим розділами. А в романі «Життєва філософія кота Мурра» Ернста Теодора Амадея Гофмана взагалі перемішані шматки з начебто двох різних творів двох різних письменників. І таке інше.) Може, роблячи щось подібне, Дюк Брунька хотів натякнути, що він дотримується традиції романтизму витребенькуватися? Проте літератори випендрювалися і до епохи романтизму. Наприклад, за 70 із заком років до того як Одоєвський утнув вищезгаданий трюк із передмовою «Княжни Мімі», Лоренс Стерн – один із найоригінальніших і найдотепніших письменників в історії світової літератури – передмову до

свого роману «Трістрам Шенді» (повна назва «Життя і думки Трістрама Шенді, джентльмена») помістив теж не на початку цього роману, а аж у двадцятому розділі його третього тому. А у четвертому томі в нього після двадцять третього розділу йде двадцять п'ятий, бо двадцять четвертий був видраний із рукопису головним героєм, котрий вирішив, що той зайвий. А в дев'ятому томі між розділами XXV і XXVI розташовані вісімнадцятий і дев'ятнадцятий розділи. Тобто розділи XVIII і XIX у тому томі є також між розділами XVII і XX, але там вони являють собою чисті білі сторінки без будь-яких букв.

А втім все-таки я не певен, що роблю правильно, залишаючи все як є.

Вчиню так: запропоную читачеві два «Змісти» на вибір (пришпандоривши їх після цієї моєї передмови). У «Змісті № 2» розділи стоятимуть згідно порядковому номеру, а в «Змісті № 1» – у тому безладі, як вони розташувалися в тексті. Якщо читач любить порядок і скрупульозність, воліє, аби сюжет розвивався чітко за хронологією, де одні події послідовно, так би мовити, чіпляються за інші, то нехай за допомогою «Змісту № 2» пунктуально дотримується черговості, відшукуючи в тексті розділ з потрібним номером. Якщо ж читач не настільки педантичний і сприймає легкий хаос, деяку фрагментарність, а вже тим більше якщо він любить головоломки, захоплюється складанням із розрізнених шматочків пазлів або мозаїки, то нехай чухрає від початку до кінця цього писання, ковтаючи розділи в тому порядку, або, правильніше сказати, у тому безладді, як вони вишикувалися в тексті й «Змісті № 1», і складаючи в умі у ході читання з перетасованих уривків тексту зага-

льну картину. У «Змісті № 2» будуть номери розділів, а в «Змісті № 1» – їхні назви. Коротше, безцінний читачу, вибирай сам, науково висловлюючись, алгоритм читання цих хронік.

Рукопис я розбив на три книги, прикинувши, що читачеві буде зручніше мати справу із трьома легкими й нетовстими томиками, аніж з одним грубим і важким. Розбив чисто механічно, прикинувши на око, аби було приблизно порівну. (Так само, до речі, видавці у свій час вчинили з рукописом «Володаря кілець» Джона Толкіна, розбивши його на три книги). Придумав для кожної книги заголовки і підібрав епіграф (кажу тільки про заголовки й епіграфи для книг; заголовки й епіграфи для розділів придумав і підібрав сам Автор, то пак Дюк Брунька).

До рукопису додавався невеликий збірник цитат, зібраних Автором Терентопських хронік, то пак Дюком Брунькою. Для чого він зібрав ці висловлення класиків – незрозуміло. Чи то планував вставити їх у свій текст, наприклад, у якості епіграфів, та передумав, або не встиг, чи то орієнтувався на них як на якесь керівництво до дії, чи то... Їх на всяк випадок поміщу в «Додатку», у кінці цього так званого епосу. Крім аркушів із текстом, був у цьому стосі паперу й аркуш із картинкою: намальованою різнокольоровими олівцями мапою Терентопського королівства. Малюнок непрофесійний, зроблений явно не справжнім картографом чи художником, а якимось у цій справі дилетантом, можливо, самим Автором, тобто Дюком Брунькою. Якщо видавництво вважатиме за потрібне надрукувати його в книгах «Яйцепосу», то може помістити, наприклад, на форзацах, аби читач, заглядаючи туди, міг орієнтуватися в географії описуваних у творі

подій. Не дуже далеко від місця, де я знайшов рукопис, на дерев'яному паркані я побачив зображення людини в окулярах, з борідкою та вусами. Оскільки Дюк Брунька описав у «Яйцепосі» себе, як чоловіка в окулярах із вусами та борідкою, то не можна повністю виключати, що намальований саме він. Я цю частину паркану сфотографував, і про всяк випадок теж пропоную видавцям. Це зображення можна помістити на самому початку книги в якості фронтиспіс, як можливий портрет Автора. Картинка дуже примітивна, непрофесійна, на рівні дитячого малюнка, але через брак інших портретів Дюка Бруньки... Як то ка- жуть, на безриб'я і рак риба.

Сподіваюся, безцінний читачу, що забавні писання Дюка Бруньки тебе, як мінімум, повеселять. Сміх корисний для здоров'я, стверджують медики, і навіть продовжує життя. Тому, якщо це, у хорошому сенсі слова, нагромадження літер і розділових знаків викличе в читача посмішку, сміх, або навіть регіт, то значить, воно є корисним ну хоча б із медичної точки зору.

А може, хтось під оболонкою нібито безтурботного літературного блазнювання виявить думки про речі важливі й потрібні. Може, хтось, посміявшись, замислиться. А мислити, безумовно, дуже здорово.

Отже, Автор зопалу втнув епопею, химерну, курйозну, забавну, місцями смішну, місцями повчальну, а ти, безцінний читачу, якщо маєш бажання, читай і що називається мотай на вус. (Електричну гірлянду слід мотати на новорічну ялинку, а повчальні історії – на вус. Не буду уточнювати, на які відростки голови треба вішати локину, бо не певен, що її взагалі слід присуджувати до повішення. Якісна локина заслуговує на втоплення. В сли-

ні й шлунковому соку.) Якщо вусів немає – мотай на бороду. Безбородий – мотай на локон. Лисий – на брову. Безбровий – мотай на рослинність під пахвою або в іншому місці тулуба. Якщо там поголив... Ну, не знаю... Ну, може в ніздрях є волосинки. Мотай на них. А якщо вже й у ніздрях пустельно, то тоді доведеться ці історії не намотати на волосся, а зарубати на носі.

Взагалі, як співається в одній іноземній пісні:

Ля-ля-ля-ля-ля-ля,
Тра-та-та-та-та-та.

Що в перекладі з тієї іноземної мови на нашу означає: «Хто читає добрі книжки, той великий молодець». Чесно кажучи, я не знавець тієї іноземної мови, тому переклав, спираючись не на знання, а на інтуїцію.

От що сказав би я, так званий вишуканий пройдисвіт, у своїй передмові, якби в мене не засвербіло в ніздрі так невчасно, через що замість передмови пролунало чхання.

І сказавши все це, я б підписався під сказаним своїми ініціалами:

Так званий вишуканий пройдисвіт – такий собі
Г. М. К.

ЗМІСТ № 1

Книга перша. СТРАХОВИСЬКА ТА ІНШІ ГРОМАДЯНИ

Що начудив Хома Лукич – <i>сторінка</i>	33
Корчма «Під Рятівною Мухою»	– 84
Замах на подвиг	– 117
Народний людожер	– 140
Введення в, так би мовити, терентопознавство	– 181
Викрадення в Абрикосовій	– 204
Виробник-винахідник драконів	– 216
Викрадення в Абрикосовій (продовження)	– 240
Підпільна країна	– 252
Викрадення в Абрикосовій (закінчення)	– 279
Перетворення табуретки	– 293
Стайня Опери та Балету	– 356
Функціонування слідчого	– 375
Єдинорогарський колгосп	– 438
Голос посуду	– 487
Доспіхи з паровим опаленням	– 527
Хвилюючі звуки	– 541
Державні Двері	– 583
Користь нудотної попси	– 626

Книга друга. ЧУДОТВОРЦІ ТА ІНШІ СУБ'ЄКТИ

Приватне життя пивного келиха	– 7
Витязь у капроновій сітці	– 33
Божественні клоуни	– 56
В'язні громадянки Окнечук	– 84
Рожева в червоний горошок Магія	– 131
Доморосле лицарство	– 175

Підворіття для ударників –	193
Лицарювання без мікроскопа –	218
Придворний лицар № 39 –	256
Монарх у короні з пластмаси –	296
Письмена лівої ноги –	312
Житлоплоща вінценосця –	348
Лицарський гуртожиток –	399
Корчма «Під Мідним Забралом» –	422
Онука зародка –	443
Відрядження чудотворця –	474
День Шляхетного Мордобою –	508
Терентопські застільні –	556
Лісовий колектив Рабіновича –	572
Таємниця нечистої сотні –	610
Карти на стіл –	642
Духи Шмокиконського замку –	669

Книга третя. ЛИЦАРІ ТА ІНШІ ОРГАНІЗМИ

Дірка в кальсонах –	7
Самогон для принцеси –	50
Викопні цяцьки –	104
Кіностудія «Задфільм» –	144
Парсуна суцїги –	185
Нюхання дороги –	212
Особливості полювання на грифонів –	259
Летючий Єврей –	295
Відсутність –	327
Непросихаючі громадянки –	330
Марновірство –	355
Меч Халазюк –	358
Семишарова легенда –	369

Меч Халазюк (продовження) –	405
Засідання на Лисій горі –	442
Меч Халазюк (закінчення) –	457
Щодо переміщень барона Аркадія –	465
Народження уколошканого –	502
Придбання яйця –	528
Заручниця мрійника –	554
Розв'язка на ніздрях –	603
Мислення в Гірчичній –	634
Незвані гості, або Зненацька перерв...	– 656
Післямова вишуканого пройдисвіта –	664

ДОПОВНЕННЯ

Цитати, невідомо для чого зібрані Автором Терентопських хронік –	676
---	-----

ЗМІСТ № 2

ЩОСЬ ПЕРШЕ	– книга 1, сторінка 181
ЩОСЬ ДРУГЕ	– кн. 1, стор. 117
ЩОСЬ ТРЕТЄ	– кн. 1, стор. 527
ЩОСЬ ЧЕТВЕРТЕ	– кн. 2, стор. 33
ЩОСЬ П'ЯТЕ	– кн. 2, стор. 175
ЩОСЬ ШОСТЕ	– кн. 2, стор. 296
ЩОСЬ СЬОМЕ	– кн. 2, стор. 422
ЩОСЬ ВОСЬМЕ	– кн. 2, стор. 556
ЩОСЬ ДЕВ'ЯТЕ	– кн. 1, стор. 356
ЩОСЬ ДЕСЯТЕ	– кн. 1, стор. 541
ЩОСЬ ОДИНАДЦЯТЕ	– кн. 2, стор. 56
ЩОСЬ ДВАНADЦЯТЕ	– кн. 2, стор. 193
ЩОСЬ ТРИНАДЦЯТЕ	– кн. 3, стор. 355
ЩОСЬ ЧОТИРНАДЦЯТЕ	– кн. 1, стор. 204
ЩОСЬ П'ЯТНАДЦЯТЕ	– кн. 1, стор. 216
ЩОСЬ ШІСНАДЦЯТЕ	– кн. 1, стор. 252
ЩОСЬ СІМНАДЦЯТЕ	– кн. 1, стор. 84
ЩОСЬ ВІСІМНАДЦЯТЕ	– кн. 1, стор. 487
ЩОСЬ ДЕВ'ЯТНАДЦЯТЕ	– кн. 2, стор. 7
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЕ	– кн. 2, стор. 131
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ПЕРШЕ	– кн. 1, стор. 375
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ДРУГЕ	– кн. 1, стор. 583
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ТРЕТЄ	– кн. 2, стор. 348
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТЕ	– кн. 2, стор. 474
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ П'ЯТЕ	– кн. 2, стор. 617
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ШОСТЕ	– кн. 3, стор. 50
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ СЬОМЕ	– кн. 3, стор. 185
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ВОСЬМЕ	– кн. 2, стор. 256
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ДЕВ'ЯТЕ	– кн. 2, стор. 669

ЩОСЬ ТРИДЦЯТЕ – *кн. 2, стор. 399*
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ПЕРШЕ – *кн. 2, стор. 508*
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ДРУГЕ – *кн. 2, стор. 642*
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ТРЕТЄ – *кн. 3, стор. 104*
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТЕ – *кн. 2, стор. 443*
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ П'ЯТЕ – *кн. 1, стор. 438*
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ШОСТЕ – *кн. 1, стор. 33*
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ СЬОМЕ – *кн. 3, стор. 330*
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ВОСЬМЕ – *кн. 2, стор. 312*
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ДЕВ'ЯТЕ – *кн. 2, стор. 218*
ЩОСЬ СОРОКОВЕ – *кн. 3, стор. 212*
ЩОСЬ СОРОК ПЕРШЕ – *кн. 2, стор. 84*
ЩОСЬ СОРОК ДРУГЕ – *кн. 3, стор. 259*
ЩОСЬ СОРОК ТРЕТЄ – *кн. 1, стор. 140*
ЩОСЬ СОРОК ЧЕТВЕРТЕ – *кн. 2, стор. 572*
ЩОСЬ СОРОК П'ЯТЕ – *кн. 3, стор. 7*
ЩОСЬ СОРОК ШОСТЕ – *кн. 3, стор. 295*
ЩОСЬ СОРОК СЬОМЕ – *кн. 3, стор. 358*
ЩОСЬ СОРОК ВОСЬМЕ – *кн. 3, стор. 369*
ЩОСЬ СОРОК ДЕВ'ЯТЕ – *кн. 3, стор. 442*
ЩОСЬ П'ЯТИДЕСЯТЕ – *кн. 1, стор. 293*
ЩОСЬ П'ЯТЬДЕСЯТ ПЕРШЕ – *кн. 1, стор. 626*
ЩОСЬ П'ЯТЬДЕСЯТ ДРУГЕ – *кн. 3, стор. 144*
ЩОСЬ П'ЯТЬДЕСЯТ ТРЕТЄ – *кн. 3, стор. 502*
ЩОСЬ П'ЯТЬДЕСЯТ ЧЕТВЕРТЕ – *кн. 3, стор. 465*
ЩОСЬ П'ЯТЬДЕСЯТ П'ЯТЕ – *кн. 3, стор. 327*
ЩОСЬ П'ЯТЬДЕСЯТ ШОСТЕ – *кн. 3, стор. 554*
ЩОСЬ П'ЯТЬДЕСЯТ СЬОМЕ – *кн. 3, стор. 528*
ЩОСЬ П'ЯТЬДЕСЯТ ВОСЬМЕ – *кн. 3, стор. 634*
ЩОСЬ П'ЯТЬДЕСЯТ ДЕВ'ЯТЕ – *кн. 3, стор. 603*
ЩОСЬ ШІСТДЕСЯТЕ – *кн. 3, стор. 656*

Післямова вишуканого пройдисвіта – *кн. 3, стор. 664*

ДОПОВНЕННЯ

Цитати, невідомо для чого зібрані Автором Терентопських
хронік – *кн. 3, стор. 676*

ЯЙЦЕПОС, або Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова

Нібито химерна, бешкетна й курйозна спроба ушкварити чарівно-лицарський, так би мовити, епос. З детективною, м'яко висловлюючись, фабулою. Для благодушного й поблажливого читача, обдарованого почуттям гумору. Читача, не спотвореного надмірною солідністю та снобізмом.

У трьох книгах

«Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова» є пародією на поки ще не написаний роман-епопею «Королівські підпілля хронічної забави» поки ще не народженого (і достеменно невідомо, чи народиться він взагалі коли-небудь) пописувача Вільяма Корнійовича Переперденка-Дупського.

Автор присвячує цей твір... Ну, деякі письменники присвячують свої книги яким-небудь людям; чому б і Авторіві цієї писанини не присвятити її комусь. Так отож Автор присвячує цей твір... Еее... Кому б... Може цьому... Або тій... Втім... Гм... Якби був один або одна гідні присвяти, а то... Спробуй вибрати... А, та гаразд! Автор присвячує цей твір усім хорошим людям.

Книга перша
СТРАХОВИСЬКА ТА ІНШІ
ГРОМАДЯНИ

Я знаю, є ця земля, де все чудно й не так, як тут; але
до цієї землі не всякі знають дорогу.

Микола Васильович Гоголь.

ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ШОСТЕ

Що начудив Хома Лукич

— Що там за лицар? Підійди дізнайсь,
Нащо став на шляху — на славу дами
Чи просто так гарцюючи?

Френсіс Бомонт, «Лицар Полум'яніючого Макогона».

— А хто це — Тізба? Мандрівний лицар?
— Ні, це дама...

Вільям Шекспір, «Сон літньої ночі».

— Чи моє діло — кінь і меч?
Куди йти звідси приречена?
Я буду тут —
Бо наречена.

Даниїл Хармс, «Архітектор».

18 – 26 жовтня 1995 року.

Теплим осіннім ранком 18 жовтня 1995 року, коли промені висхідного сонця пестили золоте листя, як пальці піаніста клавіатуру рояля, ґрунтовою дорогою, що витягнулася в мальовничому жовтневому пейзажі, переміщалися два вершники.

Вони наближалися до дерев'яного моста через річку Рідину, щоб переїхати на інший берег.

Павутиння серед гілок придорожніх дерев, обсипане крапельками роси й опромінене ранковим світилом, прикидалося діамантовими мереживами.

Наїзники були лицарями Напівкруглого Столу. Один із них звався лицарем Ярославом, другий – бароном Андрієм Циніком.

Як і інші лицарі Терентопського королівства (і придворні й незалежні), ці двоє, залишивши столицю – місто Жорикбург, – тепер на прохання терентопського короля Жорика Дев'ятого мандрували країною в пошуках драконячого яйця, котре було викрадено 18 вересня 1995 року, тобто рівно місяць тому, з Абрикосової печери, що в Каменіані.

Як і в інших лицарів цієї країни в цей період, у Ярослава з Андрієм Циніком була ксерокопія портрета таємничого суб'єкта, який підозрювався в організації цього викрадення, і який тепер десь ховався, напевно, із цим викраденим яйцем.

Як і решта тамтешніх доспіхоносців, ці двоє їздили від одного населеного пункту до іншого й опитували жителів, пред'являючи їм для впізнання зображення мерзотника.

Загалом же пошуки викраденого драконячого яйця лицарями Терентопського королівства отримали офіційну назву Велика Яєчна Експедиція, нагадує читачеві Автор цих писань.

На жаль, поки що ніхто з опитаних намальованого не впізнав, і не повідомив нічого нового щодо цієї справи.

Коли в полі зору лицарів Ярослава та барона Андрія Циніка з'явилися ріка, котра під променями вранішнього світила виблискувала немов нова кольчуга, що ту довгу вологу смугу перетнула смуга коротка й суха, дерев'яна, вони помітили: перед мостом гарцює кінь із наїзником.

Коли ж Тутмос і Велосипед підвезли своїх сідоків – осіб Напівкруглого Столу – ближче до впакованого в до-

спіх вершника, Ярослав і Андрій Цинік розгледіли на щиті витязя синю поштову скриньку в білому полі (зрозуміло, Автор не має на увазі, що до бойового лицарського щита була пригвинчена справжня поштова скринька; Автор має на увазі, що поштова скринька була просто зображена на щиті), і зрозуміли, що перед ними не хто інший як Лицар Поштової Скриньки, той самий незалежний доспіхоносець, котрий став чемпіоном на останньому лицарському турнірі в День Шляхетного Мордобою, перемігши у фінальному бої Сіро-буро-малинового Лицаря, й одержавши чемпіонський кубок із рук королеви Зінки Одинадцятої.

— Вітаємо — так? — тебе, Лицарю Поштової Скриньки! — викликнув лицар Ярослав.

— З усього розмаху, — машинально додав барон Андрій Цинік.

— Привіт і вам, лицарі Напівкруглого Столу! — відповів Лицар Поштової Скриньки, також упізнавши придворних лицарів, у першу чергу за їхніми щитами.

На щиті Ярослава зображений зелено-чорний кавун, простромлений білим мечем, у червоному полі; а в Андрія Циніка — дев'ятнадцять зелених яблук у кремовому полі. Саме стільки мочених яблук було в торговки Килини, коли король Мирополк Романтик зненацька присвятив її в лицарі (якщо читач призабув цей епізод терентопської історії, то може освіжити пам'ять, заглянувши в розділ п'ятий, тобто щось п'яте за назвою «Доморосле лицарство»). Ці плоди були зафіксовані на гербі лицарки Килини. Андрій же Цинік був прямим нащадком цієї жіночки-доспіхоноски, й у спадщину одержав такий герб.

— Теж шукаєш драконяче — так? — яйце і яєчного шахрая? — запитав Ярослав, погладжуючи рукавичкою

шию свого коня Тутмоса, названого так на честь давньоєгипетського фараона Тутмоса Третього з вісімнадцятої династії, який царював, тобто фараонів у XVI-XV сторіччях до нашої ери.

— Аякже. Це ж наш лицарський обов'язок! — відповів Лицар Поштової Скриньки.

— Ну і як успіхи? — поцікавився Андрій Цинік.

— Поки — жодних слідів, — зізнався чемпіон. — А в вас?

— Аналогічно, — розвів руками Ярослав.

— Якщо ви хочете переїхати на той берег Рідини, то маєте визнати, що Олександра Зозулька — найгарніша дівчина на землі. Якщо ви із цією тезою не погодитеся, я вас без бою через міст не пропущу, — заявив Лицар Поштової Скриньки. — Без відриву від пошуків драконячого яйця я за лицарським звичаєм прославляю красу милої дівчини — вищезгаданої Олександри — і вимагаю, щоб усі зустрічні лицарі визнали її найпрекраснішою з жінок.

— А я за лицарським — так? — звичаєм заявляю, що найпрекрасніша дама у світі, незважаючи на деякі її... гм... це моя дружина Єлизавета Кочерижкіна, — заперечив лицар Ярослав, беручи в руки футляр зі списом.

— А як на мене, так немає кращої жіночки, ніж моя кума Христина Полуничка, — вимовив барон Андрій Цинік, також хапаючись за телескопічний спис.

— У такому разі пропоную з'ясувати істину в чесному бої, згідно, знов-таки, з нашими лицарськими традиціями, — запропонував Лицар Поштової Скриньки й натиснув на кнопку свого розсувного списа, після чого той став автоматично видовжуватися.

— Ну що ж, ми — так? — не з тих, хто уникає боїв, — погодився лицар Ярослав, роблячи теж саме (зрозуміло,

Автор не має на увазі, що Ярослав теж став автоматично видовжуватися; Автор має на увазі, що Ярослав теж натиснув на кнопку розсувного телескопічного списа, винайденого й виготовленого винахідником, механіком і ковалем Вакулою Нетребеньком; що після того натискання спис, тихо дзижчачи, став розсовуватися, витягатися, поки, кляцнувши, не зафіксував ся у всій своїй довжині).

Коротше кажучи, біля мосту через річку Рідину відбувся лицарський мінітурнір.

Спочатку вдарились Лицар Поштової Скриньки з лицарем Ярославом.

Потім – Лицар Поштової Скриньки з бароном Андрієм Циніком.

Обидва рази чемпіон попереднього турніру списом із тупим гумовим наконечником повалив суперників на землю. На те він і чемпіон. Це відбулося настільки швидко, що барон Андрій Цинік навіть не встиг і носом кліпнути. Будучи пе...

(– Стоп, – перебиває Ліва півкуля авторського мозку. – Як це «носом кліпнути»? Хіба носом кліпають? Кліпають, або, інакше кажучи, моргають очима, а не носом. Носом шморгають, а не моргають.

– А хіба я сказав, що Андрій Цинік кліпнув носом? – заперечує Автор.

– Атож, – каже Ліва.

– От треба уважно слухати та читати, – сперечається Автор. – Я не сказав, що Андрій Цинік кліпнув носом, а сказав навпаки: «не встиг і носом кліпнути». А якщо не встиг, то і не кліпнув. Кліпнути носом дійсно ніхто не може, а от не кліпнути носом може кожний. Наприклад, Вільям Шекспір не кліпав носом, тож про нього можна

сказати: «прожив життя, не встигнувши носом кліпнути». І так про будь-кого. Зокрема про Андрія Циніка. Взагалі, можна сказати, люди все життя тим і займаються, що не кліпають носами. Ну хіба такий висновок не є логічним?)

Будучи переможеними, Ярослав і Андрій Цинік за лицарським звичаєм змушені були сказати, що невідома їм Олександра Зозулька – найпрекрасніша дівчина у світі.

– Але оскільки ми – так? – цієї Олександри ніколи не бачили, ці наші слова не є щирими, – додав лицар Ярослав, знову підіймаючись на Тутмоса.

– Можу показати її фотографії, – запропонував Лицар Поштової Скриньки, задерши забрало й оголивши гарне мужнє обличчя, обрамлене знизу русявою борідкою.

– Так, хотілося б побачить, кому це ми заочно присудили бути суперкрасунею, – погодився барон Андрій Цинік, сідаючи знову на Велосипеда.

Лицар Поштової Скриньки, склавши списа (а стискувався він теж автоматично, після натискання другої кнопки) і сховавши його у футляр, дістав зі свого рюкзака тверду папку, а з папки – журнал «Гарнюнізм!», № 5 за 1995 рік, розкрив на потрібних сторінках і простягнув двом лицарям Напівкруглого Столу: «Ось вона!».

На барвистих знімках у різних позах була зафіксована дійсно гарна русява неодягнена дівчина.

– Ага, хоча моя Єлизавета – так? – теж пані симпатична, ця дівчина, мушу визнати... – Замість епітета Ярослав цьомкнув, начебто поцілував повітря.

– Вона навіть не гірше, ніж моя кума Христина Полуничка, – схвалив і барон Андрій Цинік. – Усе гарно: і дупочка, і... усе.

— А вона тобі випадково не сестра? — запитав Ярослав, переводячи погляд із фотографій на Лицаря Поштової Скриньки. — Начебто лиця — так? — у вас схожі трошки.

— Ні, не сестра, — відповів лицар-чемпіон.

— Виходить, дама серця, — зрозумів Андрій Цинік. — Я помітив, що люди іноді закохуються в тих, хто схожий на них не тільки світоглядом, але й зовнішністю. Ми з кумою Христиною теж дещо схожі, нас теж іноді приймають за брата й сестру.

— Ви тепер куди? — запитав Лицар Поштової Скриньки, ховаючи журнал у папку.

— На південь, на той берег Рідини, продовжимо — так? — там опитування селян, — махнув Ярослав рукою за ріку. — А ти?

Запихаючи папку в рюкзак, шанувальник Олександри Зозульки відповів:

— Та взагалі я теж туди намилювався...

— Ну, так їдьмо разом, — запропонував Андрій. — Одному ж мандрувати, мабуть, дуже нудно. Навіть поговорити нема з ким у дорозі.

— Згодний, — кивнув шоломом колега-чемпіон. — Я мандруватиму з вами до повні, а потім у мене інші термінові справи. Тоді я вас покину.

— Домовилися! — викликнули Ярослав і Андрій.

І далі експедицію лицарі продовжили вже втрьох.

— Тебе як кличуть по-справжньому? — запитав Андрій, коли вони переїжджали міст на інший берег Рідини. — А то — Лицар Поштової Скриньки — вимовляти занадто довго.

— Шурик, — відповів той. — Кличте мене Шуриком.

За мостом ґрунтова дорога розщепилася на три стежини. Ярослав, Андрій і Шурик поїхали тією, що вела вздовж Рідини проти її течії, і за пару годин приїхали в село Рідиносьорбове.

Там вони, зрозуміло, опитали населення (результат був негативним; тобто рідиносьорбовці не знали місцезнаходження яйця й шахрая), відпочили, перекусили й попарилися в лазеньці.

Стара дерев'яна лазенька, де-не-де прикрита мохом, начебто зеленим оксамитом, стояла на березі річки, і голі лицарі чергували розпарювання організмів і хльостання один одного березовими віниками з вибіганнями та зануреннями в холодну чисту воду Рідини.

У лазні, без доспіху й без одягу, Лицар Поштової Скриньки виглядав гарним мускулистим хлопцем двадцяти двох років, із широкими грудьми, що поросли руським волоссям, і з... еее... з первинною статевою чоловічою ознакою... еее... скажемо так: добре розвиненою (у даному конкретному сюжеті без цієї пікантної подробиці ніяк не обійтися, у чому читач незабаром переконається; не треба ханжеськи супити звивини, Права півкуле авторського мозку; не треба похабно хихотіти, півкуле Ліва).

Тут же Автор зауважить, що лицар Ярослав – двадцятишестирічний смуглявий кучерявий брюнет з широким носом і великими опуклими губами (через що у нього іноді запитували, чи не було серед його предків африканців, на що він відповідав, що серед відомих йому не було, а щодо давніх нічого сказати не може); а барон Андрій Цинік – кремезний блондин тридцяти чотирьох років, вельми

веснянкуватий, з великими «кінськими» зубами. На відміну від нового товариша, вони не носили борід, голилися.

Після від'їзду з Рідиносборбова, трійка лицарів протягом тижня відвідала та опитала села: Шмаркклерпалове, Аргусолопи, Губоплямкове, Малі Таратути, Річардівка, Голодупівка й Повний Свистець. На жаль, нічого нового з питання, що їх цікавило, вони й там не довідалися.

Дорогою їм зустрілися чотири незалежні доспіхоносці, що також мандрували в пошуках викраденого драконячого яйця: лицар Бова Герцогевич – між Аргусолопами й Губоплямковим; лицар Дем'ян Вальтерскотський і барон Пупок-Свіжегнійопольський – між Малими Таратутами й Річардівкою; і Лицар-з-родимкою-біля-правої-ніздрі – між Голодупівкою і Повним Свистецем. Усім їм Шурик запропонував визнати Олександру Зозульку щонайнайпрекраснішою з жінок. Кожний з них відмовився, заявивши, що найпрекраснішою вважає свою кохану. Але внаслідок поразки в бої із чемпіоном усі четверо, згідно зі звичаєм, промимрили, втім дещо скептично та іронічно, що Олександра Зозулька – «супер-пупер». А ознайомившись із її фотографіями в стилі «ню» у журналі «Гарнюнізм!», захопилися й додали що «так, дійсно».

На восьмий після мінітурніру біля мосту день трійця яйцешукачів у панцирах прибула в маленьке селище Дотепна Кучма. Невідомо достеменно, у якому сенсі присутнє тут слово «кучма»: у значенні «насмішка», або – «капелюх», або – «шевелюра», або – «купа», або – «горб»... Бо ж це слово має різні смисли. Мабуть, усе ж – насмішка, як у «Енеїді» Котляревського:

За кучму сю твою велику
Як дам ляща тобі я в пику,
То тут тебе лизне і чорт!

Там відбулася дивна історія, і лицарям Андрію і Ярославові відкрилася таємниця, пов'язана з магією.

Одному з найвідоміших мандрівників усіх часів і народів – Одиссею – якось, після повернення на батьківщину з троянської колотнечі й знаменитого дев'ятирічного круїзу Середземним морем, запропонували піти в шинок, але він відмовився (дивися, читачу, «Одіссею» Гомера в російському перекладі Василя Жуковського; пісня вісімнадцята, рядок триста двадцять дев'ятий). Проте слово «шинок» фігурує саме в російському перекладі Жуковського. В українському перекладі Бориса Тена цей заклад названий «заїздом». А в давньогрецькому оригіналі сказано «λεσχη» – «лесха». Російський класик Василь Жуковський (який, втім, за материнською лінією був турком), перекладаючи цю епопею, вирішив, бач, що давньогрецькій лессі найбільш тотожний український шинок (хоча лесха – це будинок зібрань, а шинок – пункт громадського харчування, але й туди й туди люди сходилися, аби поспілкуватися, тобто обидва ці заклади були чимось на кшталт клубу). Оскільки Терентопські хроніки, образно висловлюючись, пристебнуті до Харкова, то Автор додасть, що Жуковський у Харкові побував 1837-го року, за дванадцять років до публікації того його перекладу, і поспілкувався з Грицьком Основ'яненком та іншими

українськими харківськими літераторами. До речі, харківський літератор Іван Срезневський, поет, сатирик і за сумісництвом професор Харківського університету (котрий того разу із Жуковським не спілкувався, оскільки помер за вісімнадцять років до його приїзду), у своєму творі «Невдоволення Мінерви на Бахуса та Венеру», надрукованому 1816-го року у лютневій книжці гумористичного журналу «Харьковский Демокрит», теж «нашпигував» світ давньогрецької міфології шинками, шинкарями та шинкарками.

Наші мандрівники, тобто три лицарі, від відвідування шинку не відмовилися. Проголодавшись у дорозі, вони в Дотепній Кучмі першим ділом впровадилися саме в шинок, благо він стояв на околиці села й був першою будовою в цьому населеному пункті на шляху подорожан.

Належав цей заклад шинкареві Лейбі й шинкарці Рахілі – дружині Лейби. Це був одноповерховий будинок у народному стилі: із глинобитними стінами, побіленими й розмальованими соняшниками й півнями, під критою очеретяними снопами покрівлею, увінчаною цегельною трубою, також побіленою, з якої сочився смачний дим. Біля цієї хати були: сарай, льох і дощатий нужник. А також невеликий садок і городи, що постачали, очевидно, до кухні деяку кількість фруктів і овочів. Шинок з названими об'єктами обрамляв мальовничий тин, на кілках якого сушилися глиняні глечики, макітри та інший прикрашений візерунками в народнім стилі посуд.

Коли яйцешукачі ввійшли, у шинку вже трапезувало семеро людей.

Шинкар – довготелесий чоловік десь років п'ятдесяти, у камізельці та ярмулці, переступився до клієнтів у

металевих оболонках, що розсілися за дерев'яним столом, і поцікавився: чим добродії лицарі бажають пообідати. Добродії лицарі у свою чергу поінтересувалися: що шинкар їм може запропонувати. Лейба відповів, що в цей момент є український борщ із часниковими пампушками, м'ясні вареники з єдинорожини (тобто начинені фаршем з м'яса єдинорога) і грушово-динний компот із маковими коржами, а також великий асортимент алкогольних напоїв. Крім того, лицарі, мовляв, можуть замовити й інші смаколики (шинкар подав їм список інакших страв), але їм доведеться почекати, поки та їжа буде приготовлена. Андрій, Ярослав і Шурик чекати не хотіли, тому замовили по порції борщу, вареників і компоту з коржами, а також — пляшку місцевої тернівки.

— І наших коней погодуйте, що у дворі, — додав Андрій Цинік, — сіном, чи вівсом, чи що у вас там є для непарнокопитого транспорту.

— Буде зроблено, — сказав шинкар.

— Тільки мені до борщу подайте, будь ласка, не часникові пампушки, а простий хліб, — попрохав Лицар Поштової Скриньки.

— Гаразд, — погодився Лейба.

І за декілька хвилин замовлена їжа перемістилася з кухні на стіл яйцешукачів. Вірніше — не сама перемістилася, а була переміщена шинкарем і шинкаркою. Це пояснення є незайвим з огляду на те, що дія відбувається в чарівному королівстві, де можуть витребенькуватися всілякі дива. Наприклад, у сорок першому розділі цих писань (тобто в сорок першому щосі) за назвою «В'язні громадянки Окнечук» читач прочитає про страви, що переміщалися з кухні до їдальні самотійно під впливом чарівництва.

Випивши по чарці тернівки, Шурик, Ярослав і Андрій приступилися до поглинання з апетитом ароматного гарячого борщу, котрий виявився настільки смачним, що лицарі не змогли втриматися, щоб не мурмотіти від задоволення й не розхвалювати цю страву вголос, що шинкарю із шинкаркою, напевно, було приємно.

Але раптом лицар Шурик завмер із піднесеною до рота ложкою, сполотнів, потім опустив ложку в миску, відсунув борщ і почав підійматися.

— Що сталося? — запитав здивований лицар Ярослав, і барон Андрій Цинік підтакнув:

— Га?

— Нічого-нічого, їжте. Я тільки дещо уточню в шинкаря, — відповів зблідлий Лицар Поштової Скриньки з краплями поту на лобі.

Підійшовши до Лейби, лицар Шурик тихо його про щось запитав. Шинкар, ствердно хитаючи головою, щось лицареві Шурику відповів. Лицар Шурик набурмосився й, схоже, став у чомусь дорікати Лейбі. Той, знизуючи плечима, почав щось пояснювати. Лицар Поштової Скриньки, сердито крикнувши: «Попереджати ж треба!», поспішно вибіг із шинку.

— Що це з ним? — сказав лицар Ярослав, здивований несподіваною втечею супутника.

— Може, пузо прихопило, — припустив Андрій Цинік. — У нужник помчався.

— Із чого б це? Борщ — так? — свіжий, не прокислий, — засумнівався в такій версії Ярослав.

Вони підкликали шинкаря й запитали, що йому сказав їхній супутник.

— Добродій лицар спитав мене: чи не клали ми в борщ часник. Я відповів, що так, клали таки. Він, схоже, засмутився й сказав: «Та хто ж кладе в борщ часник?! Часник додається тільки у пампушки, які подаються до борщу, а сам борщ, — каже, — часником не заправляють! Моя мама, — каже, — чудово готує борщ, і ніколи в нього часник не кладе». А я відповів, що існують різні рецепти борщу, у деяких часник не додається, а в деяких додається. Ось ми додаємо, і всім подобається. Тоді лицар закричав: «Попереджати ж треба!», і — ви самі бачили. Це перший раз таке. Завжди всім наш борщ подобався.

— Борщ — чудо, просто чудо, пальчики — так? — оближеш, — підбадьорив Ярослав засмученого шинкаря. — Може, просто йому часник не подобається, або в нашого супутника на цей овоч — так? — алергія, чи щось таке...

— Тепер я завжди попереджатиму, — вирішив Лейба...

Лицар Ярослав із бароном Андрієм Циніком продовжили трапезувати, очікуючи, що їхній новий товариш повернеться й усе проясниться.

Але от вони доїли борщ із пампушками, а Шурика немає.

Поласували варениками з м'ясом єдинорога, які виявилися не менш смачними, ніж борщ, а Шурика все немає.

Випили грушово-динний компот, заїдаючи солодкими маковими коржами, теж дуже смачними, а Шурика й слід загуб. Його вареники, компот і коржі залишилися недоторканими, та й борщ — мало торканим.

Після трапези лицарі, показуючи ксерокопію портрета так званого яєчного шахрая, запитали в Лейби з Рахіллю й сімох відвідувачів шинку, чи не бачили вони такого, чи не

знають, де викрадене драконяче яйце. Всі відповіли, що не бачили й не знають.

— Ви поки порції нашого супутника не забирайте, — попросив Ярослав, розраховуючись із шинкарем. — Може, він — так? — зараз повернеться. Підемо, довідаємося у чому річ...

Два лицарі вийшли із шинку й оглянули околиці.

Ліворуч розстелялося селище із чепурненькими хатинками, праворуч — густий рудий перелісок. Лицаря Поштової Скриньки очі Ярослава й Андрія не виявили.

Представники Напівкруглого Столу постукали у двері нужника і запитали: «Шурику, ти там?». Відповіді не було, і Андрій з Ярославом, відкривши, переконалися, що усередині нікого немає.

Кінь Кішка разом із Велосипедом і Тутмосом їв овес із дерев'яної годівниці у дворі шинку. Кішкою цей транспорт Лицаря Поштової Скриньки був названий не тому, що схожий на кицьку, а на честь Самійла Кішки, котрий у 1600-1602 роках обіймав посаду гетьмана українського козацтва. Педантизму заради Автор повідомляє, що кінь Кішка — тигрової масті (з коричневими смугами по піщаному тлу, отчого віддалено нагадує зебру), Велосипед — чубарої (білі плями по темно-коричневому тлу), а Тутмос — агатової масті (плями різного кольору по світло-сірому тлу).

— Та куди ж наш Шурик завіявся? — сказав лицар Ярослав.

— І чому він утік, довідавшись, що в борщі був часник? — вимовив барон Андрій Цинік. — Ну не подобається часник — не їж цей борщ, але втікати навіщо?

— Упирі й привиди — так? — не витримують часникового духу, але він же не вампір і не фантом, — сказав Ярослав.

— Так, Шурик не вурдалак і не примара. Упирі виходять із могил тільки в певні ночі, і не витерплюють сонячного світла, примари ж видимі в темряві, а на світлі вони невидимці. Шурик же мандрує з нами під сонцем уже декілька днів, — вимовив Андрій. — Ні, він точно не упир і не привид.

Вони обійшли навколо шинку, але колегу не знайшли.

Коли повернулися до дверей, на яких були намальовані райдужний півень і схожі на сито в пелюстках соняшники, то побачили дівчину, що прогулювалася між шинком і переліском. І, сказавши один одному: «Може, вона його бачила», попрямували до неї.

Дівчина була в жовтому светрі з вив'язаною на грудях червоною птицею, здається — зозулею (а груди під цим птахом випиналися двома звабними горбками); у короткій чорній спідничці, під якою були довгі гарні ніжки в коричневих колготках; а на ніжках — чорні туфельки. По жовтих плечах розметалося русяве волосся.

— Добридень, добродійко, — сказав лицар Ярослав.

— Здрастуйте, панночко, — сказав барон Андрій Цинік.

— Вітаю, панове лицарі, — відповіла добродійка-панночка.

— У нас отут товариш — так? — загубився, теж лицар. Ви його, випадково, не бачили? — запитав Ярослав, любуючись дівчиною.

— Він хвилин двадцять п'ять тому вийшов із цього шинку й кудись пішов, — додав Андрій, теж продаючи витрішки убік красуні не без задоволення.

— Так, бачила, — відповідала вона, нібито зніяковіла під їхніми захопленими поглядами. — Він вийшов із шинку і пішов... і пішов... зараз згадаю... так, і пішов туди, — пан-

ночка граціозно вказала ручкою в центр селища Дотепна Кучма.

— Дивно, — сказав Ярослав. — Може, він вирішив не дообідувати, а відразу — так? — приступитися до опитування жителів...

— Без нас? Ну, це яось... Усі ці дні ми проводили опитування разом, а тепер, виходить, він вирішив одноосібно... — насупився Андрій.

— А ми з вами раніше не зустрічалися, добродійко? — запитав лицар Ярослав, продовжуючи вдивлятися в незнайомку. — Начебто зовнішність — так? — знайома.

— Ні, не зустрічалися, — відповіла вона, потупившись.

— А я вас упізнав! — вигукнув Андрій Цинік. — Ви Олександра Зозулька! Ваші фотографії надруковані в травневому номері журналу «Гарнйонізм!» за цей рік!

— Так, точно! — підхопив Ярослав. — А я ж думаю: де ж я вас бачив, і навіть — так? — нещодавно. Нам же ваші фотографії показував у тім журналі — так? — Лицар Поштової Скриньки, той, котрий пішов. У нього з вами ніжні відносини, чи не так?

— Ні, між нами нічого... — зніяковіло прошепотіла Олександра Зозулька.

— Він скрізь прославляє вашу красу й примушує всіх зустрічних лицарів говорити, що ви найгарніша дівчина на землі. Ось і нас примусив, — повідомив красуні Андрій.

— Мені це дуже приємно чути, — зізналася панночка. — І кожній жінці таке було б приємно.

— А ви отут, у Дотепній — так? — Кучмі, проживаєте? — запитав Ярослав.

— Ні, я тут... тимчасово, — відповіла Олександра Зозулька.

— А, як і ми, — сказав Андрій. — А Лицар Поштової Скриньки вам, значить, не наречений, а просто знайомий?

— Я з ним ніколи не зустрічалася, — відповіла дівчина. — Але знаю, що він став чемпіоном на останньому лицарському турнірі.

— Виходить, ви сподобалися йому заочно, по фотографіях. Таке часто — так? — трапляється. Я сам у молодості часто-густо закохувався — так? — по фотографіях, — сказав Ярослав. — Ось і свою — так? — Єлизавету, свою дружину, я спочатку побачив на фотографії, а вже потім із нею познайомився... Вам із Шуриком неодмінно треба познайомитися! Як добре, що ми — так? — вас випадково зустріли! Ідіть із нами, розшукаємо його, і ви, нарешті, познайомитеся із чемпіоном, котрий вас...

— Ні, я... Ви без мене... Я краще... Ви самі його знайдіть, а я почекаю в шинку, — вирішила Олександра Зозулька.

— Так, правильно, — погодився Андрій. — Почекайте, ми самі його знайдемо й приведемо. Ох, який він буде радий!

— До речі, а ви, добродійко, нічого не знаєте про місцезнаходження викраденого — так? — драконячого яйця й ось цього суб'єкта? — запитав у неї Ярослав, показуючи зображення так званого яєчного шахрая.

Вона відповіла негативно, мовляв, не знаю, не бачила...

Залишивши Олександрю Зозульку в шинку, обоє лицарі пішли до центра селища.

Відправилися пішки, щоб коні відпочили.

У зустрічних дотепнокучминців запитували про Лицаря Поштової Скриньки, а заодно й про драконяче яйце й

намальованого шахрая. Зустрічні відповідали негативно за всіма трьома пунктами.

Андрій Цинік і Ярослав стали методично обходити всі хати селища й за годину з невеликим побували у всіх житлах компактної Дотепної Кучми.

Результат виявився нульовим: жителі селища не тільки не знали місцезнаходження яйця і яєчного шахрая, але й ніякого лицаря в селищі не зустрічали, у жодну з хат він не заходив.

— Та що ж це за чудасія: Олександра — так? — бачила, як він пішов сюди, а тут його ніхто не видів! Містика якась! — здивувався лицар Ярослав.

— Не склювали ж його дорогою кури! — підхопив Андрій Цинік.

— Виходить, красуня помилилася, забула, і він пішов не сюди, не в селище, а кудись в інший бік, а тепер, мабуть, повернувся — так? — й чекає на нас. Та й сама Зозулька зачекалася, напевно. Шуруємо назад, — сказав Ярослав, і вони потупали до шинку.

Підходячи до цього пункту громадського харчування, лицарі Напівкруглого Столу побачили Лицаря Поштової Скриньки, котрий нав'ючував на Кішку свою похідну поклажу: синій рюкзак і жовтогарячий намет.

— Ти де ж це пропадав, бурлако? — крикнув йому Андрій Цинік.

— Ми тебе шукаємо-шукаємо... — викликнув і Ярослав.

— Та ось вийшов на свіже повітря, — відповідав Шурик.
— У мене, розумієте, на часник щось на кшталт алергії, тому я й попрохав у шинкаря замість пампушок із часником звичайний хліб. А коли став їсти борщ, мені зробилося зле. Я спитав у шинкаря, і виявилось, що вони клали часник не

тільки в пампушки, але й у сам борщ. Ось я й вискочив на вулицю, аби мене в шинку не знудило.

— Але коли ми — так? — вийшли, тебе ніде не було, — сказав Ярослав.

— Це я той... щоби отямитися, провітритися, зробив пробіжку в тім переліску, так би мовити, марш-кидок. От ви мене за деревами та кущами й не побачили, — пояснив Лицар Поштової Скриньки. — А коли мені стало краще і я повернувся в шинок, вас отут уже не було, зате була Олександра Зозулька. Ми з нею познайомилися, бо раніше я її бачив тільки на фотографіях. Вона сказала, що ви шукаєте мене в селищі. Вона, мабуть, поплутала мене з якимсь іншим чоловіком, тому й послала помилково вас туди, де мене не було.

— А де вона? — запитав Андрій.

— Виїхала. Їй треба було до села Повний Свистець, а тут якраз їхала попутна машина, так що вона, не дочекавшись вас, покотила. Прохала передати вам привіт, — відповів Шурик.

— Виходить, ви з нею — так? — знайшли спільну мову, — порадив за колегу лицар Ярослав. — Це ми — так? — вмовили її з тобою познайомитися. Ти радий?

— Так, прекрасна дівчина. Хоча ми й недовго спілкувалися, усього півгодини, устигли з'ясувати, що в нас багато спільного, і обмінятися адресами. Так, я не помилився, — вона найгарніша дівчина на світі. Дуже радий. Вона мене навіть поцілувала на прощання, ось сюди. — Шурик тицьнув пальцем у щоку над русявою борідкою, де виднілася червона цятка губної помади.

— От і славно! Так, Олександра Зозулька — дівиця шикарна. Якби я не був вірним — так? — чоловіком своїй Єли-

заветі і якби Зозулька не була твоєю дамою серця, я б сам до неї із задоволенням позалицявся, – зізнався лицар Ярослав.

– Та і я б до такої розкішної панночки прилип, якби не заприсяг у вірності Христині Полуничці, – підтакнув барон Андрій Цинік.

– Але ти так і не пообідав, дотепер – так? – голодний, – згадав Ярослав.

– Ні, після того як вона виїхала, я зайшов у шинок і підкріпився варениками й компотом із коржами. Я ситий.

– У такому разі можна продовжувати подорож. У Дотепній Кучмі ми населення опитали; тут ніхто нічого про викрадення драконячого яйця не знає, – повідомив Шурику Андрій.

Лицар Ярослав осідлав Тутмоса, барон Андрій Цинік – Велосипеда, Лицар Поштової Скриньки – Кішку, і трійця яйцешукачів продовжила експедицію.

(Оскільки в описі відвідин лицарями шинку згадано існування різних рецептів борщу, і оскільки цей Терентопський так званий епос має опосередкований стосунок до міста Харкова, то Автор цього, м'яко кажучи, епосу, чи то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, повідомляє, що в Харкові тепер можна бачити один рецепт борщу, відлитий у бронзі. Цей металевий рецепт додано до пам'ятника академікові Володимирі Вернадському. Який в дитячі роки жив у Харкові. Який заснував Українську академію наук і був першим її президентом. Ім'я якого носить українська наукова станція в Антарктиді. І портрет якого тепер поміщений на українській грошовій купюрі. Цей академік любив борщ, сам його готував і власноруч написав його рецепт. От металева копія цього рукописного

рецепту і пристебнута до його харківського пам'ятника. Академік зображений саме в момент виготовлення борщу. Ця скульптура знаходиться в Саду Шевченка, так що читач може, опинившись у Харкові, при бажанні не тільки на неї подивитися, але і переписати рецепт борщу від світила науки.)

Із селища Дотепної Кучми вони вирушили ґрунтовим шляхом, уздовж якого обабіч росли розкидисті невисокі акації.

Лицар Шурик їхав краєм, і найдовше віття, що нависало над шляхом, торкалося його шолому, щита й панцира.

Лицарі Андрій і Ярослав переміщалися трохи позаду.

Через що вгледіли те, чого не побачив Шурик: як гілка, озброєна гострими шипами й прикрашена золотими монетками пожовклого листя, ковзнувши щитом із поштовою скринькою, уперлася у велику кишеню синього рюкзака, котру Шурик, мабуть, похапцем не застебнув як належить (кишеня через те відкрилася), і, зачепившись колючками за кишенькові внутрішності, витягла ці нутрощі назовні; уміст кишені вивалився з рюкзака й частково завис на шипах, частково впав на дорогу.

Ярослав з Андрієм уже роззявили було роти, аби крикнути супутникові, що він щось загубив, але слова застрягли в їхніх пельках, коли вони роздивились, що саме випало з рюкзака Шурика.

На колючках висіли коричневі колготки й білі жіночі трусики, а на дорозі лежали чорні жіночі туфельки, білий

ліфчик, чорна спідничка й жовтий светр із вив'язаною на грудях червоною птицею.

Речі, у які там, біля шинку, була одягнена Олександра Зозулька!

Ярослав з Андрієм презирнулися й ошелешено свистули.

Шурик оглянувся на цей свист, побачив, що попутники остовпіли, витріщаючись кудись під копита Кішки, нахилився, щоб розгледіти, що їх спантеличило... і сполотнів.

Автор отут ледве не написав, що цей лицар «здригнувся, зареготав дико й заскреготав зубами», але його (не лицаря, а Автора) утримало від написання, блимнувши в пам'яті, зауваження, прочитане в «Спростуванні на критики» О.С. Пушкіна: «Молоді письменники взагалі не вміють зображувати фізичні рухи пристрастей. Їхні герої завжди здригаються, регочуть дико, скрегочуть зубами та ін. Це смішно, як мелодрама».

— Це ж як розуміти? — холодним голосом вимовив Андрій Цинік. — Тільки не бреш, що всі ці речі Олександра Зозулька подарувала тобі на добру пам'ять.

— Ти що, роздягнув — так? — і кинув її там, у переліску, зовсім голу?! — роз'явився Ярослав, хапаючись за меч, але не за турнірний, гумовий, а за бойовий, металевий.

— Чи там, у переліску, лежить її оголений труп? Чи ти її там задушив, або перерізав їй горлянку й поглумився над трупом, а одяг забрав на пам'ять про лиходійство?! Визнайся, маніяку! — злобливо гаркнув Андрій, вихоплюючи з піхов зброю.

— Побачив у журналі — так? — її фотки й спалахнув збоченою пристрасстю, а коли вона потрапила тобі до рук,

задовольнив свої патологічні бажання, опоганив красу, збоченець! Поодинці ти нас – так? – переміг, але вдвох ми тебе здолаємо, і ти сповна отримаєш за своє зlodіяння! Ви-знайся, що ти зробив з Олександрою Зозулькою! Де вона?! – гнівно віщав лицар Ярослав, опустивши забрало й розмахуючи мечем.

– Ні, ви не так усе зрозуміли, друзі! – промурмотів блідий Шурик.

– Тамбовські хижаки тобі друзі! – огризнувся Андрій Цинік.

– Я все розповім. Заспокойтеся. Я не хотів цього афішувати... Але раз до такого дійшло, то я в усьому щиро зізнаюся, – белькотав збентежений молодий бородань.

– Авжеж, краще тобі відразу в усьому зізнатися. Де вона? Що ти з нею зробив? – навідав Андрій.

Обличчя Лицаря Поштової Скриньки з блілого зробилося червоним.

Зсугулившись, відводячи погляд і покусуючи губу, він соромливо заговорив:

– Ну... Справа в тім... Як би це сказати... Я і Олександра Зозулька... Ми – одна людина. Це я був в образі Олександри Зозульки. Це я і є Олександра Зозулька, і ніякої іншої Олександри Зозульки, крім мене, напевно не існує.

– Тобто ти трансвестит? Полюбляєш наряджатися в жіночий одяг і видавати себе за жінку? Не треба вішати нам бюстгальтери на вуха, – не повірив Андрій Цинік. – По-перше, ми не такі бовдури, щоби не відрізнити перевдягненого чоловіка від жінки. По-друге, ми бачили Олександру Зозульку на фотографіях у журналі без одягу й

точно знаємо, що вона не переодягнений чоловік, а справжня жінка з усіма жіночими принадностями.

— Чи ти хочеш сказати, що ти — жінка — так? — із приклеєною бородою, котра мандрує під виглядом чоловіка-лицаря? Але й це брехня, бо ми бачили тебе в лазні — так? — без усього й знаємо, що ніяка ти не жінка, — додав Ярослав. — Кінчай брехати й — так? — вивертатися й говори правду. Нас тобі не обдурити.

— Це правда. Я не трансвестит, я, якщо так можна висловитися, статевий перевертень. Мій організм час від часу перебудовується, і я є то чоловіком, то жінкою, як психологічно, так і анатомічно, — виправдувався Лицар Поштової Скриньки. — Я — жертва невдалого експерименту чарівника.

— А чим доведеш? — виявив недовірливість Андрій Цинік.

— Ну... Я не знаю... А, у мене є фотокартки, де я зі своїми батьками й у вигляді хлопця, і у вигляді дівчини. Ось... — Шурик порився в рюкзаку й дістав дві чорно-білі фотографії, простягнув попутникам.

На одному знімку на тлі невеликого замку стояли троє: чоловік, жінка і юний Шурик — ще безбородий підліток. На другому знімку на тлі того ж замку стояли: той же чоловік, та ж жінка і юна Олександра Зозулька — дівчинка з бантиками в кісках.

— А брехав я лише через те, що комплексую, соромлюся того що я не такий, як інші люди; боюся, що на мене стануть показувати пальцями, коли довідаються... Щойно я зненацька перевернувся на дівчину, а потім повернувся в чоловічий образ, а вам набрехав, буцімто... — зітхнув статевий перевертень.

— Так вона ж тебе — так? — поцілувала, он у тебе й помада на щоці, — згадав Ярослав.

— Це я сам забруднив щоку помадою, щоби брехня виглядала переконливіше.

— Так... — здивовано говорив лицар Ярослав, розглядаючи фотографії. — І як же це з тобою таке трапилося?

— Що за чарівництво? — запитав і барон Андрій Цинік.

І Лицар Поштової Скриньки повідав новим друзям свою біографію...

Незалежний лицар Євстигній Зозулька мріяв мати сина. Однак у його дружини — Юлії Зозульки-Чупик — були якісь жіночі проблеми, які заважали дітородінню. Лише за дев'ятнадцять років після вступу в шлюб, у критичному для цього діла віці, вона змогла завагітніти, і в лицаря Євстигнія Зозульки з'явилася надія на здійснення мрії. Але чим ближче був день пологів, тим більше лицар турбувався: а раптом майбутня дитина виявиться не хлопчиком, як він мріє, а дівчинкою...

У цього лицаря був приятель-чародій на ім'я Хома Лукич. Якось цей чудотворець придумав чарівну технологію зміни статі без хірургії. Та й провів два успішні експерименти: з перевтілення жінки у чоловіка, а також чоловіка у жінку.

Було так.

Одного разу звернулася до мага Хоми Лукича дівчина Февронія із проханням перетворити її на чоловіка; мовляв, вона з дитинства відчувала себе в душі хлопчиком, а тіло мала дівоче, і ця невідповідність її тіла його душі дуже,

мовляв, його гнітить. Можна, звичайно, вдатися до хірургічного методу зміни статі, але в такому випадку вона-він втратить здатність робити дітей, а хотілося б стати батьком. Хома Лукич узявся за рішення цієї проблеми...

За два з половиною роки він уже мав чарівну технологію зміни статі без втручання хірургії. І за допомогою цієї технології (конкретніше кажучи – цього заклинання) перетворив дівчину Февронію на хлопця Февронія. Цей Февроній потім став незалежним лицарем, відомим під псевдонімом Лицар Пухнатоного Замку, оженився, і у, так би мовити, «співпраці» з дружиною призвів на світ шістьох дітей. Оскільки людей до їхнього виходу з материнського лона акушери професійно називають плодами, то Лицаря Пухнатоного Замку можна назвати людиною досить плідним.

Друге таке перетворення Хома Лукич проробив зі своєю дитиною. Він хотів дочку (що, погодься, читачу, не дуже типово для чоловіків; зазвичай вони віддають перевагу хлопчикам), а дружина народила сина. І чарівник за хвилину після пологів перетворив немовля із хлопчика на дівчинку. Гарне вийшло дівча...

Хома Лукич по секрету розповів про це своєму приятелеві – лицареві Євстигній Зозульці. По секрету, оскільки дружина Хоми Лукича не знала, що чоловік провів над дітьми такий експеримент, і перебувала у впевненості, що народила саме донечку...

Євстигній Зозулька зрадив, що його друг має такі здатності, адже це давало гарантію, що в нього буде неодмінно син.

Незадовго до пологів лицар Євстигній Зозулька запросив чарівника у свій невеликий Жузипучинський замок

(нібито – просто погостювати), де перебували вагітна дружина Юлія й акушерки, що оточили її турботою. За два дні після прибуття в замок Хоми Лукича в Юлії Зозульки-Чупик почалися перейми, і незабаром вона благополучно розродилася дівчинкою. Поки утомлена пологами мати отямлювалася, батько прийняв маля з рук акушерок і передав у руки чарівника... За три хвилини Євстигній повідомив дружині, що вона народила гарненького хлопчика, і показав їй сина. Акушеркам маг навіяв, що народилася дитина чоловічої статі...

Зозульки назвали довгоочікуване чадо Олександром, а неофіційно називали Шуриком. (Перетворення офіційного ім'я Олександр на неофіційне Шурик відбулося за такою схемою: Олександр – Олексаша – Саша – Сашура – Шура – Шурик).

Шурик Зозулька ріс звичайним хлопчиком, котрий нічим не відрізнявся від інших, бо перетворення за методом Хоми Лукича було зроблено не тільки на анатомічному, але й на психологічному рівні...

Усе було прекрасно, поки Шурик Зозулька не досяг віку статевого дозрівання...

Одного разу, у віці тринадцяти років, він прокинувся у своєму ліжку не хлопчиком, а дівчинкою. Причому дівчинкою став не тільки анатомічно, але й психологічно...

Мати, звісно, була шокована несподіваним перевтіленням дитини, а батько змушений був зізнатися, що тоді, тринадцять років тому, вона народила дівчинку, яка була перероблена на хлопчика за допомогою магії. А тепер, мабуть, дія магії припинилася, і дитина повернулася до первісної статі... Юлія Зозулька влаштувала чоловікові

скандал, мовляв, як він посмів проводити над рідним дитям такі експерименти!..

Коротше, дитина продовжила жити начебто звичайною дівчинкою, з дівочим характером і дівочими пріоритетами. Довелося, зрозуміло, оновити гардероб Зозульки-молодшої: купити сукні, колготки та інші жіночі оболонки...

Олександра Зозулька продівувала, якщо так можна в даному випадку висловитися, місяць, а потім раптом знову перетворилася на хлопця, на Шурика Зозульку. І удруге метаморфоза відбулася вночі. Протягом наступного місяця чадо було пацаном, а потім, знов-таки вночі, переробилося на дівчисько... І так далі.

Євстигній заїкнувся був про те, щоб звернутися до мага Хоми Лукича – може, він зможе усунути це перевертання й закріпити стійку статеву іпостась, – але Юлія не тільки категорично заборонила піддавати дитину подальшим магічним експериментам, упевнена, що вони можуть погіршити ситуацію, але й зажадала від чоловіка, щоб він припинив усякі відносини із чарівником, що так напартачив. Чоловік, обтяжений почуттям провини, пообіцяв. І більше з Хомою Лукичем не спілкувався.

І дитя цієї пари залишилося статевим перевертнем.

Як у звичайних дівчат, що досягли статевого дозрівання, щомісяця відбуваються так звані «критичні дні», так у дочки лицаря Євстигнія Зозульки, обробленої чарівництвом, щомісяця відбувалося статеве перевтілення. Замічено було, що ці метаморфози трапляються в ночі, коли місяць у повні.

Але незабаром з'ясувалося, що перетворення може спровокувати не тільки повня.

Одного разу Олександра, у дівочий період свого життя, обідаючи серед білого дня в одній з громадських їдалень міста Свистоніздринська (неподалік від якого розташований Жузипучинський замок, у якому жила родина лицаря Євстигнія Зозульки), раптом відчула в організмі знайомі симптоми перетворення. Боячись шокувати людей у їдальні видовищем перевертання дівчини на хлопця, прожогом вибігла із пункту громадського харчування й укрилася в кущах сусіднього парку... Громадяни, які там гуляли, помічаючи в кущах пацана в жіночому платті, починали гикати, а Шурик згоряв від сорому. Він стидався йти містом у сукні й вирішив у кущах дочекатися темряви... Але, на щастя, за півгодини знову став дівчиною.

Це позачергове денне перевертання Олександр-Шурика збентежило й засмутило.

Надалі він (вона) завжди брав(-ла) із собою одяг протилежної статі, тобто, будучи дівчиною, завжди мала при собі про всякий випадок і чоловічий одяг, а будучи хлопцем – мав і одяг жіночий.

Після того як відбулося ще кілька позачергових короточасних перетворень, Олександра-Шурик уловив(-ла) їхню закономірність: позапланові метаморфози завжди починалися під час трапези, якщо в їжі був присутній часник! Після введення в організм часнику, організм змінював стать на час від декількох хвилин до декількох годин, залежно від кількості цього овочу, після чого повертався до статі, котра була «плановою» на даний період.

Шурик Зозулька мріяв стати незалежним лицарем, як його батько Євстигній і дядько Автандил Чупик – рідний брат мами Шурика, Юлії Зозульки-Чупик. Автор згадував, до речі, цього Автандила Чупика в списку учасників ли-

царського турніру в День Шляхетного Мордобою (дивися, читачу, щось тридцять перше), турніру, де його племінник став чемпіоном. А Олександра Зозулька мріяла про кар'єру манекенниці, фотомоделі й дизайнера. Відповідно, у періоди чоловічої іпостасі цей статевий перевертень навчався лицарським діям, а в періоди іпостасі жіночої — діям манекенниці тощо. В 1991 році король Жорик Дев'ятий присвятив Шурика в незалежні лицарі, а Олександра вступила в училище моделей і дизайнерів із правом періодично брати академічну відпустку. Так вони й співіснували в одній людині — хлопець і дівчина, лицар і манекенниця.

— Я, будучі дівчиною, дуже заздрила тим дівчатам, чию красу прославляли їхні наречені-лицарі; мені теж хотілося, щоби лицар доказував по всіх усядах, що я найгарніша. Та всім нормальним жінкам цього хочеться, — продовжував визнаватися Ярославові й Андрію Цинікові Лицар Поштової Скриньки. — Але нареченого в мене бути не може, оскільки я чоловік із нормальною сексуальною орієнтацією; та й нареченої бути не може, оскільки я дівчина з нормальною орієнтацією. Ось через те що мені, як усякій жінці, дуже хотілося, щоби лицар прославляв мою красу, а нареченого-лицаря я мати не можу, довелося мені самому — чоловікові-лицареві — прославляти красу себе ж — дівчини. Звичайно, це виглядає нескромністю, але що ж тут поробиш, іншого виходу я не знайшов, нічого кращого не придумав...

Комплекси, пов'язані з її статевою невизначеністю, і бажання довести собі самій, що вона, хоч і незвичайна дівчина, за красою не поступається звичайним, привели Олександру в редакцію журналу «Гарнйонізм!». Після того як

вони опублікували її неприкриту одягом зовнішність, у видавництво прийшов стос листів, де читачі (або, у даному випадку вірніше сказати – глядачі, тому що в цім журналі більше фотографій, ніж тексту) із захватом писали про її вроду, що дуже допомогло їй відчувати себе по-жіночому впевненіше, послабило її комплекси.

– Коли я, будучи дівчиною, згадую, як моєю красою захоплювалися лицарі, яким Лицар Поштової Скриньки показував фото в журналі «Гарніюнізм!», я радіюся й забуваю про свою неповноцінність...

Шурик замовк, зітхнув, посмикав розгублено зав'язку на рюкзаку, потім перевів нашорошений погляд на супутників і додав:

– Ось тепер ви все знаєте. Тепер ви вже не будете ставитися до мене як до нормального повноцінного лицаря. Тепер ви розповісте про це іншим лицарям, і на мене стануть показувати пальцями, гикати за моєю спиною.

– Даю чесне – так? – шляхетне лицарське слово, що про цю твою таємницю від мене ніхто не почує! – заприсяг лицар Ярослав.

– Та я теж не патякало якесь, – підтакнув барон Андрій Цинік. – І я не бачу приводу, щоби ставитися до тебе менш шанобливо, чим раніше. За час нашої спільної мандрівки ми впевнилися, що ти справжній чоловік, а не якесь барахло. Дай Боже, аби інші представники нашої статі були такими ж справжніми мужчинами, як ти.

– А в тім, що ти – так? – змінюєш стать, немає твоєї провини, – підхопив Ярослав. – Ось коли людина є негідником за власним бажанням – це дійсно ганьба. А в тім, що в людини – так? – не за її бажанням є якісь проблеми з організмом, немає ніякої ганьби. З кожним могло статися.

Ніхто не застрахований від невдалого – так? – чарівництва. Так що не турбуйся – усе залишається по-старому.

– Спасибі, друзі, – промурмотав русявий бородань, запихаючи в кишеню рюкзака туфельки, светр, спідницю, трусики й ліфчик Олександри Зозульки...

Дотепний український письменник Майк Йогансен у своєму невеличкому творі «Nōmīna-omīna (латинська рима)» вказав отаку прикмету, за якою можна відрізнити даму від чоловіка:

«Передусім: що таке є дама...

Та жива істота, що всі рурки, ступирі, вали, підойми, вельосипедні смоки, дула, кабелі, мачти, реї взиває “палками”, а всі трибки, маховики, зубчатки, турбіни, динама й дизелі взиває “кольосиками”, оця сама жива істота і є “дама”».

Але в Автора Терентопських хронік немає жодних сумнівів, що читачеві відомі і інші ознаки (зокрема, анатомічні), за якими даму можна відрізнити від чоловіка.

За сорок п'ять хвилин Лицар Поштової Скриньки, лицар Ярослав і барон Андрій Цинік доїхали до розгалуження доріг, і зупинили Кішку, Тутмоса й Велосипеда перед дороговказом. Вказівник, котрий представляв собою стовп зі стрілоподібними дощечками, прикрашеними текстом, інформував подорожан, що ліва дорога веде до села Великі Таратути, а права – до Люзримямського замку...

(– Великі Таратути? – перепитує Ліва півкуля авторського мозку. – Я пам'ятаю, що серед сіл, які відвідала ця трійця, уже були Таратути. Тільки Малі.

— А я знаю, що означає слово «таратута», — хвастається півкуля Права. — Таратута — це українська національна вегетаріанська страва, інгредієнтами якої є солоні огірки, хрін, червоний буряк і буряковий квас. Мабуть, Малі Таратути названі так через те, що там подавали маленькі порції цієї страви, а Великі Таратути — через те, що там подавали великі порції.

— Версія, може, і забавна, але зовсім не до діла, — буркоче Автор, — тому що лицарі попрямували не до Великих Таратут, а до Люзримямського замку.)

Ще за півгодини вони добралися до невисокого пагорба, на тім'я якого був напнутий, неначе капелюх, не великий, але ефектний замок, цегляні стіни якого були мальовничо озеленені мохами, папоротями й хмелем. Але це озеленення було вже не смарагдово-літнім, а блякло-осіннім. Озеленив будову, втім, не садівник, а вітер, що посипав її у свій час спорами й насінням, невідомо звідки ним доставленими.

Господарем цього замку, вірніше — його господаркою, виявилася жвава дівчина, руденька, трохи кирпиченька, трохи веснянкувата, з вартими уваги грудьми й узагалі ладненькою фігуркою, у сукні світло-зеленого кольору, що по тому тлу розкидані дрібні темно-зелені дракончики. Вона побачила з вікна кандидатів у гості, а коли вершники виїхали на пагорб, уже зустрічала їх у воротах.

Мужчини й дівчина обмінялися привітаннями, й лицарі їй відрекомендувалися.

— А я власниця цього Люзримямського замку, Євгенія, але можна просто — Женя, — назвалася рудоволоса господарка. — Відпочиньте в моєму замку. Я завжди рада гостям. Конячок улаштуємо в стайні — місця вистачить.

У невеликій стайні, куди відвели Кішку, Тутмоса й Велосипеда, жив кінь Євгенії, із чого випливало, що власниця замку полюбляє верхову їзду. Цей ссавець був майже таким же рудим, як і дівчина. Схоже, вершниця підбрала собі біологічний транспорт під колір волосся, як деякі пані підбирають плаття, сумочки та навіть автомобілі.

— А ви тут зовсім одна живете? — запитав Шурик, звернувши увагу на відсутність у замку інших людей.

— Я не перебуваю тут постійно, так, часом навідуюся. Я непосида за характером, не люблю довго сидіти на одному місці. Скажімо, якщо б ви приїхали сюди після найближчої повні, то вже мене тут би не застали, — відповіла Женя. — А поки я тут, до мене навідуються подруги з Великих Таратут і Дотепної Кучми, а також дочки тутешнього лісника, та й сам лісник допомагає по господарству — то сіна для мого коня Боллі вкосити, то полагодити щось. Лісник же й за замком наглядає, поки мене тут немає.

— А ми — так? — з вами раніше зустрічалися, добродійко? — запитав Ярослав. — Начебто я вас раніше вже бачив.

— Може, у журналі «Гарніюнізм!»? Мої фотографії надруковані в четвертому, квітневому номері за цей рік, — відповіла Євгенія.

— Ні, квітневого — так? — номера я не бачив, видів травневий, ось у нього є, — показав Ярослав на Шурика. — А, згадав: я бачив не вас, а незалежного лицаря, схожого — так? — на вас. Може, це ваш родич?

— Так, серед моїх родичів є лицарі, — погодилася дівчина.

Зрозуміло, гості поцікавилися, чи не знає господарка Люзримямського замку про місцезнаходження драконячого яйця і яєчного шахрая, демонструючи портрет останнього. Вона не знала.

— Розташовуйтеся у вітальні, а я вам приготую перекусити з дороги, — запропонувала Євгенія, але Шурик заперечив:

— Ми нещодавно в Дотепній Кучмі пообідали, ситі. Правда, колеги?

Ярослав з Андрієм Циніком ствердно кивнули.

— Як вам завгодно. Що ж, будемо поки спілкуватися без обжерливості, — сказала Женя.

Лицарі, відстебнувши металеві оболонки, щоб почувати ся вільніше, і відклавши зброю, пройшли у вітальню замку. Стіни там були прикрашені фотографіями в рамочках під склом і живописними полотнами.

— Ой, а звідки у вас фотографія мого батька? — вигукнув Лицар Поштової Скриньки, побачивши чорно-білий знімок, на котрому були відбиті двоє чоловіків, один з яких у лицарському обладунку, а другий у звичайному смугастому костюмі із краваткою. — Така ж фотокартка є в нашій сімейній фотоальбомі.

— Батька? — перепитала руда Євгенія.

— Так, ось цей чоловік у панцирі — мій батько, лицар Євстигній Зозулька.

— А. Справа в тім, що другий чоловік — мій батько. Виходить, наші батьки знайомі один з одним.

— А така фотографія й у мене є, — зауважив барон Андрій Цинік, указуючи на кольоровий знімок, де фігурувала група лицарів у латах. — Це ми сфотографувалися після невеликого турніру в місті Замийську-на-Замийці.

Ось це я, ось це герцог Абрам, ось це барон Аркадій, тоді він був ще не бароном, а простим лицарем, ось це Лицар Пухнатоного Замку, ось це товариш Непийкакаколу, ось це Сіро-буро-малиновий Лицар, від якого смерділо часником, ось це гр...

— Так, Сіро-буро-малиновий Лицар! — перебив колегу лицар Ярослав. — Згадав! Ось на кого ви схожі, добродійко. Я його бачив — так? — без шолома. Він ваш брат?

— Він... син моїх батьків, — відповіла дівчина, чомусь злегка зніяковівши.

— Я ж і кажу — брат. Класний лицар. На останньому турнірі в столиці він усіх переміг і дійшов до фіналу. Єдиний, кого він не зміг — так? — здолати, уже у фінальному бої, це — ось — наш Шурик, Лицар Поштової Скриньки, — похвалив Ярослав, поплескавши по плечу названого супутника.

— Сподіваюся, та обставина, що у фінальному бої я висадив з кульбаки вашого брата, не викликає у вас ворожості до мене? — насторожився Шурик.

— Ні, звичайно. Я знаю про той бій. Усе було чесно. Йому просто не пощастило. Зізнайтеся, та звитяга не була для вас простою.

— Так, Сіро-буро-малиновий Лицар — дуже сильний суперник, — підтвердив молодий бородань.

— А таку картину я бачив на календарі й на листівці, — указав Андрій Цинік на одне з живописних полотен.

— Так, це копія знаменитої картини «Купання рудого єдинорога» сучасного терентопського живописця Петренка-Самогонова, — пояснювала Женя. — Оригінал експонується в Задвірпольському художньому музеї, а цю копію намалював мій дідусь Дмитро Колотун за фоторе-

продукцією, незадовго до своєї смерті. Намальовано не дуже професійно, бо дідусь був не фаховим художником, а лицарем, живописцем-аматором без відповідної освіти. Живопис став його хобі лише в останні роки життя. Але мені картина дорога, як пам'ять про дідуся.

— Я теж намагаюся — так? — малювати з натури пейзажі, для чого взяв у мандри стос паперу і олівець, — зізнався Ярослав, — і теж непрофесійно, бо ніколи цьому не вчився.

— А це що намальовано? Якась різнобарвна каша? Смітник побутових відходів у тумані? — запитав Андрій Цинік, киваючи на інше мальовниче полотно.

— Ой, не смішіть мене, ха-ха-ха... — залилася срібним сміхом руда господарка. — Це художник-авангардист Сисой Сопляєв так зобразив мого дядька Христофора Колотуна, теж лицаря.

— От ці авангардисти завжди все спотворюють! Христофор Колотун — відомий незалежний лицар, можна сказати, богатир, а отут — якась розмазня: смітник не смітник, монстр не монстр... — навів критику Андрій.

— Є така приказка: не такий страшний чорт, як його малюють, — зауважив Ярослав. — А можна сказати так: не така страшна людина, як її малює авангардист.

— Дядькові Христофорові теж не сподобалось. Він став ляяти художника, а Сопляєв йому відповідає: «А я вас так бачу». Дядько йому: «Тим, хто так бачить людей, місце в психіатричній лікарні», а Сопляєв: «Ви геть не розумієтесь на сучасному мистецтві». Дядько ледве цю картину не порубав, а я забрала її собі — нехай і не схоже на дядька, зате непогані колорит і експресія. Мені подобається.

— Мені теж подобається, — підтримав Женю Лицар Поштової Скриньки.

— А я теж авангардизму — так? — не розумію, — поскаржився лицар Ярослав. — Ось цей другий портрет — це ж зовсім інше діло: усе зрозуміло, усе красиво, людина схожа на — так? — людину, а не на кашу. Відразу видно — так? — стару реалістичну школу. Хто зображений? Хто автор? Втім, хто автор я вже знаю — Леонардо Гудзик.

На полотні, котре хвалив Ярослав, був зображений веселий чоловік у напудреній білій перуці, схожій на тістечко безе, або на зефір, і у жустокорі, рожевому в червоний горошок, з мереживним жабо на грудях. Таку людину легко уявити собі танцюючою алеманду, рігодон, гавот, менует, полонез, контрданс, кадриль, матредур, гросфатер, лендлер та решту популярних європейських танців XVIII сторіччя. Живописця Ярослав визначив за розбірливим підписом у правім нижнім куті портрета. Крім підпису художника, там же була й дата написання полотна: 1747 рік.

— Це портрет мого предка — мага Гектора Фроловича Манюні, придворного чарівника короля Жорика Четвертого, — відповіла руда Євгенія. — Із приводу присвоєння йому звання придворного й був намальований цей портрет.

— Так ви з роду чарівників, — констатував Шурик.

— Тільки за лінією батька, а предки мами були переважно лицарями. До речі, у мене є ксерокопія фрагмента автографа Гектора Манюні. Оригінал зберігається в мого батька. Це якесь написане Гектором Манюнею пророцтво.

— Цікаво, — зацікавився Лицар Поштової Скриньки.

— Можу показати.

Руда господарка Люзримямського замку вийшла з вітальні, а за півтори хвилини повернулася з фанерним пла-

ншетом, на якому під склом був пописаний гарним почерком папірець:

*От моє пророцтво: через
його терентопський злодій
буде вбитий принцесою; і
оскільки король, довідавши
Дверей варту, що не випу*

– Нічого не зрозуміло, – знизав плечима Шурик.

– Звичайно, бо це ж ксерокопія ФРАГМЕНТА пророцтва. Якби був повний текст, було б ясно, – відповіла нащадок чарівника.

– А повного тексту – так? – у вас немає, – здогадався Ярослав.

– Немає. Справа в тім, що в Гектора Манюні було дев'ять правнуків, і кожний із них хотів мати на пам'ять про прадіда це, написане його рукою, пророцтво, і не копію, а саме оригінал, – відповідала господарка. – Після довгих суперечок не придумали нічого кращого, як розрізати папір на дев'ять рівних частин, так що кожному із правнуків дісталось по шматочку. Ось цей шматочок передавався з покоління в покоління, від батька до сина, і, зрештою, потрапив до мого тата. Не знаю: може, у моїх предків і була копія повного тексту, та загубилась; а може, ті правнуки, розрізаючи пророцтво, взагалі не здогадалися зняти з нього копії. За двісті років життя розкидало нащадків Гектора Манюні всією країною, вони втратили зв'язки,

і нам невідомо, де тепер решта, інші вісім шматочків того пророцтва.

— А ви теж чарівниця, фея? — поцікавився Шурик.

— Ні, я не навчалася магії, — усміхнулася вона. — Коли я була маленькою дівчинкою, тато говорив, що коли я підросту, він вчитиме мене секретам чарівництва. Але потім мама з татом посварилися й розвелися. Я залишилась з мамою, а з батьком не бачилася кілька років. Ось тільки нещодавно, коли я вже стала повнолітньою, ми з татом знову стали спілкуватися. Але в мене інші інтереси, магія мене не цікавить. Тому я не фея, а проста дівчина. Тобто не те щоби зовсім проста, але не чарівниця.

— А ваш брат — Сіро-буро-малиновий Лицар, він... — заговорив був барон Андрій, але Євгенія перебила:

— Ні, він теж не маг, простий лицар. Тобто не те щоби зовсім простий, але не чарівник.

Лицар Поштової Скриньки задумливо любувався дівчиною, і раптом, різко перемінивши тему розмови, повідомив:

— Коли ми були в селі Повному Свистеці, одна тамтешня селянка дала нам у дорогу дуже смачні пиріжки з печінково-яйце-рисовою начинкою. У мене один пиріжок залишився, і я хочу, Женю, щоби ви оцінили його смак.

Шурик вийшов, щоб взяти з рюкзака того пиріжка, а Ярослав з Андрієм здивовано презирнулися. Дійсно, їх у тім селі почастували пиріжками, але пиріжки були так собі, їсти можна, але не шедевр гастрономії.

— Та я не голодна. Якщо пиріжок так вам подобається, то ви краще самі його... — спробувала відмовлятися господарка, але гість наполягав:

– Ні-ні-ні, мені дуже важливо довідатися саме вашої думки.

Здивована цією наполегливістю Євгенія взяла протягнутого Шуриком пиріжка. Але тільки-но встромила зубки в цей виріб, як він (не пиріжок, а Шурик) додав:

– Особливу пікантність смаку надає доданий у начинку часник.

Дівчина здригнулася й висмикнула з рота вже надкушеного пиріжка:

– Ні... Я... Не зараз... Я краще після його з'їм. Зараз у мене немає апетиту...

(«А я вже зрозумів, хто ця дівчина!» – викликує Права півкуля авторського мозку. «Подумаєш! Я ще раніше це второпав», – гмикає півкуля Ліва. «Цитуйте! Безцінний читач теж уже, напевно, це збагнув, але він же не репетує, як ненормальний. Скромніше, скромніше, півкулі!» – присоромлює мешканців свого черепа Автор.)

Ярослав з Андрієм знову здивовано презирнулися, бо вони в тих повносвистецьких пиріжках ніякого часнику не відчували.

– Що й треба було довести, – сказав Лицар Поштової Скриньки.

– Що довести? Не говоріть загадками, шановний лицарю, – насторожилася руда господарка.

– Що ви і є Сіро-буро-малиновий Лицар, – відповів Шурик. – Зізнайтеся: вашого тата кличуть Хома Лукич.

– Так, Хома Лукич Манюня, – зніяковіло промурмотала Євгенія.

– Виходить, з його сином сталася та ж історія, що й зі мною, – констатував Шурик, обернувшись до супутників, і ті зрозуміли хитрість із пиріжком.

Знову повернувшись до господарки замку, Лицар Поштової Скриньки зізнався:

— Адже я теж статевий перевертень, як і ви: від повні до повні то парубок, то дівчина. Наші батьки дійсно дружили, і коли ваш тато по секрету зізнався моєму, що перетворив своє немовля із сина на дочку, мій попрохав...

І далі Шурик повідав рудій Євгенії коротенько свою, уже відому читачеві, історію.

Закінчив словами:

— Ярослав з Андрієм заприсягли, що збережуть мою таємницю. Вони шляхетні, надійні люди, можете їм довіряти. А пиріжок можете їсти сміливо: часнику у ньому немає. То я, вибачте, навмисне збрехав, аби перевірити свою здогадку.

— Ну що ж, ви вгадали, — зітхнула Женя, — я теж статевий перевертень, і моя історія дуже схожа на вашу.

І розповіла, що до дванадцяти років вона була дівчиною, а потім раптом у повню перевтілилася у хлопчика. Коли мама довідалася, що чоловік перетворив немовля із хлопчика на дівчинку, а він сам змушений був зізнатися, вона з ним посварилася й розвелася, заборонивши підходити до дитини. Женя з мамою переїхали сюди, у Люзримя-мський замок, що дістався в спадщину від дідуса — незалежного лицаря Дмитра Колотуна, — і з батьком уже не бачилися. Вона росла, будучи поперемінно то дівчиною, то хлопцем. Стала лицарем, як мамин брат Христофор Колотун. Так, це вона Сіро-буро-малиновий Лицар. Нещодавно знов почала спілкуватися з батьком. А мама нещодавно вийшла заміж за лицаря Проспера Ткачука й переїхала жити до нього в Дирдифьольський замок, це в Мізерноградській області.

— Я вас усіх, панове, будучи чоловіком-лицарем, бачила на лицарських турнірах і тепер одразу впізнала, — додала Женя, — але, боячись викриття моєї, так би мовити, статевої ненормальності, зробила вигляд, що бачу вперше.

— Цікаво, Лицар Пухнато-го Замку теж такий, як ми? Його ж Хома Лукич теж колись переробив із дівчини на чоловіка, — сказав Шурик.

— Ні, Февроній Двокрапка, відомий як Лицар Пухнато-го Замку, не є статевим перевертнем і ніколи не був. Там чарівництво не дало жодних збоїв, — відповідала Женя. — Я це від тата знаю. Батько довго аналізував мій випадок і, зрештою, зрозумів, чому при перетворенні Февронії все пройшло благополучно, а моє перетворення згодом дало такий непередбачений результат. Справа в тім, на думку тата, що заклинання для магічної зміни статі, яке тато зробив на замовлення Февронії, було ідеальним для статево-зрілого організму, яким й була Февронія, а для незрілого організму малюка заклинання для зміни статі має бути інакшим, бо незрілий дитячий організм відрізняється від дорослого. Тато не врахував цієї різниці, і застосував до нас із вами те ж заклинання, що й до Февронії. Це й спричинило до того, що при досягненні нами віку статево-го дозрівання чарівництво викликало періодичні перебудови організму. Тато називає це явище магічно-гендерним маятником...

А за вікнами, зовні замку в цей час ішла інша розмова:

— Ффффффф, — сказав вітер.

— Шшшшшш, — відповіло листя.

— Т-т-т-т-т-т-т... — зашепотіли, контактуючи із твердими поверхнями, краплі, десантовані з невеликої хмаринки;

втім, дощило менше хвилини, бо водні запаси летючого об'єкта відразу вичерпалися через його малість.

— І те, що перевертання відбуваються в час повні, зрозуміло: місяць у повні має містичні властивості, — продовжувала усередині замку його господарка, — недарма ж саме в повню звичайні люди-перевертні перетворюються у вовків, ведмедів та інших хижаків. Повний місяць є каталізатором, що запускає механізм перетворення й у наших організмах. І позапланові перетворення від поїдання часнику теж зрозумілі, бо часник теж має містичні властивості, недарма ж його застосовували для захисту від упирів і духів. Через те часник теж є каталізатором наших чарівних перетворень. І ще тато розраховував, що, можливо, ці чарівні прояви у вигляді перевертання в мене припиняться, коли в мене з'явиться дитина.

— А в даний час ви є дівчиною під впливом місяця, а не часнику, так? — уточнив русобородий статевий перевертень.

— Так, без часнику. Після повні стану парубком і у вигляді Сіро-буро-малинового Лицаря поїду шукати яйце дракона, як і ви, — кивнула рудою голівкою Женя.

— Виходить, у ті періоди, коли Олександр Зозулька є чоловіком, Євгенія Манюня є жінкою, а в ті періоди, коли Олександра Зозулька є жінкою, Євгеній Манюня є чоловіком, — констатував Андрій Цинік.

— Стоп, але ж на турнірі — так? — в День Шляхетного Мордобою ви ж обоє були чоловіками! — згадав Ярослав.

— Це тому, що я перед турніром спеціально наїлася часнику, — пояснила руда секс-перевертуня. — Аж дві великі голівки зжувала, так що вистачило майже на дванадцять годин. Звичайно, запах був... але тут уже...

(О, здається, Автор мимохідь винайшов нове слово «перевертуня», що означає перевертня жіночої статі. Якщо гарні люди різної статі звуться красень і красуня, то різностатеві люди, здатні до перевертань, відповідно мають зватися перевертень і перевертуня. Логічно?)

Розмови про те, про се в Люзримямському замку тривали, а сонце тим часом, перетворившись із білявчика на рудика, томно засовувалося в західне хутро осіннього лісу, майже такого ж рудого, як Євгенія.

Прийшли сутінки й час вечері.

Готуванням трапези забажали зайнятися обоє статеві перевертні – Шурик і Женя, – для чого й перемістилися в кухню; а лицар Ярослав із бароном Андрієм Циніком оглядали доспіхи й зброю Сіро-буро-малинового Лицаря в невеликій комірці, яка слугувала арсеналом.

Потім Ярослав теж навідався в кухню, щоб запитати в Лицаря Поштової Скриньки, чи не пам'ятає той, куди Ярослав запхнув свій запасний гумовий наконечник для списа. (Під час останнього привалу на лоні природи Ярослав малював олівцем пейзаж з натури, а вищезгаданий запасний наконечник використовував замість гумки для стирання з паперу невірних штрихів, потім, перебуваючи в замисленості, кудись цю штуку впакував, а тепер не може знайти). І побачив, що русявий бородань і руда красуня без відриву від куховарства щодуху цілуються, із чого випливало, що Шурик і Женя закохалися одне в одного. Автора підмиває назвати це любов'ю з першого погляду, але формально це не так, адже ці двоє вже бачили раніше один

одного на лицарських турнірах, і не тільки бачили, але навіть билися один з одним...

Уночі, коли лицар Ярослав із бароном Андрієм Циніком, посапуючи й похропуючи на ліжках, віддавалися пасивному відпочинку у вигляді сну, Шурик із Женею на лавочці зовні замку милувалися зірками в нічному небі (що той купол був схожим на чорний оксамит, над яким розчесала волосся людина, чия голова виробляє багато лупи), супроводжуючи це астрономічне заняття любовним бурмотанням, обійманнями й поцілунками...

Коли наступним ранком після сніданку лицарі Напівкруглого Столу збиралися в подальшу дорогу, Лицар Поштової Скриньки раптом заявив:

— Знаєте, друзі, ви, напевно, продовжуйте без мене... Я, мабуть, отут затримаюсь.

— Ясно: улопався, — констатував Андрій Цинік.

— Ну й слава Богу. Ви з Женею дійсно дуже — так? — підходите одне одному, — сказав Ярослав.

— Так, я, нарешті, зустрів рідну душу, близьку людину, з якою в мене так багато спільного! Я був упевнений, що приречений на самотність, і раптом доля подарувала мені таке щастя! — вигукнув Шурик, сяючи. — Нам так добре вдвох! Ми так розуміємо один одного! Ми такі схожі внутрішнім світом...

— Ніхто так добре не знає внутрішній світ людини, як її глисти, — машинально пожартував Андрій Цинік, — бо той внутрішній світ, тобто людські нутрощі, то їхня житлоплоща.

За подібні вульгарні дотепи він і отримав прізвисько Цинік.

— Бажаємо вам щастя — так? — й любові на довгі роки! — сказав Ярослав.

— Якщо вам приспічить одружитися, не забудьте й нас запросити на весілля, — напросився Андрій.

— Обов'язково! — пообіцяв русобородий статевий перевертень...

Коли Ярослав Матвійович Кочерижкін і Андрій Федорович Килиницький (такі повні імена лицаря Ярослава й барона Андрія Циніка), виїхавши із брами Люзримямського замку на Тутмосі й Велосипеді, переміщалися схилом пагорба й віддалялися вбік Великих Таратут, молоді, сяючі від щастя Олександр Євстигнійович Зозулька і Євгенія Хомівна Манюня, ніжно обійнявшись, довго дивилися їм услід...

(— А загублений Ярославом запасний гумовий наконечник знайшовся, чи... — раптом проявляє допитливу цікавість педантична Ліва півкуля авторського мозку.

— Знайшовся, — відповідає Автор. — Виявилось, що з неувважності Ярослав сунув його замість свого рюкзака в Андрійчин.)

За півроку, у березні 1996-го ці закохані дійсно одружаться. На шлюбну церемонію як свідки будуть запрошені Ярослав з Андрієм Циніком. Будуть на тім весіллі також батьки Олександри Зозульки — Євстигній Зозулька і Юлія Зозулька-Чупик, ще й дядько — лицар Автандил Чупик; також батьки Євгенія Манюні — маг Хома Лукич Манюня та Марія Колотун-Манюня-Ткачук (тато — зі своєю новою дружиною — феєю Маланкою Чаклуненко-

Манюнею, а мама – зі своїм новим чоловіком – лицарем Проспером Ткачуком); і дядько Христофор Колотун, та й багато інших. Лицар Євстигній Зозулька й маг Хома Лукич Манюня після довгих років розлуки відновлять дружбу...

Це весілля відбудеться в день перед повнею, тому перша шлюбна ніч молодят стане часом статевого перетворення. Через те на початку шлюбної ночі Євгеній Манюня виконуватиме подружні обов'язки як чоловік, а Олександра Зозулька – як дружина, а ближче до світанку вже Олександр Зозулька задовольнятиме дружину по-чоловічому, а Євгенія Манюня його – по-жіночому.

Так вони й житимуть перший час, щомісяця міняючи стать і доводячись один одному то чоловіком, то дружиною. Лицар Поштової Скриньки, перемагаючи зустрічних доспіхоносців, примушуватиме їх визнати найгарнішою у світі свою дружину Євгенію, а Сіро-буро-малиновий Лицар відповідно – свою дружину Олександрю...

Восени того ж 1996-го перевтілення раптом припиняться: незважаючи на чергову повню, Євгеній Манюня залишиться чоловіком, яким був до того, а Олександра Зозулька – жінкою...

Незабаром з'ясується, що Олександра при надії...

Протягом вагітності вона залишатиметься жінкою, а Євгеній – чоловіком.

У липні 1997-го Олександра народить близнюків – хлопчика й дівчинку. Сина назвуть Андрієм, а дочку – Ярославою, звичайно, на честь двох лицарів, що стали свідками зародження любові їхніх батьків.

Хресним батьком маленького Андрійка Манюні-Зозульки стане саме барон Андрій Цинік, а хрещеним Ярослави – лицар Ярослав.

Євгеній з Олександром після народження дітей залишаться чоловіком і жінкою без усяких подальших перетворень, як і пророкував Хома Лукич Манюня. Мабуть, батьківство й материнство якимсь чином анулюють чари, що зробили їх статевими перевертнями, і закріплять за ними ту статеву іпостась, яку вони мали при народженні.

Якось, в 2002 році, п'ятирічні Андрійко і Ярося, граючись гарним кубком, котрий вони експлуатуватимуть як житлоплощу гумового пупсика, прочитають на кубку (у п'ятирічному віці діти Сіро-буро-малинового Лицаря і його дружини – дизайнерки Олександри Манюні-Зозульки – навчатися читати) вигравіруваний текст:

*«Чемпіонові лицарського турніру
в День Шляхетного Мордобоя 1995 року,
за доблесть, мужність і майстерність,
від короля Жорика Дев'ятого
й королеви Зінки Одинадцятої».*

Манюні-Зозульки-молодші запитують у батьків, як до них потрапила ця ексклюзивна цяцька. І з подивом довідуються, що їхня ніжна, мила, ласкава ненька колись була наймогутнішим лицарем королівства, і на тім турнірі перемогла інших лицарів, за що й одержала цей кубок із рук королеви. Причому у вирішальному фінальному бої тоді ненька здолала не аби кого, а самого татуса!..

Але все це трапиться в майбутньому. Зараз же, ранком 26 жовтня 1995 року, лицар Ярослав і барон Андрій Цинік, розпрощавшись із Шуриком і Женею, покинули Люзримський замок, щоб продовжити пошуки драконячого яйця і яєчного шахрая в шостому секторі Терентопського королі-

вства; секторі, котрий саме їм, згідно із жеребкуванням, проведеним поміж лицарів Напівкруглого Столу, дістався для цих пошуків.

ЩОСЬ СІМНАДЦЯТЕ

Корчма «Під Рятівною Мухою»

Звернемося ж до інших сцен: довга кімната з низькою стелею й лавами з високими спинками та посипана піском підлога; гурт людей, які п'ють і обмінюються плітками; усюди тютюновий дим, могутній доказ того, що духи десь існують...

Льюїс Керролл, «Вільгельм фон Шміц».

20 вересня 1995 року.

В історії, що трапилася наступним днем, тобто 20 вересня 1995 року, а точніше вечором та ніччю, мають місце й магія, і любов, і, на жаль, убивство.

Оскільки майже всі події, про які Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга, має намір повідати в найближчих розділах, відбувалися в корчмі «Під Рятівною Мухою», то, перш ніж увірватися в цю історію, Автор повідомить читачеві дещо про названий пункт громадського харчування.

Корчма «Під Рятівною Мухою» бу...

— Вибач, що перебиваю, — говорить раптом Авторові внутрішнім голосом його Права мозкова півкуля, — але хотілося б знати, чому комахи в Терентопському королівстві називаються рятівними? То ти згадав якусь Рятівну Бджолу, тепер Рятівну Муху, а там, бач, з'явиться й ще якийсь Рятівний Тарган?

— Тарган не з'явиться, а Рятівна Бджола — це колишня Рятівна Муха, — відповідає Автор. — Щоб у цьому питанні

поставити всі крапки над «Ї», заглибимося в історію міста Жорикбурга.

У середині вісімнадцятого століття, у той же період, коли було засновано терентопську розвідку, король Жорик Четвертий вирішив побудувати нове місто й зробити його столицею королівства. Чим його не влаштовувала стара столиця – Великі Дрібки – невідомо. Місце для нової він уподобав приблизно в сотні кілометрів від Великих Дрібок на схід, на березі річечки Струмище (яка південніше впадає в Замийку), на місці села Багнючки поруч із пагорбами Каменіани.

Саме під час будівництва нової столиці й трапився замах на вбивство короля.

У Жорика Четвертого не було рідних братів і сестер, і в той період він був ще бездітний. (Ну, тобто існувала принцеса Пелагія, яку він вважав і називав сестрою, але вона не була в дійсності його кривною родичкою, оскільки його батьки її не народили, а в дочерили. Детальніше про це читач дізнається, діставшись двадцять шостого розділу цієї книги, за назвою «Самогон для принцеси».) Тому, у випадку його раптової кончини, корона (і, безумовно, влада) перейшла б в спадщину до його брата у перших Олександра Мирополковича (тут Мирополкович – це прізвище, а не по батькові; фамілію Мирополкович носили нащадки Мирополка Романтика, включно з нинішнім королем Жориком Дев'ятим). Цей Олександр Мирополкович був пристрасно залюблений у корону й бажав з нею з'єднатися. У випадку якби в короля з'явилися діти, мрія

залюбленого втрачала б усяку перспективу. Тож коронолюбубу було потрібно, щоб король умер негайно, поки не обзавівся нащадками. Тобто Олександр вирішив уколошкати кузена, обвинувативши в цьому злодіянні якихось розбійників, і, нарешті, застромити голову в улюблений золотий вінець.

І от, 23 травня 1745 року, вибравши момент, коли Жорик Четвертий у своєму наметі на березі Струмища на самоті розглядав креслення майбутнього нового королівського замку і ніяких зайвих свідків поблизу не було, Олександр безшумно прокрався в матер'яне приміщення і заніс сокиру над схиленою над кресленням вінценосною головою.

Аж раптом муха, що дзижчала в наметі, гепнулася об зіницю лівого ока негідника.

Втілювач замаху зойкнув.

Король оглянувся...

«Спілкуючись» потім із катом щодо цієї витівки, Олександр зізнався, що якби не «клята» муха...

Злочинця стратили досить оригінальним способом. Кращі блазні, коміки, скоморохи, гумористи й клоуни за наказом короля один по одному без перерви смішили присудженого — корчили пики, теревенили анекдоти, розігрували сміховинні сценки тощо, — так що, незважаючи на жах свого становища, в'язень не міг утриматися від сміху, під впливом безперервного гумористичного конвеєра прореготав кілька днів, і нарешті сконав від повного виснаження організму, викликаного безперервним реготом; тобто у буквальному значенні слів вмер від сміху. От які чудернацькі страти були в ті жорстокі часи!

(До речі, читачу, це не єдиний в історії людства випадок, коли засудженого стратили за допомогою сміху. Це практикували ще у Давньому Римі. Але там засудженого доводили до реготу не клоуни і гумористи, а кози. Засудженому намащували підошви босих ніг сіллю й підводили кіз. Кози злизували сіль, а жертва реготала від лоскоту аж поки не вмирала. Такі страти бували і у XVII сторіччі під час Тридцятирічної війни. Сміх у прикрих обставинах називається сардонічним. Таку назву придумав та використав у своїх творах сам великий Гомер. Сардонічним, бо походить від острова Сардинії. Вважалося, що на цій острові росте отруйна рослина, зовні схожа на безневинну селеру. Її отрута діяла, мовляв, на людину вельми чудернацьки: отруєна особа починала реготати, і реготала доти, поки не помирала від сміху. Автор цієї книги неодноразово згадує в ній про користь сміху для здоров'я. Але треба мати на увазі, що йдеться про сміх у нормальних дозах. Бо будь-яке корисне явище автоматично стає шкідливим, якщо його вживати в надмірних кількостях. Автор певен, що в цій його книзі гумору не настільки багато, щоб він міг нашкодити читачеві. Але й не настільки мало, аби читач жодного разу не усміхнувся. Якщо, звісно, читачеві взагалі притаманне почуття гумору.)

Але «все тече, все міняється», як сказав давньогрецький філософ Геракліт. І сказавши, можливо, колупнув у роті нігтем великого пальця, потім, можливо, провів тим же нігтем поперек горла та, можливо, додав: «Зуб даю! Вік волі не видіти!» Бо ж, напевно, і філософи люблять підкріпити думку вагомим аргументом. Так, усе міняється, і тепер у Терентопському королівстві нікого не страчують і не катують болісно. Навіть за допомогою гумору. (А

катування ляпанням по лицю кремовими тортами та повішення на сучасних терентопських шибеницях — кари безболісні й не смертельні. Тільки ганебні.)

Втім, Олександр Мирополкович таки став королем Терентопії. Але не цей Олександр Мирополкович, котрий вмер від сміху, а інший, що доводився Жорику Четвертому не двоюрідним братом, а прапраправнуком. У терентопській історії він фігурує під ім'ям Сашко Перший. Нинішній терентопський король Жорик Дев'ятий — його онук.

А монарх Жорик Четвертий на честь чудесного порятунку вирішив увічнити рятівну муху на гербі нової столиці — міста Жорикбурга.

Про ці події, відомі кожному терентопському школяреві, сучасний інтелігентний, розумний і талановитий дракон Інокентій Карлович написав повість за назвою «Подвиг комахи», де виклав життєвий шлях героїчного членистоногого. Звичайно, біографію цієї мухи даний письменник сам придумав (за винятком удару в око королівського кузена, що та подія є історичним фактом), бо неможливо встановити подробиці життя простої комашки, та ще такої, що жила сотні років тому.

Із середини вісімнадцятого сторіччя до кінця дев'ятнадцятого істота на гербі Жорикбурга фігурувала під ім'ям Рятівна Муха. До кінця ж дев'ятнадцятого назріли зміни. Наука виявила, що мухи є переносниками хвороботворних мікробів, розповсюджувачами інфекцій. Жорикбуржцям стало прикро, що символом їхнього славного міста вважається така шкідлива тварюка. До короля Жорика Сьомого, котрий правив тоді, прийшла делегація столичних жителів на чолі з мером і заявила: мовляв, до яких пір

наш улюблений Жорикбург символізуватиме істота, яка розмножується в нечистотах і розносить хвороби. До того ж мешканці інших міст дражняться, обзиваючи жителів столиці мушенятами!

Король викликав до себе фахівців з історії та геральдики й, порадившись із ними, а також із другом і радником герцогом Єрофієм Хитросплетена Звивина, написав указ, де говорилося, що внаслідок більш глибокого аналізу теоретично обчисленої траєкторії польоту тварини, яка врятувала Жорика Четвертого, з'ясувалося, що ця комаха, помилково прийнята мерзотником Олександром Мирополковичем за шкідливу муху, насправді була працювитою медоносною бджолою. А тому відтепер треба вважати й називати істоту, зображену на гербі столиці, не Рятівною Мухою, а Рятівною Бджолою.

З тих пір символом Жорикбурга є бджола.

Тепер щодо корчми «Під Рятівною Мухою». (Автор просить читача бути уважним і не плутати два жорикбурзькі заклади із трохи схожими назвами «Рятівна Бджола» і «Під Рятівною Мухою», бо перший є туристичним агентством). Ця корчма міститься в столиці, у двоповерховому будинку на вулиці Франсуа Рабле, вулиці, що веде до Королівського замку, вулиці, на якій мають місце зокрема Стайня Опері та Балету (тобто оперний театр), лицарський гуртожиток і майстерня-кузня Вакули Охрімовича Нетребенька. Корчма займає перший поверх, а на другому – житлові кімнати родини Гільденштернів і підсобні приміщення.

До 1892 року це був будинок міської ратуші, потім міська управа перебралася в нове триповерхове спорудження на майдані Панурга, а двоповерховий дім на Франсуа Рабле купив дехто Ісак (або ж Іцхак) Гільденштерн, прадід того Ісака Гільденштерна, якому нині належить цей заклад. На старій ратуші, звичайно ж, був герб міста у вигляді барельєфа над входом. Від цього барельєфа й пішла назва влаштованої тут корчми: «Під Рятівною Мухою».

Коли в 1898 році король наказав уважати гербову комаху бджолою, хазяїн корчми запитав у постійних відвідувачів: чи треба йому міняти назву закладу, чи нехай залишається старою. Відвідувачі сказали, що вони вже звикли до цієї назви й, до того ж, у словосполученні «під бджолою» немає того смислу, котрий має вираз «під мухою». Тому, навіть після перейменування тварини на гербі міста, корчма зберегла у своїй назві муху.

(В іронічному романі Олега Чорногуза «Претенденти на папаху» – другому творі з дилогії про «аристократа з Вапнярки» Євграфа Сідалковського – згадується, що в містечку Кобилятіні-Турбінному поблизу Києва був пункт громадського харчування з назвою «Під мухою». Але, по-перше, це не корчма, а кафе, а по-друге, така назва була не офіційною, а, так би мовити, жартівливою, народною. Заклад з назвою «Під мухою» згадується і в пародійно-детективному романі «Чорна зрада професора Шлапаківського, або Канни і виноград» того ж таки Олега Чорногуза. Але там заклад є і не корчмою, і не кафе, а рестораном.)

На відміну від корчми «Під Мідним Забралом» та решти жорикбурзьких пунктів громадського харчування, куди навідувалися тільки живі люди, у корчму «Під Рятівною Мухою» крім живих іноді заходили промочити горло й

упирі, інакше кажучи – вурдалаки, інакше кажучи – вампіри, тобто мерці-кровожери. Зрозуміло, вони зволожували там горло не пивом чи вином, а кров'ю (попервах – натуральною, згодом – сурогатною).

Угамовувати спрагу в корчмі упирі стали з 1942 року (у Великому Світі тоді бушувала Друга світова війна, але в підпільному королівстві, слава Богу, такої жахливої війни не було), а до того вимушені були робити це в менш комфортних умовах: десь на цвинтарях, на нічних дорогах, на курних горищах або в цвілих підвалах.

Щоб добратися до улюбленого напою, доводилося прокушувати артерії на шиях живих співгромадян, а співгромадянам це не так щоб дуже подобалося. (Ходили чутки про вампіра-збоченця, котрий віддавав перевагу менструальній крові, через що тягся ротом не до шиї, а до... гм... до іншої частини організму, безумовно тільки жіночого. Але то виключення, та й взагалі не факт.) По-перше, не дуже-то приємно, коли тебе вночі кусає холодний труп; по-друге, з нестерильних іклів у ранки іноді потрапляла інфекція, і вкушеному доводилося брати лікарняний та тягатися до докторів, замість того щоб займатися суспільно корисною справою.

Не дивно, що раніше живі люди вампірів не шанували й шкодили їм як могли: то труїли часником, то опромінювали сонцем, то колупали осиковими кілками, то куляли в них сріблом.

У згаданому 1942 році санітарний лікар столиці, Лука Сельдерєєв, запропонував королю Сашку Першому проект, завдяки якому передбачалося покінчити з таким негуманним ставленням до кусючо-сисних небіжчиків. Як виразився автор проекту: «щоб і вівці, тобто – живі люди, були

цілі, і вовки, тобто вампіри, – ситі». Сельдерєєв пояснив главі держави, що вурдалаки кусають співгромадян не зі злості, а з необхідності, не маючи іншого виходу. Жива людина, яка захотіла пива, може зайти в корчму й угамувати спрагу; а куди йти упиреві, котрому захотілося крові? У корчмі ж йому крові не наллють! От і доводиться бідним кровоголікам через брак альтернативи споживати улюблений напій безпосередньо із шийних артерій. Без крові ж вони не можуть, така їхня фізіологія. І тикати за це в них осиковими кілками так само нелюдяно, як убивати живого громадянина за те, що йому хочеться пива, або, скажімо, кефіру.

Тому, мовляв, треба, щоб у кожному населеному пункті, де є вампіри, був такий заклад громадського харчування, в котрому ці могильні сисунці-гемофаги могли б одержати свою порцію крові, не травмуючи співгромадян. Оскільки мерці, як правило, не мають грошей, це пригощення повинне здійснюватися за державний рахунок. Така добродійність, мовляв, вигідна самій державі, адже витрачаючи кошти на частування вурдалаків, вона перестав витратити ще більші кошти на виплату лікарняних після вампірських укусів. Ті збитки, які нестимуть пункти харчування в зв'язку з відвідуваннями мерців, повинні погашатися державними субсидіями.

Короля Сашка Першого переконали аргументи Сельдерєєва, і він написав відповідний указ.

Оскільки обіцяні субсидії були щедрими, усі корчми, ресторани, каварні, шинки, їдальні тощо, стали змагатися за звання «пункт мервецького харчування». У Жорикбурзі така честь дісталася корчмі «Під Рятівною Мухою», бо,

крім інших достоїнств, вона не дуже далеко від Старого міського цвинтаря, де, зокрема, поховані й кілька упирів.

Живим відвідувачам корчми ці мерці не заважали, бо приходили глухою ніччю, коли живі вже давно розійшлися по домівках і спали у своїх ліжках. До того ж це траплялося не щоночі, а тільки в особливі, наприклад, у ночі повні, на п'ятницю тринадцятого, Вальпургієву, Всіх Святих (Хеллоуін), ніч на Івана Купала, і таке інше. Нинішній корчмар Ісак Гільденштерн від свого батька Марка Гільденштерна отримав спеціальний календар, де відзначені такі особливі ночі виходу упирів із могил і склепів, щоб до їхнього нічного відвідування все приготувати.

Попервах, у сорокових роках двадцятого століття, використовувалася кров донорів. Щоб вистачило на всіх, Маркові Гільденштерну доводилося змішувати її з фізіологічним розчином із аптеки, через що вампіри, потягуючи напій з пивних келихів, іноді сварливо буркотали: «Ну от, знову розбавили!»

У п'ятдесятих роках з'ясувалося, що людську кров цілком може замінити кров єдинорогів. І корчма стала отримувати напій не з донорських пунктів, а з міської бойні.

А в сімдесятих роках молодий Ісак Маркович Гільденштерн винайшов коктейль «Кровиночка», що поступово витиснув із раціону тамтешніх упирів справжню кров.

От, безцінний читачу, рецепт цього коктейлю: на літр аптечного фізіологічного розчину – білок одного курячого яйця й щіпку червоного харчового барвника; ретельно розмішати, нагріти до 36-37 градусів за Цельсієм і подавати вампірам.

Спочатку, правду сказати, з незвички вампірів від такого сурогату трохи нудило, але потім вони втяглися, звикли, і тепер їх хлібом не годуй – налий «Кровиночки».

– Дуже сумнівно, щоб коктейль зміг замінити вурдалакам справжню кров, – бурчить Права півкуля авторського мозку.

– Дійсно, – погоджується півкуля Ліва. – Адже кров вони п'ють заради життєвої енергії, що дає їм можливість відносно активно існувати, незважаючи на статус небіжчика. А яка ж життєва енергія в коктейлі!

– У цьому коктейлі є яєчний білок, – парирує Автор. – Стверджувати, що в білку немає життєвої енергії – це повний абсурд! Якби не було, не вилуплювалися б з яєць живі й жваві курчата. Тож, любий мій мозку, не мороч мені голову.

Втім, у справжній крові присутнє залізо та деякі інші елементи, яких немає або замало в «Кровиночці», тому до даного напою Ісак Маркович подавав кровопивцям, в якості як би закуски, по плитці гематогену – солодощі, що в нашій світі виготовляються з бичачої крові, а там – із крові єдинорогів. (Любов вампірів до гематогену відзначив і драматург-казкар Євгеній Шварц у своїй п'єсі «Пригоди Гогенштауфена», де вампірка Упирева ласує не тільки кров'ю, що її совєтські громадяни здавали на аналізи до медичної лабораторії, але й гематогеном).

Цей досвід Ісака Марковича Гільденштерна перейняли і аналогічні заклади громадського харчування в інших населених пунктах. Тобто по всьому королівстві поширилася нова традиція пригощати вампірів сурогатною кров'ю замість справжньої.

Але, безумовно, основними відвідувачами корчми «Під Рятівною Мухою» були не вампіри, а звичайні люди. І в даному розділі вампірів не буде. А от у наступному...

От у цьому уподобаному деякими персонажами цього, м'яко висловлюючись, епосу пункті харчування й сталися події, про які Автор хоче повідати світові в особі безцінного читача.

Увечері двадцятого вересня 1995 року в корчмі «Під Рятівною Мухою» було мало народу, у зв'язку з тим що осінь знову заявила про себе рідкими опадами. На відміну від раптової вчорашньої зливи, бадьорої й стрімкої, нинішній дощ був ґрунтовним: млосним, нудотним, затяжним. Але найшлося-таки трохи ентузіастів, які, незважаючи на незатишок і дискомфорт сирих вулиць, покинули теплі домівки, щоб сльотавими тротуарами притягтися в корчму заради спілкування за кухлем пива чи то келихом вина. Біля каміна сохнули їхні парасолі, розчепірені, наче крила кажанів у польоті.

В одному куті залу, під гірляндами в коси й нанизаного на шпагат червоного гострого перцю (але кетягів із часнику в дизайні інтер'єру не було з огляду на специфіку цього закладу), дубовий стіл обсіла компанія акторів із Жорикбурзького Театру Абсурду імені жертої ковбаси, на чолі з головним режисером цього колективу Наумом Інґредієнтським. Це один із декількох столичних театрів. Його служителі відзначали в корчмі прем'єру містерії «Спорідненість світових сил» за п'єсою

Козьми Пруткова, що та вистава відбулася сьогодні і закінчилася годину тому.

В іншому куті, ближче до каміна, розмістилася четвірка вже трохи відомих безцінному читачеві за декількома попередніми розділами меломанів: сивий, з мозолистими перстами механік, винахідник і коваль Вакула Охрімович Нетребенько, майстерня якого, як Автор уже зауважив, на цій же вулиці; бібліотекар із бібліотеки імені Сіда Ахмета Бен-Інхалі — Бізончик Солом'яний, голова якого, як звичайно, була прикрашена пір'ям, кісками, нашкірним живописом і окулярами; православний патріарх Жорик-бурзький і всієї Терентопії Іполит Четвертий із розкидистими вусами й крислатою бородою; і маг Акмус, мужній вигляд якому надавали не тільки сталевого кольору очі й квадратне випнуте голене підборіддя, але також і шкіряна авіаторська куртка в металевих «блискавках» (проте у Терентопському королівстві таки застібки називали не «блискавками», а на харківський манер «змійками»).

Зазвичай вони полюбляли тут балакати про музику, про оперні прем'єри, симфонічні або камерні концерти тощо. Якби не сенсаційні обставини кримінального штибу, ця компанія нині обговорювала б «квазіконцерт» так званого маестро Ріккардо-Джузеппе Траляляліні й несподіваний виконавський талант дракона Інокентія Карловича. Але звістка про викрадення драконячого яйця вже облетіла все місто, тому розмова звелася саме до теми крадіжки. Тим більше що чарівний авіатор Акмус, як з'ясувалося, виявився причетним до розслідування цього злочину.

Маг Акмус — один із десятків терентопських чарівників, зате єдиний у цьому королівстві авіатор. Повітроплавців, що борознять атмосферу на повітряних кулях,

у країні в цей час було більше тридцяти чоловік, у місті Задвірполі був навіть клуб аеронавтів. Ще більше було фей (або кудесниць чи відьом, як таких жінок називали до реформи, що її втнув король Мирополк Романтик), котрі ширяли у небі на мітлах, коцюбах, швабрах тощо. Але на літаку там літав тільки Акмус.

1967-го року маг знайшов у Сатиричному болоті (так називається волога місцевість північніше від столиці) напівзатонулий літак.

Цей апарат наприкінці серпня 1943 року якимсь чином влетів із Великого Світу в повітряний простір підпільного королівства, прокреслив у небі димову дугу й, відкинувши крило, шубовснув у болото.

І от, за двадцять чотири роки, збираючи на болоті якісь гриби, корінці й трави для чаклунства, молодий чарівник Акмус (йому тоді було двадцять чотири роки, він був ровесником авіатроці) упізнав у купині, що стирчала із трясовини, хвіст літака.

За допомогою механіка Вакули Нетребенька і його техніки літальний апарат був витягнутий із болота. І виявився німецьким військовим літаком багатоцільового призначення “Focke-Wulf Fw 190 Wurger”. Останків льотчика в кабіні не було; мабуть, він устиг за допомогою парашута покинути підбиту машину до того, як її пережбурнуло в інші виміри.

Протягом десяти років Акмус із Нетребеньком займалися реставрацією машини. І до 1977 року літак став як новенький. Акмус перефарбував його в червоний горошок по рожевому тлу, а замість німецького хреста намалював Жорикбурзьку Рятівну Бджолу.

Чого не вистачало відродженому літаку, так це крила, що відвалилося. Його так і не знайшли. Мабуть, утопнуло в якомусь вирі. Нетребенько поривався виготовити нове, таке що не відрізняється від загубленого, але чарівник був педантом і хотів, щоб у літаку не було жодної деталі, що не належала йому від початку. Відсебеньки він дозволив собі тільки щодо забарвлення.

— Але без крила він ніколи не підніметься в повітря! — гарячився Вакула Охрімович.

— Підніметься! — переконано відповідав маг. — Відсутнє крило я заміню магічними чарами. Феї за допомогою чародійства літають на об'єктах, у яких взагалі немає крил: на мітлах, швабрах, коцюбах й іншому. А вже літак-от, нехай і без крила... Треба тільки підібрати правильні магічні маніпуляції.

Протягом ще п'яти років Акмус винаходив чаклунські способи підйому в небо однокрилої машини, і в результаті численних проб і помилок усе-таки обчислив необхідну формулу чарівництва.

У травні 1982 року рожевий у червоний горошок літак, окроплений магічними відварами й заправлений паливом і заклинаннями, був піднятий Акмусом у повітря, та зробив безпосадковий переліт за маршрутом Жорикбург — Дримпельзябськ — Жорикбург.

З тих пір у небі над королівством можна іноді спостерігати політ цього несиметричного апарата, утримуваного в рівновазі чарівництвом пілота. Крім як у Терентопії, польотів літака з одним крилом (якщо не рахувати хвостових крилець) ніде більше не побачиш. Це видовище унікальне.

Люди взагалі поділяються на законослухняних та правопорушників. Чарівники та феї не є законослухняними на всі сто відсотків, бо деяких законів не слухають. Наприклад, закону земного тяжіння. Отже є в деякій мірі правопорушниками; порушуючи зокрема природне право, згідно з котрим тіла, що не мають крил, гвинтів, наповнених легким газом балонів або реактивних пристосувань, літати не повинні. Тобто можуть, але лише вертикально зверху вниз із прискоренням, поки не гепнуться (адже і падіння за бажанням можна uważати різновидом польоту). Чародії, грубо кажучи, плюють на цей закон і це право.

Коли розмова вищезгаданих меломанів у корчмі звелася до каменіанського викрадення, Акмус явся неквапливо розповідати, як учора в зв'язку із цією справою йому довелося злітати до міста Жабенятинська.

Мовляв, десь за годину, чи може й менше, після того як припинилася несподівана злива, коли чарівник у своєму невеликому особняку на південній окраїні Жорикбурга конспектував давньоірландський трактат із магії друїдів, який йому на час позичив колега Гліб Цвях, за вікном почулося торохкотіння мотора. Виявилося, що це дільничний міліціонер Микола Ратиця привіз до Акмуса в колясці свого мотоцикла слідчого, полковника Варлаама Оникійовича Папірусюка. Тобто дільничним Ратиця служив не в тому районі, де особняк чудотворця-авіатора, а в тому, де викрали драконяче яйце. А в Акмуса дільничним

був такий собі Конан Цукерка, рідна сестра якого замужем за лицарем Аркадієм з колективу Напівкруглого Столу.

Худий, кощавий, голомозий, з гачкуватим носом, схожий на казкового Коція Безсмертного й тому страшнуватий слідчий повідомив магові, що з Каменіани якимось зловмисником учора було викрадено драконяче яйце, що він, Папірусюк, розслідує цей злочин, і що в зв'язку з розслідуванням йому треба терміново переміститися до Жабенятинська, щоб допитати там якихось ченців, і що швидкісне переміщення можливе за допомогою літака, а літак є тільки в Акмуса. При цьому Папірусюк показав чарівникові сторінку свого блокнота, де було написано, що слідчий веде справу, пов'язану з державною безпекою, тому всі громадяни зобов'язані йому максимально сприяти; а під тим рукописним текстом перебували підпис государя, короля Жорика Дев'ятого, і Крилатий Равлик.

(— Який ще равлик? — запитує Права мозкова півкуля Автора. — Там була відтиснута державна печатка, як зараз пам'ятаю!

— Яка ж ти в мене некмітлива, — докоряє своїй півкулі Автор. — На державній печатці зображений державний герб, а на державному гербі — Крилатий Равлик, черевоногий молюск, зі спіральної мушлі якого стирчать два крила начебто пташині.

— І що означає ця алегорія? — продовжує розпити вміст черепа.

— Цю тваринку у тисяча п'ятсот дев'яностому році придумав для герба перший терентопський король Мирополк Романтик (у природі, безумовно, летючих равликів не існує), після того як він, начитавшись лицарських романів, привезених ним із мандрівки до Західної Європи, зі свого

давньоруського князівства зробив лицарське королівство за книжковими зразками, а себе з категорії князів перевів до категорії королів. Равлик символізує відчуженість від суєтності, адже ніхто не бачив, щоб равлики метушилися, а крила символізують прагнення до піднесеного. А в сумі: равлик плюс крила – відчуженість від суєтності плюс прагнення до піднесеного – мають означати романтику.

– Ніколи б не подумав, що романтику можна ототожнювати з молюском, нехай навіть і пернатим, – гмикнула півкуля Ліва.

– А тебе ніхто не питає, – буркоче Автор. – В одній урочистій промові, присвяченій якомусь державному святу, король Жорик Сьомий назвав цього Крилатого Равлика «нашим національним Пегасом, котрий ніколи не спотикається». Що правда, то правда – равлики не спотикаються. За розпорядженням того ж Жорика Сьомого на Мирополківському майдані у Великих Дрібках був установлений пам'ятник Крилатому Равликові, виготовлений знаменитим терентопським скульптором Ієронімом Вносіколуپайченком.)

Після ознайомлення з підписаним королем і завіреним печаткою текстом, магові Акмусу, як громадянинові й патріотові, не залишалося нічого іншого, ніж летіти зі слідчим до Жабенятинська.

Поруч із симпатичним особнячком чудотворця був споруджений ангар із листів шиферу – помешкання літака, а далі простирався порослий споришем пустир, що працював аеродромом. І хоча в цім ділі пустир був формально аматором, справлявся не гірше за професіонала. Тобто злетити й посадки відбувалися без проблем.

Чарівник перемінив домашній халат на стару, але ще міцну шкіряну авіаторську куртку, від початку чорну, але від великих потертостей переважно руду, і аналогічний авіаторський же шолом фасону 40-х років ХХ століття, які він купив при нагоді на барахолці в Харкові. Відімкнув і відкрив великі двері ангару та викотив з нього свого однокрилого красеня-літака, у чому йому допомогли Ратиця з Папірусюком.

Автор від себе додасть подробицю, про яку не говорив Акмус слухачам у корчмі, розповідаючи цю історію. При вищезгаданих діях льотчик неголосно наспівував советсько-російську авіаторську пісню, що він її колись почув у Великому Світі, конкретно – у Харкові. Мабуть, він цю пісню чи то не розчув тоді як належить, чи то його підвела пам'ять, тільки замість

Мы рождены, чтоб сказку сделать былью,
Преодолеть пространство и простор.
Нам разум дал стальные руки-крылья,
А вместо сердца – пламенный мотор.

він співав:

Мы рождены, чтоб смазку сделать пылью,
Природе петь про страсти и про спор.
Нам разудалым сталь накрутит рыла,
А место перца – плавленный топор.

Літак був одномісним. У Великому Світі під час війни під крила таких машин могли підвішувати бомби. Під єдиним крилом цього рожевого в червоний горошок екземпляра замість бомби Акмус підвісив контейнер для

перевезення в провінцію столичної преси та іншого малогабаритного багажу, що за ті перевезення маг отримував грошові винагороди, котрі дозволяли йому частково компенсувати затрати на паливо. (Ще одна, крім забарвлення, відсебенька, яку дозволив собі чарівний авіатор. Втім, виготовлений Нетребеньком контейнер формою нагадував велику авіабомбу, щоб, по-перше, не виглядати чужорідним для авіації аксесуаром, а по-друге, така обтічна фігура менш піддана супротиву повітря, ніж, наприклад, кубічна коробка.)

Тепер же в цю порожнину замість багажу був поміщений пасажир – слідчий Папірусюк, – якому довелося так скорчитися, що вуха опинилися поміж колінами. Добре, що Варлаам Оникійович був худеньким.

– От ви б, панотче, туди б ніколи не втиснулися, – зауважив Акмус, звертаючись до Іполита Четвертого.

В ще одній популярній у свій час советсько-російській пісні звучало:

Под крылом самолёта о чём-то поёт
Зелёное море тайги.

У даному випадку правдивішим був би інший варіант:

Под крылом самолёта о чём-то кряхтит
Скрюченный Папирусюк.

Помістивши ся у кабіну, Акмус промовив заклинання, крикнув сусідській козі, що паслася на пустирі: «Від гвинта!» (не тому що вона дійсно заважала або їй загрожував гвинт, ні, вона була в сторонці, а просто для підтримки старої авіаторської традиції); і пропелер, закрутившись,

поволік рожеву в червоний горошок однокрилу машину пустирем вперед і нагору.

При зльоті було вчинене дрібне ненавмисне шкідництво: літальний апарат зачепив колесами (тобто, як справжній льотчик, Акмус використовував слово «шасі») білизняну мотузку, котру недоречно натягнула на краєчку пустиря між двома досить далеко одне від одного зростаючими тополями сусідка, знаючи, що сьогодні маг нікуди летіти не збирався. Мотузка зірвалася, і ціла зграя кальсон, наволочок, бюстгальтерів та трусів кинулася за веснянкуватим ватажком-літаком, біла, як гроно прапорів капітуляції.

Прощально помахуючи сусідськими підштаниками землі, яка віддаляється, та дільничному Ратиці, що там сідає на мотоцикла, літак набирив висоту.

Ту нелітну погоду, котра гуркотала й шпурляла воду в першій половині дня, вітер уволік на захід – до Великих Дрібок і далі; і протягом руху до Жабенятинська, що на схід (точніше – північний схід) від столиці, небо було ідеальним для польоту.

Возвисившись у той шар атмосфери, куди вкрай рідко підносилися феї на своїх допотопних мітлах і коцюбах, літак не дуже тривалий час линув паралельно земній тверді, а потім пішов на зниження. Бо та відстань від столиці до Жабенятинська, котру дуже неквапливий монастирський автобус спроквола проїхав за п'ятнадцять годин, швидкокрила військова техніка покрила за десятки хвилин.

Зробивши коло над Жабенятинськом із гарним Гринь-масяльським замком, і вибравши рівну площадку для посадки, Акмус опустив машину з білизняною зграєю на «рідну землю».

— Ось чим хороша військова машина, — говорив маг ковалю, бібліотекарю й святому отцю, — так це тим, що їй не потрібні розкішні аеропорти, підійде будь-яка більш-менш рівна площа: пустир, степ, поле, луг, чи велика галявина. У Харкові подібні літаки колись приземлялися навіть посеред міста на майдані Свободи, котрий тоді називався майданом Дзержинського, і, відповідно, звідти злітали. Це, зрозуміло, було в ті часи, коли в західній частині того майдану ще не було скверу з деревами, клумбами і пам'ятником Леніну.

— Як по мені, — зауважив Бізончик Солом'яний, — то там треба було поставити пам'ятник не Володимиру Леніну, або, як його зазвичай там називали, Іллічу, а мамонтові, бо, як я читав, мамонта в тій частині Харкова викопали з ґрунту, а Ілліча не викопали. Тобто, не живого мамонта, звичайно, а скелет. А ленінських мощів там не було.

Всі співрозмовники Акмуса бували неодноразово в Харкові, в тому числі і на зазначеному місці, тому не засумнівалися, що цей чималенький міський майдан виконував роль аеродрому для літаків не дуже великих. (А це, безцінний читачу, чиста правда, підтверджує Автор).

У цьому випадку «рідна земля» виявилася полем, на якому нещодавно колосилися злаки, судячи із щетини стерні.

Слідчий видерся з підвісного бомбоподібного «саркофагу» й розім'яв затерплі кінцівки, після чого попрямував у населений пункт шукати ченців.

Акмусу довелося залишитися при літакові, тому що з Жабенятинська відразу набігла юрба допитливих громадян, адже він тут приземлився вперше, отже літак

був для них новинкою, і чарівник доглядав, щоб «провінціали» із цікавості чого-небудь у машині не відгвинтили на пам'ять.

Тобто провінціалами жабенятинці були з точки зору жорикбуржця. Самі себе вони провінціалами не вважали, адже Жабенятинськ – це столиця (!) Гриньмасяльського герцогства, а не абищо. Але мешканці столиці Терентопського королівства визнавали провінціалами навіть жителів столиць герцогств, котрі входили до складу королівства в якості автономій. Властиво, на жаль, деяким мешканцям столиць зверхньо дивитися на населення решти держави.

Побачивши сусідську білизну, яка вв'язалася за літаком, протяглася при посадці полем, і від цього, звичайно ж, забруднилася, маг засмутився, що так нашкодив сусідам. Прищіпки, котрі зафіксували кальсони, бюстгальтери та інше на білизняній мотузці, були настільки чіпкими завдяки потужним сталевим пружинкам, що зустрічне повітря хоч тріпало, та не зірвало білизну. Популярно пояснюючи жабенятинцям устрій літального об'єкта, що був для них раніше непізнаним, авіатор зібрав брудне ганчір'я, і запхав його у кабінку, щоб після повернення перепрати й повернути.

За пару годин із Жабенятинська до літака повернувся Папірусюк, і лаконічно повідомив, що ченців із монастиря святого мученика Святозавра, котрі перебувають у туристичній поїздці країною, він знайшов поруч із Гриньмасяльським замком, допитав, і довідався що хотів. Потім худий слідчий знову впакувався в багажну порожнину, тобто в псевдобомбу, а чарівник, відігнавши від апарата «провінціалів», зайняв кабінку, прошептав заклинання, і підняв літак у зворотний переліт...

— А яке відношення ті ченці мають до крадіжки? — спитав Вакула Охрімович.

— Слідчий цього не сказав, а я не став випитувати, пам'ятаючи про таке поняття, як таємниця слідства, — відповів авіатор.

— Хто б міг бути цей викрадач яйця — ось у чому питання, — вимовив майже по-гамлетівськи так званий індіанець-майонез Бізончик Солом'яний зі схрещеними на грудях руками.

— Папірусюк ніяких версій не висловлював, лапочко моя? — запитав у мага патріарх Іполит Четвертий.

— Ні. Сказав тільки, що треба зробити дактилоскопічну експертизу — вивчити відбитки пальців на муляжі, викраденому із краєзнавчого музею й знайденому в драконячому гнізді, — відповів Акмус.

— Я чув, що у Великому Світі таку експертизу вже роблять комп'ютери, — зауважив Вакула Охрімович, пригладжуючи сиві вуса мозолистими перстами. — Покажуть комп'ютеру відбиток пальця, і він за секунди порівняє з тисячами зразків, закладених у його пам'ять, і — гоп! — готово: цей відбиток залишив громадянин отакий-то. А в нас криміналісти як у давнину мусять розглядати відбиток і зразки в картотеці за допомогою звичайної лінзи.

— А якщо врахувати, що на музейному муляжі крім пальчиків злодія напевно відтиснулися й персти працівників музею, а також недисциплінованих відвідувачів, що ігнорували напис «Руками не чіпати», і кожний із цих численних відбитків треба ретельно порівняти з кожним відбитком у картотеці, то виходить довга музика, не будь я Джон Сілвер, хай йому чорт! — видав начитаний Бізончик.

— У мене, сонечки мої, є деякі підозри, але нема доказів, тому я промовчу, — не промовчав патріарх.

— Підозри й у мене є, тільки що в них користі без доказів. Одна інтуїція, — знизав плечима коваль Вакула Нетребенько.

— І в мене теж є підозри, як сказав Заратустра, — підтакнув і бібліотекар...

Коротше кажучи, от ці люди того вечора проводили час у корчмі «Під Рятівною Мухою» за розмовами й уживанням пива чи вина із закусками.

Незадовго до цього в даному будинку гостювала ще одна людина, але пішла звідси десь годину зі чвертю тому (Автор радить читачеві запам'ятати цю обставину). Ця людина була принцесою, молодшою дочкою короля Жорика Дев'ятого й королеви Зіньки Одинадцятої. Вона приходила в цей дім до подружки Естер Гільденштерн, доньки корчмаря. У шкільні роки вони були однокласницями, і з тих пір дружили. Втім, шкільні роки закінчилися для них усього місяця три тому, і вже більш двох тижнів, як почалися роки студентські. Обидві вступили до Жорикбурзького університету, тобто знову гризли метафоричний мінерал в одному закладі. Але на різних відділеннях: Естер Гільденштерн навчалася на юриста, а Зіночка Миropolкович, то пак молодша принцеса, — на фольклориста.

Актори з Театру імені жертви ковбаси були збуджені більше своєю прем'єрою, ніж інформацією про викрадення драконячого яйця, а можливо, загрузнувши в мистецтві, вони про цю крадіжку навіть і не чули. Схилені вином до

музичної лірики, обійнявшись, вони починали співати хором «Самозахист без цьомкання», під акомпанемент старенького піаніно, котре примостилося в корчмі на випадок, якщо клієнтам заманеться музики; що з того інструмента виверження акомпанементу коїлося на ґрунті топтання по клавішах пальців режисера Наума Інґредієнтського. Хоч ця пісня була не такою вже древньою – усього років шістдесят як складена якимсь бардом – вона стала в королівстві воістину народною.

Але не встигли вони проревіти перший куплет, а саме

—

Ви йшли вздовж алеї надвечір,
І місяць гілля лоскотало,
Троянди, ці липня предтечі
Пелюстки згорнули в сувій.
Казала ти дещо про Гріґа,
Бетховена, Баха, Шопена,
Чуттєво стискаючи книги,
І пестив його погляд твій...

як, роззявивши двері, до корчми ввірвався ще один меломан і завсідник цього закладу – розбурханий низькорослий касир із туристичного агентства «Рятівна Бджола», Джульєт Дездемонович Грошенятко.

Він горів (у переносному значенні): був скуйовджений, тремтів від збудження, очі його блищали... Схоже було, що він наповнений якоюсь жахливою сенсацією, і вона рветься з нього назовні.

Опустивши мокрий парасоль і приклавши другу руку до грудей, що задихалися від поспіху, Джульєт Дездемонович драматично вигукнув...

Втім, що вигукнув коротун Грошенятко, ти, безцінний читачу, довідаєшся трохи згодом, а поки Автор хоче зробити невеликий відступ і побурмотати дещо про тему вбивств у мистецтві й літературі.

Убивства! Так, убивства, убивства й ще раз убивства – от ті захоплюючі заходи, якими пригощають публіку багато хто з літераторів, кіношників, телевізійників... Криваві бойовики, де чудові хлопці так мило трощать голови людей, що опинилися на їхньому шляху, пістолетами, кулеметами, гранатометами або просто кулаками, та з таким хвацьким ентузіазмом, а то й із гуморком, що читачеві або глядачеві хочеться приєднатися й умертвити хоча б парочку-другу гомо сапієнсів – от продукт, що наповнив полиці книгарень, кіно- і телеекрани.

Автор Терентопських хронік, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, який загруз у людинолюбстві, упевнений, що розважати народ убивствами не тільки недобре, але й небезпечно. Коли на молоду особину з незміцнілою душею й таким же мозком з екранів і сторінок кривавим потоком виливають захоплюючі катівства, то в цієї особини виникає відчуття, що чудові видовищні вбивства і є справжнє життя, повне романтики й пригод. «А я живу нудно, як тарган, нікого не вбиваючи!» І якщо такому юнакові з незміцнілою душею зустрінеться «авторитетний» дядечко, що ласкаво скаже: «Дитятку, а чи не повбивати тобі трошки? Ти ж справжній чоловік, а не абищо! От тобі пістолет, а он поганий суб'єкт. Ану ж бо, замочи його, як справжній Джеймс Бонд», то, можливо, юнак і не відмовиться. От вам і новоспечений душогуб. А суспільство, що напхало юнака за допомогою таких книг і фільмів кривавим ентузіазмом і вбивчою романтикою,

зойкає: «Ох, збільшення молодіжної злочинності! Звідки в них така жорстокість?!» тощо.

Звичайно, Автор не настільки наївний, щоб думати, мовляв, не було б книжкових та кінематографічних бойовиків, не було б і насильства; але він упевнений, що якби насильство так активно не рекламувалося, то й у житті його було б трохи менше. Адже людина – істота що дуже піддається впливу та навіюванню. Якщо їй у рекламі десять разів на дню говорять, що вона не буде щаслива й успішна, поки не вкусить от такий шоколадний батончик, то вона його таки купить і вкусить; а якщо літературні чи кінобойовики переконують її на прикладі «героїчних» хлопців, що всі проблеми легко вирішуються за допомогою знищення того, хто тобі не подобається, то...

Тому Автор, видершись на цю сторінку як на трибуну, насунувши на очі брови, помахуючи строгим нігтем, вирікає пописувачам, що напихають твори вбивствами: а чи впевнений ти, добродію, що твоя дитина не стане жертвою твого ж читача або глядача, якого ти надихнув на насильство своїми блискучими зразково-показовими звірствами? Що, якщо він щодо твоїх близьких застосує нещадність, котрій навчився у твоїх же персонажів? Може, ти тоді зрозумієш, що розважати кривавими бойовиками небезпечніше, ніж плювати проти вітру, та буде пізно.

Про що ти просторікуєш? Що в реальному житті насильство має місце, а обов'язок мистецтва відбивати правду життя. Не вплутуватимуся в древню полеміку щодо того, чи повинне мистецтво вести людей до гуманістичних ідеалів, до високого й світлого, або ж навпаки – смакувати реальні мерзенності. Скажу тільки, що одна справа –

інформувати про вбивства, і зовсім інша — розважати вбивствами. То...

— Якого біса! — перебиває цю натхненну промову Ліва півкуля авторського мозку. — Якого біса (чи іншого представника демонології) ти затіяв тут читання моралі!? Навіщо знадобилося всувати сюди повчальні банальності? Тільки моралізаторської занудності в іронічному епосі не вистачало!

— Дійсно! — обурюється й півкуля Права. — Обіцяв, що в Терентопських хроніках буде мінімум пафосу, а сам скотився до пафосного повчального бурчання! Гуру знайшовся! Рятівник! От поясни — навіщо тут оцей відступ? Навіщо?

— Навіщо-навіщо, — тушується Автор. — А от навіщо: бо я зараз уб'ю одного з персонажів!

— Отакої! — чманіють півкулі.

— Так, прикінчу, — підтверджує Автор.

— Приплили! — говорить Ліва півкуля. — Таврував-таврував тих, хто це робить, а сам туди ж!

— Так, уколошкаю, а що робити, раз сюжет вимагає. Але мені хочеться, щоб безцінний читач не подумав, що я це роблю з такою легкістю й ентузіазмом, як автори бойовиків. Ні, я журюся, що змушений на сторінки своєї у загальному життєлюбної історії крапнути похмуру ляпку смерті. Мені цього не хочеться, але фабула мого твору аж ніяк не може без цього обійтися. А щоб читач повірив, що не хочеться, я й застромив сюди цей відступ, що засуджує убивстворобів у літературі й мистецтві.

На жаль, безцінний читачу, є в людей нехороша схильність — помирати. Ну, тобто деяким це дійсно личить. Усяким там поганцям, вилупкам, сволотам, нелюдям,

покидькам, негідникам, мерзотникам... Але людям хорошим, каже Автор цих писань, я суворо заборонив би піддаватися таким дурницям, як умирання; принаймні до досягнення ними віку ста років. Якби, звичайно, міг заборонити. Ах, якби ж тільки міг!

Отже, Джульєт Дездемонович, увійшовши в корчму «Під Рятівною Мухою», драматично викликнув:

– Убили!!! Людину вбили! Людину вбили на смерть.

Ця новина вразила всіх, хто був у приміщенні. Пісня стихла, з кухні висипали кухарі й разнощики на чолі з хазяїном Іцхаком Гільденштерном і його дружиною Маргаритою; із другого поверху, куди теж донісся цей вигук, спустилася молода красуня Естер – донька Іцхака та Маргарити – з улюбленим пивним келихом у руці. Зависла жалобна тиша, і холодок пройшовся по спинах присутніх, змусивши зіщулитися. Тільки камін продовжував безтурботно про щось потріскувати своїми палкими дровами.

Як Автор уже казав, таких що занадто звірствують злочинців у країні не спостерігалось, тому вбивство в Терентопії було явищем ще більш рідкісним, ніж у нашій країні. Відмова чиновника взяти спокусливий хабар (навіть при стовідсотковій упевненості в безкарності такого вчинку), через його, чиновника, шляхетність, принциповість, совість та чесність. Напевно це пов'язано з тим, що з часів Мирополка Романтика дітлахам в тій країні прищеплювалися принципи лицарства та шляхетності, так що навіть у злочинців був свій кодекс честі, котрий не дозволяв їм занадто лиходіяти. Так звані беспредельщики бу-

ли дуже великою рідкістю, за всю історію королівства таких можна перелічити на пальцях однієї руки. Вибач, читачу, що Автор використав російське слово «беспредельщики», але українське «безмежники», хоча формально повинне бути аналогом, проте має зовсім інше емоційне забарвлення.

До речі, щодо хабарників. Авторіві цих писань не подобається, що старовинне українське слово «драпічка» в нас замінили закордонним словом «корупціонер». «Драпічка» звучить принизливо, ганебно, глузливо, презирливо, а «корупціонер» – солідно, римуючись з «революціонер», «опозиціонер», «акціонер», «колекціонер», «міліціонер» тощо. Може, якщо б в нас таких негідників в очі звали, як в старі часи, драпічками, то комусь із них стало б соромно. Тож Автор закликає співгромадян відмовитися від «корупціонерів» і дражнити хабарників «драпічками».

Але повернемося до вбивств.

Останнє перед цим душогубство трапилося в Жорик-бурзі аж років п'ять тому, та й то не навмисне, а випадкове. Один муляр, працюючи на будівництві цегельної п'ятиповерхівки, не втримав у руках цеглину, і та бебехнулася з висоти четвертого поверху. А внизу, на біду, була людина без каски...

Муляра за недбалість звільнили з роботи, а випадкову жертву поховали.

Сам же муляр і поховав, оскільки за дивним збігом жертва виявилася тещею муляра. До кримінальної відповідальності його не притягали, оскільки вирішили, що він і так досить покараний за недбалість втратою близької людини. Адже в прокурорів теж є тещі...

— Кого вбили? — пересохлою глоткою прохрипів Іполит Четвертий.

— Бандюгу, — була відповідь Грошенятка.

— Бандюгу? Ну це інша справа! — полегшено вимовив святий отець і промочив горлянку пивом.

— Сам винуватий! — упевнено вирішив бібліотекар, протираючи хусточкою окуляри.

— Напевно, хтось не витерпів злих знущань мерзот... — почав був маг Акмус, але Маргарита Гільденштерн перебила:

— Про свіжих небіжчиків треба говорити або добре, або нічого.

Настало мовчання, оскільки нічого хорошого про молодого кримінальника Федора Мойсейовича Роженкранца, більш відомого під кличкою Бандюга, не пригадувалося. Лише камін любенько продовжував тріпати язиком. Язиком полум'я. Але навряд чи про мерця.

— Де й коли? — перервав мовчання патріарх, коли касир, установивши перед каміном парасоль, присів поруч. Підсунувши стільці, стіл меломанів оточили актори, кухарі, разнощики й Гільденштерни.

Джульєт Дездемонович повідав, як, прямуючи щойно до корчми, він у двох кварталах звідси вгледів у підворітті скупчення людей, серед яких були міліціонери. Заінтригувавшись, касир уперся в скупчення й побачив освітлену міліцейськими ліхтариками лежачу на асфальті людину, у якій він упізнав прийомного сина хазяїна корчми «Під Мідним Забралом» корчмаря Мойсея Роженкранца. З розмов криміналістів, котрі оглядали тіло, Грошенятко з'ясував, що цей суб'єкт, судячи із синця на скроні, був убитий

ударом тупого предмета, можливо, половинки цеглини, котра валялася поруч.

— І ще з міліцейської розмови я збагнув... — коротун зробив паузу, яка інтригує, — що це саме Бандюга викрав муляж драконячого яйця в музеї, а потім і справжнє яйце драконів в Абрикосовій печері, підмінивши його муляжем, аби крадіжка не відразу виявилася.

— Я так і думав! — гаркнув святий отець, ляснувши важкою долонею по столу.

— І в мене була така версія, — сказав маг Акмус.

— Я теж підозрював Бандюгу. Це елементарно, Ватсоне, — підтакнув начитаний індіанець. — Бо хто ж ще міг опуститися до такої підлоти!

— А яйця там, у підворітті, не було? — запитав високий гарний брюнет Іцхак Гільденштерн.

— Ні, яйця не було, — відповів Грошенятко. — Потім трупа завантажили в міліцейський автофургон, і повезли до моргу, а я поспішив сюди.

— Отакі справи... — говорили актори, вертаючись під гірлянди й перцю, кухарі й рознощики — у кухню.

Маг Акмус глянув у карі очі Іцхака Гільденштерна, а корчмар — у сірі очі авіатора, потім вони одночасно перевели погляди на гарну дівчину, що піднімалася дерев'яними трохи рипучими сходами на другий поверх із пивним келихом у руці; потім знову обмінялися багатозначними поглядами й одночасно пошепки вимовили:

Іцхак: Здається, це та подія, на яку ми так чекали.

Акмус: Іншого такого випадку може й не бути.

Що означали ці таємничі фрази? Щоб зрозуміти це, а також подальші вчинки персонажів, читач повинен те-

рміново вивідати в Автора біографію дивного пивного келиха, ще й історію чарівного кохання...

Чим Автор із читачем і займуться в наступних найближчих розділах.

ЩОСЬ ДРУГЕ

Замах на подвиг

— А я би радий з кимось-то схопитись
І подвиг мене гідний учинить.
Арістофан, «Жаби».

Він гож убити був злобливого дракона.
Едмунд Спенсер, «Королева фей».

— Вилізай, підземна тварюко! Виходь, чудовиську!
Йозеф Чапек і Карел Чапек, «Адам-творець».

15, 16 вересня 1995 року.

Отже, Автор цього, м'яко висловлюючись, епосу вирішив почати оповідь з історії протиборства лицаря й дракона, бо майже в кожному поважаному чарівно-лицарському епосі присутня ця тема.

У початкових розділах цього розгонистого твору мова йтиме про сутичку лицаря Аркадія — члена колективу Напівкруглого Столу — із драконом Інокентієм Карловичем.

Ну, починається...

Клятву, мовляв, зловлю дракона для Королівського зоопарку, лицар Аркадій бовкнув на бенкеті з нагоди вручення придворному катові медалі «За ударну роботу», що той бенкет відбувся в Королівському замку 15 вересня

1995 року. Бовкнув гучно, у присутності Його і Її Величностей, ката, лицарів Напівкруглого Столу й решти присутніх, що бенкетували, серед яких були й колишні клієнти нагородженого. Бовкнув сп'яну, не подумавши. За язик ніхто не тягнув. А відмовлятися, мовляв, погарячкував, був нетверезий, не звертайте уваги, забудьте тощо, було б принизливо й ганебно з точки зору лицарської честі. Слово не шмаркля, вилізло — не витреш; назвався пальцем — лізь у ніздрю; так кажуть терентопські приказки.

— Тут не зашкодив би коментар щодо зоопарку, — підказує Авторіві його Ліва мозкова півкуля.

— Нічого подібного! — втручається Права. — Тут не зашкодив би не коментар, а аж цілих три коментарі: щодо зоопарку, щодо імен короля, королеви й лицарів Напівкруглого Столу, а також щодо придворного ката.

— Сам знаю! Попрошу не вказувати! — кричить своєму мозку Автор. І вмочивши неіснуюче перо в неіснуючу чорнильницю, починає шкрябати коментарі:

Коментар № 1.

Королівський замок, що розташований у самому центрі столиці (нагадую: столиця — місто Жорикбург), є замкнутою низкою будівель із безліччю гостроверхих веж і башточок, увінчаних гарними флюгерами, зубчатими стінами й іншими причандалами, характерними для романтично-лицарської архітектури; низкою, що оточує великий двір.

У дворі, крім іншого, розташований невеликий парк.

Зоологічний парк.

Як майже всякий чоловік, король Жорик Дев'ятий мав хобі. Цим хобі був зоопарк. Як майже всяка дружина, королева Зінька Одинадцята буркотіла, мовляв, від хобі чо-

ловіка одні витрати й незручності: мовляв, багато грошей іде на придбання й утримання тварин; мовляв, фауна занадто шумить; мовляв, від зоопарку не так щоб дуже добре пахне; мовляв, приділяючи багато часу звірині, чоловік менше часу приділяє сім'ї тощо. Одним словом, родина як родина. Жорик же Дев'ятий, люблячи дружину й обох дочок, не міг відректися й від любові до інших живих організмів. І зоопарк продовжував бути.

У мальовничих вольєрах існували й місцеві створіння, і привезені з далеких країн, як звичайні за нашими мірками, так і незвичайні. Колекція незвичайних місцевих була неповною: бракувало дракона. Занадто гонорові ці тварини; їм самоповага не дозволяє, бач, жити у вольєрах і позувати роззявам; це, бач, нижче їхньої гідності.

В 1986 році королю вдалося-таки спокусити занепалого дракона Грицька. Той погодився животіти в зоопарку за щоденний літр горілки. Але оскільки він часто-густо був п'яний, вивергав матірщину й нечистоти, то королю було соромно за такий експонат.

Тому коли Грицько за рік сконав від цирозу печінки, Жорик окрім суму (він добра людина, і його засмучує в більшій або меншій мірі кончина будь-якої істоти; навіть убиваючи комара на щоді, зазнає каяття природолюбів) відчув і деяке полегшення, бо суб'єкт, котрий загрузнув у алкоголізмі й жлобстві, був йому в тягар, ганьбив зоопарк, а просто прогнати його монарх уже не міг через свою делікатність та інтелігентність.

Король навіть сказав працівникові зоопарку, що зі сльозами дивився на тушу дохлого дракона:

— Я поділяю ваш сум, Юрію Антоновичу, але цей брутальний алкаш не вартий наших сліз.

На що розстроєний працівник відповів:

– Вам легко говорити, Ваша Величносте! Яму ж бо не ви маєте копати!

З того часу вольєр для дракона пустував.

Коментар № 2.

Щодо імен. Тебе, безцінний читачу, можливо, здивувало, що короновані особи в Терентопії йменуються такими панібратськими назвиськами: Жорик і Зінька; замість солідних – Георгій і Зінаїда.

Така там традиція.

Ще терентопський король Георгій Перший, котрий правив у сімнадцятому столітті, помітив, що народ схильний називати керівників позаочі не офіційними іменами, а панібратськими варіантами. Якщо начальник Іван, позаочі його можуть кликати Івашком, якщо Петро – Петрухою, якщо Микола – Миколашкою, якщо Микита – Микиткою, якщо Леонід – Льоньком, якщо Михайло – Мишком... Із цим нічого не поробиш, а значить, треба офіційний стиль підігнати до народного, вирішив Георгій Перший і перейменував себе на Жорика Першого, а жінку Зінаїду Першу – на Зіньку Першу.

Так і повелося.

Нинішній король офіційно зветься Жориком Дев'ятим, а за паспортом він – Георгій Георгійович Мирополкович. Зінька Одинадцята за паспортом – Зінаїда Сидорівна Козолуп-Мирополкович.

Лицарі Напівкруглого Столу зазвичай усно іменувалися тільки за титулами й іменами: лицар Аркадій, лицар Федір, барон Порфирій, граф Василь, граф Кузьма, герцог Харитон... У паспортах вони, звичайно, крім імен мали по батькові й прізвища. Наприклад, лицар Аркадій за

паспортом – Аркадій Левович Глімпельштейн. Якщо ж у лицарів Напівкруглого Столу були однакові імена, то, щоб розрізнити їх, до імені додавалося яке-небудь прізвисько. Наприклад, одного кликали Річардом Неголеним, а іншого – Річардом Левове Копито.

(Взагалі, висловлюючись про людину, бажано уточнювати, наприклад за допомогою прізвиська, про кого конкретно мова, щоб не було плутанини.

А то кажуть, наприклад, мовляв, «античний філософ Діоген жив у бочці». А між тим античний філософ Діоген Аполлонійський у бочці не жив. І філософ Діоген Лаєртський у бочці не жив. І філософ Діоген Селевкійський. І Діоген зі Смірни. І Діоген із Тарса. І Діоген з Еноанди в бочці не жив. І, можливо, деякі інші античні філософи на ймення Діоген у бочках не жили. На вищезгаданій нестандартній малогабаритній житлоплощі мешкав лише філософ Діоген Сінопський. Тому не треба, як то кажуть, котити бочку на всіх Діогенів. Кажучи про бочкове існування, слід уточнювати, що мова тільки про циніка зі Сінопи, а його тезки-колеги з інших міст не мають до цього жодного відношення. Щоб тебе не звинуватили в наклепі шанувальники решти Діогенів. Що ті інші Діогени вважали бочки не житлами для людей, а гуртожитками для солоних огірків або там оливок.

А якщо підійти до питання з педантичністю, то і Діоген Сінопський у бочці не жив. Тобто його житлом була не бочка, а піфос – величенький глиняний глек. Зазвичай в глечиках, а також у лампах, проживали джини з арабських казок. Цей грецький філософ, поселившись у глеку, можна сказати, порушив у цьому аспекті монополію джинів.

Що ж до прізвиська Сінопський, то походить воно від місця його народження. А якби прізвисько йому дали за місцем проживання, зокрема у знаменитому глекові, що його людський поговір перетворив на бочку, то він звався б Діогеном Коринфським.)

Але традиція усно називатися тільки за титулом та ім'ям з додаванням у разі потреби прізвиська поширювалася лише на лицарів Напівкруглого Столу, тобто лицарів придворних. У незалежних лицарів таких обмежень не було і вони називалися як завгодно: використовуючи і прізвища, і прізвиська, і по батькові, і псевдоніми... Кому як заманеться. У чому читач переконається, прочитавши список незалежних учасників лицарського турніру в розділі тридцять першому за назвою «День Шляхетного Мордобою».

Коментар № 3.

Не треба жахатися з того, що придворний кат отримав медаль «За ударну роботу», уявляючи собі, що він в ударних темпах, не покладаючи рук, здійснює одна за одною швидкісні хірургічні операції з ампутації голів, або вмертвляє клієнтів іншим способом. Упаси Бог! Зверни увагу, безцінний читачу, що поздоровити ката прийшли і його колишні клієнти. (Наприклад, там був лицар Напівкруглого Столу граф Яків, якого цей кат замолоду покарав за злочинство, після чого вони потоваришували. Що з тим графом-злочинцем читач ближче познайомиться у розділі сорок п'ятому за назвою «Дірка у кальсонах».) Як би вони прийшли, якщо б були без голів?

Ні, таких звірств у Терентопському королівстві не буває. Так, кат УДАРЯЄ присуджених, інакше він не одержав би медаль «За УДАРНУ роботу»; але як ударяє й чим

ударяє! Ударяє артистично, елегантно, естетично! Ударяє не батогом по спині, і не сокирою по шиї, а винятково кремовими тортами по лицю! При цьому засуджений (аби не почуватися дискримінованим) має право, за бажанням, відповісти катові тим самим; тобто у відповідь ляпнути і ката тортом в обличчя. (Але таке мало кому з засуджених вдавалося, оскільки терентопські кати – фахівці дуже спритні, моторні, увертливі, тому торти в цих випадках пролітають повз їхні голови). Каткування тортами – одне з улюблених видовищ терентопців, і біля входу в Зал Катувань майже завжди є бажуючі придбати зайвий квиток на це веселе дійство.

Придворний кат Інкогнітечко (це псевдонім; справжнє його ім'я невідомо нікому, навіть королю, як і його обличчя, постійно сховане під маскою; нікому, крім хіба кількох найближчих друзів і родичів; носіння маски – стародавній звичай катів; Інкогнітечко використовував маску клоуна, з великим червоним носом, кумедними вусами й чималенькими вухами) виконував свою роботу настільки видовищно, що замилюєшся; недарма його часто запрошували на гастролі в інші міста королівства, а його фотографії (зрозуміло, у масці) продавалися в кіосках, і було багато бажуючих одержати його автограф.

Однією з визначних пам'яток Жорикбурга була елегантна шибениця на майдані Панурга, шибениця, котру, так би мовити, експлуатували кати Інкогнітечко й Анонімечко. Сконструйовано її з урахуванням новітніх досягнень у ергономіці й дизайні, так що висіти на ній не тільки безпечно, але навіть затишно. Однак, терентопці не любили бути повішеними, оскільки висіти соромно й ну-

дно. Втім, якщо повішенець підписував довідку про каяття, то його знімали із шибениці й відправляли у заслання.

Одним словом, покарання для злочинців там досить гуманні, не смертельні, безболісні, та й злочинці, за дуже рідкісним винятком, не нелюди...

Крім основної професії, Інкогнітечко освоїв перукарське діло, і підробляв на півставки ще й підстригачем королівського волосся. І в цій іпостасі він був настільки віртуозний, що навіть не користувався ножицями й машинками, а спритно зрубував волосинки гостро наточеною сокирою (вважаючи, що хоч щось катові слід робити за допомогою сокири заради традиції). Тільки до бороди король його не підпускав. Ні, не через сумніви в його майстерності і страх що Інкогнітечко промахнеться й зрубає шию замість волосини. Або зробить це не через промах, а через підступність й зраду. Зовсім ні. У майстерності й благонадійності ката монарх не сумнівався. Просто борода в Жорика Дев'я... Втім, про це згодом...

От такі коментарі.

Але повернемося до лицаря Аркадія, що бовкнув нетверезу клятву про піймання дракона.

Наступного після банкету ранку Аркадій, прокинувшись у лицарському гуртожитку, посьорбавши розсолу й притьопнувши на чоло оцтовий компрес, згадав, що він щось гучно обіцяв королю, але що саме...

Почухуючи майку, лицар пошвендяв до свого сусіда, барона Панаса.

Лицар Аркадій поки не мав власного замку, тому із дружиною й маленьким сином тулився в лицарському гуртожитку, що на вулиці Франсуа Рабле, котра веде до замку Королівського; на третьому поверсі, у двокімнатній квартирі № 303. Тепер дружини й дитини в гуртожитку не було – вони гостювали в батьків Оксани (так кличуть його дружину) у Замийську-на-Замийці.

Барон Панас, який мешкав у однокімнатній квартирі № 307, теж цього ранку виявився притьопнутим. Автор має на увазі компрес на лобі.

– А, драконолове! Ну, як ти себе почуваєш після вчорашнього? – запитав сусід, впускаючи Аркадія у свій холостяцький барліг.

– Драконолов?! – здивувався Аркадій. – Невже я – дракона...

– Зовсім не пам'ятаєш? «Зловлю, – кричав, – як пити дати. Клянуся, – кричав, – своїми ніздрями, що не колу-патиму в носі, поки не здобуду тверезого страховиська для королівського зоопарку!»

– От не треба було мені пити ще й бананову наливку. Завжди після бананівки якісь дурощі в голову лізуть.

Далі слідував такий діалог:

Барон Панас: Якщо ти дійсно вирішив здобути дракона...

Лицар Аркадій: А куди ж тепер подітися, запряг, тьху, матері його ковінька...

Барон Панас: ... то я рекомендую тобі спробувати умовити Інокентія Карловича, знаєш, такого в окулярах, що прилітає в Жорикбург слухати оперу. Він інтелігентний, тож, умовиш чи ні, але в крайньому разі нічого занадто звірячого він із тобою не зробить.

Лицар Аркадій: А де його лігвище?

Барон Панас: У Каменіані, звичайно. Він, здається, служить екскурсоводом, тому в туристичному агентстві «Рятівна Бджола» мусять знати його точну адресу. Зайди, уточни. Але спочатку треба підлікуватися.

Лицар Аркадій: А є що-небудь?

Барон Панас: Портвейн.

Лицар Аркадій: Наливай!..

«Підлікований» лицар, повернувшись у свою квартиру, облачився в доспіх, прихопив зброю – меча, щита та складного списа у футлярі, з'їхав ліфтом на перший поверх (лицарський гуртожиток – п'ятиповерховий будинок із ліфтом, а сходами шкандибати в металевій шкарлупі менш зручно, аніж знижуватися за допомогою механіки), привітався з комендантом гуртожитку Методієм Хламенком і вийшов на вулицю.

Там було сонячно та, якщо так можна висловитись, горобціцвірінячно. Блакитним небом пливли хмаринки, схожі на білосніжні какашки. Напевно так виглядали б фекалії сніговиків, якби сніговики какали.

– Тьху! Теж знайшов порівняння! – обурюється Права півкуля авторського мозку. – Ну як же можна хмаринки ототожнювати з лайном!

– Ну я ж не винуватий, що в той час хмари над Жорикбургом мали таку форму, – виправдовується Автор. – Звичайно, я міг би вишуканості заради збрехати, мовляв, вони виглядали як скульптури Родена або там Мікеланджело. Але мені не хочеться задурювати голову читачеві, тож кажу чесно. Так, ці хмаринки були схожі не на роботи вищезгаданих скульпторів, а на роботу знаменитого (якщо не у світовому масштабі, то в масштабі

цього королівства) терентопського ювеліра Бориса Фаберштейна — дорогоцінний шедевр за назвою «Бурштинова какашка, всіяна золотими мухами». Але на відміну від коштовного штучного ювелірного лайна, на хмарках мух не було видно.

Трамваєм лицар Аркадій доїхав до Непарнокопитого Театру (так називається стайня для живого транспорту лицарів Напівкруглого Столу), де його радісно привітав іржанням кінь Людовик; і, осідлавши останнього, відправився вчиняти, так би мовити, подвиг. Цей звір був названий Людовиком на честь французького короля. Але якого саме (адже в історії Франції, як багатьом відомо, було аж вісімнадцятеро монархів Людовиків) Автор сказати не може. Не виключено, що навіть на честь усіх разом.

Взагалі за давньою традицією коні лицарів Напівкруглого Столу називалися іменами або іноді прізвищами історичних особистостей, що очолювали держави. А в одного коня, названого на честь давньоруського князя, що на тому коні їздив раніше граф Галактіон, а згодом їздитиме Лицар Півної Кружки, кличка складалася аж із двох слів: Ігор Святославич. Виключенням був тільки кінь Велосипед, на яким їздив барон Андрій Цинік, бо в історії людства не було ані фараона Велосипеда Першого, ані короля Велосипеда Другого, ані султана Велосипеда Третього, ані імператора Велосипеда Четвертого, ані царя Велосипеда П'ятого, ані...

Першим ділом треба було розвідати, де конкретно мешкає інтелігентний дракон Інокентій Карлович, тому лицар спрямував Людовика на вулицю Плоских Кішок, де, напроти пам'ятника письменникові Льюїсу Керроллу, котрий розплющує трьох кішок за допомогою качалки, пере-

буває туристичне агентство «Рятівна Бджола». «Рятівною Бджолою» ця організація іменується на честь бджоли, зображеної на гербі Жорикбурга, комахи, яка, як стверджувалося в літопису, урятувала від смерті засновника Жорикбурга – короля Жорика Четвертого. (Але попервах, до епохи Жорика Сьомого, вона вважалася мухою).

Отже, причаливши до «Рятівної Бджоли», тобто до двоповерхового цегляного будинку в стилі модерн, пофарбованого у світло-блакитний та темно-синій кольори, де обабіч прикрашених різьбленням дверей як стражники виструнчились два кінські каштани, лицар Аркадій зійшов із Людовика на асфальт й, наказавши тварині чекати на себе, зник у дверях.

Варто сказати, що кінь Людовик був звичайною твариною, яка не говорила. Розмовляючі істоти взагалі, як правило, не дозволяють людям на собі їздити. Серед представників, так би мовити, біотранспорту лицарів Напівкруглого Столу лише один умів базікати по людськи – кінь Гуго, на котрім їздив граф Леонід Очкарик. Більше того, цей кінь умів і полюбляв читати. Докладніше читач познайомиться з ним у розділі п'ятдесят першому за назвою «Користь нудотної попси». Але це, повторює Автор, виключення з правила.

За шість хвилин лицар Аркадій, поспілкувавшись в «Рятівній Бджолі» із двома співробітниками цієї організації – Олегом Цеглиною й Джульєтом Грошенятком, – повернувся до Людовика, з'ясувавши, що дракон Інокентій Карлович дійсно працює екскурсоводом і проводить екскурсії по Гірчичних печерах, у яких, до речі, і проживає. Зарплату йому касир Грошенятко привозить додому, то пак у печеру. Знайти потрібну печеру (у цьому випадку –

Гірчичну, названу так за колір сталактитів) не становило труда, бо вся Каменіана уतिकана вказівниками для туристів.

«Вйо!» – сказав вершник, труснувши поводи, і Людовик, тварина сірої в яблуках масті, поцокав підковами по асфальті убік п'яти пагорбів Каменіани. Від східної окраїни столиці до західного схилу найзахіднішого із цих пагорбів біля семи кілометрів.

У містах Санкт-Петербурзі (на Вознесенському проспекті, у Чернорецькому провулку і на Університетській набережній) та Києві (на Андріївському узвозі) є пам'ятники носу. А в місті Харкові (на вулиці Данилевського) є пам'ятник вухам. Це два відносно великі кам'яні вуха (тобто вони менші за зріст дорослої високої людини, але у порівнянні зі справжніми вухами і такий розмір можна вважати чималим), встановлені не на постаменті, а просто на ґрунті. Причому обоє чомусь праві. Якщо петербурзькі та київський носи присвячені однойменній повісті М.В. Гоголя, то до чого з піщанику витесані харківські вуха – неясно. Деякі харків'яни вважають, що це пам'ятник службі державної безпеки. Але Авторіві цих рядків сумнівно, щоб влада в монументальній формі повідомляла громадянам, що їх підслушують.

Як би там не було, але пам'ятники різним частинам тіла є й у деяких інших містах – де губам, де очам, де рукам, де ногам... Жорикбуржці, довідавшись про це, вирішили теж монументально ввічнити яку-небудь частину людського

тіла. Їхній вибір припав на сідниці. Мовляв, немаловажна ділянка організму, котра вклала посильний внесок у культуру людства. От, наприклад, письменники-класики. Вони ж писали свої шедеври, як правило, сидячи (ну Гоголь, щоправда, любляв писати стоячи, але це виключення). А як би вони сиділи, якби не мали сідниць? Ото ж бо. Ну, мабуть, було б перебільшенням сказати, що якби не було сідниць, то не було б і літературних шедеврів. Може вони створювалися б не в сидячій положенні, а в лежачому або стоячому. І проте, факт залишається фактом: сідниці людству дуже придалися. А тому гідні монумента.

І в 1993 році такий монумент – великі, із двоповерховий будинок, кам'яні сідниці – був споруджений на вулиці Сорокасемиліхтарній. Причому одна сідниця – лівобіч, а друга – правобіч, так що проїжджа частина проходить поміж ними. Можливо, не вистачило місця на одному боці, а може, тут зіграло роль терентопське почуття гумору.

От і Аркадій верхи на Людовику, прямуючи цією вулицею на схід, проїхав поміж сідницями...

– А чи не здається тобі, пане Авторе, що жартувати про дупу – це якось вульгарно? – дорікає Права півкуля авторського мозку.

– Так я і не жартую, а просто збагачую читача цікавою інформацією, – відмахується Автор, – нехай і трошки курйозною.

Автор згадає тут цілковито незначну подію. Коли лицар Аркадій переміщався верхи у вищевказаному напрямку, повз нього, крім інших перехожих, вулицею прошвендяв і нічим не примітний чоловік років тридцяти семи, невисокий, досить угодований (але і не аж занадто, не настільки, аби називати його товстуном), з лисиною на

потилиці й із металевим зубом у роті; одягнений у джинсову камізельку з безліччю кишень і кишеньок, джинсові ж штани, строкату сорочку, у візерунках якої були присутні, напевно, всі спектри веселки, із золотим ланцюгом на шиї. Перехожий як перехожий, що не виділявся особливо серед інших.

Автор нізащо не став би його отут згадувати, якщо б цей індивід не зробився потому винуватцем подій, які складуть основний, так би мовити, стрижень сюжету цього, м'яко висловлюючись, епосу. Саме цей таємничий чоловік ушкварить діяння, що завертить у Терентопськiм королівстві велику метушню. Саме цього суб'єкта за три дні почне шукати майже вся терентопська міліція, а потім і майже всі терентопські лицарі. Тому, безцінний читачу, май на увазі цього поки нічим не примітного перехожого, що прочимчикував повз лицаря Аркадія, котрий скакав на схід, і вдостоїв вершника недовгим байдужим поглядом.

Незабаром лицар, читаючи вказівники, наблизився до потрібного дракона...

А тепер, безцінний читачу, подумки перешпурнемося в Гірничну печеру. Отут дійсно є на що повітритися. Сталактити та сталагміти, що утворилися в плині сторіч, придбали такі хитромудрі сюрреалістичні й модерні форми, що навіть всесвітньовідомий каталонський архітектор Антоні-Пласід-Гільєм Гауді-і-Курнет (або коротше Антоніо Гауді), можливо, заплодував би від захвату.

І все це підсвічувалося різнобарвними лампочками, непомітно розтиканими там і сям. Лампочки одержували

енергію від мінігідроелектростанції «ПР-7-ГС-46», установленій отут же, на підземному струмку. Цей прилад був зроблений на харківському заводі «Турбоатом» (який взагалі-то спеціалізувався на виготовленні величезних потужних турбін, але майстрував побічно й дрібні побутові турбінки); був придбаний терентопськими комерсантами в Харкові; був доставлений у розібраному вигляді крізь чудесні двері, оббиті чорним дерматином, в Терентопське королівство (цілком крізь ці двері він не проходив – не настільки маленький); був куплений туристичним агентством «Рятівна Бджола»; і був змонтований, установлений, запущений у Гірчичній печері місцевим умільцем Вакулою Нетребеньком. Тепер підземний потік крутив лопаті маленької турбіни, виробляючи електроенергію, завдяки чому печера була добре ілюмінована й захоплювала туристів. Крім того, електрифікація даної порожнини дозволяла їй жителю користуватися електроплитою й іншими електроприладами.

Тс! Романтичну атмосферу цього гарного підземелля озвучує музика. Це сам мешканець Гірчичних печер – дракон Інокентій Карлович – перебираючи пазурами клавіші, виконує Сюїту для клавесина № 8 фа мажор Генрі Перселла...

– Бовдуре ти, Інокентію Карловичу! – захоплено пропищав хтось, коли остання нота станула під зводами підземелля. – Із твоїм талантом треба бути професійним музикантом, а не екскурсоводом!

– Ви мені лестите, Гавриїле Святославовичу, – відповів дракон, закривши кришку клавесина та складаючи ноти в папку. – Я звичайний аматор і не більше того.

— Ти занадто скромничаєш, Інокентію Карловичу. Ось пейзажі свої, мабуть, так і не показував у галереї? — допитувався цей хтось Гавриїл Святославович.

— Так чого показувати. У Жорикбурзі й без мене живописців досить. Я ж самоучка без освіти... Давайте краще в шахи...

— Тих, які з освітою, неможливо одне від одного відрізнити: малюють на один манер. А в тебе свій стиль, свій почерк. Ієронім Босх, мабуть, теж художніх інститутів не закінчував і інститутських дипломів не мав, я думаю. Якщо є дар Божий і бажання, то диплом не головне. Неси, кажу тобі, свої картини в галерею, порадує людей справжнім мистецтвом! А свій рукопис, свій роман ти коли покажеш видавцям? Закопуєш таланти в землю, бити тебе нема кому!

— Не горячитесь, Гавриїле Святославовичу. Я вже фігури розставив. Ви якими — білими чи чорними?

«Егеге! Є хто-небудь? — загуділо печерою. — Агов, драконе, ти тут?».

Ну, звичайно, це вже лицар Аркадій. Розшукав.

— Це мене, — заметушився Інокентій Карлович. — Відвідувачі. Я вас залишу, Гавриїле Святославовичу.

— Звичайно, не турбуйся, робота є робота. Я поки погортаю твій рукопис.

«Агов, страховиську, ти де? Виходи з барлогу!» — горланила луна, вторячи завойовникові.

Біля входу в печеру Інокентій Карлович розгледів гарцюючого вершника, обліпленого металом, зі списом, мечем і щитом. На щиті був намальований білий комар у червоному полі. Якби дракон зараз повернувся до своєї бібліотеки й розкрив II том «Терентопської геральдики» на

48 сторінці, то відразу б довідався, що перед ним лицар із роду Глімпельштейнів, бо білий комар у червоному полі — герб цього лицарського роду. (Автор радить читачеві не плутати лицарів Глімпельштейнів із корчмарями Гільденштернами через те, що їхні прізвища дещо схожі).

— Агов, драконе, це ти, напевно, Іполит Кирилович? Чи Іраклій Карпович? — прозвучав вершник. — Чи як там твоє назвисько?

— Я Інокентій Карлович, пане. Чим можу служити? — чемно поцікавився хазяїн печери, і пазуром посунув окуляри, що трохи сповзли від очей до дзьоба.

— Карлович? Ну це все одне. А я лицар Аркадій з колективу Напівкруглого Столу. Тебе мені й треба, голубе. Чим служити? Ти можеш служити експонатом Королівського зоопарку. Його Величності необхідний для експозиції тверезий дракон. Я за порадою компетентної особи вибрав тебе. Збирай манатки й швендай за мною.

— Гм! — сказав екскурсовод, складаючи лапи на грудях і зі здивуванням удивляючись у прибульця.

— Давай-давай, не гмикай! Житимеш, як у богині за пазухою, на всьому готовому. Безкоштовні харчі, басейн, ветеринар під боком, щоденне прибирання. Тільки жери, спи та гуляй вольєром. Ну що ще треба? Збирайся, не гай часу та не зволікай.

— А чому ви мені тикаєте, пане? Ми з вами на брудершафт не пили і дітей не хрестили, наскільки я пам'ятаю, — нервово поворухнув пазурами дракон.

— Брудершафт із шорстким гадом? Тьху, мерзота! — гидливо плюнув Аркадій. — Не вистачало, щоб я всяку рептилію на «ви» називав! Може, накажеш ще й реверанси корчити?! Досить базікати, час не жде!

— Експонатом, кажете? У мене інші плани, пане. Прощайте.

Дракон відвернувся, збираючись піти.

— Стояти! Стояти, я сказав! Не буди в мені героя, а то ось він — спис! — лицар підвівся на стременах, потрясаючи озброєнням.

— Ну нічого собі! — здивувався його нахабності гірчишнопечерний екскурсовод.

— Не нунічогособікай, а роби що кажуть, поки я добрий!

— Як? Ви мені погрожуєте?! За яким правом, власне? Прошу негайно звільнити мене від вашої присутності!!

Дракон так обурився, що, здається, злегка почав темніти й совати крильми.

— За правом лицаря Напівкруглого Столу! Як лицар Його Величності, я не потерплю, щоби всяка тварюка качала права й ухилялася від зоопарку Його Величності, короля Жорика Дев'я...

Дракон Інокентій Карлович, поворухнувши пазурами і трохи відкривши рота з гострими зубами, облив нахабу таким холодним поглядом, що спиною Аркадія пробіг мороз. Цей несподіваний мороз був, мабуть, двоєборцем. Бо не обмежився пробіжкою по шкірі, а відразу ж здійснив пірнання. Тобто занурився у глибини лицарського організму. І пірнувши у нутрощі, розплився по органах та членах, так що заціпенілий лицар не міг поворушитися.

Кінь Людовик, наляканий недобрим поглядом дракона, утікав настільки швидко, наскільки дозволяв тягар на спині. Покляклий лицар завмер пам'ятником, бо суглоби начебто спаялися памороззю, і, стукаючи зубами, без-

помічно спостерігав крізь щілини забрала зміну ландшафтів...

У Жорикбурзі кінь заспокоївся й перейшов на крок, а потім, не відчуваючи керування з боку наїзника, і зовсім зупинився на проспекті Григорія Сковороди.

Повз нього, на щастя Аркадія, проходив дільничний міліціонер Микола Ратиця зі своїм підопічним практикантом Захаром Полуящиковим, курсантом міліцейської школи, котрий був приставлений до Ратиці набиратися досвіду.

У завдання міліціонера входить допомагати громадянам. Побачивши нерухомо застиглого на коні лицаря, дільничний запідозрив, що той потребує допомоги. Взагалі-то цей проспект перебував не на його дільниці (дільниця Ратиці простиралася від східної окраїни Жорикбурга до східних схилів Каменіани, а дана вулиця була західніше, поза межами, повторює Автор, довіреної Ратиці дільниці), але Микола Опанасович не був формалістом, і думав, що людям треба допомагати будь-де, а не тільки на своїй дільниці, і будь-коли, а не тільки в робочий час.

Наблизившись до вершника, дільничний із практикантом, по-перше, відчули характерний запах, а по-друге, помітили, що лицаря б'є озноб, від чого в нього, як то кажуть, зуб на зуб не попадає. (Читач може заперечити, що міліціонери не могли того побачити, бо лицар був від них прихований металом обладунків; навіть обличчя його було сховане за забралом. Начебто так, читачу, але все ж Ратиця з курсантом якось то второпали, чи завдяки досвіду, чи

мала місце інтуїція, чи ще щось...) Отже, лицар мав потребу в тім, щоб обмитися й зігрітися.

Такі послуги надаються в лазні.

Громадська лазня імені стахановця Іллі Шнапса розташована неподалік, у Ніздресвистівському провулку. Міліціонери – досвідчений Ратиця й початківець Полуящиков – допомогли заляклому Аркадію туди переміститися.

Звичайно, у читача може виникнути підозра або навіть упевненість, що неприємність, котра сталася з лицарем Аркадієм і котра спричинила запах, що плинув від нього, була наслідком великого переляку. А це дає підставу запідозрити цього доблесного витязя в боягузтві.

Автор відмітає таку ганебну для лицарів Напівкруглого Столу підозру, й нагадує читачеві про вчорашній бенкет у Королівському замку. Автор упевнений, що причиною розладу шлунка з впливаючим із цього запахом стало зовсім не боягузтво, а саме бенкет, точніше та обставина, що Аркадій там, мабуть, ужив продукти й напої, котрі погано сполучаються в шлунку й кишечнику. Твереза людина розуміє, що якщо ти, наприклад, їси солоний огірок, то не варто запивати його свіжим молоком; що ці продукти корисні, але якщо вживати їх окремо. Одначе те, що є ясным для тверезого, може бути мрячним для нетверезого.

Так, Аркадій похолодів від лютого погляду дракона, і кожний би похолодів, зокрема й Автор цих писань, і їхній читач. Але щоб від цього вср... гм... щоб від цього, м'яко кажучи, забруднитися – це вже занадто, подібне припущення плямує честь лицаря Напівкруглого Столу! Ні, напевно саме невдале нетверезе трапезування, а не боягузтво спричинило цей казус, наполягає Автор.

У лазні Аркадій дійсно відмився й зігрівся; а оскільки при цьому закладі була пральня, то і його штани з трусами були випрані й висушені (зрозуміло, крім металевого панцира було й текстильне вбрання, не до голого ж тіла він метал пристібав).

З лазні він вийшов чистим і в набагато кращому гуморі, ніж був туди переміщений. (Якщо читач відвідує лазні, то з власного досвіду знає, що вони не тільки очищують тіло, але благотворно впливають і на душевний стан, покращують настрій). Першим ділом зайшов у найближчу аптеку, купив пігулку фталазолу й відразу, просто в аптеці, проковтнув, запивши люб'язно поданою аптекарем мінералкою; аби уникнути повторного забруднення зсередини одягу. Затим, щоб закріпити непоганий настрій, він з'їздив до корчми «Під Мідним Забралом», де вжив якогось звеселяючого напою. Потім, залишивши Людовика в Непарнокопитому Театрі, повернувся трамваєм до лицарського гуртожитку...

Крилатий і хвостатий екскурсовод же вернувся до свого Гавриїла Святославовича, якого ми з тобою, безцінний читачу, так і не роздивилися, і зіграв із ним п'ять партій у шахи: одну виграв, а чотири програв, із чого випливає, що таємничий Гавриїл Святославович щодо шахів був дока.

Протиборство ж лицаря Аркадія із драконом в окулярах Інокентієм Карловичем на цьому не припинилося. Це був тільки початок.

— А чому це ти, Авторе, повсякчасно кажеш читачеві «ти»? — зауважує Права півкуля авторського мозку. — Він тобі що — брат, сват, чи, може, кум? Може, ти з ним дітей хрестив? Може, пив з ним якесь вино на брудершафт? Із чого ти узяв, що маєш право йому тикати? От ми з тобою

дуже близькі, тому я можу казати тобі «ти», і ти можеш мені казати «ти». Але ж із читачем у тебе немає таких близьких стосунків. Виховані, гречні, ввічливі люди ніколи не звертаються на «ти», а лише на «ви» до інших людей, крім близьких родичів та друзів. Тикати людині, чиє ім'я тобі навіть невідоме – це невихованість і хамство.

– Ні, я не хам і не жлоб, – відповідає Автор, – і, зустрівши читача у реальному житті, звернувся б до нього на «ви». Але у цьому творі я вимушений вдаватися до тикання з, так би мовити, технічних причин. Аби читачеві було зрозуміло, що я адресуюся особисто до нього, а не до якоїсь абстрактної читацької маси. Технологія створення саме цього твору вимагає від мене саме такої поведінки. Я сподіваюся на поблажливість читача, на те що він, увійшовши в моє становище, пробачить мені таку зовні вульгарну вольність, і не гніватиметься на мене.

ЩОСЬ СОРОК ТРЕТЄ

Народний людоджер

— Нас Людоджер побачить, тоді ми всі пропали.
Карло Гоцці, «Зелена Пташка».

— Хто ти, вилупку небес,
Ангел добрий чи злий пес?
Даниїл Хармс, «Гвідон».

24 жовтня 1995 року.

— Як я помітив, — заговорила Права півкуля Авторського мозку, — у твоїх теревенях, пане Авторе, про мандрівки лицарів Напівкруглого Столу в кожній другій главі є присутнім нащадок мага Гектора Манюні, портрет Гектора Манюні пензля живописця Леонардо Гудзика й фрагмент пророкування Гектора Манюні. У минулій главі, сорок другій, за назвою «Особливості полювання на грифонів», нащадок згадувався, але ані портрета, ані фрагмента пророкування не було. Отже, у цій главі все це буде.

— Ет, не люблю я передбачуваність літературного сюжету, не люблю, коли читач заздалегідь знає, що там далі відбудеться, — насупився Автор, але суперечити півкулі не став.

— А я можу заздалегідь пророчити, що наприкінці цієї частини ти, пане Авторе, назвеш повні імена тих двох лицарів Напівкруглого Столу, що будуть її головними персонажами, — сунулася в провісники й півкуля Ліва, — бо

так ти діяв у попередніх част... тобто щось про мандрівки напівкруглостольців.

Зовсім розстроєний передбачуваністю Автор, щоб спростувати хоч це останнє пророкування, називає повні імена цих доспіхоносців не наприкінці щось, а на початку: Порфирій Фердіадович Екскременчуцький і Леонід Артемович фон Борщесер; неповні ж, більш відомі їхні назвиська – барон Порфирій і граф Леонід Жвавий. І надалі Автор вирішив указувати повні імена мандрівних лицарів Напівкруглого Столу на початку або в середині розділів, а не в кінці, як робив дотепер.

Негайно ж Автор додасть, що барон Порфирій – це тридцятидворічний чоловік атлетичної статури, обличчям схожий на Аполлона Бельведерського – знамениту скульптуру, але на відміну від Аполлона не кучерявий, а стрижений дуже коротко. Ну, щоправда, ніс у нього цілковито не такий, як в Аполлона. Та й очі зовсім інші. І губи несхожі на Аполлонові. Вуха теж інакші. Брови й чоло також не мають нічого спільного з такими в Аполлона. Ну й овал лиця абсолютно не такий. А в решті обличчям він викапаний Аполлон.

А граф Леонід Жвавий – сорокадворічний невисокий і худенький живчик; кирпатий, великоокий, волохатобровий; не мускулистий, але, як він сам себе характеризує, «жилавий», і досить рухливий, як видно із прізвиська.

Відразу ж, щоб потім не відволікатися на такі дрібниці, Автор повідомляє, що барон Порфирій мандрував верхи на коні Лжедмитрії, форелевої масті, тобто сірого кольору з темними плямами різної форми й різної, так би мовити, темряви, найменованому на честь російського царя-самозванця Лжедмитрія Четвертого, що володарював декілька

днів у Нижньому Поволжі на рубежі 1611-1612 років. А граф Леонід Жвавий – на коні Ксерксі (Ксерксі, а не Ксероксі, не переплутай, читачу!), чепрачної масті (коричневий з великою білою плямою на заді в коричневих цятках), названому так на честь перського царя Ксеркса Першого, що царював приблизно двадцять років у п'ятому сторіччі до нашої ери.

І відразу Автор повідає, що на щиті (і відповідно гербі) барона Порфирія зображений білий телефон (не мобільний, стародавній дротяний) у малиновому полі, а в графа Леоніда Жвавого – два дракони в момент спарювання (із чого випливає, що вони самець і самиця), зеленого кольору, у жовтогарячому полі.

Отож, ці два лицарі на цих двох конях у пошуках драконячого яйця переміщалися вбік міста Ямитивівінвонавониполя... Передчуваючи, що Ліва півкуля авторського мозку знову випендриться пророкуванням, мовляв, номер сектора, у якому ці яйцешукачі займалися пошуками, Автор нагадає читачеві лише наприкінці розділу (як Автор це робив у попередніх розділах про лицарські мандрівки), Автор випереджає єхидну півкулю й відразу ж, на початку розділу нагадує, що барон Порфирій і граф Леонід Жвавий провадили пошуки в чотирнадцятому секторі Терентопського королівства.

– Кажеш, місто Янипи... тьху, Япини... тьху, Явипи... тьху, та що це за назва така, не виговориш! – обурюється Права півкуля.

– Якого біса, – підхоплює півкуля Ліва, – тобі приспичило давати цьому місту таку довгу й незручновимовляему назву?! Чи не міг придумати щось простіше; ну там, скажімо, Лопухоград наприклад, або Цеглянськ який-небудь! А

то – Ямити-щось-там-ще-поль. Випендрюєшся, громадяни-не Авторе, випендрюєшся! Простіше треба бути, громадяни-не Авторе, простіше, і тоді читач тебе полюбить.

– Ще простіше? Та я й так уже... – зітхає Автор. – Ні, назва цього міста не така складна, як здається на перший погляд. Я розповім, як ця назва виникла.

До 80-х років XVIII століття цей населений пункт був невеличким поселенням за назвою Мале Село. В 1784 році біля нього закінчилося будівництво Футилекрюмського замку, у якому оселився граф Антін Лялечка, лицар Напівкруглого Столу. В 1785 році Антін Лялечка вчинив подвиг – урятував красуню від велетня, що її викрав (красуня, до речі, чомусь не хотіла, щоб витязь її рятував, і коли він, незважаючи на це, відвіз її від великолюда, вона роздряпала Антонові Лялечці фізіономію нігтями). За цей подвиг король Жорик П'ятий присвоїв Антонові Лялечці титул герцога, а губернія, де у своєму замку жив цей герой, стала йменуватися Футилекрюмським герцогством, столицею якого було призначене поселення Мале Село.

Столиці притягають до себе провінціалів і розростаються за рахунок приїжджих. Мале Село не було виключенням: як тільки воно зробилося найголовнішим пунктом герцогства, у нього потягнулися переселенці з інших сельбищ, котрі вважали, що в столиці легше зробити кар'єру, чим на задвірках. У такий спосіб ця осада швидко виросла, і із села перетворилася на місто.

І тоді виникло питання щодо перейменування столиці герцогства, бо для міста, з точки зору його жителів, зовсім не годиться назва Мале Село. Така назва для міста, та ще столичного, принизлива й ганебна.

Мешканці, зібравшись на віче, вирішували: яка ж назва підійшла б.

— Треба дати таку назву, щоб із неї було ясно, хто живе в нашій місті! — запропонував один житель.

— А хто живе в нашій місті? — вигукнув запитання інший, і сам же на нього відповів: — Ну, я живу; ну, ми живемо; ну, ти живеш; ну, ви живете; ну, він живе; ну, вона живе; ну, вони живуть...

— Виходить, — резюмував перший, — от так і назвемо: місто Я-ми-ти-ви-він-вона-вони...

— ...поль, — пришпандорив закінчення третій житель.

Усі погодилися, що це логічно, і столиці Футилекрюмського герцогства була офіційно дана назва Ямитививінвонавониполь.

Герб цього міста теж курйозний. Оскільки глава герцогства був лицарем, то ямитививінвонавонипольці вирішили, що на гербі столиці герцогства має фігурувати лицар. Однак із приводу забарвлення виникли розбіжності, і городяни розбилися на дві партії, одна з яких уважала, що треба зобразити білого лицаря в чорному полі, а друга, що — чорного лицаря в білому полі. Посперечавшись до хрипоті, ухвалили: нехай остаточний варіант затвердить сам герцог.

Антін Лялечка, вислухавши делегатів, замислився: якщо вибрати варіант однієї партії, іншій це буде прикро; виходить, щоб нікому кривдно не було, треба втілити в гербі думки обох партій. Одна хоче, щоб був білий лицар — нехай буде білий лицар; інша бажає, щоб лицар був у білому полі — нехай буде в білому полі...

Ти, безцінний читачу, уже напевно здогадався, що відбулося. Біле в білому... Так, білий лицар зовсім злився з

білим полем. З точки зору приїжджих, на гербі цього міста лише суцільне біле поле й більше нічого. (Тобто цей герб схожий на морську мапу капітана Будодзвона з веселої віршованої епопеї дотепного Льюїса Керролла «Полювання на Снарка», що на тій карті також не видно жодних зображень, а лише біла порожнеча. Або на вісімнадцятий та дев'ятнадцятий розділи дев'ятого тому роману «Трістрам Шенді» не менш дотепного Лоренса Стерна, що ті розділи являють собою чисті білі сторінки без жодної букви.) І жителям Ямитививівнаванониполя доводиться постійно пояснювати приїжджим, що взагалі-то на гербі є лицар, просто його не видно.

Втім, Автор із вини своїх мозкових півкуль занадто докладно заговорив про Ямитививівнаванониполь, проте барон Порфирій і граф Леонід Жвавий, хоч і переміщалися вбік цього міста, у самому місті під час експедиції не побувають, бо там пошуками викраденого драконячого яйця переймалася тамтешня міліція, тож лицарям нема чого робити.

Отже, рухаючись у тому напрямку, рано вранці двадцять четвертого жовтня 1995 року лицарі Порфирій і Леонід Жвавий виїхали з Корінного лісу і вздріли степ, що розкинувся перед ними, схожий на безмежну шкіру волохатого зеленувато-бурого звіра, що по тому ботанічному хутру замість бліх де-не-де стрибали зайці.

Прямо за курсом удалині маячив невеликий населений пункт, обабіч якого, як два величезні кучеряві крила, роз-

стелялися якісь насадження. До нього вів ґрунтовий шлях, схожий на довгий шрам, що розсік волохату шкіру.

— Так, подивимося... — сказав Порфирій, розгортаючи мапу цієї частини королівства.

Карта повідала, що вони наближаються до колгоспу імені Савелія Другого й села Зигфрідівки.

— Ко... ко... колгосп імені Савелія Другого, — уголос задумався Леонід Жвавий (він трохи заїкався). — Па... па... пам'ятаєш, що про цей колгосп говорив Його Величність Жорик Дев'ятий у День Шляхетного Мордобою, перед лицарським турніром?

— Що? — запитав барон, складаючи карту.

— Що в районі цього колгоспу нібито завівся людоджер, принаймні до короля дійшли такі чутки. Тре... тре... треба це з'ясувати. Ну, а якщо той людоджер дійсно існує, дійсно пожирає людей, то треба його знешкодити. Вчи... вчи... вчиняти такі подвиги — це наш лицарський обов'язок.

— Так, як же лицарям без подвигів, — погодився барон Порфирій. — Знаєш, як називалася б книга «Дон Кіхот», якби головний герой там не намагався вчиняти подвиги?

— Як?

— Якби Дон Кіхот не лицарював, не намагався вчиняти подвиги, а жив собі тихесенько звичайним життям, то, мабуть, книга про нього називалася б «Тихий Дон».

— Ло... ло... логічно.

— Так, якщо ти став лицарем, то мусиш вчиняти подвиги. Як каже наша народна мудрість: назвався пальцем — лізь у ніздрю.

— А наш ко... ко... колега Андрій Цинік одного разу перефразував цю приказку: мовляв, якщо ти назвався клізмою, то... Хе-хе.

– Хе-хе.

(Про всяк випадок Автор Терентопських хронік підкреслить, що в цьому діалозі мається на увазі роман «Дон Кіхот» Мігеля де Сервантеса, а не повість «Український Дон Кіхот» Грицька Основ'яненка. Тим більше, що «Український Дон Кіхот» – це перша назва повісті, а потім вона була перейменована на «Герой очаківських часів».)

І ці два лицарі верхи на Лжедмитрії й Ксерксі поїхали з бажанням учинити подвиг до колгоспу імені Савелія Другого, названому так на честь патріарха Терентопської православної церкви...

(«У нас, у колишній совєтській країні, колгоспам теж часто-густо присвоювалися імена різних людей, але щоб церковного патріарха, – ні, такого не було», – зауважує Ліва півкуля авторського мозку. «Та й у Терентопськiм королівстві цей колгосп був єдиним, названим на честь священника, та й то тільки тому, що Савелій Другий уважався не просто священником, а священником-стахановцем, – відповідає Автор, – оскільки проводив церковні служби в рекордно короткий час, і при читанні проповідей перевищував план, видаючи крім інформацій зі звичайної Біблії також жарти з книжок "Забавна Біблія" та "Забавне Євангеліє" Лео Таксиля, збірки "Діла небесні" Остапа Вишні, коміксу "Створення світу" Жана Еффеля, кумедних містерій "Ноїв ковчег" і "Божественна комедія" Ісидора Штока, а також інших веселих видань з біблійної тематики. Напевно, він використовував би і жарти з сатиричної поеми Джордано Бруно "Ноїв ковчег", якби цей твір зберігся до нашого часу і Савелій Другий мав можливість його прочитати».

Взагалі, терентопські колгоспники полюбляли давати своїм колгоспам назви, запозичені, хоча б частково, у колгоспів советських. От, наприклад, був у королівстві колгосп «Червоний Огірок». Огірки в цьому колгоспі вирощувались не червоні, а зелені. Прикметник «червоний» був всунений у назву лише тому, що він був типовим у назвах советських колгоспів, ну там «Червона Зірка», «Червоний Хлібороб», «Червоний Жовтень», «Червоний Плуг», «Червона Зоря», «Червоний Колос» тощо.

Або інший приклад. Один колгосп у Шриньзякобубудецькому герцогстві колгоспники хотіли назвати типовим для советських колгоспів та інших організацій словосполученням «Серп і молот», але відразу зметикували, що така назва, по-перше, ніяк не відбиває той факт, що цей колгосп спеціалізується на розведенні курей і виробництві курячих яєць, а по-друге, здатна навіяти на земляків оману, начебто цей колгосп заснували лицарі із роду Ковалинських (бо на гербі цього терентопського лицарського роду, як Автор уже повідомляв читачеві в тридцять сьомому розділі «Непросихаючі громадянки», зображені чорні серп і молот у світло-фіолетовому полі), що не відповідає дійсності. Тому колгоспники в назві молот замінили яйцями, але серп залишили, як такий що має до курівництва деяке відношення, бо курей годують зерном, а зерно раніше добувалося за допомогою серпів. З тих пір, з 1946 року і аж до 1990, коли колгосп розвалився на фермерські господарства, він звався «Серп і яйця».)

Барон Порфирій раптом поринув у філософствування на тему людожерства, і навіть сказав, що людожером може бути будь-яка жива істота, навіть корова. Граф Леонід Жвавий заперечив, що корова-от точно не може з'їсти лю-

дину. Порфирій наполягав, мовляв, може. Леонід викликнув, що це абсурд. Де ж це бачено, щоб корова... Ну, хіба тільки не звичайна корова, а якийсь коровоподібний хижий мутант із Окраїнних Земель. Ні, не мутант, а звичайнісінька корова, продовжував гнути свою лінію барон, може запросто зжерти людину. Не може, ніяк не може, корови й інші травоядні на це не здатні, сперечався граф. А от і може, не вгамовувався Порфирій, якщо спочатку людину подрібнити до пилоподібного стану й розпорошити над пасовищем. Пожираючи зелень, корова поступово зжере й напилену на траву людину. І взагалі корова мимоволі є звіром почасти хижим, тому що разом із травою іноді поїдає й тварин: усіляких там павучків, комашок, равликів і інших, що повзають по цій траві. Граф змушений був погодитися, що в такому випадку корова дійсно з'їсть людину, навіть цього не помітивши. Але відразу зауважив, що йдеться все-таки про людину не живу, а розчленовану на мікрочастинки. Барон на хвилину замислився, а потім сказав, що й живу людину корова може з'їсти. Якщо її (не корову, людину) за допомогою магії зменшити до розміру комахи й помістити на траву, що пожирається травоядним. Таким чином, як не крути, навіть корова може бути людоджером. Леонід Жвавий визнав аргументи співрозмовника переконливими.

Коли ці два вершники дещо наблизилися до колгоспу імені патріарха-стахановця, і вже можна було роздивитися, що насадження, які як розлогий комір із зеленувато-бурувато-червонясто-жовтих мережив пристебнулися до Зигфрідівки, були садом, сонце на мить закрило щось велике, а потім убік колгоспу ж поповзла розгониста тінь.

Лицарі підняли погляди в небо.

Це летів дракон.

Лицарі замилювалися його польотом: гарне видовище...

– Стоп, у мене дежа вю: таке відчуття, що це вже було, що я це вже читав, – перебиває Права півкуля.

– Та ніяке не дежа вю! – заперечує півкуля Ліва. – Звичайно, це вже було: і два лицарі, що наближаються до колгоспу, і дракон, що пролітає над ними в цей момент у тім же напрямку... Було, було, було, не далі як вісім частин тому, у частині тридцять п'ятій, тобто щосі тридцять п'ятому за назвою «Єдинорогарський колгосп». Ну, громадяни-не Авторе, це вже взагалі! Скотитися до таких тупих повторень раніше сказаного... Цього я навіть від тебе не очікував! Виходить, твоя фантазія вичерпалася, і ти можеш лише повторювати те, що придумав і написав раніше. От до чого приводить бажання проковтнути шматок ширший за горло! Замість того щоб із настільки куцою фантазією обмежитися повістю, ти замахнувся на епопею, на яку фантазії й не вистачило, от і пішли повтори! Який наочний урок для самовпевнених графоманів!

– Цитьте, півкулі, цитьте! – ображається Автор. – Якщо в країні чимало лицарів і чимало драконів, то немає нічого дивного в тім, що дві пари лицарів побачили в небі двох драконів, у різний час, і в різних місцях. Щоб показати, що ці випадки різні, перелічу відмінності першої ситуації від другої:

а) по-перше, лицарів, які побачили дракона у польоті вісім розділів тому, кликали барон Річард Неголений і герцог Харитон, а цих звуть барон Порфирій і граф Леонід Жвавий;

б) по-друге, колгосп, до якого переміщалися ті лицарі, був єдинорогарським, тобто спеціалізувався на розведенні

єдинорогів м'ясо-молочних порід; а колгосп, до якого наближаються ці доспіхоносці, грушарський, тобто основною його продукцією є плоди з великого грушевого саду, що розкинувся обабіч села Зигфрідівки;

в) по-третє, там над лицарями пролетів дракон Щелепенко, а тут пролітає дракон Інокентій Карлович, так-так, добре нам знайомий Інокентій Карлович; якби це летів якийсь інший дракон, я б, напевно, і не став би про це згадувати; але як же я міг проігнорувати аж самого Інокентія Карловича!

г) по-четверте, там дракон, пролітаючи над лицарями у напрямку колгоспу, рухався саме в колгосп, де й приземлився; тут же дракон, Інокентій Карлович, пропурхнувши над яйцешукачами убік колгоспу, прямував зовсім не в колгосп, а в місто Ямитивівівонавониполь, і посадки в колгоспі не робив.

— А що це драконові Інокентію Карловичу в Ямитивівівонавониполі знадобилося? Що він там забув? — заінтригувалася Ліва.

— Він летів туди на генеральну репетицію концерту в тамтешній філармонії, — відповідає Автор. — Пам'ятаєте, у День Шляхетного Мордобою Інокентій Карлович дав у Стайні Оперу та Балету, то пак у жорикбурзькому оперному театрі, концерт клавесинової музики? Пам'ятаєте, добре. Отож, серед глядачів на тім концерті був присутній і директор Ямитивівівонавонипольської філармонії, який в той день перебував у справах в столиці королівства. Йому дуже сподобався музикант-дракон, і він запропонував Інокентію Карловичу дати концерт і в столиці Футилекрюмського герцогства. Клавесина у філармонії Ямитивівівонавониполя не було, а перевозити цей стародавній

інструмент туди з Каменіани далеко й клопітно, тому вирішили, що в столиці згаданого герцогства цей крилатий маестро музикуватиме не на клавесині, а на роялі в супроводі симфонічного оркестру Ямитививівонавонипольської філармонії. Бо хоча цей дракон був формально не професіоналом, а аматором, але, так би мовити, музикантом-клавішником широкого профілю: піаніст Степан Архипович де Грангузьє, у якого Інокентій Карлович брав уроки музикування, вчив грати його на різних клавішних інструментах, від клавесину до електричних; у тому числі на роялі та органі.

Тож мешканець Гірчичної печери став літати в це місто на репетиції. Коли політ Інокентія Карловича побачили барон Порфирій і граф Леонід Жвавий, дракон прямував на останню перед концертом репетицію. Якби ці два лицарі опинилися в Ямитививівонавониполі, то, напевно, вгледіли б там афіші, котрі повідомляли, що 26 жовтня 1995 року у великій залі філармонії відбудеться концерт, де у виконанні дракона прозвучать твори для фортепіано з оркестром видатного американського композитора Джорджа Гершвіна: Блюзова рапсодія № 1, Блюзова рапсодія № 2 та Концерт фа мажор.

Джордж Гершвін, до речі, брав уроки музичної композиції в харків'янина Йосипа Мойсейовича Шиллінгера, учнями котрого були також Гленн Міллер, Бенні Гудмен, Томмі Дорсі та інші американські музики-композитори; що той харків'янин до еміграції у США в столичному тоді Харкові працював керівником Українського симфонічного оркестру і пропагував джазову музику. Зокрема, складаючи оперу «Поргі та Бесс», Джордж Гершвін консультувався щодо цього з Йосипом Мойсе-

йовичем. (Чи не тому колискова Клари із цієї опери, всесвітньовідома як “Summertime”, одна з найпопулярніших американських пісень, так схожа мелодією на українську народну колискову «Ой ходить сон коло вікон»?) І ще щодо джазу можна додати, що найперший джазовий музичний колектив на території України та всього СРСР було засновано у місті Харкові. Засновником був композитор Юлій Мейтус. І сталося це 29 грудня 1925 року.

— А яке відношення ці подробиці мають до пошуків викраденого драконячого яйця? — прискіпується Права півкуля авторського мозку.

— Досить опосередковане, — відповідає Автор. — Украдене яйце було, так би мовити, рідним небожем дракона Інокентія Карловича. А Інокентій Карлович був виконавцем музики Джорджа Гершвіна. А Гершвін був учнем людини з Харкова. А Харків найближчий до Терентопського королівства населений пункт Великого Світу. Тож я вважаю, що маю право в так званому епосі про пошуки викраденого драконячого яйця повідомляти не тільки те, що стосується Терентопії з терентопцями, але й дещо стосовне Харкова з харків'янами. Взагалі, навіть такий відомий літературний авторитет, як О.С. Пушкін, радив (у листі до О.О. Бестужева): «Роман вимагає БАЛАКАНИНИ; висловлюй геть усе». Слово «балаканини», до речі, у цім тексті виділив не я, а сам Пушкін (чоловік праправнучки українського гетьмана Петра Дорошенка, до слова). Звичайно, це й до епосу прийнятне. От я й удаюся до балаканини й висловлювання геть усього, що хоча б навіть віддалено й побічно має відношення до справи.

Забігаючи наперед, Автор повідомляє, що намічений концерт відбудеться, дракон матиме там гучний успіх і непогано заробить.

— Схоже, через ці нескінченні авторські теревені й коментарі барон Порфирій і граф Леонід Жвавий ніколи не доїдуть до колгоспу! — обурюється Права півкуля.

— Так ви ж самі мене відволікаєте, півкулі, своїми причіпками й розпитами! — огризається Автор. — Баста! Зосередимося на лицарях!

Після того як барон Порфирій і граф Леонід Жвавий проводили очима дракона, що пролетів над Зигфрідівкою й зменшився вдалині до невидимої крапки (чи, точніше, не крапки, а коми, бо мав хвіст), позаду зазвучав гуркіт мотора, стаючи все голосніше й голосніше, із чого випливало, що лицарів наздоганяє якийсь механізм із двигуном внутрішнього згоряння.

Незабаром з'ясувалося, що механізм був чорним мотоциклом, на якому їхав одягнений у чорний шкіряний комбінезон і чорний же шолом мотоцикліст — таких у нас нині називають байкерами.

Оскільки, по-перше, серед читачів бувають допитливі й цікаві суб'єкти, котрі бажають знати побільше подробиць, зокрема й щодо транспорту, на яким переміщається персонаж; по-друге, навіть явна небилиця набуває риси правди, якщо її обліпити правдоподібними подробицями; а по-третє, дивися, читачу, вищенаведена цитата з Пушкіна; то Автор відразу, щоб одним пострілом убити цих трьох метафоричних зайців, уточнює, що модель цього мо-

тоцикла «Дніпро-11»; виготовлений він у 1985 році на КМЗ, тобто Київському мотоциклетному заводі; у комплекті з коляскою, але даний аксесуар мотоцикліст відгвинтив, віддаючи перевагу двоколісному переміщенню; а колір тобі, читачу, вже відомий.

Наздогнавши пару яйцешукачів, чорний байкер пригальмував своє парноколісне залізо й приглушив шум, щоб привітати шляхетних подорожан, кандидатів у гості Зигфрідівки, і представитися. У містах, звичайно, не прийнято вітати всіх зустрічних незнайомців і представлятися їм, але в сільській місцевості це вважалося правилом хорошого тону. До того ж мандрівні лицарі в королівстві традиційно шанувалися, і сільські мешканці вважали за честь із ними поспілкуватися.

На диво лицарів, голос у чорного мотоцикліста виявився не низьким і хрипким, як вони очікували, а високим і дзвінким, дівочим. Мотоцикліст сказав, що його кличуть, вірніше, її кличуть Парасею, що працює вона медсестрою в Зигфрідівській лікарні, куди тепер і прямує.

Лицарі теж відрекомендувалися молодій мотоциклістці й повідомили, що мають намір провести в цьому селі й у колгоспі, де працює більшість мешканців села, опитування населення з приводу... тощо. Дівчина в чорній шкірі й чорному шоломі сказала, що особисто вона нічого про місцезнаходження драконячого яйця й шахрая, зображеного на показаній лицарями картинці, не знає.

— До речі, до нас дійшли чутки, що тут з'явився індивід, котрий пожирає людську плоть, — додав барон Порфирій, погладжуючи рукавичкою шию свого Лжедмитрія. — Це правда, чи тільки вигадки?

— Так, тут є людина, яка регулярно вживає в їжу людські органи, — підтвердила Парася, погладжуючи чорною рукавичкою бензобак свого вірного мотоцикла.

— Ну ми йому по... по... покажемо, де козам роги правлять! Більше він не жертиме лю... лю... людей, людоджер клятий! — патетично викликнув граф Леонід Жвавий, і навіть вихопив металевого меча, показуючи свою рішучість учинити такий подвиг.

— Ви хочете застосувати до нього насильство?! — запитала медсестра з подивом у голосі.

— Авжеж! З людоджерами нема чого церемонитися! — гмикнув барон Порфирій.

— Навіть не розібравшись, навіщо він це робить?! — продовжувала розпит вона. — Не довідавшись про причини його, так би мовити, людоджерства?!

— А що тут розбиратися! Людоджер він і є людоджер! Дамо йому прочухана! Людоджерство не має права на існування! Знешкодимо його будь-яким способом. Якщо буде треба, уколошкаємо канібала, — пообіцяв барон.

— Причини нас не цікавлять. Головне — зне... зне... знешкодити його за всяку ціну! — підтвердив Леонід Жвавий. — Ми не збираємося з ним пань... пань... панькатися!

Зависла пауза, під час якої мотоциклістка Парася постукувала пальчиками правої руки у чорній рукавичці по ручці керма, про щось міркуючи. Потім сказала:

— Гм... Добре, я вам покажу, де перебуває цей, як ви висловились, людоджер... Їдьте за мною, я вас приведу до цього... людоджера.

І продовжила рух на мотоциклі до села Зигфрідівки.

Обоє вершники на Лжедмитрії й Ксерксі поскакали за нею.

В'їхавши в село, вони проревіли-процокали головною вулицею повз колгоспну контору, і зупинилися біля розкішного триповерхового нового будинку, шедевра сучасної архітектури, схожого на велетенський чудернацький торт з каменю, скла й металу. Лицарі вразилися, що в звичайному маленькому селі є настільки чудове й коштовне спорудження.

— Ось отут я й працюю, — сказала медсестра-мотоциклістка й зняла чорний шолом, виявившись гарнюною-брюнеткою з коротким волоссям й веснянкуватим носиком. — Це і є Зигфрідівська лікарня.

— Нічогенька лікарня! Я по... по... подумав — палац або театр! — сказав граф Леонід Жвавий.

— А де ж людожер? — запитав барон Порфирій.

— Спочатку відпочиньте з дороги, а потім уже контактуватимете з Оле... кхе, з людожером, — запропонувала медсестра в чорній шкірі, тримаючи чорний шолом під пахвою. — Людожер не вовк — у ліс не втече. Ще зустрінетеся. Пізніше.

— А раптом, поки ми відпочиватимемо, він ще когось зжере! Ні, про який відпочинок може йти мова, поки канібал на волі! — заперечив барон.

— Сьогодні він не вживатиме в їжу людську плоть, не турбуйтеся. Я це точно знаю, — сказала Парася, відкриваючи двері лікарні.

— Звідки? — запитав Леонід Жвавий.

— Я вам після розповім. Для бою з людоджером вам треба спершу відпочити й перекусити, щоби набратися сил, — наполягала дівчина. — Заходьте.

— Так, це правда, — піддався вмовлянню граф. — Із вто-мленого й голодного який же бо... бо... боєць.

І лицарі, прив'язавши непарнокопитий транспорт до деревця поруч із її парноколесим, пішли за медсестрою в лікарню.

Той факт, що в настільки невеликому селі був такий порівняно немаленький шпиталь, свідчив, що тут лікувалися не тільки зигфрідів'яни, але й мешканці інших населених пунктів.

Увійшовши, Порфирій і Леонід зняли шоломи. Бо правила етикету тільки дамам дозволяють не знімати капелюшків у приміщенні. Виключенням є лише професійні головні убори працівників приміщень, як-от ковпаки кухарів, або шапочки медиків. Але ж лицарські шоломи не належать до цієї категорії, а лицарі не належать до категорії дам. (Тобто до категорії дам не належать ці два конкретні лицарі. Бо в історії Терентопії все ж було два випадки, коли доспіхоносцями Напівкруглого Столу були жіночки, а саме так звані лицар Килина і король Зінька Шостий. Але навіть і та і друга знімали шоломи, заходячи до приміщень.) Опинившись у лікарні, яйцешукачі знову вразилися, бо приміщення було розкішним не тільки зовні, але й усередині.

(До речі, щодо правил етикету. Сучасний терентопський віршотворець Франческо Губанедурський склав на цю тему такий чотиривірш:

Правило знай, щоби не було стидно,
Знай та розкажуй усім:
В носі перстом колупать несолідно!
Зокрема – навіть в своїм.

Він так і називається – «Правило етикету».)

Попросивши доспіхоносців почекати її в коридорі, одягнена в чорну шкіру дівця-байкер впровадилася за одну з білих дверей, а за кілька хвилин вийшла звідти інакша: у білому халатику й білій шапочці, як звичайна медсестра. В руках у неї були ще два білі халати, які вона попрохала лицарів надягти, тому що так годиться в лікарнях. Оскільки лицарські панцири були об'ємні, то важко було застебнути поверх них цей одяг без ризику відірвати гудзики, і барон Порфирій із графом Леонідом Жвавим обмежилися простим накиданням халатів на плечі, без застібання. Парася кивнула, мовляв, добре, і так зійде.

– Ідіть за мною, – сказала вона, і лицарі слухняно пішли.

Дорогою їм зустрічалися хворі в різнобарвних піжамах і халатах, а також медсестри, медбрати, санітарки й лікарі в халатах білих. Із деякими що одягнені в біле Парася не тільки віталася, але й про щось перешіптувалася, після чого ті зиркали на лицарів хто з подивом, а хто й, начебто, з невдоволенням і занепокоєністю. Графові Леонідові Жвавому це здалося трохи підозрілим.

– Нам сюди. – Парася ввійшла у двері, на яких була табличка:

«КІМНАТА ВІДПОЧИНКУ МЕДПЕРСОНАЛУ».

Лицарі – за нею.

У настільки ранній клопітливий час медикам було не до відпочинку, тому в даній затишній кімнаті їх поки не

перебувало; а знаходились там: м'які крісла й дивани, екзотичні рослини, великий акваріум, новий телевізор “Sony-KV-M2100K Trinitron” із відеомагнітофоном “Sharp 6V3”, музичний центр “JVC UX-1”, стіл, і навіть фонтан – маленький басейн, у який із дзюркотом падав мініатюрний водоспад із пащі кам'яного дракона.

Занадто розкішно як для простої сільської лікарні, сказав про себе (не заїкаючись) Леонід Жвавий.

– Розташовуйтеся, а я зараз привезу з їдальні обід, – запропонувала Парася. – Можете поки послухати музику – радіо чи магнітофонні записи – ось аудіокасети. Або подивитися відео. Є відеокасети із записами нових серій якогось латиноамериканського серіалу, нещодавно доставлені з Великого Світу. Санітаркам дуже подобається. Забула, як називається: чи то «Мільйонери теж сякаються», чи то «Буржуї теж потіють», чи то «Олігархи теж пісяють», чи то «Багатії теж плюють», чи то... Загалом, щось про рідину з організмів забезпечених людей. Включити?..

Треба зауважити, що телебачення в Терентопському королівстві перебувало в зародковому стані: були лише маленькі аматорські телестанції, що транслювали свої програми на околишні вулиці, і не більше того. Тому телевізори, котрі доставлялися в королівство крізь Державні Двері з Великого Світу, купувалися там, як правило, у комплекті з відеомагнітофонами й наборами відеокасет із записами великосвітських (у значенні: з Великого Світу) фільмів і телепрограм, а іноді й у комплекті з відеокамерами.

З радіо справи були краще. Тим більше, що Терентопське королівство крізь так звані Державні Двері сусідить із Харковом, а Харків – місто, де радіомовлення

почалося в 1924 році, уперше в Україні. Тоді, у двадцяті роки, у столичному Харкові навіть видавалася газета «Вечірнє радіо», а у театрі «Березіль» ішло поставлене під керівництвом режисера Леся Курбаса (котрому тепер в Харкові встановлено пам'ятник) гумористично-музичне ревю «Алло на хвилі 477» (саме з цієї фрази починалися тоді програми Харківського радіо); що до нього тексти пісень написав дотепний харків'янин, український письменник Майк Йогансен, а музику – композитор Юлій Мейтус, засновник та керівник найпершого в СРСР джазового колективу. У підпільному королівстві, котре в дечому брало приклад із Харкова, перша радіостанція запрацювала у 1933 році.

Від записаного на відеокасети латиноамериканського телесеріалу про рідину з організмів багатіїв барон Порфирій і граф Леонід Жвавий відмовилися, віддавши перевагу музиці. Парася ввімкнула радіоприймач, настроєний на хвилю музичної радіостанції «Звуки Білого Лицаря», що віщала з Ямитививівновонавониполя. Зазвучала пісенька «Кохання у ніздрі» у виконанні терентопської естрадної співачки Солохи Комірець.

Парася пішла. Барон і граф, не знімаючи обладунків, розсілися на м'яких кріслах, і милувалися під музику розкішними дискусми, скаляріями й астронотусами, що ті рибини ліниво плавали в акваріумі серед пишних заростей кабомб, ехинодорусів, криптокорин та іншого підводного зела.

Пісенька Солохи Комірець закінчилася, і радіоведучий, або, сучасніше висловлюючись, ди-джей оголосив наступну – за назвою «Замок» (музика Юрка Чопика, слова

Віктора Неборака), у виконанні українського рок-гурту «Мертвий півень».

Коли відзвучала ця імпортна (з терентопської точки зору, бо ж – з України) гарна, лірична, романтична пісня, повернулася Парася, штовхаючи перед собою столик на коліщатах, що на тім транспорті як пасажери розташовувалися апетитні ароматні страви з лікарняної їдальні.

Медсестра переставила миски з металевого колісного столика на стіл дерев'яний і безколісний, видала лицарям ложки, ножі, виделки, серветки і побажала смачного. Подякувавши, яйцешукачі приступилися до трапези. Парася, сказавши, що повернеться хвилин за п'ятнадцять-двадцять, знову вийшла, укотивши й столик на коліщатах.

Салат із капусти й свіжих огірків під майонезом лицарі неспішно вм'яли під звуки пісні «Ельф, що ловить кейф» терентопського вокально-інструментального ансамблю «Безбарвні гітари».

Багряний борщ із мініатюрними айсбергами сметани доспіхоносці умегелили під пісню «Полювання на єдинорогів» російської групи «Акваріум» (музика й слова Бориса Гребенщикова).

Макарони з тюфтельками й смачною підливою злопали під пісню «Почуття не топчи ти кінцівкою» терентопського автора-виконавця Еміля Хахашкіна.

Сирниками під сметаною й малиновим сиропом напилися під пісню «Очі відьми» українського рок-гурту «Вій» (музика й слова Дмитра Добрийвечіра)...

Коли повернулася медсестра Парася, барон і граф тріскали печені банани під пісню «Дракон із бурштиновими очима» терентопської групи «Дрямсиньлоїд у кишені».

— До речі, це банани з наших груш, тобто тих, що вирощуються в нашій колгоспі, — проінформувала чорноволоса дівчина в білому халаті, і поставила перед гістьми склянки з жовтим напоєм. — Два тижні тому сюди приїжджав чарівник Левко Глечик, що на замовлення правління колгоспу перетворив чверть урожаю груш на банани. А це компот із наших груш.

— Банани, хоча й перетворені, але дуже смачні, майже як справжні, — похвалив барон Порфирій, і витер губи серветкою. — І компот дуже вчасно: такий ситний обід треба запити... О, компот теж смачний! У ньому якась пікантна гіркуватість, але вона не псує загального враження!

Допиваючи, граф Леонід Жвавий помітив, що Парася спостерігає за цим процесом якось особливо пильно, начебто їй було дуже важливо, щоб вони вжили цей трунок.

— Дуже дякуємо за такий бенкет, — сказав ситий барон Порфирій, поставивши на стіл порожню склянку.

— Так, дуже... А тепер хо... хо... хотілося б з'ясувати, де перебуває клятий людоджер. Що ви про нього зна... зна... знаєте? — Граф теж поставив на дерев'яну стільницю спорожнену посудину.

— Ну як ви можете, не знаючи людини, обзивати її клятою! — явно образилася медсестра.

— А яким же ще може бути людоджер?! Звичайно, клятим! — підтримав колегу барон. — Жере людей? Жере! Отже — клятий мерзотник, якому треба так урізати, щоби більше не захотів чоловічини! Повибивати йому всі зуби, щоб він міг їсти тільки манну кашку!

— Ви неправі, панове лицарі, — набурмосилася Парася.

— Чому це неправі? — здивувався Порфирій.

— Тому що рубаєте з плеча.

— А з чого ж рубати? Зі сідниці, чи що? — згострословив барон.

— Неправі, бо вам треба було б спочатку розібратися: може, від цього, як ви кажете, людоджерства людям тільки користь, а не шкода. А ви, не розібравшись...

— Користь від того що людину з'їдять? Ну ви, панночко Парасю, даєте! Тобто, прошу вибачення... бо слово «даєте» стосовно жінки звучить двозначно. Я мав на увазі: ну ви, панночко Парасю, і сказонули! Користь від людоджерства! Від людоджерства не може бути жодної користі людям, тим більше тим кого їдять! Жодної! Одна тільки шкода! Тому людоджерів треба викорінювати! Викорінювати безжалісно!

Граф Леонід Жвавий раптом відчув запаморочення. Медсестра Парася, що слухала барона Порфирія з виразом незгоди на симпатичному личку, в очах графа раптом стала розпливатися й двоїтися. Тіло графа стало млявим і слабким, начебто він раптово занедужав.

— Щось мені недобре, — сказав барон Порфирій.

— І тобі теж? І я за... за... заточуюсь, — повідомив напарникові граф Леонід Жвавий.

— Це тому, що я вам у компот підсипала порошок, — чесно проінформувала гостей Парася. — Вибачте, панове лицарі, але я вимушена була вжити заходів, щоби ви не наламали зопалу дров, не скривдили нашого шановного Олександра Рафаельовича.

— Якого Олександра... Я неприємнію... — промурмотав барон.

— Олександра Рафаельовича Гариля-Асклепочку, нашого чудового хірурга й головного лікаря, якого ви обзиваєте людоджером!

— Так ви, панночко, за... за... захищаєте людожера! Так ви з людожером за... за... заодно! — зрозумів граф, перед очима якого ходора ходила, розплившись і роздвоївшись, кімната відпочинку.

— Звичайно, заодно!

Барон Порфирій знепритомнів, і як бездушна лялька звалився на м'який диван.

— Ти нас от... от... отруї... — пролепетав млявим язиком граф і потягнувся був до меча, але неповоротка рука, не дотягшись, безсило зависла.

Очі Леоніда Жвавого застелила темрява. Звідкись, начебто здалеку, донеслися слова медсестри:

— Це всього лише с...

Тепер людожер нас з'їсть, байдужо подумав граф і, як йому здалося, став швидко падати в чорну безодню.

У дійсності він повільно упав обличчям на стіл...

Коли граф Леонід Жвавий прокинувся, то виявив, що перебуває вже не в кімнаті відпочинку медперсоналу, а, зважаючи на все, у лікарняній палаті; що він обряджений уже не в доспіх, а в синю лікарняну піжаму; що лежить він на лікарнянім ліжку поверх ковдри, упакованої в підковдру жовтого кольору з розкиданими по цьому тлу жовтогарячими кактусами (що те розцвічення мали й пошивка на подушці, і простирадло під ковдрою); що зап'ястя його рук примотані чимсь до цього, так би мовити, лежбища, тому він не може ані встати, ані посувати руками.

Почувши похрюпування й повернувши на звук голову, граф побачив на сусідньому ложі сплячого колегу Порфи-

рія, також у піжамі, смугастій, коричневій, теж поверх ковдри, у підковдрі картатій, жовто-коричневих тонів, що навіть гармоніювала із піжамою; також із руками, примотаними бинтами до ніжок ліжка.

Більш у цій двомісній палаті нікого не було.

Ці обставини вкупі зі спогадом про спільницю канібала, що обпоїла їх снодійним, навіяли на графа Леоніда Жвавого песимістичні думки, що вони перебувають у полоні в людоджера, котрий прикидається хірургом Зигфрідівської лікарні, і цей людоджер їх тепер з'їсть, професійно батуючи скальпелем.

Граф напружив мускули, намагаючись розірвати путо, але бинти, попри те що складаються з рідких і тонких ниточок, виявилися «кайданами» міцними, не порвалися. Спробував дотягтися зубами, щоб перегризти, але не дістав. Леонід Жвавий голосно й нецензурно вилаявся, чим розбудив барона Порфирія. Той позіхнув, відкрив очі, оглядівся й запитав:

— Де ми?

— У лігвищі клятого лю... лю... людоджера, — похмуро проінформував граф. — Були лицарями, станемо харчами. Лицарі під майонезом, фаршировані гру... гру... грушами й бананами з місцевого саду.

— Я не хочу бути харчем, — заперечив барон.

— А що ми можемо зробити? Ти ба... ба... бачиш: вони нас прив'язали, роззброїли... Ми беззахисні як тю... тю... тюфтельки.

Барон Порфирій теж нецензурно вилаявся, не зумівши порвати бинти.

— Ми, мабуть, були недостатньо пильними, раз не зуміли розпізнати в Парасі спільницю людоджера. Як хитро

ця бестія обвела нас навколо пальця, — продовжив барон уже цензурно.

— Улаштували в лі... лі... лікарні людоджерське кубло! — люто прогарчав граф. — Виходить, людоджер під виглядом хірурга тутешньої лікарні безкарно жере пацієнтів! Ох, якби не той компот, якби мені меч, я б лю... лю... людоджерові по...

Двері палати відкрилися, і заглянула Парася.

— А, ви вже прокинулися, — сказала вона.

На ній як і раніше були білі халат і шапочка, вона як і раніше була схожа на звичайну медсестру, а не на спільницю пожирача людей.

— Розв'яжи нас, лиходійко! — наказав барон Порфирій.

— По-перше, я не лиходійка, а медичний працівник, — поправила його Парася, — а по-друге, я розв'яжу вас тільки тоді, коли ви дасте чесне шляхетне лицарське слово, що не зробите нічого поганого Олександрові Рафаельовичу.

— Це людоджерові? Обов'язково зробимо щось дуже погане, якщо звільнимися, — пригрозив барон.

— Він же по... по... пожирає чоловічину! — рикнув граф.

— Так, — сказала Парася, — Олександр Рафаельович дійсно їсть людські органи, але...

— Це обов'язок шля... шля... шляхетних лицарів — боротися з людоджерами, — перебив її Леонід Жвавий, — тому ми навіть під страхом сме... сме... смерті не можемо заприсягти, що не зробимо йому нічого поганого! Обов'язково зробимо, тільки б звільнитися!

— Ну, виходить, я правильно зробила, що вас знерухомила. Будете прив'язані доти, поки не пізнаєте причини й специфіку такого, так би мовити, людоджерства; поки не зрозумієте, що від цього людям не шкода, а користь; і поки

не відмовитеся від намірів застосовувати до нього насильство. Я покличу самого Олександра Рафаельовича, нехай він сам вам краще все пояснить.

— Розв'яжіть, я хочу до туалету, — буркнув барон Порфирій.

— Зараз санітарка принесе «качку», — сказала медсестра й, виглянувши за двері, крикнула: — Клеопатро Вавилівно, будь ласка, «качку» в одинадцяту палату.

— Не треба «качки». Я збрехав, щоби мене розв'язали, — зізнався Порфирій і трохи почервонів.

— Не треба «качки», тут чоловік просто дурня клеїть, — сказала Парася Клеопатрі Вавилівні, а потім повернулася до барона. — Збрехали! А ще лицар! Хіба ж лицарям личить брехати!

«А ще лицар!» Парася вимовила таким же тоном, яким, напевно, Остапові Бендеру, що порівняв себе з лицарем, Зося Синицька відповіла: «Ну, який там лицар!»; у тридцять п'ятому розділі роману Іллі Ільфа та Євгенія Петрова «Золоте теля».

— А хіба медсестрам личить обпоювати лицарів снодійним, а потім зв'язувати! Хіба медсестрам личить бути спільницями людоджерів! — огризнувся Порфирій.

— Я йду по Олександра Рафаельовича. Він сам вам про себе розповість, і ви зрозумієте, що були неправі. — І вона вийшла з палати.

— А Парася не дуже схожа на лиходійку, — задумливо промурмотав барон Порфирій.

— Зовсім не схожа, — підтакнув граф Леонід Жвавий. — Але вона ж са... са... сама зізналася, що цей Олександр Батькович їсть людські органи, а вона його спільниця.

— А може, ми дійсно чогось не розуміємо, і цей людожер не такий поганий, як ми думаємо? Може, у людожерстві дійсно є якась користь для людей? — почав сумніватися барон.

— Я й сам намагаюся зрозуміти про яку ко... ко... користь говорила Парася, — уголос міркував Леонід Жвавий. — Ну, припустимо, цей Олександр Батькович мене з'їсть... Ну і яка мені від цього користь? Ну нехай не повністю з'їсть, нехай він ампутує й з'їсть одну тільки мою руку... Ну однаково я не бачу для себе від цього жодної користі. Одна тільки шко... шко... шкода!

Тут двері в палаті знову відкрилися, і ввійшов «добрий доктор Айболить», тобто літній чоловік у білому халаті й у шапочці, з білим від сивини волоссям, з білою борідкою клинцем. Одним словом, дуже схожий на вищезгаданого ветеринара з казок Миколи Васильовича... ні, не Гоголя, звичайно, а Миколи Васильовича Корнейчукова, російського письменника з українським корінням, більше відомого під ім'ям Корній Іванович Чуковський.

Із цим так званим Айболитом повернулася й медсестра Парася.

— Ось вони, Олександр Рафаєльовичу, — сказала вона доброму докторові.

— Дозвольте представитися: я Олександр Рафаєльович Гариль-Асклепочка, хірург і головний лікар Зигфрідівської лікарні, — назвався добрий доктор. — Парасю, рибонько, відв'яжи хлопців, тут же лікарня, а не каторга.

— Вони погрожують вас, Олександр Рафаєльовичу... Ну, погрожують улаштувати отут, висловлюючись кримінальним жаргоном, беспредел із мокрухою... Боюся, що їх ще рано відв'язувати, — заперечила медсестра. — Споча-

тку треба їх переконати, а потім уже розв'язувати їм руки, які сверблять, не в дерматологічному, а в агресивному аспекті.

(Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга, залишив у висловленні Парасі, не переклавши, російське слово «беспредел», бо українське слово «безмежжя», котре формально повинне бути його аналогом, має зовсім інше емоційне забарвлення.)

— Ви дійсно канібал? — запитав барон Порфирій, якому не вірилося, що такий добрий на вигляд дідок може займатися подібними неподобствами.

— Так, на жаль, мені доводиться вживати в їжу ампутовані органи моїх пацієнтів, — чесно зізнався «Айболить».

— І нас теж уживете в ї... ї... їжу? — поцікавився граф Леонід Жвавий.

— Ну, якщо б у вас були хворі органи, які треба ампутувати, і якби ви дали на те свою згоду, тоді так, з'їв би ті органи, — сказав хірург. — Але ви, як я думаю, хлопці здорові, тому немає причин їсти вашу плоть.

— А ті, чії органи ви поїдаєте, самі дають на те добровільну згоду? — уточнив барон.

— Та пацієнти просто благають Олександра Рафаєльовича! — викликнула медсестра Парася.

— Дивно... Але раз усе відбувається добровільно, за згодою, і пацієнти залишаються живими, тоді інша справа, — сказав граф Леонід Жвавий. — Якщо те, що ви кажете, правда, тоді ми мо... мо... можемо пообіцяти, що не піддаватимемо вас насильству. Даю ли... ли... лицарське шляхетне слово! Хоча дивно!

— Я також даю своє лицарське слово, — підтакнув барон Порфирій. — Розв'яжуйте.

Парася так туго затигла вузли на бинтах, що не змогла розв'язати, а обрізала ножицями. Звільнені поміняли лежаче положення на сидяче.

— Я розумію вашу ворожість, хлопці, до поїдання чоловічини, так би мовити, я б і сам на вашому місці... Але в мене немає іншого виходу... У перший раз це трапилось випадково, а потім я вимушений був це робити заради здоров'я пацієнтів. — Добрий доктор сів на стілець. — Я вам повідаю, як я став, так би мовити, канібалом...

І почав розповідати...

Одного разу, ще в 1989 році, Олександр Рафаельович Гариль-Асклепочка, хірург тоді ще маленької, одноповерхової Зигфрідівської лікарні, оперуючи пацієнта, аби врятувати йому життя, видалив дуже хворий орган. Випадок був настільки цікавим із медичної точки зору, що доктор прихопив після роботи ампутований орган додому, щоб вивчити у своєму кабінеті під мікроскопом.

Дорогою, як звичайно, зайшов у сільмаг, тобто сільський магазин, і купив продукти харчування. Оскільки в лікаря, що віддавав багато часу медицині, не залишалось часу на ведення домашнього господарства, а дружини не було, то роль домогосподарки в його хаті виконувала сусідка Мотря, якій він за це платив зарплатню.

Прийшовши додому, хірург залишив у сінях сумку, де перебували як продукти, так і ампутований орган у герметичному пакетику, а сам перемістився в домашню бібліотеку, щоб почитати публікації на хвилюючу його медичну тему. За годину Мотря покликала його до

обіднього стола. Олександр Рафаельович наспіх з'їв смачні котлетки та інші страви, приготовлені домогосподаркою, і знову заглибився в читання.

Потім згадав, що хотів роздивитися під мікроскопом хворий орган, але в сінях його не знайшов. На питання доктора Мотря відповіла, що із принесеного ним м'яса вона й насмажила ті котлетки, які він уже з'їв. Лікаря від такої інформації ледве не вирвало. Він обізвав себе старим дурнем за те, що через неуважність забув попередити домогосподарку щодо цього. Але що з'їдено, того не відновиш...

За якийсь час, обстеживши прооперованого хворого, доктор Гариль-Асклепочка з великим подивом виявив, що замість ампутованого органа в того виріс новий, абсолютно здоровий! Ніколи раніш у світовій медицині такого не траплялося!

Аналізуючи це чудо, порівнюючи цю операцію з аналогічними колишніми, хірург дійшов висновку, що ця відрізняється лише тим, що відрізаний орган був з'їдений лікарем, чого раніше не робилося. Складалося враження, що вживання лікарем у їжу ампутованого органа приводить до його повної регенерації в організмі прооперованого.

Олександр Рафаельович заради експерименту став, переборюючи нудоту й позиви до блювоти, поглинати органи, ампутовані в пацієнтів. З етичних міркувань він приховував від домогосподарки Мотрі, з якого «м'яса» вона робить котлетки.

Щораз висновок хірурга підтверджувався: з'їдені хворі органи організми пацієнтів замінювали новими, здоровими. Доктор Гариль-Асклепочка в ході експериментів скормив

кілька таких специфічних котлеток своїм колегам-хірургам, і з'ясував, що відновлення відбувається тільки в тому випадку, коли відрізану плоть з'їдає саме він, Олександр Рафаельович, а не який-небудь інший лікар. З'ясувалося також, що цей ефект спрацьовував навіть у випадках, коли він трапезував органами, ампутованими не ним самим, а іншими хірургами.

Серед хворих пішли чутки про чудесного цілителя із села Зигфрідівки, і до нього потягнулися пацієнти з різних населених пунктів Футилекрюмського герцогства, навіть із його столиці – Ямитививінвонавониполя! Поїдання хірургом хворої людської плоті незмінно давало найкращі результати.

Забезпечені пацієнти винагороджували за чудесні зцілення Зигфрідівську лікарню щедрими добровільними грошовими пожертвуваннями, завдяки чому був побудований новий розкішний триповерховий будинок, збільшений персонал та підвищена його зарплатня, придбані новітні дорогі медичні прилади й препарати, забезпечений максимальний комфорт, як для хворих, так і для медробітників. У новій лікарні були навіть басейн для плавання; фонтан у холі (крім згаданого фонтанчика в кімнаті відпочинку) у стилі «пісяючий хлопчик», де замість хлопчика водяними струмами дзюрили мармурові медики; зимовий сад і оранжерея із тропічними рослинами; і навіть невеликий зоопарк із екзотичними тваринами, спостереження за якими, мовляв, провокують у хворих позитивні емоції, дуже корисні для здоров'я.

Якщо спочатку хірург Гариль-Асклепочка їв чоловічину з відразою, змушуючи себе думкою, що це допоможе

хворому, то згодом він до цього звик і перестав відчувати огиду. Людина багато до чого може звикнути.

Одного разу, в 1992 році, Олександрові Рафаельовичу довелося вдатися до, так би мовити, самообслуговування. В нього захворіла нирка. Він попрохав колегу її ампутувати, а потім з'їв, смажену з цибулею. Після чого в нього виросла нова, здорова.

(До речі, про самообслуговування. Згаданий вище терентопський поет Франческо Губанедурський і на цю тему склав чотиривірш:

Подейкують: в шевця-от ноги босі...
Брехня! Шевці й собі шиють взуття на п'яти.
А хто не обслужив себе і досі,
Так це лише патологоанатом.

Цей віршик так і називається: «Самообслуговування».)

1993 року був геть унікальний випадок. У Зигфрідівську лікарню привезли дуже хворого пацієнта, в якого всілякими болячками були вражені всі частини тіла, крім лівого вуха. Добрий доктор Олександр Рафаельович став поступово ампутувати й поїдати фрагмент за фрагментом плоть цього бідолахи, так що, зрештою, від пацієнта залишилося тільки одне здорове вухо. Це вухо було поміщено в спеціальний, так би мовити, інкубатор, і підключено до апарата, що подавав вуху всі необхідні для його життя речовини. І відбулося неймовірне: від вуха відросла голова; від голови — друге вухо й шия; від ший — тулуб; від тулуба — руки, ноги й статеві органи; від рук і ніг — пальці, від пальців — нігті. Пацієнт повністю відновився, і був цілковито здоровим!

Зигфрідів'яни й колгоспники колгоспу ім. Савелія Другого що мешкають у сусідніх селах пишаються своїм видатним земляком – хірургом-канібалом. Вони навіть хочуть подати прохання до влади про присвоєння йому почесного звання. Одні пропонують звернутися до герцога Агов'яктебетама, незалежного лицаря, що нині є главою Футилекрюмського герцогства, із просьбою, щоб він заснував почесне звання «Народний канібал Футилекрюмського герцогства»; інші радять апелювати аж до короля Жорика Дев'ятого із петицією, щоб він ввів почесне звання «Заслужений людоджер Терентопського королівства»; і щоб ці шановані титули були присвоєні, повторює Автор, Олександрові Рафаельовичу Гарилю-Асклепочці...

(– Вибач, Авторе, але в мене виникло питання щодо того випадку з вухом, з котрого виросла людина, – каже Ліва півкуля авторського мозку.

– Давай, спробую відповісти, – погоджується Автор. – Тим більш, що таке питання може виникнути й у читача.

– Мені незрозуміло, як хірург міг з'їсти ту людину. Коли з'їдав лише той чи інший орган – це куди не йшло, бо ж орган – це лише, так би мовити, м'ясо. Але ж людина складається не лише з м'яса, але й з кісток. Як він міг з'їсти кістки? А якщо не їв, то чому вони відновилися?

– Запитання слушне, – хвалить півкулю Автор. – Ані розжувати, ані проковтнути цілими великі кістки неможливо. Тож Олександр Рафаельович за допомогою спеціальної металевої дробарки перемелював кістки на порошок і додавав те кісткове борошно до різних страв. Отак поступово і з'їв увесь скелет.)

— А як ви пояснюєте таке чудо? — запитав барон Порфирій, коли так званий людоджер закінчив свою розповідь.

— Для мене це чудо — така ж загадка, як і для вас, — знизав плечима схожий на Айболитя доктор. — Я використовую цей феномен, але яким чином він діє — зовсім не розумію. Можливо, мій організм має екстрасенсорні особливості, які передалися мені на генетичному рівні від моїх предків-чарівників.

— Ва... ва... ваші пращури були магами? — перепитав граф Леонід Жвавий.

— Моя мама — прапрапра...— хірург загинав пальці, щоб не збитися в кількості «пра», — ...прапрапрапраправнучка знаменитого мага Гектора Манюні, що був придворним чарівником короля Жорика Четвертого...

(«Так-так-так...» — починає говорити Права півкуля авторського мозку, але Автор перебиває: «А я й не суперечив, коли ти заявила, півкуле, що в цьому розділі буде нащадок Гектора Манюні! Так, цей добрий доктор-людоджер був одним із численних нащадків Гектора Фроловича. Так, у хаті Олександра Рафаельовича був портрет предка, написаний живописцем Леонардо Гудзиком в тисяча сімсот сорок сьомому році, точно такий же портрет, який уже згадувався в розділах тридцять четвертому, тридцять шостому, тридцять восьмому, сорок першому, і згадуватиметься в наступних. Був в архіві цього лікаря й черговий фрагмент тексту пророцтва, написаного Гектором Манюнею. Барон Порфирій із графом Леонідом Жвавим цього фрагмента не побачили, а безцінному читачеві я його пред'явлю для ознайомлення:

*в лицаря чарівний меч
зника, і врятує наречену; і
законам зійде, а прибульця
пам'ятає про Терентонію з
лицька 18 вересня 1745 року.*

Тепер читач ознайомлений уже з п'ятьма фрагментами тексту пророцтва, тобто із більшою частиною пророкування Гектора Манюні». – «Хоч ці п'ять шматочків тексту пророцтва й становлять більшу його частину, а однаково нічого не зрозуміло», – потискує звивинами Ліва півкуля. «Ну... чекайте решту – інші чотири фрагменти, які я розкидаю наступними розділами епопеї», – говорить Автор як своїм мозковим півкулям, так і безцінному читачеві.)

– Сам я магії не вивчав, – продовжував доктор, – але, може, якісь надприродні здатності можуть передаватися, як той казав, з молоком матері.

– Так, мушу визнати, що це ваше, пане лікарю, так би мовити, лю... лю... людоджерство дійсно приносить людям велику користь, – сказав граф Леонід Жвавий, що продовжував сидіти на ліжку в синій лікарняній піжамі. – Мені соромно, що я, не ро... ро... розібравшись, хотів застосувати до вас насильство і говорив про вас нехороші слова. Вибачте, будь ласка.

– Я теж вибачаюсь, – підтакнув барон Порфирій у смугастій коричневій піжамі.

— Нічого, я не тримаю на вас зла, — усміхнувся Олександр Рафаельович.

— А вам, панночко Парасю, спасибі за те, що ви нас приспали й зв'язали, інакше ми могли тут зопалу такого накоїти! — сказав барон медсестрі.

— Ми були абсолютно упевнені, що поїдання лю... лю... людської плоті — це зло, тільки зло й нічого, крім зла! Нам і на думку не могло спасти, що за допомогою канібалізму мо... мо... можна рятувати людей, що людоджерство може бути проявом гуманності! У нас ру... ру... руки свербіли покарати людоджера, тобто вас, шановний докторе!

— Не ви перші й не ви, на жаль, останні, хто робить подібні помилки, — кивнув білою шапочкою хірург. — В історії людства було дуже, дуже багато випадків, коли люди, не розібравшись, оголошували розумних, талановитих, добрих суб'єктів, що зробили видатні відкриття й винаходи, єретиками, чаклунами, інакомислячими, шпигунами, шкідниками, ворогами народу й таке інше, з репресіями, що випливають із цих обвинувачень. А потім, за роки, десятиліття, сторіччя, люди визнавали, що ті, кого вони, або їхні предки, спалили на багаттях, розстріляли, повісили, згноїли у в'язницях, концтаборах тощо, були видатними діячами культури, а їхня діяльність була не злом, а благом для людства...

Отже, доблесні лицарі, що прибули до Зигфрідівки із наміром учинити подвиг у вигляді прочухана людоджерові, познайомившись особисто з людоджером, від подвигу відмовилися. Як написав Майк Йогансен у повісті «Подорож

ученого доктора Леонардо і його майбутньої коханки прекрасної Альчести у Слобожанську Швайцарію» (де події розгортаються, до речі, на Харківщині): «Він почував себе, як той середньовічний лицар, що через усе життя своє шукав свого лютого ворога з мечем у руці і, коли знайшов того ворога, заснулого й незбройного, під деревом, у нього не піднялася рука замахнути мечем». Одразу процитуємо й висловлення з іншого твору того ж Йогансена, за назвою «Подорож людини під кепом»: «Не треба казати "цього не може бути", доки не обслідуєте справи, як треба. Все може бути».

Після того як у такий спосіб лицарі переконалися в нешкідливості зигфрідівського людоджера і відмовилися від силових методів впливу, їм були повернені зброя, обладунки й одяг (у піжами вони були переодягнені, оскільки доспіх – незручна форма одягу для сплячих).

Переодягшись у свої лицарські оболонки, барон Порфирій і граф Леонід Жвавий провели опитування хворих і медперсоналу лікарні. Ніхто з опитаних нічого не знав ані про місцезнаходження драконячого яйця, ані про місцезнаходження намальованого шахрая (втім, викрадене яйце й організатор викрадення перебували, скоріше всього, в одному місці).

Попрощавшись із добрим доктором людоджером і медсестрою Парасею, яйцешукачі вийшли з розкішної лікарні й осідлали коней Лжедмитрія й Ксеркса, які залишалися прив'язаними до деревця поруч із мотоциклом Парасі.

Опитування жителів Зигфрідівки й працівників колгоспу імені Савелія Другого не дало лицарям інформації з питання що їх цікавило, тому два мандрівники поки-

нули цей населений пункт, щоб продовжити пошуки в інших.

Покинули, винісши для себе урок: не можна зопалу карати того, хто із твоєї точки зору поводить ся неправильно, не розібравшись достеменно у всіх подробицях його вчинків.

Крім тих, звичайно, випадків, коли дії несуть явну загрозу здоров'ю й життю людей і заходів треба вживати миттєво.

Тут історія про зигфрідівського людоджера добігла кінця, але, перш ніж закінчити цей розділ, Автор ще дещо скаже стосовно медицини.

При деяких хворобах людям допомагають укуси медичних п'явок. При інших хворостях корисні укуси бджіл (тобто бджоли не кусають, а жалять, але в даному разі це несуттєво). А ти бачив, безцінний читачу, щоб людина чим-небудь хворіла після того, як її вкусив тиранозавр? Не бачив? І Автор не бачив. І ніхто не бачив. Із чого випливає логічний висновок, що укуси тиранозаврів набагато цілющіші за укуси п'явок і бджіл. Бо після п'явчиних або бджолиних укусів людина не гарантована від нових захворювань, чи від поновлення первинного. А укусу тиранозавра напевно раз і назавжди зарядував би людину від будь-яких хвороб. Бо ж хворіти властиво тільки живим. Але, на жаль, ця тваринка, що рятує від хворостей, є настільки великою рідкістю, що навіть найбагатший мільярдер, котрий може дозволити собі майже все, замовити й оплатити рятувні укуси тиранозаврів не в змозі.

ЩОСЬ ПЕРШЕ

Введення в, так би мовити, терентопознавство

Просто за річкою, тільки місток перейти та стежкою
ліворуч, за кущем верболозу й канавою з реп'яхом
розкинувся великий і могутній Сулейманський султанат.

Карел Чапек, «Велика докторська казка».

априклад, так:

«Рано вранці 18 вересня 1995 року, коли більшість жителів міста Жорикбурга ще перебували в ліжках і на вулицях майже нікого не було, коли було чути хіба тільки світанкове кування горлиць та шерех мітли двірника, коли висхідне сонце надавало будинкам золотавого відтінку, убік Жорикбурзького краєзнавчого музею пішки переміщався крадій.

Злодій був молодим чоловіком двадцяти трьох років, непоганої зовнішності, проте було б перебільшенням назвати його "солодким красунчиком". Досвіту він вийшов із дверей в'язниці, де перебував останні півроку, зустрівся з якимсь таємничим суб'єктом, що очікував його виходу, де-що обговорив, одержав від суб'єкта сіру сумку, і, навіть не поснідавши, пішов обкрадати музей.

Жорикбург просинався, солодко потягувався, позіхав, почухувався, але неспішно й ліниво, тому що занадто різкі рухи й великі навантаження безпосередньо після сну, як виявилось, робити не варто, а краще поступово звикати до навантажень з гігієни й малих навантажень ранкової гімнастики.

Тому на вулицях і майданах Жорикбурга, що лише прокидався, поки не було суєти й діловитості.

Біля дверей музею, закритих на простий висячий замок, крадій оглядівся й із задоволенням переконався, що на сонній вулиці Карло Гоцці – анікогісінько. Шаснув очима по вікнах триповерхового будинку навпроти музею, і відзначив, що в жодному із цих вікон немає мешканця, котрий дивиться на вулицю. Свідки ні до чого.

Швидко вийнявши із сумки сталеву фомку, злодій просунув її в дужку замка, і ривком зірвав замок разом зі скобами. Цей музей ніхто ніколи не обкрадав, тим більше що його експонати становили пізнавальний, а не корисливий інтерес. Тому музей не мав ані сигналізації, ані сторожа, ані навіть солідного замка. Про це повідомив крадія його недавній співрозмовник.

Проникнувши в такий спосіб у приміщення музею, злодій із розв'язністю хазяїна пішов залами, посвистуючи й блукаючи байдужим поглядом по експонатах: гербаріях, старому посуду, манекенах в історичних костюмах, плакатах, діорамах, макетах, чучелах, кістяках, муляжах...

Ага, а от і те що йому треба: між кістяком грифона й чучелом єдинорога дерев'яна підставка, на якій установлений муляж драконячого яйця.

Крадій взяв цей муляж, сунув у сіру сумку, і поспішив покинути музей.

Злодій не знав (та й ніхто не знав), що приблизно за 60 годин він буде вбитий, після чого в Жорикбурзі з'явиться його двійник...»

Ага, наприклад, от так Автор може почати цю книгу, щоб безцінний читач із перших же слів був заінтригований таємничим викраденням і не менш таємничим убивством, що сталися восени 1995 року в Жорикбурзі – столиці Терентопського королівства.

Взагалі-то мета цієї книги – познайомити читача із загадковою Терентопською державою (тому не дивуйся, читачу, якщо місцями ці писання нагадуватимуть більш краєзнавчий довідник, аніж художній твір), але щоб ця праця з, якщо так можна висловитися, терентопознавства не була сухою й нуднуватою, а навпаки – була читивом цікавим і захоплюючим, Автор нашпигує її популярними жанрами. А оскільки одним із найпопулярніших є детективний жанр, то головним, так би мовити, стрижнем оповідки стане сюжет про викрадення неординарного предмета й розшуки викраденого. А оскільки, за твердженням медиків, для здоров'я корисний сміх, то, бажаючи, аби його писання були корисними, Автор у міру своїх можливостей намагатиметься робити їх більш веселими, ніж патетичними.

Але перш ніж Автор приступить безпосередньо до викладу Терентопських хронік, або, якщо завгодно, Терентопського так званого епосу, він попередньо всипле у свідомість читача хоча б найзагальнішу, початкову інформацію про Терентопське королівство. А заодно пояснить, чому його Терентопські хроніки поділені не на «частини», «глави» або «розділи», а на якісь дивні «щосі».

Терентопське королівство, або, трохи інакше висловлюючись, королівство Терентопія, у якому крім звичайних людей живуть також вампіри, ельфи, маги, феї, перевертні, русалки, примари й велетні, а крім звичайних тварин – дракони, єдиногогри й грифони, розташоване... От де, як ти гадаєш, безцінний читачу, воно розташоване? «В авторській уяві», – напевно, мислиш ти. Думаєш так? Думаєш. І, вважаючи так, улучаєш ніздрею в небо (зазвичай говорять «пальцем у небо», але в деяких людей палець і ніздрия іноді становлять буцімто єдине ціле, тому Автор дозволив собі таку заміну). Бо це чарівне королівство знаходиться...

Я, каже Автор, розповім тобі, безцінний читачу, як туди потрапити.

Для цього треба вийти з міста Харкова на захід уздовж автомобільної траси Р-46 (яка у часи подій, описаних у даному творі, називалася трасою Т-2106, а в давніші часи Сумським шляхом), або ж виїхати нею на автотранспорті. Перейшовши або переїхавши умовну границю, що відокремлює Харків від Харківської області (що та границя позначена прямокутним архітектурним спорудженням обіч траси), ти переміщаєшся вперед ще приблизно так на сорок сім метрів, тридцять три сантиметри і чотири з половиною міліметри, зупиняєш автомобіль і виходиш (якщо ти на машині), або ж просто звертаєш праворуч (якщо пішки).

Праворуч (якщо стояти спиною до Харкова) уздовж траси тягнеться сосновий бір, шириною в кілька десятків кроків, а далі від траси, за соснами, розстеляється листяний ліс. Отож, збочивши точно праворуч і пройшовши бездоріжжям до місця, де закінчується хвоя й починається листя, можна виявити невеликі густі зарості високих ко-

лючих кущів. Автор не може сказати напевно (бо не є за освітою ботаніком), що це за рослини – шипшина, глід, терен, щось інше, або ж у цих заростях змішалися різні види.

Якщо ти не побоїшся, безцінний читачу, подряпатися шипами і розсунеш колючі гілки, то побачиш у цьому чагарнику двері. Так, прості дерев'яні двері, оббиті чорним дерматином, на кшталт звичайних входних дверей совєтської квартири. Почухавши нігтями потилицю й колупнувши вказівним пальцем у ніздрі (втім, це не обов'язково), відкриваєш ці двері (вони не замкнені, на них і замка-то немає), проходиш, безцінний читачу, крізь них – і от ти вже в дивному Терентопському королівстві!

Бачиш, Автор дає тобі набагато конкретніші координати чудесної країни, ніж інші брех... гм, ніж інші літератори, що оповідають про Атлантиду, Шамбалу, Ельдорадо, та решту загадкових загублених країн.

– Ха, якщо Терентопія перебуває за дверима в кущах, то це не країна, а нужник, – може сказати вщипливо який-небудь скептик.

Ні, країна, держава, королівство, закип'ятиться Автор, обурений глузуванням; королівство, що розкинулося на сотні тисяч квадратних кілометрів.

– Ага, зрозуміло, – може сказати шанувальник і знавець фантастики, – ці оббиті чорним дерматином двері – не що інше як портал, котрий з'єднує паралельні світи. Терентопське королівство, напевно, розташоване в паралельному світі, в інших вимірах, у який з нашого можна переміститися проходженням крізь ці фантастичні двері.

Не сперечаюся, можливо, так воно і є, скаже на це Автор.

— Як це банально! — може занити скептик. — У всесвітній літературі, від древніх епосів до сучасної фантастики, хоч греблю гати такими фантастичними дверима, а також вікнами, шафами, норами, дуплами, дзеркалами, криницями, дірами в паркані й тому подібними проходками в чарівні світи. Вдаватися до настільки розтиражованого прийому — це банальність і штамп.

Автор скептикові нічого не відповість, а лише мовчки стусоне кулаком у вухо. Бо пописувачу нестерпно чути таку правду. Штамп чи не штамп, банальність чи не банальність, а Терентопське королівство таки перебуває захованими в колючих кущах дверима, оббитими чорним дерматином; дверима біля славного міста Харкова. Тому подобається це скептикові чи ні, факт залишається фактом, а не фрахтом, фартом, фракком, фатом, фертом, франтом, фіакром, фартухом, фатумом, фруктом, або чимось ще.

До речі, не треба вбачати лиховісного символу в тім, що двері оббиті саме чорним дерматином, мовляв, якщо чорним, а не білим, значить там світ зла, а не добра, де панують темні, а не світлі сили. Нічого подібного! Двері були оббиті в 1973 році (період, коли модно було оббивати двері дерматином, підкладаючи під нього щось м'яке — поролон, вату тощо). А в ті часи чорний дерматин придбати в Харкові, та й взагалі в СРСР, було набагато простіше, аніж білий. Тож тут колір нічого не символізує.

Далі Автор має намір надати безцінному читачеві найзагальніші попередні відомості про географію й народонаселення Терентопії. Але, мабуть, краще звернутися по допомогу до фахівця, до ученого-терентопознавця. Ну, хоча б уявлюваного.

Так, Автор за правом літератора викликає на ці сторінки якогось терентопознавця... Назвемо його, наприклад, Ім'яном Побатьковичем Прізвищенком.

Лягнувши в долоні, Автор викликує: «Ім'яне Побатьковичу, з'явися, стань переді мною, як лист перед травою!»

І негайно він виник — рум'яний білявий угодований здоров'як років сорока двох. «Ой, пробач, Ім'яне Побатьковичу, я, здається, відірвав тебе від трапези». Такий висновок Автор зробив, побачивши його обличчя, яке робило жувальні рухи, пов'язану на шиї білу серветку й забруднені жиром пальці. Їжа в роті заважає Ім'янові Прізвищенку відповісти звуками, і терентопознавець відповідає жестами, рухаючи руками й головою, що ті кривляння можна тлумачити так: ага, відірвали від страв, але це нічого, я до ваших послуг. «Не метушися, Ім'яне Побатьковичу, прожуй як слід, не вистачало щоб ти подавився, — радить Автор. — Я ось для чого тебе викликав. Треба, розумієш, безцінному читачеві повідомити дещо про Терентопське королівство. Так, для початку поверхнево й побіжно. Найзагальніші відомості про географію та народонаселення, щоб він приблизно уявляв, із чим має справу. Усього декілька абзаців».

— Починаю, — попереджає терентопознавець Ім'ян Побатькович Прізвищенко, прожувавши й проковтнувши поживу, витерши серветкою губи й пальці.

І його невеличка лекція розпочинається:

— Терентопія менша за Україну, але більша за Харківську область. Країна рівнинна. Гір там немає. Є лише пагорби подекуди. Найвищі з них, втім, трохи вище, ніж пагорби на Харківщині, з якою через так звані Державні Двері, оббиті чорним дерматином, сусідить Терентопія.

Скупчення найвищих пагорбів називаються Неголені гори або Неголеногірья, і Горботека. Горботека випинається в південно-західній частині країни, а Неголеногірья – у західній.

– Тут, Ім'яне Побатьковичу, обов'язково треба згадати і Каменіану, – підказує Автор. – Вона не належить до категорії найбільших скупчень терентопських височин ані за площею, ані за висотою, вона в цих аспектах порівняно невелика, але проігнорувати її не можна, бо вона неодноразово фігуруватиме в моєму творі, адже там відбулися важливі для сюжету події.

– Згадаю, – погоджується терентопознавець. – Каменіана знаходиться на сотню кілометрів східніше географічного центру країни. Каменіана – це п'ять пагорбів, де із зарослого травою й дрібним чагарником ґрунту місцями стирчать невеликі скелі й великі камені (отчого місцевість і одержала таку назву), і де то там, то сям зяють отвори – входи в печери. Скелі, камені й печери дуже мальовничі, приваблюють туристів. Але найбільшою цікавинкою Каменіани є дракони. Вони живуть у Каменіанських печерах. Тобто побачити їх можна не тільки там, а в будь-якому регіоні країни, бо вони можуть спокійно переміщатися – літати або ходити – де хочуть, але їхні житла – у печерах Каменіани.

Коротко повідавши про високе, тобто про пагорби, переходжу до низького, тобто до рівнин, а конкретніше – до населених пунктів, – продовжує терентопознавець Ім'ян Побатькович Прізвищенко, знявши із шиї серветку й записуючи її пальцями в кишеню піджака. – Перейти від Каменіани до столиці – це раз плюнути: усього кілька кілометрів, не поспішаючи докрокуєш за пару годин. Хоча за

європейськими мірками Терентопія країна не така вже маленька (кілька європейських держав менші за площею, а деякі – набагато менші), міст там мало, усього-то сімнадцять.

– Назви, Ім'яне Побатьковичу, зараз тільки найбільші, – просить Автор, – а повний список надамо читачеві в тридцять другому розділі, вірніше, у тридцять другому щосі.

– Найбільші міста Терентопії – це: Задвірполь, Великі Дрібки, Замийськ-на-Замийці, Ямитививінвонавониполь, Апчхиград, Дримпельзябськ, ну й, звичайно, столиця – Жорикбург. Що ж до сіл, селищ, хуторів і інших дрібних поселень, то їхня кількість мені невідома.

Про архітектуру в Терентопії можна було б сказати, що вона не дуже-то відрізняється від архітектури на Харківщині, якби не лицарські замки. На Харківщині лицарських замків удень із вогнем не знайдеш (замкоподібні ресторани, особняки, вілли, дачі, готелі та інші будівлі, що з'явилися в Харкові і його околицях за останні роки, не беремо до уваги, бо це всього лише жалюгідні імітації, а не справжні лицарські спорудження). А в Терентопії лицарські замки запросто знайдеш удень без вогню, а з вогнем – і вночі.

Ну що ще?

– Пару речень про водойми, – підказує Автор.

– Ага. Ну, ні морів, а тим більше океанів, ні навіть великих озер у Терентопії немає. Є лише ріки, але неширокі й неглибокі (як і в сусідньому Харкові), кілька боліт, маленькі ставки... А басейни, калюжі, колодязі – водойми занадто дрібні, щоб їх згадувати в географічному контекс-

ті. Судноплавства відповідно в Терентопії немає. Одним словом – країна сухопутна.

– Так, сухопутна, – підтакує Автор, – і ми чесно про це кажемо читачеві, а не обманюємо, як той Вільям Шекспір, котрий набрехав, буцімто Богемія (себто, висловлюючись сучасним топонімом, Чехія) – країна морська, розкинулася на березі моря (напевно Середземного), має порти й флот. Втім, Чехію він «перетяг» до моря в п'єсі «Зимова казка», а в казках брехати можна, і навіть треба.

– Ну, взагалі-то, якщо підійти до питання педантично й скрупульозно, то першим це зробив не Шекспір, а Роберт Грін, – заперечує Прізвищенко, беручи на себе роль адвоката великого драматурга. – У романі Гріна «Пандосто, або Торжество часу», виданому також за назвою «Дораст і Фавнія», Богемія є приморською державою. А Шекспір, запозичивши в Гріна із цього роману сюжет для своєї «Зимової казки», «прихопив» заодно й тамтешню географію.

Зі сказаного видно, що Ім'ян Побатькович є знавцем не тільки у відношенні Терентопії. Це підтверджується і його подальшим висловленням:

– Щодо богемського безмор'я, якщо так можна сказати, мені згадалися міркування з іншого значного твору класичної англійської літератури, а саме роману «Трістрам Шенді» Лоренса Стерна. Процитую, якщо дозволите, фрагмент діалогу двох тамтешніх персонажів – капрала Тріма і дядька Тобі – із дев'ятнадцятого розділу восьмого тому.

– Дозволю, – киває Автор, – хоч там нічого не говориться про Терентопське королівство.

– Капрал Трім сказав дядькові Тобі (далі йде цитата):

«— Цей король богемський, з дозволу вашої милості, був НЕЩАСНИЙ тому — що дуже любляв мореплавання й морську справу — а ТРАПИЛОСЯ так, що у всьому богемськiм королівствi не було жодного морського порту.

— —

— Звідки ж, дідько, йому там бути, Тріме? — викликнув дядько Тобі. — Адже Богемія країна континентальна, і нічого іншого в ній статися не могло б. — — — Могло б, — заперечив Трім, — якби так завгодно було Господові Богу. —

— —

Дядько Тобі ніколи не говорив про сутність і основні властивості Бога інакше, як з непевністю й нерішучістю.

— —

— — Не думаю, — заперечив дядько Тобі, трохи помовчавши, — тому що, будучи, як я сказав, країною континентальною й межуючи із Сілезією й Моравією на сході, з Лузацією і Верхньою Саксонією на півночі, із Франконією на заході та з Баварією на півдні, Богемія не могла б досягти моря, не переставши бути Богемією, — — так само як і море, з іншого боку, не могло б дійти до Богемії, не затопивши значної частини Німеччини й не винищивши мільйони нещасних її мешканців, які не в змозі були б від нього урятуватися. — — Який жах! — викликнув Трім. — Це свідчило б, — м'яко додав дядько Тобі, — про таку безжальність Батька всякого милосердя — що, мені здається, Тріме, — подібна річ жодним чином не могла б трапитися».

Це кінець цитати — закінчив терентопознавець Прізвищенко.

— Так, — погоджується Автор. — Знаю я також випадок, коли літератор «перемістив» до моря не країну, а тільки місто. В тисяча дев'ятсот двадцять сьомому році двадцять

п'ять відомих советських письменників (серед яких, наприклад, Олександр Грін, Михайло Зощенко, Ісак Бабель, Олексій М. Толстой, Веніамін Каверін...) спільно написали детективно-фантастичний роман «Великі пожежі», кожний по одному розділу. Дія там розгортається у вигаданому місті Златогорську. В описі ряду авторів, це було цілком сухопутне містечко, ніяким морем там і не пахнуло. Але коли черга дійшла до письменника-мариніста Олексія Новикова-Прибоя, – у його розділі Златогорськ раптом виявився приморським портовим містом.

– А от міста, – додає терентопознавець, – Шекспір дійсно «перетягував» до моря. Тому у його п'єсах на морському узбережжі «опинилися» і Верона, і Рим.

– Але досить, Ім'яне Побатьковичу, теребенити про географію. Більш докладну інформацію щодо цього ми викладемо читачеві у розд... у щосі тридцять другому, і дещо із цієї теми я розкидаю іншими розд... іншими щосьями. А зараз переходь до розповіді про народонаселення та фауну.

– Переходжу, – погоджується терентопознавець. – Терентопці, тобто мешканці Терентопії, є нащадками вихідців із Великого Світу, або безпосередньо вихідцями. Великим Світом вони називають звичайний світ, у якому мешкає й читач цих рядків. Переважна більшість – нащадки вихідців, і всього декілька людей – сучасні вихідці.

Терентопські історики вважають, що найдавніші предки терентопців колись, чи то в середньовіччі, чи то в античні, чи то в доісторичні часи прийшли в майбутню Терентопію з Великого Світу. Більшість тамтешніх вчених припускають, що це сталося в часи Київської Русі. Якихось літописів (а також зимописів, веснописів та осінньописів), що підтверджували б цю гіпотезу, не збереглося, але

вагомим підтвердженням є той факт, що терентопці дуже схожі на мешканців Великого Світу. І потім протягом століть туди випадково з Великого Світу крізь Державні Двері іноді час від часу потрапляли окремі люди, деякі з яких залишалися там жити й плодитися.

Ті терентопці, чиї предки прийшли в ту країну дуже давно, не пам'ятають своїх «великосвітських» коренів, і в анкетах, у графі «національність», пишуть «терентопець», або «терентопка». А ті, чиї предки прийшли туди пізніше, пам'ятають корені, і вказують відповідну національність. Серед таких найбільше українців, росіян і євреїв. Але є й багато інших: вірмени, молдавани, литовці, татари, німці, грузини, корейці... Ой, кого тільки немає. Подекуди можна зустріти навіть чорношкірих африканців. Таких дуже мало. Але є.

– У Жорикбурзі навіть мешкає родина американських індіанців, – доповнює Автор. – В одного з них, котрого неофіційно кличуть Бізончиком Солом'яним, а офіційно Сергієм Васильовичем Трампом, у паспорті, у графі «національність» написано «майонез». Така дивна національність з'явилася з вини чиновника паспортного столу, що заповнював цей документ.

Було так. Шістнадцятирічний індіанець Сергій Трамп прийшов у паспортний стіл, аби як більшість терентопців цього віку отримати паспорт. Після того як чиновник заповнив у його паспорті графи «прізвище», «ім'я», «по батькові», беручи дані зі свідоцтва про народження, і запитав: «Національність?», Сергій Трамп, потиснувши плечима, відповів, що його предки за лінією батька були індіанцями мая, а за материнською лінією – індіанцями ірокезами. «Тобто мая плюс ірокез, – замислився чи-

новник, чухаючи вухо печаткою. — А як одним словом? Ага...» І написав «майokeз». Та припечатав.

Уже вдома, роздивляючись новий документ, Бізончик Солом'яний помітив, що замість незвичного «майokeза» рука чиновника автоматично вивела звичний «майонез». Повернувшись у паспортний стіл, індіанець указав чиновникові на помилку. Той вибачився й пообіцяв, що протягом найближчих місяців помилка буде виправлена. Бізончик не захотів чекати так довго, забрав паспорт, і залишився офіційно «майонезом». Але продовжуй, Ім'яне Побатьковичу.

— Розмовляють терентопці переважно наріччям, котре називають «терентопською мовою». Терентопська мова там вважається державною. Але це по суті просто україно-російська мовна суміш, так званий суржик.

— Так, безцінний читачу, суржик, — перебиває Автор. — Але в моїх Терентопських хроніках персонажі розмовлятимуть нормальною українською мовою. Бо, як на мене, у сучасній українській літературі, та не тільки у літературі, й без того забагато суржику. Тож щоб не погіршувати ситуацію, я вирішив пряму мову персонажів, їхні думки та писання перекладати із суржику нормальною українською. Розумію, що суржик додав би патяканням моїх персонажів так званого місцевого колориту; що, відмовляючись від нього, я, можливо, дещо собі, як літераторові, шкоджу. Та проте... Вибач, Ім'яне Побатьковичу, що перебив. Продовжуй.

— Втім, крім українських і російських, у тій так званій терентопській мові є й слова чисто терентопські, яких немає ані в російській, ані в українській, — веде далі терентопознавець. — Таких мало, але все ж є. От, наприклад,

слово «хлимпсяк», що означає – падіння квіткового горщика із третього поверху п'ятиповерхового будинку. Або слово «дримпельзяб», що означає – падіння квіткового горщика із четвертого поверху чотириповерхового будинку. Або слово «шмокиконити», що означає – колупати в лівій ніздрі мізинцем правої руки під час дощу. Або слово «гриньмасылити», що означає – колупати в правій ніздрі вказівним пальцем правої ж руки під час граду... Для назв замків терентопці зазвичай беруть саме такі чисто терентопські слова. Наприклад, назва Гриньмасыльського замку, що в місті Жабенятинську, – від вищеназваного дієслова «гриньмасылити». Іноді такі слова використовують у назвах населених пунктів. Наприклад, назва міста Дримпельзябська походить від вищеназваного іменника «дримпельзяб».

– Додам від себе, – говорить Автор, – що крім українських, російських і чисто терентопських, жителі королівства вживають і слова харківського походження, або ж іншого, але в харківському значенні. Наприклад: «тремпель» (плічка для одягу), «ракло» (суб'єкт, схильний до криміналу), «сявка» (суб'єкт, схильний до хуліганства), «гандель» (дешева забігайлівка), «ампулка» (стрижень для кулькової авторучки), «змійка» (застібка-блискавка), «чинка» (лезо для безпечної бритви), «бубони» (молоді жінки легкої поведінки), «сабурка» (психлікарня), «рембуль» (трамвай) та ін. Але коли до терентопця хтось звертається чистою українською мовою, або чистою російською, то терентопець зазвичай для зручності співрозмовника теж переходить на чисту українську чи російську, без терентопських та харківських діалектизмів.

– Терентопська держава – це королівство, – продовжує говорити терентопознавець Прізвищенко, розглядаючи свої нігті, із чого видно, що це професіонал, здатний за- просто робити дві справи одночасно. – Отже – монархія. Той факт, що король там має право особисто придумувати й впроваджувати закони, не вдаючись до допомоги парламенту, може навести декого на думку, що в цій країні панує абсолютизм, навіть, може, диктатура, навіть, може, тиранія або деспотія. Але це не так. Монархія в Терентопії настільки ненав'язлива, настільки, можна сказати, делі- катна, а місцеве самоврядування й громадянське суспільство настільки розвинені, що іноземцеві, котрий звик до тоталітарних режимів, може здатися, що там панує не монархія, а анархія, у найкращому, найгуманнішому значенні цього слова.

Крім професій, типових і для сучасного Великого Сві- ту (як то: різноманітні робітники, селяни – колгоспники й фермери, злодії, учені, комерсанти, артисти, письменники, художники, духівництво, та інші) у Терентопськiм королі- встві процвітають і професії не дуже типові для сучасного Великого Світу. У першу чергу, це чарівники й лицарі.

Лицарі поділяються на дві категорії: незалежні (таких більшість) і придворні, іменовані лицарями Напівкруглого Столу (таких усього кілька чоловік). Лицарем є й сам король, що очолює не тільки державу, але й колектив ли- царів Напівкруглого Столу.

Крім звичайних людей, живуть у Терентопії й люди незвичайні: ельфи, русалки, перевертні, упирі тощо. І навіть вони, вірніше їхні предки, на думку багатьох тамте- шніх фахівців, прийшли за давніх часів на ту територію з

Великого Світу, а не були споконвічними уродженцями тієї країни.

— Гіпотези про походження таких не зовсім звичайних терентопських громадян я буду викладати у хроніках, коли тема того або іншого розділу торкнеться цього аспекту. Для початку досить про народонаселення, Ім'яне Побатьковичу, — говорить Автор, — скажи дещо й про тваринний світ.

— Багато хто з терентопських учених вважає, що не тільки люди, але й тварини, і навіть рослини прийшли або були занесені на територію Терентопії з Великого Світу. Тому рослинний і тваринний світ там практично не відрізняється від таких у Великому Світі. От у Окраїнних Землях, котрі оточують Терентопію, у флорі й фауні багато незвичного, і це через мутації від підвищеної активності тамтешнього магічного поля (тому люди в Окраїнних Землях не живуть); але Окраїнні Землі потребують окремої розмови. У Терентопії ж незвичайними видами тварин можна вважати тільки драконів, єдинорогів і грифонів. Але існують гіпотези, що навіть вони прийшли туди в доісторичні часи з Великого Світу, де, мовляв, теж колись жили, але давно вимерли.

Однак і серед звичайних за мірками сучасного Великого Світу істот бувають незвичайні особини. Я маю на увазі створінь, здатних розмовляти по-людськи. Тобто до певної міри людиноподібних в аспекті розуму й мови.

Отчого серед звичайних тварин іноді народжуються такі, так би мовити, інтелектуальні мутанти — важко сказати. За однією з гіпотез такі мутації окремих особин є наслідками «вихлюпів» магічної енергії або магічного випромінювання з Окраїнних Земель. За іншою версією — це

побічні дії дрібних магічних полів, що виникають у моменти чаклунства терентопських чарівників. Наприклад, схотілося чарівникові з'їсти яблуко, а під рукою тільки груша. Він перетворює грушу на яблуко. І в момент чаклунства навколо перетворюваного об'єкта виникає магічне поле. І якщо це поле, так би мовити, «зачепить» вагітну кішку, то серед кошенят може виявитися розмовляючий мутант. На вигляд начебто звичайний домашній кіт (*felis silvestris catus*), а по суті – кіт розумний мовець (*felis sapiens speaker*). У людях ці поля мутацій не викликають, оскільки люди й так людиноподібні. Отакі існують гіпотези, але точні причини, повторюю, невідомі.

Втім, є один вид тварин, де всі особини розмовляють. Це дракони.

– Про драконів у мене в хроніках буде окрема розмова, Ім'яне Побатьковичу, – говорить Автор. – Але треба читачеві пояснити, що твій приклад із перетворенням груші на яблуко є чисто теоретичним. Бо практично терентопські маги ніякі плоди на яблука не перетворюють. Адже яблук у країні багато і їх можна якщо не зірвати з яблунь, то купити на найближчому базарчику чи в овочевій крамниці. Тож жоден тамтешній чародій не стане витратити на виготовлення цього фрукта цінну магічну енергію.

– Саме так, приклад чисто теоретичний, – погоджується Прізвищенко. – Мабуть, краще було б сказати про перетворення, наприклад, груші на банан, бо банани там не ростуть і для їхнього виготовлення методом перетворення місцевих плодів тамтешнім магам Олесю Опудалу і Левку Глечу дійсно доводилося застосовувати магію.

– Ти сказав досить для поверхневого знайомства із цією дивною країною, Ім'яне Побатьковичу. Закінчуй лек-

цію й підводь ризику.

– Викликані магічними енергіями прояви чарівництва в поєднанні з такою рисою терентопського національного характеру, як прагнення до створення й збереження традицій на ґрунті романтичної літератури, у першу чергу лицарських романів, зробили Терентопське королівство країною досить незвичайною за мірками Великого Світу, майже казковою. Але в той же час завдяки дверям, що з'єднують настільки дивну країну з Великим Світом, у королівство проникають сучасні речі, моди, і ідеї з Великого Світу. Терентопці запросто навідуються у Великий Світ, переважно в найбільш наближений до Державних Дверей регіон – на Харківщину. Більше того, з вісімнадцятого сторіччя на Харківщині постійно перебувають добре законспіровані терентопські шпигуни.

– Дякую, Ім'яне Побатьковичу, за цю пізнавальну лекцію, – говорить Автор. – От, прошу, твій гонорар. Вертайся до своїх страв, і вибач, що відірвав від трапези.

– Дрібниці. Радий був допомогти. Дякую. Викликайте ще, якщо треба.

– Викличу, Ім'яне Побатьковичу, обов'язково викличу. І не один раз. Усього доброго.

Чемно ворухнувши обличчям, терентопознавець Ім'ян Побатькович Прізвищенко зник.

Наостанку, тобто перед тим як закінчити цей розд... тьху, це щось, Автор пояснить читачеві, чому цей так званий епос, або так звані хроніки виявилися розділені саме на щосі.

Коли Автор зібрався писати текст, котрий ти, безцінний читачу, читав останні хвилини, і коли заніс для цього над білим аркушем перо (втім, перо сюди вставлене для романтики, а в дійсності Автор наносить літери на папір за допомогою друкарської машинки), Ліва півкуля авторського мозку (а мозок Автора, зауважу з гордістю, складається аж із двох півкуль; зрозуміло, йдеться про головний мозок, а не про спинний або кістковий), ото ж Ліва півкуля, повторює Автор, підказала Авторові внутрішнім голосом:

– Пиши так: Частина перша. Введення в, так би мовити, терентопознавство.

– Так-так, «Введення в, так би мовити, терентопознавство», – підтакнула півкуля Права. – Але тільки не «Частина перша», а «Перша глава».

– Краще частина, ніж глава, – насупила звивини Ліва.

– Вірніше – глава, бо частини бувають у чого завгодно, наприклад: частина суші, частина тіла, військова частина... А глави бувають у літературних творах: романах, повістях тощо.

– Дзуськи! Бувають глави держав, глави делегацій... Врешті, глави, тобто голови, бувають у людей та інших живих організмів.

– Саме в цьому смислі, – підтакнув Автор, – слово «глава» застосував терентопський поет Франческо Губанедурський у своєму чотиривірші «Телепень»:

Плекаю безтурботно я
Висячу локшину на вухах,
Лупцюючи, главо моя,
Тобою байдики щодуху.

— Тож твір краще ділити на частини, а не на глави, животи, сідниці, плечі і тому подібне, — додала Права.

— А може, «Перший розділ»? — нерішуче вставив Автор.

— По-перше, російською треба казати не «розділ», а «раздел», а українською... еее... — «роздягнув», — неуважно відмахнулася звивиною Ліва півкуля. — А по-друге... Хто роздягнув? Кого роздягнув? Ні, ніяких роздягань. Частина перша, і баста! Я сказав!

— Бач, який начальник вишукався! — обурилася Права півкуля. — Розкомандувався тут! От як уперіщу тебе цією звивиною, будеш знати, як командувати! Глави — і крапка!

Ліва заволатала:

— Звивини в тебе короткі! Я сам тобі...

Отже, як бачимо, читачу, мозкові півкулі Автора накинулися одна на одну з образами та погрозами, неначе бурсак Зачиняйло та козак Немийного в присутності старого козарлюги Охріма Неприведигосподи у творі «Сонце козаچه» з веселої збірки «Солоні зайці» дотепного письменника Майка Йогансена. Аби не дійшло до бійки, як у Зачиняйла з Немийногою після образ та погроз, аби півкулі не заходилися гамселити одна одну своїми бойовими звивинами, Авторіві довелося втрутитися:

— Агов, ви, там, у черепі, цитьте! Роздвоєння особистості мені ще бракувало! Щоб припинити суперечку і щоб нікому з вас не було кривдно, вліплю сюди й не «розділ», і не «частину», і не «главу», а щось... щось... Та от саме просто «щось».

— Гм, — зачудувалася Ліва.

— Тю! — посміхнулася Права. — Приколюєшся?

– Приколюються англійські булавки. У цьому їхнє призначення, – говорив Автор. – Схильність до приколювань мають також значки, брошки й медалі. Тому їх з повною підставою можна називати приколистами. А от деякі ордени віддають перевагу не приколюванню, а пригвинчуванню. Вони, відповідно, пригвинтисти. А я не приколююся і не пригвинчуюся, а просто кажу й пишу те, що вважаю за потрібне, у міру своїх скромних розумових і творчих здібностей.

– Надзвичайно скромних, – ущипливо зазначила Ліва півкуля, підбадьорливо підморгнувши звивиною майбутнім критикам цього твору, мовляв, ми з вами розуміємо, що Автор не геній.

От так Терентопські хроніки виявилися розділені на щосі.

Що ж стосується півкуль, то вони, до речі, є в людини не тільки в черепі, але й на тілі, між спиною та ногами. Але в цій книзі згадуватимуться тільки мозкові півкулі Автора, а не ті інші його півкулі.

Після всіх цих пояснень, Автор, він же твій, безцінний читачу, покірний слуга, приступає, нарешті, до хронік, або, якщо завгодно, до епосу, тобто до розгонистої оповідки про дивні події, що відбувалися, здебільшого, восени 1995 року, себто в епоху царювання нинішнього короля Жорика Дев'ятого; тобто не царювання, а королювання. Що про ці хроніки можна було б сказати словами Артура Конан Дойла з його книги «Пришестя фей»:

«Ряд подій, описаних у цій невеликій книзі, являє собою або найвитонченішу й наймайстернішу містифікацію, якої від початку часів зазнала публіка, або ж історичну подію, яка рано або пізно буде визнана епохальною».

У перших абзацах цього щося Автор зауважив, що міг би почати, наприклад, з епізоду крадіжки в краєзнавчому музеї, і навіть пред'явив читачеві начерк такого початку. Але, трохи помізкувавши, вирішив почати з іншого. Зі стандартного для чарівно-лицарських епосів явища: битви лицаря із драконом. Бо як же обійтися в чарівно-лицарському епосі без протиборства витязя і «страховиська».

Отже, Автор починає...

ЩОСЬ ЧОТИРНАДЦЯТЕ

Викрадення в Абрикосовій

Досить неясного в краї дивацтв —
Можна заплутатись та заблукати...
Навіть мурашки спиною біжать,
Як уявити, що може ся стати...
Володимир Висоцький, «Пісня Керролла».

19 вересня 1995 року.

От ми з тобою, безцінний читачу, і добралися, нарешті, до дев'ятнадцятого вересня тисяча дев'яносто п'ятого року, тобто до того тривожного дня, коли виявилася надзвичайна подія, котра, у найгіршому разі, могла навіть поставити під загрозу саме існування Терентопського королівства!

А початок дня не передвіщав неприємностей. Погода була такою ж теплою й світлою, як напередодні. Його Високість повітря було свіжим, Його Сіятельство сонце було лагіднопроменевим, Їх Вельможності горобці цвірінчали бадьоро. Горобці ПЕРЕВЕРШУЮТЬ багатьох інших істот за чисельністю, можуть ЗВЕРХНЬО дивитися на людей, мають ВАГОМИХ предків (динозаврів), тому Автор обізвав їх вельможностями; а чому повітря високість і сонце сіятельство — не треба пояснень.

Такого славного ранку хотілося бути діяльним, активним, творити щось корисне.

Дракон Інокентій Карлович прокинувся в доброму гуморі, бо, ще не встигши розплющити очей, згадав про свій

учорашній успіх, тобто про несподіваний свій концерт фортепіанної музики в Стайні Опери та Балету, про бурхливі оплески публіки й вимогу нею драконячих автографів. А вчорашня неприємність, тобто шахрайство так званого маестро Ріккардо-Джузеппе Траляляліні, будучи підім'ятою приємними спогадами про фортепіанний концерт, зіщулилася до непомітності.

— Ні, я просто таки вимагаю, наполягаю й домагаюся, щоб ти, громадянине Авторе, розтлумачив, що являють собою терентопські дракони, повідомив про їхню зовнішність і звички! — перебиває Ліва півкуля авторського мозку. — Ти вже в декількох частинах говорив про дракона Інокентія Карловича, а докладного опису не надав, згадав тільки про наявність крил, пазурів і дзьоба. Цього замало. У четвертій частині, тобто четвертому щосі ти на півслові перервав сцену битви лицаря Аркадія із драконом Інокентієм Карловичем, щоб дати докладний опис зовнішності Аркадія; а від Інокентія Карловича відмахнувся: мовляв, дракон як дракон, тільки в окулярах. Мене, та й, напевно, безцінного читача це не влаштовує. Хочу подробиць. Адже дракони бувають різні. Ну, тобто на одних зображеннях вони виглядають так, на інших інакше. Є багато різних варіантів. А які терентопські?

— Підтримую, — пискнула півкуля Права.

Ну що ж, вимога справедлива, вирішує Автор. Отже, трохи докладніше про терентопських драконів. І нехай безцінний читач пам'ятає, що Автор, говорячи далі «дракони», має на увазі саме терентопських і тільки, бо, може, десь живуть інші, що виглядають зовсім не так.

Описувати терентопських драконів легко, бо вони зовні схожі на гіпсилофодонів. Тобто навіть описувати не

треба, а просто можна сказати читачеві: візьми, безцінний читачу, у довіднику з палеонтології або в Інтернеті зображення гіпсилофодона, динозавра перших мільйоноріч крейдового періоду мезозойської ери, подумки пришпандор йому на спину два крила, як у птеродактилів або кажанів, і ти матимеш приблизне уявлення, як виглядають терентопські дракони.

Як і гіпсилофодони, терентопські дракони ходять і бігають на двох ногах. (Взагалі, якщо вірити палеонтологам, усі динозаври ходили споконвічно на двох ногах, як люди й птахи, але деякі види в процесі еволюції так збільшилися в розмірі й вазі, що дві кінцівки вже не могли витримувати такий тягар, і гігантам довелося стати рачки. Ет, незручно бути занадто вагомим, додає Автор, і, зітхнувши, кидає оком на власне пузо.) І бігають дракони так само швидко, як і названі динозаври. На рівній місцевості можуть розігнатися до 60 кілометрів за годину. Якщо гіпсилофодонам швидкість потрібна була для порятунку від жвавих хижаків, то драконам розгін допомагає злетіти з рівної площини. (Швидкому бігу й можливості літати сприяє та обставина, що дракони значно легше, ніж здається; це пов'язано з будовою їхнього тіла, у першу чергу, з порожнистістю кісток). Без розгону вони можуть злітати, тільки стрибнувши з піднесеності, наприклад з пагорба (тому напевно вони й живуть на Каменіані, а не на рівнині). І в гіпсилофодонів і в драконів прекрасний зір (якщо тільки дракон не зіпсує його, наприклад, за допомогою книгочитання, як це трапилося з Інокентієм Карловичем). І в тих і в інших на передніх кінцівках по п'ять пальців.

Але є ряд відмінностей драконів від гіпсилофодонів і крім кількості кінцівок, тобто наявності крил. По-перше,

дракони приблизно у два рази більше. Якщо гіпсилофодони були заввишки з невисоку людину (до 170 сантиметрів), то дракони ростом із велетня – від двох з половиною до трьох метрів (про що Автор уже, до речі, повідомляв у дев'ятому розділі). По-друге, дракони всеїдні, тобто вживають як тваринну, так і рослинну їжу; а гіпсилофодони були чисто травоїдними. По-третє, гіпсилофодони жили на відкритій місцевості – у степу або савані, а дракони воліють улаштовувати житла в печерах. По-четверте, передні кінцівки дракона більшою мірою, ніж у гіпсилофодона, схожі на людські руки. Можна сказати, що основною відмінністю драконячих лап від людських рук є наявність пазурів замість нігтів; навіть не пазурів, а кігтиків, невеличких таких (тому не треба дивуватися, що Інокентій Карлович добре грає на клавесині та роялі). Ну й по-п'яте, динозаври були просто тваринами, безсловесними тварюками, а сучасні дракони – істоти розумні й, якщо так можна висловитись, по-людськи-мовці. Зауважу ще, що дракони – істоти не холонокровні, як земноводні й рептилії, а теплокровні, як птахи, звірі й люди. Якими в цьому аспекті були гіпсилофодони – не знаю.

На тілі драконів немає ані луски, ані пір'я, ані панцира, ані волосся. Гола шкіра, щільна і шорстка, як наждачний папір.

– От це інша справа, – хвалить Автора Ліва півкуля. – Тепер ясно – які вони, дракони.

А півкуля Права додає:

– Уточни тільки одну деталь: колір.

– Коричнювато-сірі, з темнуватими смугами на спині, як у тигра або в зебри, – відповідає Автор. – До речі, залежно від настрою, дракони можуть злегка змінювати відті-

нок: при гарнім настрої шкіра світлішає, при поганому темнішає. Одягу не носять, як і решта розмовляючих тварин (а вже тим більш не розмовляючих).

Отже, дракон Інокентій Карлович прокинувся, повторює Автор, у гарному настрої. Його ложем був шар сіна в закапелку однієї з Гірчичних печер; тобто невеликий сінник; ліжко м'яке й ароматне. Сплять, до речі, дракони лежачи тільки на животі або на боці; крила роблять незручним сон на спині.

Як зазвичай уранці, дракон-очкарик першим ділом виїшов із печери й зробив ранкову гімнастику на свіжому повітрі (від звичайної людської гімнастики її відрізняли тільки рухи крильми та хвостом, чого люди з поважної причини не роблять), і, повернувшись у печеру, гігієнічні процедури – умивання в підземному струмку й чищення зубів.

Після цього Інокентій Карлович, приготувавши поживу, поснідав вівсяною кашею, звареною на молоці єдинорожиці, і хвойним киселем з гречаним коржиком. Хоча дракони є тваринами, а не людьми, сучасні особини їдять не по-звірячому, а по-людськи, користуючись столовими приладами: ложками, виделками, ножами; деякі навіть пов'язують на шию серветку.

Затим дракон наводив у житлі порядок, хоча особливо-го безладдя й так не було. Ретельно протер усі речі сухою ганчірочкою, бо через прохолодну вогкість приміщення вони норовили покритися цвіллю й грибами. Зробив профілактичний огляд електросистеми, починаючи з міні-електростанції на підземному струмку, і закінчуючи рі-

знобарвними лампочками, що висвітлювали сталактити й сталагміти й надавали тим печері феєричного вигляду, котрий захоплював туристів.

Потім приступився до перестановки книг на полицях своєї бібліотеки. Вони стояли хаотично, упереміж, і давно вимагали сортування за темами: мистецтвознавство до мистецтвознавства, філософію до філософії, красне письменство до красного письменства...

У момент, коли Інокентій Карлович, постукуючи пазуром по оправі окулярів, роздумував, куди краще поставити твори Григорія Сковороди – до поезії, тому що його філософські праці поетичні, або ж до філософії, бо його вірші філософічні – у печері пролунав дзвінок.

Телефонний зв'язок було проведено в Гірчичні печери на замовлення туристичного агентства «Рятівна Бджола», коли Інокентій Карлович зробився співробітником цього агентства, улаштувавшись працювати екскурсоводом по Гірчичних печерах. Для того щоб заздалегідь попереджати дракона про прибуття до нього чергової туристичної групи. Втім, часто-густо туристи звалювалися як сніг на голову, без попередження. То вони подорожують самі собою без усякого агентства, то співробітник агентства Олег Цеглина забув подзвонити, то дзвонив, коли дракон був відсутній... Тому екскурсовод звик, не чекаючи на дзвінок, бути завжди наготові.

Відклавши Сковороду (не пательню, безумовно, а книжку), дракон підійшов до телефону на тумбочці, зняв слухавку й притулив до вуха. Вушних раковин, до речі, у драконів немає; драконяче вухо – це просто дірочка. Втім, слух у них непоганий. Через відсутність вушних раковин оправа драконячих окулярів трохи відрізняється від оправи

окулярів людських: замість двох дужок, що чіпляються за вушні раковини — одна еластична дужка, котра охоплює потилицю, як у людських окулярах для пірнання у воду. Із часом ця еластична гумова дужка трохи розтяглася, і окуляри сповзають від очей до дзьоба, так що Інокентію Карловичу доводиться час від часу підсувати їх пазуром.

— Алло, Інокентію Карловичу, привіт! Дзвоню аби попередити, що до тебе прямує найвідоміший лицар, так би мовити, велика цяця, тож будь наготові. До побачення.

І той що дзвонив поклав слухавку, не чекаючи на відповідь. Хоч він не назвався, за голосом екскурсовод визначив, що то був касир «Рятівної Бджоли» Джульєт Грошенятко, котрий привозив щомісяця драконові зарплатню, і котрого Інокентій Карлович уважав своїм добрим знайомим.

Дракон не второпав, про кого мова. Лицар? Невже знов Аркадій? Але, по-перше, король Жорик Дев'ятий, спілкуючись позавчора з Інокентієм Карловичем у Королівському зоопарку, вибачився за Аркадія й пообіцяв, що той більш дракона не турбуватиме. Хіба ж міг лицар Напівкруглого Столу проігнорувати наказ Його Величності, і знову приступитися до того, що король заборонив? А по-друге, хіба Аркадій вважається найвідомішим лицарем? Навряд чи. А хто найвідоміший лицар у наш час? Інокентій Карлович змушений був визнати, що не знає відповіді на це питання; мабуть щодо лицарства він не досить компетентний. Аркадієві король заборонив нападати на дракона, але, може, на Інокентія Карловича хоче напасти інший лицар, якийсь найвідоміший, якому

король цього не забороняв? На душі в інтелігентного дракона в окулярах стало бентежно.

Обертаючи пазуром телефонний диск, він набрав номер «Рятівної Бджоли», і, коли після двох гудків звукнуло напівклацання-напівшерех знімання слухавки, вимовив:

— Я хотів би уточнити щодо лицаря...

Слухавка голосом Олега Цеглини відповіла:

— Ви помилилися номером, дорогий товаришу. Тут не лицарська організація, а туристичне агентство.

Дракон зітхнув і поклав чорного розмовляючого пластмасового рогалика зі спіральним хвостом на його лежбище.

Щоб відволіктися від очікування неприємності, Інокентій Карлович продовжив сортування бібліотеки.

Твори Сковороди він поставив усе ж до філософії...

(До речі, читачу, щодо Григорія Савича Сковороди, зауважує Автор: цей філософ неодноразово проходив повз так звані Державні Двері Терентопії. Бо, живучи у Харкові й викладаючи віршування та доброчесність у Харківському колегіумі, він любляв бувати у Курязькому монастирі, що знаходився у мальовничій місцевості західніше Харкова (дивися, читачу, спогади про Сковороду його улюбленого учня Михайла Ковалинського). А шлях з міста до тієї обителі пролягав усього в декілька десятках кроків від колючих кущів, що в них заховані двері у дивне королівство. До слова, в місті Харкові тепер встановлено аж чотири пам'ятники Григорію Савичу.)

Закінчивши цю справу, явся за іншу: вийняв із шухляди стола папку з рукописом (точніше машинописом) свого роману «Ангел крейдового періоду» і став переци-

тувати деякі сторінки, перевіряючи, чи немає помилок, тавтологій або плутанини з розділовими знаками.

Літературною творчістю, котру цей крилатий і хвостатий інтелігентний суб'єкт самокритично називав графоманією, він займався вже п'ятнадцять років, тобто ще з дитинства. За цей час ним було написано: двадцять вісім оповідань, тридцять п'ять новел, сорок один вірш, вісімнадцять байок, тринадцять есе, а також чотири повісті, чотири п'єси, три поеми, і, нарешті, один роман, за назвою «Ангел крейдового періоду».

Хоча написаного вже вистачило б на кілька томів, крилато-хвостатий письменник не поспішав публікувати свої твори, вважаючи, що ще не досяг високого літературного рівня. Тому дотепер тільки дві особистості ознайомилися з деякими писаннями дракона: друг Гавриїл Святославович та касир Грошенятко. Гавриїл Святославович уважав, що дракон пише не гірше за інших письменників, навіть відомих, і навіть краще деяких. Але його гірчичнопечерний товариш був вимогливий до себе, і продовжував удосконалювати письменницьку майстерність.

У ті часи, коли цей дракон ще не працював екскурсоводом, не одержував зарплатні й, відповідно, не мав грошей на покупку паперу й письмового приладдя, для писань ним використовувалося природне сміття: замість авторучки — пташине перо, замість чорнила — сік чорних ягід, замість паперу — сухе листя, кора, плоскі камені... Почавши працювати екскурсоводом і одержавши першу получку, дракон першим ділом купив друкарську машинку й стос паперу, щоб перенести свою літературу з листя, кори й каменів на цивілізованішу основу.

Але передрукував не все на той час написане, а тільки найбільш зріле з його погляду. Як майже всі починаючі письменники, перші свої опуси він створював під враженням і впливом прочитаного в інших авторів. Тому ранні його праці були вторинними, не оригінальними. Наприклад, під впливом повісті шотландського (але англомовного) письменника сера Артура Ігнатіуса Конан Дойла «Собака Баскервілів» він написав детективне оповідання «Хом'ячок Джонсонвілів»; під враженням від роману французького (втім, з негритянськими коренями) письменника Александра Дюма «Три мушкетери» – пригодницько-історичне оповідання «Півтори гвардійці»; захоплений романом українсько-російських (тобто родом з України, але що писали російською) письменників Іллі Ільфа і Євгенія Петрова «Дванадцять стільців» – сатиричне оповідання «Чотири унітази»; вподобавши повість Ернеста Гемінґвея «Старий і море» – оповідання «Хлопчик і калюжа»; натхненний повістю братів Стругацьких «Понеділок починається в суботу» – оповідання «П'ятниця закінчується у вівторок». І таке інше. Зате більш пізні його твори вже мали зачатки особистого стилю, оригінальних тем, були не дуже схожі на раніше читане, тому вдовоїлися передруку й поміщення в папки.

До речі, майже всі зароблені гроші екскурсовод витрачав на культурні потреби, а не на «хліб насущний». Він заощаджував на їжі, продовжуючи, як і раніше – у дозарплатні часи, – харчуватися здебільшого тим, що безкоштовно давала природа (за винятком дешевих круп, котрі він купував у магазині, а також молока й м'яса єдинорогів, якими його пригощав дракон Щелепенко, що працював у колгоспі і одержував частину зарплатні не грошима, а

цими продуктами), а гроші витрачав переважно на книги, на ноти, на квитки в театри, на концерти, виставки тощо.

Скопивши за п'ять років якусь суму, дракон купив клавесин у селянина на прізвисько Наполеон, що мав ферму поблизу села Іканьки поміж Жорикбургом і Великими Дрібками, якому інструмент дістався від бабусі, але не був потрібний, на відміну від тракторного мотора, котрий він придбав потім за драконячі гроші. Інокентій Карлович брав уроки гри на клавішних інструментах у старого піаніста Степана Архиповича де Грангузьє (нині вже, на жаль, покійного), і теж не безкоштовно.

Добре, що в громадських бібліотеках можна брати книги задурно, тому з раннього віку Інокентій Карлович багато читав, завдяки чому духовно й інтелектуально розвинувся. (Втім, любов до книг йому почасти нашкодила: він набув короткозорості і змушений носити окуляри). А коли з'явилася зарплатня, почав улюблені книги купувати, щоб мати під рукою, тобто під лапою; і вже зібрав непогану бібліотеку. Плюс деякі гроші витрачав на олівці, фарби, альбоми, ґрунтовані полотна тощо, бо захоплювався також малюванням і живописом.

— Ніколи не доводилося читати драконячих творів, — заговорила знову Права півкуля авторського мозку. — Цікаво, що являє собою література хвостатого автора.

— Якщо цей дракон розмовляючий, людиноподібний, інтелігентний, виростий на людській літературі, — вимовляє Ліва, — то його писання, напевно, не дуже відрізняються від творів безхвостих письменників, я гадаю.

— А все-таки цікаво, — наполягає Права. — Чи не можна отут хоч фрагментарно що-небудь із його писань показати?

— Не тільки можна, але й треба. Це навіть мій обов'язок, — реагує на замовлення Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга. — Адже, по-перше, це може бути цікаво й читачеві, котрий, можливо, теж не читав текстів, складених драконами. А по-друге, писання, складені персонажем — це, так би мовити, додаткові штрихи в портреті цього самого персонажа.

І Автор вирішив тут тимчасово перервати розділ чотирнадцятий за назвою «Викрадення в Абрикосовій», щоб вмонтувати в нього розділ п'ятнадцятий із фрагментом твору дракона. Після якого, звичайно, продовжить чотирнадцятий.

ЩОСЬ П'ЯТНАДЦЯТЕ

Виробник-винахідник драконів

Над високими домами,
між зірок, між трави дикі,
ходять ангели над нами,
вверх задерши сонні пики.
Даниїл Хармс, «Помста».

21 квітня 63 763 428 року до нашої ери.

Перш ніж читач приступиться до читання фрагмента драконячого твору, Автор Терентопських хронік повинен сказати кілька слів про цей текст. Читачеві пропонується фрагмент згаданого вище роману «Ангел крейдового періоду». У цьому фантастичному романі Інокентій Карлович, крім іншого, виклав свою оригінальну гіпотезу походження драконів. Дія розгортається в пізню добу крейдового періоду, коли на Землі ще панували динозаври, тобто за шістдесят із гаком мільйонів років до появи на Землі людства. Відповідно людей у цьому романі немає. Зате є істоти, дуже схожі на людей, але котрі з'явилися набагато раніше. Ангели. Так, головним героєм роману є ангел, що разом із колегами працював на Землі в ту давню епоху, і завдяки якому, мовляв, і з'явилися крилаті дракони. Закінчивши цитувати фрагмент роману, Автор Терентопських хронік висловить свій невеличкий коментар. Отже, драконячий текст.

«... Дим зірвав суху травинку, взяв її кінчик зубами, розгорнув крила й ліг у траву обличчям до неба. Розкинуті крила прикидалися пернатою підстилкою. Пожовуючи кінчик травинки, ангел вдихав аромати околицької зелені й милувався хмарами. Вони текли в атмосфері неспішні, як зауроподи, то збиваючись у брили білого мармуру, то розпушуючись у пух і павутиння, то виліплюючи із себе майже реалістичні скульптури, то ставно випендрюючись абстракціями.

Крім розгонистих білих плямиць із їхніми повільними метаморфозами, на блакитному тлі цієї безмежної картини пильні очі ангела розрізняли і метушливе тріпотіння маленьких темних хрестиків – пурхання крилатих літунів – пташок і птеродактилів. Тут, на пагорбі, у півтори сотнях метрів від лежачого в траві ангела, у піднебесся стовбурчилося велике розчепірене дерево, уподобане колонією рибоїдних птеродактилів. Десятки цих півметрових істот, схожих на гібрид кажана з пеліканом, чия шкіра вкрита маленьким обрідним волоссям, обліпили могутню рослину. Одні плазували по гілках, чіпляючись кігтками крил; інші висіли вниз головою, вчепившись у прутики задніми кінцівками й погойдуючись на вітрі, як зім'яті темно-бурі плоди, грона або китиці; треті, розклавши крила, зривалися із сідала й, жваво тріпотячи розпластанною шкірою, упурхували на риболовлю; четверті, з рибиною в зубастій пащі, з розгону падали на дерево, як мокра ганчірка, і, вчепившись у деревину, трудилися над заковтуванням. Крім дорослих криланів були тут і птеродактиленята. Які поменше – причіплялися до батьків, начебто живі рюкзаки, а котрі доросліші – займалися

дереволазанням самотійно. Стовбур дерева й ґрунт під ним були брудно-білими від засохлого посліду літунів. Цей послід убив листя: дерево було голим, мертвим.

Рибалили вони на мілководдях зеленого озера. Особливо бурхливі й масові напади на риб траплялися, коли великі травоядні динозаври, що занурилися в глибини озера, починали ліниво рухатися, переміщаючись на нові донні пасовища. Тоді косяки риб, сполоханих рухом велетнів, кидалися навітьоки й вискакували на мілководдя. Помітивши хвилі, збовтані гігантами, пильні й гострозорі птеродактилі з лементом радості зривалися з гілок і зграєю неслися до мілководь. Там, пікіруючи, вони втикали довгі пащі у вологу й злітали з їжею, котра тіпалася, у зубах...

На травинку, що її затис у зубах ангел, здійснила посадку смарагдова бабка. (Тваринка на травинку. Гра буквосполучень. Або: бабка кульбабку окульбачила.) Заплющивши одне око, аби близький об'єкт не двоївся, Дим замилювався цим витонченим мініатюрним гелікоптером, завмерши, щоб не сполохати комаху. У польоті бабка схопила невеликого жука, і тепер, сидячи на травинці, прозорокрилий хижачок обертав "дичину" передніми лапками, розкриваючи щелепами хітиновий покрив як бляшанку. На лице ангела із трави видерся дрібний павучок, і, щоб усунути причину лоскоту, Димові довелося підняти руку. Це жахнуло бабку, і, упустивши здобич, вона з тихим тріском крил дугою засвердлилася в небо. Змахнувши павучка й почухавши пальцем обличчя, ангел заклав долоні за голову й заплющив очі.

Його колисала музика природи. Ця музика складалася із шурхоту, дзигжчання, стрекотіння комах, зі цвірінькання, клацання, писку птахів, із пронизливого каркання пте-

родактилів, з басового крекоту ящерів-качкодзьобів, із шелесту зелені й сплесків води в зеленому озері, з безлічі інших, ледь уловимих, шумів. У цю ідилічну безмежну симфонію уривалися іноді трагічні ноти страху й болю, коли який-небудь хвостатий невдаха верещав, звиваючись у зубах і пазурах хижака. "Боротьба за існування й природний відбір – основа еволюції життя..." – згадав, задрімуючи, Дим лекції одного зі своїх учителів – ангела Шарлзеля....

Однак настав час відвідати моїх підшефних, сказав він собі, прокинувшись від галасу наручного будильника. Позіхнувши, піднявся з ботанічного ложа, обтрусив хітон і крила від листочків, паличок, навутинок, що пристали, і комашок, що наповзли, і, розчепіривши крила, потягнувся. Зробив для розминки кілька нахилів, присідань, випадів і стрибків. При цьому несподівано вчавив праву ногу у м'який слизький бруд, що непомітно перебував у траві. Це був свіжий кал якоїсь великої тварини. "Тьху ти!" – лайнувся ангел, люто витираючи сандалію об рослинний килим.

Коли взувачка більш-менш очистилася, Дим бадьоро затріпотів пернатими кінцівками й із легким дзижчанням піднісся над пагорбом... Це ті, хто мають великі крила – птахи-альбатроси чи там птерозаври-птеранодони – можуть дозволити собі політ із ледачими помахами або навіть із нерухомістю в ширянні, а ті, чиї крила порівняно невеликі стосовно розміру тіла – мухи, горобці, ангели... – для польоту повинні махати ними швидко-швидко. Звичайно, ангели роблять це не настільки жваво, як мухи,

але низьке дзижчання, ледве чутне, при їхньому польоті звучить. У цьому може переконатися будь-який суб'єкт з унікальним, дуже чутливим слухом, якщо, знаходячись поруч із ангелом у польоті, добряче прислухається. Звичайно, коли ангел перебуває в матеріальній, тілесній іпостасі. Бо якщо ангел приймає іпостась духу, то рухається беззвучно.

Униз пішов затишний пагорб із птеродактилячим деревом, і перед ангелом, що дзижчав крилами, розгорнулося, іскрячи сонячними відблисками, велике зелене озеро, обрамлене пухнатою зеленню. Над озером снували птеродактилі, його поверхнею переміщалися водоплавні птахи, у його смарагдовій глибині темніли туші траходонів. Дим глянув на свою постраждалу сандалію й з'їхав повітрям, як крижаною гіркою, униз, до води. Летячи над самою поверхнею водойми, він, підігнувши ліву ногу, занурив у теплу вологу праву ступню, щоб струмені, обтікаючи її, змили залишки бруду, і, пробороздивши в такий спосіб десь кілометр водної площини, ледве не спіткнувся об траходонову голову, що раптово виринула із зеленого дзеркала із жмутком водоростей у дзьобі. Трохи не зачепивши качкодзьобу морду сандалією по дзьобі, ангел злетів і, оглянувши взуття, задовольнився чистотою.

Потім під ангелом, що дзижчав крилами, проповзли: рунистий берег; хвойний бір, на одній із галявин у якому краєм ока Дим помітив трапезу анкілозаврів (ці ящери, схожі на гібрид вівці й кедрової шишки, з кісткодробильною булавою на хвості, діловито виїдали соковиту, хрустку смарагдову рослинність); річка, мереживна від острівців, де пляжі як чорна луска покривали тисячі черепак...

І, нарешті, ангел завис над скуйовдженою зеленою щетиною очерету. Тут, в очереті, і таїлося гніздо підшефних ящерів, яких ангели за швидкість бігу й наявність дзьоба (не качинового, як у траходонів, а скоріше схожого на дзьоб черепахи або папуги) називали жвавоногими дзьобоносами.

Гніздо жвавоногих дзьобоносів являло собою горбок із поглибленням, котрий ящери нагорнули з підніжного сміття: засохлої твані, прілого листя, ламаного очерету тощо. Гніздо охороняла самиця, що сиділа поруч, поклавши черево на зігнуті ноги, як курка-несучка. Від хрускоту стебел під сандаліями Дима самиця насторожено підвелася, але побачивши, що це не ворог, а ангел, заспокоїлася й прийняла попередню позу.

— Привіт, красуню, як справи? Уже є що-небудь? — сказав крилатий опікун і, переступивши через хвіст підшефної, заглянув у гніздо. У поглибленні купи сміття спочивали три білосніжних, як крейда, яйця, величиною зі страусове. — Ого! Тріо! От це так! Невже, всі твої?

(Серед тутешніх динозаврів був вид ящерів-стрибунців, жвавих, як кенгуру або тушканчики, самиці яких не обтяжували себе будівництвом гнізд та піклуванням про дітей, а підкидали свої яйця в гнізда інших динозаврів, щоб ті охороняли й піклувалися, отакі ящери-"зозулі". Але їхні яйця були дрібнішими ніж у жвавоногих дзьобоносів, і підкидалися, відповідно, у гнізда дрібніших динозаврів.)

— Ну, молодець! Поздоровляю! А де ж татусь? Мабуть, на полюванні.

Ангел погладив шорстку голову самиці. Вона примружила очі від задоволення, бо майже всякій живій істоті, крім зовсім примітивних, приємні ласкаві погладжування.

Зваживши в руках усі три яйця, Дим записав дані в блокнотик. Шорстка ненька поставилася до цього спокійно; інстинкт підказував їй, що потомству ангел не загроза. Спробувала б якась інша істота не зовсім маленького розміру наблизитися до цієї цінності в гнізді!

Крізь шерех очерету, що колихався від вітерцю, просочилося ритмічне похрускування – хтось по втоптанім у стежку стеблам наближався до гнізда. Самиця, про всякий випадок, піднялася на задніх лапах і насторожилася, витягнувши шию й розкривши ширше очі й ніздрі. І відразу розслабилася й сіла – зачула в хрусткому прибульці коханого кавалера. Густі трати очерету розсунулися під коричнювато-сірою смугастою тушею, і з'явився самець. У пащі він тримав волохату тушку якогось мезозойського гризуна. Нещасна жертва в агонії останній раз дритнула лапкою й сконала. "Смачного!" – прошепотів ангел, відводячи погляд. Ящір байдужо глянув на крилатого опікуна, граціозно наблизився до подруги й із дзьоба в дзьоб передав їй частування. Вона, закинувши голову, розімкнула щелепи, і волохата їжа провалилася в глотку. Захлопнувши пащу, самиця заплющила очі й, витягнувши шию, вильнула головою. У шиї проповз клубок.

– Добре, хлоп`ята, перетравлюйте, а я полетів, – вирішив Дим і, залишивши підшефних у такому положенні, піднісся, дзижчачи, з очерету в піднебесся.

І ледве не зіштовхнувся з ангелинкою на ім'я Зульфель. Ангелинка (тобто ангел жіночої статі) летіла над очеретяним полем у напрямку гуртожитку.

– Опля! – викликнула вона, увільнувши від тарана віртуозним піруетом. – Акуратніше, ангеле мій!

– Ой, Зульфо! Вибач! – зняковів Дим, зависнувши на мигтючих крилах поруч зі знайомою.

– Зрозуміло, задивився на своїх, – усміхнулася та, указавши поглядом униз – на гніздо.

– Ага. Знеслися нині. Аж три яйця! – похваستався він.
– А ти в гуртожиток? Я з тобою.

– У гуртожиток. Тільки, знаєш, я тут неподалік бачила страхозубого падлоїда, що шкандибає в цьому напрямку. Боюся щоб він по гнізду не пройшовся, – попередила Зульфель.

– Де?

– Там, на сході. Он, бачиш – його довбешка темніє.

Тиранозавр Рекс, або, як цих ящерів називали ангели, страхозубий падлоїд, був ще досить далеко від жвавоногих дзьобоносів, виднівся маковим зернятком у зеленій щетині, що простяглася до обрію, але про всякий випадок Дим вирішив віддалити його від гнізда підшефних тварин. Для жвавоногих дзьобоносів зубастий гігант не становив ані найменшої загрози, бо, будучи громіздким, незграбним і тому повільним, не здатний наздогнати й піймати більш швидких динозаврів. Через те й харчувалися страхозубі падлоїди здебільшого падлом, або ж, якщо пощастить, хворими особинами, не гидуючи й братами-тиранозаврами, будучи санітарами природи й канібалами. Однак яйця підшефних Дима могли стати його жертвою, чи то будучи з'їденими, чи то будучи розчавленими ногою важковаговика.

– Давай-но його відтягнемо за пагорбки, – запропонував Дим.

– Давай, – погодилася ангелинка Зульфель, або, як називали деякі друзі й знайомі, Зульфа, граціозно відкинувши із

чола руде волосся.

Дзижчачи крильми, вони перелетіли приблизно три кілометри на схід від гнізда, і зависли над зубастим величезним ящером-падлоїдом, що, стоячи по пояс у зелені, видивлявся та винюхував здобич, вертячи головою й балансуючи важким хвостом. Очерет навколо ящера ворушився, із чого випливало, що біля тиранозавра Рекса шустали дрібніші істоти. Придивившись, Дим із Зульфою зрозуміли: страхозубий падлоїд іде не один, а з дитинчатами. Схоже, це мамуся з потомством. На відміну від лисої мамусі, юні страхозубики були вкриті пір'ям. Адже тиранозаври – ящери пернаті. Тільки коли вони стають дорослими, пір'я випадає.

Ангели переглянулися, узялися за руки, сконцентрували духовну силу, рухом волі скривили гравітаційне поле, і важка туша ящера разом із дитинчатами, відторгнувшись від ґрунту, поплили нагору. Тиранозаври, дорослий та малята, втративши точки опори, запанікували: заклацали щелепами, замиготіли величезними задніми кінцівками й малесенькими передніми, завиляли масивними хвостами, але ці тіпання були безпомічними в невагомості. Парочка, що дзижчала крилами, не розчіплюючи рук, почала переміщатися далі на схід, волочачи за собою скривлення гравітації, у якому, як у невидимих тенетах, борсалися найпотужніші, але далеко не найнебезпечніші (через повільність), мезозойські хижаки.

Утримуючи у висячому положенні десятитонного монстра з більш легкими монстренятами, Дим і Зульфа перелетіли очеретяне поле, кам'яне пустище, пасмо високих пагорбів, і там, кілометрах у двадцяти від гнізда жвавоногих дзьобоносів, опустили страхозубих падлоїдів

серед скель і колючок. У польоті ящери відчули безглуздість рухів, припинили тіпатися й завмерли. Опинившись на твердому ґрунті, зубаста мамуся ще кілька секунд перебувала в остовпінні, потім, пригнувши голову й задержавши хвоста, побігла кудись, важко тупаючи розчепіреними лапами. Пернатий виводок задріботів за нею.

— Готово, — сказала Зульфа. — А тепер — у гуртожиток.

Гуртожиток, до якого прямували Дим із Зулькою, був одним із багатьох розкиданих по всіх континентах земної кулі. Конічний хмарочос, складений із багатотонних кам'яних блоків, був схожий чи то на височенний мурашник, чи то на Вавилонську вежу з картини Пітера Брейгеля Старшого, чи то на гору, обточену велетенським токарським верстатом... Конічна форма дозволяла цьому грандіозному спорудженню зберігатися при досить сильних землетрусах. Як читачеві, можливо, відомо зі священних писань, ангели можуть бути як безтілесними духами, так і приймати тілесну, матеріальну іпостась. Для роботи на Землі їм зручніше було бути матеріальними. А для матеріальних живих організмів на кшталт людей потрібно яке-ніяке житло, який-ніякий дах, які-ніякі стіни, ну хоча б для того, щоб не страждати від опадів, вітру й інших стихій.

Після того як численні ангели, що займаються контролем та коректуванням еволюції життя на Землі в доісторичні часи, доведуть свою роботу до тієї мети, коли не буде необхідності подальшого їхнього масового пере-

бування тут, та ще в матеріальній іпостасі, вони, розібравши гуртожитки до фундаментів, повернуться із земного відрядження на "позахмарні житлоплощі". Фундаменти за мільйони років сховає ґрунт. І люди, які розплодяться на планеті за мільйоноріччя, знаходитимуть фрагменти деяких таких фундаментів, що оголилися з під ґрунту, і гадатимуть: хто, коли й за допомогою якої супертехніки міг так акуратно укласти величезні багатотонні цеглини. Придумують гіпотезу про космічних прибульців-інопланетян, озброєних грандіозними машинами... Ха, інопланетяни! Ха, машини! Це будували звичайнісінькі палеозойські, мезозойські й кайнозойські ангели – крилаті чудотворці, які, за допомогою скривлення гравітаційного поля зусиллям волі, могли без усяких машин піднімати тисячотонні мінеральні брили з такою ж легкістю, з якою звичайна людина підіймає власними м'язами спортивну штангу вагою сімнадцять кілограмів, сто тринадцять грамів і вісімсот двадцять дев'ять міліграмів.

У польоті до гуртожитку Дим і Зульфа встигли обмінятися новинами й анекдотами. Це були анекдоти про зауроподів – гігантських трав'їдних динозаврів. Величезна вага зробила їх істотами дуже неспішними, і ця повільність виглядала великим ледацтвом. Про лінощі зауроподів ангели складали анекдоти. От, для прикладу, один із них:

Два зауроподи хвастаються своєю лінню. Один говорить: "Я такий ледачий, що дрібні пташки в моїх ніздрях, як у дуплах, в'ють гнізда, а мені навіть ліньки пчихнути". Інший відповідає: "Це що. От я, буває, наступлю собі на хвіст, цілий день реву від болю, а зійти ліньки!"

(Зрозуміло, зауроподи могли розмовляти тільки в анекдотах, у реальності вони були безсловесними тваринами).

Рукотворна дірчаста гора – гуртожиток – нагадувала бджолиний вулик. Не формою, а тим, що в неї зліталися й із неї розліталися, дзижчаючи крильми, ангели, ім'я котрим – легіон. Але на відміну від вулика, що має один вхід, конічне спорудження ангелів було поцятковано безліччю отворів, крізь які вони могли влітати й вилітати, не юрблячись і не заважаючи один одному. Зрозуміло, у цьому хмарочосі не було ані сходів, ані ліфтів – істотам крилатим і летючим вони ні до чого.

– Прилетіли. Спасибі за компанію, – сказала ангелінка Зульфа, коли вони з Димом наблизилися до гуртожитку.

– Може, заскочиш у гості? – запропонував опікун жвавоногих дзьобоносів.

– Ой, ні, іншим разом. Я й так через страхозубих падлоїдів на репетицію спізнююся.

– Ну тоді – усього найкращого! Спасибі за допомогу.

– Яка там допомога. Ти й сам би... Привіт Робові. – І ангелінка Зульфа, поправляючи німб, що трохи розтріпався, пурхнула на двісті восьмий поверх, де на неї чекав ангельський оркестр – один із численних колективів гуртожитської самодіяльності. Зульфа у вільний від роботи час грала на арфі.

Дим же попрямував до свого "вікна" на дев'яносто шостому поверсі конуса, де він жив в одному приміщенні з ангелом Робіндранотелем та ручним звірятком. Влетівши в одну з пор рукотворної гори, ангел Дим продзижчав уздовж просторих коридорів крейдової білизни, і впурхнув у свої апартаменти, одну з багатотисячних комірок затишного ангельського "вулика".

Робіндранотель, якого друзі для стислості називали просто Роб, звичайно ж, щось мудрував зі своїм "комп'ютером". (Ні, ця штука, за допомогою якої ангели робили надскладні обчислення, не була людським комп'ютером, це було щось інше, набагато досконаліше. Порівнювати її з людським комп'ютером, це однаково, що найдосконаліший електронний калькулятор порівнювати з дерев'яною рахівницею. Але оскільки в людських мовах немає слів, що означають цю розумну ангельську річ, то задля простоти й зручності читача вживемо людське слово "комп'ютер".)

Квартиру Роба й Дима прикрашали, крім іншого, нев'янучі гарні букети, виготовлені Робом не із квітів, а з пір'я тиранозаврів та інших пернатих динозаврів. Роб збирав пір'я ящерів і робив із них красиві дрібнички. Це було його хобі. Пір'я динозаврів, до речі, відрізнялося від пір'я птахів. Якщо в птахів пір'я широке й плоске, то в динозаврів – вузьке й схоже скоріше на товсті тверді волосини, голки або щетину, ніж на пір'я. Крім букетів із такого пір'я, у житлі було натикане гілля дерев. Не стільки для дизайну, скільки для зручності домашнього звірятка, що тут мешкало, – Геніка, котрий у природі жив переважно на деревах.

Втім, коли Дим повернувся в квартиру, Генік перебував не на гілці, а на підлозі, де, задерши хвоста, життєрадісно полював на таргана, стрибками перепиняючи йому шляхи до відступу. Побачивши Дима, звірок хапнув чорними ручками вусату жертву, вставив комаху в рота, як сигару з ніжками, стрибнув на одяг хазяїна, жваво, перебираючи чіпкими ручками й ніжками, видрався ангельським

хітоном й осідлав Димове плече, ніжно притулившись до шиї ангела й схопивши його за довге чорне волосся.

Геник був прирученим пургаторіусом – мезозойським комахоїдним ссавцем розміром із велику мишу або невеликого щура, з розумними вічками й чіпкими кінцівками, схожими на руки. За десятки мільйонів років нащадки пургаторіусів розплодяться й пануватимуть на Землі. Зрозуміло, мова про людей. Крім гомо сапієнсів, нащадками пургаторіусів будуть також лемури, бабуїни, мартишки, макаки, орангутанги й решта приматів.

Дим урятував цю істотку, буквально вихопивши її з зубастої пащі птеродактиля, вилікував, вигодував (сачком ловив для неї комашок), і звірок, названий Геником, залишився жити в ангельському гуртожитку як свійська тваринка. Геник був не тільки, так би мовити, біологічною прикрасою інтер'єру, не тільки розважав ангелів своєю комічною суєтою, він ще приносив цілком практичну, утилітарну користь – захищав приміщення від тарганів, павуків та інших членистоногих, що слугували йому їжею.

– З'явився, не запилився, Диметрелю? – сказав горбоносий рудий зеленоокий Робіндранотель, не відриваючись від розрахунків "комп'ютера". Він полюбляв називати співмешканця не коротким варіантом ім'я – Дим – як інші друзі, а повним – Диметрель.

– Запилився, треба обмитися, – Дим прогундосив, бо звірок окупував його ніс. Відірвавши від обличчя чіпкого хвостатого вихованця й повернувши його на плече, поцікавився: – Над чим голову ламаси?

– Та так, розраховую оптимальні умови для зміни кольору вусиків в одного з видів клопів. Дивись, що я сьогодні

вранці знайшов. – І співмешканець дістав із шухляди білий кристал. – Гарний, ага ж?

– Дуже гарний.

– А як твої жвавоногі дзьобоноси? Живі?

– Живі. На околицях гнізда прогулювався страхозубий падлоїд із дитинчатами. Ми із Зульфою відкинули його подалі від дзьобоносів. До речі, тобі від неї привіт.

– Спасибі.

– Підшефні нині знеслися: аж три яйця в гнізді! Уявля-
еш, цілих три!

– Це багато?

– Авжеж! Рекорд! Я дотепер і два яйця в гніздах жвавоногих дзьобоносів рідко бачив. Зазвичай – одне.

Геник, тримаючись однією ручкою за волосся ангела, другою стискав таргана. Гризучи цей "смаколик", маленький предок людей, мавп та лемурів поводив великими розумними очима й кумедно ворухив бровами. Дим віді-
рвав від себе чіпкого звірка, посадив на гілку, а сам, скину-
вши хітон і сандалії, увійшов у душову кабінку.

– Робе, а ти ніколи не замислювався, чому в нас, в ангелів, по шість кінцівок – дві руки, дві ноги й два крила, – а в земних хребетних – тільки по чотири, якщо не раху-
вати хвоста? – пролунав крізь плескіт води голос того що купався.

– Не замислювався. Ну, напевно, тому що такі закони еволюції при тутешніх умовах, – промурмотав Робіндранотель, однією рукою маніпулюючи з "комп'юте-
ром", а іншою задумливо почухуючи німб.

– І в наших двійників, які, відповідно до плану, будуть нащадками Геника і його родичів, не буде крил, хоча в ре-
шиті вони мають бути схожі на нас, якщо еволюція пройде

вдало. Зате в тих хто має крила – у птахів і рукокрилих – крім крил є тільки дві лапи.

– Ну й правильно.

– Правильно-то воно, може, і правильно, – говорив Дим, виходячи з душової кабінки й витираючи волосся й пір'я швидковисушуючим рушником. – Але хотілося б більше розмаїтості в цьому аспекті. Для розмаїтості було б цікаво мати на Землі хоч один вид хребетних, котрий крім чотирьох лап мав би й два крила, або крім двох крил – ще й чотири лапи.

– Навіщо це? – зачудувався, уставши від "комп'ютера" і розминаючи гімнастикою всі шість кінцівок, горбоносий Робіндранотель.

– Я ж кажу – для розмаїтості, – відповів Дим, надягаючи чистий хітон.

– Але еволюція ж...

– Крім еволюції, – перебив сусіда опікун дзьобоносів, – є ще й генна інженерія...

– До якої можна вдаватися тільки в надзвичайних випадках, коли мутації та природний відбір ніяк не можуть дати запланованого результату, – заперечив сусід. – Ніякої практичної необхідності в збільшенні кількості кінцівок у земних хребетних не існує. В тебе, Диметрелю, повсякчасно якісь неприборкані фантазії.

– Та ні, це я так, теоретично... – злегка зніяковів Дим.

(До речі, крім ангелів та архангелів, що мали по шість кінцівок, були в ієрархії, так би мовити, летючих чудотворців і істоти, яким надало мати аж по десять кінцівок, тобто які в цьому аспекті переплюнули навіть восьминогів із павуками. Це так звані шестикрилі серафими.)

Домашній пургаторіус, покінчивши з тарганом, спустився з гілки й, не поспішаючи, вийшов із квартири хазяїна в коридор, чи то прогулятися, чи то пошукати нову жертву. Провівши його поглядом, Робіндранотель зауважив:

– Між іншим, сусіди – Йоханаанель із Монтешумелем – вивісили нову стінгазету. Я нареготався. Треба б і нам не пасти задніх. У мене є ідеї для чотирьох карикатур. Ідеї мої – малюнки твої...»

Ну, досить мабуть, міркує Автор Терентопських хронік. Читач, треба думати, одержав деяке уявлення про цей твір та літературні здатності цього дракона Інокентія Карловича. Може, коли-небудь роман «Ангел крейдового періоду» буде виданий у Терентопії. Може, він навіть потрапить у Великий Світ, і ти, безцінний читачу, якщо захочеш, зможеш прочитати його повністю.

Але перш ніж повернутися в чотирнадцятий розділ, до дракона, що перечитує окремі сторінки свого роману, Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга, як обіцяв, повідомить ще дещо про «Ангела крейдового періоду».

«А тим читачам, у яких немає бажання заглиблюватись у такі речі, я не можу дати кращої ради, як запропонувати їм пропустити решту цього розділу, бо я заздалегідь оголошую, що вона написана тільки для людей допитливих і зацікавлених». Це цитата з четвертого розділу першого тому роману «Трістрам Шенді» дотепного Лоренса Стерна.

Автор Терентопських хронік упхнув сюди цю цитату, бо вважає, що тут їй саме місце.

Отже, для початку Автор зауважить, що ангели, вірніше істоти, яких християни називають ангелами, самі себе так, звичайно, не називали. Це слово використане в романі лише тому, що до нього звикли читачі. По-перше, «ангел» – слово грецьке, а вони розмовляли не грецькою, а своєю особливою мовою. А по-друге, слово «ангел» у перекладі з грецької означає «вісник». У священних писаннях дійсно згадуються випадки, коли деякі із цих істот приносили людям ті або інші звістки від Всевишнього. Але, зрозуміло, не всі вони займалися цією справою. Тому називати всіх цих істот ангелами, тобто вісниками, це однаково, що всіх людей поголовно називати листоношами. Але якщо вже існує давня традиція називати їх цим трохи помилковим словом, то пописувачам, у тому числі й Інокентію Карловичу, доводиться використовувати саме його.

– А чи місце ангелам у епосі про лицарів, драконів, чарівників і тому подібних? – питає раптом Ліва півкуля авторського мозку. – Як на мене, про ангелів мають згадувати священні релігійні писання, а не лицарські романи.

– Це точка зору недостатньо ерудованої особи, – відповідає Автор Терентопського, м'яко кажучи, епосу. – Бо ерудований суб'єкт, що читав середньовічні лицарські романи, знає, що там час від часу з'являються, як другорядні персонажі, і ангели, і інші ветхозавітні та євангельські герої. Тож історія літератури показує, що лицарі, дракони і чарівники цілком сумісні у одній книзі із ангелами.

До речі, і згаданих у романі комахоїдних звірків, від яких, як припускають учені, походять лемури, мавпи й люди, ангели називали не пургаторіусами, а інакше. Назву

«пургаторіус» їм дали палеонтологи (зрозуміло, виду гомо сапієнс), не тому, безумовно, що ці звірята використовувалися для миття («пургатор» в перекладі з латини – миючий засіб), а оскільки вперше останки цих тваринок були виявлені ними в місцевості Пургаторі Гілл, що на сході штату Монтана, США.

Як Автор Терентопських хронік уже зауважив на початку розділу, у цьому романі дракон Інокентій Карлович, по-перше, дав свою версію походження драконів. Як читач уже, напевно, здогадався, ангел Дим, будучи цікавим фантазером, не зміг утриматися, щоб не здійснити свою ідею щодо створення хребетної тварини із шістьма кінцівками. За основу він узяв жвавоногого дзьобоноса – невідомого поки палеонтологам динозавра, котрий жив у кінці крейдового періоду й був схожий на гіпсилофодонів, що жили на початку крейдового ж періоду, але був більший за розміром і не травоїдним, а всеїдним. Змінив трохи генотип, щоб у дзьобоноса крім чотирьох лап і хвоста з'явилися два крила, ніби як у птерозаврів. Так виникло єдине на Землі хребетне із шістьма (не рахуючи хвоста) кінцівками (риб, у яких кількість плавців може бути й більшою за шість, урахувати не будемо). Від нього-то, мовляв, і походять крилаті дракони.

По-друге, Інокентій Карлович як би спробував примирити науку з релігією в питанні походження життя. Наука каже, що життя виникло випадково й розвивалося еволюційно внаслідок хаотичних мутацій і природного відбору. Релігія ж – християнство й інші – стверджує, що не було ніякої еволюції, а флора й фауна відразу були створені Вищою Силою або Творцем у нинішньому вигляді.

У романі Інокентія Карловича, як читач зрозумів, йдеться про те, що, мовляв, еволюція дійсно була, тільки відбувалася вона не випадково й хаотично, а згідно з планом Творця, і хід еволюції контролювали й коректували працівники Вищої Сили – ангели. У священних же писаннях немає докладної технології творіння життя, так чому б, мовляв, не припустити, що такою технологією й була еволюція. Якщо вважати, що для Господа немає нічого неможливого, то отже й еволюція можлива. Казати, що еволюція Господові не до снаги – це блюзнірство й святотатство.

Людство творило технічний світ поступово, еволюційно: спочатку винайшло кам'яну сокиру, за тисячі років – колесо і віз. Потім – паровози. Згодом – літаки. Ще пізніше – космічні кораблі. За час – персональні комп'ютери... І це протягом тисячоріч, століть, десятиліть, а не за один день чи один тиждень. Але ж людина створена за образом і подобою Господа, як кажуть священні писання. Із цього напрошується логічне припущення, що і прототип, тобто Господь, творив Всесвіт і життя не одночасно, а поступово, еволюційно.

Що ж до строків творіння, то тут не все визначено. В українській мові є слово «доба», що може означати 24 години, а може означати епоху, залежно від контексту. Знаючи люди говорять, що й у древніх мовах, на яких створювалися священні писання, так само. Тобто інформацію можна прочитати як «світ був створений за сім днів», а можна – «світ був створений за сім епох». Але якщо в добі, у першому значенні цього слова, тільки двадцять чотири години й не годинаю більше, то поняття «епоха», «період»,

і «ера» не обмежені в часі й можуть означати сотні, тисячі, мільйони й навіть мільярди років.

По-третє, у романі «Ангел крейдового періоду» є присутньою досить оригінальна гіпотеза про вимирання динозаврів. Мовляв, динозаври наприкінці крейдового періоду вимерли не від зміни флори, не від епідемії, не від льодовикового клімату й не від падіння комети, як припускають інші гіпотези, а внаслідок масового самогубства. Відбулося це, нібито, через те що ангели, бажаючи прискорити процес інтелектуального розвитку ящерів, зробили якісь маніпуляції з озоновим шаром в атмосфері планети, так, щоб динозаври опромінювалися космічними випромінюваннями певної частоти, що викликають заплановані мутації.

Мабуть, ангелами або й самою Вищою Силою планувалося створити на Землі декілька видів розумних істот. Спочатку – розумних нащадків динозаврів, а потому – розумних нащадків пургаторіусів, себто людей, безкрилих двійників ангелів. І щоб різні види розумних співіснували на одній планеті. Та не так сталося, як гадалося.

Дійсно, мозок у динозаврів став бурхливо розвиватися, вони, покоління за поколінням, стали розумнішати буквально на очах. І дорозумнішали до того, що усвідомили власну нікчемність, упали в песимізм та депресію, і, зрештою, додумалися й до самогубств. Бо надмірні роздуми (підкреслюю: надмірні) – ворог життя. Погано, коли суб'єкт мало думає, але коли думає ЗАНАДТО багато й напружено, теж недобре, бо може додуматись до якоїсь гідоти: чи то до самогубства, чи то до винаходу атомної бомби або іншої зброї масового знищення, чи то до «побудови справедливого й гуманного суспільства» методом не-

щадного уколошкання інакомислячих громадян, чи то до «збирання земель та з'єднання народів» методом війн із численними жертвами, чи то... (Можливо, бувають особистості настільки святі, що навіть надмірні роздуми їх не можуть бути шкідливими. Але щодо решти, історія часто-густо показувала, що надмірні роздуми особистостей не святих, то пак грішних, наприклад так званих вождів, призводять до бід, іноді навіть бід всесвітнього масштабу.) Усього має бути в міру, зокрема й роздумів, бо через надмірність можливі трагедії.

Навіть такі досконалі істоти, як крилаті чудотворці – ангели, з їхніми грандіозними «комп'ютерами», виявилися не гарантованими від глобальних помилок, навіть вони не змогли передбачити трагічних вивертів заумної психіки мізковитих динозаврів. Лише один вид ящерів був застрахований від зайвої самогубної свідомості – крилаті мутанти жвавоногих дзьобоносів, то пак – дракони. Мабуть, ангельський «ген крилатості» додав їм імунітету від надмірних роздумів і як наслідок самогубств. Завдяки цьому дракони, на відміну від динозаврів, дожили аж до нашого часу, правда тільки на дуже специфічних територіях, на зразок Терентопії.

Втім, якщо підійти до питання з наукової точки зору, то динозаври усе ж таки дожили до нашого часу, тільки за десятки мільйонів років вони сильно змінилися, і називаються птахами. Навіть звичайні горобці – це, з погляду сучасних вчених-біологів, теж найсправжнісінькі динозаври. Але оскільки на птахів такі ящери перетворилися ще до вищезгаданих ангельських маніпуляцій із озоновим шаром, то, як і дракони, пернаті літуни уникнули самовбивчих метаморфоз мозку, що згубили решту динозаврів.

Ну й, по-четверте, Інокентій Карлович у романі «розкрив загадку» деяких древніх грандіозних споруджень із багатотонних кам'яних блоків. Відповідно до роману, це залишки фундаментів ангельських гуртожитків.

От такий незвичайний роман утнув такий незвичайний письменник.

— Ці твої сухуваті теревені-коментарі, громадянине Авторе, нагадують довідник чи науково-популярну статтю, а не красне письменство, або, інакше висловлюючись, художню літературу, — дорікає Права півкуля авторського мозку, — і можуть бути нудними читачеві, що жадає художності.

— Так, — додає півкуля Ліва, — коментарі малохудожні й несмішні.

«Але, друзі мої, адже повідомив же я вам ще в першій главі цих заміток, що, можливо, жакливо набрешу. Ну й не заважайте мені», — написав Ф.М. Достоевський у своїх «Зимових замітках про літні враження». Перефразую, каже Автор терентопських хронік, слова класика: але, друзі мої, адже повідомив же я вам ще в першому розділі цього так званого епосу, що місцями він нагадуватиме довідник, краєзнавчий або ще якісь. Тепер у читача два виходи: або, терпляче поглинаючи подібні сухуваті й не дуже художні теревені, продовжувати читання, хоча б із бажання дізнатися розгадки викрадення драконячого яйця, або викинути до біса цю книжку й ніколи не довідатися, хто й навіщо організував крадіжку, як велися розслідування й пошуки, й чим усе закінчилося.

— Або третій вихід, — прилучає Права півкуля, — ігноруючи та байдужо пропускаючи такі нудні авторські

коментарі та теревені, читати лише ті фрагменти, котрі читачеві цікаві.

— Так, до речі, саме це я і мав на увазі, — бовкає Автор, — втуливши на початку коментарів цитату з «Трістрама Шенді» Лоренса Стерна.

ЩОСЬ ЧОТИРНАДЦЯТЕ

Викрадення в Абрикосовій

(продовження)

Отже, Інокентій Карлович, схилившись над заповітною папкою, переглядав і, якщо треба, коректував деякі сторінки роману «Ангел крейдового періоду», коли зовні печери прошумів розкотистий гуркіт. Це що ще за залпи? — зачудувався дракон і, поклавши папку на клавесин, пішов до виходу.

Висунувшись із підземелля, екскурсовод виявив, що метеорологічна обстановка різко перемінилася: небо від обрію до обрію запнулося темною повстю хмар, що місцями висвітлювалися кострубатими іскрами блискавок. Ну, природно, осінь же як-ні-як. Напевно, туристів сьогодні вже не буде, подумав крилатий очкарик, розвертаючись для повернення до рукопису, і тут краєм ока «засік» рух на пологому схилі пагорба. Це дорогою з Жорикбурга до Каменіани переміщався вершник. Інокентій Карлович згадав дзвінок Грошенятка й затурбувався:

— Лицар. До мене? Знову доведеться битися?

Наїзник зупинився біля розвилки доріг, мабуть, прочитав вказівник, і його кінь дійсно повернув до Гірчичних печер. Засмучений дракон, склавши на грудях лапи, став чекати на незваного гостя.

При наближенні лицаря, Інокентій Карлович у колірній гамі його голови розрізнув зокрема помаранчеву та зелену барви.

Невже, сторопів екскурсовод, поправляючи окуляри на шорсткій морді; отакої, так це ж сам... Нівроку! От кого

мав на увазі Джульєт Дездемонович, говорячи «найвідоміший лицар, велика цяця». Дійсно, велика цяця й найвідоміший лицар, бо глава держави, дійсно, теж є лицарем, і вже його-то знають усі в країні, навіть ті, хто лицарством не цікавиться. Тільки що ж йому від мене треба?

Рудобородий король Жорик Дев'ятий, одягнений у доспих без шолома, малиновий плащ і зелену корону, верхи на білому жеребці на кличку Цезар під'їхав пологим схилом цього каменіанського пагорба до входу в Гірчичні печери й зупинився перед Інокентієм Карловичем.

— Добридень, Ваша Величносте! — сказав дракон-очкарик.

— Здрастуйте, Інокентію Карловичу, — вимовив у відповідь монарх. — Якщо ви не проти, я б хотів із вами поспілкуватися.

— Ласкаво прошу, Ваша Величносте. Я до ваших послуг. Сподіваюся, настільки спішна справа, що примусила Вашу Величність нанести мені візит, незважаючи на несприятливу погоду, не пов'язана з моїми прогрішеннями? — насторожено поцікавився печерний екскурсовод.

— Та ні, навпаки, — відповів рудобородий монарх, сходячи із Цезаря. — А щодо погоди: коли я виїжджав із замку, було ясно, сонячно, а дорогою раптом небо заволоклося хмарами. Схоже, не уникнути грози.

Начебто на підтвердження цього прогнозу, траурна небесна вата сипонула холодною вологою під акомпанемент залпу небесної електрики. Візитер та хазяїн метушливо вкрилися від раптового душу під навісом печери.

Інокентій Карлович, дивлячись на краплеспад, мимоволі ледве чутно продекламував:

Купав дощ луки та пер, линув
Із хмар, що мали колір сталі.
До корінь кваплячись, перлини
Картечню крони протикали.

— Добре, — прокоментував чотиривірш Його Величність. — Який поет склав?

— Це не поет, — зніяковів дракон, — це так... моя імпровізація.

— Талановито.

Якщо ти, безцінний читачу, досить уважно прочитав розділ перший (то пак щось перше) за назвою «Введення в, так би мовити, терентопознавство», то тут міг би сказати, мовляв, якщо дощило, то король мав можливість шмокиконити (бо ж це діяння називається терентопським словом «шмокиконити» тільки в тому випадку, якщо відбувається під час дощу). А якби був град, то король, мовляв, міг би гриньмасялити. Однак Жорик Дев'ятий не шмокиконив. І гриньмасялити би не став. Принаймні в присутності підданих. Оскільки, чесно сказати, шмокиконення й гриньмасялення не належать до категорії хорошого тону. Про це терентопський віршотворець Франческо Губанедурський навіть написав чотиривірш «Правило етикету», що з тим віршиком читач зможе ознайомитися в щосі сорок третьому «Народний людожер». Жорик же Дев'ятий дотримувався, або принаймні намагався дотримуватися правил хорошого тону, тому що голові держави бажано бути прикладом для громадян.

Струсивши із плаща краплини й прив'язавши Цезаря до куща глоду біля входу, коронований лицар, запрошений крилатим гідом, пройшов углиб земної порожнини.

Після того як король висловив захват красотами цього туристичного об'єкта, зауваживши, що тут колись уже був, давно, ще до одруження (але тоді печера не справляла такого феєричного враження: була брудною і темною; а тепер он які чистота й ілюмінація, сказав монарх), він перейшов до суті відвідування:

— Мій візит, Інокентію Карловичу, викликаний подією, котра нещодавно сталася з вами. Свідки з таким захватом розповідали про це дійство, що це наштовхнуло мене на певну ідею.

Йому вже доповіли про мій учорашній фортепіанний концерт у Стайні Оперы та Балету, здогадався дракон.

— Приготувати чай? — запитав він гостя.

— Не відмовлюся. Я чув, у вас чай якийсь особливий, із цілющих трав.

Ну, ясно — Жорик мав бесіду із Джульєтом Дездемоновичем; крім Грошенятка йому ніхто не міг про мій чай розповісти, подумав печерний житель, беручи з тумбочки чайник, і запросив відвідувача сідати. Подякувавши, глава держави сів в одне із крісел, які екскурсовод мав у печері спеціально для утомлених туристів.

Крім цих десяти фотелів, печерні меблі були представлені табуреткою, котру хочеться назвати табуретиськом, великою й міцною, збитою спеціально для настільки великого сідока як дракон; столом, який виконував функції й кухонного й письмового; за яким дракон і готував страви, і їв, і друкував на машинці; книжковими стелажми з бібліотекою Інокентія Карловича; тумбочкою, на якій розташовувався телефон, а усередині посуд; і шафкою для ганчірочок, серветок та іншого дріб'язку. Речі були простенькі, недорогі.

Ці меблі, крім табуретки, що її дракон сам змайстрував, та сімох крісел, придбаних вроздріб в різний час в різних місцях, печерний екскурсовод отримав за об'явою безкоштовно, бо вони були не нові і їхні колишні власники хотіли їх щонайшвидше позбутися, аби звільнити місце для новіших, модніших.

Перебував тут, як читач знає, і клавесин. Цей музичний інструмент був найрозкішнішою річчю в скромній обстановці драконячого житла.

Комплекс Гірчичні печери являє собою аж дев'ять печер, з'єднаних нерукотворними тунелями. Одну з печер – найменшу – дракон використовував як житло, інші вісім просто демонстрував туристам.

– Отже, про справу, – продовжив король, спостерігаючи, як хазяїн печери обполіскує чайник і наповнює його водою з печерного струмка. – Свідки, як я сказав, будучи в захопленні, з таким ентузіазмом говорили про це, так би мовити, видовище, називаючи його «грандіозним шоу», що я подумав: але ж дійсно могла б вийти прекрасна вистава, якої ніде у світі більше не побачиш. Це залучило б сюди ще більше закордонних туристів з їхньою валютою, а це підвищило б добробут терентопського народу й, звичайно, особисто ваш.

– Якщо я правильно вас зрозумів, Ваша Величносте, ви пропонуєте мені давати концерти? – прямо запитав Інокентій Карлович, ставлячи чайник на електроплитку, котру включив у розетку, з'єднану довгим проводом з міні-електростанцією на печерному струмку.

– Концерти? Так. Хоча я б назвав це не концертом, а виставою, шоу, видовищем. Партнером можете вибрати будь-якого з лицарів Напівкруглого Столу.

– Партнером? Яким партнером? До чого тут лицарі?
– Ну як же! У цьому ж і весь сенс! А як же без лицаря?
– Стоп, Ваша Величносте, ви про що, власн , говорите?

– Так про бій же, про вашу, так би мовити, битву з Аркадієм. Про те, який захват це видовище збудило в японських туристах. Вони ж бо подумали, що це шоу спеціально для туристів. І я не став спростовувати та переконувати їх, що це не так. Позавчора я мав зустріч із тими японцями, бо ж це перший раз у терентопській історії до Терентопії потрапили японські туристи.

– Аааа, – розчаровано промурмотав Інокентій Карлович.

– Показові лицарські турніри де-не-де в Європі ще можна побачити, хоча там не справжні лицарі, а каскадери, або аматори рольових ігор, а от битву справжнього лицаря зі справжнім драконом ніде, крім Терентопії, не побачиш. Це може бути грандіозною виставою, із драматургією, музикою, піротехнікою. Туристи просто засиплють нас валютою! Один з японців знімав ваше з Аркадієм протиборство на відеокамеру. Я бачив цю зйомку, він мені показав. Трохи сумбурно, але якщо прорепетирувати, то буде просто чудово.

(Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга, додасть до слів Жорика Дев'ятого трохи інформації щодо згаданого відеоролика.

У гурті японських туристів, що приїхали на екскурсію до Харкова і неочікувано здійснили екскурсію ще й Терентопським королівством (про те як закордонні туристи потрапляли з Харкова в Терентопію, Автор повідає в шістнадцятому розділі), був парубок на ім'я Тейносуке

Янагіматі. Він мав відеокамеру, і знімав те, що вважав цікавим, вартим уваги. Саме він і зафіксував на відео битву лицаря Аркадія зі драконом Інокентієм Карловичем. Був цей Тейносукє студентом факультету кінематографії, учився на кінорежисера. (Харків його зацікавив, бо в цій місті свого часу мешкав Олександр Довженко, що його кінокартини цей студент вивчав у своїй альма-матер).

За кілька років, закінчивши навчання, він зніме повнометражний ігровий кінофільм «Токіо реготу не вірить». І в цю стрічку вмонтує кадри, зняті біля Гірчичної печери, як сновидіння одного з героїв. Фільм «Токіо реготу не вірить» потрапить на якийсь міжнародний кінофестиваль, де режисерові Тейносукєєві Янагіматі журі присудить приз за спецефекти, бо вирішить, що сцена із драконом — це анімація, або комп'ютерна, або найдосконаліша лялькова. На прес-конференції японець доводитиме, що це не анімація, а щирісінька хроніка, і дракон справжній. За це журналісти теж нагородять його призом, із формулюванням «За почуття гумору». Режисер наполягатиме на своєму, і, зрештою, журі й журналісти, брудно вилаявшись, відберуть у нього призи, кричачи, що він уже всіх «задовбав» брехнею про існування драконів.)

— Я дякую за надану мені довіру, Ваша Величносте, але бій — це не мій стиль і не моя стихія. Мені це не цікаво й огидно, тому, на жаль, вимушений відмовитися. Отут недалеко живе дракон Щелепенко. Можливо, йому така робота підійде. А я — ні.

— Щелепенко? Чув. Він, здається, дуже заводний. Розійдеться — лицаря мені покалічить. У цій ділі потрібна не забіякуватість, а творчість. А ви, я знаю, особистість дуже творча — книги пишете, малюєте, музику складаєте. — (А

він ґрунтовно розпитав про мене Джульєта Дездемоновича, подумав Інокентій Карлович). – Підійдіть до цього не як до бою, а як до театру. Тут можна проявити себе й у якості сценариста, і в якості актора, і в якості режисера, і в якості художника-декоратора, і в якості композитора тощо. Суцільна творчість. А партнером можете взяти хоч Річарда Левове Копито. Він людина більш-менш культурна, навіть в оперу ходить, ви ж знаєте.

Чайник свистом заявив про своє закипання. Дракон мовчки добув із тумбочки керамічний заварювальний чайничок і дві чашки, виставив на стіл. Білий посуд був прикрашений зображеннями синіх єдинорогів, що типово для посуду, виготовленого на Апчхиградському заводі керамічних виробів. З тумбочки ж крилатий екскурсовод взяв ще й металеву кубічну банку з-під якихось стародавніх цукерок, у якій він тримав свій «ексклюзивний» чай, витяг із неї пазурами щіпку сушених трав, кинув у заварювальний чайничок і залив окропом із чайника металевого. Відразу пахнуло запашним ароматом.

– А із чого ваш чай? Запах-то, запах! – Гість із задоволенням всмоктував смачну пару ніздрями.

– Це суміш із дев'яти місцевих рослин, скомпонованих у певних пропорціях. Якщо хочете, можу вам надиктувати рецепт. До чаю можу запропонувати варення з папороті, зацукровані жолуді, і лікер з ягід глоду.

Король вибрав лікер, і крилатий очкарик наповнив одну із чашок густою бурштиновою рідиною із пляшки від шампанського. В асортименті драконячих десертних ласощів власного виготовлення були й інші солодощі: мармелад із пуголовків, зацукровані хрущі, варення з павуків... Але знаючи, що люди до таких делікатесів чо-

мусь ставляться гидливо, дракон не став їх пропонувати. В іншу чашку хлюпнув заварку й долив окропом. Потім вимовив:

— Усе це, може, й заманливо, Ваша Величносте, але я настільки пацифіст, що навіть у мистецтві не люблю баталій. Я не читаю книг про бої, не дивлюся кінобойовиків, не можу терпіти насильства, навіть естетизованого. Імітації насильства можуть бути цікавими особистостям войовничим або схильним до садомазохізму. А я не такий. Я анти-войовничий громадянин. Через те навіть просто грати в битву я не можу й не хочу.

— Ммм! Просто диво! — похвалив Жорик, відсьорбнувши чай з однієї чашки й потягнувши лікер з іншої. — Сполучення смаку цього чаю й цього лікеру — це щось фантастичне! Правду кажуть, що якщо особистість талановита, то вона талановита різнобічно. Упевнений, що якби Моцарта батьки не посадили за рояль, а сунули в руки олівці й фарби, то він став би непоганим художником, а якби прилучили до сковорідок і каструль — талановитим кухарем. Якщо розвинене почуття гармонії, то воно виявить себе в будь-якому виді діяльності. Як в оповіданні Артура Конан Дойла «Випадок із перекладачем» слушно зауважив Шерлок Голмс: «Артистичність, коли вона в крові, закономірно приймає найдивовижніші форми». Це я до того, що в приготуванні напоїв ви так само талановиті, як і в музикуванні, про що я знаю з чуток.

Інокентій Карлович подякував за таку оцінку його рідких добутків, і на пару хвилин смакування оних випала пауза. Потім монарх знову заговорив:

— Терпіти не можу бути нав'язливим, але, з вашого дозволу, висловлю ще один аргумент. Як ви вже, напевно,

зрозуміли, я балакав зі співробітниками туристичного агентства «Рятівна Бджола». І, вибачайте, довідався, що зарплатня у вас не така вже й велика. За ту роботу, що я вам пропоную, ви одержували б у десять разів більше.

– Я не з тих, хто заради грошей готовий на все. Моє ставлення до грошових купюр не набуло форми жагучої любові із самопожертвою, – сухо відповів крилатий екскурсовод. – На мої скромні матеріальні запити мені вистачає, а розкоші я не люблю.

– Я знаю, що ви безсрібник і аскет. Але творче життя теж вимагає певних матеріальних витрат. Наприклад, ви складаєте музику. Вам би дуже придалася сучасна музична студія з комп'ютерами, інструментами, магнітофонами... Ви б могли допомагати й іншим молодим композиторам. Або література. Маючи більше грошей, ви могли б самі видавати свої книги, не утруднюючи себе пошуками спонсорів і меценатів. Та чи мало... Зрештою, маючи гроші, можна допомагати хворим і бідним, а це шляхетно й духовно. До чого тут розкіш? – просторікував гість у зеленій короні, постукуючи нігтем одну із чашок.

– Звичайно, гроші у сучасному світі – річ поки що корисна, – погодився дракон. – Але я співчуваю тим істотам, які заробляють їх, займаючись нелюбимою справою, і не хочу опинитися в їхньому числі.

Глава Напівкруглого Столу й держави допив чай. Акустика в Гірчичних печерах була такою, що шуми, котрі проникали зовні, багаторазово відбиваючись від стін нерукотворного тунелю, досягали житлової порожнини; так що перебуваючи в глибині пагорба, у десятках метрів від входу, можна було прекрасно чути не тільки лемент людини перед отвором (наприклад, лицаря Аркадія), але й менш

різкі звуки: шум вітру, цвірінькання пташок, скрекіт коників... Зараз шум зовні сповіщав, що дощ хльостає щедро, салютуючи собі розгонистими гіллястими електричними іскрами. Активність стихії була схожа на нещадний розстріл землі, що його небо здійснювало за допомогою вогненних стріл і водяних куль.

— Ще чаю? — запропонував хазяїн.

— Так, мабуть. Дуже смачно, — погодився гість. — До того ж, у печері у вас не тепло, і гарячий чай досить доречний... Що ж, виходить, моїй ідеї не здійснитися? Дуже шкода.

— Ну чому ж, — підбадьорював короля Інокентій Карлович, наповнюючи чашку заваркою й окропом, — я, слава Богові, не єдиний дракон у Терентопії, є й інші кандидати. Я готовий допомогти написанням сценарію й музики до такого шоу, художнім оформленням та іншими творчими моментами, але для безпосередньо бойових дій, тобто їхньої імітації, треба запросити когось іншого. Певен, серед наших драконів знайдеться охочий до такої роботи... А що стосується печерного мікроклімату: так, звичайно, тут прохолодно. Печера є печера. До того ж — з печерним струмком. Але мені такі умови підходять. Дракони ж споконвіку живуть у печерах.

— Але така вогкість зовсім не годиться для книг і музичних інструментів, — заперечив рудобородий монарх. — Я бачу, у вас непогана бібліотека й чудовий клавесин, але в такій вологій атмосфері вони рано або пізно приречені на гниття. Ось у тій печері, що побудована в моєму зоопарку, набагато сухіше, там би вони добре збереглися.

Це була правда. Інокентій Карлович і сам думав про шкідливий вплив вогкості на бібліотеку й інструмент, але у звіринець...

— Знову про зоопарк, — вимовив екскурсовод трохи прохолодним тоном. — Зрозумійте, Ваша Величносте: розмовляючі дракони — такі ж громадяни, як і люди. Ви ж самі указ писали про повну рівноправність. І раптом рівноправному громадянину пропонують бути експонатом зоопарку. Це тільки покійний Грицько міг погодитися, тому що алкоголік за горілку готовий на все. Це ж принизливо. От якби вам запропонували стати експонатом звіринцю, як би вам це сподобалося?

— Це просто до речі бовкнув, — зніяковіло сказав коронований лицар. — Я розумію. Шкода, що споконвічних нерозмовляючих драконів у нас не залишилося.

— Завдяки панам лицарям, — дав репліку Інокентій Карлович.

— Так, на жаль, — погодився монарх. — Якби я жив у ті часи, я б не допустив повного винищування нерозмовляючих драконів. Бо й небезпечні хижаки мають право на існування. У Великому Світі тепер навіть левів і тигрів охороняють від винищування відповідні міжнародні організації. Не допустив би, можете мені пові...

Його заглушило розпачливе волення:

— Інокентію!!! — прогорлав раптом хтось нелюдським голосом. Не людським, а драконячим. І були в цьому голосі такі надриг і туга, що мороз дерся по шкірі.

І шерехатий екскурсовод, і його вінценосний гість миттю обернулися на вухороздираючий крик.

На корявих стінах тунелю заметлялася велика тінь, і в печеру ввірвався другий дракон, спливаючи дощовою водою.

– Що трапилося, Агнесо?! – вигукнув Інокентій Карлович, спостерігаючи на морді того що ввірвався (вірніше – тієї що ввірвалася, бо це була самиця) цілковите сум'яття почуттів. Це людям тільки здається, що в драконів майже немає міміки, самі ж дракони розрізняють на мордах один одного найтонші почуття.

– Наше яйце! Його вкрали!!! – гірко проревіла драконія (так Автор називатиме дракона-самицю), що в запалі своїх переживань навіть не звернула уваги на присутність глави держави.

– Що?!! Викрадено драконяче яйце?!! – підхопився король. – О, Господи!!!

Така звістка була неочікуваною, неначе Грімм з ясного неба. Навіть неначе обидва Грімми з ясного неба – Якоб та Вільгельм. Проте у часи братів Грімм – всесвітньо відомих казкарів – люди вже літали у ясному небі на повітряних кулях. Тож правильніше буде сказати, що звістка про викрадення яйця була ще більш неочікуваною, ніж Грімми з ясного неба.

Щоб зрозуміти, чому ця крадіжка справила на государя настільки сильне враження, що він здригнувся й сполотнів, треба знати основний принцип співіснування Терентопської держави з Великим Світом. А ця велика тема заслуговує на окремий розділ. Це буде шістнадцятий розділ, що, як і п'ятнадцятий, виявився всередині чотирнадцятого, котрий все ще не закінчений...

ЩОСЬ ШІСТНАДЦЯТЕ

Підпільна країна

У всіх частинах земної кулі є свої, навіть іноді дуже цікаві, інші частини.

Козьма Прутков, «Плоди роздуму».

XVI-XX сторіччя.

Як уже говорилося, Терентопія сусідить із містом Харковом – великим населеним пунктом на північному сході України. Точніше сказати, з Харковом сусідять ті оббиті чорним дерматином двері, за допомогою яких можна переміститися в Терентопію, що розкинулася десь в інших вимірах.

При цьому Терентопська держава на століття давніша за це місто; принаймні в цьому певні усі терентопські історики. Місто Харків як таке виникло лише в XVII столітті (нашої ери, додасть Автор про всяк випадок, тому що деякі міста виникали в XVII столітті до нашої ери). Тобто археологи говорять, що поселення на території нинішньої Харківщини були ще в часи полювання на мамонтів; і в часи Київської Русі там жили люди. І все-таки перші документальні згадування про місто Харків відносяться, повторює Автор, до XVII століття; звідти харків'яни й ведуть відлік.

А от Терентопська держава, вважають більшість терентопських же істориків, виникла в часи Київської Русі, десь в X або XI столітті, а може, і раніше. На жаль, прадавня історія цієї дивної країни аж до XVI сторіччя, до

часів Мирополка Романтика, майже невідома навіть тамтешнім історикам, бо старовинні літописи таємничим образом колись зникли: будучи чи то спопелілими пожежами, чи то втопленими повенями (що в сухопутній Терентопії, втім, мало ймовірно), чи то віднесеними вітром, чи то знищеними зловмисниками. Тим більше невідомо, коли і як виникла ця країна й чому вона опинилася в інших вимірах за чарівними дверми. Є різні гіпотези.

Наприклад, непрофесійний історик, тобто аматор у цій царині, Бізончик Солом'яний, що працює бібліотекарем у столичній бібліотеці імені Сіда Ахмета Бен-Інхалі, склав наступну гіпотезу. На його думку, до того, як прадавній Київ очолили князі Дір і Аскольд, крім відомих історикам племен (полян, сіверян, суличів, радимичів, дреговичів, бужан, дулібів, лутичів, тиверців, древлян тощо, що пізніше об'єдналися за назвою русичи), жило там, мовляв, і невідоме історикам плем'я терентопів. Внаслідок якоїсь природної катастрофи – чи то вибуху невеликої комети в атмосфері Землі, чи то виверження магічних енергій із глибини надр, чи то... – територію, заселену цим племенем, було відкинуто в інший простір, а поміж тим простором і цим (так званим Великим Світом) утворився тунель-пуповина, пізніше оформлений як звичайні двері.

Це переміщення, мовляв, виявилось на руку терентопам, адже для Великого Світу вони як би щезли, і в такий спосіб уникнули необхідності платити данину, що ту необхідність нав'язав іншим племенам скандинавський конунг Халги, більш відомий як князь Олег Віщий, котрий запанував на Русі. І, мовляв, завдяки тому, що терентопці ніколи нікому ніякої данини не платили, вони (на відміну від росіян, чий предки платили данину то варягам, то кия-

нам, то татарам, то...) залишилися волелюбними незалежними людьми без так званої холопської жилки в національній вдачі.

А професор історії з Жорикбурзького університету Юлій Акакійович Засунь-Огли висунув гіпотезу (засновану, втім, як він сам чесно зізнався, лише на його сновидінні), що засновником Терентопського князівства був якийсь позашлюбний син Великого князя Київського Володимира Красне Сонечко. Цей син, ім'я якого історія, мовляв, не зберегла, попросив татуса подарувати йому одне із князівств, так само, як той дарував князівства іншим своїм численним синам. Але оскільки цей нащадок був незаконнонародженим, та й взагалі був більше схожий на дружинника Олешу Поповича, ніж на Володимира, і князь сумнівався у своєму батьківстві, то цей син був посланий київським владарем подалі. Так, подалі на схід; мовляв там є землі, що пустують, бери скільки зможеш і облаштовуй нове князівство.

І цей княжич із невідомим іменем, згрупувавши навколо себе соратників і однодумців, вирушив із Києва на схід. У процесі переміщення цей колектив зазнавав агресії з боку всіляких печенігів, хазарів, половців та інших недоброзичливців. І тоді, мовляв, княжич звернувся до волхвів-кудесників (давньоруських чародіїв, що володіли могутнішими магічними знаннями й здатностями, ніж нинішні чарівники), які також були серед очолюваних ним переселенців: мовляв, зробіть так, щоб нове князівство, яке ми побудуємо, було невразливим від усіляких злих кочівників та інших ворогів. І за те, що княжич не кривдив волхвів, як його батько Володимир, який, прийнявши християнство, оголосив їх суб'єктами зайвими й непотрі-

бними, кудесники чи то відкрили княжичеві із соратниками хід в інші виміри, де землі були не гірше, чи то самі ж ці інші виміри й створили.

Коротше кажучи, ці осадчі пройшли крізь чудесний прохід в інший світ, і заклали перше поселення, яке згодом стало містом Великі Дрібки – столицею Терентопського князівства. Така, повторює Автор, гіпотеза Юлія Акакійовича Засунь-Огли.

Але, правду сказати, і гіпотеза Сергія Васильовича Трампа, більш відомого під іменем Бізончик Солом'яний, і гіпотеза Юлія Акакійовича Засунь-Огли, і інші гіпотези про походження Терентопії, висмоктані скоріше з пальця, ніж з об'єктивних фактів. Як було в дійсності – ніхто поки не знає. Терентопські історики планують у майбутньому провести докладні археологічні розкопки в місцях найдавніших поселень, сподіваючись, що це прояснить давню історію цієї країни.

А от історію Терентопії з XVI століття, із часів Мирополка Романтика, терентопці знають досить добре – літописи та інші документи тих часів збереглися.

Мирополк Романтик народився в 1538 році й прожив до 1616. Тобто був сучасником Франсуа Рабле, Мікеланджело Буонарроті, Джордано Бруно, Мігеля де Сервантеса, Лопе де Веги, Вільяма Шекспіра й деяких інших геніїв епохи Ренесансу. Втім, прізвисько Романтик йому дали терентопські історики на початку XIX століття; сучасники його так не називали, хоча, можливо, і вважали таким. Сучасники йменували його просто князем Ми-

рополком, а потім королем Мирополком, без прізвиськ; ну або Мирополком Добромисловичем, тому що його батьком був князь Добромисл Мисливець.

В 1556 році, після смерті Добромисла, Мирополк зі-йшов на престол і став князем всія Терентопії. Прокняжи-вши всього рік, молодий правитель загорівся бажанням пі-знати Великий Світ. І будучи захоплений цією ідеєю, вирі-шив вирушити в закордонні мандри. А керувати державою на час своєї відсутності доручив бояринові Філофею Ріпі, своєму мудрому наставникові й кращому другу свого бать-ка.

Отже, 21 квітня 1557 року князь Мирополк із невели-ким колективом підданих-помічників вийшов крізь Державні Двері з Терентопії у Великий Світ, і рушив у західному напрямку. Перетнув ті землі, які колись належа-ли незалежній Київській Русі, а тепер були частиною Вели-кого князівства Литовського, і заглибився в Європу.

За десять років він з'їздив майже всенюку Західну Європу, вивчив багато європейських мов, включно з прадавніми – латиною і давньогрецькою, побачив багато славетних людей і зібрав хорошу бібліотеку, у якій, крім іншого, виявилось й чимало лицарських романів.

В Іспанії познайомився з молодою людиною з єврейським корінням на ім'я Мігель, досить розумною й ці-кавою особистістю; подовгу розмовляв із ним на тему ли-царства й шляхетності. За роки цей Мігель напише геніальні книги про лицаря Дон Кіхота.

В Іспанії ж князеві зустрівся чотирирічний вундеркінд на ім'я Лопе Фелікс, якому Мирополк передбачив велике майбутнє. І дійсно, коли хлопчик виросте, він стане ви-датним письменником; складе «Собаку на сіні» і ще дві ти-

сячі із гаком п'єс у віршах, а також романи, поеми, вірші й новели.

Навіть в однорічній дитині на ім'я Вільям, яку Мирополк мимохідь побачив в англійському містечку Стратфорд-на-Ейвоні, терентопський князь зумів розпізнати задатки майбутнього генія. Ти, безцінний читачу, звичайно здогадався, що це маля згодом напише «Гамлета», «Сон літньої ночі», «Бурю» та інші геніальні п'єси, а також поеми й сонети...

А от з метром Франсуа Рабле князеві, на жаль, не довелось зустрітися, бо французький геній, книги якого Мирополк, звичайно ж, придбав для своєї бібліотеки, помер коли Мирополку було п'ятнадцять років, тобто за чотири роки до початку цієї подорожі. Перебуваючи в Парижі, терентопський мандрівник відвідав могилу дотепного письменника й за сумісництвом священника, лікаря, ботаніка й археолога; поклав з повагою на надгробок червону троянду...

Коротше кажучи, досить помандрувавши, Мирополк із обозом повним книг повернувся до чудесних дверей (котрі в ті давні часи були цілком дерев'яними, без чорного дерматину або якоїсь іншої оббивки). Ввійшовши в Терентопське князівство, він із жалем довідався, що боярин Філофей Ріпа, котрий його тимчасово заміщав, віддав Богові душу, а його синок Яким Ріпа оголосив себе ні більше ні менше як князем Терентопії. Мирополка Яким обізвав самозванцем, і не побажав віддати йому вінець і владу. У зв'язку із чим відбулася бойова заварушка, якій історики дали назву «Перша громадянська війна»; котра завершилася тим, що Яким опинився в руках ката, а Ми-

рополк повернув князівський престол і став знову працювати правителем.

У вільний від керування державою час він читав зібрані в Європі книги, у тому числі романтичні лицарські романи, і просочувався лицарським духом.

Що ж стосується того регіону Великого Світу, де перебували Державні Двері, що той регіон колись являв собою безлюдний дикий лісостеп, то там стали з'являтися поселення, так звані слободи, тому й великий цей край одержав неофіційну назву Слобожанщина. Ці терени заселяли переселенці – біженці-українці із заходу, що рятувалися від свавілля польської шляхти.

Терентопія ж у цей період із волі Мирополка, що начитався лицарських романів, була з давньоруського князівства перетворена на лицарське королівство за книжковими зразками. Про що Автор уже розповідав докладніше в розділі п'ятому за назвою «Доморосле лицарство».

Перш ніж продовжити, Автор скаже те, що з безпам'ятності не сказав на початку: незважаючи на те, що в цьому розділі згадуються конкретні імена й дати, Автор категорично не рекомендує використовувати його як навчальний посібник з історії, й посилатися на нього в працях з краєзнавства. Категорично!

У середині сімнадцятого сторіччя, коли Терентопською державою керував король Вавило, син короля В'ячеслава й онук Мирополка, з іншого боку Державних Дверей, у Великому Світі, у дикім полі, там де річка Харків зливається з річкою Лопанню, була побудована

маленька дерев'яна фортеця для захисту від кримських грабіжників. І найменували цю фортецю за назвою однієї із цих рік.

З тих пір Харків, який згодом виріс із маленької фортеці у велике місто, був сусідом чарівних дверей, що ведуть в чудесне королівство, але нічого про це сусідство не знав, у той час як Терентопія знала Харків як свої п'ять пальців, тому що багато терентопців навідувалися у Великий Світ.

— Незлагодженість виходить! — подає голос Права півкуля авторського мозку (внутрішньочерепний, звичайно, голос, зовні нечутний). — По-перше, важко повірити, що жителі Харківщини так-таки й не натикалися на ці двері. Якщо це були двері для людей, а не, скажімо, комах, значить, вони не були такими мікроскопічними, щоб людина могла через них переступити, не помітивши. Та ти, Авторе, сам у першій главі писав, що крізь ці двері протягом століть туди забрело стільки різного народу, що Терентопія стала країною багатонаціональною. По-друге, якщо в королівство навіть приїжджали туристи з далекого зарубіжжя, хоча б ті ж японці, то як же Великий Світ, і особливо харків'яни, могли нічого про Терентопію не знати?!

Так, питання доречне й вимагає роз'яснення.

Звичайно ж, люди з Великого Світу іноді виявляли ці двері, хоч вони й укриті заростями колючих кущів. Більшість тих, що виявляли, просто знизували плечима, дивуючись: навіщо комусь знадобилося отут установити цю річ; і проходили повз. Але були оригінали, які побачивши двері в заростях, відчиняли їх (напевно розуміючи, що користі в цьому немає, адже якщо відкрити двері у чагарнику, то за ними виявляться все ті ж кущі; просто руки в

диваків свербіли щось порухати). І виявляли, що пейзаж, котрий даленів крізь відкриті двері, відрізнявся від того, що їх оточувало. Щоб зрозуміти отакий феномен, заінтриговані проходили у цей отвір. І опинялися в іншому світі, що місцями нагадує казку. Цих дверіпроходців можна умовно розділити на три категорії:

1) Деяким, що потрапили в чудесне королівство, там так сподобалося, що вони просто переселилися з нашого світу у світ за чудесними дверми; деякі перемістили туди й своїх рідних.

2) Деякі, побувавши в королівстві й повернувшись додому, збуджено розповідали навколишнім, що бачили розмовляючу свиню, дракона, лицарів у доспіхах; спостерігали як фея летить на мітлі, як чарівник перетворює курку на фазана тощо. Навколишні сприймали таку інформацію як фантазії, брехню або марення хворого розуму. І якщо оповідач тупо наполягав на своїх показаннях, будучи надмірно схвильований, то він опинявся в психіатричній лікарні або тому подібних місцях.

3) Деякі з тих, що побували в Терентопії, були більш кмітливими, і розуміли, що якщо вони розповідатимуть землякам про чуда, побачені там, то навколишні вважатимуть їх брехунами або безумцями, тому тримали язик за зубами. До цієї категорії зарахуємо й тих, хто побувавши в королівстві, вважав, що це були лише сновидіння або галюцинації; і якщо й розказував про це іншим, то додаючи: «Наснитися ж отаке!»

Отже, наш із тобою, безцінний читачу, Великий Світ не знав про дивну країну за дивними дверми, бо всяка інформація про це гаснула в невір'ї, як сірник у калюжі.

Уявимо собі, що було б, якби у вісімнадцятому або дев'ятнадцятому столітті Російська імперія, яку хлібом не годуй – дай розширити свою територію та вплив, довідалася й повірила, що на її терені є двері, за якими ховається ціла країна. Напевно терентопцям було б наказано негайно увійти до складу Російської держави й стати підданими російського імператора (або імператриці, залежно від періоду подій). Бо, мовляв, якщо двері мають місце на території Російської імперії, то й усе що за дверми повинне бути російським. Терентопці, що звикли до свободи й незалежності, напевно б відмовилися.

Обурена такою «нахабністю» Російська держава послала б на приборкання «крамольників» військо, що мало подібний досвід. Оскільки у вимірах, де міститься Терентопія, у неї не було зовнішніх ворогів, то й справжньої сучасної армії з сучасною зброєю королівство не мало через непотрібність. А майже декоративні лицарі з їхніми допотопними списами та мечами при всім своєму патріотизмі й відвазі не змогли б протистояти вогнепальним металометам агресорів-окупантів, і були б швидко наголову розбиті. Сучасні танки, ракетні установки, літаки-бомбардувальники та інші габаритні знаряддя вбивства крізь Державні Двері, звичайно, не можуть протиснутися, але тодішні рушниці, гармати й коні, не кажуче вже про власне солдафонів, могли переміщатися й крізь такий невеликий отвір.

І Терентопія була б поглинена Російською імперією. Терентопські патріоти, що залишилися в живих, опинилися б на російських каторгах, у в'язницях і засланнях. Терентопські землі були б роздані російським поміщикам і вельможам. Вільні терентопські фермери були б закріпаче-

ні. Маги й феї були б оголошені слугами сатани і зазнали б репресій. Дракони й інші нетипові для Великого Світу тварини стали б об'єктами полювання російських вельмож. З них (не з вельмож, а...) наробили б чучел, або, у найкращому разі розіпхали по звіринцях, де вони незабаром вимерли б, не давши потомства...

Сумна картина, чи не так?

Чи треба казати, що, так би мовити, конспіративне, підпільне щодо Великого Світу існування Терентопію дуже навіть улаштовувало, і викриватися перед Великим Світом вона не збиралася, щоб не спровокувати вище-описаних небезпек.

Читач може сказати: але якщо терентопці боялися окупації їхньої батьківщини Великим Світом, то чому б їм просто не замурувати Державні Двері, крізь які й могла відбутися окупація. Та тому, відповідає Автор, що вони не хотіли бути абсолютно відрізними від цього світу, у якому було чимало для них цікавого; зокрема — різноманітні винаходи, мистецтво, література... Бажання незалежності не означає повну самоізоляцію. Тому вони й вирішили унебезпечити себе від поглинання Великим Світом не за рахунок замурування проходу, а за допомогою конспірації.

Необхідність конспірації розуміли в Терентопії всі, від короля до останнього простолюдця. Тому, навідуючись у Великий Світ, терентопці не подавали виду, що вони прибульці з інших вимірів, а видавали себе за великосвітців, у першу чергу за харків'ян. І намагалися бути максимально обережними, уникати конфліктів з місцевими і т.і.; щоб не потрапити в лабеті тих служб, які можуть поцікавитися місцем проживання.

Найчастіше ті жителі королівства, яким доводилося періодично виходити за Державні Двері, обзаводилися фальшивими паспортами (раніше совєтськими, тепер українськими) та іншими документами, на випадок якщо там попросять пред'явити; так майстерно виготовленими терентопськими вмільцями, що на око їх неможливо відрізнити від справжніх.

Ну й, звичайно, одягалися вихідці так, щоб не відрізнятися від харків'ян. Якщо за Державні Двері виходили лицарі, то, зрозуміло, без зброї й без зброї, якщо королі й королеви, то без корон і мантий. Якщо ти, безцінний читачу, перебуваючи в Харкові, побачиш там терентопця, наприклад лицаря, чарівника або навіть самого короля, то нізащо не здогадаєшся, що він є таким, а приймеш його за пересічного харків'янина або приїжджого з іншого українського міста.

Автор вище сказав про людей, що переселялися з Великого Світу до Терентопії. Але був і протилежний процес. Бувало, що уродженці підпільного королівства, побувавши у Великому Світі, зажадали тут жити, і переселилися з Терентопії до Харкова або інших місць Великого Світу. При цьому вони приховували від нових співвітчизників правду про батьківщину, підсовуючи фальшиву біографію, мовляв, вони теж уродженці Великого Світу.

От, наприклад, один із лицарів Напівкруглого Столу, граф Галактіон, в 1993 році емігрував до Великого Світу, залишивши на батьківщині свій Шмокиконський замок, коня на кличку Ігор Святославич, білого як крейда (серед тогочасних коней лицарів Напівкруглого Столу лише два були цілковито білими: Ігор Святославич графа Галактіона та Цезар короля Жорика Дев'ятого), свої доспіхи й зброю,

лицарські турніри й подвиги. Тепер він жив у маленькій квартирі в Харкові, у районі Нова Баварія, і працював простим електриком на одному з харківських заводів. І уявіть собі, нітрохи не шкодував про зміну долі й був цілком щасливий. Адже тут у нього було взаємне кохання з тією харків'янкою, заради якої він кинув колишнє життя.

Якби не такий витік, населення в королівстві було б більше.

Це що стосується терентопців-людей. Що ж до терентопців-тварин, тих, що можуть говорити й думати по-людськи, інтелектуальних, так би мовити, мутантів, то вони відвідували Великий Світ тільки в тих випадках, коли зовні не відрізнялися від тамтешніх істот. Ну, скажімо, яка-небудь розмовляюча терентопська кішка, якийсь собака чи, приміром, горобець і т.і. могли прогулятися до Харкова і далі, але, звичайно, ретельно приховуючи свою здатність розмовляти й поводитися по-людськи.

Втім, розмовляючий люмбрикус Гавриїл Святославович, друг дракона Інокентія Карловича, одного разу теж відвідав Великий Світ, незважаючи що помітно відрізняється від тамтешніх люмбрикусів – більший за розміром й носить пенсне; але не був там ніким помічений, бо переміщався під землею, що властиво всім люмбрикусам.

А от представники незвичайних видів, так звані чудовиська – дракони, єдинороги й грифони – ніколи з Терентопії у Великий Світ не виходили, адже не могли прикинутися тамтешніми людьми й тваринами й зостатися непоміченими тамтешніми мешканцями. Втім, дракон Інокентій Карлович дуже непогано знав Великий Світ, але винятково з книг і творів мистецтва.

Конспірації щодо Великого Світу мешканці королівства навчалися з дитинства. Якщо не усмоктували ці навички з молоком матері, то діставали відповідне виховання в сім'ях, дитячих садках і школах.

Конспірація є невід'ємним елементом терентопського патріотизму.

Більше того, в 1749 році з ініціативи короля Жорика Четвертого була заснована терентопська розвідка, метою якої було недопущення поширення у Великому Світі інформації про Терентопію.

Королівські шпигуни засилялися на Харківщину, поселялися там під виглядом пересічних українських обивателів, стежили за чутками й повідомленнями, і якщо раптом виникали небажані, як вони вважали, розмови, шпигуни їх гасили в зародку. Зазвичай вони просто знаходили людину, котра розповідає про чуда за якимись дверми, і по-дружньому переконували, що чудесна країна їй приснилася або привиділася; іноді лякаючи лікарнею для божевільних. В особливо складних випадках, коли людина виявлялася впертюхом і завзято наполягала на своєму, розвідники кликали на поміч терентопських чародіїв, які за допомогою гіпнозу чи чогось типу того видаляли з пам'яті завзятця інформацію про Терентопію.

Кращих розвідників терентопські королі нагороджували коштовною відзнакою — так званим Орденом Почесного Гною.

— Гною? Ха, химерна назва для ордена, — пирснула Ліва півкуля авторського мозку.

Таку назву, продовжує Автор, нагорода одержала на честь події, що сталася майже за півсторіччя до заснування розвідки.

Під час перебування в Харкові російського царя Петра Першого (у червні 1709 року, незадовго до Полтавської битви), його соратники князь Меншиков і граф Шереметєв у супроводі Харківського полковника Григорія Семеновича Квітки (який, до речі, був дідусем письменника-класика Грицька Основ'яненка, основоположника української художньої прози, автора повісті «Конотопська відьма» та інших чудових творів), об'їжджаючи околиці Харкова, котрий у ті часи був ще по суті фортецею, наблизилися до тих самих секретних дверей. Хтозна, чим би це закінчилося для підпільного королівства, якби прості терентопські ремісники, що ішли до Харкова зі своїми товарами, не побачили наближення «пташенят гнізда Петрова», не випередили їх і не вимазали двері свіжим коров'ячим гноєм.

Зрозуміло, князь із графом та особи що їх супроводжували не стали соватися в кущі, звідки смерділо гноєм, а якби й сунулися, то погидували б доторкатися до забруднених лайном дверей. Прикриваючи ніздрі надушеними хусточками, поспішили від чагарнику віддалитися. Можливо, коров'ячі екскременти урятували королівство від викриття й окупації. Тому-то на честь рятівного гною й кмітливості пересічних патріотів нагороду для розвідників Жорик Четвертий і назвав Орденом Почесного Гною.

(До речі, щодо Грицька Основ'яненка.

В історичному центрі Харкова є вулиця Квітки-Основ'яненка, названа так, зрозуміло, на честь письменника-класика Григорія Федоровича Квітки, який підписував свої твори псевдонімом Грицько Основ'яненко (виниклим через те, що родовий маєток його був у тому районі на півдні Харкова, котрий називався Основою; були в нього і інші псевдоніми: Євстратій Мякушкін, Фалалей

Повінухін тощо, але Основ'яненко – найвідоміший). На вулиці Квітки-Основ'яненка встановлений пам'ятник (кому б ви думали?) Квітці-Основ'яненкові. А найближчою вулицею є паралельна Університетська. Саме на Університетській і були надруковані перші публікації його творів. Адже журнали «Харьковский Демокрит», «Украинский вестник», альманахи «Молодик» і «Утренняя звезда», а також книжкові видання із цими публікаціями виготовлялися друкарнею університету. «Харьковский Демокрит», до речі, заснував та видавав поет-гуморист-сатирик Василь Маслович (автор, крім іншого, гумористично-лицарського віршованого епосу «Утаїда»). А університет був заснований і довгі роки перебував саме на цій вулиці, через що вона й одержала таку назву. (На цій же вулиці, але за декілька десятків кроків, мав місце і Харківський колегіум, де викладачами працювали зокрема видатний український композитор Артемій Ведель та видатний український літератор Григорій Сковорода. Але тоді вулиця ще не називалася Університетською, бо ще не було університету. А як називалася? Того вже ніхто не пам'ятає.) На майдан Свободи університет переселився дуже згодом. Автор Терентопських хронік, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, повідомляє тобі по секрету, що сам він, Автор, тринадцять років пропрацював друкарем саме в цій друкарні, але не в часи Основ'яненка і Масловича, звичайно, а набагато пізніше.

В дитячі та молоді роки Основ'яненко деякий час мешкав при Курязькому монастирі, де його дядько Наркис Квітка був настоятелем. Цей монастир, до слова, фігурує як у легенді «Заснування Харкова», яку Грицько Основ'яненко написав прозою, так і в легенді з тією же на-

звою «Заснування Харкова», яку згаданий у попередньому абзаці Василь Маслович написав віршами на десятиліття раніше. Це дві цілковито різні легенди, з різними сюжетами й різними персонажами. Спільним у них є тільки наявність Харкова й Курязького монастиря. Курязький монастир перебував лише в декількох сотнях кроків від колючих кущів, які приховують так звані Державні Двері Терентопії, раніше просто дерев'яні, а тепер оббиті чорним дерматином. Але про це в тих легендах не сказано.

Ще одну легенду, у якій є присутніми Курязький монастир і Харків, записав і в 1914 році опублікував у вигляді історично-пригодницької повісті дехто А. Вітін. Вона була надрукована в Харкові, у друкарні Б. Бенгіс, що мала місце за адресою: вулиця Сумська, дім 38. Ця книжка називається «Швед (сімейний слобідський переказ). Історичний етюд початку XVIII століття. З життя старої Харківщини». У цій легенді, крім іншого, говориться про те, як поруч із Курязьким монастирем два головні герої — український козак Омелько Кислань і його приятель Юрко Безрідний (який насправді був шведським вояком на імення Іріх) — урятували життя російському цареві Петру Першому, невдовзі після Полтавської битви. Ця легенда передавалася з покоління в покоління в родині харків'ян, які нібито були нащадками цього Іріха. До слова, доля цього шведа, який через поранення в Полтавській битві відстав від шведського війська, виявився серед українських козаків, українізувався і залишився жити в Україні, збігається з долею шведського прадіда українського письменника-казкаря Василя Короліва-Старого. Тому не виключено, що цей казкар (за походженням не харків'янин, а полтавець) теж був нащадком саме цього легендарного Іріха.

Курязький монастир має місце і в інших літературних творах (наприклад, у «Педагогічній поемі» Антона Макаренка), серед яких, можливо, є й ще якісь легенди.

— Ну от, — сварливо бурчить Права півкуля авторського мозку, — знову ти, Авторе, замість художньої вишуканості утнув позбавлені художності сухі краєзнавчі інформації.

— Ага, — підтверджує Автор. — І далеко не в останній раз.)

Але як же при такій засекреченості цієї держави могли цілком легально відвідувати її інтуристи з далекого зарубіжжя; от, наприклад, згадані вище японці?

Так, безцінний читачу, у Терентопії існує туристичний бізнес.

А ініціатором і засновником цього бізнесу в тій країні були не терентопці, а харків'янин. Кличуть його Зіновій Феліксович Недашковський. Невисокий угодований чоловік з хитрими вічками, кривими зубками й зрослими на перенісці бровами. Ця людина мала корисливу діловитість. Майже все, на що падав його погляд, викликало в ньому питання: а який від цього може бути прибуток.

Бувають люди, які думають переважно про зиск, прибутки, гроші. Навіть дивно, що дещо вони роблять задурно. Наприклад, цілком безкоштовно чхають, сякаються, позіхають, випорожнюються, сплять, пукають і дихають. Безкорисливість таких дій корисливих людей пояснюється тим, що просто важко, навіть неможливо, знайти бажаючих оплатити й ці заходи.

До речі, про гроші й золото. Неправі ті, хто каже, що золотий злиток і грошові купюри – речі цілковито зайві на незаселеному острові. Адже насправді за допомогою золота можна придбати їжу навіть у безлюднім місці. При наявності достатньої фізичної сили й влучності. Для цього треба підкрастися ближче до їжі (але обережненько-обережненько, аби їжа тебе не помітила та не втекла) й метнути їй у голову цей важкий метал. А ще можна злитком замість кувалди забивати в ґрунт кілки при спорудженні хижі. А купюри хороші для розпалення багаття, бо є папером, тобто матеріалом пальним. Тож, як бачимо, коштовності можуть бути корисні навіть в умовах робінзонади.

Улітку 1987 року Зіновій Недашковський почув у приватній розмові думку, що краще лікуватися не фабричними пігулками, а народними відварами й настоянками цілющих трав. І подумав, що якщо мода на лікування зіллям охопить великі верстви населення, то його заготівля й продаж можуть принести істотний прибуток. Позичивши в знайомого довідник із лікарських рослин, виїхав за місто, щоб ознайомитися з флорою й прикинути перспективи.

Втім, не так щоб дуже виїхав, усього на кілька метрів від умовної границі між Харковом і Харківською областю. Плазуючи рачки по траві під покровом дерев у декількох десятках кроків від автомобільної траси, Недашковський порівнював билини з ілюстраціями в книзі.

Так уповз у чагарник й тикнувся порослим жорстким густим коротким чорним волоссям тім'ям у щось плоске й пружне. По ніздрях бачу, безцінний читачу: ти вже здогадався, що це були двері, оббиті чорним дерматином. Злегка здивувавшись недоречності присутності тут таких дверей,

Зіновій Феліксович хотів був дати задній хід, щоб вибравшись із кущів продовжувати ботанічні вишукування, але його увагу звернув на себе шум дощу. Було сухо, сонячно, безхмарно, а тим часом кандидат у цілителі виразно чув плескіт крапель і грім. І сочилися ці звуки із дверей, які від поштовху тім'ям трохи відкрилися.

Стоячи на колінах і шулячись від уколів рослинними шипами, Недашковський почухав нігтем тім'я й ударив долонею пружну площину чорного дерматину. Двері ще більш роззявилися. За ними бушувала гроза: щосили хльостала злива, супроводжувана пострілами блискавок. Глянувши знову на небо, ділова людина піднялася на ноги й обійшла кущі. За ними, звичайно, ніякої грози не було. Сичачи від катівської нелюдськості колючок, Недашковський розсунув зарості з протилежного боку. Зі цієї позиції двері виглядали зачиненими. Так, дерев'яні, щільно закриті двері. Зіновій Феліксович повернувся на первісну позицію й, відсторонивши рукою гілля, переконався, що при спостереженні звідси оббиті дерматином двері відкриті, і за ними шурують буйні опади.

Ділова людина зрозуміла, що вона знайшла щось набагато рідкісніше, ніж просто цілющі трави. А рідкості бувають дуже кошовними. Поки він напружував мозок, намагаючись зміркувати, який зиск можуть дати двері, що демонструють іншу погоду, гроза за дверним прорізом вщухла, і стало ясно, що крізь двері не тільки погода, але й ландшафт бачиться інший.

Продовжуючи міркувати про прибутки, Недашковський пройшов у двері. Озираючись, він виявив, що одним кроком переніс себе в іншу місцевість. Ліворуч замість струнких сосен і за ними шумливої автомобілями

траси Т-2106 виявилося пшеничне поле. Праворуч замість листяного лісу — квітучий луг, а вдалечині пагорб із мальовничим будинком (Зимкукурським замком, у яким нині жив лицар Напівкруглого Столу Леонід Заканавний). А спереду замість колючих кущів — дорога, що веде в місто, над яким підносяться гарні вежі (місто Великі Дрібки — колишня столиця Терентопської держави, з першим Королівським замком).

Оглянувшись, ділова людина крім розкритих дверей, з яких визирало листя колючих кущів, побачила поле й луг, що просторилися до обрію, жовте від пшениці та строкатий від квітів. І ніякого міста Харкова, навіть якогось другосортного й завалящого Харкова, у цьому просторі не було. Зіновій Феліксович обійшов двері вже терентопською територією. Кущів за ними не виявилося, і тут при спостереженні зі зворотного боку вони виглядали закритими...

Коротше кажучи, навіть швидкий огляд лицарського королівства відкрив цьому доморослому бізнесменові, що а) місце це дивне, екзотичне, а отже привабливе для туристів; б) ніякого туристичного бізнесу тут ще немає. А це значить, що громадянин Недашковський виявив ту нішу, про яку мріяв усе життя: великі перспективи й жодних конкурентів.

Ділові люди є скрізь, зокрема й у лицарському королівстві. Зіновій Феліксович знайшов там таких людей і запропонував організувати туристичний бізнес. Він, мовляв, постачатиме в королівство вигідних іноземців, а вони — аборигени — показуватимуть цим іноземцям свої визначні пам'ятки. За валюту, зрозуміло.

Ділові аборигени засумнівалися: а чи не приведе такий бізнес до викриття їхньої засекреченої країни. Недашковський сказав, що треба все так продумати, аби не привело. Харків'янин не менше терентопців був зацікавлений у збереженні конспірації, щоб не накликати собі крутих конкурентів.

Подумали й придумали таку форму туризму, яка б не несла в собі загрози викриття. Проект цього підприємства був представлений королю Жорику Дев'ятому. Він, ретельно вивчивши заявку і переконавшись, що такий туризм дозволить зберігати Терентопії підпільний статус, дав згоду. З умовою, що половина прибутку від цього бізнесу у вигляді податку йтиме в державну скарбницю...

Так у королівстві виникло туристичне агентство «Рятівна Бджола». Назва, як Автор уже казав, походить від бджоли, зображеної на гербі столиці, у якій на вулиці Плоских Кішок розмістився головний офіс агентства. А в інших містах королівства з'явилися його філії.

Уже в жовтні того ж 1987 року Зіновій Феліксович подав у Терентопію перших закордонних туристів. Це була група робітників-поліграфістів із братньої Болгарії, що прибули до Харкова задля обміну досвідом із харківськими друкарями...

І з тих пір іноземці стали навідуватися на екскурсії в країну лицарів та драконів.

До цієї засекреченої справи Недашковський залучив також свою дружину й двох синів.

Відбувалося все в такий спосіб: проходжуючись біля харківського готелю «Інтурист» Зіновій Феліксович конспіративним шепотом пропонував іноземцям відвідати такі екзотичні краї, яких вони більше ніде ніколи не побачать, з

умовою, що доставлені вони туди будуть із зав'язаними очима (він завчив потрібні фрази англійською, французькою, німецькою, іспанською та іншими мовами). Деякі іноземці – найбільш обережні – відмовлялися їхати невідомо куди, та ще із зав'язаними очима. Але були й такі простодушні й довірливі з авантюрною жилкою, які вважали, що переміщення в невідомість із зав'язаними очима – це таємничо й романтично, справжня пригода. Недашковські привозили таких до чарівних дверей і передавали колегам із «Рятівної Бджоли». Ті на території королівства розв'язували іноземцям очі й знайомили зі своєю дивною країною. Назад у Харків туристи доставлялися також із зав'язаними очима.

Від «Інтуриста» до Державних Дверей Недашковські переміщали іноземців на автобусі ПАЗ-672 біло-коричневого забарвлення, випуску 1977 року. Автобус попервах орендували у одного з харківських кооперативів (тоді, за часів горбачовської перебудови, був бум кооперативного руху; кооператори заробляли на чому могли), а потім, зібравши грошенят, і зовсім цю машину купили. Ясна річ, вони підганяли автобус не до самих дверей, а до найближчої до них точки траси. А від траси до колючих кущів кілька десятків кроків екскурсантам доводилося пройти пішки, що з зав'язаними очима дуже незручно, тим більше бездоріжжям. Недашковським доводилося їх підхоплювати, якщо ті спотикалися, або піднімати, якщо все ж падали.

Як іноземці сприймали Терентопію? Можливо, деякі дійсно вірили, що потрапили в чарівну країну. Але напевно були й прагматики, котрі вважали, що Терентопія – просто побудований неподалік від Харкова великий парк розваг

на подоби Діснейленду, що лицарі – це каскадери, чарівники – талановиті ілюзіоністи, чудовиська й розмовляючі тварини – геніально виготовлені механічні іграшки, роботи, напхані розумними комп'ютерами тощо. Нехай думають що хочуть. Головне, що вони платили за екскурсії й сувеніри, поповнюючи державну скарбницю.

Але, правду сказати, іноземців там було не так уже й багато. Адже й сам Харків, де вивуджував клієнтів Зіновій Феліксович Недашковський, не був всесвітнім туристичним магнітом, як яка-небудь Венеція, Рим, або там Париж... Так, Харків – чималенький промисловий центр, у яким малися великі заводи... Але спробуй спокусити туристів заводами! Вони воліють чомусь любоватися стародавніми храмами й палацами. А з руїн віддають перевагу тим, над якими попрацювала прадавня історія, а не тим, які створила сучасна економічна криза.

(Російський письменник Антон Павлович Чехов (який, втім, уважав себе українцем, про що неодноразово писав) у листі до родини, написаному 15 квітня 1891 року, під час італійської подорожі, висловив, що «Рим схожий взагалі на Харків». У Харкові, де жили його родичі і знайомі, Чехов бував не раз. Але, чесно сказати, в аспекті визначних пам'яток і туристичної привабливості Харків не є конкурентом так званому Вічному Місту. Протягом 14 років у першій половині двадцятого сторіччя Харків був столицею держави, що перевершувала Італію за територією й кількістю жителів; однак значимістю в історії й культурною спадщиною італійська столиця, безумовно, перевершує цю колишню українську столицю. Чехов, можливо, мав на увазі, що йому й у Римі було нудно. Йому сподобалася Венеція. Педантичний читач може сказати, що за кількістю

жителів Італія перевершує Україну, що Автор у цьому аспекті помилився. Але Автор заперечить: це тепер жителів Італії більше, ніж жителів України. А раніше було навпаки. Це пов'язано з тим, що у ХХ столітті Україна втратила мільйони жителів внаслідок голодоморів, репресій та великої смертності під час Другої світової війни, через що Італія та низка інших європейських країн переплюнули її за народонаселенням, а коли столицею був Харків, Україна ще була найбільшою країною Європи не лише за розміром, а й за кількістю жителів.)

А з тих нечисленних іноземців, які все-таки навідувалися в Харків, далеко не всі відвідували Терентопію. Якби туристичне агентство «Рятівна Бджола» орієнтувалося тільки на іноземців, воно б волочило бідне існування, або взагалі збанкрутувалося. Та керівники цієї організації вчасно второпали, що подорожувати країною прагнуть і самі терентопці. Тому тепер більшу частину своїх доходів ця організація одержувала від обслуговування співвітчизників.

Отже, мандрівники з Великого Світу в королівство хоч не масово, але навідувалися, а Великий Світ у масі своїй про Терентопію як і раніше нічого не знав. На щастя для Терентопії. Ті сувеніри, які вивозили із чарівної країни туристи, не могли бути доказом її існування. Ну подумаєш – дерев'яний єдиноріг! Ну подумаєш – глиняний дракон! Ну подумаєш – лицарський шолом тощо! Таке де завгодно можуть змайструвати! Спробуй, доведи, що це зроблено в незвичайнім королівстві з лицарями й драконами, а не у звичайному Китаї наприклад. Навіть відеозйомка не була доказом; а тим більш – фотографії. У голлівудських фільмах і не такі чуда побачиш, але всі ж знають, що на-

справді таких чудес немає. При сучасній техніці можна втнути фото- або відеозображення будь-яких чудес, у реальності не існуючих.

Тобто навіть незважаючи на візити інтуристів, інформації про Терентопію, як і раніше, гаснули у Великому Світі неначе сірник у калюжі. Як і передбачалося при створенні туристичного агентства.

От якби у Великий Світ потрапило яйце дракона й з нього вилупився б справжній дракон, отоді б людство просто таки змушено було б повірити в існування країни драконів, бо проти настільки очевидного доказу не попреш. Але дракони ж ані туристам, ані місцевим своє рідне яйце не віддадуть, тому такий варіант відпадає, вважали терентопці.

Тепер зрозуміло, чому здригнувся й сполотнів король Жорик Дев'ятий, почувши про викрадення такого яйця? Він миттєво уявив собі, як цей доказ потрапляє до рук людства, як викрадач показує людству шлях до загубленого королівства, як Великий Світ поглинає Терентопію, спотворюючи своїми пороками й мерзенностями... Ух! Навіть уявити лячно! Для чого ще можна красти драконяче яйце, крім як для контрабанди у Великий Світ?

Двісті сорок дев'ять років тому один чорнокнижник, тобто злий маг, такий собі Авдій Мотлох, намагався заволодіти драконячим яйцем для шкідливого чаклунства, але добрий чарівник Гектор Манюня цього не допустив. Це було так давно: усі учасники тих подій давно померли. З більш давньої історії відомі випадки, коли драконячим яйцем намагався заволодіти в якості трофея той чи інший лицар, але для таких витязів це досить погано кінчалося, тому що дракони такого не вибачають.

Таким чином, нинішня подія була першим, принаймні за останні сторіччя, вдалим викраденням яйця дракона.

Викраденням, що поставило під загрозу державну безпеку!

ЩОСЬ ЧОТИРНАДЦЯТЕ

Викрадення в Абрикосовій

(закінчення)

У такій ситуації терентопський монарх міг би за прикладом англійського короля Річарда Третього, котрий у п'єсі Шекспіра горлав: «Коня! Коня! Королівство за коня!», драматично видати фразу «Яйце! Яйце! Королівство за яйце!»

Були потрібні негайні рішучі дії!

Погляд короля безстрашно зупинився на телефонному апараті, що мешкав на тумбочці. Жорик Дев'ятий хоробро підбіг, мужньо схопив слухавку, сміливо зістикував її з вухом і, із задоволенням почувши гудки, що підтверджували працездатність апарата, геройськи набрав номер керівництва жорикбурзької міліції.

— Алло! Міліція? — відважно вимовив рудобородий владар, почувши, що й там узяли слухавку.

— Так точно, — відповіла слухавка голосом генерала А.П. Бобика.

— Здрастуйте. Говорить король Жорик Дев'ятий.

— Добридень, Ваша Величносте!

— Не дуже добрий. Я телефоную з Каменіани. Тут викрали яйце дракона!

— Як, і там теж? — здивувалася слухавка.

— Чому «теж»? А де ще? — викликнув коронований лицар.

— Учора ранком хтось украв у краєзнавчому музеї драконяче яйце, вірніше — муляж драконячого яйця, — проінформувала слухавка.

– Отакої, і муляж! Негайно телеграфуйте у Великі Дрібки, нехай установлять біля Державних Дверей митний пост, щоб перевіряв багаж усіх хто виходить із країни! Яйце не повинне потрапити у Великий Світ! А сюди надішліть слідчого, в... – Прикривши долонею мікрофон слухавки, монарх повернувся до драконії. – У якій печері це трапилось?

– В Абрикосовій, – схлипнула драконія.

– В Абрикосову печеру. Терміново!

– Вас зрозумів, Ваша Величносте. Телеграфуємо. Висилаємо, – відповіла слухавка, і король її поклав.

Про всяк випадок Автор зауважує, що генерал Бобик був людиною. Бо оскільки в цьому чарівному королівстві існували зокрема й розмовляючі тварини, то схоже на собачу кличку прізвище може посіяти в читачеві непотрібні сумніви.

– Ну ось, слідчий незабаром приїде, – сказав драконам глава держави. – Знайдемо, обов'язково знайдемо! Справа державної важливості. Уся міліція шукати буде. І не тільки міліція.

– До речі, познайомтеся, Ваша Величносте: це моя рідна сестра Агнеса, – представив Інокентій Карлович драконію...

Деякі терентопські вчені-біологи вважають, що дракони споконвіку жили по всій Євразії. Крізь чарівний прохід вони давним-давно потрапили, мовляв, зі Східної Європи в Терентопію. Згодом у Євразії всіх драконів винищили, мовляв, усілякі Зигфріди, Конани, Ланцелоти, Святі

Георгії, Добрині Микитичи з Кирилами Кожем'яками і решта драконоборців, а от у Терентопії ці реліктові тварини збереглися.

На Русі, до речі, драконів здавна називали зміями (приклад: Змій Горинич). Це дещо дивно, адже в них є лапи, тому логічніше асоціювати їх з ящірками, а не зі зміями. Але давати поради прадавнім русичам та решті жителів минулих сторіч і тисячоріч – справа безперспективна. Прадавні люди настільки вперті, що, що б ти їм не радив, що б не наказував, – вони нічого не виправлять. І навіть, що називається, вухом не поведуть. Хоч кіл їм на голові теши. Серед давно померлих суб'єктів ти переконати в чомусь можеш тільки тих, які називаються упірями та привидами, якщо, звичайно, у тебе є незаперечні аргументи.

Споконвічно дракони були дикими істотами, сильними й небезпечними. Потім, чи то тому що серед терентопців були чарівники, які створювали в моменти чаклунства магічні поля й випромінювання, чи то з інших причин, у диких драконів у потомстві стали з'являтися дитинчата-мутанти, розумні й здатні розмовляти по-людськи. І це «відхилення» виявилось стійким, таким що передається в спадок. У таких мутантів уже всі діти, як правило, були розмовляючими. У такий спосіб дракони виявилися поділені на дві раси.

Читач може засумніватися в здатності драконів до людської мови. Мовляв, людина вміє говорити завдяки вібруванню голосових зв'язок, ворущінню язика й руханню губ. Ну, припустимо, і в драконів є голосові зв'язки з язиком. Але губ-от в них немає! У них дзьоб! Як же без губ-от! На це Автор відповість: у птахів теж немає губ, а тільки дзьоб. І між тим деякі з них – ну там папуги, пере-

смішники, воронові та інші — здатні балакати по-людському, вірніше досить точно імітувати людську мову. Тож, як бачимо, для людських розмов зовсім не обов'язково мати саме людський рот.

Нерозмовляючих драконів терентопці боялися й ненавиділи, адже ці страшні хижаки іноді знищували свійських тварин. (Зазвичай жертвою драконів ставали кури, качки, гусаки, іноді кішки й собаки, іноді кози й вівці. А от коней і биків дракони зазвичай не чіпали: по-перше, великуваті, по-друге, брикаються й буцаються.) А бували навіть і випадки людоджерства. (Втім, зафіксовані лише два факти поїдання чоловічини: в 1633 році двох селян зжер один дракон, після чого він був убитий лицарем. Розтин показав, що мозок тварини був уражений якоюсь хворобою.)

До розмовляючих ящерів люди ставилися байдуже: користі від них ніякої, але й шкоди теж, якщо їх не сердити. Розмовляючих від нерозмовляючих легко відрізняли по пальцях на передніх кінцівках (у перших вони більше схожі на людські) і більш розумному виразу очей. І взагалі, розмовляючі по поведках були більш, так би мовити, людиноподібними. Вони навіть могли сидіти на табуреті, або чомусь на штиб того, як люди, у той час як нерозмовляючі, здумавши сісти на табурет, заплигували на нього з ногами, як кури.

Убивство нерозмовляючого дракона серед лицарів уважалося подвигом, убивство розмовляючого — ганьбою, так якби лицар заходився битися з метеликом або горобцем. Лицарі так активно зайнялися подвигами, що вже до початку вісімнадцятого сторіччя нерозмовляючі дракони зникли (останню особину вмертвив у 1693 році

лицар Напівкруглого Столу Георгій Обідоносець), і в країні залишилася лише одна раса цих реліктів, розмовляюча.

(— А як же Аркадій? — стрепенулася Ліва півкуля авторського мозку. — Якщо полювання на розмовляючого дракона для лицаря ганьба, то як же він...

— Але він же й не збирався Інокентія Карловича вбивати! — перериває Автор. — А полонення розмовляючого дракона він, очевидно, ганьбою не вважав.)

У дракона Карла й драконії Агнії було тільки двоє дітей: дочка Агнеса, 1968 року народження, і син Інокентій Карлович, 1975 року народження (датами народження отут зазначені роки вилуплювання їх із яєць; а самі яйця були знесені раніше, у попередні роки.) Пам'ятаєш, безцінний читачу, першу розмову Інокентія Карловича з Гавриїлом Святославовичем (у четвертому розділі, то пак четвертому щосі)? Вони, зокрема, говорили й про живопис, і про кінематограф. Питання: звідки живопис і кінематограф може знати маленьке драконенятко, котре ще не вилупилося з яйця? Тільки з розмов батьків, що ті розмови лунали крізь шкарлупу; а із цього випливає, що дракон Карл із драконією Агнією були істотами культурними. Інтелігентність Інокентія Карловича була спадкоємною. (До речі, і Гавриїл Святославович тоді про живопис і кіно знав з поголосу, адже до придбання чарівного пенсне він був сліпим).

Карл із Агнією й зараз жили у печері Ялинова Шишка, названій так через те що найбільший сталактит там має напливи, схожі на лусочки хвойного плоду; у печері, де народилися Агнеса й Інокентій Карлович. Будучи з дитинства особистістю дуже самостійною, Інокентій Карлович ще в 1985 році покинув батьківську печеру й зайняв

ненаселену Гірчичну, а з 1987, коли йому було тільки дванадцять років, став заробляти гроші як екскурсовод. В 1988 Агнеса вийшла заміж за дракона Щелепенка й, покинувши батьківську печеру, переселилася до чоловіка в Абрикосову. Інокентій Карлович був поки холостяком.

До речі, драконячі яйця, принаймні яйця терентопських драконів, не величезні. Великі, особливо в порівнянні з курячими або, тим більше, горобиними, але не велетенські. Якщо читач прагне побачити дійсно гігантські яйця, то йому треба переміститися не в Терентопське королівство, а в місто Харків. Там на проспекті Науки (котрий раніше був проспектом Леніна), у скверику біля станції метро «Наукова», є серед мальовничих каменів і заростей яйця воістину колосальні. Але вони не справжні, а кам'яні, рукотворні вироби. Дехто називає їх пам'ятниками курячому яйцю, дехто — «яйцями дракона» (серед цих других «дехтів» — й сам Автор). Є величезні штучні яйця і в інших місцях Харкова, але ці Авторіві найбільше до смаку (в естетичному сенсі, звісно, а не в кулінарному). Справжні ж яйця терентопських драконів розміром зі страусове, а якщо й більше, то всього на міліметри.

— А знаєте, виявляється, що в краєзнавчому музеї теж драконяче яйце поцупили, тільки не справжнє, а муляж, — повідомив драконам государ.

— Напевно це саме воно в мене в печері, — смутно вимовила Агнеса.

І драконія повідала, що сьогодні о дев'ятій годині ранку вона, як зазвичай, стала перевертати рідне яйце, яке

перевертає щодня, аби не залежувалося на одному боці, і відчула, що воно зробилося надзвичайно легким, начебто порожнім. У здивуванні схопила яйце лапами, і пазурі, замість того щоб стукнутися об тверду шкарлупу, застромилися в грузлу м'якоть!

Замість справжнього яйця в гнізді був муляж, так майстерно відлитий з воску, і так ретельно пофарбований, що на вигляд не відрізнявся від справжнього яйця дракона.

Вона в паніці винишпорила всю Абрикосову печеру і її околиці, але рідного яйця, звичайно, не знайшла. Чоловік зараз на роботі, і Агнеса кинулася за допомогою до брата.

— Хитрий гад! — люто просопів гість у зеленій короні, маючи на увазі викрадача. — Ходімо до Абрикосової печери. Незабаром туди, повторюю, прибуде слідчий.

Агнеса, Інокентій Карлович і Жорик Дев'ятий подалися до виходу. Основна маса небесної води вже звалилася на ґрунт, і тепер Каменіана зрошувалася жалюгідними залишками у вигляді рідкої мжички. Монарх, прикриваючи голову плащем, щоб руда борода не намокнула й не відклеїлася, сів на Цезаря, і вони рушили до місця події. До Абрикосової печери, вхід у яку перебував від входу Гірчиної приблизно за півтора кілометра, дракони могли б перепурхнути за допомогою крил, але, щоб не кидати гостя, пішли пішки. Усі доріжки в Каменіані посипані дрібними камінчиками, тому було мокро, але не брудно.

Під час цієї недовгої подорожі король і екскурсовод випитували в Агнеси подробиці події. Коли, на її думку, могла відбутися підміна? Учора ранком вона перевертала яйце, і воно було справжнім. Виходить, підміна відбулася вчора днем. Уночі підмінити не могли, тому що вона накриває яйце крилом і спить дуже чуйно. Чи покидала

вона вчора печеру, залишивши яйце без нагляду? Ні, не покидала. Увесь час була в печері, і яйце перебувало в її полі зору. Чи не заходив у печеру хтось сторонній? Ніхто не заходив, крім екскурсантів. Яких екскурсантів? Приблизно о другій годині пополудні якісь діти попросилися подивитися печеру. Вони були з педагогом, і вона (не печера, а драконія) не стала заперечувати. («Це були жорикбурзькі школярі з учителем географії зі школи імені Арістофана. Вони й Гірчичні печери оглядали», – пояснив екскурсовод Інокентій Карлович.) А десь о четвертій годині пополудні – якісь церковники. («Ченці з монастиря святого мученика Святозавра, який біля Задвірполя. У мене вони теж були», – сказав крилатий очкарик.) Що відбувалося під час їхнього перебування в печері? Нічого такого. Ну, попросилися, вона дозволила, а чому б ні; пояснила, як пройти підземеллями і не заблукати, і все. Вона їх не супроводжувала? Ні, тільки пояснила. Вони пішли оглядати, а вона залишилася біля яйця. Під час пояснення яйце перебувало в її полі зору? Ні, під час пояснення вона, звичайно, дивилася на екскурсантів, а не на яйце.

– Ось цим моментом злодій і скористався, – задумливо промурмотав король.

Якщо вхід у Гірчичні печери розташований на досить пологому схилі, так що туди можна під'їхати й на коні, і на автотранспорті, наприклад, на самохідній тачці Вакули Нетребенька, або ж на ним же винайденому й змайстрованому гіппомобілі, котрий був позавчора випробуваний лицарем Аркадієм, то вхід у печери Абрикосові з'яє на схилі настільки крутому, що жодний вид наземного транспорту не в змозі подолати такого нахилу;

безпосередньо до цієї печери можна переміститися тільки пішки. Або підлетіти.

Тому приблизно за сотню кроків до цілі Його Величність змушений був злізти з Цезаря й залишити його, прив'язавши вуздечкою до куща, і останній етап шляху подолати власноножно.

Вони вже наблизилися до отвору, коли до підніжжя крутого із цього боку пагорба підкотив жовто-синій мотоцикл із коляскою, обтяжений трьома фігурами в сірих плащах з каптурами.

Залишивши триколісну машину, фігури піднімалися до печери також пішки, посковзаючись, падаючи та чортихаючись, бо небесна волога зробила траву слизькою.

Це були: слідчий – полковник Варлаам Оникійович Папірусюк, дільничний інспектор – старший лейтенант Микола Опанасович Ратиця, та міліціонер-початківець, що проходив практику під чуйним керівництвом Ратиці, – курсант міліцейської школи Захар Полуящиков.

Коли стражі закону, засапавшись, піднеслися до короля з драконами, Його Величність усипав їм ту інформацію, яка тобі, безцінний читачу, вже відома, після чого всі шестеро увійшли в Абрикосову печеру, що одержала назву, як і Гірчична, за колоритом сталактитів.

У печері нікого не було, оскільки чоловік Агнеси, дракон Щелепенко, як було сказано вище, перебував на роботі й про викрадення ще нічого не знав. (Гм, трохи дивно називати чоловіком не людину, а дракона, але ж, згідно з традицією української мови, якщо будь хто, от хоча б і дракон, оженився, то має називатися чоловіком). Він відлітав на заробітки о сьомій ранку, а повертався

близько шостої вечора. Працював пастухом-єдинорогарем у колгоспі «Під прапором арістотелізму»...

(— Колгоспи в лицарському королівстві! — іронічно гмикає Ліва півкуля авторського мозку.

Так, колгоспи, каже Автор. Коли в тридцятих роках двадцятого століття на Харківщині селяни згрібалися в колективи на замовлення партії й уряду, бацила селянського колективізму була занесена й у Терентопію. Тамтешні фермери стали раптом з ентузіазмом збиратися в зграї, то пак у колгоспи; мовляв, а чим ми гірше за советських колег.

Але виявилося, що скупчення господарів породжують безгосподарність, і групове запліднення земель через то є менш ефективним, ніж одноосібно-фермерське. Тому колгоспи там згодом стали розвалюватися знову на фермерські господарства. До шістдесятих років від усіх колгоспів залишилася тільки половина, до вісімдесятих — чверть, а до дев'яносто п'ятого, про який мова, на всю Терентопію збереглося тільки три: грушарський колгосп імені православного патріарха-стахановця Савелія Другого, огіркарський «Червоний Огірок», та «Під прапором арістотелізму», що спеціалізувався на розведенні м'ясо-молочних порід єдинорогів.)

На відміну від Гірчичної печери, багато ілюмінованої, Абрикосова висвітлювалася тільки однією лампочкою. Тут не було струмка з електростанцією, а був вітровий електрогенератор, установлений на верхівці пагорба, але його потужності вистачало лише на один світильник, котрий опромінював тільки одне приміщення із грона підземних порожнеч. Суб'єкти, котрі бажали оглянути всі Абрикосові печери й тунелі, повинні були мати ліхтарики. Учорашні школярі й ченці ліхтарики мали...

Восковий муляж, поколупаний пазурами драконії, валявся осторонь від гнізда, сплетеного з сухого очерету.

Якби не опади, слідчий прихопив би із собою міліцейського кінолога Мезозавренка з видресованим ним псом-шукачем на кличку Ніздреслав; дали б Ніздреславу понюхати фальшиве яйце, і чотириногий фахівець узяв би слід злодюги. Але після такої зливи собаці тут нема чого було робити – вода змила запахи.

Папірусюк із дільничними оглянули печеру, але ніяких доказів, крім квазіяйця, не знайшли. Цей єдиний доказ слідчий обережно поклав у підставлений Ратицею целофановий пакет, щоб у дактилоскопічній лабораторії спробували ідентифікувати наявні на муляжі відбитки пальців.

– Отже, школярі й ченці, – повторив після огляду місця злочину лисий, худий і гачконосий, тобто схожий на Коцю Безсмертного, Папірусюк. – Якщо вважати, що крадіжку муляжу в музеї й крадіжку справжнього яйця здійснила одна і та ж людина, а скоріше всього так воно і є, то школярів ми відмітаємо.

Варлаам Оникійович вийняв з-під плаща пачку цигарок «Блакитний Лицар», що виготовляються на Дримпельзябській тютюновій фабриці, ударом нігтя вибив з неї курильний циліндр, зловив його у польоті губами, розкурих від запальнички і продовжив:

– Судячи з того як зламаний замок у музеї, працював професіонал, злодій зі стажем, а значить – дорослий чоловік. Зрозуміло, дорослий чоловік не міг би непомітно змішатися з юрбою дітлахів. Інше діло – монахи. Ви, випадково, не знаєте, – звернувся слідчий до крилатого екс-

курсовода, – де зараз ті ченці-туристи: ще в Жорикбурзі, чи повернулися до монастиря?

– Ні те ні інше, – заговорив Інокентій Карлович. – У процесі екскурсії по Гірчичних печерах я з ними розмовляв. Вони казали, що після Жорикбурга поїдуть до Замийська-на-Замийці, і дорогою зроблять зупинку в Жабенятинську. Вони мандрують на автобусі з двома шоферами, які міняють один одного. А їхній автобус рухається дуже повільно. Вони збиралися вчора ввечері вирушити зі столиці, усю ніч потихеньку їхати, аби сьогодні до обіду бути у Жабенятинську. Там вони оглянуть місто й Гринь-масьальський замок, і сьогодні ввечері виїдуть до Замийська-на-Замийці, де припускають бути завтра вранці. Повертатися в Задвірполь вони збиралися не через Жорикбург, а через Свіжегнійополь.

– Якщо все йде за їхнім планом, – сказав Микола Ратиця, дивлячись на наручний годинник, – то зараз вони підїжджають до Жабенятинська.

– Неодмінно треба із цими ченцями поспілкуватися, – вимовив слідчий, випускаючи дим з ніздрів і накидаючи на лисий череп каптур, – але поки їх наздоженеш на мотоциклі...

Міліціонери, король і дракони вийшли з печери, і виявилось, що в накиданні каптура не було необхідності, бо дощик припинився, а залишки сірого пуху на небі швидко розсмоктувалися, відкриваючи блакить і сяйво.

По закінченню дощу й інші дракони вийшли зі своїх печер, а деякі злетіли в небо у своїх справах. Хвостатокрилаті супутники короля обмінювалися із сусідами вітаннями у вигляді кивків голів. Бачачи, що Інокентій Карлович і Агнеса зайняті спілкуванням із главою держави та

міліціонерами (на відміну від короткозорого мешканця Гірчичної печери, більшість драконів мали відмінний зір, краще чим у людей, тому здалеку пізнавали Його Величність), сусіди з делікатності до них не підходили та розмов не заводили, щоб не відволікати.

Варлаам Оникійович подивився нагору й задумливо прошепотів:

— А що, якщо на...

Не договоривши, він вийняв з-під плаща блокнот, щось написав авторучкою на одному з аркушів і простягнув Жорику Дев'ятому, кажучи:

— Якщо ви це підпишете, Ваша Величносте, розслідування буде більш оперативним.

Монарх прочитав, сказав: «Так, звичайно!», і не тільки підписав, але й відтиснув малу державну печатку, яка завжди була при ньому про всяк випадок. А Папірусюк, спостерігаючи за цими діями монарха, ледь чутно мугикав собі під ніс пісенну імпровізацію: «Дивлюсь я на небо, та й думку гадаю: чому в Жабенятинськ тепер не злітаю? Чому б не злітати швиденько отак, бо ж в Акмуса є однокрилий літак».

Потім, попрощавшись із драконами й королем, пообіцявши тримати їх у курсі справи, міліціонери, знову посковзаючись, падаючи та чортихаючись, спустилися до мотоцикла, всілися на непарноколесий механізм — Ратиця за кермо, Полуящиков на заднє сидіння, Папірусюк у коляску, — й уторохкотіли до Жорикбурга.

Король також попрощався з Інокентієм Карловичем і його сестрою Агнесою, повернувся до коня Цезаря й, осідлавши останнього, теж попрямував до столиці. Автор знає, що Цезарем цей кінь був названий на честь давньори-

мського політичного діяча. Але не знає, на жаль, якого саме. Може, на честь усім відомого диктатора Гая Юлія Цезаря, а може – на честь його прадіда Гая Юлія Цезаря Першого, а може – діда Гая Юлія Цезаря Другого, а може – батька Гая Юлія Цезаря Старшого. А може – на честь Гая Юлія Цезаря Страбона Вопіска. А може – на честь Гая Юлія Цезаря Октавіана. А може – на честь Гая Юлія Цезаря Віпсаніана. А може – на честь Гая Юлія Цезаря Германіка... А може – на честь усіх разом?

Переміщаючись у гості до Інокентія Карловича, Його Величність планував не тільки вмовити його щодо показових боїв з лицарем, але й послухати в його виконанні клавесинову музику, бо Жорик був меломаном, а касир Грошенятко в бесіді з ним прохопився про виконавський талант мешканця Гірчичної печери. Але, тепер, коли відкрилися настільки тривожні обставини, королю було вже не до музики.

Слідом за ними покинемо драконів і ми з тобою, безцінний читачу.

Тут закінчується чотирнадцятий розділ, і починається розділ сімнадцятий, куди ми й пережбурюємося.

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТЕ

Перетворення табуретки

— Тож, коли хочете, повірте, що я можу творити чудеса. Від трьох літ я знався з одним чарівником, дуже сильним у своїм мистецтві...

Вільям Шекспір, «Як вам це сподобається».

Уся ця магія до того мені набридла, що я не слухав, коли про неї заходила розмова.

Ян Потоцький, «Рукопис, знайдений у Сарагосі».

27 жовтня – 1 листопада 1995 року.

Асфальтовою трасою в напрямку міста Свіжегнійополя двадцять сьомого жовтня 1995 року переміщався вантажний автомобіль – скотовоз. У кузові він перевозив вантаж, яким була, згідно із призначенням цього транспорту, саме худоба, у кількості чотирьох голів, двоє з яких відносилися до категорії непарноногих парнокопитних, а інші двоє – до категорії непарнокопитих і відповідно безрогих.

Говорячи коротше й конкретніше, скотовоз перевозив єдинорогів і коней.

У кабіні, окрім водія, їхали два пасажери-попутники.

Взагалі ці двоє, яких звали Остап Окрошколюб і Остап Електричка, воліли переміщуватися верхи на своїх конях, а не у чужому автомобілі, але оскільки їм треба було дуже терміново перебратися із селища Сортирославля, що в Шмарклівській області, до Свіжегнійопольської області, а автомобіль прудкіший та витриваліший за коняк, то вони

погодилися на пропозицію шофера підвезти їх разом з їхніми скакунами.

Шоферові ж забажалося надати тимчасово притулок у кабіні цікавим співрозмовникам, бо наодинці їхати нуднувато. А втім, що пасажери виявляться індивідами цікавими, яким є що розповісти, шофер не сумнівався, бо це були не аби хто, не якісь нудні управдоми або бухгалтери, а справжні лицарі, тобто суб'єкти, так би мовити, пригодисті (чи треба пояснювати, що цей прикметник Автор зварганив від іменника «пригода»?).

Тим більше, що в цього водія вже був досвід перевезення лицарів з їхніми кіньми: десятого жовтня цього року, тобто на самому початку Великої Яєчної Експедиції, він підрядився доставити двох членів Напівкруглого Столу – графа Леоніда Очкарика й графа Леоніда Заканавного – разом з їхніми кіньми, котрі звалися Гуго й Генріх, ген-ген на край світу, у якусь глухомань, як то кажуть, до чортів на виступці; що й виконав.

Тоді, більше двох тижнів тому, було тепло й сухо, майже як улітку, а тепер скотовоз у дорозі супроводжувала справжня осінь у вигляді сіро-буро-жовтого колориту ландшафтів і метушливого нелагідного вітру, що істерично розкидав клаптики рослинних одєжинок; каракулевого неба й крапель вологи, дрібних, як пісок, що сипалися часом із того каракулю.

І в той раз і тепер очікування шофера виправдалися – лицарі дійсно розважали його в дорозі базіканням про власні пригоди й пригоди колег. Крім іншого, ці Остапи повідали про останню свою пригоду, що закінчилася ось щойно, протягом цієї доби. Мовляв, неподалік від Сорти-рославля три дні тому на них накинута зграя якихось не-

бачених жахливих, потворних і лютих ікласто-пазуристих монстрів; лицарі сховалися в старому вітряному млині, і три дні не могли покинути цього прихістка, оточеного і блокованого мерзенними, злими чудовиськами; а закінчилася ця страшна пригода несподівано сьогодні: монстри раптом зникли, коли до млина наблизилися ще два лицарі.

— Це були наші колеги, теж лицарі Напівкруглого Столу, — пояснив водієві вантажівки молодий лицар Остап Окрошколюб. — Саме їх ви бачили разом із нами в корчмі «Під Часниковим Соусом».

— Зрештою, ми схилилися до висновку, до висновку, що ті монстри, монстри були не реальними, а нам увижалися, увижалися. Галюцинація. Може, під впливом гіпнозу, гіпнозу, — сказав граф Остап Електричка. — Але в такому разі неясно, неясно — кому й навіщо, навіщо знадобилось нас отак загіпнотизувати, загіпнотизувати.

Деякі люди в розмові для чогось (чи то машинально, чи то для додання солідності й ваги своїм промовам), повторюють деякі слова по два або більш разів. Граф Остап Електричка теж мав таку мовну особливість.

Кабіна вантажівки-скотовоза зсередини була прикрашена приклеєними там і сям кольоровими фотографіями гарних неодягнених дівчат, що ті знімки було вирізано з журналу «Гарнюзізм!» І тільки перед водієм над вітровим склом, по котрому метлялися, стираючи краплинки, так звані двірники, були два зображення без еротики: іконки Ісуса й Діви Марії. Нижче цих святих персонажів примостився персонаж що називається нечистий: підвішений на волосіні, погойдувався чортик, сплетений із прозорої пластикової трубочки від медичної крапельниці.

Шофер не залишився в боргу перед пасажирами, і теж поділився спогадами зі свого наповненого постійними переміщеннями життя. Адже шоферів, особливо дальнобійників, можна зарахувати до гільдії професійних подорожан, як і мандрівних лицарів.

Наприклад, одна з історій, що запам'яталися шоферу, трапилась з ним у новорічну ніч.

Увечері 31 грудня 1990 року Іван Трістанович Гигикало (так його звати) після термінового рейсу до Свистоніздрінська (куди він на прохання знайомого бізнесмена доставив не худобу, а незвичайний для скотовоза вантаж — ящики з новорічною піротехнікою — хлопавками, бенгальськими вогнями, феєрверками тощо) повертався порожнем, тобто без вантажу, до рідного міста Шмарклова, сподіваючись о 23.00 бути вдома, аби із дружиною й дітьми зустріти за святковим столом Новий Рік.

Проїжджаючи крізь селище Родзинки, побачив на узбіччі Діда Мороза з піднятою рукою. Зрозуміло, загальмував. Як же не підібрати Діда Мороза, та ще в новорічну ніч. «Володарю холоднечі» теж треба було встигнути до одинадцяти вечора в Шмарклів.

Білобородий у синьо-білій шубі попутник спочатку був у ролі: говорив пафосно й віршами, як і належить цьому персонажу. Потім вийшов з образу й заговорив нормально, зізнавшись, що він не професійний актор, а аматор; за фахом же він офіціант у ресторані. У Родзинки їздив, щоб у вигляді Діда Мороза вручити подарунки племінникам, а тепер от поспішає додому.

Автомобіль пересувався засніженою трасою. Крізь шпарину в хмарах сяяв повний місяць. Перед світляними фарами як мошки роїлися сніжинки. Ніщо не віщувало неприємностей.

Але неприємність сталася, неочікувана, начебто таке що вилупилося з пінгвінячого яйця крокодилена.

Раптом заглух мотор, і машина завмерла посеред шляху, як пам'ятник вантажному автотранспорту.

Поломка мотора – річ взагалі нехороша, а тим більш перед Новим Роком, коли люди в домівках готуються до застілля й на пустинній трасі немає нікого, хто міг би взяти тебе на буксир, або позичити запчастини для заміни поламаних деталей.

Даремно Іван Гигикало і його з підв'язаною бородою пасажир витріщалися в темну далечінь із надією побачити наближення сяючих цяточок фар.

Стрілки годинника рухалися, вантажівка не рухалась.

Зиркнувши на годинника, шофер із досадою й навіть дещо нецензурно констатував, що вже минув час, коли він розраховував опинитися в колі родини, і до настання Нового Року залишилися лічені хвилини. Доведеться зустрічати його просто тут, без застілля та святкового затишку. Хріново.

Так званий Дід Мороз зовсім засмутився, зажурився й заходився миркати, що, мовляв, вам, громадянине шофере, півбіди – ну, подумаєш, зустрінеш Новий Рік не там де хотілось би, – а от мені, мовляв, зовсім біда. Ви ж бо, принаймні, і після півночі залишитеся гомо сапієнсом, а от я...

Виявилося, що цей так званий Дід Мороз був не звичайною людиною, а перевертнем, або, висловлюючись

по-науковому, теріантропом. Перевертнем-вовкулакою, тобто опівночі місяця у повні він перетворювався на вовка.

Удома в нього обладнано спеціальний вольєр, де він, попередньо зачинившись, проводив ці, так би мовити, звірині години свого життя. А тут, посеред дикої природи, без стін і заборів... Може відбутися пісня цапа (тобто він сказав «трагедія», але ж ти, безцінний читачу, можливо, знаєш, що давньогрецьке слово «трагедія» від початку й дослівно означало саме «пісня цапа»). Наприклад, перетворившись на вовка й вискочивши з людської одєжини, він може забігти в снігове безлюддя й там на світанку знову стати людиною, голою на морозі. Усе, капут, крапка, кранти, кірдик, гаплик, каюк, карачун, амба, копець, триндець, летальний випадок – замерзне нахрін.

Або, наприклад, у нападі звірячого апетиту накинеться на свіже м'ясо, що ним визнає шофера або ще якусь зустрічну людину. Бо він не може контролювати й стримувати інстинкти хижака, на якого перетворюється. Загалом, біда, біда. Тепер от якраз той рідкісний випадок, коли в новорічну ніч місяць у повні. І скоро північ.

Коли попутник висловлював цю свою біду, шоферу, по-перше, згадався советський мультфільм, де підступний вовк із хижацькими намірами видавав себе за Діда Мороза, відповідно вбравшись; а по-друге, водій не на жарт злякався за своє життя. Отакої – опинитися в безлюднім місці сам на сам із зубастим і напевно голодним сильним хижаком.

Перше, що спало на думку Іванові Гигикалу в аспекті самозахисту, так це при початкових симптомах перетворення людини на звіра виштовхнути його з кабіни й зачинитися. Але тут же шофер зазначив, що цей план не

ідеальний. По-перше, хтозна – може, перевертень-вовкулака настільки сильний, що в змозі зруйнувати кабінку автомобіля й дістатися водія. По-друге, якщо він навіть не руйнуватиме машини й не накидатиметься на шофера, а просто втече в морозне пустище, то там, перевернувшись знову на гомо сапієнса і втративши вовче хутро, загине від переохолодження. І це дуже шкода, адже людина він, як видно, непогана, і не винен, що в його організмі присутня така, так би мовити, патологія.

І тоді в мозку водія вилюпився інший план. Він сказав так званому Дідові Морозу, що тому треба терміново заснути. Сплячі ж суб'єкти нікуди не пересуваються (якщо вони не сомнамбули) і нікого не кусають. Той буркнув, що спати йому зовсім не хочеться, і не бувало такого, щоб він при повному місяці спав, навпаки, саме тоді в нього безсоння від припливу звірячої бадьорості.

Шофер повідомив, що в нього завжди є під рукою дуже ефективне снодійне, бо водій автомобіля має добре виспатися під час відпочинку, щоб не задрімати під час роботи, тобто в дорозі за кермом, що смертельно небезпечно. Перевертню, мовляв, слід негайно випити дві пігулки, і він проспить усю ніч, не заподіявши шкоди ані собі, ані іншому.

Попутник погодився й, не зволікаючи, проковтнув той препарат, запивши теплою мінералкою із пляшки.

Хвилини за п'ять його стало хилити на сон, і він запитав у Івана, чи не знайдеться в того міцної мотузки. Шофер відповів, мовляв, так, є. Так званий Дід Мороз вирішив про всяк випадок переміститися з кабіни до кузова, і нехай там, мовляв, водій йому для більшої безпеки зв'яже кінцівки. Гигикало швиденько наламав соснових гілок у придорож-

ньому бору, устелив ними дно кузова, аби попутникові спати не на твердих дошках, а на «матраці» із пружного лапнику, зверху розстелив килимка, зв'язав мотузкою руки й ноги пасажира (той відразу ж заснув), і, незважаючи що на попутникові тепла дідморозівська шуба, а холоднеча слабенька, градуси три нижче за нуль за Цельсієм, Іван турботливо накрив пасажира ще й товстою тілогрійкою. Після чого повернувся до кабіни й зачинився.

Коли годинник суміщенням стрілок показав опівночі, водій подумки привітав себе з настанням Нового – 1991 – Року й став тривожно прислухатися. Але – ні, жодних підозрілих звуків не було, із чого випливало, що вовк спокійно спить у кузові.

Коли прийшов світанок і, отже, вовк знову став людиною, Іван повернувся до кузова, і виявив там невеликий замет: поверх чорної тілогрійки снігопад дбайливо вкрив сплячого тілогрійкою білою. Водій змахнув сніг, розбуркав сонного попутника й розв'язав йому кінцівки. Той одразу перехрестився, подякувавши Господові, що ніч минула благополучно. І водієві сказав спасибі за снодійне.

За півтори години засніженою трасою їхав у напрямку Шмарклова трактор, узяв скотовоза на буксир, і дотягнув до міста, де Іван Гигикало та його попутник, побажавши один одному всього найліпшого в році, котрий щойно розпочався, розлучилися.

– Так ви бачили вовка, чи не бачили? – уточнював заінтригований лицар Остап Окрошколюб.

– Ні, він же лежав у кузові, накритий тілогрійкою, а я був у кабіні, – відповів шофер, – не міг я його побачить.

— Так може він, він і не перетворювався, не перетворювався на вовка, вовка? — висловив сумнів граф Остап Електричка.

Водій знизав плечима.

— Може, він взагалі не був перевертнем, а просто вас розіграв, — припустив Окрошколюб.

— Навіщо? Яка йому від цього користь? — засумнівався в такій версії шофер.

Молодий лицар відповів, що бувають такі диваки, котрих хлібом не годуй, а дай розіграти ближнього. Ні, не шахраї — ті обдурюють саме заради користі, — а цілковито безкорисливі жартівники, яким просто за насолоду навішати співрозмовникові локшини на вуха, переконати в тім, що не відповідає дійсності; наприклад, переконати, що він не той, хто є насправді.

— Ну, не знаю, — знову знизав плечима водій.

— От Методій Хламенко, комендант лицарського гуртожитку, де живемо й ми із дружиною, той дійсно перевертень-вовкулака, — додав Окрошколюб, — отут уже ніяких сумнівів. Я власними очима бачив коменданта у вигляді вовка. А той пасажир міг просто набрехати.

— Перевертні, перевертні бувають різні, різні, — говорив граф Остап Електричка. — Мені, мені, наприклад, приятель дитинства, дитинства, який тепер працює лікарем-проктологом, проктологом, розповів про дуже незвичайного перевертня, перевертня...

До цього лікаря, мовляв, якийсь пацієнт звернувся зі скаргою, що в ночі місяця у повні в нього бувають сильні запори й відчуття чужорідного тіла в прямій кишці. Проктолог через задній прохід обстежив його пряму кишку, виявив глиста й виколупнув його назовні. Черв'як

здався спеціалісту не зовсім звичайним, і лікар залишив паразита для дослідження. Незабаром, у ніч повного місяця, доктор, що засидівся за північ у лабораторії, ненароком кинув оком на скляну посудину, де тримав того хробака, і обімлів: замість глиста в посудині був чималенький равлик. На світанку цей величенький черевоногий молюск із білою мушлею знову перевернувся на хробака-паразита без мушлі. Так проктолог відкрив, що то був не просто глист, а глист-перевертень. Істота, здатна під впливом повного місяця тимчасово перетворюватися з одного виду безхребетного організму на інший вид безхребетного ж організму.

— А я чув про людину-перевертня, що перевертається не на одну особину, а одночасно на двох, тобто роздвоюється, — повідомив Остап Окрошколюб.

Це, мовляв, чоловік середніх років, який опівночі місяця у повні перетворюється на дитину й діда, а на світанку дитинча й старигань з'єднуються й знову стають одним чоловіком середнього віку.

— Яких тільки чудес не буває! — подивувався шофер скотовоза й додав: — А я чув, що у Великому Світі теж водяться перевертні. Але якісь дивні. Котрі у час озвіріння вкриті не хутром, як-от наприклад вовкулаки, а міліцейськими погонами...

І так далі, і тому подібне...

(До речі, безцінний читачу, щодо Діда Мороза, не того офіціанта-перевертня, котрий в даному випадку виконував цю роль, а, так би мовити, «справжнього» Діда Мороза — персонажа советських та постсоветських новорічних ялинок, то мало хто знає, що народився він у Харкові...

— Авжеж! — вигукує Ліва півкуля авторського мозку, але таким саркастичним тоном, що це «авжеж» означає не «так», а «дуже сумніваюся». — У своєму квасному харківському патріотизмові ти, пане Авторе, схоже, докотився до тієї стадії, що маєш намір стверджувати, ніби Харків є, так би мовити, «батьківщиною слонів», тобто приписувати Харкову усі світові досягнення. На взірець того, як у творі Е.Т.А. Гофмана завдяки магії фей Крихітці Цахесу на прізвисько Цинобер приписувалися досягнення, до яких він насправді не мав відношення.

— Я не казатиму, що Харків є «батьківщиною слонів», хоча кістки мамонта й були знайдені в центрі цього міста, — заперечує Автор, — тобто не маю наміру приписувати Харкову чужих досягнень. Але й харківських досягнень нікому віддавати не бажаю. Якщо Дід Мороз справді народився у Харкові, тобто його, як персонажа советської новорічної ялинки, придумали харків'яни, то чому б про це не повідати читачеві.

— Авжеж! — знов вигукує Ліва тим же саркастичним тоном. — Советський Дід Мороз — це, так би мовити, аналог Морозка з російської народної казки, Мороза Івановича з однойменної казки Володимира Одоєвського, Мороза Червоного Носа з однойменної поеми Миколи Некрасова, Мороза з п'єси «Снігуронька» Олександра Островського, різдвяного святого Миколая або Санта-Клауса, ба навіть язичницьких богів зими. І Харків до народження цих персонажів не причетний.

— Я не заперечую, що перераховані зимові чудотворці можуть вважатися прототипами советського Діда Мороза. Але прототипи прототипами, а Дід Мороз як персонаж советської новорічної ялинки був придуманий саме у Ха-

ркові. Саме в цім місті він уперше з'явився публічно на першій у СРСР новорічній ялинці (не на дереві, зрозуміло, а на святковому заході), що відбулася у грудні тисяча дев'ятсот тридцять п'ятого року, в першому і єдиному на той час Палаці Піонерів. А вже потім ці харківські винаходи – і новорічні ялинки (не дерева, а масові святкування), і Діди Морози, і палаци піонерів – розповсюдилися по всьому Союзі. Ну, у Москві, сказати по правді, перша тамтешня ялинка з першим тамтешнім Дідом Морозом відбулася не набагато пізніше, ніж у Харкові, – на початку січня тисяча дев'ятсот тридцять шостого року, тобто відстала від харківської лише на лічені години. Але все ж це москвичі підхопили харківську ініціативу, а не навпаки. Отже Дід Мороз, як советський і постсоветський новорічний персонаж, є породженням Харкова!

– Ну, якщо це дійсно так, – додає Ліва півкуля авторського мозку, – то мені це приємно, адже я, по правді сказати, теж в хорошому смислі патріот Харкова.

– І мені приємно, і я патріот, – підтакує півкуля Права.

– Таким чином, – підводить ризику Автор, – не будучи «батьківщиною слонів», батьківщиною Діда Мороза Харків все ж є. Якби я був харківським чиновником, відповідальним за монументи, то встановив би у цьому місті пам'ятник Дідові Морозу з вміщеною на постаменті інформацією про його харківське походження. Упевнений, що ця скульптура відразу ж стала б міською визначною пам'яткою, і як харків'яни, так і гості міста із задоволенням з нею б фотографувалися. Це вам все ж аж сам Дід Мороз, а не хухри-мухри. Втім, хоч Харків і не «батьківщина слонів», а й пам'ятник мамонтові я б в центрі міста поставив, бо далеко не кожен населений пункт, а тим більше такий

великий, може похвалитися, що посеред нього відкопали мамонта (чи то пак його скелет). Та от хоча б у зоопарку поставив, адже зоопарк від місця знахідки тих мощів усього в лічених кроках. Так що такий монумент теж цілком тягнув би на звання неординарної пам'ятки. Незважаючи що пам'ятники мамонтам уже є в чотирьох країнах. Найперший із них, до речі, був установлений тисяча вісімсот сорок першого року в Україні, але не на Харківщині, а на сусідній Сумщині. У зв'язку зі знахідкою там мамонтового кістяка. Оскільки знайшов той скелет харків'янин, професор Харківського університету Іван Калиниченко, то не дивно, що покійний мамонт і опинився в Харкові, в колекції університету. А ініціатором і керівником установки першого в світі пам'ятника мамонтові був усе той же харківський професор. За вісімдесят чотири роки іншого мамонта відкопали вже безпосередньо в самому Харкові, практично в центрі міста, копаючи фундамент для будівництва Держпрому. Але йому пам'ятника, на жаль, до сих пір немає. Втім, тодішня харківська преса з приводу тієї знахідки зауважила, що це не перший, а вже третій кістяк мамонта, відкопаний на території Харкова. А тоді, треба зауважити, територія Харкова була значно меншою, ніж тепер.

— Думку про харківський пам'ятник мамонтові вже висловив твій персонаж Бізончик Солом'яний, — згадала Ліва півкуля, — у щосі сімнадцятому «Корчма "Під Рятівною Мухою"».

— Так, і я з ним згоден, — каже Автор.)

Ось так, стискаючи час захоплюючим базіканням, вони (не Автор зі своїми мозковими півкулями, а шофер скотовоза із пасажирами у dospіхах) переміщалися до Свіжегнійопольської області.

Зрештою, чи то через те що в них вичерпалися факти, чи то стомившись вібрувати голосовими зв'язками, ворочати язиками й ворушити губами, замовкли, і водій вмикнув касетного магнітофона із записами російського блатного шансону.

Автор же скористається музичною паузою, аби дещо повідомити читачеві про героїв цього розділу:

Молодий лицар Остап Окрошколюб, повне ім'я якого Остап Вікторович Біленко, – двадцятидворічний кремезний хлопець, великогубий сіроокий блондин з маленьким гачкуватим, як совиний дзьоб, носом. У лицарі його було посвячено королем менше року тому – в грудні 1994-го. Їздить на коні Сигізмунді (ігреневої масті, тобто грива й хвіст – димчасті, а все решта – шоколадного кольору), названому так на честь Сигізмунда Першого, короля Угорщини та Чехії, імператора Священної Римської Імперії (XIV-XV століття). На гербі й щиті Окрошколюба – великий круглий чорний гудзик із чотирма дірочками, у білому полі.

Зрілий граф Остап Електричка, повне ім'я якого Остап Філаретович Шустиков, – тридцятидев'ятирічний високий чоловік стрункої, навіть можна сказати худорлявої статури (чим нагадує легендарного Дон Кіхота), довговолосий темно-русявий бородань (втім, бороду постригає коротко, так що вона схожа на щітку). Лицар Напівкруглого Столу із тринадцятирічним стажем (у лицарі його було посвячено в 1982 році). В році 1989-му знешкодив банду угонщиків

трамваїв, що за той подвиг король присвоїв йому титул барона. А в 1993-му йому було присвоєно титул графа за битву з хуліганом-велетнем. Їздить на коні Саладині (мишастої масті, тобто зі шкірою попелястого кольору), названому так на честь єгипетського султана Саладина (повне офіційне ім'я котрого ал-Малік ан-Насир Салах ад-Дін, а справжнє ім'я Юсуф ібн Айюб; XII століття). На гербі й щиті Електрички – білий сірник із коричневою голівкою, у червоному полі.

– Мені цікаво, – заговорила Права півкуля авторського мозку, – звідки в Остапа Шустикова таке прізвисько? З Окрошколюбом усе зрозуміло: любить окрошку. Але чому – Електричка? Тим більше що у відсталій у науково-технічному аспекті Терентопії електричок немає, тільки паровози.

– Таке прізвисько приліпилося до Шустикова в юності, наприкінці шістдесятих років, – пояснює Автор. – Тоді в Терентопське королівство з Великого Світу (конкретніше – Советського Союзу) просочився естрадний шлягер – російська пісенька «Остання електричка» (музика Давида Тухманова, слова Михайла Ножкіна), з таким приспівом:

Опять от меня сбежала
Последняя электричка,
И я по шпалам, опять по шпалам
Иду домой по привычке.

– Ну, ясно: Шустиков постійно наспівував цю пісеньку, і за те друзяки прозвали його Електричкою, – метикує півкуля Ліва.

– Молодчинка, – оцінює кмітливість своєї Лівої мозкової півкулі Автор.

Автор нагадує, що Остапам для пошуків викраденого драконячого яйця й так званого яєчного шахрая, тобто організатора крадіжки того яйця, за жеребом дістався одинадцятий сектор королівства. Там вони сумлінно опитували жителів сіл, поки не зустріли, під'їжджаючи до селища Сортирославля, велику зграю фантастично жахливих і лютих чудовиськ, досі небачених, від яких змушені були кинутися навтьоки, і сховатися в старому млині, де три дні були заблоковані злісними монстрами, які раптом зникли при прибутті туди Лицаря Пивної Кружки та Річарда Левове Копито.

Не треба Остапам дорікати, мовляв, справжні лицарі повинні з небезпечними чудовиськами битися, а не тікати й боягузливо ховатися. Остапи не боягузи. Просто кількість цих чудовиськ, їхня кровожерна лють і величина гострих зубів та пазурів свідчили, що лицарі відразу загинуть на місці без усілякої користі, не встигнувши розпочати битву, навіть, не встигнувши змахнути мечами. Тому втеча була найрозумнішим у даній ситуації вчинком.

У безглуздій і марній загибелі немає героїзму. Якщо людина гине, рятуючи інших – так, це героїзм, це подвиг; а гинути свідомо ні за цапову душу – дурість. Божевільним, а не героєм, назвуть суб'єкта, котрий заради хвастощів – мовляв, подивіться, який я хоробрий – вистрибне на колію перед швидким потягом і, звичайно, буде миттєво умертвлений рухом багатотонного металу.

Письменник Максим Горький у своїй знаменитій «Пісні про Сокола» написав: «Безумству хоробрих співаємо ми пісню!» Але по правді сказати, найчастіше безумство хоробрих закінчується не піснею, а маршем. Похоронним. Або погребальним плачем. Або тишею. Або

карканням бенкетуючих воронів чи звуками інших падложерів. Хоробрість – якість корисна й славна. Але БЕЗУМНА хоробрість – шлях до дурного самогубства. Безумності в чому б то не було, зокрема у хоробрості, в міру можливості бажано уникати. Розумна хоробрість переважніше безумної.

Якщо вже тобі надало народитися – ага, отаке втнути, – то будь ласкавий – живи. Мільярди мільярдів людських сперматозоїдів і яйцеклітин загинули, так і не ставши людьми, а ти, так би мовити, із зиготи вибився в люди, тож не ухиляйся від життя. Безглуздий добровільний відхід із життя – це зрада тих, кому ти дорогий; а також тих мільярдів одноклітинних кандидатів у люди, яким, на відміну від тебе, так і не довелося народитися; а також Вищої Сили, завдяки котрій виникло життя. Завжди пам'ятай: якщо ти з'явився на світ, то це означає, що ти потрібен Вищій Силі, потрібен Всесвіту, потрібен Людству! Потрібен, потрібен, навіть коли тобі здається, що ти не потрібен нікому. Потрібен, пам'ятай про це, і не відмовляйся від життя, тим більше якщо ця відмова нікого не рятує.

– Знову тебе занесло в пафос і моралізаторство, – буркнула Авторіві його Ліва мозкова півкуля.

– Так, – погоджується Автор, – мене дійсно інколи заносить.

Багато хто з демагогів, аби додати переконливості і солідності своїм патяканням про щось, пришпандорюють до них якусь цитату з писань того чи іншого дуже давнього і авторитетного мудреця. Автор Терентопських хронік, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, закінчуючи свій монолог про хоробрість, теж ушкварює цей трюк – пристібає цитату:

Стародавній китайський мислитель Лао-Цзи у своїй книзі «Дао де Цзин» в сімдесят третьому висловлюванні написав: «Хоробрий, що рветься у бій, гине. Хоробрий, що не рветься у бій, житиме. Ці дві речі означають: одна користь, інша шкоду. Хто знає причини того, що небо ненавидить войовничих? Пояснити це важко і бездоганно мудрому».

А якийсь невідомий сміливець бовкнув: «Я не з тих, хто боягузливо рветься в баталію, я з тих, хто відважно знаходиться в тилу».

Але повернемося до Остапів.

Спілкування Остапів із Річардом Левове Копито й Лицарем Півної Кружки – колегами по Напівкруглому Столу, котрих вони там, в одинадцятому секторі, ніяк не очікували побачити, – відкрило Окрошколюбу й Електричці, що, по-перше, страховиська, скоріше всього, були не реальними, а якоюсь маною, галюцинацією, навіюванням; а по-друге, що за розпорядженням Його Величності їм слід помінятися з Мгоцьком і Річардом секторами пошуків, тобто залишити цей одинадцятий сектор королівства, перебратися до сімнадцятого і продовжувати пошуки яйця і шахрая там.

(До речі, щодо обміну. Іноді люди кажуть: «Поміняв шило на мило», маючи на увазі, що обмін безглуздий та нісенітний. Напевно ті, хто таке саркастично промовляє, просто ніколи не намагалися намитися шилом. Інакше вони повною мірою відчули б користь такого обміну. А всякий, хто намагався проштрикнути що-небудь шматком мила, назавжди засвоїв користь обміну мила на шило.)

І ось на попутній вантажівці-скотовозі Остапи приїхали до сімнадцятого сектору; у лісовий масив

Оksamитової пуші, що в тім лісі то там то сям на галявинах або просіках розташовано села, хутори тощо; в регіон, де раніш займались пошуками Річард Левове Копито і Лицар Півної Кружки.

— Висадіть нас, нас біля першого-ліпшого населеного, населеного пункту, пункту, — попросив граф Остап Електричка.

— Добре, — відповів шофер.

Вантажівка зупинилася біля села з дивною назвою Марсіанська Русь (втім, дивні назви — явище типове, як читач помітив, для терентопських населених пунктів; полюбують жителі королівства щось творчо втнути, у тому числі й у даному аспекті), лицарі вийшли з кабіни, шофер підійнявся в кузов, відкрив задній борт і висунув звідти, начебто твердий прямокутний сірий довгий язик, дощатий трап, по якому Сигізмунд із Саладином зійшли з машини на ґрунт. Остапи осідлали коней і попрощалися з водієм, подякувавши за поїздки. Після чого вантажівка повезла єдинорогів далі, а доспіхоносці стали до опитування населення.

Протягом п'яти днів вони опитали мешканців шести маленьких, розташованих недалечко одного від одного сіл: Марсіанська Русь, Дюковине, Перерепенкове, Лукоперівка, Гикавка й Підкузьминське. На жаль, нічого нового з питань, що їх цікавили, вони там не дізналися.

Уранці шостого дня, тобто першого листопада, коли вогке опале листя нав'язливо сунуло в ніздрі грибний аромат і крилаті стукачі норовили посипати проїжджих ти-

рсою (так, про брехунів кажуть, що вони пудрять мізки; а дятли пудрили вершникам не мізки, а шоломи, і не пудрою, а здрібною деревиною), лицарі перемістилися верхи з Підкузьминського до страусової ферми, що примостилася за три кілометри від цього села, на розкидистій галявині серед діброви, котра приступилася до жолудьоспаду.

Першими, кого вони там побачили, були саме африканські страуси в просторому загоні, обрамленому огорожею із соснових дощок. Іншою живою істотою, що потрапила в поле зору напівкруглостолових мандрівників, був огрядної статури мужик років сорока п'яти, голений, у сірому кашкеті, сірому ж стьобаному ватнику й кирзових чоботях. Він приніс в оцинкованому цебрі страусовий корм і заходився сипати його в довгу годівницю, через що до нього метнулися ці колосальні могутньоногі пташки.

Мужик так зосередився на страусах, що не помітив наближення лицарів.

— Доброго ранку, ранку, шановний, шановний, — заговорив, під'їжджаючи до мужика, граф Остап Електричка. — Скажіть, будь ласка, чи відомо, відомо вам щось про місцезнаходження, місцезнаходження драконячого яйця, яйця, викраденого у вересні, вересні в Каменіані, і про цього пройдисвіта, пройдисвіта? — і граф простягнув аркуш паперу із зображенням так званого яєчного шахрая.

Мужик, здригнувшись від несподіваного незнайомого голосу, обернувся. Побачив лицарів, і в його очах вилупився жах. Впустивши цебро і заволавши — «Аааа!» — кинувся навтьоки.

Настільки неадекватна реакція на, здавалося б, звичайне питання приголомшила Остапів. Такого вони аж

ніяк не очікували. І миттєво спалахнула підозра: а чи не замішаний він у викраденні, чи не є спільником шахрая; інакше чому б це йому так боятися лицарів. Навіть майнуло — а чи не сам це шахрай власною персоною; той теж за описом невисокий, огрядний, кругловидий. А страусова ферма — прекрасне місце, аби сховати викрадене яйце дракона, бо яйце дракона за величиною, формою й кольором схоже на страусове.

— Стій! — грізно крикнув Електричка, і лицарі на скакунах погналися за підозрілим.

Вони його вже майже наздогнали, коли він шмигнув у дощатий нужник і замкнувся зсередини на гачок із товстого алюмінієвого дроту.

— Виходь, а то гірше буде! — сказав лицар Остап Окрошколюб, намагаючись голосом виразити максимальну суворість.

— Ну чого ви до мене причепилися?! — плаксиво забуримотів той що зачинився. — Я вас не чіпаю, і ви мене не чіпайте. Залиште мене в спокої.

— Виходь по-хорошому, по-хорошому! — наполягав Електричка, зістрибнувши з коня, як і Окрошколюб.

— Їдьте своєю дорогою, — просив той.

— Не хочеш добровільно, доведеться...

Окрошколюб схопився за іржаву ручку й рвонув двері. Дротяний гачок, не витримавши такого насильства, відірвався, і двері розчахнулися.

— Аааа! — знов заверещав чоловік, так голосно й емоційно, ніби його живцем розпилювали.

З ферми до нужника кинулися спантеличені вереском люди.

— Не кусайте, не кусайте мене! — волав дивак, загороджуючись від лицарів ліктями.

— Тю, що за ідіот, — зніяковів Окрошколюб і почував кулаком задню поверхню шолома.

— Може, йому теж привиділися, привиділися жахливі монстри, монстри, як і нам, там, біля Сортирославля, Сортирославля, — шепнув напарникові граф Електричка.

— У чому річ? — запитала захекана пані, озброєна вилами, теж у ватнику й кирзових чоботях, але без кашкету, а в строкатій хустці.

— Що тут трапилося? — підтакнув парубок років двадцяти п'яти, що прибіг із нею, озброєний лопатою.

Крім пані та парубка до нужника підтягнулися дівиця старшого шкільного віку й хлопчисько-підліток, на вигляд п'ятикласник або шестикласник. Вони також були в не дуже чистих шатах сільських роботяг. За ними не настільки жваво чимчикував сивий дідок із борідкою начебто заячий хвіст, років сімдесяти п'яти, у коричневому береті; що в того стариганя широка коричнева ж курточка теж була злегка забруднена, але не землею або гноєм, а різнокольоровими фарбами.

— Та от хотіли поговорити з людиною, дещо з'ясувати, а він чогось кинувся навтьоки, замкнувся й верещить, — здивовано відповів лицар Остап Окрошколюб.

— Ми, ми вже не перший тиждень, тиждень проводимо опитування, опитування населення, і перший раз отаке, отаке, — розвів руками граф Остап Електричка.

І всі подивилися на громадянина в нужнику, чекаючи пояснень. Принишклий дивак у цей час між піднятими ліктями розглядав приїжджих, потім опустил лікті й спокійно сказав:

— Тьху ти, це ж не ви, я помилився.

І став пояснювати, що він цих прийняв за інших лицарів, про яких уже розповідав своїй родині, за тих божевільних, що хотіли його покусати на дорозі між Незграбним і Твердопупівкою.

Ті теж, мовляв, спочатку запитали про драконяче яйце й намальованого чоловіка, а потім почали верзти повну нісенітницю, як явні безумці. Зрештою, дійшли до того, що один одному наказав укусити попутника, так що йому довелося рятуватися від ідіотів втечею. Добре, що їздові страуси швидко відвезли його від божевільних лицарів, а то невідомо, чим би все закінчилося. У них же окрім зубів були мечі! Від божевільних усього можна очікувати.

Тому щойно, почувши те ж питання про яйце й намальованого шахрая й побачивши знову лицарів, він зопалу вирішив, що це ті ненормальні його розшукали, аби нарешті покусати. Помилка трапилась.

— Так, ми нормальні, і нікого не кусаємо, — підтвердив Окрошколюб.

— А ті були геть несамовиті, — продовжував мужик, нарешті вийшовши з нужника. — Селищний голова Твердопупівки повідомив мені, що божевільні лицарі там навіть собак покусали. Тепер я цілковито упевнений, що ви — це не вони, бо в тих на щитах були пивний кухоль і ведмідь догори дригом, а у вас — гудзик і сірник.

— Кухоль і ведмідь? — перепитав Остап Окрошколюб. — Тю, та то ж Лицар Пивної Кружки й Річард Левове Копито!

— Ага, вони мені так і відрекомендувалися, — кивнув мужик.

— Але вони, вони не божевільні, не божевільні! — заперечив граф Остап Електричка.

— Ми з ними спілкувалися не більше тижня тому, і вони були абсолютно нормальні, адекватні, ніякого шизофренічного марення, ніяких спроб когось вкусити, — підтверджував Окрошколюб. — Щось ви плутаєте, чоловіче.

— Не плутаю й не брешу, саме так і було, — наполягав мужик; навіть на підтвердження своїх слів додав: — Чесне піонерське! — хоча вже років тридцять, як вийшов із піонерського віку. — Але то вже, як то кажуть, діла минулих днів, а зараз, панове лицарі, запрошую вас бути моїми гостями, відпочити на нашій фермі, пригоститися чим Бог послав, омитися в лазні, і таке інше.

Тут же лицарі познайомилися з мешканцями ферми (маються на увазі тільки люди, бо окрім людей на фермі жили страуси, собаки, кішки, кури, миші та інші неговорячі тварини, з якими лицарі, ясна річ, не знайомилися). Мужик був фермером Гнатом Свиридовичем Кактусенком; пані з вилами — його дружиною Зоєю Мойсеївною Кактусенко; парубок із лопатою, дівчина й підліток — їхніми дітьми. А от сивий дідок, з борідкою на кшталт заячого хвоста, що причимчикував останнім, не був ані членом їхньої родини, ані якимось, навіть далеким, родичем, ані взагалі мешканцем цих місць. Це був столичний живописець Клим Серафімович Петренко-Самогонов, який приїхав на ферму з Жорикбурга, щоб зробити з натури замальовки страусів для запланованої ним нової картини, і вже третій день гостював у Кактусенків, роблячи начерки олівцем в альбомі й олійними фарбами на ґрунтованих картонках.

Остапи показали присутнім малюнок (точніше ксерокопію малюнку) – портрет так званого яєчного шахрая – і задали традиційне запитання. Кактусенки відповіли негативно: ні, мовляв, не знаємо, не бачили такого. А живописець Петренко-Самогонов насамперед спитав: хто автор малюнка. Лицарі сказали, що зображення отримали від Його Величності, а хто автор не цікавилися.

(«Стоп! – каже скрупульозна Ліва півкуля авторського мозку. – Цю ксерокопію лицарі отримали після лицарського турніру в День Шляхетного Мордобою. А перед турніром Жорик Дев'ятий виголосив перед лицарями промову, де, крім іншого, згадав, що портрет намальований драконом Інокентієм Карловичем. Так сказано в розділі тридцять першому "День Шляхетного Мордобою". Отже, лицарі повинні були знати про це». – «Ну, теоретично повинні були знати, – відповідає Автор. – Але практично ... У той момент, коли король вимовляв ім'я Інокентія Карловича, обидва Остапи відволіклися (Окрошколюб відганяв муху, що нахабно пурхала перед очима, а Електричка нахилився, щоб підняти впущеного носовичка), тому пропустили цю фразу повз вуха».)

– Добре намальовано, – похвалив старий живописець невідомого рисувальника, після чого також сказав, що не знає місцезнаходження намальованого.

Від запрошення погостювати на фермі Остапи відмовилися; мовляв, уже поснідали в Підкузьминському й поки не голодні, та й у лазні обмились там же, так що немає приводу тут затримуватися.

– Куди, куди веде ця дорога, дорога? – поцікавився граф Остап Електричка.

— До села Хухримухриєва, — відповідав Гнат Кактусенко. — Це немаленьке за тутешніми мірками село, там є й пошта, і лікарня, і будинок культури... Там, до речі, проживає навіть один чарівник: Олександр Олексійович Манюня.

— Чарівник — це добре. Чародії багато чого знають, — сказав Остап Окрошколюб, виймаючи з кишені свого рюкзака велику телеграму.

Телеграму, що вони отримали її на телеграфі в Сортирославлі; телеграму, яку відправив їм до запитання король Жорик Дев'ятий; телеграму, у якій Його Величність не тільки наказував їм залишити одинадцятий сектор королівства й продовжити пошуки в секторі сімнадцятому, а й перераховував скрупульозно назви тих населених пунктів у цьому сімнадцятому секторі, де вже провели опитування Річард Левове Копито й Лицар Півної Кружки, щоб Остапи не гаяли часу на відвідування цих пунктів.

Пробігши очима цей список, Окрошклуб сказав Електричці:

— У Хухримухриєве Мгоцько з Річардом теж не навідувалися. Їдьмо туди.

— Я люблю знайомитися із чародіями, — зізнався сивий живописець Петренко-Самогонов, — від них завжди дізнаєшся чогось цікавого, невідомого. Я познайомився вже з вісімнадцятьма чарівниками, і намалював їхні портрети, а от з Олександром Олексійовичем Манюнею поки не знайомий. Мабуть, скористаюсь випадком і з'їжджу з вами, панове лицарі, до Хухримухриєва, познайомлюся із чудотворцем, і намалюю, за традицією, його портрет. А потім повернуся до ферми й продовжу замальовувати страусів. А можна ще раз глянути на вашу картинку?

— Звичайно, — і Електричка знову подав старому портрет шахрая. — Ви можете, можете сісти, сісти на мого коня, коня, — граф погладив гриву Саладина, — ви, ви людина неважка, неважка, а він звір міцний, міцний, доведе нас двох, двох.

— Ну, ні, некомфортно літній людині так переміщатися, — заперечив фермер, — я краще запряжу тваринок у свій двомісний візок і на нім відвезу туди Клима Серафімовича. Почекайте, — і пішов запрягати.

— Когось мені цей суб'єкт нагадує, — бурмотів живописець, удивляючись у риси намальованого чоловіка, — здається, десь колись я бачив схожого, але де й коли — не пам'ятаю.

— Спробуйте, спробуйте пригадати, пригадати, — попрохав граф Електричка.

— Буду думати, — сказав старий, і повернув аркуш лицарям.

— Я, чесно зізнатися, не є знавцем мистецтва й, зокрема, живопису, але прізвище Петренко-Самогонов мені знайоме, — казав Окрошколюб, ховаючи телеграму короля назад у кишеню рюкзака. — Здається, я бачив якусь вашу картину.

— Напевно — «Купання рудого єдинорога», — припустив Петренко-Самогонов, — це найвідоміше моє полотно.

— Точно! «Купання рудого єдинорога»! Мені ж із самого дитинства часто траплялися його репродукції й на настінному календарі, і на листівці, і на обкладинці шкільного зошита, і в шкільному підручнику з естетичного виховання, і ще десь! — захоплено вигукнув молодий лицар. — Я й не знав, що художник, котрий його намалював,

до цих пір живий. — Сказонув і зніжковів: — Ой, вибачайте, я не хотів вас...

— Не тільки живий, але й працездатний, слава Богу, такий, що продовжує творити нові картини, — похвалився старий. — Я написав його ще п'ятдесят два роки тому. З тих пір створив багато картин анітрохи не гірше й навіть краще, але чомусь саме «єдиноріг» став найвідомішим і найпопулярнішим із моїх творінь.

— Я бачив, бачив цю картину, картину в Задвірпольському художньому музеї, музеї, — сказав граф Остап Електричка.

— Так, саме там вона тепер виставлена, — підтвердив Клим Серафимович.

Тут до них під'їхала, за висловом Миколи Гоголя, «птиця-тройка», тобто двоколісний візок, у який дійсно було запряжено птиць, і саме трьох, зрозуміло — страусів.

— Сідайте, Климе Серафимовичу, — запросив фермер-страусівник Гнат Кактусенко, і дідок вліз у візок, улаштувався поруч із пташиним кучером на м'якому затишному сидінні, обтягнутому страусовою шкірою.

Окрошколюб вознісся на свого ігренової масті Сигізмунда, Електричка — на мишастої масті Саладина, і фермерська колісниця, котру рухали живі пернаті двигуни, покотилася в напрямку Хухримухриєва, супроводжувана лицарським ескортом, лісовою дорогою, вкритою бурим опалим листям, найбільш вологі представники котрого намагалися липнути до коліс та копит.

Після дощів у лісі було так вогко, що тамтешні молюски — деревні равлики й ґрунтові слимаки — вирішили, ніби настав рай, і кинулися розмножуватися (якщо метушливе слово «кинулися» є слухним відносно істот настільки

несуєтних, навіть можна сказати статечних). До речі, щодо равликів та слимаків. Наляканий заєць швидко втікає. Те ж саме можна сказати про багатьох інших тварин. А чи хтось бачив, щоб равлик або слимак сполохано драпав кудись із усіх ніг? Ні, такого ніхто не бачив. Із цього випливає логічний висновок, що равлики та слимаки є одними з найхоробріших істот! Але є тварини іще безстрашніші. От, наприклад, губки. Ті взагалі навіть і не ворухнуться, хоч як ти їх ні лякай! Оце так сміливці!

Автор же тим часом скаже декілька слів про маляра Петренка-Самогонова, тим більш що ця людина за чотири дні зіграє важливу роль у розшуках викраденого яйця дракона.

Клим Серафімович Петренко-Самогонов проявив себе в різних напрямках реалістичного живопису: як пейзажист (найвідоміший його пейзаж – «Ранок на річці Замийці»), також портретист (серед його робіт навіть портрет короля Жорика Восьмого, батечки нинішнього терентопського монарха), також автор натюрмортів (з яких найвідоміший – «Фломастер і маргаритка»), також анімаліст (сюди, крім іншого, можна зарахувати й знамениту картину з єдинорогом, і майбутню – зі страусами), також баталіст (втім, намалював він лише одну баталію – бійку біля паркану, що з тієї бійки розпочалася Парканова, вона ж Стогодинна, вона ж Друга громадянська війна, котра потрясла Терентопію в 1661 році; зрозуміло, на картині зображено не справжніх учасників тієї історичної події, а сучасних натурників в одязі тієї епохи)... От тільки мариністом він не був, оскільки в Терентопському королівстві моря немає, а з уяви він писати не вмів, тільки з натури. Тобто, звичайно, він мав можливість вийти крізь Державні Двері з під-

пільного королівства у Великий Світ, з'їздити до якого-небудь тамтешнього моря, наприклад до Чорного, і відобразити його на ескізах. Але такою можливістю він не скористався, бо був, що називається, квасним патріотом і хотів відображати у творах тільки види рідного королівства.

Як старий закоренілий реаліст, Клим Серафимович люто ненавидів художників-авангардистів: усіляких сюрреалістів, ташістів, експресіоністів, супрематистів, кубістів, абстракціоністів, та іншу, як він називав, «мерзенну сволоту, що злісно спотворює навколишню дійсність».

Авангардисту Сисою Сопляєву старий навіть побив обличчя.

Було так: Петренко-Самогонов, будучи тверезим не на всі сто відсотків, приперся на персональну Сисою Сопляєва виставку «Заплямованість» і, обурений його творчим самовираженням, заходився зривати зі стін і роздирати на шматки забруднені ляпками чорної туші білі паперові аркуші, кричачи, що це не мистецтво, а ганьба, яка не має права на існування. Коли так званий плямописець спробував заломити руки «старому вандалові, що вкрай розперезався», аби таким чином урятувати поки неущоджені свої творіння, маститий живописець ухитрився кілька разів тицьнути авангардиста у фізіономію кулачком. Тут приспіла міліція... За дебош шановний літній художник-реаліст відсидів у буцегарні п'ятнадцять діб, і з гордістю потім хвалився, що «постраждав за високе мистецтво».

І це був не перший їхній конфлікт. За кілька років до того Петренко-Самогонов плюнув в обличчя Сопляєву за те, що той намалював живописне полотно «Купання

червоного квадрата». Петренко-Самогонов уважав це злісним глузуванням із його знаменитого полотна «Купання рудого єдинорога».

Клим Серафімович дорогою від ферми Кактусенків до села Хухримухриєва ще пару разів просив лицарів показати йому портрет так званого яєчного шахрая, і, дивлячись на нього, повторював, мовляв, когось він мені точно нагадує, десь колись я бачив когось із такими рисами, але де й коли – ніяк не згадаю.

Остапи ж у цей час обговорювали дивну поведінку Річарда Ілліча Лойковицького (відомого як Левове Копито) й Мгобокбекбе Зямалаговича Гальби (відомого як Мгоцько або Лицар Півної Кружки). Припустили, що ці їхні колеги теж потрапили під вплив якогось навіювання. Ми, мовляв, у результаті навіювання бачили жахливих чудовиськ, яких насправді не було, а вони, значить, внаслідок навіювання говорили божевільні промови й кусали оточуючих. Може, мовляв, і інші наші колеги стали жертвами подібних навіювань? І це все дуже незрозуміло і підозріло...

В Автора цих рядків немає ані найменших сумнівів: читач відразу здогадався, що чарівник, який мешкає в Хухримухриєвому, є одним із численних нащадків знаменитого мага вісімнадцятого століття Гектора Манюні, і що в хухримухриєвського чародія, як і в його далеких родичів, згадуваних уже на сторінках цього, м'яко висловлюючись, епосу, є портрет Гектора Манюні пензля придворного живописця Леонардо Гудзика, а також клаптик папірця із фрагментом пророчого тексту Гектора Манюні. Оцей

черговий фрагмент пророцтва Автор негайно пред'являє читачеві для ознайомлення:

*обмін на кохану; і буде
шкодить лицар чорнокниж
тражники, і повернуть др
добрий чарівник зітре всю н
увиділося все це мені знен*

Цього осіннього дня – 1 листопада 1995 року, коли до Олександра Олексійовича Манюні припхалися непрохані гості: фермер, два лицарі, і живописець, – цей чарівник, нарешті, домогся результату, якого наполегливо прагнув у процесі роботи протягом п'яти років, тому даний день був для нього святковим і, можна сказати, тріумфальним. Але перш ніж Автор повідає про цей успіх чародія, він бажає всучити читачеві коротку біографію цієї неординарної людини:

Як і всяка біографія, ця починається з того, що Олександр Олексійович народився. Не було б цього першого його діяння – не було б, ясна річ, і інших.

(Корисна порада від Автора цих рядків: перш ніж братися за будь-яку справу, бажано попередньо народитися; якщо ж ти з якихось причин забув народитися, то приступатися до абиякої діяльності безперспективно: у ненародженого, скоріше всього, нічого не вийде.

Деякі люди обожнюють народжуватися, їх, що називається, хлібом не годуй – дай з'явитися на світ. А інші

ставляться до цього халатно, байдуже, без вогника та ентузіазму, їм це до лампочки, тому й не народжуються. Автор закликає хороших людей не забувати особисто брати участь у такій важливій події, як власне народження, не ухиляючись і не перекладаючи цей обов'язок на іншого.

Навіть важко уявити, якої кількості хороших, розумних і талановитих людей не вистачало людству, скількох людство не дорахувалося видатних винаходів, відкриттів, великих творів і взагалі потрібних вчинків через те, що багацько чудових людей чи то з об'єктивних, чи то з суб'єктивних причин забули народитися.

Автор цих рядків, наприклад, чомусь упевнений, що Джонатан Шекспір, син великого Вільяма Шекспіра, теж, як і батько, був би визначною людиною і написав би шедевральні книги, зокрема чудовий роман «Життя та карколомні пригоди Джероніма Джексона». Якби той Джонатан Шекспір був зачатий та народився. Але, на жаль, не був. Бо Вільям Шекспір навіть не зустрівся та не познайомився із дівчиною, котру звали Цинія Джонсон, що була потенційною матір'ю того його геніального сина, а оженився з другою, Енн Хатауей, і став батьком сина Хемнета та двох дочок, Сьюзен і Джудіт, котрі нічого видатного не написали. Шкода, що ненароджений і через те неспроможний написати шедеври Джонатан Шекспір не мав можливості познайомити свого можливого батька Вільяма Шекспіра зі своєю можливою матір'ю Цинією Джонсон.

Є приказка: не кажи «гоп», поки не перескочиш. Іще вірнішим є таке висловлення: не кажи «гоп», поки не народишся. І взагалі, поки не народишся, нічого не кажи і не пиши.

Один мешканець Данії народився і написав, крім іншого: «Бути чи не бути?» Автор Терентопських хронік, чи то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга на це відповідає: хорошим людям – бути, а мерзотникам – не бути. І, ледве встигнувши це висловити, тут же сам собі суперечить. Якщо не буде мерзотників, якщо всі люди поголовно будуть хорошими, то кому вони (хороші) чинитимуть опір, проти кого боротимуться? А без опору і боротьби зі злом життя хороших людей може стати нудним, рутинним. Виходить, щоб хороші люди не розслабилися і не перетворилися на овочі, щоб залишалися в тонусі, повинні існувати і мерзотники, як це ні прикро. Хороші називаються хорошими в порівнянні з мерзотниками, а якщо мерзотників не буде, то нарікати когось хорошими – якось неправильно, тоді їх слід узивати просто звичайними, нормальними.

«Змушений тебе поправити, громадянине Авторе, – втручається педантична Ліва півкуля авторського мозку. – Мешканець Данії принц Гамлет слова "Бути чи не бути" не написав, а висловив усно, в п'єсі Вільяма Шекспіра, а от Шекспір, який, дійсно, написав, був мешканцем не Данії, а Англії». – «Це всім відомо, але я мав на ува...» – відповідає Автор, але педантична півкуля, перебивши, заперечує: «Не всім. Наприклад, представникам диких племен, що населяють джунглі Амазонії, це не...» – «Гаразд, скажу інакше: не всім, але багатьом відомі місця мешкань Гамлета і Шекспіра. Але я мав на увазі не Шекспіра, а Андерсена, Ганса Християна. Котрий, крім іншого, написав кілька романів, один з яких називається "Бути чи не бути?" На жаль, жоден з романів Андерсена досі не перекладено українською мовою, та й російською більшість із них не перекладено. Так от Андерсен, котрий словосполучення "Бути чи не бу-

ти?" в якості заголовка написав, а не висловив усно, був мешканцем, що, знову таки, багатьом відомо, саме Данії, як і принц Гамлет».

«Щодо геніального англійського письменника Джонатана Шекспіра, який не написав жодного тексту, оскільки не був народжений, – додає Ліва півкуля, – то мені пригадуються два американські літератори: критик і есеїст Генрі О. Лардел (Lardell) і геніальний письменник Отіс Р. Колдвел (Caldwell). Які теж, як і Джонатан Шекспір, не встигли написати жодного тексту, хоча і народилися, і навіть зросли. Просто їх угораздило померти до того, як вони приступилися до літературної творчості. Що про тих невдах повідав харків'янин Майк Йогансен у своєму невеликому творі «Зубна щітка» (вперше надрукованому тисяча дев'яťсот двадцять восьмого року у харківському часописі «УЖ»; з ілюстраціями харківської ж художниці Алли Гербурт, котра була дружиною Йогансена; зокрема портретами Лардела і Колдвела з їхніми особистими підписами). Охотник до розіграшів і містифікацій Майк Йогансен назвав «Зубну щітку» науково-популярним нарисом, але, сказати по правді, у дійсності це дотепна пародія на науково-популярні нариси. Тих що нічого не написали американських літераторів Генрі О. Лардела і Отіса Р. Колдвела придумав сам пустун Йогансен, як і ти, Авторе, Джонатана Шекспіра».

А Льюїс Керролл про людей народжених і людей не народжених, тобто існуючих і не існуючих, у листі до одного зі своїх юних читачів висловився так:

«З ЯКИХОСЬ причин люди, які не існують, набагато приємніші у спілкуванні, ніж ті, які ІСНУЮТЬ. Наприклад, люди, які не існують, ніколи НЕ БУВАЮТЬ ГРУБИМИ,

вони ніколи не СУПЕРЕЧАТЬ тобі й НІКОЛИ НЕ НАСТУПАЮТЬ НА НОГИ! Як бачиш, вони дійсно набагато приємніші у спілкуванні за тих, які ІСНУЮТЬ».)

Проробив це майбутній чарівник 2-го травня 1935 року, а значить, у дні Великої Ясної Експедиції терентопських лицарів було йому 60 років. Це Автор, звісно, вже про народження О.О. Манюні.

Народившись, став, не покладаючи рук, рости.

Ну там – дитячий садок, школа.

Поки, як бачимо, нічого особливого; майже будь хто про початок свого життя міг би сказати те ж саме. Але крім шкільних занять з математики, літератури, географії, ботаніки тощо, були і домашні заняття з магії, де викладачами виступали маг Олексій Арнольдович Манюня і фея Наталія Святополківна Манюня (в дівоцтві – Нестеренко) – батьки Сашка Манюні. Взагалі Сашко хотів бути не магом, а пожежником, але батьки заперечували, що не личить нащадкові такого великого чародія як Гектор Манюня бути звичайним вогнеборцем, і напихали його заклинаннями, рецептами снадобій та іншими чаклунськими інформаціями.

Олександрові Манюні ще в дитинстві була втовкмачена магічними батьками думка, що хороший чарівник не має обмежуватись використанням вже існуючих чаклунських, так би мовити, технологій; він повинен також створювати нові чарівні заклинання, зілля тощо, щоб магія не тупцялася на місці, а постійно розвивалася й оновлювалася. Тому протягом свого дорослого життя, слідуючи цьому завіту тата й мами, Олександр Олексійович, крім іншого, ставив перед собою нові завдання в галузі прикла-

дної магії, і методично, терпляче й наполегливо ці завдання вирішував.

Так в 1956 році двадцятиоднорічний Олександр Манюня, перебуваючи в перукарні й спостерігаючи в дзеркалі, як перукар, роблячи стрижку, шматує ножицями його волосся, подумав, що було б непогано регулювати довжину волосся за допомогою магії. Захотів – гоп! – волосся швидко висунулося з голови, і ти – довговолосий; захотів – гоп! – волосся само собою зменшилося, і ти – коротковолосий, ніби як стрижений; захотів – гоп! – у лічені секунди виросла борода, захотів – гоп! – борода всмокталася назад в обличчя, і ти ніби як голений... Не треба ходити до перукарні, витрачаючи на це час і гроші, не треба купувати леза, помазки та інші приналежності для гоління. Це ж яка ніяка економія часу й коштів.

Поставивши таке завдання, чудотворець став його вирішувати.

І вирішив, на що в нього пішло вісім років роботи. З тих пір він уже не стригся й не голився, залишаючись на вигляд стриженим і голеним завдяки вигаданим ним магичним заклинанням.

У 1966 році Олександр Манюня захотів створити зілля, завдяки якому людина ставала б невидимою. Тобто маги вже давно вміли бути, у разі необхідності, невидимими для оточуючих. Але це досягалось навіюванням: чарівник навіював людям, що вони його не помічають, і вони дійсно його не помічали. Та фактично він залишався непрозорим, бо світлових променів його організм не пропускав. Олександр Олексійович же вирішив домогтися повної прозорості організму у фізичному аспекті. Він не міг пояснити для чого це треба в практичному плані й чи потрібно взага-

лі; його зацікавила сама складність поставленого завдання. Було бажання довести самому собі, що навіть такі вершини він здатний взяти.

Завдання було вкрай непросте, і робота над його вирішенням забрала аж 18 років життя мага. До 1978 року він досяг, що піддослідні звірі, випивши його зілля, робилися прозорими; але все ж залишалися видимими: ніби перетворювалися на скляні статуетки, живі й рухливі. До 1981 року – що піддослідні звірі ставали повністю невидимими; але, на жаль, при цьому здихали. Тільки в 1984 році йому, нарешті, вдалося створити зілля, випивши яке піддослідні миші, щури та кролі стали зовсім невидимими й при цьому залишилися живими й здоровими. Паралельно з роботою над, так би мовити, зневидимачем, чарівник винайшов і засіб, що повертав первинний вигляд, бо довічна прозорість створювала б багато незручностей, і навіть небезпек. Його він теж випробував: невидимі гризуни, випивши «чарівної водиці», зробилися знову видимими.

У принципі завдання було ніби як вирішено, залишився останній, так би мовити, штришок: випробувати цей зневидимач на людині.

Щоб не витратити час на пошуки суб'єкта, готового стати піддослідним добровольцем, Олександр Манюня, на сто відсотків упевнений в успішному результаті, сам став таким, тобто випробував засіб на самому собі.

Випивши чарівну рідину, чарівник надумав, скориставшись своєю невидимістю, над кимось пожартувати. Скинув усю одяжину, яка, звичайно, була видимою й заважала бути непомітним, вийшов на вулицю (благо діло було влітку, коли й без одягу тепло) і побачив незнайомого громадянина. Усіх жителів Хухримухриєва він знав,

значить, незнайомець був приїжджим, може, таким, що прибув погостювати в когось із хухримухриєв`ян.

Чародій нечутно підкрався ззаду до незнайомця й зняв із нього капелюха. І завмер із цим капелюхом у піднятій руці. Ось, думає, людина, відчувши, що з неї злетів головний убір, озирнеться й побачить, що капелюх нерухомо завис у повітрі. Ото здивується! Олександр Манюня сподівався, що ця його витівка потрапить на сторінки нового доповненого видання популярної, що неодноразово перевидавалася в Терентопії книги «Маги жартують».

Перехожий дійсно схопився за волосся, дійсно озирнувся й дійсно втупився в капелюха. Але тут же перевів погляд із головного убору просто в очі Олександра Олексійовича, насупився й сказав:

— Ви чого хуліганите, громадянине? Робити вам нема чого? Чи, може, захотіли отримати вдар по лобу?

— Ви мене бачите?! — здивувався голий чарівник і сором'язливо прикрив чужим капелюхом сороміцьку ділянку організму.

— Авжеж, не сліпий. Віддайте, — капелюхоносець вивірвав головний убір із пальців мага й, сердито напнувши, продовжив рух вулицею, бурмочучи: — Лікуватися треба, громадянине. У психіатра. Мало того що голий, так і капелюхи...

Тут слід сказати, що маг Олександр Манюня, як і інші сучасні терентопські маги, не відрізнявся принципово зовнішнім виглядом від інших громадян: носив звичайну одягу, а не якийсь із вишитими зірками або магічними символами халат і аналогічний ковпак, як чаклуни у казках. Якби терентопські маги, і в тому числі Олександр Манюня, одягалися якимось по-особливому, мали свій чисто магічний

стиль, то незнайомець зрозумів би, що перед ним чарівник, і говорив би з ним не настільки грубо. А тут заради невидимості чудотворець зовсім оголився, тож тим паче неможливо було зрозуміти, хто він за фахом.

Олександр Манюня почервонів і, прикриваючи долонями голе тіло нижче живота й спини, став задкувати, зиркаючи обабіч – чи не бачать його в такому ганебному вигляді односельці. Але, слава Богу, крім незнайомця на вулиці нікого не було.

Чародій чкурнув додому і втупився в дзеркало, чого не зробив після вживання зілля, будучи цілковито впевнений у своїй прозорості. Гай-гай, він був видимий, наче й не
!

Ця невдача так його вразила, що він відклав подальшу роботу із цієї теми.

А приблизно за тиждень у чародія сильно заболіло в боці, і він викликав швидку допомогу. Лікар, обмацавши його черевну область, поставив діагноз: апендицит. Потрібна негайна хірургічна операція з ампутації запаленого апендикса. Пацієнта терміново доставили в операційну Хухримухриєвської лікарні.

Оперував досвідчений хірург Кир'ян Валерійович Молокококососов. Олександр Манюня перебував у цей час під місцевим, а не загальним, наркозом, і тому був у свідомості, і міг спілкуватися з лікарем.

Розітнувши скальпелем праву клубову область його тулуба, хірург свиснув. Пацієнта налякав цей нетиповий для даного заходу звук, і він запитав, що лікаря так здивувало в його нутрощах. Молокококососов спантеличено відповів, що жодних нутрощів він у розрізі не бачить. Пацієнт, мовляв, порожнистий, як повітряна кулька або

надувна лялька чи там дитячий круг для плавання, з тією різницею, що кулька і надувна лялька, будучи розітнутими, лопнули б або здулися, а пацієнт не лопається й не здувається. Видно тільки шкіру, а під шкірою – нічого.

Чарівник, звичайно, второпав у чому річ і повідав хірургові про зроблений над собою експеримент. Виходить, він усе ж таки став невидимцем, але не повністю. Внутрішні органи – скелет, м'язи, серце, легені, кишечник, залози, вени та решта – стали цілковито прозорими, невидимими. А зовнішні органи – шкіра, очі, волосся й нігті – чомусь залишилися такими, як були.

Доктор сказав, що оскільки операція нескладна, то він зможе зробити її навіть із заплющеними очима, наосліп, на дотик. Але якщо в подальшому знадобиться більш серйозна, бережи Боже, то через невидимість внутрішніх органів її неможливо буде провести, і здоров'я, а може й життя пацієнта опиниться в смертельній небезпеці. Тому Молокококосососов порадив чарівникові не жартувати такими речами й терміново повернути свій організм у первинний стан.

На щастя, апендикс, незважаючи на його невидимість, було ампутовано успішно.

Повернувшись із лікарні, чарівник насамперед ужив препарат для усунення невидимості.

Цей випадок так його налякав, що він назавжди закинув цю тему.

У 1986 році він став до вирішення нового завдання, яке йому, так би мовити, підкинула його дружина.

Слід сказати, що в 1962 році маг одружився з милою дівчиною на ім'я Світлана, дочкою ката з міста Свіжегні-йополя. Вона народила йому двох синів, близнюків.

Близнюки, ставши дорослими, за порадою татуся-чарівника влаштувалися працювати пожежниками. Так буває: батьки нав'язують дітям професію, про яку самі мріяли в дитинстві.

Так от, дружина чарівника, Світлана Анатоліївна, поскаржилася чоловікові, що в будинку знову завелися миші й таргани, а боротьба з ними за допомогою отрути й мишоловок дає лише тимчасовий ефект: за деякий період після чергового винищення в житлі знову з'являються ці неприємні непрохані співмешканці. Чи не можна, мовляв, позбавитися їх всерйоз і надовго за допомогою магії?

Олександр Олексійович порився в магичній літературі, і знайшов старовинне заклинання для такого випадку. За допомогою цього заклинання житло наситилося б магичною енергією, що відлякує шкідливих тварин, так що вони й близько б до дому не підходили.

Але тут чародій пригадав повчання батьків, що хороший чарівник повинен створювати нові заклинання. І замість того щоб скористатися вже існуючим, засів за створення свіжого.

На це в нього пішло три роки, протягом яких боротьба з вищезазначеними тварюками велася по-старому за допомогою мишоловок і отрути.

Нарешті, нове заклинання було створено, і Олександр Манюня «обробив» ним свій будинок. Ця магична «технологія», на відміну від тієї, старої, не заважала тарганам і мишам потрапляти до оселі, але перебудовувала їхні організми таким чином, що миші не могли харчуватися нічим, окрім тарганів, а таргани не могли їсти нічого, окрім мишей. Таким чином, ці тварини швидко винищували одні одних, або здихали від голоду.

До речі, щодо Світлани Анатоліївни Манюні, дружини чарівника. У перші місяці спільного життя, коли вони були молодятами, на ґрунті жагучого кохання до чоловіка, у душі Світлани Анат... ні, тоді просто Світочки, зародилися ревності. Чи то чоловік якось недостатньо байдужо глянув на іншу дівчину, чи то їй це здалося, але Світочка запідозрила коханого в невірності. І, як це буває з ревнивцями, заходилася шукати докази зради. Зокрема обшарювати кишені його одягу. І натрапила там на папірця. Вирішивши, що це любовна записка від чоловіка до суперниці, або навпаки, від коханки до Олександра, Світочка відразу текст прочитала. Та ще вголос...

Твір Даниїла Хармса «Синфонія № 2» закінчується такими словами: «Але от з Мариною Петрівною в мене ви-йшов забавний випадок, про який я й хочу розповісти. Випадок цілком звичайний, але все-таки забавний, тому що Марина Петрівна завдяки мені зовсім облисїла, як долоня. Трапилося це так: прийшов я одного разу до Марини Петрівні, а вона трах! – і облисїла. От і все». Це тут до того, що й Світочка після прочитання тексту з папірця теж «трах! – і облисїла». І не тільки. Крім того, у неї бабах! – миттєво виросла густа борода. Втім, слова «трах» (від початку, до пристібання цього слова до сексу) і «бабах» означають події, супроводжувані шумом. У цьому випадку траха й бабаха не було: потрібне волосся зникло, а непотрібне виникло цілковито беззвучно.

Світочка в сльозах кинулася до чоловіка Сашка. Той, побачивши лисого бороданя з жіночою фігурою й у жіночому ж одязі, більш того – в одязі його дружини, у першу мить отетерів. Але в другу мить зміркував, що його кохана стала жертвою його ж магії. Як ти, читачу,

звичайно ж зрозумів, на папірці було винайдене О.О. Манюнею заклинання для чарівної маніпуляції волоссям. Чарівник дав Світочці прочитати інше заклинання, і до неї повернувся початковий вигляд. Цей випадок назавжди вилікував її від обшуків і необґрунтованих ревнощів.

А восени 1990 року Олександр Манюня придумав собі нове завдання, досить парадоксальне.

Він раптом ні з того ні із сього подумав, що об'єкт, який піддається впливу магічного перетворювального заклинання, обов'язково змінюється, стаючи іншим. А чи не можна, подумав він, придумати таке магічне перетворювальне заклинання, після впливу якого об'єкт не змінився б, тобто перетворився б не на щось інше, а на те ж саме, чим був до впливу? Такого нікому не вдавалося, та ніхто й не намагався, та нікому й на думку нічого такого не спадало. Звичайно, таке магічне заклинання не мало б ніякого практичного сенсу (бо навіщо ж перетворювати об'єкт на те, чим він і так є), проте із чисто теоретичної точки зору в аспекті задоволення цікавості завдання було, на думку Олександра Олексійовича, вельми захоплюючим, тим більше що ніхто ніколи нічим подібним не займався.

Отже, заінтригований цим питанням і поглинений цікавістю, маг О.О. Манюня вирішив зайнятися створенням такого у своєму роді найнезвичайнішого магічного перетворювального заклинання. В якості піддослідних об'єктів він вибрав звичайні дерев'яні табуретки. Такий вибір пояснюється просто: у Хухримухриєвому функціонувала столярна майстерня, яка виробляла табуретки, тому дані об'єкти чарівник міг придбати легко, швидко, у будь-який день, у будь-якій (в межах розумного) кількості, і дешевше ніж будь-де, бо для хухримухриєвських покупців хухриму-

хриєвська майстерня робила великі знижки в ціні. Чародій, припускаючи, що йому доведеться спотворити декілька табуреток перш ніж він досягне успіху, купив відразу десяток.

І пішли експерименти.

Над першим варіантом заклинання Олександр Олексійович мізкував близько трьох місяців. І в січні 1991 року шарахнув тим чаклунством по першій табуретці. Табуретка змінилася, ставши чимось на зразок гібрида стільця й етажерки, не дерев'яного, а начебто з червоного пластиліну.

Проаналізувавши результат, чарівник намацав помилки, і врахував їх при створенні другого варіанту заклинання. У червні того ж року вплинув новим варіантом на другу табуретку. Вона після цього залишилася табуреткою, тільки зробилася в півтори рази більше, змінила колір із деревинного на яскраво-бузковий і стала знову не дерев'яною, а ніби як із цупкої гуми.

І знову чарівник, проаналізувавши й урахувавши допущені помилки, засів за творення нового варіанту заклинання, уже третього. Ним у грудні того ж року обдав чергову табуретку. Ура, вона залишилася дерев'яною табуреткою тієї ж форми й того ж розміру, але, на жаль, змінився сорт деревини: була дубова, а стала – з тополі.

У липні 1992 року чудотворець, удосконаливши заклинання, поворожив над четвертою табуреткою. Вона залишилася дубовою, але темний овал від сучка, що знаходився до чаклування на одній із ніжок, перемістився на сидіння...

Ось так від табуретки до табуретки результат поліпшувався. Одначе повної ідентичності все не було. Сьома табуретка після впливу заклинанням зовні не змінилася. Але

Олександр Манюня проявив педантизм: вивчив тріску від табуретки під мікроскопом. Виявилося, що в результаті чародійства змінилася мікроструктура деревних волокон.

Ще півроку розрахунків і – вплив на восьму табуретку. Тут не тільки зовнішній вигляд, але й мікроструктура волокон збереглися. Однак прискіпливий Олександр Олексійович провів ще більш скрупульозне обстеження: зробив спектральний аналіз мікрочастинок табуретки до й після перетворення. Виявилось, що під дією чарів сталася маленька зміна в хімічному складі...

І знову протягом місяців ретельні розрахунки нового варіанту заклинання з метою усунути й цей недолік. У травні 1995 року чарівник вплинув на дев'яту табуретку. Тут уже по всіх параметрах, які можна дослідити, вона залишилась такою ж, як і була. Але маг відчув: відбулася зміна, що не піддається аналізу. Змінилося її естетичне сприйняття: до перетворення маг милувався табуреткою із задоволенням, а після перетворення дивитися на неї не хотілося. Хоча виглядала вона, повторює Автор, так само.

Маг вирішив усунути й цю незрозумілу зміну. Знову засів за розрахунки. У кінці жовтня впливу зазнала остання, десята табуретка. Після чого чарівник піддав її низці найточніших, найскрупульозніших вимірювань, оглядів і аналізів.

І ось уранці 1 листопада всі обстеження було закінчено, і отриманий висновок: табуретка, пройшовши через магічну трансформацію, цілковито не змінилася, тобто перетворилася на те ж саме, чим і була до метаморфози! По всіх параметрах, у тому числі й в аспекті естетичного сприйняття, залишилася такою ж, як і до чаклування!

Олександр Олексійович Манюня зрадив. П'ять років роботи завершилися настільки успішним результатом! Він передчував, яке це справить враження на колег-магів, що розуміються на таких тонкощах, коли він докладно опише хід і результат експерименту в статті для журналу «РВЧГ Магія», і стаття буде опублікована.

І сталося, повторює Автор, закінчення обстеження й початок тріумфу якраз у той самий день – 1 листопада 1995 року – коли до Олександра Манюні приперлися не-прохані гості: два лицарі, фермер і живописець.

– Безглуздий експеримент! – обурюється Ліва півкуля авторського мозку. – Витратив п'ять років роботи, аби табуретка залишилася такою ж, як і була! Та вона й так залишилася б сама собою без усілякої магії! Чи ж варто було на це витрачати стільки часу, сил, і коштів!

– Ага, – підтакнула півкуля Права.

– Так, відкриття марне, – погоджується Автор. – Магу просто хотілося задовольнити свою цікавість. Але не варто думати, що цей терентопський чарівник якийсь зовсім уже унікальний дивак. А хіба вчені з нашого світу не роблять непотрібних і навіть шкідливих відкриттів задля задоволення своєї цікавості?

Наприклад, скільки коштів, сил і часу вчені витратили на винахід атомної бомби! І яка від цього користь? Хіба за допомогою атомних бомб можна нагодувати голодних, забезпечити житлом бездомних, одягом нагих і обшарпанців, взуттям босих, втішити згорьованих, вилікувати хворих, навчити неуків, або зробити ще щось дійсно потрібне людям? Ні, звичайно. Висновок: абсолютно даремний винахід. За допомогою атомних бомб можна знищити життя. Яка ж, повторюю, від цього користь? Ті-

льки небезпека й шкода. («Банальності белькочеш», – бурчить Ліва півкуля авторського мозку, але Автор ігнорує це бурчання). Учені просто задовольнили свою цікавість, піддавши загрозі все людство, і не тільки людство. Уже краще б вони витратили ці кошти, сили й час на перетворення табуретки на табуретку. Користі від цього теж немає, проте ніякої небезпеки й шкоди!

Отже, «птіца-тройка» в супроводі кінних лицарів вїхала в Хухримухриєве.

Хати там не цегельні й не глинобитні, як у багатьох інших селах королівства, а з колод, бо стовбури дерев були найдоступнішим будівельним матеріалом на території Оксамитової пущі. Втім, те ж саме можна сказати про всі населені пункти, де побували обидва Остапи за останні дні, починаючи з Марсіанської Русі.

Гнат Кактусенко знав, що тут мешкає маг Олександр Манюня, але не знав, де саме, – фермер не був особисто знайомий із чарівником і ніколи до нього не приїздив. Взагалі не мав знайомих у цьому селі й бував у ньому тільки проїздом. Тому довелося вдатися до допомоги місцевої жительки, що несла два цебри на коромислі. Намагаючись не розплескати води, та вказала пальцем потрібний напрямок, і назвала прикмети, за якими можна впізнати садибу чародія (ворота, прикрашені вирізьбленими мальвами та драконами, три пірамідальні тополі й флюгер у вигляді єдинорога над дахом).

Коли в дерев'яні ворота його садиби, що піддалися художній різбі, постукали й спитали – чи вдома господар-

чарівник? — Олександр Олексійович, хоч і не чекав на гостей, тим більш незнайомих, зрадів. Його розпирали радість і гордість за успішний експеримент, і дуже хотілося з кимось поділитися цією радістю, але, на жаль, — нема з ким: дружини й синів удома не було, чарівник цього ранку був один як перст. (Дивно, чому про людину, котра перебуває на самоті, кажуть: «один як перст»? Адже перст буває один тільки якщо ампутовані інші чотири пальці. А на повноцінній руці перст завжди з колективом.)

Тому, відімкнувши браму й побачивши чотирьох чоловіків, двоє з яких були вершниками в латах, а двоє без лат сиділи в колясці, що її тягли страуси, і почувши їхнє бажання поспілкуватися із чудотворцем, Олександр Манюня, стримуючи позитивні емоції, що били через край, увічливо запросив їх увійти.

Взагалі, як читач, напевно, уже помітив, у Терентопськiм королівствi можна запросто заходити в гості до будь кого без попередньої домовленості та запрошення, навіть до самого короля. Це в наших метушливих містах, де майже всі надмірно зайняті, потрібно попередньо телефонувати й домовлятися про зустріч, а в дещо патріархальній, ставній, не метушливій Терентопії із цим набагато простіше. «Гостинність, властива майже всім дикунам і первісним звичаям, була їхньою приналежністю», — так написав про стародавніх германців один фахівець, який у Петербурзькому університеті читав лекції з історії середніх віків (звали, до речі, цього фахівця Микола Гоголь). І хоча Авторіві цього, м'яко висловлюючись, епосу і самому здається, що зі збільшенням цивілізованості відбувається зменшення гостинності, все ж уся сутність Автора повстає

проти того, щоб таку чудову якість, як гостинність, уважати проявом дикунства й нецивілізованості.

Гостинному Олександрові Манюні хотілося негайно повідати непроханим гостям про перетворення табуретки, але він що називається наступив на горло нетерпінню й відклав це ефектне, з його точки зору, повідомлення, як то кажуть, на десерт, тобто заключну частину бесіди. А для початку, коли гості представилися, увійшли до будинку, знявши взувачку (аби не забруднити осінніми наліпками фарбовану бордовою олійною фарбою дощату підлогу та смугасті в'язані килимки) і взувши натомість запропоновані господарем домашні капці, розташувалися на дивані (Клим Серафімович і Гнат Свиридович) та кріслах (Окрошколюб й Електричка), чарівник, склавши руки на грудях, діловито запитав:

– Отже, панове, чим можу служити?

Ясна річ, лицарі витягли портрет шахрая, і задали добре відомі читачеві питання. Олександр Олексійович Манюня настільки був занурений у свій дослід з табуретками, що останні місяці не читав газет, майже ні з ким, крім сім'ї, не спілкувався, тому не знав новин рідного королівства. Навіть інформація про таку неординарну подію, як викрадення яйця дракона, пройшла повз нього. Тому запитання яйцешукачів його здивувало й зацікавило. Відповівши негативно щодо обох пунктів (тобто: де намальований шахрай – не знаю, де викрадене яйце – не знаю), він попросив розповісти, що це за історія. Лицарі охоче повідомили все, що знали про це викрадення.

У цей час Петренко-Самогонов, розкривши свого альбома і поглядаючи то на чарівника – людину з настільки витягнутими вертикально обличчям й тулубом, на-

чебто він зійшов з картини живописця Ель Греко, – то на альбомний аркуш, став совати по сторінці олівцем. Помітивши, маг поцікавився його діяльністю. Дідок-художник, не відриваючись від творчості, пояснив, що малює його портрет, бо намалював портрети вже вісімнадцяти чудотворців, і має намір відобразити дев'ятнадцятого. Для початку зробить начерки олівцем, а потім, мовляв, створить картину олійними фарбами на ґрунтованому полотні. Олександр Олексійович подумав: якщо в журналі «РВЧГ Магія» над його статтею про перетворення табуретки буде поміщена не банальна фотографія автора, а розкішна репродукція живописного портрета, то це буде солідніше; і порадив, що до нього так вчасно приперся відомий живописець.

Чудотворець спитав портретиста, чи треба йому завмерти у непорушності, як роблять, позуючи, професійні натурники. Той відповів, що це не обов'язково, що він – Петренко-Самогонов – настільки досвідчений рисувальник, що може схвачувати риси моделі навіть під час її руху. Достатньо лише, аби модель не гасала, як скажена, та не крутилася, як дзига. А неспішні плавні рухи не завадять.

З'ясувавши, що чарівникові нічого в справі про яйце невідомо, граф Остап Електричка обережно поцікавився, а чи не міг би маг якось за допомогою чарівництва дізнатися... Ні-ні, відмахнувся чарівник, я ясновидінням не займаюся, у мене інші теми.

Фермер Кактусенко, соромливо кахикнувши, не через те що його дійсно мучив кашель, а щоб звернути на себе увагу господаря, несміло запитав, чи не міг би чудотворець ушкварити зараз якесь чудо, бо дуже цікаво побачити щось

отаке. Олександра Олексійовича таке прохання трохи образило, мовляв, він не якийсь фокусник, а серйозний маг, і творить чудеса не для показухи, а... І негоже, мовляв, витрачати магічну енергію на такі дрібниці, як розвага дозвільних роззяв. Усе це він не сказав уголос, а подумав. Але закони гостинності змусили його задовольнити побажання фермера. Що б їм таке показати? – задав собі питання маг.

– Продемонструю вам, панове, магічний спосіб швидкісного вирощування волосся й, навпаки, його видалення без допомоги перукарських пристосувань. Моя особиста розробка, тобто, я сам створив ці магічні заклинання багато років тому, на зорі своєї магічної діяльності.

І Кактусенко з Петренком-Самогоновим та обома Остапами стали спостерігачами магічного видовища.

Після того як чарівник щось пробурмотів, з його голови почало висуватися волосся. Ось тільки-но виглядав коротко підстриженим і голеним, а вже – шевелюра й щетина. Не минуло й хвилини – волосся нижче плечей, пишні вуса й густа борода, як у православного попа або в гіппі. Глядачі були в захваті. Не кожен день побачиш таке диво!

Потім чудотворець ще щось пробурмотів – і процес пішов назад, ніби пустили кіноплівку задом-наперед: волосся втягувалося в голову, як шмат м'яса в розтруб м'ясорубки. Пройшли лічені секунди, і Олександр Манюня виявився не тільки без бороди й вусів, але й голомозий, як коліно; на голові з рослинності залишилися тільки брови, вії та волоссячко у вухах і ніздрях.

(Якщо цей текст читає людина, що страждає на гіперпедантизм і надскрупульозність, то, аби дещо применшити страждання такого читача щодо останнього

абзацу, Автор повідомляє, що у правій ніздрі О.О. Манюні була у наявності 31 волосинка. Назвати кількість волосинок у лівій ніздрі, в обох вухах, обох бровах і на чотирьох повіках Автор, на жаль, не в змозі: не встиг порахувати. Хай педантичний читач вибачить Авторові таку невизначеність.)

Ще одне бурмотіння – і волосся знову висунулося, придбавши вигляд короткої стрижки, як було попервах.

– Вуаля, – промовив чарівник слівце ілюзіоністів, даючи зрозуміти, що «номер» закінчено.

Гості заплодували, ніби й справді на цирковому атракціоні. Олександр Олексійович замахав на них руками: припиніть негайно, я ж не зірка естради, щоб мені ляпати.

Забігаючи наперед, Автор повідомляє, що за чотири дні міліція отримає важливі відомості, які виведуть її на місцезнаходження викраденого драконячого яйця. І станеться це саме завдяки тому, що живописець Петренко-Самогонов побачив, як чарівник Олександр Манюня маніпулює волоссям. Але який зв'язок між цими подіями – про те читач дізнається тільки в щосі п'ятдесят восьмому за назвою «Мислення в Гірчичній».

Потім, згідно із законами гостинності, господар запитав, чи не бажають гості перекусити. Ті відповіли, що не бажають, бо вже снідали. Клим Серафімович, який під час волосяних метаморфоз припинив малювати, продовжив цю справу. Лицар Остап Окрошколюб сказав, що раз Олександру Олексійовичу нічого не відомо з питань, котрі їх цікавлять, то вони, мабуть, займуться опитуванням інших жителів Хухримухриєва. І тоді чарівник вирішив: пора вразити гостей повідомленням про, так би мовити, табуреткове досягнення.

– Стривайте, зараз я покажу вам дещо неймовірне.

Він вийшов із вітальні в кабінет. В очікуванні чогось неймовірного гості милувалися фікусом, що ріс із наповненого ґрунтом декоративного барильця; лимонною канаркою в клітці; білими мереживними фіранками на вікнах, де в нитяних візерунках угадувалися мальви й дракони, крізь які просвічувалися на підвіконні квіткові горщики з рослиною алое; розп'ятим на одній стіні килимом зі зображенням оленів у лісі, й – на іншій стіні – портретом веселого чоловіка в напудреній перуці й рожевому в червоний горошок жустокорі (досвідчений Петренко-Самогонов, навіть не глянувши на підпис, визначив, що картину написав Леонардо Гудзик, бо ще будучи студентом художнього училища Клим Серафимович малював копії з інших полотен цього майстра і добре знав його манеру).

– Ось, – промовив, коли повернувся, Олександр Олексійович Манюня й із гордістю поставив перед гостями дерев'яну табуретку, – ось табуретка, котру я піддав магічному перетворенню, залишилась такою ж, як і була до перетворення! Такого ще не бувало! Ви перші, хто таке бачить!

І він тріумфально усміхнувся, очікуючи, що ця новина вразить відвідувачів.

Але ті дивилися на табуретку не тільки без захвату, але навіть без подиву, ніби їм кожен день доводилося бачити табуретки, що зуміли зберегтися незмінними після перетворення.

Вирішивши, що гості не зрозуміли його повідомлення або взагалі не розчули, чарівник повторив.

Але ті продовжували дивитися на цей тип меблі без усякого захоплення, явно не розуміючи, що ж такого незвичайного в цій цілковито звичайній табуретці, яких на світі хоч греблю гати.

— Вибачайте, пане чарівнику, чарівнику, але я, я не зовсім зрозумів... а чесно кажучи, взагалі не второпав... От якщо б вона, вона перетворилася на щось інше, інше, ну, скажімо — була табуреткою, табуреткою, а стала, стала тумбочкою — то це дійсно було б дивно, дивно, — знизуючи плечима заговорив граф Остап Електричка. — А яке ж диво, диво в тім, що нічого, нічого з нею не сталося, не сталося?

— Навпаки! — вигукнув Олександр Олексійович. — Якби вона змінилася, у тому не було б нічого дивного, бо всі об'єкти змінюються під впливом перетворювального заклинання! У тому то й унікальність, що не змінилася!

(Це, безцінний читачу, приклад того, що погляди на одне явище фахівця в якійсь галузі і нефахівця можуть кардинально різнитися, і другому думки першого щодо цього можуть бути геть незрозумілі).

— Так це і я так можу, — гмикнув молодий і зухвалий лицар Остап Окрошколюб.

— Так ніхто не може, тільки я! Це моє особисте відкриття! — набурмосився чарівник.

— Ну дивіться: ось стоїть табуретка, — говорив Окрошколюб, встаючи із крісла, — ось я зараз прочитаю над нею заклинання, і вона залишиться такою ж, як і була.

І він став водити над табуреткою руками, як фокусник, вигукуючи:

— Чуфри муфри бубики мубики френтелі ментелі круцаши муцаши лялямки малямки гвинтель минтель бубс!

Потім, постукуючи по сидінню зігнутими пальцями, додав:

– Можете перевірити: табуретка не змінилася.

– Це не заклинання, а нісенітниця! – закричав чарівник, розлючений тим, що цей юний невіглас дозволяє собі насміхатися над досягненням, здобутим багатомісячними роздумами й дослідями.

– Нехай і нісенітниця, – погодився Окрошколюб, – але ж результат такий самий.

Олександр Олексійович Манюня аж зблід від обурення. Ет, правильно кажуть: не пропонуй перли тим, хто віддає перевагу жолудям. Чудотворець подумки обізвав дурнем... ні, не молодого нахабу, а самого себе за те, що повідав про своє досягнення таким профанам.

Граф Остап Електричка, бачачи роздратування чарівника, не на жарт злякався: раптом він зараз у стані афекту перетворить зі злості Окрошколюба на... та от хоч на табуретку ж. Граф штурхонував колегу кулаком у спину, той озирнувся, і прочитав у погляді графа вимогу: припини, не забувай, що дратуєш не когось, а чарівника, а це небезпечно.

– Втім, не ображайтесь, Олександре Олексійовичу, – примирливо заговорив Окрошколюб, – я ж у цих магічних справах нічого не тямлю, тож мені важко осягнути важливість такого експерименту.

– Я й не ображаюся, – буркнув чудотворець, хоча це не була правда: він образився; але знову таки – закони гостинності вимагали терпіти гостей незважаючи ні на що.

Щоб перекинути розмову з теми, що замість очікуваного самовдоволення завдала йому прикрості, на іншу

тому, Олександр Манюня повернувся до художника й спитав:

— Ну що, виходить портрет?

— Так, — лаконічно відповів той. — До речі, панове лицарі, чи нема у вас зайвого примірника портрета того шахрая? Може, я врешті-решт згадаю, де бачив схожого, тільки бажано мати під рукою це зображення й частіше на нього позирати.

— Ні, у нас, у нас тільки одне, одне зображення, зображення, — відповів граф Електричка.

— Тоді дайте мені його на декілька хвилин — я змалюю з нього копію.

— Дайте мені, — сказав чародій, — я зроблю копію за секунду.

Чарівник узяв у графа ксерокопію портрета так званого яєчного шахрая, а в живописця чистий аркуш паперу з альбому, приклавши одне до одного, щось пробурмотів (чарівне заклинання, зрозуміли гості) і простягнув малювальнику назад альбомний аркуш, але вже не чистий, а з виниклим на ньому портретом шахрая.

— Ух ти! — уразився фермер Кактусенко й подумав, що такий спосіб копіювання є більш чудернацькою дивиною, аніж незмінна табуретка.

— Дякую, — сказав Клим Серафімович, злегка ошелешений тим, що людина, яка не є художником, змогла створити зображення в сотні разів швидше, ніж він, досвідчений рисувальник і живописець.

Ксерокопію маг повернув лицарям, а, так би мовити, магокопію живописець вклав у свій альбом.

(До речі, безцінний читачу, Олександр Олексійович Манюня в цьому випадку застосував звичайне копіювальне

заклинання. Але були копіювальні заклинання й більш, так би мовити, хитросплетені. Придумав їх у сорокових роках ХХ століття терентопський чудотворець Лев Давидович Гольдназенлох. Його заклинання копіювали твори мистецтва таким чином, що копія виглядала не як першоджерело, а начебто її створив інший майстер. Ну, наприклад, за допомогою такого заклинання чарівник може зробити копію «Мони Лізи» Леонардо да Вінчі, але що виглядає так, буцімто її написав, скажімо, Клод Моне. Або там «Купання червоного коня» Кузьми Петрова-Водкіна так, мовбито його написав Сальвадор Далі. Або «Чорний квадрат» Казимира Малевича – ніби це робота Пітера Пауля Рубенса...

«От останній приклад мені незрозумілий, – встряє Ліва півкуля авторського мозку. – Тобто я не можу уявити, щоб чорний квадрат Рубенса чимсь відрізнявся від першоджерела. Якщо формою, то це був би вже не квадрат, якщо кольором, те вже не чорний. А якщо саме чорний і саме квадрат, то не було б жодної різниці, хто б його не намалював». – «Ну це таким профанам, як ми з вами, мозкові мої півкулі, може видатися, що немає різниці, а справжній фахівець напевно зміг би відрізнити чорний квадрат, написаний Рафаелем Санті, від аналогічного, написаного Віктором Васнецовим, а чорний квадрат Пабло Пікассо від аналогічного пензля Пітера Брейгеля Молодшого. Ну там за формою мазків, складом фарб і іншими тонкощами.)

– Ну так ми, ми підемо, підемо, – промовив граф Остап Електричка, встаючи із крісла, – продовжимо опитувати, опитувати інших жителів, жителів Хухримухриєва, Хухримухриєва.

— З Богом, Парасю! — побажав лицарям чарівник.

— А я тут ще затримаюсь, поки не домалюю портрет Олександра Олексійовича, — сказав Петренко-Самогонов, продовжуючи бруднити олівцем альбом. — До побачення, панове лицарі.

— І я затримаюсь, аби потому відвезти Кліма Серафімовича назад на ферму, — сказав Гнат Кактусенко.

Лицарі вийшли з будинку чародія, піднялися на Сигізмунда із Саладином і поїхали...

Дорогою граф Остап Електричка говорив лицареві Остапу Окрошколюбу:

— Запам'ятай, мій молодий колего, колего: дратувати чудотворців, чудотворців — справа небезпечна. От послухай, що сталося, сталося з одним терентопським лицарем, лицарем, якщо не помиляюся, десь у сімнадцятому, сімнадцятому столітті...

І розповів, що якийсь витязь дуже чимось образив старого чаклуна. Той сильно розсердився й зачаклував лицаря таким чином, що його травна система, так би мовити, поміняла орієнтацію.

— Це ж як? — спитав Окрошколюб.

Тобто лицар змушений був їсти харчі задом, вів далі Електричка, а випорожнювався через рот. У його задньому проході навіть вирости зуби, аби він міг ними жувати. Втім у роті зуби теж залишилися, але лише для виду, бо для випорожнення не потрібні.

— Про деяких людей кажуть: «Такому палець у рот не клади», ну, у тому смислі, що може відкусити, — зауважив Окрошколюб. — А в даному випадку небезпечно було класти палець чи інший відросток організму тому лицарю не тільки в рот.

Лицар соромився цієї патології, вів далі Електричка, й приховував від усіх, що їсть дупою, а какає ротом.

Зрозуміло, йому довелося відмовлятися від запрошень на усілякі бенкети, весілля, поминки, ювілеї та інші заходи, де були частування. Він припинив ходити у гості до друзів та знайомих. Бо ж якби люди побачили, як він перед заставленим всілякими ласощами столом знімає штани та запихає смаколики собі у зад, то була б велика ганьба.

Про того лицаря стали казати, що він мізантроп, що не любить людей, що став пихатим, зазнався, нехтує дружбою, і таке інше. Він відчув до себе зневагу.

Врешті, довелося йому на колінах вимолювати в того чаклуна вибачення.

— І що, чародій його пробачив? — спитав Остап Окрошколюб, їжачись, бо уявив себе на місці того нещасного.

— Лицарю довелося заплатити, заплатити тому чудотворцю грошову компенсацію, компенсацію за образу, так би мовити, штраф за нахабність, нахабність, і той його розчаклував, — відповів Остап Електричка.

— І зуби з його дупи зникли?

— Ага, повипадали, повипадали, немовби молочні, молочні.

— Зубами, що повипадали з рота, нікого не здивуєш. А от зуби, що повипадали зі задниці — то дуже великий, як то кажуть, ексклюзив та раритет. А речі ексклюзивні та раритетні зазвичай дорого коштують. Якби лицар продав зуби з дупи якомусь колекціонерові рідкостей, то може компенсував би, хоча б частково, кошти, віддані чаклунові.

— Це якщо б він, він міг довести, довести, що зуби саме звідтіля. Але ж поки вони були у нього в дупі, в дупі, він їх нікому не показував, не показував. Тож не було свідків,

свідків, що могли б підтвердити, підтвердити заднепрохідне походження зубів, зубів. До того ж лицар, лицар стидався того, що з ним сталося, сталося, тож напевно не став цього афішувати навіть заради грошей, грошей.

— Якщо він від усіх це приховував, то звідки тобі все це відомо?

— Досить теревенити, теревенити, треба справу робити, робити.

Лицарі підїхали до наступної садиби, та постукали у ворота...

На жаль, опитавши жителів Хухримухриєва, вони не дізнаються про місцезнаходження викраденого драконячого яйця, тому, залишивши село, попрямують до іншого населеного пункту...

Автор, закінчивши таким чином розділ про перетворення табуретки, зовсім уже зібрався перейти до написання наступного, як знову пожвавилася Ліва півкуля його мозку, яка страждає на прагнення до порядку і точності:

— У тебе тут, товаришу Авторе, крім іншого, сказано, що граф Електричка злякався, аби чудотворець не перетворив лицаря Окрошколюба на табуретку. Це побоювання суперечить твердженню мага Акмуса у вісімнадцятій частині цього твору, за назвою «Голос посуду», про те, що древні магичні знання, які дозволяли перетворювати людей на неживі об'єкти, вже втрачені. І сучасні маги тому на таке не здатні. Від себе додаю, що винятком є неживий предмет за назвою труп, на який живу людину можна перетворити і без допомоги магії.

— Ти маєш рацію, уважна моя Ліва півкуле, — відповідає Автор, — Олександр Манюня дійсно не міг перетворити Окрошколюба на табуретку, або там на шафу, або на

унітаз, або... Але Електричка не був фахівцем у цій галузі, тому таких тонкощів не знав, от і злякався. Втім, перетворити живу людину не на річ, а на іншого живого ссавця (наприклад, на мавпу) терентопські маги теоретично могли, якщо володіли відповідними заклинаннями. Тож деякі підстави для тривоги у Електрички все ж були.

– Мушу зауважити, – прорікає Права, – що дещо для мене в цьому щосі залишилося незрозумілим.

– Що саме? – цікавиться Автор.

– А от щодо того пасажира в образі Діда Мороза, про якого лицарям розповів водій скотовоза Іван Гигикало. Я так і не зрозумів, ким же насправді був той пасажир: справжнім перевертнем-вовкулаком, або ж просто звичайним чоловіком-жартівником, що розіграв шофера, видавши себе за перевертня.

– Приєднуюся, – підтакує Ліва. – Аналогічні питання у мене залишилися і щодо ще двох персонажів в інших щосях. От у розділі тридцять дев'ятому «Лицарювання без мікроскопа» у тебе, громадянине Авторе, є персонаж Панас Єрмолайович Чухайніс. Я так і не зрозумів, хто він такий: дійсно вчений, професор, що вивчає незвичайних велетнів, або ж шахрай, який цих велетнів придумав, щоби видурити у лицарів гроші. А в розділі сорок п'ятому «Дірка в кальсонах» є персонаж, який називає себе ім'ям Валькі-руська. Теж я не второпав, що це за особа: розмовляюча комаха, що володіє магією, або ж чоловік-містифікатор, один із нащадків Гектора Манюні.

– Отож, – продовжує Права. – Припускаю, що і безцінний читач у цьому не розібрався до кінця. Вимагаю, щоби ти, громадянине Авторе, поставив у цих питаннях всі крап-

ки над «і», однозначно повідомивши, ким же насправді були вищеназвані суб'єкти.

– На жаль, на жаль, на жаль, – сумно зітхає Автор.

– Як це – на жаль?! Чому – на жаль?! – дуетом вигукують півкулі.

– Не можу цього пояснити, оскільки і сам точно не знаю.

– Як не знаєш?! Як ти можеш не знати?! Ти ж автор! Автор зобов'язаний знати!

– Автори теж живі люди і ніщо людське їм не чуже, в тому числі і незнання деяких речей. Навіть щодо своїх власних персонажів. Тож нехай задані вами питання залишаються відкритими. Це дає безцінному читачеві можливість вибору. Тобто він може вибрати ту відповідь, яка йому більше подобається.

– Овва! – вигукує Ліва.

– Тю! – викрикує Права.

– Ага, – підтверджує Автор.

ЩОСЬ ДЕВ'ЯТЕ

Стайня Опери та Балету

Із жахом чекаєш на музику.
Данііл Хармс. Із записної книжки.

18 вересня 1995 року.

Сонце, яке ввечері сімнадцятого вересня задлубалося в західний небокрай, усю ніч дерлося якимось підземним ходом, і вранці, як звичайно, виколупалося з обрію східного.

А це значить, що гепнулося на землю 18 вересня 1995 року.

А це значить, що шанувальники класичної музики, котрі прочитали вчора нові афіші в Жорикбурзі, прокинулися зі святковим настроєм.

А це значить, що на перехресті вулиць Гоголя й Шекспіра зараз запанує радісне пожвавлення, іменоване покупкою квитків на концерт у Стайні Опери та Балету, бо афіші інформували, що саме там, на перехресті (а чомусь не в касі театру) будуть рано вранці продавати оті квитки на сьогоднішній же концерт класичної музики, представлений на афішах за назвою «Хвилюючі звуки».

А за класичною музикою столичні меломани трохи скучили, бо трупа й оркестр жорикбурзької опери, покинувши столицю, уже не перший місяць гастролювали іншими містами королівства.

Ще й на світ не зазоріло, на цьому перехресті, біля пам'ятника Івану Никифоровичу Фальстафу, з'явився хтось у джинсовій ка...

– Стоп-стоп-стоп! – перебиває Автора на півслові Ліва півкуля його мозку. – Що це за пам'ятник такий: Івану Никифоровичу Фальстафу? Хто такий цей Іван Никифорович Фальстаф? Я знаю Шекспірівського персонажа сера Джона Фальстафа, а Івана Никифоровича Фальстафа не знаю. По-знайом.

– Пояснюю, – говорить Автор, – на перехресті вулиць імені Гоголя й імені Шекспіра стояв (та й зараз стоїть) пам'ятник товстунові, який вважається одночасно й Гоголівським Іваном Никифоровичем і Шекспірівським Фальстафом.

– Так як же це може бути, щоб одна статуя була пам'ятником двом різним персонажам двох різних письменників?! – дивується півкуля Права.

– Хоч це й не має прямого відношення до мого сюжету, поясню, – киває обома півкулями Автор.

До 1912 року ніякого пам'ятника на цьому перехресті не було, а місце явно напрошувалося на яку-небудь статую.

І в зазначений рік міська влада вирішила заповнити простір, що напрошувався, монументом.

Але кому?

Думки розділилися. Одні говорили, що оскільки перехрестя розташоване на вулиці Шекспіра, то й пам'ятник треба ставити персонажеві Шекспіра. Наприклад, афінському ремісникові з осячкою головою із комедії «Сон літньої ночі» (що до божевільного одруження саме цього ослочоловіка з королевою фей композитор Мендельсон склав свій знаменитий Весільний марш). Інші сперечалися, що перехрестя лежить на вулиці Гоголя, тому й пам'ятник

має бути персонажу Гоголя. Наприклад носу, котрий набув незалежності від своєї людини – з повісті «Ніс».

(Той факт, що пропонувалися ці персонажі, а не, скажімо, Гамлет і Тарас Бульба, свідчить про такі риси терентопської національної вдачі, як прагнення до оригінальності, почуття гумору й небажання бути банальними та стандартними. До того ж терентопці знали висновки медицини про те, що сміх корисний для здоров'я й подовження життя. Тому, бажаючи бути здоровими й жити подовше, вони з різних альтернатив, зокрема й щодо пам'ятників, зазвичай вибирали кумедні варіанти. У нашому з тобою, безцінний читачу, світі, переважна більшість пам'ятників не викликають в людях ані реготу, ані сміху, ані навіть усмішки. Із чого витікає логічний висновок, що наші люди не хочуть бути здоровими й жити довго, або, принаймні, що місцевій владі, відповідальній за пам'ятники, наплювати на здоров'я народу.

– Дивно, що жорикбуржцям і на думку не спало встановити там пам'ятник власне Шекспіру або Гоголю, що було б логічніше, – зауважує Ліва півкуля авторського мозку.

– Може б і спало, – відповідає Автор, – якби на вулиці Шекспіра не було статуї Шекспіра, а на вулиці Гоголя – статуї Гоголя. Але такі вже були. Можна, безумовно, сказати, що Шекспір та Гоголь особистості настільки великі, що навіть якщо встановити їм на одній вулиці не два а аж десять пам'ятників, то й того не буде занадто. (От, наприклад, у місті Харкові встановлено вже чотири пам'ятники філософові Григорію Сковороді; і немає гарантій, що не буде встановлено ще. Але, щоправда, не на одній вулиці. Однак це не йде ні в яке порівняння з колишньою боже-

вільною кількістю і в Харкові, і в інших великих містах Союзів, статуї так званого Ілліча. Тоді бувало, що навіть і на одній вулиці бовванів не один штучний Ілліч. Між тим, людям властиво прагнути різноманіття.)

Король Жорик Сьомий, що правив тоді Терентопією, провів на цю тему опитування жителів Жорикбурга. І треба ж – половина жорикбуржців проголосували за персонажа Шекспіра, і половина – за персонажа Гоголя. Хоч би в один голос різниця. Ні, саме нарівно. Ну як тут бути? Поставиш пам'ятник, необхідний гоголістам – обуряться шекспіристи, догодиш шекспіристам – образяться гоголісти. А на два пам'ятники ані місця, ані коштів не вистачить.

Жорик Сьомий звернувся за порадою до наймудрішого, як він вважав, свого лицаря – герцога Єрофія на прізвище Хитросплетена Звивина. Той і порадив витесати такого типа, якого одні вважали б персонажем Миколи Васильовича, а інші – персонажем Вільяма Джоновича.

(– Джоновича? – дивується Права півкуля авторського мозку.

– Ну так, – відповідає Автор, – адже його батьком був Джон Шекспір.

– Але він же англієць! – вигукує півкуля Ліва. – А англійці один одного по батькові не називають!

– Згодний, – киває Автор. – Але ж я не англієць, а людина східнослов'янська, тож мені можна назвати і Шекспіра Вільямом Джоновичем, і Свіфта – Джонатаном Джонатановичем, і Кіплінга – Редьярдом Джоновичем, і Дойла – Артуром Ігнатіусом Конаном Чарльзовичем, і Джерома – Джеромом Клапкою Джеромовичем, і Льюїса Керролла – Чальзом Лютвіджем Чарльзовичем, і...

— А як би ти в такому разі назвав німецького (адже німці теж один одного по батькові не кличуть) композитора, письменника й художника Гофмана, ну, саме того, що склав, крім іншого, оперу «Ундіна» та казку «Лускунчик»? — допитується Ліва півкуля авторського мозку. — Адже в нього було аж три ймення: і Ернст, і Теодор, і Амадей, а в його батька — два: Кристоф і Людвіг.

— Ну так і назву: Ернст Теодор Амадей Кристофович Людвігович Гофман, — відповідає Автор. — Що ж тут неясного.)

Наприклад, і в Гоголя й у Шекспіра є персонаж-товстун. У одного — Іван Никифорович Довгочхун із «Повісті про те, як посварився Іван Іванович із Іваном Никифоровичем», а в іншого — сер Джон Фальстаф з трьох п'єс: комедії «Віндзорські пустунки» та хронік «Генріх IV. Частина перша» й «Генріх IV. Частина друга».

Порада Хитросплетеної Звивини припала монархові до душі, і в тому ж 1912 році на тому перехресті, завдяки скульпторові Ієроніму Вносіколупайченку, із брили граніту вилупився товстун в одязі чи то миргородського дворянина початку дев'ятнадцятого століття, чи то віндзорського дворянина епохи Ренесансу — суміш стилів. Частина городян стали кликати його Фальстафом, частина — Іваном Никифоровичем... А нинішні жорикбуржці все змішали до купи й називають пам'ятник то Іваном Никифоровичем Фальстафом, то сером Джоном Довгочхуном, а частіше — коротше: сер Іван або Товстун.

Однак, милі мої півкулі, каже Автор, ви цим пам'ятником відволікли нас із безцінним читачем від сюжету. На чому ми запнулися? А, так: ледве на світ зазоріло, на перехресті біля цього пам'ятника з'явився хтось у джинсовій камізельці з безліччю кишень та кишеньок. Був це мужчинка гладенький, але жвавий, з ланцюжком на шиї, з лисинкою на потилиці й із металевим зубом у роті. Він діловито розчепірював маленький розкладний столик, коли до нього причалив якийсь спортсмен-аматор у жовтому спортивному костюмі, що бігав підтюпцем на околицях пам'ятника.

— Чи це не ви, вибачаюся, квитки на концерт маестро Траляляліні продаватимете? — запитав бігун.

— Ага, я самий, — відповів джинсова камізелька, скріпивши столика і викладаючи на нього з кишень пачки квитків. — А ти що, хочеш купити?

— Так, — сказав жовтий спортивний.

— Тобі скільки штук? У який ряд?

— Мені чотири місця в королівській ложі.

— Де? У королівській? Ну це ти, чоловіче, круто розмахнувся! — посміхнувся, блиснувши жовтим металевим зубом, лисуватий тип.

— Чому круто? Я, так би мовити, король.

Торговець квитками підняв погляд на обличчя бігуна, і над жовтою спортивною формою виявив зокрема руду бороду й зелену корону.

— А, — сказав мужчинка. — Я вас не впізнав, Ваша Величносте. Багатим будете. Не тутешній я.

— Нічого. Почім квитки?

— Виходить, бажаєте купити? — задумливо перепитав джинсовий білетер, почухуючи брову.

— Так, чотири місця, — повторив Жорик Дев'ятий, дістаючи з кишені спортивних штанів гаманець.

— Зрозуміло, — кивнув метало зубий, потираючи мочку вуха (безумовно, свого, не королівського).

— Так скільки ж я маю заплатити? — завмер у питанні монарх.

— Знаєте, Ваша Величносте, — розповсюджувач квитків задумливо узяв себе трьома пальцями за ніс, — я, звичайно, можу вам дати ці квитки, але...

— У чому річ?

— Може, це не за етикетом — давати поради королю...

— Та кажіть вже!

— Я був на репетиції цього Траляляліні, — мужчинка зобразив на фізіономії гримасу суб'єкта, що жує лимон без цукру. — Це не королівський рівень. На безриб'я, як то кажуть, і рак риба, але, боюся, ви пошкодуєте за витраченим даремно часом. Слабенький музикантик, між нами, знавцями, кажучи. Не рекомендую.

Король Жорик Дев'ятий, який учора побачив афіші, а сьогодні зрання під час звичайної ранкової пробіжки змінив традиційний маршрут і зробив неабиякий гак, щоб наскочити на перехрестя Гоголя-Шекспіра заради квитків на вечірній концерт, був збентежений.

— Вирішуйте самі, Ваша Величносте, — продовжував мужчинка, задумливо потираючи голені щок великим та вказівним пальцями. — Але мій обов'язок вас попередити.

Жорик розгублено повертів у пальцях гаманець, потім вимовив:

— Ну якщо так... — І сховав його назад у спортивні штани. — Шкода, звичайно. Але спасибі за попередження.

І він, намагаючись видаватися бадьорим і незворушним, побіг далі, але душа його дещо зажурилася.

У цей період будильники жорикбуржців-меломанів викукурікували сьому годину ранку, і убік перехрестя, прикрашеного гранітним дядьком, почали переміщатися прагнучі квіток на концерт у Стайні Опері та Балету...

— А чи не час прокоментувати цю дивну назву жорикбурзької опери? — втручається Ліва півкуля авторського мозку.

— Так-так! Чому це театр вони називають стайнею? — підтримує Права.

— Згодний. Пора, — підтверджує Автор.

Усе дуже просто. У будинку, де нині танцюють, співують та музикують, раніше дійсно була велика стайня для транспорту лицарів; стайня, де залишали своїх їзових тварин не тільки лицарі Напівкруглого Столу, але й заїжджі незалежні мандрівні доспіхоносці. А в будинку, де нині живе лицарський непарнокопитий транспорт, раніше був театр.

Справа в тім, що 28 серпня 1953 року група оперних співаків зайшла на екскурсію в лицарську стайню й виявила там прекрасну акустику, кращу навіть аніж в їхньому рідному театрі. Про це довідався король Жорик Восьмий (батько Жорика Дев'ятого), і вирішив, що оскільки в стайні оперні голоси звучать краще ніж у театрі, то театр треба переселити в стайню, а стайню — у театр.

Зрозуміло, обидва будинки довелося ґрунтовно перебудувати для нових функцій.

У вересні 1958 року відбулося переселення.

Відношення до цієї події було неоднозначним. Шанувальники класичної музики раділи, а лицарі Напівкруглого Столу – навпаки. Адже стара стайня була поруч із лицарським гуртожитком і відносно недалеко від Королівського замку, а до нової – півгодини пішки або п'ять зупинок на трамваї, а таке переміщення в металевім облаченні, а зазвичай і зі зброєю, не є дуже зручним.

Тепер колишня стайня повинна була б іменуватися театром, а колишній театр – стайнею. Але хіба можна проігнорувати звичку! Жорикбуржці за звичкою продовжували називати колишню стайню стайнею, а колишній театр – театром. Зі звички й пішли ці безглузді назви: Стайня Опери та Балету й Непарнокопитий Театр.

Крім оперних та балетних вистав, у Стайні відбувалися різноманітні концерти, як академічної музики – симфонічної, камерної, хорової, – так і естрадної – джазової, року та попси. Бо театрові фінансово вигідно було здавати зал у оренду всіляким гастролерам, тим більше коли жорикбурзька оперна трупа сама гастролювала десь в інших містах.

А що ж наш інтелігентний дракон Інокентій Карлович, який (як ти, безцінний мій читачу, мабуть, пам'ятаєш) транспортуючи вчора поверженого лицаря Аркадія, впакованого в капронову сітку, від Гірчичної печери до Королівського замку, прочитав дорогою нову афішу й зрадив прийдешньому концерту? Він зник із нашого поля зору під час упурхання з Королівського замку.

Зробивши вчора безпосадковий переліт за маршрутом Королівський зоопарк – Гірчичні печери, він знайшов свого безхребетного друга Гавриїла Святославовича читаючим другий том творів філософа Григорія Сковороди (у цього дракона в печері була непогана бібліотека). Мимохіть повідавши гостеві про подорож до монарха й спілкування з Жориком Дев'ятим, Інокентій Карлович сконцентрував свою розповідь на афіші. Почувши, що в концерті звучатиме музика його улюбленого Брамса, Гавриїл Святославович мало не заплескав у долоні від радості. Угадай, читачу: що його втримало від цього вчинку? Правильно: відсутність долонь. Бо, як і інші істоти цього біологічного типу, Гавриїл Святославович не мав рук, або будь-яких інших кінцівок.

Вони (не кінцівки, а дракон із приятелем) найчастіше ходили (точніше – літали) на концерти, спектаклі й виставки разом. Оскільки Гавриїл Святославович, як і його однотипники, погано переносив сонячні промені й сухі приміщення, то дракон добре переносив друга в спеціально зшитій із брезенту кишені (а по суті торбинці), наповненій землею. Благо, у печері в Інокентія Карловича досить сиро й прохолодно, тому в гостях у друга Гавриїл Святославович почував себе як вдома. На концерти ж та інші культурні заходи він відправлявся в оточенні благодатного досить вологого ґрунту в згаданій кишені. Висував із кишені пристебнуте до організму пенсне й насолоджувався мистецтвом.

Оскільки Гавриїл Святославович сидів на шиї в Інокентія Карловича (у тому розумінні, що кишеня мала ремінець, за допомогою якого вішалася на шию дракона), тож він не займав окремого місця, а виходить, і квиток йо-

му не був потрібний. Квиток Інокентій Карлович купував тільки один — для себе.

— Отже, я завтра раночком злітаю на перехрестя Гоголя-Шекспіра за квитком, а ви, Гавриїле Святославовичу, після роботи переміщуйтеся сюди десь так до п'ятої вечора, — домовлявся екскурсовод.

— Домовилися, — кивнув своїм пенсне рожевий приятель. — Ох, який же я радий цьому концерту! За час, поки трупа Стайні десь гастролює, я так скучив за класичною музикою. Ех, завтра я-ак махнемо в Стайню Опери та Балету, та я-ак послухаємо музику Брамса, Баха та Ліста!

Вони ще трохи поспілкувалися на тему музики, після чого Гавриїл Святославович пішов геть, тобто задлубався в ґрунт (не в той що в кишені, а в той що під ногами), а дракон помив ноги, почистив зуби й ліг спати.

І от нині ранком, розбуджений кукуріканням будильника о шостій годині, дракон Інокентій Карлович, сіючи від гарного настрою й муркочучи пісеньку Фігаро з опери Моцарта, зробив ранкову гімнастику у вигляді обертання шиєю, хвостом, лапами й крилами, обполоснувся в печерному струмку й приготував сніданок.

Але тільки-но він пов'язав серветку й полив томатним соусом котлети з коників (нещодавно цей крилатий екскурсовод на лузі за допомогою сачка заготовив майже кілограм смачних стрибучих комах), як зовні почувся знайомий металевий брязкіт. Інокентій Карлович аж здригнувся.

Але, вийшовши з печери, зітхнув із полегшенням: хоч звук лунав дійсно від лицарського обладунку, шумів не Аркадій.

Це коваль Вакула Охрімович Нетребенько вантажив панцир із паровим опаленням на самохідну тачку. (Самохі-

дною тачкою цей винахідник скромно називав чотириколісний транспортний засіб із кабіною й кузовом, зібраний ним із деталей частково від інших машин, частково виготовлених власноручно. По суті це був невеликий вантажний автомобіль.)

Вони привіталися, і сивий механік сказав, що приїхав забрати експериментальний доспіх, втрачений отут лицарем Аркадієм; і що він, Нетребенько, хоч і надав Аркадієві дослідні зразки нових обладунків, а також капрову сітку та гіппомобіль, проте все ж відмовляв цього Лицаря Білого Комара від нападу на дракона.

Потім повідомив Інокентія Карловича про сьогоднішній концерт (Вакула Охрімович також був завсідником Стайні Опери та Балету), на що дракон відповів:

— Я знаю. Ось тільки поснідаю, і відразу полечу за квитком.

— Я теж просто звідси заїду на перехрестя Шекспіра-Гоголя, тому не прощаюся, — сказав, закінчивши вантаження, Нетребенько й, осідлавши самохідну тачку, уторохкотів у напрямку столиці.

Поснідавши, екскурсовод кинувся туди ж.

Коли він, працюючи крилами, допурхав до перехрестя із гранітним Іваном Никифоровичем Фальстафом, то виявив унизу вже пристойну чергу до лотка білетера.

Розчепірівши в нерухомості крила, Інокентій Карлович зробив, як дельтаплан, коло над перехрестям, вибираючи точку для посадки, потім, намагаючись нікого не зачепити, створив рухом крил короткий вітер і опустився на бруківку...

— У мене таке враження, — перебиває Автора його Ліва мозкова півкуля, — що цей дракон не такий уже й величезний.

— Так-так, — підхоплює й Права, — у деяких казках і легендах дракони завбільшки з гору, а цей — явно мініатюрніше.

— На те вони й казки з легендами, щоб вішати на вуха макарони, то пак вражати читача розгонистими небилицями, — відповідає півкулям Автор. — Я офіційно заявляю, що ані драконів завбільшки з гору, ані драконів із трьома головами ніколи не існувало, а якщо й існували, то це були якісь мутанти, вилупки, виродки. Звичайні дракони не такі вже великі й, безумовно, одноголові. (Триголового дракона можна побачити в Харкові на березі річки Лопані біля п'ятого будинку на вулиці Клочківській. Але не живого, а лише статую. Втім, це не єдиний дракон на Клочківській. Біля будинку № 259 на ній є другий, теж скульптурний, але той одноголовий.)

Більш докладно я розповім про фізіологію й анатомію драконів у четвертому томі своєї майбутньої восьми томної праці «Самовчитель колупання у ніздрі та інших цікавих точках Всесвіту».

Поки ж повідомлю тільки, що терентопські дракони мають довжину тіла від дзьоба до кінчика хвоста близько шести-семи метрів, із яких більша частина припадає на хвіст. Стоячи на задніх лапах, вони підносяться над землею всього лише на два з половиною — три метри, тобто співрозмірні з вершником на коні. Втім, це якщо вони приймають максимально вертикальну позу, наприклад, витягаються, щоб зазирнути за високий паркан або там зарості, а

зазвичай при ходьбі й бігу їхній тулуб розташований не вертикально, як у пінгвінів, а горизонтально, як у курок, і голова знаходиться на рівні обличчя високої людини. Розмах крил у польоті – до шести метрів. Мабуть, не треба пояснювати, що мова про дорослі особини; драконенята, зрозуміло, менші. Це не величина гори; і пагорбом таку порівняно невелику істоту не назвеш. Хіба тільки горбочком.

От, для прикладу, як описує англійський лицар Томас Мелорі у своєму епосі «Смерть Артура» битву лицаря Ланселота Озерного (або ж Ланчелота, Ланкелота, Ланцелота – є різні варіанти написання його імені), іменованого також Лицарем Воза, із драконом:

«І от коли вони прийшли в каплицю й віддали дяку Богові, і всі, скільки там було народу – і вчені й прості, сказали так:

– Сер лицарю, раз ви врятували цю даму, урятуйте тепер нас від змія, що живе он у тій гробниці.

Тоді сер Ланселот узяв свій щит і сказав:

– Сери, проведіть мене туди, і що в снагах я буду зробити з милості Божій і вам на користь, те я зроблю.

Коли ж сера Ланселота туди привели, він побачив на могильному камені золотими буквами напис, який сповіщав: "Сюди з'явиться леопард королівської крові й уб'є цього змія. І цей леопард породить у тутешньому краї лева, що той лев перевершить усіх лицарів на світі".

От підняв сер Ланселот надгробну плиту, і виповз назовні жахливий, мерзенний дракон, що вивергає з пащі скажене полум'я. Тоді сер Ланселот оголив меч і довго бився з тим драконом, і під кінець, після довгих і тяжких зусиль, сер Ланселот дракона вбив».

Отже, зверніть увагу: дракон перебував у гробниці, тобто в людській могилі, що ті порожнечі створюються під розмір людського тіла. Тож, якщо дракон зміг там поміститися, значить, він був не більший за людину, а якщо більший, то всього на кілька сантиметрів. Таку істоту не назвеш гігантською. Навіть у Терентопії дракони більше. Втім, можливо, що Ланселот бився не з дорослою особиною, а із драконенятком. І проте ясно, що дракони не були велетенськими, як гори. Такими їх зробила уява більш пізніх, ніж Мелорі (який жив у XV столітті), авторів. За твердженням британської ж письменниці Джоан Роулінг, авторки всесвітньо популярного епосу про Гогвортс, найбільшими серед драконів є представники виду український залізопуз (Ukrainian Ironbelly). Мені – каже Автор цих рядків – як мешканцю України безумовно втішно, що наших драконів британська вигадниця визнала найбільшими у світі, проте треба чесно визнати, що то лише її фантазія.

В юрбі, що зміїлася до білетера, каменіанський шорсткий екскурсовод угледів знайомі фізіономії завсідників Стайні Оперы та Балету, які були його, можна сказати, соратниками за прослуховуванням серйозної музики. Серед них:

православний патріарх Жорикбурзький і всея Терентопії Іполит Четвертий;

маг і авіатор Акмус;

колишній банщик-стахановець, а нині пенсіонер та директор музею імені самого себе Ілля Шнапс;

лицар Напівкруглого Столу Річард Левове Копито;
бібліотекар Бізончик Солом'яний;
касир турагентства «Рятівна Бджола» Джульєт Грошенятко.

Привітально кивнувши цим своїм знайомим, дракон прилаштувався до хвоста черги.

А незабаром, торохтячи панциром у кузові механічної тачки, прибув і Вакула Охрімович, який прилаштувався до хвоста Інокентія Карловича.

Торгівля в мужчинки з металевим зубом ішла жваво, і від його лотка віялом розходилися обілені, стискаючи в пальцях заповітні папірці.

Дракон потроху дріботав за попередустоячими, а позаду новоприбулі зліплювалися в продовження черги...

Нарешті дзьоб дракона опинився перед лицем мужчинки-обіленувача.

— Мені один квиток в останній ряд біля проходу, — попросив Інокентій Карлович торговця, знімаючи маленький гаманець із дужки окулярів. (Оскільки дракон не носив одягу й не мав на тілі кишень, то гаманець, щоб не тримати в дорозі лапою, підвішував біля скроні до дужки окулярів за допомогою маленького гачка).

— Еее... — мекнув квиткопродавець, сполотнівши.

— Що з вами? Вам зле? — затурбувався Інокентій Карлович, бачачи, що мужчинка виглядає так, начебто зараз гепнеться в непритомність.

— Еее... В останній? Біля проходу? Це можна, — погодився балансуючий на грані непритомності мужчинка, вибираючи квиток. — Сто шурхотиків.

— Скільки? — перепитав екскурсовод, вирішивши що недочув.

– Сто.

– Ох!

– Що «ох»? Не хочете – не беріть. Наступний!

– Я візьму, – сказав дракон, відраховуючи купюри й радіючи, що їх вистачає. – Тільки що ж так дорого? Зазвичай квитки в Стайню коштували в п'ять разів дешевше.

– Зате цей концерт ви довго не забудете, – заспокоїв його торговець, узявши гроші з пазурів дракона тремтячими пальцями й перераховуючи отриману суму.

– Вибачте, я хотів би уточнити... А то на афіші забули надрукувати... А на якому інструменті маестро Трал...

– На різних, – перебив дракона мужчинка й, вручивши квиток, перекинув свою увагу на Нетребенька:

– А тобі, дядько, в який ряд?

Він так діловито й зосереджено обілечував коваля, що Інокентій Карлович засоромився відволікати його подальшими розпитами, вирішивши, що на концерті про все довідається.

Сховавши квитка у гаманець і підвісивши його до дужки окулярів, відійшовши подалі від лотка, щоб не здутися з нього решту квитків змахами літальних кінцівок, дракон побіг (у настільки ранній час транспорту й пішоходів на вулицях майже не було, так що перешкоди бігу були відсутні), розігнався до злітної швидкості, розгорнув крила, відштовхнувся сильними ногами від бруківки, замахав шкірястими вітрилами, підняв себе над дахами, і неметушливо упурхав у напрямку Каменіани.

При віддаленні такого покупця продавець квитків повернувся із блідості в рум'яність і припинив тремтіти.

Жорикбурзькі хронометри ще не прокукурікали й десятої години ранку, а вже квитки в Стайню Опери та

Балету були розпродані, і лисуватий мужчинка, відмахуючись від тих кому не вистачило, мовляв, відстаньте, більше немає, склав свого столика і від Івана Никифоровича Фальстафа пішов...

За той період часу, який відокремлював цей розпродаж від самого концерту, дракон Інокентій Карлович устиг:

1) обслужити дві екскурсії (групу жорикбурзьких школярів із учителем географії зі школи імені Арістофана й групу ченців, котрі приїхали зі Святозаврівського монастиря, що в Задвірпольській області);

2) написати (точніше надрукувати на друкарській машинці) пару сторінок чорнового варіанта новели «Ну й сіть із тобою!», за мотивами вчорашніх подій, тобто битви з лицарем Аркадієм;

3) помузикувати на клавесині;

4) намалювати начерк натюрморту із шахами й ромашками.

З олівцем у пазурах його й застав Гавриїл Святославович, котрий прибув в урочистій краватці в червоно-білу смужечку, що те розцвічення, на його думку, гармоніювало з його рожевим тілом. Краватку цей безхребетний громадянин пов'язав не для того, щоб покрасуватися, адже в брезентовій кишені із землею не тільки краватки, але й самого Гавриїла Святославовича не буде видно. Просто він уважав, що не зовсім пристойно редактору журналу відвідувати театр цілковито голим. Краватка — яка-ніяка але, можна сказати, одяга. Храм мистецтва ж, а не лазня. Щоб краватка не забруднилася в землі, вона була запаяна у про-

зорий поліетиленовий чохол, і так, разом із чохлом, пов'язана на тіло цього дивного громадянина. Краватка зазвичай пов'язується на шиї. Сказати, що й у Гавриїла Святославовича краватка була пов'язана саме там, було б дивно. Адже він був люмбрикусом, а в люмбрикусів немає ший. Шиєю називається частина тіла, діаметр котрої менший за діаметр тулуба. Але в люмбрикусів усе тіло має однаковий діаметр, і немає на ній такої ділянки, котра була б, так би мовити, більш шийною, аніж усе решта. Отже увесь Гавриїл Святославович виглядав, начебто одна суцільна шия, довга й тонка. Тож скажемо, що краватка була пов'язана просто ближче до переднього кінця його організму.

Привітавши один одного, приятелі знову висловили задоволення майбутнім заходом, тобто концертом «Хвилюючі звуки». До початку концерту було дві години, і у друзів був час побесідувати про те про се і зіграти пару партій в шахи. Потім Інокентій Карлович зняв із вішалки кишеню із землею, і редактор зміг занурити себе в благодатний ґрунт...

— Редактор? — перепитує Ліва півкуля авторського мозку.

— Так, — відповідає Автор, — я забув сказати, що розмовляючий люмбрикус Гавриїл Святославович працював редактором сільськогосподарського журналу «Буряківництво та гній».

Начепивши на шорстку шию кишеню, наповнену землею, редактором і його краваткою, Інокентій Карлович вийшов із Гірчичної печери, зійшов на великий камінь, що випинався поблизу від житла, розправив крила й, відіпхну-

вши себе сильними ногами від мінералу, плавно встроми-
вся в атмосферу...

ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ПЕРШЕ

Функціонування слідчого

Ранком рано поліція в метушні.
Грицько Основ'яненко, «Ярмарок».

— ... Думки в голові аж рояться, а які саме — не доберу.
Одне ясно: там хтось когось уколошкав...
Льюїс Керролл, «Аліса в Задзеркаллі».

— Ми й самі вміємо важкі справи розбирати, — сказав
він.
Антон Чехов, «Шведський сірник».

18 – 21 вересня 1995 року.

Як ти, безцінний читачу, звичайно ж, здогадався за заголовком й епіграфами, — цей розділ буде цілковито детективним. У ньому ми докладніше познайомимося з детективом Папірусюком і його колегами, довідаємося де-що про терентопських злодіїв і, нарешті, відкриємо таємницю загадкового вбивства.

Напевно, на перший погляд, а може навіть і на другий з половиною, співіснування звичайної сучасної міліції з романтичними як би середньовічно-казковими королями, лицарями, чарівниками та драконами виглядає дивним, забавним і навіть нісенітним. Але факт залишається фактом, а не фрахтом, фартом, фрактом, фатом, фертом, франтом, фіакром, фартухом, фатумом, фруктом, або чимось ще: у Терентопському королівстві була і є міліція, заснована наказом короля Сашка Першого (діда Жорика

Дев'ятого) 1935 року за образом і подобою совєтської. Навіть однострій терентопських міліціонерів був схожий на одяг стражів порядку Харкова. Була там і автоінспекція, хоч автомобілів у королівстві незрівнянно менше, чим по інший бік чудесних дверей, оббитих чорним дерматином; були дільничні, слідчі тощо.

Терентопці, як Автор уже, здається, говорив, з одного боку сотні років свято зберігали традиції лицарства з його атрибутами – замками, доспіхами, турнірами, подвигами; що ті традиції заклав у цій державі король Мирополк Романтик, почерпнувши їх із середньовічних європейських книг. Але з іншого боку мешканці королівства переймали деякі нові моди, ідеї, смаки, устрої з реального сучасного так званого Великого Світу, і впроваджували в себе. От і вийшла така дивна суміш.

Серед нинішніх слідчих найбільш толковим уважався худий і лисий Варлаам Оникійович Папірусюк. Бо саме він розплутав ряд загадкових справ.

Як от, наприклад, справу про угон транспортного засобу (мітли) феї Зосі Трефової.

Або справу про зникнення декоративних п'явок з акваріума в склепі вампіра Дригала.

Або справу про викрадення шкарпеток велетня Корифеєва.

Або справу про замах на вбивство розмовляючої блохи на імення Никандр Авесаломович.

Або справу про підпал водяного фонтана на майданії XXVI З'їзду Двірників.

Або справу про розбещення неповнолітнього розмовляючого глиста Митрофана.

Або справу про пограбування в банку «Згущенка» (не в банці згущеного молока, а в банку за назвою «Згущенка», що той банк назвався так, оскільки в ньому накопичувалася, або, інакше висловлюючись, згущалася маса грошей), де грабіжники в масках, погрожуючи двоствольним дрюком, відібрали в касира Парашутова дві вудки й сто грамів хробаків для наживки (після роботи касир планував махнути на риболовлю).

Або справу про викрадення лицарського волосся.

На прикладі цієї волосатої справи Автор покаже читачеві прозорливість і кмітливість сищика Папірусюка.

Першою жертвою викрадача волосся став лицар Напівкруглого Столу барон Сергій.

Прокинувшись ранком 17 червня 1993 року й підійшовши до дзеркала з бритвою в руці, він із жахом побачив на своїй голові замість буйної шевелюри жалюгідні кущики волосся серед виродливих пролисин. Звичайно, йому й на думку не спало, що волосся викрадено. Він вирішив, що заразився стригучим лишаєм. І рвонув у поліклініку. Та лікар-дерматолог, оглянувши голову, заспокоїв, мовляв, ви, пане лицарю, цілковито здорові, а волосся просто зістрижено, але дуже неохайно.

Тоді лицар звернувся до міліції: знайдіть, мовляв, цього маніяка-зістригача, що попсував зачіску, і покажіть йому, де самицям звірів виду *capra hircus* роги правлять.

Слідчий Парфен Цугундер, якому доручили цю справу, не виявив у спальні барона жодних сторонніх слідів, не знайшов і зістриженого волосся, і став у глухий кут.

У ще більший тупик його поставила аналогічна крадіжка в замку графа Леоніда Заканавного. Граф, знаючи про подію з бароном Сергієм і боячись, щоб і його хто-небудь уві сні не постриг, замикав на ніч двері й вікно спальні. Уяви собі його почуття, читачу, коли, уставши вранці 29 червня 1993 року в наглухо замкненій спальні, він виявив, що вистрижена ледве чи не чверть волосся голови!

Далі відбулася ще більш дивна річ. Лицар Леонід Насторожений, боячись тієї ж долі, не тільки замикав спальню, але й лягав спати, надягши на голову лицарський шолом, вважаючи, що якщо маніяк з ножицями й проникне в приміщення, то добратися до волосся, не знявши шолома, не зможе, а якщо почне знімати, він, Леонід Насторожений, звичайно ж, прокинеться й покаже маніякові, де стаються вищезгадані трансформації рогів *capra hircus*. Але сталося неможливе – у ніч з 5 на 6 липня він був обстрижений під час сну із шоломом на голові!

Потім трапилися викрадання волосся у графа Остапа Влучне Вухо, графа Леоніда Хихотунчика, барона Євгена, лицаря Вадима Металорізального...

Ретельні огляди місць злочинів не давали жодних результатів: волосся безвісти зникало в людей, що ночують у закритих приміщеннях!

Жорикбургом поповзли чутки про чарівного божевільного перукаря, який проходить крізь стіни, аби експериментувати на сплячих людях. Почалася паніка. Деякі жінки, боячись привернути до себе увагу стригучого лиходія, оббрилися наголо, що, з погляду чоловіків, було не дуже естетично.

(У зв'язку з вищесказаним, Авторіві згадалося речення з роману «Двійник, або Мої вечори в Малоросії» Антонія

Погорельського: «Пліній розповідає навіть, що до одного із власних його невільників неодноразово лазив привид у вікно, для того щоб обстригти йому волосся...»)

Парфен Цугундер припустив, що це якась магічна історія, а тому розплутати її нереально. («Тут діють загадкові обставини», як сказав інший слідчий у романі Е.Т.А. Гофмана «Еліксири сатани»). Міліцейське начальство, бачачи безпорадність Цугундера, передало цю справу Варлаамові Папірусюку.

І талановитий Папірусюк розкрив загадку, викрив злодія.

Нічого магічного в цій справі не було. Злодієм виявився запеклий колекціонер Максим Каламутний.

Чого тільки не колекціонував на своєму віку цей тип: комах, гудзики, сірники, поштові марки, пляшки, унітази, бюстгальтери, автомобільні шини, жуйки, бляшанки з-під кави...

Черговою пристрастю на той час стало колекціонування волосся лицарів Напівкруглого Столу. Надихнув його на це своїм прикладом приятель, теж колекціонер – такий собі Боян Семенов, котрий працював перукарем у престижному салоні «Що не сіємо, то пожнемо», клієнтами якого були зокрема й лицарі Напівкруглого Столу.

Довідавшись, що Боян збирає лицарське волосся, Максим відчув нестерпну колекційну сверблячку й забажав наздогнати й перегнати приятеля в зборі аналогічної колекції. Але оскільки, на відміну від Семенова, він не міг ампутувати лицарське волосся легально (бо працював не перукарем, а слюсарем), то здумав робити це нишком.

Колекціонуючи комах, Каламутний прискіпливо вивчив звички й інстинкти різноманітних кузьок. І тепер

здумав використовувати накопичені знання для досягнення мети. Максим видресировав групи личинок молі, жучків-точильників і мурах (найскладнішим було навчити мурах не жерти міль і жучків). Уночі колекціонер підкрадався до замку чергової жертви й випускав дресированих комашок. Жуки-точильники прогризали дірочки в дерев'яних віконних рамах, міль і мурахи заповзали крізь ці ходи в спальню, міль згідно з інстинктом відгризала лицарські волоски, а мурахи згідно з інстинктом волокли ці «стовбури» зворотнім маршрутом просто в руки дресирувальника. Звичайно, мурахам і личинкам молі не важко було проникнути крізь щілини забрала під лицарський шолом і витягти назовні волосся. Таким химерним способом ентомолог-аматор поповнював свою волосату колекцію.

Коли Папірусюку доручили цю справу, він, як і попередник, не знайшов жодних слідів, але додумався узяти на аналіз пил у спальнях обстрижених. У цих пробах виявилася речовина, яку хіміки-криміналісти визначили, як екскременти комах. Те, що у всіх спальнях, де відбулися викрадення волосся, був ідентичний мікрогній, наштовхнуло слідчого на думку проконсультуватися в ентомологів, аби дошукатися, які саме комашки так наслідили. Ніхто із учених-комахознавців не взявся ідентифікувати за послідом його виробника, але в розмові прозвучало ім'я Максима Каламутного, якого один вчений знав, як власника найбільшої приватної колекції комах.

Варлаам Оникійович зустрівся й з цим власником. Колекціонер сказав, що він теж не здатний за калом комах визначити їхній вид, тому, на жаль, нічим не може допомогти слідству. Виходячи з квартири Максима, детектив зіштовхнувся у дверях із перукарем Бояном Семеновим (ко-

трий якраз входив), якого знав, бо теж стригся в престижному салоні «Що не сіємо, то пожнемо», адже в ті часи ще носив волосся.

У мозку слідчого автоматично вибудувався замкнений логічний ланцюжок: лицарське волосся — комахи — колекціонер комах — перукар — лицарське волосся. Інтуїтивно відчуваючи в цьому розгадку, детектив став стежити за колекціонером. І якось уночі взяв його на гарячому біля замку графа Остапа Електрички. У затриманого виявилось пасмо графського волосся і три коробочки з комахами. І Максим, який не був закоренілим правопорушником, відразу щиросердно у всьому зізнався... Суд присудив його до року виправних робіт у фірмі «Патлатість», що виготовляла засоби для поліпшення росту волосся. А слідчий Папірусюк саме з того часу набув звички ретельно голити голову.

До речі, відсутність волосся посилила лиховісний вигляд цього міліціонера. Він і до того виглядав страшно, а лисий череп зробив Варлаама Оникійовича зовсім схожим на Коцю Безсмертного або тому подібних злісних казкових чаклунів. Але страхаюча зовнішність тільки допомагала йому в роботі. Іноді цьому слідчому досить було просто з'явитися перед злочинцем і строго глянути йому в очі, як той, тріпотячи від жаху, чесно викладав правду про своє зlodіяння. Однак всупереч злісному вигляду Папірусюк був людиною найдобрішої душі. Можна сказати, що він був страшений добродійник, махровий милостивець, закоренілий гуманіст, запеклий добряга.

Дивлячись у дзеркало, Папірусюк іноді заспокоював себе неголосним декламуванням чотиривірша «Прикриття» терентопського поета Франческо Губанедурського:

У вигляді бачиш ти вади?
Біди в тому ти не вбачай.
Свій вигляд негарний – порада –
Під гарної душею сховай.

Отже, як бачимо, цей слідчий добре функціонував.

Найперший за часом в українській літературі детективний серіал, виданий 1929 року у Харкові, називається «Проникливість лікаря Піддубного» (автор – Юрій Шовкопляс). Якби хтось написав низку оповідань про детективну працю Варлаама Оникійовича, то таку збірку можна було б назвати «Проникливість слідчого Папірусюка».

Саме такому й доцільно було доручити розслідування викрадення драконячого яйця...

18 вересня 1995 року о 9.02 ранку до міліції зателефонував директор Жорикбурзького краєзнавчого музею Цицерон Володимирович Дуськін.

Він скаржився, що двері в музеї зламані, а один з експонатів викрадений.

Папірусюк, якому генерал Антін Петрович Бобик, котрий очолював жорикбурзьку міліцію, доручив розслідування цієї справи, оглянув місце злочину і переконався, що крадій не залишив візитної картки. А це значило, що злодій був нелегалом. На це ж указувало й ушкодження дверного замка, адже легальним крадіям, що мають ліцензію на злочинство, категорично заборонено ламати замки, вибивати шибки й наносити інші ушкодження приміщенням.

Але щоби бути абсолютно упевненим, слідчий вирішив уточнити в легальних злодіїв їхню непричетність або причетність до цієї крадіжки.

– Що значить – легальні злодії? – запитує в Автора Ліва півкуля відомого органа. – Як це злодії, злочинці можуть бути легальними?

Питання про легалізацію злочинства, пояснює Автор, поставив перед королем в 1989 році той же генерал А.П. Бобик, п'ятдесятитрирічний на той час чоловік щільної та кремезної статури, що завдяки щільності та кремезності нагадував постамент для фуражки. Він висловив Жорику Дев'ятому такі аргументи:

– Ви знаєте, Ваша Величносте, що я вже не один десяток років вивчаю кримінальний світ. І ось до яких висновків я прийшов. Крадії бувають різні. Одні крадуть, бо хочуть збагатитися за чужий рахунок, а інші – тому що таке їхнє покликання, такий їхній талант. Тут як і в інших професіях. Наприклад, один живописець малює портрети начальників аби загрибати гроші, а інший пише схожих на трактор жінок, нічого за це не має, живе надголодь, але не кидає, тому що прагне залишити слід у мистецтві, бо в тому його покликання. Людина може вибрати професію, але покликання їй дане від природи. Хтось народжується з покликанням музиканта, хтось із покликанням кулінара, а хтось із покликанням крадія. Але якщо музикант чи кулінар служать покликанню й домагаються успіхів, їх за це хвалять, а якщо злодій служить покликанню й домагається успіхів, його ловлять і саджають у в'язницю. У тому, що одні таланти в нас у пошані, а інші переслідуються, я бачу несправедливість, обмеження прав, недемократичність. Треба, аби кожний громадянин міг легально займатися

улюбленою справою, не соромлячись своїх талантів і не несучи за них покарання.

— Мені дивно чути це від стража порядку, — здивувався король, пестячи пальцями свою фальшиву руду бороду. — Ви хочете, щоби злодії безкарно крали майно інших громадян?!

— Я пропоную дозволити злодіям за покликанням займатися улюбленою справою так, аби це не наносило того збитку громадянам, як зараз, коли крадії вимушені працювати нишком, нелегально. Нехай вони працюють в офіційних злодійських конторах, які платять податки в державну скарбницю. Нехай, зробивши крадіжку, залишають обікраденому візитну картку, де зазначене їхнє місце роботи, щоби клієнт міг прийти в контору й отримати назад вкрадену річ, заплативши майже символічну суму за, так би мовити, злодійську послугу. Для клієнта вигідніше дати за повернення вкраденого невеличку частину вартості цієї речі, аніж купувати нову річ замість вкраденої за повну ціну. А ці гроші йтимуть на податки й на зарплатню працівників злодійської праці. І крадії за покликанням вже не мучитимуться від каяття сумління, не комплексуватимуть, а вважатимуть себе чесними трудівниками, які теж приносять якусь користь суспільству.

— Ну яка ж користь від злодійства?

— Ну по-перше, ті гроші, які злодійські контори у вигляді податків платитимуть у державну скарбницю, підуть на корисні для суспільства справи. А по-друге, злодійство — це своєрідна боротьба з нехлюйством, недбалістю, безгосподарністю. Крадії своєю працею привчають людей бути уважними, ощадливими, хазяйновитими, обережними — ось і користь. Одним словом, я прагну, аби крадії стали

добропорядними громадянами, не зраджуючи своєму покликанню. І нам було б набагато легше контролювати легальне злодійство, не допускаючи зловживань, ніж як зараз боротися з нелегальним. Ну а тих, хто не захоче повертати украдене й платити податки, нелегальних хапуг, ми як і раніше будемо ловити й саджати у в'язниці.

(До цієї розмови міліціонера з королем щодо природнього покликання, Автор додасть у дужках трохи своїх міркувань.

Уявімо собі, що якась людина має від природи хист бути одним з найкращих у світі пілотів гравільтів. Але бути пілотом гравіліта не може, бо людство гравіліт ще не винайшло; цього виду транспорту поки що не існує; тобто він фігурує лише у науково-фантастичних творах, а не у реальності. І через відсутність гравільтів потенційно великий гравільтчик вимушений присвячуватися іншій діяльності, наприклад працювати двірником. І можливо, двірник він посередній, або й поганенький, бо займається не своїм ділом, до якого в нього немає хисту і цікавості.

Або комусь від природи дано бути найвизначнішим у світі фахівцем з трозуклябистої ширкугляби. Але людина не може втілити цей свій таланти, бо ніякої трозуклябистої ширкугляби не існує, і людство (включно з Автором) навіть не знає що воно таке. Тож особистість вимушена замість того працювати звичайним письменником; і, можливо, письменником є пересічним або й бездарним, бо то не її справа.

Чи хтось був би найвеличнішим у світі біологом з вивчення рогатих лускатих безхоботних слонів. Але природа чомусь таких тварин не створила, і потенційно великий їхній знавець вимушений працювати, наприклад, крадієм

ювелірних виробів, але оскільки до цієї справи в нього немає хисту, то вкрати йому нічого не вдається, бо його повсякчасно ловлять на місці злочину і запроторюють до в'язниці. Але ж хіба цей невдаха винуватий, що природа так напартачила з еволюцією слонів?!

Тож, може, не треба занадто лаяти тих, хто погано працює? Може, вони просто вимушені займатися не своєю справою через те, що справ, де б вони досягли великих висот, просто з тих чи інших причин не існує, і вони у відсутності тих справ аж ніяк не винні.

Взагалі, погано займатися не своєю справою. Є така італійська приказка: “*Pigliannose lo 'mpaccio de lo russo, voze mettere a la merda lo musso*”. Що можна перекласти так: хто руську мову вчити заходився, той пикою в какашки нагодився. Це означає – хто займається не своєю справою, потрапляє у халепу. Ця приказка трапилася Авторіві Терентопських хронік у чудовій книжці шістнадцятого століття «Пентамерон, або Казка казок» неаполітанського казкаря Джамбаттісти Базіле. До слова мовити, читачу, «Пентамерон» Базіле є найпершою за часом книжкою, в якій викладені, між іншим, історії Попелюшки та Кота в чоботях. Щоправда, там він іще кішка без чобіт.)

Жорик Дев'ятий згадав крадія Персика, з яким він короткочасно відбував тюремне ув'язнення в камері № 22 жорикбурзької в'язниці. Той теж скаржився, що його талант не цінують:

– Чому якась скрипаль добре зіікає на скрипка-мипка, і йому за це кидають квіти – так? – дають гроші – так? А якийсь балерина-малерина дригає красиво нога, і йому стукають аплодисмента – так? – квіти – так? – гроші – так? Усі таланта цінують, тільки мій таланта не цінують. Я теж

добре краду, краще всіх краду, довго вчився, у мене тяж талант-малант. А хто цінує? Мене за мій талант в'язниця саджати! Якщо я не вмій красиво нога дригати-мригати, виходить, за мій талант треба тюрма тримати? А ще кажуть: рівноправність!

Король запропонував Антонові Петровичу написати детальний проект легалізації злочинства.

Коли проект був готовий, король із лицарями Напів-круглого Столу його обговорили, внесли невеликі уточнення, і Жорик Дев'ятий видав відповідний указ.

Тих, хто крав не користі, а покликання заради, це рішення порадувало (хоч, переходячи на легальну роботу, деякі й втрачали в доходах), тому що їм раніше було незатишно займатися улюбленою справою, почуваючи себе ізгоями, відщепенцями, шкідниками, яких добропорядні громадяни не люблять і зневажають. Тепер же вони ставали рівноправними шановними платниками податків, трудівниками легальної сфери, зливалися з масами.

У Жорикбурзі такі крадії об'єдналися в дві легальні шайки, які вишукано іменувалися «салонами злочинських послуг». Одна називалася салоном з.п. «Золоті Пальці» і мала офіс на майдані імені XXVI З'їзду Двірників, а інша – салоном з.п. імені Франсуа Війона й мала офіс на вулиці Стахановця Наливайка, у тому будинку, де жив колись цей стахановець і де тепер висіла меморіальна дошка, котра повідомляла цей факт. (Злі язики говорили, що Ю.Ю. Наливайко був просто п'яницею, але язики добрі, з ініціативи котрих вулиця отримала таку назву й з'явилася дошка, наполягали, що він був незалежним дегустатором алкогольних напоїв, дегустатором-стахановцем).

Ці два салони й вирішив відвідати полковник Папі-
русюк.

Першим був салон «Золоті Пальці», директором якого значився усе той же Асланбек Усманкурбанбердиходжи-бабаєв на кличку Персик, який двадцять три роки тому був співкамерником самого короля.

Персик прийняв слідчого у своєму кабінеті, де над директорським столом із двома телефонами й товстою книгою реєстрації викраденого стіну прикрашали два фотопортрети молодого, ще безбородого Жорика Дев'ятого в смугастій тюремній робі (анфас і профіль; Асланбеком були куплені в тюремному архіві копії зі знімків у справі ув'язненого Георгія Георгійовича Мирополковича, збільшені й вставлені в солідні золотаві рами), червоний перехідний вимпел «За успіхи в заволодінні чужою власністю» (ця почесна річ переходила час від часу від одного злочинського салону до іншого, оскільки вони цей престижний вимпел один в одного крали) і живописне полотно «Повішення майбутнього академіка Якима Сергійовича Брюходухова на майдані Панурга» пензля Рубенса (тобто не фламандського живописця Пітера Пауля Рубенса, а терентопського фальшивомонетника Полікарпа Таракашкіна на кличку Рубенс, який крім підробки грошей захоплювався татуюванням і живописом; і який у свій час теж сидів в одній камері з королем Жориком Дев'ятим і злочинцем Персиком).

— Сідайте, громадянине начальник-мачальник, — запросив директор Персик гостя, і той улаштувався в зати-

шнім кріслі. – Що мої джигіти у вас украли? Як шановній людині-мюдині – так? – повернемо безкоштовно.

– Особисто в мене, громадянине Усманкурбанберди-ходжибабаєв, нічого не украли, – відповів Варлаам Оникійович, – але нині ранком хтось поцупив експонат із краєзнавчого музею. Не ваші співробітники?

– А де ця музея є? – запитав Асланбек, посплюнивши пальці й перегортаючи сторінки книги реєстрації крадіжок.

– Вулиця Карло Гоцці, будинок сорок сім.

– Карло Гоцці, Карло Гоцці, – Усманкурбанберди-ходжибабаєв водив нігтем по останніх записах, – ні, на цей вулиця-мулиця мої джигіти не працював.

– Вибачте, що перебиваю, – сказала, входячи в кабінет, гарна секретарка, – але тут прийшов клієнт за викраденим сміттєвим баком.

– Він уже оплатив наш робота-мобота? – поцікавився директор.

– Так, ось квитанція про оплату, – поклала перед ним папірець.

– Так, вартість бака – двадцять шурхотиків, оплата за робота – десять відсоток – два шурхотики. Усе правильно. Підписую.

І злодійський директор, зосереджено й висунувши кінчик язика від ретельності, намалював на папірці друковані літери:

«ВИДАТ КЛІЄНТА СМІТТЕВАЯ БАК. ДІРЕКТАР УСМАНКУРБАНБЕРДИХОДЖИБАБАЄВ».

Потім підняв квитанцію, подивився на неї, прищулившись, із відстані витягнутої руки, знову поклав на стіл і прималював до деяких букв завитки й дрібні квіточки, щоб було гарніше.

— А що украли в музею? — поцікавився керівник салону, коли секретарка із квитанцією вийшла.

— Та дріб'язок, муляж із воску, штучне яйце, — сказав слідчий, встаючи. — Навіть незрозуміло, навіщо він трудився, зламуючи замок, заради такої дешевки. Адже там були експонати й коштовніші.

— Е, це була якась дурна злодій. Мої джигіти розумний, вони беруть те що дорожче. Якщо я буду мати якийсь інформацій щодо цього крадіжка-мрадіжка, я вас повідомлю.

— До побачення-мобачення, громадянине-мромадянине Усманкурбанбердиходжибабаєв. До речі, я дуже радий, що ви саме Усманкурбанбердиходжибабаєв, а не, наприклад, Тримгінстрбуджикрапмодфузівюдіратесидинущакраптонафієв.

В іншому салоні злодійських послуг — імені Франсуа Війона — директор Павло Скоробогатько (кличка Кватирик) повідав Папірусюку про непричетність його хлопців до цієї безглуздої крадіжки, що остаточно переконало слідчого в тому, що в музеї попрацював нелегальний злодій, справжній злочинець.

Наступного дня, тобто 19 вересня, як ти, безцінний читачу, уже знаєш, муляж із краєзнавчого музею знайшовся в Абрикосовій печері, і стало ясно, навіщо зломщик поцупив цю копійчану річ. Папірусюк поставив перед собою завдання будь-що розшукати викрадене яйце драконів. «І знайду. Якщо тільки, звичайно, воно не пірнуло в четвертий вимір. Якщо в четвертий, тоді — так. Кінець», — написав Михайло Булгаков у своїх «Записках на манжетах», втім, не про яйце. Папірусюк міг би повторити ці слова.

Тобі, читачу, відомо, що Варлаам Оникійович, почувши від драконії Агнеси і її брата Інокентія Карловича про відвідування ченцями з монастиря святого мученика Святозавра Абрикосових печер у день викрадення, вирішив допитати цих релігійних туристів і для цього полетів до Жабенятинська на однокрилому літаку чарівника Акмуса.

А от що було в Жабенятинську:

Коли рожевий у червоний горошок однокрилий апарат приземлився на полі біля цього населеного пункту й Папірусюк вибрався з підвішеного під крилом замість бомби контейнера для невеликих вантажів, міліціонер розім'яв затерплі кінцівки гімнастичними рухами й потупав у місто. Зміркувавши, що головною визначною пам'яткою Жабенятинська є Гриньмасяльський замок і що туристи першим ділом оглядають саме його, Варлаам Оникійович попрямував до цього дійсно вражаючого пам'ятника архітектури.

Коли міліцейський полковник наблизився до його брами, з неї виїжджав лицар у гарнім обладунку на гарному коні. Це був не хто інший, як сам герцог Леонід Коліно – член Напівкруглого Столу, глава Гриньмасяльського герцогства, столицею якого є Жабенятинськ, і власник цього замку.

– Пане лицарю, добридень!

– Здрастуйте.

– Скажіть, будь ласка, у замку зараз є монахи-туристи?

– Так, вони оглядають замок і тепер пішли відпочити не березі ставка по той бік будівлі.

Входячи у ворота, Папірусюк сковзнув поглядом вулицею, що тяглася уздовж стіни замку, і побачив, крім іншо-

го, гібридний автобус (то пак зібраний з деталей автобусів різних марок якимось механіком-франкенштейном). По сірому тлу автобуса йшов жовтий напис старослов'янським шрифтом «Святозаврівська обитель». Отже, це саме ті ченці, котрі йому потрібні.

Саме там, на березі мальовничої водойми, поверхня якої заплямована лататтям й обрамлена очеретом й вербами, ставка, від фауни якого пішла назва цього містечка, міліціонер поспілкувався із ченцями з монастиря святого мученика Святозавра.

— Точно Святозавра? — уточнює Ліва півкуля авторського мозку. — Не Святополка, не Святомира, не Святослава, не Свято...

— Гм. Це слово більше схоже на назву прадавнього ящера ніж на ім'я християнського святого, — зауважує, перебивши, півкуля Права.

— Так взагалі-то цей святий і був, можна сказати, ящером, — пояснює Автор. — Бо цей Святозавр був не людиною, а розмовляючим терентопським драконом.

— Християнський святий був драконом?! — витріщила від подиву звивини Ліва півкуля.

— Дракон був християнським святим?! — одночасно роззявила від здивування сіру речовину Права.

— Так, це дуже рідкісний випадок, гідний подиву, — погоджується з такими емоціями Автор. — Думаю, це єдиний у всесвітній історії християнства випадок, коли святим було визнано не людину, а тварину. Припускаючи, що його біографія може зацікавити безцінного читача, відразу її викладу, дуже стисло.

Святозавр вилупився з яйця 1767-го року. У молоді роки прочитав Євангелія й перейнявся християнською ві-

рою. Щоби бути повноцінним християнином, здумав пройти обряд хрещення, і з тим проханням звернувся до православного священника Никона із Благовіщенського собору, що в Жорикбурзі. Той подивувався, що прохач не є людиною, і засумнівався: чи можна хрестити тварину. Але погортавши Біблію й інші святі писання, не знайшов там жодних вказівок, що забороняють хрестити драконів та решту розмовляючих створінь. І Святозавра було похрещено. При цьому він отримав християнське ім'я Іоанн.

Бажаючи, аби більшій кількості суб'єктів були притаманні християнські чесноти, дракон-християнин заходився проповідувати, як серед інших розмовляючих драконів, так і серед людей. У нього був хист промовця, тому його проповіді відразу зробилися популярними, поголос про нього — найдоброзичливіший — стрімко поширювався в народі, і послухати його приходило усе більше й більше охочих. Проповідував він не в храмі (бо, не будучи священником, не мав такого права), а просто на лоні природи.

Але не всім це подобалося. Були злісні святенники, релігійні фанатики, які вважали, що тварина, навіть така що розмовляє, не має права проповідувати, бо це, мовляв, виглядає пародією, глузуванням над вірою. Дракон, мовляв, має право бути жертвою святого Георгія, чи якогось іншого святого християнина, але аж ніяк не християнським проповідником.

Вони стали вимагати, щоби Святозавр припинив цю діяльність.

Він продовжував.

Вони стали погрожувати.

Він продовжував.

Закінчилося усе дуже сумно. 2 травня 1800 року фанатики підступно вбили дракона-проповідника, підсипавши отруту йому в їжу.

Для тисяч терентопських православних, які полюбили цього дивного вчителя, його смерть була великим горем. Незважаючи на протести злісних святенників, дракон був похований за православним обрядом. Послідовники Святозавра заходилися поширювати його проповіді, як у вигляді усних переказів, так і у вигляді рукописів. Так що навіть після смерті дракона продовжувала зростати кількість його духовних учнів.

Потім почалися чудеса.

Одного разу пропала маленька дівчинка: відійшла від батьків і десь заблукала. Батьки, їхні родичі й сусіди кинулися її шукати. Годинами прочісували околиці, але дитини не знаходили. Стомлена мати, присівши відпочити, на кілька митей заснула, і уві сні їй явився дракон Святозавр, який сказав, де перебуває крихітка. Мати відразу прокинулася, метнулася в зазначене місце й знайшла дівчинку.

Після до деяких хворих уві сні теж являвся Святозавр і казав, що молиться за їхнє здоров'я. І хворі зцілялися.

А бувало, що він являвся, знов-таки уві сні, до особистості, що загубила потрібну річ, і пояснював, де цю річ знайти. Особистість прокидалася й знаходила загублене.

Серед шанувальників Святозавра пішли розмови, що за такі чуда він гідний уважатися святим, а оскільки вмер насильницькою смертю, то ще й мучеником. Офіційна православна церква відмахувалася, мовляв, не бувало такого, щоби дракони...

Але кількість чудес накопичувалася, зростала й кількість православних, бажаючих канонізації хвостатого чу-

дотворця, і врешті-решт, за майже півтора сторіччя після загибелі Святозавра, в 1947 році Терентопська православна церква офіційно визнала його місцевим святим мучеником, а тих що отруїли його православних фанатиків – нехристами, бо порушили важливу християнську заповідь «не вбий».

Тепер у православних храмах королівства можна побачити ікони святого мученика Святозавра, що відображають дракона з німбом над головою. Раніше дракона можна було видіти на іконах хіба тільки святого Георгія (або Юрія) Побідоносця, але як персонажа негативного, що простромлюється списом.

1952-го року біля міста Задвірполя, на одному з тих місць, де проповідувала ця особистість, був заснований монастир святого мученика Святозавра, або, трохи інакше висловлюючись, Святозаврівська обитель. У храмі цього монастиря теж, звичайно, є ікона хвостатого християнина. Автор зауважить про всяк випадок, що всі монахи там – люди, а не дракони чи інші розмовляючі тварини.

От саме з цього монастиря були ченці, що, здійснюючи туристичну подорож на неспішному монастирському автобусі, котрий рухався не набагато швидше за людину-бігуна, ба може навіть часом і повільніше за чемпіонів-марафонців, після огляду столиці з Каменіаною та неспішного нічного рейсу опинилися в Жабенятинську й були допитані на березі ставка біля Гриньмасьяльського замку міліцейським полковником Варлаамом Оникійовичем Папірусюком.

Ченці сиділи на траві біля води, розстеливши зелену візерунчасту ковдру й виклавши на неї хліб, огірки, цибулі, варену картоплю й аналогічні яйця, та іншу поживу, й неквапливо трапезували, під кумкання й брекекекання жаб, любуючись пейзажем з водною гладдю, лататтям, очеретом, вербами, та таким що підносився над отим ландшафтом величним замком із п'ятьма вежами. Міліціонер відрекомендувався і був запрошений до ковдри. Аби не засмучувати гостинних релігійних туристів відмовою, присів, узяв яйце та зробив операцію, котру хірург міг би назвати трепанацією шкаралупи.

Монахи розповіли слідчому, як вчора оглядали цікавинки Каменіани.

Після того як вони помилювалися групою скель Кам'яні Привиди, відвідали грот Паща Грифона, оглянули руїни прадавнього автомобіля на вершині Причесаного пагорба, побродили Гірчичними яскинями з гостинним драконом Інокентієм Карловичем і вирушили оглянути й Абрикосові печери, до них підійшов, мовляв, якийсь парубок із сірою сумкою, сказавши, що він теж прагне побачити ці печери, але не має ліхтарика. Ченці, у яких ліхтарики були, запросили його до них приєднатися. Тоді цей хлопець, зауваживши, що в печерах, звичайно, прохолодно, а він легко одягнений і тому побоюється простудитися, запитав, чи немає в ченців зайвої ряс. Запасні ряс були, і вони йому одну позичили. Він надяг і теж став схожий на монаха.

Із цим колективом хлопець увійшов у підземелля, де проживають дракони Агнеса й Щелепенко (останнього тоді в печері не було). Драконія Агнеса пояснила туристам, як пройти по печерах і не заблудитися. Після огляду Абри-

косових порожнеч хлопець із сумкою, повернувши рясу, пішов, мовляв, у своїх справах, а вони, ченці, продовжили огляд решти каменіанських цікавинок...

Загалом, туристи в рясах підтвердили припущення Папірусюка. У сірій сумці хлопця напевно перебував до входження в печеру муляж драконячого яйця, а після виходу – справжнє яйце драконів, вирішив Варлаам Онікієвич.

Детектив попросив їх описати зовнішність цього яйцекрада. Вони відповіли, що парубкові на вигляд було років двадцять – двадцять п'ять. Волосся темно-русьве. Ріст середній. Ні кольору його очей, ні особливих прикмет, ні навіть одягу ченці не запам'ятали.

Під настільки нечіткий опис підходили сотні жорикбуржців і, напевно, десятки тисяч терентопців. Але приблизний вік і колір волосся – це все-таки краще, ніж нічого, подумав Папірусюк.

Після повернення з Жабенятинська в Жорикбург, конкретніше – в управління столичної міліції, Папірусюк першим ділом зайшов у дактилоскопічну лабораторію. Старий фахівець Роман Корнійович Котеленець, відклавши збільшувачу лінзу, повідомив, що з тих відбитків пальців на фальшивім яйці, які він встиг вивчити, чотири вдалося ідентифікувати: вони належать такому собі Ігореві Слюноплюєву, який п'ять років тому притягувався до кримінальної відповідальності, завдяки чому в картотеці є відбитки його перстів. Але більшість відбитків ще чекають на вивчення, додав Роман Корнійович.

Варлаам Оникійович відразу чкурнув до міліцейського архіву, знайшов там справу Ігоря Слюноплюєва, і з'ясував, що цей суб'єкт в 1990 році був затриманий за дрібне шахрайство. Він намагався продати туристам власні вироби, видаючи їх за археологічні артефакти. Суд присудив його до року умовно.

У справі була адреса цього правопорушника, і Папірусюк, викликавши телефоном дільничного Миколу Опанасовича Ратицю на мотоциклі з коляскою, попросив відвезти його за даною адресою. Ратицю Варлаам Оникійович «пристебнув» до цього розслідування, тому що саме на його дільниці трапилося викрадення драконячого яйця.

Цей повний подій день – 19 вересня – уже вповз у сутінки, коли триколісний транспорт Миколи Опанасовича підкотив до будиночка Слюноплюєва, який жив у приватному секторі на південно-західній окраїні столиці.

На щастя міліціонерів, цей індивід був удома.

Усього трьох хвилин бесіди вистачило, аби з'ясувати, що даний громадянин до злочину не причетний. По-перше, у нього алібі: він тільки сьогодні повернувся до Жорикбурга, а до цього два тижні безвиїзно перебував у санаторії «Кришталеві Джерела», що в Апчхиградській області. Це можуть підтвердити багато свідків – мешканці й співробітники санаторію. По-друге, щодо відбитків на восковім яйці, то в цьому немає нічого дивного, адже саме він, Ігор Слюноплюєв, виготовив цей муляж на замовлення краєзнавчого музею. Було б дивно, якщо б там не виявилось відбитків його перстів. Після суду п'ять років тому він, мовляв, покінчив із шахрайством і став заробляти чесною працею: виготовленням копій, муляжів і макетів для музеїв та реквізиту і бутафорії для театрів.

— З чого б це я став ламати двері в музеї й викрадати свій же виріб, — усміхнувся він, — якщо я таких воскових яєць можу хоч сотню зробити.

Отже, ці відбитки вивели слідство на хибний шлях. Міліціонери продовжили вивчення інших, яких на муляжі було безліч, бо деякі відвідувачі музею ігнорували табличку «РУКАМИ НЕ ЧІПАТИ». Але при такій великій кількості пальцевих відбитків, накладених один на одний, слід Бандюги детективи виявили вже наступної доби, ввечері 20 вересня.

Варлаам Оникійович перебував у своєму кабінеті, що на другому поверсі управління столичної міліції; там же знаходилися дільничний Микола Ратиця і його молодий підопічний Захар Полуящikov; за вікнами сипав дощик, поверхню стола із розкритою папкою висвітлювала настільна лампа, коли ввійшов Роман Корнійович Котеленець і повідомив цю новину. Почувши, що кілька відбитків належать тому молодому, але вже дуже добре знайомому міліції кримінальникові, Папірусюк здивувався:

— Але він же сидить у тюрмі! Чи... Зараз зателефоную.

З жорикбурзької в'язниці телефоном відповіли, що строк Бандюги минув, і 18 вересня о 6.30 ранку він відпущений на волю.

— Треба ж, як швидко промайнули ці півроку! — викликнув Варлаам Оникійович, котрий знав, що за останнє правопорушення суд запроторив цього суб'єкта за ґрати на шість місяців. — Я ж бо думав, що Бандюзі ще сидіти й си-

діти. Якби я не був упевнений, що він у тюрмі, я б відразу його вирахував, адже злом у музеї в його стилі. І прикмети, що їх надали ченці, співпадають зі зовнішністю Бандюги. Ні, ну що за невгамовний тип! О пів на сьому його випустили з буцегарні, а в дев'ять уже прийшло повідомлення про новий його злочин. Мабуть, він просто з в'язниці пішов зламувати музей, навіть не поснідавши.

— І навіщо йому драконяче яйце здалося? Не яєчню ж смажити? — запитав молодий і тому трохи наївний практикант Захар Полуящиков.

Захарові, молодій людині з вилицюватою веснянкуватою фізіономією й маленькими синіми очима, що призулися до перенісся, було тільки двадцять років.

Він відразу після закінчення звичайної середньої школи, імені Даниїла Хармса, вступив до міліцейської школи імені царя Едіпа, і тепер як курсант цього навчального закладу проходив практику під керівництвом наставника Миколи Ратиці.

У вільний від занять час Полуящиков грав на бас-гітарі в рок-групі «Чавунні шнурки», і йому для сценічного рок-іміджу були потрібні довгі кошлаті патли. Але для міліцейського іміджу розпатланість була зайвою, тому перед тим як надягти уніформу, курсант збирав своє довге жовте волосся за допомогою гумового кільця в скромний акуратний хвіст, який ховав за комір. Керівництво школи й взагалі міліцейське начальство там ставилося ліберально до довжини волосся підлеглих, і не вводило щодо цього жодних обмежень.

У читача може виникнути питання: чому міліцейська школа носить ім'я давньогрецького царя Едіпа, а не, наприклад, Огюста Дюпена, Шерлока Голмса, отця Брауна,

Еркюля Пуаро, Михайла Григоровича Піддубного, Жуля Жозефа Ансельма Меґре або Федора Івановича Аніскіна, що ті літературні персонажі-детективи в набагато більшій мірі асоціюються з викорінюванням злочинності. Це генерал Антін Петрович Бобик, начальник столичної міліції, запропонував дати міліцейській школі ім'я античного монарха. Трапилося це після того, як він прочитав трагедію «Цар Едіп» давньогрецького драматурга Софокла.

(Заради ерудованості читача Автор зауважить, що Софокл був далеко не єдиним античним автором, котрий написав про Едіпа. Крім нього, те ж саме зробили: Гомер, Гесіод, Есхіл, Євріпід, Мелет Молодший, Ахей Еретрійський, Ксенокл Старший, Нікомах, Нікомах Афінський, Філокл Старший, Діоген Сінопський, Каркін Молодший, Фіодект, Тімокл, Лікофрон, Євбул, Цезар, Сенека, а також інші, імена яких не збереглися. Але до рук генерала Бобика потрапив тільки твір Софокла, в українському перекладі Бориса Тена. Відразу можна додати, що в оригіналі п'єси називається «Едіп тиран», але оскільки для сучасного читача слово «тиран» має зовсім інше емоційне забарвлення, ніж для стародавніх греків, то перекладачі заміняють його словом «цар».)

Прочитавши, Антін Петрович відзначив, що головний герой п'єси поводить себе як слідчий: розплутує злочиння методом опитування свідків, і викриває винуватця злочину. Але на відміну від інших детективних історій, в цій слідчий виявляє, що винуватцем є не хтось там, а він сам. Після чого він присуджує себе до покарання, й приводє вирок у виконання. Це дало Бобикові привід визнати царя Едіпа найдавнішим детективом у світовій літературі, що на

тисячоріччя випередив Шерлока Голмса й інших. От через те Антін Петрович і запропонував надати міліцейській школі ім'я цього античного монарха. Це якось солідніше, чим імена більш сучасних суб'єктів, вирішив він.

Подив починаючого міліціонера Захара Полуящикова крадіжкою драконячого яйця можна зрозуміти, якщо врахувати, що терентопці з молоком матері усмоктували бажання уникати контактів із цими предметами й триматися від драконячих яєць подалі.

Серед перших книжок, які прочитувала звичайна терентопська дитина, була, наприклад, страшна історія про те, як лицар Євлампій Крутозадий, уколошкавши пару нерозмовляючих драконів, із цікавості з'їв їхнє яйце, отруївся й сконав у страшних муках. (Сучасні терентопські біологи, втім, вважають, що яйця драконів не токсичні, і якщо яйце свіже, то ним не отруїшся. Але це тільки теоретично. Перевірити на практиці таку думку неможливо, бо дракони не нададуть рідне яйце для кулінарних досліджень.)

Або історія про те, як лицар Опанас Вухастий намагався подарувати в якості сувеніра своїй дамі серця драконяче яйце, і був роздертий батьками (не своїми або її батьками, зрозуміло, а батьками яйця).

І таке інше.

Сучасні розмовляючі дракони у звичайних ситуаціях нешкідливі, не те що колишні нерозмовляючі, однак з тим, хто загрожує їхньому потомству, вони не стали б церемонитися. Через те навіть у краєзнавчому музеї не було справжнього драконячого яйця, а лише муляж. Для терентопців це що називається табу. Тому за останні триста років, крім невдалих потуг лицаря Опанаса Вухастого й ча-

клуна Авдія Мотлоха, не було замахів на викрадення цих предметів.

— Це в нас драконяче яйце даром нікому не треба, а у Великому Світі за нього, мабуть, мільйони доларів можна хапнути, — відповів практикантові досвідчений тридцяти-трирічний Ратиця, який мав маленьке личко над довгою шиєю, носик качечкою, вушка сокиркою, рідкі волосики й світлі очі хронічного оптиміста. — У нас драконяче яйце — річ більш менш звична, а там це дуже велика рідкість, як то кажуть, ексклюзив і раритет. А рідкості дорого коштують.

— Гадаєте, Бандюга бажає продати його туристам з Великого Світу? — запитав Захар.

— Не виключено. Або особисто відвезти його до Великого Світу і там усучити якомусь товстосумові за кругленьку суму, — знизав плечима Папірусюк. — Від цього сучого сина всього можна чекати. Ані краплі совісті, ані грама патріотизму.

Потім з рота слідчого вивалилися й інші дуже невтішні й дещо нецензурні характеристики молодого рецидивіста на кличку Бандюга, прийомного сина корчмаря Мойши Роженкранца з корчми «Під Мідним Забралом».

І цієї миті, перебивши усну критику, у кабінеті задзижчав телефон. Варлаам Оникійович зняв слухавку:

— Так, міліція. Біля телефону полковник Папірусюк... Так... Що?! Вийжджаємо!

— ? — поглядами запитали Ратиця й Полуящиков.

— Здається, вбивство. Труп на вулиці Франсуа Рабле...

Крім Ратиці й Полуящикова Папірусюк прихопив трьох оперативників.

У міліцейському автофургончику шістка міліціонерів була доставлена на вулицю Франсуа Рабле, до зазначеного в повідомленні будинку.

Ішов дощ, тому вартові порядку накинули сірі плащі з каптурами. Синонімами слова «ішов» є, крім іншого, слова «крокував», «прямував», «простував», «швендяв», «човгав», «тюпав», «чухрав», «марширував», «тупотів», «дріботав», «шкандибав», «чвалав», «дефілював», «шпаціював», «дибав», «плентався», «тинявся», «чалапав», «чимчикував» і тому подібне. Є навіть слово «шаландатився», що його Автор цих писань побачив у книжці «Як із Харкова зробити Берлін» дотепного Остапа Вишні, котрий, можливо, це слово сам і придумав. Але такими синонімами не рекомендується заміняти «ішов» у сполученні зі словом «дощ».

Автор ледве не написав отут щось на кшталт «дощ тарабанив по бляшаних карнизах, шльопає по листах дерев і булькає по калюжах». Та стримався, на щастя, від такої брехні. Тому що в дійсності даний дощ був нікудишнім барабанщиком, шльопальщиком і булькальщиком і падав беззвучно. Якщо хтось і міг розчути його звук, то хіба тільки істота з фантастично чуйним слухом. Як щось подібне до шуму піскового годинника. Бо частки рідкого оксиду водню, з яких він складався (у просторіччі іменовані краплями води), були в аспекті розміру як дрібний пісок. Або, якщо продовжити годинникові аналогії, звук дощу був значно тихіший за цокання механічного годинника, але трішки чутніший за цокання годинника сонячного.

Через опади, що мили місто протягом усього дня, Варлаам Оникійович, як і вчора, після короткої, але сильної зливи (ось та дійсно і тарабанила, і шльопапа, і булькала, та й ще блискала і гуркотала), з жалем відмовився від послуг пса-шукача на кличку Ніздреслав і його хазяїна — кінолога Мезозавренка. Вода знищила настільки важливий доказ, як запах слідів убивці.

Міліцейський жовто-синій, як український державний прапор, автофургончик зупинився поруч із іншим автофургончиком — біло-червоним, як прапор польський, з червоним хрестом на білому тлі, як на англійському прапорі. Жінка років сорока в білому медичному халаті й такій же шапочці повідомила міліціонерам, котрі вилазили із машини:

— Це я телефонувала до міліції. Лікарка швидкої допомоги Настасія Перебийніс. У цьому підворітті лежить труп молодого чоловіка. Не виключено, що це вбивство. Медицина тут безсила. Мабуть, це ваш клієнт.

— А швидко допомогу викликав я, — підключився до пояснення парубок років двадцяти п'яти, з тонкими вусиками, диною зачіскою, сергою в лівім вусі, в екстравагантній і яскравій, «папуговій» одешинці в якихось блискітках, поверх котрої був накинутий прозорий целофановий дощовик (Ну й артист, подумав Микола Опанасович Ратиця; і не помилився). — Я, може знаєте, естрадний співак, автор-виконавець Еміль Хахашкін.

— Не захоплююся попсою, — сказав Варлаам Оникійович. — Так це ви знайшли тіло?

— Ага. Ішов, розумієте, з концерту й захотів закурити. А дощ, розумієте, гасить сірника. Довелося зайти в підвороття. Там наступив на щось м'яке. Посвітив сірником. Ле-

жить людина. Я запитав: «Вам погано?», а він не відповідає. Ну я побіг, розумієте, до телефону-автомата й викликав швидку допомогу.

— Ми приїхали, подивилися, — продовжила лікарка швидкої допомоги. — На жаль, людина мертва. Нічим допомогти не можемо. І зателефонувала до міліції. Розбирайтеся, а ми поїдемо до тих, кому можна допомогти. До побачення.

Вулицю висвітлювали ліхтарі й вікна будинків, оточені ореолами зі світлих вертикальних штрихів (наштрихував ореоли, як читач зрозумів, кресляр на імення дощ). А в підворітті було темно.

Міліціонери вмикнули ліхтарики, посвітили на тіло й секстетом свиснули, бо дуже вже відомою їм особистістю виявився небіжчик. Не хто інший, як Федір Мойсейович Роженкранц, більше відомий за кличкою Бандюга, кримінальник-рецидивіст 1972 року народження, що неодноразово притягувався протягом не дуже довгого життя до суду, завсідник в'язниці, котрий провів за останні роки існування всього кілька днів на волі. Мрець лежав на спині з розкинутими руками й відкритими очима. На фізіономії застиг подив.

— На лівій скроні слід від удару, — констатував один з оперативників, оглядаючи труп.

Другий пихкав спалахом фотоапарата. Третій шарив світлом ліхтарика по підворіттю в пошуках доказів. Папірусюк записував, хоча було незручно, бо лівою рукою він тримав блокнот, а пальцями правої доводилося стискати й ручку, і ліхтарик, інакше не було видно. Тому запис виходив корявий.

— У лівій руці вбитого — коричневий гудзик, — сказав перший оперативник, розтиснувши пальці мерця, і, оглянувши другу руку, додав: — На вказівному пальці правої руки — слід від укусу.

— Чийого укусу? — уточнював, черкаючи по блокнотикові, Папірусюк.

— Ну не драконячого, звичайно. І не комариного. Людського. Судячи зі вм'ятинок, у вкусившого здорові міцні зуби в повному комплекті.

На світло міліцейських ліхтариків у підворіття заглядали цікаві перехожі роззяви, і Ратиця з Полуящиковим стримували їх, аби вони не затоптали доказів. Лише двох пропустили за наказом полковника, щоби вони були понятими. Одним з понятих виявився Еміль Хахашкін.

Втім, ніяких особливих доказів, крім половинки цвілої цеглини, яка могла бути знаряддям убивства, і згаданого коричневого гудзика, відірваного покійним напевно від одягу вбивці, ретельний огляд підворіття не дав. Автор по секрету повідомить читачеві, що неподалік був ще один доказ — особиста річ убивці, а саме парасолька рожевого кольору, — але вона валялася за декілька метрів від підворіття, і не у світлі ліхтарів, а в темряві тіні, тому міліціонери її не виявили.

— Якби ж не дощ, Ніздреслав міг би узяти слід убивці, — пробуркотав один з оперативників, коли міліціонери завантажували труп у автомобіль...

«От ти й дострибався, мій хлопчику», — сказав один чарівник про такого собі синьйора Блуоскі в оповіданні Льюїса Керролла «Палиця долі». «От цей негідник і дострибався», — могли б сказати багато хто з жителів Жорикбурга, довідавшись про вбивство кримінальника Бандюги.

Міліцейський автофургончик їхав до моргу. Небіжчик лежав на підлозі, прикритий чорною клейонкою, по обидві боки від нього на лавах сиділи шість міліціонерів. Світила тьмяна лампочка на стелі. За загратованими віконцями миготіло світло ліхтарів і вікон, роздрібнюючись у дощових краплях на склі.

— Отже, колеги, про вбивцю ми знаємо тільки те, що він носить одяг з коричневими гудзиками й має в роті здорові міцні зуби, — вимовив Варлаам Оникійович.

— Й те, що він убив Бандюгу, щоби заволодіти драконячим яйцем, і тепер воно в нього, — видав Полуящиков.

— Ні, цього ми поки не знаємо, — не погодився його наставник — дільничний Ратиця, — у нас немає доказів, котрі підтверджують, що вбивство було саме через яйце й що вбивця його забрав. Це тільки версія.

— Точно, — підтримав Миколу Опанасовича Папірусюк, — поки усього лише версія і не більш за те...

Коли роздягненого Бандюгу, в якого тюремними наколками були прикрашені руки, ноги, груди й спина, через що він нагадував своєрідну нестандартної форми писанку, санітари віднесли вглиб моргу й міліціонери в «передбаннику» цього невеселого будинку стали оглядати звалені на білому металевому столі речі, з кишень його одягу посипалися шурхотики, тобто терентопські грошові купюри, у тому числі великого номіналу.

— Ого, та тут десятки тисяч! — вигукнув Ратиця. — Коли ж він устиг так розбагатіти?! Чи банк пограбував? Так не було ж повідомлень про пограбування.

— Я уточню, — сказав слідчий і зателефонував до міліцейського управління (в «передбаннику» моргу був телефон).

Тамтешній черговий на його питання підтвердив, що звернень із приводу пограбувань в останні дні не надходило.

— Можливо, він уже продав комусь драконяче яйце, — припустив Микола Опанасович.

— У такому випадку за що ж його вбили? — уголос міркував практикант із хвостом (мається на увазі зачіска, звичайно). — А може, покупець дав гроші й узяв яйце, а потім вирішив повернути гроші, і через те уколошків продавця.

— Але гроші ж тут, — заперечив наставник.

— Значить, його хтось сполохав. Убити вбив, а забрати не встиг, — фантазував Полуящиков.

— Отут у нього в нагрудній кишені куртки якийсь лист, — вимовив Папірусюк, витягаючи поштовий конверт. — Адресовано в жорикбурзьку міську тюрму ув'язненому Федорові Мойсейовичу Роженкранцу. Тобто Бандюзі.

— І що ж йому написали? — поцікавився Микола Опанасович.

— А як же таємниця листування?! — злякався Полуящиков, вихований у переконанні, що читати чужі листи без дозволу адресата — це гидота й підлість.

— Це особливий випадок, Захаре, коли таємницю листування можна порушити заради порятунку країни, — повчив наставник.

— Так, враховуючи, що в крадіжці драконячого яйця криється небезпека для всієї нашої держави, нам доведеться опуститися до читання чужого листа, на жаль, — поморщився слідчий і, вийнявши з конверта папірець, прочитав: — «Чекатиму на тебе біля дверей в'язниці. Деталі обговоримо усно. Впізнаєш мене за такими прикметами: у лівій руці я триматиму газету "Королівська правда", а правою — періодично почухуватиму вухо. Замовник».

— Ну я так і думав! — ляснув по коліну молодий та ранній рок-міліціонер. — Цей замовник умовив Бандюгу поцупити драконяче яйце, а коли справу було зроблено, отримав що бажав, й прибрав спільника, аби замести сліди!

— Мабуть, замовник розумів, що міліція врешті-решт добереться до Бандюги, і аби той не зміг його видати — вбив, — продовжив Микола Опанасович. — Але йому не вдалося завдати удару раптово, Бандюга пручався, зав'язалася боротьба, і вбивці навіть довелося вкусити жертву за палець.

— Схоже на те, — погодився Варлаам Оникійович. — З листа зрозуміло, що Бандюга не знав замовника в обличчя. До виходу Бандюги з в'язниці вони спілкувалися, напевно, тільки за допомогою листів. Замовник знав, що тюремникам заборонено читати листи, адресовані ув'язненим, тому не боявся письмово пропонувати Бандюзі новий злочин.

Тим часом у морзі відчинилися двері, і з дощової вулиці, складаючи парасольки й струшуючи з них краплі різкими змахами, стали входити: жорикбурзькі чарівники — Акмус, Арам Арменович Артаньянц, Леонід Леонідович Перевертайло-Замийський та Гліб Любомирович Цвях; родина корчмаря з корчми «Під Рятівною Мухой» — сам Ісак Маркович, його дружина Маргарита й дочка Естер,

остання з пивним келихом у руці; завсідники вищезгаданої корчми – патріарх Іполит Четвертий, бібліотекар Бізончик Солом'яний, касир Джульєт Грошенятко й механік Вакула Охрімович Нетребенько; а також актори з Жорикбурзького Театру Абсурду імені зжертої ковбаси на чолі з режисером Наумом Інґредієнтським, які того вечора теж перебували в корчмі «Під Рятівною Мухою», почули від Грошенятка новину про вбивство й із цікавості ув'язалися за іншими до моргу.

Коли ця тичба втиснулася в приміщення, між чарівниками й міліціонерами почалася розмова. Але вона вже докладно викладена Автором у розділі двадцятому за назвою «Рожева в червоний горошок Магія», тому тут Автор її повторювати не буде. Якщо читач бажає її освіжити в пам'яті, нехай повернеться в зазначений розділ і перечитає.

Тут Автор лише нагадає, що перед тим як маги забрали тіло Бандюги, залишивши слідчому розписку із зобов'язанням повернути труп у морг завтра ранком і усну обіцянку повідомити важливу для міліції інформацію, якщо таку вдасться витягти з небіжчика, товстий чародій Гліб Цвях зробив попереднє сканування останків за допомогою ясновидіння й з'ясував, що вбивцею був суб'єкт з довгим світлим волоссям, зібраним ззаду в так званий хвіст.

Якщо в читача виникла підозра щодо Захара Полующикова, в котрого було довге світле волосся, зібране ззаду в так званий хвіст, то Автор відразу ту підозру знешкодить, повідавши, що цей курсант під час убивства Бандюги та й взагалі майже весь день перебував у товаристві Ратиці й Папірусюка, а кращих свідків його стовідсоткового алібі годі й шукати.

На самохідній тачці Вакули Нетребенька небіжчик був відвезений до особнячка-лабораторії мага Арама Артаньянца.

Час був пізній, тому слідчий Папірусюк відпустив колег по домівках, щоби завтра з ранку, відпочивши, вони допомогли йому в пошуках таємничого вбивці. Сам же, перш ніж повернутися додому, заїхав до міліцейського управління й зайшов у свій кабінет, аби залишити в сейфі пов'язані з убивством докази – коричневий гудзик, половинку цеглини й стос грошових купюр з кишень жертви...

Варлаам Оникійович жив в однокімнатній квартирці на другому поверсі цегляної хрущовки.

Автор бачить, вірніше відчуває, що його мозкові півкулі готові здивуватися, і, випереджаючи їхні вигуки, каже: так, у цім лицарському королівстві були житлові цегельні й залізобетонні п'ятиповерхові коробки, як ті, які в Сове́тському Союзі називалися хрущовками. Але причина їхнього будівництва в Терентопії була цілковито інша, ніж у ССРСР. Якщо в Советській країні під керівництвом Микити Хрущова в 50–60-ті роки ХХ століття такі малокомфортні й потворні будинки терміново споруджувалися для розв'язку квартирного питання, бо багатьом совєтським людям не вистачало якої-ніякої але особистої житлоплощі, то в чудеснім королівстві з житлом все було набагато краще, і не було абиякої практичної необхідності зводити таке убозтво. Проте й терентопці будували хрущовки. Не заради необхідності, а заради моди.

Довідавшись, що у Великому Світі масово зводяться такі будівлі, жителі королівства вирішили, що це така зараз мода, і зайнялися тим же, мовляв, а чим ми гірше, теж прагнемо йти в ногу з модою. Багато терентопців заради моди залишили більш комфортні з високими стелями в красивих будинках квартири, і навіть цілі особняки й замки, щоби переселитися в малогабаритні, низькі й не дуже зручні комірки в хрущовках. Адже людям взагалі властиво жертвувати комфортом, красою й користю заради моди. От наприклад, стародавні греки носили хітони, одяг, який ніде тіло не стискав, не тер, не давив, дозволяв крові вільно циркулювати по всіх капілярах, а шкірі дихати. Досить корисна з гігієнічної точки зору й гарна одежина. Але нині люди хітонів не носять, бо такий стиль уже тисячі років як вийшов із моди. Нині люди заради моди носять речі шкідливіші, незручніші й некрасивіші. От так само і з архітектурою.

Втім, така архітектурна мода протрималася тільки до середини сімдесятих років. Потім хрущовки терентопцям набридли, вони стали повертатися в будинки комфортні й гарні, а виродливі п'ятиповерхівки почали зносити, аби на їхньому місці будувати щось пристойне. Проте трохи хрущовок збереглося там і дотепер, бо були в країні й настільки невибагливі аскети, яких улаштовує навіть таке житло.

Одним з них був Варлаам Оникійович Папірусюк.

Раніше він жив із дружиною й дітьми у великій п'ятикімнатній квартирі в гарному будинку. Потім діти виросли, створили власні родини й обзавелися окремим житлом. Дружина слідчого зізналася якось, що покохала іншого чоловіка, такого собі двірника Гераклюка. Варлаам Оникі-

йович не став заважати її щастю, виявив шляхетність, і не тільки погодився на розлучення без усяких скандалів, але й залишив колишній дружині і її обранцеві гарну квартиру, а сам, будучи досить невибагливим, придбав однокімнатну в хрущовці.

У цій своїй обителі того вечора холостий п'ятдесяти-семирічний детектив розігрів учорашній борщ і зі смаком ним повечеряв, закушуючи часником і салом. У нього не було часу займатися творенням борщу, тож цей харч на його замовлення спорудила сусідка Галя, що їй він надав овочі з м'ясом.

Потім узяв душ.

Потім у махровому халаті під настільною лампою переглянув свіжі газети.

Потім включив радіо. Місцева радіостанція «Голос Крилатого Равлика» транслювала запис репортажу з останнього лицарського турніру. Монотонний коментатор почав навівати на слідчого сон, і Папірусюк зібрався, як то кажуть, бай-бай: постелив постіль, почистив зуби, вимкнув радіо, погасив світло й ліг.

Але тільки-но його лиса голова комфортно розташувалася на затишній подушці, впакованій у світло-блакитну пошивку, рясно всіяну маленькими темно-синіми грифончиками (що ту розцвітку мали й простирадло з підковдрою), як раптом зашумів домашній телефон. Сонному чоловікові довелося вставати, і, як багато інших чоловіків у такій ситуації, він супроводив уставання бурчанням, не цілком цензурним.

Телефонував начальник Папірусюка — сам генерал Антін Петрович Бобик:

— Варлааме Оникійовичу, вибачай, якщо я тебе розбудив. Але справа невідкладна. Одягайся й оперативно шуруй у Королівський замок.

— А там що трапилось? — мляво поцікавився розслаблений детектив.

— Вчинено напад на принцесу! Мені тільки-но сам Йо-го Величність телефонував!

— О, Господи, цього тільки не вистачало! Що за день!

— Збирайся, я висилаю автомобіль.

Коли детектив одягся й спустився, обіцяна міліцейська машина із шофером під'їжджала до під'їзду...

(«Навіщо ти пояснюєш, громадянине Авторе, що машина їхала із шофером; це ж і так зрозуміло, — робить зауваження педантична Ліва півкуля авторського мозку, — адже без шоферів автомобілі не їздять. Це така ж тавтологія, як сказати: "людина йшла, ступаючи ногами"»). — «Ну, по-перше, — сперечається Автор, — деякі акробати й не тільки вміють ходити на руках, а про людей, що бешкетують, кажуть, що вони ходять на головах. А по-друге... Так, поки що зрозуміло, що невід'ємним аксесуаром автомобіля є його водій. Це, так би мовити, головна деталь машини, без якої вона не може нормально їздити. Тож протягом ста із чимось років, поки існують автомобілі, читачам не треба було пояснювати, що якщо машина їде, значить у ній сидить шофер. Але письменники-фантасти та казкарі вже десятки років тому писали про розумні автомобілі, що можуть їздити без водіїв. Такий інтелектуальний транспорт фігурує, наприклад, у повісті "Хижі речі віку" братів Стругацьких та казці "Незнайко у Сонячному місті" Миколи Носова. А тепер, коли пишеться ця книга про Терентопію, ми вже дожили до того часу, коли перші такі

автомобілі вже реально створені. І в найближчому майбутньому безшоферні машини будуть таким же звичайним транспортом, як велосипеди. Отож для майбутніх читачів не зайвим буде пояснення, що в даній конкретній машині був шофер. До того ж дія відбувається в чарівнім королівстві, де можуть витребенькуватися абиякі чудеса, так що й автомобіль теоретично міг би переміщатися без шофера за допомогою чарівництва, якби якийсь тамтешній чудотворець вигадав відповідні магічні заклинання». – «Логічно», – погоджується Ліва, що поважає логіку.)

І незабаром голомозий детектив був доставлений до замку, у воротах якого фари висвітили самого стривоженого короля. Той був у домашній смугастій червоночорній піжамній мантиї, синіх спортивних штанях з білими лампасами, кремовій футболці зі зображенням співака Вадима Мулермана – зірки совєтської естради 60-х років, – у зеленій короні набакир і, звичайно, у рудій бороді (борода й корона додавалися, зрозуміло, до голови Жорика, а не Мулермана). Дощ вщух, тож монарх був без парасолі.

– Добрий веч...

– Та ніякий не добрий!

– Здрастуйте. Що трапилось, Ваша Величносте?

– Здрастуйте. Таке, чого зроду не траплялося! – вигукнув засмучений монарх. – Хоч з-під землі мені його, мерзотника, дістаньте, сволоту таку!

– Заспокойтеся, Ваша Величносте, і розповідайте все один по одному.

— Моя молодша дочка, принцеса Зіночка, нещодавно зазнала нападу якогось п'яного шибеника, який посмів зазіхнути на її дівочу честь!

— Де це було?

— Та отут, недалечко, на вулиці Франсуа Рабле. Вона поверталася від своєї подружки, а тут раптом на шляху виник нетверезий негідник і почав мерзенно приставати з образливими пропозиціями. Вона хотіла його обійти, але цей сучий син кинувся на неї, схопив і потяг у підвір'яття.

Його Величність злісно вдарив кулаком правої руки в долоню лівої, явно бажаючи, щоби замість тієї була фізіономія гвалтівника.

— Вона хотіла крикнути, покликати когось на допомогу, але цей нелюд затиснув їй лице своєю мерзенною долонею. Заволік, гад, у темне підвір'яття й давай лапати та розстібати, зараза. Вона, бідолашна, почала непритомніти й від страху, і тому, що він своїм ручиськом перекрив їй повітря, якось машинально схопилася за стіну, а там, на щастя, була цеглина, половина якої відкришилася і вільно бовталася. Вона, вкусивши злочинця за пальця, інстинктивно видерла цю половинку та гепнула нею сволоту, вирвалася й утекла.

Король знову вдарив кулаком у долоню в безсилій люті.

— Уявляєте, вертається вся мокра від дощу й сліз, без своєї рожевої парасольки, у брудній куртці з відірваним гудзиком, уся труситься, слова сказати не може. Ми її півтори години приводили до тями, перш ніж вона змогла щось сказати. Лікар напоїв її заспокійливими краплями, і ось тільки-тільки вона заснула, бідолаха. Я сподіваюся, що

ви, як досвідчений детектив, знайдете цього гвалтівника, і він сповна відповість за злочин!

Як читач, можливо, збагнув, король і члени його родини переміщалися містом і країною без охорони. Це пов'язано з тим, що в терентопській історії не було прецедентів замахів на знищення монархів та їхніх близьких. За винятком єдиного випадку приблизно два з половиною сторіччя тому, коли Жорика Четвертого намагався зарубати сокирою його двоюрідний брат Олександр Мирополкович. Але то можна вважати родинним конфліктом.

Був ще на початку дев'ятнадцятого сторіччя випадок, але його слід зарахувати скорше до розряду курйозів, аніж до справжніх замахів на вбивство коронованої особи. От як було діло:

У Жорика П'ятого, котрий правив тоді, попросив аудієнції такий собі жорикбуржець Ювеналій Укропов, що працював вичерпувачем нечистот із вигрібних ям, тобто золотарем. Король його прийняв. Тим більше, що він з повагою ставився до людей даної професії, оскільки розумів, які виникнуть проблеми, якщо нечистоти не вигрібати. І пам'ятав, що цією справою займався власноручно один із його родичів, Григорій Георгійович Мирополкович, брат-близнюк його предка, короля Жорика Другого (докладніше про це Автор повідає в розділі «День Шляхетного Мордобою»).

Отже, 7 квітня 1803 року вичерпувач нечистот явився у Королівський замок вимитим, надушеним не дорогими, але приємними парфумами, у найчистішому охайному одязі. Жорик П'ятий, як людина вихована, перш ніж цікавитися причиною візиту, запропонував гостеві крісло й склянку чаю з солодкостями. Той не відмовився.

«Яка проблема привела вас до мене?» – спитав монарх. «Ваша Величносте, – почав Укропов, жуючи печиво, – як ви дивитеся на те, щоби вас убити?» – «Убити?!» – викликнув король. «Ага, Ваша Величносте, убити, прикінчити, умертвити, знищити, уколошкати. Що ви про це думаєте?» – «Мене?!» – вигукнув глава держави. «Ну не мене ж», – посміхнувся золотар Ювеналій, зачерпуючи золотою королівською ложкою ожинне варення зі срібної вазочки (зачерпувати – його професійна навичка). «А... Еее... Гм. А навіщо?» – поінтересувався Жорик П'ятий, піднявши лівою рукою корону, аби правою почухати потилицю. «Справа от у чому, Ваша Величносте, – Укропов облизав ложку й відсьорбнув зі склянки. – В інших монархічних державах, ну там у Британії, Франції, Росії тощо, монархи час від часу піддавалися умертвінню. А в нас, у Терентопськiм королівстві, дотепер не уколошкали жодного короля. Начебто монархія в нас якась неповноцінна. Навіть прикро. Ну чим ми гірше за інших? У цьому аспекті ми пасемо задніх у порівнянні з іншими монархіями. Отож чи не хотіли б ви, Ваша Величносте, бути вбитим задля підвищення престижу рідного королівства в очах ваших співгромадян? Аби ваші піддані могли пишатися, що їхня батьківщина ні в чому не поступається іншим монархіям? А? Як вам така ідея?»

Жорик П'ятий замислився. Звичайно, він був патріотом, і дуже, дуже праг, щоби його держава не поступалася іншим. Але...

«Знаєте, – бентежачись замурмотав він, – соромно в цьому зізнатися, але мені чомусь зовсім не хочеться вмирати. Звик, розумієте, жити. Звичок так важко позбутися». – «Розумію, – говорив Укропов, допиваючи чай. – У мене,

Ваша Величносте, аналогічна ситуація: кажуть, непристойно пукати за столом, а я не можу стриматися. Ще за часів, коли був немовлям, набув такої звички. От, чули?» – «Почув не тільки вухами, але й ніздрями», – поморщився король. «Виходить, не бажаєте вмертвлятися?» – про всяк випадок перепитав візитер. «На жаль», – зітхнув монарх, соромлячись цієї своєї слабкості. «Ну, не хочете – як хочете, – пробурчав золотар Ювеналій, підвівшись з-за столу і розпихуючи по кишенях королівські печива, тістечка, цукерки та пряники, що залишилися не з'їденими. – Моє діло запропонувати, а ваше – погоджуватися або не погоджуватися. Я вважаю, що зробивши вам, Ваша Величносте, таку пропозицію, я виконав свій патріотичний обов'язок. До побачення, Ваша Величносте. Будьте здорові й живіть довго, якщо маєте до того схильність».

Він почвалав до дверей, але король його окликнув. «За таку небайдужість до престижу батьківщини, за те, що ви піклуєтеся не тільки про себе, але й про репутацію країни, я жадаю зробити вам маленький скромний подарунок», – заявив Жорик П'ятий. «Так? І що ж ви волієте мені подарувати, Ваша Величносте?» – зрадів Укропов. «Я дарую вам золоту королівську ложку. Ту саму, яку ви помилково машинально засунули собі до кишені». – «Ти ба! – здивувався візитер, дійсно намацавши там ложку. – Пребагато вдячний, Ваша Величносте! Це воістину королівський подарунок!»

Наступного дня в Королівський замок припхався сусід Ювеналія Укропова, що тому сусідові золотар похвастав за пляшкою дулівки (тобто української грушевої наливки) про спілкування з так званою великою цяцею. Цей сусід теж запропонував Жорику П'ятому стати жертвою

вбивства, але король уторопав, що той переймається не престижем держави, а придбанням золотої ложки, і нахаба був виставлений із замку спіймавши облизня.

Отже, королів у цій країні ніхто не вбивав. Терентопцям, включно з членами королівської родини, навіть на думку не могло спасти, що хтось може підняти руку (або інший член організму) на главу держави чи його рідних. Тому там не витрачали казенних коштів на утримання охорони для монарха та його родичів. Можливо, читачеві, що знає історію так званого Великого Світу, тобто звичайного нашого світу, де царевбивство було справою досить звичайною, важко повірити в існування держави настільки благополучної, де навіть високопоставлені особи можуть не побоюватися за своє життя, але факт залишається фактом, а не...

І раптом – напад на принцесу!

Неймовірно!

– У неї на куртці коричневі гудзики? Волосся зібрано у хвіст? – уточнив детектив Варлаам Оникійович Папірусюк.

– Точно так, – кивнув коронований лицар Жорик Дев'ятий.

– У такому разі гвалтівника ми вже знайшли. Але його не можна покарати.

– Як це – не можна покарати?! Хто б він не був, він мусить бути покараний!

– Труп не карають, Ваша Величносте. Він небіжчик. Удар принцеси був смертельним. Вона влучила йому у

скроню. Він відразу помер там, у підворітті. Тепер це лише бездиханне тіло.

– Нівроку!.. Так йому й... Собаці собача... – люто прогарчав вінценосець, мабуть забувши через роздратованість, що про свіжих покійників треба казати або добре, або нічого.

Потім Жорик зітхнув, оглянувся на замок, зирнув на темне вікно Зіночкиної спальні, та промимрив:

– Я непокоюся через душевне здоров'я молодшої принцеси. Тут таке потрясіння... А якщо вона ще дізнається, що людину вбила, стала душогубом, боюся, її ніжна психіка не витримає. Вона дівчина вразлива, ранима.

– Можна дати пораду, Ваша Величносте?.. Вибачте, я нещодавно їв часник, я ж не знав, що...

– Та гаразд, без церемоній, житейське діло. Яку пораду?

– Нехай чарівник забере з її пам'яті цей жахливий епізод і навіє, що вона дійшла до замку без усяких пригод.

– Геніально! Так, але до неї однаково дійдуть чутки, що вона вбила...

– Про це ніхто не дізнається. Ми оформимо цю смерть як самогубство, тим більше що в якомусь сенсі так воно і є, бо ті, хто знущається над людьми, провокуючи їх дати здачі, – потенційні самогубці, як ті, хто грає з револьвером в «російську рулетку». Або – як нещасний випадок: мовляв, напився п'яний, спіткнувся, ударився скронею... І принцеса ніколи не виявить, що це вона його... До речі, в мене вранці зустріч із чарівниками – вони обіцяли інформацію щодо справи про зникле драконяче яйце, – і я надішлю їх до вас.

— Спасибі, Варлааме Оникійовичу. А що вже вдалося з'ясувати про крадіжку? Відомо, хто той злодій? Він заарештований?

— Злодій виявлений, він, можна сказати, у наших руках, але не заарештований.

— Як це? Чому?!

— Бо трупи і не заарештовують. Його вбила принцеса. Це той самий гвалтівник.

— І там теж він?!! Та хто ж цей лиходій-багатоборець?!

— Прийомний син Мойши Роженкранца. Знаєте? Наш шибеник скрізь поспів.

— Звичайно, Бандюга! Ох, не пощастило Мойсеєві із синочком.

— Я гадав, що його вбили через яйце. Думав: знайдемо вбивцю — знайдемо і яйце. Помилився. Нічого, будемо шукати. Схоже, йому хтось замовив цю крадіжку, а потім заплатив гроші. Може, та інформація, яку повідомлять ранком маги, виведе нас на замовника...

(«Сумно все це, тоскно, — знову безцеремонно втручається в рукопис Ліва півкуля авторського мозку. — Убивство, замах на зґвалтування, суцільний кримінал. Не смішно». — «Так, напустив мороку, — підтримує півкуля Права, — а спочатку ж все було так легко, забавно, безцінний читач усміхався й хихотів (принаймні, ти, Авторе, на це сподіваєшся), а тепер глянь-но на нього — ніякої усмішки. Убивства й зґвалтування — не привід для веселоців. Ти б, громадяніне Авторе, якось розрядив обстановку, втнув би якусь смішну хохму». — «Смішну хохму? — Автор задумливо потирає плямисте від чорнила чоло. — Ну хіба от це...»)

Він, кречучи, видряпується на письмовий стіл, стає навшпиньки, витягає шию, ляскає себе долонями по стегнах і дурним голосом репетує: «Ку-ка-рі-ку!»

«Ну як?» – запитує Автор, розчервонілий від натуги, спускаючись зі стола. «По-твоєму це смішно?» – кривить звивини Ліва. «А як на мене, у цьому щось є, – говорить Права, – якась дитяча безпосередність, якийсь дикунський первісний порив». – «Ніякої фантазії. Примітив», – критикує Ліва. «Може, безцінний читач не такий зануда як ви, і його мій нехитрий жарт побавив», – буркоче Автор...)

Розставшись із главою держави, Папірусюк повернувся в рідну цегляну п'ятиповерхову будуву й нарешті зміг віддати себе богу Морфею, або ж богу Гіпносу (як називали божество сну прадавні римляни й греки), тобто, простіше висловлюючись, заснути, попередньо завівши будильник, аби не проспати зустріч із магами.

Наступним ранком, тобто на світанку 21 вересня, полковник Папірусюк прибув до моргу, не стільки для того щоби переконатися, що чародії повернули туди позичений на ніч неживий організм (у цьому він не сумнівався), скільки для одержання інформації, витягнутої із трупа ясновидінням, і направлення чарівників до принцеси Зіночки.

Кували горлиці (вірніше кукукували, бо ці родичи голубів видають не одне, і навіть не два, як зозулі, а аж цілих три «ку», отак: «ку-куу – ку»). Крона кінського каштана, пронизана ранковим сонцем, безкорисливо працювала мереживницею – майстринею мереживної тіні або тіньового

мережива на цегельній стіні моргу. Росіяни кажуть, що лукаві люди «наводять тінь на плетінь». Сонце ж ранками наводило цю деревну тінь не на плетінь, тобто не на тин, а на дім побачень неживих громадян із живими патолого-анатомами.

О 7.37 торохтлива самохідна тачка Вакули Нетребенька, з яким чудотворці домовилися на ранок, доставила до моргу небіжчика під простирадлом і товстуна Гліба Цвяха. Решта магів залишилися в особнячку Арама Артаньянца з новонародженим двійником Бандюги.

Обмінявшись вітаннями із Глібом Любомировичем і кивнувши Вакулі Охрімовичу, котрий ішов по санітарів, аби ті забрали вколошканий вантаж, слідчий багатозначно запитав:

– Отже?

– Дещо є, – відповів угодований ясновидець із головою лисою зверху й ззаду, але не лисою знизу попереду. – По-перше, я вже точно знаю, хто вбив Бан...

– Принцеса Зіночка. Це я теж уже знаю, – перебив детектив. – А щось про яйце?

– Він проникнув в Абрикосову печеру, де було драконяче яйце, змішавшись із групою туристів-ченців, і поки вони розмовляли із драко...

– Непомітно підмінив яйце восковим муляжем із краєзнавчого музею. Це я теж знаю, – знову перебив нетерплячий детектив. – Я прагну знати, де тепер яйце. Кому Бандюга його продав?

– Це був чоловік років під сорок, не високий, не худий. Вони зустрілися на залізничному вокзалі. Бандюга віддав йому сіру сумку з яйцем, а той йому натомість – шурхотки, кілька десятків тисяч. І вони розійшлися.

— А де зараз той чоловік?

— Цього я не знаю. Їхня зустріч на вокзалі відбулася о пів на дев'яту ранку дев'ятнадцятого, тобто позавчора — час і дату я зумів розгледіти на годиннику та на вокзальному табло, — і після вже не зустрічалися. А ввечері двадцятого, тобто вчора, Бандюгу вбила при...

— До речі, — втретє перебив Гліба Любомировича Варлаам Оникійович, — про те, що його вбила принцеса, ніхто не мусить знати. За офіційною версією — він упав сп'яну й ударився скронею об цеглину.

— Розумію, — погодився чарівник.

— Ви можете описати того чоловіка?

— Він якийсь непоказний, такий що не запам'ятовується. Щільний, лисуватий, особливих прикмет я не розгледів. Зате в нього у внутрішній кишені я розпізнав якийсь документ на ім'я чи то Володимира, чи то Віталія, чи то Кривопупова, чи то Крисолапова. Тобто гарантую, що ім'я починається на «В», а прізвище на «К».

— Дякую, Глібе Любомировичу, за допомогу. Сподіваюся, ваша інформація нам стане у пригоді.

— Я не можу дати стовідсоткової гарантії, але мені здається, що цей тип — не наш, не терентопець, а з Великого Світу.

— Боюся, що ви праві, — сказав лисий детектив, діставши з кишені пачку цигарок «Блакитний Лицар»; ударом нігтя вибив із неї курильний циліндр, зловив на льоту губами, і розкурив від запальнички.

Пустивши дим з передніх отворів голови, продовжив:

— У мене до вас є ще одне прохання... — і виклав бажання короля позбавити молодшу принцесу спогадів про нічну подію.

— Гаразд, просто зараз з'їжджу до замку, — погодився парапсихолог, позіхнувши (давала знати безсонна ніч). — І в мене до вас є прохання.

— Давайте. Що зможу...

— Ми цією ніччю створили двійника Бандюги...

— Двійника?! — детектив насупився.

— Ні, тільки щодо зовнішності, а так це цілковито інакша людина, хороша, навіть чудова. Зовнішність довелося скопіювати з цього, — маг кивнув на ноші, накриті простирадлом, які несли в морг санітари, — бо альтернативи не було. Так ви повідомте вашим міліціонерам, що якщо вони зустрінуть живого Бандюгу, то нехай знають, що то не Бандюга, а зовсім інший громадянин, котрий нічого спільного з Бандюгою не має, крім зовнішності. Його кличуть Мгобокбекбе.

— Мго... Здається, так називався розмовляючий кухоль з корчми «Під Рятівною Мухою», про який колись газети писали?

— Був пивний кухоль — а тепер людина.

— Чудеса та й годі, — похитав лисою головою полковник. — Добре, я повідомлю про це колег.

— Вакуло Охрімовичу, Його Величність прохав заїхати до нього в замок.

— Без проблем, Глібе Любомировичу. Сідайте в кабінку.

Нетребенько повіз товстого чарівника до короля.

А слідчий Варлаам Онікійович Папірусюк...

Куди вирушить він, читач довідається в наступному розділі, двадцять другому, за назвою «Державні Двері». Втім, назва дає читачеві непрозорий натяк.

Але оскільки Терентопський так званий епос трохи пов'язаний з Харковом, а в цьому щосі Автор згадав ряд відомих літературних детективів – Огюста Дюпена, Шерлока Голмса, отця Брауна, Еркюля Пуаро, Михайла Григоровича Піддубного, Жуля Жозефа Ансельма Меґре й Федора Івановича Аніскіна, – то, перш ніж закінчити даний розділ, Автор повідомляє, що принаймні двоє з названих мають відношення до Харкова.

Один із них – Михайло Піддубний, головний персонаж першого в українській літературі детективного серіалу – відношення пряме, оскільки й сам він був харків'янином, і письменник Юрій Шовкопляс, який його вигадав, і дія ряду пригод цього героя відбувається в Харкові або його околицях, і надруковані твори про нього вперше були теж у Харкові. 1927-го року в березневому номері американського часопису “Liberty” було вперше надруковано останнє оповідання Конан Дойла про лондонського приватного детектива Шерлока Голмса. А за дев'ятнадцять місяців у листопадовому 1928-го року номері харківського часопису «УЖ» було надруковано перше оповідання Шовкопляса про харківського детектива-аматора Михайла Піддубного.

А от другий детектив – Жуль Жозеф Ансельм Меґре, або просто комісар Меґре – має відношення непряме. Літературний «батько» комісара Меґре, тобто французький письменник, що придумав цього персонажа і написав про нього безліч творів, – це Жорж Сіменон. У нього був син Марк Сіменон. У Марка Сіменона була кохана дружина, з якою він прожив десятки років до самої своєї смерті. Ця невістка Жоржа Сіменона теж написала книги, але не детективні й не художні, а документальні, біографічні.

Перша з них називається «Харківський бузок» і оповідає про долю харків'янки Клавдії Трубнікової. От такий непрямий, можна сказати, манівцями зв'язок комісара Мегре з Харковом.

Але харків'яни побачили й полюбили невістку Жоржа Сіменона ще за двадцять із гаком років до написання нею «Харківського бузку». В 60-ті роки двадцятого століття, коли в харківських кінотеатрах із великим успіхом ішов французький фільм «Три мушкетери», де майбутня авторка «Харківського бузку» зіграла роль підступної Міледі, і фільми «Фантомас», «Фантомас розбушувався» і «Фантомас проти Скотленд-Ярда», де вона ж зіграла роль журналістки Елен. (У кінотрилогії про Фантомаса теж діє детектив, комісар Жюв, так що через Елен і цей сищик виявився побічно «підв'язаний» до Харкова). Ерудований читач напевно второпав, що йдеться про французьку кінозірку Мілен Демонжо, яка знялася ще в десятках відомих фільмів, крім названих. Згаданій харків'янці Клавдії Трубніковій вона доводиться рідною дочкою. Сама невістка Жоржа Сіменона вперше опинилася на Харківщині через те, що там знімався черговий фільм із її участю. А згодом щорічно приїжджала до Харкова на міжнародний кінофестиваль «Харківський бузок» (названий так саме на честь її книги), прихопивши із собою й інших французьких кінозірок: П'єра Рішара, Жана-Поля Бельмондо, Алена Делона, Мішель Мерсьє та інших.

А серед творів російського письменника Віля Ліпатова про сільського детектива Федора Івановича Аніскіна є, зокрема, «Аніскін і Фантомас». Оскільки Фантомас, як ви-

дно з попереднього абзацу, хоч і дуже опосередковано, прив'язаний до Харкова, то й Аніскіна через Фантомаса можна вважати дещо туди ж «підв'язаним», хоч і мешкав він за тисячі кілометрів від цього міста, аж у Сибіру. Можливо, якщо як слід пошукати, то й у інших перерахованих детективів можна віднайти які-небудь звивисті зв'язки з Харковом. Але оскільки Авторіві ці звивини невідомі, то він отут їх і не згадує.

(Взагалі, читачу, багато явищ, котрі, здавалося б, не мають нічого спільного і ніяк одне з одним не пов'язані, тим не менш, мають зазвичай якісь непрямі, звивисті зв'язки.

От, скажімо, який зв'язок у англійського письменника Лоренса Стерна (котрий неодноразово згадується й цитується у цій книзі) із Харковом? На перший погляд – жодного. І на другий погляд – жодного. І на третій... А от, скажімо, на якийсь чотириста тридцять сьомий погляд...

Один із головних героїв роману Лоренса Стерна «Трістрам Шенді», дядько Тобі, брав участь у військових боях за Дюнкерк, про що в тім романі багаторазово йдеться. У військових боях за Дюнкерк, але у попередньому сторіччі, брали участь і українські козаки, очолювані запорізьким отаманом Іваном Сірком. (Втім, деякі історики припускають, що це не більш ніж історична легенда. Тим не менш, меморіальну дошку козакам із Сірком у Дюнкерку встановлено.)

Вважається, що цей видатний отаман є уродженцем Харківщини. Тож в історичному центрі Харкова тепер стоїть його пам'ятник. От вам і який-ніякий звивистий зв'язок. Пам'ятник красується в тому місці, яким, образно висловлюючись, Бурсацький узвіз «пристебнутий» до май-

дану Конституції і вулиць Університетської та Римарської. Через що людині з поетичною уявою металевий Сірко може нагадувати чудернацький гудзик. Але не треба, читачу, плутати харківський пам'ятник козаку Сірку з харківським пам'ятником козаку Харку, що має місце на початку проспекту Науки. Бо у металевого Сірка є гармата, але немає коня, а в металевого Харка є кінь, але немає гармати. Проте в час описуваних у цій книзі подій, тобто восени 1995 року, жодного з цих двох металевих козаків у Харкові ще не було. Тоді в Харкові металеву статую українського козака можна було бачити хіба що на Московському проспекті (тепер це проспект Героїв Харкова) біля Харківського мосту. У цього безіменного козака не було ані коня, ані гармати, а був бородатий москаль (теж металевий, ясна річ), з яким вони по-братськи трималися за руки. В теперішні часи таке пристрасне тримання двох чоловіків за руки та щільне притуляння один до одного може в декого викликати підозру, що ті чоловіки є... як би це попристойніше сказати... парою представників нетрадиційної сексуальної орієнтації.

До слова, у вищезгаданій військовій кампанії щодо Дюнкерка, поряд із українськими козаками з отаманом Іваном Сірком, брали участь і французькі мушкетери з графом Шарлем д'Артаньяном (відомим широкому загалу в першу чергу як головний персонаж роману «Три мушкетери»), який був не вигаданою Александром Дюма фігурою, а реальною історичною особою. Таким чином, через Івана Сірка Харків виявився побічно пов'язаний і з трьома мушкетерами. Між іншим, у Харкові Івана Сірка можна бачити не тільки в тому місці, де одні до одних «пристебнуті» вулиці Римарська та Університетська, майдан Кон-

ституції і Бурсацький узвіз, а і в будинку № 11 на вулиці Жон Мироносиць (яка в совєтські часи називалася Раднаркомівською). Але там отаман не тривимірний, а двомірний. У цьому будинку, що є Харківським художнім музеєм, Сірко присутній у залі полотен уродженця Харківщини Іллі Рєпіна (що тому живописцеві у Харкові теж тепер встановлено пам'ятника, у Саду Шевченка), а конкретніше – на картині «Запорожці пишуть листа турецькому султанові». Тобто на другому варіанті цієї картини, бо перший варіант знаходиться в Петербурзі за адресою: Інженерна вулиця, будинок 4.

Або інший приклад. Ну, здавалося б, який може бути зв'язок Харкова з Кінг-Конгом, гігантською горилою з фантастичних голлівудських фільмів? Адже Кінг-Конг бешкетував у Нью-Йорку, а не в Харкові, трошив нью-йоркське майно, а не харківське, видряпувався на нью-йоркський хмарочос Емпайр-Стейт-Білдінг, а не на харківський Держпром... Ну, тобто на харківський Держпром мавпи теж видряпувалися, під час Другої світової війни, але не гігантські горили, а звичайні макаки-резуси зі зруйнованого війною зоопарку. Цим макакам, що пережили війну в Держпромі завдяки жалісливим харків'янам, які ділилися з ними продуктами, хоча й самі жили впроголодь, у Харківському зоопарку тепер встановлений пам'ятник. Але гігантська горила Кінг-Конг, на відміну від цих макак, до Харкова не має жодного стосунку, як видається на перший погляд. На погляд же двісті двадцять дев'ятий...

Кінг-Конга придумав, написав про нього кіносценарій і спродюсував перший про нього кінофільм американець Меріан Купер, тому кінгконгознавці й кінгконголюби справедливо вважають його «батьком» Кінг-Конга. В 1920

році цей майбутній «батько» горили-велетня служив військовим авіатором у польської армії та брав участь у польсько-українському військовому поході на захоплений більшовиками Київ. Його аероплан був збитий червоними, але пілот, на щастя, не загинув. Він потрапив у полон до будьонівців, що було смертельно небезпечно, бо його сам Будьонний заочно присудив до смерті. (Може, збиття його літака більшовиками і надихнуло згодом Купера на епізод збиття літаків гігантською горилою? До слова, читачу, деякі мистецтвознавці вважають, що Купер був знайомий із казковою поемою Корнія Чуковського «Крокодил» і епізод викрадення дівчини горилою та сходження з нею на дах багатоповерхівки запозичив саме звідти. Дівчину, з якою горила так учинила у фільмі Купера, оприлюдненому 1933 року, звали Енн, а дівчину, з якою горила так учинила в казці Чуковського, оприлюдненій 1917 року, звали Лялею.) На щастя, на Купері був у той час чужий светр із вишитими чужими ініціалами, завдяки чому йому вдалося видати себе за іншу людину й навішати будьонівцям на вуха локшини, що він, мовляв, їм не ворог і цілком випадково втрапив у цю халепу. Так він уникнув розстрілу. Серед будьонівців був письменник Ісак Бабель, який поспілкувався з полоненим американцем і написав про це у своєму щоденнику. За час майбутньому «батькові» Кінг-Конга пощастило утекти із більшовицького полону й повернутися до Польщі. Там він одержав бойову нагороду з рук маршала Юзефа Пілсудського...

А до чого отут Харків? До того, що Ісак Бабель бував у Харкові й згадував його у своїх творах, а Юзеф Пілсудський був харківським студентом (і тепер на тодішньому університеті вивішена присвячена Пілсудському меморі-

альна дошка). От вам і непрямий, манівцями зв'язок Харкова з Кінг-Конгом.

Якщо ж авторські мозкові півкулі або сам читач дорікне Авторіві, що цей приклад, як і попередній, не має стосунку до детективів, то Автор заперечить: цей – має. Тому що Меріан Купер був не тільки «батьком» придуманої гігантської горили, але й батьком реального польського письменника Мацея Сломчинського, який написав детективні твори, в тому числі, наприклад, і серіал про пригоди такого собі Джо Алекса.

Проте, крім приведених Автором для прикладу непрямих звивистих зв'язків, можуть бути і інші, навіть пряміші і коротші. Просто Авторіві невідомі.)

Що ж до детектива Варлаама Оникійовича Папірусюка, то його зв'язок із Харковом досить прямий: він, як і безліч інших терентопців, неодноразово навідувався в це місто, але з причин, не пов'язаних із розслідуваннями правопорушень.

І, повернувшись до згаданого вище Фантомаса, Автор здатний повідомити наступне. 12 січня 1968 року в черговому номері харківської газети «Красное Знамя», у рубриці «Будні міліції» був надрукований нарис місцевого журналіста М. Смолякова «І в сніг, і у вітер...». Де, крім іншого, розповідається, як Фантомас був зланий у Харкові державтоінспектором Михайлом Андрійовичем Кофановим. Чи треба пояснювати, що це був не «справжній» Фантомас із французьких пригодницьких книг і фільмів, а всього лише якийсь молодий бовдур, котрий мав нахабство угнати автобус. Просто на допиті в міліції він зухвало відрекомендувався Фантомасом. Надивившись, безперечно, у

харківських кінотеатрах вищезгаданих фільмів за участю «харківської дочки», невістки «тата» комісара Меґре.

Інспектор, який затримав у Харкові фальшивого Фантомаса, до слова мовити, жив у будинку, поруч з яким знаходилося видавництво «Прапор». На вулиці Садовій. Але в ті советські часи Садова тимчасово прозивалася інакше, носила прізвище одного з більшовицьких начальників. Видавництво мало місце у будинку № 11, а інспектор мешкав у № 10/12. До 1960-го року головним редактором цього видавництва працював письменник Юрій Шовкопляс, той самий, що в 20-ті роки написав найперший український детективний серіал, у зв'язку з чим його, при бажанні, можна називати «українським Конан Дойлем». В цьому ж таки будинку № 10/12 поруч із редакцією провів свої дитячі роки і Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга. Він не був знайомий з «українським Конан Дойлем», тим більше що народився вже після того, як той припинив очолювати редакцію. Але Автор був дуже близько знайомий із міліціонером, який, крім іншого, зловив харківського псевдо-Фантомаса.

І щодо серіалів... Автор нагадує, що навіть великий Вільям Шекспір дебютував як драматург з написання серіалу. Адже одна з найперших його драм – історична хроніка «Генріх Шостий» – є не одним твором, а, по суті, серіалом, що складається аж із трьох серій, тобто трьох великих п'єс. Звичайно, ніхто не зараховує цей серіал до категорії детективних. Але в ньому, як і в детективних творах, крім іншого, присутні і злочини. От, наприклад, убивство молоді дівчини. На ім'я Жанна. На прізвище д'Арк. Серіалом при бажанні можна вважати і п'ять творів Грицька

Основ'яненко (який всі свої добутки написав у рідному Харкові): комедії «Дворянські вибори, частина перша, або Вибір предводителя», «Дворянські вибори, частина друга, або Вибір справника», «Шельменко – волосний писар», «Шельменко – денщик» і повість «Українські дипломати», пов'язані наявністю спільних персонажів. І злочиння там є – підкуп виборців, наклеп на конкурентів, шахрайства та інші махінації. Звичайно, ці злочиння не такі страшні, як, наприклад, убивства, але теж належать до категорії правопорушень. До речі, у 1806 та 1807 роках Грицько Основ'яненко служив харківським міліціонером. Але тоді він ще не був письменником і не звався Основ'яненком.

І ще щодо вбивств... Одне душогубство, скоєне в Харкові і широко обговорюване в пресі Російської імперії, дало письменникові Ф.М. Достоевському (що прочитав про нього в газетах) ідею щодо написання роману «Злочин і кара». Проте в романі злочин відбувається не в Харкові, а в Петербурзі. Щоправда, в Харкові вбивство скоїв не студент, як у романі, а два гімназисти, і жертвою вбивства була не жінка-лихварка, а чоловік-візник. Але мотив умертвіння був той самий, що у романі: молоді душогуби просто хотіли перевірити: «тваринка я тремтяча чи право маю». У романі вбивця – студент Раскольников – дізнається про існування своєї майбутньої жертви – старої Олени Іванівни – від людини, що виїжджає з Петербурга; і не аби куди, а саме до Харкова. Можливо, письменник таким чином натякає на джерело ідеї. Втім, справедливості заради, треба зауважити, що створюючи великий і складний твір, літератор відштовхується зазвичай не від одного факту або ідеї, а від кількох. Тому сказати, що харківська подія була

єдиним джерелом, яке спонукало класика вчинити шедевр, було б дуже великим перебільшенням.

Однією з мет своєї книжки Автор Терентопських хронік ставить розширення читацького кругозору (а також овалозору, трикутникозору, квадратовору, прямокутникозору, ромбовору, трапеціозору та решти зору різних геометричних форм). Тож якщо щось із викладеного в останніх абзацах не було читачеві раніше відомим, а тепер є відомим, то Автор може вважати, що впорався з одним із поставлених перед собою завдань.

І насамкінець, повернувшись до теми прямих і непрямих зв'язків між людьми і подіями, Автор, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, засвідчує, що читаючи ці самі Терентопські хроніки, ти можеш помітити: майже всі терентопські персонажі і майже всі терентопські події пов'язані одне з одним, якщо не прямо, то, так би мовити, манівцями, тобто опосередковано.

ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ П'ЯТЕ

Єдинорогарський колгосп

Я бачив тут тридцять два єдинороги: це на диво
злісна тварюка...
Франсуа Рабле, «Гаргантюа та Пантаґрюель».

16, 17 жовтня 1995 року.

«... І от ми під'їхали до розвилки доріг, де стояв дороговказ – дерев'яний стовп із дощечками, і на дощечках було написано (точніше вирізано), що одна дорога веде до санаторію "Кришталеві Джерела", а друга – до колгоспу "Під прапором арістотелізму".

– Ну й куди спочатку поїдемо: до санаторію або до колгоспу? – запитав я в напарника.

– Визначимо, як би це сказати, за жеребом, – відповідав герцог Харитон, вертячи в пальцях п'ятидзвякову монетку, – якщо випаде, як би це сказати, орел – ідемо до колгоспу, якщо решка – до санаторію.

Він підкинув монету, і підставив долоню, але гріш, вдарившись ребром об зап'ястя, зрикошетив й упав на дорогу біля правого переднього копита Севера.

Герцогові довелося зіскочити з коня.

Піднявши монету, повідомив, що випав орел (тобто це так тільки говорить "орел", а в дійсності на аверсі терентопських монет, так званих дзвяків, зображений, як всім відомо, не птах, а Крилатий Равлик, тобто герб Терентопського королівства).

Отже – до колгоспу...»

(— Що ти брешеш, пане Авторе! — вигукує Ліва півкуля авторського мозку. — Коли це ти разом із герцогом Хари...

— Та не я, а барон Річард Неголений, — перебиває Автор. — У цьому розділі я вирішив надати безцінному читачеві фрагмент мемуарів Річарда Неголеного.

Ці мемуари, що оповідають про мандрівку лицарів Напівкруглого Столу барона Річарда Неголеного з герцогом Харитоном під час Великої Яєчної Експедиції, були опубліковані задвірпольським видавництвом «Щосьвидав» тисяча дев'ятсот дев'яносто дев'ятого року під заголовком «Я пам'ятаю запах доріг...»

У разі потреби даватиму в дужках свої коментарі до речень Річарда Неголеного. От зараз, наприклад, я нагадаю, що згаданий Север — це кінь герцога Харитона.

— Напевно, білого кольору? — припускає півкуля Права.

— Чому ти думаєш, що Север білий? — говорить Автор.

— А, розумію: російське слово «север» у тебе асоціюється зі снігом.

Ні, Север — кінь чорний, вороний, і його ім'я пов'язане не з географією, а з історією. Біотранспорт герцога Харитона названий так на честь давньоримського імператора, але не знаю точно якого: чи то Луція Септимія Севера, що правив із 193 по 211 рік нашої ери; чи то — Марка Аврелія Севера Александра — з 222 по 235 рік. Причому в слові «Север» наголос — на другий склад.

А кінь Річарда Неголеного, нагадую, звався Синеусом. Але не через те, що в нього були сині вуса. Ніяких вусів, ані синіх, ані зелених, ані фіолетових, ані навіть рожевих у червоний горошок у коня, звісно, не було. Він отримав таку кличку на честь князя Білоозерського, що був дядьком Київського князя Ігоря Першого. Втім більшість істориків

певні, що князь Синеус, а також його брат князь Трувор – персонажі чисто легендарні, тобто такі що в реальності не існували, на відміну від третього брата – Рюрика, князя Новгородського, який, видно, дійсно був. Непарнокопитий Синеус – буланой масті: жовто-золотавий із білою гривною й таким же хвостом.

Звір, що має один ріг, називається єдинорогом. Кінь має один хвіст, тому, при бажанні, його можна назвати єдиногохвостом. Але по одному хвосту мають і тварини багатьох інших видів, тому вони теж можуть претендувати на звання єдиногохвостів. Отже, щоби не виникло плутанини, називатимемо коней кіньми, а не єдиногохвостами.

Якщо Автор сказав дещо про зовнішність лицарських коней, то було б безтактністю нічого не сказати про зовнішність вершників.

Барон Річард Неголений – тридцяти шести років, сухорлявий і гостроносий, чорнявий, наче жук-гнойовик. Особливістю його організму є схильність виробляти рекордні врожаї волосся, якщо так можна висловитися. Волосся пре з нього так швидко й густо, начебто його тіло просякнуте якимись волосяними добривами. Крім рослинності на голові – «буйної», як полюбляли висловлюватися класичні поети, шевелюри, яку йому доводилося стригти як мінімум двічі на місяць, і вусів із бородою, які доводилося голити двічі на день, і брів, які теж доводилося проріджувати, аби не лізли в очі, — волосся розкинулося й тілом: плечима, спиною, грудьми, руками, ногами... Підвищена волосатість властива терентопським ельфам, тому серед лицарів існувало припущення, що, можливо, колись якась прапрапра-і-так-далі-бабуся цього Річарда була згвалтована якимось ельфом і народила від нього дитя,

предка Річарда; через те, мовляв, у їхньому роді чоловіки настільки, так би мовити, пухнаті. Позаяк Річард не знав досконально всіх сексуальних контактів своїх прапрапра-і-так-далі-бабусь, то не міг ані спростувати, ані підтвердити цієї версії.

Оскільки в лицаря не завжди була можливість відвідувати голяра двічі на день, а власноручно голитися не хотів, вважаючи, що знаряддям лицаря повинен бути меч, а не якась там бритва, і що кожен має займатися своєю справою – голяр голити, а лицар лицарювати, – то він набув саме такого прізвиська – Неголений.

А герцог Харитон – сорокачотирирічний здоровань із давньоримським обличчям, кучерявий сіроокий блондин. Голений.)

«І ми поскакали до колгоспу "Під прапором арістотелізму".

Їхати мовчки нудно. Тож аби уникнути нудьги і, так би мовити, стиснути час і простір, ми з герцогом то теревенили про те про се, то співали дуєтом терентопських народних пісень. Теревені та співи є дуже якісним засобом для стискування часу та простору, тобто за цими заняттями і час біжить ніби швидше і дорога здається коротшою.

Зокрема заспівали "Баладу про доблесного лицаря Адама, злого дракона та гарну даму". Читачеві вона напевно добре знайома, та все ж про всяк випадок нагадаю її текст. Нагадати мелодію, на жаль, не можу, бо не володію нотною грамотою. Ноти читач може придбати у будь-якій терентопській крамниці музичної літератури.

*Доблесний лицар Адам
Скавав поміж гір тут і там.
Непарнокопитий васал
Його ніс і вартий похвал.
Були і той кінь, і лицар на нім
Надією гарних дам.*

*Бо старий шершавий дракон
Плював вогнем на закон:
Він цупив прегарних дам,
Ховав там, де мешкав сам,
Щоб ніжними піснями бранки оті
Йому навівали сон.*

*І доньку в барона він
Вкрав, спритний неначе тінь,
Прекрасну Єву, чий лик
В Адамове серце проник,
І в темній печері її заточив,
Де чутно пісень відгомін.*

*Адам біг туди і сюди,
Шукав Єви скрізь він сліди...
І врешті печеру вздрів,
Де хор був із бранок-дів.
Ба там поруч з Євою дохлий був гад.
Сказав їй Адам: "Звідси йди".*

*Тож вдвох повернулись у дім,
І Єва повідала всім,
Що гад той чомусь подох,
Скарав його, мабуть, Бог.
Тож треба не бути як той дракон
Підступним, злим і дурним.*

*Весільний утнули пир.
Лився рікою кефір.
І в спальні в фіналі дня
Пара лишилась одна,
І Єву Адам попрохав заспівать
Пісню про труд і мир.*

*Коли залунав той спів,
Лик лицаря враз сплотнів.
Адаму прийшов тут кінець –
Померлий він впав під стілець.
Бо ж гірше за неї ніхто не волав
Протягом тисяч років.*

Я нагадав читачеві цю пісню, бо за декілька сторінок вона знов буде згадана і навіть спровокує невеличкий конфлікт поміж персонажами моїх мемуарів.

Отак, перемежаючи співи балачками, ми з Харитоном проїхали півшляху.

А на півдороги від дороговказу до колгоспу "Під прапором арістотелізму" мала місце пасіка серед вже в'янучих луків. Належала (та й тепер належить) вона пенсіонерів державного значення Георгієві Олександровичу Мирополковичу, тобто колишньому королю Жорику Восьмому, батькові нинішнього короля Жорика Дев'ятого.

Там була невелика хата, побілена й розмальована різнокольоровими єдинорогами та драконами у стилі народного примітивного живопису, зі солом'яною стріхою (солома напевно була використана не через те, що колишньому королю були недоступні інші, більш сучасні матеріали, а з суто естетичних міркувань, аби не порушувати патріархального стилю), невеличкі господарські споруди

(комірчина, льох тощо), садок вишневий коло хати, та декілька десятків вуликів.

Зрозуміло, що шановний екс-монарх міг би мати набагато більше й розкішніше житло, якби забажав, ніхто його не обмежував, але йому до вподоби таке скромне помешкання в народнім дусі.

Цей ще бадьорий старий, брови й опушка лисини в якого нагадували клптики хутра полярного ведмеда, разом із дружиною Зінаїдою Конанівною (колишньою королевою Зінькою Десятою) – дамою в великих окулярах із лінзами настільки опуклими, що окуляри виглядали пластмасово-скляним лицьовим бюстгальтером, гостинно прийняли нас на своїй пасіці.

Розпитали про столичні новини.

Подивилися портрет розшукуваного й сказали, що такої людини не зустрічали й про викрадене драконяче яйце нічого не знають.

Почастували пирогами, власноручно спеченими екс-королевою, зі смачним медом, власноручно викачаним зі стільників екс-королем. А також дали пирогів і меду нам у дорогу...»

(Тут знову, як Пилип із конопель, вискакує Автор Терентопських хронік із коментарем у дужках.

Дійсно, після того як Жорик Восьмий, передавши єдиному синові корону й владу, вийшов на заслужений відпочинок, він купив пасіку в Апчхиградській області й зробився запеклим пасічником. На літні канікули сюди приїжджали обидві внучки, принцеси, щоб оздоровитися, поспілкуватися з дідусем, бабусею й із природою. Хата бджоляра була, звичайно, набагато мініатюрнішою за королівський замок, проте затишнішою.

Одним із найвідоміших творів Антона Павловича Чехова є п'єса «Вишневий сад». Фахівці вважають (бо й сам Чехов у п'єсі натякає), що її дія відбувається десь на Харківщині. Там один з персонажів щодо того поблизухарківського вишневого саду каже: «І бувало, сушену вишню возами відправляли до Москви й до Харкова. Грошей було! І сушена вишня тоді була м'яка, соковита, солодка, запашна... Спосіб тоді знали...»

Так от, як і ті чеховські вишні, мед зі своєї пасіки колишній терентопський король на продаж доставляв не тільки у найближче місто – Апчхиград, але й аж у саму столицю – Жорикбург. Возив бідони на своєму старенькому «Запорожці» із причепом. Уточнення для педантичного читача, що бажає знати більше подробиць: королівський «Запорожець» моделі ЗАЗ-965 був світло-коричневого кольору (як терентопський державний прапор); зібраний в 1978 році терентопськими вмільцями з деталей від автомобілів цієї марки, випущених Запорізьким автозаводом у період з 1960 по 1968 рік. Незважаючи на похилий за автомобільними мірками вік, апарат був дуже працездатний, тому що перебував під технічним контролем аж самого В.О. Нетребенька, механіка – золоті руки.

Цей королівський мед був вельми популярний серед терентопських знавців і шанувальників меду. На пасіку приїжджали покупці навіть із досить віддалених провінцій країни. І не тільки через те, що ці солодощі були смачними; і не тільки тому, що їх виробляли бджоли аж глави держави (нехай і в минулому глави, тепер на пенсії); але й тому, що він – королівський мед – мав, як уважалося, більш цілющі властивості, ніж інші меди. За допомогою

цих солодощів люди та інші організми, мовляв, виліковувались від хвороб, від яких навіть ліки не допомагали.

Такі унікальні властивості королівського меду знавці пояснювали тим, що нектар королівські бджоли збирали на луках, де паслися єдинороги сусіднього колгоспу, і де земля, відповідно, була підживлена єдинорожачим гноєм. Єдинороги мали цілюще м'ясо, більш того – навіть роги й копита їхні вважалися цілющими; можливо, і в екскрементах цих тварин було щось таке, що вирости на них квіти давали особливий нектар, із якого виходив особливий мед. І сам екс-король дотримувався такої точки зору. Оскільки мед був унікальним, то й коштував він трохи дорожче за інші.

Одного разу, в 1988 році, Жорик Восьмий навіть звозив бідон меду у Великий Світ, конкретніше в Харків, аби продати на тамтешньому Центральному ринку, іменованому також Благовіщенським базаром або коротше Благбазом. Від пасіки до Державних Дверей – на своєму «Запорожці», а від Дверей до Благбазу – на мікроавтобусі Єраз-762 сірого кольору (випущеному в 1978 році Єреванським автозаводом). Ця машина належала терентопській розвідці.

Щодо тієї поїздки Георгій Олександрович заздалегідь домовився з розвідниками, які не могли відмовити у такій дрібниці колишньому королю.

Формально, за документами мікроавтобус був власністю кооперативу «Дзьоби й кігті». Але членами цього харківського підприємства були шпигуни підпільного королівства, що жили у Харкові під виглядом харків'ян. Заснували вони кооператив для того, щоби збиратися легально, не викликаючи підозр у совєтської контррозвідки;

проводити розвідувальну діяльність під виглядом заготівлі півнячих та курячих дзьобів і кігтів, нібито в якості сировини для виробництва сувенірної продукції. За прикладом Остапа Бендера з його бендерівцями, які у романі Іллі Ільфа й Євгенія Петрова «Золоте теля» заснували аналогічну контору «Роги й копита».

Королівський «Запорожець», зрозуміло, не міг протиснутися крізь Державні Двері.

Але торгівля вийшла невдалою, бо за високою ціною харків'яни брати не бажали, а розповісти їм про єдинорогів колишній король не міг із міркувань конспірації. Довелося продати за ціною звичайного меду, що з урахуванням зусиль на доставку було не вигідно. Більше цей медопродавець не робив спроб мати справи з харків'янами.

Втім, гостей Жорик Восьмий пригощав медом та іншими продуктами безкоштовно, звичайно, адже був щедрим і гостинним.)

«Залишивши пасіку гостинного экс-монарха, ми з герцогом Харитоном продовжили наближатися до колгоспу "Під прапором арістотелізму".

Було сонячно, тепло, безвітряно.

Тривало бабине літо.

Навіть метелики й бабки посеред жовтня пурхали неначебто у липні.

— Друже мій Річарде, — звернувся до мене тоді супутник, — чи знаєш ти, як би це сказати, легенду про добру принцесу й злого єдинорога?

— Звичайно, знаю, — відповів я.

— Шкода, я хотів розповісти, щоб, як би це сказати, скоротати час.

Ми трохи помовчали, а потім я сказав:

– Ну нічого, однаково розкажи, аби не їхати мовчки.

– Отож. Колись в одному чарівнім королівстві, як би це сказати, жила добра принцеса...

– Вибач, я поправлю: не жила добра принцеса, а жила-була добра принцеса.

– Ні, я краще, як би це сказати, не буду розповідати.

Ми помовчали, а потім я сказав:

– Ну добре, нехай не жила-була, а просто жила. Шуруй далі. Не перебиватиму.

– Отож. Одного разу в прекрасний сонячний день, от як зараз, коли добра принцеса, як би це сказати, не покладаючи рук працюючись була коцюбою свого пажу, за те що він із властивою йому тупою впертістю був блакитнооким, а не бузковооким, як їй хотілося, у цей прекрасний день у королівський замок явився доблесний лицар, якого кликали, як би це сказати, чи то Вольпирісавієм, чи то Перпендитентієм.

Поклонившись королю з королевою, а також – добрій принцесі, яка відразу ж переставши бити пажу коцюбою, продовжила, як би це сказати, наносити удари праскою, посміхаючись лицареві такою ніжною посмішкою, що він – Вольпирісавій або Перпендитентій – ледь стримався, щоби не пукнути від захвату; поклонившись їм, цей лицар сказав: "От ти, королю Зюльдицуцію, і ти, королево Бельмимрагіндо, і ти, добра принцесо Офуфелло, як би це сказати, віддаєтесь ледарству, як недобиті самодержці, а тим часом у королівстві лютує злий єдиноріг. Якби я був королем, я б йому так сильно вдарив кулаком по вістрю рога, що він, непарнорогий поганець, аж дибки став би! А якби я був, як би це сказати, королевою, я б його так злобливо вкусив би за хвіст, що він, худобина така, у ту ж

мить із переляку брикнув би! Ну а вже якби я був доброю принцесою, я б його, ссавця, як би це сказати, гарними ніжками затоптав, білими зубками загриз і нафарбованими нігтиками на клаптики б роздер. Шкода, що я, як би це сказати, не король, не королева й не добра принцеса, а всього лише хоробрий лицар; я б на вашому місці не став терпіти неподобств цього злого єдинорога!"

Добра принцеса, вислухавши цю промову лицаря Вольпирісавія або Перпендитентія, миттєво почала припиняти биття праскою впертого пажу, щоб, як би це сказати, приступитися до биття доблесного лицаря. Починаючи цю працю за допомогою тієї ж, як би це сказати, праски, добра принцеса ніжним голосом воркотала: "Хрін тобі в ніздрю, жалюгідний лицарику чи то Вольпирісавію, чи то Перпендитентію! Та як же посмів ти отут довгі промови промовляти замість того, щоб, як би це сказати, блискавично дати мені цього злого єдинорога на розтерзання, бо я про це вже аж цілих три з половиною секунди мрію!"

Доблесний лицар Вольпирісавій або, як би це сказати, Перпендитентій їй на це нічого не відповідав, оскільки, будучи менш звичним до характеру принцеси й не настільки витривалим, як упертий паж, відважно помер від першого ж удару.

Побивши праскою машинально, за інерцією, неживе тіло ще протягом чотирьох годин, добра принцеса, як би це сказати, миттєво почала припиняти биття, а коли припинила (не пройшло і півгодини), відкинула закривавлену праску, плюнула на криваве місиво у розплющеному обладунку й ніжним голосом сказала: "Бач, які безжалісні люди бувають! Замість того щоби спочатку сказати, де пере-

буває злий єдиноріг, а вже потім умерти, цей поганий лицар найбезсовіснішим чином поспішив сконати, не встигнувши навіть і пискнути, чим засмутив мене, як би це сказати, до надзвичайності! Якби я була злою принцесою, я б його за цей нелюдський учинок була б ще двадцять сім секунд, так що йому, як би це сказати, пощастило, що я принцеса добра!"

Наказавши за допомогою коцюби рудому пажу: "Забери цей кривавий бруд, друже!", добра принцеса, як би це сказати, підхопилася на свого коня й ніжним голоском сказала королю з королевою: "Знайду цього злого єдинорога й розтерзаю сумлінно, бо будучи доброю принцесою я, як би це сказати, не потерплю, аби в нашій королівстві існували такі злі суб'єкти, тому що добро повинне тріумфувати над злом!", після чого, б'ючи коня батогом і втикаючи йому в тіло гострі шпори, добра принцеса, як би це сказати, поскакала на пошуки злого єдинорога...

Незабаром на її шляху виявилось село, і добра принцеса ніжним голоском запитала в жителів: "Скажіть, люди добрі, де перебуває злий єдиноріг, бо я прагну його розтерзати, оскільки я, як би це сказати, добра принцеса". Жителі села їй відповідали: "Не знаємо ми, добра принцесо, де перебуває той, як би це сказати, злий єдиноріг". – "Та як ви смієте не знати! Якщо цієї ж секунди не скажете, значить ви злі, нелюдські нелюди!" – засмутилася добра принцеса, дістаючи з-за халяви, як би це сказати, великого гострого ножа, якого вона про всяк випадок встигнула прихопити на королівській кухні. Але селяни їй так і не сказали, де перебуває злий єдиноріг... "От тепер будете знати, як не знати!" – ніжним голоском виклинула добра принцеса, витираючи з леза кров і, як би це сказати, люблю-

ючись трупами мешканців цього злісного села, серед яких були зокрема старі, немовлята і вагітні жінки. "Якби я була злою принцесою, я б цим нелюдам не тільки горлянки перерізала, але й розчленувала б їх на дрібні шматочки, так що їм пощастило, що я принцеса добра", – думала вона, продовжуючи путь і радіючи, що в тому селі з її допомогою добро, як би це сказати, восторжествувало над злом...

Незабаром їй попалося інше село, у яким жителі виявилися такими ж, як би це сказати, злими нелюдськими нелюдами, тому що вони теж не знали, де перебуває злий єдиноріг. Оскільки ніж затупився ще в першому селі, жителів другого добрій принцесі, як би це сказати, довелося душити голіруч. Передувивши всіх цих нелюдів, включно зі вагітними жінками, старими і немовлятами, добра принцеса сказала ніжним голосом, що цим злісним хліборобам пощастило, адже якби вона була принцесою не доброю, а, як би це сказати, злою, то вона б їх не тільки передувивала, але й спалила б у печах. Радіючи черговому торжеству добра над злом, добра принцеса продовжила пошуки злого єдинорога...

У третьому селі, де жителі виявилися такими ж нелюдами, як і в попередніх, тому що теж, як би це сказати, найобурливішим чином не знали місцезнаходження злого звіра, добра принцеса втопила всіх у глибокому колодязі, у тому числі – немовлят, вагітних жінок і старих, тобто знову добилася торжества добра над злом. "А якби я була не доброю, а злою, я б цих нелюдів топила не в чистій криничній водиці, а в сірчаній кислоті!" – думала добра принцеса, продовжуючи путь...

От так принцеса подорожувала королівством у пошуках злого єдинорога, відвідуючи, як би це сказати, населені пункти, у яких домагалася торжества добра над злом. Адже вона була дуже доброю, тому терпіти не могла всілякого зла, через те й знищувала всіх, кого вважала злим, без пощади й жалості. У ході пошуків злого єдинорога добра принцеса відвідала, як би це сказати, сорок вісім сіл і безкомпромісно винищила в них зло разом із населенням...

І от, після того як добра принцеса перевішала на деревах усіх нелюдів (включно із немовлятами, вагітними жінками і старими) зі сорок восьмого села, і продовжила путь, вона нарешті потрапила на ту, як би це сказати, галявину, де лютував злий єдиноріг, тобто на галявину, де злий єдиноріг люто щипав травичку, люто пив воду зі струмка, люто любувався пурханням метеликів і, нарешті, люто спав. Добра принцеса накинулася на злого єдинорога, затоптала його гарними ніжками, загризла його білими зубками й роздерла на клаптики нафарбованими нігтиками. От так добра принцеса, як би це сказати, урятувала батьківщину від злого єдинорога!

Із цього випливає оптимістичний висновок, що добро врешті-решт здобуває перемогу над злом! Але для того, щоб, як би це сказати, здолати зло, добро, як то кажуть, повинне бути з кулаками. Але кулаків замало, тож добру варто озброїтись: ножами, мечами, списами, пістолями, гарматами, танками, бомбардувальниками, авіаносцями, ракетами з ядерними боєголовками тощо. Добро, як би це сказати, має панувати на землі, тож, якщо буде треба, воно повинно мати змогу уколошкати хоч і більшу частину людства заради свого панування. Отут легенді, як би це сказати, кінець, а хто слухав – моло...

– Неправильно ти, друже мій Харитоне, розповів легенду про добру принцесу й злого єдинорога, – перебив таки я, не стримавшись врешті, колегу-герцога. – Мені бабуся цю легенду зовсім не так розповідала.

– А мені мій, як би це сказати, дідусь розповідав саме так, – заперечив супутник.

– От як треба розповідати легенду про добру принцесу й злого єдинорога. Колись в одному чарівному королівстві жила-була добра принцеса. Вона любила природу й дуже засмучувалася, коли хтось мучив і вбивав беззахисних звіряток. Тому вона під страхом страти заборонила своїм підданим знищувати тварин, будь-яких, навіть найнікчемніших.

Те, що мешканцям королівства довелося відмовитися від м'ясної їжі й стати вегетаріанцями – не біда. Біда, що розвелось безліч пацюків, мишей, тарганів, клопів, комарів, бліх і вошей, а винищувати їх не можна було, тому що добрій принцесі їх було шкода. Біда, що в королівстві лютували інфекційні хвороби й епідемії, а лікуватися було заборонено, оскільки в результаті лікування могли загинути маленькі беззахисні бактерії й віруси, а добрій принцесі було жалько цих крихіток. Біда, що розвелось безліч хижаків, яким мало було зайців, кабанів та оленів, і які із цієї причини ввели у свій раціон і гомо сапієнса у власному соку, тобто стали загризати людей; а на винищення хижаків-людоджерів була заборона, бо добрій принцесі було шкода й цих м'ясоїдних "братів менших".

Внаслідок такого природолюб'я доброї принцеси більша частина населення королівства померла від інфекцій, загинула від зубів хижаків, була до смерті заїдена кло-

нами й блохами, або ж просто страчена катами за жорстокість до тварин.

І от одного разу, коли добра принцеса складала черговий указ про милосердя до "братів менших", а саме про заборону вживання глистогінних відварів, тому що бідні глистики, вигнані з людського організму, могли загинути, а вони теж жити хочуть, так само як і ми, – у королівський замок явився доблесний лицар, якого кликали чи то Лапупиндером, чи то Зільгеркукером.

Не встигнув цей витязь увійти в апартаменти доброї принцеси, як вона заверещала: "Обережніше, тарганчика затопчеш!" Доблесний лицар чи то Лапупиндер, чи то Зільгеркукер, здригнувшись, посторонився, аби не задавити носком взуття таргана, що мчався підлогою, і в результаті цього маневру ненавмисно наступив каблуком на непоміченого клопа, а принцеса, на очах у якої відбулося це вбивство "меншого брата", гримнулася в непритомність, розчавивши потилицею павучка, а лівим ліктем личинку молі.

Коли придворні привели добру принцесу до тями, вона зі слізьми на очах лася дорікати чи то Лапупиндерові, чи то Зільгеркукерові за безсердечне лиходійство. Про те, що сама вона мимоволі вмертвила двох "братів менших", їй не повідомили, щоби не збільшувати прикрості. Доблесний лицар чи то Лапупиндер чи то Зільгеркукер виразив каяття у своїй незграбності, котра привела до смерті безневинного створіння. Оскільки добра принцеса бачила, що вбивство клопа було випадковим, ненавмисним, не спланованим заздалегідь, то будучи дівчиною справедливою вона не стала кликати ката, аби притягти з його допомогою Лапупиндера або Зільгеркукера до

кримінальної відповідальності за душогубство, а обмежилася докором.

Покінчивши із цією неприємною історією, добра принцеса, почухуючи свою вошиву зачіску, поцікавилася, що привело лицаря до її замку. "О, добра, тьху, принцесо, тьху, Хризільдо, тьху, – викликнув доблесний Лапупиндер чи то Зільгеркукер, щомиті відпльовуючись від мошок, яких роїлося в замку безліч і котрі залітали до рота, – страшні, тьху, речі, тьху, відбуваються, тьху, в нашім, тьху, королівстві, тьху!" – "Ох, невже яка-небудь зла людина нещадно загризла беззахисну п'явку?!" – злякалася, сплеснувши руками, добра принцеса. "Ні, тьху, добра, тьху, принцесо, тьху, – відповідав, відхаркуючись та відпльовуючись, лицар, – у королівстві, тьху, з'явився, тьху, злий, тьху, єдиноріг, тьху, який, тьху, уже заколов, тьху, рогом, тьху, і затоптав, тьху, копитами, тьху, жителів, тьху, сорока восьми, тьху, сіл, тьху, так що, тьху, деякі з потерпілих, тьху, померли, тьху, а інші, тьху, стали, тьху, каліками, тьху. Треба, тьху, терміново, тьху, вживати, тьху, якихось, тьху, термінових, тьху, заходів, тьху!" – "Ох, так-так, потрібні термінові заходи, – виклинула добра принцеса, почухуючи сідницю, вкушену блохою, – адже бідненькому єдинорогові загрожує смертельна небезпека: розлютовані селяни можуть його навіть убити! Треба негайно рятувати тварину! Які люди жорстокі до звіряток! Невже вони не розуміють, що єдиноріг не винний у тому, що він такий агресивний, адже агресивність – уроджена якість єдинорогів, а єдиноріг не винний у тому, що він народився саме єдинорогом, а не метеликом наприклад, тому приречений бути агресивним! Єдиноріг не винний у тому, що він єдиноріг, так само, як вовк не винний у

тому що він вовк, блоха – у тому що вона блоха, п'явка – у тому що вона п'явка, глист – у тому що він глист, бактерія – у тому що вона бактерія, вірус – у тому що він вірус... А якщо вони в цьому не винні, то як же можна їх винищувати й кривдити! Де ж справедливість і милосердя?! Я сама виїду на місце події, щоб особисто рятувати й захищати бідну тварину від розлютованих калік!"

Лицар Лапуниндер або Зільгеркукер спробував був відговорювати добру принцесу від цієї смертельно небезпечної справи, але в процесі відмовляння до його рота впурхнуло, уповзло й заплигнуло стільки комах, що вони забили його дихальні органи. Лицар задихнувся й відразу помер. Добра принцеса і її придворні призвичаїлися розмовляти не розтуляючи вуст, як професійні червовомовці, а доблесний Лапуниндер чи то Зільгеркукер червовіщати не вмів, а говорив, роззявляючи рота, за що й поплатився: не зумів вижити в густо насиченому "меншими братами" приміщенні. Добра принцеса звичайно ж засмутилася, що пішов із життя ще один живий організм, і наказала підданам поховати лицаря з почестями, а сама, не гаяючи часу, підхопилася на коня й поскакала рятувати злого єдиного рога.

Не один день витратила добра принцеса на пошук люті тварини, але врешті-решт виявила його на мальовничій галявинці, і відразу, не покладаючи рук, кинулася захищати живу істоту від недобитих селян. Вона так клопотала в цій боротьбі за збереження живої природи, що в турботах навіть не помітила, як злий невдячний представник живої природи люті її проштрикнув рогом і затоптав ратицями. Недобиті селяни, побачивши на-

стільки сумну кончину доброї принцеси, відразу нещадно уколошкали люту тварюку.

Сумний народ життєрадісно поховав добру принцесу (тобто те, що від неї залишилося) й із ентузіазмом заходився винищувати хижаків-людоджерів, пацюків, мишей, клопів, бліх, вошей та інших шкідливих тварин, зайнявся лікуванням і санітарією, що призвело до загибелі великого поголів'я бактерій, вірусів, глистів... У результаті таких дій, а також уведення в раціон м'ясних страв, здоров'я народу помітно покращилося, епідемії припинилися, смертність серед людей суттєво скоротилася, і королівство почало благоденствувати. От так зло в тому королівстві здобуло перемогу над добром! Із чого випливає песимістичний висновок, що зло невикорінне! Отут легенді кінець, а хто слухав – моло...

– А я наполягаю, як би це сказати, на правильності мого варіанта легенди про добру принцесу й злого єдинорога, – перебив мене герцог Харитон.

– Наполягай, наполягай, може, буде на полі гай, – миттєво скаламбурих я, як на мене – досить дотепно.

– Ні, питання, як би це сказати, принципове, – казав напарник, беручи в руки футляр із телескопічним списом, – варіанти легенди в нас різні, значить – чийсь правильний, а чийсь – помилковий. Я говорю, що, як би це сказати, правильний – мій.

– А мені мій варіант більше подобається, – відповідав я, теж намагаючи футляр зі зброєю. – З'ясуємо істину старим лицарським способом.

– Так, друже мій Річарде, розв'яжемо цю, як би це сказати, проблему по-лицарськи, – погодився герцог, виймаючи з футляра складений спис.

Я теж дістав із футляра спис і натиснув на його кнопку; спис під тиском внутрішньої пружини став розсовуватися, а коли розсунувся до максимальної довжини, характерне клацання дало зрозуміти, що він міцно зафіксувався в такому розсунутому стані. Зі списом колеги Харитона, звичайно, відбулася аналогічна метаморфоза. Ми оснастили наші списи тупими гумовими наконечниками для запобігання травм і каліцтв, скинули з коней на землю зайвий тягар: рюкзаки, намети тощо, роз'їхалися по дорозі в різні боки, розвернулися один до одного, узяли зручніше щити й списи, і наш мінітурнір, що виконував роль жереба, почався.

Опустивши забрала, ми помчалися назустріч один до одного. Гумовий наконечник Харитонова списа чиркнув по моєму плечі, мій спис ковзнув по щиту герцога, але ми обоє утрималися в кульбаках і знову роз'їхалися. У другий раз мені не пощастило: спис напарника з розгону вперся в мій щит і вибив мене із сідла, а мій лише злегка зачепив шолом Харитона.

Будучи скинутим на землю, я за лицарським звичаєм змушений був сказати, що герцогський варіант легенди про добру принцесу й злого єдинорога більш правильний, хоча мій варіант мені як і раніше подобався більше. Приклад того, як іноді наші звичаї змушують нас суперечити переконанням.

Коли я після падіння піднімався на свого Синеуса, сонце на мить закрило щось велике, а потім по землі убік колгоспу поповзла розгониста тінь.

Ми з герцогом підняли погляди в небо.

Це летів дракон.

Ми замилювалися його польотом: гарне видовище.

Віддаляючись до обрію, крилатий ящір зменшувався в розмірах згідно із законами перспективи, а коли став на кшталт комарика, над колгоспом, будови якого вже даленіли, почав заходити на посадку.

— Цікаво, що драконові в колгоспі, як би це сказати, знадобилося? — сказав колега Харитон, складаючи спис.

— Дракони, напевно, теж уживають у їжу м'ясо єдинорогів, — припустив я. — А колгосп "Під прапором арістотелізму", куди ми прямуємо, — єдинорогарський.

— Логічно. А я от усе думаю, — продовжив говорити герцог, підбираючи із землі намет і рюкзак, — чому це в казках і деяких легендах дракони, як би це сказати, дихають вогнем? Насправді ж ніякі тварини вогнем не дихають. Так звідки ж пішла ця небилиця, начебто дракони вогнедишні?

— Я колись читав у газеті "Вечірній Жорикбург" статтю щодо цієї теми, — відповідав я. — Там один професор, прізвище не пам'ятаю, викладав свою гіпотезу походження цієї омани. Він писав, що як і в інших тварин, як і в людини, у дракона в шлунку й у кишечнику іноді накопичуються біологічні гази, які час від часу виходять назовні або через задній прохід при пуканні, або через рот у вигляді відрижки. А біологічні гази, як відомо, горючі, і, приходячи в зіткнення з відкритим вогнем, миттєво спалахують. Отож, можливо, колись у стародавні часи якийсь дракон відригав гази, а перед його дзьобом випадково виявився вогонь, наприклад, — тліюча гілочка, і гази, що виходили із його пащі, на мить спалахнули, а яка-небудь людина це побачила і стала усім розповідати, що дракони дихають вогнем. Так і виникла омана. А якби в той час тліюча гілочка була не перед дзьобом, а під хвостом, і дракон не ри-

гнув, а пукнув, то напевно в казках і легендах фігурували б не вогнедишні, а вогнепугаючі дракони!

– Це було б, як би це сказати, смішніше! – хихотнув герцог Харитон...

Незабаром ми слідом за драконом прибули в колгосп "Під прапором арістотелізму"; у колгосп, який спеціалізувався на виробництві м'яса й молока єдинорогів; у колгосп, у яким працювали жителі трьох найближчих сіл: Комахолупів, Цуценського й Кубічних Буряків, а також один незвичайний житель із пригорода столиці.

У колгоспі нас зустріли радо.

Доярки, скотарі та інші колгоспники на чолі з головою колгоспу Уляною Карпівною Ганчірочкою, жіночкою що називається бойовою, активною й досить симпатичною, організували для нас бенкет із концертом колгоспної самодіяльності.

А поки той бенкет готувався, сама Уляна Ганчірочка провела для нас екскурсію колгоспом.

Ми з герцогом оглянули всі єдинорігівники (приміщення для єдинорогів називаються єдинорігівники, як для корів – корівники), помилувалися процесом годівлі й доїння цих однорогих парнокопитних (годували їх сіном, а доїли за допомогою доїльних апаратів – прогрес!), побували в "дитсадках", де втримувалися ще безрогі телята, схожі на лошат...»

(Отут Автор Терентопського, м'яко висловлюючись, епосу, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, не може стриматися, аби знову не вискочити з коментарем у

дужках, коментарем щодо єдинорогів.

Із приводу походження терентопських єдинорогів у тамтешніх учених-єдинорогознавців існують різні гіпотези.

Більшість учених вважає, що в доісторичні часи єдинороги населяли майже всенький Старий Світ, тобто Африку і Євразію, крім, хіба тільки, арктичних областей. Тоді, мовляв, вони й забрели зі Східної Європи крізь чарівний прохід у ті землі, які згодом стали Терентопською країною.

В античні часи, мовляв, у Європі єдинороги вимерли, чи то через епідемії, чи то внаслідок полювання на них людей та інших хижаків.

Давньогрецькі авторитети (серед яких найавторитетніший – Арістотель, якого навіть Чарльз Дарвін уважав кращим біологом усіх часів і народів) писали про африканських й індійських єдинорогів як про тварин цілком реальних.

Втім, давньоримський літератор Гай Юлій Цезар (який жив на два століття пізніше за Арістотеля, і, як всім відомо, у вільний від літературної праці час підхалтурював диктатором та полководцем), повідомляє про єдинорогів Герциніанського лісу, що в Германії, у своїй книзі «Записки про Гальську війну». З чого можна припустити, що в затишних куточках Європи єдинороги могли дожити до нашої ери, навіть до середніх століть. Але, врешті-решт, в Європі їх не залишилося.

В Африці ж та Індії вони ще якийсь час жили, але, очевидно, до XVIII сторіччя зникли й там. А в Терентопії збереглися...

Так, повторює Автор, вважає більшість терентопських зоологів.

А от дримпельзябський філософ Парменід Іванович Ссавець (автор, крім іншого, широковідомої в дуже вузьких колах виданої за власний кошт монографії «Трансцендентальні аспекти колупання в носі»), що заробляв на життя дегустатором на Дримпельзябській тютюновій фабриці, а філософські праці писав у вільний від паління час, висунув іншу, дуже оригінальну гіпотезу.

На його думку, у Великому Світі ніколи не було справжніх єдинорогів, а також драконів і грифонів. Там ці чудовиська існували, мовляв, лише в уяві фантазерів і в складених ними казках, легендах, притчах... Що ж стосується терентопських єдинорогів, драконів і грифонів, то вони, мовляв, є породженням Окраїнних Земель. І породили, мовляв, Окраїнні Землі цих чудовиськ після того, як Мирополк Романтик зробив Терентопію романтичним лицарським королівством; і породили, мовляв, для того, щоб романтичне лицарське королівство мало чарівний біологічний антураж.

За цією гіпотезою виходить, начебто Окраїнні Землі породжують мутантів свідомо; начебто Окраїнні Землі — це якась інтелектуальна творча субстанція, на кшталт океану планети Соляріс із фантастичної повісті Станіслава Лема.

Терентопські вчені взяли на глум цю гіпотезу Парменіда Ссавця, приліпили до філософа образливе прізвисько «фантаст», а деякі навіть, указуючи на його професію, глузували, що «він обкурився», однак надати переконливих доказів його неправоти поки не змогли.

Парменід же Ссавець на захист своєї теорії казав, що в терентопських літописах та інших документах єдинороги, грифони та дракони згадуються лише з часів Мирополка

Романтика, і немає жодних паперів, де б доводилося, що вони існували у Терентопії раніше. Опоненти ж йому заперечували, що це пов'язано з тим, що літописи домирополківських часів колись зникли, залишилися лише згадки, що такі літописи були, але невідомо, чи фігурували у них ті так звані чудовиська. От якби, мовляв, ті літописи збереглися до нашого часу, або раптово відшукалися, то, можливо, у них виявилися б згадки про єдинорогів, грифонів і драконів, що мешкали у країні і до часів Мирополка.

Терентопські зоологи (принаймні більшість із них) зараховують єдинорогів до роду конячих антилоп (*hippotragus*) із родини порожнисторогих (*bovidae*). Як і всі рогаті ссавці (окрім носорогів), єдинороги є парнокопитними, на відміну від коней, на яких трохи схожі, але які є непарнокопитими. Споконвічно, вважають деякі зоологи, це були дворогі антилопи, але оскільки роги розташовувались на їхній голові занадто близько один до одного, то в процесі еволюції вони сплелися й зрослися в один прямий гвинтоподібний ріг.

Споконвічні дикі єдинороги відрізнялися агресивністю, злістю; побачивши людину приходили у люті і прагнули заколоти її довгим і гострим рогом, який мали звичку точити об камені й дерева. Тому для людини зустріч із цими травоядними була не менш, а мабуть і більш небезпечна, ніж зустріч із хижаками. Втім, дикі єдинороги трималися віддалено від людського житла, тому, аби стати їхньою жертвою, людина повинна була сама забрести в ту глухомань, де вони жили.

Спроби приручити й одомашнити єдинорогів не приносили успіху, поки за це діло не узявся згадуваний у

цих писаннях маг Гектор Манюня. В 1738 році він за допомогою якихось чаклунських технологій перетворив пару диких лютих єдинорогів на смирних, добродушних тварин. Від того самця й тієї самиці й пішли всі нинішні домашні єдинороги.

Що ж до решти, небезпечних для людини, то їх чарівник своїми заклинаннями перемістив у Раптову пущу і зачарував той регіон таким чином, щоби вони із цього лісу ніколи не виходили, просто не бажали виходити.

Те ж саме він зробив і з небезпечними хижаками: грифонами, вовками, ведмедями. З тих пір Раптовий ліс – а це величезний масив, що розкинувся на сотні квадратних кілометрів, – є заповідником для диких єдинорогів та великих хижаків; за своєю волею ці тварини, небезпечні для людей, завдяки чаклунству Гектора Манюні, яке продовжує діяти, хоча самого мага вже давно немає на світі, із цього лісу не виходять. За межами Раптової пущі ці животини опиняються всупереч своїй волі, коли їх відловлюють для зоопарків.

Саме в Раптовій пущі були виловлені дикі єдинороги Трістан та Ізольда, вовчиця Гертруда, грифони Барсик і Мурзик, ведмеді Бурмило, Ласунчик і Карохутрий, що жили нині в Королівському зоопарку (зрозуміло, клички їм підібрала королівська родина). Мисливці, які бажають полювати на єдинорогів, вовків, грифонів і ведмедів, можуть це робити тільки в Раптовій пущі, і тільки під чуйним контролем мисливствознавців, котрі стежать аби у результаті полювання не був порушений природний баланс.

Зрозуміло, усе вищесказане стосується тільки диких нерозмовляючих тварин; розмовляючі мутанти, будучи звіроподібними за формою, але людиноподібними за духом,

могли, як і люди, жити скрізь де бажали; на них чаклунство Гектора Манюні не поширювалось.

Так, наприклад, у Жорикбурзі жив розмовляючий єдиноріг Буцефаленко, який заробляв на сіно насущне тим, що перевозив у візку пасажирів, тобто по суті працював рикшею; він називав свій візок «екологічним таксі», а себе – «екологічним таксистом».

А у Свистоніздринську – розмовляючий вовк Вольф Канісович, що працював кінологом.

А в Задвірполі – розмовляючий грифон Арістейчук – працював актором кіностудії «Задфільм»: знімався в ролях грифонів.

А в Манюнинську – розмовляючий ведмідь Юхим Берчук – працював директором Манюнинського міського зоопарку...

Напевно і диких нерозмовляючих драконів Гектор Манюня своєю магією переселив би в Раптову пущу (може і спорудивши там для них печери), позбавивши бажання виходити та вилітати з того величенького лісу, якби до того часу їх не винищили терентопські лицарі. А дракони розмовляючі добре уживалися з людьми, не становили для них загрози, тому нікого не турбувало, що їхні житла-печери знаходяться на околиці нової столиці (втім, коли сталися ці чарівні дії Гектора Манюні, Жорикбурга ще не було).

Смирних, безпечних єдинорогів, отриманих у результаті чаклунства Гектора Манюні, терентопці стали розводити як свійських тварин. За допомогою селекції були виведені різні породи: їздові, ваговози, м'ясні, молочні й декоративні, зокрема – карликові, кімнатні... Втім, і карликові єдинороги були не такими дрібними, як на картині Рафаеля Санті «Дама з єдинорогом», де непарнороге

парнокопитне розміром з болонку сидить на ручках молоді жінки. Ні, терентопські карликові ростом з поні, і їх не дуже-то потримаєш на ручках.

Крім іншого, одомашнені єдинороги використовувалися в сільськогосподарських роботах. Зробивши таке з єдинорогами, Гектор Манюня як би дав позитивну відповідь на задані в Біблії питання: «Чи захоче єдиноріг служити тобі й чи переночує біля ясел твоїх? Чи можеш мотузкою прив'язати єдинорога до борозни, і чи стане він боронити за тобою поле? Чи понадієшся на нього, бо в нього сила велика, і чи надаси йому роботу твою? Чи повіриш йому, що він насіння твоє поверне й складе на тік твій?» (Вітхий Завіт, Книга пророка Іова, розділ 39).

Колгосп «Під прапором арістотелізму», як уже повідомлялося, спеціалізувався на розведенні єдинорогів м'ясо-молочних порід. М'ясо й молоко цих непарноногих парнокопитних не тільки смачні, але й цілющі, тому єдинороги на м'ясо-молочному ринку країни трохи «потіснили» корів, однак повністю «витиснути» не змогли, тому що яловичина й коров'яче молоко все-таки дешевше єдинорожини й молока єдинорогів...

— Яке блюзнірство, який цинізм — робити з єдинорогів ковбаси й котлети! — вигукує вражена Права півкуля авторського мозку. — Єдинороги — це ж... це ж... Ми говоримо — єдинороги, маємо на увазі — чарівна романтика; ми кажемо — чарівна романтика, маємо на увазі — єдинороги... І їх — на бойню?!! На м'ясокомбінат?!! На ковбаси й котлети?!! Та це просто святотатство!!! Цинізм хижаків!

— Не кипи, не кипи, мій розум обурений, — говорить мозковій півкулі Автор. — Для нас єдинороги є істотами романтичними, тому що ми їх ніколи не бачили (ілюстрації

до казок і мультики не беремо до уваги), а для терентопців єдинороги — звичайна велика рогата худоба, тому — не більш романтичні, ніж корови... Для індусів, які вважають корів священними тваринами, поїдання яловичини є блюзнірство й святотатство, а ми — європейці — пожираємо корів аки вовки (вегетаріанців знов таки не беремо до уваги), не вважаючи це чимсь ганебним. Так і отут. Втім, і в Терентопії є вегетаріанці, які виступають проти вживання в їжу єдинорогів й інших «менших братів». Однак, більша частина тамтешнього народу з апетитом лопає смачні страви з єдинорожини.

Чому цей колгосп носить назву «Під прапором арістотелізму»? Напевно тому, що Арістотель згадав у своїй праці «Історія тварин» про єдинорогів як про реально існуючих звірів. Правда він назвав їх однорогими індійськими баранами, тоді як вони більш схожі на коней, ніж на баранів; але оскільки він їх ніколи не бачив, то можна пробачити великому вченому таку неточність.

У веселій епопеї «Гаргантюа та Пантагрюель» дотепного Франсуа Рабле зокрема сказано, що під час морської подорожі Пантагрюель придбав на острові Медамоті трьох єдинорогів: темно-рудого самця й сірих у яблуках самиць (четверта книга, розділ другий). Там же купив фантастичного звіра таранда — гіллястороге непарнокопите, схоже на оленя, але таке, що володіє дивною здатністю змінювати колір, як хамелеон або восьминіг.

Цікаво, що продав цю дивину чоловік з України, де ці таранди, мабуть, жили й де він, мабуть, одного з них зловив. Тобто Рабле не написав так прямо «з України», а повідомив, що продавець був «із області гелонів». Але коментарі, довідники й енциклопедії роз'яснюють, що

область, де жили скіфи племені гелонів, перебуває у низов'ях Дніпра, тобто на теренах України. Звідки були походженням єдинороги, Рабле не уточнює. Може, звідти ж?

«Я люблю Рабле», – казав герой роману «Жак фаталіст і його пан», написаного дотепним філософом Дені Дідро. Автор Терентопських хронік може повторити від себе ці слова.

Але повернемося до мемуарів Річарда Неголеного.)

«– Коли ми під'їжджали до вашого колгоспу, Уляно Карпівно, нас обігнав летючий дракон. Здається, він приземлився десь тут? – запитав я в голови колгоспу, коли ми оглядали молокозавод, де з молока єдинорогів виготовлялися сир, сметана, кефір, ряжанка, йогурт і таке інше.

– Це Щелепенко, наш колгоспний пастух, – відповіла голова Ганчірочка. – Я вас познайомлю.

– Дракон працює, як би це сказати, пастухом у колгоспі?! – здивувався разом зі мною герцог Харитон.

– Звичайно. А ви хіба не знали? Про це преса спочатку багато писала, як про сенсацію. Були статті й в "Королівській правді", і в "Календарі єдинорогознавця", і в "Долі з маком", і в "Побитті байдиків", і в "Мандрівнику-надомнику", і в "Свіжегнійопольському стахановці", і в "Захопливому драконознавстві", і в "Буряківництві та гної", і в інших виданнях, – сказала симпатична й енергійна жінка, керівник колективного господарства. – Був час – отут кореспонденти так і шустали, заважали працювати. Невже ви про це не читали?

– Та я, знаєте, пресу, як би це сказати, не регулярно... – відповідав герцог. – То турніри, то, як би це сказати, по-двиги, то інші лицарські справи...

— А я тільки "Вечірній Жорикбург" передплачую й "Лицарезнавство", — зізнався я.

— Це дуже зручно, коли пастухом працює дракон, — пояснювала голова колгоспу. — Раніше, бувало, відіб'ється єдиноріг від череди й пастухам доводиться годинами його шукати. А дракон відразу злетів у небо, оглянув зірким поглядом ландшафти, побачив відищенця, спікірував, завис над ним і, ляскаючи крилами, швидко пригнав назад у череду, за лічені хвилини. У колишні часи, бувало, єдинорогокради підпоювали або зв'язували пастухів й вводили єдинорогів. А до дракона єдинорогокради й близько не підходять, бояться. Він у нас працівник строгий, уважний, принциповий, непідкупний; у такого дзуськи єдинорога уведеш... От тільки останнім часом він сумний і дратівливий. Через те, що яйце украли. Про це в пресі... Втім, ви пресу не...

— От ми саме й займаємося, як би це сказати, пошуками цього яйця, — перебив її герцог...

Так, за п'ять хвилин ми зустрілися біля колгоспної контори з тим драконом Щелепенком. Щелепи в нього значні, зубасті. Вигляд у крилатого ящера дійсно був похмурий. Коли голова Ганчірочка відрекомендувала нас йому, дракон байдужо хитнув дзьобастою пикою й буркнув: "Ага".

— Вони шукають твого малюка, — додала Уляна Карпівна.

— Але поки не знайшли, — здогадався невеселий дракон.

— На жаль, поки — ні, — підтвердив герцог Харитон, розгортаючи папір, на якому був зображений організатор викрадення. — Ви, випадково, не зустрічали цю, як би це сказати, людину? Не знаєте, де він...

– Якби цей мерзотник мені попався, якби я знав, де він перебуває, я б його, заразу таку... Загалом, ваша допомога тоді б не знадобилася, – прогарчало шорстке чудовисько, злісно зиркнувши на портрета.

– А, ви вже бачили цей малюнок, – припустив я.

– Цю картинку намалював мій шурин. У мене теж є копія, – сказав Щелепенко...»

(На додаток до всього, що сказала про Щелепенка голова колгоспу «Під прапором арістотелізму», Автор Терентопського так званого епосу повідомляє у дужках, що зарплату крилатий пастух отримував у колгоспі не стільки грошми, скільки молоком та м'ясом єдинорогів.

Ці джерела м'яса доставляються з колгоспу в міста у живому вигляді, за допомогою вантажівок-скотовозів. У містах же є заклади, де відбуваються перетворення. Причому (в це важко повірити) ці перетворення стаються без застосування магії! Перетворення живих істот на продукти харчування чи сировину для продуктів. Мова про бійні й м'ясокомбінати.

Але й у самому колгоспі була бійня, аби забезпечувати й колгоспників цією смакотою. І таке м'ясо їли не тільки Щелепенко з його дружиною Агнесою, але й інші дракони, яких вони пригощали, зокрема й Інокентій Карлович.

Пам'ятаєш, безцінний читачу, у третьому розділі цих хронік було таке речення: «За пару годин, коли Інокентій Карлович, пообідавши маринованими жабами й паштетом із печінки єдинорога, вийшов із печери з мольбертом і фарбами, до нього наближався вершник із білим комаром на щиті»? Тепер ти знаєш, хто Інокентієві Карловичу дав єдинорожачу печінку, із якої він виготовив той паштет. А жаб Інокентій Карлович сам ловив.)

«Тим часом на майдані неподалік від колгоспної контори вже були накриті столи, що ломилися, як висловлюються письменники, від усяких смаколиків, виготовлених із м'яса й молока єдинорогів, а також із овочів, фруктів, круп і зелені, вирощених на присадибних ділянках у селах Комахолупах, Цуценському й Кубічних Буряках. Крім наїдів, були й напої, у тому числі, звичайно, і алкогольні, теж, переважно, місцевого виготовлення.

Загалом, ми з герцогом Харитоном, відклавши зброю й зброю, щоби вони нас не сковували, і колгоспники (включно із драконом) на чолі із чарівною Уляною Ганчірочкою, по черзі виголошуючи тости, випивати й закушувати.

Крім тостів за наше з герцогом здоров'я та взагалі на честь терентопського лицарства, були й на тему єдинорогарства. Ну там "за підвищення надоїв", "за збільшення поголів'я", "за м'ясистість", "за соковитість пасовищ" тощо. Один скотар навіть запропонував випити за збільшення кількості єдинорожачого гною, бо ця речовина, як всім відомо, є добрими добривами, але на нього зашикали, мовляв, тема гною не для застілля, вразливу людину від одного цього слова при поглинанні їжі може знудити.

Без відриву від бенкету відбувався концерт колгоспної самодіяльності.

Пам'ятаю, якась колгоспниця, зі значними грудьми, читала напам'ять із виразом вірші сучасного терентопського поета Франческо Губанедурського. Чотири рядки навіть відклалися в моїй пам'яті:

*Твій вигляд очі нестить, істина така.
Твій вигляд очі нестить, сумнівів немає.
От так і курка нестить хробака,
Коли сокирой дзьоба розтинає.*

*Хтось пухнатовусий, акомпануючи собі на бандурі,
співав "Думу про лицаря Явтуха Мисочку".*

*Чотири скотарі чимдуж станцювали запальний гопак.
Але це був найдивніший гопак з усіх, що я бачив. Адже ви-
конувався він не під мелодію справжнього гопака, а під
звуки "Танцю маленьких лебедів" Петра Чайковського. Бо
акомпанувало танцеві місцеве радіо, а по ньому в ті хвили-
ни трансливали саме музику балету "Лебедине озеро",
тож вибирати не доводилось. На безриб'я й рак риба, а на
безгопаччя й танок лебеденят гопак.*

*Зоотехнік Каленик Ганчірочка зіграв інструментальну
сюїту для цебер, горщиків, бочки й інших ударних
інструментів, що той музичний твір склав особисто.*

*Невеликий колгоспний хор виконував колгоспно-
єдинорогарські частівки, кантату "Арістотель і тепер
живіше за усіх живих" (музика й слова завідувача клубу в
Кубічних Буряках – Ничипора Великецабе), "Баладу про
доблесного лицаря Адама, злого дракона та гарну даму" й
інших пісень...*

*Мабуть, читач пам'ятає, що й ми з герцогом Хари-
тоном дорогою до колгоспу співали дуєтом цю баладу.
Але, сказати по правді, вокалісти з нас ніякі, тож спів
наш був поганий. Ну, напевно, якби в нас були слухачі, то
вони не померли б, як дракон і лицар Адам від співу Єви у
тій баладі, але витримати наші горлання без затуляння
вух долонями їм, мабуть, було б важко. Це я кажу для то-
го, аби читач побачив, що автор цих мемуарів є людиною*

справедливою і самокритичною. А от колгоспні хористи, хоч теж напевно не мали музичної освіти й були аматорами, співали набагато краще, тож ми слухали їх із задоволенням.

Під кінець цього гастрономічно-естрадного заходу, коли була вжита достатня кількість алкоголю, навіть голова колгоспу Уляна Ганчірочка не стрималася й теж продемонструвала номер художньої самодіяльності: станцювала жагучий стриптиз, який дуже сподобався всім мужчинам, за винятком зоотехніка Каленика Ганчірочки, який був чоловіком голови й поривався її зупинити, так що двом скотарям довелося його схопити за руки й тримати, щоби не нашкодив мистецтву...

Коротше кажучи, той вечір в єдинорогарському колгоспі пройшов дуже славно, якщо не рахувати дрібного інциденту із драконом.

Інцидент стався посередині банкету з вини бананової наливки.

Після випитих п'яти склянок комахолупинського самогону герцог Харитон раптом потягся до пляшки з банановою наливкою. Я намагався його відговорити від пиття цього напою, переконував, що змішування самогону з бананівкою може дати непередбачений ефект, нагадував про аналогічний випадок із колегою Аркадієм... Але герцог був уже настільки, так би мовити, веселим, що не слухав моїх аргументів, а хлюпнув у склянку цю бананівку й із ентузіазмом висмоктав...

І саме тоді хор заспівав баладу про лицаря Адама й злого дракона...

Коли ж хор замовк, колега Харитон, незважаючи на присутність за столом дракона-пастуха, під впливом

запаморочливої самогонобананової суміші й героїчної балади, зненацька загорлав нетверезою пелькою іншу пісню:

*Дайте-но дракона в руки,
Я йому влаштую муки:
Вирву хвіст, поб'ю всю пику,
Крилам біль завдам великий.
Я драконів не люблю,
Всіх сміливо погублю.
Не люблю драконів морди,
Знищу всіх драконів гордо!*

Цю пісеньку ще в сімнадцятому столітті склав лицар Євламій Крутозадий. Мова в ній, звичайно, про нерозмовляючих драконів, страшних, злісних, небезпечних, диких, а не про нинішніх розмовляючих. Однак ця давня пісня обурила розмовляючого дракона Щелепенка, і шорстке чудовисько, у якого від обурення аж крила сторчма встали, клацаючи страшним дзьобом і ворушачи пазурами, заревло:

— Знищити усіх драконів?!!

— Це всього лише пісня, — ялася його заспокоювати голова колгоспу. — Із пісні ж слова не викинеш. Пан лицар не мав на увазі нинішніх драконів.

— Це мерзенна, образлива, підла пісня! Я не потерплю подібних образ! Нехай просить вибачення за ці слова, що принижують усіх моїх одноплемінців! — гарячився ящір-пастух, загрозово підступаючи до нас із Харитоном.

Що було причиною настільки бурхливої його реакції на антидраконську пісеньку? Та обставина, що в нього викрали яйце? Або те, що він випив дві склянки наливки з

чорної смородини, не за власним бажанням, а під тиском колгоспної громадськості? (Хоча, як на мене, для такої громадини дві склянки наливки – однаково як для людини два наперстки пива). Або він за натурою забіяка? Або усе разом? У ту мить я почувався дуже незатишно, тим більше що ми з герцогом були без зброї й без зброї. Герцог же, якого під впливом вищезгаданих факторів "на подвиги потягнуло", замість того аби вибачитися за безтактність, збільшив інцидент, запропонувавши драконові:

– Іди в дупу!

– Куди?!! Куди ти мене послав?!! А ну повтори!!! – усе сильніше розпалювався Щелепенко, нависнувши над беззбройним герцогом страшною дзьобасто-зубасто-пазуристою громадиною.

Його пазурі дряпнули по столі, аж друзки полетіли. Колгоспники сполотніли...

І отут я виявив кмітливість і жартом розрядив обстановку.

Я викликнув:

– Це анекдот!

– Анекдот? – перепитало чудовисько.

– Так, мій колега почав був розповідати анекдота, але зміркував, що за столом такі жарти недоречні, замовчав, не доказавши, а ви не так його зрозуміли.

– Який анекдот? – уточнював дракон.

– Ну... – продовжив імпровізувати я. – Хоча він для застілля не підходить... От який: "Іди в дупу, моє золотце!" – запросив ніжним голосом кохану у своє житло закоханий глист.

Колгоспники зареготали. Мовляв, "а дійсно, для когось дупа, а для глиста житлоплоща".

— А що стосується тієї давньої пісні, то я за колегу й за всіх лицарів висловлюю жаль, що в ній такі неповажні стосовно драконів слова, — остаточно задушив я цей конфлікт, затискаючи долонею рот Харитона, котрий намагався щось додати.

— Жаль прийнятий, — сказав пастух Щелепенко й відступив.

— Лицарі не шкодують часу й сил, щоби розшукаати твоє маля, а ти на них як на ворогів кидаєшся, — прошепотіла йому Уляна Ганчірочка.

— От його й украли такі ж дракононенависники, як той, хто склав цю мерзенну пісню, — буркнув трохи збентежений ящір. — А взагалі ви праві. Я після того викрадення весь на нервах... Вибачте, але не можу я з вами веселитися... Піду попрацюю.

Дракон потупав убік єдинорігівників, а бенкет тривав...»

(— Знову причиною того, що лицаря «на подвиги потягнуло», стало пиття бананової наливки, як і у випадку з лицарем Аркадієм, на початку цих хронік, — зауважує Права півкуля авторського мозку. — Невже в Терентопії ростуть банани, та ще в такій кількості, що бананові наливки — звичайний напій терентопців?

— Банани там, звісно ж, не ростуть — не той клімат, однак є звичайною їжею жителів королівства, — починає пояснювати Автор. — Частина бананів завозиться в Терентопію з Харкова, де їх купують місцеві комерсанти, а частина бананів, причому — більша частина, значно більша, виготовляється за допомогою магії. Про що, до речі, я вже мимохідь прохопився у щосі «Державні Двері», тож твоє

тут, Права, здивування, показує, що там ти пропустила те прохоплення повз звивини.

– Із цього місця – детальніше, – просить півкуля Ліва.

– Колись, в тисяча дев'ятсот сімдесят четвертому році, тобто ще в ті часи, коли навіть у Харкові банани були великою рідкістю, великодрібкинський (тобто з міста Великі Дрібки) чарівник Олесь Опудало, перебуваючи у Великому Світі під виглядом працівника овочевої бази, спробував банан, і смак цього тропічного плоду так йому сподобався, що він поставив собі за мету придумати чарівний спосіб виготовлення такої смакоти в Терентопії. Опудало – це в даному випадку не прізвисько, а прізвище; люди ж не винуваті, що їм від предків дістаються потішні й навіть образливі фамілії. Як наголошує перше речення повісті «Світла особистість» Іллі Ільфа та Євгенія Петрова: «Немає жодного гидкого слова, яке не було б дано людині в якості прізвища». Наприклад, серед лицарів Напівкруглого Столу у ХІХ сторіччі був навіть такий собі граф Персіваль Гнатович Срака.

– Тьху, яке непристойне слово ти застосував! – вигукує Права півкуля. – Читача з тендітною душевною будовою воно може пожолобити!

– На це я тобі, Права, відповім словами дотепного француза Дені Дідро щодо застосованого ним аналогічного «непристойного» висловлення, конкретніше – цитатою з його роману «Жак фаталіст і його пан», що той твір, як на мій смак, є одним з найвеселіших та оригінальніших у світовій літературі. Отож, із приводу використання у красному письменстві «приперчених» слівцець Дідро написав так: «Дорогий читачу, пробач мені безпосередність

цього вислову і погодься, що тут, як і в безлічі інших добрих оповідань... пристойне слово зіпсувало б усе».

Отже, кілька місяців Олесь Опудало чаклував над бананом, прихопленим із Великого Світу для дослідів, та іншими плодами, місцевими, і врешті-решт відкрив формули перетворень на банани груш, динь і навіть цукрового буряка. Найсмачніші банани утворювалися із динь. Із однієї дині виходило від дев'яти до двадцяти трьох бананів, залежно від величини дині й щільності бананів.

В 1992 році Олесь Опудало передав чарівний секрет виробництва бананів своєму учневі – молодому магові Левку Глечику (прізвище Глечик було й у Миколи Васильовича Гоголя, в якості одного з літературних псевдонімів; а тутечки Глечик – не псевдонім, а справжнє прізвище послідовника Олеся Опудала). І тепер Левко Глечик, крім іншого, заробляв на життя тим, що їздив у колгосп імені Савелія Другого й на ферми, куди його запрошували правління колгоспу й фермери, і перетворював центнери груш, динь і цукрового буряка на центнери бананів. Цю роботу він здійснював, ясна річ, у літньо-осінній сезон. Але зароблених на цьому грошей вистачало на безбідне існування протягом усього року...

Через те що груш, динь і цукрового буряка в королівстві вирощується багато й тому вони недорогі, виготовлені з них банани дешевше тих, що завозяться з Харкова (де банани, втім, теж не ростуть). Але хоч банани з Великого Світу й коштовніші за терентопські, їх у королівстві також охоче купують, оскільки вони СПРАВЖНІ й таких мало. Таким чином, бананів у підпільній країні стільки, що їх не тільки їдять у сирому та печеному вигляді, але й роблять із них варення, джем, повидло, мармелад, соус, кондите-

рський крем, компот, кисіль, квас, лікер, настоянку й наливку. Навіть самогон із них женуть.

Але повернемося до мемуарів барона Річарда Неголеного.)

«Кінець того банкету, вечір та ніч я через вплив напоїв пам'ятаю дуже мрячно, уривчасто, розмазано, тому не буду описувати...

А наступного ранку...»

(Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга, не може стриматися, аби настільки ненадовго повернувшись до мемуарів барона, мемуари перервати заради коментаря в дужках.

Насправді Річард Неголений пам'ятав, як він того вечора біг голий поміж єдинорігівниками, а за ним гнався з голоблею зоотехнік Каленик Ганчірочка, супроводжуючи погоню матірним монологом. Це трапилося після того, як зоотехнік «застукав» цього лицаря з головою колгоспу на сіннику, одягненими лише в, так би мовити, гербарій. (Зліязики потім казали, що голова колгоспу скочила в гречку із заїжджим лицарем. От чого тільки не набрешуть люди! Адже насправді на тому сіннику була не гречка, а лугові трави, переважно конюшина.) Пам'ятав, яким неприємним був контакт голоблі з голим тілом (тим більше, що зоотехнік захоплювався грою на ударних інструментах, і що-що, а вдаряти вмів). Пам'ятав, як вони – Річард Неголений і Уляна Ганчірочка – покаялися перед зоотехніком, мовляв, опинилися на сіннику не за злим наміром, а лише під впливом клятого алкоголю, зелений змій би його побрав. Пам'ятав, як за це покаяння вони були прощені зоотехніком, і на знак примирення випили втрьох самогону на брудершафт...

(Так, читачу, іноді навіть звичайна голобля, або там дрючок чи кийок можуть, так би мовити, зіграти роль чарівної палички, перетворивши істоту, що поводить ся неправильно, на істоту, що поводить ся правильно. Та все ж краще займатися вихованням без застосування таких «чарівних паличок».)

Але хоч барон Річард Неголений це й пам'ятав, нехай і смутно, він умовчав про це в мемуарах. І його можна зрозуміти, тим більше що він людина жоната.

Взагалі-то зрада «дамі серця» – вчинок суперечний лицарському кодексу. А для одруженого лицаря дамою серця має бути дружина, інакше йому треба з нею розвестися, щоби не морочити жінці серце зрадами. Будучи тверезим, барон такого б не втнув; навіть при симпатії до Уляни Ганчірочки утримав би себе в руках. Однак алкоголь розширює не тільки кровоносні судини, але й моральні рамки, може розсунути ці рамки взагалі за обрії й найстійкішого мораліста ввергнути в гріх.

Зваблення ж чужої дружини серед терентопських лицарів уважалося не настільки тяжкою провиною, як зрада своїй власній. Тобто для одружених ці провини були взаємопов'язаними. Але якщо це робив неодружений, то його не засуджували. Бо терентопським доспіхоносцям прикладом для наслідування слугували лицарі з європейських лицарських епосів, у першу чергу про короля Артура й лицарів Круглого Столу. А ці персонажі мали сексуальні контакти з чужими дружинами. Наприклад, король Артур, ще будучи нежонатим, вступив у статеву близькість із дружиною короля Лота Оркнейського, а холостий лицар Ланцелот мав довгі сексуальні відносини із дружиною самого короля Артура...)

«А наступного ранку ми з герцогом Харитоном прокинулися в так званому красному куточку колгоспної контори, на двох розкладачках. Над нами здіймалося гіпсове погруддя Арістотеля на тумбочці. Над Арістотелем стіну прикрашав червоний стенд, на який методом трафарету були нанесені букви бронзовою фарбою. Текст був отакий (припускаючи, що в майбутньому я напишу мемуари про наші мандрівки й зокрема про відвідування цього колгоспу, я заради повноти інформації переписав цей текст, що є цитатою, у блокнот):

"ЯКЩО Ж ЦЕ ВИЗНАЧЕННЯ НЕНАЛЕЖНЕ, А СПІВ-ВІДНЕСЕНЕ Є ТЕ, ДЛЯ ЧОГО БУТИ ЗНАЧИТЬ ТЕ Ж, ЩО ПЕРЕБУВАТИ В ЯКОМУСЬ ВІДНОШЕННІ ДО ЧОГОСЬ, ТО МОЖНА, МАБУТЬ, ДЕЩО СКАЗАТИ ПРОТИ. АРІСТОТЕЛЬ".

Чесно кажучи, я не пам'ятаю, як ми опинилися в цьому місці й уклалися спати. Підозрюю, що нам у цьому допомогли гостинні й щедрі колгоспники. Герцог Харитон, як з'ясувалося, теж цього не пам'ятав».

(І знову коментар. Взагалі-то гостинніше було б укласти гостей не в конторі, а в житловому будинку, не на розкладачках, а на нормальних ліжках. Але лицарі були занадто нетверезі, аби дійти до одного із трьох сіл, що оточували колгосп, а нести туди дорослих чоловіків аж ніяк не субтильної статури колгоспникам було важко, тим більше що й самі вони не зовсім твердо стояли на ногах, тому був застосований оптимальний варіант: із Кубічних Буряків принесено дві розкладачки (які значно легші за ли-

царів), розчепірено в красному куточку контори, і навантажено сонними гостями.

— Я не зрозумів сенсу цитати з Арістотеля на стенді, — скаржиться Права півкуля авторського мозку.

— Так, важко зрозуміти висловлення, вирване з контексту, — погоджується Автор.

А вирвав його не хто інший як зоотехнік Каленик Ганчірочка.

Одного разу дружина, тобто голова колгоспу попросила його: «Калеку, — так вона його ласкаво називала, — треба прикрасити красний куточок контори якоюсь цитатою з Арістотеля. Наш колгосп називається "Під прапором арістотелізму", у красному куточку є погруддя Арістотеля, добре, якщо б було й висловлення Арістотеля на стенді. Ти ж у шкільні роки оформляв стінгазету, тобі й фарби в руки». — «А яке висловлення?» — запитав зоотехнік, призначений оформлювачем. «Я гадаю, що кожне підійде, — прикинула Уляна. — Арістотель був розумним чоловіком, тож у нього кожне речення, я думаю, розумне, кожне можна зробити цитатою, я так гадаю. Візьми в колгоспній бібліотеці будь-яку його книжку, випиши з неї будь-яке речення й нанеси на стенд». — «Гаразд, рибонько», — погодився люблячий чоловік.

У бібліотеці йому першою з праць Арістотеля трапилася книга «Категорії». Відкрив навмання й виписав перше, що потрапило на очі.

Коли голова колгоспу побачила готовий стенд із цитатою, вона сказала: «Гм». Потім сказала: «Еее...» Потім сказала: «Тю!» Потім глянула на збентеженого такою оцінкою чоловіка, і резюмувала: «Ну на те він і мудрагель, аби його не всякий міг зрозуміти. Зійде».)

«Поруч із гіпсовим філософом стояла на тумбочці дбайливо приготовлена для нас колгоспниками трилітрова скляна банка із пряним огірковим розсолом. Ми з герцогом першим ділом кинулися сьорбати цей похмільний еліксир. Харитон, наліпивши на голову компрес у вигляді носової хусточки, змоченою водою з карафи, став дорікати мені, що я, мовляв, дозволив йому збільшити хмільний угар питтям бананової наливки.

— Так я ж казав, я ж попереджав... — почав виправдовуватися я, ображений такою несправедливістю.

— Казав-мазав... — передражнив герцог. — Треба було не белькотіти, а, як би це сказати, силою відібрати в мене ту бананівку.

У тому ж красному куточку виявилася й наша зброя зі зброєю. Вдягнувшись у панцири і прихопивши мечі, списи й щити (У дужках помічу, що на щиті герцога Харитона зображено зеленого лева у жовтій полі, а на щиті барона Річарда Неголеного — червоного трактора у чорній полі. — Примітка Автора Терентопських хронік.) ми вийшли з колгоспної контори. На столах залишалося те, що ми вчора не доїли й не допили. І ми змогли відразу ж підлікуватися самогоном. І поснідати...

Звичайно, мені не хотілося б, щоби читачі подумали, що такі алкогольні узливання абсолютно типові для лицарських мандрівок, що ми — лицарі Напівкруглого Столу — якісь хронічні п'яниці. Ні. Це був винятковий випадок, пов'язаний з настільки потужними гостинно-пригощальними здібностями тамтешніх колгоспників, що ухилитися від надмірного наповнення травної системи, зокрема й алкоголем, практично неможливо.

За деякий час, коли самопочуття ще більш покращилося, осідлавши Севера й Синеуса, які під час нашого перебування в колгоспі "Під прапором арістотелізму" мали стійло та їжу в одному з єдинорігівників, ми зайнялися тим, заради чого сюди й прибули: опитуванням населення...

За два дні, перериваючись, звичайно, на їжу й сон, опитали жителів трьох що сусідять із колгоспом сіл, у яких мешкали й колгоспники, і незалежні фермери: Кубічних Буряків, Комахолупів й Цуценського.

В останньому, до речі, ми відвідали музей відомого сучасного терентопського академіка – лінгвіста й поліглоту Якіма Сергійовича Брюходухова, який колись у часи своєї молодості (втім, він і зараз не старий) відбував у Цуценському заслання. Його спочатку повісили в Жорикбурзі за систематичне хуліганство, а коли він підписав довідку про каяття, зняли із шибениці й відправили в заслання, саме сюди, у Цуценське, де він до закінчення одного заслання працював учителем музики в місцевій школі. В хаті, де він тоді жив, і було згодом влаштовано маленький музей. Крім фотографій майбутнього академіка, там представлені й речі, якими він користувався. Мені найбільше сподобалися табуретка, умивальник і ліжко.

На жаль, ніхто з жителів цих трьох сіл не знав, де перебуває яйце дракона Щелепенка й тип, намальований шурином дракона Щелепенка...

Покинувши колгосп "Під прапором арістотелізму" й села, що примикають до нього, ми спрямували наш транс-

порт – Севера й Синеуса – до санаторію "Кришталеві Джерела"...

– Чи знаєш ти, друже мій Річарде, що академік Брюхоухов, до музею якого ми щойно, як би це сказати, завітали, був першим учителем нашого колеги лицаря Мгоцька, тобто Лицаря Півної Кружки? – запитав у мене герцог Харитон дорогою до санаторію.

– Ні, я цього не знав, – зізнався я.

– А чи знаєш ти, що перед тим як академік, як би це сказати, Брюхоухов опинився в засланні, він був повішений на майдані Панурга? – продовжив хвастатися ерудицією мій напарник.

– Знаю, мені про це сам кат Інкогнітечко розповів.

– Та провисів на шибениці аж п'ять годин й, як би це сказати, дванадцять хвилин.

– Не п'ять годин й дванадцять хвилин, а п'ять годин й тринадцять хвилин, – поправив я.

– Дванадцять хвилин, я точно, як би це сказати, знаю, – наполягав герцог.

– Тринадцять хвилин, я знаю це з компетентного джерела, – сперечався я.

– Ну що ж, давай з'ясуємо істину, як би це сказати, старим лицарським способом, – сказав Харитон, дістаючи з футляра спис.

– Давай, – погодився я, теж оголюючи зброю»...

(Отут Автор Терентопського, м'яко висловлюючись, епосу припиняє цитувати мемуари Річарда Неголеного, аби перекинути свою увагу на інших персонажів у наступному розділі. Що ж до Річарда Семеновича Семенова й Харитона Артуровича Шмаркача – такі повні імена барона Річарда Неголеного й герцога Харитона, – то вони, покинувши

колгосп, продовжили пошуки драконячого яйця в секторі номер два Терентопського королівства, котрий дістався їм для пошуків...

— Семенов, кажеш? — ловить Автора на слові Ліва півкуля його мозку. — Пам'ятаю, на сторінках цього так званого епосу вже двічі згадувалася людина з таким прізвищем, хоча й мимохідь. У двадцять першій частині «Функціонування слідчого» і двадцять другій «Державні Двері» є присутнім ім'я такого собі Бояна Семенова, жорикбурзького перукаря із салону «Що не сіємо, то пожнемо». Цей лицар Семенов чи не родич, часом, перукареві Семенову?

— Не родич, — відповідає Автор. — Вони всього лише однофамільці. У тридцять восьмому розділі за назвою «Письмена лівої ноги» я, між іншим, згадаю російсько-совєтського письменника Юліана Семенова. Отож заздальгідь попереджаю, що він теж не родич цим терентопським Семеновим, а лише однофамілець.)

ЩОСЬ ВІСІМНАДЦЯТЕ

Голос посуду

— ... Налий мені склянку «Крові», хазяїне...
Юрій Яновський, «Майстер корабля».

Так у нас розмовляють кришталеві пляшки...
Франсуа Рабле, «Гаргантюа та Пантагрюель».

10 травня – 16 грудня 1985 року.

Отже, увечері 20 вересня 1995 року в корчмі «Під Рятівною Мухою» двоє чоловіків – маг Акмус і корчмар Ісак Гільденштерн, – довідавшись про смерть кримінальника Бандюги, що ту новину приніс Джульєт Грошенятко, презирнулися, потім одночасно подивилися на дочку Ісака й скляний пивний келих у її руці, потім знову вп'ялися один у одного й одночасно ж пошепки вимовили:

– Здається, це та подія, на яку ми так чекали.

– Іншого такого випадку може й не бути.

Ці фрази й подальші діла були наслідком подій, що почалися за десять років до того. Тому, щоб вони були зрозумілі читачеві, він повинен одержати від Автора виклад оних подій. Для чого Автор ніжно хапає читача й разом з ним миттєво пережбурюється в корчму «Під Рятівною Му...»

– Нікуди пережбурюватися не треба, – заперечує, перебивши, Ліва півкуля авторського мозку, – бо вищенаведені репліки й так були вимовлені Акмусом і Гільденштерном не деінде, а саме в цій корчмі.

— Так, — підтакує півкуля Права, — для того, щоб перебувати в цьому закладі, треба не пережбурюватися, а залишатися на місці.

— Треба дослухати до кінця, а не перебивати! — дорікає півкулям Автор. — Я хотів сказати, що ми пережбурюємося у корчму «Під Рятівною Мухою» десятилітньої давнини, тобто в тисяча дев'ятсот вісімдесят п'ятий рік. То пак здійснюємо переміщення не в просторі, а в часі.

Людство поділяється на людей, які поки ще живі, і людей, які вже вмерли. Померлі становлять переважну більшість, а поки ще живі — незначну меншість. Поки ще живих настільки мало, що їх можна порахувати на пальцях двох рук (якщо кожний палець символізує мільярд особин; але це стосується часу написання даного тексту, а в недалекому майбутньому при темпах зростання населення для підрахунку знадобляться також пальці ніг, а потім і пальці іншого індивіда). Гора Еверест є величезною з позиції людського росту. Але в порівнянні з розмірами галактики розмір Евересту незначний настільки, що можна вважати, начебто його зовсім немає. Так і отут. Сучасна жива людина вважає, що живих людей на Землі величезна кількість. Але якщо порівняти їхнє число з гігантською кількістю вже померлих предків (особливо якщо враховувати геть усіх предків, включно з мікроскопічними одноклітинними), то число ще живих на цій тлі настільки мізерне, що їм можна знехтувати, сказавши, що живих майже що й немає.

Але сказане є правильним щодо ВСІХ померлих. Однак вони у свою чергу теж поділяються на дві категорії. На тих, хто вмер ґрунтовно і чиє тіло перетворилося на порошок, попіл, кістяк або мумію (безсмертну душу винесемо

за дужки); і на тих, хто й після смерті зберігає людський вигляд і веде відносно активне існування. Друга категорія небіжчиків, як читач зрозумів, це вурдалаки, вони ж упирі, вони ж вампіри. Такі померлі, на відміну від перших, є не більшістю, а меншиною. Меншиною не тільки щодо тих, хто, померши, стали порохом, попелом, кістяком або мумією, але й щодо тих, хто поки не вмер. Навіть незважаючи на те, що вампіри можуть зберігатися й бути активними протягом сторіч і навіть тисячоріч, внаслідок чого їхня кількість повинна була б постійно збільшуватися, все-таки їх дуже небагато навіть у порівнянні зі стовідсотково живими. Проте зростанню їхньої кількості заважало існування протягом сторіч таких явищ, як осикові кілки й срібні кулі, під впливом яких вони переходили із другої категорії в першу.

Ці теревені Автор Терентопських хронік, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, наваляв тут до того, що далі в декількох абзацах фігуруватимуть вампіри (про що Автор, якщо пам'ятаєш, безцінний читачу, попередив у попередньому розділі).

Першим, хто почув голос посуду, був граф Дригало.

Це трапилося вночі 10 травня 1985 року.

Українці десяте травня називають – русалчин великдень. Це одне з тих свят, коли відбуваються всілякі містичні події. Зокрема одна з тих ночей, коли вурдалаки виходять із могил та склепів.

Жорикбурзькі упирі, як звичайно, зібралися запівніч у корчмі «Під Рятівною Мухою», щоб насмоктатися крові.

Тобто не справжньої крові, а сурогатної, себто коктейлю «Кровиночка», який до їхнього приходу виготовив гарний чорноволосий корчмар Ісак (або Іцхак) Гільденштерн.

Граф Дригало, досить відомий столичний вампір, сухоребрий старий із гривою білого волосся, потягуючи зі скляного пивного кухля цю так звану кров, раптом здивовано скрикнув і захлинувся напоєм. Вампірові Яничарову навіть довелося встати й побуцати графа Дригала долонею по спині, щоб той відкашлявся.

До речі, щодо графа. Автор тут не буде пояснювати, чому деякі мерці не бажають статечно розкладатися у своїх ґрунтових чарунках, а жваво існують, зберігаючи людський вигляд. Більш докладно про анатомію й фізіологію упирів Автор розповість у шостому томі своєї майбутньої восьми томної праці «Самовчитель колупання у ніздрі та інших цікавих точках Всесвіту». Тут же тільки повідомить, що граф Лаврентій Гордійович Дригало в домогильні часи, тобто при житті, був з 1764 по 1808 рік лицарем Напівкруглого Столу, соратником королів (послідовно) Жорика Четвертого, Зіньки Шостого й Жорика П'ятого. Після смерті він оселився в склепі на міському цвинтарі нової столиці, де мешкає й дотепер.

Якщо в періоди перебування в могилах і склепах такі небіжчики поводяться більш-менш пасивно, то вибираючись назовні робляться досить енергійними. Володимир Маяковський (російський поет з українським корінням, якого харків'янин Майк Йогансен якось змусив залізти під більярдний стіл і звідти продекламувати дурний віршик) про відомого трупа, що зберігається в мавзолеї на Красній площі в Москві, написав, що той «живіший за усіх живих». А поет Володимир Сосюра (сусід Майка Йогансена) у ві-

рші «Сон» розповів, як той таки труп виліз зі своєї труни, вийшов з мавзолею та пішов тинятися вулицями нічної Москви... Але то фантазії поетів, а по правді сказати, той мрець в аспекті живості дуже поступається справжнім вампірам.

Взагалі, мерці, що вилазять періодично з андеграунду (тобто, в перекладі з англійської мови, з-під землі), присутні у фольклорі і творах літератури та мистецтва різних країн. Зокрема, України. Наприклад, в оповіданні Грицька Основ'яненка «Мертвецький великдень» і фільмі Олександра Довженка «Звенигора», за сценарієм Майка Йогансена. Але якщо у Довженка такий підземний виходець схожий на типового вампіра (і, можливо, копіює кровожера з німецького фільму «Носферату, симфонія жаху»), то у Основ'яненка рухливі небіжчики ласі не до крові, а до вареників.

Граф Дригало, завдяки своїй активності після смерті, зробив багато чого, поміченого співгромадянами.

Наприклад, саме з його ініціативи вурдалаки отримали власний друкований орган – газету «Темний шлях», яка так цікаво викладала інформації на теми смерті, могил, крові, та решти близьких упирам речей, що її читали не тільки небіжчики, але й багато хто з живих терентопців. У цьому виданні публікувалися новини вампірського життя (якщо слово «життя» доречно, коли йдеться про трупи), літературні твори вампірів і живих на вампірську тематику, анекдоти, карикатури, кросворди, ребуси, усе пов'язане із загробним існуванням. Члени редколегії були небіжчиками, але друкувалася газета в друкарні видавництва «Королівська правда» живими поліграфістами.

Граф Дригало був також ініціатором створення столичної вампірської волейбольної команди, яку сам же й очолив. Потім такі ж команди були створені й в інших містах.

18 червня 1989 року (вірніше, у ніч із 17 на 18) відбулася знаменита гра між жорикбурзьким «Труновиком» і великодрібкинським «Кровопивцем».

Для цього графові-небіжчику Дригалу довелося клопотати в графа-біжчика, якщо так можна висловитися (то пак живого графа), Леоніда Кучерявоногого, який у колективі Напівкруглого Столу відповідав за громадський транспорт королівства: добитися нічного спецрейсу потяга з Великих Дрібок у Жорикбург і назад.

Між нинішньою й колишньою столицями лежить вузькоколійна залізниця, по якій паровозик, споруджений тамтешніми вмільцями, тягає вагони. Ранком він переміщує людей, вантажі й тварин (бо крім пасажирських вагонів є багажний і скотовоз) з Жорикбурга у Великі Дрібки, а після обіду прямує назад. Оскільки він рухається не поспішаючи, роблячи численні зупинки в дрібних населених пунктах, зазвичай така подорож займає близько трьох годин. Але для перевезення спортивних мерців за клопотанням Дригала були зроблені безупинні нічні експрес-рейси (і з одним вагоном, а не з дев'ятьма, як звичайно).

Також графові Дригалу довелося випросити в графа Омеляна, який відповідав за спорт, гарну спортивну форму й реманент. І ще запросити на нічний матч спортивних журналістів. І таке інше.

«Труновик» переміг, «Кровопивець» програв, але всі залишилися задоволені й славно «обмили» гру в корчмі Гільденштернів сурогатною кров'ю.

З тієї пори відбуваються час від часу нічні волейбольні матчі між вампірськими командами з різних міст.

Зазвичай про спортсменів кажуть, що вони ведуть здоровий спосіб життя. Про цих волейболістів, мабуть, правильніше сказати: «ведуть здоровий спосіб смерті».

Значилися за графом Дригалом й інші славетні справи.

У склепі, де міститься Лаврентій Гордійович, досить чисто, красиво, затишно. Там навіть є мальовничий акваріум з декоративними п'явками...

До речі, читачу, цей упир є єдиним нашим сучасником, котрий був особисто знайомий зі знаменитим магом Гектором Манюнею. У вісімнадцятому сторіччі, коли Гектор Фролович був придворним чарівником, Лаврентій Гордійович був придворним лицарем, тож вони неодноразово пересікалися у Королівському замку. Вірніше навіть у двох Королівських замках – попервах у великодрібкинському, а пізніше у жорикбурзькому.

Отже, покійний граф, повторює Автор, закричав і захлинувся. Вампір Яничаров заходився ляскати колегу долонею по хребті, допомагаючи відкашлятися. Решта упирів відсмокталися від «кривавих» келихів і здивовано озирнулися на галас, а з кухні виметнувся здивований корчмар. Між головою і плечима Гільденштерна, як зазвичай в такі ночі, виднілося щось на зразок металевого коміра, який не здатні проткнути ікла вурдалаків. Цей елемент облачення корчмар надягав не тому, що ікласті гості дійсно проявляли гастрономічні умисли відносно його шиї, а просто, як то кажуть, про всяк випадок, щоб не спокушати кровоголіків

видом голого горла; та й інструкція для обслуговувачів вампірів так рекомендувала. Цей нашійний металевий чохол за замовленням Гільденштерна викував коваль Нетребенько.

— Це ви верещали, пане графе? — запитав хазяїн закладу, коли вампір припинив оглушати присутніх голосним кашлем.

— Що це за фокуси, Ісаку Марковичу?! — пробурчав небіжчик, відсовуючи од себе келих із квазікров'ю. — «Добрий» жарт — налякати старого до півсмерті!

— Фокуси?

— Що це ви мені за келих підсунули?

— Келих як келих. Чистий.

— А чому коли я почав з нього пити, він став видавати звуки людським голосом?! Хіба ж так можна?! Ледве не захлинувся!

— Вам почулося, графе. Це ж звичайний скляний келих, як він може видавати людські звуки?

— Не знаю як, але видавав. А то чого б я скрикнув?

— Це слухова галюцинація. Послухайте: він мовчить як і будь-яка інша скляна посудина. — Промовляючи це, гарний брюнет клацнув нігтем по посуду.

І раптом у напруженій тиші, що встановилася в корчмі після лементу графа, виразно почувся хлоп'ячий голос, який виголошував незрозумілі слова.

— Ну! — сказав Дригало.

— Що за дивина! — сторопів Гільденштерн, наблизивши вухо до келиха й переконавшись, що вампір правий. — Як же це може бути? Скло ж просте!

— Містика якась! — насторожено зіщулився рухливий труп.

Розмовляючими тваринами й аналогічними небіжчиками в Терентопії нікого не здивуєш, але розмовляючий посуд навіть для цієї дивовижної держави був дивом небаченим-нечуваним.

— А може, якийсь жартівник туди звуковий приборчик у вологонепроникному чохлі поклав? — виразив сумнів вампір Яничаров, нервово почухавши нігтем ікло. — Магнітофончик там малесенький, або радіоприймач?

Красень Гільденштерн вийняв з кишені фартуха алюмінієву ложку, витер її куточком того ж таки білого фартуха, прикрашеного апетитними «кривавими» плямами, і, зануливши в сурогатну кров, пошарив у келиху, дзвякаючи об скло. Сторонніх предметів у псевдокрові не було.

— Навіть не знаю, із чого такі сюрпризи. Цим келихам більш двадцяти років і вони завжди поводитися тихо, — знизав плечима хазяїн корчми, витираючи кутом фартуха «закривавлену» ложку. — Якщо хочете, графе, я заміню келих.

— Зробіть ласку. Не люблю, коли об'єкт, з якого я ссу кров, у цей час базікає. — Примхливий труп відкинувся в кріслі й склав на грудях кощаві руки. — Я навіть у колишні часи гидував прокушувати ораторів.

Корчмар відчалив на кухню. Там він перелив напій зі звучної посудини в беззвучну, і повернув знаменитому кровожерові, а дивний келих вимив і поставив на полицю, встромивши в нього папірець із блокнота, на якому намалював кульковою ручкою знак питання.

В день, що пішов за цією «кривавою» ніччю, корчма «Під Рятівною Мухою» була зачинена, бо після присутності в ній місцями цвілих небіжчиків проводилася чергова дезінфекція.

Почала цей гігієнічний захід, як звичайно, Маргарита, оскільки чоловік відсипався після нічного рейваху (Іцхак обслуговував опівнічних прибульців наодинці).

Коли ця мила руда жінка добралася до келиха з папірцем, то ледве не впустила його, тому що скляна річ раптом у руках у неї забелькотала хлоп'ячим голоском якусь абракадабру, або, висловлюючись українськіше, — якусь абабагаламагу.

Зі школи повернулася першокласниця Естер з подружкою Зіночкою Мирополкович. Дівчатка зраділи розмовляючому келиху, загаласували, зафантазували, що це, мовляв, зачарований хлопець, що колись його розчаклюють, і він обернеться з келиха на прекрасного юнака...

Потім прокинувся батько й чоловік, і сказав, що із приводу посуду, котрий раптово зазвучав, він проконсультується із чарівником, який заходить у їхню корчму.

Ранком наступного дня, тобто 11 травня 1985 року, Іцхак Гільденштерн, улучивши вільну хвилинку, затіяв розмову з одним із найзнаменитіших відвідувачів корчми — магом Акмусом, популярність якому принесли польоти на однокрилому літаку, рожевому в червоний горошок, чинені протягом от уже трьох років.

Чародій сидів за столиком біля каміна й, переглядаючи свіжий номер журналу «РВЧГ Магія», неспішно вживав сніданок — каву з коричневої філіжанки й бутерброд з маслом та сиром. Камін у цей час був незаселеним, тобто звичайний мешканець цього спорудження — вогонь — був

відсутній. Бо й без того було дуже тепло. Формально травень вважається місяцем весняним. Але в Жорикбурзі, як втім і в Харкові, в аспекті погоди це, як правило, сезон зовсім літній. Принаймні, травень зазвичай набагато більше схожий на літо, ніж серпень, який часто нагадує ранню осінь. Іноді здається, що аби погода в цих широтах відповідала календарю, останній слід зрушити на місяць назад.

Корчмар підійшов, тихо кашлянув, щоб звернути на себе увагу клієнта, і поставив перед ним скляного пивного келиха, котрий, будучи простромлений тими що прошигнули у вікно променями ранкового сонця, заблискав гранями, як величезний діамант. Акмус здивовано подивився на Іцхака, мовляв, ну яке ж пиво, якщо я п'ю каву, хіба можна змішувати. Але пиво Гільденштерн у келих наливати не став, а відразу сів і розповів авіаторові про звучання цієї посудини. Пивний кухоль, начебто на підтвердження істини сказаного, став виголошувати хлоп'ячим голосом фрази невідомою мовою.

Послухавши дивний келих, чарівник, одягнений не в авіаторську куртку, як звичайно, а в картату сорочку з короткими рукавами, бо в куртці було б спекотно, зізнався, що з подібними феноменами йому зустрічатися не доводилося, і навіть у книгах з Рожевої у червоний горошок Магії нічого такого немає.

(У Великому Світі магія підрозділялася на два основні види: Чорна й Біла. У Терентопії вже більше двох сторіч практикували так звану Рожеву в червоний горошок Магію, основоположником якої був Гектор Манюня. Втім, вона була лише місцевим підвидом Білої).

Корчмар запитав: а чи не може це бути зачарована людина? Акмус відповів, що в прадавніх галузях Чорної Магії перетворення людини на неживий об'єкт мало місце, але, по-перше, ті прадавні знання вже загублено; по-друге, перетворюючись на предмет, людина втрачала здатність розмовляти.

— Мій колега й друг Гліб Цвях спеціалізується на ясновидінні, він може заглянути в минуле цієї посудини, з'ясувати її походження. Можливо, це прояснить причину звуків, — додав авіатор і відсorbнуv із філіжанки кави.

— А коли з ним можна проконсультуватися? — запитав чорноволосий красень.

— Якщо він удома, то хоч зараз. Треба зателефонувати.

У корчмі був телефон, що красувався на дерев'яному столику в куті залу ліворуч від каміна; гарний апарат у стилі ретро, білий з позолоттю; номер на якому набирався не за допомогою натискання кнопок, а за допомогою обертання диска з отворами для пальця. Акмус круговими ворухами вказівного перста набрав цифри 071399, поспілкувався зі слухавкою й переконався, що Гліб Любомирович Цвях удома й готовий прийняти гостей.

Передавши турботу про відвідувачів Маргариті, хазяїн корчми з магичним авіатором, прихопивши розмовляючого келиха, поїхали в трамваї на південно-східну окраїну Жорикбурга, де жив ясновидець, в чепурненькому особнячку, закутаному у виноградні ліани. Тобто в кінці осені, зимою та навесні дім виглядав упакованим у чохол з чорного мережива, а літом та на початку осені — захованим у зеленому лускатому кокони. Проте перед перетворенням на чорні мережива кокон робився золотавим. Взагалі, житло ясновидця було романтичним та затишним.

(До речі, щодо затишку житла. Терентопський поет Франческо Губанедурський за цією темою склав такий чотиривірш:

Є затишним мій старий дім,
Панує спокій в нім та тиша...
Ой! Дім струснув жахливий грім!
То пукнула в підвалі миша.

Він так і називається: «Затишок, спокій та тиша».)

Іноді буває, що прізвище людини відповідає її зовнішності. Наприклад, у тому ж Жорикбузі проживав такий собі громадянин на прізвище Пляшка, який завдяки довгій шиї й циліндричному тулубу дійсно нагадував пляшку. Або був там громадянин з фамілією Крук, який завдяки чорним локонам, схожим на пір'я, і великому носу, схожому на дзьоб, був подібний крукові.

Із чарівником на ім'я Гліб Любомирович усе з точністю до навпаки. Його фамілія Цвях добре сполучалася б із людиною худою, стрункою, високою. Гліб же Любомирович був протилежністю: невисоким і досить угодованим. Його зовнішності відповідали б прізвища Бульбашка, Міхур або Куля.

У цього тридцятичотирирічного на той час пухтія волосся мешкало на нижній передній частині голови, у вигляді маленької бороди або немаленької щетини; а от верхня й задня частини голови були незаселеними. Тому здалеку могло здатися, буцімто в людини голова перевернена нагору підборіддям.

Потиснувши пухкою кистю долоні Акмуса й Гільденштерна, Цвях впустив гостей у вітальню, запросив сісти у фотелі й з увагою вислухав. Потім, сказавши:

«Зрозуміло. Зараз заглиблюся», поклав на скло розмовляючої посудини товсті пальці, закотив під чоло очі, роззявив рота і так напружився, що аж побілів і навіть ледве чи не посинів. Лисий верх голови покритися потом, на неголений низ потекла слина, і навіть із ніздрі висолопилася волога. Від напруги він навіть видав звук, але не ротом; звук, незмінним супутником якого є запах.

Нарешті розслабився й витер хусточкою жирну фізіономію.

— Бачив. Ця кружка була виготовлена дев'ятнадцятого лютого тисяча дев'ятсот шістдесят третього року на Свіжегнійопольській гуті складувом Віктором Петровичем Перекопайболотом. Пісок для скла брався в кар'єрі біля селища Бджолопаси, що в Задвірпольській області. Гутник Перекопайболото народився в тисяча дев'ятсот тридц...

— Цього не треба, — перебив Акмус.

— Виходить, це найзвичайнісінький пивний келих, такий же, як і тисячі інших? — розчарувався гарний корчмар.

— Найзвичайнісінький, — підтвердив товстун-ясновидець.

— Так чому ж він, хрін подери, розмовляє людським голосом?!

Гліб Цвях знизав плечима.

— Мене цей випадок заінтригував, — зізнався магічний авіатор, задумливо погладжуючи стислим у руці білим літнім кашкетиком (яким через спеку замінив звичний шкіряний авіаторський шолом) своє випнуте квадратне голене підборіддя. — Я пориюся в магічних книгах, пораджуся з колегами. Може, щось подібне десь описане, або хтось зустрічався з такими курйозами...

За місяць Акмус повідомив Іцхакові, що в книгах з його власної бібліотеки, а також позичених у колег, пояснень цьому чуду не знайшлося. З розмов з іншими чарівниками авіатор довідався, що кожний з них стикався із неживими предметами, які видавали промови та інші звуки. Тільки то були не скляні келихи, а радіоприймачі, патефони, магнітофони, телевізори й тому подібні речі. У стародавніх германських сагах, пригадав Акмус, згадується річ на ім'я Атвейг, а в стародавніх кельтських сагах – річ на ім'я Круайдін, що ті предмети вміли співати по-людськи. Але, по-перше, ці речі були не посудом, а бойовими мечами, а по-друге, скоріше всього, це просто фантазії вигадників саг, а не факти реальності.

– А якою мовою він говорить? – запитав потім власник однокрилого літака, вслухаючись у белькіт келиха.

– А я почім знаю, – видав «вичерпну» інформацію із цього питання Гільденштерн.

При цій бесіді в корчмі «Під Рятівною Мухою» були присутні: Іполит Четвертий (тоді він був ще рядовим єпископом, а не патріархом, і не називався Четвертим), Бізончик Солом'яний (тоді ще не бібліотекар, а студент Академії Культури), худий і пухнатоголовий селянин на прізвисько Наполеон (в 1985 році він був ще колгоспником, а вже за рік стане незалежним фермером), придворний кат Інкогнітечко в клоунській масці, й королівський писар Ульріх фон Смирнов (троє останні відвідували цю корчму не настільки часто, як Акмус, Іполит і Бізончик, але теж іноді заходили).

— Ангельською мовою, — припустив служитель культу, то пак єпископ.

— Англійською? — Акмус прислухався. — Не схоже.

— Не англійською, а ангельською, — поправив занурений у бороду, вуса та решту розкидистого головного волосся священник. — У середні віки церковники вважали, що не тільки в кожній людині, але й у кожній речі є свій ангел. Пізніше така позиція була визнана єретичною, але хто знає — а раптом у цьому щось є? Може, ангел цього келиха заговорив із нами грішними своєю ангельською мовою? Я раджу подарувати цю чудотворну штуку церкві — там саме місце таким реліквіям.

— А я раджу не дарувати, тому що церква — це розсадник марновірства й мракобісся, а релігія — опіум, — стрепенувся колгоспник, який був переконаним атеїстом. — Ангелів немає, це кожний безбожник знає!

— А по довбешці! — гучно й розкотисто аргументував Іполит Четвертий.

— А може він інопланетянин? — несміливо вставив молодий пернатий індіанець-майонез, поправляючи окуляри.

— Хто інопланетянин?! Він — атеїст недобитий, матеріаліст неосвічений! От зараз як дам по довбешці — відразу ангели в очах застрибають! — почав заводитися задиристий святий отець. — Інопланетянин!

— Та ні, я не про Наполеона, я про келих, — уточнив Бізончик Солом'яний. — Може, це й не скляний пивний келих зовсім, а прибулець із космосу келихоподібного вигляду. Може, десь є планета, на якій живуть келихоподібні розумні істоти, і одна з них потрапила на Землю й намагається встановити з нами контакт.

– Ви яку книгу зараз читаєте, парубоче? – поцікавився в студента чарівник Акмус. – Чи була не наукову фантастику про інопланетян?

– Так, про космічних прибульців, – відповів індіанець.

– Я так і подумав, – іронічно усміхнувся очима авіатор.

Індіанців називають червоношкірими. В індіанця Сергія Васильовича Трампа, більш відомого як Бізончик Солом'яний, шкіра була не червона, а звичайного для європейців кольору (що пояснювалося одруженням його індіанських предків із євразійськими аборигенками протягом кількох сторіч мандрівок територією Євразії). Але іронія чарівника вплинула на пернатого студента Жорик-бурзької Академії Культури імені Герострата таким чином, що він зробився дійсно дещо червоношкірим у колористичному аспекті. Ну, або, як мінімум, рожевошкірим.

(Ліва півкуля авторського мозку, що мовчала кілька сторінок, оживилася:

– Стоп-стоп! Як ти сказав? «Академії Культури імені Герострата»?

– Ага, – підтверджує Автор.

– Імені ГЕРОСТРАТА?!! – наголошує Ліва, і Права приєднується:

– Може – імені Геродота? Або – імені Геракліта? Або – імені Гер...

– Ні, імені Герострата, – наполягає, перебивши, Автор. Півкулі, здивовано задерши звивини, переглядаються.

– Але ж давньогрецький негідник Герострат відомий тільки тим, що він спалив храм Артеміди в Ефесі! Знищив пам'ятник культури! – обурюються півкулі. – Як же можна іменем такої безкультурної сволоти, такого жлоба-руйнівника називати академію культури?!

— Можна. Помилково, — пускається в пояснення Автор. — Академія була заснована королем Жориком Сьомим в тисяча дев'ятсот вісімнадцятому році, за рік до його кончини. Для солідності він вирішив присвоїти їй ім'я якогось античного мислителя. Єдине античне ім'я, яке в той момент спало на думку, було — Герострат. Гадаючи, що це давньогрецький філософ, король, котрий призабув античну історію (він був уже старенький, пам'ять була слабка), надав ім'я, яке символізує агресивне безкультур'я, вузу культури. Авторитет Жорика Сьомого був такий високий, що ніхто не став оспорювати цю назву. Незабаром терентопці так звикли до цього найменування академії, що думки про перейменування навіть і не планували наносити візити в їхні голови.

У Союзі закладам культури теж іноді присвоювалися імена людей, які культурі зашкодили. Наприклад, у Харкові на розі вулиць Пушкінської та Петровського (тепер вулиці Григорія Сковороди та Ярослава Мудрого) був кінотеатр (а кінотеатри, безумовно, теж належать до закладів культури) імені Жданова. Того самого Андрія Жданова, одного з більшовицьких начальників, котрий, звинувативши в безідейності і вульгарності видатних письменників Михайла Зощенка й Анну Ахматову, дуже зіпсував їм життя, чим завдав явної шкоди культурі. А інший харківський кінотеатр, на початку вулиці Свердлова (тепер це Полтавський Шлях), носив ім'я Дзержинського. Того самого Фелікса Дзержинського, який очолював ЧК, організацію, що знищила чимало діячів культури. (Цей кінотеатр, до речі, перший, найдавніший в Україні й у всій Російській імперії, продовжує функціонувати, але йому повернули первісну, досоветську назву

«Боммеръ»). Втім, якщо в СРСР імена таких суб'єктів присвоювалися закладам культури цілком свідомо, то в Терентопії ім'я негідника було надано Академії Культури, повторюю, помилково.)

— А може, ті звуки, які видає келих, зовсім ні яка не мова, а просто безглуздий шум, на кшталт плескоту води або шурхоту листя? Може, просто тембр цього шуму близький до тембру людського голосу й це вводить нас в оману? — припустив популярний кат Інкогнітечко, і всі відразу усміхнулися, тому що глянули на нього; а без усмішки, сміху чи навіть реготу зиритися на цю сміховинну клоунську пику, то пак маску, було неможливо. — Наприклад, морська мушля, якщо її прикласти до вуха, перетворює всі звуки на шум моря. А цей келих перетворює звуки, що потрапляють у нього, на людський голос. Просто акустичний ефект.

(«У мене питання щодо цього ката, — встряє в рукопис Права півкуля авторського мозку. — Ти, Авторе, казав, що він повсякчасно носив маску. От, як бачимо, і в корчму він приперся у масці. Але ж у корчмі люди їдять і п'ють. Тож, або він там нічого не їв і не пив, або йому доводилося знімати для цього маску, показуючи всім справжнє обличчя. Бо ж маска заважає вживати страви». — «Це дивлячись, яка маска, — заперечує Автор. — Якщо вона закриває геть усе обличчя, тоді так. Але клоунська личина Інкогнітечка була така, що вона не затуляла його рот. Тож він міг їсти й пити, не знімаючи машкари. Ну хіба він бруднив іноді їжею штучні фіолетові вуса, але ця проблема знешкоджувалася завдяки існуванню у світі такого явища, як серветки».)

Гіпотеза ката всім сподобалася. Селянин Наполеон приязно потріпав велике поролонове вухо клоунської маски, кажучи: «Голова!» Навіть Іполит Четвертий (якого тоді, повторює Автор, ще не називали Четвертим) похвалив: «Тверезо висловлює, сонечко».

— Мабуть, так воно і є, — кивнув Іцхак Гільденштерн, — тільки незрозуміло, чому двадцять років цей акустичний ефект не проявлявся, а тепер...

— Ну, може, у ньому з'явилася непомітна оку тріщина, яка так змінила структуру, що келих став резонувати таким дивним чином, — продовжив мудрувати комічний кат.

— Правильно! Розумно! Зрозуміло! — заплoduвав атеїст Наполеон. — Кожне чудо можна науково розтлумачити матеріалістичними причинами! А то дурять народ релігіями!

Пухнатоголовий і худий, як кульбаба, колгоспник єхидно повертів перед Іполитом Четвертим композицією з пальців, яку українці називають «дуля», росіяни — «кукіш», «фіга» або «шиш», а терентопці — «дрямсиньлоїд». Хуліганистий єпископ миттєво відреагував на цей жест вагомим потиличником, і селянин, потираючи голову, обізвав його інквізитором.

Завсідники вже звикли до таких перепалок між гарячим атеїстом і не менш гарячим релігійним діячем, що були схожі один на одного не тільки гарячкуватістю, упертістю та завзяттям, але й пишною рослинністю, котра щільно вкривала їхні голови, так що з волосяних заростей визирали лише очі та носи; але в священника зарості були чорні, а в землероба бурі. Тому, анітрохи не зніяковівши від вибриків цих патlachів, завсідники продовжили дискутувати на задану тему.

— І все-таки ці звуки більше схожі на мову, ніж на безглуздий шум людського голосу, — міркував уголос Акмус, опершись ліктями на стіл і схилившись над келихом. — Це звучить не як суцільний потік, а як окремі слова й речення. Причому деякі слова повторюються. Прислухайтесь...

Нарешті узяв слово й королівський писар Ульріх фон Смирнов, повсякчасно прикрашений чорнильними ляпками. Через свою метушливість і неакуратність він бруднив не тільки пальці, але ухитрявся забризкувати чорнилом одяг і навіть фізіономію. А оскільки відмити чорнило набагато складніше, чим ним забруднитися, то його куляста лиса голова нагадувала глобус, де у океанах тілесного кольору розкинулися фіолетові острови й архіпелаги. Потираючи фіолетовими перстами аналогічні цятки на чолі, він порадив:

— Треба показати цей келих академікові Брюхоухову, Якому Сергійовичу, нашому знаменитому поліглотові й лінгвістові. Він знає майже всі мови, і якщо він не зможе зрозуміти белькіт посудини, виходить, це безглуздий шум, а якщо зможе — то нехай перекладе його слова терентопською мовою, і тоді все з'ясується.

— Тьху ти! — сказав від досади, що така проста думка не вилупилася у його мозку раніше, чарівник Акмус. — Треба було першим ділом показати келих Брюхоухову, а не ворожити на кавовій гущі! Завтра ж і покажемо...

Але наступного дня з'ясувалося, що академік три дні тому покинув Терентопське королівство, пустився в чергову експедицію і повернеться в найкращому разі за півроку.

Протягом цього строку феноменальний келих стояв на коминковій полиці в корчмі «Під Рятівною Мухою»,

приваблюючи й розважаючи відвідувачів своєю незвичайною здатністю, даючи привід для міркувань та дискусій.

Магічний авіатор час від часу телефонував до Академії Наук, цікавлячись: чи не повернувся академік Брюхоухов...

І от 16 грудня, тобто за два тижні до нового 1986 року, коли Жорикбург внаслідок снігопадів був схожий на пінопластовий макет, на запитання чарівника слухавка відповіла: «Брюхоухов біля телефону». На прохання про консультацію поліглот сказав, що завтра він читатиме дві лекції в університеті, між якими має годину вільного часу, і готовий присвятити його магу, якщо той підійде до 14.00 в 27 аудиторію.

Коли наступним днем Акмус у супроводі хазяїна келиха, по піску, котрий знешкодив ожеледь, повз піраміди снігу й прикрашені хвойні рослини наближався до університету, серце чарівного авіатора забилося метушливіше від очікування розгадки таємниці, яка спантеличувала мага останні місяці.

Очікування виправдалися, і Акмус із Іцхаком дізналися розгадки.

Але перш ніж повідати про це, Автор прагне коротенько познайомити тебе, безцінний читачу, з біографією поліглота Якіма Сергійовича Брюхоухова, тому що доля цього вченого неординарна, адже він став академіком зокрема завдяки... шибениці!

Народився майбутній академік 1957 року в родині потомствених злочинців.

Його дід за батьківською лінією, Кузьма Брюходухов (кличка Ніготь), був крадієм-домушником; бабця за батьківською лінією, Оксана Брюходухова (кличка Тумба), промишляла грабунками на великій дорозі; дід за материнською лінією, Осип Сопельман (кличка Сьопа), був кишеньковим злодієм; бабця за материнською лінією, Софа Сопельман (кличка Пудра), була шахрайкою; батько, Сергій Брюходухов (кличка Сирий), спеціалізувався на зломах банківських сейфів; а мати, Зоя Брюходухова-Сопельман (кличка Локшина), угоняла автомобілі.

Неважко уявити, яка доля була уготована хлопчикові з кримінальної династії.

У шестирічному віці Якимко обікрав першу чужу квартиру, у восьмирічному обчистив першу чужу кишеню, у десятилітньому повернув першу аферу, у тринадцятилітньому угнав перший автомобіль, у чотирнадцятилітньому зломив перший сейф, у п'ятнадцятирічному втнув перший грабіж на великій дорозі. Хлопчик шукав свій жанр, свій стиль, своє покликання.

Жодне із цих занять не дало йому повного творчого задоволення. І підліток вирішив спробувати себе у хуліганстві.

Але не простому, а музичному.

Після злому банківського сейфа, на всі виручені від цієї роботи гроші Якимко купив віолончель Гварнері й потай від предків навчився віртуозно на ній грати. Із цією віолончеллю він і хуліганив, за що в кримінальних колах йому дали кликуху Фа-дієз-мажор.

«Технологія» хуліганства була наступна. Темним вечором цей халамидник чекав у найпохмурішій алеї парку на самотнього пішохода. І коли нічого не підозрюючи жертва опинялася поруч, зненацька вискакував із кущів і із усього розмаху... виконував на віолончелі Італійську сюїту Ігоря Стравінського, Сюїту № 4 мі-бемоль мажор Йоганна Себастьяна Баха, Каприччіо алегро комодо Карло Альфредо Пьятті, або інший музичний твір. Через що захоплена зненацька жертва нестямно репетувала: «Браво!», із усіх рук плескала в долоні й кидала капосникові гроші або квіти, а лиходій тільки криво усміхався.

Так він хуліганив два роки, поки йому виповнилося сімнадцять. Тоді його узяли. Черговий самотній перехожий, не давши лиходієві дограти сюїту, заламав йому руки й доставив у міліцію. Коли полковник подякував сміливцеві за піймання бешкетника, герой скромно відповів: «Кажіть голосніше, я глухий»...

У музичнім хуліганстві прокурор не виявив складу злочину, однак у ході слідства спливли більш ранні злодіяння Якима, і суд присудив його до трьох років примусових виправних робіт на посаді віолончеліста симфонічного оркестру Великодрібкінської філармонії.

Волелюбний засуджений до примусу ставився негативно, тому при першому зручному випадку здійснив втечу із філармонії. Робінзон Крузо якось допоміг одному росіянинові-бідоласі, репресованому російською владою, дати дьору зі сибірського заслання до Європи, про що, крім іншого, розповідає Даніель Дефо у своєму романі «Подальші пригоди Робінзона Крузо» – другій книзі із трилогії про Робінзона. А цей віолончеліст накивав п'ятами з філармонії без сторонньої допомоги. Зі своєю дорогою віо-

лончеллю. Після чого знову заходився музично хуліганити в одному зі столичних парків.

Його затримали, і за втечу суддя додав строк – п'ять років музикування в оркестрі.

Але він знову втік...

Після восьмої втечі суддя зрозумів, що Брюходухов-молодший рецидивіст, і, схлипнувши, присудив до повішення й наступного заслання...

Вішав хуліганистого віолончеліста його ровесник – починаючий кат Інкогітечко. Це було 4 вересня 1975 року. Саме з повішення майбутнього академіка й почався трудовий шлях Інкогітечка.

Бачачи, що дебютант із незвички хвилюється, Яким став розповідати анекдоти про Василя Івановича й Петьку, чим розвеселив новачка в клоунській масці, допоміг зняти психологічну напругу, завдяки чому кат упорався із завданням непогано й навіть зірвав рідкі оплески глядачів.

«Ніде не тисне?» – запитав кат у повішенця тоном кравця, що дав примірити клієнтові щойно зшити одіж. «Ні, усе нормально», – відповів злочинець, злегка погойдуючись на шибениці.

Потиснувши на прощання руку цьому першому своєму клієнтові і побажавши йому хорошого висіння, Інкогітечко пішов із майдану Панурга.

Незабаром, намілувавшись видовищем, розсмокталася невелика юрба знавців і шанувальників таких шоу.

До речі, серед глядачів цієї процедури був і такий собі Полікарп Таракашкін, фальшивомонетник, відомий у кримінальних колах за кличкою Рубенс. Він зокрема захоплювався живописом, і на повішення прийшов із мольбертом. Коли Інкогнітечко вішав Брюходухова, цей так званий

Рубенс швидко зробив із натури ескіз олійними фарбами на ґрунтованій картонці. Потім у своїй домашній майстерні він за цим ескізом написав живописне полотно, котре попервах назвав «Повішення віолончеліста». За декілька років, коли Брюходухов буде відомим вченим і отримає звання академіка, Таракашкін перейменує картину: «Повішення майбутнього академіка Якима Сергійовича Брюходухова на майдані Панурга». Згодом цю картину у фальшивомонетника купить інший кримінальник, крадій Асланбек Усманкурбанбердиходжибабаєв на кличку Персик, котрий познайомився з ним у тюрмі, бо був співкамерником (до речі, у тій же камері № 22 з ними короточасно сидів і молодий тоді король Жорик Дев'ятий, про що, якщо пам'ятаєш, безцінний читачу, Автор уже повідав докладніше у щосі одинадцятому за назвою «Божественні клоуни»). А коли у Жорикбурзі виникне так званий салон злодійських послуг «Золоті Пальці» і Асланбек стане його директором, то прикрасить цією картиною свій директорський кабінет.

Отже, глядачі розійшлися, і залишилися тільки повісенець і два міліціонери, які, по-перше, стежили, щоб засуджений не змотався з шибениці раніше, чим він підпише довідку про каяття, а по-друге, тримали напоготові теку із цією довідкою, очікуючи, коли він виразить бажання її підписати.

Брюходухов, продовжуючи погойдуватися під подувом легкого вітерцю, безтурботно склав на грудях руки й став насвистувати мелодію популярного терентопського романсу «Рояль у кущах». «Це надовго», — уголос зрозумів міліціонер більш старший та досвідченіший і вийняв з кишені колоду гральних карт. Сівши на

помості під висячим, вартові порядку лися «різатися в дурня». Щоб помучити «ментів», яким не терпілося звільнитися від цього обов'язку, лиходій вирішив висіти як можна довше. Періодично картярі запитували в шибеника, чи не надумав він підписати довідку. Він щоразу відповідав: «Ні».

За чотири години досвідчений міліціонер став супитися й часто поглядати на наручного годинника, а ще за годину – люто сопіти й ворушити щоками.

Нарешті вибухнув: «Інші шибеники як шибеники – підпише швиденько довідку про каяття й гайда в заслання, а цей нахабно висить, випендрюється, нелюд!» – «Таких хлібом не годуй, дай познущатися», – підтакнув молодий. «А я за законом маю право висіти стільки, скільки захочу, зате ви не маєте права ображати повішенця!» – усміхаючись відповів нахаба.

Саме на шибениці майбутній академік уперше задумався про сенс буття, адже раніше він був зайнятий або правопорушеннями, або підготовкою до правопорушень і не мав часу на філософствування. Хороша річ – терентопська шибениця: виси й думай собі на здоров'я, без суєти, без поспіху.

Проаналізувавши минуле життя, Брюходухов запідозрив, що існував не зовсім так, як варто було б, і що, можливо, слід змінити долю.

«Через цього суч... кхе, через цього повішенця в мого пацана не буде свята, – продовжував скаржитися досвідчений міліціонер молодому колезі, підкидаючи трефового валета, бо той побив піковим валетом пікову ж десятку. – У мого Миколки сьогодні день народження, я обіцяв рано звільнитися й зводити його до цирку, квитки купив. А

через цього упертого ду... кхе, через цього упертого громадянина я отут сиджу із квитками, там Миколка чекає, а шоу незабаром почнеться. Буде замість свята море сліз!» Молодий, підтакнувши: «Отож. І у мене були плани на вечір», побив трефового валета бубновою – козирною – десяткою. «Скільки синові виповнилося?» – запитав звернувши до засудженого. «Шість», – промимрив буркотун. «Гаразд, так вже й бути, на перший раз я вас відпускаю, я сьогодні добрий, – змилостивився злочинець. – Цирк не варто пропускати. Де там ваш папірець? Підпишу». – «За це спасибі, парубоче!» – обрадувався Миколчин тато й миттю подав кримінальникові папку й ручку. Той розмашисто начертав каляку-маляку, яку треба було вважати підписом, задоволені міліціонери вийняли його із безпечного затишного зашморгу й нагадали, що протягом доби він має покинути Жорикбург і відбути до села Цуценського, де йому, згідно з вироком, належало відбувати заслання протягом одного року.

Зібравши все найнеобхідніше (віолончель, смичок, ноти, зубну щітку, бритву тощо) розкаяний виїхав до Цуценського – маленького села, котре загубилося в лісостепу між столицею й Апчхиградом, що мешканці того села були переважно працівниками колгоспу «Під прапором арістотелізму».

У сільській школі було вакантне місце вчителя музики, тому столичному віолончелістові відразу запропонували стати викладачем, хоч він і був аматором-самоучкою без консерваторської освіти. Як каже народна мудрість: на безриб'я й рак риба. Тобто якщо немає під рукою мойви або минтая, то в крайньому разі можна з'їсти омара або лангуста.

У час, вільний від щеплення дітлахам музичного смаку, столичний гість нудгував, тому що головною розвагою тамтешньої молоді було колективне лузання соняшникового насіння, а йому таке хобі видалося занадто примітивним. З нудьги став відвідувати бібліотеку сільського клубу, де знайшов книги класиків світової літератури, у тому числі не тільки в перекладах, але й в оригіналі. І купу словників.

За допомогою англо-терентопського словника прочитав Шекспіра й заодно вивчив англійську мову.

Потім прочитав Сервантеса – вивчив іспанську.

Потім – Рабле – французьку.

Потім – Гете й Гофмана – німецьку...

У нього виявився феноменальний талант до вивчення мов, і по закінченню заслання він міг уже вільно читати дев'ятьма європейськими мовами, включно з латиною.

Оволодіння мовами так йому сподобалося, що, повернувшись зі заслання до Жорикбурга, він відразу ж вступив до університету на курс лінгвістики й став жадібно насичуватися знаннями.

У вірші Михайла Светлова «Гренада» (і написаних на цей вірш численних піснях) звучить питання:

Ответь, Александровск,
И, Харьков, ответь:
Давно ль по-испански
Вы начали петь?

У пісні Бориса Гребенщикова «Туман над Янцзи» теж звучить питання:

Ответь, Нижневартоск,

И Харьков, ответь —
Давно ль по-китайски
Вы начали петь?

Навряд чи Харків і інші населені пункти могли б дати дуже точні відповіді. А от Яким Брюходухов щодо самого себе міг би сказати точно: іспанською він почав не співати, а читати, говорити й писати з травня 1976-го року, а китайською — з березня 1980-го.

Закінчивши вуз, Яким Брюходухов володів усіма європейськими мовами плюс двома десятками азійських. Але й цього йому було замало.

Він пустився в експедиції земною кулею, тобто континентами та островами Великого Світу для вивчення інших мов і наріч. Забирався в найгустіші тропічні джунглі й у найбезжиттєвіші пустелі, знаходив маловідомі племена й пожадливо всмоктував їхні мови у свою мозкову скарбничку.

Він так приловчився, що на вивчення нової мови йому було потрібно всього кілька днів, а іноді, якщо мова була дуже проста, — кілька годин.

У перервах між експедиціями він у Терентопії читав лекції й писав наукові праці, підручники й словники.

Йому одна за іншою присвоювалися вчені ступені, і вже у віці двадцяти восьми років він мав звання академіка, хоч і не був кар'єристом у поганому сенсі цього слова.

Він став одним з найвідоміших у Терентопії громадян. Співвітчизники ним пишалися, його поважали. У селі Цуценському навіть заснували його музей.

От так звичайна терентопська шибениця виправила долю людини!...

Що ж до музикування на віолончелі, то це захоплення збереглося, не в якості професії, а в якості хобі.

Акмус із Ісаком, боячись спізнитися на інтригуючу їх зустріч зі свіжим академіком (свіжим, тому що це звання Брюходухов отримав у тому ж 1985 році, у лютому), прийшли в університет трохи раніше призначеного часу. Чекаючи на Якіма Сергійовича, якого поки мало хто називав Сергійовичем, бо це була відносно молода людина, що до того ж виглядала на декілька років молодшою за справжній вік, тупцювали біля дверей 27 аудиторії. Унікальний пивний келих мовчачи лежав у наплечній сумці корчмаря.

Нарешті наблизився двадцятидев'ятирічний академік в оточенні декількох студентів, які після лекції ставили запитання щодо теми. Солдати виходять із оточення, вистрілюючи черги куль по ворогах із кулеметів і автоматів. Академік вийшов із оточення, вистріливши з рота по студентах чергою відповідей. Потім сухорлявий учений з жовтим чубом, в окулярах із круглими скельцями, сказав авіаторові й корчмареві: «Прошу до аудиторії», і вони втрьох увійшли.

Почувши говір скляного посуду, молодий академік високо задер світлі брови, тихо свиснув і сказав: «Ну нічого собі!»

— Що? Що? Що? — загомоніли Акмус із Іцхаком Гільденштерном. — Що він каже?

— Мене вразив не стільки той факт, що він РОЗМОВЛЯЄ, і не те, ЩО САМЕ він каже, а та обставина, що

він говорить ДОТЕПЕР! – здивовано промурмотав Брюхоухов. – Адже він почав базікати на початку травня...

– Так, – здивувався корчмар. – А звідки ви зна...

– А зараз уже грудень, – перебивши, продовжив думати вголос поліглот. – Виходить, минуло аж сім місяців! Просто дивно! Зазвичай здатність розмовляти тримається в них не більше трьох годин.

Було ясно, що екс-повішенець володіє інформацією щодо цієї таємниці.

– Чому цей кухоль заговорив? – допитувався Акмус, жагуче тискаючи шкіряний авіаторський шолом.

– Що він говорить? – перебивав його корчмар, кувдячи пухнату шапку-вушанку.

– Яким це чином скло видає такі звуки? – запитував авіатор.

– У чому отут справа? – луною доважував Гільденштерн.

Молодий академік, узявши з парти пивного келиха двома руками, сказав:

– Може пам'ятаєте, Ісаку Марковичу, у травні я заходив «Під Рятівну Муху» зі своїм африканським гостем. Ми з ним посиділи, поспілкувалися, перекусили, потім я на пару годин відлучився, аби прочитати лекцію отут, в університеті, а він залишився чекати в корчмі. Потім я повернувся й ми продовжили спілкуватися.

– Так, так, пам'ятаю, – кивнув гарний брюнет, – він був такий чорний-чорний і маленький, навіть менший за нашого Грошенятка. У трав'яній спідниці й у намисті із черепів якихось тваринок.

– Він за національністю пігмей, за професією чаклун, на ймення Замбзиганда. Я потоваришував з ним під час

африканської експедиції, — продовжив Брюходухов, — торік.

— Я почастував його своїм фірмовим пивом, зимкукурою та іншими нашими національними стравами, — згадав Іцхак.

(Права півкуля авторського мозку знову безцеремонно ввірвалася в оповідку: «Зимкукура? Деся мені вже траплялося це слово. А що воно означає?» — «Тьху на тебе! — обурюється Автор. — Безцінному читачеві кортить дізнатися таємниці розмовляючого келиха, а ти отут лізеш із цікавістю щодо дрібниць, які не мають прямого відношення... Слово "зимкукура" траплялося нам у терентопській народній "Пісні про те, чого в цій пісні немає", поміщеній в щосі восьмому за назвою "Терентопські застільні". Там є такий куплет:

"Тут співатися зовсім не буде,
Як два лицарі їли букет,
І про те, як шриньзякобубудець
Зимкукуру сховав у буфет".

Зимкукура — це пиріг із хріновим варенням. Чисто терентопські ласощі із чисто терентопською назвою». — «А навіщо вони кладуть у пиріг погане варення? — забелькотіла й півкуля Ліва. — Що, хіба хорошого немає?» — «Хрінове не в сенсі "погане", а в сенсі — "варення із хрону"», — супитися Автор. «Де ж це бачено, щоб із хрону робили варення!» — заявляє Ліва. «Та що ж це за покарання! — вищить Автор. — Там читач уже, мабуть, тремтить із нетерпіння довідатися чарівного секрету звукового посуду, а отут ці... Вибач, безцінний читачу, але доведеться цим набридалам

коротко освітити особливість тамтешньої національної кухні».

Багато хто з терентопців шанували солодощі й творили варення не тільки із фруктів і ягід, що не дивно, але й з іншої сировини: з овочів – капусти, помідорів, огірків, кабачків, баклажанів, патисонів і т. ін.; з коренеплодів – моркви, редису, ріпи, хрону, буряка і т. ін.; із зелені – кропиви, молодих пагонів папороті, ялинової хвої й зав'язей шишок і т. ін.; навіть із грибів, м'яса, і риби... Остап Бендер у романі «Золоте теля» говорить, що самогон можна гнати із чого завгодно, навіть із табурета, й додає, що деякі полюбляють табуретівку. (Проте табуретівка іноді дуже вдаряє у голову). Терентопці вважали, що із чого завгодно можна створювати варення.

«А із часнику?» – єхидно бовкнула Права. «Фу, гидота напевно, – морщиться Автор, – але я не виключаю існування в королівстві знавця й шанувальника часникового варення».)

Яким Сергійович коротенько повідав співрозмовникам, як він, заглибившись в екваторіальну африканську хащу, знайшов там пігмейське плем'я, що розмовляло невідомим наріччям; як він вивчив їхню мову й подружився із цими чорними коротунами, особливо із чаклуном Замбзигандою і його десятилітнім синочком на ймення Мгобокбекбе. З тих чудес, які вмів творити пігмейський чаклун, Брюходухова найбільше вразила здатність викликати звучання неживих об'єктів, що імітувало людську мову.

– Не знаю, як він це робив, – знизав плечима молодий академік, – мабуть, він і сам би не зміг цього пояснити з погляду фізики, але якимось чином цей Замбзиганда, як і його предки, примушує молекули посуду, або іншої речі

здійснювати коливання, котрі породжують звукові хвилі, причому не хаотичні, а схожі на цілком конкретні фрази, вимовлені цілком конкретним голосом. За давніх часів таке чаклунство використовувалося для того, щоби збити зі сліду й заплутати ворогів, а зараз – із чисто ритуальною метою. Але там річ могла говорити менше двох сотень хвилин, потім замовкала назавжди. Тому мене безмірно дивує, що ваш келих продовжує розмовляти от уже восьмий місяць. Може, тут справа в тому, що через відвідування корчми магами й вампірами в ній присутня якась містична аура, від якої зачаклований келих підзаряджається, як акумулятор від електромережі.

Залишаючи гостинне плем'я, Брюходухов запросив чаклуна в гості й докладно розповів Замбзиганді, як його знайти, якщо африканець опиниться в Європі. Тобто як добратися до Харкова, від Харкова до Державних Дверей, і від Державних Дверей до Жорикбурга.

Це було торік, нагадав Яким Сергійович, а в цьому, 1985-ому, у березні місяці на Замбзиганду натрапила французька наукова експедиція, що досліджувала екстрасенсорні здібності африканських чаклунів.

Французи вразилися його можливостям і запросили відвідати Європу, щоб зафіксувати його чудеса в лабораторних умовах. Крім того, пігмееві-чудотворцеві запропонували виступити в Брюсселі на міжнародній конференції з паранормальних явищ.

Замбзиганда погодився за умови, щоб програма його перебування в Європі включала відвідування міста Харкова. Учені спантеличилися і відповіли, що цього вони гарантувати не можуть, тому що Харків розташований у СС-

СР – державі за так званою залізною завісою, куди не всякого запросто пустять.

Відразу дослідники зв'язалися із французькими дипломатами, ті поспілкувалися з советськими колегами, і питання напрочуд швидко було владжене. Може, тому що Советський Союз бідних африканців жалувал більше, чим, наприклад, багатих американців.

Пройшовши дослідження в інституті під Парижем, де його здатності зафіксували, але не змогли пояснити; виступивши з великою тригодинною промовою на конференції в Брюсселі, на тему пігмейського чаклунства (ця промова була зустрінута бурхливими оплесками, але, на жаль, ніхто не второпав ані слова, оскільки чаклун говорив наріччям, невідомим тамтешнім перекладачам), пігмей у супроводі приставлених до нього фахівців на початку травня був доставлений літаком до Києва (бо Харківський аеропорт тоді ще не був міжнародним), а звідти автомобілем до Харкова, де він був поселений у готель «Інтурист» і піддався екскурсії містом з оглядом визначних пам'яток.

Після чого приступився до того, заради чого й погодився на переміщення до Європи: попрямував у гості до Якима Брюходухова.

Супровідних осіб раптом одночасно зморив сон, і вони міцно заспали аж до його повернення.

Вийшовши з готелю «Інтурист», босий Замбзиганда пішов проспектом Леніна убік історичного центру Харкова. (Тепер той готель називається «Національ», а вулиця – проспектом Науки, через те що там чимало науково-дослідних інститутів та вузів. Іноді буває, що читачеві хочеться завітати до тих місць, що згадані у книжці. Тож про всяк

випадок Автор додає сучасні назви: раптом читачеві при-спічить повторити маршрут Замбзиганди.)

Травень у Харкові, як звичайно, був досить теплим, у цей день температура повітря лише злегка не дотягла до тридцяти градусів, і африканець, одягнений лише в трав'яну спідницю й намисто із черепів дрібних звіряток, почував себе доволі комфортно.

Вигляд настільки незвичайної людини міг би зацікавити перехожих, навколо екзотичного коротуна могла б навіть зібратися юрба, що заважає вільному пересуванню (тим більше, що день-то цей був святковим і вихідним – 9 травня). Якби перехожі його бачили. Але чаклун вважав за краще не привертати до себе увагу харків'ян, тому вони його не помічали. Якщо хто й засікав поглядом здалеку незвичайну фігурку, то наближаючись робив висновок, що ніякої фігурки немає, що вона лише привиділася.

Так ніким не помічений він дотупав до станції метро «Університет».

Занурився у транспортну підземку, увійшов у вагон, доїхав до станції «Історичний музей».

Перейшов підземеллям на станцію «Радянська». (Тепер станція «Майдан Конституції»).

Знову увійшов у вагон і доїхав до станції «Свердлова» (так тоді називалася станція «Холодна Гора»).

Виринув з-під землі на її на поверхню (тобто вийшов з метро).

Знову увійшов у вагон, цього разу трамвая № 3.

Продовжуючи в нім рух на захід, доїхав до кінцевої зупинки.

Вивергнувшись із електроколісниці, пройшов кілька сотень кроків уздовж автомобільної траси Т-2106 (тепер це

траса Р-46) до границі Харкова з Харківською областю, позначеною прямокутним архітектурним спорудженням.

І увесь цей шлях від «Інтуриста» до межі міста чаклун подолав, не будучи ніким помічений! От що значить – чаклун! От що значить вміння навіювати оточуючим потрібну тобі реальність! От що значить, як то кажуть, відводити людям очі!

Зробив ще кілька кроків і, згідно з інструкцією Брюходухова, збочив праворуч, у сосни...

Хвилини за п'ять після відвороту від траси він опинився перед невеликими заростями колючих кущів...

Читач може засумніватися: та як же суб'єкт, що прожив усе життя в джунглях, у первісних умовах, можна сказати дикуном, міг так вільно дефілювати в настільки незвичайній для нього обстановці, та ще користуватися громадським транспортом! Але ж Замбзиганда був не звичайним дикуном, безцінний мій читачу, а чаклуном, що володіє зокрема добре розвиненим хистом ясновидіння. Завдяки цьому хистові він міг, живучи в джунглях, здійснювати віртуальні подорожі по всій земній кулі, у тому числі відвідуючи великі міста, найбільші центри сучасної цивілізації. Тому ані великі кам'яні будинки, ані автотранспорт, ані інші прикмети сучасного світу не були для нього в новинку. Тож він міг би повторити слова Варфоломія Кнурця з іронічного роману Павла Загребельного «Левине серце»: «Я скрізь був! Для цього досить напружити уяву...» Але Загребельного пігмей, зрозуміло, не читав.

Перш ніж вирушити в реальне переміщення Харковом, ясновидець кілька разів долав цю путь умоглядно, тому воно було для нього знайомим і звичним.

Розсунувши колючі кущі й відкривши двері, оббиті чорним дерматином, Замбзиганда увійшов у Терентопське королівство.

Продовжуючи керуватися усною інструкцією великого білого друга, дійшов до Великих Дрібок, звідти доїхав на потязі до столиці, де розшукав Якима Брюходухова, який за час їхньої розлуки встигнув удостоїтися звання академіка.

Той, звичайно, зрадив гостеві й, крім іншого, запропонував поспілкуватися в корчмі «Під Рятівною Мухой». (У квартирі Брюходухова в розпалі був ремонт, і приймати там гостей не було можливості. На час цього ремонту навіть сам академік переселився тимчасово до найближчого готелю.)

Коли Замбзиганда вирушив назад, Брюходухов проводив його в Харків до самого готелю «Інтурист»...

(До речі, читачу, про те як місто Харків відвідав чаклун-ясновидець, йдеться, крім іншого, і в повісті братів Стругацьких «Хвилі гасять вітер». Але там такий відвідувач прибуває до Харкова не з Африки, а з далекої планети Саракш, і відбувається це у фантастичному майбутті. Цікаво, що той інопланетний прибулець вільно володіє українською мовою. Але не тому, що на його рідній планеті вивчають українську, а тому, що він геніальний ясновидець. Він є також персонажем повісті «Населений острів» тих же Стругацьких.)

— Напевно, поки я сходив до університету, в Замбзиганди під впливом вашого пива був сентиментальний настрій. Йому забаглося в цій чужій країні почути рідну мову, рідний голос. От він і зробив так, що пивний келих заговорив голосом його синочка Мгобокбекбе, — вимовив

Яким Сергійович, тримаючи на долоні скляний звукоімітатор з тією ж повагою, з якою данський принц Гамлет тримав череп блазня Йорика.

— Як все-таки роз'єднані чарівники різних країн і континентів, — сказав маг Акмус. — Пігмейські маги вміють те, чого не вміють терентопські, а терентопські — те, чого не знають в Африці. Як би ми взаємно збагатилися, якщо б існувала міжнародна організація магів. Такий собі Магінтерн, чи, скажімо, Організація Об'єднаних Магів, скорочено ООМ.

— Маги всіх країн, єднайтеся? — іронічно гмикнув корчмар.

— Ой, настав час закруглятися, — зітхнув молодий академік, зиркнувши на годинника, — на мене студенти чекають. Але я обов'язково навідаюся «Під Рятівну Муху». Аж дуже мене зацікавив пивний келих, який називає себе Мгобокбекбе...

ЩОСЬ ТРЕТЄ

Доспіхи з паровим опаленням

– Розумієш, – продовжував він, помовчавши, – треба бути готовим до всього! От чому в мого Коня на ногах браслети.

– А це навіщо? – зацікавилася Аліса.

– Щоб акули не вкусили, – відповів Білий Лицар.
Льюїс Керролл, «Аліса в Задзеркаллі».

Бачиш, мовляв, он ту маленьку хріновину. Вона зачіпляє за ось оту круглу хрінацію: від того вся хріновня рухається. Тепер от цей невеличкий хрінок на третій хріновині стерся, і вона не зачіпляє.
Майк Йогансен, «Кос Чагил на Ембі».

17 вересня 1995 року.

Наступного ранку, тобто на світанку 17 вересня 1995 року, знову наліпивши на чоло оцтовий компрес від похмільного синдрому, лицар Аркадій почовгав коридором лицарського гуртожитку до барона Панаса в надії, що в того знайдеться чим підлікуватися. Підлікуватися не від поганого настрою, якого, незважаючи на невдалу спробу захопити дракона, не сталося завдяки вчорашній «профілактиці» у корчмі «Під Мідним Забралом», а підлікуватися від наслідків самої «профілактики».

Дорогою до однокімнатної квартири № 307, житла вищезгаданого барона, Аркадієві зустрівся лицар Річард Левове Копито, довготелесий парубок з носом як картопля й білими, як у порося, віями, котрий ішов із чайником на

спільну кухню. (У квартирах лицарського гуртожитку не було окремих кухонь, а були спільні на весь поверх, з кількома газовими плитами, столами й шафками, як у совєтській комунальній квартирі).

— Привіт драконоборцеві! — іронічно реверанснув він перед Аркадієм.

— Іди-іди, й без тебе нудно, — похмуро парирував той.

— Пити менше треба.

Аркадій і Річард Левове Копито були давніми суперниками. Ще зі шкільної лави. Будучи однокласниками, обоє прагнули бути лідерами в класі, що слугувало причиною конфліктів. Після закінчення школи обидва залицялися до одної дівчини. Вона вийшла заміж за Аркадія й народила йому сина. А Річард залишився в парубках. Тепер же кожний з них мріяв стати власником Шмокиконського замку, що північніше від Жорикбурга. Після того як колишній його власник, лицар Напівкруглого Столу граф Галактіон, емігрував у Великий Світ через кохання до тамтешньої громадянки, ця споруда залишалася ненаселеною, якщо не рахувати присутніх там привидів. У лицарських турнірах фортуна металася від Аркадія до Річарда й навпаки, і ніхто з них не міг похвалитися стабільною перевагою в цьому аспекті над іншим.

У чому Аркадій відчував свою зверхність — це в можливості насміхатися над «ганджем» суперника. «Ганджем» Річарда Левове Копито, з погляду Аркадія, було захоплення класичною музикою, що в колі лицарів Напівкруглого Столу вважалося не те щоб збоченням, але якимось дивацтвом. Лицарі віддавали перевагу естрадним пісням — попсі або шансону, котрі «простіше пареного репу» (так, здається, кажуть росіяни?), тому Річард Левове Копито в

цьому аспекті був як би «білою вороною». Король Жорик Дев'ятий теж відвідував симфонічні та камерні концерти, оперні й балетні вистави. Але йому за посадою треба, уважали лицарі, а так щоб за власною волею слухати цю «незрозумілу тягомотину» – ні, це, дійсно, не зовсім нормально. (Вони помилялися щодо короля. Він шанував класичну музику не через посаду, а від щирою душі.)

Обдавши один одного нелюб'язними поглядами, суперники розминулися, і Аркадій незабаром був у барона Панаса.

– Де ж ти так? – співчутливо вимовив барон, спостерігаючи знайомі симптоми на лиці лицаря.

– «Під Мідним Забралом» після лазні.

І «драконолов» повідав учорашню історію.

– ... А потім цей драконяра так страшно на мене поглянув, немовби німий Герасим на собаку Баскервілів, що я аж увесь похолодів та заціпенів... – розповідав він.

– Ну от бачиш. Я ж казав, що цей хвостато-крилатий інтелігентик не зробить із тобою нічого занадто звірячого. Погляд, нехай і страшний, це усього лише погляд. Інший би... – бадьоро підсумував, набулькуючи в чашку вина для лікування, Панас, коли той закінчив. – Подальші плани?

– З одного боку – запрягся, незручно відступатися, а з іншого боку – мороз по шкірі. Не знаю, не знаю. – І Аркадій залпом осушив посудину.

– Ну, проти морозу є засіб. Нетребенько винайшов доспів з паровим опаленням. Я вже бачив експериментальний екземпляр.

Вакула Охрімович Нетребенько був кращим у Жорик-бурзі ковалем і взагалі майстром на всі руки. Це саме він винайшов складний телескопічний спис, меч із автомати-

чним прицілом і велоарбалет (велосипед, що трансформується в арбалет). Тепер він мізкував над удосконаленням обладунків.

(«До речі, – заговорила Права півкуля авторського мозку, – списи, які розкладаються як телескоп, я бачив у лицарів у мультфільмі "Як козаки у футбол грали", створеному на студії "Київнаукфільм" у тисяча дев'ятсот сімдесятому році; режисер Володимир Дахно». – «Якщо Нетребенько теж бачив цей мультик, то...» – каже Ліва, але Автор перебиває: «Він дійсно міг його бачити, тому що, по-перше, фільми з Великого Світу проникали й у підпільне королівство, а по-друге, Нетребенько бував у Великому Світі. Але навіть якщо бачив і запозичив ідею, це не применшує його заслуги. Бо одна справа – намалювати в мультфільмі, а інша – втілити в життя, та так, щоб усе ідеально працювало».)

Вакула Охрімович був трудівником, невтомним, як... як... еее... як камінь. Так, як камінь, адже немає такого каменю, який стомився б робити своє діло. Діло каменю – лежати або стояти, залежно від форми й положення. І камінь робить це своє діло невтомно протягом тисячоріч, без перерв на відпочинок. Можна сказати, що камені роблять це не покладаючи рук. Спробуй покласти те чого немає – не вийде, хоч ти лусни.

Цинічним скептикам, котрі єхидствуватимуть, що перебування в нерухомості – це, мовляв, не труд, Автор нагадає, що саме в цьому полягає, наприклад, труд натурників, що за таку роботу, тобто за перебування у нерухомості, вони отримують платню й почесні звання. А камені трудяться таким же чином задурно, безкорисливо.

І як камінь невтомно лежить або стоїть, так і Нетребенько невтомно щось винаходить і майструє. А оскільки в цих справах він був справжнім докою, то його з повною підставою можна назвати «майстер – металеві кінцівки». Ти ж не будеш, безцінний читачу, заперечувати, що золото – це метал, а руки – це кінцівки.

– З опаленням? Це воно! Це підходить! – оживився потерпілий, тобто Аркадій. – Це... Я зараз до нього й махну, до Нетребенька. Йому треба випробувати нову модель, а мені – дракон. Взаємна вигода!..

Майстерня-кузня Вакули Охрімовича знаходилася напроти Стайні Опери та Балету (як називається жорикбурзький оперний театр), що неподалік від лицарського гуртожитку. Автор бажає детально розтлумачити тобі, безцінний читачу, її місце розташування. От дивися: он там, куди Автор указує пальцем, красується оперний театр, а отут – продовжуй слідкувати за пальцем Автора – перебуває лицарський гуртожиток, а от у цьому місці, от навскоси, бачиш, де повз чимчикує перехожий у синьому капелюсі, от це і є майстерня Вакули Охрімовича. Після настільки докладного пояснення ти, читачу, зобов'язаний чітко уявляти собі, де це розташовано.

Тож дуже швидко Лицар Білого Комара, то пак Аркадій, був у гостях у сивого механіка.

Незважаючи на важку фізичну працю, цей коваль не виглядав дуже мускулистим, як бодібідер. Ні, це був досить субтильного вигляду п'ятидесятишестирічний чоловік середнього зросту, з рум'яним від постійного спілку-

вання з жаром обличчям, зі срібним від сивини волоссям й аналогічними пишними вусами. Втім, вуса виглядали сріблом злегка позолоченим, тому що зжовкли від тютюнового диму – Вакула Охрімович палив коротку люльку. Так, не завжди люди, що здійснюють трудомістку роботу, мають дуже рельєфну мускулатуру. Наприклад, Ісус Христос до того як зробитися мандрівним проповідником теж займався важким фізичним трудом – працював теслею, згідно із сімейною традицією; але хіба він схожий на культуриста? Вакула Охрімович, усміхаючись, казав: «Я не мускулистий, а жилавий, і тому міцний».

Нетребенько, одночасно пихкаючи люлькою й наспівуючи український ретро-шлягер «Черемшина», схилився над кресленням і задумливо колупав у вусі олівцем.

– Усе міркуєш над залізаччям, старий чорте! – вітав винахідника гість. – Здрастуй.

– Аркашо, привіт. Ось жадаю вашому братові лицареві життя підсолодити більш універсальним панциром. Щоб у нім не холодно й не спекотно, і щоб безпечно.

Фамільярне поводження цих двох один з одним свідчить, що вони не перший рік знайомі, і що лицар Аркадій далеко не вперше ставав клієнтом майстра. Про всяк випадок, Автор зауважить, що Вакула Охрімович Нетребенько був не чортом, а людиною. Тому що оскільки в Терентопії жили всілякі фантастичні за нашими мірками істоти, то таке звертання до нього Аркадія може збити читача з пантелику. Треба сказати, що якщо примар, русалок, ельфів, упирів і перевертнів там міг запросто побачити хто завгодно, то чортів бачили лише алкоголіки в нападах білої гарячки.

— Це ти молодець, Охрімичу. Мені ось конче, — лицар провів рукою по горлу, — треба доспіх із підігрівом. А то, розумієш, намагався вчинити подвиг, та раптом увесь похолодів, так що нічого не вийшло. Треба, щоби при повторній спробі не сталося похолодання. Довідався, що ти винайшов доспіх із паровим опаленням, і пропоную тобі його випробувати з моєю допомогою.

— Є дві моделі. Перша тільки з обігрівом на випадок холоду. А друга більш універсальна: і з обігрівом, і з охолодженням на випадок спеки, і з парашутом на випадок падіння з великої висоти, і з вогнегасником на випадок горіння, і з аквалангами на випадок утоплення.

— Ого! Ні, мені тільки з підігрівом. Заодно проведемо експеримент.

Саме під експеримент лицар Аркадій і міг розраховувати отримати цей доспіх, тому що грошей у нього зараз не було. Винахідник охоче зголосився й, не відсуваючи справи набезрік, допоміг лицареві облачитися в експериментальний панцир, примовляючи:

— Зверни увагу, Аркашо, як я вдосконалив застібки. І надягати недовго, а знімати ще швидше: смикаєш за цю пуппочку, і всі обладунки одночасно відстібаються. Він, звичайно, трохи громіздкий, цей панцир, але інакше не виходить.

— Дрібниці. Мій Людовик — міцний кінь, витримає, — сказав Аркадій. — А як же доспіх функціонує?

— Пояснюю. Ось цим тумблером вмикається вся система. Якщо температура під панциром нижче норми, то спрацьовує термореле, вмикаючи пальник під маленьким паровим котлом, ось отут, у районі попереку. Пара починає циркулювати по трубочках, розгалужених зсередини

уздовж усього панцира, нагріваючи його. Коли температура піднялася до норми, термореле вимикає пальник. Треба тільки не забувати зрідка замінити батарею для реле й сухий спирт для пальника...

Приблизно за півгодини, коли дракон Інокентій Карлович, пообідавши маринованими жабами й паштетом з печінки єдинорога, вийшов із печери з мольбертом і фарбами, до нього наближався вершник із білим комаром на щиті.

— На стрільця і звір біжить! — закричав Аркадій. — Ну що, драконе, обміркував мою пропозицію? Збирайся. Зоопарк на тебе зачекався.

— Та що за напасть! , пане! — засмутився екскурсовод.

— Спокій нам тільки сниться... Неначе в бурі спокій є... Нехай сильніше гримне буря! — скоромовкою процитував Аркадій фрази з віршів Олександра Блока, Михайла Лермонтова і Максима Горького. — Не підеш добровільно — мені доведеться застосувати насильство.

— Застосовуйте своє дурне насильство. Але тільки не в моїй присутності.

— Ах, так! Стояти! Руки за голову. Ти заарештований!

— Цікаво б дізнатися: за що?

— За... за... ну... за викрадення дівиць і за псування посівів. Ось! — вигадав експромтом лицар.

— Які ще викр... А, якщо ви маєте на увазі ту маленьку дівчинку... Вона сама мене попрохала її покатати. Її батьки не заперечували. Повернув у цілості й схоронності. Яке ще псування пос... А, це, мабуть, стосовно того цукрового бу-

ряка, з котрого один суб'єкт у Великих Таратутах гнав свій жахливий самогон, котрим споював місцевих мужиків? То так, знищив. Мене тамтешні жінки так благали...

— Ось-ось, буряки! І не треба цих відмовок: вона по-прохала, вони благали... Мій обов'язок тебе заарештувати, а виправдання белькотатимеш в іншому місці. Кроком руш у Жорикбург! Ать-два!

— Ордер. — Дракон простягнув до лицаря лапу.

— Що-що?

— Ордер на мій арешт покажіть, пане, підписаний прокурором, а також ваше міліцейське посвідчення.

— Не будемо розводити бюрократію. Ти зізнався в псуванні буряка. До речі, і фарбочки можеш свої прихопити. Чудовисько-маляр — це цікаво, наш государ полюбляє такі курйози.

— Тпрусь!

— От тільки не треба лютішати: це шкідливо для здоров'я, — вимовив Аркадій, клацнувши тумблером автоматичного обігріву.

Але цього разу шорсткий екскурсовод так розгарячився, що впився в кривдника не холодним поглядом, як минулого разу, а поглядом спопеляючим.

Доспіх став розжарюватися.

Тиск у паровім котлі — рости.

Лицареві стало спекотно.

Дуже спекотно.

Втративши терпіння, розігрітий Аркадій рвонув рятівну пумпочку, і панцир, розстебнувшись, обсипався до копит Людовика, як шкарлупа розколотого горіха.

Досить вчасно.

За секунду паровий котел вибухнув, вистріливши парою, наче камчатський гейзер.

Шокований вибухом кінь дико помчався убік рідної стайні, ризикуючи загубити сідока.

У сідока ж, одягненого у матер'яну, а вже не металеву одешинку, мимоволі ворушилося волосся від усвідомлення, що він дивом урятувався від ошпарення сидниць...

Змилений Людовик перейшов на крок уже в Жорикбу-рзі, а біля корчми «Під Мідним Забралом» і зовсім зупинився, начебто відчуваючи душевний стан хазяїна.

— Мойшо, горілки! — гаркнув лицар, не залишаючи сидла.

З корчми незабаром вийшов старий Мойша Роженкранц, власник цього закладу, тримаючи на таці запітнілу склянку й солоний огірок. Аркадій миттю жбурнув холодний алкоголь у горлянку, захрумав пряним овочем. Потім, не заплативши, а сказавши: «Запиши на мій рахунок, Мойшо», — поїхав до майстерні Нетребенька, котрий в цей час знов щось міркував над кресленням, мугикаючи український ретро-шлягер «На долині туман» та колупаючи у вусі олівцем, не тому що воно свербіло, а просто йому так краще думалося...

— От і виходить, що я рухався в правильному напрямку, коли вирішив крім обігрівача в новій конструкції встановити й охолоджувач, — вимовив Вакула Охрімович, вислухавши звіт лицаря. — Однак, мушу зізнатися, Аркашо, мені не до душі вся ця витівка із драконом. Ну не хоче він

у зоопарк, навіщо ж його змушувати! Не люблю насильства.

– Силою його там ніхто тримати не буде, – відповідав Аркадій, розглядаючи нетребеньківське заліззяччя. – Мені б лише відзвітуватися про виконану роботу, а потім король відпустить бранця на всі чотири сторони. Ти ж знаєш нашого Жорика. А то я сп'яну наобіцяв, тепер буду посміховиськом, якщо нічого не зроблю.

– Так, мені розповідали про той бенкет на честь ката Інкогнітечка. Слухай, а може ти б із драконом по-людськи: мовляв, так і так, вскочив, мовляв, у таку халепу, виручи, мовляв, брате, і я тобі колись придумаю, мовляв, увійди в моє становище.

– Не зможу я так, – зітхнув лицар. – Не така в мене натура, щоб дракона просити. Тільки рота роззявлю, як мене понесе. Ні.

– А силою та погрозами хіба із драконом злагодиш? Не чув я, щоб хто злагодив. Нерозмовляючих драконів умертвляли, але щоб живим у полон...

– І я не чув. А що робити, якщо просити я не можу, а відмовлятися від клятви не можна! Ото вскочив! Якби ж його якось зв'язати...

– Дозволить він себе зв'язувати! Авжеж!

Обоє задумалися й одночасно вигукнули:

– Сітка!

Вирішено було, що тільки накинувши на дракона міцну капронову сітку, можна його полонити. Дракон же покритий шорсткою шкірою, пазурами, дзьобом, зубами й іншими виростами, за які сітка зачіпатиметься, і чим більше клієнт крутитиметься-ізвиватиметься, тим тугіше його обплетуть тенета. Таким чином, пручаючись, він сам

себе зв'яже. Залишиться тільки беркицьнути його у кузов вантажівки й доставити в Королівський замок. Аркадій навіть у долоні заплескав від такої придумки.

— Але це можна зробити тільки у твоєму універсальному доспіху з обігрівом і охолодженням! — сказав він.

— А також з парашутом, аквалангами, вогнегасником, — додав винахідник. — Ет, не до душі мені це насильство, але вже дуже зброю хочеться випробувати. Тим більше, що в остаточному підсумку дракон залишиться на волі.

Бажання не дозволило відсувати «випробування» набезрік, і незабаром металева шкарлупа була наповнена лицарем Аркадієм. Коваль Нетребенько проінструктував його, як управлятися з усіма цими кнопками, тумблерами, рукоятями...

— Ну й напихав ти сюди причандалля, Охрімичу! — сказав лицар з доспіху, як із броньовика. — Боюся, моєму Людовику буде...

— Звичайно, важко, — підхопив Вакула Охрімович, — таку-то вагу! Однак, голова в людини — не токмо шапку носити! Я все передбачив. Основна важкість доспіху прийдеться на спеціальну конструкцію з колесами, у яку як двигун буде вставлений твій сірояблучний звір. Звіру, то пак Людовику, доведеться тільки ноги переставляти, пересуваючи конструкцію, а тиск припаде на колеса. А колеса тут міцні! Тим більше, коневі допомагатиме моторчик.

— Ну й тямуща ж ти особистість, Охрімичу! — захопився голос із металу.

— Що є, то є, — не став скромничати Нетребенько, потішено погладжуючи мозолистими пальцями сивину. — У мене у звивинах тільки-но проклюнулася ідея зробити на

основі велоарбалета пристрій для автоматичного накидання сітки. Так би мовити, сіткомет.

— Шкода, що ця ідея не осінила тебе раніше. Нині прийдеться накидати по-старинці — руками.

— Нічого, якось впораєшся. А ось це, — Нетребенько зірвав мішковинне покривало з якогось металевого каркаса, — ось це і є мій гіппомобіль.

— Твій що? — перепитав голос із панцира.

— Мій гіппомобіль, ну, конструкція на кінній тязі, що я говорив. Нагорі — сідло, це — колеса, а тут — моторчик. Усередину впрягається кінь. Просто, як усе велике. При русі рівною площиною моторчик працює на середній потужності, при русі нагору автоматично перемикається на більшу потужність, а при русі під гору відключається.

Після того, як за допомогою спеціальної упряжі в гіппомобіль був вмонтований кінь Людовик і винахідник проінструктував випробувача, як користуватися цим транспортним засобом, лицар Аркадій, крекчучи від важкості металу, видерся по металевій же драбинці, на кшталт пожежної, привареній збоку конструкції, і осідлав нетребеньківський винахід. Вакула Охрімович приторочив до сидла міцну капронову сітку, яка знайшлася в його господарстві, й, побажавши удачі, проводив лицаря на драконоловлю.

Гіппомобіль із лицарем у сидлі, що приводився в рух конем і моторчиком, котив не швидко, але впевнено, під поглядами здивованих перехожих, котрі вперше бачили таке чудо техніки...

І в результаті врешті перемістився на Каменіану до розкиданих перед Гірчиною печерою фрагментів доспіху з паровим опаленням...

— Знову проїхавши поміж кам'яними сідницями, — додає Ліва півкуля авторського мозку.

— Ні, — заперечує Автор, — ні цього разу ні попереднього лицар між сідницями не проїжджав. Першого разу проїхав, бо рухався до Каменіани від туристичного агентства «Рятівна Бджола», що на вулиці Плоских Кішок, і найближчий шлях лежав зокрема вулицею Сорокасемиліхтарною. А другого разу і тепер переміщався туди від майстерні Нетребенька, що на вулиці Франсуа Рабле, і найближчий шлях був іншими вулицями.

— Зрозуміло, — відповідає Ліва.

— А я от що подумав, — підключилася півкуля Права. — Людина, що ловить рибу, називається рибак. Значить, людина, що ловить дракона, зокрема лицар Аркадій, має називатися драконаком.

— Ги, — реготнула Ліва. — За цим принципом козаком має називатися той, хто ловить козу.

— Дурню верзете, півкулі, — каже Автор. — Ви б іще бовкнули, наприклад, мовляв, якщо крамарем звуть того, хто має крам, то лицарем можна звати того, хто має лице.

ЩОСЬ ДЕСЯТЕ

Хвилюючі звуки

Чому в залі сміються?
Карел Чапек, «Чорт».

– Шарлатан. Сучий син. Жулік. Шахрай...
Леонід Чернов, «Халтурники».

18 вересня 1995 року.

аближався час початку концерту, і гар...

– До чого? – питає, перебиваючи, Ліва півкуля авторського мозку.

– Що – до чого? – збивається Автор.

– До чого наближався час початку концерту? Слово «наближався» означає переміщення до чогось або до когось. Так до чого або кого саме переміщався час початку концерту? – наполягає Ліва півкуля.

– Ну... Еее... Гм... До... до... до оперної Стайні, – невпевнено бурмоче, знизуючи плечима, Автор.

– Час переміщався до музичного театру?! – підключається й Права. – А можна уточнити: на якому виді транспорту? Або пішки? Тоді – якою ходою?

– Теж мені, педантичні скептики вишукалися! Ну вас! Як пишу, так і вмію. Вірніше – навпаки.

Знову. Наближався час початку концерту (Автор показує дулю своєму мозкові), і гарний будинок, розташований на вулиці Франсуа Рабле напроти майстерні Вакули Охрімовича Нетребенька й трохи ліворуч від лицарського

гуртожитку, нафаршировувався публікою, наче обезголовлений та обскубаний труп качки різними яблуками перед впровадженням у спекотну духовку; з тією різницею, що в качку начинку запихають, а в театр начинка лізла сама.

— «Автор показує дулю своєму мозкові», — повторює Ліва півкуля. — Непогана назва для критичної рецензії на твою писани...

— Цить! — обриває критику Автор.

Будинок, хоч і був перебудований зі стайні, виглядав як справжній розкішний театр, і зовні, і зсередини; нагадував велетенський кам'яний торт, прикрашений колонами, статуями та іншими архітектурними витребеньками.

Публіка, що жадала прослухати концерт класичної музики, представлений на афішах за назвою «Хвилюючі звуки», проникала усередину за допомогою пред'явлення квитків бабі Клаві — грізній бабусі, що обіймала в театрі за сумісництвом дві посади: прибиральниці й білетера. Якогось жвавого дядька, що намагався пропірнути у храм мистецтва без квитка (напевно, він був з тих, кому на перехресті Гоголя-Шекспіра не вистачило бажаного папірця), баба Клава видавала з театру шваброю. Решта мали заповітні квитки, і їх минула швабра ця.

Люди й інші організми (дракон Інокентій Карлович зі своїм кишеньковим приятелем Гавриїлом Святославовичем не належать же до категорії «люди») займали місця згідно з купленими квитками.

Втім, Інокентій Карлович не міг зайняти своє місце, то пак крісло, оскільки ці меблі не були розраховані на драконячі габарити. Дракон ніяк не зміг би втиснутися між підлокітниками, не зламавши останніх, і розмістити на сидінню триметровий хвіст. Саме тому він завжди купував

місце поруч із проходом, щоб сидіти не в незручній кріслі, а в зручному проході, просто на підлозі, спершись ліктем на крісло, і, звісно, в останньому ряду, щоб нікому не загороджувати видовище.

Безумовно, Інокентій Карлович сів у проході, котрий пролягав посередині глядацького залу, розділяючи зал на дві половини, тільки після того, як решта публіки, пройшовши проходом, заповнила крісла.

Сусідами Інокентія Карловича по ряду виявилися: ліворуч – бібліотекар Бізончик Солом'яний із мальовничо розфарбованим обличчям (він сідав в останньому ряді, щоб нікому не заважати головним пір'ям), а праворуч... Коли крилатий каменіанський екскурсовод побачив її так близько, він подумав: «Ух ти!» Потім подумав: «Яка краса!» Потім подумав: «Просто чудо!» Тому що його сусідка була така прекрасна, така молода й така... така... така...

Тьху, хрін подери! Яка ж бідна й убога людська мова, як не вистачає слів, коли треба висловити красу дівчини. Поетичні штампи на кшталт «вічка як сливи, губки як вишні, щічки як персик» тощо, тільки заплутують нашу уяву, підсуваючи замість дівчини якийсь фруктовий натюрморт. Або, гірше того, «вічка – бурштин, губки – рубін, зубки – перли...» Якась дорогоцінна мінеральна маска поганського бога Хацля-Цуцля дикунського племені мумба-юмба. Тьху. Краще вже просто сказати «дуже гарна» і все; і нехай кожний уявляє собі красу в міру своїх естетичних смаків.

Коротше кажучи, праворуч від дракона сиділа Естер Гільденштерн – дочка хазяїна корчми «Під Рятівною Мухою». Щодо її зовнішності Автор тільки зауважить, що вона кароока струнка брюнетка з короткою стрижкою. Решту домалуй сам, безцінний читачу. Настільки миле

створіння захоплювало всякого, хто її бачив. І дракон не був винятком.

Якщо читач засумнівається, мовляв, він же був не людиною, а як би ящером, тому його уявлення про красу повинні бути не людськими, а, якщо так можна висловитися, звірячими; з його погляду гарною повинна вважатися, мовляв, громадянка, у якої є хвіст, пазурі й таке інше; якщо, повторює Автор, читач засумнівається, то Автор відповість: а хіба людина не може захоплюватися красою метелика, або там кішки, або взагалі бузку; хіба людина знається тільки на красі гомо сапієнса? Отож бо. Та що дракон, навіть кишеньковий люмбрикус Гавриїл Святославович не міг відвести від красуні своє пенсне.

Естер, як звичайно, тримала в ангельських пальчиках пивного келиха. Ні, вона не пила в театрі пиво, вона взагалі ніде не пила пиво, не любила. Просто цей скляний кухоль цінував гарну музику (що той музичний смак цьому дивному посуду прищепив за допомогою своєї віолончелі академік Яким Брюходухов), і дівчина носила його на концерти. Якби вона знала, що в найближчій майбутньому в долі коханого посуду відбудуться чарівні зміни, то не було б журливості в її великих карих очах і не віддзеркалювала б натяк на сум її чудесна усмішка. (У читача могло виникнути бажання поправити Автора. Мовляв, щодо посуду слід вживати прикметник «улюблений», а не «коханий». Автор на це заперечить: не поспішай із поправкою, безцінний читачу, бо ти про ставлення дівчини до цього посуду і ставлення посуду до цієї дівчини поки ще нічого не знаєш.) Втім, Автор забігає вперед. Про дочку корчмаря й розмовляючи пивну кружку він ще розповість докладно й сумлінно. Поки ж про концерт.

Дракон і інші поблизусидячі скося любовалися прекрасною сусідкою й із трудом відліпили від неї свої погляди, щоб перевести їх на завісу, яка почала розсуватися, відкриваючи сцену.

Це розсування зал озвучив схвальними оплесками, що як би запрошували маестро Траляляліні починати концерт.

На оголеній сцені мав честь знаходитися чорний рояль. Однак солідність цього самотнього інструмента дещо порушували помаранчева повітряна кулька, прив'язана до однієї ніжки рояля, і чавунна опалювальна батарея, притулена до іншої ніжки; кулька – дитячою легковажністю, батарея – сантехнічною буденністю.

– От паразити, не могли сцену звільнити від сміття! – пробурчав патріарх Іполит Четвертий, що зайняв місце в першому ряді, на прикрість сидячих позаду, бо його зріст і статура не сприяли гарному огляду сцени. Під паразитами він мав на увазі працівників сцени, а під сміттям – кульку й батарею.

За хвилину зал вибухнув другою серією оплесків, тому що з-за лаштунків з'явився хтось у фракку.

Посміхаючись публіці, маестро перемістився до рояля, сказав: «Добрий вечір, шановні глядачі» й, притиснувши долоню до серця, поклонився.

Ріккардо-Джузеппе Траляляліні виявився невисоким щільним лисуватим чоловіком, і цими якостями нагадував ранкового продавця квіток.

Прагнуча прекрасних звуків публіка завмерла.

– Першим номером моєї програми за назвою «Хвилюючі звуки» прозвучить Лист, – вимовив гастролер лунко й майже без акценту.

Однак, замість того щоб сісти за рояль і покласти пальці на клавіші, він вийняв з-за пазухи якийсь папір і показав його глядачам. Папір був афішею цього його концерту, такою ж, як розклеєні по всьому Жорикбургу, що спокусили глядачів сюди прийти.

Потім із хрускотом його зім'яв.

Потім заходився цей аркуш жмакати й тріпати.

Акустика в Стайні Опери та Балету була унікальна (не даремно король Жорик Восьмий переселив оперу саме в цей будинок), завдяки чому здивована публіка чула шурхіт, шелест і хрускіт афіші навіть у найвіддаленіших від сцени точках залу.

Пошурхотівши з пару хвилин, маестро із тріском розірвав аркуш навпіл. Поклавши обривки на рояль, Траляля-ліні сказав:

– Це звучав лист, – і поклонився.

Зал відповів сміхом і оплесками. Прекрасно, коли серйозний музикант не позбавлений почуття гумору й перед початком концерту встановлює контакт із публікою за допомогою жарту. А терентопська публіка із вдячністю реагує на гумор.

Знову посміхнувшись, через що в променях освітлювальних приладів блиснув зуб жовтого металу, і підморгнувши правим оком публіці, маестро продовжив жартувати. Взяв з-під притуленої до рояля батареї залізний лом. Оголосив:

– А тепер пролунає Брамс.

І провів цією залізкою по ребрах чавунного радіатора. «БРРРРРРРАММММС» – продзвякав чавун.

Поклавши лом, дотепний віртуоз під регіт і оплески нагородив слухачів уклоном.

— А тепер пролунає Бах, — пояснив Траляляліні й, наближаючись до повітряної кульки, відстебнув від лацкана фрака англійську булавку...

Після відтворення обіцяного звуку річчю, котра щойно була надutoю кулькою, та чергового уклону, маестро, під веселий шум публіки, зникнув за лаштунками.

Отже, контакт із жорикбурзькою публікою був налагоджений.

Слухачі відразу полюбили веселого гастролера, як рідного.

Під час паузи, яку маестро зробив напевно для того, щоб глядачі відвеселилися, заспокоїлися й приготувалися до справжньої класики, зал перейшов від гучного пожвавлення до уважної тиші.

Після двох хвилин тиші публіка зрозуміла, що настав час підбадьорити музиканта оплесками. Вони зазвучали. Спочатку це були хлопки нарізно, потім вони зліпилися в ритмічні.

Звучали, але маестро не виходив.

Зал стомився плескати, а сцена залишалася безлюдною.

— Та що таке? Де він? Чому не виходить? Може, щось трапилося? — устав зі свого місця в першому ряді патріарх Іполит Четвертий і неочікувано жваво для настільки важенького організму стрибнув у оркестрову яму, перекрокував її дно й видрався на сцену. — Зараз довідаюся в чому справа! — і пішов за лаштунки.

За лаштунками маестра не виявилося, і служитель культу став обшарювати весь театр, призиваючи: «Маестро Траляляліні, де ви?». Але без відповіді був глас волаючого в театрі.

Заирнув у гардероб, у гримувальну – нікого.

Заглянув навіть у чоловічий туалет – немає...

Після декількох хвилин пошуку Іполит Четвертий побачив музиканта крізь скло вхідних дверей: той віддалявся від театру.

Патріарх виметнувся на вулицю, вагомими кроками наздогнав суб'єкта у фракку й хапнув його за лікоть:

– Ви куди це, громадянине Траляляліні? На вас же люди чекають!

– Чекають? Чого чекати, якщо концерт закінчено? Хіба я забув сказати? Неуважність. Нехай розходяться. Моє шанування.

Він продовжив був рух, але де там: лікоть міцно застряг у патріарших пальцях.

– Слухай, маестро, але ж це ти ранком квитками торгував? Ну звичайно, ти! А я тебе у фракку й не одразу впізнав, сонечку моє. Отже, по сто шурхотиків за квиток, ластівко моя?

Говорячи це, Іполит Четвертий грізно рухав бровами й люто роздмухував ніздрі. Ці гримаси могли налякати, адже патріарх мав богатирську статуру, говорив густим басом і був схожий чи то на Бармалея, чи то на Карабаса-Барабаса, оскільки носив на фасаді голови гачкуватий ніс, випнуті як у сови очиська під волохатими бровами, що зрослися на переніссі, вуса, що стирчать урозліт, й кошлату брюнети-сту бороду, а в обрамленні отого вороного хутра білили великі зуби. Ну хіба ж не лячно?

– У вас якісь проблеми? – поцікавився Траляляліні, намагаючись відстебнути від рукава чіпкі пальці співрозмовника.

— Ні, сонечку моє, це в тебе зараз будуть проблеми. Розгонисті й важкі.

Пальці грізного священника дійсно відстали від ліктя, але, на жаль для гастролера, тільки для того, щоб миттєво переміститися на комір фрака. Схопивши потужною кистю лисуватого за шкірку, двометровий патріарх поволік його зворотнім маршрутом: вулиця — сцена.

— Ну нічого собі! — захрипів так званий лауреат міжнародних конкурсів, намагаючись упиратися, але опір богатирському попу був настільки ж безнадійною справою, як спроба зрушити плечем гусеничний бульдозер.

Публіка, побачивши Іполита Четвертого, що тягне віртуоза, котрий обурено корчиться, перестала дзижчати й відважила нижні щелепи.

— Хотів змитися, красунчик! — гулко пробасив священник, випинаючи затриманого на авансцену.

— Шановна публіко! — вимовив той, намагаючись бути бадьорим і усмішливим. — Концерт закінчено. Дякую за увагу. Усього хорошого, до нових зустрічей.

Перетравлювання публікою ситуації потребувало хвилини заціпенілої тиші. Потім...

— Шахрай! — пропищав люмбрикус Гавриїл Святославович, виткнувши із брезентової кишені рожеву мордочку в пенсне.

— Шарлатан! — погодився дракон Інокентій Карлович, і в його погляді з'явився холодок.

— Аферист! — старечим фальцетом проскреготав пенсіонер Шнапс, колишній банщик-стахановець.

— Ошуканець! — гаркнув лицар Річард Левове Копито.

— Пройдисвіт! — сумно констатував маг і авіатор Акмус.

— Комбінатор! Махляр! Діал! Суціга! Вагабунда! Трікстер! Проноза! — видав начитаний бібліотекар Бізончик Солом'яний.

— Крутій! — додав синонім до загальної думки Нетребенько та метнувся до виходу.

Інші теж не мовчали, і обвинувачення злилися в грізний гул.

— Гроші добровільно повернеш, ластівко моя, чи як? — Патріарх продемонстрував так званому артистові важкий кулак, піднесши його майже до ніздрів маестра.

— Схоже, отут дехто неуважно прочитав мою афішу, — лунко, намагаючись перекрити гул, заявив Траляляліні, відвертаючись від кулака. — А в ній чорним по білому було надруковано, що прозвучать саме лист, саме брамс і саме бах, а не щось інше. І лист, тобто аркуш звучав, і брамснути я брамснув, і бахнути я бахнув. Усе, як і було обіцяно. Якщо комусь моє мистецтво не до душі, ну що ж, підведися і тихенько вийди, як інтелігентна людина, не заважаючи іншим. Треба ж бути цивілізованими людь... Ой!

Це розсерджений патріарх боляче дав йому щигля нігтем по пліщині.

— Якого біса! — підвищив тон так званий віртуоз, прикриваючи лисинку п'ятим кулачком. — З якого дива я повинен віддавати свою чесно відпрацьовану зарплату.

— Чесно?! — вражено гаркнув мучитель, намагаючись ще раз вдарити потужним нігтем в обхід кулачка, що совався потилицею.

— Але робота ж виконана! Душевні й фізичні сили витрачені! Треба ж цінувати чужу працю! Може, і Лучано

Паваротті комусь не подобається, але це ж не привід, щоб відбирати в нього гроші! Я ж заплатив за оренду залу, за роботу освітлювачів тощо...

— Не поминай всує імені Паваротті, красунчику! — Роздратований Іполит Четвертий таки схитрився нанести блискавичного щигля, випередивши пінний заслін.

— Це самосуд! — вискнув Траляляліні. — У вас тут правова держава, чи банда?!

— Він правий, святий отче, — заявив раптом Бізончик Солом'яний, знявши окуляри й протираючи скельця хусточкою. — Треба покликати міліцію.

— А я вже покликав, — відгукнувся із дверей Вакула Охрімович, який, виявляється, встигнув вибігти на вулицю в пошуках міліціонера й зіштовхнутися з таким за два кроки від Стайні Опері та Балету.

— Дільничний інспектор старший лейтенант Ратиця, — відрекомендувався страж порядку, входячи в зал і прикладаючи нігті до козирка фуражки. — Що тут трапилось, громадяни?

Автор нагадує читачеві: дільничний Микола Опанасович Ратиця вважав, що допомагати людям треба не тільки в робочий час, і не тільки на своїй дільниці. Тому зараз, вертаючись із роботи додому повз театр і почувши з вуст сивого механіка заклики про допомогу, він не замислюючись ринувся на місце події, тобто в храм мистецтва.

— Він мені відразу не сподобався, ще на перехресті Гоґоля й Шекспіра; така неприємна фізіономія! — прогудів скуйовджений патріарх.

— Вибачте, не зрозумів, — перепитав міліціонер.

— Ось цей спочатку шарудів папірцем, а потім яа-ак брамснув! — задеренчав ветеран Шнапс, тикаючи в маестра сизим старечим нігтиком.

— А потім проштрикнув кульку й спробував зникнути! — підхопив лицар Річард Левове Копито, стріляючи в Траляляліні презирливим поглядом крізь світлі вії.

— Ще й Паваротті приплів, сонечко! — підсумував, люто сопучи, патріарх.

— Стоп-стоп-стоп! — помахав розчепіреною п'ятірнею спантеличений Ратиця. — Давайте не поспішаючи й один по одному. По-перше, кого проштрикнули? По-друге, на якому повороті? І по-третє, де потерпілий?

— Та ж ні! Лучано Паваротті — знаменитий італійський оперний співак, ліричний тенор, він його просто згадав, — устромився в бесіду індіанець-майонез, — мовляв, і він артист, а сам проштрикнув булавкою кульку, щоби вона втнула баха замість того, котрий Йоганн Себастьян!

— Стоп! Ідемо один по одному! Хто бахнув Йоганна Себастьяна? Чи це Йоганн Себастьян когось бахнув? Хто тут Йоганн Себастьян? — уточнював інспектор, із цікавістю поглядаючи на лицьовий живопис бібліотекаря.

— Та ви знову не второпали! Йоганн Себастьян уже давно вмер, не в ньому справа... — спробував прояснити обстановку дракон Інокентій Карлович, але Ратиця перебив:

— Вмер? Уже вмер? — і злегка сплотнів. — А де його труп?

— До чого тут труп! — знову зазвучав святий отець. — Ми хочемо забрати гроші в цього, з дозволу сказати, артиста, а він, віртуоз такий, не віддає! Ось у чому суть проблеми!

— Забрати в артиста гроші? — насупився міліціонер. — Тобто пограбувати?

— Давайте, я поясню, — заворочався Траляляліні, звільняючись від ослабілої хватки Іполита Четвертого. — Непорозуміння полягає в тому, що я тільки-но дав тут концерт, але між мною й деким із глядачів виникли розбіжності в поглядах на альтернативну музику. Просто не всі ще адекватно сприймають музичний андеграунд, що фрапірує adeptів консервативних труїзмів, котрі манкірують сакраментальними сублімаціями й фрондирують іманентні псевдодифамації, які нівелюють догматичне епігонство, екстрапольоване в евентуальне кліше, детермінуючи сакральні парадигми амбівалентної емпатії ху...

— А, тепер зрозуміло! — перебив так званого лауреата страж закону й, полегшено усміхнувшись, зняв фуражку, щоб протерти хусточкою запітнілий козирок. — Так би відразу й сказали. Тільки я, на жаль, не зможу допомогти, оскільки в авангардній музиці ні біса... Кхе. Я, знаєте, більше попсу... Пісеньки там усілякі... А симфонії та увертюри — не розумію. Вам краще до суду звернутися. Нехай запросять експертів з музики й вирішать вашу суперечку. А я некомпетентний.

— Правильно, прямо до суду його, бурлаку! — підхопив Нетребенько. — А то узяв моду шарудіти папірцем за чужі гроші. Я й сам можу пошарудіти у нужнику, але цілком безкоштовно.

— Бач який аферист! — скреготав старий Шнапс. — Обіцяв концерт «Хвилюючі звуки», а сам утнув якусь дурню!

— Пане міліціонере, — звернувся Траляляліні, — подивіться на глядачів: ну хіба ж вони не схвильовані?

— Схвильовані, — підтвердив Ратиця.

— Отже, поставлена мета досягнута: я обіцяв схвилювати слухачів звуками і я їх таки схвилював. Отже назва концерту «Хвилюючі звуки» є слушною і відповідає дійсності.

— До суду! До суду його! — задзижчало суспільство.

— Ідемо, пташеня моє. — Патріарх згріб жертву й потупав до виходу, а слідом рушила й жива маса, як фарш із м'ясорубки.

— Стійте! Стійте! — закричав дільничний, розмахуючи над юрбою розчепіреною кистю. — Не пріть, як череда! Ви ж на вулиці рух перекриєте! Однаково ви всі до суду не втиснетесь — там зал маленький! Виберіть декількох депутатів, які від імені всієї Стайні...

— Старший лейтенант діло каже! — перебив громіздкий святий отець, традиційно давши щигля віртузові нігтем по лисинці, щоб не крутився. — Пропоную обрати від громади глядачів Стайні Оперу та Балету депутатів у кількості... еее... восьми громадян. А персонально ось кого: мене, бо я дуже розумний і скромний; дракона, бо він великий і значний; лицаря, бо він залізний хлопець; бібліотекаря, бо він просто чудо, хоч і в пір'ї; пенсіонера Шнапса, бо він ветеран і стахановець; коваля Нетребенька, бо він... ось який; касира Джульєта Дездемоновича Грошенятка, бо він теж мій друг; ну й нарешті — мага Акмуса, бо він чудотворець. Усі ми суб'єкти відомі, шановні, розумники й молодці. Грудьми стоятимемо за ваші інтереси з метою знешкодження цього особливо небезпечного віртуоза. — Іполит Четвертий звичним жестом вдарив бранця нігтем у потилицю. — А тепер проголосуємо. Хто буде проти, з тим я особисто проведу співбесіду. — Він демонстративно

потер пальцями лівої руки великий кулак правої. – Отже, хто за нас, гарних, підніміть кінцівку. Таких хто проти й утрималися, звичайно, нема? Одноголосно. Вибрані, гайда за мною. Решта, чекайте тут.

Штовхаючи перед собою гастролера, патріарх покинув зал Стайні, а з ним і чудова сімка (вірніше – вісімка, адже на шиї дракона в брезентовій кишені був ще один громадянин, за якого не голосували).

Маршрут від Стайні Опери та Балету до будинку міського суду делеговані громадяни долали, ідучи вервечкою, тобто один за одним, а не юрбою, щоб не створювати перешкоди рухові по тротуару іншим пішоходам. Зустрічні пішоходи мали можливість спостерігати наступну картину: за невисоким чоловіком щільної статури у концертному фракку із краваткою-метеликом, що плентається неохоче, тупотить богатирського вигляду довговолосий бородань в одязі церковного покрою, однією рукою притримуючи фрачного за шкірку й у той же час підштовхуючи вперед, а іншою б'ючи періодично по плішивій маківці нігтем. Слідом крокує інтелігент в окулярах, голова якого прикрашена пір'ям і фарбами. За ним іде роботяга з рум'яним лицем, сивими власами й вусами, попихуючи тютюновим димом з короткої люльки. Вслід дрібоче дідок, почасти лисий, почасти сивий, але з напрочуд молодими очима. За ним бреде скуйовджений чорноволосий остроносий кремезний коротун. Далі впливає індивідуум із сірими очима й випнутим квадратним голеним підборіддям, в авіаторській шкіряній куртці й аналогічному шоломі. По його п'ятах ру-

хається білявий лицар, без шолома, але в доспіху, не бойовому, а, так би мовити, декоративному, вихідному. Завершує хід дракон в окулярах, із брезентовою кишенею на шії.

Ішли вони (крім шахрая) цілком оптимістично, бо були впевнені, що суд відновить справедливість, тобто змусить афериста повернути глядачам гроші за квитки, і піддасть його якому-небудь покаранню, нехай не суворому (дуже суворі взагалі тамтешнім кодексом не передбачені), але здатним послужити уроком ошуканцеві.

Повз, проїзною частиною, проїжджали неспішно мотоциклісти та автомобілі (швидка їзда, більша за 23 кілометри на годину, у межах міста була заборонена, заради безпеки пішоходів і запобігання автомобільних катастроф), іноді кінні візки й вершники-лицарі. Щодо останніх серед транспортної машинерії можна було б вигукнути фразою із твору «Берлінські коні» дотепного Остапа Вишні: «Здається, що щось химерне, часів середньовіччя вдерлося в машинізовану юрбу».

А поки ці персонажі тупотять убік суду, Автор скористається моментом, щоб повідати безцінному читачеві ще дещо про кожного з них. Крім дракона Інокентія Карловича з люмбрикусом Гавриїлом Святославовичем, про яких окрема розмова, і так званого Траляляліні, таємницю особистості якого Автор для інтриги збереже до певного часу. Про решту:

Щодо Іполита Четвертого.

Ім'я Іполит він одержав при введенні в сан священника. При народженні ж був наречений Сергієм Едуардовичем Цапиком. Числівник «Четвертий» означає, що до нього

вже три православні патріархи Терентопії носили ім'я Іполит.

Цей богатирської статури патріарх Терентопської православної церкви був, крім іншого, оригінальний тим, що у вільний від релігійної роботи час він видавав журнал «Гарнюнізм!»

У цьому виданні публікувалися кольорові фотографії гарних дівчат. Автор підкреслює: саме гарних дівчат як таких, а не гарних дівчат в одязі. Бо дівчина як така й дівчина в одязі – це трошки різні естетичні категорії. Відсутність на фотографіях виробів легкої промисловості давало деяким громадянам підставу вважати цей журнал еротичним. Сам же Іполит Четвертий уважав «Гарнюнізм!» виданням духовним. Його аргументи такі: мовляв, замилювання красою викликає повагу до того, хто цю красу створив. А що може бути гарніше, ніж зовнішність прекрасної неодягненої дівчини? Демонстрація нічим не прикритої божественної жіночої краси провокує в глядачах повагу до Господа, бо саме він є Творцем цих принадностей. Жіночий одяг роблять прості смертні, а голе жіноче тіло створив сам Всевишній. Хто каже, що створене смертними є кращим за створене Всевишнім, той богохульник, святотатець. Отож журнал, що провокує в такий спосіб повагу до Творця, має всі підстави вважатися виданням духовним. Отже, видавати таке духовне видання цілком пристало особі духовного звання.

Але серед священників і простих парафіян були святоші, незадоволені цим видом діяльності глави місцевого православ'я. Мовляв, недобре церковному патріархові розбещувати людей картинками з голими дівками.

Цим православним ханжам також не сподобалося, що патріарх Іполит Четвертий став нудистом, проводячи літні відпустки на нудистським пляжі на березі річки Замийки. На їхню думку, не личить святому отцю розгулювати в чому мати народила, спокушаючи голизнаю громадян. Щодо «у чому мати народила» вони, звичайно ж, не мали рації, бо коли майбутнього патріарха народила мати, у нього не було ані вусів, ані бороди, ані довгого волосся, котрі щільно прикривали, зокрема й на пляжі, верхню частину його організму.

Патріарх лаяв таких критиків: «Темні ви, сонечки мої, немовби пивна пляшка! Біблію треба читати! І читати уважно, вникаючи в суть! А в Біблії прямо сказано, чорним по білому, що Господь благоволив Адамові і Єві доти, доки вони шустали Едемом у чому мати нар... тьху, у чому він їх створив, а створив він їх голісінькими, неначе стриптизери та стриптизерки наприкінці виступу. А як тільки вони засоромилися нагою й надягати на себе листя, Господь розсердився й вигнав їх із раю під три чорти, прости Господи! Виходить, гуляння без одягу – це життя в божеському стилі, а напинання одягу без вагомих причин – це антибожественне перекручення! Ну там від холоду, від бруду – це причина вагома, але на пляжі одяг навіщо? Купальні костюми – це не по-божеськи! Це підступи лукавого!»

Звичайно, без одягу цей священник гуляв тільки на відповідному пляжі. А в інший час в інших місцях (та от хоча би і в театрі) був одягнений.

Втім, хоча серед терентопських православних були не схвалюючі таку видавничу діяльність патріарха і його захоплення нудизмом, а також його буйний характер і

звичку розпускати руки, все-таки й на думку нікому не спадало поміняти його на іншого.

Щодо лицаря Річарда Левове Копито.

Цей лицар, на відміну від решти членів колективу Напівкруглого Столу, крім Жорика Дев'ятого, любив класичну музику. Спочатку не любив, як і колеги, а потім полюбив ці звуки, як простий... ну, скажімо, як простий диригент. А заразився цією пристрасстю так:

Сім років тому білявий Річард познайомився на танцмайданчику зі жвавою симпатичною рудоволосою дівчиною, що хвацько танцювала брейк-данс. Ну там пішли шури-мури, цукерки-компліменти. Відносини дрейфували у бік взаємних млосних почуттів, і Левове Копито став подумувати про шлюб і родину. Але раптом, як чортик з табакерки, вистрибнув між ними Аркадій. Будучи більш нав'язливим і жвавим на язик, захопив претендентку, запаморочив руду голівку й відбив, як той казав, у суперника. Тепер Оксана Цукерка — дружина лицаря Аркадія й мати п'ятирічного Бориса Аркадійовича.

Ну й добре, сказав собі Річард, ну й гаразд! На цих танцмайданчиках кокетки та вертихвістки, особистості несерйозні. Серйозну культурну дівчину, що зрозуміє душевну красу небалакучого чоловіка, треба шукати не на танцюльках, а в бібліотеці або там на симфонічному концерті...

І купив абонемент на цикл концертів симфонічної музики дев'ятнадцятого століття в Стайні Опери та Балету.

Спочатку його вуха, що звикли до пісеньок у нехитрому ритмі ум-ца-ум-ца, тяготилися бенкетом звуків, переплетенням мелодій і феєрверком тонів, але лицар непохитно терпів «тягомотину», обшарюючи зіницями ряди си-

мфоманів у пошуках дівиці-гарнюні. Потім вуха звикли до симфонізму, і кандидат у женихи став почувати себе в цих звуках більш комфортно.

Однак протягом декількох концертів він так і не виглядів потенційної нареченої (тобто там були привабливі особи, але, на жаль, уже з кавалерами), тому коли абонемент закінчився, Левове Копито, сказавши собі: «Час кінчати із цією брудною справою» (маючи на увазі під брудною справою не пошуки кохання, а прослуховування симфонічної музики), припинив культпоходи в Стайню.

А за місяць відчув у душі якусь сверблячку, начебто чогось хочеться, чогось не вистачає, але незрозуміло – чого. І якось, проходячи повз афішу, що запрошувала на концерт з творів Ігоря Стравінського, відчув защемлення душі, а ноги самі завернули до театральнo-концертної каси. «Вляпався! – зрозумів лицар. – Сів на голку, то пак на скрипковий ключ».

Так, звичка до академічної музики виявилася для нього чимсь на кшталт здорового різновиду наркоманії. Він не зміг противитися цій тязі й, незважаючи на глузування колег по Напівкруглому Столу, поринув у світ класичної музики, став завсідником Стайні Опери та Балету, шанувальником і знавцем цих звуків.

А от особисте життя якось не склалося: він холостяк. Зараз він, як і деякі інші чоловіки Жорикбурга, таємно закоханий у дочку корчмаря Іцхака Гільденшерна, але спроби його залицяння були відсічені красунею в самому зародку. Естер кохала... Ой, Автор забігає вперед. Про кохання цієї дівчини він повідає у свій час.

Щодо бібліотекаря Бізончика Солом'яного.

Бізончик Солом'яний був нащадком двох родів американських індіанців. Його предки за батьківською лінією, гноблені бідолицями окупантами, побудували великий човен й, покинувши Американський континент, пустилися в плавання Атлантичним океаном в пошуках земель, де індіанців ніхто б не пригноблював. А предки за материнською лінією з тією же метою рушили подорожувати океаном Тихим. Так група індіанців мая опинилася в Іспанії, а група індіанців ірокезів – у Китаї. Продовжуючи пошуки, перші стали кочувати Євразією на схід, другі – на захід.

(Оскільки, по-перше, тут згадано індіанський народ мая, а по-друге, цей так званий епос так-сяк пов'язаний з Харківщиною, то Автор у дужках до слова згадає, що сотні років тому даний американський народ користувався писемністю. Ця писемність була таємнича й геть-чисто незрозуміла людству. Поки її не розшифрував і не зробив зрозумілою уродженець Харківщини, учений Юрій Кнорозов. Що за ту заслугу на прадавній землі мая (тепер іменованою Мексикою) тамтешні мешканці цьому харків'янинові встановили з великою повагою вже два пам'ятники.)

Батько бібліотекаря народився в Росії, під Тамбовом, куди за сотні років докочувала сім'я індіанців мая, що їх місцеві жителі вважали за циганів, тому немовляті неофіційно дали «індіанське» ім'я Койот Тамбовський. А мама народилася в Молдавії, куди добралася родина ірокезів, яких там уважали за татар. Її неофіційно рідні назвали Індіченька Ряба (Ряба – через ластовиння на обличчі). Автор підкреслює, що ці імена були неофіційними, на згадку про давні індіанські традиції. Офіційно ж, за паспортами, вони йменувалися Василем Петровичем Трампом і

Ольгою Станіславівною Сукбаєвою. Так буває, що представники народів, котрі кочують, здобувають імена й прізвища тубільців, серед яких вони живуть. Наприклад, в українських циганів – часто-густо українські імена й прізвища, в угорських циганів – угорські, в іспанських – іспанські... Відповідно у індіанців, що пожили на східно-слов'янських землях, офіційно були типові для цих місць імена та по батькові, а прізвища Трамп і Сукбаєв «прилипили» до родин під час життя на германських і татарських землях. І цілком логічно, що сім'ям, котрі блукають, дісталися саме ці прізвища, адже й «трамп» у перекладі з германських мов і «сукбай» у перекладі з татарської означають одне: бурлака, бездомний.

Втім, у процесі мандрівок нащадки вихідців із Америки одружувалися з євразійськими аборигенами, тому з кожним новим поколінням у їхніх жилах було усе менше індіанської крові й усе більше інших кровей. Але незважаючи на те що генетично їхнє індіанське коріння перетворилося на крихітні корінці, вони не забували про історичну батьківщину, шанували індіанські традиції (принаймні деякі, які ще не забули), і вважали себе саме індіанцями, а не німцями, китайцями, татарами, росіянами, й представниками інших народів, кров яких, можливо, у них уже формально переважала. До того ж вони полюбляли читати такі книги, як «Пісня про Гайавату» Генрі Лонгфелло, «Останній з могікан» Фенімора Купера, «Оцеола, вождь семинолів» Майн Ріда, «Сини Великої Ведмедиці» Лізелотти Вельскопф-Генріх, «Віннету» Карла Мая, та інші пригодницькі твори про індіанців, що дуже сприяло збереженню їхньої національної самосвідомості. (Двоє останніх з названих авторів писали німецькою, тому в оригіналах

їхніх пригодницьких книг про індіанців, мабуть, присутні червоношкірі фюрери у пір'ї. Адже індіанські племена очолювали вожді, а «вождь» німецькою – «фюрер». Диваків називають чудом у пір'ї, а там – фюрери в пір'ї.)

– Дивно, що індіанці нарекли свого сина Койотом Тамбовським, – говорить раптом Ліва півкуля авторського мозку, – бо ж койот – істота в Америці зневажувана. Людину там обзивають койотом, коли хочуть образити. І раптом таке образливе слово вони зробили ім'ям сина!

– Ці індіанці ніколи койотів не бачили, – відповідає Автор, – але пам'ятали, що це звір їхньої історичної батьківщини, тому для них це слово втратило образливий відтінок, а придбало патріотично-ностальгічний.

Коли комусь із друзів цієї людини хтось презирливо кидав: «Тамбовський вовк тобі товариш!», то у відповідь чув щось на кшталт: «По-перше, не вовк, а Койот, а по-друге, так, товариш, дуже хороший товариш».

Койот Тамбовський та Індиченька Ряба зустрілися в Харкові, будучи студентами університету. Результатом знайомства стали їхній шлюб і поява Бізончика Солом'яного (який у свідоцтві про народження був записаний як Сергій Васильович Трамп). Бізончиком він був названий неофіційно знов-таки з патріотично-ностальгічних міркувань. Коли цей новонароджений незабаром доріс до віку, коли міг сприймати дитячі казочки, і з'ясувалося, що його улюбленим персонажем є солом'яний бичок із української народної, то до його прізвища додався прикметник Солом'яний. Адже українські бички та американські бізончики є, можна сказати, родичами, бо зоологи зарахували і тих і других до однієї біологічної родини Bovidae.

І от якось молодята з малюком випадково побували за чарівними дверима, оббитими чорним дерматином. Це трапилося так. Койот Тамбовський й Індіченька Ряба вихідного дня гуляли на лоні природи західної околиці Харкова із крихіткою Бізончиком. Раптом порив вітру зірвав з дитяти панамочку й закинув у чагарник. Молодий батько поліз у колючі кущі за головним убором немовляти й із подивом виявив там двері...

У Терентопськiм королівствi їм так сподобалося, що вони переселилися з Харкова до Терентопії. Там Бізончик Солом'яний виріс, одержав освіту й став бібліотекарем у бібліотеці імені Сіда Ахмета Бен-Інхалі.

Зараз він – тридцятирічний інтелігент в окулярах, краватці, строгому костюмі, а також, за індіанською традицією, у пір'ях на голові, з кісками у волоссі та з живописом на обличчі.

(— Оп! — вигукує раптом Ліва півкуля авторського мозку. — Тут я тебе, Авторе, ловлю на помилці!

— Якій? — дивується Автор.

— Ти кажеш, що в тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятому році йому тридцять років. Тобто народився він у тисяча дев'ятсот шістдесят п'ятому. А в попередньому абзаці — що за дверима, оббитими дерматином, він опинився ще малюком.

— Так. І в чому помилка?

— А в першій частині цього так званого епосу, чи то пак у першому щосі, ти повідомив, що ці двері були оббиті дерматином в тисяча дев'ятсот сімдесят третьому році, а до того були просто дерев'яними без оббивки. Отже, коли Бізончик був малям, дерматину там ще не було.

— Ой, дійсно, помилився! — визнає Автор. — Проявив неуважність. Приношу читачеві вибачення і прошу вище-зазначене речення читати так: «Потім молодята з малюком випадково побували за чарівними дверима, в ті часи ще не оббитими чорним дерматином». Спасибі, Ліва, що помітила цей ляп і підштовхнула мене вчасно його знешкодити. Але не здивуюся, якщо скрупульозний, уважний і педантичний читач знайде в цьому розгонистому писанні й інші мої ляпи. Бо важко за всім встежити і не допустити неуважності.

Навіть великі письменники-класики іноді, так би мовити, «грішили» тим же. Наприклад, Е. Т. А. Гофман в романі «Еліксири сатани» через неуважність називає одного персонажа у другому розділі другої частини Альбертом, а в наступних — Йоганном. А М.В. Гоголь в «Повісті про те, як посварилися Іван Іванович з Іваном Никифоровичем» через неуважність називає одного персонажа в першому розділі Антоном Пупопузом, а в шостому розділі — Антоном Голопузем. А Грицько Основ'яненко в оповіданні «Званий вечір» через неуважність одну героїню називає то Улиною Потапівною, то Уляною Потапівною, а то навіть і Меланією Микитівною. А Ф.М. Достоевський у романі «Підліток» через неуважність називає одну даму в першій частині Дариною Онисимівною, а в третій частині — Настасею Єгорівною. І він же в романі «Ідіот» — одного персонажа в третьому розділі третьої частини поручиком Моловцовим, а у четвертому розділі — Курмишевим. А М.А. Булгаков у повісті «Собаке серце» через неуважність називає одну людину в п'ятому розділі Климом Чугункіним, а у восьмому розділі — Климом Чугуновим. І такі приклади можна продовжувати. Якщо навіть такі генії через

неуважність допускали ляпи, то і мені – не генію – це можна пробачити, закінчує виправдання Автор Терентопських хронік.)

Про те, чому цього інтелігента називають «майонезом», Автор уже розповідав у першому розділі, то пак у першому щосі цієї книги, і тут повторювати не буде; якщо читач забув, нехай ще раз туди загляне. У такого екзотичного бібліотекаря читачі найбільше любляють брати твори вже згадуваних Фенімора Купера, Майн Ріда, Карла Мая, й тому подібні книги...

Щодо пенсіонера Іллі Шнапса.

Ілля Шнапс – жвавий і спритний не за роками (а йому вже за вісімдесят) пенсіонер і директор музею імені самого себе – у минулому був найпопулярнішим банщиком у Жорикбурзі, банщиком-стахановцем...

– А що, невже й у цім королівстві був стахановський рух?! – дивується Ліва півкуля авторського мозку.

(Якщо серед читачів цього незрівнянного твору є суб'єкти настільки малоерудовані, що їм зовсім невідоме поняття «стахановець», то Автор таких читачів змушений послати на... саме так – на сторінки енциклопедій, де викладені пояснення).

Крізь двері, які зв'язують Терентопію з Великим Світом (так жителі королівства, нагадує Автор, називають наш із тобою, безцінний читачу, світ) терентопці таємно відвідували Харків і його околиці, і на відміну від харків'ян, які про сусідню Терентопію нічого не знали, мали уявлення про харківські моди й звичаї, і запозичили деякі харківські віяння. Так, коли майже шістдесят років тому в Харкові був у моді стахановський рух, модне слівце «стахановець» потрапило й у королівство. Жителі країни

приліплювали це прізвисько до своїх співгромадян на власний розсуд, коли жартома, а коли всерйоз, іноді по-дружньому, іноді офіційно.

У Жорикбурзі, наприклад, городяни нагородили в різний час офіційним титулом стахановця натурника Ксенофонта Кукарікидзе, православного патріарха Савелія Другого, незалежного дегустатора алкогольних напоїв Ю.Ю. Наливайка, популярного банщика Іллю Шнапса, й деяких інших.

Стахановець Ілля Шнапс любив не тільки серйозну музику. Ще він любив крутитися. Не в смислі – здійснювати обертовий рух, а в смислі – заробляти хороші гроші. Навіть вийшовши з лазні на пенсію, цей шустрий старий не загруз у заслуженому відпочинку, а став гарувати (без відриву від пенсійних виплат, звичайно) у якості директора квартири-музею популярного банщика Іллі Шнапса. У цьому музеї, створеному із власної квартири, стахановець працював не тільки директором, але й головним експонатом, а його дружина Марта Онисимівна – білетером і екскурсоводом.

– Подивіться ліворуч, – говорила наприклад вона здійснюючим екскурсію квартирою стахановця. – Перед нами розстеляється підвіконня, власноручно пофарбоване Іллею Аристарховичем, а на підвіконні розкинулися горщики з мальовничими заростями гострого червоного перцю, вирощеного самим Іллею Аристарховичем. Бажаючи можуть недорого купити насіння цього сорту, уподобаного самим популярним Шнапсом...

І вона продавала насіння у маленьких паперових пакетах.

— А тепер обернемося праворуч. Праворуч, за мальовничим кухонним столом розкинувся сам популярний банщик Ілля Аристархович Шнапс у процесі поглинання їжі. Як ви бачите, знаменитий стахановець поглинає смачний, ароматний, висококалорійний борщ, рецепт якого бажаючі можуть придбати за майже символічну плату...

І продавала рецепт, роздрукований на друкарській машинці «Любава» за допомогою копівки на декількох шарах паперу.

— Зверніть увагу на замислений погляд ветерана, який без відриву від борщу щось обмірковує. Особливою замисленістю вражає погляд лівого ока. Можливо, у цей момент у черепі ветерана циркулюють спогади про трудові подвиги в парильні. Прошу стахановця руками не мацати...

От так, навіть у процесі насичення себе борщем, шустрий старець заробляв гроші. Більше того, гроші йшли до нього навіть уночі, коли він не шкодуючи сил спав. Адже уві сні він хропів. І хропів не аби як, на галай-балай, а хропів артистично, навіть віртуозно, чим приводив у захват знавців і цінителів художнього храпа. Тому Марта Онисимівна стала продавати квитки й на нічні «концерти» сплячого стахановця, що також вносило фінансову лепту в сімейний бюджет...

Що ж стосується лазні, де цей ударник порався до пенсії, то їй незабаром було присвоєно його ім'я, тобто тепер вона називалася Лазнею імені Стахановця Іллі Шнапса. І фасад її прикрашає меморіальна дошка, котра повідомляє, що от такий стахановець тут, мовляв, здійснював трудові подвиги.

Щодо касира Грошенятка.

Як читач уже знає, Грошенятко – чоловік невеликий на зріст. Не карлик, не ліліпут, не гном, а просто низький. Як то кажуть, куцан, або ж курдупель, або ж коротун. А є ще слова «шкет» і «шибздик». Вічно скуйовджений, майже завжди неголений гостроносий брюнет сорока трьох років. Має дружину (на голову за нього вище) і двох синів.

Іноді прізвища людей збігаються з їхньою професією. Наприклад, у Жорикбурзі був пожежник Джордано Попелюшко. Його прізвище походить, зрозуміло, від слова «попіл». Попіл – наслідок горіння, а пожежник – борець із горінням. Втім, і його ім'я у зв'язку з подією, що трапилася 17 лютого 1600 року в Римі на Кампо деї Фйорі (Площі Квітів), викликає асоціацію з горінням.

А ще жила не дуже давно в Жорикбурзі ж людина Ю.Ю. Наливайко (уже не живе: цироз печінки). Деякі вважали його просто п'яницею, а інші – незалежним дегустатором алкогольних напоїв, дегустатором-стахановцем (тепер у столиці, завдяки цим іншим, є вулиця Стахановця Наливайка). Тобто знову бачимо відповідність діяльності людини до її прізвища.

Або мешкав у столиці також такий собі Парфен Цугундер. Він працював у міліції слідчим. Вираз «узяти на цугундер» означає «посадити у в'язницю». Внаслідок роботи Парфена дійсно деякі правопорушники опинялися за ґратами. Тобто й у цьому випадку професія виявилася відповідною до прізвища.

Або взяти начальника жорикбурзької міліції генерала Антона Петровича Бобика. Його прізвище теж можна вважати дещо співпадаючим із його професією. Бо словом «бобик» у Союзі називали зокрема мілі-

цейські автомобілі (ну, не офіційно, а в якості, так би мовити, народного жарту).

От і прізвище Джульєта Дездемоновича збігалося із професією, тому що працював він касиром, тобто об'єктом роботи були гроші.

— Дивне в нього ім'я: Джульєт Дездемонович, — каже Ліва півкуля авторського мозку.

— Так, ім'ячко рідке для чоловіки, — погоджується Права.

За таким іменем неважко здогадатися, що тато й дідусь касира були шанувальниками творчості Шекспіра. Коли бабуса була при надії (тобто тоді, звичайно, майбутня бабуса, молода жінка), дідусь (майбутній, молодий), чомусь упевнений що народиться дівчинка, підібрав дитині ім'я Дездемона. Та народився син. Щоб не відмовлятися від гарного Шекспірівського імені, дід назвав пацана Дездемоном. Коли Дездемон виріс, одружився й зробився кандидатом у батьки, історія повторилася. Його син став зватися Джульєтом Дездемоновичем... Втім, читач, можливо, й сам здогадався, без пояснень Автора.

Касир Джульєт Дездемонович Грошенятко був знайомий із драконом Інокентієм Карловичем більш, ніж інші люди-жорикбуржці, оскільки саме Грошенятко привозив гірчичнопечерному екскурсоводові зарплату. Взагалі-то доставка получки додому співробітників — практика для туристичного агентства «Рятівна Бджола» не типова. Співробітники самі приходили за жалуванням до каси, але для Інокентія Карловича адміністрація цієї організації зробила виключення.

Причина наступна: після того як дракон улаштувався на роботу й чесно пропрацював місяць, він, як і інші спів-

робітники, в день зарплати явився в офіс «Рятівної Бджоли»; але офіс був настільки не розрахований на драконячі габарити, що коли крилатий екскурсовод сунувся до каси, то мимоволі подряпав шорсткою шкірою шпалери, перекинув хвостом тумбочку й ледве не знищив головою люстру. Із цього випливало, що видавати йому гроші там же, де і його колегам, незручно. На вулиці, під поглядами проходячих повз роззяв, це робити несолідно. Залишився останній варіант – доставляти зарплатню просто в Гірчичні печери.

Що й став проробляти щомісяця касир Грошенятко. Для цього Джульєтові Дездемоновичу був виділений службовий велосипед «Україна», виготовлений у 1982 році на ХВЗ, тобто Харківським велосипедним заводі імені Петровського. І от уже вісім років цей традиційно неголений кремезний коротун навідується до інтелігентного дракона із приємною для того місією.

Опинившись у гарній печері й віддавши гроші, касир не поспішав віддалятися. Він полюбляв неквапливі бесіди з розумним співрозмовником. Дракон напував його чаєм, звареним за власним рецептом, грав йому на клавесині й навіть читав свої рукописи. Тому ніхто, крім, звичайно, інших драконів та люмбрикуса Гавриїла Святославовича, не знав цього екскурсовода так добре, як Грошенятко.

Щодо Акмуса.

«Акмус» – це не прізвище, не ім'я й, тим більше, не по батькові. Це псевдонім. Справжнє ім'я єдиного терентопського льотчика – Веремій Святославович Унітазів-Непропонуватько. Але оскільки чарівник уважав, що словосполучення «маг Веремій Святославович Унітазів-Непропонуватько» вимовляти довго й незручно, не кожний

може правильно запам'ятати та виговорити, та й таке прізвище трохи комічне, тож він вирішив назватися яким-небудь коротким, гарним і загадковим псевдонімом.

Кілька днів тасував буквосполучення, але жоден варіант його не влаштовував цілком. І от, побачивши, що в холодильнику закінчилася ковбаса, чарівник узяв сумку, і пішов у продуктовий магазин...

— Чарівник — у магазин?! — здивовано викликує Ліва півкуля авторського мозку.

— У магазин. А що тут такого? — не розуміє цього подиву Автор.

— Але він же чарівник! Навіщо чарівникові ходити в магазин і платити гроші, якщо він за допомогою магії може створити ковбасу просто, так би мовити, з повітря!

— По-перше, витратити дорогоцінну магичну енергію на виготовлення елементарної ковбаси, яку можна просто купити в магазині, так само безглуздо, як забивати цвяхи, вдаряючи по них не молотком, а коштовним великоднім яйцем роботи ювелірів Фаберже, — відмахується Автор, — а по-друге, ковбаса, створена з повітря, не така смачна й поживна, як магазинна.

(До слова, деякі терентопські чудотворці дійсно експериментували з перетворенням на ковбаси різноманітних речей і речовин. Наприклад, чарівник Леонід Піщепромов (нині вже покійний) у 1971 році винайшов магичний спосіб перетворювати на ковбасу туалетний папір (такий що не був у використанні звичайно). Але такі чарівні відкриття не знайшли практичного застосування, бо люди, включно із самими чарівниками, бажали їсти ковбаси, виготовлені без усякої магії з натурального м'яса.

До речі, на відміну від Терентопського королівства, у Союзі в часи вищезгаданого експерименту Піщепромова туалетний папір був ще більшим дефіцитом, аніж ковбаса, через що совєтські люди для сортирних маніпуляцій використовували зазвичай газети, чи сторінки з журналів або книжок, ретельно їх жмакаючи попередньо для додання більшої м'якості. Тож там могло бути затребуване протилежне перетворення. Але, по-перше, терентопське законодавство суворо забороняє терентопським магам здійснювати серйозні чудеса у Великому Світі, а по-друге, жодному з чудотворців королівства навіть на думку не спадало працювати над створенням заклинання, що перетворює ковбасу або щось таке на туалетний папір. У самій же Терентопії такого дефіциту не було ще з початку ХХ сторіччя, коли маг Карпо Короп винайшов заклинання для перетворення дерев'яних колод на рулони паперу, зокрема і туалетного, а маг Лев Заєць – заклинання для швидкого росту дерев.)

Отже, прихопивши сумку, він пішов у магазин, продовжуючи придумувати псевдонім. Мигнула думка: а що, якщо у якості найменування взяти яке-небудь звичайне слово, перевернене задом наперед. От, наприклад, я жадаю купити ковбасу. А що вийде, якщо перевернути слово «ковбаса»? Еее... Асабвок. Хм. Схоже чи то на «оса – бог», чи то «я – совок». Ні, це може відлякнути від мене клієнтів. Або от у мене в руці сумка. А як буде «сумка» задом наперед? А...к...м...у...с. Акмус?... Акмус... Акмус! Це ж те що треба! І коротко, і красиво, і загадково! Буду Акмусом!

Отак виник псевдонім чудотворця. Правда, в слові «сумка» наголос на букву «у», а в псевдонімі Акмус – на «а»: так, на смак чародія, красивіше.

Він мріяв носити бороду для солідності, але змушений був голитися, бо борода зростала не прямо вниз, а кудись набакир, і виходило не солідно, а кумедно; а смішним бути не хотілося.

Крім іншого, громадським обов'язком Акмуса було забезпечувати безперебійну роботу жорикбурзької маго-електростанції.

Читач напевно помітив, що жителі Терентопського королівства користувалися електрикою. Справді, у цій країні були електростанції та електромережі. І гідро-електростанції, і вітрові та теплові. Сонячних та атомних поки що не було. Тамтешні електростанції були невеликі, значно менші за найбільші електростанції Великого Світу. Крім того, були електростанції, яких у Великому Світі немає, і, може, і не буде. Це так звані магоелектростанції. У двадцятих роках ХХ століття їх винайшли спільно інженер Роберт Журавельченко і чарівник Максим Шумейко.

Електростанції виробляють електрику, як правило, завдяки обертанню турбін. У гідроелектростанціях турбіну обертає потік води. У вітрових – потік повітря. У теплових та атомних – потужний струмінь пари. Без обертання турбін працюють сонячні електростанції. Вищезгадані винахідники придумали спосіб обертати турбіни не водою, не повітрям і не парою, а магією. Журавельченко сконструював турбіну без лопатей, а Шумейко придумав заклинання, під дією якого турбіна могла обертатися безупинно цілий місяць, після чого її слід було знову зарядити на обертання повторенням заклинання. Такі електростанції були збудовані у всіх містах королівства, і навіть у великих селищах. У кожному з них був маг, який повинен раз на місяць приходити на станцію і вимовляти убік турбіни

відповідне заклинання. Так от у Жорикбурзі таким магом і був тепер Акмус.

Щодо коваля й механіка Вакули Нетребенька.

До того, що говорилося про цього майстра в попередніх розділах, Автор отут додасть, що якимось Вакула Охрімович, крім іншого, винайшов і виготовив механічний камінь. Хтось робить механічних собак, хтось – механічних птахів, хтось – механічних риб... а Нетребенько змайстрував механічний камінь. Собаки можуть бігати, птахи літати, риби плавати, а камені вміють лежати. Механічний камінь Вакули Нетребенька вмів лежати так натурально, що його важко було відрізнити від справжнього. Крім цього механічний камінь умів бігати, літати й плавати, але це, як нині говорять, бонус, додаткові опції. Головне його призначення – лежати.

Карел Чапек у своєму творі «Путівник залаштунковим світом» написав зокрема, що на сценах чеських театрів як статисти масовки часто-густо виступали солдати-українці. Вакула Охрімович не був солдатом, але був українцем, що любив театр, особливо оперний, і що з'являвся там не тільки в залі в якості глядача, але іноді й на сцені в якості статиста. Наприклад, у вигляді ламанчського простолюдця в балеті «Дон Кіхот» Мінкуса, або київського простолюдця в опері «Руслан і Людмила» Глинки.

Автор зауважить ще, що Вакула Охрімович був потомственным ковалем. Кували залізо і його батько, і дід, і прадід. Коли в Охріма Нетребенька народився син, цей майстер вирішив, що немовля теж стане ковалем, згідно з сімейною традицією, а значить треба йому дати відповідне ім'я. А завдяки Миколі Васильовичу Гоголю найбільш ковальським стало ім'я Вакула (незважаючи що походить

воно від грецького Буколос, котре означає в перекладі не Коваль, а Пастух). Так Охрімович і був названий.

Не дуже великий двоповерховий будинок міського суду, фасад якого прикрашений барельєфами у вигляді популярних терентопських катів із часів короля Мирополка, тобто з XVI сторіччя, до 1915 року, епохи Жорика Сьомого (коли цей дім був побудований), розташовано на вулиці Плоских Кішок. На тій же вулиці, де й туристичне агентство «Рятівна Бджола», співробітниками якого були хвостатий екскурсовод з Гірчичної печери й касир Грошенятко. Проте роздивитися обличчя барельєфів неможливо, бо всі кати зображені в масках.

— А звідки пішла ця дивна назва вулиці? — запитує Права півкуля авторського мозку. — Може, на ній автомобілі часто давили кицьок?

— У тебе погана пам'ять, колего, — викриває сусіда по черепу півкуля Ліва. — У частині «Замах на подвиг» повідомлялося ж, що напроти туристичного агентства «Рятівна Бджола» мав місце пам'ятник у вигляді Льюїса Керролла, який розплющує трьох кішок за допомогою качалки. Очевидно, назва вулиці пішла від тварин, з котрими так жорстоко повівся англійський казкар.

— Так, — каже Автор. — До тисяча дев'ятсот вісімдесят п'ятого року вона називалася Нечистою вулицею. До середини дев'ятнадцятого сторіччя там дійсно після дощів було не чисто, а брудно. Але коли вулицю забрукували, назва стала неправдивою.

А в тисяча дев'ятсот вісімдесят п'ятому році до рук дочок короля Жорика Дев'ятого й королеви Зіньки Одинадцятої – двох принцес, яким тоді було сім і дванадцять років, – потрапив чотиритомник творів Льюїса Керролла. Батьки подарували старшій принцесі на день народження, а вона давала читати й молодшій сестричці.

Це були терентопські переклади писань дотепного оксфордського диякона, прекрасно видані мізерноградським видавництвом «Нонсенсизм». До першого тому увійшли три повісті про пригоди Аліси в Підземеллі, в Дивокраї і в Задзеркаллі (причому були представлені різні варіанти перекладів, бо ці казки неодноразово перекладалися терентопською мовою, і укладачі чотиритомника зібрали їх усі). До другого тому – віршований епос «Полювання на Снарка» (також представлений у декількох перекладах), поеми, вірші та п'єса «La guida di Bragia» (теж частково віршована; на жаль, решта п'єс, написаних Керролом у молоді роки, не збереглися). До третього тому – роман про ельфів «Сильві та Бруно» (обидві частини). До четвертого – оповідання, казки, памфлети, задачник «Історія з вузликами», ігри, загадки, головоломки, «Щоденник подорожі в Росію», статті, та листи. У кожному томі, крім писань самого Керролла, є численні примітки та коментарі перекладачів і літературознавців. Проте це видання його творів не є повним, адже до нього не потрапили зокрема наукові праці з математики та логіки.

Більшість писань Керролла на той час ще не були перекладені ані українською, ані російською мовами. А терентопські переклади вже були. Англійські книги потрапили до Терентопії безпосередньо з Англії. Пересічні совєтські люди в ті часи не могли запросто їздити в так звані

капіталістичні країни, бо були «холодна війна» та «залізна завіса». А терентопські чарівники могли собі таке дозволити, бо володіли гіпнозом та іншими надприродними вміннями, завдяки чому так впливали на советських митників та прикордонників, що ті пропускали їх крізь кордон без розговорів. (Вище Автор сказав, що магам підпільного королівства заборонялося творити чудеса у Великому Світі. Але мова про чудеса серйозні, як наприклад перетворення. Однак гіпноз, телепатію й телекінез терентопці не вважали серйозними чудесами, бо ними володіють навіть деякі екстрасенси Великого Світу, що не є магами. Тож на такі дії терентопських чародіїв заборона не поширювалася.) От чудотворці-мандрівники й привозили в рідне королівство всілякі закордонні сувеніри, зокрема й книжки, що не були видані у СРСР. Серед яких й деякі твори Льюїса Керролла.

Принцесам сподобалися всі ці його писання, у тому числі й листи до знайомих дітей, у яких Керролл викладав смішні, забавні й парадоксальні нісенітниці. Крім інших, була там історія про трьох кішок, яка починалася так:

«... Троє невідомі постукали до мене у двері й попросили їх впустити. Як ти гадаєш, кого я побачив, відкривши двері?

Нізащо не здогадаєшся! Трьох кішок! Хіба не дивна історія? Кішки були драні, скуповджені. Я схопив перше, що потрапило під руку (а потрапила мені качалка), щосили гепнув по кішках і розчавив їх на корж! Так їм і треба!

"Якщо ви здумаєте стукати в мої двері, – сказав я кішкам, – я гамселитиму вас по голові". Мені здається, я повівся з ними чесно...

... Кішки стали плоскими-плоскими, як засушені квіти, але я не залишив їх лежати на землі. Ні! Я підняв їх і взагалі намагався поводитися з ними якомога більш запобігливо. Замість спальні я запропонував їм портфель. У звичайнім ліжку їм було б незручно: адже вони стали такими тонкими. Але між аркушами промокального паперу кішки почували себе нагорі блаженства. Замість подушки я запропонував кожній кішці перочистку...»

І далі Керролл викладає забавні фантазії про життя в його домі плоских кішок.

(До речі, у 1984 році в Україні було створено мультфільм «Твій люблячий друг» – студія «Київнаукфільм», режисер Олена Барінова – екранізацію декількох листів Керролла. Є там і історія про трьох кішок. Але там вони не плоскі, а звичайні; відсутня сцена їхнього розчавлення. Очевидно, мультиплікатори побоюлися, що розплющення звіряток – це поганий приклад для дитинчат-глядачів.)

Ці плоскі муркотики так сподобалися двом юним терентопським принцесам, що вони попросили тата їх як-небудь увічнити. Жорик Дев'ятий, люблячий батько, якому важко було відмовити його «янголяткам», запропонував мерові Жорикбурга перейменувати вулицю Нечисту на вулицю Плоских Кішок. Це, мовляв, смішніше. Взагалі, зауважив король, приязно поплескуючи градоначальника по плечі, керівники повинні опікуватися, крім іншого, і здоров'ям народу. А для здоров'я, за твердженням медиків, дуже корисні веселощі й сміх; а смуток і сум – навпаки. Отже, глави держав і міст повинні, крім іншого, прагнути до того, щоб на їхній території було більше вулиць і майданів із веселими назвами та смішних статуй. Як каже народна мудрість: кашу маслом не переборщиш... Чи, мо-

же, борщ кашею не перемаслиш? Чи масло борщем не перекашиш? Загалом, щось таке. Мер погодився, і перейменування відбулося. А потім був установлений і пам'ятник розчавленню класиком киць, що як би пояснює походження нової назви вулиці.

Цей топонім, додає Автор, є далеко не єдиним у Жорикбурзі, названим на честь літературних героїв. Наприклад, той майдан, де містяться міська ратуша та елегантна шибениця, носить ім'я Панурга, одного з головних персонажів веселої епопеї «Гаргантюа та Пантагрюель» дотепного Франсуа Рабле. Панург в перекладі з грецької мови означає – Хитрун, Спритник.

Та й ця скульптура напроти агентства «Рятівна Бджола» була не єдиною на вулиці Плоских Кішок. Напроти барельєфистого фасаду міського суду також споруджений пам'ятник. Кінна статуя короля Жорика Сьомого.

– Ну, це не настільки оригінально, як розплющення котів, – зауважує Ліва півкуля авторського мозку. – Вже чого-чого, а металевих вершників, а також кам'яних та інших, скрізь хоч греблю гати. У десятках, а може й сотнях міст є статуї монархів і полководців, що сидять верхи на конях.

– Нічого подібного! Не знаєш, так і не кажи! – гаркає Автор. – Саме навпаки!

– Що навпаки? – не розуміє Ліва.

– У цьому випадку – навпаки: не монарх сидить на коні, а...

Доведеться ще на хвилинку відволіктися від основного сюжету, щоб торкнутися історії створення цього оригінального пам'ятника. В 1916 році жителі Жорикбурга вирішили ввічнити в бронзі образ терентопського монарха

Жорика Сьомого, що панував у той період. Відомий скульптор Ієронім Вносіколупайченко виліпив за фотографією короля маленьку модель майбутнього пам'ятника й приніс у Королівський замок, аби той що ввічнюється оцінив своє зображення. Але Жорик Сьомий був шанувальником нестандартних рішень, тому задум скульптора його засмутив:

— Ну от, знову скульптура короля верхи на коні! Скільки можна! У Жорикбурзі вже є пам'ятники з такою композицією. І Жорику Четвертому, і Жорику П'ятому, і Жорику Шостому. А скільки їх в решті світу! Куди не сунешся — король на коні, король на коні, король на коні! Суцільні мідні вершники! Невже не можна придумати щось свіже, оригінальне, незвичайне?!

— Що, наприклад? — знизав плечима скульптор.

— Що, наприклад? — обернувся король до свого радника, герцога Єрофія на прізвисько Хитросплетена Звивина.

— Наприклад, коня верхи на королі, — машинально випалив той, витираючи об доспіх війнятий із ніздрі ніготь.

— Ха-ха-ха, — залився монарх, плескаючи в долоні. — От це дійсно свіжа ідея. Такого пам'ятника напевно ще ніде немає. Ми будемо перші!

— А чи не принизить така композиція Вашу Величність? — засумнівався Вносіколупайченко.

— Принизить, якщо опустити її в яму. А якщо підняти на постамент, то, навпаки — вознесе. Валяй, ліпи, не сумнівайся!

Так виникла екстравагантна скульптура напроти недавно побудованого будинку міського суду. Король зображений осідланим, він стоїть рачки, а кінь, котрий сидить на ньому, задумливо вказує кудись удалину переднім правим копитом.

От на цю вулицю, до будинку напроти цього потішного пам'ятника притупали делегати від Стайні Оперы та Балету.

У стіні, з якої випинаються мінеральні кати, Іполит Четвертий відкрив двері, настільки великі, що навіть дракон міг увійти не пригинаючись і не стискаючись, і вштовхнув усередину так званого віртуоза Траляляліні. За ним туди ж впровадилися сам брутальний патріарх, дракон Інокентій Карлович (із Гавриїлом Святославовичем у кишені), касир Джульєт Грошенятко, маг Акмус, механік Вакула Нетребенько, пенсіонер Ілля Шнапс, бібліотекар Бізончик Солом'яний і лицар Річард Левове Копито...

ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ДРУГЕ

Державні Двері

— Дослухайтесь, добродію, до моєї поради:
дочекайтеся потягу, що одинадцятої тридцять; він прямує
до Лондона; а ондечки й зал очікування є.
Льюїс Керролл, «La guida di Bragia».

Вирушу найближчим потягом... Тільки б не
виявилось занадто пізно!
Карел Чапек, «Телеграма».

21 вересня 1995 року.

Після розмови біля моргу Варлаама Онікійовича Папі-
русюка із чарівником-ясновидцем Глібом Любоми-
ровичем Цвяхом та від'їзду чарівника в Королівський
замок, слідчий вирішив податися до Великих Дрібок. До
цього його спонукали приблизно такі міркування:

Певно, викрадення драконячого яйця, виконане
покійним Бандюгою, було задумано якимось таємничим
прибульцем із Великого Світу: малоймовірно, щоб ця
штука знадобилася комусь із терентопців, для яких
драконяче майно – табу. А якщо яйце потрапило до рук ха-
пуги з Великого Світу, то він напевно спробував якомога
швидше повернутися із цим скарбом у Великий Світ. Для
цього йому треба потрапити з Жорикбурга до Державних
Дверей, що біля Великих Дрібок. Потрапити з нинішньої
столиці в колишню можна або на таксі, або на попутці, або
на потязі вузькоколійки. На таксі долати таку дистанцію
дуже дорого, автомобілів у королівстві відносно небагато й

попутний можна прождати кілька годин, а на попутному возі, запряженому волами, або кіньми, чи ще якими їздовими bestiями, тягтися надто довго. (Якщо читач не володіє латинською мовою, то для такого Автор перекладе: bestia – звір, тварина).

Той факт, що прибулець зустрівся з Бандюгою й одержав від нього яйце на залізничному вокзалі за кілька хвилин до відправлення потягу до Великих Дрібок, що ту інформацію чарівник Цвях добув із трупа Бандюги за допомогою ясновидіння, свідчить про вибір прибульцем останнього варіанта переміщення. Цією гілкою вузькоколійки ходить тільки один потяг, який відправляється з Жорикбурга в 9.00, у Великі Дрібки прибуває близько полудня, а потім рушає в 14.00 з Великих Дрібок і близько 17 годин приходить назад у Жорикбург. Виходячи із цього, можна припустити, що 19 вересня близько полудня прибулець із драконячим яйцем дістався потягом Великих Дрібок й попрямував до Державних Дверей для виходу у Великий Світ.

Але відомо, що Жорик Дев'ятий дізнався про викрадення дев'ятнадцятого ж вересня приблизно о десятій сорок п'ять (тобто коли прибулець наближався до Великих Дрібок), перебуваючи в Гірчичній печері у дракона Інокентія Карловича, і відразу зателефонував до управління жорикбурзької міліції. Жорикбурзька міліція вмент послала телеграму великодрібкинській міліції, і та прожогом установила біля Державних Дверей пост, незважаючи на заливну зливу, про що терміново повідомила відповідною телеграмою. Виходить, коли прибулець із контрабандою, то пак яйцем, опинився у Великих Дрібках, біля Державних Дверей уже була міліцейська митниця, що

перевіряла багаж виходячих з королівства. Можливо, спілкування із цими постовими дасть інформацію, яка допоможе повернути украдене, вирішив Варлаам Оникійович.

Поруч із цегляним моргом була жовта телефонна будка з місцями облупленою фарбою й цятками іржі. Папірусюк увійшов, набрав номер генерала Бобика й повідомив начальника про своє рішення. Антін Петрович дав Варлааму Оникійовичу «добро» на відрядження до колишньої столиці й запропонував надіслати автомобіль. Детектив заперечив, що немає необхідності витратити казенне паливо, що він прекрасно добереться потягом. Потім Варлаам Оникійович впровадився у вагон трамвая й поїхав у ньому до вокзалу.

У цьому трамваї на ймення «Бичок» працював легальний злодій Богдан Топець (кличка Горбок). Пильно вдивляючись у маніпуляції Горбка, слідчий переконався, що той трудився чесно, тобто замість віртуозно витягнутих з кишень і сумок громадян предметів він вкладав туди візитні картки з адресою салону «Золоті Пальці», щоб обікрадені могли за скромну плату одержати назад украдене. Тому полковник не став відволікати трамвайного трудівника від роботи...

Будинок залізничного вокзалу не великий, але симпатичний, почасти салатного, почасти кремового кольору. Своїм виглядом він натякає, що архітектор найбільше поважав два стилі: бароко й конструктивізм. Тому в проекті змішав обидва. На майдані перед вокзалом, від якого розходяться п'ять вузькоколіїсних гілок, споруджено невидимий пам'ятник символу столиці...

— Невидимий пам'ятник? Зачарований, чи що? — заінтриговується Ліва півкуля авторського мозку.

— Ні, не зачарований, а просто дуже маленький, майже мікроскопічний. А оскільки він стоїть на високому постаменті, то громадяни, що ходять унизу, його не бачать. Щоб його роздивитися, треба видратися на постамент із збільшувальним склом, — відповідає Автор.

— Дивний пам'ятник! — дивується Ліва. — А чо...

— Плювати на пам'ятник! — перебиває нетерпляча Права. — До біса пам'ятники, не до них, не відволікайтеся на дрібнички, треба ж скоріше довідатися, де украдене яйце й хто цей підступний прибулець, організатор викрадення!

— Ну, ні, на це не розраховуй! — вигукує Автор. — Бач, яка шустра вишукалася! Я пишу не якесь куце детективне оповіданнячко, де — ой! бах! трах! — і злочинця швидко знешкодили, не пройшло й десятка сторінок. Ні, я пишу як би, м'яко висловлюючись, епос. А епос — штука громіздка, розгониста, багатошарова, нашпигована безліччю фактів, сюжетів і подробиць. Тому запасися терпінням, бо розгадки яєчної таємниці, а також таємниці іншого викрадення, ти довідаєшся не так скоро, як тобі хотілося б. Мені поспішати нікуди. Я поставив за мету познайомити безцінного читача з новою для нього територією, з культурою й історією невідомого народу, а детективна лінія — справа, у загальному, можна сказати, другорядна.

— А яке інше викрадення ти тільки-но згадав? — ловить Автора на слові півкуля Ліва.

— Ой, прохопився завчасно, — ляскає себе пальцями по губах Автор. — Слово не шмаркля, вилізло — не витреш, як кажуть терентопці. Так, за двадцять сім днів після подій

цього розділу трапиться ще одне безпрецедентне викрадення.

— А що украдуть? — цікавиться Ліва.

— Не лізь поперед батька в пельку, як могла б сказати своєму дитинчаті миша, побачивши кота, — обсмикує її Автор. — Прийде час — довідаєшся...

Отже, пам'ятник.

Пам'ятник Рятівній Бджолі був споруджений в 1895 році, коли вона ще вважалася мухою, за розпорядженням короля Жорика Сьомого...

— Закладемося, що я вгадаю ім'я скульптора! — самовпевнено заявляє Права півкуля.

— На що закладемося? — азартно погоджується Автор.

— На щигля! — пропонує півкуля.

— Згодний! Хто?

— Ієронім Вносіколупайченко.

— Проспорила, проспорила! — засміявся Автор. — Отримуй щигля!

Автор з бузувірською посмішкою на фізіономії наносить виграний удар нігтем вказівного пальця по власному черепу, у якому укрилася та що програла.

— Це щоб ти надалі знала, як сперечатися, не маючи точної інформації, — повчає мозкову півкулю Автор, кривлячись від болю й масажуючи пальцями вдарене чоло. — Якщо я згадував Ієроніма Вносіколупайченка як найвідомішого терентопського скульптора тієї епохи, то це не означає, що всі статуї в ті часи спорудив тільки він.

Цей пам'ятник створив не скульптор Вносіколупайченко, а Борис Левович Фаберштейн, який взагалі був не скульптором, а ювеліром. Саме він виготовив до того дорого-

цінний шедевр за назвою «Бурштинова какашка, всіяна золотими мухами», а також інші коштовні й шикарні цяцьки.

Хоча спочатку замовлення на пам'ятник дісталосся все-таки Вносіколуپайченку.

Коли Ієронім Остапович Вносіколупайченко показав королю ескізи й маленьку модель майбутнього пам'ятника, глава держави проект схвалив і дав розпорядження будувати на майдані Рятівної Мухи солідний гранітний постамент – висотою 5 метрів, довжиною 4 метри, шириною – 3. (Майдан незабаром частково перейменують: замінять у назві Муху на Бджолу. А згодом, після будівництва залізниці й вокзалу, майдан стане називатися Привокзальним; що, втім, не приведе до зникнення імені Рятівної Бджоли з мапи столиці: так буде названий інший, новий майдан.)

Скульптор же у своїй майстерні, схожій на скляний ангар, почав ліпити глиняний прообраз майбутнього бронзового вилівка – муху величиною більше коня. Вносіколупайченко за допомогою збільшувальної лінзи та навіть мікроскопа ретельно вивчив анатомію комахи, і в скульптурі зберіг усі пропорції й деталі до останньої щетинки на лапках, до останньої жилки на крилах.

Перш ніж віддавати глиняну модель металургам-бронзоварам, щоб ті за нею зробили форму й відлили остаточний виріб, творець запросив монарха оцінити виліплене.

Коли він перед Жориком Сьомим зірвав зі скульптури покривало, король сполотнів, зробив інстинктивно три кроки назад, узявся за серце й почав осідати на підлогу. І не дивно, адже муха, збільшена до розмірів більше кіньських, виглядає жахливим чудовиськом, від виду якого

холоне кров у жилах, волосся витягається за стійкою «стрункою», спиною тупцює череда мурашок, а серце миттєво емігрує в п'яти.

Коли герцог Єрофій Хитросплетена Звивина, котрий супроводжував главу держави та був не настільки вразливим і відбувся тільки легким тремтінням й гикавкою, побризкав в обличчя сидячого на підлозі короля холодною водою, люб'язно піднесеною скульптором, монарх отямився й вимовив:

– Уффф... Ні, ну це... Бррр... Так... Ну й ну... Треба ж...

Коли ж Жорик Сьомий устав на ноги й отряхнув доспіх, він додав:

– Ні, таких мух нам не треба. Раптом цей пам'ятник побачить людина із хворим серцем – їй же відразу жаба цицьки дасть! Ні-ні, в жодному разі.

– Як не потрібна! – засмутився великий скульптор. – Це ж символ нашої дорогої столиці! Це ж героїчна комаха, що врятувала вашого предка, Ваша Величносте! Скільки сил витрачено! Як же без неї! І постамент на майдані вже готовий! Тепер усе це – кроту під хвіст?

– Так, постамент... – замислився король.

– Пам'ятник гик Рятівній гик Мусі гик потрібний гик, – заговорив герцог Єрофій, – але гик не такий гик величезний, а в натуральну гик величину.

– Муха в натуральну величину? – перепитав Вносіко-лупайченко. – Але її ж ніхто не побачить, тим більше – на п'ятиметровому постаменті!

– До постаменту гик треба прилаштувати драбину, щоб бажаючі гик могли залізти й роздивитись, а біля поставити пункт гик прокату збільшувальних стекол. Захотів подивитися пам'ятник – узяв лінзу, заліз по драбині гик

на постамент, і розглядай на здоров'я, – придумав мудрий герцог.

– Прекрасна ідея! – схвалив монарх. – І пам'ятник буде, і нікому не страшно. А цей жах анулюй.

– Штучна муха в натуральну величину – це не скульптура, а ювелірний виріб. Я не ювелір, я цього не вмію, – знитився скульптор.

Виготовлення мініатюрного пам'ятничка було доручено ювелірові Фаберштейну. За три тижні ювелір підніс королю монумент, на оксамитовій подушечці в атласній коробочці.

27 серпня 1895 року при великім скупченні народу Жорик Сьомий власноручно пригвинтив срібну муху посередині великого постаменту. Знизу в мухи стирчав відповідний гвинтик, а в граніті просвердлена дірка, в котру намертво була вколочена бронзова втулка з різьбою; от у ту втулку і був вгвинчений гвинтик мухи. А щоб муху не міг відгвинтити якийсь колекціонер малесеньких монументів, різьба гвинтика та втулки була змащена міцним клеєм, що щільно зафіксував штучну комаху на цьому величезному кам'яному, так би мовити, муходромі.

Аби люди, що видиратимуться на постамент заради споглядання мікропам'ятника, не падали через неухважність з такої височини, верх постаменту був обнесений по периметру поруччям. До постаменту була прикріплена залізна драбина на кшталт пожежних, а поруч поставлений кіоск – пункт прокату лінз. До обов'язку видавальника збільшувальних стекол входив і відгін від пам'ятника голубів та інших птахів за допомогою тичини з чучелом kota нагорі, адже, по-перше, птахи люблять дзьобати комах, а від постійного дзьобання навіть срібло руйнується, а по-друге,

однієї краплі пташиного посліду достатньо, щоб повністю накрити такий пам'ятник.

Пройшовши повз значний гранітний постамент із бронзовим відполірованим написом: «Рятівній Бджолі від жителів Жорикбурга», що на тому постаменті в той час бовванів замість штучної комахи якийсь натуральний чоловік, схиляючись із лінзою в руці, і повз кіоск із різного розміру й форми збільшувальними стеклами на будь-який смак, Папірусюк увійшов у будинок вокзалу й у касі придбав квитка на потяг до Великих Дрібок. Не купив, а одержав безкоштовно, пред'явивши касирові підписане й припечатане королем розпорядження надавати допомогу слідству, що той текст був у його блокноті, а також посвідчення слідчого.

До відходу потяга до Великих Дрібок було більш сорока хвилин. Щоб згаяти час, лисий худий полковник повітріщався на фрески пензля відомого живописця Мікеланджело Бутербродова, що ними був розписаний зсередини вокзальний купол. Там були зображені сцени з життя засновника міста, Жорика Четвертого. На одній фресці був подвиг Рятівної Бджоли: зігнутий над кресленнями король, кузен Олександр Мирополкович, що заніс над ним сокиру, та бджола, яка вдаряє Олександра в око. Бджола для солідності була завбільшки з курчати, а її політ прокреслений пунктирною лінією.

Потім детектив перекусив у вокзальному буфеті зимкукурою і варениками з м'ясом раків, та запив це свіжим капустяним соком.

Потім він почитав тексти на «Дошці оголошень». Це був довгий фанерний щит, пригвинчений до залізних рурок, уритих нижньою частиною у ґрунт, що до тієї деревинної площини усі бажаючі приклеювали свої об'яви. Там Папірусюк вчитав, крім іншого, й таке:

«Куплю слину перевертня, молоко русалки й луну велетня для магічних дослідів. Тел. 07-13-99, з 13.00 до 15.00».

«Здам напрокат лицарський доспіх. Тел. 55-55-65. Запитати лицаря Геннадія з 311 кімнати».

«Обміню телескопічний спис, що був у використанні, на повний комплект усіх номерів журналу "Гарніюнізм!" Тел. 55-55-65. Запитати барона Панаса з 307 кімнати».

«Найму башту з усіма зручностями в лицарському замку. Пропозиції надсилайте до запитання на адресу: Жорикбург, пошт. від. № 8, пред'явникові носової хустки з вишитими ініціалами "І. Б."».

«Обміню серію сірникових етикеток зі зображеннями терентопських лицарських замків на серію поштових листівок із фотографіями ката Інкогнітечка з кремовими тортами. Конт. тел. 84-99-03. Для Максима Каламутного».

«Даю уроки гри на нервах. Безкоштовно. Шмокиконський замок. Покликати привида Васька».

«Редакції журналу "Буряківництво та гній" потрібні перекладач і переносник. Перекладач із білоруської мови на терентопську і переносник з 1 поверху на 2-й меблів».

«Похоронне бюро "Бідний Йорик" пропонує новинку: "кришталеву" труну з плексигласу. Бездоганна прозорість гарантована. Вул. блазня Горохового 13. Тел. 66-69-99».

«Терміново куплю запчастини для авіамітли. До запитання, Жорикбург-7, феї Гризодубовій».

«Хто знайшов загублене людське око із сірою роговицею – прохання: принесіть його опівночі 8 жовтня на Старий міський цвинтар до могили Казимира Яничарова. Винагороду гарантую, зуб даю».

«Познайомлюся з милою цікавою дівчиною не нижче 2,5 метрів для серйозних відносин. Село Лисіжаки. Запитати велетня Корифеєва-молодшого».

«Зоологи й натуралісти! За помірну плату я вам покаджу, де раки зимують! Човнова станція. Запитати русалку Катю».

«Витатуюю на вашім тілі свій автопортрет за півціни. Подібність гарантую. Салон тату "Бджілка" у Ніздресвистівському провулку. Запитати Рубенса».

«Жорикбурзьке товариство альпіністів раніше повідомляло про намір ознаменувати двохсотліття від дня народження короля Жорика Шостого (4 жовтня 1995 р.) сходженням на Холодну Гору, що в місті Харкові, з поставленням на її вершині терентопського державного прапора, і закликала приєднатися до цього заходу всіх бажаючих (тим більше що для скорення Холодної Гори не потрібні альпіністські навички й велика фізична витривалість, у крайньому разі її можна скорити за допомогою трамвая, автобуса, метрополітену, тролейбуса або таксі). Повідомляємо, що альпіністське товариство відмовилося від цього наміру, не через побоювання, що поставлення терентопського прапора може спричинити викриття нашої батьківщини (звичайно, харків'яни просто не второпують, що символізує це світло-коричневе полотнище), а у зв'язку з тим, що ми просто не змогли визначити,

у якому місці Холодної Гори знаходиться її вершина. У зв'язку із цим вирішили відзначити ювілей вищезгаданого монарха сходженням на вершину Колінного пагорба, що на Каменіані, тим більше, що він на 47 метрів і 44 сантиметри вище за харківську Холодну. Запрошення до всіх бажаючих приєднатися до заходу залишається в силі».

«Ремонтую коней, підкову автомобілі. Вул. Франсуа Рабле 39. Майстерня Нетребенька. Іншим не пропонувати».

«Кат надасть послуги у вас вдома. Дорого. Королівський замок. Запитати Інкогнітечка».

«Віддам задурно в добрі руки молодняк ручних декоративних п'явок чорної масті. Ці милі істоти віддять вам за турботу своєю прихильністю і стануть вам кровними братами. Зі слізьми відриваю їх від себе, щоб поділитися з іншими. Залиште заявку на Старому цвинтарі в поштовій скриньці на двері родового склепу родини Дригало».

«Виготовлю фальшиві паспорти для безпечного перебування у Великому Світі. Обміню терентопські шурхотики на українські купоно-карбованці, російські рублі, американські долари, німецькі марки. 11-33-72».

«Громадяни! Позбавлю вас таких книг: "Матеріали XXII з'їзду КПСС", "Матеріали XXIII з'їзду КПСС", "Матеріали XXIV з'їзду КПСС", "Матеріали XXV з'їзду КПСС", "Матеріали XXVI з'їзду КПСС", "Матеріали для спорудження повітряного замку" і "Матеріали для будівництва замку на піску". За позбавлення візьму недорого. Гроші й книги приносити в салон "Що не сіємо, то пожнемо", вул. Безіменного Незнайомця 21. Запитати Бояна Семенова. За

додаткову плату позбавляння можна здійснити у вас на дому».

«Продам ефективний засіб для росту вух. Тел. 77-82-21».

«Цінителеві музичних раритетів продам рукопис партитури свого балету "Засідання". Союз композиторів Терентонії. Запитати Модеста Моцартського».

«Продам коштовні делікатеси, що були у вживанні. Дуже дешево. Тел. 12-31-14».

«Товариство захисту тарганів 25 вересня 1995 року проведе мітинг протесту перед головним офісом Служби дезінсекції. Початок о 13.22. Запрошуємо всіх співчуваючих».

«Для любителів дивитися на інших зверхньо – польоти на повітряній кулі. За додаткову плату можна начхати всім на голову. Вул. Шпаківньобудівельників 10/12 кв. 2».

«Любителям гострих відчуттів, досить гострих: є крісло зі цвяхами в сидінню. Незабутні враження! Тел. 09-98-87. Запитати кравця Ізвергова».

«Продам антикварний чавунний паровий комп'ютер, що працює на кам'яному вугіллі й дровах, роботи безіменного вмільця середини ХІХ століття. Колір іржавий, вага приблизно 3,5 тонни. Тел. 12-34-56. Запитати Піну й сказати йому, щоб він знайшов Зязю, щоб той розшукав Перевертайбабчука, який передасть ваше послання Фуфку для Гогогонідзе».

«Жорикбурзький Театр Абсурду імені зжертої ковбаси для постановки спектаклю "Довга непорушність коричневої у помаранчеву смужку машини" візьме в оренду автомобіль "Запорожець" моделі ЗАЗ-966 (так званий "ву-

хастий"), коричневого кольору у помаранчеву смужку. Тел. 56-47-38».

«Продам високомистецькі ескізи художника-авангардиста Сисоя Сопляєва: "Композиція з 18 ляпок", "Композиція з 19 ляпок", "Композиція з 20 ляпок" та інші. А також добутки художника-колажиста Роланда Вирєзаєва-Приклеїна: "Мони Лізи пишуть листа турецькому султанові", "Мона Ліза з персиками", "Бояриня Мона Ліза", "Три богатирські Мони Лізи", "Мона Ліза й син її Іван", "Мона Ліза, що відрізала собі вуха", "Купання червоної Мони Лізи", "Ходаки в Мони Лізи", "Зустріч Мони Лізи з робітниками Чебоксарського тракторного заводу, що схвалюють рішення партії". Тел. 65-43-21».

«Продам посібник "Як оздоровитися за допомогою пукання», а також квитки на сеанс групового оздоровлення. Стайня Опери та Балету. Запитати бабу Клаву».

«Кооператив еротичних послуг "Збудження" пропонує послугу "Секс по телеграфу", за допомогою якої клієнти зможуть обмінюватися зі спокусливими працівницями нашого кооперативу еротичними збуджуючими телеграмами. Послуга, зрозуміло, платна. Тож крім телеграм клієнти мають відсилати на нашу адресу і поштові грошові перекази. Більш докладну інформацію можна отримати, зателефонувавши нам на номер 95-67-33».

«Терміново куплю 2 центнери блошиних екскрементів. Тел. 56-85-54. Тільки не питайте — навіщо. Це не ваше діло».

«Потрібний сезонний працівник на ферму Христофора Оладьєва для допомоги в зборі врожаю. Екологічно чиста робота на свіжій повітрі вдалині від індустріальної сує-

ти, сільська патріархальна ідилія й споглядання мальовничих ландшафтів гарантуються».

Низ цього останнього оголошення, як і деяких інших, був розрізаний на пелюстки, на кожній з яких було дрібним почерком написано, як добратися до ферми Христофора Оладьєва, що загубилася в полях поміж Жорикбургом і Великими Дрібками: *«Потягом "Жорикбург – Великі Дрібки" до станції Іканьки, а там запитати дорогу до ферми Наполеона»*. Судячи з того що жодна з пелюсток не була відірвана, столичних городян аромат гною й вокал півнів не занадто приваблювали. Папірусюк знав цього худого (як і сам Варлаам Оникійович) і пухнатоголового фермера Оладьєва, на прізвисько Наполеон, тому що кілька років тому слідчому довелося розбирати справу про побиття цього селянина-атеїста патріархом Іполитом Четвертим на ґрунті розмови про релігію. Пам'ятається, розгонистого священника за таке хуліганство на тиждень засунули у в'язницю...

— Ну от якого біса засмічувати мозкові звивини читача зайвою інформацією у вигляді безглузвих оголошень?! — обурюється Права півкуля авторського мозку. — Яке відношення вони мають до сюжету? Як на мене, це абсолютно зайві подробиці, без яких цілковито безболісно можна було обійтися.

— Не можу погодитися, — парирує Автор. — По-перше, вони трохи розширюють читачеві світогляд щодо Терентопії, а по-друге, серед цих оголошень є два, які зіграють істотну роль у пошуках украденого драконячого яйця.

— А, ну якщо так... — здається Права.

З вокзального гучномовця жіночий голос гугняво оголосив посадку на потяг до Великих Дрібок.

Варлаам Оникійович пройшов у вагон, не набагато більший за трамвайний, і зайняв місце біля вікна, щоб любоватися гарними пейзажами.

Незабаром паровоз свиснув, даючи знати, що рух починається, відбулися брязкіт і легкий ривок, від якого в чоловіка, що сидів поруч із Папірусюком, ледве не звалилися з перенісся окуляри, а потім переміщення з набранням швидкості набуло більш плавної форми. Гарний будинок вокзалу за вікном відповз назад, і потягнулися уздовж рейок господарські будівлі: склади, майстерні тощо, набагато менш гарні.

Потім біля колії замиготіли приватні житлові будиночки.

А коли паротяг із вагонами виповзли за межі міста, за вікном розгорнулася мальовнича панорама ландшафтів, що радують очі. Варлаам Оникійович милувався то полями, то невеликими гаями, то луками, то борами, то пагорбами й іншими краєвидами, що плавно змінювали один одного.

Це його залізничне переміщення є для Автора приводом розповісти безцінному читачеві про види транспорту в загубленім королівстві. («Тьху!» – каже нетерпляча Права півкуля мозку Автора.)

У Терентопії не було великих заводів, тільки маленькі заводики, невеликі фабрики й майстерні ремісників. Тому масового виробництва техніки в дивовижнім королівстві не спостерігалось. Що благотворно відбилося на стані та-

мтешньої природи. Кожний створений там автомобіль, або, тим більше, потяг був ексклюзивним одиничним екземпляром. Тому сучасного транспорту там було менше, чим по інший бік Державних Дверей. Але все-таки він був. І Автор повідомляє про нього наступне... Чи, може, знову викликати терентопознавця Ім'яна Побатьковича Прізвищенка, аби він повідомив?.. Ні, вирішує Автор, цього разу й без нього впораюся. Отже:

Щодо залізничного.

Цей вид транспорту представлений міськими трамваями, метрополітеном й міжміськими вузькоколійками.

Трамваї були тільки в столиці. Невеликі, але гарні, акуратні, створені столичними ремісниками поштучно, індивідуально, без стандарту в дизайні, тому різні на вигляд. І в кожного власне ім'я, а не номер. Наприклад, один трамвайчик називався «Бичок». Інший – «Сонечко». Третій – «Капітонич». Четвертий – «Табакерка» тощо. Стандартною була лише відстань між колесами, адже колія одна на всіх. Усього їх було 14.

Жорикбуржці старшої генерації іноді по старинці називають трамваї рембулями. Так колись іменували трамваї харків'яни, у яких жорикбуржці це запозичили, але в Харкові цей термін застарів і вийшов із ужитку. Це слово походить від німецької фірми, що виготовила перші харківські трамваї.

Рейковою підземкою теж може похвалитися лише столиця. Метро там з'єднує Старий цвинтар із Новим. Але користуються ним тільки вампіри. Прокладене воно спеціально для того, щоб упирі з одного кладовища могли оперативно переміщатися в гості до упирів іншого навіть у денний час, не виходячи на сонце. Самі вурдалаки прорили

цей тунель, проклали шпали й рейки. Забезпечила їх цими предметами на їхнє прохання мерія міста, зваживши, що для живих городян буде безпечніше, якщо мертві кровоже-ри шастатимуть поміж цвинтарів під землею, а не міськи-ми вулицями.

Цей міжкладовищний метрополітен є похмурим під-земеллям шириною 3,5 метри, заввишки 2,5 метри і довжи-ною 4 кілометри 38 метрів, без усякого прикрашення. Ку-рсує тунелем не електричка, а дрезина у вигляді маленької чотириколісної платформи із дванадцятьма сидіннями. Мо-тора вона не має, ані електричного, ані бензинового, а ру-хається за рахунок сили мускулів пасажирів, що качають відповідний важіль. Спробуй угадати, безцінний читачу, прізвище того Вакули Охрімовича, що змайстрував цей транспорт. Оплатила матеріали і його роботу знов-таки ме-рія Жорикбурга.

А ідею будівництва вампірського метро першим ви-словив ще в 1975 році відомий упир граф Дригало. Після того як він довідався про відкриття метрополітену в Ха-ркові. Але здійснилася ідея тільки за майже двадцятиріччя: жорикбурзька вампірська підземка почала функціонувати в березні 1994 року.

Паровозиків наземної вузькоколійної міжміської залі-зниці було тільки п'ять. Вони возили пасажирів зі столиці відповідно в п'ять міст – Великі Дрібки, Апчихград, Замийськ-на-Замийці, Дримпельзябськ, Задвірполь – і назад у столицю в вагонах більших за трамвайні, але менших за залізничні з Великого Світу. Кожний паровозик тяг по дев'ять таких вагончиків, з яких сім було пасажи-рськими, а ще два – поштово-багажним і скотовозом.

Зрозуміло, і паротяги й вагони були цілком місцевого виготовлення, адже запхнути крізь двері, оббиті дерматином, великосвітський паротяг (тобто паротяг із Великого Світу) було цілковито нереально. Навіть у розібраному вигляді. Зрозуміло, ці кустарні паровозики були не великими, не набагато крупніші за автомобіль.

Щодо автомобільного.

Усі автомобілі в королівстві можна умовно розділити на три категорії: 1) чисто терентопські саморобки; 2) гібриди, зібрані частково із саморобних деталей, частково з деталей від автомобілів з Великого Світу; 3) автомобілі з Великого Світу.

Першим терентопським автомобілем офіційно вважається механізований віз винахідника Патрика Стрибунця (1899 р.). Це був просто звичайний дерев'яний віз, колеса якого приводив в обертання мотор, що працює на чистому самогоні. Хоч їздив він не дуже шпарко – зі швидкістю 1,5 метра на годину, все-таки цей транспортний засіб став символом науково-технічного прогресу в королівстві. Зараз механічний віз Стрибунця працює експонатом історичного музею у Великих Дрібках.

Потім винаходилися апарати шустріші.

Розвитку цього виду транспорту у королівстві сприяв винахід чарівника Казимира Пупочки. Він у 1921-му році вигадав заклинання, що перетворюють будь-яке сміття органічного походження на рідке паливо. Це було дуже до ладу, адже на території королівства не виявилось покладів нафти, а доставляти рідке паливо з Великого Світу в потрібних кількостях було б дорого і клопітно. Вироблення палива для автомобілів та інших потреб відбувається таким чином. У великі металеві баки всипається органічне

сміття: деревні тріски та тирса чи хмиз, старі ганчірки, макулатура, труп тварин, опале листя і хвоя, старі непотрібні вироби з гуми або пластику та інше. Потім чарівник вимовляє відповідні заклинання, і весь цей мотлох стає або мазутом, або соляркою, або гасом, або бензином, залежно від заклинання. З баків це зливають до автоцистерн, які розвозять паливо на заправні станції. Вважається, що й нафта, з котрої виробляють мазут, солярку, гас, бензин, утворилася з органічного сміття, але природі на це знадобилися мільйони років, а терентопська магія дуже прискорила цей процес.

Коли Великий Світ захлиснула повальна автомобілізація й там з'явився непотрібний автомотлох, навіть цілі автомобільні цвинтарі, терентопці потягли з нього на батьківщину шматки машин, щоб, з'єднуючи їх із саморобними фрагментами, дати їм нове життя. Такі автофранкенштейни згібридизували більш половини всього автотранспорту країни.

Потім з'явилися в підпільній країні й повноцінні автомобілі з Великого Світу, придбані через підставних осіб, за допомогою хабарів, фальшивих документів тощо. Проблема таких автомобілів була в тому, що цілком вони не проходили крізь двері, оббиті чорним дерматином, тому їх доводилося розбирати (іноді навіть розрізати), вроздріб вносити в Терентопію й там заново збирати. Це було заморочливо й дорого, тому повноцінних автоімігрантів було менше, чим саморобок і гібридів.

Останнім чотириколісним прибульцем з Великого Світу на той час була біла «Тойота» — елегантний мікроавтобус, придбаний через підставних шахраїв туристичним агентством «Рятівна Бджола». (Уточнення для пе-

дантичного читача, якщо текст потрапить до рук такого: модель «Toyota Master Ace Surf», виготовлена на заводі Такаока в Японії в 1989 році, тобто, за терентопськими мірками ну дуже нова).

Після того як на прохання агентства знаменитий механік Вакула Нетребенько у травні 1995 року спочатку розібрав «Тойоту» на території Харківської області України, а потім зібрав на території Великоднібкинської області Терентопії, вона, «Тойота», раптом завередувала, що виражалося в її завзятій нерухомості. Вакула Охрімович длубався-длубався, весь тиждень намагався її запустити, але заморська штучка уперто ухилялася від роботи. Нетребенько навіть, не витримавши такого страйку, плюнув, ударив по шині кулаком і сварливо пробурчав: «Напхали електроніки, самураї вузькоокі, біса збагнеш. Ні, щоби попростому, без електронних хитромудростей!»

Вакула Охрімович був класним механіком, але електронно-комп'ютерні хитромудрості заганяли в глухий кут навіть його. Потерпівши поразку в боротьбі за розуміння електронних складностей, Нетребенько викинув з «Тойоти» мудровану закордонну начинку й нашпигував машину простою і знайомою начинкою від «Запорожця». Дизайн залишився від «Тойоти», але їздило це чудо техніки як «Запорожець». Тому японські туристи у поїздки до Каменіани здивовано закидали брови: така знайома «Тойота» працювала так незнайомо... (Так що по суті ця машина хоч і виглядала повноцінною, внутрішньо була деякою мірою все ж гібридом).

А от двоколісний мототранспорт — мотоцикли, мопеди й моторолери (або, як тепер кажуть, скутери) — на відміну від чотириколісного проходив крізь Державні Двері без

розчленовування (виняток — мотоцикли з колясками). Тому таких механічних прибульців з Великого Світу було більше, ніж автомобілів. Проте й серед двоколісних предметів з моторами в королівстві були присутні саморобки й гібриди.

Льюїс Керролл у своїй казці «Помста Бруно» похвалився: «Як відомо, я досить обізнаний щодо природознавства (наприклад, я завжди можу з першого погляду відрізнити курчат від кошенят)». Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга, перефразуючи Керролла, вихваляється: я настільки добре розуміюся на транспортних засобах, що навіть можу, не вагаючись та не зазираючи у відповідні довідники, з першого ж погляду відрізнити мотоцикл від трамвая.

Громадський автомобільний транспорт представляли таксомотори й автобуси, що були здебільшого гібридами. У столичному таксопарку було 17 машин, а в автобусному — 22. Звичайно, автомобільний транспорт був не тільки в столиці, але й в інших містах країни. У Великих Дрібках крім того був транспорт автомобільно-електричний, а саме тролейбуси, числом 9 штук.

Наведені цифри, звичайно, не великі. Але треба враховувати, що й міста в підпільнім королівстві невеличкі, і дуже поступаються за розмірами і народонаселенням мегаполісам Великого Світу. Кількість жителів у всіх сімнадцяти містах Терентопії в сумі не набагато більша, чим в одному Харкові. (Автор постійно порівнює Терентопське королівство саме з Харковом, тому що це найближчий, повторює Автор, до входу в королівство населений пункт Великого Світу). До того ж ці цифри відносяться саме до осені 1995 року, а тепер, коли минули роки, ба навіть деся-

тиліття, кількість транспортних засобів у Терентопії значно більша, ніж тоді (як і у нас).

До речі, автомобільні катастрофи й взагалі події з летальним наслідком і травматизмом з вини транспорту в Терентопії зведені до мінімуму. Такі випадки в королівстві – велика рідкість, у той час як у нас у Великому Світі кількість жертв автотранспорту щорічно обчислюється мільйонами загиблих і покалічених. Таке, можна сказати, щастя підпільної країни пов'язане не тільки зі значно меншою, ніж у Великій Світі, щільністю моторно-колісної машинерії, але й зі значним законодавчим обмеженням її жвавості. У межах населених пунктів там заборонено гасати зі швидкістю більш 23 кілометрів на годину, а на решті території – швидше 38 кілометрів на годину.

Бо в Терентопії певні, що людські (і не тільки) життя важливіші за швидке переміщення. Це в нас, у Великому Світі, на жаль, багато хто вважають навпаки, тому тут маси людських жертв щорічно приносяться на вівтар можливості для будь-якого умовного Васька Пупченка скоріше переміститися з точки А в точку Б. Тобто в Терентопії швидкість – це ніщо, а життя – це все; а в нас, на жаль, швидкість – це все, а життя – ніщо, судячи з того як щедро другим жертвують заради першого, уникаючи значного обмеження спритності механічних колісниць.

У детективно-фантастичному романі «Великі пожежі», написаному в 1927 році спільно двадцятьма п'ятьма відомими совєтськими письменниками, читаємо: «Автомобіль понісся ще швидше. Берлога тривожно глянув на супутника й хотів сказати, що за правилами міського руху швидкість понад п'ятнадцяти кілометрів у межах міста забороняється, але не встигнув». Як бачимо, і у Великому

Світі у свій час адекватно ставилися до безпеки пішоходів, забороняючи автомобілям гасати швидше 15 км на годину. А тепер, на жаль, на безпеку, можна сказати, плюють...

— Знову замість забавних теревенів ти скотився, громадянине Авторе, у нудотну моралізаторську проповідь, — критикує Ліва півкуля авторського мозку.

— Саме так, — погоджується з сусідом по черепу Права.

— На жаль, бувають у мене такі припадки, — погоджується Автор. — Ну, нехай безцінний читач потерпить і вибачить.

— Але зізнайся, — каже Права півкуля, — що у тебе самого щодо цього подвійні стандарти. Коли ти пішохід, то тебе лякає і обурює швидкість транспорту, а коли ти пасажир, то тобі хочеться, аби транспорт якнайшвидше доставив тебе в потрібне місце.

— Зізнаюся, — зітхає Автор.

— У мене є питання щодо зародження автомобілізму в Терентопії, — вимовляє Ліва.

— Став. Постараюся відповісти, — киває Автор. — Адже таке питання може виникнути і в читача.

— Ти тут повідомив, що першим автомобілем у королівстві вважається механічний віз, створений у тисяча вісімсот дев'яносто дев'ятому році якимось Патрикеем Стрибунцем. А в попередньому щосі «Функціонування слідчого» ти сповістив читача, що монахи з монастиря святого мученика Святозавра, обдивляючи пам'ятки Каменіани, оглянули, крім іншого, і (цитую) «руїни прадавнього автомобіля на вершині Причесаного пагорба». Слово «прадавній» зазвичай означає те, чому вже сотні або тисячі років. Це наводить на думку, що автомобіль, чиї руїни чомусь виявилися на вершині, був давнішим, ніж виріб

винахідника Стрибунця. Тут явна невідповідність. Бо виходить, що автомобіль Стрибунця був не першим.

— Еее... — замислюється Автор. — Гм, дійсно, невідповідність. Але, на жаль, я не можу щодо цього внести ясність. Нічого не знаю про машину на вершині, коли і як вона туди потрапила. Так що прошу вибачення у вас, півкулі, і в тебе, читачу, але я безсилий прояснити цю обставину.

Щодо водного.

Як Автор казав на початку книги, Терентопія не розпещена численністю і повноводістю річок. Тому тут, як і на сусідній Харківщині, судноплавства практично не було. У прибережних жителів були човники, але не більше за те.

В 60-ті роки ХХ століття кілька ентузіастів придбали у Великому Світі водні мотори й назвали свої «вутлі човни» моторними катерами. Але оскільки від русалок і розмовляючих водних тварин стали надходити скарги, мовляв, жахливі моторні гвинти загрожують їхньому здоров'ю й навіть життю, то король Жорик Восьмий заборонив моторки, і човнярам довелося повернутися до старих добрих патріархальних весел.

До водного виду транспорту можна зарахувати й пороми, які там, де немає мостів, допомагають людям переміститися на протилежний берег.

В останні роки керівники турагентства «Рятівна Бджола» мріють про будівництво прогулянкової яхти під вітрилами, на якій можна було б катати групи туристів Струмищем й Замийкою. Для чого подекуди доведеться поглибити дно, щоб яхта не сідала на мілини. Але поки це тільки проекти.

Щодо повітряного.

Громадського повітряного транспорту, що перевозить групи громадян і вагомі вантажі, у королівстві не було й немає. Зате індивідуальний повітряний транспорт там був з незапам'ятних часів. Але ним уміли користуватися тільки феї. Цим транспортом були ступи (як у фольклорної баби Яги), щітки (як у Маргарити з роману Булгакова), парубки (як у панночки Гоголя) та решта підручних об'єктів. Безкрилою левітацією там нікого не здивуєш.

До речі, панночка у повісті «Вій» літала не тільки верхи на філософі Хомі Брутові, але й у труні. Теоретично, і терентопські феї могли б літати у домовинах. Але не робили цього, бо дуже психологічно некомфортно живій людині поміщатися в цей футляр.

У другій половині ХІХ сторіччя, а конкретно в 1864 році, монополія чарівних жінок була порушена: у небо здійнявся дехто на ймення Євстигній Досифеєв. Але без допомоги чаклунства, а за допомогою повітряної кулі. Повітряні кулі або аеростати літають там і тепер, але в якості скоріше атракціону, ніж справжнього транспорту. У місті Задвірполі навіть є товариство аеронавтів імені Євстигнія Досифеєва. Терентопці дуже пишаються, що в їхній країні виготовлення першого аеростата й політ на ньому відбулися на десять років раніше, чим у Харкові, де такий собі Михайло Лаврентєв те ж саме вперше проробив лише в 1874-ому.

Не можна тут обійти мовчанням і знаменитий однокрилий літак чарівника Акмуса, рожевий у червоний горошок. Залишається загадкою – як він туди потрапив? Звичайно ж не крізь Державні Двері. Є гіпотеза, що крім дверей існує й невидиме небесне «вікно» між Терентопією і Великим Світом. Але Автор сумнівається в постійнім

існуванні такого «вікна». Терентопські феї, що облітали весь повітряний простір над королівством удовж і вшир, повинні були б через це «вікно» вилітати у Великий Світ, але таких випадків не зареєстровано. Із чого Автор приходить до іншої гіпотези: небесне «вікно» з'явилося тільки на одну мить після влучення в німецьку авіамашину совєтського снаряда, внаслідок чого вона опинилася в інших вимірах, а потім «вікно» знову «схлопнуло».

Те що Автор називає однокрилу машину Акмуса єдиним літаком королівства, не означає, що там ніхто ніколи не створював крилатих апаратів. Створювали. Але вони були такими легкими й тендітними, що їх скоріше слід зарахувати до категорії дельтапланів або чогось такого, чим до справжніх літаків.

Щодо гужового.

Крім механічного транспорту були в королівстві й традиційні їздові тварини. У першу чергу, звичайно, коні. Крім коняк, тамтешні фермери розводили також їзових: волів, єдинорогів, свиней (так, вивели особливу струнку швидконогоу породу), а в останні десятиріччя й екзотичних африканських страусів.

Страуси в королівство були занесені королем Жориком Дев'ятим. В 1977 році терентопський монарх купив у Великому Світі трохи страусових яєць. У кого саме, він не афішував. Відомо, що в Харківському зоопарку африканських страусів у той період не було; були схожі на страусів південноамериканські нанду, австралійські ему й новогвінейські казуари. Звичайно, у те великосвітське відрядження глава підпільної держави вирушив без корони, доспіху й мантиї, а в одязі, типовому й для Харкова у той період – у сірому кашкеті, чорній водолазці (або, як ще

тоді називали, – у чорному гольфі) й синіх джинсах. Страуси, зрозуміло, були потрібні королю для поповнення колекції рідного зоопарку.

Із цих яєць у зоопарковому інкубаторі вилупилися самці й самиці, які вирости й стали виробляти потомство, та так рясно, що згодом яєць і страусенят було повнісінько. І Жорик дав об'яву в газету «Королівська правда» про продаж нащадків своїх птиць.

Страусенят купили декілька фермерів з різних областей країни, і стали розводити їздових пташок. Тепер не рідкість побачити на шляхах королівства легкий візок, запряжений трійкою страусів. Такому екіпажу більше підходить Гоголівське висловлення «птіца-тройка», ніж трійці коней, які, як відомо, не належать до класу птиць.

Втім, якщо з фрази «цих птахів використовують для їзди» викинути літеру «з», то фраза не стане помилковою. Бо страусів у королівстві розводять не тільки в якості транспорту, але й у якості поживи та сировини: м'ясо та яйця поїдаються, а зі шкіри, пір'я й шкарлупи виробляються оригінальні товари народного споживання.

А у літературі трапляються їздові тварини ще екзотичніші, аніж страуси. Наприклад, у комедії Арістофана «Мир» головний герой здійснює подорож на Олімп верхи на жуку-гнойовику. Не звичайному, звісно, а велетенському.

Якщо згаданий вище українець М.В. Гоголь написав у своїх «Мертвих душах»: «Эх, тройка! птица тройка, кто тебя выдумал?», то інший українець, Майк Йогансен, вторя-

чи класикові, в своїй «Подорожі людини під кепом» написав: «Ех, поїзд, птиця-поїзд! Хто тібе відумал?» Що на те питання ерудований читач міг би назвати імена Ніколя Кюньо, Річарда Тревитика, Джорджа Стефенсона, Юхима і Мирона Черепанових та інших вигадників.

Отже повернемося до неїздових баранів, як полюбляв писати Франсуа Рабле (тільки замість «неїздових» він уживав «наших», але його «наші» безумовно були неїздовими), то пак до переміщення на поїзді детектива Папірусюка.

На станції Іканька, що мала місце на півшляху між двома столицями (нинішньою й колишньою), у вагон увійшов худий суб'єкт, у якому Варлаам Оникійович упізнав фермера Наполеона, оголошення якого нещодавно читав на Жорикбурзькій вокзалі. Його голова як завжди була схожа на пухову кулю кульбаби, але не білу, а коричневу. Цей коренеплодород (називати його хліборобом було б неправильно, бо він спеціалізувався на овочах, у першу чергу на коренеплодах) був у солідному костюмі із краваткою, тому здавався міським чиновником, а не селянином. З тією різницею, що чиновники зазвичай голені й стрижені, а в Оладьєва лише зелені очі та схожий на рожеву грушку ніс визирали з бурого хутра голови. (Така пишна волосатість робила його схожим на терентопських ельфів, але — ні — він був звичайною людиною). Шаснувши очима по вагоні, він теж упізнав слідчого, напроти якого було вільне місце. Його Наполеон і зайняв, обмінявшись із детективом привітаннями.

Як люди не дуже близько знайомі, для запалу розмови вони торкнулися теми погоди. Мовляв, от який спекотний нині вересень — просто таки розпал літа. Потім фермер повідомив, що їде до Великих Дрібок (тому й вирядився

так парадно, аби городяни не приймали його за селяка), щоб домовитися там із чарівником Левком Глечиком щодо перетворення цукрового буряка на банани. Потім похваستася, що йому вдалося завдяки оголошенню залучити до себе сезонного працівника, через що збір урожаю коренеплодів піде успішно згідно із планом. Протягом року, мовляв, він справляється з роботами силами своєї родини, а от восени, коли треба збирати врожай, потрібні додаткові руки. Один чоловік уже кілька років йому в цьому пособляє, а другого допомогло знайти оголошення.

Слідчий теж, не вдаючись в усі подробиці, зізнався попутникові, що їде до колишньої столиці у справах, і що це пов'язано з викраденням драконячого яйця. Христофор Оладьєв, то пак Наполеон, про викрадення ще нічого на своїй фермі не чув. Він передплачував декілька газет і журналів, але ця новина або ще не встигнула потрапити у видання, або пошта не встигла їх доставити.

Сказали ще щось про те про се і замовкли. Папірусюк знов став роздивлятися пейзажі за вікном, а Наполеон, вийнявши з кишені газету й олівець, почав мовчки розгадувати кросворд...

Десь за півгодини по тому як запала мовчанка, чоловік, що сидів поруч із Варлаамом Оникійовичем (той самий, в котрого при початку руху потягу ледве не звалилися з перенісся окуляри) раптом досить голосно вимовив:

— Хризбубуц кирізда зизизипупука ажбузяка.

— Вибачте, що ви сказали? — відірвавшись від пейзажів, перепитав Папірусюк.

— Я говорю: хризбубуц кирізда зизизипупука ажбузяка.

— А що це означає? — спитав Христофор Оладьєв.

— Якою це мовою? — зацікавився слідчий.

– Та я й сам не знаю, – зітхнув окуляроносець. – Я, знаєте, людина проста: що думаю, те і кажу. А думки іноді бувають чомусь дуже незрозумілі.

І він знов замовк, примруживши очі. Мабуть, заглибився у свої дуже незрозумілі думки. Папірусюк, потиснувши плечима, перевів погляд на ландшафти, а фермер знову вступився у кросворда...

І нарешті карликовий паровоз притяг вагони в кінцевий пункт. Вокзал тут прикрашали гасло:

«ЛАСКАВО ПРОСИМО У ВЕЛИКІ ДРІБКИ –
ПЕРШУ СТОЛИЦЮ ТЕРЕНТОПСЬКОЇ ДЕРЖАВИ!»
і герб міста – чорна каляка-маляка в жовтій полі...

(– Ну от, зараз Автор почне довго й нудно пояснювати алегоричний смисл цієї каляки-маляки, згадувати коли, де, при яких обставинах був придуманий цей герб, ким і для чого, – починає гарчати Права півкуля авторського мозку.

– Я обов'язково розповім історію цього герба. Але не зараз, – заспокоює її Автор, – а в щосі двадцять четвертому за назвою «Відрядження чудотворця».)

Слідчий і фермер вийшли з вагона й попрощалися. Наполеон пішов до зупинки тролейбуса, а Варлаам Онікійович зателефонував з автомату до управління великодрібкинської міліції, повідомив про бажання поспілкуватися, і незабаром за ним під'їхав міліціонер на мотоциклі з коляскою.

У колясці Папірусюк перемістився від вокзалу на вулицю Короля В'ячеслава, де мало місце управління, і поговорив з великодрібкинськими колегами. Тамтешні міліціонери повідали столичному детективові, що пост біля Державних Дверей ретельно обшукує виходячих у Великий Світ, але драконячого яйця поки не знайдено. Може

організатор викрадення і не збирався виходити у Великий Світ, а поцупив цей об'єкт з якоюсь іншою метою?

— Я б хотів поговорити з тими, хто чергував там у перші години після установа митниці, — попросив худий і лисий столичний гість.

— Першими були лейтенант Буйнодрищенко й лейтенант Кегельбаум, — відповіли йому. — До речі, і зараз біля Дверей чергують знову саме вони...

На міліцейському мотоциклі ж Варлаам Оникійович був доставлений до Державних Дверей — дверей не в стіні, а у вільному просторі, що химерно стирчали, начебто на картині якогось Сальвадора Далі чи іншого живописця-сюрреаліста, посеред ланів та луків за околицею Великих Дрібок. До цих скромних дверей з міста вела «незаростаюча народна стежина». Незаростаюча не тільки через асфальт, котрим була покрита ця дорога. Навіть якщо б не було асфальту, вона не мала шансу зарости, тому що вся рослинність грасувалася б підшвами людей, що йдуть до Дверей і від них, а таких було чимало. Втім, щоб відвідувачі Великого Світу могли не втомлювати ніг, в останні роки з міста до Дверей і назад двічі на день ходить невеликий автобус, зібраний частково з деталей українського «ЛАЗу», частково — угорського «Ікаруса», частково — терентопських.

Тепер перед Дверми стояв старий дерев'яний стіл, пофарбований колись темно-зеленою фарбою, але вона частково облупилася, оголивши сіру деревину, що на тому столі чергові стражі порядку вивчали багаж громадян, котрі бажають пройти крізь Двері, а зверху від опадів та сонячних променів цей пост був прикритий брезентовим тентом. В цей час він рятував саме від спеки, бо небо було

безхмарним та палючим. Там були два міліціонери – один темношкірий, а другий світлошкірий. Папірусюк показав їм посвідчення.

– Лейтенант Африк Буйнодрищенко, – представився у відповідь темний, приклавши нігті до козирка.

– Лейтенант Зигмунд Кегельбаум, – відрекомендував себе й світлий.

Африк Буйнодрищенко, судячи зі зовнішності, був мулатом, що з'явився на світ, очевидно, в результаті кохання терентопської красуні до харківського студента з Африки. (А різнокольорових студентів у Харкові було чимало, у зв'язку з достатньою кількістю вузів, що насичували знаннями зокрема й іноземців з різних континентів). Прізвище – від мами, а ім'я – від тата. Зигмунд Кегельбаум виглядав негативом колеги – білим-білим, начебто його все життя вимочували в молоці: біле волосся, білі вії, білі брови, біла шкіра, тільки роговиці очей червонуваті, що характерно для альбіносів.

– Спробуйте згадати, колеги, чи не було в перші години вашого чергування дев'ятнадцятого вересня чогось підозрілого? – запитав столичний полковник, а потім узяв з кишені пачку цигарок «Блакитний Лицар», стукнув по її дну нігтем великого пальця, через що з пачки вискочив курильний циліндр, зловив його в польоті губами, і розкурив від запальнички.

– Ні, – подумавши, відповів білий лейтенант, – усі громадяни дисципліновано пред'являли свій багаж... Ні, не було.

– Ні, – повторив і темношкірий міліціонер, – нічого такого...

— А чи не було, щоби якась людина крокувала до Дверей, а потім, побачивши міліцію, передумала і пішла назад? — допитувався доскіпливий Варлаам Оникійович.

— Ні, не пам'ятаю такого, — покачав головою Кегельбаум.

— Не було, — сказав мулат Буйнодрищенко, але потім задумливо потер пальцями кокарду фуражки й додав: — Втім...

— Що — «втім»? — вчепився в цей сумнів Папірусюк.

— Пам'ятаю — було таксі, — продовжував думати Африк, почухуючи кокарду, де, звичайно ж, був викарбуваний Крилатий Равлик — герб Терентопії. — Воно зупинилося, не доїхавши до Дверей метрів п'ятдесят, постояло із хвилину, розвернулося й поїхало назад до Великих Дрібок.

— Номер не пам'ятаєте? — напружився полковник.

— Ні, звичайно. Ми отут оглядали речі однієї громадянки, я тільки краєм ока встигнув помітити «шашечки» на машині, — знизав плечима мулат.

— А колір? — випитував детектив.

— А в нас у Великих Дрібках тепер усі таксі одного кольору: бузкові, — відповів за колегу альбінос Зигмунд. — Мерія ухвалила. Щоби клієнти могли здалеку пізнавати таксомотори.

Папірусюк, продовжуючи палити, замислився, почухав брову й мовив:

— Прошу вас звертати увагу на вагітних і товстунів, не тільки оглядаючи їхній багаж, але й перевіряючи, чи не є їхнє пузо фальшивим, накладним, у якому може бути захована контрабанда.

— Дякуємо за пораду, — відповідав Кегельбаум, — але ми й самі догадалися, і перевіряємо все ґрунтовно.

— От і добре. Спасибі за інформацію, — сказав темно-світлому посту столичний детектив, загасивши слиною недопалок та знову занурюючись у коляску мотоцикла, а мотоциклістові наказав: — Їдемо в таксопарк.

Він би з великим задоволенням затримався тут подовше, щоб насолодитися свіжим степовим, просоченим ароматами польової рослинності повітрям, виглядом живописних просторів і тишею, яка орнаментується лише дзижчанням комах та трелями жайворонка, котрий тріпається у небі, немовби такий що з'їхав з глузду пропелер. Тобто млосьно ублажився б тим, чого йому, як закоренілому городянинові, дуже не вистачало в метушні поліса. Але, на жаль, немає часу — треба справу робити.

(— Ти вже вибач мені, громадянине Авторе, за мій педантизм, — говорить раптом Ліва півкуля авторського мозку, втім, тоном не стільки перепрошуючим, скільки ущипливим (якщо ти, читачу, цінуєш надзвичайну точність, то Автор уточнить: тон Лівої півкулі в даному разі був на 21,31% перепрошуючим і на 78,69% ущипливим), — але я не можу стриматися, щоб не викрити тебе в неточності. Можеш обізвати мене придирастом (від дієслова «придиратися») або скрупульозником (від прикметника «скрупульозний»), але я не в змозі байдуже пропустити твою помилку. Так уже ми — ліві півкулі людського мозку — улаштовані: полюбляємо порядок і точність, на відміну від наших колег — правих півкуль — схильних до художніх вольностей.

— Ну, не тягни гуму, — перебиває Автор, — а шустро повідом, на чому ти мене, Ліва, підловила. Швидко покінчимо із цим і підемо далі.

— Я тебе підловив на жайворонку.

— А що з ним не так?

— От ти пишеш, що якби Варлаам Папірусюк затримався в полях біля Державних Дверей, то насолодився б трелями жайворонка. А я заперечую: не насолодився б. Тому що польові жайворонки, або, по-науковому висловлюючись, алауда арвенсис, видають трелі із травня по серпень, а не у вересні, коли Папірусюк приїхав у це місце, навіть якщо вересень теплий, як літо. У вересні вони починають відлітати у вирій.

— Здаюся: схибив, помилився, — визнає Автор. — Написав, полінувавшись перевірити інформацію в орнітологічних довідниках. Спасибі, Ліва, що вчасно знешкодила мій ляп, не покладаючи це на читача.

— А в мене до тебе, пане Авторе, у зв'язку із цим виникло запитання, — заговорила й півкуля Права. — Наші місцеві жайворонки, а також багато інших птахів, на зимівлю летять до Африки або подібних спекотних теренів. А де зимують аналогічні пернаті Терентопії?

— Упс! — вигукує Автор, захоплений зненацька. — Так я, чесно, кажучи, про це якось і не думав... Ну, напевно, не в Африці чи... Для цього їм довелося б цілими зграями пролітати крізь Державні Двері, що малоймовірно. Може, вони летять на зимівлю в Окраїнні Землі, де через підвищену активність тамтешніх магічних полів не тільки флора й фауна, але й ландшафти із кліматом постійно мутують і можуть бути нетиповими для даних широт, наприклад, місцями тепліше в зимовий час.)

Металеві ворота таксопарку, не пофарбовані однією фарбою, а розписані мальовничим зображенням різнобарвних автомобільчиків із пташиними крилами, що ширяють у небі поміж хмар і метеликів, виходили на Мирополківський майдан. На цьому майдані був пам'ятник Крилатому Равликові — статуя черевоногого молюска розміром із самоскид, також із пташиними крилами, що стирчать зі спіральної мушлі.

Папірусюк, пред'явивши на прохідний посвідчення, увійшов у цей розсадник платного візництва, зустрівся з директором, котрий виявився гарною молодогоу блакитноокою білявкою у джинсовому комбінезоні, і попросив представити йому таксиста, який дев'ятнадцятого вересня по полудню їздив до Державних Дверей, але, трохи не доїхавши, розвернувся й повернувся у Великі Дрібки. На всіх таксі, похвасталася директорка, є рації, через які шофери пов'язані з диспетчером і отримують замовлення, що та прогресивна ідея, зрозуміло, занесена з Великого Світу. (Отже на будь-яку брехню чи нісенітницю, сказану великодрібкинським таксистом, можна не криводушачи відповідати: «Ви маєте рацію», бо рація в його машині дійсно встановлена). Директорка через цей засіб зв'язку по черзі побазікала зі своїми шоферами й з'ясувала, що ту поїздку вчинив водій Жилбилов. Якого вона відразу запросила негайно під'їхати сюди, на що той відповів, мовляв, от тільки доставлю пасажирів до місця й відразу в таксопарк.

Холостому Варлааму Оникійовичу дуже сподобалася зовнішність сексапільної керівниці. Але оскільки, поперше, вона йому за віком годилася у дочки, а по-друге, він вгледів на її пальчику шлюбну обручку, то втримав себе від залицянь, а обмежився компліментом.

Хвилини за тринадцять до барвистих воріт підкотило бузкове авто, передом схоже на «Победу», а задом — на горбатого «Запорожця». Із цього гібрида вийшов широконосий губатий дядько, який і виявився потрібним Жилбиловим. Детектив йому представився, і, присівши на лаву біля пожежного щита, вони поговорили. На прохання розповісти про ту поїздку, таксист повідав:

— Це один чоловік сів до мене на вокзалі й сказав везти до Державних Дверей. Мовчазний тип. Я спробував був із ним розмовляти, аби не так нудно їхати, але він відповідав лаконічно: «Так. Ні. Не важливо...» Бачу, не настроєний громадянин спілкуватися. І я не став приставати. Коротше, ідемо, мовчимо. Уже Двері попереду маячать. Він говорить: «А це хто біля Дверей? Міліція?» — «Так, — кажу, — дивно, ніколи отут міліція не стояла». Він попрохав пригальмувати. Дивлюся, а міліціонери в якоїсь тітки у сумці порпаються. «Треба ж!» — думаю. Я ж тоді ще не знав, що в Жорикбурзі драконяче яйце поцупили; це тільки вчора по радіо сказали. «Чорт забирай! — каже пасажир. — Я згадав: удома забув чайник на палаючій плиті, треба терміново повернутися, а то пожежа буде». — «Добре, що згадали, — я йому, — а то з моєю тещею теж був випадок: залишила включену праску, а са...»

— І де ви його висадили? — перебив слідчий.

— Там же де й узяв: біля вокзалу залізничного. «Може, — говорю, — почекати?» — «Ні, — каже, — я пригадав і про інші термінові справи, другим разом поїду». Він розплатився і пішов, до мене сіла сімейна пара з дитиною, і все.

— Як він виглядав?

— Щільний такий чоловік, з животиком, у різнобарвній сорочці та джинсовій камізельці з безліччю кишень, років

сорока приблизно, на потилиці — пліщина, на шиї ланцюжок, мабуть, золотий. Що ще?

— Може, особливі прикмети? Родимка, татуювання...

— Так, ось отут у нього в роті — металевий зуб, начебто золотий...

(Ліва півкуля авторського мозку стрепенулася: «А я, здається, догадуюся, хто цей пас...» — «Цить, безглузда!!!» — гаркає Автор.)

— А який у нього був багаж?

— Валізка така картата і сіра полотняна сумка.

— Сіра сумка... — задумливо повторив Папірусюк.

— А, вибачте, якщо не секрет, — чому вас це все так цікавить? — запитав великогубий Жилбилов.

— Є підозра, що в нього — викрадене драконяче яйце.

— От гад! Якби я знав, я б сам його до міліції...

— Спасибі, громадянине Жилбилов, ви своїми показаннями мені здорово допомогли. До побачення.

— Нема за що. Усього доброго. Знайдіть цього шкідника.

Таксист уже дійшов до свого гібридного автомобіля, коли, щось згадавши, повернувся до Варлаама Оникійовича:

— Так, ще... Може, вам придасться. У нього не було дрібних грошей, він розплатився сотенною купюрою, а я дав йому здачі. Купюра в мене. Показати?

— А що в ній особливого? Фальшива? — запитав детектив.

— Сподіваюся, що ні. На ній якісь цифри.

— На кожній купюрі номер надрукований.

— Не надруковані, а написані від руки олівцем. Дивитися.

Шофер витяг з кишені гаманець, а з гаманця – стошурхотикову купюру. У верхньому правому куті біля портрета Мирополка Романтика на ній простим олівцем було написано: 123114. Купюра пройшла через сотні рук, кожна з яких могла залишити цю олівцеву мітку, тому малоімовірно, що таємничий номер мав відношення до крадіжки. Але не слід відмахуватися від будь-яких, навіть мізерних фактів, уважав Папірусюк, тому детектив переписав цифри у свій блокнот, той же, де розписався король. (Звичайно, настільки простий номер легко запам'ятовувався. Але навіть дуже пам'ятливий суб'єкт не має стовідсоткової гарантії від раптового провалу в пам'яті. Тому надійніше зафіксувати факт і у позачерепному вмістищі інформації, наприклад у блокноті, вирішив Варлаам Оникійович.)

Заїхавши ще раз до міліцейського управління й повідомивши колегам тільки-но з'ясовані прикмети підозрюваного, Варлаам Оникійович повернувся на вокзал вузькоколійки. Він довідався головного: що викрадене драконяче яйце, скоріше всього, не було винесене у Великій Світ, а досі перебуває в межах королівства. Усі свої великодрібкінські вишукування він зміг здійснити приблизно за сто хвилин, тому встигав на зворотний потяг, аби ще сьогодні повернутися в столицю.

Першим ділом зайшов у вокзальний туалет, щоб справити малу нужду. У цьому закладі, як водиться, було двоє дверей, на одній з яких була буква «Ж», а на іншій – «М». Слідчий, зрозуміло, увійшов в «М».

Позбуваючись в одній з кабінок непотрібної вже організму рідини, полковник раптом віддався доморослому філософствуванню щодо цих літер. У нас буква «Ж» символізує жінок, думав він, оскільки з неї й починається слово «жінка». А мужчин символізує, відповідно, літера «М», як, втім, і метро у Великому Світі. А якби букви-символи вибиралися за принципом асоціацій з їхнім графічним накресленням, то буква «Ж» повинна була б символізувати чоловіків, оскільки вона схожа на розчепірену людину з довгим пенісом. А от жінок символізувала б літера «В» або літера «Ф», оскільки в цих букв є, так би мовити, по дві цицьки.

Закінчивши вологовилив й філософствування, він покинув кабінку, не підозрюючи, що в цій же кабінці рівно дві доби тому, з точністю до п'яти хвилин, перебував той, кого він шукає: таємничий організатор крадіжки драконячого яйця. І що замкнувшись у настільки малогабаритнім туалетнім приміщенні, підступний організатор зробив маніпуляції, які дозволять йому ще десятки днів залишатися невиявленим міліцією й лицарями. Якщо б детектив знав, що саме втнув у кабінці туалету злочинний суб'єкт, то, напевно, драконяче яйце було б знайдене значно раніше. Але...

Після відвідування клозету й придбання в касі квитка, знов безкоштовно, Варлаам Оникійович встигнув перекусити в буфеті бутербродом із сиром, запиваючи його кавою з вершками, та...

(— А от цікаво, — раптом інтересується Ліва півкуля авторського мозку, — каву туди з Харкова завозять, або там же виробляють?

– Я тебе зараз придушу! – ричить сусідові по черепу півкуля Права. – Якого біса гальмувати сюжет уточненнями щодо дрібниць!

– Душити не треба, – радить Правій Автор. – Пояснення займе не багато часу.

Так, Ліва вгадала: кавові зерна виробляються в Терентопії за допомогою магії через перетворення на них жолудів. Як, до речі, і банани там творяться методом перетворення місцевих овочів і фруктів, про що Автор повідає докладніше у розділі тридцять п'ятому за назвою «Єдинорогарський колгосп». Цю магичну технологію (тобто заклинання) для виготовлення кави вимислив якийсь маг Тарас Балабан ще в 1854 році. Жолуді заготовлюються в дубових лісах гільдією так званих жолудистів, вилущуються й піддаються перетворенню. Таким чином, королівство цілком забезпечене даним напоєм. Втім, справжня кава теж потрапляє туди, з Харкова звичайно, але її мало й коштує вона дорожче.)

На цьому вокзалі, як і на Жорикбурзькому, була велика дошка, де всі бажаючі ліпили свої оголошення...

(– Ага, зараз Автор довго й нудно буде цитувати ще й тамтешні безглузді об'яви, – супить звивини Права півкуля авторського мозку.

– Ну не буду, не буду, – заспокоює її Автор, – хоча про одну все-таки згадаю.)

Там теж було оголошення фермера Наполеона, таке ж як і в столиці, але усі пелюстки з адресою були відірвані, що показувало інтерес великодрібкинців до сільських робіт.

Крім об'яви Оладьєва, Варлаам Оникійович вздрів на вокзалі й самого фермера, котрий напевно встиг не тільки

поспілкуватися з чарівником Глечиком, але й пробігтися міськими крамницями, судячи з вигляду двох господарських сумок у його руках.

Дорогою назад під стукіт коліс лисий детектив дивився на номер у блокноті й намагався зрозуміти, навіщо хтось написав його на грошовій купюрі й що могла б значити ся цифирь. Сто двадцять три тисячі сто чотирнадцять. Сто двадцять три тисячі сто чотирнадцять чого? Шурхотиків? Кілометрів? Кілограмів? Людей? У підсвідомості вовтузилася підказка, що цифри в такому порядку й кількості він десь уже видів, навіть недавно. Але де?..

А коли за вікном вагона показався нарешті Жорикбузький вокзал, Папірусюк згадав, де бачив цей номер.

Але таємниці пронумерованої купюри ми, безцінний читачу, дізнаємося пізніше, а поки звернемося до інших подій...

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ПЕРШЕ

Користь нудотної попси

— ... Хіба ж неправда,
Дивний кінь?

— Напевно, він розумний...

Чи вміє він читати і писати?

— Відмінно пише: пречудовий почерк!

Веде сам лічбу сіна та вівса,

І конюху, що тільки зажадав би

Його провести, довелося б скрутно.

*Вільям Шекспір і Джон Флетчер, «Два шляхетні
родичі».*

— Є свідком Зевс, який гігантський звір!

— Який

— Жахливий він.

Арістофан, «Жаби».

— ... Придумувати нових тварин, ніде правди діти,
справа важка, але показувати видуману тварину, що не
кажіть, куди важче.

Ярослав Гашек, «Пригоди бравого вояки Швейка».

29, 30 жовтня 1995 року.

У цьому розділі Автор Терентопських хронік знову вирішив звести свою працю до мінімуму, підсунувши читачеві замість своїх писань чужі. Тут він читачеві пропонує ознайомитися з інтерв'ю, опублікованим в жорикбурзькому журналі «Мандрівник-надомник», у березнево-му номері за 1996 рік. Ідеться в інтерв'ю про епізод із

мандрівок чергових двох лицарів Напівкруглого Столу – графа Леоніда Заканавного й графа Леоніда Очкарика. Як і в попередньому – п'ятидесятому – розділі, де два лицарі йменувалися Остапами, тут теж напарниками по мандрах стали тезки.

Цікавою є особистість, що дала це інтерв'ю. Це не один із вищезгаданих лицарів, а, якщо так можна сказати, суб'єкт, що у подорожі обіймав посаду транспорту. Так, інтерв'ю кореспондентові часопису «Мандрівник-надомник» дала не людина, а кінь, що розмовляє людською мовою. Це унікальний випадок, коли лицарським транспортом працює не звичайне непарнокопите, а, так би мовити, брат за розумом – кінь-мутант, істота конеподібна за зовнішнім виглядом, але людиноподібна за інтелектом і здатністю розмовляти по-людськи. Як уже зауважував Автор, тварини що говорять, на відміну від деяких із тих що не говорять, як правило не дозволяють людям на собі їздити. Даний випадок є рідкісним винятком. Але цей звір дозволяв їздити на собі не через відсутність почуття власної гідності, а від бажання хоч у такий спосіб брати участь у лицарських діяннях.

Справа в тім, що цей суб'єкт, який носив типово кінське ім'я Сивко й кінське (як стверджував письменник Чехов) прізвище Овсов, ще будучи лошам захопився читанням, у тому числі й романтичних пригодницьких книжок, зокрема й про лицарів. Часто читачі ототожнюють себе з героями книжок. Сивко Вітрович Овсов (так, його тато носив кличку Вітер, тому Сивко по батькові Вітрович), будучи людиноподібним за розумом, ототожнював себе з книжковими героями-лицарями, а не з їхніми кіньми, і сам забажав стати лицарем. Але, на жаль, це було неможливо,

тому що коні верхи їздити не можуть (це тільки пам'ятник королю Жорику Сьомому у Жорикбурзі являє собою коня, що сидить верхи, та й то не на іншому коневі, а на вищезгаданому королі; але то ж пам'ятник, а в реальності такого не буває), і не здатні стиснути в руці меч, або спис, оскільки не мають рук із пальцями, а мають лише ноги з копитами. Так що зрештою Сивко зрозумів: якщо він і зможе взяти участь у лицарському житті, то хіба тільки як лицарський кінь. Та й то, можна сказати, йому пощастило, бо народився б він дикобразом, наприклад, було б ще гірше: ніякий лицар не погодився б сідати на дикобраза (а якщо б й сів, погано було б обом), тож взагалі жодних шансів...

Загалом, лицар без коня — це якийсь оксюморон. Як велосипедист без велосипеда, лижник без лиж, ковзаняр без ковзанів або, скажімо, автомобіліст без автомобіля. Погодься, читачу, що безглуздо називати автомобілістом пішохода, котрий не те що не має машини, але й зроду не сидів за баранкою і не знає, як автомобілем керувати (наприклад, Автор цих рядків належить саме до такої категорії гомо сапієнсів). От і безкінний лицар — це якась дурня. Адже навіть саме слово «лицар» походить від німецького “ritter”, яке означає не що інше, як саме «вершник». Ну, щоправда, у наш час британська королева надавала титул лицаря видатним діячам культури — акторам, музикантам, письменникам, ученим і іншим — які, можливо, ніколи не сиділи на коні, і вже тим більше, ніколи не напинали на себе залізний туалет й не брали участі у бойових заходах. Але в Терентопії, де лицарські традиції шанують і зберігають трепетніше, ніж у Британії, від лицаря вимагається, аби він був вершником у доспіху й усе таке інше.

Так от, ставши досить дорослим і сильним для перевезення лицаря жеребцем, Сивко Вітрович Овсов дав об'яву в газети: «Їздовий кінь шукає доброго вершника-лицаря помірної вгодованості. Жорикбург, вулиця Безіменного Незнайомця 33, запитати Сивка Овсова».

На оголошення відгукнулося аж дев'ятнадцятеро лицарів: вісімнадцять незалежних і один із колективу Напівкруглого Столу, тобто придворний. Незалежні сподівалися: якщо вони домовляться про співробітництво з конем, який розмовляє, то це для них буде вигідніше, аніж купувати такого, що не говорить. Що ж до молодого Леоніда Гавриловича Зензевеєнка, котрий вже пройшов обряд посвяти в лицарі Напівкруглого Столу, але ще не обзавівся особистим конем, то, прочитавши оголошення й зрозумівши, що дав його письменний і такий що розмовляє, а не звичайний кінь, цей лицар-початківець подумав, мовляв, кажуть: «собака – друг людини», а для лицаря другом має бути кінь, і краще такий друг, з яким можна потеревенити, аніж безсловесний.

(До речі, щодо собаки. Так, собака – друг людини. Це майже всім відомо. З цим майже всі згодні. Але коли людині кричать: «Ти собака!», то мають на увазі не «Ти друг!», а зовсім протилежне. От такий парадокс.)

– До речі, про письменність, – втручається Ліва півкуля авторського мозку. – Я не розумію, як це кінь міг читати книги.

– Для цієї справи потрібні три умови, – відповідає Автор, – по-перше, зір (втім, є книги й для невидючих, які читаються на дотик), по-друге – розум, і по-третє – грамотність. Всіма цими властивостями кінь Сивко Овсов владав. Тож чому б йому не читати книг?

— Ні, я не в тому розумінні, — продовжує Ліва. — Я маю на увазі, що сторінки треба перегортати. Люди це роблять пальцями. Але в коня-от пальців немає. Я не можу уявити, як можна перегортати сторінки копитом.

— Так, копитом таке робити дуже важко, майже неможливо, — погоджується Автор. — Але розум дає можливість доміркувати, як викрутитися із утруднень. Наприклад, природа не виростила на людському тілі коліс для швидкого переміщення. І людина сама винайшла пристосування з колісьми, і тепер гасає на них швидше за всіх, у кого є просто ноги. От і Сивко для вирішення проблеми застосував розум.

У нього є палець для гортання. Але не натуральний, а штучний. Він придумав просту річ, котру за його описом виготовили в майстерні гумових виробів. Це гумова штука у вигляді кільця з таким що стирчить із нього назовні, так би мовити, відростком на кшталт пальця. Кільце надівається на ратицю, наче еластичний браслет, і цим гумовим перстом кінь перегортає сторінки. Він навіть може писати тексти, тицяючи штучним пальцем у клавіші друкарської машинки (саме так він створив те оголошення для газет).

Але повернемося до вибору сідока.

Оскільки претендентів було багато, то кінь улаштував кастинг, і провів співбесіду з кожним із кандидатів у вершники. Більше інших йому сподобався саме Леонід Зензевеєнко, його він і вибрав у свої наїзники. До речі, до дев'ятнадцятого сторіччя включно англійським словом «кастинг» називали огляд та вибір коней. У двадцятому так стали називати огляд та вибір людей, наприклад акторів на ролі у кіно. Цей кастинг знов, як в давні часи, був пов'язаний з конем, але в іншій іпостасі, протилежній.

Домовилися, що лицар платитиме коневі зарплату, що складатиме 30% від його власного лицарського жалування, тобто майже третину получки віддаватиме Сивці. Ні, Сивко не був жадібним суб'єктом, але як у всякого живого організму, тим більше організму розумного, у нього були такі-сякі потреби, на задоволення яких необхідні кошти. Наприклад, як уже було сказано, він дуже полюбляв читати, а книги в книгарнях не безкоштовні. І взагалі, усяка праця, крім діяння безкорисливого волонтера й добродійника, має бути оплачена, бо труд задарма чи лише за харчі називається рабством, а бути рабом принизливо.

Оскільки Сивко Овсов знав, що коні лицарів Напівкруглого Столу в якості кличок носять, як правило, імена відомих історичних діячів – глав держав (кінь Велосипед, на якому їздив барон Андрій Цинік, – виключення), що та традиція пішла від самого короля Мирополка Романтика, який назвав свого коня Піпіном на честь Піпіна Короткого (або ж Піпіна Третього), короля франків, котрий царював у восьмому столітті; оскільки, повторює Автор, Сивко це знав, то вирішив не відступати від традиції та взяв собі псевдонім Гуго, на честь Гуго Великого, французького короля одинадцятого століття (що той французький Гуго був онуком Київського князя Ярослава Мудрого).

Його вершникові Леонідові Зензевеєнку теж знадобилося прізвисько, бо крім нього в колективі Напівкруглого Столу було ще аж семеро чоловіків, що носили ім'я Леонід: лицар Леонід Насторожений, графи Леонід Хихотунчик, Леонід Жвавий, Леонід Заканавний, Леонід Гострий Лікоть, Леонід Кучерявоногий, і герцог Леонід Коліно. Леонід Зензевеєнко не став ламати голову над придумуванням нового прізвиська, і не поклав це на колег, тому що в

нього з дитинства вже була кличка Очкарик, і він до неї звик.

Клички й прізвиська мають ту особливість, що, прилипнувши замолоду, вони можуть залишатися з людиною довгі роки, навіть усе життя, так що не тільки навколишні, але й сам носій прізвиська вже може не пам'ятати, звідки воно пішло.

Наприклад, мав давньогрецький мислитель Сократ учня на імення Арістокл. Був цей Арістокл статурою богатир. Тому дав йому дотепний Сократ прізвисько Здоровань. Ну, тобто це нашою мовою Здоровань, а грецькою Платон. (Себто Платон означає скоріше Крем'язень, але ж кремезних людей ми називаємо і здорованями). Тепер запитай кого хто такий Платон, тобі майже всякий відповість, що це знаменитий філософ. А запитай хто такий Арістокл, і людина, скоріше всього, знизас плечима. Приклад того, як жартівливе прізвисько витиснуло й замінило собою справжнє ім'я.

Ще приклад з античності. Деякі давньогрецькі філологи вважали, що автором епосів «Іліада» та «Одіссея» був чоловік на ім'я Мелесіген. Але, мовляв, у того Мелесігена чомусь було прізвисько Заручник. І людство, мовляв, запам'ятало його саме під цим прізвиськом, а не під справжнім ім'ям. Зрозуміло, що Заручник – це нашою мовою, а грецькою – Гомерос, або Гомер.

Або от взяти хоча б Леоніда Очкарика: окулярів він не носить, а все одне Очкарик. У дитинстві – так, носив, але оскільки, виявивши проблеми з його зором, доктор-окуліст вчасно приписав йому носіння окулярів, то завдяки цим скельцям зір у нього швидко повернувся до норми, і лінзи стали не потрібні. З тих пір він їх не носить, а кличка,

отримана в той період, укоренилася. А от інший напівкруглостоловий лицар Леонід – навпаки – став носити окуляри в дозрілих літах, і зараз носить, але Очкариком його не називають, бо звикли до іншого його прізвиська – Заканавний.

Ще щодо прізвиськ Авторів Терентопських хронік, тобто твоєму, безцінний читачу, покірному слугі згадалося, що в книгах англійського письменника Даніеля Дефо про Робінзона Крузо є персонаж на прізвисько П'ятниця. А інший темношкірий дикун з іншого острова носив прізвисько Понеділок; у сатиричній повісті «Пригоди професора Вільяма Вокса на острові Ципанго» одного з найдотепніших українських літераторів Леоніда Чернова (Малошийченко). А у Гоголя було прізвисько Вівторок.

– Вперше чую, щоб у Миколи Васильовича Гоголя було таке прізвисько, – висловлює сумнів Ліва півкуля авторського мозку.

– Микола Васильович тут ні до чого, – відмахується Автор. – Я кажу не про українсько-російського письменника Миколу Гоголя, а про персонажа англійської літератури – такого собі Гоголя на прізвисько Вівторок, лондонського детектива, що прикидався анархістом-терористом, у романі Гілберта Кіта Честертона «Людина, яка була Четвергом». Там, до речі, теж є і герої на прізвиська П'ятниця та Понеділок. А також персонажі з прізвиськами Неділя, Середа, Субота. Ну і, Четвер, звичайно, є, що відзначено в заголовку.

Не пройшло й трьох місяців, як Леонід Очкарик став лицарем Напівкруглого Столу, а король Жорик Дев'ятий уже нагородив його титулом барона за подвиг: цей лицар переміг зграю хуліганів, що ображали якусь дівичку. Втім,

якщо чесно, переміг скоріше кінь Гуго, аніж його наїзник, тому що хуліганів примусили втекти не меч і спис лицаря, а задні копита коня, якими той відчайдушно брикався. Але оскільки чомусь не надавати титул барона або інші коням, то титул дістався тільки вершникові. Втім, кінь Гуго не ображався, бо за титулами не гнався. За два роки з ними відбулася схожа історія: знову вирішальну роль у здійсненні подвигу зіграв кінь, а титул графа дістався вершникові.

Жорик Дев'ятий, довідавшись, що біотранспорт Очкарика є розмовляючим розумником та ще, так би мовити, подвиготворцем, хоч і не назначив йому лицарського титулу, зате назначив лицарську зарплатню. Тож його вершнику більше не треба було віддавати своєму скакуну частину власної получки. Потреби коня, хоч і розмовляючого, є меншими за потреби людини. Бо, наприклад, якщо людині зазвичай доводиться їжу купувати, то кінь може пастися на лузі цілковито безкоштовно. Але король призначив Гугові таку ж зарплатню, як і лицарям, а не меншу, бо побоявся, щоб його хтось не звинуватив у дискримінації особистості за біологічною ознакою.

Оцей кінь Гуго за три із чимось місяці після закінчення Великої Ясної Експедиції одержав пропозицію від кореспондента журналу «Мандрівник-надомник» Прокла Козакошвілі: мовляв, чи не погодитеся ви, пане коню, дати інтерв'ю нашому журналу із приводу монстра-людоджера, з яким ви й ваші попутники – два Леоніди – зіштовхнулися під час мандрівки. Леонід Очкарик, мовляв, уже повідав

про це в інтерв'ю газеті «Доля з маком», а Леонід Заканавний – газеті «Вухатоміхурський ромсомолец», але оскільки інтерес читачів до цієї історії не слабшає, то хотілося б почути й вашу, пане коню, версію тих подій. Кінь Гуго погодився, і розповів те, що викладено нижче.

Ну що ще сказати перш ніж перейти безпосередньо до інтерв'ю?

А от що.

По-перше, що Леонід Заканавний і Леонід Очкарик проводили пошуки викраденого драконячого яйця і яєчного шахрая в шістнадцятому секторі королівства.

По-друге, що повне ім'я Леоніда Заканавного – Леонід Кирилович Дзьоба.

По-третє, що їздить останній на коні Генріхові, названому так на честь короля... невідомо якого саме. В історії Європи королів з ім'ям Генріх було більше ніж бліх на якомусь безпритульному Сіркові, або Бровкові. (Звісно, тут слово «Сірко» означає собачу кличку, а не прізвище козачого отамана). Наприклад, Вільям Шекспір написав аж сім п'єс про англійських королів за назвами «Генріх...» з додаванням номеру. Але й у нього немає творів про Генріхів Першого, Другого, Третього та Сьомого. А крім англійських, були ж ще короновані Генріхи французькі, німецькі тощо. Може бути, що непарнокопий Генріх Заканавного званий так на честь усіх тезок-вінценосців разом.

По-четверте, що граф Леонід Заканавний – це досить угодований чоловік, сорока двох років, із чорними вусиками у формі крилець переверненого метелика, в окулярах із прямокутними скельцями; а граф Леонід Очкарик – стрункий парубок двадцяти шести років, якого можна було б

назвати красенем, якби не надмірно великий ніс, що нагадує формою баклажан; без окулярів, але теж із вусиками, руськими у формі крилець бабки.

По-п'яте, що кінь Генріх – каракової масті, тобто чорний із рудими підпалинами, а кінь Гуго – сірий у гречку.

По-шосте, що на гербі й щиті Леоніда Заканавного зображено білого єдинорога в коричневому полі, а герб і щит Леоніда Очкарика – у чорно-білу клітину, як шахівниця.

Ерудований читач може у останньому факті вгледіти натяк на сера Гавейна – доблесного лицаря Круглого Столу й небожа легендарного короля Артура. Що тому лицареві якось трапилося відбиватися від юрби простолюдців, не маючи зброї, так що в якості бойового щита довелося використати велику шахівницю, яка підвернулася під руку. І шахові ж фігури пішли в діло як зброя: кохана Гавейна метала їх у нападників; а були ці пішаки, ферзі, тури та решта настільки важкі, що могли проломити череп. Про це зокрема йдеться, наприклад, у віршованому лицарському романі «Персеваль» Кретьєна де Труа (XV століття).

Але барон Дормидонт Що Пукнув У Калюжу – прямий предок Леоніда Очкарика, терентопський лицар XVIII століття, котрий зміркував собі такий чорно-біло-картатий герб, – не мав на увазі сера Гавейна й вищезгадану битву зі застосуванням бойових шахів. Просто Дормидонт Що Пукнув У Калюжу полюбляв грати в шахи й не хотів відмовляти собі в цьому навіть під час лицарських мандрівок. Але брати в дорогу шахівницю було не дуже зручно, бо чим більший багаж, тим сутужніше подорожувати. От він і ви-

рішив мати такий герб, щоб можна було застосовувати бойовий щит замість шахової дошки.

До речі, щодо ерудованого читача. Такий розумник (у хорошому сенсі слова), багато знаючий і схильний бачити всюди приховані смисли, навіть у зовсім простенькому творі, у якій-небудь, скажімо, казці про Колобка, виявить при бажанні десятки, а то й сотні всіляких нібито зашифрованих там метафор, натяків, конотацій, алюзій, паралелей, асоціацій, концепцій, констатацій, догм, наративів, реляцій, дискурсів, дефініцій, парадигм, доктрин, контекстів, сентенцій, аспектів, колізій, ініціатив... А між тим невідомому біографу Колобка, що склав сотні років тому фабулу про коротке існування цієї жвавої випічки, напевно і на думку не спадало щось там зашифровувати.

Якщо, зауважує Автор, на очі такому криптоаналітику потраплять мої Терентопські хроніки – він і у них такого нарозшифровує, що я, Автор, довідавшись про його висновки, ймовірно отетерію від подиву: мовляв, як це в моїй писанині можна було запідозрити аж отаке! Та я ж, мов, ані сном ані духом... Але читач може виколупувати зі твору такі смисли, які літератор зовсім не мав на увазі; і пописувач не може читачеві в цьому завадити.

Авторові Терентопських хронік, то пак твоєму, безцінний читачу, покірному слугі, дуже не хочеться, наприклад, аби той факт, що механік Вакула Нетребенько палить люльку, а детектив Варлаам Папірусюк – сигарети «Блакитний Лицар», читач вважав пропагандою куріння і рекламою тютюну. Милуй Бог! Адже сам Автор ніколи не курих ані сигарет, ані сигар, ані цигарок, ані люльки, ані навіть кальяну, або ще чогось такого. І знайомих курців закликав

кинути цю шкідливу звичку. Але якщо Нетребенько з Папірусюком палять люльку з сигаретами «Блакитний Лицар», то хіба повинен Автор брехати читачеві, що не палять?! Ні, Автор воліє казати читачеві правду, якою б гіркою й неприємною вона не була. Тож якщо читачеві ці писання здаються настільки химерними, що є бажання запитати: «Що Автор курить?», то Автор ще раз стверджує: «Нічого. Зовсім нічого. Абсолютно». Іноді химерність фантазій є наслідком багатой уяви, а не куріння галюциногенів.

І Авторіві нестерпна думка, що читач може запідозрити в дружбі лицарів натяк на одностатеве неплатонічне кохання. Недарма, мовляв, вони подорожують парами, що властиво коханцям. З такими підозрами, читачу, можна докотитися до того, що чоловіки почнуть боятися дружити один з одним, стануть один від одного відсахуватися з страху, щоб у чоловічій дружбі хтось не угледів гомосексуальності. І таке велике явище, як справжня чоловіча дружба, зникне з лиця землі. Цього не можна допустити! Тому Автор строго вистрілює з рота гаслом: «Руки геть від чоловічої дружби, божевільні ханжі!» От, скажімо, лицар Томас Мелорі в сьомому розділі п'ятої книги свого епосу «Смерть Артура» написав про славетних лицарів Круглого Столу Ланцелота й Трістана отаке: «А після того вони відійшли до каменю Мерліна, сіли на нього, зняли обоє шоломи, щоби прохолодитися, і поцілувалися сто разів». І сучасникам лицаря Мелорі навіть на думку не спадало запідозрити в поцілунках цих героїв щось гріховне, щось інше, ніж безневинний прояв дружби й взаємоповаги. Тим паче що Ланцелот безтямно кохав королеву Гвіневеру, а Трістан принцесу Ізольду. А в моєму так

званому Терентопському епосі, каже Автор, лицарі навіть і не цілуються один з одним. Тож не треба тут, знаєш...

І Авторові нестерпно припущення, що читач у факті світло-коричневого кольору державного прапора Терентопії може углядіти натяк на нацизм. Мовляв, німецькі нацисти носили світло-коричневі сорочки, тому людство тепер і називає нацизм коричневою чумою. Гуманістичний світогляд короля Мирополка (що придумав такий прапор) і його послідовників є не тільки іншим, але й ворожим щодо антигуманної ідеології нацистів. Ніякий колір не винуватий у тому, що його можуть використовувати негідники, і ніяка барва не заслуговує, щоб її через це вважали поганою.

Також Авторові не до шмиги, якщо читач згадки в цьому творі про совєтські аспекти (наприклад, колгоспи, стахановців, піонерію, пам'ятники Леніну тощо) вважатиме проявом ностальгії Автора за більшовицьким режимом і імперією ССРСР. Бо насправді Автор дуже радий, що вже немає більшовицької влади і Україна є незалежною державою. Але робити вигляд, що нічого совєтсько-більшовицького не існувало, і не згадувати про це, було б лицемірством.

А ще Автор не бажає, аби ти, читачу, побачив у його писаннях пропаганду монархізму. Адже Терентопія є тут державою саме монархічною лише тому, що сусідство лицарського, майже казкового королівства з містом Харковом просто здалося Авторові забавним, і не більше за те. А Автор хоче побавити читача. «Адже абсурдно увесь час серйозно чимсь займатися. Це й недоступно людині, та й характер псує», як уважав філософ Рене Декарт. Чи як зауважив М.В. Гоголь: «Але невже ми маємо вік серйознича-

ти, – і чому ж зрідка не бути творцями дурниць, коли ними пістрявиться життя наше?»

І категорично Автору не багнеться, щоби в його патяканнях про рідний Харків читач запідозрив якийсь харківський сепаратизм, якесь бажання відокремити Харків від решти України. Ні-ні-ні, ні в якому разі! Автор патріот України (у хорошому смислі слова «патріот», без шовінізму й ксенофобії), прихильник її єдності, незалежності та державності; і малу батьківщину (рідну Харківщину) вважає невід'ємною і обов'язковою частиною цієї своєї великої батьківщини. Любов до малої батьківщини є доповненням до любові щодо великої, а не протиставленням.

Автор був би роздосадуваний і якби ти, читачу, угле-дів в оповідках про курйозні і часом безглузді пригоди терентопських лицарів цинічне вульгарно-жлобське глузування з оспіваних людством лицарських чеснот. Бо Автор до тих що пропаговані у кращих лицарських романах лицарських достоїнств ставиться з повагою й геть не прагне з них глумитися. Людство сторіччями сміється із походеньок Дон Кіхота в книгах Сервантеса, але при цьому з шаною відноситься до його прагнення творити добро, карати зло й зміцнювати справедливість. Отже веселість і повага цілком сумісні. Автор Терентопських хронік, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, просто багне показати, що терентопські лицарі теж люди, і ніщо людське їм не чужо, включно з безглуздяма і курйозами. Але Автор ніколи не насміхався (і не буде цього робити) зі славних лицарських якостей – совісті, справедливості, порядності, честі, співчуття, хоробрості, доброти, нетерпимості до підлості й т.п. – що тих гідностей слід прагнути не ті-

льки лицарям, а всякому, хто себе поважає. (Зрозуміло, йдеться про чесноти лицарів книжкових, придуманих романтичними літераторами. Адже справжні середньовічні лицарі часто-густо були, на жаль, не кращими за бандитів.) Отож, щодо терентопських лицарів Автор може повторити слова з книжки «Під парусом на дубі» дотепного харків'янина Майка Йогансена: «Я спробував списати їх з тією дозою любови і дружньої іронії, на яку вони заслуговують». А щодо іронії Авторів Терентопських хронік, то пак твоєму, безцінний читачу, покірному слугі згадалися слова гарної та розумної дівчини Дашуньки, сказані в іронічному романі Павла Загребельного «Левине серце» головному героєві: «Ентузіазму в тобі повно, а от іронії бракує. Поеднай ці дві риси – і станеш повноцінним... Сказала вже: ентузіазм без іронії – це ще не мудрість».

– Це зрозуміло, але із приводу присутності у твоєму писанні розмовляючого коня я скажу: це не оригінально, – буркотить Права півкуля авторського мозку. – Так, не ново це, банально. Я бачив декілька знятих у різних країнах анімаційних фільмів, де фігурували розмовляючі коні, або осли, чи зебри... Точніше сказати, не я бачив, а ми з вами бачили; куди ж я без вас, Ліва півкуле і Авторе. Причому у всіх цих творах непарнокопиті баляндрасники були аж надмірно балакучі. Тому, Авторе, твоє введення в Терентопські хроніки такого персонажа не можна назвати новим словом у світовій культурі.

– Згодний, – підтакує півкуля Ліва.

– Новим словом! – передражнює Автор. – Думаєте, так просто вигадати щось зовсім оригінальне? Навіть відомий письменник Ф.М. Достоевський скаржився на складність цього завдання:

«Здається б, на все можна глянути своїм власним поглядом, скріпити своєю власною думкою, сказати своє слово, НОВЕ СЛОВО. Але Боже мій! Що ви говорите! Нове слово. Та хіба щодня можна казати по новому слову, коли у все життя, мабуть, його не доможешся, а й почувши, так ще й не впізнаєш. Скріпити своєю думкою, говорите ви. Але якою ж своєю думкою, де взяти свою думку?.. Ну так припустимо, думка й буде, але оригінальність, але оригінальність, – її–от де взяти? Думка адже це все-таки не ваша. На це треба... так, на це треба розуму, прозорливості, таланту!»

Словосполучення «нове слово» у цій цитаті виділив не я, а сам Федір Михайлович. Якщо навіть відомий Достоевський уважав це непростою справою, то що ж ви хочете від невідомого мене, – закінчує виправдання Автор терентопських хронік.

– Це де Федір Михайлович таке написав? – уточнює скрупульозна Ліва півкуля.

– У творі «Петербурзькі сновидіння у віршах і прозі», – відповідає Автор.

– Вже йому-то гріх було скаржитися, – каже Права. – Стільки написав нового, оригінального! І шедеври, а не нісенітницю про розмовляючих коней.

Автор зітхає й зіщулюється. Та проте знаходить ще один аргумент:

– Доказом того, що важко придумати щось нове, зокрема нове слово, є і випадок з Льюїсом Керроллом. У тисяча вісімсот сімдесят шостому році він написав смішну віршовану абсурдну епопею «Полювання на Снарка». Для одного з персонажів придумав ім'я Буджум. Цей Буджум у Керролла – істота смертельно небезпечна для людей, котра

невідомо що собою представляє і невідомо як виглядає. А в тисяча вісімсот сімдесят восьмому році Керролл зустрів живого Буджума. Справжній Буджум виявився не таємничим чудовиськом, а індійським хлопчиком. Отже ця спроба створити свіже слово закінчилася для Керролла поразкою, бо придумане ним нове ім'я, на його здивування, вже й без того існувало. До слова, і в наш час на землі водяться справжні буджуми. Побачити їх важкувато, оскільки існують вони у важкодоступних місцях пустель півострова Нова Каліфорнія. Буджумами в наш час іменуються вирослі у зазначеному місці дерева досить химерного вигляду. Таку назву отримали саме на честь химерного персонажа Льюїса Керролла.

Та й взагалі, продовжує Автор, з того, що важко і навіть неможливо придумати щось нове, жалілися розумні люди ще в античні часи. От, наприклад: «І врешті неможливо щось сказати, що іншими вже не було би сказане», – так написав давньоримський комедіограф Публій Теренцій у пролозі до комедії «Євнух». Ще у першому столітті нашої ери! А у Біблії висловлено: «Що було, те й буде, і що робилося, те й робитиметься, і немає нічого нового під сонцем. Буває таке, про що кажуть: "Дивись, це нове"; але це існувало вже у віках, що були до нас». (Вітхий Завіт, Книга Екклезіястова або Проповідника, розділ 1.) Авторство цих думок здавна приписували єврейському царю Соломону, а той жив і царював приблизно ще аж у десятому сторіччі до нашої ери! А ви, любі мої мозкові півкулі, хочете, аби я придумав щось цілковито нове! Я б і радий, але є всього лише простим смертним. Як то кажуть: «Народжений повзати, літати не може». Тому генії, яким, незважаючи на все вищесказане, вдається все-таки

винаходити, придумувати, створювати щось принципово нове, чого раніш не було, заслуговують на величезну повагу. Крім тих, звичайно, хто винаходить нові способи вбивств, знущань і взагалі гадити іншим.

— Ну, припустимо, ти вдався до банальності, зробивши персонажем балакучого коня, що вже й інші робили до тебе, — каже Ліва півкуля авторського мозку. — Але місце базікаючим по-людськи тваринам у казочках для малюків-дошкільнят. А цей свій Терентопський так званий епос, як я розумію, ти пишеш для читачів більш старшого віку. Судячи хоча б з того, що в ньому присутні такі висловлення, як «сексуальна орієнтація», «сексуальні контакти», «статева близькість», «презерватив» та інше, що зазвичай не вживають у книжечках для малечі.

— Так, — відповідає Автор, — ці писання не для дошкільнят і молодших школярів, а для громадян трохи старших. Вік потенційних читачів цієї моєї писанини я визначаю так: «від середнього шкільного до пенсійного включно».

— От-от, — продовжує Ліва. — І раптом ти цим відносно дорослим людям сунеш якихось казкових говорючих звірят. Читачі можуть навіть образитися, мовляв, за кого це Автор нас має; за шмаркатих карапузів, чи що.

— До того ж, ти цей свій твір називаєш епосом, — підключається півкуля Права. — А в епо...

— Не «епосом», а «так званим епосом» або «м'яко кажучи, епосом», — уточнює, перебивши, Автор.

— Ну, слово «епос» все ж таки присутнє, — відмахується від уточнення звивиною Права. — А в епосах хіба місце говорючим тваринкам? От візьмемо, для прикладу, давньогрецькі «Іліаду» і «Одіссею». Хіба там є тварини,

що мовлять? Наскільки пам'ятаю – ні. Навіть чарівні змії, що задушили Лаокоона з синами – і ті не віщали. Навіть ті звірі, на яких перетворила соратників Одиссея чарівниця Кірка. Там людські звуки теоретично міг видавати тільки один звір – кінь, так званий троянський кінь, та й той був не справжнім, а дерев'яним муляжем з людьми в середині, тобто просторікувати міг не сам дерев'яний звір, а його жива, так би мовити, начинка. Або епос про короля Артура і лицарів Круглого Столу. Теж – ніяких розмовляючих звіряток. Навіть дракон, з яким стинався лицар Ланцелот Озерний, навіть фантастичний Звір Рикаючий, на якого роками полював лицар Паломід Сарацин – і ті не гомоніли. І в епосі про графа Роланда та лицарів Карла Великого ані коні, ані які-небудь горобці або там собаки не базікають. Тобто, як бачимо на цих прикладах, тваринам що говорять в епосах не місце, і всуваючи їх в свій так званий епос, пане Авторе, ти тим самим порушуєш традиції епосів і прирівнюєш свій твір до казок для малюків.

– Висловлене вами, півкулі, показує вашу малу начитаність, недостатню ерудицію і невігластво, – заперечує Автор. – По-перше, в світовій літературі досить багато написаних для дорослих читачів творів, де фігурують говорячі тварини. Щоб не забирати багато часу, нагадаю, для прикладу, тільки парочку. Не для малюків-карапузів писав Михайло Булгаков роман «Майстер і Маргарита». А між тим там діє розмовляючий кіт Бегемот. Та що там кіт! Там серед епізодичних персонажів є навіть птах, що працює шофером автомобіля! І Франсуа Рабле свою епопею «Гаргантюа та Пантагрюель» створив зовсім не для малечі. А у нього там діють не тільки мовлячі Коти Пухнаті, очолювані котищем Запазуром, але навіть і живі ліхтарі та жи-

ві ковбаси, які поводяться неначе люди. Є, є для дорослих писання з говірливими тваринами: і романи, і повісті, і оповідання, і поеми, і п'єси... я вже не кажу про байки, де, як правило, персонажі саме такі. По-друге, стосовно епосів, – так, в перерахованих тобою, Права, тварин-балакунів немає. Але ж існують і інші епоси, і в деяких з них балакучі тварі – звичайне явище. Наприклад, в індійському епосі «Рамаяна» поряд із людьми діють теревенячі мавпи. А в киргизьких епосах «Ер Тьоштюк», «Манас» та інших – мовлячі коні. А в башкирському епосі «Урал-батыр» – промовляючі птахи та інші істоти. А крім того є і так звані тваринні епоси, де взагалі всі персонажі – тварини-мовці. Наприклад, давньогрецький епос «Батрахоміомахія» з балакучими жабами і мишами, давньоіндійський «Панчатантра» з базікаючими левом, биком, шакалом тощо, фламандсько-латинський (тобто написаний фламандцем, але латиною) «Про Ізенгрімуса і Ренара» з теревенячими вовком, лисом, левом... Й інші. До слова, «Батрахоміомахія» – не єдиний твір давньогрецької літератури, де розмовляють жаби. Те ж саме ці земноводні роблять, наприклад, і в комедії Арістофана, яка так і називається – «Жаби», де діють, крім інших, персонажі епосів: Діоніс, Геракл, Харон, Еак та Аїд. І щодо відсутності розмовляючих звірів у давніх писаннях про короля Артура ти, Права півкуле, не зовсім маєш рацію. У переважній більшості творів про лицарів Круглого Столу, дійсно, говорять лише люди. Однак, у легенді «Кілох та Олвен» зі стародавньої валлійської збірки «Мабіногіон» з воїнами короля Артура таки розмовляють і мудрі тварини: дрізд, олень, сова, орел і лось.

Серед численних творів для дорослих читачів, де фігурують животино-мовці, мені зараз згадалося писання про те, як сільськогосподарські тварини на одній фермі влаштували бунт, відмовившись служити людям, і спробували жити самотійно, без людей.

— Цей твір називається «Скотний двір», — уточнює Ліва півкуля авторського мозку. — Його написав англійський літератор Джордж Орвелл. Його перекладено з англійської на багато інших мов. А першим перекладом, до речі, був український; Орвелл до цього перекладу сам написав передмову.

— Ні, я мав на увазі інший твір, — заперечує Автор, — написаний за шістдесят п'ять років до «Скотного двору» Орвелла. Він називається «Скотський бунт. Лист мало-російського поміщика до свого петербурзького приятеля». Його написав український і російський літератор та історик Микола Костомаров, один із членів гуртка харківських романтиків (а харківські романтики, між іншим, разом із полтавцем Іваном Котляревським є основоположниками нової української літератури). Та й український письменник-гуморист Юрій Вухналь, також харків'янин, у своєму творі «Надзвичайні збори», надрукованому в Харкові за понад півтора десятиліття до публікації «Скотного двору» Орвелла, теж розповідає про мовлячих сільськогосподарських тварин, незадоволених людським господарюванням.

В українській літературі тваринним епосом можна вважати поему Івана Франка «Лис Микита». Написану під впливом віршованого епосу «Рейнеке Лис» Йоганна Вольфганга фон Гете, написаного, у свою чергу, на основі середньовічних європейських тваринних епосів. (А

оскільки Терентопський так званий епос дещо пов'язаний з Харковом, то у дужках я, його Автор, зауважу, що обидва згадані класики – Гете та Франко – теж трохи пов'язані з Харковом: перший брав участь у заснуванні Харківського університету і за це був удостоєний звання його почесного професора, а другий був чоловіком харків'янки та почесним доктором Харківського університету).

Так що, як видно з цих прикладів, – говорячі тварини є типовими персонажами складених для дорослих читачів писань, у тому числі епосів, а тому і в моєму так званому Терентопському епосі вони мають повне право на існування, – резюмує Автор.

– Твої аргументи, товаришу Авторе, мене переконали, і я визнаю свою помилку, – здається Права півкуля авторського мозку.

– І мене. І я, – підтакує Ліва. – Гаразд. Шуруй далі.

Далі – інтерв'ю сірого в гречку непарнокопитого, котре Автор Терентопських хронік, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, якщо буде потреба, перериватиме своїми примітками в дужках.

Отже, інтерв'ю:

«Кореспондент: *Здрастуйте, шановний коню Гуго!*

Кінь Гуго: *Госпітіо, Прокле Вахтанговичу! Що в перекладі з латини означає: вітаю вас.*

Кореспондент: *Я хотів би, щоб ви розповіли нашим читачам про вашу участь у Великій Яєчній Експедиції. Особливий інтерес, поза всяким сумнівом, викликає подія, що трапилась з лицарями Напівкруглого Столу графом*

Леонідом Очкариком і графом Леонідом Заканавним дорогою від села Бездюків до села Бовинівки. Я маю на увазі їхнє зіткнення, якщо так можна висловитися, з небаченою раніш істотою-людоджером, що той контакт ледь не закінчився їхньою загибеллю. Хоча самі ці лицарі вже розповіли про це іншим виданням, хотілося б почути ваші враження від пережитого.

Кінь Гуго: Німірум, дікам. Тобто, звичайно, розповім, у перекладі з латини. Почну з того, що лицарі Напівкруглого Столу вибрали для себе різну, так би мовити, тактику пошуку викраденого яйця дракона й так званого яєчного шахрая. Одні зволіли систематично прочісувати свій сектор, рухаючись від центру – Великих Дрібок – до окраїни, інші віддали перевагу переміщенню без усякої системи – хаотично й зигзагоподібно. А от Леонід Заканавний і Леонід Очкарик вибрали наступний, так би мовити, алгоритм: почати пошук з окраїни, тобто з найвіддаленіших від центру населених пунктів, і систематично просуватися до середини держави, тобто до Великих Дрібок. Щоб не витратити занадто багато часу на переміщення до окраїни верхи, тобто на мені й коні Генріхові, а опинитися там як найшвидше, лицарі звернулися по допомогу до автомобільного транспорту, котрий, звичайно, у декілька разів швидший за нас, коней. Тобто, вони найняли шофера з вантажівкою-скотовозом.

Отже, ми з конем Генріхом зійшли в кузов цього скотовоза, а два лицарі Леоніди влаштувалися в кабіні з водієм, і машина поїхала на північ, або точніше на північний схід. Ілля Ільф і Євгеній Петров у своїй книзі "Одноповерхова Америка" написали: "Дивна все-таки країна! Тут навіть коней возять на автомобілях. Чи можна

вигадати більше приниження для цієї тварини!" А я не бачу в цьому нічого принизливого. Що автомобілі швидші й витриваліші за нас – це факт. Тому для швидкісного переміщення на далеку відстань розумніше й гуманніше не мучити непарнокопите травоїдне, яке можна загнати до смерті, а скористатися парноколесним бензиноїдним.

Їхала машина повз багатьох сіл неспинно, бо, як я сказав, відповідно до плану, відвідати їх передбачалося зворотною дорогою до центру. У міру віддалення від центру держави й наближення до Окраїнних Земель, дороги ставали все гірше. Коли автомобіль проїхав крізь місто Вухатий Міхур і переїхав мостом річку Юху, то на зміну асфальтовій трасі пішли ґрунтові дороги, чим далі, тим менш придатні для автомобільного транспорту. Нарешті, коли скотовоз переїхав старим містком й ріку Замийку, яка там скоріше схожа на широкий струмок, ніж на вузьку річку, ці так звані дороги стали зовсім нестерпними для машини – її так трясло й підкидало, що виникла загроза й для механізмів, і для водія з пасажирами, і для вантажу, тобто для нас із Генріхом. Тоді ми вивантажилися, лицарі заплатили за зроблену послугу водієві, котрого, пам'ятаю, звали Іваном Гизикалом, й, осідлавши нас, коней, продовжили просуватися вже не на бездушному транспорті, а на одушевленому; скотовоз же розвернувся й поїхав назад.

Я міг би повідати про подальше наше переміщення до Окраїнних Земель, але оскільки ви поставили запитання про конкретний випадок, що мав місце вже дорогою назад до центру держави, то я пропущу подробиці про наші мандрівки до того. Зауважу тільки, що на те, аби до-

братися до найвіддаленішого села, нам знадобилося п'ять днів майже невинного руху.

Отже, переконавшись, що далі населених пунктів немає, ми повернули назад. Ясна річ, зворотній шлях забирав набагато більше часу, бо ж треба було опитувати населення.

Кореспондент: Усе це цікаво, але давайте ближче до монстра...

Кінь Гуго: Так. Ін бреві, що в перекладі з латини значить "коротше кажучи", на четвертій тижні мандрівок, а саме двадцять дев'ятого жовтня ми опинилися в селі Бездюках. В'їхавши в цей маленький населений пункт... Вірніше, це лицарі в'їхали верхи на нас із Генріхом, а ми просто ввійшли... Увійшовши й в'їхавши, ми побачили бандуриста. Спочатку почули звуки бандури й спів, а потім побачили. Це був сивий літній чоловік з пишними вусами. Він сидів на дерев'яній колоді біля тину, а перед ним стояло кілька слухачів – селян, діти й дорослі. Ми теж зупинилися послухати. Зазвичай під акомпанемент бандури виконуються пісні українською мовою. Але в цьому випадку було не так: бандурист співав якоюсь невідомою мені мовою. Пісня звучала красиво, але трохи, як на мене, тужливо. Коли він скінчив, селяни кинули монетки на лежачий на прив'ялій траві полотняний чохол бандури. Отже, це був мандрівний музикант, що заробляв у такий спосіб собі на життя. Леонід Очкарик з Леонідом Заканавним теж кинули на чохол гроші.

Я запитав бандуриста, що це була за пісня. Він і селяни здивувалися: не очікували, що лицарський транспорт виявиться мовцем. Здивувавшись, сивовусий відразу чемно відповів, що це кансона "Ja nus hons pris...", яку в грудні

тисяча сто дев'яносто другого року склав англійський король Річард Перший Левове Серце. "Звичайно, він складав її не для акомпанементу на бандурі, – додав бандурист, – це я сам аранжував для даного інструмента". – "А якою мовою?" – поцікавився я. "Давньофранцузькою". Якби сучасною французькою, я б, звичайно, визначив. А давня звучить інакше».

(Отут Автор Терентопських хронік має нахабність влізти з коментарем.

Король Річард Левове Серце склав цю пісню, будучи в'язнем, або, висловлюючись сучасним сленгом, зеком. Перебуваючи у полоні в короля Німеччини Генріха Шостого, який за сумісництвом був також імператором Священної Римської імперії, Левове Серце «тягнув строк» у застінку замку Дюрнштайн, що в Австрії. Але хоча цю пісню склав по суті зек, і співається в ній про типові для тюремних пісень речі (мовляв, як погано в тюрязі, як хочеться на волю, і які падали мої кореші – не визволили), все-таки цю старовинну кансону, яку Річард адресував Марії Шампанській, своїй зведеній сестрі, в аспекті стилю важко зарахувати до жанру блатного шансону.

Взагалі, іноді зеки у тюрмах створювали вельми значні речі.

Наприклад, один зек – англійський лицар Томас Мелорі – під час відсиджування в Ньюгетській в'язниці (куди він потрапив, як деякі думають, за сфабрикованим обвинуваченням) написав одну із найзнаменитіших книг в історії людства: великий епос «Смерть Артура», що став основною й культовою працею про лицарів Круглого Столу. Це сталося в XV столітті. (До речі, зеками у тій ло-

ндонській тюрмі в різний час були також Даніель Дефо, Джакомо Казанова та інші відомі люди).

А інший зек, перебуваючи на початку XVII століття у севільській буцегарні (теж, до речі, за сфабрикованим обвинуваченням), почав писати роман, котрий також став однією з найвизначніших книг усіх часів та народів. Зек звався Мігелєм де Сервантесом, а книга – «Дон Кіхот».

Так званими зеками під час їхніх ув'язнень у застінках були написані або початі також і інші значні книги: «Подорож довкола моєї кімнати» Ксав'є де Местра, «Що робити?» Миколи Чернишевського, «Із глибин» Оскара Уайльда, «Тюремні вірші» Бориса Антоненка-Давидовича, «Репортаж із зашморгом на шії» Юліуса Фучика, «Тюремні щоденники» Остапа Вишні, «Зачарований принц» Леоніда Соловйова, «Спадкоємець із Калькутти» Роберта Штильмарка, «Вірші з концтабору» Йозефа Чапека, «Роза світу» Даниїла Андрєєва, «Богоматір квітів» Жана Жені, «Гуди» Гаррі Грея... тощо.

Отже, як бачимо, не тільки кримінальні наколки та блатний шансон можуть бути творчим самовираженням зеків.

Так, англійський король Річард Левове Серце складав пісні. На жаль, до наших днів дійшли тільки дві з них. Їх можна почути у виконанні сучасних музикантів (наприклад, у вигляді записів в Інтернеті). Але він був не єдиним монархом-композитором. Цією творчістю захоплювалися й деякі інші глави держав. Наприклад, англійський же король Генріх Восьмий складав гарну інструментальну музику, а російський цар Іван Четвертий (Грізний) – церковні пісні. Як відомо, ці два суб'єкти мають репутацію кровоже-рливих душогубів. А при прослуховуванні їхньої музики,

складеної у вільний від душогубства час, душа слухача що називається здійсмається та світлішає; і, якщо не знати імена авторів, виникає впевненість, що такі звукосполучення могла створити тільки особистість безгрішна, духовна, чиста й моральна. Дивно, як в одній людині можуть уживатися і світле, й настільки темне!

— Вважаю ці коментарі зайвими, бо теревені про літературу та музику не мають прямого стосунку до пошуків драконячого яйця і схожі на бажання Автора похвалитися власною ерудицією, — буркоче Ліва півкуля авторського мозку, — а такі хвастощі властиві людям обмеженим, яких у власній ерудиції переконали простенькі кросворди.

— А я вважаю, що навіть такі коментарі мають право на існування, — сперечається півкуля Права, — бо не можна виключати, що щось зі сказаного не було відомо читачеві, тож ці теревені могли дещо розширити читацький світогляд.

— Можете вважати що завгодно, — каже півкулям Автор. — Маєте повне право. Вважати я вам не забороняю, бо на всій території мого черепа панує демократія та плюралізм, тобто свобода думок та висловлювань.

— Слово «територія» тут недоречне, — чіпляється педантична Ліва півкуля, — тому що походить від латинського «terra», що означає — земля. Якщо немає землі, а є вода, то мовлять «акваторія», від латинського ж «aqua» — вода. Але в тебе в черепі не вода й не земля, а мозок. Мозок латиною — cerebrum. Отже, треба казати не «на території мого черепа», а «на церебрумиторії мого черепа». Що на це скажеш, Авторе?

— Заткнися.)

«Я попрохав бандуриста проспівати ще що-небудь, але повеселіше. Він охоче погодився, сказавши, що виконає жартівливу пісеньку власного витвору за назвою "Легенда про цементного гостя, або Сповідь іспанського бахура", уже українською мовою, що більш типово для пісень під бандуру.

Я потім попросив його переписати для мене текст, завдяки чому знаю його напам'ять, і із задоволенням... ні, не проспівую, оскільки не маю вокальних здібностей, а просто прочитаю. Там так:

*Прийшов останній час:
Лежу на смертнім ложі.
Для, святий отче, вас,
Як жив, повісти
Можу.*

*Про те, як я грішив,
Коли прийшов кінець,
Я викласти рішив,
Бо тут
Отець.*

*Було, я на мораль начхав
Та донну Анну покохав.
За нею причвалав на став
Та й грішним
Став.*

*Та серенади їй горлав.
Хоча поганим був вокал.
Проте на те
Я не зважав:
Її жадав.*

*Її ж ревнивий чоловік
Боявся рогів цілий вік,
Тож у мужчинах ворогів
Бачить
Звик.*

*І сталось врешті, далебі,
Мене він викликав на бій:
Сказав що звабник я
Та
Бабій.*

*Його я проштрикнув умент...
Зробили йому монумент –
Самий цемент і сам клієнт
І
Постамент.*

*Настав для Анни вдовий вік.
Не підіймаючи повік,
Ходити має у той склеп, де
Зник
Чоловік.*

*Та я її не залишав
І в склеп щоразу проводжав,
В сирий та цвілий той підвал
Де мрець
Лежав.*

*Де ревнувати вже не міг
Цементний статуй-чоловік.
На постаменті він застиг
Й
Нічичирк.*

*Я, знахабнілий мов удав,
На п'єдестал з ним поруч став
І за ніс ту скульптуру взяв
Та й
Сказав:*

*"Ти за життя був дуже злий.
Тепер з цементу одяг твій.
Став нерухомий та німий,
Мов
Тюхтій.*

*Ти жінку за життя беріг,
Хоч до лиця тобі був ріг,
Та в склеп неначе у барліг
Мертвий
Ліг.*

*Та в смертний час, як гілку крук,
Ти Анну випустив із рук.
Тепер мені ночами пестить
Тіло й
Дух.*

*Ти, якщо можеш, засмутись
І з постаменту зстрибни вниз,
В мій дім ввірвись, як люта рись,
Та й
Запевнись.*

*Я буду жвавий ніжний пан.
Я обійму вдову за стан.
А ти, із каменю бовван,
У дверях
Стань.*

*Та ні, до мене не прийдеши.
Не має незворушність меж.
Утратив ревність ти, авжеж,
Й хоробрість
Теж"...*

*Побачення прийшов от час.
Я й Анна з'їли ананас.
А за вікном і день вже згас,
От як
Зараз.*

*Ніч чорна за вікном, як крук...
Та раптом чутно дивний звук:
Неначе кам'яний каблук
Топче
Брук!*

*Я чую "гуп" і знову "гуп"...
І потім вкрився мій тулуб!
Й знову "гуп"! З жаху скуб
Я свій
Чуб!*

*І гучний в двері був удар!
Могутньо кам'яний бунтар
На друзки троцив інвентар:
Прагнув
Чвар!*

*Мороз по шкірі промайнув,
А гість цементний ротом втнув:
"Одержжи, раз мене торкнув,
Мозку
Зсув!"*

*До мене руку він простяг.
Мене неначе здув протяг:
Пірнув під стіл, сказавши "Ах!"
То був
Жах!*

*За вухо хапнув мене він
Тай вивів, начебто я кінь,
З підстольних моїх володінь
За
Безцінь.*

*"Дай руку!" – рік камінний пан.
Я зрозумів, що мій талан –
Умерти, втрапивши в капкан,
Як
Кабан.*

*Враз пукнув я. І вийшов страм.
О, не повірив я очам!
Розпався він, був наче сам
Зітлілий
Крам!!!*

*Тут сповідь вже для свят-отця
Добігла до кінця.
Так, йшов тоді на монумент
Бракований цемент!*

Кореспондент: Ха-ха-ха... Так, це кумедно, але...

Кінь Гуго: Але хочеться довідатися про монстра? *It est, et* дедук, тобто, з латини, я до того й веду. Тому що саме цей бандурист повідомив нас про лицарів, які, як згодом з'ясується, зустрілися з тим монстром раніше за нас.

Лицарі Леоніди представилися бандуристові і його слухачам, я теж для ввічливості відрекомендувався. "А мене звуть Стоян Цьохла", – назвався музикант. Демонструючи йому й тим що зібралися ксерокопію портрета так званого яєчного шахрая, лицарі, звичайно, цікавилися, чи не бачив хто з них такого суб'єкта, і чи не знає про місцезнаходження украденого драконячого яйця. На жаль, ніхто його не бачив і про яйце не знав.

"Я не дуже давно вже зустрічав у цих місцях теж двох мандрівних лицарів, але вони про це не запитували", –

сказав сивовусий музичний мандрівник, ховаючи бандуру в чохол. "Мабуть, вони пустилися в мандрівки ще до початку Великої Ясної Експедиції, тому не в курсі справи", – припустив мій сідок Леонід Очкарик. "Я знайомий з котримись незалежними лицарями, – говорив Леонід Заканавний. – Може, і цих знаю. Не пам'ятаєте, як їх звать?" – "Прекрасно пам'ятаю, – відповідав Стоян Цьохла. – Один з них – Лицар Корінь, а інший – лицар Корній".

Кореспондент: Не зрозумів. Музикант помилково назвав двох лицарів схожими іменами, або вони дійсно називалися схожо?

Кінь Гуго: Атве етіам мірарі ме нон інтеллектіт, тобто, з латини, я тоді теж не зрозумів і здивувався. Але згодом навів довідки щодо цих нещасних лицарів, і з'ясував наступне. Один з них називався Лицарем Корінь, оскільки на його гербі й щиті зображене коріння. Здається, дуба. А справжнє його ім'я Осип Матвійович Картазон. А іншого лицаря офіційно кличуть Корнієм. Корній Іларіонович Кручених.

"Ні, з такими не знайомий, – сказав Леонід Заканавний. – Тобто бачив на турнірах, але особисто не спілкувався". – "Ці лицар Корній і Лицар Корінь дуже любляють музику, – продовжував музикант, встаючи з колоди. – У них із собою касетний магнітофон і сумка касет із записами класики: Перселл, Бах, Гендель, Гайдн, Моцарт, Бетховен тощо". – "Ми теж любимо музику, і теж узяти в мандрівки касетного магнітофона і касети, – повідомив мій Леонід Очкарик і показав на Леоніда Заканавного, в котрого на плечі висів яскраво-червоного кольору портативний магнітофон "Протон М-412" (який у дорозі вивергав, так би мовити, саундтреки до перемі-

щення; але при в'їзді в село був виключений, щоб музика не заважала спілкуватися зі селянами). – Тільки в нас не класика, а російська попса". Бандурист, як я помітив, мимоволі гідливо поморщився. "Для лицарів не типово слухати класику, – пояснював Заканавний. – З лицарів Напівкруглого Столу тільки Річард Левове Копито таким захоплюється". – "Я чув, що й наш новий колега Лицар Пивної Кружки любить музичну класику", – зауважив Очкарик. "Не знаю, у мене поки не було часу з ним близько познайомитися, – знизав плечима Заканавний. – Може, і він. Ну ще Його Величність ходить на симфонічні концерти, але королю за посадою призначено. А решта слухають попсу й шансон".

Кореспондент: Так, але...

Кінь Гуго: Вам, громадянине кореспонденте, може здатися, що, висловлюючись латинською, гаек омнія нон сунт директе пертінет ад гісторіам белуа, тобто, понашому, всі ці подробиці не мають прямого відношення до історії з монстром. Але я вас запевняю, що вони суттєві, у чому ви незабаром переконаєтеся.

Після цього Леоніди запросили Стояна Цьохлу пообідати з ними в найближчому пункті громадського харчування, за їхній, зрозуміло, лицарський рахунок. Музикант охоче погодився. Таким пунктом був шинок. Не буду його описувати, бо це був звичайний шинок, на кшталт тих, що зображені в українській, польській і російській класичній літературі.

Погода була відносно сухою (не дощило) й не дуже холодною, тому деякі селяни, що смакували добутки тамтешньої кухні, забажали робити це не усередині приміщення, а на свіжій повітрі, для чого кілька столів були винесені

на майданчик перед цією хатою. І лицарі з бандуристом вирішили обідати зовні. Оскільки годівниця, з якої ми з Генріхом також трапезували вівсом, перебувала неподалік від стола, за котрим розмістилися Леоніди зі Стояном плюс двоє місцевих чоловіків, то я мав можливість чути їхню розмову.

Спочатку лицарі з музикантом спробували базікати саме про музику, як найбільш близьку для бандуриста справу, але ця тема відразу вичерпалася, бо Цьохла виявився цілковитим невігласом щодо сучасної російської попси (навіть про таку суперзірку як Андрій Губін нічого не чув, не кажучи вже про Олександра Айвазова!), а лицарі – профанами щодо інших напрямків музики.

У цій бесіді Стоян Цьохла, звертаючись до Леоніда Заканавного, кілька разів помилково називав його Леонідом Очкариком. Той його поправляв, але бандурист, забуваючи поправку, повторював помилку. Його, напевно, збивала з пантелику наявність окулярів на лиці Леоніда Заканавного та їхня відсутність на обличчі Леоніда Очкарика.

Потім Леонід Заканавний запитав у місцевих пожильців, що сиділи за їхнім столом, яке житло є поблизу від Бездюків убік центру держави. Один з них, лисий, відповів, що село Бовинівка, за річкою Замийкою; треба, мовляв, переїхати міст і стежкою вліво, за пару годин приблизно й доїдеш до Бовинівки.

"А між Бездюками й Бовинівкою ніхто не живе, немає ніяких будинків?" – уточнив Леонід Очкарик. "Ні", – відповів лисий. "А от і помиляєшся, куме!" – заперечив другий місцевий, з кучерявою шевелюрою. "Як так помиляюся?! – здивувався кум. – Не було між нашими селами жодних хуторів або окремих будов". – "Не було, – кивнув опонент. –

А тепер є". – "Це де ж?" – з недовірою спитав лисий кум. "А от якщо перед Замийкою, не переходячи через міст, збочити праворуч, де уздовж річки листяний ліс, і пройти бережком так із кілометр, то там така галявина біля річки й на тій галявині тепер є будинок". – "Та що ти вигадуєш! Я не більше місяця тому там був, збирав гриби. Немає там ніякого будинку і абиякого будівництва". – "От місяць тому не було, а тепер стоїть двоповерховий будинок. Я теж туди ходив по гриби, от днів п'ять тому". – "Та не може бути! Туди й дороги немає для будь-якого вантажного транспорту з будматеріалами! Як бездоріжжям туди б доправили все необхідне для будівництва?" – "Сам не розумію! Дивне діло! І я б не повірив, якщо б хто сказав. Але оскільки бачив власними очима й навіть помацав стіни руками, щоб переконатися що це не галюцинація, значить – факт. А як уже туди матеріали доставляли – мені невтямки. Може, левітували повітрям за допомогою магії?" – "Ну хіба тільки за сприяння чарівництва", – піддався лисий кум.

"І хто там проживає?" – поцікавився Леонід Очкарик, який разом із Заканавним і бандуристом мовчачи слухав цей діалог.

"Не знаю. Двері були замкнені. Я постукав, щоб познайомитися з новоселами, але ніхто не відімкнув. Може, у новобудову на той момент ще ніхто не переселився, а може, господарі, господар або господарка в той час кудись пішли", – відповів кучерявий бездюкинець.

"Треба буде туди навідатися, – зауважив Заканавний. – Раптом там зараз хтось є. Нікого не варто пропускати. Не можна повністю виключати, що саме цей новосел щось знає про місцезнаходження викраденого драконячого яйця.

Більше того, не можна виключати, що саме він і є розшукуваним організатором викрадення".

"Згодний, – кивнув Очкарик. – Першим ділом зробимо гак на ту галявинку, а потім уже до Бовинівки".

"Так, будинок, – повторив кучерявий, – ну й будиночок, скажу я вам! Зроду таких не бачив". – "А що в нім такого?" – зацікавився Стоян Цьохла. – "Архітектура дуже незвичайна, – відповідав той. – Я, коли вийшов на галявину, у першу хвилину й не зміркував, що це дім. Здалося, що величезна така каменяка майже біла. А потім розгледів двері і вікна й второпав, що житло. У нього стіни не прямі з кутами, як у наших хатах, а такі округлі, без кутів; і даху немає у звичайному смислі цього слова; тобто незрозуміло, де стіни, а де дах". – "Як це?" – здивувався лисий кум. – "Ну от візьми куряче яйце. Це, так би мовити, перше житло курчати. Але де в цього житла стіни, а де дах? Якщо покласти, скажімо, на стіл, то дахом можна вважати ту частину шкарлупи, яка зверху, а стінами – ту що з боків. Але неможливо точно визначити, де закінчуються ті стіни й починається той дах. От так і там. Цей дім схожий чи то на величезну картоплину, чи то на гігантську мушлю якогось молюска, чи то на колосальний гриб-дощовик, чи то щось таке". – "Це новітня авангардна архітектура, – зрозумів Леонід Очкарик. – У Великому Світі так сучасні тамтешні архітектори випендрюються, а тепер, бач, і до нас у королівство проникнула ця мода. Перша ластівка прогресивної будівельної новизни, так би мовити". – "Ага, і двері з вікнами ненормальні, – продовжив оповідач. – Двері не прямокутні, як у нас, а такі майже овальні, як, знаєте, в фантастичних фільмах у космічних кораблях. А віконця круглі й маленькі, з кулак, дві

штуки, чомусь над дверима. Я обійшов, оглянув – немає більше інших вікон і дверей. А ті єдині двері начебто не з деревини, а з якогось пластику, чи що. А стіни не дерев'яні й не цегельні, а схожі на якусь кераміку, от як боки порцелянового чайника".

"Якщо немає нормальних вікон, – зауважив Леонід Заканавний, – і, відповідно, будинок не освітлений усередині природнім світлом, то житель або жителі навіть у денний час освітлюють його або електрикою, або..." – "Я не бачив там електричних дротів, протягнених до будинку", – повідомив кучерявий. "Важко повірити, що настільки новаторський будинок освітлюється свічками, як у середньовіччі, або там гасовими лампами", – сказав Заканавний. "Дім може освітлюватися електрикою не від мережі, шановний Леоніде Очкарику, а від автономної мініелектростанції", – вимовив бандурист Стоян Цьохла. "Я не Очкарик, а Заканавний", – укотре поправив той, протираючи окуляри хусточкою. "А, так, знову помилився, вибачте. Я якось заходив на екскурсію до Гірчичної печери, це у вас там біля Жорикбурга, у Каменіані, так там дуже світло від безлічі різнобарвних лампочок, і коли я тамтешнього екскурсовода, дракона, між іншим, запитав про джерело електрики, він показав мені мініелектростанцію на підземному струмку. Вода крутить маленьку турбіну й виробляє струм. Отож і там, на Замийці може бути такий прилад, що подає незвичайному будинку струм по кабелю, прикритому ґрунтом. Тому там і не видно електродротів зі стовпами, можливо". – "Логічно", – погодився Заканавний.

Коротше кажучи, після трапези в шинку, лицарі Леоніди опитали всі Бездюки щодо викраденого яйця, але ні-

чого нового не дізнались. Оскільки прийшов вечір і проти ночі відправлятися далі без відпочинку було не з руки, то ми там заночували. А ранком, після сніданку лицарі окульбачили нас із Генріхом і рушили дорогою до річки Замийки, яка, як я вже раніше сказав, там, у верхів'ях, була шириною й глибиною як широкий струмок, а не ріка. Але перед тим, (як я знову таки сказав раніше) бандурист на моє прохання записав на папірці для мене текст своєї пісеньки про цементного гостя.

По виїзді із села Леонід Заканавний знову увімкнув магнітофона, що висів у нього на плечі завдяки належному текстильному паску, і знову зазвучала голінна російська попса, як саундтреки до переміщення».

(Оскільки Автор цих Терентопських хронік не знайомий особисто із тобою, безцінний читачу, і не знає масштабів твого педантизму, то, про всякий випадок, якщо ти є педантом і бажаєш знати всі деталі, викладає технічні характеристики даного магнітофона. Якщо ж ти не страждаєш на педантизм і на такі характеристики тобі плювати, то пропусти цей авторський коментар і продовжи читати інтерв'ю коня Гуго.

Отже, це був портативний касетний магнітофон 4 класу «Протон М-412», що випускався з 1988 року Харківським радіозаводом «Протон». Прилад на транзисторах і мікросхемах, призначений для запису або відтворення фонограм на магнітній стрічці А-4207-3Б або аналогічній в стандартних касетах МК-60. Кількість доріжок запису – 2. Швидкість протягання магнітної стрічки – 4,76 см/сек. Детонація ЛПМ – 0,4%. Діапазон ефективно записуваних і відтворених через ЛВ звукових частот – 63-10000 Гц, діапазон частот відтворених внутрішнім гучномовцем

1ГДШ-3 – від 150 до 7000 Гц. Живлення універсальне, від мережі 220 вольтів або від 4 елементів А343. Номінальна вихідна потужність 0,5 Вт. Потужність, споживана від мережі, 8 Вт. Габарити – 157 × 254 × 55 мм, вага – 2,4 кг. У комплекті блок живлення – УВИП-1. Цей яскраво-червоного кольору екземпляр граф Леонід Заканавний купив 19 вересня 1989 року за 125 советських карбованців у місті Харкові, в універмазі з тою же назвою «Харків».

– Якщо читач нормальна людина, а не якийсь схилений на советській побутовій техніці дивак, то цей твій, громадянине Авторе, коментар спричинить у ньому вигук «Ну який же Автор нудний!» – зітха Права півкуля авторського мозку.

– Тому-то я й порадив нормальному читачеві пропустити це занудство, – огризається Автор. – Але й ненормальний читач має право на існування, і його запити слід задовольняти, інакше він може звинуватити Автора, що, мовляв, він (Автор) дискримінує його (ненормального читача) за ознакою ненормальності. А Автор, то пак я, не жадає, щоб його будь-хто обвинувачував у дискримінації за будь-якою ознакою.

І щодо нудності текстів... Цікаві тексти корисні, оскільки захоплюють читача і спричинюють його задоволення; а задоволення – це позитивна емоція; а позитивні емоції дуже сприятливі для здоров'я: так стверджує медицина. А нудні тексти навіюють на читача позіхання та дрімоту, які провокують його поринути у сон; а сон, з погляду тієї ж медицини, теж є дуже благодійним для людського організму, оскільки має цілющий ефект. Отже, і нудні тексти для людини корисні. Тому не варто злитися на нудних літераторів, а можна їм подякувати за усунення

безсоння. Але Автор Терентопських хронік повинен отут чесно зізнатися, що до користі нудного читива додумався не сам, а почерпнув думку у земляка Василя Масловича, висловлену ним у коментарі до його комічно-лицарської поеми «Утаїда», надрукованої 1816-го року у журналі «Харьковский Демокрит», який заснував та видавав сам цей харків'янин.)

«Отже, ми їхали в бік річки Замийки. Тобто лицарі їхали, а ми з Генріхом їх везли. Осіння природа була красивою. Крони кленів були схожі на купи золотих кажанів із розчепіреними крильцями, і з тих куп, крутячись ніби дзита, злітало крилате ж насіння. Ялини нагадували смарагдові найжачені шибениці для панголіняток. Якщо ви відаєте, як виглядають звірі панголіни, схожі на ялинові шишки і кольором і лусочками, то визнаєте таке порівняння дуже вдалим. Низькі хмари мали вид збитого чорничного киселя, але в їхні прогалини життєрадісно визирало сяюче сонце. Луки розкину...

Кореспондент: *Вибачте, що перебиваю на півслові, шановний пане коню, але я прошу вас бути лаконічніше і говорити по суті, не відволікаючись на художні пейзажі. Це все ж інтерв'ю, а не поема або роман. Отже, ви доїхали до Замийки. Продовжуйте.*

Кінь Гуго: *Бену, ето кончиннас експрими, кум нулла арс, тобто, у перекладі з латини, гаразд, буду виражатися лаконічно, без художності.*

Кореспондент: *До речі, чому ви у своє мовлення регулярно пхаєте латину?*

Кінь Гуго: *Просто я в даний період вивчаю латинську мову, щоб читати в оригіналі Овідія, Вергілія, Апулея й інших давньоримських класиків, от з мене ця латина часом*

і пре. Не звертайте уваги. Одже я продовжую. Так, доїхали до струмкоподібної у цих місцях річки Замийки, то пак доїхали лицарі, а ми з Генріхом, зрозуміло, дійшли. І перед мостом збочили праворуч, а незабаром добралися бережском до галявини з незвичайним будинком. Таким бездоріжжям автомобілі дійсно не проїдуть, але ми, коні, можемо так переміщатися.

Так, дім виглядав, як описав кучерявий бездюкинець. Тобто був схожий чи то на гриб-дощовик, чи то на картоплину, чи то на мушлю молюска. Але тепер його майже овальні коричнюваті двері були не замкнені, а відкриті наопашку.

Леонід Заканавний вимкнув нарешті свого магнітофона, щоб той не заважав спілкуватися з пожилцями.

"Певно, цього разу хазяїн удома", – зробив висновок із розчахнутості дверей Леонід Очкарик.

Лицарі зійшли з коней, то пак з мене й Генріха, наблизилися до роззявленого входу і крикнули у нього: "Добридень! Можна ввійти?"

Відповіддю було мовчання. Ніхто не відгукнувся, не виїшов, і взагалі в будинку, схоже, не відбулося жодного руху. Леоніди повторили, але вже гучніше. Знову без відповіді. Лицарі прогорлали як могли голосно, але й цього, схоже, таємничий домовласник не почув.

"Або хазяїн кудись відійшов, не зачинивши дверей, або перебуває усередині, але глухий", – припустив Леонід Заканавний. – "Що будемо робити? – запитав Очкарик. – Увійходити в чужий дім без згоди хазяїна непристойно, так роблять тільки злодії й грабіжники. Але й не ввійти не можна, адже тоді ми не довідаємося того, що нас цікавить". – "Я вважаю, що ви маєте ввійти, це ваш ли-

царський обов'язок, — заговорив я. — Можє, хазяїн потрапив у біду й тому не може відповісти на ваш лемент. Раптом з ним сталася недуга, і він потребує лікаря, або, скажімо, він став жертвою грабіжників і лежить у будинку зв'язаний із кляпом у роті, або ще що... Якщо не ввійдете, то не допоможете, а це не по-лицарськи". — "Гуго цілковито має рацію, — сказав Очкарик Заканавному. — Треба зайти й перевірити. Якщо в домівці нікого немає, то вийдемо й чекатимемо повернення хазяїна. Не міг він піти надовго, раз двері відчинені".

За дверима був коридор, що вів углиб будинку. Його підлога, стіни й стеля кремового кольору плавно переходили одне в одне, так що в поперечнику він був майже круглий. Лампочок у ньому не було видно, поблизу він висвітлювався денним світлом з відкритих дверей, а далі йшов у темряву. Тому, перш ніж увійти, лицарі взяли зі своїх рюкзаків електричні ліхтарики.

Зробивши крок усередину, Леоніди виявили, що підлога пружинить під ногами; поторкавши стіни, з'ясували, що й вони такі ж пружні.

"Схоже, стіни, підлога й стеля обшиті гумою або якимсь пористим пластиком", — зробив я вголос висновок. — "От що значить — нові технології в домобудівництві. Мені б і на думку ніколи не спало оббивати все це гумою", — зауважив Очкарик.

Леоніди пішли коридором, віддаляючись від мене. Я помітив, що Заканавний забув зняти із плеча магнітофона, який у цьому випадку був непотрібний і лише заважав. Я хотів був крикнути йому, щоб він залишив цей прилад зовні, але зненацька входні двері захлопнулися. Оскільки

зачинити їх було нікому, я зрозумів, що спрацювала якась автоматика.

Таким чином, лицарі опинилися в замкненому будинку, а я з Генріхом зовні, і нам залишалось тільки чекати.

Коли на щось чекаєш, то час тягнеться нестерпно повільно й довго. От і мені здалося, що від входження Леонідів усередину до появи їх назовні минулися ледве чи не години, хоча насправді це були лічені хвилини.

Отже, я з нетерпінням чекав, однак спосіб їхньої появи виявився зовсім неочікуваним. Коли двері знову розчахнулися, Леоніди з них не вийшли, а буквально вилетіли, або, я б навіть сказав, вивергнулися з неабиякою швидкістю, начебто зсередини їх чимдуж виштовхнула якась сила. Причому в момент, коли вхід відчинився, залунала хвацька пісня, бо магнітофон на плечі Заканавного був включений і звучав на повну потужність. Гепнувшись на вкритий морозом ґрунт, лицарі продовжили мимовільний рух, сковзаючи, начебто по льоду. Оскільки, як я прудко збагнув, вони були змащені якимось слизом, що дуже зменшував силу тертя. Проковзнувши з уповільненням, Очкарик на спині, а Заканавний на животі, вони нарешті були загальмовані метрах у п'ятнадцятьох від, так би мовити, кратера виверження, то пак дверей. Двері ж, у свою чергу, захлопнулися тієї ж миті, як Леоніди з них вилетіли.

Я, природно, відразу запитав, що сталося. Але лицарі не звернули уваги на мою цікавість, а може, і не розчули, тому що магнітофон продовжував горланити. Підхопившись на ноги, вони заходилися спішно відстібати доспіхи. Зоставшись без металевих панцирів, на цьому не зупинилися й продовжили скидати решту одягу. Навіть коли залишилися в одній білизні, процес не зупинився: і її теж із себе

здерли, полишившись цілковито голими. При цьому щось висловлювали, корчачи гримаси, але що саме я не розчув, оскільки клятий магнітофон не вгамовувався. Потім побігли до Замийки й шубовснули у воду. Вузька в цих місцях річка була не настільки глибока, щоб у ній втопитися, але достатньої глибини, щоб обмитися, тим більше, сидючи або лежачи, як у ванні. Звичайно, я зміркував, що слизька рідина потрапила не тільки на поверхню обладунків, але й під них, просочила одяг і добралася до шкіри Леонідів; і це їм було настільки неприємно, що вибираючи між на-шкірним слизом і холодом осінньої ріки, вони віддали перевагу другому.

Швидко змивши із себе слиз, лицарі вибігли з водойми, щоб не простудитися, вихопили з рюкзаків рушники й стали працювати себе ними обробляти, щоб, як говориться, одним махом убити двох метафоричних зайців: і осушитися, видаливши вологу, і зігріти організми тертям. Розрум'янившись від цього, вони з рюкзаків же добули чисту суху білизну й інший одяг, і жваво в них облачилися. Роблячи всі ці вищезазначені дії, вони часто-густо з острахом позирали на дивний будинок, начебто очікуючи від нього якоїсь агресії.

Затим вони швидко зібрали трохи хмизу, випрали в річці знятий одяг, обмили панцири, розпалили багаття й розвісили довкола нього ці вологі шати на уткнутих в ґрунт гілках. І потім, виключивши нареши́ті магнітофона і його ретельно витерши від слизу, Леоніди повістили мені, що з ними зробилося в цім так званому будинку. Перекажу їхню розповідь коротко своїми словами.

Отже, вони пройшли коридор, висвітлюючи шлях ліхтариками без відриву від закликів до хазяїна, щоб той

показався, і вийшли в якусь кімнату майже сферичної форми. Світло ліхтариків не виявило в ній ані меблів, ані мешканців, взагалі нічого, крім гладких стін, що непомітно переходять у підлогу й стелю. З подивом оглядаючи приміщення, Леоніди раптом не знайшли коридору, котрим вони туди притупали. Вони водили променями навколо себе, але коридор начебто миттєво хтось замурував; немає його та й квит! От немовби його підлога й стеля раптом притупилися одне до одного, не залишивши зазору. І ніяких інших проходів із цієї дивної кімнати лицарі не побачили. Начебто опинилися в безвихідній пастці.

Зрозуміло, вони вибухнули не цілком цензурними висловленнями, мовляв, що отут коїться, і що це за чортівня. І раптом виявили, що кімната почала наповнюватися хтозна-яким рідким слизом, котрий невідомо звідки сочився. До того ж ставало усе важче дихати через відсутність повітря в достатній кількості. Слизувата рідина, просочившись у взуття й під штани, почала пекти і щипати шкіру ніг, із чого випливало, що в цій волозі присутня їдка кислота. Справи були кепські: бранцям загрожувала смерть або від задухи, або від роз'їдання кислотою. Тому вихопивши з піхов металеві мечі, вони заходилися рубати стіну в тому місці, де тільки-но був коридор. Але рубання не давало потрібного ефекту, так як би рубати не дуже щільне тісто або густий кисіль. Мечі грузнули в пругких стінах. Леоніди утямили, що їм звідти не вирватися, що вони приречені на загибель, і вклавши зброю назад у піхви, приготувалися з гідністю зустріти свій кінець. "Помирати — так з музикою!" — викликнув Леонід Заканавний і ввімкнув магнітофона натисканням на клавішу, а поворотом ручки виставив максимальну гучність. Оглушливо за-

шуміла російська попса. А лицарі, обійнявши по-мужськи один одного за плечі, прощалися, не стільки словами, скільки поглядами.

Раптом, не минуло й пари хвилин після початку роботи магнітофона, як кімната стала вібрувати. Підлога й стіни то тремтіли, то ходили хвилями. Від цього Леоніди ковзалися, втрачали рівновагу й плюхалися в слизьку їдку вологу, од чого весь їхній одяг нею просотався. Коливання приміщення ставали все розмашистішими, тому лицарів шпурляло із боку убік, як матросів на кораблі під час дванадцятибального шторму. Вони зронили ліхтарики, ті в рідині згасли, і зробилося цілковито темно, так що подальшого Леоніди вже не бачили, а лише відчували потужні поштовхи пружних стін. Потім усвідомили, що хвилі еластичної субстанції стрімко несуть їх в однім напрямі. Раптово їх засліпило світло, і поштовх пружинистої тверді викинув їх із п'ятми. І вони виявили себе лежачими на траві в п'ятнадцятьох метрах від цього так званого будинку. Підхопившись і скрикуючи: "Ой-ой-ой, щипає!", "Ай-яй-яй, пече!" і таке інше, заходилися скидати просочений кислотою одяг, щоб змити із себе їдку гиду...

Тим часом, поки Леоніди розповідали, а випрані речі сушилися, наповзав туман. Просякнувши собою галявину й навколишній ліс, він скоротив наше поле зору до метрів сорока, а за межами цієї дистанції все тонуло начебто в молочному киселі.

Трохи розмисливши, я сказав: "Отож, добродії лицарі, цей от об'єкт аж ніякий не будинок, а невідома жива істота, якась безвісна хижа тварина, монстр-людоджер. Скоріше всього – мутант із Окраїнних Земель. Те, що ми прийняли за його стіни й дах, – це, очевидно, панцир, наче-

бто мушля равлика або там устриці. Двері – зовсім не двері, а його рот. Он ті два маленькі круглі темні віконця над ротом – можливо, очі. Так званий коридор – не що інше як стравохід, а та нібито кімната – його шлунок. Їдка слизувата рідина – шлунковий сік". – "Ну, звичайно! – викликнув Леонід Очкарик. – Це все пояснює! Як же ми відразу не здогадалися!" – "Тому бездюкинцю, від якого ми почули про цей квазідім, пофортунило, що тоді його рот був закритий, – зауважив Леонід Заканавний. – Я маю на увазі рот цього монстра, а не бездюкинця. А то він поліз би знайомитися з неіснуючими новоселами, був би перетравлений шлунком, і вже нікому не міг би нічого повідомити"».

(Автор Терентопських хронік отут повинен зауважити, що розповідь коня Гуго трохи відрізняється від показань Леоніда Очкарика й Леоніда Заканавного. Як бачимо, Гуго каже, що саме він першим здогадався й сказав, що той об'єкт був не будинком, а живою істотою. А Леонід Очкарик в інтерв'ю газеті «Доля з маком» повідомив, що першим догадався й промовив про це саме він. Леонід же Заканавний в інтерв'ю газеті «Вухатоміхурський ромсомолец» згадав, що особисто він першим про це подумав і мовив. Ага, отак буває, безцінний читачу, що різні учасники тієї самої події пам'ятають її дещо по-різному. Бо пам'ять – штука досить суб'єктивна, індивідуальна.)

«"Однак, щось завадило монстру вас перетравити, – продовжив я. – З якоїсь невідомої причини його знудило й вирвало, що й урятувало вам життя". Очкарик сказав: "Добре ще, що в цього людожера немає зубів і він їжу не кусає й жує, як ми, а поглинає живцем і цілком, як земноводні й деякі рептилії. Якби він нас і виблював, але

пережованими, то нам би це аж ніяк не допомогло". – "Це й зрозуміло, – відповідав Заканавний. – Завдяки його зовнішності, люди самотійно заходять до нього у шлунок. А людина мертва та ще розжована до шлунка не дотуває. Але як же це чудовисько перемістилося сюди з Окраїнних Земель? Навіть якщо припустити, що під ним є якісь ноги або інші органи руху, за допомогою яких воно може ходити або плазувати, то як воно могло пересунутися сюди крізь ліс, якщо його панцир ширший за відстань між деревами? І протиснутися між ними воно не могло, і повалити їх не повалило, а все-таки якось проникнуло". – "Так, це загадка", – погодився я.

Потім ми стали радитися, як вчинити далі. Леонід Заканавний згадав, що відряджаючи лицарів у Велику Яєчну Експедицію, Його Величність Жорик Дев'ятий просив, мовляв, якщо доспіхоносцям спіткається незвичайна істота, якої ще немає в Королівському зоопарку, то за можливістю її впіймати і живою-здоровою доставити королю. Ця схожа на будинок тварина дійсно рідкісна, і нікого подібного ані в Королівськім, ні в будь-якому іншому зоопарку немає. Але, по-перше, як таке одоробло доставити в столицю? У країні й транспорту немає для перевезення таких великих вантажів. А по-друге, якщо воно харчується людьми, то як його утримувати в неволі? Не буде ж король насичувати його своїми співгромадянами. Його Величність, звичайно, любить усяких звіряток, але не до такого ж ступеня, щоб годувати їх народом. Отже, цей варіант відпадає.

Якщо ж просто залишити це чуперадло тут, то інші подорожжани теж помилково заходитимуть до нього у шлунок, і там гинутьимуть, тому що малоімовірно щоб

його нудило й рвало від їжі щоразу. Лицарям поталанило, але це напевно якесь виключення. Піддати майбутніх тутешніх подорожан такому ризику було б не лицарськи. І тоді я виметикував: "Треба подорожніх попередити, щоб вони не лізли до нього в рот. Тобто поруч із цим схожим на двері ротом написати на панцирі попередження. Подорожанин прочитає й піде геть, не піддавшись перетравленню". – "А чим написати? – запитав Очкарик. – У нас немає фарби". – "Можє, попелом з багаття?" – прикинув Заканавний. "Ні, його змиють дощі, – заперечив я. – Потрібна стійка незмивна олійна фарба. Комуś із вас доведеться з'їздити по неї назад до Бездюків. Це клопітно, але людські життя важливіше". – "Ну, давайте, я з'їжджу, – викликався Заканавний, – а ви отут вартуйте, щоб воно ніякого перехожого не зжерло". Пристебнув висохлі обладунки, осідлав Генріха й рушив назад уздовж берега Замийки, зникнувши у тумані.

За пару годин він повернувся й повідомив, що поінформував бездюкинців про схожого на будинок монстра-людоджєра, і одержав від одного з них безкоштовно бляшанку із зеленою фарбою. Щоправда, той бездюкинець витратив фарбу на фарбування паркану, але трохи в бляшанці залишилося, і цього цілком достатньо. Примітивний пензлик Очкарик змайстрував, намотавши на кінець палички шматочок ганчірки. Живописне полотно в стилі Ієроніма Босха таким пензликом не намалюєш, але для нанесення на стіну великих літер він цілком годився. Я порадив бути обережними, бо не виключено, що в цього квазідому можуть бути які-небудь щупальці або інші хапальні кінцівки. Тому поки один писатиме, нехай другий

стежить поряд із мечами в руках, і якщо раптом до них потягнуться ці щупальці – рубає нещадно.

Заканавний вдало написав на світло-сірій "стіні" (то пак, панцирі животини) попередження. Фарби, що залишалася в бляшанці, вистачило б не те що на короткий заклик, але, може, і на невелику повість і, тим більше, годяще оповідання. Ніяких щупальців істота не висунула. Скоріше всього, у неї їх не було. І дійсно: щупальці потрібні щоби хапати здобич; а якщо здобич сама добровільно заходить до тебе у шлунок, то щупальці як би й без потреби. Стій нерухомо з періодично роззявленим ротом, та перетравлюй шлунком подорожан, що у тебе зайшли – от і усе. Не треба ані ганятися, ані ловити.

Текст був такий: "Увага, подорожанине! Зупинися, не входь у ці двері, інакше загинеш! Бо це не будинок, а невідома хижа тварина, це не двері – це її рот. Іди звідси й зустрічним розповіси про це".

Впоравшись із цією справою, Леоніди впакували в рюкзаки висохлий одяг, загасили тліюче вугілля за допомогою сечових міхурів чоловічим способом, окульбачили нас із Генріхом і рушили в подальшу путь – до Бовинівки. Але не проїхали й п'ятдесяти метрів, як Очкарик сказав: "Ні!" і мене зупинив. "Чому – ні?" – здивувався Заканавний і теж застопорився. "Небезпеки ми не усунули, – продовжив мій наїзник. – Тому виїхати, не ліквідувавши остаточно ризику для подорожан, було б не по-лицарськи". – "Що ти маєш на увазі?" – запитав я. "А те, що написане попередження не всякий зможе прочитати. Припустимо, на галявині опиниться маленька дитина, яка читати поки ще не навчилася. Або перехожий зі слабким зором. Або нетверезий громадянин через сп'яніння не зверне на текст уваги. Або

хтось і прочитає, але вирішить, що цей напис – не більш ніж розіграш, чийсь жарт. Тому не можна їхати, не знешкодивши по-справжньому монстра-людоджера". – "Пропонуєш його знищити? – запитав Заканавний. – Але як? Ми його зсередини рубали, і це не допомогло. А зовні він взагалі покритий панциром, який напевно не візьмуть ані наші мечі, ані наші списи".

І тоді я сказав: "Жодна жива істота, що навіть має найтовстіший панцир, не може вижити у вогні. Від сильного жару гине все живе. Тому якщо цей псевдодім обкласти хмизом і влаштувати велике вогнище, то воно подохне, спечеться у своєму панцирі". – "А чому ти думаєш, що воно не втече, як тільки його почне припикати? А може, і до того, зачувши небезпеку?" – засумнівався Очкарик. – "Я можу помилятися, – казав я, – але мені здається, що в нього немає ніг або інших органів руху. От дивіться: коралові поліпи все життя мешкають на одному місці, у них немає необхідності переповзати з місця на місце, оскільки їжа сама постійно потрапляє їм у рот, не треба її шукати й за нею ганятися. Те ж саме – актинії, або, скажімо, молюски-мідії. Сиди нерухомо й жери всіляку дрібноту, відфільтровуючи її з води. Тобто, у кого немає необхідності переміщатися, той і не має такої можливості. До цієї істоти їжа у вигляді людей теж сама заходить у шлунок, приймаючи його за будинок, отже, і йому не треба переміщатися, із чого виникає версія, що в нього немає органів переміщення". – "Але як же воно сюди добралось з Окраїнних Земель?" – заперечив Заканавний. "Можливо, приблизно так само, як згадані поліпи, актинії й мідії добираються до місця постійного проживання. Їх океанічні течії переносять у вигляді

дрібних зародків, поки вони не закріпляться на якому-небудь камені, де виростуть і проведуть усе життя, – продовжив філософствувати я. – Може, і цю громадину сюди у вигляді манесенького зародка занесло з Окраїнних Земель вітром, як спори грибів або насіння рослин. А отут воно закріпилося й виросло". – "Але лисий бездюкинець сказав, що він був отут менш місяця тому, і цього об'єкта осьдечки не було, – згадав Очкарик. – Хіба ж могло воно настільки швидко вирости до такого великого розміру? Жодна тварина або рослина на таке не здатна". – "Звичайне не здатне, – погодився я. – Але це ж не звичайне, а зароджене в Окраїнних Землях, де підвищена активність магічних полів. А предмети й організми під впливом магії можуть набувати якостей, не типових для звичайних предметів і організмів". – "Логічно, – оцінив мої просторікування Заканавний. – Будемо діяти, виходячи із цієї гіпотези, а там подивимося, що вийде".

І лицарі, незважаючи на туман, що обмежував поле зору, почали в лісі збирати дрова для великого багаття. За дві з половиною години набрали достатню купу відносно сухого хмизняку і обклали ним квазібудинок. Звичайно, вогнище може стати причиною лісової пожежі, особливо в погоду спекотну і суху. Але, по-перше, завдяки туману і тим що пройшли напередодні дощам, ліс був занадто сирым для швидкого поширення вогню; по-друге, не було вітру, який міг би розносити іскри; а по-третє, для профілактики лиха, Леоніди посилили вологість навколо приготованого багаття, щедро поливши галявину водою з Замийки, зачерпуючи її казанком. Потім підпалили деревину з усіх боків і, переконавшись, що почало розжигуватися, поквапилися відійти. Хтозна: а раптом це

громадище все ж може рухатися, і якщо стояти неподалік, то своїм рухом воно тебе розчавить. Тому ми, тобто лицарі й коні відійшли подалі в ліс, вважаючи, що якщо воно і рушить, то не зможе протиснутися між деревами, і таким чином ми будемо в безпеці. Звичайно, хотілося б спостерігати за тим, що відбувається, а відстань, щільно побілена туманом, не давала такої можливості. Але якщо вибирати між безпекою та цікавістю, то переважніше перше.

Раптом, за хвилин так сім, з боку галявини спалахнуло світло і почувся великий шум, начебто там щось вибухнуло. Почекавши якийсь час і впевнившись, що більш нічого не відбувається, ми посунули у той бік, але з осторогою, готові в будь-яку мить дременути, якщо з'явиться загроза. Вийшовши на галявину, побачили розкидані усюди палаючі дровиняки. Перемістившись убік монстра, ми виявили його відсутність. Обійшли всю галявину – його немає як немає! Зник!

"І що б це значило?" – замислився вголос Леонід Заканавний. "Судячи зі спалаху світла, гуркоту і зникнення об'єкта, напрошується висновок, що він вибухнув, як бомба", – припустив я. "Після вибуху бомби залишаються її осколки, а ми ніяких осколків псевдобудинку не бачимо", – засумнівався Леонід Очкарик. "Ну, вибух міг бути таким сильним, що осколки розкидало далеко, за межі галявини", – сказав Заканавний. "А чому воно вибухнуло?" – запитав Очкарик. "Можє, в його, так би мовити, будові були присутні вибухонебезпечні речовини, які від вогню рвонули. Хтозна, з яких незвичайних складових можуть бути мутанти, що виникли під впливом магії Окраїнних Земель", – відповів я.

Насамперед, переконавшись, що небезпека усунена, лицарі кинулися гасити розкидані вибухом рештки багаття. Де вогонь був менше – просто затоптували чобітьми, де вогнище було більшим – заливали водою з Замийки, знову-таки черпаючи казанком. Потім, ретельно оглянувши не тільки галявину, а й її околиці, і переконавшись, що вогню не залишилося, ми знову рушили до місця, де тільки-но знаходився мутант, щоб дослідити уважніше. Треба сказати, що ще тільки повернувшись на галявину, ми відчули якийсь сморід. Наближення до місця нещодавнього перебування монстра переконало, що саме це місце і є епіцентром смердоти. Там була купа зловонного багна, чий вигляд і запах не залишав жодного сумніву щодо її походження.

"Це його екскременти, або по-простонародному висловлюючись, какашки", – констатував Заканавний. "Отже, перш ніж вибухнути, він ще, вибачте на слові, всрався", – дещо грубувато промовив Очкарик. "А це що таке?" – зацікавився Заканавний, вдивляючись у лайно. "Де?" – спитав я. "А от, – граф узяв палку та потицяв у купу, – начебто щось металеве. Він що, і металеві речі жер?" Заканавний виколупав палкою із екскрементів ту залізку, але було неясно, що воно таке, бо ж річ була замащена брудом. Піднявши таємничий предмет за допомогою двох дрючків, відніс до Замийки, аби струмені води змили забруднення. Очищена річ виявилася елементом лицарських обладунків, а саме наплічником. "Схоже, ця тварюка зжерла якогось лицаря, – припустив я. – Чоловіка перетравила, а металевий доспіх залишився не перетравленим і вийшов із екскрементами".

Через сморід неприємно було там перебувати, але цікавість заважала нам піти. Леоніди з ентузіазмом археологів заходилися колупати дрючками зловонну купу, видобуваючи з неї один по одному частини лицарських обладунків, обмиваючи їх у річці та складаючи на траві. Коли після одного шолома, вони виявили там і другий, стало зрозуміло, що мутант потрапезував щонайменше двома доспіхоносцями. Коротше кажучи, перелопативши ті какашки людожера, Леоніди добули з отієї, м'яко кажучи, копанки такий "скарб": два комплекти лицарських обладунків, два мечі в піхвах, два бойові щити, два електричні ліхтарики (не ті, що самі Леоніди загубили у шлунку чудовиська, а інші), і, нарешті, один японський портативний касетний магнітофон на батарейках моделі "Sony TC-D6C", чорного кольору».

(— Побоююся, громадянине Авторе, що ти зараз ізнову вдасися до педантичного занудства, почавши просторікувати про технічні характеристики й цього магнітофона, — насторожено вимовляє Права півкуля авторського мозку.

— А от візьму — і не вдамся, — заперечує Автор. — Хоча б тому, що на відміну від магнітофона Леоніда Заканавного, цей був виготовлений не в Харкові, а, що називається, за тридев'ять земель у тридесятому царстві, тому немає необхідності докладно повідомляти про настільки далеку від Харкова річ у так званому поблизухарківському епосі. Втім, я певен, що терентопець, якому цей японський предмет належав, купив його все-таки в Харкові, а не в Японії.)

«Цей магнітофон і лицарські щити, на одному з яких був зображений білий кріт у червоному полі, а на іншому чорне коріння в полі жовтому, не залишали сумнівів, що

перетравлені людоджерським шлунком громадяни були не ким іншим, як лицарем Корнієм і Лицарем Корінь, з якими в цьому регіоні зустрівся бандурист Стоян Цьохла.

Я звернув увагу Леонідів на кнопку магнітофона, яка свідчила, що апарат був включений і працював аж до моменту, коли від шлункової кислоти він покоровився, заклинився й зчинився непрацездатним; а також на ручку гучності, виставлену за максимумом. "Це означає, що й вони пішли на принцип – погибати, так з музикою", – сказав я. "І загинули, – зітхнув скорботно Леонід Очкарик, – і оброблені шлунком та кишечником мутанта зробилися купою екскрементів". – "Цікаво, під яку саме музику відбулася їхня загибель, – заінтересувався Заканавний і натиснув на кнопку відкривання касетоприймача, але вона не спрацювала. Схоже, серйозно кислота покоровила прилад. Довелося розкрити за допомогою меча. На паперовій етикетці витягнутої касети кульковою ручкою було написано: Генрі Перселл, опера "Король Артур, або Британський герой".

"Отже, ситуація Лицаря Корінь і лицаря Корнія відрізнялася від вашої лише тим, що в них звучала англійська класична музика, а у вас – російська попса, – уголос міркував я. – Із цього випливає логічний висновок, що саме від попси мутанта збудило й вирвало". – "Бач, який сноб! – обурився Очкарик. – Попса йому не до смаку! Класику йому, бач, подавай! Теж мені, інтелігент вишукався!" – "Отож, російська попса – явище дуже корисне! – зробив висновок Заканавний. – Своєю здатністю викликати в деяких особистостей нудоту аж до блювоти, вона навіть урятувала нам життя! Тому – хай живе рятівна нудотна попса!" – "А я ще хотів крикнути, аби ви залишили

магнітофона назовні, щоб він вам у будинку не заважав, — згадав я. — Слава Богові, що не встигнув!"

Потім Леоніди погребли лицаря Корнія і Лицаря Корінь, тобто те, що від них залишилося. Негоже було залишати їх тут ось так, у вигляді купи какашок, не похованими по-людськи. Для цього живі лицарі викопали туристичними лопатками могилу і зішкребли в неї смердючу масу; закопали і зробили могильний горбик, а в якості тимчасового надгробка вкопали вертикально дерев'яну колоду, на якій тією ж зеленою фарбою з Бездюків за допомогою того ж саморобного пензлика Заканавний написав: "Тут поховані Лицар Корінь і лицар Корній, які загинули, будучи з'їдені чудовиськом". А їхні обладунки, зброю, ліхтарики і магнітофон ми забрали з собою, склавши в лантук, бо ці речі загиблих могли становити цінність для їхніх рідних і близьких, як матеріальна пам'ять.

Перейшовши й переїхавши міст через Замийку та збочивши ліворуч, ми десь за годину досягли села Бовинівки. Там не тільки опитали мешканців щодо викраденого драконячого яйця та намальованого шахрая (і там опитування не відкрило нічого нового), а й повідали про будинкоподібного монстра та загиблих лицарів. Бовинівці подякували нам за знешкодження небезпеки і пообіцяли піклуватися за могилою. Там же виявилися два коні Лицаря Корінь й лицаря Корнія. Залишившись без господарів, вони блукали округою, поки не були знайдені кимось із бовинівців. Тож мешканці села опікувалися ними, чекаючи, поки знайдуться їхні власники. Отже, тепер вже скачунам тих лицарів не носити. Леоніди вирішили залишити у Бовинівці й речі загиблих, поки їх не заберуть разом із кіньми рідні

небіжчиків. Ще за декотрий час ми потрапили у селище Кажанівку, де був телеграф, і Леоніди відправили королю велику телеграму, де повідали про нашу подорож і по-прохали розшукати родичів з'їдених. От власне і все, що я міг повідати про нашу зустріч із монстром-людоджером.

Кореспондент: Дуже дякую, пане коню, за це цікаве і докладне інтерв'ю! Впевнений, читачі прочитають його з великим інтересом.

Кінь Гуго: Ін фіне, адде ет тамен волюерент бі, тобто, з латини, в кінці я іще б хотів додати. Щоб, як кажуть, поставити всі крапки над "і".

Кореспондент: Будь ласка.

Кінь Гуго: Його Величність дійсно незабаром розшукав близьких Лицаря Корінь й лицаря Корнія, й разом з ними приїхав віддати шану похованим витязям. Рідні дійсно забрали їхніх коней та речі. А за місяць на могилі був встановлений металевий пам'ятник, що відображає цих двох доспіхоносців, виготовлений скульптором за їхніми фотографіями. Але споруджений він був не на кошти рідних, а за рахунок королівської казни. Його Величність сам напросився, а рідні не заперечували. Для короля це було справою честі. Цікаво, що на прохання рідних, скульптор "одягнув" фігури в їхні справжні обладунки, які вони носили при житті і в яких загинули. Тож йому довелося виготовити лише їхні металеві обличчя, бо зображені вони, зрозуміло, з піднятими забралами шоломів. От тепер я повністю закінчив оповідку.

Кореспондент: Ще раз дуже дякую!

Кінь Гуго: Радий був поспілкуватися з вами, Прокле Вахтанговичу. До побачення.

Кореспондент: До побачення».

Ось таке, безцінний читачу, інтерв'ю коня Гуго (Сивки Вітровича Овсова) кореспондентові Проклу Вахтанговичу Козакошвілі було надруковано в березневому номері за 1996 рік жорикбурзького журналу «Мандрівник-надомник».

На цьому історію про мутанта-попсофоба можна було б і закінчити, але Автор вирішив ознайомити читача зі ще двома публікаціями в терентопській пресі, що стосуються цієї теми. Але вже не цитуючи, а переказавши коротко своїми словами. Одна з них – це лист чарівника Акмуса, надрукований в журналі про чарівництво «РВЧГ Магія», а друга – стаття біологині Ірини Микитівни Віник, опублікована в журналі про тварин «Бестії».

– Ірини Микитівни Віник? – перепитує Права півкуля авторського мозку. – Пам'ятається, десь раніше в цьому так званому Терентопському епосі таке ім'я фігурувало, але не пам ...

– А я пам'ятаю, – перебиває півкуля Ліва, схильна до точності і порядку. – Вона згадувалася в тридцять четвертій частині, чи то пак тридцять четвертому щосі під заголовком «Онука зародка». Ця Ірина Віник – дочка чарівника Микити Альбертовича Манюні, того самого, що винайшов еліксир молодості, дружина геолога Геннадія Віника і мати Наталки Віник, тієї старшокласниці, що врятувала життя дідуся-чарівника немислимим способом.

– Тепер і я згадав, – каже півкуля Права. – Там було сказано, що ця Ірина Віник була вченим-біологом і багато

часу проводила в експедиціях. Причому спеціалізувалася саме на фауні Окраїнних Земель.

Цілком вірно, погоджується Автор.

Отже, спочатку про лист Акмуса.

Цей лист до редакції, або, якщо завгодно, нарис, він озаглавив «НЛО». У ньому чарівник описує випадок, що мав із ним місце 30 жовтня 1995 року.

Близько полудня він, мовляв, пролітав на своєму літакові (так-так, звичайно, однокрилому, рожевому в червоний горошок) за потребою, що не має стосунку до суті даної історії, над північно-східною частиною королівства. Зверху простір був затягнутий небесним туманом, який називається хмарою, а знизу – наземною хмарою, що називається туманом. Між цими схожими на вату шарами був прошарок чистого прозорого повітря (як між коржами торта бувають прошарки крему або варення), дуже придатного для польоту.

(Автор Терентопських хронік додасть тут деталь, про яку авіатор не згадав у своєму тексті. Вона не має принципового значення, але Автором тут опанував педантизм, можливо, зайвий. Так от, не чекаючи нічого екстраординарного, Акмус вів літак спокійно, співаючи пісню з советської кінокомедії про військових льотчиків. Пісню він почув колись у Харкові, але чи не розчув як слід, чи підзабув, тому пісня виходила з його вуст із дефектами. У момент, описаний нижче, він замість

Потому, потому, что мы пилоты,
Небо наш, небо наш родимый дом.
Первым делом, первым делом самолёты,
Ну а девушки, а девушки потом.

співав:

Потонул. Потонувшему пілоту
Не вода ж, не вода ж родит бидон.
Переделай, переделай сам койота,
Ну а дедушке, а дедушке понтон.

Він не був упевнений у правильності свого виконання, але, через брак під рукою першоджерела, співав як міг.)

Зненацька з нижньої «вати» вертикально вгору, начебто ракета, вилетів непізнаний літаючий об'єкт (скорочено — НЛО). Він був завбільшки з двоповерховий будинок, світло-сірого, майже білого кольору, що формою нагадував чи то гриб-дощовик, чи то мушлю якогось молюска, чи то картоплину. Злітав він з уповільненням. На висоті декількох сотень метрів над землею його швидкість досягла нуля кілометрів за годину, він на мить нерухомо завис на місці, а потім став падати вертикально ж униз, цього разу, зрозуміло, із прискоренням. Але падіння відразу припинилося, оскільки його світло-сіра оболонка з боків трохи розсунулася, так що утворилися дві горизонтальні щілини; і із цих щілин висунулися дві площини, на зразок крил. І, спираючись цими крильми на повітря, об'єкт перейшов з вертикального падіння в майже горизонтальний рух. Ніяких двигунів у нього Акмус не помітив, тому зрозумів, що ця штука просто ширяє в потоках атмосфери, як дельтаплан, планер або, скажімо, парашутист.

Заінтригований пілот став кружляти навколо таємничого об'єкта, намагаючись розглянути ближче. У передній його частині він побачив коричнювату пластину, схожу на двері майже овальної форми, а над нею — дві круглі темні плями, на кшталт віконечь завбільшки з кулак. НЛО, що

його несло повітря, рухалося в південно-західному напрямку, втім, поступово знижуючись. На відстані приблизно дванадцяти кілометрів від місця, де він вилетів з туману, об'єкт знову опустився в туман (який розпростерся в той день досить широко). Якби над землею була хороша видимість, то Акмус, вибравши, мовляв, придатний для посадки майданчик, опустився б на ґрунт, щоб розглянути приземлений об'єкт ближче. Але в тумані приземлення наосліп означало майже напевно катастрофу. Тому в чарівника не залишалося, мовляв, іншого виходу, як продовжувати політ, втративши цей загадковий предмет.

Акмус припустив, що це може бути апарат, придуманий і виготовлений якимось місцевим винахідником. Закінчується цей лист закликом до тих, хто про це щонебудь знає, повідомити, бо, мовляв, його, Акмуса, гризе цікавість.

Хоча таке припущення Акмуса не пов'язане з магією, все-таки редакція журналу «РВЧГ Магія», що те видання спеціалізується винятково на чарівництві, вирішила його лист опублікувати, оскільки, по-перше, сам Акмус із магією тісно пов'язаний, а по-друге, згаданий політ однокрилого літака здійснювався саме завдяки чарівному заклинанню.

А біологиня Ірина Микитівна Віник у своїй статті для журналу «Бестії», яку вона озаглавила «Думки щодо таємничого мутанта», аналізує опубліковані показання очевидців (у тому числі лицарів Леоніда Очкарика й Леоніда Заканавного, коня Гуго й чарівника Акмуса) і висловлює свої, засновані на цих показаннях, здогади, припущення й гіпотези.

На її думку, ця істота, мовляв, дійсно є мутантом з Окраїнних Земель. Якимось величезним хижим молюском. Цей молюск, либонь, має здатність пересуватися за допомогою реактивного руху, що властиво й деяким звичайним молюскам — і головоногим (восьминогам, каракатицям, кальмарам, наutilusам та іншим) і деяким двостулковим. Але якщо звичайні рухаються, випускаючи із себе струмінь води, то цей уміє підкидати себе високо в повітря, «вистрілюючи» зсередини струмінь газу під великим тиском і з великою швидкістю. Той факт, що в такий момент при зіткненні з вогнем газ спалахнув (що на той спалах звернули увагу лицарі Леоніди з конем Гуго), указує, що це був струмінь не просто повітря, а саме біологічного газу, який утворюється в шлунках і кишечниках живих істот, тому що такий газ горючий і запалюється від вогню. Тобто, можна сказати, що мутант час від часу злітає через те, що дуже могутньо пукає. Деякі вульгарні жартівники при пуканню підносять до свого задку запалений сірник або запальничку, внаслідок чого виривається струмінь полум'я, шокуючи такого що не бачив раніше цього глядача, на радість такого вульгарного приколиста.

Однак, продовжує жінка-біолог, здається неймовірним, щоб така велика, а отже, і важка істота могла злітати за допомогою пукання, нехай і потужного. Між тим, чарівник Акмус бачив зліт власними очима, і немає ані найменших підстав йому не довіряти. Та й лицарі Леоніди з конем Гуго побачили б його зліт, якби не туман, який увів їх в оману, що, буцім, мутант вибухнув, розлетівшись на осколки. Почутий ними шум був не звуком вибуху, а звуком пукання. Така неймовірна здатність істоти наводить на припущення, що вона у дійсності набагато легше, чим ви-

дається. Можливо, усередині неї є якась порожнина, на зразок плавального міхура в риб або камери у мушлі наутилусів, і організм заповнює цю порожнину воднем, відфільтровуючи його з повітря. Повітря, як багато хто знає, це, так би мовити, коктейль із декількох газів, одним з яких є водень. Водень легше, чим у цілому повітря, тому наповнений ним балон злітає нагору. І хоча цей внутрішній легкий, так би мовити, аеростат, і не може сам по собі підняти істоту в повітря, але зате робить її досить легкою для підкидання за допомогою реактивного пукання, так би мовити.

Що ж стосується його польоту, або точніше сказати, ширяння за допомогою крил, то, мовляв, такий спосіб пересування теж не є абсолютно унікальним для молюсків, продовжує Ірина Микитівна. Наприклад, кілька видів так званих летючих кальмарів здатні, вистрибуючи з води, ширяти над нею за рахунок виростів на кшталт крилець. Звичайно, таке ширяння триває всього секунди й не може вважатися повноцінним польотом, але, проте, маючи це на увазі, можна сказати, що мутант «продовжив і вдосконалив» цю «традицію» співбратів за біологічним типом. Але крила, які він висуває в повітрі, на землі ховаються під панцир; і щілини, з яких вони висуваються, щільно закриваються (інакше лицарі Леоніди, кінь Гуго й кучерявий бездюкинець щілини б помітили).

Потім Ірина Віник пояснює, що й спосіб харчування мутанта, тобто коли їжа сама за власною волею переміщається в травну систему хижака, теж явище відносно звичайне для біології. От, наприклад, грифонова або, як її ще називають, алігаторова черепаха, що водиться в прісних водоймах Америки, не ганяється за смачними риб-

ками, а нерухомо сидить на дні, роззявивши рота, схожа на корч або камінь, і рибки самі їй до рота запливають, приймаючи його за печерку, так що їй залишається їх лише перетравити.

Далі біологиня згадує гіпотезу сучасного терентопського філософа Парменіда Ссавця, згідно з якою Окраїнні Землі можуть бути якоюсь інтелектуальною творчою субстанцією на кшталт океану планети Соляріс у фантастичній повісті Станіслава Лема. За цією гіпотезою, дракони, грифони і єдинороги королівства були виведені саме Окраїнними Землями шляхом мутацій цілком усвідомлено: щоб створеній на підґрунті європейських лицарських романів державі відповідала й чарівна фауна, типова для таких романів. Якщо спиратися на цю гіпотезу, продовжує жінка-біолог, то можна пофантазувати, що й даний мутант з'явився не випадково. Хто він такий? – запитує Ірина Віник і сама ж відповідає: – молюск із мушлею й крильми. А хто зображений на гербі Терентопії? Так званий Крилатий Равлик. Тобто, теж молюск із мушлею й крильми. Напрошується думка, що мутант є спробою створити реального крилатого равлика, здатного літати. Спроба поки невдала, тому що мутант і зовнішністю не схожий на гербову істоту, і розміром занадто великий, та ще й хижак-людоджер, чого король Мирополк Романтик, звичайно ж, не мав на увазі, придумуючи тваринку для герба своєї країни. Але, як знати, може, продовжуючи експерименти з мутаціями, Окраїнні Землі коли-небудь дійсно виведуть реальних літаючих равликів на зразок того, що на гербі, маленьких і безпечних; аби герб відповідав реальності.

Наприкінці Ірина Віник повідомляє, що в березні 1996 року група туристів виявила цей псевдодім, але від нього так смерділо падлом, що було ясно: мутант здох і його плоть розкладається. Можливо, він помер від голоду, оскільки подорожани, надібуючись на нього, читали попередження лицарів Леонідів, і не совалися до його шлунка, а утікали. Деякі тварини можуть довго обходитися без їжі: тижні, місяці й навіть роки; але немає такого, хто б міг взагалі ніколи не харчуватися. А може, монстр народився й жив у такому місці Окраїнних Земель, де був теплий клімат, а до суворих морозів півночі Терентопії не був пристосований, і не зміг пережити зиму, замерзнув на смерть. А може, його вбили хвороботворні мікроби, до яких у нього не було імунітету (як це трапилося з марсіанами у фантастичному романі Герберта Уеллса «Війна світів»).

Закінчує Ірина Микитівна Віник свою статтю «Думки щодо таємничого мутанта» зауваженням, що, як ученому, їй прикра смерть недослідженої тварини, але як просто людина, вона рада, що хижа тварюка більше не становить небезпеки для співгромадян.

Отут Автор Терентопських хронік нарешті завершує це досить велике за обсягом щось. Але, щоб поставити всі крапки на «ю», додає, що...

— Які-такі крапки над «ю»? — чіпляється схильна до точності й порядку Ліва півкуля авторського мозку. — Над буквою «ю» не ставлять ніяких крапок! Крапки є тільки над літерами «і» та «ї»!

— Не ставлять? — замислюється Автор. — А й дійсно — не ставлять. Ну що ж, не ставлять, той не треба. Тож, нічого додавати не буду.

Кінець
першої книги Терентопського, так би мовити, епосу.

Зміст першої книги «Яйцепосу»

<i>ПЕРЕДМОВА</i> вишуканого пройдисвіта	5
<i>ЗМІСТ № 1</i>	23
<i>ЗМІСТ № 2</i>	26
ЯЙЦЕПОС, АБО ЗАБАВНІ ХРОНІКИ ПІДПІЛЬНОГО КОРОЛІВСТВА ПОБЛИЗУ ХАРКОВА	29
КНИГА ПЕРША СТРАХОВИСЬКА ТА ІНШІ ГРОМАДЯНИ	32
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ШОСТЕ <i>Що начудив Хома Лукич</i>	33
ЩОСЬ СІМНАДЦЯТЕ <i>Корчма «Під Рятівною Мухою»</i>	84
ЩОСЬ ДРУГЕ <i>Замах на подвиг</i>	117
ЩОСЬ СОРОК ТРЕТЄ <i>Народний людожер</i>	140
ЩОСЬ ПЕРШЕ <i>Введення в, так би мовити, терентопо- знавство</i>	181
ЩОСЬ ЧОТИРНАДЦЯТЕ <i>Викрадення в Абрикосовій</i>	204
ЩОСЬ П'ЯТНАДЦЯТЕ <i>Виробник-винахідник драконів</i>	216
ЩОСЬ ЧОТИРНАДЦЯТЕ <i>Викрадення в Абрикосовій (продовження)</i>	240
ЩОСЬ ШІСТНАДЦЯТЕ <i>Підпільна країна</i>	252
ЩОСЬ ЧОТИРНАДЦЯТЕ <i>Викрадення в Абрикосовій (закінче- ння)</i>	279
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТЕ <i>Перетворення табуретки</i>	293
ЩОСЬ ДЕВ'ЯТЕ <i>Стайня Опер та Балету</i>	356
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ПЕРШЕ <i>Функціонування слідчого</i>	375
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ П'ЯТЕ <i>Єдиногогарський колгосп</i>	438
ЩОСЬ ВІСІМНАДЦЯТЕ <i>Голос посуду</i>	487
ЩОСЬ ТРЕТЄ <i>Доспіхи з паровим опаленням</i>	527
ЩОСЬ ДЕСЯТЕ <i>Хвилюючі звуки</i>	541
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ДРУГЕ <i>Державні Двері</i>	583
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ПЕРШЕ <i>Користь нудотної попси</i>	626
Зміст першої книги «Яйцепоса»	696

Дюк Брунька

ЯЙЦЕПОС

Авжежвидав

Харків
2025

Брунька Дюк

Яйцепос. Книга друга. Чудотворці та інші суб'єкти. – Х.: Авжеживидав, 2025.

, , книга «Чудотворці та інші суб'єкти», котра є другим томом тр томного так званого Терентопського «епосу» (або Терентопських хронік) із загальною назвою «Яйцепос», одного з найтаємничіших, найзагадковіших, найсекретніших сучасних письменників – Дюка Бруньки. У британців є епос про короля Артура й лицарів Круглого Столу; у германців – про королевича Зигфріда й нібелунгів; у ірландців – про героя Кухуліна й уладських витязів; у французів – про графа Роланда й лицарів Карла Великого, і таке інше й тому подібне. Багато країн і народів мають свої власні героїчні та чарівні епоси. А харків'яни свого власного харківського епосу не мають. От на ґрунті «квасного харківського патріотизму» таємничий Дюк Брунька і спробував ушкварити, аби Харків у цьому аспекті не пас задніх, якщо не чисто харківський, то хоча б поблизухарківський сучасний «чарівно-лицарський епос». Ця (у позитивному сенсі слів) химерна, бешкетна, курйозна, божевільна писацька витівка адресована людям хорошим (добрим, щиросердним, веселим, справедливим, порядним...), віком від середнього шкільного (13 +) до пенсійного включно, читачам із добрим почуттям гумору, що цінують мистецьку оригінальність та дотепність; зокрема таким, що люблять Харків, та бажають дізнатися про нього більше. (А от людям поганим – підлим, брехливим, злим, підступним, жорстоким, несправедливим... – читати цю книгу суворо забороняється, а якщо вони порушать заборону і намагатимуться читати, то на них впаде прокляття автора). Цей твір є зухвалою сумішшю із пародійного лицарського роману, іронічного міліцейського детективу, сучасної веселої чарівної казки, кумедного авторського екзистенціалізму та забавного довідника з харковознавства. Втім, ці писання здатні читачів не лише повеселити і забавити, але й дещо розширити їхні ерудицію та світогляд, а можливо, і спонукати замислитися про речі важливі і корисні.

ЯЙЩЕПОС, або Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова

Нібито химерна, бешкетна й курйозна спроба ушкварити чарівно-лицарський, так би мовити, епос. З детективною, м'яко висловлюючись, фабулою. Для благодушного й поблажливого читача, обдарованого почуттям гумору. Читача, не спотвореного надмірною солідністю та снобізмом.

У трьох книгах

Книга друга

ЧУДОТВОРЦІ ТА ІНШІ СУБ'ЄКТИ

Але якщо витривалий читач прогризся крізь перші розділи, то він прогризеться і далі, бо з читачем відбувається те ж, що з деяким глядачем у комедії. Він злиться на паскудну п'єсу, позіхає, лізе зі шкіри геть від нетерпіння і все ж не рухається з місця, бо він заплатив за вхід і йому хочеться відсидіти за це свої три години.

Карл Лебрехт Іммерман.

ЩОСЬ ДЕВ'ЯТНАДЦЯТЕ

Приватне життя пивного келиха

— Душа є, — сказав хтось. — Без душі як же ти проживеш?

Павло Загребельний, «Левине серце».

Дійсно, цей предмет мав усі властивості, необхідні, аби запалити уяву будь-якої чутливої дівчини.

Карл Лебрехт Иммерман, «Мюнггаузен».

2 січня 1986 – 20 серпня 1992 року.

Колишній злочинець і повішенець, а нині шановний академік Яким Брюходохов, який у бесіді 16 грудня 1985 року пообіцяв Акмусові й Гільденштерну навідатися «Під Рятівну Муху», був такий завантажений викладанням і написанням наукових праць, що зумів викроїти час для відвідування корчми тільки наступного року.

Увечері 2 січня, порипуючи свіжим снігом, він підійшов до двоповерхового будинку на вулиці Франсуа Рабле, відчинив двері під комахоподібним барельєфом і увійшов у зал, ароматизований хвойним духом (що той дух линув від розфуфреного дерева, котре мигтіло в куті електричними гірляндами) і апетитними запахами їжі. Першим його запримітив якийсь хмільний дядько, який липнув до всіх з розмовами і якого Іцхак-корчмар норотив відправити додому. Корчмареві вже вдалося силою відірвати пустодзвона від стола під ялинкою й доволокти до дверей, під оплески стомлених просторікуваннями базіки гостей.

— А, академік Брю... гик... хо... гик... худов! — проревів, гикаючи, нетверезим ротом розпаленілий алкоголем громадянин, кидаючись на поліглота з розпростертими кінцівками, начебто бажаючи задушити в любовних обіймах, але його порив пригальмував Гільденштерн, що тримав дядька за шкірку. — Скажи мені... гик... як полі... гик... глот полі... гик... графістові, чому фран... гик... цузи гундосять, начебто в них на носах... гик... прищіпки, а англій... гик... ці гаркавлять, начебто в них повні роти каші, а по... гик... ляки шепелявлять, начебто їм повибивано передні зуби, а...

— Ви вже всіх задовбали, Альфонсе Семеновичу, — гарчав хазяїн, напинаючи на цікавого пишну вушанку, — а на вас удома давно чекають.

— Так-так, уже йду, одна нога... гик... тут, друга та... До речі, щодо ніг. Мені розпові... гик... дав один мужик, що ноги пальмових пацюків з Нікобарських островів, запечені у ті...

Іцхак Маркович видавив оратора за поріг і відправив у путь дружнім рухом коліна, після чого захлопнув двері й з полегшенням покачав головою.

Потиснувши руку гарному брюнетові, світловолосий учений скинув припорошену сніжинками куртку й прилаштував її на багаторогій вішалці, яка від безлічі шапок і шуб була схожа на хутряний стіг. Зал у цей постноворічний вечір був рясний відвідувачами, і для виявлення вільного місця довелося ворушити очима. Від стола біля каміна академікові запрошувально махав старий знайомий у клоунській масці.

— З новим роком, Інкогнітечку, з новим щастям, панове! — говорив молодий академік катові, єпископові,

ковалеві й авіаторові, причалюючи до їхнього гостинного столу.

— І вас зі святом! — відповідали ті, рухаючись, щоб дати гостеві більше місця. — Нових цікавих експедицій! Нових книг! Розумних учнів, Якиме Сергійовичу!

— Дякую вам, — кивнув поліглот, сідаючи.

— Толіку, сюди ще пива, зимкукуру й млинчики з оселедцем, — крикнув хазяїн одному зі своїх рознощиків.

Розмова, звичайно ж, звелася до пивного келиха, зачарованого пігмеєм. Предмет розмови був переставлений Гільденштерном з коминкової полиці на стіл, і акомпанував бесіді хлоп'ячим белькотом.

— Так що ж він говорить? — поцікавився кат із пластмасовим носом і поролоновими вухами.

— У цей момент він розповідає дитячу пігмейську казку, — почав перекладати академік. — Мовляв, жили-були дід та баба, і була в них домашня самка крокодила, і знесла вона яєчко, але не просте, а дерев'яне. Дід його бив-бив, не розбив, баба била-била, не розбила, а мавпочка бігла, хвостиком махнула...

— Ага, зрозуміло, — перебив Вакула Охрімович. — А крім казочок що він белькоче?

— Розповідає про ігри, витівки, пустощі, про дружків-приятелів — звичайне хлопчаче базікання. Він же говорить як би від імені пігмейського хлопчика Мгобокбекбе. Той хлопчик — син пігмейсь...

— Вони знають, — перебив пояснення хазяїн корчми, кивнувши на інших гостей, завсідників корчми, що сиділи за цим столом, — ми з Акмусом розповіли їм про пігмейського чаклуна Замбзиганду і його сина Мгобокбекбе. Виходить, сам келих не розуміє того, що говорить?

— Як же скло може щось розуміти?! — усміхнувся Брюходухов. — Просто видає закладену Замбзигандою програму, як магнітофон чи музичний комп'ютер. Мізків же нема.

— Твердження, що інтелект залежить лише від мозку, я вважаю помилковим, — сказав маг-авіатор.

— Я теж про це думав, — пустився в міркування Інкогнітечко, веселячи всіх комічним ворущінням фіолетових вусів. — Якби інтелект залежав від мозку, то баран був би в сотні разів кмітливішим за пацюка, адже його мозок у сотні разів більший; але всі ж знають, що баран — істота тупа, а пацюк — дуже кмітлива. Або візьміть крука: пташинка, мізків кіт наплакав, а який розумний. Або ще я читав про кмітливість восьминогів, але ж у молюсків мізки взагалі мікроскопічні. Виходить, отут справа не в кількості нейронів, а в чомусь іншому, невидимому.

— Та що далеко ходити, — підхопив сивий коваль Нетребенько. — У нас у Жорикбурзі мешкає маг Перевертайло-Замийський, його багато хто отут знає. У нього зараз організм мавпячий, і мозок теж, а інтелект — людський.

— Релігія вже давно відкрила, що всі якості індивіда, крім фізіологічних і інстинктивних, визначаються невидимою субстанцією, іменованою «душею» — забасив Іполит Четвертий. — Мозок управляє фізіологією й інстинктами, а вищі якості — доброта, розум, творчість — робота душі, щоб б там не бовкав безбожний колгоспник Наполеон.

— І наші розмовляючі терентопські тварини тому приклад, — продовжив філософствувати клоуноликий кат. — Серед моїх шанувальників є такий собі кабанчик Хрюрик, досить недурний молодий чоло... молода тварина. Він мріє

піти моїми стопами. Та що кабан; буває якийсь говорячий черв'як і той інтелектуал, хоч мізки й малюсінькі.

— Живі організми — це одне, а посуд — зовсім інше. Скляна посудина — річ нежива, тому в неї апріорі не може бути інтел... — Академік перервав думку на півслові, уловивши в белькоті келиха щось, що його вразило. — Дивно!

— Що дивно? — вчепились у його замішання співтрапезники.

— Мені здалося, що він ска... Почулося. Я вже повідав Ісаку Марковичу й Акмусу, що бачив в Африці предмети, зачакловані таким чином, тому смію стверджувати, що така звукоімітація не має нічого спільного з мисленням живих істот.

— Але ви казали, що в Африці зачакловані речі імітують мову тільки протягом трьох годин, — нагадав магічний авіатор, — і самі припустили, що магічні поля Терентопії впливають на цей келих таким чином, що він розмовляє набагато довше. Але ж вплив тутешніх магічних полів, накладений на африканське чаклунство, міг спровокувати і якісь інші властивості, неможливі за межами Терентопії, наприклад, розвиток душі в небіологічному об'єкті. Звичайно, нічого подібного в Терентопії раніше не бувало, але ж і пігмейське чаклунство раніше сюди не потрапляло. Хто знає, яку реакцію може дати з'єднання африканського чаклунства з терентопським магічним полем.

— А спробуйте сказати йому щось пігмейською мовою, — попросив поліглота Гільденштерн. — Подивимося, як він відреагує.

— Упевнений, що ніяк не відреагує. Але якщо ви наполягаєте... — І Брюходухов байдуже проговорив щось

незрозумілою іншим мовою. І відразу посудина пролепетала хлоп'ячим голосом.

— Що це було? — застигли від цікавості корчмар, коваль, єпископ, маг і кат.

— Я спитав, як його кличуть. Він сказав, що його кличуть Мгобокбекбе. Можливо, це простий збіг. Спробую ще.

Молодий академік прозвучав черговою африканською фразою, і реакцією на неї був дитячий голосок келиха. Учений сказав ще щось, посуд відреагував звуками. Потім ще й ще. У процесі діалогу білясті брови Якіма задиралися усе вище й вище. Нарешті, він відкинувся в кріслі й, кувдячи волосся, захоплено промурмотав: «Неймовірно! Із глузду з'їхати можна! Я вражений!»

— Схоже, я був правий: він — суб'єкт мислячий? — запитав Акмус.

— Не віряться, але факт — пивний келих Мгобокбекбе — скло, що володіє інтелектом, — кивнув Брюходухов. — Мабуть, дійсно, мова, вкладена в нього Замбзигандою, виявилася «зерном», з якого проросла душа. Як у Біблії: «На початку було Слово». А «каталізатором», що спровокував це пророчення, і «добрином», що його живило, було містичне тло, типове для нашої батьківщини. Цей скляний Мгобокбекбе, виявляється, усе бачить і чує, ні, точніше сказати, якимось чином відчуває те, що є довкола нього. Він уже місяць прагне з вами познайомитися, але не розуміє терентопської мови, а ви — пігмейської.

— От які несподівані ефекти трапляються від зрощення двох різних магій: африканської й нашої! — патетично вирік Акмус. — Уявляєте, які перспективи має всесвітня магія в разі об'єднання й обміну досвідом чарівників усіх країн і

континентів! Скільки непередбачених відкриттів попереду, аж дух захоплює від передчуття!

— А можна його навчити нашій терентопській мові? — запитав гарний корчмар.

— Будь-яку розумну істоту, здатну розмовляти, можна навчити будь-якій мові, — відповідав поліглот, — тільки одні навчаються швидше, а інші — повільніше, у залежності від здатностей.

Брюходухов обмінявся декількома фразами з пігмейські з келихом Мгобокбекбе, а потім повільно вимовив:

— Мене звуть Мгобокбекбе.

— Мене зфуд Мгобокбекбе, — неточно повторила посудина.

— Мене звуть Мгобокбекбе, — поправив академік.

— Мене звуть Мгобокбекбе, — повторив посуд уже правильно.

— Розумний хлопець! — сказав про келиха коваль Вакула Охрімович.

— На лету схоплює! — похвалив кат Інкогнітечко.

— Я думаю, навчити його було б простіше простого, — резюмував учений. — Лінгвістичні здатності в наявності, і бажання в нього дуже велике.

— Я розумію, що ви людина дуже зайнята — лекції, книги, експедиції, — але, може, ви викроїте час на заняття із цим кухлем? — соромливо попросив Іцхак Гільденштерн. — Крім вас нема кому. А я вам заплачу за цей клопіт.

— Яке «заплачу»?! Я сам готовий заплатити за заняття з таким унікальним суб'єктом! — відмахнувся Яким. — Це ж раритет із раритетів, ексклюзив із ексклюзивів! Ніде у світі

такого... Я відкладу деякі інші справи, щоби зайнятися цим так званим Мгобокбекбе...

Так пивний келих із корчми « Під Рятівною Мухою» став учнем колишнього повішенця. Заради цієї справи вчений навіть відклав експедицію до Південної Америки (де він, крім іншого, мав намір вивчити індіанську мову за назвою «кофан», якою говорили представники племені з тією же назвою – кофани), що та експедиція була ним намічена на весну 1986 року. Він переніс її на 1987.

(– До речі, я не розумію, як академік Брюходухов міг подорожувати по всій земній кулі, – втручається Ліва півкуля авторського мозку. – Припустимо, крізь чарівні двері, оббиті дерматином, він міг вийти з Терентопського королівства в Союз Советських Соціалістичних Республік, частиною якого була Харківщина в ті часи. Але як він міг перетинати туди-сюди кордони СРСР без віз, без закордонного паспорта, без дозволу советських прикордонників? Чому його КДБ не зламав? Га? Терентопські чарівники без проблем перетинали будь-які кордони завдяки володінню гіпнозом та іншими корисними для цього здатностями. Але Брюходухов же був не чудотворцем, а просто вченим. Тож як же...

– Кхе... Гм... Дійсно... Дайте подумати, – червоніє захоплений зненацька Автор і, приклавши до чола нігті, поринає в думи...

.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

— Ну то як же громадянин засекреченої країни, що не є чарівником, міг вибиратися з Советського Союзу й проникати назад, будучи непоміченим КДБ? — термосить Автора й півкуля Права.

— Я ще подумаю, — зніяковіло просить Автор, томно куйовдячи нігтями потилицю...

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

— Отак ти триста років будеш думати й ні до чого не додумаєшся! — вигукує Права півкуля, стомлена мовчанням.

— Гаразд, опустимо цю слизьку тему, — вирішує Ліва. — Бач, Авторе, тобі несила придумати спосіб, як ушити від КДБ! Замнемо. Шуруй далі...)

Академік став майже щодня заглядати «Під Рятівну Муху». Щоб заняттям не за...

(— А може, — перебивши розповідь на півслові, знову белькоче Права півкуля, смутна, що сусід по черепу, то пак Ліва півкуля, загнав Автора в глухий кут, — а може, хтось із чарівників навчив Брюходухова мистецтву гіпнозу й тому подібним відносно простим чудасіям, не забороненим для використання терентопськими чудотворцями у Великому Світі.

— Ну, нехай буде так, — хапається Автор за версію Правої півкулі, як потопаючий за соломинку.

— Ну от нахріна було підказувати! — харамаркає півкуля Ліва. — Нехай би Автор сам викручувався, без підказок свого мозку.)

Щоб заняттям не заважав шум-гамір корчми, Гільденштерн надав йому кімнатку на другому поверсі. Якщо ж у вченого не бувало часу для заходу в цей пункт громадського харчування, він з дозволу хазяїна забирав келих на кілька днів, щоб навчати його без відриву від інших термінових справ.

Скляний Мгобокбекбе був дуже розумним, кмітливим і цікавим хлопчиком. Звичайно, в анатомічному аспекті він був не хлопчиком, а келихом, але в психологічному — хлопчиком, тому що, так би мовити, зерном, з якого під

впливом контакту різних магій виросла його людиноподібна особистість, був голос саме хлоп'ячий.

Уже за три місяці після початку занять Мгобокбекбе (тут і далі цим іменем називатиметься розмовляюча посудина, а не син пігмейського чаклуна Замбзиганди, згадувати якого більше немає необхідності) вільно говорив трьома мовами (не рахуючи пігмейскої): терентопською, українською й російською. Більше того, він засвоїв абетку й навчився читати. Яким чином він міг бачити букви, не маючи органів зору, Автор утрудняється сказати. Маг Акмус висловив припущення, що одушевлений келих має астральні очі, невидимі навколишніми; маг Гліб Любомирович Цвях – що теревенячий посуд має дар примітивного ясновидіння; маг Арам Арменович Артаньянц – що розумне скло не позбавлене телепатичних здібностей; маг Леонід Леонідович Перевертайло-Замийський – що інтелектуальна посудина обдарована безпомилковою інтуїцією. Цікаво, що Мгобокбекбе міг прочитати закриту книгу, начебто бачив її наскрізь; досить було поставити його на том, і за три-чотири години він не тільки знав його зміст, але й міг по пам'яті повторити будь-яку сторінку слово в слово. А значить, Мгобокбекбе був звичайним феноменом, пересічним генієм, банальним унікумом. Само собою зрозуміло, що академік Брюходухов був у замилюванні від такого учня й мріяв, щоб інші студенти мали хоча б десяту частку таких спроможностей.

У березні 1987 року в корчмі «Під Рятівною Мухою» відбулася подія, що відкрила іншу надприродну здатність Мгобокбекбе.

Це був звичайний буденний вечір. За столами після трудового дня відпочивали три або чотири десятки відвідувачів, рудоволоса Маргарита приймала замовлення, чорноволосий Іцхак командував на кухні, хтось із завсідників неголосно награвав на старенькому піаніно мелодію вальсу Венери з опери композитора Миколи Лисенка «Енеїда» за однойменною поемою Івана Котляревського. У цьому задушевному затишку було й двійко відомих читачеві індивідів: низькорослий касир туристичного агентства Джульет Дездемонович Грошенятко й пернатий студент Академії Культури імені Герострата Бізончик Солом'яний.

Індіанець-майонез, як Автор уже казав, за звичаями предків прикрашав свою голову пір'ям, кісками й живописом на обличчі. Але живопис Бізончика відрізнявся від традиційного індіанського. Якщо американські аборигени зображували на ликах смужечки, цяточки, зигзаги й усілякі абстрактні візерунки, то син Койота Тамбовського, що долучився до європейської класики, віддавав перевагу не абстракціям, а реалізму, і майстерно писав на лиці натюрморти, пейзажі та інші класичні теми. Цього вечора його обличчя являло собою картину «Спляча Венера». Голова Венери знаходилася під правим оком студента, ступні ніг — під лівим, а її пупок розмістився точно на кінчику індіанського носа (тому здавалося, начебо богиня кохання перебуває на двадцять сьомому місяці вагітності). Хоча голе тіло сплячої Венери було деформовано рельєфом індіанського лиця й лінзами окулярів, інші відвідувачі чо-

ловічої статі кидали на оголену міфічну даму грайливі погляди.

(«Ну, якщо підійти до питання педантично і скрупульозно, – каже раптом Ліва півкуля авторського мозку, – то у Венери не повинно бути пупка. Адже вона була не звичайною жінкою, народженою з материнського лона, де була пов'язана з породженницею пуповиною, ознакою якої і є пупок. Ні, вона була богинею, яка народилася з морської піни без усякої пуповини. Тож пупку у неї нівідкіля було взятися». – «Це логічно, – погоджується Автор. – Але на всіх живописних полотнах із зображенням Венери, які мені доводилося бачити, вона з пупком. Це стосується і скульптур. Можливо, тому, що для цих полотен і скульптур позували звичайні жінки, а може, тому, що відсутність пупка виглядає якоюсь патологією».)

Можливо, зображення богині кохання на обличчі індіанця надихнуло когось із відвідувачів заграти на піаніно саме мелодію вальсу Венери.

Обговоривши прем'єру опери «Мовчання – золото» місцевого композитора Модеста Моцартського й зійшовшись на тому, що це не шедевр і що єдиним цікавим місцем цієї вистави є арія Глухонімого, та й то тільки тому, що він виконує її мовчачи за допомогою мови жестів, касир і студент перевели бесіду на тему туристичного бізнесу. Джульет Дездемонович повідав мальовничому співрозмовникові, що вчора в «Рятівну Бджолу» заявився юний дракон на ймення Інокентій Карлович і подав заяву із проханням оформити його на роботу як екскурсовода. Адміністрація обіцяла подумати.

– А ви як гадаєте, приймуть? – запитав індіанець, поводячи зіницями над сплячою Венерою.

— Думаю, так, — відповів Грошенятко. — У світлі останньої постанови Його Величності про рівноправність розмовляючих тварин... До того ж, у жодному іншому агентстві світу немає екскурсовода-дракона, і тому нам було б престижно мати такий раритет.

У цей момент двері роззявилися, і в корчму розв'язною ходою ввійшов прийомний син Мойши Роженкранца, корчмаря з «Під Мідним Забралом», — юний кримінальник на кличку Бандюга, у куртці наопашку, у шапці набакир, із синцем під оком, зі м'ятою цигарчиною у зубах і з паскудненькою посмішкою на нахабній фізіономії. Йому на той час було усього лише тринадцять років, але він уже мав стійку репутацію закоренілого злочинця.

Проходячи залом, він клацнув когось нігтем у потилицю, іншого штовхнув обличчям у миску, після чого «співчутливо» поцікавився: «Ти чимсь невдоволений, дядьку?», третьому сунув у лице «козу» з пальців, ледве не вибивши око, і вщипнув за груди Маргариту Гільденштерн, що проходили повз, через що на підлогу обрушилася таця з їжею, яку несла дружина Іцхака.

— Не хулігань, хлопче! — сказав індіанець-майонез.

— Що-о?! — гугняво простягнув мерзотник, обертаючись до студента. — Заткнися, червонозадий! Понаїхали отут інородці пархаті, ще й варнякають! Окулярики начепив, інтелігенте обскубаний, морду розмалював, книжечки читаєш замість того, щоби мозолитися на плантаціях? Ох, вас би, дармоїдів ненаших, стусанами на історичну батьківщи...

— Замовкни, сволото! — підхопився, стискаючи кулаки, роздратований не на жарт Грошенятко; за ним стали підводитися й інші чоловіки.

Бандюга загасив цигарку об чийось лисину й діловито вийняв з-за пазухи свинцевого кастета.

За мить повинна була б статися бійка із дзенькотом посуду, хрускотом меблів і закривавленням ніздрів.

Але не сталася, бо поганець ні з того ні із сього раптом беркицьнувся на підлогу, вдарився головою об ніжку стола й упустив кастета, який закотився під піаніно.

Стрімко підхопившись, повержений, розчепірівшись і вишкірівшись, повів злими очима, шукаючи того, хто посмів його штовхнути. Раптом його погляд зупинився на каміні, обличчя сплотніло й переколося, очі вилізли з орбіт, він позадкував, наштовхуючись на столи й крісла, нашарив кулаком двері й вивалився за поріг.

— Шапку забери! — крикнув услід Грошенятко, піднявши й жбурнувши головний убір...

Що таке жахливе привиділося Бандюзі, змусивши його ретируватися, ніхто ніколи не довідався, але більше він «Під Рятівну Муху» не заходив.

Коли вляглося хвилювання, викликане паскудною поведінкою молодого кримінальника, відвідувачі стали аналізувати несподівану розв'язку. Звернули увагу, що коли Бандюга повалився на підлогу, він перебував поруч із каміном, і коли злякано задкував, теж витріщався на камін. А на коминковій полиці, між іншим, стояв пивний келих, і не просто келих, а той самий Мгобокбекбе. Напрошувався висновок.

Коли чутки про це дійшли до столичних чарівників, маг Акмус припустив, що в келиха є невидимі астральні кінцівки, якими він і обрушив на долівку нахабу; маг Арам Арменович Артаньянц — що келих має дар телекінезу, за допомогою якого перемістив кримінальну особистість у

горизонтальне становище; маг Леонід Леонідович Перевертайло-Замийський – що посудина штовхнула Бандюгу своїм енергетичним полем; маг Гліб Любомирович Цвях – що Мгобокбекбе вплинув на негідника методом беззвучного гіпнозу, безголосого навіювання. Коли ж самого Мгобокбекбе прямо запитали, що він зробив із Бандюгою, келихоподібний юнак відповів, що нічого не робив, просто так обурився, що схотів дати йому по морді, і хуліган тієї ж секунди раптом гепнувся додолу.

Коротше кажучи, завдяки взаємодії африканського чаклунства й терентопської магічної аури, у домі Гільденштернів народилася нова неординарна особистість. Чутки про неї дійшли до преси, до корчми навідувалися журналісти, і в декількох газетах та журналах з'явилися нотатки та нариси про унікальну посудину.

Крім надприродних якостей, Мгобокбекбе володів і якостями звичайними для хороших людей – добротою, делікатністю, почуттям гумору й здоровою цікавістю. (Нездорова цікавість із підгляданням у замкові щілини й читанням без дозволу чужих листів – властивість підленьких жлобів, а здорова цікавість із прагненням пізнати закони природи й культуру народів, з постійною тягою до нових знань – властивість славних, культурних, інтелігентних особистостей).

За такі недурні риси характеру Іцхак і Маргарита полюбили скляного посудоподібного хлопчика як рідного сина. За дотепність, ерудованість і доброзичливість, як

приємного знайомця й цікавого співрозмовника, полюбили його й постійні відвідувачі корчми.

Полюбила його і єдина дочка Гільденштернів – мила Естер.

Взагалі-то у свідоцтві про народження, а згодом і в паспорті вона записана під іменем Есфір. Але якось повелося називати її неофіційно західним, європейським варіантом цього прадавнього єврейського імені – Естер.

Славне дівчисько ця Естер. Жвава, весела, шустра, грайлива й у той же час чуйна, добра, ласкава, сприйнятлива... Могла азартно ганяти з пацанами у футбол й безстрашно дертися на дерева; запросто без вереску й здригання брати у руки мишей, павуків, вужів та жаб, оскільки любила тварин не тільки білих й пухнатих; й могла заїхати кулачком у око хулігану. Не було в ній тієї манірності, навмисного кокетства й схильності до підступності й інтриг, що, на жаль, властиві деяким представницям прекрасної статі. Естер належала до того типу дівчат, з якими хочеться подружитися всерйоз і надовго.

Про те, що дочка корчмаря дуже гарна, безцінний читач уже інформований. (Це й не дивно, якщо мати на увазі, що й тато її – Ісак Маркович – був красенем-мужчиною, і мама – Маргарита Михайлівна – писаною красунею, і дідуся з бабусями, і прадіди із прабабами, і... Одним словом – спадковість.) Недарма ж видавець журналу «Гарнюзізм!» Іполит Четвертий запропонує їй в 1996 році позувати для свого видання. Знімки для «Гарнюзізму!» роблять кращі фотохудожники королівства, тому це справжні твори мистецтва без похабності й кітчу. Світлина красуні будуть опубліковані в травневому 1996 року номері, усі екземпляри якого будуть розпродані за один день, так що

доведеться друкувати додаткові тиражі. Попит на травневий номер зі знімками Естер буде такий великий, що цей випуск перевидаватиметься аж до грудня. От яка вона красуня! Обкладинка цього номера з фотографією симпатичної Гільденштерн буде вивішена навіть на дошці пошани під заголовком «Ними пишається наша школа!» у школі імені Е.Т.А. Гофмана, яку вона закінчила в 1995. (Правда, деякі фрагменти цієї обкладинки директор школи заклеїть шматочками зі сторінки шкільного зошита в клітинку, вважаючи, що котрісь неприкриті частини жіночої зовнішності школярам бачити передчасно).

На цій же дошці постійно висить і світлина кращої подруги Естер, Зіночки Миropolкович. Зіночка не позувала для журналу патріарха Іполита; школа пишається нею, тому що Зіночка була кращою ученицею. Злі язики слезізували, що такої честі вона сподобилася, оскільки її батьки, либонь, велике цабе – король Жорик Дев'ятий і королева Зінька Одинадцята. Але це лише пащекування заздрісників. Зіночка дійсно дуже добре навчалася, і статус батьків отут ні до чого.

У короля з королевою, як Автор казав, було дві дочки. Старшу офіційно кликали Зінаїдою, а молодшу – Зінаїдою...

– Стоп, ти обмовився, – перебиває Автора його Ліва мозкова півкуля, – ти назвав обох доньок однаковим ім'ям.

– Це не я назвав, – проказує Автор, – це король із королевою так назвали. Це не єдиний в історії людства випадок, коли двоє дітей поважної особи носять те саме ім'я. Наприклад, у давньоримського сенатора, претора, квестора й намісника провінції Азія Гая Юлія Цезаря Старшого (сина Гая Юлія Цезаря Другого й онука Гая Юлія Цезаря

Першого) дві дочки звалися Юліями. (Тобто вони були майже тезками тата. Його сина, до речі, теж кликали Гаєм Юлієм Цезарем, і із усіх численних Гаїв Юлієв Цезарів цей брат двох Юлій є найзнаменитішим). А в єврейського царя Ірода Першого Великого (який був сучасником вищезгаданого найзнаменитішого Гая Юлія Цезаря) не двоє, а аж п'ятеро дітей носили те саме ім'я, будучи тезками свого батька. Чим керувалися ці історичні діячі, даючи дітиськам однакові імена, Авторів цих рядків невідомо. А чим керувалися Жорик Дев'ятий і Зінька Одинадцята – Автор зараз повістить.

Якось так склалося, що більшість терентопських королев мали ім'я Зінька (тобто при народженні були названі Зінаїдами). Це абсолютна випадковість, не більш ніж збіг, тому що терентопські королі обирали дружин не за ім'ям, а за коханням. Але оскільки цей збіг зрештою став уважатися традицією, то навіть у тих випадках, коли королі одружувалися з дівчатами, що носили інші імена, то іноді, для підтримки традиції, ті міняли їх на ім'я Зінька. (Так було із Зінькою Дев'ятою, до заміжжя Валентиною, і Зінькою Десятою, до заміжжя Світланою. А от Зінька Одинадцята, нинішня королева, від народження за черговим збігом мала ім'я Зінаїда).

Коли в Жорика Дев'ятого й Зіньки Одинадцятої народилася дочка, то, припускаючи, що вона в майбутньому може стати королевою, батьки заради традиції назвали її так само, як і маму – Зінаїдою. Коли ж і друга дитина виявилася дівчинкою, коронована пара задумалася: хтозна, яка з доньок вибере собі іпостась королеви – старша або молодша? А раптом, старша захоче бути, наприклад, асфальтоукладницею, а королевою погодиться бути молодша.

Виходить, і молодшій треба дати традиційне королівське ім'я – Зінаїда. Так і вийшло, що обидві принцеси – Зінаїди. Щоб не плутати, старшу стали неофіційно називати Зінулею, а молодшу Зіночкою.

Хоча молодша дочка короля воліла грати в ляльки, а не у футбол, і не відрізнялася чіпкістю в древолазінні, вона міцно подружилася з дочкою корчмаря з «Під Рятівною Мухою». Зіночка часто приходила після школи в домівку Гільденштернів, щоб робити домашні завдання, грати й секретничати з подружкою. У шкільні роки вони були однокласницями, а після закінчення школи імені Ернста Теодора Амадея Гофмана в 1995 році їхні освітні шляхи розійшлися, але не далеко: принцеса вступила до Жорик-бурзького університету на факультет фольклористики, тому що з дитинства любила народні казки й пісні; а Естер – до того ж навчального закладу на юридичний факультет, оскільки з дитинства прагла, щоб завжди тріумфувала справедливість. Але від навчання на різних факультетах їхня дружба не зів'яла, а продовжувала квітнути.

Коли пивний келих заговорив терентопською мовою й виявився цікавою й милою особистістю, між ним і дочкою Іцхака теж виникла дружба.

Спочатку, поки знання й уявлення юної особистості Мгобокбекбе про навколишній світ були куцими й наївними, Естер ставилася до нього покровительски, як до молодшого братика. У доступній формі розповідала про устрій світу, про історію людського суспільства, про все, що вона

сама знала у свої вісім-дев'ять років. Читала йому казки, вірші, і т.д.

Коли ж одушевлений посуд сам навчився читати й став «ковтати» книги том за томом, накопичуючи знання в бездонній скарбниці своєї феноменальної пам'яті, то дівчинка ставилася до нього як до ровесника, забезпечуючи підручниками, конспектами й літературою зі шкільної бібліотеки.

Коли ж він, перечитавши всі книги, що були в домі Гільденштернів, почав студіювати серйозні праці з філософії й інших галузей людських знань (які спеціально для нього приносив з бібліотеки імені Сіда Ахмета Бен-Інхалі молодий бібліотекар Бізончик Солом'яний), коли його ерудиція далеко обігнала поінформованість Естер, вона стала ставитися до нього як до старшого брата, розумного й мудрого. Тепер уже не вона йому, а він їй пояснював устрій світу й допомагав долати шкільну програму.

На відміну від сухих і нудних підручників, лекції Мгобокбекбе були живими, захоплюючими, дотепними й зрозумілими. Завдяки такому педагогічному таланту келиха, Естер з невпевненої хорошистки зробилася закоренілою відмінницею. Грайливі й у той же час дуже пізнавальні уроки, які давав у корчмі скляний ерудит – одна із причин, з яких дочка короля любила приходити в гості до подруги.

Отже, молодша Гільденштерн Мгобокбекбе поважала й любила, але любила як брата, поки їй не приснився натхненний сон.

Їй тоді було тринадцять років, вік, коли дівчата стають особливо романтичними, починають часто мріяти про

кохання, про побачення з гарним юнаком, бажати зустрічі із прекрасним принцом, зі шляхетним лицарем.

Приснився їй милий друг Мгобокбекбе, але не у вигляді скляного пивного келиха, а у вигляді високого гарного хлопця. Вони йшли прекрасним садом, ніжно обійнявшись, і джеркотали про кохання. Ласкаві слова юнака наповнювали насолодою трепетне дівоче серце й розтікалися по жилах жаркою хвилею щастя... А коли уста хлопця наблизилися й торкнулися її пекучих вуст... дівчина прокинулася, бо серце скажено колоталося.

До ранку вона не могла заснути й сиділа біля вікна, дивлячись на повний місяць над Королівським замком і шепотючи: «І я тебе, милий Мгобокбекбе».

Ранком вона вже була закохана в Мгобокбекбе по самі ніздрі.

Напевно, безцінний читачу, ти звернув увагу, що останні рядки Автор не просочив як звичайно властивою йому іронією, а вимовив їх з деякою патетикою, підвівшись навшпиньки, театралью задерши руку й томно закотивши вічка. Це тому, що Автор благоговіє перед найбільшим з людських почуттів – коханням; почуттям, яке очищає й підносить (якщо тільки мати на увазі під цим високі духовні емоції, а не просто тваринну пристрасть, інстинкт розмноження, які теж по-своєму хороші, але зараз йдеться не про них). Робить людину добрішою й мудрішою (неправда, що від кохання дурніють; так, стають менш розважливими, менш практичними, менш ощадливими, менш тверезомислячими, менш солідними; але це не дурість, а споконвічна первісна мудрість природи, яка є щедрою й безкорисливою). Перетворює навіть зашкарублого мізантропа на такого що пурхає романтика й

поета, суворого аскета на ніжного добрягу, скупердяя на безсеребренника. Розпускає в душі квіти творчості й штовхає особистість до народження творів мистецтва, наукових відкриттів або просто дітей. Говорити про настільки велике, грандіозне, потрясаюче почуття хочеться, переमेжовуючи слова дудінням у фанфари й бумканням у литаври!

Але оскільки Автор обіцяв віщати без надмірної патетики й показної солідності, то він вимушений наступити на горло фанфарам, закрутити гайки литаврам і знизити в такий спосіб рівень пафосного шуму.

Після того сновидіння молода красуня вільно або невільно порівнювала душевні якості розумного келиха Мгобокбекбе і юнаків, які пропонували їй свою дружбу. І переконувалася, що Мгобокбекбе перевершує їх багатством внутрішнього світу. Що лило масло у вогонь її кохання.

Келих, обладуючи людськими почуттями, теж покохав милу дівчину.

Їм було хороше вдвох. Вони могли годинами цвенькотати про що завгодно, насолоджуючись радістю спілкування із близькою душею (а це одне зі найсолодших блаженств у житті). Вони могли разом просто мовчати, і їм було добре, бо вони почували й розуміли один одного й без слів.

Естер брала Мгобокбекбе на прогулянки містом або за місто, на виставки, спектаклі й концерти (музику келих полюбив завдяки першому вчителеві Якимові Брюходохову, який, роблячи паузи в заняттях, грав на віолончелі Гварнері, тій самій, з якою хуліганив замолоду).

Коротше кажучи, почуття цієї пари доросли до тієї стадії, коли їм було б уже важко жити одне без одного.

Іцхак Гільденштерн, помітивши ніжну закоханість дочки в пивний келих, її ласкаві дотики до скляної посудини й трепетний шепіт, не на жарт стурбувався за її душевне здоров'я. Йому такий потяг дівчини до посуду, нехай навіть і розмовляючого, видався протиприродним, збоченим, ненормальним.

І він вирішив відверто поговорити з дитиною.

Увечері 20 серпня 1992 року, скориставшись відсутністю Мгобокбекбе, який у корчмі балакав із бібліотекарем Бізончиком Солом'яним про вплив японського образотворчого мистецтва на європейське наприкінці дев'ятнадцятого століття, корчмар увійшов, постукавши, у кімнату п'ятнадцятирічної доньки. І запропонував порозмовляти. Естер, закривши книгу братів Стругацьких «Равлик на схилі», яку читала, погодилася:

— Давай порозмовляємо, тату.

— Мене турбує твоя дивна поведінка, донечко. Я маю на увазі твої відносини з пивним келихом. Ти поводишся так, начебто він не кухоль, а коханий парубок.

— Так, ми із Мгобокбекбе кохаємо одне одного, татусю. Він найкласніший.

— Я теж його люблю й теж вважаю його цікавою особистістю. Але він же не людина. Голублення з посудом — це якимось протиприродно. Тобі треба подружитися зі звичайним юнаком, з людиною, і це глупство минеться.

— Це не глупство, тату, це серйозно. У Мгобокбекбе не людська зовнішність, але душа дуже людська й краща ніж в інших. Що таке тіло? Це всього лише біологічний скафандр, у який одягнена душа. Скафандр, якого людина собі не обирає — який дістався, у такому й живи. А тому, судити про людину треба не за зовнішністю, а за тим, що усередині, за душею. Так, зовнішність у Мгобокбекбе не типова для людей, ну то й що. Ми ж не расисти, щоби зневажати хорошу людину тільки через те, що її вигляд відрізняється від нашого. Ти сам мене завжди вчив, що головне в людині — її душевні якості, а не зовнішні дані.

— Так, це так, але не збираєшся ж ти стати...

— Стати його дружиною? Поки про це рано говорити, але якби він запропонував мені руку й серце, я б вважала, що мені пощастило, і погодилася б.

— Але в нього немає ані рук, ані серця! Це якась маячня — жінка посуду! Опам'ятайся, донечко!

— Так, у нього інша анатомія, але зате душа...

— Такий шлюб ніхто не зареєструє!

— Ну й не треба, не в реєстрації щастя.

— Але... Ти вже доросла дівчина й розумієш, що від посуду не може бути дітей! І слава Богу. Навіть моторошно уявити собі, що то були б за діти: напівлюди-напівпосудини. А ми з мамою хотіли б поняньчити онуків.

— Так, я досить доросла дівчина, і знаю, що у випадку безплідності чоловіка можна вдатися до штучного запліднення за допомогою донорського сперматозоїда. А в крайньому випадку, можна всиновити або в дочерити дитину із сирітського притулку...

Ага, всиновити, подумав батько. Он Роженкранци з «Під Мідним Забралом» всиновили маля із притулку, і хто

з нього виріс? Бандит, мерзотник, негідник, ганьба родини! А вони ж усе зробили, щоб виховати його хорошою людиною! Та тільки буцімто горохом об стіну – імунітет у нього від усякої етики, усякої порядності! Не беруть його моральні щеплення!

– Але про це говорити передчасно. Я спочатку закінчу школу, вступлю до вишу...

Ісак Маркович зрозумів, що це дійсно серйозно.

Не можна сказати, що Естер була цілковито байдужа до зовнішності коханого Мгобокбекбе. Коли вона думала про те, що він ніколи не поцілує її, тому що в нього немає губів, ніколи не обійме, оскільки не має рук, ніколи не... ну і так далі, на її гарні очі наверталися сльози.

Сумні погляди дочки і її смутна усмішка озивалися болем у серцях батьків.

І одного разу корчмар сказав собі: «Хрін подери, ми ж мешкаємо аж у чарівному Терентопському королівстві, а не в якійсь задрипаній Америці! У нас же отут чарівники й феї! Невже нічого не можна зробити, аби людській душі Мгобокбекбе відповідало людське тіло!»

Так, заради щастя любої Естер і любого Мгобокбекбе, Гільденштерн вирішив вдатися до сприяння магії...

ЩОСЬ ЧЕТВЕРТЕ

Витязь у капроновій сітці

Комсомолові передати того дракона, що давив увесь час Юрко-Побідоносець: він його зразу рішить...

Остан Вишня, «Слово – діло».

— ... Цією ніччю я з Драконом бився...

Карло Гоцці, «Крук».

... вони усі там посіли, надибавши на індійського дракона...

Григорій Сковорода, «Кільце».

17 вересня 1995 року.

Колектив давньогрецьких міфічних героїв, через їхнє переміщення із Греції до Грузії і назад на транспортному засобі з найменуванням «Арго», був названий словом «аргонавти». Тому лицаря Аркадія з тієї ж причини й за тим же принципом (тобто через його переміщення від майстерні Нетребенька до Гірчичної печери на транспортному засобі з найменуванням «гіппомобіль») можна сміливо назвати гіппомобіленавтом.

— За цим же принципом, — каже раптом Права півкуля авторського мозку, — тебе самого, громадянине Авторе, можна назвати й автобусонавтом, і трамваєнавтом, і тролейбусонавтом, і таксонавтом, і метронавтом, і...

— А чому б і ні, — погоджується Автор. — Чом би замість двох слів «пасажир метро» не вживати одне —

«метронавт», замість двох «пасажир таксі» — одне «таксонавт», і так далі.

— А у повісті М.В. Гоголя «Вій» баба-відьма переміщала верхи на людині — філософові Хомі Брутові, — згадує Ліва півкуля. — Значить, її можна назвати філософонавткою.

Отже, так званий гіппомобіленавт Аркадій підїхав до Гірчичних печер.

Дракон Інокентій Карлович встигнув з натури накидати на картон ескіз із групою скель і повернутися до Гірчичної печери, зустріти там Гавриїла Святославовича, показати йому ескіз і розставити на дошці шахові фігури, коли знов приперся докучливий лицар.

Як звичайно, Аркадій почав робити ротовий шум образливого змісту, і драконові, як завжди, довелося вийти на розбірку. Гавриїл Святославович, зацікавившись, послідував.

— Чого тобі бажано, старче? — огризнувся на знайомий голос із незнайомого металу Інокентій Карлович цитатою з «Казки про рибака й рибку» О.С. Пушкіна. Аркадій, звісно, був не дідусем, а чоловіком далеко не пристаркуватим; але, як говориться, з пісні слова не викинеш, і із цитати класичного тексту також.

— Усе того ж, усе того ж, — відповів метал з колісного каркаса, начиненого конем.

— Ідіть знаєте куди, пане! Дракони в зоопарках не живуть!

Аркадій вибухнув нецензурними вираженнями, які Автор не може повторити.

І раптом...

— Ведіть себе пристойно, пане! — викликнув Гавриїл Святославович.

— Хто це отут пищить? — запитав металевий вершник, повертаючи шоломом у пошуках джерела вигуку.

Виявити джерело йому не вдалося й він сказав:

— На чому це я зупинився?.. А, так! — і продовжив непристойний вилив.

— Грубіянити не треба, пане лицарю! — знову вклинився Гавриїл Святославович.

— Та хто ж отут підписує, йолки-палки! — знову закрутив шоломом Аркадій.

І отут він побачив Гавриїла Святославовича, якого видав блиск пенсне.

— Тю, це ти, хіба, шмаркле рожева, голос подаєш? — виразив сумнів «мисливець на драконів».

— Годі! Без образ! — огризнувся Гавриїл Святославович, нервово поправляючи на носі пенсне. (Можливо, професійний біолог заперечить, що в істот, до категорії яких належить даний громадянин, передній закрайок організму називається не носом; але Автор, не будучи біологом, звик по-дилетантськи передні закрайки живих організмів називати носами, і в даному разі відмахується від біолога, щоб не зраджувати давній звичці).

— Ти! - ! Гляньте, люди добрі, воно звуки видає! — ляснув себе по коліну лицар. — Та я на таких, як ти, карасів ловлю!

Ця фраза про карасів та попередня про шмарклю дуже образили Гавриїла Святославовича, і він, сердито насупивши пенсне, мовчки обурився.

(— А чи не час розглянути цього таємничого Гавриїла Святославовича ближче? — запитує в Автора його Права

мозкова півкуля. — А то ти, громадянине Авторе, уже кілька разів його згадував, а читачеві дотепер невтямки, що ж воно за істота. Ясно, що не людина. А хто?)

Так, погоджується з півкулею Автор; прийшов час розглянути цього персонажа ближче, безцінний мій читачу.

Гавриїл Святославович був земляком. Не в тому розумінні, що він був співвітчизником Автора або читача, а в тому розумінні, що жив у землі. Автор підкреслює: не НА землі, а саме У землі, тобто в товщі ґрунту. То пак періодично він вилазив на його поверхню, але в основному... Погодсья, читачу: логічно називати земляком саме того, хто проживає в землі. От, наприклад, кроти — стовідсоткові земляки.

— А як за цим принципом треба називати тих, хто живе у воді? — уточнює Права півкуля авторського мозку. — Водяками, чи що?

— Яких у воді треба кликати вод... вод... еее... вод... водіями. Але не від дієслова «водити», а від іменника «вода».

Що ж стосується людей, то називати їх земляками нелогічно. Адже вони контактують із землею лише підощами. А в цілому перебувають не в землі, а в повітрі. Тому логічніше кликати їх не земляками, а повітряками. Взагалі-то вітряками називають вітряні млини, але людям підійшла б схожа назва «повітряки» у зв'язку з вищевикладеними аргументами. Втім, у товщі землі періодично перебувають метробудівники й шахтарі, тому вони, дійсно,

заслуговують називатися земляками, але лише в робочий час.

Загалом, Гавриїл Святославович був люмбрикусом. Це по-науковому висловлюючись. А виражаючись по-простонародному – земляним хробаком, або, як ще кажуть, дощовим черв'яком. Не звичайним, безумовно, а розмовляючим. Тобто людиноподібним, в аспекті мовлення й інтелекту, мутантом.

Якщо ця книга потрапила до рук читача допитливого й педантичного, що бажає знати все ґрунтовно, то спеціально для такого Автор надає розгорнуту наукову класифікацію цього персонажа.

Гавриїл Святославович належав до:
типу *Annelides*,
класу *Clitellata*,
підкласу *Oligochaeta*,
ряду *Naplotaxida*,
підряду *Lumbricina*,
родини *Lumbricidae*,
роду *Lumbricus*,
виду *Lumbricus terrestris*,
підвиду *Lumbricus terrestris sapiens speaker*.

Автор сподівається, що така скрупульозність задовольнила педантичного читача. І, висловлюючись словами класика з вищезгаданої казки про рибака та рибку, «тепер його душенька раденька». («Чия, не зрозумів, душенька раденька? Читача або Автора?») – допитує останнього Ліва півкуля його мозку, але Автор, як упертюх на допиті у гуманних катів, зухвало кидає: «Не зізнаюся, хоч лупіть мене кремовими тортами!»)

Отже, читачу, Гавриїл Святославович був розмовляючим дощовим хробаком. Уже двадцять один рік він дружив із Інокентієм Карловичем. Напевно, звичайні хробаки так довго не живуть, але, очевидно, ті чарівні обставини, які дали йому подібні до людських розум і голос, дали також тривалість життя аналогічну людській, і нестандартний розмір. Довжиною і товщиною він був помітно більше, ніж не розмовляюча рідня. Через це його можна було зопалу прийняти за юного жовтопузика, або (в стані непорушності) за довгу тонку ковбаску.

— Дозвольте-но! — можливо, скажеш ти, безцінний мій читачу, тикнувши нігтем у книгу. — Отут написано: Гавриїл Святославович поправив на носі пенсне. Як же він міг поправити пальцем пенсне, якщо в хробаків немає ані рук, ані лап, ані інших кінцівок?

Так, немає. Тому пенсне він поправляв не кінцівкою, а... як би це сказати... самим собою. Тіло-то в нього гнучке, довге, як хобот або щупальце, і цим-от тілом-хоботом-щупальцем він міг і пенсне поправити, і пішака пересунути, і, обвивши олівець передньою частиною й спираючись на стіл задньою, намалювати щось, і на друкарській машинці міг друкувати, тикаючи собою в клавіші, і так далі, і таке інше. Тобто хоботоподібність або, якщо завгодно, щупальцеподібність тіла заміняла йому руки. Він навіть ухитрявся зав'язувати на собі краватку, але й Авторіві не вистачає уяви виобразити собі такі маніпуляції безрукого громадянина.

— І яось дивно, — можеш сказати ти, читачу, — що дощовий хробак носить пенсне!

А як же йому не носити?! – вигукує Автор. Як же йому не носити пенсне, якщо в Гавриїла Святославовича дуже поганий зір?!

– У хробаків немає очей! – можеш сказати ти.

Зрозуміло, немає! Саме тому в Гавриїла Святославовича й був поганий зір. Хіба можна мати добрий зір, не маючи очей? А раз у нього поганий зір, то він змушений носити чарівне пенсне. Окуляри б йому не підійшли, адже в нього немає вух, за які окуляри трималися б дужками. Зате пенсне – інша справа: прищепив на ніс (або як там називається ця частина його організму) і ніякі вуха не потрібні.

Познайомилися Гавриїл Святославович і Інокентій Карлович 1974-го року, коли Інокентій Карлович ще перебував у яйці. Дракони, як відомо, лупляться з яєць.

Виколупуючись із ґрунту поруч із цим яйцем, Гавриїл Святославович вимовив:

– Погоди тепер гарні, сирі.

– Осінь, – підтвердило яйце.

– «...» ;
...» – почав цитувати
хробак-мутант вірш «Осінь»

Яйце підхопило та продовжило:

– «...» ;
...»
– Поезію любите? – поцікавився хробак.
– Обожаю, – відповіло яйце.
– Я – Гавриїл Святославович, дощовий черв'як, – представився один.

— А я — Інокентій Карлович, дракон. Дуже приємно познайомитися! — відгукнувся крізь шкарлупу другий.

Вони поговорили про поезію, потім про музику, потім про живопис і графіку, потім про театр і кіно, потім про філософію...

Виявилося, що їхні смаки багато в чому збігалися: обоє любили поезію та Франческо Петрарки, музику Ігоря Стравінського та Джорджа Гершвіна, живопис Ієроніма Босха та Казимира Малевича, графіку Обрі Бердслі та Григорія Нарбута, фільми Чарлі Чапліна та Федеріко Фелліні, філософію Епікура та Григорія Сковороди...

Зрозуміло, при такій спільності смаків вони аж ніяк не могли не стати друзями.

Гавриїл Святославович став через день приповзати до яйця й подовгу розмовляти з юним драконом.

«Ти чув коли, щоб яйце співало?» — питає один із персонажів гумористичного роману Юрія Тиса «Щоденник народного героя Селепка Лавочки». На таке питання Гавриїл Святославович міг би відповісти: «Еге ж, чув».

За півроку після знайомства, коли Інокентій Карлович уже досить дозрів для шкаролупоруйнування, він вибрався з яйця й уперше побачив заочного друга. А друг його не побачив, оскільки в ті часи ще не носив пенсне. Тільки за десять років, коли дракон від книголюб'я зробився короткозорим і став носити окуляри, він умовив і свого друга-хробака зайнятися зором.

Хробак за допомогою крилатого приятеля подався до майстерні з виготовлення оптики й замовив собі пенсне. Майстри, треба сказати, у Жорикбурзі першокласні. Зрозуміло, що при відсутності в клієнта органів зору, пенсне

його повинне бути не звичайним, а магічним, інакше він нічого крізь нього не побачить і при наявності найтовстіших лінз. Тому до виготовлення цього предмета був залучений і чарівник Леонід Леонідович Перевертайло-Замийський, котрий придумав для лінз таке магічне заклинання, що й безокий міг крізь них бачити все прекрасно. (Це ж було за дев'ять років до того, як Перевертайло-Замийський зробився мавпою й тому втратив можливість чітко виголошувати заклинання, про що читач докладніше довідається пізніше, у розділі двадцятому за назвою «Рожева в червоний горошок Магія»).

Незабаром Гавриїл Святославович мав пенсне з такими чудесними лінзами, що міг розглядати навколишній світ, не звертаючи уваги на відсутність очей. А оскільки призначалася ця оптика для земляного хробака, то була, зрозуміло, дуже нестандартною. По-перше, маленькою; по-друге, еластичною (завдяки чому при переміщенні під землею щільно притискала до тіла й не заважала рухові); а по-третє, лінзи були брудовідштовхувальними й тому завжди чистими (це вже завдяки магії) – ґрунт до них не прилипав.

У ті часи ані Гавриїл Святославович, ані Інокентій Карлович ще не отримували зарплатні. Однак у хробака були монети для оплати роботи оптиків і чарівника. Якщо досить довго плазувати під землею, періодично натикаючись там на загублені кимсь колись грошики, то поступово щось і назбираєш. А якщо пощастить, то знайдеш і цілий скарб. Та й Інокентій Карлович свої окуляри придбав за гроші, виявлені в ґрунті та подаровані йому сліпим другом.

— А як і чому, пане Авторе, тобі в голову втовкмачилося зробити другом дракона Інокентія Карловича саме роз-

мовляючого дощового черв'яка? — цікавиться з деяким єхидством Ліва півкуля авторського мозку. — Чому не розмовляючого кота або собаку, зайця або кролика, мишу або пацюка і так далі? Чому саме люмбрикуса?

— Хороше питання! — вигукує Автор. — Розповім, привідкривши, що називається, свою творчу кухню читачеві.

Олександр Сергійович Пушкін якось написав: «цей твір оригінальний, а ми з того й б'ємося». Так, автори й взагалі творці прагнуть оригінальності й б'ються за своєрідність своїх творінь, тобто намагаються досягти, щоб вони були мінімально схожі на інші, а в ідеалі — взагалі не схожі. Тобто, по-простонародному висловлюючись, справжні творці — це випендрюжники. Епігони й плагіатори не прагнуть випендрюватися, але їх і справжніми творцями назвати, мабуть, не можна.

І Автор Терентопського так званого епосу теж жадає випендритися. Зокрема й вибором персонажа. Тому, вирішивши, що в інтелігентного дракона-очкарика повинен бути друг і однодумець, Автор устав перед питанням: хто саме? Розмовляючий кіт? Не оригінально! Розмовляючих котів у світовій літературі хоч греблю гати (начитаний читач навскидку може назвати відразу десяток або два; а взагалі їх сотні, якщо не тисячі, а може, і десятки тисяч, а може, і сотні тисяч). Те ж саме стосується розмовляючих собак, мишей, пацюків, зайців і кроликів. Банальщина! Боячись бути банальним, Автор гарячково перебирав у мозку різних істот, шукаючи таких, з якими він не подибував в літературі, кіно й інших видах мистецтва. Але щоразу згадував, що от таку істоту він зустрічав от у цих добутках, а от таку — он у тих...

І тільки дійшовши до дощового хробака, Автор не зміг згадати його як персонажа. Якщо хробаки йому в літературі й попадалися, то лише в якості, так би мовити, біологічного антуражу, а не в ролі героя. Ну, щось типу: «Ой, аж зопріли очерета. Розсупонилося сонце, порозтандикало своє проміння по всьому білому світу. Старигань Ромуальдич узяв з бляшанки дощового черв'яка, понюхав, нахромив тваринку на гачок, поплював на неї для удачі, і, закинувши вудку у водойму, ' вся ами в поплавця і весь аж перехнябився».

Напевно, каже Автор, я не зміг згадати літературного твору, де персонажем був би люмбрикус, не тому що таких добутоків немає, а тому що недостатньо начитаний і ерудований. Напевно, є принаймні байки або казки, де персонажать і люмбрикуси. (О, здається, Автор побіжно винайшов нове дієслово «персонажити», що означає – бути персонажем). Але якщо люмбрикуси десь у літературі й персонажать, то в набагато меншій мірі, ніж кішки, собаки й багато інших істот. От через те, пояснює Автор Терентопських хронік, я й вирішив другом Інокентія Карловича зробити саме настільки, так би мовити, ексклюзивного й раритетного героя, як люмбрикус.

До речі, читачу, і людина є чимсь на зразок черв'яка, на якого еволюція нап'яла кістяк, кінцівки й безліч інших аксесуарів – зручних для життя в певних умовах біологічних, так би мовити, гаджетів. У цьому можна переконатися, подивившись на зображення людської травної системи, котра виглядає саме чималим черв'яком, який скарлючився усередині людини (а якщо скарлюченого розтягти прямо, те він видовжиться аж на десять метрів!). А все решта – це напнутий на того черв'яка живий скафандр, у який

вмонтований навіть бортовий комп'ютер, тобто так званий мозок, і маніпулятори, тобто так звані кінцівки. Тому людям не слід занадто зазнаватися й дивитися на хробаків зневажливо, зверхньо й із презирством. Оскільки хробаки по суті є нашими братами, яким просто не дісталось від природи комп'ютеризованого скафандра, тому що в умовах їхнього життя він непотрібний.

Отже, образившись фразами про ловлю карасів і рожеву шмарклю, Гавриїл Святославович хмуро відповз у тінь (як і всі хробаки, він не любив сонячних променів), а «ловець драконів» обернувся до печерного екскурсовода:

— А тепер давай поговоримо як мужчина з му... тьху, з чудовиськом. Давай-но битимемося. Якщо я тебе переможу — ти опинишся в Королівському зоопарку; ну, а вже якщо ти мене...

— А якщо я вас, пане, здолаю, то ви опинитесь у зоопарку, — пробубонів дракон, поправляючи пазуром окуляри.

— То я опинюсь у зоопарку, — посміхнувся Аркадій, подумавши: «На екскурсії». — Бій не на життя, а на зоопарк! Битва до останньої краплі поту! Чи злякався, Іполите Казимировичу?

Образливу підозру він збільшив тиканням списа у бік суперника. Спис у нього був складний, також винайдений й виготовлений Нетребеньком. Він складався наче телескоп, а в потрібний момент від натискання кнопки розкладався завдяки внутрішній пружині. Це було зручно, адже від лицарського гуртожитку до лицарської стайні доводи-

лося добиратися на трамваї, а спробуй, всунься в трамвай зі звичайним списом! Особливо в годину пік! (Читач сам може переконатися, наскільки це непросто, якщо, прихопивши перший-ліпший лицарський спис, полізе з ним у перший-ліпший трамвай, щільно набитий пасажирами). Навіть пішки чимчикувати вулицею з настільки довгою штуковиною незатишно. А телескопічний – склав, упакував у футляр, і – хоч у трамвай, хоч куди.

Інтелігентний Інокентій Карлович терпіти не міг усілякого рукоприкладства, але в даному випадку, усвідомлюючи, що цього мерзенного заняття не уникнути, буркнув:

– Ну що ж, тримайтеся, пане, я вам спробую показати, де ракам роги правлять... тьху... де кози зимують... тьху... де...

– Уперед! За батьківщину! За Жорика! – вереснув лицар, перехоплюючи зручніше спис і чиркаючи шпорами Людовика в каркасі.

Людовик задріботав копитами, і метал, начинений лицарем, на гіппо...

(Автор зненацька згадав, що дотепер не дав портрета лицаря, і якщо безцінному читачеві неодмінно треба знати, які в персонажа ніздрі або брови, то він, читач, може бути незадоволений відсутністю опису зовнішності Аркадія. Тому Автор перервав розповідь на півслові в найдраматичніший момент, щоб виправити свою помилку.

Отже: лицар Аркадій (Аркадій Левович Глімпельштейн). Вік – 25 років. Зріст – 171 см 6 мм. Вага – 79 кг 933 гр. Щільний, кремезний. Волосся темно-русяве, коротко підстрижене, жорстке, їжачком. Чоло невисоке. Брови широкі, густі, що сходяться на переніссі. Очі великі, широко розставлені, сірого кольору. Ніс широкий, коро-

ткий з горбочком. Ніздрі... еее... ніздрі як ніздрі (тобто не квадратні, не трикутні, а...). Рот широкий, губи вузькі, бліді. Зуби великі, здорові. Мандибула (нижня щелепа) квадратна, масивна. Вуха м'ясисті, рожеві. Шия коротка, товста. Особливі прикмети: родимка у формі коми заледве вище лівої сідниці й два татуювання: на правому плечі схематичне зображення серця, прострошеного тонкою ковбасою, а на грудях – напис «НЕ ЗАБУДУ, ЩО ДЕЧОГО КРАЩЕ НЕ ЗАБУВАТИ». От, мабуть, і все.

Про зовнішність Інокентія Карловича говорити нема чого: дракон як дракон, тільки в окулярах.

Виконавши роль вербального портретиста, Автор вертається до ролі вербального баталіста, тобто до опису битви лицаря із драконом, точно в місце, де перервав її на півслові.)

...мобілі ринувся у битву!

«Зав'язався гарячий бій!» – так люблять писати баталісти.

Автор не певен, що ця фраза підійшла б для прохолодного топтання біля Гірчичної печери. Пил, що-правда, який-ніякий вони підняли, оскільки погода була посушлива, хоч і почалася осінь, однак особливої страсті в їхніх рухах не спостерігалось. Лицар Аркадій, наїжджаючи на екскурсовода, ворушив телескопічною зброєю, а той вивертався, ляскав крильми й норовив нанести відповідний випад. Але боєць із цього дракона був не дуже крутий. Одне слово – інтелігенція очкаста. І бронетанковий вершник на своєму гіппомобілі відтискував його до однієї зі скель, уже намагаючи вільною рукою сітку біля коліна.

Дощовий хробак Гавриїл Святославович, щохвилино переповзаючи з місця на місце, аби краще бачити, що від-

бувається, з жалем спостерігав, як його друг, якому ще ніколи в житті не доводилося битися, здає свої позиції, а його грубий суперник, тіснячи Інокентія Карловича списом, іншою рукою навпомацки розпускає капронові тенета.

Лицар був приємно здивований несподіваною хисткістю жертви, і вже радів швидкій легкій перемозі, аж раптом... (Ах, це фатальне «аж раптом», здатне різко поміняти картину, перевернути все з ніг на голову й вивернути навиворіт, переможця зробити переможеним, а переможеного переможцем!) Аж раптом нижній край сітки, потрапивши під колесо гіппомобіля, накрутився на нього й сітка рвонула вниз того що тримав її Аркадія.

Фатальним для «ловця драконів» було не те, що він висмикнувся із кульбаки й гримнувся об землю. (Слава Нетребенькові – виготовлений ним доспів мав зсередини пружну амортизаційну прокладку, завдяки чому гриматися безпечно й навіть, можна сказати, затишно). А те, що гримнувся-то у свою же сітку! Та ще й перекувиркнувся!

Подальша спроба скинути із себе капронові нитки погіршила ситуацію: клята сітка чіплялася й намотувалася на всі виступи металу, і чим завзятіше лицар борсався, тим тугіше його обплітала капронова павутина.

І за пару хвилин метушні він був уже такий сповитий, що не міг дригати жодною кінцівкою, а тільки люто сопів в обидві дірки.

Ще б не сопіти! Мить назад відчувати себе переможцем, і раптом – бац! – бути заплутаним, знерухомленим, примотаним до колеса! Кожен би засопів! Якщо не про кожну людину можна сказати: «трудиться не покладаючи рук», то про кожну можна сказати: «дихає не покладаючи ніздрів». От і Аркадій опинився в ситуації, коли не міг

щось робити не покладаючи рук, тож йому залишалося лише працювати дихати не покладаючи ніздрів. «Мій педантизм, – втручається раптом Ліва півкуля авторського мозку, – примушує мене заперечити твердженню, що можна про кожну людину сказати: "дихає не покладаючи ніздрів". По-перше, так не можна сказати про людей мертвих, котрі, враховуючи всю історію роду людського, на даний час складають переважну більшість людства. По-друге, якщо людина жива, але перебуває в дуже поганому, з медичної точки зору, стані, будучи підключена до апарату штучного дихання, бо не може дихати самостійно, то про таку теж хибно вживати вищезазначене висловлення. І, нарешті, люди іноді вимушені дихати без застосування ніздрів, тобто ротом, наприклад, якщо ніздрі через сильний нежить щільно напаковані шмарклями». – «Не знаю, що можна заперечити на твою скрупульозну поправку, педантична моя півкуле», – чеше нігтями потилицю справедливий Автор.

Дракон же спостерігав процес лицарського самозаплютування з іронією в стилі «не рий іншому яму».

Не встигнув Інокентій Карлович усвідомити себе звиящем, як його здивували оплески за спиною.

«Не може ж дощовий хробак ляскати в долоні, та ще декількома руками одночасно!» – думав хвостатий екскурсовод, здивовано оглядаючись.

Виявилося, що крім Гавриїла Святославовича у битви з'явилися й інші глядачі.

Ляскуни були групою чоловіків і жінок далекосхідного вигляду (кількістю дев'ять осіб; Автор має на увазі далекий схід Євразії, а не Терентопії), котрі стояли біля білого мікроавтобуса «Тойота», що належить туристичному

агентству «Рятівна Бджола», на якому, напевно, вони сюди й приїхали.

«Ох, як усе недобре сталося! Туристи бачили це неподобство!» – зніяковів екскурсовод. Він згадав, як ще зранку йому телефонував співробітник «Рятівної Бджоли» Олег Цеглина і попередив, що приблизно о 15.00 до Гірчиної печери приїдуть туристи з Великого Світу. Але ця колотнеча із настирним Аркадієм забила екскурсоводові памороки і затьмарила те попередження.

Жбурнувши побіжний погляд на Аркадія й ствердившись у переконанні, що він загруз у капроновому коконі всерйоз і надовго, Інокентій Карлович попрямував до азіатських гостей, щоб виконати свій обов'язок екскурсійної гостинності. Тим більше, що йому за це гроші платять.

Наближаючись до туристів, дракон вгледів у пальцях в одного з них, на вигляд наймолодшого, відеокамеру, якою той, певно, знімав «неподобство», і засмутився ще більше: «Ну от, не вистачало мені ще репутації забіяки». Але робота є робота, тому Інокентій Карлович, привітно кивнувши Валерієві, шоферові «Тойоти», життєрадісно й бадьоро сказав гостям:

– Ласкаво прошу до Каменіани, пані й панове! Ви розмовляєте терентопською?

– Я і троха говорити українська, – відповіла, чемно розкланюючись, одна з жінок групи.

– Українською? – І дракон відразу перейшов на чисту українську. – Це майже те ж саме. А звідки ви прибули, дозвольте запитати?

– Мі пириїхать ізі Японія, – знову чемно заколивалася перекладачка.

— Прекрасна країна! Народ з феноменальним естетичним смаком! — похвалив дракон цілковито щиро.

— Дякумо, дякумо! — ще динамічніше захиталася в уклонах японка й відразу процвірінькала переклад хвали супутникам. Ті теж закланялися.

Треба сказати, що екскурсивод з Гірчичної печери зараз уперше зустрівся з японцями. Оскільки це був найперший і єдиний на даний час випадок, коли в підпільне Терентопське королівство потрапили туристи із країни висхідного сонця. Але завдяки книгам Інокентій Карлович був більш-менш ознайомлений з японською культурою, вважав її великою й дуже нею захоплювався.

— Ну, а тепер пройдемо до Гірчичних печер — однієї з наших каменіанських визначних пам'яток, — запросив екскурсивод, жестом показавши напрямок руху.

Валерію Чмихалу, шоферові туристичного агентства «Рятівна Бджола», який привіз сюди з Жорикбурга японців на «Тойоті», подобалися екскурсії Інокентія Карловича, тому щоразу, замість того щоб нудьгувати у своїй машині чекаючи на повернення пасажирів, він разом із ними відправлявся до печери. І цього разу він крокував туди в компанії з японцями й екскурсиводом. І, між іншим, пошепки запитав в останнього:

— А бій з лицарем, це що — новий атракціон для туристів?

— Ні, — відповів пошепки ж дракон. — Просто лицареві приспічило похуліганити.

Гавриїл Святославович при наближенні групи перемістився в сторонку, щоб ненавмисно не притоптали.

— Я отут, Гавриїле Святославовичу, той... — почав був дракон, але хробак перебив:

– Звичайно, Інокентію Карловичу, працюю. Я почекаю.

Туристи поринули в підземелля, де екскурсовод, як звичайно, демонструватиме підземні красоти й розповідатиме «прадавні» легенди про ці печери (які, сказати по правді, сам же й придумав, бо ж туристи це обожають), а повержений лицар, нарешті усвідомивши що сталося, вибухнув таким потоком майданної лайки, що найстійкіші вуха зав'янули б. Чим більше він тужився, намагаючись звільнитися, тим густіше був цей потік.

Дракон, спілкуючись у печері з японськими туристами, чув цей матірний шум зовні, і намагався його заглушити своїми вигадками. Йому було ніяково від думки, що перекладачка вловить лицарські висловлення, перекладе їх одноплем'янам, і в далекосхідних гостей залишиться негативне враження про Терентопію. Драконові було, як говориться, за державу кривдно, і він експромтом складав усе нові й нові легенди й сказання, так би мовити, «тягнув гуму», сподіваючись, що Аркадій все-таки примовкне, і тоді він виведе туристів з печери, не уражаючи їхні вуха цією лицарською мурою.

І його надії виправдалися.

Стомлений потугами, розморений теплим вересневим сонечком і заколисаний власною багатослівністю, лицар розслабився, його лайка помалілася до бурмотання й прицмокування, зіниці заліпилися повіками, і воїн задрімав.

Несподіваний голосний храп, що вистрілив з лицарського забрала, так сполохнув коня Людовика, що той відбрикнув убік і проволочив по землі примотаного до колеса гіппомобіля Аркадія метра на півтора, але це лицаря не розбудило. Як людина без комплексів, Лицар Білого

Комара мав міцний, здоровий, можна сказати, богатирський сон.

Цим періодом і скористався екскурсовод, щоб вивести туристів, посадити їх в «Тойоту» і помахати на прощання лапою, після чого досить задоволені гості покотили. Прощаючись, найстарший із групи, склавши руки й кланяючись, як це властиво японцям, вимовив щось на зразок:

— Субараші цуа о арігато. Тотемо омоширокаттадесу.

— Пан Мезеру-сан від усі ми дякувати вам за екскурсій та каже, що вона був дуже цікаве, — відразу закланялася й товмачка, а разом з нею й інші.

(Автор, звичайно, передав слова старого японця більш-менш приблизно. А в дійсності вони звучали отак: «素晴らしいツアーをありがとうございました。とても面白かったです».)

Найвідоміший грузинський епос, написаний поетом Шота Руставелі у дванадцятому столітті, називається «Витязь у тигровій шкурі». Аркадій у даній ситуації був витязем у капроновій сітці. У тенетах він був безпорадний, наче селянин Потап Левурда, що опинився у такій же халепі в комедії Грицька Основ'яненка «Бой-жінка». З тією різницею, що там сітка була з іншого матеріалу, бо капрон в часи класика ще не винайшли.

— Що ж нам із цим хропуном робити? — уголос задумався Інокентій Карлович, коли біла «Тойота» зменшувалася в напрямку Жорикбурга. — Не можемо ж ми залишити його тут зв'язаним на віка вічні.

— Нехай пообіцяє залишить тебе в спокої, ну й тоді ми його звільнимо, — порадив дощовий хробак.

— Правильно. Агов, пане, прокиньтеся. — Дракон схилювся над сплячим, але той продовжував виводити

носоглоткою такі звучні рулади, що кінь Людовик злякано косив оком і здригався шкірою.

Екскурсовод подзвякав пазурами по шолому, але й це не дало ефекту. І лише коли Інокентій Карлович торохнув по металу каменем, храп обірвався, і в щілинці забрала блиснули очі.

— Це я — дракон Інокентій Карлович, — нагадав розбуженому екскурсовод, щоб спросоння ввести його в курс справи. — Давайте так: ви обіцяєте мене більше не турбувати, а я за це знімаю з вас сітку й відпускаю на волю. Домовилися?

Відповіддю було посилення в непристойні місця.

— Ну й валяйтеся отут, поки... — І дракон гнівно видавився у підземелля грати в шахи з Гавриїлом Святославовичем.

(— Наскільки я розумію, — береться просторікувати Права півкуля авторського мозку, — терентопські лицарі виховуються на лицарських романах і епосах.

— Правильно розумієш, — погоджується Автор, але уточнює: — І не тільки лицарі. Взагалі, виховання в Терентопії, починаючи з дошкільного віку, базується на щепленні громадянам королівства шляхетності, справедливості, чемності й інших так званих лицарських якостей, які пропагувалися, у тому числі, у середньовічних лицарських епосах і романах, привезених у Терентопію королем Мирополком Романтиком, перекладених терентопською мовою й розтиражованих.

— От-от, — продовжує Права. — А між тим поведінку лицаря Аркадія стосовно екскурсовода з Гірчичної печери ніяк не назвеш шляхетною і чемною. Він поводить себе не як книжковий лицар, а наче якийсь хам і хуліган. Як же так?

— Ну, по-перше, і книжкові лицарі частенько, скажемо прямо, не бездоганні, — пояснює Автор. — Хто читав лицарські романи, знає, що, наприклад, і доспіхоносці Круглого Столу короля Артура іноді таке витребенькували, що не в'яжеться з поняттям шляхетності й чемності. Ну, приміром, усякий розуміє, що нечемно і нешляхетно відрубувати голову рідній неньці. А лицар Круглого Столу сер Гахеріс узяв та й утнув таку ампутацію. І за що? За те, що вона, рідна його матінка покохала, бач, сера Ламорака! Дуже гідного, треба сказати, мужчину, одного з найшляхетніших лицарів Круглого Столу, котрий не поступався в славі навіть Ланцелотові й Трістанові! І якби ж вона цим зрадила чоловікові — так ні: на той час вона вже була вдовою. Але синачкові це все-одно не сподобалося, й — хрясь матусі мечем по ший! Ну, куди це годиться! («Ех ви, лицар!», як сказав головний герой п'єси «Розбійник» Карела Чапека.) І той неньковбивця Гахеріс був, до речі, не абиким, а аж рідним небожем короля Артура, бо ж нещасна королева Оркнейська, тобто його матінка, була Артурові старшою сестрою. Настільки небездоганну поведінку деяких лицарів Круглого Столу можна пояснити, крім іншого, тим, що вони ніколи не читали романтичних романів про лицарів Круглого Столу, бо ті будуть написані лише за сторіччя після існування Круглого Столу.

А по-друге, веде далі Автор, із драконами та іншими так званими чудовиськами й найчемніші книжкові лицарі не дуже-то церемонилися.

Так що з лицарських епосів різні читачі можуть почерпнути різні висновки. Король Жорик Дев'ятий, скажімо, зробив висновок, що з усіма хорошими особистостями слід бути чемним, не зважаючи на їхню біологічну приналеж-

ність й інші другорядні дрібниці. Тому навіть із драконами він спілкувався досить ввічливо. А лицар Аркадій, очевидно, зробив висновок, що дракони не належать до тієї категорії істот, з якими слід бути дуже люб'язним. І, тим більш, якісь там хробаки.)

ЩОСЬ ОДИНАДЦЯТЕ

Божественні клоуни

— А судді хто?

Олександр Грибоєдов, «Горе від розуму».

— А кого судять? — запитала, задихаючись, Аліса.

Льюїс Керролл, «Аліса в Дивокраї».

— Ну й цирк! — сказав нарешті Колька, почухавши потилицю.

Іван Керницький, «Переселення з перешкодами».

11 квітня 1972 – 18 вересня 1995 року.

Отже, увечері 18 вересня 1995 року в будинок напроти кінної статуї Жорика Сьомого депутати від Стайні Опер та Балету (а саме патріарх Іполит Четвертий, лицар Напівкруглого Столу Річард Левове Копито, дракон Інокентій Карлович (із люмбрикусом Гавриїлом Святославовичем у нашій кишеньці), пенсіонер Ілля Шнапс, касир Джульєт Грошенятко, коваль Вакула Нетребенько й чарівник Акмус) вштовхнули так званого віртуоза Ріккардо-Джузеппе Траляляліні й впровадилися самі.

Чудовій вісімці поталанило: черговий суддя, черговий прокурор, черговий адвокат і черговий кат на суддівському столі, накритому чорною скатертиною, грали в доміно, тобто били байдики, що означало відсутність у них на цей час судових справ. Секретарка-стенографістка у своєму фотелі збоку під стукіт кісточок в'язала шкарпетку. До-

міношники сполучали гру з балаканиною, і в момент, коли дракон зачиняв за собою двері, суддя виголошував:

— ... а цей тип раптом заявляє: «Не так усе було, а навпаки. Я йшов вулицею й нікого не турбував, аж раптом на мене накинувся цей очкарик, і як почав безжально гамселити своїм могутнім обличчям просто по моїх слабеньких, беззахисних кулаках! Дотепер руки болять».

— У мене, — підхопив прокурор, стукнувши кісточкою по столу, — із цим Бандюгою Роженкранцем теж був випадок...

— Кхе-кхе, — кашлянув патріарх Іполит Четвертий.

— А, клієнти завітали, — помітив тих що ввійшли пишнобровий голомозий вухастик — суддя.

Доміно було із шумом зметене зі стола в коробку.

— Ми от віртуоза, так би мовити, з оперного театру притягли, — забасив громіздкий святий отець, тикаючи нігтем у лисинку гастролера. — Присудите, аби він дав нам гроші за свій, з дозволу сказати, концерт.

— Ми його обвинувачуємо в папері, радіаторі й повітряній кульці замість композиторів! — підрикнув і лицар Річард.

— Він плюнув нам у душу чавунною батареєю й іншими кепкуваннями, — устроївся в потік обвинувачень стариганик Шнапс.

— Покажіть йому зимівлю ракоподібних, щоб знав, як шарудіти папірцем за такі гроші! — додав Вакула Охримович.

— Я ваш захисник, добродіє віртуозе, — представився затриманому черговий адвокат, ласкаво обійнявши його за талію. — Пішли обговоримо, як будемо захищатися.

— А ви, мої панове, докладно викладіть мені суть інциденту, щоби я точно сформулював обвинувачення, — звернувся до депутатів черговий прокурор.

Протягом семи хвилин і вісімнадцяті секунд обмануті глядачі спілкувалися з обвинувачем в одному куті залу, а так званий маестро із захисником — в іншому.

Потім адвокат крикнув судді: «Ми готові», прокурор додав: «Ми теж».

— Ну що ж, панове, ви сідайте сюди, а ви, маестро, сюди. За три хвилини почнемо розгляд, — вимовив вухастий суддя й вийшов за ширму, що стояла позад суддівського стола і крісел. Там же зникли й адвокат із прокурором.

Протягом пари хвилин крізь ширму чулася якась метушня, потім секретарка-стенографістка, що замінила шкарпетку письмовим приладдям, устала й строгим голосом вимовила:

— Устати! Суд дуріє!

Усі піднялися з місць, а з-за ширми з'явився клоун з розкидистою рудою шевелюрою, кулястим червоним носом, у строкатому, усіх барв веселки дурному балахоні, верещачи блазнівським голосом:

— А от і я! А от і я, вельмишановна публіко! Зараз я-ааак обвинувачу! Ха-ха-ха!

Слідом вискочив другий клоун, із зеленою шевелюрою й синім носом, верещачи:

— А от і я! А от і я, вельмишановна публіко! Зараз я-ааак захищу! Ха-ха-ха!

А потім і третій (з бузковою шевелюрою й фіолетовим носом):

— А от і я! Зараз я-ааак посуджу! Ха-ха-ха!

Клоуни, звичайно, були прокурором, адвокатом і суддею, які за ширмою начепили на себе різнобарвні перуки, строкаті клоунські балахони, замість прокурорської, адвокатської й суддівської мантий, і поролонові кульки на носи.

Комічна трійця заходилася колошматити один одного поролоновими молотами, верещачи, регочучи й корчачи ідіотські гримаси.

Уся ця клоунада була офіційною церемонією, з якої починався всякий судовий процес у Терентопії...

— Божевільня якась, а не суд! — супить суворо звивини Ліва півкуля авторського мозку.

— Дійсно, з такого серйозного заходу балаган улаштували! — підтакує й Права. — І який же бовдур усе це видумав?

— Це видумав сам король Жорик Дев'ятий в тисяча дев'ятсот сімдесят другому році, — відповідає Автор, — коли його самого судили. Але він зовсім не бовдур, а дотепний і оригінальний чоловік, що бажає нашпигувати життя безтурботними веселощами (які, крім іншого, корисні для здоров'я, з точки зору медицини). А хочете, розповім, як так трапилося, що так звані жерці Феміди впакувалися в клоунську уніформу? Через що і чому?

— Ти хочеш? — запитує Ліва півкуля авторського мозку в сусіда по черепу, півкулі Правої.

— Ну... — непевно відповідає та, — взагалі-то...

— Припустимо, що читач хоче, — фантазує Автор. — Тож розповідаю.

11 квітня 1972 року в тронному залі Королівського замку вирував банкет, то пак – учта, із приводу третьої річниці від дня весілля Жорика Дев'ятого й Зіньки Одинадцятої. За апетитними столами сиділи лицарі Напівкруглого Столу, інші гості й, звичайно, самі король із королевою, розфуфирені, у святкових туалетах.

Усе йшло чудово: музика грала, гості пили-їли, винуватці свята клювали одне одного губами під лементи «гірко»...

Аж раптом один із пажів, що подавали на столи страви, проходячи повз короля, оступився й гепнув просто на короновану голову салат «олів'є».

– Обережніше, юначе! – викликнув огорошений монарх. Втім, заради повноти картини, слід уточнити, що Жорик Дев'ятий у цю хвилину був не тільки огорошений, але ще й окартоплений, оморквений, обогіркований, оковбасений і, зрозуміло, омайонезений. – Так і вбитися можна. Не метуштесь, юначе, – додав глава держави, здійснюючи за допомогою серветок попереднє очищення глави свого організму.

Корона, голова під нею й костюм під головою були забруднені, тож королю довелося вийти, щоб одне помити, а інше переодягти.

Коли Жорик повернувся в новому парадному костюмі, банкет продовжився.

Але недовго королівський лик відпочивав від сторонніх нашарувань: інший паж, спіткнувшись, ляпнув володаря тушкованою капустою.

– Та що ж ви такі незграбні сьогодні, – засмутився потерпілий, знімаючи з вух цю їжу.

Саме-собою, йому знову довелося вийти.

Повернувся він у третьому костюмі, уже не парадному, а буденному, але з першою головою, вже двічі вимитою.

Даремно він поспішив митися й переодягатися, адже однаково третій паж усе це забруднив гірчицею, упустивши на коронованого чоловіка посудину із цією гострою приправою.

— Ну йолкі зелені! Скільки можна! Не можна ж бути такими незграбами! Як спеціально! — почав втрачати терпіння гірчичний помазаник.

Традиційно вийшов. Повернувся тричі вимитим. У спортивному костюмі.

Може, ти, безцінний читачу, думаєш, що й цього разу який-небудь четвертий паж осквернив чистого Жорика харчовими опадами? Думаєш. Ну, так ти правий.

Цього разу нещасний владар зненацька пригрів на своїх грудях, а так само плечах і спині, холодець, вийнятий з холодильника. Холодець за коміром — річ досить неприємна (можеш спробувати, якщо не віриш, безцінний читачу), і із четвертої іскри насилу запалився племінь:

— Дурню ти божевільний! Кретине безумний! Йолопе ненормальний! — емоційно проінформував обліплений тремтячими грудочками монарх четвертого пажа, ізвиваючись від просування під одягом морозної їжі по теплій шкірі. — Щоб тебе в кисіль упустили! Щоб тебе... Щоб... — І охолоджений чоловік чкурнувся до ванни...

Після того, як він повернувся на свій, так би мовити, банкетний пост у лазневому халаті, ніяких інцидентів більше в той вечір не відбувалося.

Банкет продовжився й закінчився весело й славно.

Але Жорик помітив, що четвертий паж після прочухана хмурий і ледве не плаче.

І король перепрохав у нього за занадто емоційну реакцію на дріб'язкову помилку:

— Я розумію, що ви не навмисно спіткнулися, але коли за комір гепається морозний холодець, і ангел би вибухнув. Не гнівайтеся, мій друже, не тримайте на мене зла, я ж не спеціально, а піддавшись миттєвій емоції...

Але паж короля не вибачив, а подав на нього позов до суду. Мовляв, образи від глави держави нанесли йому, пажу, глибоку моральну травму...

Саме під час того судового процесу трохи зануджений король і подумав, що судова процедура занадто прісна й недотепна, і що слід внести в цю сферу зміни, щоб підсудні під час суду не тяготилися й не нудьгували. Наприклад, можна, мовляв, привнести в це дійство елементи клоунади...

— А чим закінчився цей позов пажа проти короля? — заінтригувалася Права півкуля.

Суд з'ясував, що пажі спотикалися й роняли їжу через дефект паркету, їхньої провини в тому не було, а отже, образи, які прошумів король, були незаслуженими. Через це, щоб відшкодувати моральний збиток від незаслуженого прочухана матеріальною компенсацією, суддя присудив короля до сплати штрафу в сумі 7318 шурхотиків і 27 дзвяків на користь потерпілого, то пак четвертого пажа.

(— А чому, пане Авторе, — раптом втручається скрупульозна Ліва півкуля авторського мозку, — в тебе суддя присудив короля саме до такого штрафу — сім тисяч триста вісімнадцять шурхотиків і двадцять сім дзвяків? Чому не п'ять тисяч шурхотиків, або десять тисяч шурхотиків? Чому така не кругла сума?

— Бо я написав саме так, — пояснює Автор.

– Ну, то чому ж ти написав саме так?

– Бо одним зі своїх заочних учителів із текстобудування, так би мовити, я вважаю великого Франсуа Рабле. А цей геній у свої веселі небилиці полюбляв утуляти не круглі числа.

От три цитати на підтвердження. (Таких цитат можна було б ввернути сюди набагато більше, але впевнений, що й три тебе переконують). «Отож, забито триста шістдесят сім тисяч чотирнадцять таких тлустих воликів...» (Книга перша, розділ IV). «І справді, на всіх міських перехрестях він порозліплював дев'ять тисяч сімсот шістдесят чотири тези...» (Книга друга, розділ X). «І точно: за його розпорядженням вибили дно у семи мільйонів п'ятисот тридцяти двох тисяч восьмисот десяти великих барабанів...» (Книга п'ята, розділ XVIII).

Небилиці – явище, як правило, веселе. А якщо небилиці оздоблювати от такою арифметичною скрупульозністю, то це створює додатковий комічний ефект. Тож цей раблезіанський прийом я намотав собі на вус, продовжує Автор Терентопських хронік, і тепер з вуса перемотую на свої текстові рядки.

– От тепер зрозуміло, – вдовольняється Ліва півкуля.)

Жорик, порившись у кишенях, оголосив, що в нього зараз таких грошей немає. (Він напередодні здорово витратився – купив папуг для свого зоопарку: сірих жако й какаду).

– У такому разі, Ваша Величносте, я, згідно із законом, вимушений за відмову вчасно оплатити штраф присудити вас до тюремного ув'язнення на п'ятнадцять діб, – розвів руками суддя. – А штраф виплатите потерпілому протягом

року. Хоча ви глава держави й шановна людина, але закон є закон.

– Я ж і не сперечаюсь. Треба, значить, треба, – погодився монарх.

– Я пишу записочку, – промурмотав суддя, черкаючи олівчиком по відірваному від краю газети папірцю, – а ви завтра ранком підіть у міську в'язницю й передайте цю записочку начальникові, він вас поселить.

У записочці було: «Васю, посади Його Величність на п'ятнадцять діб. Федя. P.S. Приходь у п'ятницю на преферанс».

Наступним ранком законослухняний володар країни із предметами особистої гігієни в целофановому пакету явився в жорикбурзьку міську в'язницю.

Прочитавши записку, начальник цього закладу передав нового клієнта в смугасту робу, завів на нього особисту справу, сфотографував для цієї справи в анфас і в профіль і перепровадив до камери № 22. У дверей камери король попросив тюремників, щоб вони з ним не церемонилися й сприймали не як короновану особу, а як рядового злочинця.

– Слухаюсь, Ваша Величносте! – погодився начальник в'язниці й вштовхнув Жорика в камеру зі словами: – А ну пішов, злодюго!

Камера № 22 була чотиримісною.

У ній уже перебували: фальшивомонетник Полікарп Таракашкін на кличку Рубенс, кишеньковий злодій Асланбек Усманкурбанбердиходжибабаєв на кличку Персик і шлюбний аферист Оноре де Пупков на кличку Ціпонька.

Новосел познайомився з Рубенсом, Персиком і Ціпонькою, і старожили присвоїли йому кличку Морквина,

за колір волосся. До речі, у ті роки молодий король ще не носив ані своєї знаменитої рудої бороди, ані своєї знаменитої пластмасової зеленої корони. Золоту ж на час відсиджування залишив у сейфі, у Королівському замку.

Морквина, хоч і був главою держави, жив у в'язниці, як простий ув'язнений, без пільг і потурань. Тобто ананасний салат або там осетровий кав'яр йому насипали із загального казана, шампанське або монастирський кагор наливали із загального цебра, парився він у загальній сауні, плескався в загальному басейні, у теніс грав на загальному корті, під час культпоходів у театр сидів разом з іншими в партері, а не в королівській ложі... Коротше кажучи, переносив усі тяготи застінку нарівні з рядовими злочинцями. У тюремному житті була й хороша сторона: тут Жорик вкушав смачний корм після трьох років дієтичного утримання (адже в ті роки ще не було його таємних відвідувань корчми «Під Мідним Забралом», про котрі Автор повідав читачеві у щосі сьомому з тією ж назвою «Корчма "Під Мідним Забралом"»).

У в'язниці з монархом вийшов невеликий курйоз.

Оскільки він перебував там перший і, можливо, останній раз у житті, то йому схотілося отримати тюремний сувенір на пам'ять. А що може бути більш ексклюзивним і довгочасним тюремним сувеніром, ніж татуювання? Повернутися з в'язниці без татуювання – це однаково, що повернутися з Опішні без глечика, чи макітри, чи тарілок, чи... Або з Тули без самовара й пряника. Або із Шампані без пляшки шампанського. Тим більше, що співкамерник

Рубенс був справдішнім метром колючого мистецтва. Він називав себе художником-передвижником, оскільки творив свої картини не на полотнах, а на людях, а люди, на відміну від полотен, самостійно пересуваються.

Фальшивомонетник уважав себе творцем із гарним смаком, тому він не опускався до вульгарних примітивних зображень, як то: серця, простромленого холодною зброєю; черепа; висхідного над морем сонечка; кинджала, обплетеного змією і т.д. Ні, він копіював картини великих живописців з репродукцій у журналі «Огонёк» і альбомів з образотворчого мистецтва, що були в тюремній бібліотеці. Так, наприклад, на грудях злодія Персика Рубенс витатуював «Богатирів» Васнецова, а на спині – «Запорожців» Рєпіна. А шлюбного афериста Ціпоньку Таракашкін прикрасив попереду «Махою оголеною» Гойї, а іззаду – «Купальницею» Ренуара. Щоправда, скопіювавши ці зображення з репродукцій, він додав дещо й від себе, щоб було ясно, що наколки саме тюремні, а не аби які. Олешу Поповича, Іллю Муромця й Добриню Микитича, а також усіх запорізьких козаків, включно з отаманом Іваном Сіркою, він «переодяг» у смугасті тюремні роби. Маху й купальницю «одягати» у роби не став, залишив оголеними, але додав в інтер'єри тюремні нари й заґратовані віконця.

(Тим, хто бував у Харківському художньому музеї, або не бував, але цікавився ним, відомо, що там є велике живописне полотно Іллі Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султанові», або, коротше – «Запорожці». Але Таракашкін у якості зразка використав репродукцію не цього полотна, а аналогічного з тією ж назвою, що виставлене в Російському музеї в Петербурзі. Петербурзький

варіант відоміший і більше поширюється у вигляді репродукцій.)

Морквина попрохав метра й на ньому що-небудь зобразити. Рубенс, колупаючи в зубах сірником, заявив, що реалістичний живопис йому набрид, і він прагне спробувати себе в абстракціонізмі. «Та що завгодно, на ваш вибір», – погодився король...

Фальшивомонетник витатував на грудях Жорика Дев'ятого композицію «№ 5» за однойменною картиною американського художника Джексона Поллока. Але скопіював Таракашкін її не з советського журналу «Огонёк», у якому в ті часи репродукції абстракціоністів не друкували (1972 же рік!), а з советської ж книги «Загниваюче мистецтво буржуазного Заходу», виявленою ним у тій же тюремній бібліотеці (книга, як і номери журналу «Огонёк», потрапили туди з Великого Світу, тому під «загниваючим Заходом» треба розуміти не захід Терентопії, звичайно, а Америку і Західну Європу).

Але якщо картина Поллока виглядала звалищем різнобарвних цяток і звивин, то на грудях короля її копія була схожа на мереживну пляму, начебто людина неакуратно їла чорничне варення й страшенно обляпалася.

– Перший млинець грудкою, – самокритично оцінив свій дебют в абстракціонізмі сам Рубенс, відійшовши в протилежний від короля кут камери й розглядаючи новий добуток одним оком через кільце з пальців. – Хріновина якась вийшла, гад буду! Але нічого, Морквино, не тушуйся. Далі краще піде. От виколю тобі на спині «Чорний квадрат» Малевича – ніштяк буде, вік волі не видіти!

І маестро татуювань заходився робити на стіні вугіллячком начерки.

(До речі, безцінний читачу, український живописець Казимир Малевич був не першим, хто випендрився чорним чотирикутником. За півтора, приблизно, сторіччя до того дотепний англійський священник Лоренс Стерн, більш відомий в іпостасі прозаїка, випендрився чорним прямокутником. Вірніше, відразу двома. А саме: у своєму романі «Трістрам Шенді» між дванадцятим й тринадцятим розділами першого тому помістив аркуш, пофарбований по обидва боки чорним кольором. Є в нього в цьому творі й сторінки білі (без букв): розділи вісімнадцятий й дев'ятнадцятий в дев'ятому томі. Є й сторінка, також без усяких букв, що виглядає площиною сірого мармуру (між тридцять шостим і тридцять сьомим розділами третього тому). Так що, як бачимо, і задовго до Малевича й таких як він, творчі люди з хорошим почуттям гумору вміли таке витребенькувати.)

Але Жорик Дев'ятий навідріз відмовився від даної геометричної фігури. Замість супрематизму Казимира Малевича монарх зажадав отримати на плечі просто написаний гарними буквами текст: «Не забуду рапсодії Гершвіна».

І Таракашкін, дійсно, витатуював.

І дійсно, гарними буквами.

Але, мабуть, він чи то не розчув як належить, чи то не зрозумів, тому що замість:

«Не забуду рапсодії Гершвіна»

вийшло:

«Не заб'ю дур, а псу дію перш вина».

Помилку Рубенса Жорик Дев'ятий виявив тільки виїшовши з в'язниці, коли прочитав татуювання за допомогою двох дзеркал. І замість того щоб хвастатися тюремним

сувеніром, заклеював на пляжі плече лейкопластиром, соромлячись такого безглузлого напису.

Що ж щодо присудженого королем штрафу, то, аби швидше виплатити його ображеному пажу, Його Величність тимчасово влаштувався на другу роботу: у вільний від королівських справ час підробляв офіціантом у жорик-бурзькому ресторані «Харків».

Король що відсидів п'ятнадцять діб та повернувся до своїх обов'язків, першим ділом видав указ про реформу суду, де говорилося, що відтепер суддя, адвокат і прокурор повинні вести процес у клоунському образі, починаючи засідання з потішного фіглярства. (Що ми з тобою, безцінний читачу, і спостерігали кілька сторінок тому в суді щодо справи Траляляліні). Оскільки це, мовляв, підніме настрій обвинувачуваних, і позитивно вплине на здоров'я глядачів.

Покровителькою юстиції вважається громадянка Феміда, що має фак богині. Тому юристів, які виглядають і поводяться таким чином, можна назвати клоунами божественними.

Отже, поклеївши дурнів, три клоуни зайняли місце, щоб почати власне суд: пишнобровий суддя сів за чорним столом, банькуватий рябий адвокат поруч із так званим лауреатом Траляляліні, великогубий кирпичний прокурор — серед чудової вісімки; суха очкаста стенографістка на своєму місці завмерла у передчутті вітійоватої скачки пера по паперу; і один тільки черговий кат у масці поросяти не мав діла й, щоб згаяти час, присів у сторонці, напнув на щети-

нисті вуха навушники аудіоплеєра й, заплющивши вічка, поринув у музику. (Для доскіпливого читача, що бажає володіти максимумом інформації, Автор повідомляє, що на касеті, яку слухав кат, були записи дотепного українського барда Тризубого Стаса).

— Ну що ж, панове, приступимося, — вимовив суддя в образі клоуна. Тепер уже він говорив нормальним голосом, без повискування, гримас і кривлянь, і був сама серйозність, але строкатого балахона, фіолетового носа й бужкової перуки не знімав. — Слово надається обвинувачу.

— Мої клієнти, пане судде, обвинувачують цю людину в шахрайстві, — почав прокурор, шпурляючи строгі погляди поверх червоної кулі, що обійняла його кирпатий ніс. — Він продав квитки на концерт із творів великих композиторів: Ференца Ліста, Йоганнеса Брамса, Йоганна Себастьяна Баха, по сто шурхотиків за квиток. Саме прізвища цих геніїв були зазначені на афіші. Однак, концерту не було. Замість обіцяної музики, цей суб'єкт утнув глузування й знущання у вигляді шурхоту й розривання паперу, стукоту по опалювальній батареї й проштрикання булавкою повітряної кульки. Будучи затриманим, відмовився повернути гроші глядачам.

— Зрозуміло. Тепер ваша версія, пане захиснику, — кивнув суддя адвокатові.

— Мій підзахисний — музикант-авангардист, що використовує у своїх композиціях нетрадиційні інструменти, котрі видають побутові шуми, у чому, властиво, і полягає концепція конкретної музики, — запрацював язиком рябий захисник, погладжуючи нігтями здиблене хутро зеленої перуки. — Обвинувач уводить шановний суд в оману, стверджуючи, що на афіші йшлося про твори компози-

торів-класиків. Немає на тій афіші ані слова «твори», ані слова «композитори», ані перерахованих імен: Ференц, Йоганнес, Йоганн Себастьян. Що ж стосується слів «лист», «брамс» і «бах», то вони, як відомо, мають самотійне значення, не пов'язане із цими іменами, і означають саме те, що в концерті, дійсно, звучало. Зі сцени Стайні Оперита Балету дійсно прозвучав лист, тобто мали місце звуки, видавані паперовим аркушем; дійсно, прозвучав брамс, тобто мало місце брамсання залізякою по чавунній батареї; дійсно, прозвучав бах, тобто мало місце бахання кульки, що лопнула. Коротше кажучи, прозвучало все те, що й було обіцяно на афіші, а виходить, всупереч твердженню обвинувача, концерт відбувся. Якщо ж, наприклад, хтось, прочитавши у якійсь книжці речення «Жовтий лист упав з тополі на мокрий осінній асфальт», уявляє собі, як угорський композитор Ференц Ліст гепається з дерева, попередньо вимазавшись із ніг до голови жовтою фарбою, то хіба письменник, котрий написав ту книжку, має нести відповідальність за отакі божевільні фантазії дивакуватого читача? Так і отут.

— Це демагогія! — прогудів із місця патріарх Іполит Четвертий, люто ворущачи бровами й стискаючи чималі кулаки.

— Не вигукуйте своїх коментарів, Сергію Едуардовичу, а то я вимушений буду вилучити вас із залу, — відреагував на сторонній шум суддя, поправляючи фіолетовий поролон на носі. — Я хотів би глянути на цю афішу.

— На жаль, у мене при собі немає, — посміхнувся, блиснувши металевим зубом, так званий маестро. — Останній екземпляр я використав у виступі, а решта розклеєні по місту. Той, останній, напевно, і зараз лежить на кришці

рояля на сцені Стайні Опери та Балету. Він, щоправда, пом'ятий і розірваний навпіл, але, думаю, прочитати цю афішу ви зможете, якщо її сюди доправлять.

Оскільки під час цього процесу черговий кат у масці поросяти перебував неробою, суддя вирішив послати в театр за афішею саме його:

— Добродіє кате! Агов, добродіє кате! Анонімечку!

— Він вас не чує в навушниках, — сказала стенографістка.

Кат сидів, поклавши ногу на ногу й заплющивши очі. За погойдуванням ноги було видно, що він повністю віддався музиці.

Суддя зім'яв зошитовий аркушик, на якому побіжно малював карикатури на позивачів і відповідача, і жбурнув у ката. Паперовий комок стукнув по рилу маски, і кат, повернувшись із світу музики в світ реальний, зірвав з голови навушники.

— Анонімечку, треба змотатися до Стайні Опери та Балету. Там на сцені рояль, а на роялі два клаптики паперу. Принесіть ці клаптики сюди, будь ласка. Як говориться, не в службу, а в дружбу, — попросив пишнобровий клоун. — Запам'ятали? Ну, шуруйте!

Оскільки до чергового ката в періоди чергування в суді неодноразово зверталися з подібними проханнями, то Анонімечко вже звик виконувати обов'язки кур'єра. І тому він, схвально хрокнувши, швидко пристебнув до нижніх кінцівок роликові ковзани й — вжик-вжик-вжик — покотив на них виконувати доручення, тільки хвостик мигнув. А суддя до його повернення оголосив перерву й перекур.

— Мені підозрілий цей кат, — вклинюється раптом в розповідь Ліва півкуля авторського мозку.

— Чому? — запитує Права.

— Дивний він якийсь. Мало того що на фізіономію начепив маску поросяти, так ще й хвостиком миготить. Він що, цей хвостик до штанів пришив, чи що? Та ще й хрокає. Що називається — увійшов в образ. Так би мовити, озвірів у боротьбі зі злочинністю. Чи то він так випендрюється, чи то в нього дійсно з головою не в порядку?

— О, цей кат дуже неординарна особистість, — зауважує Автор. — Завдяки ньому у королівстві навіть відбулася досить важлива реформа. Тому він заслуговує, щоб докладніше про нього поговорити. Тим більше, що в суді зараз однаково перерва.

У Жорикбурзі було два кати (не взагалі за весь час існування Терентопського королівства, звичайно, а в описуваний період). Один із них називався придворним, а інший — муніципальним або міським. Тому що кабінет першого (тобто комірка, де він зберігав катівське прича-ндалля й міг відпочити від роботи) перебував у Королівському замку, на четвертому поверсі, а другого — у будинку міської ратуші, або, більш звично висловлюючись, мерії, у напівпідвальному приміщенні.

Виконували вони однакову роботу, міняючи один одного щотижня. Тобто, коли придворний кат трудився в Залі Катувань або при шибениці, муніципальний чергував у суді, на випадок, якщо там знадобляться терміново дрібні катівські послуги. (Так, бувало, що суддя присуджував обвинувачуваного до потиличника, копняка, стусана, щипка, щигля, плювка, смикання за волосся, вуса, або бороду й

тому подібних процедур, які там же, у будинку суду й здійснювалися черговим катом, щоб не відкладати настільки дріб'язкове покарання в довгий ящик, а, швидко обслуживши присудженого, відразу його відпустити). Наступним тижнем в суді чергував уже придворний, а муніципальний заробляв на хліб насущний у Залі Катувань або при шибениці.

У дні, коли кат не був зайнятий чергуванням у суді, а роботи в Залі Катувань і на майдані Панурга не було, він просто коротав час у своєму кабінеті. Наприклад, кат Інкогнітечко вчора коротав години, із захопленням читаючи орфографічний словник терентопської мови.

Як ти вже, мабуть, здогадався, безцінний читачу, Анонімечко був катом муніципальним.

Відмінність Інкогнітечка від Анонімечка була не тільки в тому, що кабінети їх у різних місцях, не тільки в різних масках і псевдонімах. Головною відмінністю було те, що Інкогнітечко — людина, а Анонімечко — справжня свиня. Ні, не в тому розумінні, що Анонімечко був поганою людиною, а в тому розумінні, що він взагалі був не людиною, а кабаном, кнуром...

— Кат був кабаном?! — ошелешено вилупила звивини Ліва півкуля авторського мозку.

— Кабан був катом?! — здивовано роззявила звивини півкуля Права.

— Ну, це вже ні в які ворота... Це вже твою навіжену фантазію починає заносити за грань... — докоряє Авторіві Ліва.

— Так, круто. Це вже нагадує марення безумця, — перебиває колегу Права. — Люди споконвіків були катами

кабанів (із гастрономічних міркувань, як правило). Але щоб кабан був катом людей...

– Не поспішайте мене клеймити, добродію півкулі, а вислухайте спочатку історію його життя, – огризається Автор.

Так, Анонімечко був кабаном. Не звичайним, безумовно, а розмовляючим, так би мовити, людиноподібним, мутантом.

Треба сказати, що мовлячі тварини Терентопії умовно поділяються на дві категорії. Одні мислять і говорять як люди, але в решті не відрізняються від не говорячих співбратів. Ну, скажімо, так само ходять рачки. (От, наприклад, кінь Гуго, на якому їздив лицар Напівкруглого Столу Леонід Очкарик, умів, як людина, думати й глаголити, але переміщався не по-людськи, а на чотирьох кінцівках; і взагалі, коли мовчав, був невідмітний від звичайного скакуна). А інші говірки мутанти й ходили як люди – на задніх кінцівках, – і маніпулювали передніми, як люди руками. Анонімечко належав до другої категорії. І, між іншим, діяв цими самими передніми кінцівками досить спритно, хоч і були на них копитця, а не пальці.

Ще в часи свого босокопитного дитинства, а точніше в 1978 році, поросся Хрюрик (таке його справжнє ім'я), побачивши, як віртуозно працює кат Інкогнітечко, загорілося мрією стати таким же віртуозом. І із молодих копит стало готувати себе до здійснення цієї рожевої мрії. Спочатку тренувалося на іграшках, потім, коли піросло й стало молодим кабанчиком, виготовило людиноподібне опудало й практикувалося на ньому.

Крім спостережень за роботою професіоналів і вправ із опудалом, джерелом навчання було читання спеціальної

літератури. Хрюрик студіював і конспектував такі книги, як «Самовчитель ударяння тортом», написаний катом Незнайомечком в 1899 році; «Техніка безпеки для ката», написану катом Дехточком в 1921 р.; «Естетичні аспекти експлуатації шибениці» – Невідомечком в 1940 р.; «Психологічні навантаження при роботі з тортом» – Таємничечком в 1949 р.; «Вершковий крем як знаряддя катування» – Псевдонімечком в 1956 р.; «Практичні заняття з гуманного ставлення до катованих» – Конспіратечком в 1968 р., і інші праці корифеїв катівства.

Нарешті, Хрюрик брав домашні уроки в ката-ветерана на пенсії, Засекреченочка. Члени клубу аматорів мазохізму «Букет кропиви», які дозволили Хрюрику безкоштовно вигострювати на них майстерність, пророкували йому велике майбутнє на катівському поприщі.

Хрюрик, котрий набрався цих знань і досвіду, був упевнений, що здійснення мрії неминуче...

І от, в 1987 році, коли Хрюрику виповнилося дев'ятнадцять років (адже розмовляючі тварини, нагадує Автор, живуть так само довго, як люди, і в дев'ятнадцятирічному віці тільки вступають у період дорослості, у той час, як їхні не мовлячі співбрати до такого віку, як правило, або взагалі не доживають, або встигають зостаритися), кат Конспіратечко вийшов на заслужений відпочинок і місце муніципального ката виявилось вакантним.

Зрозуміло, кабанчик відразу подав заяву у відділ кадрів міської ратуші із проханням прийняти його на цю посаду. Він був упевнений, що без проблем пройде відповідні випробування, і наперед тішився своєю зоряною годиною...

Але не тут то було! Мер і його команда навіть випробовувати його не стали.

— Чи ви із глузду з'їхали, пане кабане! — викликнули у відділі кадрів, прочитавши заяву. — Де ж це бачено, щоби тварина працювала катом! Кат — професія суцього людська. І взагалі, у нашій країні, як і в будь-якій іншій, немає таких законів, щоби приймати нелюда, тобто того хто не належить до категорії людей, на таку гуманітарну й, можна сказати, творчу роботу. Катівство ж — діло не звіряче, а гомосапієнське!

— Так я ж не просто свинтус, а свинтус розмовляючий, людиноподібний! Випробуйте мене! Я на катівстві собаку з'їв! У переносному, звичайно, смислі, — просив Хрюрик.

— Немає такого закону, вибачте. Це навіть якось дивно, якщо кабан катуватиме людину. Це якийсь фарс вийде, комедія, пародія...

Відфутболили, коротше кажучи.

І нещасний, у якого рухнула мрія всього життя, вийшов із ратуші з опущеними вухами, вологими вічками й клубком у горлі. «Та хіба ж це справедливо — не приймати громадянина на роботу тільки через те, що він належить до іншого біологічного виду, за те, що в нього рильце іншої форми й хвостик на задниці. Це ж расизмом тхне!» — сердито думав знедолений, прямуючи до редакції газети «Вечірній Жорикбург».

Там він розшукав прогресивного журналіста Потапа Кацмана, сміливі й гострі статті якого бурунили суспільну думку, і повідав йому своє горе.

— Так, так, так, це чорт знає що таке! — погодився енергійний кореспондент, ворущачи нервовою рукою свій пишний чуб. — Давно настав час покінчити із цим видовим

расизмом, із цією зоофобією, із цією дискримінацією розмовляючих тварин! Ви не істоти другого сорту, а такі ж громадяни країни, як і люди, і мусите мати рівні права! Потрібні термінові реформи! Я забабахав таку статтю, таку статтю, що вся Терентопія загуде!

І забабахав.

І загуділа.

Після опублікування його статті «Узаконене мракобісся», у редакцію «Вечірнього Жорикбурга» посипалися сотні листів, у яких і люди, і розмовляючі тварини підтримували й автора статті, і його героя – кабанчика Хрюрика, – у тому, що час, мовляв, зрівняти в правах усіх мовлячих громадян країни незалежно від їхньої видової приналежності.

Були й консерватори, що писали: нехай, либонь, усе залишається як є, мовляв, такі традиції і т.д. Але таких була меншість.

Статтю передрукували й деякі інші газети.

Кабанчик став знаменитістю.

У нього по десяти разів на дню брали інтерв'ю, його запрошували на збори й мітинги в підтримку прийдешніх реформ, він став символом рівноправності.

Звичайно ж, довідавшись про такі настрої в державі, король Жорик Дев'ятий негайно видав указ про рівноправність говорячих тварин, дивуючись, що не здогадався цього зробити раніше.

Завдяки такій реформі говірливі тварини змогли влаштовуватися на творчі роботи (нетворчими вони промишляли здавна: коні возили вантажі, собаки стерегли будинки і т.д.) і нарівні з людьми заробляти грошики на

хліб насущний, на м'ясо насущне, на сіно насущне, на комашок насущних та інші продукти – хто чим харчувався.

Саме у зв'язку із цією реформою дракон Інокентій Карлович зміг влаштуватися на роботу екскурсовода, а мовлячий дощовий хробак Гавриїл Святославович – обійняти посаду редактора журналу.

До речі, черв'як знайшов своє покликання не відразу. Спочатку він намагався влаштуватися шофером у жорик-бурзький таксопарк, потім – манекенником у будинок моделей «Адам і Єва», але й там і там йому відмовили, указавши на анатомічні невідповідності. Втім, на щастя, незабаром видавці журналу «Буряківництво та гній» запропонували Гавриїлові Святославовичу посаду редактора, на тій підставі, що він, мовляв, досконально ЗНАЄ ЗЕМЛЮ зсередини й буквально ЗРИТЬ У КОРИНЬ коренеплодівицтва.

Автор певен, що коли-небудь вдячні терентопці спорудять пам'ятник кабанові Хрюрикові-Анонімечку за те, що він спровокував таку демократизацію й рівноправність.

(Щодо дискримінації, до речі, Автору згадався такий факт. Письменникові Мігелю де Сервантесу якось набридло жити в рідній Іспанії, і він забагнув переселитися на Американський континент. З цим проханням звернувся до відповідних чиновників. Але ті йому відмовили. Мовляв, честі переселення на нові землі гідні тільки чистокровні іспанці. А Сервантес, мовляв, не чистокровний, оскільки має, крім інших, єврейських предків. Так він і не перебрався на Американську землю. Якби не така дискримінація за етнічною ознакою, то, напевно, Сервантес вважався б найпершим видатним американським письменником.)

І от, після оприлюднення королівського указу, Хрюрик знову пішов у міську ратушу. І цього разу його зустріли там із розкритими обіймами, як знаменитість.

Випробування на професіоналізм кандидат у кати пройшов успішно; особливо здорово йому вдалося катування кремовими тортами. Сам маестро Інкогнітечко, що очолював іспитову комісію, потиснув йому копитце, говорячи, що задоволений таким перспективним колегою.

От так простий розмовляючий кабан став аж муніципальним катом Жорикбурга!

З давніх часів у катів у різних країнах була традиція приховувати від широкої громадськості свої імена, адреси й обличчя (ховаючи останні під масками під час роботи). Очевидно, для того, щоб уникнути помсти тих, кого вони мучили, або близьких тих, кого стратили.

У Терентопськім королівстві вже давним-давно нікого не страчують. Та й називати тортурами безболісні маніпуляції, що їх утинають там сучасні кати – це надмірне перебільшення. Тому нікому й на думку не спаде мститися терентопському катові. Навпаки, талановитих катів там поважають, і беруть у них автографи. Так що ані в засекречуванні імен, ані в масках у катів практичної необхідності там немає. Але як Автор уже колись казав, терентопці дуже схильні до збереження традицій. Через те і катівські маски і псевдоніми натомість справжніх назвиськ там мають місце.

Тому, незважаючи, що справжнє ім'я й справжня пичка знаменитого кабана були дуже багатьом відомі, він все-таки вирішив не порушувати традицій і придумав собі псевдонім Анонімечко. А маску придбав у найближчому магазині іграшок. У той період там у продажі були тільки

маски персонажів із мультфільмів Уолта Діснея. Кабанчик перепробував різні: і Міккі-Мауса, і Дональда-Дака, і Гуфі, і Чипа з Дейлом, і всіх семи гномів, і навіть Білосніжки... Але зупинився на масках трьох поросят з однойменного мультику. І хоча його власна пичка не дуже відрізнялася від такої маски, він, традиції заради, працював у масці поросяти.

Перший час на роботу популярного звіра приходило дивитися стільки цікавих, що всіх бажаючих не міг вмістити навіть майдан Панурга, де красувалася елегантна шибениця, не кажучи про Зал Катувань. Однак, жодна сенсація не живе довго, і незабаром Анонімечко став сприйматися співгромадянами не як екзотика, а як звичайний кат; і ажіотаж довкола нього розсмоктався. Тим більше, що працював він хоч і професійно, але не так віртуозно, як його кумир – Інкогнітечко. Чи то тому, що Анонімечко був ще молодий, чи то тому, що замість пальців мав копитця...

(— Нісенітниця яка! Мало було Авторіві розмовляючого дощового хробака, що працює редактором журналу! — кривить звивини Ліва півкуля авторського мозку. — Чого далі очікувати? Равлика, що працює ювеліром? Метелика, що працює сталеваром? Горобця, що працює водолазом? Наявність у твоїй писанині подібних персонажів, громадянине Авторе, дає читачеві привід обізвати оні писання маячнею сивого непарнокопитого!

— Це по-перше, а по-друге, ти погрожував, громадянине Авторе, що фабулою цього твору буде історія про таємниче викрадення і подальші розшуки... Замість цього ти вже одинадцяту главу... то пак одинадцяте щось підряд белькочеш усяку дурню, а викраденням дотепер і не пахне! — підхоплює півкуля Права.

— Відповім, — каже Автор. — По-перше, тварини, що говорять та поводяться наче люди, присутні навіть у творах таких корифеїв, як Франсуа Рабле, Джонатан Свіфт, Григорій Сковорода, Ернст Т.А. Гофман, Михайло Салтиков-Шчедрін, Євгеній Шварц, Михайло Булгаков (наприклад, у «Майстрі та Маргариті» птах (!) працює водієм автомобіля (!); от цитата: «... тільки на шоферському місці сидів не звичайного виду шофер, а чорний довгоносий грак у клейончастому кашкеті й у рукавичках з розтрубами») і багатьох інших видатних літераторів.

І такі твори називаються не маячнею сивого непарнокопитого, а шедеврами світової літератури, а автори — класиками!

— Ага, ясно: Автор Терентопського так званого епосу лізе зі свинячим рилом (тобто рилом Хрюрика) у калашний ряд (тобто ряд класиків). У наявності манія величі, — ставить діагноз Ліва півкуля.

— Причому, зверни увагу, колего, — підхоплює Права, — що письменників-класиків він називає авторами з маленької букви, а себе — Автором з великої букви! Це не просто манія величі, а манія величі в особливо важкій формі!

— Тьху на вас! — ображається Автор. — Я прекрасно усвідомлюю власну мізерність у порівнянні з такими величинами, і, думаючи про них, страждаю не на манію величі, а, якщо завгодно, на манію нікчемності. А по-друге, заявляю, що до обіцяного викрадення ми вже наблизилися майже впритул, і якщо не в наступному дванадцятому розділі, і не в тринадцятому, зім'ятому й марному, то вже у чотирнадцятому точно йтиметься про обіцяне викрадення. Даю волосся на відсікання! Те що під пахвами.)

За період часу, поки Автор віддавався всім цим просторікуванням, кабан-кат швиденько змотався до оперного театру, знайшов обривки м'ятої афіші й повернувся.

Вручивши клоуноликому судді добутий папір, кур'єр у масці поросяти плюхнувся на лаву, відстебнув ролики й напнув навушники.

Перерва, природно, закінчилася, і всі повернулися на попередні місця.

— Гм, — сказав пишнобровий клоун, пробігши очима афішу, після того як склав і розгладив на столі долонями обидві її шматки.

А що ще сказав із цього приводу він і інші учасники судового процесу, читач довідається з наступного щося, дванадцятого, із заголовком «Підворіття для ударників».

ЩОСЬ СОРОК ПЕРШЕ

В'язні громадянки Окнечук

Мені багнулося віднайти отут якусь жінку, що
знається на чарівництві, і за її сприяння побачити деякі
дивовижі...

Лукіан, «Лукій, або Віслюк».

— Чи правда, що вона чаклунка і їздить повітрям на
помелі?

— Невже? — Ти бачила?

— Ну ні, я цього не виділа, і ті, які мені проказували,
самі також не виділи; та тільки вже вони від вірних людей
чули.

Іван Крилов, «Ілля Богатир».

— Ні, — говорить невідома дамочка, — я, — говорить, —
що називається, фея. Одним моментом, що завгодно,
змайструю.

Даниїл Хармс, «Про рівновагу».

21 жовтня – 3 листопада 1995 року.

Автор повинен сказати банальність: найшустріша
штука у світі — це людська уява. За її допомогою інди-
від, що володіє фантазією, може подумки переміститися
миттєво куди завгодно, навіть в іншу галактику, куди на
найшвидшій ракеті треба добиратися тисячі або мільйони
років, не кажучи про менш розторопний транспорт.

От і ми з тобою, безцінний читачу, тільки-но перебу-
вали в Жорикбурзі, і раптом — вжик! — як «га» сказати, —
завдяки уяві Автора, проявилися за сотні кілометрів від те-

рентопської столиці, а конкретніше: у масиві Сокирного лісу біля річки Борми.

Проявившись, оглядимось.

Перед нами ґрунтова дорога, по один бік котрої розкинулися зарості, у яких листяні рослини переважають над хвойними, а по інший бік – зарості, у яких хвойні рослини переважають над листяними.

Оскільки наше переміщення, безцінний читачу, пережбурнуло нас не тільки в просторі, але й у часі, то дивимось на календар і годинник, щоб визначити координати й у цьому аспекті. Ага! Двадцять перше жовтня тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року, десята година, двадцять одна хвилина, одинадцять секунд.

А хто це маячить на дорозі там, удалині? Це два вершники. Звичайно, ти, безцінний читачу, миттєво здогадався, що це лицарі Напівкруглого Столу. Ух, який же ти тямкий! Молодець! Давай почекаємо, поки вони під'їдуть ближче...

.....
.....
.....
.....
.....

Вони наблизилися, і ми вже можемо навіть розглянути їхні щити. На щиті одного – чорна звивина в сірому полі, на щиті другого – бурий ведмідь, що стоїть догори дриґом, у білому полі...

– Це ж щит Річарда Левове Копито, як зараз пам'ятаю!
– втручається Права півкуля авторського мозку.

– Не тільки, – заперечує Автор. – Але про це згодом.

Із щитом, де фігурує звивина, верхи на коні на кличку Микола, їде граф Кузьма; а із щитом, де зображений ведмідь, окульбачивши скакуна на кличку Рудольф, рухається герцог Леонід Коліно.

Вони вже під'їхали до нас настільки близько, що ми навіть в змозі розчути, про що вони тереvenять...

— ... і тоді Картатий Лицар, теє-то як його, закричав Смугастому Лицареві: «Тю, та ти просто дурень!» — продовжував розповідати граф Кузьма. — А Смугастий Лицар йому на це: «Що?! Що ти там бовкнув?! А ну, повтори!» Картатий Лицар, теє-то як його, повторює: «Ти просто дурень!» А Смугастий: «Що-що?! А ну, повтори, що ти там проварнякав!» Картатий знову: «Ти дурень!» А Смугастий у відповідь: «Ні, ти повтори, що ти там белькочеш! Повтори, не бійся!» Картатий: «Ти дурень!» Смугастий: «Що ти там продзявкав?! А ну, повтори!» Картатий: «Ти дурень!» Смугастий: «А можеш повторити? Чи духу не вистачить?!» Картатий: «Повторюю: ти дурень!» Смугастий: «І ти можеш повторити те, що оце промекав?!» Картатий: «Дурень ти, дурень! Скільки можна повторювати!» Смугастий: «Ні, ти повтори, якщо ти такий сміливий!» Картатий: «Тьху! Кажу востаннє: ти дурень!» Смугастий: «Що ти там прожебонів знову?! А ну, повтори!» Картатий: «Не повторю! Набридло! Ну тебе! Задовбав ти мене своєю занудністю! Здаюся». А Смугастий: «Не повториш?! Ага, злякався! То то ж! Будеш знати, як мене ображати, боягузе!»

Герцог Леонід Коліно засміявся. А відсміявшись, говорив:

— Я також знаю анекдот часів Третьої громадянської війни. Жив тоді герцог Павло Гриньмасьальський з роду

Лойковицьких, мій прямій предок. Він був, можна сказати, справжній богатир, умів і любив почубитися; одного разу навіть переміг велетня Киклопенка! Але в громадянській війні брати участі не забажав, бо вважав, що принци Георгій і Григорій мусять з'ясувати, кому дістанеться корона, не за допомогою війни, а за допомогою жереба. І принц Георгій і принц Григорій послали до герцога Павла своїх делегатів, призиваючи його ввімкнутися в боротьбу й підтримати котрогось із претендентів на корону, але герцог грубо виставляв делегатів із нашого Гриньмасьяльського замку. І от у черговий раз принц Григорій послав до герцога Павла свого соратника, графа Аскольда Нечистоносого. Вертається Аскольд Нечистоносий від герцога Павла, і принц Григорій питає графа: «Ну що, ти знайшов з герцогом спільну мову?» А граф відповідає принцові: «Не тільки нічого не жнайшов, а й навпаки – жагубив». – «Що жагубив?!» – «Жуби».

Тепер розсміявся граф Кузьма.

От так, озвучуючи свій шлях сміхом, два одягнені в доспіхи індивідууми (звичайно, у сучасному смислі цього слова, а не в античному, адже давні римляни називали словом «індивідуум» не людину, а атом) під'їхали ґрунтовою дорогою до річки Борми.

Мосту через річку в цій місці не було, броду теж не було, зате був пором.

На протилежному березі крім порома на воді знаходився і будиночок біля води, у якому, очевидно, жив поромник.

Граф Кузьма роззявив був рота, щоб покликати, але герцог Леонід Коліно вказав йому на вербу біля берега. Верба була низька й кремезна, схожа на стоячого догори щупальцями восьминога. На одному з, так би мовити, щупалець (тобто, зрозуміло, на гілці, що витягнулася паралельно ґрунту) був невеликий дзвін (судячи з кольору – мідний). А до стовбура дерева була примотана дротом фанерна дошка, на якій красувався текст (зроблений, мабуть, за допомогою електричного випалювача):

«ДЛЯ ВИКЛИКУ ПОРОМА – ВДАРТИ У ДЗВІН НЕ БІЛЬШ ВОСЬМИ РАЗІВ. ДЛЯ ОТРИМУВАННЯ КОПНЯКА ЗА ХУЛІГАНСТВО – ДЗВОНИТИ БІЛЬШ ВОСЬМИ РАЗІВ».

Граф Кузьма під'їхав до дерева, посмикав за мотузку дзвона, і той, захитавшись на гілці, бомкнув п'ятичі.

Поромник не змусив на себе довго чекати: відразу ж вийшов звідкись із-за будинку, зійшов на пором і, чіпляючись за натягнуту над водою линву, перемістив свій плавзасіб уздовж цього каната до лицарів.

Поромник виявився молодим, років вісімнадцяти, і діловим хлопцем.

Коли вершники опинилися на поромі, хлопець указав їм на табличку, прибиту двома цвяхами до дерев'яного поручня:

«ТАКСА ЗА ПЕРЕПРАВУ – ПО 2 ШУРХОТИКИ З НОСА».

Коли ж лицарі, не сходячи з коней, простягнули йому чотири шурхотики, хлопець уточнив, що маються на увазі не тільки людські носи, але й кінські. Так що подорожанам довелося подвоїти суму.

Якщо найвідоміша книжка англійського письменника Джерома Клапки Джерома називається «Троє в човні, не рахуючи собаки»; а відомий твір російського класика Івана Тургенєва можна було б озаглавити «Один у човні, не рахуючи собаки» (читач, можливо, догадався, що цей один був німим і звався Гарасимом; втім, цей опус можна було б також наректи «Один у човні, але вже без собаки»); а знане писання ще одного російського класика Миколи Некрасова можна було б поійменувати «Бозна скільки у човні, не рахуючи діда Мазая», то дану ситуацію можна було б описати словосполученням «Троє на поромі, не рахуючи коней», або ж «Двоє на поромі, не рахуючи людей», або навіть «П'ятеро на поромі, не рахуючи мікроорганізмів».

Людей, що перетинають на кораблях моря й океани, називають мореплавцями. Стало бути, людей, що перетинають річки, от хоча б і на поромах, можна назвати річкоплавцями.

Зрозуміло, під час переміщення поперек річки Борми, втім, зовсім не широкої, яйцешукачі задали річкоплавцеві традиційне питання, традиційно показавши портрет яєчного шахрая. Хлопець відповів, що про місцезнаходження намальованого суб'єкта зі драконячим яйцем йому нічого невідомо. За тоном відповіді можна було здогадатися, що йому це питання задавали не один раз, і йому вже набридло на нього відповідати. А він запитав пасажирів, скільки їм років. Злегка здивувавшись цікавості перевізника, лицарі, однак, ввічливо назвали свій вік.

Причаливши до свого берега, поромник додав:

— Я-от не знаю, але раджу вам звернутися із цим питанням до феї Ані Окнечук, що мешкає отут недалечко. Вона багато чого знає.

— А як нам її знайти? — запитав герцог Леонід Коліно.

— Дуже просто. Бачите: цей шлях там далі розгалужується на п'ять доріг. Так от, вам треба їхати другою праворуч. Доїхавши нею до першого перехрестя, поверніть ліворуч. Повернувши, їдьте прямо. Проїдьте одне перехрестя, а на другому поверніть праворуч. Повернувши, знову їдьте прямо до перехрестя й там ще раз поверніть праворуч. Повернувши, знову їдьте до перехрестя й там поверніть уже ліворуч. Повернувши, їдьте прямо до наступного перехрестя й там поверніть праворуч. Доїхавши до наступного перехрестя, поверніть ще раз праворуч. На наступному — уже ліворуч. А потім знову праворуч. Ну а далі шуруйте прямо, поки не побачите маленький замок із флюгером у вигляді мітли. От у тому замку й живе фея Аня Окнечук.

— Гм. Я краще все це запишу, щоби не збитися. Повторіть ще раз, — попросив герцог, дістаючи з рюкзака ручку й блокнот.

Поромник повторив, Леонід записав.

Подякувавши хлопцеві за підказку, лицарі продовжили путь.

Від розвилки доріг поїхали другою праворуч.

Хлопець же, провівши їх поглядом, потер долоні, як це роблять люди, певні у швидкому й легкому збагаченні, і кинувся до свинарника за будинком, де він тримав шістку їзових кабанчиків.

Терентопські свинарі вивели породу їзових свиней, довгоногих, шустрих, енергійних... Сухорлявих. (Сухорлявих, а не в-сухар-ях-запечених! Не переплутай, читачу!) Тобто струнких. Сенс існування яких не в забезпеченні людей м'ясом і жиром, а в перевезенні людей і вантажів.

Поромник швидко запряг шістку кабанчиків у візок, по двоє в ряд. Потім сказав своїй тринадцятирічній сестричці Інні, аби вона його короткочасно замінила, якщо під час його нетривалої відсутності з'являться бажанчі перетнути на поромі Борму. Потім, сівши в засіб пересування, труснув віжки. І жваві свинтуси помчали його з таким ентузіазмом, начебто для них не було у світі більшої насолоди, ніж прокотити хазяїна з вітерцем.

Від розвилки доріг цей транспорт поїхав крайньою праворуч.

А поки лицарі й поромник їдуть різними дорогами, Автор встигне збагатити читача інформацією про цих двох лицарів, їхніх коней і їхні герби. А також про терентопських фей.

Як читач уже напевно здогадався, герцог Леонід Коліно був далеким родичем Річарда Левове Копито, тому що й той і другий були нащадками герцога Павла Гриньмасьляського, і той і другий носили на щиті герб роду Лойковицьких.

У герцога Павла Гриньмасьляського (сучасника Жориків Третього і Четвертого) було двоє дітей: дочка Горпина й син Маврикій. (Гриньмасьляський – не прізвище, а прізвисько, від чисто терентопського слова «гриньмасьлялити», що означає – колупати вказівним пальцем правої руки в правій ніздрі під час граду; а прізвище його – Лойковицький. Герцог Павло Гриньмасьляський, якщо читач пам'ятає, фігурує в щосі двадцять шостому за назвою «Самогон для принцеси», але не власною персоною, а як

образ, що втілюється якимось театральним актором.) Леонід Коліно був нащадком Маврикія, а Річард Левове Копито – Горпини. Зазвичай жінка, виходячи заміж, бере прізвище чоловіка. Горпина, вийшовши заміж за лицаря Євстафія, не стала брати його прізвище. Навпаки: Євстафій побрав прізвище дружини. Саме завдяки цьому їхні нащадки, включно з Річардом Левове Копито, й носили прізвище Лойковицьких. Справа в тім, що в лицаря Євстафія прізвище було... Як би це пом'якше... Ну, добре, скажемо прямо: Засранін. Хто ж захоче носити таку фамілію й передавати її нащадкам! Герб у Євстафія Засраніна теж підкачав. Авторіві навіть соромно його описувати. Тому, ставши Лойковицьким, Євстафій узяв собі й герб Лойковицьких; і передав його нащадкам. На цьому гербі, як читач знає, має місце стоячий догори дригом ведмідь. Як і у випадку з білими комарами на щитах лицарів з роду Глімпельштейнів, ведмеді, їхні розміри й місця розташування на щитах у лицарів з роду Лойковицьких також мають відмінності, щоб уникнути плутанини. У герцога Леоніда Коліно, приміром, ведмідь на щиті побільше, ніж в лицаря Річарда Левове Копито, і розташований трохи вище.

Що ж стосується графа Кузьми, на гербі якого зображена чорна звивина на сірому тлі, то будь-який знавець терентопської геральдики, лише зирнувши на його щит, відразу визначить, що цей граф – прямий нащадок герцога Єрофія Хитросплетена Звивина, з яким постійно радився король Жорик Сьомий.

Додам також, каже Автор, що кінь Леоніда Коліно – підласої масті (тобто темно-коричневий зі світлими підпалинами навколо очей, рота, у паху й в області ліктів і на сідницях). Був названий Рудольфом на честь германського

короля Рудольфа Першого Габсбурга, що правив у тринадцятому столітті. А кінь Кузьми – олене-гнідої масті (тобто верхня частина голови, шиї (уздовж гребеня й біля лопаток), спини, крупу й боків темно-коричневі, а кінець морди, горло, і живіт світло-коричневі). Названий Миколю на честь російського царя, але Автор не знає точно – якого: Миколи Першого, Миколи Другого, або навіть обох відразу. Взагалі-то ці інформації, мабуть, не мають великого значення, але отака вже традиція епосів: обрушувати на голову читача або слухача масу всіляких подробиць. І Автор, підрядившись зварганити який-ніякий так званий епос, лише слідує такій традиції.

Ну й, мабуть, перш ніж перейти до фей, треба для повноти картини дати портрети цих витязів.

Герцог Леонід Коліно, що живе в Гриньмасьяльському замку, котрий у місті Жабенятинську, і є главою Гриньмасьяльського герцогства (яке іменується також Жабенятинською областю), – це п'ятдесятип'ятирічний чоловік середнього зросту, кремезний, досить угодований, голений (тобто безбородий і безвусий) і доценту лисий. Спочатку його прізвисько було Лисий Наче Коліно. Але згодом воно скоротилося до одного слова: просто Коліно. Лисина його була гладкою й блискучою, так що в цьому аспекті він був подібний іншому мандрівникові – Одиссею. Про якого Єврімах сказав: «Муж цей у дім Одиссеїв прийшов не без волі безсмертних. Сяйво, здається мені, не з лучин цих палаючих плине, а з голови його, – гляньте, на ній же нема й волосинки». (Гомер. «Одіссея». Пісня вісімнадцята, рядки 353-355).

А граф Кузьма – двадцятичотирьохрічний парубок високого зросту, стрункий, світловолосий: волосся довге, до

плечей. Носить невелику борідку й вуса. Загалом, має романтичну зовнішність, яка цілком підійшла б до стандартного висловлення «прекрасний лицар на білому коні». Якби, звичайно, його кінь був білим.

А тепер – кілька слів про терентопських фей.

Феями жінок, що займаються чарівництвом, у Терентопії стали називати за розпорядженням короля Мирополка Романтика. До того їх там величали відьмами або кудесницями. Мирополк, начитавшись чарівно-романтичних книг, привезених ним із Західної Європи, у тому числі про знамениту Фею Моргану – сестру короля Артура, вирішив: нехай, мовляв, і в його свіжествореному за книжковими зразками лицарському королівстві кудесниці йменуються на книжковий манер: феями.

Що й узаконив указом.

Так само він наказав називати ельфами тих лісових жителів, які раніше називалися лісовиками або щезниками (про це Автор докладніше скаже в розділі сорок четвертому за назвою «Лісовий колектив Рабіновича»). Мирополк навіть хотів терентопських шахтарів і рудокопів назвати гномами, хоч вони й були звичайними чоловіками, а не карликами. Але, слава Богу, до такого курйозу його реформа не дійшла.

У багатьох казках феї зображуються летючими дівчатами, маленькими, трохи більше комах, із крильцями метеликів або бабок. (Саме про таких написав ілюстровану фотографіями книжку «Пришестя фей» Артур Конан Дойл, котрий чи то вірив, що маленькі крилаті дівчата існують не

тільки у казках, але й у реальній дійсності, чи то прикидався, що в це вірить, аби містифікувати читачів). Нехай такі небилиці залишаються на совісті казкарів. У дійсності феї – це звичайні жінки, що оволоділи чарівними знаннями.

Терентопські феї походять від українських відьом. А про українських відьом написано багато книг. Для прикладу Автор цих рядків назве тільки писання трьох класиків (двох харків'ян і полтавця; останній, втім, був онуком харківського поштмейстера): Орест Сомов, «Київські відьми»; Грицько Основьяненко, «Конотопська відьма»; Микола Гоголь, «Вечори на хуторі поблизу Диканьки» (що в тій збірці кілька творів про таких жіночок) і «Вій». Отже, тема українських відьом широко представлена в літературі, особливо українській, російській і польській. І читач може самостійно знайомитися без допомоги Автора Терентопського, м'яко висловлюючись, епосу з такими книгами. А терентопські феї нічим принципово від українських відьом не відрізняються. Тому Автор не бачить необхідності тут заглиблюватися в цю тему й довго про неї розп'якувати. Зауважить лишень, що ці великі безкрилі жінки, як і крилаті маленькі в казках, теж летючі. Але літають не за допомогою махання крильми, а без усяких крил, верхи на мітлах, ступах, швабрах, щітках, коцюбах або, у найгіршому разі, верхи на чоловіках, за допомогою відповідних заклинань.

Авторові Терентопських хронік, тобто твоєму, безцінний читачу, покірному слугі, щойно спало на думку таке: якщо боги жіночої статі називаються богинями, то, напевно, магів жіночої статі можна називати магинями.

Логічно? Отож, фей, відьом, кудесниць доречно величати також і магинями.

Отже, повернемося до поромника, що мчиться на свинячій упряжці.

На відміну від лицарів Кузьми й Леоніда Коліно, які їхали складним маршрутом, звертаючи періодично то праворуч, то ліворуч, поромник котив прямо й усього хвилин за п'ятнадцять опинився біля кам'яної будови, недостатньо великої, мабуть, щоб називати її повноцінним замком, але й не настільки маленькою, щоб обізвати просто особнячком. Можна назвати її, наприклад, замкоподібною віллою. Над її черепичним дахом зметнувся шпиль, увінчаний флюгером у вигляді мітли.

Покинувши свій свинячий екіпаж, поромник підійшов до дверей і натиснув кнопку електричного дзвінка.

Незабаром двері відкрила симпатична жінка років тридцяти.

— Добридень, панно феє, — привітався поромник. — Чекайте на нових гостей.

— А, Ігорку, привіт, — відповіла вона. — Хто такі? Скільки їх?

— Двоє. Теж мандруючі лицарі. Вік відповідний. Я їх, як звичайно, послав до вас довгим об'їзним маршрутом, а сам — напрямки, щоби попередити.

— Молодець. Почекай, зараз винесу гроші.

За дві хвилини фея вручила Ігоркові тридцять шурхотиків, які він із великим задоволенням занурив у кишеню сорочки, після чого, попрощавшись, поїхав назад.

Півмісяця тому фея Аня Окнечук запропонувала поромникові Ігорку легке й вигідне діло: направляти до неї мандрівників чоловічої статі, віком від 20 до 60 років. Зобов'язуючись платити йому за кожного такого гостя аж по 15 шурхотиків.

Звичайно, далеко не всі чоловіки, що переправлялися поромом через Борму, відправлялися до феї. Більшість мала інші справи, плани й мети. В основному, до поради поромника прислухалися мандрівні лицарі. Граф Кузьма й герцог Леонід Коліно були десятим і одинадцятим чоловіками, яких Ігорок відправив до Ані Окнечук. Таким чином, за допомогою настільки неважкого «бізнесу» Ігорок уже заробив зайвих 165 шурхотиків.

Навіщо феї мандрівники, Ігорок не запитував. У нього були дві версії щодо цього. Або фея настільки гостинна, що навіть готова платити за доставку гостей. Або фея — ненаситна німфоманка, що бажає мати інтимні контакти з великою кількістю чоловіків.

Кузьма й Леонід Коліно, переміщаючись звивистим маршрутом, правильність якого герцог визначав за записом у блокноті (через що не можна сказати, мовляв, лицарі прямували до феї, а треба сказати, що вони до неї зигзагували), зрештою, години за дві, теж під'їхали до замкоподібної вілли із флюгером-мітлою на шпилі, але не з того боку, звідки Ігорок, а із протилежного.

Лицарі, привітавшись і відрекомендувавшись, запитали цю карооку брюнетку з родимкою на лівій щоці й маленьким, ледве помітним шрамиком на правій брові,

одягнену в салатну футболку і світло-сині джинси, чи не вона фея отака-от, на що вона відповіла:

— Так, це я сама. Дуже рада, що ви, панове лицарі, до мене завітали.

— У нас до вас, пані феє, теє-то як його, є питання... — почав був граф Кузьма, але Аня перебила:

— Питання відкладемо на потім, а спочатку зайдіть до мого будинку і станьте моїми гістьми.

Лицарів не треба було довго просити. Вони зійшли з Рудольфа й Миколи.

— А як же наші коні? — запитав герцог Леонід, коли кудесниця перед ними відкрила двері й пальцями понадила їх усередину.

— Не хвилюйтесь, коні самі підуть туди, де отримають їжу й відпочинок. У мене все під контролем, я ж фея, — відповіла вона їм, щось прошептавши, клацнула пальцями, після чого скакуни пішли кудись за віллу.

— Хм, теє-то як його, чари, — покачав головою Кузьма.

— Прошу за мною. — І жінка повела їх коридором, стіни якого були прикрашені декількома великими дзеркалами й декількома мітлами, підвішеними вертикально, пруттям вгору.

Двері за ними захлопнулися самі собою, без пружини або іншого механізму.

Над мітлами на стінах були якісь таблички з датами. Фея пояснила:

— Ці мітли — призи, які я отримала за перемоги в мітлоперегонах.

Проходячи повз одне з чималих люстер, герцог Леонід Коліно кинув оком на своє віддзеркалення, щоб визначити: чи не занадто він забруднився в дорозі. Переконавшись,

що виглядає цілком пристойно, герцог раптом зловив себе на думці, що він бачив у тому дзеркалі своє відображення й відображення колеги Кузьми, але не бачив віддзеркалення господарки, хоча повинен був бачити, оскільки вона йшла поруч із ними. «Вона не відбивається в дзеркалі! – подумав він і згадав, що, здається, десь чув або читав, що в дзеркалах не відбиваються тільки примари й упирі. – Невже вона...» Проходячи повз наступне дзеркало, герцог побачив у ньому відображення всіх трьох: себе, Кузьми й господарки. «Тьху, виходить, того разу приверзлося», – вирішив він.

Фея сказала, що гості почуватимуться вільніше, якщо знімуть доспіхи, із чим вони погодилися; і що обладунки та зброю вони можуть поки залишити отут; і відкрила якісь двері. Знімаючи лати, граф із герцогом побачили в цій коморі обладунки й зброю інших витязів, незалежних лицарів, з якими раніше вони зустрічалися на лицарських турнірах, що визначили за щитами у першу чергу.

– У мене вже гостюють дев'ять мандрівників, з яких п'ятеро – лицарі, троє – зброєносці, і один чернець, – пояснила Аня.

Розташувавшись у вітальні, у затишних кріслах під висячим на стіні живописним полотном, що зображує веселого чоловіка в напудреній перуці й рожевому в червоний горошок жустокорі з мереживним жабо, гра...

(– Даю звивину на випрямлення, що це портрет мага Гектора Манюні! – вигукує, перебивши, Права півкуля авторського мозку. – І що цей портрет був написаний придворним живописцем Леонардо Гудзиком тисяча сімсот сорок сьомого року, із приводу присвоєння цьому чарівникові звання придворного! І що фея Аня Окнечук є

черговим нащадком цього мага! І що в неї був черговий фрагмент його пророцтва! Що скажеш, пане Авторе? Хіба я не правий? Хіба не вгадав?

— Заткнися! — цикає Автор.)

Розташувавшись, повторює Автор, у кріслах напроти феї, граф Кузьма й герцог Леонід повернулися до свого питання.

— Гаразд, так от ми хотіли спитати вас, пані Аню, тєє-то як його... — почав був граф, але вона поправила:

— Я зараз незаміжня, тому називайте мене не пані, а панна.

— Вибачте. Ми хотіли спитати вас, панно Аню, чи ви не знаєте, де перебуває, тєє-то як його, яйце дракона, викрадене щось більше місяця тому в Каменіані, або от цей...

— Кузьма хтів, як зажди в таких випадках, простягнути ксерокопію, але... — Тьху, його портрет залишився в рюкзаку, а рюкзак на Миколі...

— Не турбуйтеся, я вже не один раз бачила портрет того шахрая. Ті лицарі, що гостюють у мене, теж його шукають, і в них є його портрети... На жаль, я цього не знаю.

— А ви не можете за допомогою своїх фейських штучок це якось з'ясувати? — додав Леонід Коліно, почухуючи свою потилицю, що стала причиною прізвиська.

— Ні, мої чарівні можливості не настільки безмежні, щоби я могла визначати місцезнаходження будь-якої людини. Деякі ясновидці вміють це з'ясовувати за допомогою світлини того, кого шукають, але, по-перше, я таким даром не володію, а по-друге, у вас не фотознімок, а малюнок, точніше, ксерокопія малюнка, а за таким зображенням навіть ясновидець не зможе знайти.

— Шкода, — засмутився герцог.

— У мене до вас теж є питання, точніше, прохання, — продовжила фея.

— Зробимо для вас, панно, усе, що в наших, теє-то як його, силах, — галантно пообіцяв граф Кузьма.

— Я б воліла, щоби один з вас став моїм чоловіком. Однаково хто — ви чи ви, — приголомшила гостей господарка.

Лицарі геть не очікували такого прохання й навіть трохи отетеріли. Герцог замурмотав:

— Хм... Несподівано... Ну, що стосується особисто мене, то я вже одружений...

— А я заручений. Мене наречена чекає. Після експедиції буде, теє-то як його, весілля, — відмовився й граф.

— Ну, що вже одружений, то нічого. Можна розлучитися... — продовжила фея, але Леонід перебив:

— Навіщо ж мені розлучатися?! Я кохаю свою дружину, у нас гарна сім'я, діти, скоро онук народиться чи внучка, дочка вже при надії...

— Мені дивно, що така гарна панна пропонує першим-ліпшим зустрічним, яких знати не знає, стати її чоловіком, — знизав плечима Кузьма. — У такої розумної й гарної феї мусить бути, теє-то як його, досить прихильників, щоби вона могла вибрати з них найгіднішого, а не пропонувати це першим зустрічним, до того ж не вільним... Вибачте, якщо я сказав щось...

— Я вже шість разів виходила заміж за прихильників, шість разів розчаровувалася й шість разів розлучалася, бо всі чоловіки виявлялися не ідеальними, — стала пояснювати господарка. — Після шостого заміжжя я зрозуміла, що ідеального чоловіка не знайду, його просто не існує, тому вирішила його не шукати, а зробити за допомогою магії з

будь-якого людського організму чоловічої статі віком від двадцяти до шістдесяти років. Тому мені підійде перший зустрічний, як сировина, так би мовити, для магічного перетворення. Я володію чарівною технологією, за допомогою якої можу створити собі ідеального чоловіка з будь-якого чоловіка. Будь-якому чоловікові я так зміню зовнішність, характер, смаки, темперамент, звички, світогляд і пристрасті, що він стане саме тим, що мені треба. Єдина умова: будь-який чоловік сам, добровільно мусить погодитися стати моїм чоловіком і піддатися магічному перетворенню. Мені нічого не варто отримати його згоду за допомогою чарів, але отут важливо, щоби згода було абсолютно добровільною. От я й пропоную вам погодитися добровільно.

— Я не згодний! — насупився герцог Леонід Коліно. — Я не бажаю, щоб з мене робили когось іншого, я прагну залишитися самим собою!

— І я прагну бути, теє-то як його, самим собою, тим більше, що своїй нареченій я подобаюсь таким, який я є, — відмовився й граф Кузьма.

— Ну що ж, у вас буде досить часу, щоби обміркувати мою пропозицію, — продовжила Аня Окнечук. — Ви не перші, хто відмовилися стати моїм чоловіком на таких умовах. Ті дев'ятеро, які, так би мовити, гостюють у цьому будинку, теж відмовилися. Приєднуйтеся до них.

— Ми не збираємося у вас залишатися. Нам треба шукати яйце дракона, це наш лицарський обов'язок, — вимовив герцог, встаючи.

— Залишитесь, хочете ви того чи не хочете, — заперечила фея. — Коли я вирішила будь-що здобути собі ідеального чоловіка й щастя в особистому житті, то так зачаклувала

цей будинок, що він жодного мужчину, котрий зайшов сюди, не випустить доти, доки я не придбаю чоловіка. Так круто зачаклувала, що тепер навіть сама не зможу розчаклувати, навіть якщо б захотіла. А отже, ви та інші мужчини вимушені будете гостювати в мене доти, доки один з вас не стане моїм законним чоловіком. Саме законним! Так зване вільне кохання та інші шури-мури вам не допоможуть, тому навіть не намагайтесь мене спокушати чи гвалтувати, тим більше що від цього я охороняюся чаклуством і у вас нічого не вийде без офіційного одруження...

Вона встала із крісла, і граф Кузьма теж.

— Уся ліва половина будинку у вашому розпорядженні. Ви отримуватиме триразове харчування, страви смачні й різноманітні. Можете користуватися моєю бібліотекою художньої літератури...

— І це ви називаєте — гостювати?! — обурився герцог. — Це коли добровільно — у гостях, а коли недобровільно — у полоні! Ви хочете зробити нас вашими бранцями! Це нечесно й непорядно! А ще фея!

— Так, жінки, роздратовані самотністю й прагнучі щастя в особистому житті, можуть бути егоїстичними, а феї теж жінки й ніщо жіноче їм не чужо! Я вас не тримаю, якщо зможете звідси піти, якщо будинок вас випустить, то скатертиною дорога, — відповіла Аня Окнечук.

— Я йду! — заявив Леонід Коліно й рішуче попростувався до комори, де залишив доспіх і зброю.

— Я, теє-то як його, теж! — підтакнув Кузьма й кинувся за колегою.

Начепивши на себе в коморі панцири й схопивши свої мечі, складні списи у футлярах і щити, вони дзеркальним коридором повернулися до входних дверей. На їхню

радість, двері виявилися не замкнені, і, відкривши їх, вони одночасно ступнули за поріг...

Яким ж був їхній подив, коли за порогом виявилася все та ж комора!

— Що за хрін!!! — викликнув герцог.

— Хрін, теє-то як його, подери!!! — одночасно з ним гаркнув граф.

Вони вискочили з комори й побігли дзеркальним коридором до вхідних дверей; розчахнувши їх, кинулися геть із дому, але за вхідними дверима знову замість вулиці виявилася комора!

— Я ж казала, що будинок зачаклований і мужчин не випускає! — сказала фея в черговий раз їхнього виходу з комори. — Єдина можливість для вас покинути цей будинок, це погодитися стати моїм чоловіком і піддатися магічному перетворенню, чи переконати зробити це когось із інших дев'яти бранців, як ви висловились.

— Ми ж не просто так мандруємо, як туристи, а ми шукаємо викрадене драконяче яйце! Викрадання цього яйця загрожує безпеці всього нашого королівства! Затримуючи отут лицарів, що шукають яйце, ви тим самим, панно феє, поведіться непатріотично! Хіба ви не патріотка нашої батьківщини?! — присоромив її герцог.

— Я патріотка. Але коли я зачаклювала таким чином цей дім, я ще не знала про пошуки лицарями яйця, а тепер вже нічого не можу зробити. Тепер усе від вас залежить. Це ви вчините непатріотично, якщо замість того, щоби погодитися стати моїм чоловіком і таким чином випустити з будинку інших лицарів, щоби вони продовжували пошуки, будете, затинаючись, відсиджуватися в мене в гостях, ухи-

ляючись від пошуків, і не даючи своєю упертістю й іншим виконувати цей обов'язок, – заперечила Аня Окнечук.

Коротше кажучи, герцогові Леоніду Коліно й графові Кузьмі, не бажаючи наразитися на магічне перетворення з наступним одруженням із чарівницею й неспроможним покинути зачарований будинок, довелося залишитися отут на невизначений час. Тому вони приречено знову зняли доспіхи й впровадили їх разом зі своєю зброєю до комори, котра тимчасово обіймала посаду маленького арсеналу.

– Ви нам хоч наші рюкзаки поверніть із речами, що виїхали на наших конях, – гарчав Кузьма, коли фея вела їх до апартаментів, де їм належало відтепер жити. – У нас же там, теє-то як його, зубні щітки й...

– Не хвилюйтесь, ваші рюкзаки вже у вашій спальні, – відповіла, перебивши, вона.

Дійсно, у спальні, що мала місце в лівому крилі замкоподібної вілли на другому поверсі, лицарі виявили свої рюкзаки з речами. У цій спальні було шість ліжок, зрозуміло, одномісних, чотири з яких уже займали інші бранці. Лицарі заволоділи двома вільними. Решта п'ятеро полонян, як пояснила фея, розмістилися в сусідній спальні, такій же шестимісній, і там залишилося вільним одне ліжко.

– Розташовуйтеся. Обід буде за дві години в їдальні. Знайомтеся з іншими претендентами, або бранцями, як ви висловились, вони всі зараз у кімнаті відпочинку. Це там, наприкінці коридору. Там є більярд, шахи, доміно та інші настільні ігри, а також бібліотека художньої літератури, щоби ви не нудьгували. Решту вам покажуть нові знайомі. Я буду в правому крилі будинку. Якщо я вам знадоблюся,

натисніть на цю кнопку, і я прийду, якщо буду вдома; а якщо мене не буде, прийде моя помічниця, Кученко Яна.

Аня Окнечук вийшла.

Кузьма й Леонід дістали з рюкзаків речі й розмістили їх у тумбочках і шафках, а потім пішли в кімнату відпочинку знайомитися із друзями по нещастю.

Такими виявилися: лицар Ван дер Єрємєєв зі зброєносцем Юліаном, лицар Євстафій Купріянович Горобинич зі зброєносцем Зигфріденком, Лицар Пухнатоного Замку зі зброєносцем Олімпієм Орестовичем, Лицар Зимуючих Раків із лицарем Гійомом Тютьченком (які мандрували вдвох без зброєносців) і чернець, брат Силантій із монастиря святого Святозавра. (Трьох із цих незалежних лицарів Автор уже згадував у списку доспіхоносців, що ратоборствувалися на лицарському турнірі в День Шляхетного Мордобою; дивися, читачу, тридцять перший розділ).

Із цього видно, що сектор пошуку, який дістався за жеребом лицарям Напівкруглого Столу графові Кузьмі й герцогові Леоніду Коліно, облюбували для пошуків і багато незалежних лицарів-яйцешукачів. Чернець же, брат Силантій, займався в цій місцевості не пошуками яйця, а поширенням книги, написаної настоятелем монастиря святого Святозавра; на прохання самого настоятеля. Монах встигнув продати лише чотири екземпляри, перш ніж опинився в полоні у феї.

З розповідей нових знайомих Кузьма й Леонід з'ясували, що всі спроби покинути цей будинок виявляються безуспішними. Так, наприклад, брат Силантій намагався вистрибнути у вікно на першому поверсі, але плигнувши з підвіконня, приземлився не на клумбу під вікном,

а на своє ліжко в спальні на поверсі другому. А Лицар Пу-хнатового Замку зі зброєносцем Олімпієм Орестовичем норавли прорити підземний хід із підвалу, але ця нора вивела їх якось незрозуміло не в сад біля будинку, а у ван-ну кімнату, що поблизу їхньої спальні, тобто на другому таки поверсі. І т.д. Одним словом – зачароване місце.

Отже, замість шукати вкрадене яйце дракона, лицарі змушені були на віллі феї бити байдики. Українська приказка каже: «Гуртом і батька легше бити». А от байдики легко бити і поодинці. Проте, приречені перебувати в одному приміщенні, лицарі і байдики бити могли лише ко-лективно.

– Може, я з нею і одружився б, – говорив зброєносець Юліан, цілячись києм у чергову більйардну кулю, – бо я хлопець неодружений, а вона чарівна панна. Якби не магі-чне перетворення. Якщо вона за допомогою чаклунства змінить мою зовнішність, характер, звички, смаки, світо-гляд і все інше, то це буду вже не я, а зовсім інша людина, і виходить, мене, який я зараз є, вже не буде. А я не хочу, щоби мене вже не було!

– А хто хоче? Таких нема, – підтакнув лицар Гійом Тютъченко, перегортаючи сторінки книжечки віршів російського поета Костянтина Бальмонта «Фейні казки», яку він узяв з полиці однієї з книжкових шаф.

– Аня Окнечук згадала якусь Кученко Яну. Це що за особа? – запитав у тутешніх «старожилів» герцог Леонід Коліно.

– Фея сказала, що це її помічниця, але ми цю Яну жодного разу не бачили, – відповів Лицар Пухнатоного Замку.

– Не бачили, – підтвердив Лицар Зимуючих Раків. – Я спеціально, щоби її побачити, під різними приводами натискав на кнопку, але щоразу приходила фея Аня, а помічниця Яна жодного разу. Вони обидві живуть у правому крилі будинку, а нам туди ходу немає – двері замкнені.

Потім був обід у їдальні, тут же, на другому поверсі. Уперше в житті Леонід із Кузьмою побачили літаючі тарілки. Ні, не НЛО, що цікавлять уфологів, а звичайні фаянсові тарілки з їжею, які переміщалися з кухні до їдальні не в руках, не на таці й не на столику з коліщатами, а летючи повітрям. Крім літаючих тарілок вони спостерігали також літаючі чашки, літаючі сільнички, літаючі ложки, літаючі виделки і т.д.

– Напевно, фея володіє технікою телекінезу, – пояснив новоселам зброєносець Олімпій Орестович, для якого, як і для решти «старожилів», це видовище було звичним.

Літаюча їжа виявилася дуже смачною.

Потім новоприбулі (спочатку Леонід, потім Кузьма) взяли ванну, аби змити бруд і піт мандрів.

Потім знову були розмови та ігри в кімнаті відпочинку...

Потім вечеря в їдальні.

Після вечері герцог Леонід Коліно в спальні віддався читанню. Він у подорож прихопив із дому книгу, написану одним почесним членом Ради Харківського університету, щоб за її допомогою культурно проводити дозвілля під час привалів. Книга називалася «Фауст», а почесний член Ради Харківського університету звався, як читач уже, звичайно

ж, здогадався, Йоганном Вольфгангом фон Гете. (Отримав він це звання за активну, хоч і заочну, участь у заснуванні цього самого Харківського університету. Декілька німецьких професорів, із числа перших університетських викладачів, переселилися до Харкова саме за особистим проханням й рекомендацією автора «Фауста», що той автор був, між іншим, і серйозним тогочасним ученим. Через переселення до Харкова німецьких фахівців, одна з головних вулиць отримала назву Німецька, і йменувалася так досить довго, поки до сторіччя від народження Олександра Пушкіна не була перейменована на Пушкінську. Втім, Пушкін теж був німцем більш-менш, бо мав зокрема і німецьких предків, а не лише африканських і російських. Тепер же, безцінний читачу, за десятки років після Великої Ясної Експедиції, харківська колишня Німецька має честь зватися вулицею Григорія Сковороди, як і один із головних проспектів у терентопському Жорикбурзі.)

Граф Кузьма, дотримуючись прикладу напарника, теж вирішив почитати, для чого обрав із бібліотеки феї книгу «Смерть Артура», але не епос у прозі лицаря Томаса Мелорі, а однойменну поему іншого англійського класика — Альфреда Теннісона, написану, втім, за мотивами епосу Мелорі.

Лицар Ван дер Єрємєєв також читав поему, за назвою «Королева фей», також написану англійським класиком, поетом Едмундом Спенсером, і також — за мотивами «Смерті Артура» Томаса Мелорі.

Лицар Євстафій Купріянович Горобинівич, за допомогою аудіоплеєра, від якого тяглися драти до його вух, слухав музику. (Для допитливого читача, що бажає знати всі подробиці, Автор повідомляє, що в цей час у тих навушни-

ках звучала пісня “Death of King Arthur” («Смерть короля Артура») у виконанні російської групи «Акваріум». Музика Бориса Гребенщикова, слова Томаса Мелорі.)

Зброєносець Юліан розгадував кросворда, надрукованого у газеті «Тю!»; йому допомагав зброєносець Зигфріденко.

От чим займалася в цій спальні шістка бранців, коли двері відкрилися й увійшла фея.

— Знов за рибу гроші, — миркнув лицар Ван дер Єрмеєв із цього приводу.

— Сподіваюся, ніхто з вас не погодився стати чоловіком Ані Окнечук? — запитала Аня Окнечук.

— Бажаючих нема, — відповів зброєносець Зигфріденко.

— Добре. Новачкам повідомляю, а іншим нагадую, що той, хто погодиться стати чоловіком Ані Окнечук, дуже про це пошкодує, це я обіцяю! Я йому таке зроблю, що він життю радий не буде, так і намотайте собі на вус чи на що хочете. Не погоджуйтеся, а то гірше буде! — пристрахала кандидатів у чоловіки Аня Окнечук і вийшла, закривши двері.

— Я щось не второпав... — сказав герцог Леонід Коліно, задерши брови від подиву.

— От так щодня. Ранком вона вимагає, щоби ми погодилися стати її чоловіком, а ввечері приходить у спальню й погрожує, що покаже нам, де раки зимують, якщо ми погодимось, — повідомив новачкам зброєносець Юліан. — От і зрозумій цю жіночу логіку!

— Я підозрюю, що в неї проблеми із психікою, — заявив лицар Євстафій Купріянович Горобінович, вийнявши з вух дроти. — Чи роздвоєння особистості, чи ще щось...

— Ну, ще краще! — засмутився граф Кузьма. — Мало того що, теє-то як його, стали бранцями феї, так ще фея виявляється психічно ненормальною! Красота!

Отже, не зі своєї волі герцог Леонід Коліно й граф Кузьма залишилися жити в замкоподібній віллі феї Ані Окнечук.

Дійсно, ранками фея вмовляла їх побратися із нею, а вечорами, після вечері, погрожувала, що покарає того, хто на це погодиться. Якби не ці вмовляння й погрози, можна було б сказати, що бранці там жили не гірше, ніж у хорошому будинку відпочинку. Тільки за межами житла гуляти не могли, а дихали свіжим повітрям із вікон.

Так минули чотири доби.

Під час чергових ранкових вмовлянь граф Кузьма пробуркотів:

— Вас не зрозумієш: то ви переконуєте нас із вами одружитися, то вимагаєте, щоби ми, теє-то як його, на це не погоджувалися!

— Коли це я вимагала, щоб не погоджувалися?! — заперечила Аня Окнечук.

— Та, теє-то як його, щовечора, — буркнув граф.

— Я з вами зустрічаюся тільки ранками. Не вигадуйте!

— У неї не тільки роздвоєння особистості, але й провали в пам'яті, — зробив висновок лицар Євстафій Купріянович Горобиневич, коли вона вийшла.

Герцог Леонід Коліно став придивлятися до феї ранками й вечорами і раптом приголомшив колег по полю несподіваним висновком:

— До нас приходить не одна жінка, а дві: сестри-близнючки! Одна приходить ранками, а друга — вечорами. Одна бажає вийти заміж, а інша воліє, аби сестра заміж не вийшла.

— Невже?! А як це ти визначив? — здивувався зброєносець Зигфріденко (сусіди по полону вже перейшли на «ти»).

— І в тієї та в другої є родимка на щоці й шрамик на брові. Але в тієї, що приходить ранками, родимка на лівій щоці, шрамик на правій брові, а в тієї, що приходить по вечорах, навпаки, родимка на правій щоці, а шрамик на лівій брові.

— А я на це, теє-то як його, не звертав уваги, — зізнався граф Кузьма.

— Ніхто того раніше не помітив. У тебе, герцогу, погляд наче мікроскоп! — похвалив Леоніда брат Силантій. — Отже, роздвоєння особистості й провали в пам'яті тут ні до чого. Стало бути, крім Ані Окнечук і її таємничої помічниці Кученко Яни, тут мешкає й ця Аніна сестра-близнючка, з невідомим нам поки іменем.

— Виходить, жіночка психічно нормальна. Це вже непогано. Точніше, три жіночки, — резюмував Лицар Пухнатоного Замку.

Увечері, коли жінка з родимкою на правій щоці знову ввійшла до спальні, герцог Леонід Коліно прямо її запитав:

— А чому ви не хочете, панно, щоби ваша сестра вийшла заміж за когось із нас?

— У мене немає сестри. Аня мені не сестра, — насупилася вона.

— А вас як кличуть, якщо не секрет?

— Кученко Яна.

— А, то це ви... Якщо Аня вам не сестра, то хто? Чому ви не хочете її заміжжя? І чому ви такі схожі? — випитував герцог.

Інші мешканці спальні з інтересом нашорошили вуха.

Яна ще більше насупилася, чомусь густо почервоніла й, нічого не відповівши, пішла.

— Отут якась загадка, — сказав лицар Ван дер Єрємєєв.

— Дивно, вони схожі наче, теє-то як його, близнюки, але не сестри й прізвища різні, — знизав плечима граф Кузьма.

— Ну, прізвища — то дрібниця. Прізвища різні в будь-яких сестер, які вийшли заміж і узяли фамілії чоловіків, якщо тільки ті чоловіки не однофамільці. А те, що не сестри, але такі схожі, це, дійсно, феномен, — міркував уголос зброєносець Юліан. — А родимки й шрамики на обличчях у них розташовані так, начебто одна з них є дзеркальним відбиттям іншої.

— Аня Окнечук і Кученко Яна... — підхопив міркування зброєносець Зигфріденко. — Аня-Яна, Окнечук-Кученко... Дивний збіг: словосполучення «Кученко Яна» — це як би дзеркальне відображення словосполучення «Аня Окнечук», чи навпаки! Тобто, якщо прочитати задом наперед «Кученко Яна», то виходить «Аня Окнечук», а якщо прочитати задом наперед «Аня Окнечук», то виходить «Кученко Яна»!

Почувши слово «дзеркальне», герцог Леонід Коліно раптом згадав дзеркало, у якому, як йому здалося, не відображалася Аня Окнечук, хоча в інших віддзеркалювалася...

(— Ага! Я починаю здогадуватися! — кричить Ліва півкуля авторського мозку. — Ця Кученко Яна була...

— Та заткнися ти! — перебиває Автор. — Теж мені — найдогадливіша вишукалася! От подивися на безцінного читача: він теж догадується, але не верещить про це наче різаний! Бери з нього приклад.)

Наступним ранком, перед сніданком, Леонід Коліно, сидючи на підвіконні в спальні, боком до вікна, читав «Фауста». Читав не поспішаючи, смакуючи.

(І знову Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга, не може стриматися від доповнення в дужках. Бо вже попереджав тебе, що, крім викладу терентопських подій, приречений якоюсь внутрішньою сверблячкою обрушувати на твою безневинну голову й факти, так або сяк дотичні до Харкова.

Отож, в 1827 році авторові «Фауста» про присвоєння йому звання почесного члена Ради Харківського університету напевно повідомив, гостюючи в нього у Веймарі, попечитель Харківського навчального округу Олексій Олексійович Перовський, більш відомий як російський письменник під псевдонімом Антоній Погорельський. (Згаданий кількома абзацами вище Олександр Пушкін був читачем і шанувальником творів як Гете, так і Погорельського). Гостював він у Гете разом зі своїм юним небожем. Серед писань цього харківського попечителя є, крім інших, і твори про контакти нашого реального світу зі світами паралельними, фантастичними (що та тема присутня й у цьому, так званому Терентопському епосі): «Чорна курка, або Підземні мешканці» і «Двійник, або Мої вечори в Малоросії». («Чорна курка», до речі, не один раз

екранізувалася. Екранізацію, зняту 1980-го року на Київській кіностудії імені Олександра Довженка режисером Віктором Гресем, Автор цих рядків вважає одним із кращих українських кінофільмів за весь час існування українського кінематографа.) І згаданий небіж харківського попечителя (для якого попечитель і вимислив «Чорну курку») теж стане письменником, одним із найдотепніших у російській літературі, зокрема автором і фантастичних творів, зокрема – про упирів. Ім'я цього небожа – Олексій Костянтинович Толстой. Харківський попечитель був, до речі, онуком українського гетьмана Кирила Разумовського, а Олексій К. Толстой, відповідно, гетьманським правнуком. Цей гетьманський правнук очевидно був єдиним у російській літературі письменником-класиком, який, у буквальному значенні цих слів, сидів на колінах у автора «Фауста».

Але повернемося до іншого Коліна – до терентопського герцога Леоніда Коліно.)

Отже, сидячи на підвіконні й читаючи «Фауста», герцог бічним зором уловив рух під вікном. Повернувши голову, він побачив, як до будинку феї під'їжджає візок, запряжений шісткою їзових свиней. У візку їхав парубок, в якому герцог упізнав поромника, що переправляв їх із Кузьмою через Борму.

Вийшовши зі свинячого екіпажа, що став біля дверей, хлопець натиснув на кнопку дзвінка.

Незабаром з будинку вийшла чи то Аня Окнечук, чи то Кученко Яна – з такої відстані Леонід не зміг би розглянути родимку, навіть якби жінка стояла до нього обличчям, а вона була до нього боком. Про щось швидко переговоривши з поромником, вона повернулася в будинок, а він

залишився чекати коло дверей. Потім вона знову вийшла й вручила хлопцю щось, що він з явним задоволенням засунув у кишеню сорочки, після чого сів у візок і поїхав.

Після сніданку в цьому будинку з'явився новий гість, або новий бранець. Це був незалежний мандрівний лицар Тимур Шафа (також згадуваний Автором у тридцять першому розділі цього, так би мовити, епосу). Подорожуючий наодинці, без зброєносця. Як і інші лицарі-бранці, він проводив у цих місцях пошуки відомо чого й відомо кого.

Таким чином, кількість полонян феї досягла дюжини.

Зрозуміло, Тимур Шафа теж відмовився піддатися чарівному перетворенню з наступним одруженням.

Коли чергового разу, ранком наступного дня, Аня Окнечук запитала гостей-бранців, чи не вирішив хтось із них стати її чоловіком, граф Кузьма пробурчав:

— Ви б спочатку зі своєю Кученко Яною домовилися й прийшли до єдиної думки, а то одна вимагає, щоби ми дали згоду на шлюб, а інша залякує, тее-то як його, покарати того, хто погодиться.

— Хто? Яна залякує? Не може бути!! — викликнула Аня Окнечук.

— Як це — не може бути, — продовжував граф. — Вам кожен, тее-то як його, підтвердить.

Аня провела поглядом по решті присутніх, і ті, підтверджуючи, закивали головами.

— Зараз з'ясуємо, — сказала вона й, прищулившись, поворухнула губами й клацнула пальцями.

За чотири хвилини до кімнати відпочинку, де це відбувалося, увійшла Кученко Яна й запитала:

— Ти кликала мене, Аню?

— Так, — відповіла та. — Скажи, Яно: це правда, що ти погрожувала покарати того, хто погодиться стати моїм чоловіком?

Яна зніяковіла, потупилася, потім хмуро пустила шпильку:

— А я мала гадку, що лицарі настільки шляхетні, що не можуть бути ябедниками та донощиками.

Після цих слів граф Кузьма ледве не згорів від сорому.

— Виходить, правда? — насупилася Аня.

— Так, — дуже тихо відповіла Яна, уп'явшись у підлогу.

— Але навіщо?!

— Не навіщо... — Яна густо почервоніла, і на її очах з'явилися сльози.

— Добре, іди, ми це після з тобою обговоримо, — зм'якшилася Аня, і Яна, похнюпившись, пішла.

— Може, роз'ясните, чому ваша помічниця так на вас схожа? — запитав Леонід Коліно. — Ми до позавчорашнього дня думали, що ви й вона — одна людина.

— Роз'ясню. Я не роблю із цього таємниці, — відповіла фея Аня Окнечук і стала розповідати...

Одного разу в місті Тупому Куті, у міському архіві, де Аня Окнечук шукала інформацію про свого прадіда за батьківською лінією (цей прадід був першим тупокутським мером), їй цілковито випадково трапився на очі прадавній манускрипт із якимось зашифрованим текстом. Працівни-

кам архіву шифр не був відомий. Зате у своєму домашньому архіві, що дістався від предків за материнською лінією, фея виявила ключ до цього шифру.

Знявши в архіві копію з манускрипту, Аня вдома її розшифрувала.

Виявилось, це був старовинний магічний рецепт матеріалізації віддзеркалення. Тобто за допомогою цієї інструкції можна було витягти із дзеркала відображення будь-якого об'єкта й зробити це витягнуте відбиття абсолютно реальним предметом або організмом.

Не дивно, що прадавні чарівники зашифрували це керівництво. Адже потрап воно до рук непорядних, корисливих, войовничих людей, – і лиха не оберешся. Оскільки, наприклад, поклавши перед дзеркалом злиток золота й матеріалізувавши відбиття, така людина одержала б два злитки, поклавши два й матеріалізувавши відбиття, одержала би чотири, і так далі в геометричній прогресії. А копіюючи таким же способом до ясен озброєного солдата, можна було дістати до ясен озброєну армію... (Автор написав «до ясен», а не «до зубів», оскільки ясна знаходяться у роті, а зуби можуть бути і поза ротом; наприклад після сильного удару у щелепу. Буває, що зуби перебувають доволі далеко від людини, котрій початково належали. В такому випадку фраза «озброєний до зубів» є неправдивою і безглуздою.)

Фея Аня не була корисливою й войовничою особою й скористалася інструкцією лише в чисто експериментальних цілях, цікавості заради.

Спочатку вона матеріалізувала віддзеркалення ляльки й декількох інших неживих об'єктів.

Потім матеріалізувала відображення живих білих мишей, морських свинок і кроликів.

Переконавшись в ефективності цього методу, наважилася, нарешті, матеріалізувати власне віддзеркалення.

Особливість матеріалізації відображення живого організму полягала в тому, що в процесі цієї операції астральне тіло, або, інакше кажучи, душа першоджерела, тобто того, хто перебував перед дзеркалом, роздвоювалася, і ця копія душі заповнювала витягнуту із дзеркала й упредметнену копію тіла. Однак генетично цей новий організм відрізнявся від першоджерела настільки ж, наскільки будь-яка людина відрізняється від іншої людини, що не є її близьким родичем. (А твоїми далекими родичами, безцінний читачу, є абсолютно всі представники людства, крім твоїх близьких родичів; що можна сказати і про будь-якого іншого гомо сапієнса). Бо, відповідно до цієї чарівної технології, генотип матеріалізованого віддзеркалення не був копією генотипу першоджерела, а був чимсь середнім від генотипів усіх представників цього виду, що живуть у радіусі 100-150 кілометрів. Тобто аналіз ДНК, зроблений обом організмам, показав би, що вони не є ріднею, незважаючи на зовнішню та душевну ідентичність.

Коротше кажучи, Аня Окнечук матеріалізувала своє віддзеркалення. І одержала помічницю, яка була дуже схожа на неї душею й зовнішнім виглядом, але генетично була зовсім іншою людиною, не родичкою.

Іменем цієї помічниці стало дзеркальне відбиття імені Ані Окнечук – Кученко Яна.

У тому люстрі, звідки було витягнуте відображення, Аня і Яна вже більш не віддзеркалювалися, зате в інших

дзеркалах відображалися. Так, це було те саме дзеркало в коридорі, що спантеличило Леоніда Коліно.

— Я не знала, що Яна не бажає, аби хтось із вас став моїм чоловіком. Це для мене повна несподіванка. Я все з'ясую, — закінчила розповідь Аня Окнечук.

Увечері, після вечері, Кученко Яна в спальню вже не прийшла, безумовно, а гості-бранці перед сном обговорювали останні події.

— Може, я помиляюся, — говорив зброєносець Зигфріденко, — але в мене склалось враження, що Кученко Яна закохана в Аню Окнечук і тому ревнує її до чоловіків і не хоче, щоби вона вийшла за когось із нас заміж. Бачили, як вона червоніє? Так червоніють закохані. Цим і пояснюються її погрози нам.

— Відображення закохалось у того, кого воно віддзеркалювало? Оце так! — викликнув лицар Євстафій Купріянович Горобінович, на хвилинку виколупавши з вушних раковин навушники аудіоплеєра.

(Касета, яку він слухав, була новинкою з Великого Світу — альбомом «Мова риб» молодого українського гурту «Скрябін». До речі, читачу, великий кольоровий портрет лідера цього гурту, співака і автора пісень Андрія Кузьменка, відомого також як Кузьма Скрябін, тепер можна бачити в Харкові на вулиці Римарській в якості муралу, що прикрашає бічну стіну будинку № 23-а.)

— Я читав книжку за назвою «Метаморфози», давньоримського поета Овідія. Так там є зокрема історія про те, як один парубок, на ім'я Нарцис, закохався у своє

віддзеркалення, побачивши його на водній гладі, – зауважив герцог Леонід Коліно. – Але я ніколи не читав і не чув, щоб віддзеркалення закохалось у людину, яку відображало!

Здогад зброєносця Зигфріденка підтвердився наступного дня.

Ранком у кімнату відпочинку ввійшла спантеличена фея Аня Окнечук і в присутності всіх своїх бранців повідомила:

– Я з'ясувала, як і обіцяла, чому моя помічниця Кученко Яна вам погрожувала. Виявляється, вона сама мене кохає. Тому ревнує мене до вас і не воліє, щоби хтось із вас став моїм чоловіком, щоби я жила з кимсь іншим, а не з нею. А я не помічала її почуттів. От така ситуація.

Зброєносець Зигфріденко подивився на решту бранців із виразом обличчя «ну, що я казав!»

– Якби вона була не жінкою, а мужчиною, ми з нею були б ідеальною парою, – продовжувала фея, – бо ж у нас однакові характери, однакові темпераменти, однаковий світогляд, однакові смаки, однакові пристрасті... І не дивно, у нас же одна душа, тобто дві, але однакі. Так, якщо б вона була мужчиною, то могла б стати моїм чоловіком, ідеальним чоловіком, кращого й бути не може. Але, на жаль, вона не мужчина, а мені треба мужчину. Бо я жінка зі стандартною сексуальною орієнтацією. Я можу зробити за допомогою магії ідеального чоловіка з будь-якого мужчины, але, на жаль, не можу зробити із жінки мужчину. Тому я вимушена вийти заміж за якогось мужчину, а вона вимушена страждати від ревнощів...

– Панно Аню, я хотів би побалакати з вами тет-а-тет, – сказав раптом Лицар Пухнатоного Замку, схвилювано намо-

туючи на палець волосся своєї розкішної каштанової бороди.

— Гаразд, ходімо, — погодилася вона.

І фея з Лицарем Пухнато́го Замку вийшли з кімнати відпочинку.

Вони усамітнилися у вітальні на першому поверсі, сівши в крісла під портретом веселого чоловіка в напудреній перуці.

— Є прекрасний спосіб вирішити цю ситуацію усім на втіху, — почав Лицар Пухнато́го Замку. — Треба, щоби Яна поміняла стать, стала мужчиною, і тоді ви з нею...

— Це не годиться! — перебила його Аня. — Після хірургічних операцій зі зміні статі жінки не стають повноцінними мужчинами. А мені треба повноцінного мужчину, від якого я могла б родити дітей.

— Ні, хірургія отут ні до чого. Я говорю про магію. Скажу по секрету, я сам замолоду був дівчиною на ім'я Февронія. Так-так, не дивуйтеся, це правда. Я був від народження жінкою, але праг стати чоловіком. І от одного разу я звернувся із проханням до чарівника Хоми Лукича Манюні...

— Манюні? — перебила його фея. — Це, напевно, мій родич, але я з ним не знайома. Моя мама — уроджена Манюня, її предком був сам Гектор Манюня! От це його прижиттєвий портрет, до речі...

(— Ну я ж казав! — репетує Права півкуля авторського мозку.

— Ясно, виходить, мамою цієї феї Ані була якась громадянка Манюня, а татом — якийсь громадянин Окнечук, — припускає півкуля Ліва.

— Ні, не зовсім, — говорить Автор. — Маму Ані в дівочтві кликали Ольгою Манюнею, дійсно, але тата — Ромео Кацманштейновичем. У свідоцтві про народження Аня записана під подвійним прізвищем: Кацманштейнович-Манюня; таке ж прізвище було й у її першому паспорті. Коли Аня вийшла заміж за такого собі Плутарха Первухіна, вона узяла прізвище чоловіка, поміняла паспорт і стала з Ані Кацманштейнович-Манюні — Анею Первухіною. Потім розвелася з першим чоловіком і вийшла за такого собі Ярополка Кінзадзе. Поміняла паспорт і стала Анею Кінзадзе. Потім розвелася із другим чоловіком і вийшла за такого собі Адріана Черезтойтинногузадерищенка. Поміняла паспорт і стала Анею Черезтойтинногузадерищенко. Потім розвелася із третім чоловіком і вийшла за такого собі Івана Цюллера. Поміняла паспорт і стала Анею Цюллер. Потім розвелася із четвертим чоловіком і вийшла за такого собі Франсуа Чекушкіна. Поміняла паспорт і стала Анею Чекушкіною. Потім розвелася з п'ятим чоловіком і вийшла за такого собі Леся Окнечука. Поміняла паспорт і стала Анею Окнечук. Потім розвелася й із шостим чоловіком. Оскільки після цього на той момент ні за кого не вийшла, то зберігала останній паспорт із останнім прізвищем.)

— Чарівник Хома Лукич Манюня — теж нащадок Гектора Манюні, — погодився Лицар Пухнатоного Замку й продовжив: — Так от звернувся я до нього із проханням перетворити мене з дівчини на парубка. Він зайнявся цією проблемою й придумав чарівну технологію сексуального перетворення. Результат: перед вами абсолютно повноцінний мужчина. У мене є дружина й шестеро дітей. Я зараз,

незважаючи на жіноче минуле, нічим не відрізняюся від інших чоловіків! У тому числі й в аспекті батьківства.

— Це просто чудо! — захопилася Аня Окнечук. — Скажіть, де живе цей чарівник! Я упевнена, що Яна погодиться зробитися мужчиною, щоби стати моїм чоловіком! І це буде для мене ідеальний чоловік, якого мені й треба! А це не боляче?

— Ні, абсолютно! Чарівник кладе тебе на стіл, читає заклинання, ти на пару хвилин непритомнієш, або, якщо завгодно, засинаєш. Потім отямлюєшся й — готово: ти вже мужчина. Ані болі, ані неприємних відчуттів. Хома Лукич мешкає біля селища Могоричів, що в семи кілометрах від Свистоніздрінська. У Могоричах його кожний знає й покаже дорогу...

— Негайно злітаю до нього! Дуже дякую за пораду! — виклинула фея.

— Передайте йому велике привітання від Лицаря Пухнатоного Замку, якого він знає як Февронію Двокрапку, і скажіть, що я про нього не забуваю й усе життя вдячний за моє перетворення!

— Гаразд, передам.

І відразу вона вийшла з вітальні в дзеркальний коридор, зняла зі стіни одну з мітел, відкрила входні двері, осідлала мітлу й вилетіла з будинку, після чого входні двері самі собою захлопнулися.

А Лицар Пухнатоного Замку повернувся в кімнату відпочинку й повідав колегам-бранцям, що, мовляв, так і так, існує, мовляв, якийсь чарівник, який здатний змінити Кученку Яні стать, перетворити її на мужчину, і т.д.; промовчавши, втім, що сам він, Лицар Пухнатоного Замку, колись був дівчиною й піддався такому ж перетворенню.

Не те щоб він цього дуже соромився, але й не афішував без крайньої необхідності.

Аня була відсутня весь день, прилетіла назад на тій же мітлі лише ввечері, коли вже смеркло.

Втім, незважаючи на її відсутність, гості одержали своє триразове харчування, що зробило безпосадковий переліт із кухні до їдальні.

Повернувшись, першим ділом фея поговорила наодинці з Кученко Яною, а потім відвідала бранців і обрадувала їх повідомленням, що незабаром вони зможуть покинути її житло і при цьому нікому з них не доведеться ставати її чоловіком.

Лицареві ж Пухнатоного Замку окремо повідомила, що Хома Лукич Манюня передав йому величезний привіт. І що, мовляв, цей чарівник уже давно не робив статевих перетворень і не мав такого бажання, але після її емоційних умовлянь, навіть і зі сльозами, погодився допомогти Ані і Яні. Після того як він змінив стать майбутньому Лицареві Пухнатоного Замку, він, мовляв, лише два рази провів аналогічні магічні операції більш двадцяти років тому, але вони дали непередбачені наслідки, викликані тим, що чарівництво було застосовано до статевонезрілих організмів. У Яни ж організм статевозрілий, тому їй непередбачені наслідки не загрожують, можна сміливо перетворювати.

Яна, мовляв, згодна й уже аж тремтить із нетерпіння, так їй хочеться скоріше стати чоловіком коханої Ані. Завтра ж вони вдвох полетять на мітлах до Хоми Лукича.

Перетворення займе всього пару хвилин; так що завтра ж Аня повернеться в супроводі нареченого. А післязавтра вони вже зможуть зареєструватися в ЗАГСі. І тоді будинок випустить бранців. Але Аня з Яною, яка на той час стане Яном, бажали б, щоб чоловіки не втікали так відразу, а були гостями на їхнім весіллі.

Так усе й відбулося.

Фея Аня Окнечук з феєю Кученко Яною (так, і Яна була феєю, адже, матеріалізувавшись із дзеркального відбиття й одержавши копію душі Ані, вона здобула і її знання), осідлавши мітли, полетіли на південь – до Шриньзякобубудецького герцогства, або, інакше кажучи, Свистоніздрінської області, де жив Хома Лукич. А назад Аня Окнечук прилетіла в супроводі чарівника Яна Кученка (чоловіків же не називати феями). Ян Кученко, до речі, після цього зворотного польоту заявив, що він більше не сяде на мітлу чи щось подібне, оскільки, як з'ясувалося, сидіти на мітлі, маючи нову, чоловічу анатомію – справа дуже незручна і навіть болісна; і цей останній політ виявився для Яна мукою.

Потім Ян Кученко й Аня Окнечук зареєстрували шлюб у найближчому ЗАГСі. Причому фея знову узяла прізвище чоловіка, і стала Анею Кученко...

(– А чи не видається тобі, громадянине Авторе, що ти повторюєшся? – єхидно зауважує Ліва півкуля авторського мозку. – Знову ти мусолиш тему двійників, хоча двійники у твоєму так званому епосі вже є – Бандюга й Лицар Пивної Кружки. Знову мусолиш тему чарівної зміни статі; яка

була присутня в щосі тридцять шостому «Що начудив Хома Лукич». Знову, як і в щосі тридцять третьому «Викопні цяцьки», ти граєшся з паліндромами («Аня Окнечук і Кученко Яна» – явний паліндром)... Такі повтори, таке тупе топтання на тих самих темах указує на те, що ти вже списався, що твоя фантазія вичерпалася й ти загруз у повторях...

– Цить! Замовкни! Заткнися! – верещить Автор.

– Ага! Не любиш критики! – зловтішно радіє, потираючи звивини, Права півкуля.

– Не люблю! – тужно ричить Автор і люто скрегоче зубами...)

Потім було життєрадісне весілля, на яке затрималися всі дванадцять колишніх бранців, хоча замкоподібна вілла завдяки цьому шлюбу вже була розчаклована й більш мужчин не втримувала.

На тому весіллі були також батьки Ані – Ромео Кацманштейнович і Ольга Кацманштейнович-Манюня. Був і їхній далекий родич Хома Лукич Манюня із дружиною, феєю Маланкою Чаклуненко-Манюнею, яких Аня з Яном запросили на весілля за хвилину після чарівного перетворення останнього. Була й інша рідня, друзі й знайомі Ані, у тому числі навіть поромник Ігорок із сестрою Інною...

Після весілля дванадцять чоловіків – брат Силантій, лицар Гійом Тютьченко, Лицар Зимуючих Раків, лицар Євстафій Купріянович Горобиневич зі зброєносцем Зигфріденком, Лицар Пухнато́го Замку зі зброєносцем Олімпієм Орестовичем, лицар Ван дер Єрємеєв зі зброєносцем Юліаном, лицар Тимур Шафа, граф Кузьма й герцог Леонід Коліно – попрощалися з Яном і Анею Кученками й

безперешкодно покинули їхнє житло, котре недавнім бранцям уже набридло, а щаслива чета молодят залишилася жити-поживати та добра наживати...

Ян з Анею житимуть душа в душу, як говориться, що й не дивно, бо ж душі в них однакові. І призведуть на світ трьох дітей: дочку Олечку (в 1996 році) і двох синів: Назара (в 1998) і Нестора (в 2000). Автор нагадує, що, незважаючи на душевну ідентичність і деяку зовнішню подібність Яна й Ані навіть після того, як вони стали різностатевими, генетично вони не були кривими родичами, будь-яка експертиза їхньої ДНК це б підтвердила. Тому говорити про кровозмішення, про інцест не можна. Чого немає, того немає.

Так, вони житимуть душа в душу, будуть одностайними одностайними, і їхній шлюб виглядатиме ідеальним... Та все ж...

Ти не повіриш, безцінний читачу, але 2003-го року Ян із Анею розведуться! Ти можеш викликнути: та якого ж рожна їм ще не вистачало! Адже вони ж такі схожі одне з одним! От у цій подібності, безцінний читачу, й буде критися причина розпаду їхньої сім'ї. Вони аж такі подібні, що кожний з них знатиме, що інший подумає, скаже й зробить. Тому в їхньому житті не буде ніяких несподіванок, ніяких сюрпризів. А жити без сюрпризів, зрештою, стає нудно! Так, життя без сюрпризів прісне й десь навіть майже нестерпне. Тому-то подружжя Кученків, стомлене одноманітною єдністю, і вирішить розійтися. Їхнє розлучення буде мирним, дружнім, без скандалів і нервування.

Припинивши бути чоловіком і дружиною, вони залишаться дуже хорошими друзями.

Того ж таки 2003-го року Аня знову зустрінеється з Юліаном Бузком, який гостював у неї 8 років тому, будучи зброєносцем лицаря Ван дер Єрмеєва. Між ними спалахне кохання, і вони одружаться (без усяких його перетворень). Хоч Юліан не ідеальний, зате він наповнить її життя сюрпризами, несподіванками й відкриттями, за якими вона так скучить.

А Ян покохає сестру поромника Ігорка, Інну, і вони одружаться теж.

Незважаючи на розлучення Яна та Ані, їхні діти матимуть можливість щодня спілкуватися з татом і мамою, оскільки Аня з новим чоловіком і Ян з новою дружиною будуть дуже близькими сусідами, бо Аня з Юліаном житимуть у правому крилі замкоподібної вілли, а Ян із Інною – у лівому крилі будівлі. І дружитимуть сім'ями...

До речі, цього разу Аня вже не візьме прізвище нового чоловіка й не поміняє паспорт, вирішивши, що вже неабияк набридла цими формальностями працівникам паспортного столу, і, ставши дружиною Юліана Бузка, залишиться Анею Кученко...

Що ж стосується Кузьми Оскаровича
, альського й Леоніда Германовича
Лойковицького – такі повні імена графа Кузьми й
герцога Леоніда Коліно – то вони, покинувши місце
позбавлення волі, переміщалися з колективом колег по
ув'язненню. Незабаром той колектив розсмоктався, й
подальші яєчні пошуки у своєму дванадцят

царі Напівкруглого Столу робили знову тільки вдвох...

Так Автор закінчує розділ сорок пер...

– Стоп-стоп-стоп! – репетує Права півкуля авторського мозку. – А де ж фрагмент пророцтва Гектора Манюні?! У минулих розділах, де фігурували нащадки цього чарівника, ти, пане Авторе, показував читачеві фрагменти його пророцтва. А в цьому розділі нащадки Гектора Манюні фігурували, однак черговий фрагмент його пророцтва ти читачеві не показав! Порушуєш традицію!

– Ну гаразд вже, гаразд. Так і бути... – погоджується Автор. – Дійсно, і в цієї феї Ані, що поміняла багато прізвищ, був один із дев'яти фрагментів пророцтва її предка Гектора Манюні. Аня цей фрагмент пророцтва своїм гостям не показала, зате Автор його читачеві покаже. От цей фрагмент:

*йому драконяче яйце в
Жалазюк, і цим мечем зне
розшукують прибульця с
викинуть із країни, коли д
пам'яті прибульця; і пр*

ЩОСЬ ДВАДЦЯТЕ

Рожева в червоний горошок Магія

— Цього разу, шановні синьйори, я прийшов розповісти вам незвичайні речі. Рівно п'ять років тому прийшов у це місто Серендіпп великий астрономічний чарівник, який володів таємницями магії білої, чорної, червоної, зеленої й навіть, здається, синьої.

Карло Гоцці, «Король-олень».

— ... Адже кажуть, що мистецтво магії володіє такою силою, що всупереч природі може повернути течію ріки назад, прогнати сонце, зірвати місяць, прибрати день і зупинити ніч. Звичайно, все це можна поставити під сумнів. Але докази впливу магії на кохання ми бачимо

щодня.

Джордано Бруно, «Свічник».

— Тоді позич собі чуже тіло, — вкинув Михаїл.

Юрій Клен, «Пригоди архангела Рафаїла».

17 жовтня 1992 – 20 вересня 1995 року.

Осіннім вечором сімнадцятого жовтня того ж 1992 року в корчмі «Під Рятівною Мухою» серед декількох десятків відвідувачів відпочивали й троє відомі читачеві: фермер Наполеон, касир Грошенятко й маг Акмус.

Пухнастоголовий сухорлявий селянин скаржився низькому кремезному співробітникові турагенства, що, мовляв, терміново треба купити новий мотор для трактора, а грошей на цю покупку немає. На що Джульєт Дездемонович порадив йому продати бабусин клавесин, на

якому Наполеон однаково не грає. Фермер сказав, що продав би, так не знає кому. На що касир відповів, що має на прикметі одного, що цікавиться...

У цей час авіатор, присівши до піаніно й тикаючи в клавіші одним пальцем, добував із інструмента мелодію, почуту в Харкові в період купівлі там старої авіаторської куртки й аналогічного шкіряного шолома. І тихенько наспівував під ноти, що вискакували з музичної меблі, приспів, котрий тоді недочув та неточно запам'ятав:

Все мыши, мыши, все мыши
Средь мимов полощутся спиц.
И кашей пропел, терем вышиб,
С покойником краше гробниц.

(А якби Акмус розчув та запам'ятав цю пісню точно, то приспів у його виконанні звучав би так:

Всё выше, выше, и выше
Стремим мы полёт наших птиц;
И в каждом пропеллере дышит
Спокойствие наших границ.)

Отут-от й підвалив до нього корчмар із серйозною розмовою:

— Потрібна магічна допомога.

— Я вас слухаю, Ісаку Марковичу, — сказав Акмус, закриваючи кришку піаніно.

— Я із приводу Мгобокбекбе. Хороший хлопець, розумний, добрий, а от зовнішність у нього... Треба перетворити його зі скляного келиха на людину, на чоловіка.

Маг тихо свиснув.

— Що? Неможливо? — запитав Гільденштерн.

— У прадавніх переказах і казках є згадування про перетворення людей на об'єкти, що імітують неживі предмети, а потім повернення їм первісних форм, — відповідав чарівник з очима кольору сталі й випнутим квадратним голеним підборіддям, як завжди одягнений у шкіряну авіаторську куртку. — Але щоби зробити людину з посудини, виготовленої на скляному заводіку, — такого навіть у казках не буває! Перетворити мінерал на живу плоть — зовсім не те, що зробити біологічний об'єкт із іншого біологічного об'єкта, наприклад, яблуко із груші чи курку з фазана. Там досить просто поміняти місцями молекули. А тут йдеться про перетворення на атомному рівні, про переробку елементів. А це ядерна фізика. Ви ж знаєте, до чого в тисяча дев'яťсот сорок п'ятому році перетворення елементів призвело в Японії, у Хіросімі й Нагасакі! Ні, експерименти з метаморфозами елементів занадто небезпечні. Можна спровокувати таку катастрофу, що... Навіть і не думайте! Викиньте з голови думки про таке перетворення!

— Ну от... кажуть — магія робить чудеса, а такого потрібного чуда... — засмутився Іцхак Маркович.

— Магія не всемогутня, — розвів руками чарівник. — Чарівниками називають-от тих суб'єктів, чийі магічні можливості досить обмежені, а тих, чийі чудотворні можливості менш обмежені, або взагалі безмежні, називають богами. Я не бог, а всього лише чарівник... І мої колеги теж. Тож...

— Виходить, Мгобокбекбе ніколи не судилося... — змарнів корчмар, відходячи від піаніно...

Так, читачу, у літературі дуже легко перетворити банана на барана, миску на мишку, косу на козу тощо. Для цього треба всього лише поміняти в слові одну букву. А в

реальному житті таке неможливо навіть за допомогою магії. От, скажімо, за допомогою Рожевої в червоний горошок Магії перетворити свіжий огірок на кактус ще можна. А вже перетворити свіжий огірок на живого жирафа – ні, не під силу.

Побажання гарного брюнета проте засіло в голові Акмуса, і маг вільно або невільно вертався в думках до цієї розмови.

І приблизно за рік, 28-го вересня 1993-го, під час чергового польоту на однокрилому літаку, його осінило. І, забравши руку зі штурвала, чарівник ляснув себе долонею по чолю й мисленув: «Бовдуре! Для цього зовсім не обов'язково перетворювати скло на плоть! Можна піти іншим шляхом! Нехай келих залишається келихом! Треба просто переселити душу Мгобокбекбе з одного тіла в інше – з келиха в людський організм! Колега Перевертайло-Замийський займається ж темою переселення душ і добився визначного успіху! Ну, безумовно, так і треба!» (Замість звичайного слова «подумав» Автор ужив отут незвичайне «мисленув», оскільки думання – процес, що займає певний час, а тут мисль спалахнула миттєво, наче блискавка).

5-го жовтня цього ж таки 1993-го року авіатор навідався до старого Перевертайла-Замийського, щоб обговорити із цим фахівцем в області прижиттєвого метемпсихозу можливість такої магічної операції.

Особнячок Леоніда Леонідовича Перевертайла-Замийського знаходився у тихому Ніздресвистівському

провулку, поруч із громадською лазнею, де колись здійснював трудові подвиги стахановець Ілля Шнапс (що було відзначено на меморіальній дошці, котра прикрашала стіну лазні).

Акмус натиснув кнопку дзвінка й почув зсередини мавпячий голос старого мага: «Входьте, відкрито».

Житло Леоніда Леонідовича було і його магічною лабораторією. Половину вітальні займали стелажі з магічними книгами, якісь великі колби й реторти, опудала гадів, пучки сухих трав і інший чарівний «мотлох», а другу половину — велика клітка.

— Здластуй, Акмусе, — сказав зверху Перевертайло-Замийський, що сидів на люстрі із книжкою в руках.

— Здрастуйте, Леоніде Леонідовичу, — відповів авіатор і обернувся до клітки, де, побачивши гостя, радісно застрибав рачки з лементом «у-у-у» голий брудний старигань. — А тобі, Жвавчику, я банана приніс.

Голий старий Жвавчик кинувся до ґратів, просунув крізь них руку й хапнув протягнене Акмусом частування, потім відбіг на трьох інших кінцівках у далекий кут клітки й, сівши просто на підлогу, діловито чистити плід, гримасуючи й почухуючись.

— Балусс ти його, Акмусе, — вимовив Леонід Леонідович, спритно спускаючись із люстри по строкатій мотузці зі зв'язаних краваток (тримаючись при цьому за мотузку руками й лівою ногою, а пальцями ноги правої втримуючи книгу).

— Нічого, нехай поласує.

— Сідай, мій юний длузе, — запропонував хазяїн, указуючи на крісло, а сам сів на столі між чучелом кажана й кістяком варана.

Акмусу було вже п'ятдесят років, але Замийському – аж вісімдесят три, тож він міг називати гостя ЮНИМ другом.

Акмус присів і почав розповідати хазяїнові про задум олюднити мовця Мго...

– Постривай-но, – перебиває Автора Ліва півкуля його мозку, – перш ніж перейти до розмови Акмуса й Перевертайла-Замийського, треба уточнити ряд незрозуміlostей. Хто цей голий старий Жвавчик? Чому він сидить у клітці й так дивно поводитьсь? Чому сам чарівник читає книгу, сидячи на люстрі? І як прадавній восьмидесяти-трьохрічний старець міг спритно, начебто юний акробат, дертися по мотузці зі зв'язаних краваток?

– От що значить неуважність! – гнівається Автор. – У минулому щосі, дев'ятнадцятому, коваль Нетребенько сказав же, що маг Перевертайло-Замиський мав мавпячий організм.

– А старий Жвавчик? – запитує Права.

– Тьху, невже ж незрозуміло, що цей старий і був первісним людським організмом старого мага! Але тепер він був мавпою.

– Стоп, ще раз, хто був мавпою – Жвавчик або Перевертайло? – задумливо супить звивини Ліва.

– Господи, та Жвавчик, звичайно, Жвавчик був мавпою виду макак-резус, але в анатомічному аспекті мавпою тепер був Перевертайло, у той час як Жвавчик в анатомічному аспекті був магом Перевертайлом, хоча насправді магом Перевертайлом був маг Перевертайло, але у вигляді мавпи Жвавчика, яка мала організм мага Перевертайла, що мав організм Жвавчика, що ж отут незрозумілого!

— Брррр, — потрясли собою обидві авторські мозкові півкулі, у яких від настільки мудрого пояснення звивини заплуталися, наче звалені в купу шнурки.

Ну добре, для «особливо кмітливих» Автор цей випадок спочатку розжує, а вже потім розкладе по поличках.

Мага Леоніда Леонідовича Перевертайла-Замийського (зауваж, Ліва, — людину!) здавна цікавив феномен метемпсихозу, який полягає в тому, що, мовляв, після смерті живої істоти, її душа може, покинувши старе тіло, вселитися в нове і продовжувати жити вже іншою живою істотою. За іншими теоріями, душа після смерті переміщається в інший світ, або розтікається у Всесвіті й служить матеріалом для виготовлення нових душ.

Леонід Леонідович у результаті багаторічних спостережень дійшов висновку, що деякі особливо обдаровані душі, дійсно, не відходять і не розтікаються, а ухитряються пережбурюватися з тіла в тіло й проживати багато життів. Але переселення відбувається після смерті організму, що приютив душу. Магові захотілося добитися того, щоб переселятися з тіла в тіло ще при житті організмів. Це може мати практичну користь. Наприклад, під час пожежі в оточенні вогню опиняється людина, що не має досвіду дій у таких умовах. Через невміння й паніку вона приречена на смерть. Але тут у її організм входить короткочасно душа пожежника, і, завдяки досвіду й звичці, виводить організм із небезпечної зони. Або людина вивалилася з балкона й зависла на підтяжці, і отут у її організм впроваджується на хвилину-другу душа альпініста-скелелаз... І так далі.

Коротше кажучи, Леонід Леонідович основною темою своїх досліджень і дослідів вибрав саме цю.

Перші розрахунки снадобій і заклинань, необхідних для переходу в інший організм, маг почав ще наприкінці тридцятих років, але реального успіху добився тільки за сорок п'ять років.

В 1984 старому чарівникові, завдяки випитому магічному зіллу з 73 компонентів і вимовленому магічному заклинанню з 813 звуків, удалося увійти в тіло макака-резуса на кличу Жвавчик, якого він купив на пташиному ринку спеціально для експериментів, а душа мавпи автоматично перейшла в звільнений організм старого.

Порадівши здійсненню своєї давньої мрії, Перевертайло-Замийський спробував повернутися назад у людське тіло, та ба. Зілля в мавпячу глотку він влив без зусиль, а от вимовити заклинання мавпячим ротом виявилося справою непосильною. Мавпа, у яку вселився маг, була не розмовляюча, а звичайна, які живуть у Великому Світі, і її рот не був пристосований для виголошення людської мови. Язик і губи не слухалися, і замість заклинання видавалися якісь дикі звірині лементи, верески, ухання.

Так, Леонід Леонідович передбачив і розрахував усе, крім цього аспекту. Якби його душа переселилася в тіло розмовляючого папуги, здатного чітко виголошувати людські звуки, наприклад, птаха виду сірий жако, то він без проблем вимовив би заклинання й повернувся васявася. Але його збили з пантелику видова близькість і зовнішня схожість людини з мавпою й несхожість із птахом.

Через те, що маг не передбачив непридатності мавпячого рота для заклинання, він опинився в мавпячому організмі наче у пастці, з якої не вибратися. Довелося Леоніду

Леонідовичу продовжувати своє життя у вигляді макака-резуса. А власне людське тіло тримати в клітці, з жалем спостерігаючи, як воно бігає рачки, розкидає свої мерзенні екскременти, шукає комах у своєму волоссі (і не тільки на голові) і, вловивши, суне їх до рота; і витребенькує інші потворні витівки, що принижують вид поважного старця.

Уважаючи, що терпіння і труд все перетруть, мавпоподібний Перевертайло-Замийський завзято займався фонетикою, навчаючи незграбний мавпячий рот людським звукам. І за десять років домігся помітних успіхів. Якщо спочатку його звуків ніхто не розумів, то тепер він говорив досить стерпно, з невеликими дефектами. Не вимовляв «р» (замість цього виходило «л»), «ш» і «щ» (виходило «с»), «ч» (виходило «ц») і «ж» (виходило «з»). Однак через ці дефекти заклинання не спрацьовувало. І маг завзято продовжував вправи, по кілька годин на день повторюючи неслухняним мавпячим ротом: «Йсла Саса по сесе і смоктала суску» або «Калл у Клали уклав колали, Клала у Калла уклала клалнет»...

Автор вважає за свій обов'язок зауважити, що магічне заклинання, вимовлене з дефектом, може виявитися не таким вже безпечним явищем. Якщо виректи не ті звуки, то замість одного заклинання може вийти зовсім інше, із геть іншими наслідками, ніж планувалися.

Наприклад, у вісімнадцятому сторіччі в місті Дримпельзябську через це трапилася трагічна історія. Узимку 1756 року на це місто посипався рясний снігопад. Сніг – стихія гарна й корисна в помірних кількостях. Але коли його занадто багато, коли він замітає будинки так, що з них не вийти, то люди опиняються в білому полоні, який створює жахливі незручності й навіть небезпеки. Тому ба-

чачи, що снігопад не припиняється, дрімпельзябський маг Роман Цибань вирішив зупинити його чарівництвом. Він вийшов з домівки й вимовив заклинання. І вмент загинув. Причиною було те, що за день до цього в його кузена був день народження, і маг у нього погуляв, уживши алкоголю дещо більше, ніж бажано. У зв'язку із чим наступного дня в нього боліла й паморочилася голова, і трошки заплітався язик. Через те йому не вдалося виговорити потрібне заклинання точно й виразно. Перекручене ж звукосполучення виявилось іншим, новим, нікому не відомим до того заклинанням. Під впливом цього раптово й випадково народженого нового чарівництва одна зі сніжинок, що опускалися з неба, зненацька миттєво збільшилася в розмірі і, відповідно, вазі; дуже добряче збільшилася, у тисячі разів. І обрушившись на чарівника Романа Цибаня всією своєю новою масою, величезна сніжинка розчавила бідолаху на смерть.

Так що, можна сказати, Леоніду Леонідовичу Перевертайлу-Замийському пощастило, що його дефекти вимови заклинання не спровокували ніяких небажаних наслідків.

Отже, авіатор запитав у фахівця з метемпсихозу, сидячого на столі між чучелом кажана й кістяком варана, чи можна за допомогою його досягнень на цім поприщі переселити душу Мгобокбекбе зі скляного пивного келиха у людський організм. Перевертайло-Замийський задумливо почухав свій хвіст і відповів:

— По-пелсе, для того, соби заклинання сплацювало, вимова мусить бути ідеальною, без найменших дефектів мови.

— У Мгобокбекбе прекрасна дикція, — сказав Акмус. — Хоча він не має рота, а видає звуки за допомогою коливання скла, його мова чітка, як у диктора.

— По-длуге, в олганізм тлеба влити спеціальне зілля, — продовжив Леонід Леонідович, ворущачи волосатими вушками.

— Влити зілля в келих не важко буде, — прикинув авіатор, — келихи для того й існують, щоби в них щось вливати.

— А в який олганізм ти збилаєсся його...

— Ще не знаю. Мабуть, у якесь людське тіло, що втратило душу.

— Тобто — у тлуп?

— Так, у свіжий труп.

— Ні в якому лазі! Со ти!

— Чому?

— Тому, со яксо олганізм став тлупом, яксо його покинула дуса, значить, у ньому є патологія, несумісна із зиттям. Пелемістити Мгобокбекбе в тлуп — значить, пилекти на смелть. У тлуп не мозна! А со, яксо в копію?

— Ви маєте на увазі досліди Арама Арменовича Артаньянца?

— Так, Алама. Він взе наловцився лобити копії біологічних об'єктів, і со цінно — пли виготовленні копії усувається всяка патологія, котла є у злазку, і, на відміну від тлупа, його копія цілком плидатна для плодовзення зиття, яксо в неї, у копію, вселити дусу.

— Але Артаньянц поки робить копії пацюків і мишей.

— І людину злобить. Отут головне плинцип. Отут проблема в інсому. Отут проблема в тому, де узяти плидатний тлуп для виготовлення копії.

Автор воліє пояснити, яку проблему мав на увазі маг Перевертайло-Замийський.

Завдяки добрій медицині в поєднанні з магією; завдяки національному характеру, що включав здорову обачливість, котра не дозволяла ризикувати життям даремно; завдяки хорошому клімату з відсутністю стихійних лих; завдяки кримінальній обстановці набагато сприятливішій, ніж у Великому Світі, терентопці, як правило, не гинули молодими, а доживали до глибокої старості й ішли з життя літніми. Смерть у молодому або зрілому, але не старому віці там така ж рідкість, як у Великому Світі, наприклад, народження відразу чотирьох близнюків. Використовувати для вселення молодої душі Мгобокбекбе копію старезного діда, звичайно ж, неприйнятно (тому що недовго він після цього поживе). А зробити копію хлопця дуже проблематично через відсутність молодих трупів.

— А хіба не можна зробити копію не із трупа, а із живого парубка? — запитав Акмус.

— Мабуть, не можна, — знизав плечима макак Перевертайло-Замийський.

— Я уточню в Артаньянца. До побачення, Леоніде Леонідовичу.

— До побачення, Акмусе, — попрощався мавполикий чарівник, спритно піднімаючись по зв'язаних краватках на затишну люстру і не випускаючи при цьому книгу з пальців правої ноги...

(«Чарівник, що перетворився на мавпу, кажеш? — з єхидством запитує в Автора Ліва півкуля його мозку. — А

тебе, громадянине Авторе, не бентежить, що в низці іронічно-фантастичних романів англійського письменника Террі Пратчетта теж діє чарівник, що перетворився на мавпу? Не боїшся, що начитаний читач дорікне тобі в епігонстві? Не опасуєшся обвинувачень у крадіжці чужої ідеї? Га?»

«Те ж саме можу сказати, – підключається і Права, – і щодо дракона Грицька, того, що нетривалий час обіймав посаду експоната Королівського зоопарку, зловживаючи алкоголем і грубіянчи. Оскільки дракон на ім'я Грицько є одним з головних персонажів повісті Юрія Винничука "Місце для дракона", то начитаний читач може вирішити, що ти, Авторе, поцупив дракона Грицька звідти».

«Нічого я не крав і не збираюся! – супиться Автор. – Те що в Пратчетта перетворений чудотворець є орангутангом, а в мене макаком-резусом – аргумент, звичайно, не суттєвий. Суттєвим є те, що перетворення Перевертайла-Замийського на хвостатого примата я придумав і вперше написав у чернетках цього свого так званого епосу за кілька років до того, як познайомився із творчістю Террі Пратчетта (який, до слова кажучи, носив титул лицаря, отриманий ним не в спадщину від предків, а за хороші книжки від британської королеви), і навіть до того, як довідався про існування такого письменника. Те ж саме і з драконом Грицьком. Про повість Винничука я дізнався тільки за тридцять із маленьким гаком років після її написання і двадцять з великим гаком років після того, як дракон Грицько з'явився в чернетках цього мого Терентопського так званого епосу. Ім'я Грицько, тобто Григорій, дракону, який зловживав алкоголем, я дав тому, що був знайомий із чоловіком Григорієм, котрий зловживав алкоголем. Винничук з тією людиною не був знайомий. І у Винничука

дракон Грицько не зловживає алкоголем і не грубіянить; навпаки – особистість розумна, гречна, добра, навіть м'яса не їсть, навіть читає і пише, тобто схожий скоріше на мого дракона Інокентія Карловича, ніж на мого дракона Грицька. Що ж мені тепер – відмовлятися від власних вигадок через те, що аналогічні цілковито незалежно спали на думку й комусь іншому?

А якби я і надихнувся на це дійсно прикладами Пратчетта та Винничука, навіть це, думаю, не було б вагомим приводом оголошувати мене епігоном, і тим більше крадієм чужих ідей. У літературі запозичення – дуже розповсюджене явище. Скажімо, у передмові до своєї книги "Острів скарбів" Роберт Льюїс Стівенсон чесно зізнається, що сидячого на плечі пірата Джона Сілвера папугу-мовця він – Стівенсон – "украє" у Робінзона Крузо із книги Даніеля Дефо; а людський кістяк як дороговказ до скарбів – із оповідання Едгара Аллана По "Золотий жук" (тільки в По путь до скарбів указав не весь кістяк, а лише череп). Або, наприклад, у романі "Трістрам Шенді" дотепного англійського священника Лоренса Стерна є епізод, де персонаж Трім розповідає своєму пану, дядькові Тобі, історію свого кохання, пов'язаного з пораненням на війні. І в романі "Жак фаталіст і його пан" дотепного французького філософа Дені Дідро теж один із головних персонажів, Жак, протягом твору намагається розповісти своєму панові історію свого кохання, пов'язаного з пораненням на війні. І філологам прекрасно відомо, що Дідро свій роман написав після того, як прочитав роман Стерна, і написав саме під впливом прочитаного. Але нікому й на думку не спадає називати через це Дідро епігоном. А Вільям Шекспір майже всі свої п'єси, за дуже рідкісним винятком, написав,

запозичивши сюжети в інших авторів. І жоден читач або глядач його за це не обвинувачує в крадіжці.

Крім того, повторюся, одні й ті ж образи та ідеї можуть спадати на думку різним авторам, навіть проживаючим у різних країнах у різні епохи. От, наприклад, шахові фігури, які переміщуються самотійно і взагалі поводяться наче живі люди. Такі присутні і в книзі Франсуа Рабле "Гаргантюа та Пантагрюель", і в книзі Вашингтона Ірвінга "Альгамбра", і в книзі Льюїса Керролла "Аліса в Задзеркаллі", і в книзі Михайла Булгакова "Майстер і Маргарита", і в книзі братів Стругацьких "Град приречений", і в книзі Джоан Роулінг "Гаррі Поттер і філософський камінь", а також і в інших книгах інших літераторів.

Тож не треба тут, півкулі, знаєте...»)

Двадцятивосьмирічний на той час Арам Арменович Артаньянц був наймолодшим з жорикбурзьких магів, але вже талановитим і, можна сказати, найпередовішим. Тому що він цікавився не тільки магичною спадщиною минулих часів, але й новітніми досягненнями науки й техніки. І у своїх чарівних дослідках крім традиційних для магії заклинань і речовин (як от: сеча упира, шмарклі хохуль, слина єдинорога, піт бабаків, молоко самки грифона, сперма равликів, слъози дракона, менструальні виділення незаїманої русалки, кров п'явок, вушна сірка кротів, послід зозуль, нектар із квітів папороті і т.д.) застосовував також комп'ютери, лазери та інші прогресивні прилади. Сполучення ортодоксального чудотворства з можливостями

комп'ютерів, лазерів і т.д. відкривало нові перспективи в області прикладної магії.

— Не бажаєш знову обвинуватити мене в крадіжці, Ліва моя півкуле? — запитує Автор. — Адже отут я торкаюся теми використання магами комп'ютерів для чарівництва, а брати Стругацькі написали про це ще в тисяча дев'ятсот шістдесят четвертому році у своїй повісті «Понеділок починається в суботу».

— Еее... — відповідає Ліва. — Я живу у твоєму черепі. Тобто ти є як би хазяїном цього приміщення, а я як би твоїм квартиронаймачем, розплачуючись за житло не грішми, а думками. А квартиронаймачеві небажано сваритися з хазяїном, тому втримаюся від нових обвинувачень у крадіжці чужих придумок. Тим більше, що сучасні невеликі комп'ютери, які використовував терентопський маг Артаньянц, добряче відрізняються від тих величезних, які використовували совєтські маги в повісті Стругацьких. Ті навіть і називалися й не комп'ютерами, а ЕОМами.

Комп'ютери, лазери та інші потрібні йому для роботи матеріальні досягнення великосвітської науки й техніки Арам здобував, зрозуміло, безпосередньо у Великому Світі. А гроші на це заробляв, продаючи апельсини, мандарини й хурму в Харкові на Центральному ринку, відомому також як Благовіщенський базар або Благбаз. Оскільки ці плоди в Харкові коштували дорожче, чим яблука в Терентопії, то перетворення терентопських яблук на ці фрукти, що те уміння Артаньянц опанував саме для придбання коштів на покупку приладів, давало необхідний дохід. А оскільки Арам Арменович мав кавказьке коріння й відповідну зовнішність, то він з хурмою, мандаринами й апельсинами прекрасно вписувався в базарний інтер'єр, не

викликаючи ні в кого ані найменших підозр щодо походження товару.

— Артаньянц, кажеш? — промовляє Права півкуля авторського мозку, і за іронічною інтонацією Автор тямить, що вона буде язувати. — У тебе, мосьє Авторе, мабуть, геть вичерпалася фантазія, якщо ти не зумів придумати оригінальне прізвище, а поцупив французько-мушкетерське з романів Александра Дюма. Забрав з «д'Артаньяна» «д» і пришпандорив наприкінці «ц».

— До чого тут Франція, — відмахується Автор. — Арам Арменович мав вірменське коріння, тому й прізвище в нього вірменське — Артаньянц. Інше питання — звідки таке схоже на вірменське прізвище у французького мушкетера. Втім, д'Артаньян з романів Дюма був не зовсім французом, а гасконцем, а в Гасконі, як відомо, здавна жили баски, чії прадавні предки, на думку деяких учених-етнографів, були вихідцями з Кавказу. Може, перекочувавши колись із Кавказу до Франції з Іспанією, вони принесли із собою й типово кавказьке прізвище...

— От вже мені ці доморослі дилетантські гіпотези! — перебиває цей белькіт Автора його півкуля Ліва. — Не відволікайся від сюжету.

— Самі ж відволікаєте!

Як безцінний читач уже зрозумів, магові Артаньянцу вдалося добитися виготовлення абсолютних копій складних біологічних систем (мишей і пацюків), і саме завдяки сполученню традиційної магії з комп'ютерно-лазерними технологіями. Попередні маги теж робили копії живих істот, але то були безтілесні фантоми, одна видимість, а Арам Арменович створив повнокровних хвостатих двійників: клітинка в клітинку, молекула в молекулу, атом

в атом. Зрозуміло, копії були мертві, оскільки робити копію душі маг не вмів, а організм без душі – просто м'ясо й кістки.

Коли Акмус прийшов до особняка-лабораторії молодого колеги, що на вулиці Гоголя, і повідав про свої наміри, смаглявий шатен Артаньянц відповів:

– Ні, робити копію з живої людини не можна. За моїми розрахунками, якщо копіювати живого за моїм методом, то велика небезпека, що цей живий понівечиться в умі, з'їде із глузду. Тому копіювати треба тільки неживе тіло. При цьому в копії усуваються ті пошкодження, які призвели до смерті оригінал, і дублікат цілком придатний до життя, якщо дати йому душу.

– А ти упевнений, що зможеш скопіювати людину? Миші – це одне, а...

– Упевнений. Я вже зробив днями такий дослід. Випросив у притулку для людей похилого віку на ніч свіжий труп старого, що тільки-но помер, і створив його копію. Результат перевершив мої очікування. Абсолютна ідентичність! Копія виявилася настільки тотожна оригіналу, що я сам заплутався: де справжній, а де мій. Щоб не поховати помилково копію замість справдішнього небіжчика, довелося ховати обидва тіла у двомісній труні. Виробництво тіла я гарантую, потрібен тільки зразок, бажано – молодий.

– А без зразка – ніяк? – запитав авіатор. – З молодими зразками в Терентопії скрутно, слава Богу.

– Ага, ти хочеш, щоби я сконструював нового Адама, – посміхнувся Арам. – Для цього треба бути сам знаєш ким. Ні, я усього лише людина і вмію тільки копіювати. Потрібен молодий труп, і ніяк інакше...

Акмус обрадував родину Гільденштернів повідомленням, що є реальна можливість зробити Мгобокбекбе нормальною людиною. Тільки для цього необхідна наявність мертвого тіла молодого чоловіка, тому слід почекати, поки таке з'явиться.

Акмус домовився із санітарами міського моргу, щоб, у випадку надходження необхідного «матеріалу», йому негайно зателефонували.

Закінчився 1993 рік – у морг надходили тільки померлі від старості. Пройшов 1994 – у морг надходили тільки померлі від старості. Пройшла половина 1995-го – та ж ситуація...

Акмус зневірився.

І вирішив не чекати, а діяти!

Ні-ні, безцінний читачу, не йдеться про те, що чарівник-авіатор вирішив якогось живого хлоп'ягу перетворити на трупа! Упаси Бог! Цього ще не вистачало! Душогубство навіть на думку йому не могло спасти! Він був нормальною, порядною, моральною, гуманною й законослухняною людиною! Просто він вирішив запозичити на час труп молодого чоловіка звідти, де, на відміну від Терентопії, такий «матеріал» не був великою рідкістю. З Великого Світу (а звідки ж ще?). А конкретно – з Харкова.

І почав розробляти план тимчасового викрадення мертвого тіла з харківського моргу.

До початку вересня 1995 року план був розроблений до дрібних деталей. І намічена ця операція на кінець місяця.

Оскільки Акмусу потрібна була допомога якого-небудь терентопського шпигуна, що жив у Харкові, а такі держслужбовці були добре засекречені й законспіровані, то чарівник звернувся по сприяння до короля Жорика Дев'ятого. Монарх пішов назустріч магові (тому що чудотворців поважали майже всі, включно з найвисокопоставленими особами) і звів Акмуса з агентом Іван-чаєм. Іван-чай – це, як читач, можливо, здогадався, не ім'я, не прізвище й вже тим паче не по батькові, а псевдонім, або, як говорять засекречені агенти, – позивний. Але оскільки в Автора від читача немає секретів, то Автор повідомляє, що справжнє ім'я цього шпигуна Рафаель Степанович Комаха. Може, Автор і не став би цього уточнювати, якби даний агент більше в розповіді не з'являвся. Але він фігуруватиме також і у двох майбутніх розділах – двадцять третьому «Житлоплоща вінценосця» і двадцять четвертому «Відрядження чудотворця». Тому Автор просить читача мати його на увазі.

Взагалі серед терентопських шпигунів, або, якщо загодно, розвідників, було в якості позивних брати назви рослин. Так, наприклад, у Харкові на той час жили й діяли: агент Конвалія, агент Кульбаба, агент Незабудка, агент Ромашка і т.д. Рафаелеві Комасі подобалася рослина іван-чай (він же кипрій, він же дикий льон, він же верба-трава, він же зніт вузьколистий, він же хаменерій...). Розвідник Комаха цінував його, крім іншого, у вигляді смачного й цілющого відвару. Тому й узяв у якості позивного.

Втім, Автор трохи відволікся від плану Акмуса.

А план був такий. Наприкінці вересня агент Іван-чай, дізнавшись про надходження до харківського моргу трупа парубка, що не має дуже серйозних травм, увечері на мото-

циклі з коляскою швидко приїжджає до Державних Дверей. Залишивши мотоцикла поблизу цього проходу, переміщається в королівство. З Великих Дрібок посилає Акмусові телеграму-«блискавку» й, повернувшись до Дверей, розкладає біля них на полі сигнальні багаття. Акмус, одержавши термінове повідомлення, телефонує іншим жорикбурзьким магам, щоб ті були готові до операції, а також Вакулові Нетребеньці, з яким домовився щодо потрібних дій. Потім на своєму однокрилому літакові швидко перелітає до Великих Дрібок і сідає біля Дверей, орієнтуючись за сигнальними багаттями. Вийшовши з королівства, Акмус із Іван-чаєм на мотоциклі приїжджають до харківського моргу, де чарівник уводить працівників у гіпнотичне заціпеніння. Потрібний труп вміщується в коляску мотоцикла, і маг з розвідником привозять його до Дверей. (Автор нагадує, що це повинно відбуватися вночі, коли немає зайвих свідків, і транспорт на вулицях не заважає швидкому переміщенню). Вносять труп у королівство й завантажують у багажну порожнину літака (так, у той схожий на авіабомбу контейнер під крилом). Розвідник залишається чекати на повернення цих двох – авіатора й трупа. Акмус летить до Жорикбурга. У цей час Вакула Нетребенько, приїхавши до особняка Акмуса на так званій самохідній тачці, розкладає сигнальні багаття на пустирі, що служить аеродромом. Орієнтуючись за цими вогнями, чудотворець здійснює посадку. Труп перекладається з багажної псевдобомби до кузова самохідної тачки й доставляється Вакулою Охрімовичем (разом з Акмусом, звичайно) до особняка Арама Артаньянца, де вже зібралися Гліб Цвях, Леонід Перевертайло-Замийский, сам Арам, і звичайно, привезений туди чарівниками пивний келих

Мгобокбекбе. Після копіювання трупа й переселення в цю копію душі Мгобокбекбе, труп повертається до харківського моргу описаним способом, але у зворотній послідовності. Акмус виводить працівників з гіпнотичного заціпеніння, вклавши в їхню свідомість хибну пам'ять, що все йшло своєю чергою й нічого незвичайного за той період у морзі не відбулося. Далі поспішати немає необхідності, тому Акмус відпочиває в будинку розвідника Іван-чаю, і тільки наступного вечора без поспіху вертається до Жорикбурга.

От такий був задум. Але раптом трапилася подія, що зробила план непотрібним.

Дощовим вечором двадцятого вересня 1995 року, коли операція, повторює Автор, була продумана дощенту й запланована на найближчі дні, у корчму «Під Рятівною Мухою» увірвався схвильований касир туристичного агентства «Рятівна Бджола» Джульєт Грошенятко. І вразив усіх звісткою, що дорогою до корчми він бачив у підворітті труп молодого чоловіка Бандюги, прийомного сина Мойши Роженкранца з корчми «Під Мідним Забралом». Що той труп міліціонери потім повезли на міліцейському автофургоні до моргу.

Тепер, безцінний читачу, тобі має бути зрозуміло, чому, почувши про цю смерть, Акмус і Гільденштерн переглянулися, зирнули на пивний келих у руці Естер, що піднімалася на другий поверх, знову переглянулися й прошепотіли один одному:

— Здається, це та подія, на яку ми так чекали.

— Іншого такого випадку може й не бути.

Таким чином, безцінний читачу, ми повернулися в те місце й у ту хвилину, які покинули наприкінці щось сімнадцятого за назвою «Корчма "Під Рятівною Мухой"». І тепер, коли ти укомплектований необхідними знаннями, Автор може зі спокійною совістю вішати тобі на вуха правдиву розповідь про подальші події.

Після озвученої Джульєтом Дездемоновичем інформації про труп у підворітті й двох фраз пошепки корчмаря й мага, у цьому пункті харчування закипіла невідкладна діяльність.

Іцхак Маркович покликав дочку з коханим келихом, сказав Мгобокбекбе, що зараз виникла реальна можливість перетворення його на справжню людину в анатомічному аспекті, і запитав: чи підтверджує той свою згоду. На що скляна кружка відповіла: «Так, звичайно, це ж моя мрія. Я ж психологічно вважаю себе людиною, і тому почуваюся у своєму келиху, неначе не у своїй тарілці». А Естер подумала: «Шкода, що зразком буде негідник Бандюга, геть не схожий на того славного парубка, у вигляді якого Мгобокбекбе явився мені вві сні чотири роки тому; але на безриб'я...» Проте вголос цього не сказала.

Акмус же кинувся до білого з позолоттю телефону й, здзвонившись по черзі з Арамом Арменовичем Артаньянцем, Леонідом Леонідовичем Перевертайлом-Замийським і Глібом Любомировичем Цвяхом, сказав їм терміново прибути до міського моргу з відомої справи.

Поклавши слухавку, чарівник попросив коваля Нетребенька, щоб той теж під'їхав до моргу на своїй самохідній тачці...

Коли авіатор з келихом-мовцем в одній руці й із парасолькою в другій виходив із корчми, усі хто там були – Гільденштерни, Іполит Четвертий, Грошенятко, Бізончик Солом'яний, артисти з режисером із Театру Абсурду імені жертвої ковбаси, кухарі й рознощики – висловили бажання його супроводжувати, хоч він і повторював, що в цьому немає необхідності.

Так юрбою й повалили по зрошуваним дрібним дощем вулицям під лускою парасольок.

У період, так би мовити, виверження цієї компанії з пункту громадського харчування, між касиром тур-агентства Джульєтом Грошенятком й режисером Театру імені жертвої ковбаси Наумом Інгрєдієнтським відбулася лаконічна розмова, яка вплине на долю дракона Інокентія Карловича. Але про цю розмову і її наслідки читач докладніше довідається із розділів двадцять п'ятого «Таємниця нечистої сотні» і двадцять сьомого «Парсуна суціги».

Автор уже казав, що корчма «Під Рятівною Мухою» була обрана місцем «кривавих узливань» вампірів тому, що мала місце ближче, ніж інші пункти харчування, до Старого міського цвинтаря. А морг розміщався теж неподалік від цього кладовища. І, отже, також недалеко від цієї корчми. Для пішого переходу до, так би мовити, дому побачень неживих громадян із живими патологоанатомами юрбі під парасольками знадобилося всього якихось тринадцять хвилин.

Вакула Охрімович на торохтливій тачці їх наздогнав і перегнав. Адже його майстерня, що служила, крім іншого,

гаражем для цього транспортного засобу, теж була недалеко від корчми. Оскільки час був дощовий, кузов машини був накритий брезентовим тентом.

Біля дверей півтораповерхового цегельного моргу Акмус із компанією побачили Гліба Цвяха, який розплачувався з таксистом. Тут же із трамвая на зупинці вийшли Арам Артаньянц і Леонід Перевертайло-Замийський. Вірніше, вийшов тільки молодий маг, а літній і хвостатий виїхав верхи на ньому, оскільки сидів на плечі в Арама.

В «передбаннику» мертвецького покою ті, що ввійшли, побачили, крім людей у білих халатах, й декількох міліціонерів, серед яких були: слідчий Варлаам Папірусюк, дільничний Микола Ратиця й курсант Захар Полуящиков. Вони робили огляд і опис речей, виявлених на трупі. Самого небіжчика не було; напевно, його роздягнене тіло віднесли вглиб будинку. На білому столі лежали тільки труси, майка, сорочка, штани, куртка й купка паперових грошей – шурхотиків. Шурхотиками називаються паперові терентопські купюри...

(— Закладаємося, я вгадаю, як називаються металеві терентопські гроші, то пак – монети, – як завжди безтактно вклинюється в розповідь Права півкуля авторського мозку. — Очевидно, монети там називаються дзвяками!

— Правильно, дзвяками, — дивується Автор, — а звідки ти знаєш?

— Подумаєш, я б теж здогадався, — супиться Ліва. — Не треба випендрюватися. Кожний би зміркував, що там, де гроші, котрі шурхочуть, називаються шурхотиками, ті, що дзвякають, нази...

— Цитьте там, невгамовні! — Автор грізно стукає по своєму черепу першим що трапився під руку предметом,

який виявляється чорнильницею, і, на свою прикрість, прикрашається фіолетовими плямами, як королівський писар Ульріх фон Смирнов. – Тьху на вас, базіки! Проте додам про всяк випадок, що як американський долар дорівнює сотні центів, а українська гривня ста копійкам, так само і терентопський шурхотик дорівнює сотні дзвяків.)

Худий і абсолютно лисий Папірусюк зирнув через плече на прибулих й запитав у Полуящикова:

– А чому в приміщенні сторонні?

– Ми не стонні, ми цалівники, – сказав мавпячим голосом Перевертайло-Замийський, почухуючи волосатий живіт пальцями лівої ноги.

– Усі? – Варлаам Оникійович провів поглядом по обличчях кухарів, різнощиків і артистів з режисером...

– Ми четверо, а це... – почав був Акмус, але слідчий перебив:

– Решту я попросив би вийти.

Зі слідчим не посперечаєшся, і всі, крім чотирьох магів, міліціонерів і медиків, вийшли з моргу на вулицю й згрупувалися під парасольками коло дверей, чекаючи на винос тіла.

– Нам потрібний труп загиблого, – сказав маг-авіатор.

– Який збіг – нам теж, – іронічно буркнув Папірусюк.

– Тільки на час. Ранком ми його повернемо в цілості й схоронності.

– Не дозволяється. Видавати будь-кому тіло вбитого до проведення патологоанатомічної експертизи заборонено існуючими правилами, – відрізав полковник.

– Це дуже важливо. Пізніше буде пізно, – вимовив смаглявий Артаньянц.

— Я розумію важливість магічних дослідів, але ми теж не дурницями бавимось, — упирався строгий детектив. — Сталося вбивство, пов'язане з викраденням, що загрожує безпеці королівства. Я, звичайно, дуже вдячний вам, Акмусе, за наш політ до Жабенятинська й назад на вашому літаку. Але зрозумійте: нам труп потрібен для розслідування злочинів.

— Я пропоную взаємовигідний обмін, — заявив хвостатий Перевертайло. — За позику до ланку цього мелтвого організму ви отримуєте від нас інформацію, котлу зможе уловити ясновидець Гліб Цвях і котла, можливо, допоможе розслідуванню.

— Так, — сказав товстун-ясновидець, — я в ході магічної операції спробую поглибитися в минуле Бандюги й побачити факти, які вам потрібні. А патологоанатомічну експертизу зробите завтра. Небіжчик не вовк, у ліс не втече.

— Факти? — Варлаам Оникійович потер долонею свій голий череп. — Гаразд, під мою відповідальність... От папір і ручка. Пишіть розписку: ми, такі-то, зобов'язуємося повернути отриманий нами від полковника В.А. Папірусюка організм покійного Федора Мойсейовича Роженкранца — у дужках: Бандюги — до восьми нуль нуль двадцять першого вересня тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року. Підписи, дата й час...

Перед тим як винести з моргу ноші з тілом, авіатор попросив колегу Цвяха — ясновидючого, телепата, парапсихолога — пересвідчитися, що Бандюга — абсолютний мрець, а не упир.

— І заодно спробуйте побачити — хто його вбив, — підкинув прохання й слідчий.

Угодований чарівник поклав на чоло вбитого товсті пальці, роззявив рота, закотив під чоло очі й так напружився, що побілів і навіть видав звук від натуги, після якого Папірусюк помахав долонею перед ніздрями...

Повернувшись у нормальний стан і витерши піт, шмарклі і слину, Гліб Любомирович відзвітувався про вчинену роботу:

— Він помер повністю, вампіризм відсутній. Убивство я бачив, але дуже-дуже смутно, мрячно — було темно й дощово. З темряви з'явилась якась невиразна фігура... вони опинились у підворітті... сталася боротьба... фігура вдарила Бандюгу по голові й зникла, а він відразу помер від мозкового крововиливу.

— Не густо, — резюмував слідчий, — це я й без ясновидіння знав.

— Але навряд чи ви знали, що в убивці був хвіст, — доважив Цвях.

— Такий? — запитав Микола Ратиця, указавши на задню непарну кінцівку мавпи.

— Ні, такий, — відповів ясновидець, кивнувши на курсанта Захара Полующикова, жовте волосся якого було зібрано позаду в довгий жмут, щоб не висіло з-під фуражки неакуратними патлами.

— Ну що ж, це вже конкретніше, — сказав Папірусюк. — Коли переглядатимете минуле Бандюги, Глібе Любомировичу, зверніть особливу увагу на викрадення драконячого яйця, бо це ж саме він його поцупив, і спробуйте з'ясувати, куди він подів викрадене.

— Спробую, але дати гарантії не можу, — пообіцяв той. — Ясновидіння — це не кінохроніка. Буває, потрапиш у потрібний інформаційний струмінь і побачиш важливі події

чітко, з подробицями, а буває – якісь уривки, клаптики, або взагалі суцільний туман. Як пощастить. Але що зможу – зроблю.

– Ми гаємо час, – поквапив Арам Артаньянц. – Чим пізніше почнемо, тим менше шансів.

Труп був винесений на дощову вулицю й покладений у кузов нетребеньківської тачки, котрий через брезентовий тент був схожий на колесний намет. Туди сіли й чотири чарівники (для чого механік завбачливо поставив лаву). А іншим присутнім волосатий маленький Леонід Первертайло-Замийський порадив іти по своїх справах, тому що присутність при магії сторонніх біополів заважатиме успіху.

– І мені не можна? – запитала схвильовано прегарна Естер, граціозно поправляючи чолку.

Від неї сходять флюїди, корисні для нашої справи, пошепки вирішили маги й допомогли їй піднятися до кузова. Милій дівчині навіть маги – і ті не можуть відмовити. Іноді дуже вигідно бути милою дівчиною. (Оскільки Авторіві жодного разу не випадало бути милою дівчиною, і навряд чи колись доведеться, то останнє речення базується не на власному його досвіді, а на спостереженні за іншими).

Скляний Мгобокбекбе, звичайно, теж був схвильований майбутнім перетворенням, і тому, занурений у себе, зберігав мовчання.

Вакула Охрімович, поклавши працюючі кисті на руль тачки, голосно запитав:

– Отже, їдемо... – і зробив паузу.

– На вулицю Гоголя, до мого будинку, – відповів Арам Арменович.

Коли сконструйований Нетребеньком транспортний засіб рушив у дорогу, Акмус поцікавився у хвостатого колеги:

— Зілля-от не забули?

— Узяли, — кивнув макак-резус, що сидів на плечі Артаньянца, а Арам вийняв з кишені і показав скляну пляшечку із мутно-бузковою рідиною.

— А заклинання? — хвилювався авіатор.

— Отут, — заспокоїв Леонід Леонідович, і Арам показав папір...

Коли вони прибули до особнячка Артаньянца, й Нетребенько, побажавши успіху, покотив до своєї майстерні, пообіцявши заїхати ранком для перевезення трупа назад до моргу, хазяїн будинку сказав закоханій красуні:

— Тільки, чур, Естере, ти сидітимеш отут у коридорі тихо, як мишка. Зайві рухи можуть скривити магічне поле й нашкодити.

— Не поворухнися, — пообіцяла дівчина, тріпотячи від хвилювання.

Чарівник трохи збрехав. Рухи Естер не могли нашкодити. Але він не хотів, щоби вона побачила створення нового організму. Це видовище не для слабкодухих: внутрішності, кості, кишки, кров, слиз... Бррр!

Коли чудотворці труп Бандюги внесли в лабораторію Арама Арменовича, де прадавні магічні зілля й амулети сусідили із щонайновітніми приладами; де над лазерною установкою висіла гірлянда з в'ялених ящірок; де на натертих чарівними мазями пластмасових боках комп'ютерів

були надряпані магічні символи; де дисплеї були окантовані намистами із сушених жаб і кажанів; коли мертва тіло поклали на нікельований стіл, поруч із яким стояв другий, такий же; коли Артаньянц відкрив двері великої морозильної камери, де зберігав розфасовані органічні молекули – сировину для біологічних об'єктів, – ясновидючий товстун Гліб Цвях раптом підняв свій вказівний палець і вимовив:

– Я відчуваю, що за нами підглядають сторонні. Їх двоє. Треба вжити заходів, якщо вони негайно не припинять стеження...

Автор вигукує: ні, ну ти зрозумів, безцінний читачу! Цей проникливий маг відчув, що за ними спостерігаємо ми з тобою, я – через уяву, а ти – через мої слова. От що значить ясновидіння!

Поки маги нас за підглядання зопалу не перетворили дистанційно на яких-небудь, скажімо, неандертальців, – схвильовано веде далі Автор, – заберемося скоріше з особняка Артаньянца й пережбурнемося назад... Ні, не до моргу – зарано нам по моргах прохолоджуватися. У корчму «Під Рятівною Мухою». Там, прикидаючись невидимцями, ми прилаштуємося за порожнім столом і під затишне потріскування полін, що догорають у каміні, скоротаємо ніч. А щоб коротати було забавніше, я всиплю тобі, читачу, деякі міркування і факти щодо магії.

Отже, приготуйся, читачу: рахую до трьох і миттєво телепортуємося. Раз, два, три. Поїхали!

Вжик!

От ми й у корчмі. Всідайся зручніше.

Щоб довго не «розтікатися білкою по дереву», як висловився середньовічний колега (втім, у «Слові о полку Ігоревім» не зовсім ясно, що мається на увазі: «мисью» (тобто білкою) або «мислю» (тобто думкою)), Автор повідомляє, що більш докладно він висвітлить тему магії в третьому томі свого фундаментального восьми томного труда «Самовчитель колупання у ніздрі та інших цікавих точках Всесвіту», а тут вихопить тільки окремі аспекти.

Напевно, безцінний читачу, ти помітив, що прадавня магія, згадування про яку ми знаходимо в казках, легендах і переказах, була набагато величнішою, могутнішою, грандіознішою, ніж чаклунські витівки нинішніх чарівників-екстрасенсів і інших фокусників. Неможливо не визнати той факт, що магія згодом видихалася, скулилася, зміліла.

У чому причина?

Автор має нахабність викласти свою версію причини цього всихання.

За давніх часів – раннє середньовіччя, античність і доісторичні – магичні знання були загальнодоступними. Чарівники особливо не таїлися й не секретничали, а охоче ділилися відомостями із численними учнями, писали посібники із прикладної магії, які міг прочитати аби хто зацікавлений. Тому чарівництва було багато й було воно щедрим, розгонистим.

Але потім чарівники второпали, що ці знання, потрапляючи до недобрих рук, завдають страшної шкоди, у тому числі й самим чарівникам. Згадаємо, для прикладу, трагічну кончину одного зі славнозвісних чаклунів усіх часів і народів – Мерліна, легендарного наставника короля

Артура, пророка колективу Круглого Столу, що жив та чудив нібито у п'ятому та на початку шостого століть від Різдва Христова.

Якщо вірити лицареві серу Томасу Мелорі й тим попереднім авторам, у яких він цю інформацію запозичив, то Мерлін загинув через те, що розп'якався й вибовкав заклинання кому не треба. Коли сивина окупувала його бороду, біс, як то кажуть, уперся йому в ребро, – він безтямно улопався в дівчисько, яке за віком годилася йому в правнучки. Став за нею волочитися, белькотати слова пристрасті й клянчити відповідних почуттів. Улопанню всі віки покірні, як сказав поет. Ну їй-от, звичайно, хотілося військових – красивих виняткових, лицарів Круглого Столу, а не якогось прадавнього висохлого миршавого дідка. І вона, сердито тупотячи ніжкою, вимагала, щоб старець від неї відчепився, посидала його подалі (це м'яко виражаючись). Не маючи тих видатних чоловічих достоїнств, якими природа нагородила ланцелотів, трістанів, ламораків, гавейнів і інших артурів, Мерлін вирішив скорити циндрю єдиним своїм раритетом – знаннями. І, втративши голову від кохання, вивалив їй чаклунські заклинання й заговори.

Наївний! Де ж це бачено, щоб легковажні кралі віддавали перевагу похилим нудним інтелектуалам, нехай навіть по самі ніздрі напханим знаннями, а не молодим, здоровим, нехай і пустоголовим, але зате не нудним баляндрасникам!

Зрозуміло, це не запалило пристрасті у дівочому серденьку, проте допомогло позбутися старого причепа. Запросивши на екскурсію до печери літнього поклонника, дівиця, як тільки він увійшов у підземну порожнину, за

допомогою його ж заклинань завалила вихід солідним каменем (сама-то вона, звичайно, залишилася зовні) і так хитро його зачаклувала, що Мерлін не зміг вибратися з ув'язнення й... Безумству улопаних співаймо ми реквієм...

Коротше, бачачи які трагедії трапляються від неконтрольного розбазарювання магічних знань, які мерзенні мерзенності, гидкі гидоти, підлі підлості й негідні негідності походять від потраплянь чарівництва до рук злоякісних суб'єктів, прадавні маги вирішили покласти край такому свавіллю. І заходилися чаклунські інформації круто засекречувати. На ненадійних учнів напустили амнезію, щоб ті все позабували. Величезну кількість сувоїв, манускриптів, скрижалів знищили, залишивши тільки невелику кількість зашифрованих копій... Коротше – «конспірація, товариші, це архіважливо!».

І до чого це призвело? Якщо під час пожежі згорають два магічні рукописи, тоді як у місті таких рукописів сто – це одне діло; нащадкам залишаться дев'яносто вісім. Але якщо під час пожежі згорають два магічні рукописи, тоді як в місті таких рукописів усього два – це зовсім інша справа; нащадкам не залишиться нічого. Саме-собою, така конспірація привела до того, що наступні покоління магів одержали лише жалюгідні клаптики від первісних знань. І вони, ці покоління, теж законспірували ці клаптики, так що їхнім нащадкам дісталися тільки крихти від клаптиків. І так далі.

Чи треба дивуватися, що сучасні маги Великого Світу (або, вірніше сказати, суб'єкти, що називають себе магами) не можуть перетворити ані карету на гарбуз (вигідне перетворення, бо страви з гарбуза смачніше, ніж страви з карети), ані маніяка-педофіла на мишку, ані... Нинішні, ка-

жуть, уміють робити з мухи слона, але чомусь поголів'я слонів від цього не збільшується, а поголів'я мух – не зменшується.

У Терентопії магія деградувала не так суттєво, як у Великому Світі, але можливості й сучасних чарівників королівства поступаються можливостям їхніх попередників...

Серед видатних терентопських магів хочеться відзначити Гектора Манюню (1717-1809 рр.). Гектор Фролович Манюня прославився не тільки тим, що він розробив ряд нових чаклунських технологій. Не тільки тим, що написав фундаментальний труд «Теорія відносності й приносності, або Дитяча хвороба чорних ляпок у Білій Магії» в 13 томах. Не тільки тим, що став основоположником нового напрямку, який назвав Рожевою в червоний горошок Магією (що той різновид чарівництва в останні сторіччя є домінуючим й чільним в магичній сфері життя Терентопського королівства). Не тільки тим, що йому королем Жориком Четвертим був наданий титул придворного чарівника, і, по суті, головного мага держави. Не тільки тим, що він одомашнив диких єдинорогів і убезпечив жителів королівства від небезпечних великих диких звірів, помістивши останніх у Раптовій пущі (котра є тепер і заповідником, і мисливським господарством). Але в першу чергу Гектор Манюня знаменитий тим, що він не допустив, щоби злий чорнокнижник Авдій Мотлох за допомогою чарів захопив владу в країні й перетворив Терентопську державу на імперію зла.

За допомогою ясновидіння, телепатії, парапсихології й інших надприродних магичних умінь Гектор Манюня обчислив, що батьківщина в небезпеці. Що чорнокнижник, ко-

трий мешкає в західних Неголених горах, задумав розбудити й підкорити собі злих духів, демонів, щоб з їхньою допомогою переробити світ за своїм розсудом. Що для цього він готує пекельне вариво, диявольську суміш, злюще зілля, для якого вже зібрав усі магічні компоненти, крім одного. Останнім відсутнім компонентом для активізації й підпорядкування злих духів було яйце дракона. Щоб зробити цей компонент недоступним для лиходія, Гектор Манюня обвів усю Каменіану магічною рисою, через яку Авдій Мотлох не міг переступити. Інші могли вільно ходити, не звертаючи на цю невидиму рису уваги, а для чорнокнижника Каменіана виявилася оточена незримою стіною, так хитро закодував рису Манюня. На той час усі немовлячі дракони, що жили колись у різних частинах країни, були винищені лицарями, а мовлячі відкладали яйця тільки в Каменіані. Завдяки таким діям Гектора Фроловича жодне драконяче яйце не потрапило до рук гидотного Авдія, і перетворення Терентопії на імперію зла не відбулося.

Чорнокнижник, пошвендявши навколо Каменіанських пагорбів і не зумівши пробратися за магічну рису, змушений був зникнути. Літописець, завдяки якому відома ця історія, припустив, що Мотлох, спіймавши облизня, знову заховався у своїй неголеногірській глухомані й, розчарований і присоромлений, тихенько скоротав залишок нікчемного життя.

За сто років король Жорик Сьомий, прочитавши цю сторінку літопису, наказав змайструвати пам'ятник Гектору Манюні й установити його на батьківщині мага — у селі Пупочухівці Задвірпольської губернії. Майстрував відомий Ієронім Вносіколупайченко. Пупочухівка згодом

виросла і в 1957 році одержала статус міста. І назвали це місто на честь видатного уродженця – Манюнинськом. Статую, що відображає чарівника, який, повзучи рачки, креслить на ґрунті заговореним гребінцем магічну рису, і зараз можна бачити на головному майдані Манюнинська неподалік кінотеатру імені Гектора Манюні.

– А чому Манюня назвав свою магію Рожевою в червоний горошок, а не Фіолетовою в бузкову клітинку, наприклад? – запитує Ліва півкуля авторського мозку.

– Тому що якби він назвав її Фіолетовою в бузкову клітинку, то ти б запитала: «А чому Манюня назвав свою магію Фіолетовою в бузкову клітинку, а не Рожевою в червоний горошок, наприклад?». Напевно саме таке розцвічення йому подобалася найбільше. Судячи хоча б з того, що на парадному портреті, написаному придворним живописцем Леонардо Гудзиком із приводу присвоєння магові звання придворного, цей чудотворець зображений у жустокорі із тканини саме такого розфарбування. Коли вже новому напрямку магії потрібно було дати якусь назву й існувала традиція використовувати для цього колірні визначення (Чорна Магія, Біла Магія..), то чому б основоположникові не узяти саме улюблене розцвічення, а не аби яке.

Зрозуміло, не є випадковим збігом, що маг Акмус розфарбував свій однокрилий літак саме в червоний горошок по рожевому тлу. Безсумнівно, саме назва місцевої магії спровокувала його на такий вибір.

– Судячи із зазначених вище дат народження й смерті Гектора Манюні, – продовжує допит Автора його Ліва півкуля, – виходить, що він умер у віці дев'яноста двох років. А чому, власне, терентопські чудотворці взагалі вмирали?

— Тобто? — не розуміє Автор.

— Ну, чому вони не винайшли магічний засіб, ну там якісь зілля або заклинання, щоб люди взагалі й вони самі зокрема були безсмертними, — веде далі Ліва. — І, до того ж, вічно молодими, оскільки безсмертя без молодості гірше за смерть, що переконливо довів ірландський священник Джонатан Свіфт у десятому розділі третьої частини своєї книги «Подорожі Гуллівера».

— А тому, — відповідає Автор, — що серед терентопських магів ще із сімнадцятого сторіччя існує заборона розробляти тему безсмертя й вічної молодості.

— Тю! А чому? Це ж прекрасно — бути безсмертним і вічно молодим, — дивується разом із Лівою і Права півкуля авторського мозку.

— Тому що наймудріші й найшановніші тамтешні чудотворці зміркували, що це призведе до краху.

— Тю! — лаконічно висловлює сумнів Права півкуля.

— Вони зрозуміли: якщо люди будуть безсмертними, то й нові покоління народжуватимуться, і старі залишатимуться, що незабаром приведе до перенаселення так, що в людей не залишиться життєвого простору й життєвих ресурсів, і в боротьбі за існування кожний почне безжалісно винищувати всіх навколо себе. Тому людство охопить масове озвіріння й безмежне душогубство, зокрема людоджерство. Або, щоб уникнути цього, люди змушені будуть припинити народжувати дітей і в такий спосіб позбавлять права на існування наступні покоління. Через що припиниться всякий прогрес, усякий розвиток людства, і настане застій і деградація. Недарма ж природа, або, якщо завгодно, Вища Сила винайшла смерть, завдяки якій старі покоління звільняють простір для прийдешніх. («Смерть є

великий обов'язок і данина природі», – як висловився один із героїв роману Лоренса Стерна «Трістрам Шенді»). Отже, зміркувавши, що безсмертя приведе людство до жахливих катаклізмів, може навіть до загибелі, наймудріші терентопські маги ще в сімнадцятому столітті закликали колег не торкатися цієї теми й уникати робіт з її розробки. І з тих пір тамтешні чудотворці навіть і не думають про безсмертя й вічну молодість. Принаймні, ті, що сповідують Білу Магію, або її новітню місцеву галузь – Рожеву в червоний горошок Магію. Що ж до чорнокнижників, тобто злих чаклунів, які сповідують Чорну Магію, то не виключено, що серед них є хтось, хто, аби тільки нашкодити людям, дотепер намагається винайти фатально шкідливий для існування людства засіб безсмертя.

Хоча маги тримають чарівні технології в секреті, Авторіві вдалося (не запитуй, читачу, яким чином) з'ясувати таємницю одного перетворення. І Автор хоче поділитися з тобою цією таємницею, щоб і ти, безцінний читачу, міг долучитися до чудесних перетворень і відчувати себе трохи магом. За допомогою цього секрету ти зможеш перетворювати звичайну, прозаїчну, банальну траву на корисну субстанцію, незамінне добриво – коров'ячий гній. Для цього (записуй, щоб не забути) треба запастися, поперше, однією живою коро... хррр... однією... хррр... ко... хррр... хррр... хррр... хррр... хррр... хррр... хррр... хррр... хррр...

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ой, хто це тормосить мене за плече? А, це ти, безцінний читачу! Вибач, я задрімав, заколисаний власною балаканиною. Маю, розумієш, дивну манеру – спати ночами. Мабуть, ще й хропів уві сні? Ой, а вогонь у каміні-от згас! Ой, а за вікном корчми вже світає!

Настав час пережбурнутися назад у лабораторію Артаньянца й глянути – чого чудотворці там начудили... Приготуйся. Раз, два, три – вжик!

Естер, сидячи в кріслі в коридорі біля закритих дверей лабораторії, теж почала дрімати.

У напівдрімоті перед нею мислено ворушилися образи-спогади нинішнього багатого подіями вечора.

От вона повернулася з університету й поскаржилася коханому келиху, що не зовсім зрозуміла лекцію з філософії Епікура; і Мгобокбекбе, який добре знав і розумів античних філософів, почав просто й дохідливо, на живих прикладах, розтлумачувати їй цю тему...

От прийшла в гості Зіночка Мирополкович і похвасталася, що їй удалося від однієї бабусі почути те-

рентопську народну пісню, якої, здається, ще немає в жодній збірці місцевого фольклору, і по пам'яті наспівала початок:

Час від часу тряхну головою,
Щоб на вухах не локшина висла.
Полюбляю бо десь самотою
На свій мозок намащувать мислі...

От Зіночка пішла, а вони із Мгобокбекбе затіяли грати в шахи (келих називав ходи, а вона переставляла фігури; оскільки він грав значно краще, то, щоби зрівняти шанси, вона попередньо брала чотири фігури фори: ферзя, туру, коня й слона)...

От знизу, з першого поверху почувся схвильований крик Джульєта Грошенятка: «Людину вбили!!!»...

От із моргу виносять ноші, накриті простирадлом...

Крізь дрімоту дочка Іцхака й Маргарити чула незрозумілі слова заклинання, які виголошував за дверима голос скляної посудини...

Хтось узяв її за плече. Вона здригнулася, розплющила очі й побачила всміхненого Гліба Цвяха, який говорив:

– Прокинься, Естере! Вийшло!

Ох і колотилося ж у неї серденько, коли входила до лабораторії!

На двох нікельованих столах лежали два голі Бандюги, прикриті знизу до пояса простирадлами. Один був блідий і густо покритий тюремними наколками, інший – рум'яний і без татуювань. Від рум'яного гілкувалися дроти до приладів, де щось мигало й виписувало зигзаги. Маг Артаньянц, дивлячись на дисплеї й паперові стрічки, бубонив:

– Пульс у нормі, температура у нормі, подих у нормі, тиск у нормі...

У головах рум'яного Бандюги стояв пивний келих з бузково-мутною рідиною. Під келихом був папір, густо засіяний дрібними буквами.

– Це Мгобокбекбе? – пошепки запитала Естер, дивлячись на рум'яного Бандюгу.

– Так, звикай до його нового іміджу, як говориться, – відповів усміхнений Акмус.

– А чому ж він не ворухиться? – поїжилась дівчина.

– Поки не вміє. Йому доведеться вчитися волусити новим тілом: говолити лотом, дивитися оцима, ходити ногами, – відповів сидячий на одному з моніторів макак-резус, мохнотячи нігтями лівої руки праве плече.

– Не все відразу, Естере, – продовжив смаглявий Арам Арменович. – Слава Богу, що в нього нормально працюють серце, легені та решта внутрішніх органів. Йому треба якийсь час, щоби вжитися в нове тіло, звикнути, відчутти, адаптуватися. Спочатку можуть бути запаморочення, судоми, нудота, але за два-три дні це пройде, і тоді він почне вчитися володіти цим організмом. Перший час він побуде тут під нашим контролем, а потім повернеться додому як повноцінна людина. Біжи, обрадуй батьків...

Автор про всяк випадок зауважить, що у копії були відсутні не тільки тюремні наколки, що спотворили зовнішність Бандюги, а й алкоголь, що спотворив Бандюгові нутрощі.

От таким незвичайним, фантастичним способом з'явилася в Жорикбурзі нова людина, яка буде помітним героєм цього, м'яко висловлюючись, епосу. Героям фантастичних, чарівних епосів взагалі властиво з'являтися на світ не-

звичайними способами. Автор цих писань міг би отут попаяжати про це. Але кілька сторіч тому тему фантастичних народжень уже освітив великий Франсуа Рабле в останніх абзацах шостого розділу першої книги своєї епопеї «Гаргантюа та Пантагрюель», тому замість власних паяжкань Автор Терентопських хронік радить читачеві просто перечитати ті абзаци Рабле.

Втім, Автор наведе тут один приклад, котрого у Рабле немає. В іронічному віршованому епосі «Утайда», який був написаний харківським гумористом та видавцем Василем Масловичем і надрукований у 1816-му році в журналі «Харьковский Демокрит» (ну не зміг Автор Терентопських хронік утриматися від згадки про рідний Харків), головний герой, славний лицар Утай, не народився з материнського лона, як усі нормальні люди, а вилупився з качиноного яйця. Щоправда, не качка висиджувала те яйце, зігріваючи своїм теплом, а чоловік, який у зв'язку з цим став вважатися батьком лицаря. Проте, кажучи, що у Рабле такий приклад відсутній, Автор Терентопських хронік не має на увазі, що у Рабле бракує прикладу вилуплювання героїв із пташиного яйця. Такий приклад у Рабле є. Автор має на увазі, що в прикладі Рабле яйце не качине, а лебедине, і вилупився з нього не герой Утай, а герої Кастор і Поллукс; і висиділа те яйце не птаха і не чоловік, а жінка, що його ж і знесла.

І ще Автор нагадає, що й славний Галахад, лицар Круглого Столу, син Ланцелота, і сам король Артур з'явилися на світ не без допомоги чаклунства.

У зв'язку з тим, що Мгобокбекбе завдяки магії став двійником покійного Бандюги, Автору згадалася історія про двох чоловіків, які були двійниками без усякої магії.

Харків'янин Михайло Ковалинський, найулюбленіший учень та найближчий друг українського філософа та поета Григорія Сковороди, подорожуючи Європою, 1773 року опинився у Швейцарії. Там, у місті Лозанні, він випадково зустрів чоловіка на ім'я Даниїл Майнгард. І зустрівши, вразився. Бо цей швейцарець виглядав як Григорій Сковорода. Почавши з ним спілкуватися, Ковалинський побачив, що той і мислить як Сковорода, і діє як Сковорода, має такий самий характер, такі самі смаки та інше. Тобто Даниїл Майнгард був у багатьох аспектах двійником Сковороди, з тією хіба різницею, що його рідною мовою була не українська. Ковалинський не міг з ним не потоваришувати, як і зі Сковородою, гостював у його будинку та із задоволенням спілкувався. Повернувшись в Україну та зустрівши Григорія Сковороду, Ковалинський докладно розповів йому про швейцарського двійника. І Сковорода заочно полюбив цю свою «копію». Настільки, що пишучи нові філософські трактати, став підписувати їх так: «Григорій вар Сава Сковорода, Даниїл Майнгард». Ніби писав їх не один, а у співавторстві з тим швейцарським двійником.

От такі бувають дивовижні речі.

ЩОСЬ П'ЯТЕ

Доморосле лицарство

Якби ж то нас було сто, ми б співали за круглим
столом.

Борис Гребенічиков, «Із сяючої пустоти».

17 вересня 1995 року.

Отже, після бою з лицарем Аркадієм, дракон Інокентій Карлович кинувся воювати й із дощовим черв'яком Гавриїлом Святославовичем. На шахівниці, звичайно.

Але після семи ходів хробак викликнув:

— Оце так так! Ти як ходиш, Інокентію Карловичу?! Це ж пішак, а не кінь!

— А? Що? Так. Вибачте, — розсіяно промурмотав дракон і спробував повернути фігуру на вихідну позицію.

— Не там він стояв! Та що з тобою, друже мій! Де твої думки?! — здивувався Гавриїл Святославович, витріщивши пенсне.

— Я думаю про лицаря, — зітхнув екскурсовод.

— А що таке?

— Та от лежить він там сплутаний, самотній... Я уявив себе на його місці.

— Нехай полежить, подумає про сутність буття. Йому корисно. А то карасів він, бачте, ловить!

— Все-таки жива істота. Раптом йому до вітру приспічить сходити, чи ще щось... Недобре його так залишати.

— А нехай він не нахабніє. Ти що пропонуєш? Розплутати без покаяння? Так він знову тобі життя псуватиме!

– Псуватиме. Ні, розплутувати не можна. Але й так залишити не можна теж. Раптом він із гордості ніколи не покається й лежатиме, поки... Як же бути-от?

– Схоже, партію доведеться відкласти?

– Не можу я зараз на шахах зосередиться.

Картата дошка з дерев'яними лялечками була відсунута, і дракон став задумливо постукувати пазурами по кришці клавесина.

– Значить, так: я його не розплутуватиму, – сказав він за пару хвилин.

– Правильно, – підтакнув хробак.

– Не розплутуватиму, а просто відвезу його до Королівського замку і попрошу Його Величність, щоб він на цього агресора вплинув, – продовжив хазяїн печери, встаючи.

– Здрастуйте будь ласка! – сторопів Гавриїл Святославович. – То він тебе до замку тяг, через що й увесь сир-бор стався, а то ти сам туди любісінько почвалаєш? За що боролися? То-то цей ловець карасів потішиться: по-його вийшло!

– Так, – сказав Інокентій Карлович і знову сів.

Знову задумливо постукав пазурами.

– А іншого виходу я не бачу, – заявив він же за хвилину й заново встав.

– Ну, не знаю... Раз ти так вирішив... – промимрив його друг із сумнівом.

І вони покинули Гірничну печеру.

Цього разу Аркадій не спав.

– Я сподіваюся, пане лицарю, ви усвідомили своє становище, – знову схилювся дракон над укутаним у капронову павутину залізом, – і готові дати обіцянку залишити мене в спокої.

— Ага, спішу аж падаю, — іронічно буркнула панцирна начинка. — Я самому Його Величності слово дав! Кістями ляжу, але не відречуся! Втім, тобі, динозаврові дурукрилому, не зрозуміти, що таке лицарське слово й лицарська честь!

— У такому разі відвезу-от я вас кудись, і покінчимо із цією історією, — закінчив бесіду Інокентій Карлович.

Насамперед було потрібно від'єднати лицаря від колеса гіппомобіля. Для цього дракон, піднатужившись, припідняв колісний каркас («Дивися не пукни», — грубо поглузував Аркадій) і покрутив у зворотну сторону обмотане колесо. Сітка розмоталася, і екскурсовод опустив край гіппомобіля на місце.

Другим етапом було насунення лицаря на гіппомобіль. Отут Інокентію Карловичу довелося покректати неабияк, тому що металу на агресорові було забагато. Автор про всяк випадок нагадує читачеві: цього разу лицар Аркадій був одягнений у наворочений експериментальний панцир винахідника Нетребенька, що в тій конструкції була й система обігріву, й система охолодження, і парашут, і акваланги, і вогнегасник.

Але зрештою, намагаючись сам не заплутатися в капроні, дракон навалив металевий тюк поперек сидла. Не знаю, каже Автор, чи треба пояснювати, що ця процедура пророблялася під акомпанемент Аркадьєвих лайок. Якщо від його жагучого монологу відлущити усі непристойності (особливо дісталася драконовій матері), то залишиться: «Поклади де узяв! Я тобі шляхетний лицар, а не абищо!»

— Ну, я пішов, — сказав Інокентій Карлович приятелеві, беручи сірого в яблуках коня Людовика за вуздечку.

– З Богом, – перехрестив його (не рукою, а гнучким тулубом) Гавриїл Святославович. Цей дощовий черв'як був віруючим, православним, і регулярно відвідував церкву.

Дракон повів коня із пристебнутим до нього гіп-помобілем, нав'юченим Аркадієм, убік Жорикбурга, часом зупиняючись, щоб поправити вантаж, який від тряски увесь час сповзав, ризикуючи знову grimнутися об землю. «При таких темпах їм доведеться години три тупотіти, не менше», – думав дощовий хробак, щулячи пенсне на маліючу трійцю...

У цій місці так званого епосу Автора перериває Ліва півкуля його мозку:

– От і здорово, що вони рухаються так повільно. Є час, щоби розповісти, звідки взагалі в цій місцевості, зв'язаній через двері, оббиті дерматином, з Харківщиною, узялися лицарі та королі, зовсім не типові для тієї ж Харківщини.

– От-от, – приєднується й півкуля Права.

– Ну що ж, звернемося до терентопської історії, – відповідає їм Автор.

У долицарську епоху, до другої половини шістнадцятого століття, Терентопська держава була простим давньоруським князівством, котре невідомо як опинилося в інших вимірах, пристикованих до наших, безцінний читачу, тими самими дверима в колючих кущах, що тепер оббиті чорним дерматином. Терентопські літописи, що висвітлювали прадавній період тамтешньої історії, десь загубилися, так би мовити, «у пилу часів». Але треба думати, що

Терентопське князівство нічим особливо не відрізнялося від інших давньоруських князівств.

А от у другій половині сторіччя шістнадцятого в Терентопії грянула, так би мовити, Мирополківська перебудова, що поклала початок новій лицарській ері. Правив тоді державою князь Мирополк Романтик, який і затіяв ці реформи. Був князь великим книголюбом, який знав кілька європейських мов та зібрав велику бібліотеку, де, зокрема, було багато західноєвропейських лицарських романів, епосів, балад, саг і т.д. Завдяки знанню мов Мирополк цю романтичну писанину простудіював і, як екзальтований ідальго Дон Кіхот із Ламанчі, просочився лицарським духом. Мало того, що сам просочився, вирішив і все своє князівство просочити, перетворивши його на лицарське королівство за книжковими зразками.

Довго виношував цю шалену ідею, і, нарешті, в 1589 році видав указ, яким пропонувалося відтепер Терентопське князівство йменувати Терентопським королівством, а терентопського князя – терентопським королем. Цей указ став першим указом нової лицарської ери в історії Терентопії.

У давньоруській історії вже був свій король – Данило Галицький. Йому титул короля надав Папа Римський Інокентій Четвертий. Оскільки, на відміну від Галицького князівства, Терентопського для Великого Світу як би не існувало, то Мирополкові довелося вдатися до самообслуговування, тобто до самокоронування, без допомоги всіляких Римських (а також Паризьких, Лондонських, Берлінських, Мадридських і інших) Пап (а також Мам, Дядьків, Тіток і так далі).

Другим указом пропонувалося князівському столяріві виготовити дубовий стіл. Величезний круглий стіл, за яким би помістилися аж сто п'ятдесят людей. Саме такий стіл, як довідався із книг Мирополк Романтик, був у замку його улюбленого персонажа – короля Артура, який, нібито, геройствував на Британських островах і в континентальній Європі V-VI століть від Різдва Христового. Тому-то придворні лицарі короля Артура й називаються лицарями Круглого Столу.

Рівняючись на цих легендарних типів, терентопський князь, то пак тепер уже король почав реформи саме з виготовлення стола. Столяр відразу зміркував, що таку масштабну меблю треба неодмінно робити розбірною, бо цілком вона ні в які ворота не лізе, у буквальному значенні цього висловлення.

Але, на жаль, після виготовлення з'ясувалося, що хоч у розібраному стані стіл і можна було вносити в будинки, однак збирати його було ніде, оскільки у всьому князівстві-королівстві не було настільки великого приміщення, де б він зміг розміститися. До того ж і терентопські дома, включно із князівськими палатами, вибудовані в давньоруському стилі, мало походили на лицарські замки, зображені в книгах.

Тому третім указом пропонувалося почати будівництво першого в державі лицарського замку з великим залом для круглого стола.

Були зібрані кращі зодчі, яким для взірця показали ілюстрації в лицарських романах, і робота закипіла.

Зрозуміло, перший замок мав бути резиденцією самого короля, тому зводити його було вирішено в столиці. А столицею в ті давні часи був не Жорикбург, а містечко Великі

Дрібки. Жорикбурга взагалі тоді не було. На місці нинішньої столиці наприкінці шістнадцятого сторіччя мало місце лише маленьке зубожіле сільце Багнючка. Тільки за півтори приблизно сторіччя після смерті Мирополка король Жорик Четвертий заклав на місці сільця нове місто, яке й стало нинішньою столицею Терентопії.

Поки зодчі трудилися над замком у Великих Дрібках, король почав створювати лицарів.

Першу партію – сорок два лицарі – він створив зі своїх бояр. Для цього він кожному з них клав на плече меч і виголошував присвяти, після чого князівський коваль знімав з новоприсвячених мірку для виготовлення доспихів за книжковими зразками.

Коли всі бояри закінчилися, а до повного комплекту було ще далеко (було потрібно, як ти пам'ятаєш, читачу, аж сто п'ятдесят лицарів), Мирополк розіслав гінців по всьому королівству, щоб вони призывали в лицарські ряди добровольців шляхетного походження. Але таких з'явилося тільки восьмеро.

Тоді закликали добровольців походження незнатного. Але мабуть тому, що селяни й ремісники романів не читали й про лицарів нічого не знали, серед них таких, що бажають кидатися в невідомість, не знайшлося.

Тоді король, починаючи втрачати терпець, присвятив у лицарі свою двірню, включно з тим же столяром, тим же ковалем, кухарем й усіма рештою.

Усього набралось: один король плюс сорок два боярини плюс восьмеро добровольців плюс двадцять два чоловіки двірні – разом сімдесят два суб'єкти.

Отут Мирополк зміркував, що півтори сотні лицарів йому не набрати.

І дотепне рішення: наказав лицареві-столярові відпиляти половину круглого стола, щоб, довівши кількість лицарів до сімдесяти п'яти, назвати їх лицарями Напівкруглого Столу.

— Ну, отут король Мирополк був глибоко неправий! — скрикує схильна до порядку й точності Ліва півкуля.

— У чому неправий? — дивується півкуля Права, схильна до творчих вільностей і всякої романтики.

— У тому, що вирішив, начебто за половиною стола для ста п'ятдесяти чоловік помістяться тільки сімдесят п'ять.

— Наскільки я пам'ятаю арифметику, — заперечує Права, — якщо число сто п'ятдесят поділити навпіл, то й виходить рівно сімдесят п'ять. У чому ж отут помилка?

— Двійка тобі з геометрії, колего, — тоном строгого вчителя припечатує Ліва. — Звичайно ж, за напівкруглим столом поміститься значно більша кількість, адже люди можуть сидіти не тільки уздовж лінії напівокружності, але й уздовж діаметра, тобто прямої лінії розпилу.

— Так, — говорить Автор, — Мирополк не був професійним геометром і взагалі математиком, тому в такі тонкощі не вникав. Вирішив просто — раз лицарів половина від попервах наміченої кількості, виходить, і стола повинна бути половина. У дійсності, щоб за частиною такого стола помістилися сімдесят п'ять і не залишалось зайвого місця, треба відпиляти від решти або сектор кола, або сегмент кола, щоб залишилося помітно менше п'ятдесяти відсотків від цілого. (А скільки конкретно, читач сам може поррахувати, якщо захоплюється математикою. Автор захоплювався цим у шкільні роки, але з тих пір минуло багато часу, і тепер для його відвиклої від подібних зусиль голови й таке просте обчислення не по звивинах).

Отже, було потрібно сімдесят п'ять лицарів, а набралось сімдесят два. Де узяти відсутніх трьох?

Змучений нетерпінням король відступив від принципу добровільності й ухвалив рішення приректи в приказному порядку на лицарську долю будь-яких трьох перших перехожих чоловічої статі, які зайдуть на територію будівництва.

І, сівши посередині майбутнього замку (до цього часу вже був готовий фундамент із підвалами) в оточенні сімдесяти одного соратника, приступився до томливого очікування.

За три години з'явився перший із трьох відсутніх претендентів. Ним виявився бурлака-циган, який збочив до будівництва, щоб повеселити будівельників своїм дресированим ведмедем (який умів кувиркатися й корчити інші смішні штуки), щоб у такий спосіб добути хліб насущний. Циган на ім'я Лойко ще не встигнув зміркувати куди вляпався, а з нього вже знімали мірку для доспіху. (До речі, читачу, на його лицарському гербі потім був зображений ведмідь догори дригом, оскільки його Клишоногий вмів, крім іншого, стояти на голові. І в сучасних тамтешніх доспіхоносців із роду Лойковицьких, зокрема Річарда Левове Копито та Леоніда Коліно, на бойових щитах можна бачити саме це.)

Ще за кілька хвилин виник і другий приречений. Це був великодрібкинський рабин Іцхак бен Захава, що зайшов випросити в государя дозволу на будівництво синагоги. Довідавшись, куди його присвячують, він спробував був протестувати, але Мирополк пригрозив, що не дасть йому потрібного дозволу, і єврейському священникові довелося скоритися. (До речі, Іцхак бен Захава, цей

рабин що лицарював або лицар що рабинував, був родоначальником династії Лицарів Білого Комара, до якої належав і його вже відомий нам, безцінний читачу, нащадок — лицар Аркадій).

Тепер до сімдесяти п'яти не вистачало тільки одного. Король вже скусав із нетерпіння всі нігті, але ніхто не приходив.

Закінчився день, опустилася ніч, — нікого.

Закінчилася ніч, проклюнувся ранок, — та ж картина.

Навіть будівельники стали поглядати на короля з жалістю.

І от, нарешті, між каменями майбутніх замкових воріт замаячила чиясь фігура.

Викликнувши: «От тепер усі в зборі!», Мирополк кинувся назустріч довгоочікуваному. І ледь не був убитий розчаруванням: це була торговка моченими яблуками, що бажала сторгувати свої ласощі мулярам. (Вона поверталася з базару, і в неї залишилися непроданими останні дев'ятнадцять плодів). Торговка, звичайно, не підходила під визначення «перехожий чоловічої статі», але терпіння в государя остаточно урвалося, і він, промурмотавши щось про Жанну Д'Арк, присвятив у лицарі й торговку на ім'я Килина. (Тож коли стало питання про герб лицарки Килини, то за порадою короля на ньому були зображені дев'ятнадцять зелених яблук у кремовому полі. Через те саме так виглядає бойовий щит її сучасного нащадка — барона Андрія Циніка.)

Так був сформований перший контингент лицарів Напівкруглого Столу.

(Отже, безцінний читачу, терентопський король Мирополк Романтик перебудував свою державу на зразок

книжково-середньовічно-лицарської. Тобто, наприкінці шістнадцятого століття зробив те ж, що наприкінці двадцятого сторіччя устругнув британський король Оберон Квілп. Але, по-перше, король Оберон Квілп утнув таке, будучи ексцентричним суб'єктом зі своєрідним почуттям гумору, бо вирішив, мовляв, якщо до сучасності прищепити середньовічні аспекти, то це буде смішно, а сміх – це добре. А Мирополк зробив це не для сміху, а всерйоз, бажаючи прищепити своїм одноплеменцям шляхетність, властиву книжковим лицарям. По-друге, Оберон Квілп є всього лише придуманим героєм фантастичного роману Гілберта Кіта Честертона «Наполеон Ноттінгільський». А Мирополк – представник реальної терентопської історії.)

Ішли роки.

Крім Королівського замку у Великих Дрібках, на терентопських землях як гриби повиростали аналогічні будови, у яких розселялися королівські лицарі.

Лицарські турніри з екзотичних витребеньок перетворилися на національну традицію.

Деякі лицарі відбрунькувалися від Напівкруглого Столу й зажили самотійно. Від них походять незалежні мандрівні доспіхоносці. Забігаючи наперед, Автор скаже, що в епоху Жорика Дев'ятого незалежних лицарів у кілька разів більше, ніж лицарів Напівкруглого Столу. У скільки саме, Автор утрудняється сказати, оскільки зі статистикою в королівстві слабенько. Автор вважає, що в десятки разів.

А лицарів при дворі Жорика Дев'ятого в описуваний час було 38 чоловік.

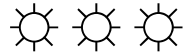
Після смерті в 1616 році короля Мирополка число 75 не вважалося обов'язковим для кількості напівкруглостольців. Їхня кількість постійно коливалася. Найменше лицарів Напівкруглого Столу було в 1683 році (усього вісімнадцять людей), найбільше – в 1823 (аж дев'яносто два).

Сам напівкруглий стіл (не колектив, а мебля) припинив існувати в 1661 році, під час терентопської Стогодинної війни, яка також йменується тамтешніми істориками Другою громадянською та Паркановою. Під час бійок біля великодрібкінського Королівського замку він був якимись мародерами розібраний на дрова. З тих пір поняття Напівкруглий Стіл залишилося символічним, означаючи лише колектив. Відновлювати цю розгонисту меблю не стали, адже не в столі ж, зрештою, полягає суть лицарського колективізму!

Щодо першого в Терентопії лицарського замку, то він красується у Великих Дрібках дотепер, як пам'ятник історії й архітектури. Із часів Мирополка він трохи змінився, тому що наступні королі обростили його своїми прибудовами. Зараз у цьому замку містяться: два музеї, готель, три ресторани і міська ратуша.

У середині вісімнадцятого сторіччя король Жорик Четвертий побудував нове місто біля пагорбів Каменіани, назвав його Жорикбургом, оголосив столицею й перевів свою резиденцію в жорикбурзький Королівський замок. З тих пір Напівкруглий Стіл і «тусується» у Жорикбурзі.

Саме туди й направлявся тепер дракон Інокентій Карлович із упакованим у капронову сітку й навантаженим на гіппомобіль лицарем Аркадієм.

Отже, повернемося до нашого барана.

Лицар Аркадій у першій частині змушеного переміщення почував себе психологічно незатишно, а відвертіше говорячи – остерігався. Що означала ця загадкова драконяча фраза: «Відвезу-от я вас кудись, і покінчимо із цією історією»? Шубовсне зараз мене у Струмище, і – капут... Хтозна що в них у голові, в цих драконів...

Втім, якщо б зараз хтось дійсно жбурнув Аркадія в річку, то він (не хтось, а Аркадій) міг би залишитися живим. Зрозуміло, каменем пішов би на дно, тому що доспіх був масивним; ніхто не зміг би плавати в такому на поверхні. Але ж механік Нетребенько в цей експериментальний панцир, крім іншого, втулив на такий випадок і акваланги. Струмище – річка не дуже глибока й не дуже широка, так що, дихаючи за допомогою аквалангів, затонулий лицар міг дотупати дном до берега. Але це теоретично. Практично ж, по-перше, цей доспіх ще не пройшов повних випробувань, тому не було гарантії, що й акваланги не утнуть неприємності, як паровий котел попереднього експериментального доспіху, а по-друге, – сітка... Так що погодимося, безцінний читачу, що підстави для побоювань у витязя в капронових тенетах були.

Однак, спостерігаючи рух знайомих пейзажів навколо себе, Аркадій уторопав, який напрямок обрав його суперник і – що це за «кудись»; він підбадьорився...

На вулицях Жорикбурга перехожі зупинялися й, роззявивши роти, проводжали очима дракона-очкарика, що веде під вуздечку металевий каркас, усередині якого рухається

хтось у сірих яблуках, а зверху якесь сітчасте впакування висить поперек сідла й начебто теж ворухиться. Дивна картина. Ні, дивував перехожих не дракон. Уже кого-кого, а драконів, що живуть у сусідній Каменіані, жорикбуржці бачили часто. Та й король праг мати у своєму зоопарку дракона не тому, що його важко побачити в інших місцях, а просто для повноти колекції. Отже, повторює Автор, роззявлення ротів і округлення очей було викликано не драконом, нехай навіть і в окулярах, а небаченою конструкцією (напрошується каламбур: КІНЬструкція). Втім, дехто з жителів столиці її вже бачив під час останнього переміщення лицаря Аркадія від майстерні Нетребенька до Каменіани. Однак, у кожного були свої справи, і, знову примкнувши відважену мандибулу (то пак нижню щелепу) й потиснувши плечима, зустрічні відволікалися від видовища й продовжували буденну суєту. А дракон, трохи збентежений цією, нехай і скороминущою, увагою, продовжував наближатися крізь жорикбурзьку околицю до центру, де підносився у всій своїй пишноті замок короля – гніздо лицарів Напівкруглого Столу.

Уже коли попереду вимальовувалися ворота Королівського замку, Інокентій Карлович зробив зупинку – почитати нові афіші на афішній тумбі. Щоб не пропустити цікавий концерт, спектакль або виставку.

Трохи лівіше старої афіші, що запрошувала на вже минулий лицарський турнір; дещо правіше старої афіші, що зазивала на виставку виробів ювеліра Бориса Фаберштейна (яку дракон уже відвідав і де розглянув чимало шедеврів цього майстра, зокрема й знамениту «Бурштинову кашку, всіяну золотими мухами»); трішки вище афіші, що скликала на концерт рок-гурту «Чавунні шнурки», і злегка

нижче афіші, що просила відвідати Королівський зоопарк, виявилось щось свіже:

«УПЕРШЕ В ЖОРИКБУРЗІ!
ТІЛЬКИ ОДИН КОНЦЕРТ!
ЛАУРЕАТ УСІЛЯКИХ ПРЕМІЙ,
МАЕСТРО-ВІРТУОЗ РІККАРДО-ДЖУЗЕППЕ ТРАЛЯЛЯ-
ЛІНІ
18 ВЕРЕСНЯ 1995 РОКУ
В СТАЙНІ ОПЕРИ ТА БАЛЕТУ
ПРЕДСТАВИТЬ ПРОГРАМУ "ХВИЛЮЮЧІ ЗВУКИ",
У ЯКІЙ ПРОЗВУЧАТЬ:
ЛИСТ, БРАМС, БАХ І ІНШІ.
ПОЧАТОК КОНЦЕРТУ О 19.00.
КВИТКИ ПРОДАВАТИМУТЬСЯ В ДЕНЬ КОНЦЕРТУ З
7.00 НА ПЕРЕХРЕСТІ ВУЛИЦЬ ГОГОЛЯ Й ШЕКСПІРА,
БІЛЯ ПАМ'ЯТНИКА ІВАНУ НИКИФОРОВИЧУ ФА-
ЛЬСТАФУ».

Дракон Інокентій Карлович, як читачеві відомо, був шанувальником класичної музики, тому афіша його порадувала. Тим більше, що трупа Жорикбурзької опери вже четвертий місяць гастролює іншими містами королівства, у зв'язку із чим Стайня Оперы та Балету закрита, а вуха місцевих меломанів знудьгувалися за серйозною музикою.

Зрозуміло, дракон завтра купить квитка і разом із Гавриїлом Святославовичем насолодиться звуками музики Ференца Ліста, Йоганнеса Брамса, Йоганна Себастьяна Баха й інших великих композиторів.

(Так, вісімнадцяте вересня буде завтра, виходячи із чого, будь-який учений-математик за допомогою калькулятора може обчислити, якого числа лицар Аркадій впакувався в капронову сітку і був доправлений драконом до Королівського замку).

Радіючи майбутньому концерту, Інокентій Карлович, однак, відзначив, що афіша складена не зовсім правильно. По-перше, той, хто складав текст афіші, забув вказати, на якому музичному інструменті заїжджий маестро виконуватиме музику. По-друге, замість «у програмі прозвучать: Лист, Брамс, Бах і інші», грамотніше було б написати: «У програмі концерту твори Ф. Ліста, Й. Брамса, Й.С. Баха, і інших композиторів». Але це деталі; головне, що нагодиться цікавий концерт...

— А навіщо ти стільки уваги приділив цій афіші, громадянине Авторе? — запитує раптом Ліва півкуля авторського мозку. — Хіба вона відіграє таку вже важливу роль в розповіді про битву лицаря Аркадія із драконом?

— В розповіді про битву ця афіша не має жодного значення, — відповідає Автор. — Але вона зіграє якусь роль у наступних подіях, пов'язаних із таємничим викраденням, тому раджу читачеві цю афішу запам'ятати.

Відчаливши від афішної тумби, дракон узяв курс на замкові ворота, як завжди навстіж роззявлені, що позначалися крізь каштанову алею.

Колись Королівський замок був оточений ровом з водою, і потрапити в нього (у замок, а не в рів) можна було тільки підвісним мостом, який у випадку потреби за допомогою ланцюгів і нехитрого механізму піднімався, і замок ставав неприступним. Однак застоюна вода рову була прекрасною колискою для міріадів комарів, котрі мучи-

ли й мешканців замку й решту жорикбуржців. Тому в 1877 році вода була вичерпана, а рів засипаний землею. Зараз замість рову замок оточують каштанові алеї. Однак підвісний міст зберігся, як пам'ятник історії й архітектури. І щоб наблизитися до воріт замку, треба пройти або пройти цим мостом, вже не висячим, а лежачим на землі. Рів був знищений не тільки через комарів (хоча через них у першу чергу), але також тому, що на замок ніхто не збирався нападати, отже неприступність була зайвою.

Тепер міст над уже неіснуючим ровом уперше у своїй історії контактував із ногами дракона й колесами гіппомобіля. Бо навіть дракон Грицько, що обіймав посаду експоната Королівського зоопарку (поки не здохнув від цирозу печінки на ґрунті алкоголізму), опинився там за допомогою крил, а не ніг, минувши міст.

Біля воріт Королівського замку стражник у декоративному доспіху лузав соняшникове насіннячко, беручи його з паперового пакетика, згорнутого з газети «Королівська правда», і спльовуючи лушпайки в сміттєву урну. Поруч стояла притулена до стіни декоративна алебарда.

Не припиняючи обробляти насіннячко, стражник не без цікавості спостерігав наближення нетрадиційних об'єктів, котрими були очкастий дракон і колісна конструкція.

— Мені до замку, — сказав Інокентій Карлович, зупинившись перед насіннячкоїдом.

— Здогадався, що не до перукарні, — пожартував той.

(Суть дотепу в тому, що дракони ніколи не відвідували перукарень, бо не мали волосся. Але це, читачу, стосується саме терентопських драконів, зауважує Автор. Бо, наприклад, у «Казці про Рудого братчика» з книжки Юрія

Коваля «Казка про Зелену Коняку» йдеться якраз про відвідування перукарні драконом інакшим, триголовим, з волосатими головами.)

— Ви на екскурсію, чи... Якщо на екскурсію, то купіть квитка. Он каса.

— Я волів би поспілкуватися з Його Величністю, Жориком Дев'ятим.

Стражник глянув на наручний годинник:

— Його Величність зараз, скоріше всього, у зоопарку годує живність. Це тут у дворі. За ворітьми повернете ліворуч...

— Я знаю, — перебив його дракон.

Хоч Інокентій Карлович ніколи раніше не заходив у Королівський замок, він, проте, добре знав планування двору, тому що неодноразово бачив його з висоти драконячого польоту.

У цей момент за спиною дракона зазвучало таємниче шипіння, і обоє — екскурсовод із Гірчичної печери, озирнувшись, і стражник — вступилися очима в гіппомобіль. На гіппомобілі бо почалося щось неймовірне: із усіх щілин упакованого в сітку металу викидалася, сичачи, біла піна, іскрячи на сонці райдужними пухирцями й обпадаючи на землю невагомими грудками, схожими на грона повітряних ікринок.

— Клятий вогнегасник, матір його за вухо! — лайнувся з місця виверження голос лицаря Аркадія, який, напевно, захлинувся піною, бо лайка перетворилася на кашель.

— Що це?! — злякано прошепотів стражник.

— Це ваш лицар у сітці заплутався, — відповів дракон, витріщивши очі під окулярами на піновиверження.

– Проходьте, – пошепки поквапив вартовий, від подиву забувши про насіннячко.

І незвичайні відвідувачі прослідували крізь ворота, залишаючи на землі білі кіпчики вогнегасної піни, яка, повільно танучи, перетворювалася на мокрі плями...

ЩОСЬ ДВАНАДЦЯТЕ Підворіття для ударників

– Бийте, бийте-но поганця, гедзя конешкідника,
Ненаситного хапугу, живоглота-павука!
Скотиняку, скотиняку! Двічі, тричі повторю:
Бо не просто він поганець, – двічі, тричі лиходій.
Ну, то бий його, ув'язуй, молоти, жени, лупи!
Плюй, як ми плюєм, та з криком нападай на лайдака!
Арістофан, «Вершники».

Проте за хвилину гул припинився і настала цілковита
тиша; всі сиділи не ворухнувшись, слухаючи таку чарівну
музику, що навряд чи хтось із присутніх здатний був
залишитися байдужим.
Льюїс Керролл, «Сильві та Бруно».

– Чи не здається вам, що ми перебуваємо на сцені?..
Ну то плескайте в долоні й вимагайте аплодисментів.
Джордано Бруно, «Свічник».

18 вересня 1995 року.

Згадати те, що було, може кожний, хто не страждає на
склероз або амнезією. А от щоб згадати те, чого не бу-
ло й навіть бути не могло, треба мати особливу, видатну,
феноменальну пам'ять.

Що стосується Автора Терентопських хронік, тобто
твого, безцінний читачу, покірного слуги, то він у цьому
щосі продовжує згадувати події вечора вісімнадцятого
вересня тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року, що мали
місце в столиці Терентопського королівства, Жорикбурзі, а

конкретніше — у тамтешньому міському суді, а також дорогою від суду до Стайні Оперы та Балету й, нарешті, у самій цій так званій Стайні.

Попереднє щось, одинадцять, закінчилося тим, що кат Анонімечко за допомогою роликових ковзанів швидко змотався до оперного театру, узяв там з кришки рояля м'яту й розірвану навпіл афішу та dopravив у якості речового доказу судді.

Отож, після того як суддя (не припиняючи виглядати клоуном з бузковою шевелюрою й фіолетовим носом) розгладив на накритому чорною скатертиною столі два обривки, склав їх акуратно в єдине ціле, прочитав і промурмотав «Гм», адвокат (клоун із зеленою шевелюрою й синім носом) попросив:

— Дозвольте глянути.

Суддя дозволив.

— І я, і я, — приєднався й прокурор (клоун з рудою шевелюрою й червоним носом).

(Автор для економії місця не буде отут поміщати текст тієї афіші, адже якщо читачеві потрібно відновити її в пам'яті, то йому досить усього лише повернутися в щось п'яте «Доморосле лицарство», де така афіша вже, так би мовити, вивішена).

— Що й треба було довести! — сказав захисник. — В афіші, складеній моїм підзахисним, слова «лист», «брамс» і «бах» надруковані без згадувань про композиторів, твори, і без будь-яких імен чи ініціалів.

— Не можу погодитися, — заперечив червононосий обвинувач. — Ці слова надруковані з великих літер. А з великих літер починаються прізвища.

— Ха, цей аргумент не витримує критики! — посміхнувся синьоносий захисник. — На цій афіші весь текст надрукований великими буквами. Було б дивно, якби перші букви цих слів, на відміну від усіх інших букв, були б маленькими. І до того ж, зверніть увагу, що слово «лист» надруковано через літеру «и», а прізвище композитора Ліста пишеться через «і».

— Мабуть, так, — погодився фіолетовоносий суддя. — Букви «л», «б» і «б» дійсно великі, але при цьому не більші за решту. Виходить, у даному контексті йшлося дійсно не про прізвища.

— Що ж ти дурницю-то пореш, Андрію Андрійовичу?! — фамільярно гаркнув судді патріарх Іполит Четвертий. — Як же ж так можна, сонечку моє! І дурню ж зрозуміло, що якщо на концертній афіші фігурують Ліст, Брамс і Бах, то нікому і на думку не спаде вважати їх чимось іншим, аніж композиторами! А літеру «и» в слові «Ліст» усякий вважатиме друкарською помилкою!

— Не заважайте, Сергію Едуардовичу! — цикнув на нього той.

— Ну припустимо, що під «листом», під «брамсом» і під «бахом» підсудний мав на увазі не композиторів, не класиків. Але однаково громадянин Траляляліні не виконав того, що обіцяно в афіші, і тим обдунив публіку, — знову почав прискіпуватись прокурор, чіпляючись за останню «соломинку». — Я маю на увазі, що в афіші написано: «прозвучать: лист, брамс, бах і інші», а прозвучали тільки лист, брамс і бах, а інші не прозвучали.

Усі подивилися на маестро. Він пошептав на вухо захисникові, і той оголосив:

— Прозвучали. Крім шурхоту листа, брамсання й бахання, у концерті звучали також, — він став загинати пальці, — шурхит завіси — раз; шерех кроків мого підзахисного — два; звуки його голосу й спровоковані ним сміх і оплески в залі — три й чотири...

— А в лоба не хочеш?! — поцікавився патріарх.

— Ні, — відповів адвокат. — Як бачимо, усе, що обіцяно в афіші, мій підзахисний повністю виконав.

— Я ж не з тих, хто їсть незароблений хліб. Я чесний трудівник, — додав підсудний.

— А в око? — продовжив цікавитися Іполит Четвертий.

— Хочу звернути увагу шановного суду на той факт, що дорогою сюди святий отець геть затоптав мені мозок своїм злісним нігтем, — поскаржився «віртуоз».

— Чи те ще буде, — загрозово наїжачився патріарх.

— Ай-яй-яй, Сергію Едуардовичу, як нехороше, — погрозив пальчиком пухнастобровий клоун.

— Та я взагалі упевнений, що він видає себе не за того, хто є насправді! — клекотав Іполит Четвертий, усе більше наливаючись люттю. — Напевно він ніякий не Траляляліні, не Ріккардо-Джузеппе, а який-небудь Василь Пупченко чи щось таке!

— А от це взагалі не має жодного значення, — відмахнувся фіолетовоносий, — бо артист має право виступати під будь-яким сценічним псевдонімом. Це законом не заборонено. Отже, здається, усе ясно. Виношу вердикт.

Суддя встав, і за знаком стенографістки встали всі.

— Оскільки в ході розгляду із залученням речового доказу з'ясувалося, що непорозуміння сталося через неувважність глядачів, котрі не звернули уваги на особливості

афіші даного концерту, то я оголошую маестро Тралялялі-ні безневинним у цьому інциденті.

— Що-що?! — проревів басом патріарх під шумок соратників. — Що це за вердикт! Сказонув, як у калюжу пукнув! Безневинним! Не згідні ми!

— А як же наші грошики?! Нехай поверне! — підхопив лицар Річард Левове Копито.

— Не треба нам таких концертів! — прокректав старигань-стахановець Ілля Шнапс.

— Теж мені — артист! — обурився й маг Акмус. — Якщо він артист, то я взагалі тенор Лучано Паваротті! Це знущання!

— Нехай віддасть гроші «без всяких заковик — моє і сонця гасло!» — викликнув начитаний індіанець-майонез, машинально ввернувши у цю вимогу цитату з вірша Володимира Маяковського «Незвичайна пригода...».

— Це якась ганьба! — сказав дракон Інокентій Карлович.

— Ганьбище! — посилив вислів черв'як Гавриїл Святославович, блимнувши скельцями пенсне з брезентової кишені.

— Гроші на бочку! — зажадав механік Вакула Нетребенько.

— Спокій, громадяни! — продовжив суддя, оголюючи запітнілий ніс з-під фіолетового поролону. — Якби концерт не відбувся, то, звичайно, гроші треба було б повернути, це незаперечно, я згодний. Але як ми тільки-но з'ясували, концерт-от все-таки відбувся! Тільки концерт не класичної, а авангардної музики. Людина здійснила роботу, і не її провина, що глядачі, не розглянувши й не обміркувавши, як належить, афішу, чекали не того, що приготував артист.

– Ти, Андрію Андрійовичу, виправдовуєш шахраїв, – репетував розлютований Іполит Четвертий, – і завдяки тобі вони так розплодяться, що й плюнути буде нікуди, щоби слина не влучила у шахрая!

– Дякую вам, пане суддя, за об'єктивність! – похвалив виправданий.

– Теж мені – об'єктивність! Теж мені – суддя! Чхав я на таких суддів! А ще ніс начепив! – продовжив заводитися буйний святий отець.

– Нагадую вам, Сергію Едуардовичу, що образи судді при виконанні незаконні, – насупився пухнастобровий вухастик, знімаючи бузкову перуку, – це може спричинити...

– Ай, не треба мене лякати! Я тебе, Андрію Андрійовичу, нещодавно запросив на мій день народження, так ти, Андрію Андрійовичу, краще не приходь, а то я тобі, Андрію Андрійовичу, за твій вердикт дурний знаєш що зроблю... – продовжував гарячитися Іполит Четвертий, люто насупившись.

– Даремно ви так, Сергію Едуардовичу, – засмутився суддя. – Ви що ж думаєте, якщо ми з вами куми, то я буду судити вам на догоду не по совісті? Ні-іі, Сергію Едуардовичу, я чесна людина й непідкупний суддя! Переді мною всі рівні – і куми й не куми. Те, що ви мені кум, ще не означає, що я заради вас буду засуджувати невинну людину! Я служу правді й справедливості, а не... Не прийду я на ваш день народження, раз так!

– Ага, Андрію Андрійовичу, тобі краще не приходити, а то я за себе не ручаюся! Я тобі, якщо прийдеш, можу навіть по твоєму обличчю зопалу яа-ак... Та що ви мене хапаєте, панове?! Я тобі кула... Куди ви мене?! Дайте я скажу цьому клоунові все, що накипіло! Я тобі...

Супутники патріарха, побачивши, що він може наговорити зайвого й тим порушити закон (адже погрози судді – це теж правопорушення), вчепились у нього й поволокли із залу, поки він не вирік фатальних слів. Патріарх уже два рази сидів у в'язниці. Перший раз – за побиття селянина Наполеона через те, що селянин був атеїстом і стверджував, начебто люди походять не від Адама і Єви, а від Бабуїна та Мармозетки. Другий – за те, що святий отець в нетверезому вигляді в ресторані бруднив офіціантів соусом деміглас, танцював на столі гопака, трощачи тарілки, й сякався в акваріум. Але за ті дрібні провини він відсидів у сумі всього два тижні, а за погрози судді йому б загрожували три місяці неволі.

Звичайно, таку громадину, як Іполит Четвертий, важко зрушити, але з ними був дракон Інокентій Карлович, тож за його допомогою розбушований святий отець був відтиснутий до виходу. У дверях йому все-таки вдалося, визволивши одну руку, сунути в рот пальці, голосно свиснути й прогорланити: «Суддю на мило!» Але він відразу був висмикнутий на вулицю...

– А я теж вважаю, що суддя в даній справі виявився не на висоті, – береться міркувати Ліва півкуля авторського мозку.

– І взагалі, судді в Терентопії, як мені здалося, іноді роблять помилки, що не сприяють незмінному торжеству справедливості, – приєднується Права.

– Цього разу я з вами згодний, милі мої півкулі, – говорить Автор. – На жаль, і терентопські судді не гарантовані від помилок. От узяти хоч випадок із королем. Усякий же розуміє, що якщо тобі за комір вантажать холодець, то ти маєш повне моральне право обізвати такого,

так би мовити, вантажника емоційними словами. Тим паче, якщо тебе перед цим забруднили салатом «олів'є», тушкованою капустою й гірчицею. А Жорика Дев'ятого за емоції – до в'язниці. Тому що той суддя побоявся: а раптом, якщо він виправдає таку високопоставлену особу, то всі стануть казати, мовляв, він, суддя, підлабузнюється до так званого великого цабе. От він і обійшовся з монархом суворіше, чим з пересічними громадянами. Але ж це несправедливо! Перед законом усі мають бути рівні, будь ти всього лише звичайний король, будь ти аж сам слюсар-водопровідник. На жаль, і судді там не завжди ідеальні на всі сто відсотків. Але не мені ж і не безцінному читачеві соватися зі своїм статутом до чужого монастиря!

На вулиці депутати утішати й заспокоювати висмикнутого бешкетника. Касир Грошенятко навіть хотів погладити дбайливою рукою розстроєного патріарха по голові, але через велику різницю в зрості зміг погладити тільки по поперекові.

– Гаразд, лапочки мої, гаразд, – сказав нарешті оточений турботою утішників Іполит Четвертий, перейшовши на ритмічніше сопіння. – Хрін із ним, із таким суддею! Хоча шкода, що я цьому горю-судді не вліпив усю правду не в брову, а у вуха. Ну що ж, зараз ми підкараулимо того «віртуоза» і поговоримо з ним як чоловіки із шахраєм.

– Але суддя ж його виправдав! – непевно вимовив дракон Інокентій Карлович. – Я теж із цим не згодний, але рішення суду треба виконувати навіть якщо вони не дуже подобаються.

– Я солідарний із драконом, – підтримав його інший очкарик – так званий індіанець-майонез, то пак бібліотекар Бізончик Солом'яний. – Після бійки кулаками не махають.

– Як хочете, а я помахую, – заявив патріарх, заковуючи рукави й дещо оголюючи круті біцепси. – По-перше, це мій професійний обов'язок – наставити грішника на путь істинний, провести виховну роботу, повернути заблудлого в лоно чесноти. Гріх – не простягнути тому що оступився кулак допомоги. А по-друге, – я не такий багатій, щоби кидати на вітер сотню шурхотиків. Я не для того потів, заробляючи ці гроші, щоби от так за здорово живеш дарувати їх усяким пронозам! Нехай поверне й тим спокутує своє моральне падіння. Хто не байдужий – рівняйся на мене!

Нікому з депутатів не хотілося визнати себе байдужим, та й грошей було шкода, тому вони юрбою пішли за патріархом, який відчалив у темне підворіття.

Незабаром двері в барельєфистому будинку напроти осідланого конем короля (мається на увазі пам'ятник Жорику Сьомому) відкрилися, і звідти визирнув так званий лауреат. Зиркнув праворуч, зиркнув ліворуч і, не углядівши небезпеки, вийшов.

До цього часу сутінки вже щільно просочили Жорикбург, тому ввімкнулися вуличні ліхтарі. Але в тіні підворіття люди ставали невидимцями.

Ще раз оглянувшись по сторонах, Траляляліні крокував вулицею Плоских Кішок, насвистуючи мелодію пісеньки «Ах, Одеса – перлина біля моря».

Але тільки порівнявся з підворіттям, як із п'ятьми викинулася потужна длань, хапнула свистуна й утягнула в п'ятьму.

Хоч у тіні підворіття загарбник виглядав великим нечітким силуетом, так званий віртуоз без зусиль впізнав його:

— У чому діло, святий отче! Суддя мене виправдав!

— І я виправдаю, якщо повернеш нечесно нажите, сонечку! — пробасив силует, утримуючи жертву залізною хваткою.

— Поверни грошики, і тебе ніхто пальцем не торкне, — додав інший силует, більш мініатюрний, старечим фальцетом.

— Навіть якщо ви мене торкатимете пальцями, я, на жаль, не зможу виконати вашого прохання, — відмовився так званий лауреат. — Адже повернути зароблене — виходить, визнати неправоту судді, а оскільки суддя персоніфікує закон, то й — неправоту закону. А я ніколи не дам приводу поставити під сумнів правоту закону, краще й не сподівайтесь.

— А ну, понюхай, чим пахне! — сунув патріарх важкий кулак до ніздрів віртуоза.

— Ваші пальці пахнуть ладаном, — визначив той.

— Ні, красеню, це пахне нічогеньким прочуханом! — сказав Іполит Четвертий.

— Бити будете, отче? — догадався затриманий.

— Так, будемо проводити виховну роботу у вигляді нанесення легких тілесних ушкоджень, — підтвердив громіздкий бородань, масажуючи біцепс.

— Краще віддай шурхотики, громадянине, не змушуй порядних людей галабурдити! — підказав затриманому ще один сірий силует, дзвякаючи металевою одешинкою.

— Ні, як можна, за кого ви мене маєте? Не для того я трудився на оперній сцені, щоб тепер дарувати рідні гроші невдячним із підворіття! — упирався Траляляліні.

— Господь свідок, ми прагли обійтися без насильства, — зітхнув патріарх. — Але іншого виходу немає. Як говориться: бити чи не бити? — от у чому питання; звичайно, бити! — от у чому відповідь.

Іполит Четвертий уже заніс був над жертвою потужного кулака, але раптом згадав в'язницю, де сидів за побиття Наполеона, і затисши вуха жертви долонями, шепотом додав:

— Але бити так, щоби йому не було мучительно боляче: без синців і подряпин. Якщо не буде слідів, він не зможе довести, що його били, і притягти нас до відповідальності. Сторонніх свідків же нема. Бийте делікатно, обережно, м'яко, ніжно, лагідно.

Проінструктувавши депутатів, грізний служитель культу відпустив голову приреченого, і Траляляліні виявився оточеним «хуліганями»-початківцями.

— Будь ласка, не юрбіться, громадяни, усім вистачить! Станьте в чергу! — призвав до порядку так званий віртуоз. — Підходьте по одному. Хто перший?

— Я перший, — викликався один із сірих силуетів, виступаючи вперед (якщо б було більше світла, то цей безликий силует виглядав би майстром Нетребеньком). — От тобі за Баха, Брамса й Ліста! Діставай!

Символічно поплювавши на мозолисту долоню, Вакула Охрімович ляснув нею так званого лауреата по плечі. Якби не попередня погроза, це виглядало як дружнє поплескування.

— Дістав. Наступний! — скомандував маестро.

Наступним його лицар Левове Копито штовхнув долоною в чоло.

— Усе? Ви вільні, — відпустив його об'єкт биття. — Наступний!

Коротун Джульєт Дездемонович буцнув гастролера головою в живіт.

— Зараховано. Далі! Активніше, громадяни, час же плине. Підходьте, не соромтеся, — підбадьорювала жертва початківців хуліганства.

Далі старигань-стахановець Ілля Шнапс виявив активну життєву позицію у вигляді контактів кулачків із об'єктом биття. Але це виглядало не як удари, а наче масаж грудей «лауреата».

— Молодець, батю! — похвалив так званий віртуоз. — Хто там далі?

Далі був Акмус. Тобто, далі бив Акмус. Пальцями по вухах.

— Ущщ, — засичав при цій процедурі той, що зазнавав виправлення. — Усе? Наступний!

Отут сталася затримка. Серед тих, хто ще не приклав руку до виховання так званого лауреата, залишилися два очкарики — бібліотекар і екскурсовод, але вони не поспішали приступатися до делікатних тортур.

— Ну ж бо, добродію Бізончику! — поквапив одного з них Іполит Четвертий.

— Ні! — рішуче відмовився син Койота Тамбовського. — Я за станом душі — гуманіст. Я не можу бити руками живу людину!

— Бийте нога... Тьху, я хотів сказати — проводіть виховну роботу ногами, — порадив патріарх.

— Ані ногами, ані іншими частинами організму! — відмовлявся індіанець.

— Ну хоч плюньте на нього! — наполягав релігійний діяч.

— Я не верблюд. Я — Бізончик!

— Ой, мама моя! Втрачають час через таку дурницю, — не витримав сперечань Траляляліні. — Щоб не гальмувати процес, я сам це зроблю за гуманіста. — Він долонею відважив собі ляпасу, не сильного, але дзвінкого. — Готово!

— Ех, товаришу індіанцю, забули ви своє коріння! — корив бібліотекаря патріарх. — Ваші предки із кривдника знімали скальп, а ви не можете зняти тягар обману з його душі. Якби про це бува дізнався багатьма знаний покійний індіанець Великий Змій, то він від сорому за вас у труні б перевернувся.

(— Іполит Четвертий у цьому випадку не правий, — втручається раптово скрупульозна Ліва півкуля авторського мозку.

— У чому не правий? — уточнює півкуля Права. — У тому, що намовляв супутників до таких, можна сказати, хуліганських дій? Ну, по суті, так, такий самосуд юристи можуть кваліфікувати як правопорушення.

— Ні, я маю на увазі, що він був не правий, говорячи про перевертання в труні Великого Змія. Індіанець Великий Змій, або магіканським наріччям Чингачгук, один із головних героїв ряду пригодницьких романів Фенімора Купера, не міг би перевернутися в труні, навіть якби був реальною людиною, а не літературним героєм. Оскільки його після смерті не поховали в труні, а, за індіанською традицією, спалили на вогнищі. Про що сказано в романі Купера «Піонери». Так що, якби цей попіл і перевернувся, то без усякої труни.

— Мені нема чого до цього додати, — додає Автор.)

Бізончик Солом'яний соромливо зарум'янився й став дійсно червоношкірим, але в темі підворіття цього ніхто не помітив.

— Досить теревенити. Хто там наступний? — підганяв маестро.

— Дракон, — сказав Іполит Четвертий.

— І я — ні! — відмовився хвостатий екскурсовод.

Як безцінний читач, напевно, уже помітив, інтелігентний дракон Інокентій Карлович хоч і ненавидів хамство й корисливу брехню, душу мав добру, відхідливу. Коли він спобігався з нахабним жлобом, який заради себе любимого був готовий на все, йому хотілося заморозити нахабу презирливо-холодним поглядом або спалити гнівno-спопеляючим. Але як тільки кривдник опинявся в жалюгідному становищі, ненависть змінювалася на співчуття. Так було з хамуватим лицарем Аркадієм, так трапилося й тепер. Шахрай, оточений недругами, вже не викликав у відхідливій душі дракона бажання погіршувати його незавидне становище.

— А я б вдарив, коли б мав кулак, — пискнув із брезентової кишені дощовий хробак у пенсне.

Автомобіль, що цієї миті проїхав вулицею Плоских Кішок, освітив на секунду фарами підворіття, і патріарх розглянув драконячі лапи. Такими шорсткими, наче наждаковий папір, і пазуристими кінцівками важко було б не залишити на шкірі слідів, і святий отець схвалив відмову дракона:

— Розумію. Згодний. Ну а тепер і моя черга.

Він узяв сильною кистю маестро за лисинку, нахилив його і, наче дитину, відшльопав по «м'якому місцю». Це зайняло всього десять секунд. Потім — відпустив

— Ну що ж, — сказав Траляляліні, почухуючи штани, — якщо бажаючих більше нема, то не смію вас затримувати своєю скромною персоною. Дякую за увагу. Не поминайте лихом.

І, шаркнувши ногою в деякій подобі реверансу, цей нахабнуватий мужчинка вилучився з підворіття.

— От же ж які лапочки бувають, — резюмував патріарх і плюнув услід відбульцю. — Такого навіть бити, і то ніякого задоволення.

— Так, чудовий паразит, — підтримав Нетребенько.

— І тих, хто нас чекає у Стайні, порадувати нема чим, — сказав Грошенятко.

З кислим настроєм депутати від Стайні Оперу та Балету вийшли з підворіття. (Так званого віртуоза, звичайно, і слід простиг). Після того, як вони так сяк ударяли шахрая, Автор присвоює їм звання ударників. (Якщо в Союзі звання ударника труда присвоювалося навіть тим трудягам, чий труд ніяк не був пов'язаний з будь-якими ударами, то ті, хто що-небудь або кого-небудь ударяв, тим паче заслуговують на звання ударників. Логічно? Он кат Інкогнітечко за ударяння присуджених кремовими тортами навіть одержав медаль «За ударну роботу».) І попленталися ці ударники назад до оперного театру...

Поверталися мовчки. Уже сутінки прикидалися справжньою ніччю.

Зрідка вулицями прорикував автомобіль чи мотоцикл, або процокував кінний візок, але в основному в такий час вулиці були зоною піших прогулянок.

Особливо людно було в скверах з танцмайданчиками й кафе під відкритим небом.

А чудова вісімка брела сумовито, не піддаючись впливу оптимістичної поп-музики, що бризкала звідти. Адже їм належало звітувати у виконаній роботі перед глядачами, що обрали їх на боротьбу за свої інтереси, а інформацію борці несли незадовільну.

Кам'яний торт – оперний театр – був оперезаний ворухливим гарніром. Це публіка висипала назовні, чекаючи на повернення вибраних нею так званих депутатів...

Коли Іполит Четвертий, зійшовши на східці театру, вознісся над юрбою й басом повідав про рішення суду, ворухливий гарнір прошумів подихом розчарування. І навіть повідомлення про те, що плутяга дістав деякого прочухана у підворітті, глядачів не заспокоїло. Вони продовжили дзижчати осудливо по відношенню не тільки до шахрая, але й до вибраних депутатів. Мовляв, наобіцяли відстояти наші інтереси, викрити крутія й повернути гроші, а самі...

Депутати соромливо настовбурчилися.

Дещо стушований патріарх помітив біля колони чоловіка у велюровому червоному костюмі й понадив його нігтем:

– Ану ж бо, шановний, не ховайтеся.

Чоловік у велюрі зніжковів, але під поглядами навколишніх змушений був відліпитися від колони й вознести себе до патріарха на лобове місце.

Належав він до того типу людей, у яких голова виглядає додатком носа. Видатний ніс і веснянкуватий череп, заледве припушений прозорими волосиками, роби-

ли його схожим на африканського лелеку-марабу, і очима-от він блимав якимось по-пташиному.

— Як же це так вийшло, шановний? Кого ж це ви випустили на сцену? — допитував його святий отець.

— Звідки ж я знав, — знизав плечима той, ховаючи очі від співгромадян.

Марабуподібний чоловік був заступником головного адміністратора Стайні Опера та Балету. Головний покотив із трупом на гастролі, а заступника Лазаря Дулівку залишив доглядати за приміщенням.

— Він же сказав, що він артист, що виконує Баха й інших, дипломи показував, — продовжував виправдання він.

— Які дипломи? — запитав неголений коротун Грошенятко.

— Там не по нашому було написано. Ну, я й подумав: отут такий артист із дипломами, а приміщення пустує, і глядачі давно не чули хороших виконавців. Ну й... Я ж його перший раз бачив, тому в мене не було підстав йому не вірити. Як же я міг угадати, я ж не телепат і не ясновидець. До того ж за оренду залу він заплатив чесно ще сьогодні ранком.

— І скільки ж цей пройдисвіт відстебнув? — поцікавився Річард Левове Копито.

— Аж десять тисяч шурхотиків! — відповів адміністратор Лазар Дулівка. — Хіба не щедро?

— А квитки продав по сотні, — прикидав Іполит Четвертий. — У залі близько тисячі місць. Сто тисяч мінус десять за оренду... — патріарх свиснув. — Дев'яносто тисяч загіб, паразит! Це за дві хвилини шурхоту й стукоту! А профан-суддя не знайшов у цьому складу злочину!

І відразу почався стихійний мітинг, на якому оратори, бризкаючи слиною, характеризували професійний рівень судді.

Поки зі сходинок театру звучали спонтанні промови, дракон Інокентій Карлович увійшов у спустілий зал, розбігся проходом, стрибком з рухом крил переніс себе через оркестрову яму й опинився на сцені. Йому було цікаво, як все-таки звучить стоячий там інструмент.

Хвостатий екскурсовод підійняв кришку й пробіг пазурами по клавішах. Звук був гарним.

— А ну, Інокентію Карловичу, утни що-небудь із Баха, з Йоганна нашого Себастьяна, — попросив кишеньковий приятель.

Мешканець Гірчичної печери, перебираючи пальцями, почав видобувати з рояля звуки Бахівського Менуету соль мінор, і так захопився, що загравав із натхненням. Він знав цю композицію напам'ять, тому не було необхідності дивитися на надруковані чи написані ноти, яких, до того ж, при ньому й не було.

— Тихо! — викликнув патріарх мітингувальникам, приклавши палець до розчепічених вусів.

Юрба примовкла й розчула музичні звуки, котрі слабко просочувалися зсередини будинку.

І сама юрба, ваблена цієї принадою, стала просочуватися усередину.

Поглядам здивованої публіки представ такий знайомий дракон, так незнайомо граючий.

Адже Інокентій Карлович не музикував раніше на публіці, і для всіх, крім дощового хробака Гавриїла Святославовича й касира турагентства Джульєта Дездемоновича Грошенятка, його талант був одкровенням...

Дракон, втупившись у клавіатуру й не бачачи нічого іншого, танцював пазурами по клавішах, а його душа плескалася в музиці Йоганна Себастьяна, неначе в теплих чистих океанічних водах живописної тропічної бухти. Він геть не помічав заповнення залу захопленими слухачами. Але його кишеньковий приятель, хоч і прищулив пенсне від задоволення, однак ж спостерігав зародження публічного успіху й наливався гордістю за того, на кому висів у брезентовій кишені.

Коли остання нота розчинилася в атмосфері, після секунди тиші зал вибухнув рукоплесканнями, так що виконавець від несподіванки аж присів.

— Бра-аво!!! — волали схвильовані пельки, а долоні, що не щадили одна одну, породжували шум, сумірний з гулом великого водоспаду.

— Ну, що я тобі казав! Тобі треба працювати професійним музикантом, а не екскурсоводом! — пропищав дощовий хробак, але друг навряд чи його розчув у шумі аплодисментів.

Оплески, що звучали вріднобій, поступово зліпилися в ритмічні хлопки, і дракон зрозумів, що публіка жадає продовження.

Він, бентежачись, присів до рояля й поклав лапи на клавіші.

Шум миттєво здох.

Спочатку несміливо, але потім усе більш розкуто й натхненно Інокентій Карлович почав мацати клавіатуру, завдяки чому інструмент заходився вихлюпувати звуки Бахівських Токати й фуги ре мінор (перекладених для фортепіано самим Інокентієм Карловичем, адже складені вони були початково для органа)...

Закінчення цієї композиції ознаменувалося новою порцією овацій.

І крилатий екскурсовод знову заграв те, що знав напам'ять без необхідності витріщатися в ноти...

Грав і грав, підхльостуваний оплесками...

Звучали в його виконанні й Французька увертюра того ж Баха, і Шість п'єс для фортепіано Йоганнеса Брамса, і Угорська рапсодія № 2 Ференца Ліста.

Виконував він там і твори композиторів, що не фігурували на афіші шахрая, так званого Траляляліні. Сонату для фортепіано Бориса Пастернака. Вальси Олександра Грибоєдова. Твори для фортепіано Ернста Теодора Амадея Гофмана. Сентиментальний вальс Володимира Одоевського. Як читачеві, без сумніву, відомо, названі в цьому абзаці композитори складали також літературні твори, і в іпостасі письменників досягли більшої популярності.

Нарешті, талановитий дракон виконав і кілька власних імпровізацій.

По закінченню кожної композиції зал вибухав оплесками й лементами «Браво!!!»

Хоч Інокентій Карлович, як безцінний читач напевно помітив, не страждав честолюбством, йому все-таки були приємні така увага й така оцінка його музикування.

Цей несподіваний драконячий концерт, живлений глядацьким ентузіазмом, розрісся майже до опівночі...

Коли дракон утомився грати, а слухачі – ляскати, гірчичнопечерний екскурсовод розкланявся й подякував публіці за увагу й надмірну оцінку його скромних потуг.

– Ну, скромник! Ну, талант! От кого треба запрошувати, а не ріккардів-джузеппів усяких там! – гудів патрі-

арх, указуючи долонею на сцену й шукаючи очима заступника головного адміністратора театру.

Якби дракон не був відносно великим і недостатньо легким, його винесли б з театру на руках. Але, через незручні для ручного носіння габарити й вагу, довелося виходити власними кінцівками, будучи обліпленим шанувальниками, які щебетали компліменти й сунули папір для автографів.

Носатий адміністратор Лазар Дулівка намагався до нього пробитися, щоб поговорити про організацію майбутніх концертів, але юрба навколо нового кумира була щільною й пружною, тому червоний велюр бився, як риба об лід.

Збентежений і сп'янений такою увагою дракон розкладався й прощався.

Коли він розгорнув крила, народ розступився й дав можливість розбігтися, підстрибнути, запрацювати маховими площинами й підняти себе в повітря.

У чорному небі свіжий кумир швидко зробився невидимим, і публіка, помахавши йому навімання руками й капелюхами, розтікалася вулицями, продовжуючи із захватом коментувати несподіваний концерт крилатого виконавця...

— З розказаного в мене склалося враження, що терентопці є фанатами класичної музики, а інші стилі й напрямки їх не цікавлять, — всувається в розповідь Ліва півкуля авторського мозку.

— Враження оманне, — заперечує Автор. — Як і скрізь, у тамтешніх жителів були різні смаки, тому своїх шанувальників мали й фольклор, і джаз, і рок, і поп-музика й новомодні ритмічні шуми музичних комп'ютерів, які дехто теж вважає музикою... Автор по старинці вважає музикою те, що виконують музиканти, а те, що виконують комп'ютери, запрограмовані інженерами-електронниками — не зовсім музикою. Із чого можна зробити висновок, що Автор — зашкарублий консерватор, котрий відстав від життя.

А терентопська молодь шкільного віку йде в ногу з часом і «тащиться» від ритмічного комп'ютерного шуму. З місцевих кумирів цього напрямку найбільш популярна група «Інконтровотобл інконвінйонс» (що в перекладі з англійської означає «Незаперечна незручність»). Не знаю, каже Автор, чому учасники групи узяли таку назву, але вимовити ці слова, дійсно, — незаперечна незручність; навіть вони самі вимовити сходу не можуть і читають власну назву по складах з папірця.

Концерт цієї групи виглядає так: на сцену виходять шестеро людей, виносять музичний комп'ютер, приєднують його до електроживлення й вмикають. Комп'ютер ритмічно шумить закладену в нього програму, а група сидить навколо, підпираючи руками підборіддя й спостерігаючи, як шаленіють їхні шанувальники. Яку музику шурує апарат, зрозуміти важко, тому що захоплена молодь виражає ентузіазм настільки бурхливо, що через вереск нічого не чути. А може, музика й зовсім не потрібна, якщо слухачі одержують насолоду від одного виду музикантів.

Коротше кажучи, музичні смаки жителів королівства не відрізняються від смаків інших європейців...

— Який успіх! — вигукував дощовий хробак, розгойдуючись у брезентовій кишені на драконячій шії. — Тепер ти знаменитість, Інокентію Карловичу. Я ж казав! Рано чи пізно талант буде помічений!

— Ну, це я тільки в порівнянні з Траляляліні талант, а в порівнянні з Володимиром Горовицем чи Святославом Ріхтером я — цілковита бездарність, — скромничав дракон, працюючи крилами й удивляючись у чорні ландшафти, засіяні іскорками вікон, намагаючись орієнтуватися на Каменіану. — А от чого я так і не второпав, так це — навіщо шахраєві знадобилося приходити в Стайню. Адже гроші в нього були вже ранком. Він міг із ними втекти, а він чесно заплатив за оренду залу й чесно вийшов на сцену, хоча напевно знав, що його «виступ» публіці не сподобається, з усіма подальшими наслідками. Для чого ж він не втік відразу із грошима?

— Так, душа шахрая — загадка природи, — пискнув Гавриїл Святославович.

(Ці двоє, зауважує в дужках Автор, навіть припустити не могли, що шахраєві в Терентопії потрібні були не ці гроші, а щось інше, що він планував придбати за концертний, м'яко виражаючись, гонорар. Адже це щось інше він потім міг продати за межами королівства за набагато більшу кількість грошей).

Екскурсовод здійснив посадку, керуючись більш інтуїцією, ніж зором, але досить точно — поруч із Гірчичною печерою.

Тут його приятель покинув брезентову кишеню й, попрощавшись, задлубався васявася, то пак у ґрунт...

А дракон Інокентій Карлович, збуджений успіхом, цієї ночі довго не міг заснути...

ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ДЕВ'ЯТЕ Лицарювання без мікроскопа

Здрастуй, плем'я молоде, незнайоме!
Можливо, останні слова мореплавця Джеймса Кука.

(— Яке нецтво! — вигукує, прочитавши епіграф, Права півкуля авторського мозку. — Багатьом начитаним індивідам відомо, що зі словами: «Здрастуй, плем'я молоде, незнайоме!» звернувся у своєму білому вірші відомий російський поет Олександр Сергійович Пушкін до молодих деревець, а аж ніяк не мореплавець Джеймс Кук до гавайських аборигенів, які його уколошки й начебто з'їли! Хіба ж ти, Авторе, цього не знаєш?! Як же можна приписувати настільки знамениті фрази тим, хто не має до них стосунку?!

— Саме так, — підтакує півкуля Ліва. — Ти, громадянине Авторе, ще б написав, наприклад:

Змилуйся, государиня рибка...
*Можливо, чиясь остання фраза з фільму режисера
Стівена Спілберга «Щелени».*

Або:

Наш паровоз вперед летить...
Можливо, останній вигук Анни Кареніної.

Ти що ж, розраховуєш, що читач не знає, кому в дійсності належать ці слова? Фу, як соромно!

– Ні, даючи безглуздий підпис до знаменитої фрази, я розраховую на наявність у читача почуття гумору, на те, що читача це побавить. Тому що я дуже, дуже прагну побавити читача, – відповідає Автор.

У цьому розділі дійсно йтиметься про незнайоме плем'я, дивне плем'я...

Але, оскільки мені, додає Автор, нагодилися відповідні цитати з української, російської та французької літератур, то я їх нижче теж утуляю в якості епіграфів, і прошу читача саме ці епіграфи вважати справжніми, правильними, головними, офіційними.)

– Чи бачив ти, голубе, цих велетнів?..
Грицько Основ'яненко, «Вояжери».

– Що? – здивувався редактор. – Велетнів же не буває!
Даниїл Хармс, «Професор Трубочкін».

Один із філософів відповів йому, що він може не сумніватися – розумні істоти, менші за людину, справді існують.
Вольтер, «Мікромегас».

19, 20 жовтня 1995 року.

Перш ніж лицар Борис і граф Остап Влучне Вухо потрапили до так званого Краю Зачарованих Велетів, ці два лицарі Напівкруглого Столу побували на кіносеансі в селі Трістанівці. Оскільки на тому кіносеансі крім українських фільмів демонструвалися й фільми терентопські, кіностудії «Задфільм», і оскільки один із майбутніх розділів цього так званого епосу йменуватиметься «Кіностудія "Задфільм"»,

то Автор почне розповідь про Бориса й Остапа Влучне Вухо саме з кіносеансу. Або, точніше сказати, – розповідь про двох Борисів, Остапа й Аркадія. Тому що коня, на якому їхав граф Остап Влучне Вухо, теж кликали Борисом, а коня, на якому їхав лицар Борис, кликали Аркадієм.

– Цікаво, чому цього Остапа називали Влучне Вухо, а не Чутке Вухо? – запитує Права півкуля. – Влучне Око – зрозуміло, а Влучне Вухо...

– За те, – відповідає Автор, – що цей Остап одного разу із зав'язаними очима вцілив стрілою з арбалета в дзвенячий будильник, цілячись за слухом. На спір.

– Ну, якщо вражати мішень, цілячись не за допомогою очей, а за допомогою вух, то тоді дійсно логічніше називати стрілка Влучним Вухом, а не Влучним Оком, – погоджується Ліва півкуля. – Але знавці арбалетів можуть викрити тебе, громадянине Авторе, у невігластві, оскільки ти вжив слово «стрілою». Фахівці в цій сфері називають арбалетні снаряди не «стрілами», а «болтами». Але це дріб'язок. Давай, шуруй далі.

Коли граф Остап Влучне Вухо верхи на Борисі й лицар Борис верхи на Аркадії наближалися ґрунтовою дорогою до села Трістанівки, – «шурує далі» Автор, – їх обігнав, обдавши клубами пилу й бензинового диму, строкатий автофургончик, обклеєний кіноафішами, – так звана кінопересувка. За кермом сидів кіномеханік і за сумісництвом шофер на ім'я В'ячеслав, а в будці фургона був старенький кінопроектор і коробки з кіноплівкою. Цей кіномеханік їздив від села до села й знайомив сільських мешканців із добутками кіномистецтва.

Мешканці села Трістанівки були впевнені, що назва їхнього населеного пункту походить від імені одного зі

славнозвісних лицарів Круглого Столу – Трістана Ліонського. А скептики із сусідніх сіл уважали, що назва Трістанівка виникла внаслідок заміни двох букв. А раніше, мовляв, село називалося Дристанівка, від дієслова «дристати» (тобто – випорожнюватися рідким калом). Трістанівці достобіса не люблять, коли жителі інших населених пунктів їм таке проказують, і навіть на ґрунті квасного містечкового патріотизму можуть ляснути мовцеві по обличчю.

– Кіно до Трістанівки повіз, – констатував, пчихнувши від піднятого фургончиком пилу лицар Борис. – Добре: кіношку подивимося. Давненько я у кіно не ходив. Навіть, зрозумій мене правильно, скучив за цим видовищем.

– Я теж кіно люблю, – сказав граф Остап Влучне Вухо, – особливо – індійське, з піснями та танцями...

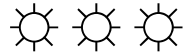
До другої половини 50-х років двадцятого століття терентопці дивилися кіно тільки у Великому Світі, у першу чергу, звичайно, у харківських кінотеатрах. Перший публічний кіносеанс у Терентопському королівстві відбувся в День Шляхетного Мордобою 1956 року, після традиційного для цього свята лицарського турніру. У Жорикбурзі, у тронному залі Королівського замку, де були поставлені стільці, крісла й табуретки для глядачів, серед яких, крім короля з королевою (Жорика Восьмого й Зіньки Десятої) і всіх лицарів Напівкруглого Столу, були й так звані простолюди, на розіп'ятому на стіні білому простирадлі був продемонстрований советський (конкретніше – український) комедійно-пригодницький чорно-білий німий кінофільм «У пазурах советської влади», знятий ще в 1926

році. Кінострічка була дуже пошарпана й майже непридатна для перегляду, тому керівництво харківського кінопрокату й списало її в утилізацію. Але терентопському розвіднику агентів Рясту вдалося вимінити її на пляшку горілки в кочегара, який повинен був здійснити спалювання.

До 1968 року в Терентопському королівстві демонструвалися тільки такі старі, списані керівництвом харківського кінопрокату, неабияк пошарпані, подряпані, багато разів порвані й склеєні стрічки, добуті розвідниками в утилізаторів за хабарі. Але в названому році задвірпольський чарівник Орест Пальоха винайшов магічний спосіб відновлення й розмноження таких кінострічок, завдяки чому в королівстві виник справжній кінопрокат. Були побудовані кінотеатри в усіх містах, а села обслуговувалися кінопересувками. У столиці, наприклад, аж три кінотеатри: «Промінь світла в темному залі», «імені Ланцелота» і «Кінородець».

У новітній час, після розпаду СРСР, коли Україна загрузла в так званій ринковій економіці, терентопські кінокомерсанти стали здобувати у Великому Світі вже не тільки старі, але й нові кінострічки. Відомі навіть випадки, коли нові українські фільми демонструвалися в Терентопії раніше, чим у самій Україні. Тим паче що українські кінотеатри тоді були «окуповані» в основному американським кіно, а українське на великі екрани майже не потрапляло.

На початку сімдесятих років у королівстві виникли кілька аматорських кіностудій. А одна з них – «Задфільм» – у середині вісімдесятих стала професійною. І дотепер залишається єдиною професійною кіностудією королівства. Але про це докладніше буде сказано в щосі п'ятдесят другому.

Коли обклеєний афішами автофургончик в'їхав у Трістанівку, з динаміка над кабіною зазвучала голосна музика. До динаміка ця музика надходила з касетного магнітофона, проходячи крізь підсилювач. У такий спосіб кіномеханік сигналізував селянам про свій приїзд і про прийдешній кіносеанс.

Склав цю музику один відомий британський лицар. І склав її не просто так, а для кінофільму, який сам зняв в іпостасі кінорежисера за власним сценарієм. І головну роль у цьому фільмі зіграв не абихто, а сам же цей лицар. У Терентопському королівстві кіноглядачі, як і в багатьох країнах Великого Світу, дуже любили фільми цього лицаря. А нафільмував він чимало. Втім, усі фільми були створені ним ще до того, як він від британської королеви отримав лицарський титул. І хоча цей чоловік не роз'їжджав на коні в металевому панцирі з мечем і щитом, однак навіть терентопські доспіхоносці визнавали його справжнім лицарем. Оскільки його фільми людей не тільки смішили (бо більшість були кінокомедіями), але й викликали в людях істинно лицарські почуття: співчуття, справедливість, шляхетність... Кликали британського лицаря – Чарлі Чаплін.

Музика, яку вихлюпував динамік автофургончика, була з фільму «Нові часи». Пародія на французький шансон, проспівана самим Чапліним. (Цей геній, крім іншого, сам же й складав мелодії для своїх кіношедеврів, оскільки був прекрасним мелодістом, а для оркестрів їх вже аранжували професійні аранжувальники).

У Трістанівці не було кінозалу, кіносеанси влаштовувалися на волейбольному майданчику. Екран натягався замість волейбольної сітки між двома стовпами, стільці глядачі приносили з хат. Якщо погода була суха, кіномистецтвом насолоджувалися під відкритим небом, якщо дощова — публіка відокремлювалася від неба брезентовим тентом. Зрозуміло, за таких умов сеанс міг відбутися тільки в темний час доби.

Сонце опускалося до обрію; між двох волейбольних стовпів натягалося біле полотнище, місцями вже заштопане; трістанівці тягли до волейбольного майданчика стільці; В'ячеслав установлював кінопроектор, коли в село Трістанівку в'їхали Остап Влучне Вухо верхи на Борисі й Борис верхи на Аркадії...

(— Дивно, що коні лицарів Напівкруглого Столу названі іменами лицарів Напівкруглого Столу, — хмикає Права півкуля авторського мозку.

— Ні, — заперечує Автор, — кінь Остапа Влучне Вухо названий Борисом не на честь лицаря Бориса, а на честь російського царя Бориса Годунова, що правив з тисяча п'ятсот дев'яносто восьмого по тисяча шістсот п'ятий рік; а кінь Бориса названий Аркадієм не на честь лицаря Аркадія, а на честь імператора Східної Римської імперії Аркадія, що правив з триста дев'яносто п'ятого по чотириста восьмий рік.

До речі, лицареві Аркадію дуже не сподобалося, що лицар Борис назвав свого коня Аркадієм: лицар Аркадій чомусь не бажав ставати тезком непарнокопитої тварини. Лицар Аркадій навіть запропонував лицареві Борису поміняти кличку його особистого транспорту. «Ще чого, — відповів лицар Борис. — В Остапа Влучне Вухо кінь — мій

тезка, але я ж не вимагаю, щоби коня перейменували. І якщо в наш колектив Напівкруглого Столу вступить якийсь там лицар Людовик, ти ж не станеш перейменовувати свого коня!» Коротше, лицар Борис залишив своєму коневі ім'я Аркадій, а лицар Аркадій залишився цим незадоволений.

Відразу Автор щедро збагачує читача знанням, що кінь Борис був ізабеллової масті, тобто, кольору пряженого молока, із блакитними очима; а кінь Аркадій – золотаво-булавної, тобто жовтим із золотавим відливом.

Що ж стосується вершників, то Остап Влучне Вухо – тридцятип'ятирічний чоловік кремезної статури, з доволі пишними руськими вусами, а лицар Борис – досить угодований двадцятичотирирічний хлопець без бороди й вусів, але із чорними бровами, які своєю пишністю мало уступали вусам напарника.)

Кіномеханік В'ячеслав, кучерявий смаглявий брюнет із широким носом і опуклими губами, котрий возився з кінопроектором, побачивши приїзд лицарів, сказав їм:

– Доброго вечора! Вітаю колег мого молодшого брата! Мій брат Ярослав теж працює лицарем Напівкруглого Столу.

– Здрастуйте! То ви брат Ярослава? Приємно познайомитися, зрозумійте мене правильно, – відповів Борис, і лицарі представилися кіномеханікові.

– Ви на нього і схожі, – зауважив Остап.

– Так, я рідний брат лицаря Ярослава Матвійовича Кочерижкіна, В'ячеслав Матвійович Кочерижкін. Рідні і друзі називають нас Яриком і В'ячиком. Він і мене спокушав піти в лицарі, але мені більше подобається робота кі-

номеханіка. Ви вчасно приїхали в це село – за годину почнеться кіносеанс. Я привіз добірну кінопрограму.

– А індійське кіно є? – запитав граф Остап Влучне Вухо.

– Нема. Це велика майже чотиригодинна кінопрограма, що складається з кіножурналів: «Лицарські новини», «Терентопське життя», «Під прапором нудизму» і ігрової короткометражки «Життя за грифона» кіностудії «Задфільм», а також двох нових українських повнометражних ігрових кольорових фільмів: «Відьма» і «Голос трави». У тих селах, де я вже показував цю програму, журнали й фільми глядачам дуже сподобались.

Трістанівці швиденько нагодували зголоднілих у дорозі лицарів, подивилися на портрет яєчного шахрая й сказали, що такого не бачили й про місцезнаходження драконячого яйця не знають, надали лицарям два стільці, і кіносеанс почався, оскільки сонце повільно звалилося під обрій, і село просочила вечірня пітьма.

Квитків на сеанс кіномеханік не продавав. Хто бажали заплатити, кидали по три шурхотики в спеціально для цього поставлений білий емальований таз. Оплата була справою суцього добровільною: не хочеш – не плати, дивися безкоштовно. Трістанівці вважали своїм обов'язком матеріально допомогти кіномистецтву, тому заплатили всі. Лицарі теж посоромилися не платити й кинули в таз свою лепту. Така єдність прийшлася В'ячеславу Кочерижкіну до душі.

Він включив апарат, той застрекотів, хлюпнувши на екран світло, і на білому полотнищі між волейбольними стовпами заворушилося кіномистецтво...

Кіножурнали були зняті на чорно-білу плівку.

В «Лицарських новинах» перший сюжет був присвячений останньому лицарському турніру в День Шляхетного Мордобою. Були, як звичайно (бо сюжети про лицарські турніри в цей святковий день з'являлися у випусках даного кіножурналу щорічно), і хроніка самого турніру, і відгуки глядачів, і враження учасників, і, звичайно, інтерв'ю чемпіона. Цього разу інтерв'ю чемпіона, висловлене відразу ж після вручення йому королевою Зінькою Одинадцятю чемпіонського кубка, було дуже коротким; можливо, навіть найкоротшим за весь час кінозйомок таких турнірів (починаючи з 1977 року).

Питання кореспондента: Ваше враження від перемоги?

Відповідь чемпіона – Лицаря Поштової Скриньки: Ух!!!

Питання кореспондента: Може, щось додасте до сказаного?

Відповідь чемпіона – Лицаря Поштової Скриньки: Не можу! Мені просто бракує слів!

У другому сюжеті розповідалося, що Жорикбурзький краєзнавчий музей готує нову експозицію, присвячену битві лицаря Аркадія із драконом Інокентієм Карловичем. Оскільки сутичок лицарів із драконами не було з 1693 року, то настільки неординарна подія заслуговує, мовляв, на увічнення в музеї. Директор музею Цицерон Дуськін повідомив кореспондентові кіножурналу, що музей придбав унікальні експонати для цієї експозиції: доспіх із паровим опаленням, інший доспіх із паровим опаленням,

охолодженням, вогнегасником, парашутами й аквалангами (обоє експериментальні, виготовлені в єдиному екземплярі), а також і гіппомобіль...

Третій сюжет «Лицарських новин» інформував глядачів про самовідданий подвиг незалежного мандрівного лицаря Геннадія Хоханова, який урятував кілька населених пунктів і великий лісовий масив від можливого спалення. А саме: загасив пожежу на початковій стадії (коли від непогашеного недопалка зайнялася суха трава) у той самий спосіб, яким ліквідував пожежу в імператорському палаці ліліпутів Лемюель Гуллівер (у п'ятому розділі першої частини «Подорожей Гуллівера» Джонатана Свіфта). Пожежник Джордано Попелюшко, що коментував цей сміливий учинок, призвав усіх лицарів слідувати прикладу цього вогнеборця: вирушаючи у путь, пити побільше вологи, а ще краще – прихопити в дорогу вогнегасника. Наприкінці сюжету сам лицар Г. Хоханов відважно продемонстрував, як він гасив полум'я, що з іскри зайнялося, а пожежник Попелюшко процитував чотиривірш поета Франческо Губанедурського:

Дім палає! Пожежа! Вогонь! Гаряче!..
Тож вода щедро в полум'я ллється...
Тю, пожежника хтось термосить за плече
І пита: «Огоньку не найдеться?»

Четвертий сюжет був присвячений початку Великої Яєчної Експедиції. У нього увійшов і фрагмент тієї пресконференції, де король показав столичним журналістам портрет яєчного шахрая, намальований по пам'яті драконом Інокентієм Карловичем; і інтерв'ю самого Жорика Дев'ятого, що пояснював важливість участі лицарів у

пошуку викраденого яйця; і хронікальні кадри, що зафіксували виїзд лицарів Напівкруглого Столу зі столиці...

— Он він я! — радісно викликнув, побачивши себе на екрані, лицар Борис, тикаючи пальцем, а потім штовхнув ліктем графа: — А он ти, колупаєш у носі, зрозумій мене правильно.

— А я тоді й не помітив, що нас кінооператор знімає! — захопився Остап Влучне Вухо.

А жителі Трістанівки, упізнавши у лицарях на екрані двох нинішніх гостей села, обернулися до Бориса з Остапом і зааплодували, начебто ті тільки-но утнули унікальний трюк.

Кіножурнал «Терентопське життя» теж складався із чотирьох сюжетів, але присвячених одній темі: викраденню драконячого яйця.

У першому сюжеті був репортаж з тієї ж прес-конференції, де король із міліціонером Варлаамом Папірусюком розповіли журналістам відомі на той момент слідству факти й оприлюднили портрет шахрая, що замовив злодієві Бандюзі викрасти цей раритет із Абрикосової печери.

У другому сюжеті, знятому в Жорикбурзькому краєзнавчому музеї, екскурсовод Кір Сірник демонстрував поколупаний пазурами драконії Агнеси муляж драконячого яйця, яким Бандюга підмінив справжнє яйце. І розповідав про попередні, невдалі спроби викрадень, здійснені в 1632 році лицарем Опанасом Вухастим (з летальним результатом) і в 1746 році чорнокнижником Авдієм Мотлохом. «За давніх часів терентопські лицарі вбивали немовлячих драконів, а зі шкарлупи їхніх яєць робили сувеніри. А от щоби конфіскувати яйце в живих драконів —

ні, таке трапилося уперше», – закінчив свою промову, погладжуючи восковий муляж яйця, Кір Сірник.

У третьому сюжеті кіножурналістка Ізольда Пляма брала інтерв'ю у свідків безпосередньо на місцях, де розгорталися події. «От саме в цій печері було викрадене яйце дракона...» – говорила Ізольда, перебуваючи в Абрикосовій, і просила драконію Агнесу повідати, як та виявила зникнення яйця... «От саме отут злодій Бандюга віддав украдене яйце таємничому незнайомцеві...» – говорила Ізольда, перебуваючи на Жорикбурзькому залізничному вокзалі, і просила присутнього поруч чарівника Гліба Цвяха розповісти, як він, скануючи труп Бандюги ясновидінням, побачив те віддавання (зрозуміло, це знімалося до того, як Цвях покинув столицю й відправився шукати русалчине молоко)... «Саме отут таємничого незнайомця бачили востаннє...» – говорила Ізольда, перебуваючи на залізничному вокзалі у Великих Дрібках, і просила стоячого поруч таксиста Жилбилова повідомити, як він підвозив таємничого підозрюваного від вокзалу до Державних Дверей і назад до вокзалу...

У четвертому сюжеті мова йшла про початок Великої Яєчної Експедиції. Там барон Аркадій від імені всіх лицарів Напівкруглого Столу пообіцяв, що вони докладуть усіх зусиль і весь свій героїзм, щоб знайти викрадене яйце й знешкодити мерзенного шахрая. Наприкінці знов-таки були хронікальні кадри виїзду зі столиці придворних лицарів. І знову граф Остап Влучне Вухо колупав у носі пальцем, але вже знятий в іншому ракурсі іншим оператором.

Кіножурнал «Під прапором нудизму» кіностудія «Зад-фільм» виготовляла на замовлення Терентопського

добровільного товариства нудистів, друкованим органом якого була газета з такою ж назвою, редакція якої орендувала половину першого поверху лицарського гуртожитку. І за кошти цього товариства. Даний номер кіножурналу нудистів було знято в серпні 1995 року в їхньому таборі на річці Замийці.

Сцени пляжного дозвілля неодягнених громадян перемижувалися монологами голих чоловіків і жінок з аргументами на користь зречення від усяких одерж у періоди літнього відпочинку на лоні природи.

«Брати сонячні, повітряні й водні ванни в купальних костюмах, це однаково що вживати їжу у наморднику», — аргументувала оголена красуня.

«Я міліціонер. Я спеціально опитував у в'язниці злочинців і з'ясував, що серед правопорушників практично немає людей, яким з дитинства прищеплювалися принципи нудизму. Тож значить, потомствені нудисти не роблять злочинів, а виходить, нудизм і його поширення корисні для покращення кримінальної обстановки», — аргументував не одягнений дядько, на грудях якого було витатуювано: «НЕ ЗАБУДУ КУПИТИ СІЛЬ».

«А я лікар-психіатр. Серед психічно хворих людей, яких мені доводилося лікувати, не було жодного потомственного нудиста, із чого я роблю висновок, що люди, виховані в дусі нудизму із самого дитинства, менш піддані психічним захворюванням, а виходить, поширення нудизму в Терентопії сприятиме збереженню й покращенню душевного здоров'я нашої нації», — аргументувала нага пишногогруда дама із книгою М.В. Гоголя в руках (назва книги: «Записки божевільного»).

А голий патріарх Жорикбурзький і всієї Терентопії Іполит Четвертий прочитав цілу проповідь, у якій був і такий аргумент:

— Уявіть собі, брати й сестри, геніального художника — живописця або скульптора — який трудиться над створенням шедевра, який вкладає у цей твір усю душу й увесь талант. І от робота закінчена. Художник віддає цей шедевр людям: беріть, люди, любуйтеся! А люди, замість того щоби виставити цей шедевр на загальний огляд у музеї, заховують твір у чохол, щоб ніхто не бачив, начебто це не шедевр, а якась ганебна халтура, яку соромно будь-кому показувати. Уявіть, як художникові кривдно бачить таке ставлення до його праці. Але ж і Господь — творець, художник, а людське тіло — витвір його мистецтва. Хіба ми не кривдимо Господа тим, що ховаємо коли треба й коли не треба його шедевр у чохли одерж, начебто натякаючи, що вважаємо людське тіло бездарною халтурою, яку соромно демонструвати, а отже і самого Господа — халтурником? Хіба не радіє ворог Всевишнього, коли бачить таке неповажне ставлення людей до витвору Творця? Так відречемося ж, брати й сестри, від купальних костюмів, щоб посоромити нечистого й показати Творцеві, що ми не соромимося його витвору, а навпаки, ним захоплюємося, демонструємо й любуємося! Амінь!..

(— Цей аргумент Іполита Четвертого схожий на пропаганду не стільки нудизму, скільки ексгібіціонізму, — зауважує Ліва півкуля авторського мозку.

Права ж:

— А я ду...

— Цить! — обриває Автор, не бажаючи отут зайвих дискусій.)

Хоча Борис із Остапом Влучне Вухо й трістанівці не належали до товариства нудистів, кіножурнал «Під прапором нудизму» їм теж сподобався, тому що кінооператор акцентував увагу на найгарніших пляжницях.

Короткометражний ігровий фільм «Життя за грифона», на відміну від кіножурналів, був не чорно-білим, а кольоровим. Сценарій терентопського письменника-прозаїка Аскольда Мояхатаскрайченка. Постановка режисера Валентина Тюхтія. Зйомка оператора Оскара Пустгальтера. Музика композитора Модеста Моцартського. Спецефекти чарівника Оніка. У ролях: Нестор Драконюк, Коля Драконюк, Івасик Драконюк і розмовляючий грифон Арістейчук. Сюжет цієї мелодраматичної короткометражки, котрий дещо нагадував історії Мауглі й Тарзана, був таким:

Доблесний лицар їхав верхи похмурим лісом, тримаючи в руках маленького сина. На шії в крихітки висів медальйон — герб лицаря. Раптом із хащі вибігли вовки. Кінь із переляку встав дибки, а лицар упустив немовля. Кінь у жаху поніс лицаря, а вовки оточили упале чадо. Раптом на сіроманців зверху накинувся летючий грифон. Наносячи сірим хижакам криваві рани дзьобом і пазурами, відігнав їх від маляти. А потім дбайливо узяв дитя дзьобом і злетів угору. Вовки, спіймавши облизня, пішли, залишивши на землі плями своєї крові. Лицар, приборкавши коня, повернувся й, побачивши кров, вирішив, що хижакі загризли сина, і впав у розпач, плачучи та вдаряючись шоломом об стовбур дерева... А грифон приніс хлопча у своє лігвище й став ним опікуватися наче власним дитинчам.

Минуло п'ятнадцять років. Син лицаря, урятований і вигодований грифоном, виріс і перетворився на гарного

юнака. Грифон зостарився й уже не міг полювати, і тепер юнак опікувався ним, наче старим батьком. І раптом у ті місця приїхав лицар – тато юнака, щоб пополювати на грифонів. Побачивши старого грифона, лицар скинув арбалета і вистрілив. Зненацька виниклий юнак закрив грифона своїм тілом. Стріла-болт впилася юнакові в груди. Лицар кинувся до пораненого й побачив на його шиї медальйон зі своїм гербом... Останні кадри фільму: стікаючи сльозами, лицар із пораненим сином на руках поспішає до лікаря...

Популярний кіноактор Нестор Драконюк зіграв лицаря, його старший син – Коля – юнака, а молодший син – Івасик – був знятий у ролі немовляти. Кого зіграв розмовляючий грифон Арістейчук у цьому фільмі, чи треба пояснювати, безцінний читачу? Справжні, живі вовки у фільмі не знімалися. Їхні дуже реалістичні рухливі зображення без кінокамери були нанесені просто на плівку магом Оніком за допомогою чарівної технології.

Глядачі в Трістанівці від вітчизняного фільму «Життя за грифона» ридали не гірше, чим від індійських фільмів. «Життєве кіно», – схлипував граф Остап Влучне Вухо, витираючи сльози й сякаючись у носовичок.

(До слова, безцінний читачу, за десятки років до того, як англійський письменник Редьярд Кіплінг розповів історію Мауглі у своїй «Книзі джунглів», а американський літератор Едгар Берроуз – історію Тарзана у своїй багатотомній епопеї «Тарзан, приймак мавп», тему виховання людського дитинчати тваринами освітив російський письменник українського походження Антоній Погорельський (котрий декілька років служив попечителем Харківського навчального округу) у своєму оповіданні «Подорож у диліжансі», яке увійшло потім у його ж роман

«Двійник, або Мої вечори в Малоросії». Там, як і в історії Тарзана, у джунглях про хлопчика дбають мавпи. А за десяток, приблизно, років потому з'явився роман «Мюнггаузен» німецького письменника Карла Лебрехта Іммермана, де головний герой, крім іншого, розповідає, як його в ранньому дитинстві виховували дикі кози, та ще розмовляючи. Але баронам Мюнггаузенам не варто вірити на слово. А Іммерман, до речі, приклав руку, крім іншого, і до теми Круглого Столу короля Артура, написавши п'єсу «Мерлін» і поему «Трістан і Ізольда». Втім, поема, на жаль, не була дописана до кінця. Що ж до Кіплінга, то Автор тут зауважить, що неодноразово згадуваний у цих писаннях письменник-харків'янин Майк Йогансен переклав його казки українською мовою.)

Після кіножурналів із короткометражною кіномеханік зробив п'ятнадцятихвилинну перерву, щоб глядачі могли перекурити, або перекусити, або сходити до туалету, або обговорити побачене.

Потім були показані два нові українські фільми: «Голос трави» і «Відьма» (між якими теж була п'ятнадцятихвилинна перерва). Обоє фільми – про українських відьом, або, за терентопською термінологією, українських фей. «Голос трави» був знятий на Одеській кіностудії (режисеркою Наталією Мотузко) за мотивами роману Валерія Шевчука «Дім на горі», а «Відьма» – на Київській кіностудії імені Олександра Довженка (режисеркою Галиною Шигаєвою) за мотивами повісті «Конотопська відьма» Грицька Основ'яненка.

Українські фільми публіці в Трістанівці теж дуже сподобалися. Селяни з лицарями просльозилися від ліри-

чного «Голосу трави» і нареготалися від дотепної «Відьми».

Після розгонистого кіносеансу, що закінчився запівніч, авторитет лицаря Бориса й графа Остапа Влучне Вухо серед трістановців ще більш зріс, тому що вперше жителі села приймали у себе індивідів з кіноекрана. Кожна сільська родина претендувала на те, щоб надати лицарям нічліг, і довелося кидати жереб, щоб з'ясувати, кому дістанеться така честь. Згідно з жеребом лицарі переночували в хаті сільського трунаря й гробаря.

Трістанівку Борис із Остапом покинули тільки опівдні наступного дня.

Перетинаючи верхи на непарнокопитих Аркадії й Борисі гаї, бори й діброви, лицарі жваво обговорювали вчорашні фільми.

Сталася навіть невелика суперечка із приводу польоту грифона у вітчизняній короткометражці. Там грифон ширяв не гірше за орла, хоча в дійсності грифони літають поганенько (на відміну від драконів), не набагато краще за курей; зазвичай просто перепурхують із місця на місце, шугаючи над землею не вище трьох метрів і не далі сотні метрів. Борис із Остапом зійшлися на тому, що той політ був знятий із застосуванням магії. Але із приводу того, яке саме було чарівництво, думки розділилися.

— Я думаю, що під час зйомки грифон не летів, а імітував політ, стоячи на землі, а чарівник Онік за допомогою магії замінив на плівці землю на небо, — вирішив Остап Влучне Вухо.

— А я думаю, що чарівник Онік під час зйомки своєю магічною силою, зрозумій мене правильно, підняв грифона Арістейчука в повітря, — припустив лицар Борис.

— Але ж у грифона в дзьобі був малюк! Уявляєш, що було б, якби Арістейчук його випадково впустив із висоти! Думаєш, Нестор Драконюк дозволив би так ризикувати власним синочком?! Звичайно ж, грифон перебував на землі, — сперечався Остап, потрясаючи щитом із зображенням черпака, чорного ковша з довгою ручкою в світло-коричневому полі.

— У тій сцені, зрозумій мене правильно, в грифона в дзьобі був не справжній малюк, а лялька; я в цьому майже упевнений, шановний шриньзякобубудче, — аргументував Борис, ворущаючи щитом із зображенням восьми чорних пугловок у світло-зеленому полі.

(— Шриньзякобубудче? — ловить Автора на слові Ліва півкуля його мозку.

— Так, граф Остап Влучне Вухо був шриньзякобубудцем, — говорить Автор.

— Знайоме слово, деś воно вже попадалося, але де... — замислюється півкуля Права.

— Слово «шриньзякобубудець», — нагадує Автор, — попадалося нам у терентопській «Пісні про те, чого в цій пісні немає», у восьмому щосі за назвою «Терентопські застільні», де є такий куплет:

Тут співатися зовсім не буде,
Як два лицарі їли букет,
І про те, як шриньзякобубудець
Зимкукуру сховав у буфет.

— Зимкукура — це терентопський пиріг із хріновим варенням, це я пам'ятаю, — хвастається пам'яттю Ліва півкуля. — А що означає «шриньзякобубудець»?

— «Шриньзякобубудець» — теж чисто терентопське слово, що означає: «одружений лицар, теща якого працює із квитками та білетами, тобто — поширює або перевіряє які-небудь квитки чи білети», — починає пояснювати Автор. — З нинішніх лицарів Напівкруглого Столу четверо — шриньзякобубудці. Граф Остап Влучне Вухо, теща якого продає автобусні квитки в столиці. Граф Остап Електричка, теща якого — знаменита баба Клава зі Стайні Опер та Балету, яка там не тільки перевіряє в глядачів наявність квитків, але й робить прибирання. Лицар Андрій Схожий, теща якого перевіряє наявність квитків у глядачів Великодрібкинської філармонії. І герцог Абрам, теща якого торгує лотерейними білетами у Свистоніздрінську. До речі, шриньзякобубудцями були також батько герцога Абрама — Лазар Глімпельштейн — і дід — Ізраїль Глімпельштейн. Саме тому замок герцога Абрама (спроектований батьком королеви Зінки Одинадцятої до того, як тесть Жорика Дев'ятого перекваліфікувався з архітектора на професійного жебрака), став називатися Шриньзякобубудецьким замком, а від замку й усе герцогство стало зватися Шриньзякобубудецьким герцогством.)

І кілька слів щодо грифона Арістейчука. Цей актор, зрозуміло, був твариною не звичайною, а мовцем, людиноподібним в аспекті мовлення й мислення мутантом. Але зовнішністю від звичайних грифонів не відрізнявся. Тому у фільмах кіностудії «Задфільм» (втім, у фільмах інших професійних кіностудій він і не знімався, оскільки вони перебували у Великому Світі, куди грифони не виходили

через конспірацію) він грав ролі звичайних грифонів-немовців. Тобто всі його кіноролі були без слів. Він був від цього, м'яко кажучи, не в захваті. Тому що мріяв зіграти персонажа, котрий виголошує якщо не великі монологи, то хоча б які-небудь репліки, оскільки мав гарний голос і вишукану вимову. А замість цього доводилося видавати, у найкращому разі, якийсь дикий клекіт.

Найбільшою мрією Арістейчука була роль Гамлета в п'єсі Шекспіра. Він навіть пропонував знайомим режисерам кіно й театру екранізувати або поставити на сцені цей твір із собою в головній ролі. З почуттям читав їм монологи данського принца. Але ті не погоджувалися. Казали, мовляв, Гамлет був людиною, а якщо його гратиме так зване чудовисько, із дзьобом, волохатими лапами, хвостом і крильми, то вийде якась дурниця. Арістейчук сперечався, мовляв, і людина не є грифоном, а між тим ролі грифонів іноді виконують люди. От, наприклад, в екранізаціях і театральних постановках «Аліси в Дивокраї» Льюїса Керролла роль говірливого Грифона (котрий дружив із Нібичерепахою) грають, як правило, люди, а не тварини. Якщо людині можна грати грифона, а грифону не можна грати людину, то це, мовляв, якась дискримінація за видовою ознакою. Але, на жаль, Гамлета він дотепер так і не зіграв. Та зате зіграв іншу роль зі словами – мовлячого Грифона в театральній постановці все тієї ж «Аліси в Дивокраї».

(А роль Нібичерепахи, до речі, безцінний читачу, в одній з екранізацій «Аліси в Дивокраї» зіграв музикант легендарної британської рок-групи “The Beatles” Рінго Старр. Ти можеш сказати, що це не має стосунку до терентопських подій, і будеш по-своєму правий. Але Автор

навмисно згадав цей факт, як привід повідомити, що група “The Beatles” у Терентопському королівстві була відома й популярна із середини шістдесятих років. Терентопські чарівники, завдяки своїм здатностям, могли без проблем подорожувати Великим Світом, перетинаючи будь-які державні кордони й переміщаючи в обхід митниць будь-які не дуже великі речі. Таким чином, під час панування в західному світі бітломанії, грамплатівки цієї групи потрапили й у підпільне королівство. І там пісні Ліверпульської Четвірки розійшлися на магнітофонних бобінах, переписувані з магнітофона на магнітофон. Завзятими слухачами й шанувальниками музики “The Beatles” були, крім інших, король Жорик Дев'ятий, королева Зінька Одинадцята й принцеси Зінуля й Зіночка, хоча дівчата й народилися вже після розпаду групи. І повнометражний мультфільм про химерні пригоди Джона Леннона, Пола Маккартні, Джорджа Гаррісона й Рінго Старра – «Жовта субмарина» – потрапивши у кінопрокат королівства за двадцять років після його виходу на екрани західного світу, був надзвичайно в Терентопії популярний. І проігнорувати настільки значне культурне явище, не згадавши про нього в Терентопських хроніках, Автор ніяк не може, хоча до фабули хронік воно й не має стосунку. Втім, Пол Маккартні й Рінго Старр, як і багато персонажів цих хронік, мають титул лицаря, наданий їм британською королевою.)

— А я пам'ятаю, — схоплюється раптом Ліва півкуля авторського мозку, — що в королівстві був прецедент, коли Гамлета зіграла не людина, а тварина. У двадцять сьомій частині під заголовком «Парсуна суціги», ти, громадянине Авторе, повідав, крім іншого, як Гамлета на підмостках бродячого театру зіграв ведмідь Буряк, який був звіром

навіть і не розмовляючим, а звичайним, хоча й дресированим.

— Так, було таке діло, — погоджується Автор. — Але це був одиничний такий випадок.

Сперечаючись про кінематографічний політ грифона, лицар Борис і граф-шриньзякобубудець Остап Влучне Вухо побачили якогось громадянина, що сидів на пні. Громадянин, почухуючи кучеряву борідку, крізь круглі окулярики спостерігав наближення лицарів, а коли вони під'їхали, викликнув:

— Ласкаво прошу до Краю Зачарованих Велетів!

Тільки не подумай, безцінний читачу, що сама людина, що сиділа на пні, була велетнем. Ні, це був звичайного росту дядечко. Років п'ятдесяти п'яти, з кучерявою головою, невеликими вусиками й борідкою, в одязі спортивно-прогулянкового типу (як одягаються грибники або пікнікарі, (чи як там одним словом називаються люди на пікніку)).

— Велетів? Зачарованих? Краю? — перепитав лицар Борис.

— Уперше чую, — зауважив Остап Влучне Вухо.

— Якби ви сказали, що вам відомий Край Зачарованих Велетів, я б вам не повірив, бо саме я є першовідкривачем Зачарованих Велетів, і крім мене про них майже ніхто поки не знає. Маю честь представитися: професор-велетнезнавець Панас Єрмолайович Чухайніс.

Лицарі теж представилися професорові...

Велетнями, безцінний читачу, у Терентопії нікого не здивуєш. Велетнів можна зустріти й у нас – у Великому Світі, тому що велетень – це звичайна людина, яка від інших відрізняється лише тим, що його організм виробляє більшу кількість гормонів росту, у зв'язку із чим він виростає крупніше за інших людей. У Терентопському королівстві велетні трапляються частіше, чим у нас, та й ростом терентопські велетні, як правило, побільше наших. Якщо наші велетні, читачу, як правило, нижче трьох метрів, то терентопські частенько – від трьох до трьох з половиною метрів, а один навіть вимахав до трьох метрів дев'яносто восьми сантиметрів. Можливо, причиною тому – дещо підвищена магічна енергетика цієї підпільної території. Гігантизм, як правило, не передається в спадщину; велетнями нерідко бувають діти людей нормального росту, та й діти велетнів часто-густо мають нормальний ріст. У велетня Корифеєва, що живе в селі Лисіжаки, син, Корифеєв-молодший, теж велетень, але це – виключення.

У Біблії сказано, що в дуже давні часи на землі було чимало велетнів, і що народжувалися вони від сексуальних контактів ангелів із земними жінками (Вітхий Завіт, Книга Буття, розділ шостий). Але, схоже, що вже багато тисяч років така, так би мовити, технологія виробництва велетнів не застосовується, і вони народжуються винятково від звичайних безкрилих чоловіків.

Найбільший з терентопських велетнів, Агапон Антейович Шальбротченко, той самий, якому не вистачило лише двох сантиметрів до чотириметровості, проживає в містечку Вухатий Міхур, де працює банщиком громадської лазні. Через свій величезний ріст Агапон Шальбротченко не може увійти в цю невисоку лазню, тому в лазні працює,

строго кажучи, не весь цей велетень, а лише його величезні руки, які він засовує усередину через спеціальні отвори в стіні, сам залишаючись зовні. Працює він на дотик, не бачачи клієнтів, що паряться й купаються, тому обслуговує не тільки чоловічий, але й жіночий контингент. І треба сказати, що жінкам подобається, коли обслуговує саме він, оскільки в нього, за їхніми словами, «ніжні, ласкаві руки»...

— Так ви стверджуєте, шановний пане професоре, що отут — регіон велетнів? — перепитав граф Остап Влучне Вухо, задумливо почухуючи зображений на щиті ківш і озираючи околиці. Але єдиними велетнями, що потрапляли в його поле зору, були гіганти, так би мовити, ботанічні: дуби та інші дерева. — Невже тут велетні згрупувалися у власний регіон?

— Що значить — згрупувалися? А, ви маєте на увазі, що край велетнів утворювався отут за рахунок прищестя сюди велетнів із усього королівства? Ні! Велетнєве плем'я отут жило споконвіків. Причому, на відміну від інших велетнів, тутешні велетні були потомственими. Плем'я гігантів, так би мовити, — заперечив Панас Чухайніс. — Це плем'я мешкає отут уже більш тисячі років.

— Треба ж! Дивно, а я ніколи не чував, зрозумійте мене правильно, про велетнєве плем'я, — захопився лицар Борис. — Окремих велетнів бачив, але що існує ціле плем'я потомствених гігантів, навіть припустити не міг!

— Так, інформація для мене просто сенсаційна, — підтакнув граф Остап Влучне Вухо, продовжуючи шарити очима по окрузі. — Але поки я не бачу жодного велетня...

— Природно! Вони ж — зачаровані! Їх неможливо просто так побачить, — сказав велетнезнавець.

— Як зачаровані? — з'ясовував лицар Борис. — Вони що — велетні-невидимці? Чи, може, вони, зрозумійте мене правильно, перетворені на дерева або інші предмети?

— Та не на які не предмети, — відмахнувся професор. — Цих велетнів неможливо побачить неозброєним оком, оскільки вони дуже маленькі, практично мікроскопічні.

— Мікроскопічні велетні?! — здивовано викликнув граф Остап Влучне Вухо, а лицар Борис здивувався мовчачи. — Абсурд якийсь! Як же це велетні можуть бути маленькими?! Якщо маленькі, то які ж вони велетні?! Якщо їх неможливо побачить без мікроскопа, то вони мікроби, а не велетні.

— Так, між нами кажучи, у дану епоху вони дійсно є не гігантами, а мікроорганізмами, — погодився Панас Єрмолайович.

— Так чому ж ви їх, зрозумійте мене правильно, називаєте велетнями? — гмикнув Борис.

— Бо вони самі себе так називають, — пояснював Чухайніс. — Я вважаю, що кожний народ треба називати так, як він хоче. Наприклад, американці африканського походження дуже не люблять, коли їх називають «неграми». Самі себе вони називають «афроамериканцями». Виходить, і всі інші мусять їх називати так само, на мою думку. Народ картулі іменує себе саме картулі, а ми цих картулів чомусь називаємо грузинами. Або суомалайнени звуть себе суомалайненами, а ми суомалайненив чомусь називаємо фінами. По-моєму, це неправильно. От якби українці називали себе українцями, а інші народи звали їх, скажімо, хрульпупуцьками, то, думаю, українцям це не дуже б подобалося. Мікроскопічні люди, що мешкають в цій місцевості, називають себе «велетнями», «велетами», «гіга-

нтами» і так далі. Яке ж право я маю називати їх якимось інакше.

— А чому ці малявки привласнили собі таку назву? Ми в тисячі разів більше за них, і то велетнями себе не називаємо, — вимовив Остап Влучне Вухо.

— Тому що вони нащадки справжніх великих велетнів. Як віщає їхній переказ, величезні велетні, їхні предки, що жили в цих місцях, кілька сторіч тому скривдили якогось могутнього чарівника, і той їх прокляв. Проклін полягав у тому, що в цьому племені дорослі діти мусили бути у два рази менше за батьків. У результаті, велетневі діти, що народилися після прокльону, були ростом зі звичайних людей, онуки — ростом з карликів, правнуки — ростом із гномів, праправнуки — ростом з ліліпутів Свіфта, прапраправнуки — ростом з Дюймовочку Андерсена і т.д. Так, зменшуючись від покоління до покоління, нащадки велетнів зробились настільки малесенькими, що без мікроскопа їх тепер не розглянути. Втім, зараз дорослі діти мікроскопічних велетнів мають такий же зріст, що й батьки, як показали мої огляди їх за допомогою мікроскопа, із чого можна зробити висновок, що дія прадавнього прокльону припинилася. Більше того, я зафіксував два випадки, коли дорослі діти більше батьків у два рази. Можливо, це початок зворотного процесу, можливо, за сотні років нащадки цих мікроскопічних людей знову стануть справжніми велетнями... І як я вже сказав, незважаючи на зменшення, представники цього племені продовжували й продовжують вважати і називати себе як їхні предки — велетнями. І, як і раніше, вони на нас, звичайних людей, дивляться зверхньо, як у переносному значенні, так і в прямому, бо будують свої мікроскопічні помешкання на

деревах, на висоті трьох-чотирьох метрів, завдяки чому позирають на випадково прийшлих сюди людей, звичайних людей, з тієї ж висоти, з якої дивилися їхні гігантські предки. І терпіти не можуть, якщо хтось не визнає їхньої величі й указує на їхню мізерність. Слава Богу, вони не чули, як ви обізвали їх малявками, бо їхні малесенькі барабанні перетинки не здатні вловлювати настільки низьких звуків, як людський голос, так само як наші барабанні перетинки не здатні вловлювати настільки високих звуків, як їхній голос. З нашого погляду, вони видають ультразвуки, дуже тихі, а з їхнього погляду, ми видаємо інфразвуки, – сказав бородатий професор і, дихнувши на лінзи своїх окулярів, став протирати їх хусточкою.

– А якби навіть і почули, що б вони, зрозумійте мене правильно, нам зробили, шмакодявки мініатюрні, – посміхнувся лицар Борис.

– Ну не скажіть, – заперечив Чухайніс, надягаючи окуляри. – Навпаки, чим менше супротивник, тем він небезпечніше.

– Отакої! – не повірив Остап Влучне Вухо, турнірний досвід якого говорив, що з так званими богатырями боротися суужніше, чим з так званими шибздиками.

– Звичайно! – наполягав Панас Єрмолайович. – Візьміть хвороботворні бактерії й віруси: маленькі-маленькі, а ніякими мечами, стрілами й навіть кулеметами їх не переможеш. А великих і сильних мамонтів і шаблезубих тигрів люди винищили навіть без мечів, стріл і, тим більше, кулеметів. Так само, як ми розводимо в якості їзових тварин, наприклад, коней, мікроскопічні велетні розводять у якості їзових тварин дрібних членистоногих, у тому числі бліх, кліщів і комарів. На людину, яка їх розсердить, вони мо-

жуть напустити цей свій кусючий транспорт, і такій людині не позаздриш. Тому, повторю, слава Богу, що вони не чули ваших образ.

Остап з Борисом зіщулилися.

— Але, якщо вони не можуть чути нашої мови, а ми — їхньої, то звідки ж вам відомий, зрозумійте мене правильно, той їхній переказ про чарівника? — подумавши, засумнівався лицар Борис.

— На моє прохання один знайомий учений-акустик змайстрував спеціальний прилад для спілкування із цим народом, так званий ультрафон. Цей ультрафон перетворює звук людського голосу на ультразвук, чутний мікровелетнями. А велетневі вмільці створили прилад, що перетворює звуки їхнього голосу на звуки, сприймані людським вухом. Вони називають свій прилад інфрафоном. Хоча цей інфрафон не тільки перетворює, але й підсилює звук, однаково й посилений звук настільки тихий, що мікровелетням доводиться верхи на блосі чи ще якійсь їздовий тварині заїжджати в саму глибину мого вуха й репетувати крізь інфрафон у саму барабанну перетинку, щоб я їх почув. От так ми й розмовляємо. А до того я з ними спілкувався за допомогою листів. Для мікровелетнів це було важко, бо для них писати літери, які може розрізнити людське око, це однаково що для нас писати букви завбільшки із хмарочос.

— А як же ви їх відкрили, цих невидимих гомо сапієнсів? — поцікавився Остап Влучне Вухо.

— Зовсім випадково. Я раніше вивчав кліщів. І отут, на лоні природи, вивчаючи під мікроскопом свіжезловленого кліща, я виявив на ньому сідло й вуздечку. А пізніше в об'єктив мого мікроскопа потрапив і сам вершник. Ну, я,

зрозуміло, зацікавився, став вивчати цих здрібнілих велетнів і перекваліфікувався із кліщезнавця на велетнезнавця.

— Ми своїх коней підковуємо, — сказав лицар Борис. — А вони підковують своїх бліх? Я читав, як тульські майстри, зрозумійте мене правильно, підкували блоху, але та блоха була не жива, а механічна.

— Ні, звичайно! У членистоногих же немає копит, тільки кігтики.

Отут граф Остап Влучне Вухо нарешті згадав мету подорожі й дістав з рюкзака картинку:

— Скажіть, пане професоре, вам нічого не відомо про місцезнаходження драконячого яйця, викраденого місяць тому у Каменіані, або от цього шахрая?

— Ні, на жаль, не знаю, не зустрічав, — з жалем покачав головою Панас Єрмолайович Чухайніс й повернув малюнок графові.

— А в мікроскопічних велетнів можна спитати? Може, вони, зрозумійте мене правильно, бачили цього типа? — підказав лицар Борис.

— Зараз спитаю. Дайте назад картинку.

Тримаючи однією рукою малюнок і демонструючи його навколишнім деревам, велетнезнавець узяв із кишені іншою рукою якийсь маленький блискучий предмет, схожий на дверний ключ і, приклавши його до губ (ультрафон, зрозуміли лицарі), став говорити:

— Вельмишановні великі гіганти, смиренно схиляючись перед вашою грандіозною величчю, маю честь звернутися до вас із проханням: огляньте своїм величним поглядом це зображення й повідомте мені, звичайному чоловічкові, чи не доводилося вам бачити зображеного

суб'єкта. Не відмовте у такій люб'язності, грандіозні велетні.

— Якби до мене так звернулись, я б вирішив, що з мене глузують, — сказав Остап Влучне Вухо. — Ви явно передаєте куті меду із вихваляннями.

— Вони це дуже люблять, — пояснив професор, ховаючи в кишеню блискучий предмет, але продовжуючи показувати малюнок деревам.

— А яку площу, зрозумійте мене правильно, займає цей Край Зачарованих Велетів? — запитав лицар Борис.

— За нашими мірками він зовсім малесенький, — відповідав Чухайніс, продовжуючи повільно обертатися з виставленим уперед аркушем, — ми зараз перебуваємо в центрі цього Краю, а його окраїни віддалені від нас усього метрів на сорок. Але для таких дрібних мешканців, як Зачаровані Велети, це величезна територія. Тобто не територія, а дендриторія, якщо так можна висловитись, бо «терра» значить «земля», а «дендро» — «дерево», а вони будують помешкання саме на деревах, а не на землі, щоб дивитися на нас зверхньо, як я вже говорив. Завдяки тому, що в них хороший зір, а цей портрет величезний за їхніми мірками, малюнок бачать мешканці навіть найвіддаленіших окраїн. У них дуже добре розвинені засоби зв'язку. Усі дерева з'єднані одне з одним найтоншими павутинками, якими, звичайно ж, не можемо роздивитися; це своєрідні драти, за допомогою яких вони передають інформацію з дерева на дерево, і таким чином колонія, що мешкає на кожному з дерев, інформаційно пов'язана з іншими колоніями. Зараз вони напевно передають один одному інформацію, а коли вся інформація буде підсумована, а на це буде потрібно всього кілька хвилин, у моє вухо буде посланий

вісник на блосі, який і повідомить відповідь. Я відразу відчую його прибуття, бо їдова блоха, опинившись у глибині мого вуха, негайно вкусить і почне ссати мою кров. Так, за спілкування із цими велетнями мені доводиться розплачуватися власною кров'ю, яка є «паливом», так би мовити, для їхнього транспорту.

— Цікаво було б подивитися хоча б на одного такого велетня, — зізнався Остап Влучне Вухо.

— Немає нічого простіше! — обрадував його професор. — Зараз покаджу. Витягайте свого мікроскопа, і я...

— Свого мікроскопа? А в мене немає ніякого мікроскопа, — розвів руками граф.

— І в мене, зрозумійте мене правильно, немає, — підтакнув лицар Борис; або, вірніше сказати, піднінув.

— Немає мікроскопа?!! — здивувався Чухайніс. — Як так — немає? А як же це ви вирушили в мандри, а мікроскопа взяти забули?! Хіба ж так можна?! А без мікроскопа ви їх аж ніяк не побачите! Ну, ви даєте, хлопці!

— Ну хто ж знав, що під час лицарських мандрів, зрозумійте мене правильно, знадобиться мікроскоп для розглядання велетня, — зніяковіло промурмотав Борис.

— А у вас хіба... — почав був Остап, але Панас Єрмолаєвич перебив:

— Мій розбився нещодавно. Дзинь! — і на скалки. Така шкода. А без мікрос... Ой! Тихо: блоха у вусі!

Професор завмер і примружив одне око, прислухаючись. Лицарі теж завмерли, удивляючись у його обличчя.

— На жаль, — сказав нарешті Чухайніс, відкривши око й повертаючи малюнок графові. — Велетні теж цю людину не бачили. — Потім знову приклав до губ предмет, схожий на ключ (ультрафон), і крикнув деревам: — Дякую за увагу й

за відповідь, великі велетні! – Потім, сховавши в кишеню ультрафон, знову обернувся до лицарів. – Так от щодо мікроскопа. У зв'язку з його раптовим розбиттям під загрозою опинились мої подальші наукові дослідження. Треба терміново придбати новий, а також ряд інших приладів, але існує проблема недостатнього фінансування даної наукової роботи. Та незважаючи на матеріальні труднощі, я не зневіряюся, бо пам'ятаю, що живу в країні, де повно шляхетних і безкорисливих лицарів, відомих своїм патріотизмом і чуйністю, тому упевнений, що всякий терентопський лицар із радістю матеріально допоможе нашій рідній терентопській науці в міру своїх можливостей!

Після настільки товстого й непрозорого натяку, замішаного на лестощах, граф Остап Влучне Вухо й лицар Борис полізли в рюкзаки за гаманцями. Граф відрахував п'ятсот шурхотиків, лицар – триста (зарплата простого лицаря була менше зарплати графа). Простягаючи гроші велетнезнавцю, Борис, бентежачись, казав:

– Вибачте, що не дуже багато, але невідомо, скільки нам доведеться ще мандрувати, і гроші нам самим, зрозумійте мене правильно, можуть ще дуже знадобитися.

– Дякую, на якийсь час вистачить, а там, дивишся, і інші лицарі внесуть свою лепту в розвиток науки, – заспокоїв його Панас Єрмолайович, ховаючи купюри в кишеню. – У вас до мене ще є питання?

– Н-ні, – непевно відповів Остап Влучне Вухо.

Професор помовчав, лицарі теж помовчали.

– Ну, ми, мабуть, поїдемо далі, – вирішив граф.

– З Богом, Парасю, тобто, щасливої дороги, панове лицарі. Бажаю вам скоріше знайти все, що ви шукаєте, – побажав Чухайніс.

— І вам нових наукових відкриттів. До побачення.

Лицарі верхи на Борисі й Аркадії рушили в подальшу путь і за кілька секунд покинули Край Зачарованих Велетів.

Незабаром листяний ліс змінився сосновим бором, і копита коней припинили шарудіти опалими листами, а заходилися беззвучно м'яти опалу хвою.

— Все ж таки дивно, що мікроскопічні люди, зрозумій мене правильно, вважають себе гігантами й дивляться на нас зверхньо, — порушив мовчання лицар Борис.

— Чому ж дивно: таке й серед звичайних людей мало місце, особливо у Великому Світі, — заперечив граф Остап Влучне Вухо. — Будь-який нікчема, що мав знатних предків і, відповідно, престижний титул, дивився зверхньо на людей нормальних, нетитулованих. У нас будь-хто бажаючий може записатися в лицарі й шляхом здійснення доблесних учинків дослужитися хоч до титулу герцога. А в спадщину в Терентопії передається тільки титул короля. Та й то не всім королівським дітям, а лише одному. А титули барона, графа й герцога кожний повинен сам заслужити, здійснюючи подвиги та інші гідні діяння, які Його Величність визнає достатніми для присвоєння титулу. І титули предків тобі не допоможуть. Тільки сам. А у Великому Світі титули передавалися від батьків дітям просто так, як годинник чи портсигар, у результаті чого часто-густо престижні титули носили людя дрібні, незначні. Навіть зараз у Великому Світі попадаються індивіди, я чув, які вважають наявність аристократичних предків приводом хизуватися перед ти-

ми, хто аристократичних предків не має. У нас, у королівстві, що виросло на ґрунті романтичної літератури, цінуються позитивні якості самого індивіда, а не наявність у нього знатних предків. Наприклад, серед моїх предків були навіть терентопські королі, але я не вважаю через це себе кращим за інших людей. Добропорядний двірник більш гідний поваги, ніж непорядний герцог.

— Згодний, — підтакнув лицар Борис. — Якщо суб'єкт — мізерна особистість, то він є дрібнотою навіть якщо його предки були велетнями. І якщо він, хизуючись великими предками, дивиться на решту зверхньо, то це лише підкреслює, зрозумій мене правильно, його нікчемність.

— Навіть деякі держави на ґрунті манії колишньої величі поведуться по-хамськи із сусідами, — додав граф. — Взагалі мені здається, що часто-густо манія величі є донькою комплексу неповноцінності.

Вони ще кілька хвилин помовчали, а потім Борис знову порушив тишу:

— Слухай, а може, він, зрозумій мене правильно, просто нам локшини на вуха навішав? Може, ніяких мікроскопічних велетнів не існує й Край Зачарованих Велетів — просто фікція? Ми ж їх не бачили, а набрехати все що завгодно можна. Може, він усе це навігадував, щоби отримати наші гроші? Може, та блискуча штучка зовсім не ультрафон, а простий дверний ключ? Може, ніхто верхи на блосі до нього у вуха не в'їжджав?

— Цілком можливо, — спокійно відповів Остап Влучне Вуха.

— А ми йому гроші на продовження досліджень... Ну, ми й пошилися в дурні! Він, мабуть, тепер, зрозумій мене правильно, регоче над нашою довірливістю! — розгарячи-

вся Борис. – Може, давай повернемося, заберемо гроші й покажемо йому, де козам роги правлять, щоби знав, як обдурювати...

– Угамуйся. У будь-якому випадку ми йому гроші дали не даремно. Якщо Край Зачарованих Велетів дійсно існує й цей Чухайніс його дійсно вивчає, то наші гроші підуть на наукові дослідження. Ну, а якщо Краю Зачарованих Велетів у реальності не існує, а Чухайніс сам його придумав, то тоді наші гроші треба розглядати, як, так би мовити, гонорар за усний твір, – аргументував Остап Влучне Вухо. – Придумування небилиць – це теж праця, а всяка праця мусить бути оплачена. Скажімо, і Микола Гоголь теж придумував небилиці, й теж отримував за це гроші. У дійсності ж, наприклад, до імператриці Катерини Другої ніякий коваль Вакула за черевичками верхи на чортові не прилітав. Особисто мені ця інформація про мікроскопічних велетнів сподобалась, мене побавила й розважила, незалежно від того, правда це чи вигадка.

– Теж вірно, – погодився Борис, обрадувавшись, що гроші не витрачені даремно.

І лицарі Борис Єлисейович Гумка й Остап Романович Мирополкович – такі повні імена лицаря Бориса й графа Остапа Влучне Вухо – продовжи...

(– Мирополкович? – перервавши Автора, запитує його Права мозкова півкуля.

– Так, Остап Влучне Вухо був далеким родичем Жорика Дев'ятого, – відповідає Автор, – і прямим нащадком принца Григорія – брата-близнюка короля Жорика Другого; того самого принца Григорія, який, потерпівши поразку в Третій громадянській війні від свого брата, став працювати так званим золотарем. Саме тому, що принц Григорій

заробляв на життя вичерпуванням лайна із нужників, на гербі його нащадків, у тому числі й графа Остапа Влучне Вухо, зображений черпак, ківш із довгою ручкою. А король Жорик Перший, батько тих близнюків, зрозуміло, був спільним предком і для Жорика Дев'ятого, і для Остапа Влучне Вухо.

— А що, цікаво, зображено на гербі Жорика Дев'ятого? — запитує півкуля Ліва. — А то герби мандрівних лицарів Напівкруглого Столу ти, товаришу Авторе, згадуєш, а герб немандрівного головного, коронованого лицаря можеш пропустити.

— На гербі Жорика Дев'ятого зображена біла сокира в чорному полі. Чому саме сокира — невідомо. Такий герб дійшов до нинішнього короля в спадщину від Мирополка Романтика, а Мирополк Романтик одержав його від своїх предків, нам невідомих, оскільки документи минулих століть, аж до шістнадцятого, втрачені.)

Отже, лицар Борис і граф Остап Влучне Вухо продовжили переміщатися своїм восьмим сектором у пошуках драконячого яйця і яєчного шахрая.

А ми із читачем, врешті-решт, у наступному, сороковому щосі з назвою «Нюхання дороги», повернемося до Лицаря Пивної Кружки й Річарда Левове Копито, яких залишили (наприкінці тридцять третього щося «Викопні цяцьки») на телеграфі в селі Заповідні Прищі в той момент, коли вони отримали від Ісака Гільденштерна телеграму до запитання, де було сказано:

«ЕСТЕР ЗНИКЛА КРП МИ РОЗПАЧІ КРП ГІЛЬДЕНШТЕРНИ КРП».

— Давно пора повернутися! — вигукує Права півкуля.

— Ну, нарешті! — додає Ліва.

ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ВОСЬМЕ

Придворний лицар № 39

— ... Я відчуваю непоборну силу
Цієї магії...

Едгар Аллан По, «Поліціан».

... він справжній лицар, око навіть враз
чи голову за друзів аж віддасть;
він навіть пукає, як справдішній король:
в повітрі розповсюджує добро!

*Джамбаттіста Базіле, «Пентамерон, або
Казка казок».*

21 вересня – 2 жовтня 1995 року.

У цім місці терентопських хронік, безцінний читачу, повернемося до персонажа Мгобокбекбе, який на це дуже заслуговує, як ми побачимо згодом.

Ранком 21 вересня, після того, як Естер, переконавшись, що коханий Мгобокбекбе успішно прийняв людський вигляд, покинула житло Арама Артаньянца, і після того, як труп Бандюги був завантажений на самохідну тачку Вакули Охрімовича й у супроводі Гліба Цвяха відбув до моргу, макак Перевертайло-Замийський запропонував колегам Артаньянцу й Акмусу:

— Так, мої юні длузі, те, со ми нині нацудили, — це сплавзній плолив у нові сфели пликладної магії, я навіть не побоюся сказати: магічний подвиг. Цей небацений досі

експеримент нас неабияк стомив. Тому вам для відновлення сил тлеба негайно відпочити, поспати, а я зі своїм сталесцем безсонням взе посидзу отут, поцелгую біля насого новоналодзеного, на всякий випадок.

— Добре, Леоніду Леонідовичу, — погодився, позіхнувши, Арам. — Якщо раптом у цьому організмі трапиться якийсь збій, апаратура відреагує звуковим сигналом. Тоді негайно будіть мене.

Втомлені Артаньянц і Акмус вийшли в іншу кімнату, прилягли на диванчик і крісло-ліжко й відразу заснули.

А мавполий ветеран спритно прожбурнувся по книжкових стелажах, як скелелаз по скелях, і вибрав опубліковану в 1726 році книгу «Система магії», яку написав англійський шпигун (і за сумісництвом літератор) Даніель Дефо (тобто, вибрав терентопський її переклад, виданий у місті Тупому Куті 1931 року). Повернувся з нею на затишний монітор і, послинивши маленькі чорні пальці, заходився перегортати сторінки. Книга ця оповідала не про всяку магію, треба сказати, а тільки про історію чорнокнижництва, то пак, шкідливого, злого чарівництва за допомогою так званої нечистої сили.

Догортавши до шостого розділу першої частини, де йшлося про чорнокнижництво Давнього Єгипту й Фінікії, хвостатий маг бічним зором уловив рух на нікельованому столі й відразу, захлопнувши книгу, повернувся.

Мгобокбекбе, що виглядав як Бандюга, не розплющуючи очей, повернув голову набік, поворухнув бровами, порухав мускулами обличчя й голосно пчихнув, після чого машинально підняв руку й почухав ніс, а потім промурмотав щось на кшталт «Ігібубулафафі» і продовжив рівномірний подих безтурботного сну.

Це було хорошою ознакою. Ознакою, що в новоствореному організмі вже запрограмовані нормальні людські рефлекси.

Переконавшись, що із Мгобокбекбе все в порядку й він продовжує сумлінно спати, мавпоподібний чарівник, що осідлав монітор, знову розкрив книгу про історію Чорної Магії й, послинивши пальці, продовжив перегортати. Догортавши до третього розділу другої частини, із заголовком «Справжні відмовки магів: як вони захищаються; і деякі приклади їхньої практики», макак притьмом завмер у замисленості, потім різко обернувся й упився поглядом в обличчя сплячого. Леоніда Леонідовича раптово злякала думка: а що, якщо в копії збереглися не тільки нормальні рефлекси оригіналу, але й злочинні схильності. Що, якщо вселившись у копію бандита, розумний Мгобокбекбе відчує непереборний потяг до правопорушень, якому не зможе опинатися. Що, якщо із зовнішнім образом колишній мовлячий келих одержав від Бандюги і його жорстокість. Такий розвитий інтелект у комбінації із кримінальними схильностями – небезпечна суміш. Завдяки глибокому розуму такий злочинець стане невловимим для міліції й буде безкарно творити жорстокі лиходійства. Кого ж ми створили: просто людиноподібного Мгобокбекбе, розумного й доброго хлопця, або хитрого підступного лиходія, турбувався хвостатий чарівник, розглядаючи безтурботне лице скопійованого гомо сапієнса.

І нараз той відкрив очі, позіхнув і потягнувся, так буденно, начебто все життя був людиною, а не безоким, безротим, безруким пивним кухлем. Напевно, ще будучи кружкою, Мгобокбекбе мав астральне тіло, невидиме, але людиноподібне, і в цьому новому «скафандрі» невидиме тіло

відчуло себе як удома. Мгобокбекбе посував очима, оглядаючи лабораторію, зловив поглядом мавпу із книгою й привітно посміхнувся.

— Доблого ланку, Мгобокбекбе, — вимовив Первертайло-Замийський, намагаючись не видавати свого занепокоєння. — Ти поки не вмієс говолити лотом, тому мигни повіками в знак того, со ти мене цуєс.

— Я вас чую, Леоніде Леонідовичу, — упевнено вимовив новонароджений молодий чоловік. — Дивно, адже я ніколи не говорив ротом, видавав звуки тільки коливанням скла, а зараз говорю, не знаю як, але зовсім не відчуваючи відсутності навику. Ви мене чуєте?

— Плекласно цую, мій юний длузе, — відповіла мавпа. — Не оцікував, цесно казуці, со скопіюються й навицки володіння лотом. Дай Бозе, соби не скопіювались декотлі інсі навицки покійного Бандюги.

— Розумію. Ви боїтеся, що з організмом, скопійованим з бандита, я придбав і бандитські нахили, — сказав Мгобокбекбе. — Я теж цього боюся. Тому прохаю вас: якщо раптом виявляться ознаки, що в цьому організмі зберігся потяг до злочинства, негайно переселіть мене назад у пивний келих, поки я не встиг накоїти лих. Добре?

— Добле. — Макак задумливо поводив хвостом по екрану монітора, посмикав пальцями правої ноги хутро на животі, посував вухами й бровами й, закінчивши так виражене народження свіжої ідеї, заявив: — Думаю, в зволотному пелеселенні не буде необхідності навіть в тому випадку, яксо в олганізмі збелеглися лудименти бандитської психології. Палу днів ти побудес отут під насим контлолем, взиваючись у нове тіло. Потім колега Цвях летельно плосканує телепатією твою підсвідомість, і яксо там зна-

йдуться клімінальні лудименти Бандюги, ми злюбимо відлазу гіпнотичне цисення; тобто вилуцимо за допомогою гіпнозу будь-які позиви до злочинів, яксо такі виявляться. Упевнений, со ти будес дузе холосою людиною, і нам за тебе не буде соломно.

— Руки, — із задоволенням сказав Мгобокбекбе, розглядаючи свої пальці, і, обмацуючи ними простирадло, яким був прикритий до пояса, тіло й обличчя, додав: — Як приємно доторкатися. Не думав, що відчувати на дотик — це таке задоволення.

— Так, — погодився старий чарівник. — Особливо, коли відцуваєс на дотик милу дівцину.

Отут Мгобокбекбе намацав твердий предмет над своїм волоссям й запитав:

— А це що?

— Візьми, подивись.

Парубок обережно узяв предмет над головою й підняв його у своє поле зору. Це був скляний пивний келих.

— Це моє бувше тіло! Дивне відчуття — тримати у руках те, ким ти був. Мабуть, таке відчуття мав би блазень Йорик, якби він замість Гамлета тримав у руках свій череп. Тепер це найзвичайнісінька посудина.

Поставивши посуд, новонароджений продовжив обмацувати навколишні предмети та самого себе. Намацавши щось під простирадлом, він глянув на мавпу й запитав:

— Це те, що я думаю?

— Ага, він самий, — відповів Леонід Леонідович. — Ти нолмальний музцина, Мгобокбекбе, і від тебе мозуть налодзуватися діти.

Макакоподібний чарівник явся читати новонародженому лекцію про правила користування

новим «скафандром», про гігієну й здоровий спосіб життя. Поки Мгобокбекбе був духом, вміщеним у пивну кружку, йому не треба було піклуватися ані про харчування, ані про гігієну, ані про фізичні вправи, ані про інші речі, необхідні людському організму. Іцхак Гільденштерн стирав з келиха пил, іноді обполіскував, і цього було цілком достатньо. Для живого ж людського організму було потрібно набагато більше турботи, догляду, уваги. Хоча Мгобокбекбе читав і книги про гігієну й здоровий спосіб життя, і був теоретично підкований у цім питанні, поради досвідченого старого не були зайвими. Слухаючи Первертайла-Замийського, свіжа людина насолоджувалася можливістю чути вухами, дивитися очима, рухати тілом.

Пополудні прокинулися Акмус із Артаньянцем. Останній, переконавшись, що Мгобокбекбе — абсолютно здорова й життєздатна людина, відключив прилади й відліпив від його тіла всі датчики. І дозволив своєму живому утвору нарешті встати. Мгобокбекбе не без задоволення підвівся з нікельованого стола, на якому народилося його нове тіло, і вперше в житті встав на ноги.

— Немає запаморочення, нудоти? — запитав Арам Арменович.

— Я ніколи не відчував запаморочення, бо в мене й голови-то не було, тому я не зовсім уявляю собі що це таке — запаморочення, але думаю, що в мене його нема. Я почуваю себе дуже приємно, комфортно, зручно, — відповів новонароджений. — Мені дуже подобається це тіло, дуже подобається дихати, бачити, чути, рухатися. Я й раніше

вчував предмети навколо себе й звукові коливання, але бачити очима й чути вухами – це такий кайф, я навіть не очікував, що це така насолода.

– Ну які ж ми все-таки молодці! – захопився вчиненням Акмус. – Мені дотепер не віриться, що ми створили таке чудо.

– Спробуй піти, – сказав Артаньянц.

Голий парубок обережно виставив одну ногу й переніс на неї вагу тіла, потім, уже впевненіше, ступнув другою ногою й... заходився походжати лабораторією так, начебто він тільки цим і займався останні роки.

Мавполийкий чарівник у цей час став заклопотано нашіптувати своїм колегам побоювання: рефлексі й навички скопіювалися пречудово, як би не скопіювалися і злочинні нахили. Акмус і Артаньянц погодилися, що необхідно, щоб Цвях телепатією просканував підсвідомість нового гомо сапієнса.

Вирішили, що завтра або післязавтра відпочилий Гліб Любомирович виконає таке парапсихологічне обстеження Мгобокбекбе, а поки нову людину треба одягнути й нагодувати.

Арам Арменович був нижчим за Мгобокбекбе, і не таким широкоплечим, тому той одяг, який він міг запропонувати на якийсь час, на підопічного просто не наліз. Зате Акмус статурою був близький до Мгобокбекбе, і одяг авіатора прийшовся б новій людині впору. Тому Акмус відправився до себе додому за одягом для колишнього келиха-мовця, а Артаньянц із Перевертайлом-Замийським вирушили на кухню й заходилися готувати чи то сніданок, чи то вже обід.

До речі, читачу, серед терентопських чарівників були й такі, хто приклав свою магічну руку до кулінарії, тобто придумав рецепти страв із застосуванням магії. А без магії таку їжу не приготувати. Для прикладу, один із таких рецептів починається зі слів: «Спочатку треба присмажити до рум'яної хрусткої скоринки на сковорідці в олії сім коржів, зліплених зі щойно випавшого снігу...»

Але хвостатий Леонід Леонідович і безхвостий Арам Арменович «чаклували» на кухні без застосування всякого чаклунства. Виявилося, що колишній келих простудіював і запам'ятав, крім усього іншого, і кілька кулінарних книг, тому він не тільки приєднався до готування, але й підказав, як зробити їжу ще смачнішою.

Трапеза вийшла на славу.

До неї приспів і Акмус, що повернувся з натільною білизною, яку він дорогою прикупив у магазині, і з картатою сорочкою й джинсовим костюмом із власного гардероба. Усе це він подарував голому хлопцю, і той відразу облачився в подарунок.

За столом Мгобокбекбе вперше відчув нові насолоди: він зі стогоном екстазу нюхав їжу й пробував її на смак.

— Оце так кайф! Оце так балдьош! Оце так задоволення! — муркотав він, вдихаючи аромати й вкушаючи їжу маленькими шматочками. — Я такий радий, що став людиною, стільки в цьому приємного!

Під час вкушання десерту пролунав телефонний дзвінок. Арам устав з-за стола, поговорив по телефону, і, повернувшись, повідомив, що дзвонив Гліб Любомирович Цвях, цікавився як справи й попередив, що завтра його в Жорикбурзі не буде, оскільки за дорученням самого Його Величності він повинен відбути до Великого Світу, в Ха-

рків. Повернеться, якщо все пройде вдало, тільки після-завтра ввечері.

За пару годин в особняк Артаньянца прийшла Естер.

– Ухвалюй роботу, замовнице, – пожартував Арам, указуючи на русявого хлопця із сірими очима, не солодко-го красунчика, але досить симпатичного, одягненого в сорочку у сіро-білу клітинку та блакитні штани.

Бандюга не був потворою в аспекті зовнішності, потворою була його душа. Оновлений Мгобокбекбе був генетичним двійником Бандюги, тому на перший погляд нічим від прототипу не відрізнявся (крім, хіба, відсутності на тілі тюремних наколок). Але на другий погляд... Ті, хто добре знав Бандюгу, поспілкувавшись із його двійником усього пару хвилин, відчули б, що різниця є. Різниця невидима. Пояснити цю різницю важко. Чи то Мгобокбекбе випромінював приємне біополе, чи то в нього був добрий погляд на відміну від злого – Бандюги, але було щось, що викликало б у хороших людях довіру й симпатію до Мгобокбекбе. Але той, хто не знав добре ні Бандюгу ні Мгобокбекбе, не знайшов би між ними ніяких зовнішніх відмінностей.

– Здрастуй, Естере, – сказав хлопець, посміхнувшись коханій дівчині.

– Здрастуйте... Здрастуй, Мгобокбекбе, – відповіла й відразу поправилася прекрасна студентка, соромливо зарум'янившись перед незнайомим ликом коханого друга. – Так незвично бачити тебе таким.

– Розумію. Тобі потрібен час, щоби звикнути до думки, що цей незнайомий хлопець із незнайомим голосом – той самий пивний келих Мгобокбекбе. – Парубок витріщався на дівчину з неприхованим захватом, як говориться,

поїдав очима, і це їй одночасно й радувало й бентежило. — Мені самому потрібен час, щоби звикнути до нової іпостасі. Будемо звикати разом, так?

— Так. Хоч ти мені подобався внутрішнім світом, я хотіла, щоб ти став людиною й зовні, аби жити повноцінним людським життям. — Естер теж посміхнулася знайомому незнайомцеві. (Знайомому незнайомцеві? Десь мені у літературі траплялося таке словосполучення-оксюморон, думає Автор. Але де?.. А, згадав, тямить Автор: один із творів Грицька Основ'яненка називається «Знайомі незнайомці».)

— Яке ж це щастя, Естере, дивитися на тебе очима. Я відчував твою присутність, твою зовнішність і коли був посудом, але бачити очима — це зовсім інше, це так красиво, це таке задоволення! Мені так гарно зараз — бачить тебе! І чути твій голос людськими вухами! Коли я слухав тебе через резонування скла, це звучало інакше, а вухами — звучить дуже приємно! І аромат, який сходить від тебе, мені дуже, дуже подобається!

— Треба залишити їх наодинці, — шепнув Акмус Артаньянцу.

— Ага, — погодився той і торкнув хвіст починаючого дрімати Леоніда Леонідовича, показав йому жестом, мовляв, нехай закохані поспілкуються без свідків. І три чарівники потихеньку покинули приміщення, прикривши двері.

Після п'яти хвилин спілкування Естер відчула себе дуже затишно в компанії Мгобокбекбе, тому що це був усе той же Мгобокбекбе, коханий друг, рідна душа.

Естер бажала цього ж вечора забрати Мгобокбекбе додому, але чарівники твердо відмовили: за пару діб й не

раніше. Вони не стали їй пояснювати причину відстрочки, і він не сказав, що в новому організмі, можливо, мають місце кримінальні схильності, що перейшли від Бандюги, тому до перевірки, яку зробить Цвях, йому залишати цей особнячок на вулиці Гоголя не слід.

Дочка корчмаря прийшла в гості до Мгобокбекбе й наступного вечора, двадцять другого вересня, з подарунками. Подарунками були: зубна щітка й паста, безпечна бритва й помазок, інші предмети особистої гігієни, декілька пар шкарпеток і пара кросівок. Квартирою Артаньянца нова людина розгулювала босоніж, але для виходу назовні було потрібне взуття. Учора Естер зняла мірку зі стопи хлопця, а сьогодні за цією міркою вибрала в магазині кросівки.

Мгобокбекбе перед її приходом читав декотрий трактат із бібліотеки Арама Артаньянца, але, зрозуміло, відразу ж відклав читання заради спілкування з коханою. Цей трактат, до речі, називався «Про натуральну магію». Написав його 1588 року в Празі один італійський священник. Кликали священника Джордано Бруно. Про всяк випадок, якщо читач доскіпливий і бажає знати все досконально, Автор уточнює, що коли Естер входила у двері, Мгобокбекбе читав наступний абзац:

«Не беручи до уваги принципи магії, які цікавлять марновірних, і котрі, які б вони не були, неварті бути передані до спільної уваги, ми спрямуємо наші думки до тих речей, які сприяють мудрості і які здатні задовольнити кращі з умів. Як би там не було, жоден з типів магії не є невартим згадування й дослідження, оскільки кожна

наука має відношення до блага, як каже Арістотель у введенні до свого трактату “De anima”, і із чим погоджуються Фома, а також інші зануреніші в споглядальність теологи. Як би там не було, усе це слід уберігати від профанів і людей аморальних, а також від юрби. Оскільки немає нічого із благого, що не здатні були б нечестиві люди й кощунники спотворити, повернувши те, що за сутністю своєю благе, на зло».

Якщо раніше, будучи пивним келихом, Мгобогбекбе мав фантастичну здатність всмоктувати, так би мовити, у свою пам'ять зміст книг швидко й у великих кількостях, для чого келиху досить було просто постояти на книжці нетривалий час, то тепер йому доводилося читати звичайним способом, людськими очима, що було набагато повільніше й забиравало чимало часу. І взагалі, ставши людиною, він втратив деякі надприродні здатності, які мав, будучи пивною кружкою. Але анітрошки про це не шкодував, вважаючи, що краще бути нехай і звичайною, але людиною, ніж нехай і незвичайним, але посудом. Втім, знання, накопичені в пам'яті за колишній період, збереглися в ньому й після переселення душі в нове тіло.

(До слова, щодо Джордано Бруно й чарівництва. Як читач напевно знає, одним із головних персонажів п'єси Вільяма Шекспіра «Буря» є чарівник Просперо. Деякі дослідники життя й творчості великого англійського драматурга припускають, що образ цього чародія Шекспір написав під впливом спілкування з Джордано Бруно, який деякий час жив у Лондоні, завдяки чому Шекспір мав можливість із ним зустрічатися. Немає ніяких документальних доказів, що британський класик цією можливістю скористався. Але на думку про їхнє спілкування наводить поді-

бність міркувань чарівника з італійським іменем Просперо до міркувань італійця Джордано. Джордано Джованні-йович і Вільям Джонович (висловлюючись по-східнослов'янськи; або, якщо завгодно, Філіппо Джованні-йович, тому що ім'я «Джордано» Філіппо Бруно дістав, уже будучи дорослим, вступаючи у ченці) являлися, можна сказати, одного поля ягодами. Обоє були гуманістами, поетами, комедіографами й філософами. Ну, щоправда, Бруно філософствував у своїх філософських трактатах, а Шекспір – у монологів і діалогів персонажів своїх п'єс. Але обоє філософствували, крім того, і у своїх віршах. Важко уявити, щоб дві настільки близькі, настільки споріднені душі, живучи в одному населеному пункті, могли бути не знайомі один з одним і не спілкуватися. Адже, як проказує народна мудрість, кулик кулика бачить здалека, а Лондон у ті часи був містечком невеликим, за нинішніми мірками. (Сцена знайомства і спілкування Джордано Бруно з Вільямом Шекспіром, до слова, присутня в знятій на Київській кіностудії 1955 року (коли вона ще не називалася «імені Довженка») стрічці «Вогнище безсмертя»). Тому припущення деяких шекспірознавців, що саме Джордано Бруно, котрий цікавився, крім іншого, і магією, є прототипом чарівника Просперо, видається Авторіві цих рядків досить імовірним.

А от чого Авторіві шкода, так це – що не всі твори цих двох геніїв збереглися до нашого часу. Цікаво було б, наприклад, почитати сатиричну поему Бруно «Ноїв ковчег», а також п'єсу «Карденію», яку в співавторстві зі Джоном Флетчером написав Шекспір за мотивами епізоду з роману «Дон Кіхот» їхнього сучасника Мігеля де Сервантеса. Так, цікаво... Але, на жаль...)

— Я почуваю себе таким щасливим, — говорив усміхнений Мгобокбекбе коханій красуні. — Мені навіть не віриться, що хтось, будучи здоровою людиною, що не зазнає болі, маючи можливість насолоджуватися зором, слухом, мовою, нюхом, смаком і дотиком, може не радіти життю, не почувати себе щасливим.

— Таких скільки завгодно, — відповіла Естер. — Люди дуже винахідливі в придумуванні приводів бути незадоволеними життям. Навіть маючи те, про що інші тільки мріють, людина переконує себе, що їй чогось не вистачає, і страждає від цієї недостатчі. І тільки втративши або зір, або слух, або руки, або ноги і т.д., розуміє, що мала усе, аби бути безмежно щасливою, але профукала це щастя, попсувавши собі життя жадібністю й заздрістю. Дійсно, світ безмежно прекрасний, досить прекрасний, аби розглядаючи, слухаючи, нюхаючи, торкаючи його, перебувати в стані постійного щастя, постійної ейфорії, якщо тебе не мучить біль. Але багато індивідів не вміють насолоджуватися тим, що щедро пропонує їм життя, і ниють, скаржаться, зляться тому, що їм не вистачає того, що вони собі навігадували.

— Шукаємо щастя по країнах, сторіччях, а воно всюди й завжди з нами; як риба у воді, так і ми в ньому, і воно біля нас шукає нас самих. Немає його ніде тому, що воно всюди. Воно схоже на сонячне сяйво — розкрий лише вхід у душу свою, — вимовив Мгобокбекбе.

— Як здорово ти сказав! Краще не скажеш, — захопилася Естер.

— Це не я. Це написав філософ Григорій Сковорода. Може, і я звикну сприймати навколишню дійсність як щось повсякденне, пересічне, без захвату й замилювання,

але поки що я щасливий тому, що можу всотувати цей світ усіма почуттями. Учора перед сном відчинив вікно. Послухав, як звучить листя на деревах у саду, вдихав аромат саду... У мене немає слів, щоби описати цю насолоду! Сьогодні ранком зловив на кухні таргана й розглядав його людськими очима. Який дизайн! Яка гармонія! Яка досконалість форм! Виявляється, звичайний тарган, якщо придивитися, такий прекрасний, що викликає естетичне задоволення, любоватися ним не менш приємно, ніж найвищими шедеврами мистецтва! І взагалі, усе, що я бачу, навіть он та надщерблена цеглина, навіть он та торкнута іржею труба, навіть цвіль у підвалі, радує мій погляд і видається милим і мальовничим.

Цього ж вечора Мгобокбекбе поділився з Естер і планами на майбутнє:

— Тепер, коли я людина, я зможу нарешті працювати й приносити користь. В історії й географії нашої батьківщини є білі плями, і мені хотілося б вивчити невідомі поки аспекти існування Терентопії. Я мрію податися в експедицію периферійними, малодослідженими районами країни, почути й записати народні сказання, перекази, легенди, які, можливо, допоможуть зрозуміти походження нашої країни й нашого народу, і так далі, і таке інше. І написати б книги про це...

(— Ага, громадянине Авторе, — єхидно белькоче Ліва півкуля авторського мозку, — незважаючи на обіцянку викладати Терентопські хроніки в іронічному ключі й уникати пафосу, в останніх словесах явно проглядають пафосні нотки.

— Так, коли йдеться про хороших людей, мені важко втриматися на одній іронії, мене мимоволі зносить до ви-

соких почуттів, – погоджується Автор. – Але щоб цей розділ не був позбавлений властивого мені пустування, я вкраплю в нього черговий свій безглуздий викрутас.

Відклавши перо, поправивши краватку й зачесавши волосся, Автор Терентопських хронік брякається рачки й починає іржати й брикати, наче бешкетуюче лоша. При цьому ненароком збиває ногою який-небудь предмет, той, падаючи, зачіпається за іншу штуку, та штовхає третю, увесь кабінет наповнюється шумом і гуркотом падаючих речей, деякі з яких уявили себе яблуками, а Автора – Ісаком Ньютоном. По закінченню речеспаду, Автор, потираючи голову, вибирається з купи опалого мотлоху й виголошує: «А ви кажете – пафос». І, задоволений своєю несолідністю, знову схиляється з пером над хроніками...)

Двадцять третього вересня близько восьми годин вечора в особнячок на вулиці Гоголя прийшов Гліб Любомирович Цвях, що повернувся з Великих Дрібок після проведеної вчора в Харкові шпигунсько-магічної операції «Дротяний кефір». Поділившись із колегами цією пригодою й довідавшись тутешніх новин, ясновидець зробив ретельне телепатичне сканування підсвідомості Мгобокбекбе. Витерши після цієї роботи піт, слину і шмарклі, товстун порадував присутніх (чарівників, Мгобокбекбе й Естер) висновком, що копії передалися тільки нормальні рефлексі й звички оригіналу, а ненормальні, злочинницькі нахили Бандюги не залишили в копії ні найменшого сліду. Мгобокбекбе не заражений потягом до криміналу.

– Це здорово, – сказав Акмус.

– Це класно, – підтакнув Артаньянц.

– Виходить, Мгобокбекбе – людина, позитивна на всі сто відсотків? – із сумнівом заговорив мудрий макак. – Суцільні цесноти й зодного недоліку? Нолмальні люди не бувають без недоліків. Яксо Мгобокбекбе буде абсолютно ідеальним, то всім буде зрозуміло, со він не нолмальний, а стуцно стволений. А ми обіцяли зловити нолмального. Соби він був як усі інсі люди, тлеба вкласти у нього хоц один людський недолік. Ну, не алкоголізм, паління й налкоманію, котлі скідливі для олганізму, а хоца б хлопіння уві сні ци заїкуватість, хвастосі ци надмілний азалт, легку скналість ци донзуанство, слова-палазити ци звицку колупати мізинцем у носі...

– Ну, якщо в нормальної людини обов'язково мусять бути і свої недоліки, то вкладіть в мене... – Мгобокбекбе задумався й глянув на Естер. Вона знизала плечима. – Вкладіть в мене звицку до розіграшів, але не злих, не образливих. Щоби мої розіграші були смішні не тільки мені, але й тим, кого я розіграв.

І чарівники наситили за допомогою гіпнозу душу Мгобокбекбе звичкою до розіграшів.

Відкривши очі після гіпнотичного сеансу, нова людина сказала:

– До речі, Глібе Любомировичу, у вас на потилиці страусовий слід присохнув. Правда, Леоніде Леонідовичу? Мабуть, дорогою сюди над вами пролетів страус і...

– Де? – викликнув Цвях. і, послинивши носовичка, заходився терти до червоності лису потилицю.

– Це розіграш, – сказав Мгобокбекбе. – Страуси не літають.

І всі, включно з ясновидцем, розреготалися...

Тепер, коли Мгобокбекбе став абсолютно нормальною людиною, як з'ясувалося, — безпечною для суспільства, — подальше його перебування в магичній лабораторії Артаньянца не мало необхідності, і закохана парочка повернулася додому, на вулицю Франсуа Рабле, у корчму «Під Рятівною Мухою». Естер сказала хлопцю, що там для нього є власна окрема кімната. Раніше це було підсобне приміщення, але як тільки Гільденштерни довідалися, що келих став гомо сапієнсом, очистили цю житлоплощу від мотлоху, наклеїли гарні шпалери, поставили ліжко, шафу, тумбочку й, взагалі, створили для нового мешканця затишний куточок.

Коли оновлений Мгобокбекбе ввійшов у корчму, деякі завсідники на секунду похололи, налякані враженням, що це привид Бандюги або Бандюга-упир, але відразу зітхнули з полегшенням, побачивши, як ніжно він тримає за руку дочку корчмаря і як добродушно посміхається.

Іцхак і Маргарита Гільденштерни з нетерпінням очікували на повернення любимого Мгобокбекбе. І із цього приводу наступного дня був учинений невеликий банкет за участю тих завсідників, які знали добре Мгобокбекбе. Там були зокрема: і академік Яким Сергійович Брюхоухов, і патріарх Іполит Четвертий, і лицар Річард Левове Копито, і бібліотекар Бізончик Солом'яний, і касир турагентства «Рятівна Бджола» Джульєт Дездемонович Грошенятко. Як сказав класик: «Ба! знайомі усі фейси!», або щось таке.

– Я раджу тобі, Мгобокбекбе, скласти екстерном іспити в якому-небудь вузі й отримати диплом про вищу освіту, – говорив академік, маніпулюючи ножом і виделкою. – Для тебе це так само просто, як пчихнути, із твоїми-то знаннями, із твоєю-то пам'яттю, із твоїм-то інтелектом. А там можеш займатися науковою працею чи викладанням. Я сам поклопочуся, щоби колеги прийняли в тебе всі іспити без зволікань якнайшвидше. Тобі який фах подобається більше?

– Обережно!!! – злякано викликнув Мгобокбекбе, указуючи на тарілку Брюходухова, через що той відсмикнув від страви ніж і виделку. – Обережно, котлету заріжете!

Академік засміявся розіграшу й продовжив різати котлету. А його колишній учень повідав про бажання вивчати історію й фольклор Терентопії, поділився мрією про експедицію в терентопську глухомань.

– Ми теж, мабуть, у найближчі дні відправимося в експедицію в глухомань, – підхопив тему Річард Левове Копито. – Сьогодні Його Величність натякнув, що якщо до Дня Шляхетного Мордобобою міліція не розшукає те викрадене драконяче яйце, то після свята ми – лицарі Напівкруглого Столу – підключимося до шукання: відправимося в пошукову експедицію, яка триватиме доти, поки яйце або драконеня, що з нього вилупиться, не буде знайдено.

Слід сказати, що Річард Левове Копито, на відміну від інших лицарів (і придворних і незалежних) був завсідником саме цієї корчми. Інші доспіхоносці віддавали перевагу корчмі «Під Мідним Забралом». Тобто, і Річард бував у закладі Роженкранців, але частіше все-таки в Гільденштернів.

— Ми муситимемо обшарити всі глушини й задвірки країни, проїхатися таким бездоріжжям, яке не може подолати міліцейська техніка, побувати у таких населених пунктах, яких, може, і на карті не існує, — продовжував він. — Ну й у процесі експедиції, якщо буде треба, вчинятимемо подвиги: знешкоджуватимемо лиходіїв, приборкуватимемо злісних чудовиськ, і так далі. Король правий: засиділися ми в столиці без подвигів, начебто й не лицарі, а прості міністри. От якщо б і ти, Мгобокбекбе, записався в лицарі Напівкруглого Столу, то теж зміг би взяти участь в експедиції й без відриву від пошуку драконячого яйця вивчати терентопську глухомань із її переказами й сказаннями.

— Ти ба, як граціозно пурхає в височині той трамвай! — здивувався Мгобокбекбе, уп'явшись у небо за вікном.

— Де? Який? — кинулися до вікна лицар, касир і патріарх.

— Я пожартував. То пурхає не трамвай, трамваї літати не здатні, — довершував розіграш Мгобокбекбе. — То ... — проспівав: — наш паровоз вперед летить. — І, перечекавши сміх розіграних, серйозно відповів Річардові: — Я ж не лицар, я й на коні їздити не вмію, й списом і мечем...

— Це справа нехитра, — відповів Левове Копито. — За кілька днів навчишся. І не такі вивчалися. Ніхто не вимагатиме, щоби ти був супервіртуозом у цій справі. Навіть турніри — справа добровільна, бажана, але не обов'язкова. Тільки напиши заяву, і король тебе присвятить. Відразу отримаєш доспіх, коня, зброю, кімнату в гуртожитку й аванс. А якщо не сподобається — можеш звільнитися, ніхто ж силою тримати не буде. Це ж не каторга.

— Я подумаю, — сказав Мгобокбекбе...

Наступного дня нова людина зі своєю Естер наскочили в державну установу, щоб зареєструвати... ні, не шлюб, до шлюбу їхні відносини поки не дійшли; а прийшли в паспортний стіл зареєструвати Мгобокбекбе в якості нового громадянина Терентопського королівства й одержати відповідний паспорт, що засвідчує особистість.

На прохання парочки до паспортного столу підійшов і чарівник Акмус, щоб підтвердити, що ця нова людина зародилася в країні за допомогою магії.

Чиновник вислухав пояснення чарівника, почухуючи вухо печаткою, і простягнув Мгобокбекбе анкету, проказуючи: «Заповніть»...

— А це, часом, не той чиновник, що записав Бізончика Солом'яного «майонезом»? — цікавиться Права півкуля авторського мозку.

— Він самий, — говорить Автор.

— Хороше діло — записувати людину майонезом! Як він там сказав: «Мая плюс ірокез — запишемо "майокез"». Це якщо в громадянки тато кореець, а мама грузинка, він у паспорті напише «корзинка»?

— Не треба так гарячитися, Права. І я, і безцінний читач із тобою згодні — чиновник утнув дурість, оскільки тоді був молодим і недосвідченим. Надалі він таких помилок не припускав. Але це вже діла минулих днів. Не відволікай нас від більш свіжих подій, — обсмикує свій мозок Автор...

В анкеті треба було вказати прізвище, ім'я, по батькові, дату й місце народження... Ну з іменем зрозуміло — Мгобокбекбе, а от прізвище й по батькові...

— Оскільки я спочатку був пивним келихом, інакше кажучи — пивним кухлем, інакше кажучи — пивною кружкою, то нехай і прізвище моє буде Гальба, оскільки гальбами називаються півлітрові пивні кружки, а я й був саме півлітровим, — вирішила нова людина й записала: «Гальба». — А от по батькові... Своїми батьками в якійсь мірі я вважаю й пігмея Замбзиганду, який вклав у посуд мову, з якої виросла моя душа; і академіка Якима Сергійовича Брюходохова, який був першим моїм наставником; і Мойсея Роженкранца, адже зараз я є копією його сина, нехай і всиновленого, та все ж... і вас, Акмусе, і Леоніда Леонідовича Первертайла-Замийського, і Арама Арменовича Артаньянца, і Гліба Любомировича Цвяха, адже саме завдяки вам, чарівникам, я став повноцінною людиною; і Іцхака Марковича Гільденштерна...

— Що стосується Іцхака й Маргарити Гільденштернів, то, хоч я й не ясновидець, упевнений — ти ще їх називатимеш «татом» і «мамою», — сказав чарівний авіатор, посміхаючись і погладжуючи шкіряним шоломом свою випнуту нижню щелепу; при цьому Естер, зрозумівши цей натяк, злегка потупилася й зарум'янилася. — Що ж до нас, решти, — дійсно, кожний з нас вклав свою лепту у твою появу на світ. Але по батькові мусить бути тільки одне. Пропоную скласти по батькові, узявши по одній букві від імені кожного. Наприклад...

Акмус розкрив записну книжку й написав імена «батьків» вертикально, щоб перші букви імен вишикувалися в горизонтальний рядок, і приписав до цього рядка закінчення «...ович». Вийшло:

З Я М А Л А Г о в и ч
а к о к е р л
м и й м о а і
б м с у н м б
з е с і
и й д
г
а
н
д
а

— Зямалагович, — прочитала Естер. — Мгобокбекбе Зямалагович Гальба.

— Чому б і ні, — погодився хлопець.

— Чи не задовге? — засумнівався Акмус.

— Нічого. Піде, — сказав Мгобокбекбе й вписав в анкету своє свіже по батькові. — Тепер — місце й дата народження. Місце — Жорикбург, а дата... Фактично, як людина я народився тільки три дні тому. Але на вигляд мені близько двадцяти.

— Так, якщо в паспорті вказати дату народження — двадцять перше вересня тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року, буде плутанина. За видом й інтелектом ти доросла людина, а за паспортом будеш — грудне немовля, — задумався вголос чарівник-авіатор.

— Але його душа зародилася в келиху ще десять років тому, — підказала красуня.

— Але й на десятилітнього він теж не схожий, — відповів Акмус. — Тоді чаклун Замбзиганда вклав у келих голос свого сина, якому було, як говорив Брюходухов, оди-

надцять років. Душа, яка проросла з голосу одинадцятилітнього, теж була за інтелектом одинадцятилітньою. Зараз тому чорношкірому синові Замбзиганди двадцять один рік. Покійному Бандюзі було двадцять три. Візьмемо середнє арифметичне й вважатимемо, що нашому Мгобокбекбе Зя-малаговичу — двадцять два. Отже, пиши в графі «рік народження» — тисяча дев'ятсот сімдесят третій. А датою нехай буде день, коли африканський чаклун у корчмі начу-див з пивним келихом. Це було дев'ятого травня.

І Мгобокбекбе вписав в анкету: «9 травня 1973 р.»

Повертаючи заповнену анкету чиновникові, хлопець сказав:

— Мабуть, я написав кострубато. Раніше писати не доводилося. Перший раз. Ще немає навички.

— Нічого, і не такі карлючки розбирали. Фотографії є?

Світлини були, оскільки дорогою до паспортного столу парочка навідалася в ательє «Термінове фото»...

За двадцять хвилин чиновник вручив Мгобокбекбе новенький паспорт громадянина Терентопського королівства із темно-коричневим Крилатим Равликом на світло-коричневій обкладинці.

До речі, світло-коричневий — це колір терентопського державного прапора. Король Мирополк Романтик, що придумав саме такий прапор, уважав світло-коричневий колір найромантичнішим, оскільки саме такий відтінок мають прадавні рукописи, що стемніли від часу. Якомусь жителеві Великого Світу такий прапор може нагадати кольором ганчірку для миття підлоги. А особливо цинічний може сказати ущипливо, що це колір какашки. Але Автор рекомендує в жодному разі не висловлюватися так у присутності терентопця. Мешканці королівства люди переваж-

но добродушні й гостинні, але при цьому великі патріоти своєї батьківщини, і таке висловлення може, затьмаривши їхню добродушність і гостинність, спровокувати їх на нанесення вам образи або навіть ляпасу.

— Ти забув повідомити, яку національність указав у його паспорті чиновник, — підказує Авторіві Ліва півкуля мозку.

— Терентопець, — миттєво відповідає Автор.

— А от цікаво, розмовляючі тварини теж мали паспорти? — цікавиться Права.

— Звичайно. Усі громадяни, що досягли повноліття, тобто там — шістнадцяти років, — одержували паспорти, незалежно від видової приналежності. Перш ніж Жорик Дев'ятий видав указ про рівноправність мовлячих тварин, останні не мали паспортів і посвідчень, але з 1987 року стали одержувати їх нарівні з людьми. І дракон Інокентій Карлович одержав паспорт в 1991 році, а дощовий хробак Гавриїл Святославович — і того раніше.

З паспортом Гавриїла Святославовича, до речі, вийшов невеликий курйоз. Коли хробак у фотоательє позував на документ, він зняв пенсне, щоб його пичка була видна у всій красі. Але без пенсне його передня частина тіла стала так схожа на задню, що фотограф, не розібравшись, сфотографував зад хробака замість його голови, а клієнт без пенсне цього не помітив і не вказав на помилку. Побачивши ж знімок, Гавриїл Святославович спочатку вирішив перезнятися правильно, але потім заради економії грошей відмовився, розсудивши, що його й так упізнають, бо інших мовлячих хробаків у Жорикбурзі не було. Так і вийшло, що в паспорті на фото зображена не голова громадянина, а його зад.

Паспорти говорячих тварин відрізнялися від паспортів людей тільки тим, що в графі «національність» указувалася видова приналежність, оскільки тварини національностей не мають. Так у паспорті Гавриїла Святославовича графа «національність» прикрашена написом «люмбрикус», а в паспорті Інокентія Карловича — «драконус».

Напевно, у Терентопському королівстві були дрібні, загублені в глухомані, населені пункти, де не тільки розмовляючі тварини, але й люди не мали паспортів і посвідчень, анітрошки від цього не страждаючи, але в більш-менш великих селах і всіх містах населення зазнало паспортизації. Звичайно ж, ця манера — ідентифікувати громадян за допомогою припечатаних книжечок з фото — була занесена в королівство з Великого Світу.

Заплативши чиновникові за оформлення паспорта, Мгобокбекбе, залишаючи його кабінет, між іншим, зауважив:

— А вам до лиця цей штамп на правому вусі.

Чиновник відразу став терти вухо, думаючи, що зі своєю звичкою задумливо почухувати вухо печаткою, він як-небудь помилково почухав не тією стороною, за яку тримають, а тією, якою штампують, і на вусі відтиснулася фарба. Наступний клієнт, що зайшов у кабінет, відзначив, що в чиновника одне вухо набрякле, відстовбурчене і яскраво-червоне, наче заборонний сигнал світлофора. Наступного штамп на його вусі не було, а був черговий Мгобокбекбе Зямалаговича розіграш...

До слова мовити, читачу, додає Автор, взявши собі прізвище Гальба, оскільки гальбами в Україні та Терентопії називали півлітрові пивні кухлі, Мгобокбекбе не

навмисно зробився однофамільцем восьми помітних діячів давньоримської історії, які носили одне і те ж ім'я Сервій Сульпіцій Гальба. Один із цих Сервіїв Сульпіцій Гальб був курульним еділом, інший – легатом, третій – монетарієм, двоє – преторами, ще двоє – консулами, і нарешті, ще один – імператором. Мгобокбекбе, будучи особистістю дуже начитаною, про це знав, але все ж його вибір прізвища не був пов'язаний з давньоримською історією, йому і на думку не спадало примазуватися до античних аристократів.

Увесь наступний тиждень нова людина була зайнята підготовкою двох дипломних робіт – з історії й філології. Він вирішив послухатися поради Якіма Брюходухова: скласти екстерном іспити в університеті, захистити дипломи й офіційно стати дипломованим фахівцем. Здача іспитів не становила труда, адже у феноменальній пам'яті цього унікального індивіда зберігалися тисячі бібліотечних томів. І із захистом диплома заховики не повинно було виникнути, адже ще будучи пивним келихом Мгобокбекбе багато думав, і його думок вистачило б на десятки дипломних робіт, а також кандидатських і докторських дисертацій. Але треба було оформити дипломні роботи матеріально, у вигляді написаних або надрукованих текстів у палітурці.

Плином тижня він виконав цю роботу за допомогою друкарської машинки, котру йому позичив академік Брюходухов. Й першого та другого жовтня складав іспити й захищав дипломні роботи. Вісімнадцять професорів «ганя-

ли» його по різних темах, задавали найскладніші питання й переконалися, що знання їхньої «жертви» не уступають, а в чомусь і перевершують знання самих професорів. І обидві дипломні роботи, за темами: «Роль характерників в історії Запорізької Січі» і «Романтичний аспект чарівництва в слов'янських літературах ХІХ сторіччя» були захищені блискуче.

Разом із дипломами про вищу освіту Мгобокбекбе Зямалагович одержав і запрошення працювати в університеті, але йому так хотілося для початку помандрувати королівством, що він спокусився іншою пропозицією – Річарда Левове Копито.

Другого жовтня просто з університету, зі свіжими дипломами про вищу освіту в кишені, Мгобокбекбе попрямував до Королівського замку, де попросив аудієнції в глави держави. Жорик Дев'ятий відразу ж його прийняв, оскільки був вільний.

– Чув-чув, – казав рудобородий лицар у зеленій короні, жестом запрошуючи відвідувача присісти поруч на диванчик, оббивка якого була прикрашена зображеннями крилатих равликів, – мені Річард Левове Копито про вас розповідав.

Мгобокбекбе присів поруч із гостинним монархом і пояснив, що його зацікавила можливість подорожі країною в якості лицаря. Але чесно зізнався, що його набагато більше цікавить сама подорож, ніж лицарський титул. Так, втім, титул взагалі не цікавить.

– Давайте, зробимо так, – сказав головний лицар, – ви зараз напишете заяву, і я вважатиму вас умовно прийнятим у колектив Напівкруглого Столу, а офіційну присвяту зробимо в День Шляхетного Мордобоя, коли зберуться всі

члени Напівкруглого Столу. Експедиція країною відбудеться, навіть якщо до свята буде знайдене драконяче яйце. А то засиділися мої лицарі в столиці. У королівстві завжди є місце подвигу. Доспіх і зброю ми зараз же вам підберемо, є три прекрасні коні на вибір, одержите аванс – п'ять тисяч триста вісімнадцять шурхотиків шістдесят сім дзвяків, кімнату в гуртожитку. Якщо не сподобається бути лицарем, у будь-який час можна звільнитися. Чесно скажу: дуже хотів би, щоби ви стали лицарем Напівкруглого Столу, мені вас рекомендували як досить цікаву особистість.

Поки новий лицар писав заяву невпевненою рукою (покійний Бандюга не обтяжував себе писанням, а виходить, і в копії не було таких навичок) королівський писар Ульріх фон Смирнов оформив лицарське посвідчення, беручи дані з паспорта відвідувача. Потім Його Величність сам сфотографував Мгобокбекбе фотоапаратом “Polaroid Impulse Portrait” (що той прилад відразу друкував знімок на фотопапері; король купив це чудо техніки в 1993 році, у Харкові), сам акуратно вирізав ножицями з фотокартки зображення голови й плечей вступника, сам вклеїв цей кольоровий квадратик у посвідчення, припечатав і підписався.

Так Мгобокбекбе формально став тридцять дев'ятим лицарем Напівкруглого Столу.

Після цих бюрократичних формальностей Жорик Дев'ятий сам же відвів нову людину на склад зброї й обладунків, що був в одній з веж замку, і допоміг вибрати доспіх за розміром, меч, щит, спис...

— Це доспіх одного із кращих моїх лицарів – графа Галактіона. Статурою й ростом він був як ви, Мгокоб...

Мбоко... – Його Величність спіткнувся на екзотичному імені.

– Можете називати мене для стислості просто Мгоцько, – допоміг королю парубок, придумавши простіший варіант імені. – А що трапилось із графом Галактіоном? Він загинув?

– Ні, слава Богу, – живісінький-здоровісінький, – відповідав Жорик. – Просто півтора року тому звільнився з Напівкруглого Столу й емігрував до Великого Світу. Романтична історія. Закохався в даму з Великого Світу, захотів із нею жити, а вона не побажала залишати батьківщину. Довелося йому перебраться до неї. Кинув отут свій Шмокиконський замок і переїхав до коханої в однокімнатну квартирку, що в Харкові, у районі Нова Баварія. Місяць тому я навідувався до нього в гості. Працює електриком. Дружина вагітна, чекають народження дитини. Незважаючи на фінансові й житлові проблеми, вертатися не збирається. Дуже вже він її кохає. Як говориться: рай в шалаші. Ну й доспих отут його залишився. Потім зможете, Мгоцьку, замовити ковалеві індивідуальний за смаком, якщо захочете, а поки для початку поносіть графський.

Лицар у пластмасовій короні допоміг новачкові обрядитися в металеву шкарлупу й поцікавився:

– Ну як, нормально? Не тисне, не тре, не давить?

– Так, усе гаразд, – відповів Мгобокбекбе, порухавшись у панцирі й переконавшись, що в ньому йому досить затишно. – Я, мабуть, просто в ньому і піду додому, щоби звикати.

– Звичайно. До речі, он той щит, третій ліворуч, з танцюючим грифоном, теж належав графові Галактіону. Червоний танцюючий грифон у жовтому полі – його герб.

Вам, між іншим, теж герб потрібен, раз ви вже лицар. Який би хотілося?

Свіжий лицар подумав, потираючи рукавичкою забрало, і вирішив:

– Біла пивна кружка в чорному полі.

– Прекрасно. У вас гарний смак. Треба буде зобразити на щиті, – оцінив король.

Домовилися, що завтра новий лицар одержить обіцяний аванс і візьме перші уроки верхової їзди й володіння списом і мечем.

І цього разу Мгобокбекбе не зміг втриматися від розіграшу на ґрунті вкладеної в нього Глібом Цвяхом відповідної сверблячки. Він запитав короля, чи знає той, що його корона почала іржавіти, і коли Жорик здивовано зірвав головний убір і став уважно розглядати, пояснив, що це розіграш, що іржавіти корона не може, оскільки пластмасова, а не залізна, і що його розіграш є наслідком впливу навіювання, а не його особистою ініціативою. Король посміявся.

Попрощавшись із главою держави й Напівкруглого Столу, Мгобокбекбе в доспіху з мечем на боці, із щитом і телескопічним розкладним списом у футлярі попростував вулицею Франсуа Рабле від Королівського замку до корчми «Під Рятівною Мухою». Благо – не далеко, усього чотири квартали.

Треба сказати, що в Терентопському королівстві сучасні лицарські панцири і кольчуги, а також зброя, значно легші й зручніші, ніж металевий тягар лицарів середньовічних, адже терентопські металурги й ковалі увесь час працювали над створенням міцних, але легких сплавів і максимально зручних фасонів, і досягли в цьому великого прогресу.

Новий лицар хотів був спочатку сходити до лицарського гуртожитку, але голодний шлунок гурчанням примусив спершу повернутися до корчми, а знайомство з гуртожитком відкласти на потім...

Після того як Мгобокбекбе, красуючись у доспіху, повідав Естер, Іцхаку й Маргариті Гільденштернам про успішно здані іспити й захищені дипломні роботи з демонстрацією самих дипломів, які підтверджують, що Мгобокбекбе Зямалагович Гальба — кваліфікований історик і філолог; після того як він розповів про аудієнцію в короля; після того як зняв доспих і пообідав, у гості наскочила принцеса Зіночка, з якою Естер і Мгобокбекбе не бачилися із двадцятого вересня, з того дощового вечора, коли принцеса, вийшовши з корчми й пройшовши два квартали, зазнала нападу п'яного Бандюги.

Справа в тому, що через день — двадцять третього вересня — Зіночка з однокурсниками під керівництвом викладача відбули з Жорикбурга в невелику експедицію околицьними селами для збору фольклору, і тільки сьогодні — другого жовтня — принцеса повернулася до столиці. Тому для неї було великою несподіванкою застати кращу подругу Естер у компанії з незнайомим сірооким хлопцем. Якби не талант чарівника Гліба Цвяха, принцеса прийняла б цього хлопця за того самого мерзотника, який намагався її зґвалтувати тринадцять днів тому і від якого їй удалося вирватися тільки завдяки цеглині, що підвернулася під руку. Але Цвях добре виконав свій професійний обов'язок, вилучивши з пам'яті принцеси той страшний епізод і

вклавши в її голову інші, безтурботні спогади, тому зовнішність цього парубка в картатій сорочці нічого їй не нагадала.

— Знайомся, подружко, з новим іміджем старого друга, — сказала їй Естер після вітання. — Знаєш, хто цей усміхнений тип, який так безцеремонно тебе розглядає? Це ж наш Мгобокбекбе!

— Здрастуй, Зіночко. Ти приголомшена, але це правда, — я той, кого ти звикла бачити пивним кухлем. Приємно побачити тебе людськими очима.

Нехай тебе не дивує, безцінний читачу, що Мгобокбекбе звернувся до дочки глави держави так запросто, без церемоній, запанібратськи на «ти», без «Вашої Високості». Адже вони були друзями вже дев'ять років.

— Ну ніхріна собі! — сказала принцеса. — Я й не підозрювала, що магія досягла такого прогресу, що вже людей роблять із кухлів. Так, дивишся, і пологові будинки не будуть потрібні — люди народжуватимуться з посуду. Ой, вибач, Мгобокбекбе, що я не поздоровалась. Добрий вечір. Просто я дико вражена цим дивом.

Естер з новою людиною навперебій стали пояснювати подружці, що чудо було зроблено не методом перетворення скла на плоть, а методом переселення душі зі скла в копію іншої людини. Показали той самий скляний келих, у якому зародилася й жила всі ці роки душа Мгобокбекбе; келих, який тепер був банальною посудиною для пива, що не відрізняється від сотень інших. Повідомили, що в той же дощовий вечір, коли Зіночка заходила сюди останнього разу, неподалік розстався з життям син Мойши Роженкранца, тіло якого й послужило прототипом для нового тіла Мгобокбекбе.

– Коли Грошенятко заволав: «Людину вбили!», я так злякалася! – розповідала Естер. – Не минуло, мабуть, і години, як ти вийшла з корчми, і раптом – повідомлення, що когось убили. Я подумала: а раптом – тебе! Потім з'ясувалося, що Грошенятко погарячкував. Міліція незабаром визначила, що нікого ніхто не вбивав, а просто бандит сп'яну довбанувся головою об цеглину й – капут.

Відразу принцеса довідалася й про те, що Мгобокбекбе вже має дві задокументовані вищі освіти: історик і філолог, а крім того він – лицар Напівкруглого Столу.

– До речі, дівчата, ви не повірите, але мене дотепер ніхто не поцілував із цього приводу, – натякнув свіжий лицар, і відразу обидві студентки-першокурсниці виправили цей недогляд, прикрасивши губною помадою обидві щоки друга.

– Між іншим, у мене після того дощового вечора теж трапилось дещо на кшталт чуда. Ну, чудо – не чудо, а щось незрозуміле, – похвасталася коронована блондинка. (Слово «коронована», безцінний читачу, не треба розуміти буквально. Зіночка ходила без корони. Тобто в неї, як і в старшої сестри Зінулі, була маленька декоративна корона. Але надягала вона її тільки із приводу публічних офіційних особливо врочистих заходів.) – Отже, вийшла я тоді з корчми, розкрила свою рожеву парасольку й пішла до замку. На вулиці нікого не було. Прийшла, відкрила ключем двері своєї кімнати, увійшла, запалила світло, зняла куртку, розтопила камін, поставила біля нього парасольку, щоби сушилася, переодяглася в домашнє, узяла книгу з тумбочки й лася читати. Ось отут починається незрозуміле. По-перше, – звідки узялася ця книга? Це був пошарпаний рукописний том – старотерентопський

клад давньоірландського трактату з магії друїдів. У мене не було такої книги. Питання: як же вона потрапила в мою кімнату, якщо кімната була закрита, а ключ – у мене? По-друге, я ніколи не цікавилася магією, тим більше – магією прадавніх ірландців, а тут раптом заходилася читати цю спецлітературу із захватом, начебто це був захоплюючий роман. Хоч я й знаю старотерентопську мову, але цей рукопис був напханий специфічними магічними термінами, мені невідомими, так що я практично нічого не розуміла, але однаково тупо читала ці незрозумілі фрази години дві й не могла відірватися. І тільки після цього завела будильник, почистила зуби і так далі, а потім лягла спати. Ранком розбудили батьки, і виявилось, що я проспала. Але хоч я й збиралася до університету у поспіху, все-таки встигнула помітити, що рукопису там, де я його поклала, уже немає. Після повернення з університету стала його шукати із цікавості, та так і не знайшла. Ніхто із придворних його не бачив, у нашій бібліотеці його немає й ніколи не було. Просто містика якась! І крім того, парасолька пропала. Увечері поставила сушитися, а ранком її не було. Так дотепер і не знаю, куди вона зникла. Довелося нову купити. Так що й у мене, як бачите, трапляються маленькі чудеса.

(Парасолька, безцінний читачу, була зламана Бандюгою відразу ж, як тільки принцеса спробувала нею захищатися. Ранком двірник, що прибирав вулицю, викинув у сміттєвий контейнер брудну порвану рожеву ганчірку з покрученими металевими ребрами. Гвалтівник відшпурнув цю річ досить далеко від підворіття, тому міліціонери її не бачили.)

Потім Зіночка розповіла, як вона з іншими студентами фольклорного факультету університету їздила по селах у пошуках народних пісень, казок і інших добутків усної літератури. Але все, що вони чули від народних співаків і розповідачів казок, уже було відоме й записане ще сто років тому.

— Так, фольклор центральних районів королівства добре вивчений, тут важко знайти щось нове, вірніше — старе, але невивчене, — сказав Мгобокбекбе. — Шукати треба в глибинці, подалі від центру, ближче до Окраїнних Земель.

— За десять днів нашого спілкування із сільським народом лише один раз попалося те, що не записане у фольклорних збірниках, — продовжила дочка короля. — Один моторний дідок наспівав під гармошку чотири десятки смішних частівок.

— Ти їх пам'ятаєш? Проспівай, — попросила Естер.

— Пам'ятаю, але вони не дуже пристойні, з ненормативною лексикою, — відповіла Зіночка.

— Нічого. Ми троє — люди дорослі, а з пісні слова не викинеш, — наполягала дочка корчмаря.

І прекрасна принцеса, злегка зашарівшись від зніяковіння, проспівала матірні частівки. Вони дійсно були смішними, і Естер із Мгобокбекбе щиро реготнули.

Потім свіжий лицар зізнався, що він має намір переселитися з корчми до лицарського гуртожитку. Він, звичайно, любить Гільденштернів, але у власній окремій квартирі людина почувається впевненіше, вільніше, чим у квартирі інших людей, нехай навіть ілюбимих.

— Я тепер дорослий чоловік, а дорослому чоловікові належить мати свою квартиру, хоча б у гуртожитку, а не

жити в приймах на чужій житлоплощі.

— А якщо ти передумаєш бути лицарем? — запитала Естер.

— Мені пропонують роботу в університеті. Там теж є гуртожиток. Що стосується лицарського — то він усього в десятих хвилинах ходьби звідси й у п'ятих хвилинах — від Королівського замку, так що зможемо бачитися часто, поки я в Жорикбурзі. До речі, я хочу просто зараз піти туди й познайомитися із цією житлоплощею.

— Чур, ми з тобою, — попросила Естер.

— Схвалюю, — погодилася нова людина.

Вони втрьох спустилися сходами з другого поверху й вивергнулися на вулицю.

Виходячи з корчми, Мгобокбекбе обернувся до принцеси й, як би продовжуючи розмову, вимовив:

— От ти, Зіночко, кажеш: хлюмсики. І...

— Хлюмсики? Які хлюмсики? Я ні про яких хлюмсиків не говорила, — перебила його дочка короля.

— Ти згадала про хлюмсиків, — нагадав хлопець.

— Ні про яких хлюмсиків я не згадувала, Мгобокбекбе. Тобі почулося.

— Згадувала, Зіночко.

— Та ні ж.

— У мене свідок є. Скажи, Естере, ти чула, як Зіночка вимовила: «Хлюмсики? Які хлюмсики? Я ні про яких хлюмсиків не говорила»?

— Чула, — підтвердила дочка корчмаря.

— От бачиш, Зіночко, і Естер чула, як ти згадала про хлюмсиків, — наполягав Мгобокбекбе.

— Я сказала це вже після того, як ти сказав: «От ти, Зіночко, кажеш: хлюмсики», — сперечалася принцеса.

— Ну після чи не після, а — сказала. А я передбачив, що ти зараз заговориш про хлюмсиків, і, випередивши тебе, вимовив: «От ти, Зіночко, кажеш: хлюмсики», — із серйозним видом морочила голову нова людина.

— Я не збиралася говорити ні про яких хлюмсиків. Я взагалі не знаю, що таке хлюмсики. Уперше чую, — виправдовувалася блондинка.

— Як?!! Ти не знаєш, що таке — хлюмсики?!! — здивувався хлопець, зупинившись і вилупивши на принцесу здивовані очі. Здивувався так, ніби вона сказала, що не знає що таке ніс і вперше про ніс чує.

— Не знаю, — зніяковівши, прошептала дочка короля.

— Ти?!! Не знаєш?!! Що таке — хлюмсики?!! Не може бути!!! — Здавалося, Мгобокбекбе був приголомшений цим її незнанням. Він дивився на Зіночку, високо задерши брови, здивовано роззявивши рота і остовпівши посередині тротуару.

— Ну не знаю, — згоряючи від сорому, белькотала принцеса. — А що це таке?

— Де? — перепитав хлопець.

— Хлюмсики.

— Поняття не маю, — спокійно відповіла нова людина, як ні в чому не бувало продовживши рух до гуртожитку. — Я сам уперше почув це слово тільки-но, коли його проговорював.

— Черговий розіграш, — розсміялася Естер. — Чарівники вклали в Мгобокбекбе звичку до розіграшів, і тепер він усім морочить голову своїми приколами. От і тобі.

— У мене це виходить автоматично, поза мого бажання, — сказав хлопець. — Так я запрограмований магією.

(Тут Автор, забігаючи вперед, зауважує, що і згодом, аж до 8 жовтня, Лицар Півної Кружки буде при спілкуванні з іншими людьми мимоволі, піддаючись впливу вкладеного в нього Глібом Цвяхом навіювання, утинати розіграші. Самому йому вони будуть не до душі, оскільки, на його смак, примітивні і безглузді, але втриматися від них він не зможе в силу впливу навіювання. Автор надалі не згадуватиме про його нові мимовільні розіграші для економії місця в своїх писаннях, але читач може мати на увазі, що це відбувалося кожного разу аж до, повторює Автор, 8 жовтня.)

От так веселячись, вони дотупали швидко до лицарського гуртожитку. Там новий лицар пред'явив комендантові гуртожитку лицарське посвідчення.

— Знаю-знаю, мені Його Величність про вас уже телефонував, — сказав сивобровий Методій Хламенко, мигцем зирнувши на підпис государя й знову піднявши погляд на хлопця й двох дівчат — блондинку й брюнетку. У блондинці він упізнав молодшу принцесу, а в брюнетці — красуню з корчми «Під Рятівною Мухою». — Як раз днями звільнилася двокімнатна квартира номер триста три — барон Аркадій із сім'єю переїхали до Шмокиконського замку, — так що можете займати її. Крім того, є п'ять вільних однокімнатних приміщень.

Однокімнатні приміщення призначалися для парубків, а двокімнатні — для сімейних. Досвідчений комендант помітив, як хлопець поглядає на брюнетку, а вона — на нього, тому запропонував — двокімнатне, прикинувши, що якщо новий мешканець і холостяк, то вже не надовго.

У супроводі Методія Хламенка Мгобокбекбе з дівчатами піднялися ліфтом на третій поверх і оглянули порожню

квартиру, яку зовсім недавно займав лицар Аркадій і його сім'я...

— Давненько ми не чули про лицаря Аркадія, — дуєтом кажуть обидві мозкові півкулі Авторів. — Але ж саме з нього почалася вся ця історія. Недобре забувати персонажів, з яких заходився заварювати кашу, то пак — сюжет.

— Так, прийшов час згадати й про Аркадія, як я й обіцяв наприкінці сьомого щося, — погоджується Автор. — Тим більше, що це повернення до Аркадія є приводом для знайомства із ще одним різновидом жителів королівства. Тому в наступному щосі, двадцять дев'ятому, за назвою «Духи Шмокиконського замку», поговоримо знову про Аркадія...

ЩОСЬ ШОСТЕ

Монарх у короні з пластмаси

— ... Гадаєш, отак просто і побачиш короля?
Микола Гоголь, «Альфред».

— Ах, ваша величносте, хіба недостатньо того, що ми без усяких заслуг одержали від вас стільки благодіянь...
Карло Гоцці, «Король-олень».

— Ах, ваша величносте! Яка ж нам благодать надсилається!
Грицько Основ'яненко, «Куп'янський самозванець».

17 вересня 1995 року.

Слово «король» походить від імені Карл. Як слова «цар», «кесар», «кайзер» — від прізвища Цезар. Карл Великий і Юлій Цезар були настільки помітними історичними особистостями, що ім'я одного й прізвище другого перетворилися на монархічні титули.

У середині дев'ятнадцятого століття якийсь жорикбуржець на ім'я Мстислав Скринька у своїй статті, опублікованій в столичній газеті «Доля з маком», виступив з ініціативою замінити в Терентопії титул короля на свій чисто терентопський монархічний титул, якого більше ніде немає. І нехай, як і у випадку зі словом «король», цей титул походить, мовляв, від імені. Наприклад, оскільки більшість королів у цій державі мали ім'я Жорик, то чому б не зробити це ім'я титулом. Нехай, мовляв, терентопські монархи називаються не королями, а жориками. Згідно з

такою ідеєю майбутніх глав цієї країни кликали б, наприклад: жорик Сашка Другий, жорик Генка Перший, жорик Жорик Десятий і таке інше. А дружини монархів йменувалися б не королевами, а жорикевами. Ну й держава, відповідно, повинна називатися не королівством, а жориківством.

Але ця ідея не дістала підтримки, і монархів там продовжують називати королями, їхніх дружин королевами, а державу королівством.

Отже, як ми знаємо з попереднього щось, увечері сімнадцятого вересня в Королівський (а не Жориківський) замок в'їхав навантажений лицарем Аркадієм гіппомобіль, що його вів дракон.

Король Жорик Дев'ятий, дійсно, як і припустив стражник біля воріт, у цей час був зайнятий харчуванням любимців. У момент наближення Інокентія Карловича з намоченим вогнегасною піною Аркадієм, монарх шпурляв шматочки м'яса екземпляру, яким він особливо пишався: грифонові-альбіносові на кличку Мурзик. Грифон з апетитом клював яловичину гострим загнутим дзьобом, притискаючи пазурами волохатих лап, стовбурчив білі лебедині крила й вихляв довгим гнучким хвостом від задоволення, косячи червоними очима на благодійника.

Оскільки замок для короля був рідним домом, Жорик і одягнений був по-домашньому. На голові короля була зелена пластмасова корона й руда борода (втім, про бороду, напевно, вірніше сказати не «на голові», а «під головою», тому що бороди, як правило, ростуть униз, а не вгору), на ногах сині спортивні штани з білими лампасами й коричневі вельветові домашні капці, а торс Жорика Дев'ятого, прикритий позаду буденною червоно-чорною

піжамною мантиєю, був упакований у кремову футболку, прикрашену зображенням співака Вадима Мулермана, який у 60-ті роки ХХ століття був суперзіркою советської естради.

– Ніколи не чув, щоб який-небудь король прикрашав себе портретом советського співака, – зауважує Права півкуля авторського мозку.

Справа в тому, пояснює Автор, що Жорик Дев'ятий в 1971 році почув занесену в королівство з Великого Світу грамплатівку з піснею «Кульгавий король» або «Король-переможець» (у неї дві назви) у виконанні Мулермана. Пісня й голос виконавця монархові сподобалися, і Жорик став діставати й інші його записи.

Цей терентопський монарх любив класичну музику, відвідував оперні спектаклі й симфонічні концерти. Але це не означає, що він був снобом, котрий нехтує легкою музикою. Ні, у нього був широкий спектр музичного смаку. Йому, крім класики, подобалися й джаз, і рок, і фолк і поп-музика та інше. Зрозуміло, йдеться про якісні зразки, а не про низькопробну халтуру, яка може бути в будь-якому напрямку, включно з академічним. Тому гарні естрадні пісні він слухав з не меншим задоволенням, ніж симфонії й ораторії.

Із численних пісень, проспіваних Мулерманом, терентопському владареві найбільше подобалися: «Є!», «Лада», «Налетіли раптом дощі», «Строгий капрал» (або «Як хороше бути генералом» – у цієї теж дві назви), «Чаклунство», «Ви дозволите з вами познайомитися», «Вітер з Місяця», «Гуцулочка» і згаданий «Король-переможець».

А довідавшись, що Вадим Мулерман був сусідом Терентопії, у тому смислі, що народився й виріс у Харкові,

вчився співу в Харківській консерваторії й почав кар'єру з виступів на харківській естраді, терентопський король просочився ще більшою до нього симпатією. Це, крім іншого, виразилося в тому, що вінценосець зажадав носити футболку з портретом шановного співака. І, вручивши фотографію Мулермана терентопському художникові Християну Сантиметренку, який, крім іншого, займався розписом тканин у техніці батика, попросив відобразити вокаліста на одязі. І таки став носити футболку, що зазнала такої художньої обробки. (Ще в короля була аналогічна футболка з портретом іншої советської суперзірки родом з Харкова – Людмили Гурченко; до якої також на замовлення вінценосця художньо приклав руку Християн Сантиметренко).

Жорик Дев'ятий знав, що чотири роки тому, в 1991, Вадим Мулерман емігрував з Росії до США (інформації про співака королю на його прохання повідомляли, крім іншого, терентопські розвідники, що працюють у Великому Світі), але, звичайно, не знав і не міг знати, тому що не був ясновидцем, що за дев'ять років, в 2004-ому, шановний співак повернеться жити в рідний Харків, де буде засновником і керівником місцевого молодіжного Театру Пісні й радником мера з питань культури...

Що ж до зеленого вінця, котрий прикрашав королівську голову, то цей головний убір був вирізаний власноручно Жориком Дев'ятим із пластмасового цебра. Справа в тому, що справжня корона, якою коронувалися терентопські королі, була виготовлена із золота й дорогоцінних каменів, тому вона незручна для постійного носіння – важка й холодна. Взагалі-то монархи Великого Світу не носять постійно корон, надягають їх короткочасно ті-

льки із приводу особливо врочистих заходів. Можливо, у давнину у Великому Світі монархи носили металеві корони постійно, ніби капелюхи. «Бо в ті часи королі зберігали свої корони на голові, а не в Тауері», як написав Чарльз Діккенс у своєму творі «Посмертні записки Піквікського клубу», що той твір Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга вважає іронічним епосом. Проте в останні сторіччя, включно із сьогоднішнім, у нашому світі немає такої практики. Але, на думку терентопців, без корони монарх, як ніс без ніздрів. І от у Терентопському королівстві ще із часів Мирополка Романтика склалася традиція: король має усюди й завжди на публіці бути в короні. Це, мовляв, прояв поваги до народу, якому подобаються корони. Лише вдома в колі сім'ї монархові дозволялося бути, так би мовити, босоголовим. Король Жорик Дев'ятий виявив кмітливість і виготовив легку пластмасову корону для щоденного буденного носіння (діставши від дружини докір за зіпсоване цебро, яке, за її словами, було майже як нове й могло ще послужити в господарстві), а справжню золоту, важку й незручну, надягав тільки в особливо врочистих випадках. І це його, так би мовити, новаторство припало народу до душі. От, мовляв, який у нас король: простий, демократичний безсрібник; навіть буденна корона в нього найдешевша, яку кожний може собі зварганити. Корона в нього, що правда, вийшла кривувата, несиметрична, оскільки він не був професійним різьбярем по пластмасі. Але для буднів і так зійде, вирішив він.

— Гляньте-но, Ваша Величносте, — сказав королю сивовусий чоловік у робочому комбінезоні, що тримав у руках тазик з м'ясом (це був той самий служитель

зоопарку, який просльозився після ганебної кончини занепалого дракона Грицька).

Король глянув і зіницям своїм не повірив – до нього наближався справжній дракон! І не просто дракон, а той самий, якого Жорик Дев'ятий неодноразово бачив з королівської ложі в Стайні Опері та Балету. Якщо врахувати, що, крім п'янички Грицька, дракони до Королівського замку ніколи не навідувалися, було чому здивуватися. Тим більше, що слідом за драконом рухалося ще щось незрозуміло-металево-пінисте. Що й кашляє до того ж. Монарх, не зводячи очей з нежданого прибульця, жбурнув останній шматок у вольєр Мурзика й витер пальці рушником, що висів на плечі сивовусого.

Дракон переміщав себе дуже обережно, тому що якийсь цікавий павич нав'язливо крутився під ногами, ризикуючи бути затоптаним. Цей павич, треба сказати, будучи мазунчиком короля, користувався привілеєм не сидіти в клітці або вольєрі, як інші мешканці звіринцю, а вільно розгулювати по території всього замку. Зосередивши всю увагу на цьому безрозсудному птахові, Інокентій Карлович не міг роздивитися вміст навколишніх кліток і вольєрів, у той час, як увесь зоопарк витріщався на нього.

– Несподіваний гість, несподіваний! – почув крилатий екскурсовод, занурений у ступання повз павича.

Завмерши й піднявши очі від нахабного птаха, дракон виявив, що стоїть біля вольєра грифонів просто перед королем.

– Ой, Ваша Величносте, я той... Здрастуйте! – злегка змішався Інокентій Карлович, якому ніколи ще не доводилося зустрічатися із главою держави от так близько. Дракон перш бачив короля тільки в ложі оперного театру,

завсідниками якого були вони обоє, але бачив здалеку й, звичайно ж, не спілкувався.

— Доброго вечора! — відповів монарх.

— Ваша Величносте! Я виконав свою клятву й доправив чудовисько до зоопарку! — виник раптом голос лицаря Аркадія, такий бадьорий і дзвінкий, начебто й не тонував секунду тому у кашлі.

— Аркадію, ви де? — сторопів монарх, шпурляючи здивований погляд на околиці, але не знаходячи лицаря.

— Тут! — тикнув пазуром дракон у пінисто-сітчастий тюк.

— Для цього мені довелося застосувати тактичну хитрість, — продовжило звучати зазначене джерело. — У запалі самовідданого бою я прикинувся переможеним і завдяки такому прийому заманив суперника до розташування Вашої Величності.

Король насупився й проткнув руду бороду пальцями, що означало невдоволення, але Аркадій цього не бачив, оскільки поза, у якій лицар висів на гіппомобілі, не дозволяла йому дотягтися поглядом до начальства, як він не косив очі.

Дракон обурився:

— Та це ж брех...

Але лицар перебив:

— Я свою обіцянку виконав. Тварина перед вами, Ваша Величносте, і вам вирішувати, куди її прилаштувати. Я пишаюся тим, що виконав свою обіцянку, здійснив подвиг, доправивши вам у зоопарк дракона. І надалі...

Його перервав Жорик Дев'ятий:

— Мовчати! Хто тобі, сучому синові, дозволив на драконів нападати?!

— Це ви мені? — не повірив вухам «переможець дракона».

— Прагнеш виявити геройство — бийся на лицарському турнірі, а не на мирних наших драконів налітай! — гнівався монарх. — Розплутайте його.

Останні слова були звернені до трьох лицарів — барона Річарда Неголеного, барона Тараса й графа Леоніда Заканавного — які наближалися до наших героїв. Барони й граф, оцінивши ситуацію, видралися на гіппомобіль і заходилися смикати мокру від піни сіть у пошуках краю.

— Ах, як скорботно чути несправедливість! — образився Аркадій. — Ви ж самі, Ваша Величносте, бажали дракона! А від лицарських турнірів я ніколи не ухиляюся, і турнірник не з гірших!

— Хрін розплутаєш! — сказав граф Леонід Заканавний.

— Спустіть мене на землю й порубайте сітку мечами, — порадив Аркадій колегам.

І поки вони виконували ці маніпуляції, король говорив:

— Так, я не приховую, що хочу, аби в моєму зоопарку жив тверезий дракон. Але добровільно! Без усілякого насильства! Якби я знав, що ти збираєшся здійснити свій п'яний белькіт, я б заборонив на корню! А вам, добродіє драконе, я приношу своє королівське вибачення за цю ідіотську ситуацію. Упевнений, що більше такого не повториться!

— Дякую, Ваша Величносте, — злегка поклонився Інокентій Карлович.

— Хочете, я покаджу вам свій зоопарк? — запропонував Жорик драконові. — Є дуже затишний вольєр з басейном і

іншими зручностями, що пустує. У ньому жити зручніше, ніж у Каменіанських печерах.

— Ні. Дякую, — відмовився хвостатий гість.

— Я раджу вам поцікавитися. Вольєр просторий, чистий, їжа першокласна, догляд, ніяких обмежень у діях. Не життя, а курорт!

— Ні, — повторив дракон уже більш прохолодним тоном.

— Шкода. Ну що ж, ні, отже, ні. Діло добровільне, — зітхнув король.

Вони хвилину помовчали, спостерігаючи, як барон Річард Неголений батує зброєю капронову павутину, потім Інокентій Карлович вимовив:

— До побачення, Ваша Величносте.

— До побачення, добродіє драконе, — відповів той, чемно хитнувши зеленою короною.

— У вас отут можна злітати? — запитав крилатий екскурсовод, озираючись.

— Так, мабуть, а чому ні.

Дракон розгорнув великі крила, схожі на два шкіряні вітрила, і, пригнувши голову, побіг по доріжці. Від змахів його крил зоопарком заметався вітер. На щастя для Інокентія Карловича, надокучливий павич був зайнятий тим, що намагався дзьобнути капронову сітку, заважаючи звільняти лицаря Аркадія, і дракон зміг злетіти без перешкод. Спостерігаючи, як його гість, ляскаючи крильми, набирає висоту, король подумав: «Яка краса наші дракони!» і, зітхнувши, кинув оком убік вольєра, що пустує.

Тим часом три лицарі, відганяючи ногами павича, вже розпатрали мечами тенета механіка Нетребенька, оголивши небачене досі металеве спорудження, усередині якого

був заточений їхній колега. (Про всяк випадок, Автор повідомляє отут, що одержавши чергову зарплатню, Аркадій чесно розплатиться з Вакулою Охрімовичем за його знищену лицарськими мечами капронову сіть). Аркадій, діставши волю рухів, заходився ворухити руками-ногами, що затекли від нерухомості. При цьому він розхлюпував навколо залишки вогнегасної піни.

– Що це ви, друже, такий вологий? – запитав Жорик Дев'ятий, почувавши незручність перед лицарем Аркадієм за свою лайку.

– Нете... Нете... Нетребенько вставив воге... воге... вогнегасник... – тремтячи й цокаючи від мокрої прохолоди щелепами, буркнув той.

– Та ви зовсім змерзнули, друже мій! У гарячу ванну терміново! – скомандував монарх і, сказавши сивовусому служителеві зоопарку: – Продовжуйте без мене, Юрію Антоновичу, – разом із четвіркою своїх лицарів рушив у королівські апартаменти. За ними ув'язався цікавий павич.

Дорогою, тремтячи й заїкаючись, «ловець драконів» гарчав:

– Жертуєш собою, ризикуєш здоров'ям, а замість подяки чуєш: «сучий син»!

– Ну, прошу вибачення, Аркадію. Я погарячкував. Терпіти не можу насильства, тому й вибухнув, – виправдовувався король. – Ви й самі винуваті.

– Ви ж мене не зупинили тоді, на банкеті. А мовчання – знак згоди. Я думав, ви мовчазно мене підтримуєте.

– Не надав значення. Думав, проспитеся й забудете. Каюся, не вгадав. Моя провина. Шкодую.

Пройшовши крізь зоопарк, вони впровадилися в п'яти-поверховий будинок, обліплений, як пень опеньками, різнокаліберними вежами й башточками з конічними черепичними дахами, увінчаними флюгерами.

— Мені за годину має бути зустріч із японськими гістьми, — говорив Його Величність, піднімаючись із супутниками на другий поверх кам'яними сходами. — Але до того я хотів би зробити повідомлення для лицарів. Зараз ви, Аркадію, візьмете ванну, я опоряджуся, а ви троє зберете лицарів у тронному залі...

Король і лицар Аркадій запнулися на другому поверсі головного будинку Королівського замку, тому що саме там розташовувалися, крім усього іншого, і королівський гардероб, і королівська ванна кімната. А лицарі Тарас, Леонід Заканавний і Річард Неголений заходилися обшарювати весь замок у пошуках колег. Зрозуміло, терміново зібрати всіх тридцять вісім лицарів Напівкруглого Столу неможливо, адже деякі перебувають у власних замках, від яких не встигнуть добратися до короля за лічені хвилини, а деякі взагалі невідомо де, тому збирали тільки тих, хто знайдеться в цей момент у Королівському замку й лицарському гуртожитку. Обшаривши замок і зателефонувавши до гуртожитку, знайшли вісімнадцять членів Напівкруглостолового колективу...

До речі, зауважує Автор Терентопського так званого епосу, коли вже ми з тобою, безцінний читачу, перебуваємо в гнізді Напівкруглостолового лицарства, я видам тобі повний список усіх лицарів Напівкруглого Столу (від 17 вересня 1995 року).

Отже, лицарями Напівкруглого Столу на той момент значилися:

1. Король Жорик Дев'ятий.
2. Герцог Леонід Коліно.
3. Герцог Абрам.
4. Герцог Харитон.
5. Граф Леонід Кучерявоногий.
6. Граф Леонід Очкарик.
7. Граф Леонід Гострий Лікоть.
8. Граф Леонід Заканавний.
9. Граф Василь.
10. Граф Абдулла.
11. Граф Яків.
12. Граф Остап Влучне Вухо.
13. Граф Леонід Жвавий.
14. Граф Леонід Хихотунчик.
15. Граф Кузьма.
16. Граф Остап Електричка.
17. Граф Омелян.
18. Барон Річард Неголений.
19. Барон Порфирій.
20. Барон Панас.
21. Барон Тарас.
22. Барон Юрій Тигровий.
23. Барон Андрій Цинік.
24. Барон Вадим Оптиміст.
25. Барон Євген.
26. Барон Геннадій.
27. Барон Сергій.
28. Лицар Аркадій.
29. Лицар Андрій Схожий.

30. Лицар Федір.
31. Лицар Вадим Металорізальний.
32. Лицар Юрій Капітальний.
33. Лицар Леонід Насторожений.
34. Лицар Остап Окрошколюб.
35. Лицар Річард Левове Копито.
36. Лицар Хома.
37. Лицар Борис.
38. Лицар Ярослав.

Як ти бачиш, безцінний читачу, із тридцятьох вісьмох особин одинадцяттеро були звичайними лицарями, десятеро – баронами, тринадцяттеро – графами, троє – герцогами й один – сам розумієш. У цій книзі буде, так би мовити, персонажити і тридцять дев'ятий лицар, але на даний момент він не тільки не став лицарем, але навіть не народився у вигляді людини. З'явиться пізніше, за чотири дні.

У королівстві, як бачимо, були титули лицаря, барона, графа й герцога, і не було титулів шевальє, баронета, віконта й маркіза. У якості заохочення король присвоював рядовим лицарям титул барона, баронам – графа, і т.д.

Поки лицарі Тарас, Річард Неголений і Леонід Заканавний збирали інших, лицар Аркадій відігрівався й змивав вогнегасну рідину в королівській ванні, у той час як королівські пралі прали й сушили його одяг. (Як читач, можливо, пам'ятає, те ж саме відбувалося із цим лицарем і його одягом і вчора, шістнадцятого вересня, але не в Королівському замку, а в лазні імені Стахановця Іллі Шнапса). Зрозуміло, під словом «одяг» Автор розуміє матер'яні речі, а не металевий доспіх. Втім, доспіх також зазнав миття й активного сушіння, оскільки був наповнений вогнегасною вологою.

А король перемінив домашню одіж на парадне вбрання, вийняв із сейфа золоту корону, а пластмасову, природно, зняв. Перш ніж напнути на себе дорогоцінний головний убір, Жорик Дев'ятий подзвонив катові Інкогнітечку, який у цей час у своєму кабінеті, розташованому на четвертому поверсі цього ж будинку, сидів у кріслі, поклавши ноги на табурет, і з інтересом читав орфографічний словник терентопської мови, дивуючись: яких тільки слів не буває!

— На найцікавішому місці... — буркнув, встаючи, кат, відклав словник, надів клоунську маску й спустився на другий поверх.

— Інкогнітечку, мені незабаром має бути зустріч із закордонними гістьми, з японцями. Гляньте, чи в порядку моя зачіска, чи не треба підправити.

Говорячи це, Його Величність, як завжди, розплився в посмішці. На перших порах при виді маски Інкогнітечка король мимоволі починав реготати. Аж дуже комічні були й цей величезний червоний ніс, і щіткоподібні фіолетові вуса, і криві окуляри, і поролонові вуха. Поступово монарх звик до маски ката настільки, що навчився стримувати регіт, але від посмішки стриматися все-таки ніяк не міг. Навіть присуджені до повішення сміялися, коли Інкогнітечко підводив їх до шибениці.

Цей кат, якщо ти пам'ятаєш, безцінний читачу, підробляв підстригачем королівського волосся. Критично оглянувши голову монарха, Інкогнітечко сказав: «Не подобається мені цей завиток»; і відразу гострою, як бритва, сокирою завиток блискавично зрубав, після чого додав: «А от тепер гарно».

— Спасибі, Інкогнітечку, ви вільні, — попрощався король і надяг дорогоцінну корону.

Незабаром Жорик Дев'ятий і лицар Аркадій піднялися на третій поверх, де перебував тронний зал, у якому вже були присутні лицарі, позначені в нашому списку під номерами: 8, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 32, 34, 35, 36, 37, 38. Жорик Дев'ятий був у розкішній мантиї із червоного оксамиту й горностаєвих хвостів; парадному костюмі, розшитому золотими нитками по смарагдовому тлу; зрозуміло, у золотій короні, нашпигованій дорогоцінним камінням (важка ти, «шапка» Мирополка); і, тим більше зрозуміло, у рудій бороді. Лицар Аркадій був у сірому светрі й джинсах, які йому позичив король. Позичив, тому що напинати нетребеньківський метал занадто громіздко, легкий і зручний доспіх самого Аркадія залишився в майстерні винахідника, а одяг ще перебував у сушінні (крім натільної білизни, яка вже встигнула висохнути, і була лицарем надіта). От король і поділився на час власним одягом.

Монарх попросив уваги й сказав, що за кілька хвилин йому має бути аудієнція закордонних гостей, тому він буде краток. Указавши на Аркадія, король оголосив, що цей тип, який на минулому банкеті сп'яну бовкнув, що доправить у замок дракона, таки дійсно сьогодні прибув у супроводі дракона. Попросивши не шуміти, Жорик продовжив, мовляв, напад на дракона, як і напад на будь-якого іншого громадянина, є вчинок хуліганський, і Аркадій за нього вже дістав догани; нехай і інші собі намотають на вус. Однак, при цьому Аркадій, ризикуючи здоров'ям, дотримав слова (нехай навіть і дурного, сказаного з п'яну), не посоромив лицарської честі, виявив

якщо не героїзм, то, як мінімум, наполегливість. А це гідно заохочення. І тому, підвів ризику хазяїн корони, лицареві Аркадію надається титул барона. Крім цього, він одержує у володіння Шмокиконський замок. Але уперед король забороняє проявляти насильство стосовно драконів, або когось ще, крім лиходіїв і злочинців, і надалі за такі речі буде нагороджувати не титулами із замками, а тільки доганами.

Відразу дехто з лицарів поздоровляти нагородженого, потискувати його долоню, поплескувати по плечі й, клацаючи себе нігтем по горлу, говорити: «З тебе належить!», а дехто насупився, прикусив губу й нервово ворушив щоками. Цей дехто нахмурений звався Річардом Левове Копито, і пояснювати причини його гримас навряд чи варто. Жорик же Дев'ятий у цей момент наказав своєму писареві Ульріху фон Смирнову оформити документи — ордер на Шмокиконський замок і баронське посвідчення — тільки якнайшвидше — гості на підході.

Писар, настроєний на швидкість виконання, метушливо заметався, розбив чорнильницю, посковзнувся на чорнильній калюжі, упав, зламавши гусяче перо (за традицією важливі документи там писалися не авторучкою, а гусячим пером). Але не розгубився, а видер інше перо, із хвоста павича, того самого, який у зоопарку ув'язався за королем і тепер шарахався по тронному залу. Оправив павине перо складаним ножичком і, вмочаючи його (перо, а не ножичок) у чорнильну калюжу на підлозі, нашкрябав необхідні папери, у поспіху перебруднивши ляпками й відбитками чорнильних пальців.

Вийшло не дуже естетично, але переробляти було нема коли, і король, узявши документи нігтями за краєчок,

намалював свій підпис і відтиснув державну печатку, після чого, намагаючись не забруднитися, простягнув заляпані аркушики лицареві Аркадію. Тобто ні, не просто лицареві; а тепер вже барону Аркадію...

ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ВОСЬМЕ

Письмена лівої ноги

— Ти гадаєш, що Янусу вдалося зв'язатися з якимось паралельним простором? — запитав Едік.
— Зв'язок він налагодив уже давно. Чому не припустити, що він пішов далі? Чому не припустити, що він налагоджує перекидання матеріальних тіл?
Брати Стругацькі, «Понеділок починається в суботу».

Якщо прикласти руку до писання листів їй не вдасться, нехай спробує прикласти ногу. Розбірливий ногопис — штука дуже хороша.
Льюїс Керролл. З листів до знайомих дітей.

— ... Чи не можна висловлюватися і пальцями ніг? Щоправда, довелося б роззутися під час бесіди...
Гілберт Кім Честертон, «Людина, яка була Четвергом».

25, 26 жовтня 1995 року.

— **Н**у й гостей привалило! І артисти й лицарі! — вимовив голова села Лос-Кобиляки, спостерігаючи в'їзд до поселення двох лицарів Напівкруглого Столу: Федора й Леоніда Кучерявоногого.

За день до цього до Лос-Кобиляк, невеликого сільця в Мізерноградській області, наскочили столичні співаки й музиканти, щоб порадувати селян своєю творчістю.

— Ласкаво прошу, панове лицарі! — сказав вершникам голова, чоловік років сорока, кремезний, частково лисий

брюнет з голеним підборіддям і довгими, майже до підборіддя, вусами.

– Привіт вам, молодий черевиче! – відповів лицар Федір.

Ще в шкільні роки Федір, сміху заради, називав знайомих пацанів не «молодий чоловік», а «молодий черевич», і згодом це звернення так в'їлося в його мову, що він став автоматично озиватися до всіх представників чоловічої статі будь-якого віку зі словами «молодий черевиче».

– Я голова Лос-Кобиляк. Мене кличуть Свиридом Красномовчуном, – відрекомендувався лос-кобилякинець. Лицарі теж йому представилися.

– Скажіть, молодий черевиче, чи відоме вам місце-знаходження викраденого драконячого яйця й людини, зображе...

– Ні, – перебив лицаря Федора Свирид.

– Я ж вам ще не показав портрет тієї людини, а ви вже заперечуєте! – викликнув Федір.

– Та бачив я вже той портрет. Один з артистів уже опитав мешканців нашого села, – відповів голова.

– Який ще артист? – запитав граф Леонід Кучерявоногий.

– Та гітарист. Один із цих, – Красномовчун указав на паркан, де висів папір, на який гуашовими фарбами був нанесений наступний текст:

«ТІЛЬКИ ОДИН КОНЦЕРТ!

25 жовтня в клубі виступлять зірки столичної естради:

співачка Цецилія і співак Еміль Хахашкін,

а також рок-групи: "Перегрінус Тіс" і "Чавунні шнурки"!

Початок о 18.00».

— Артисти ще вчора приїхали, — продовжував Свирид. — Репетирують зараз у місцевому будинку культури. За три години, як бачите, почнеться концерт. Це Богдан Пасмо, наш, лос-кобилякинець, усе влаштував. Він закінчив лос-кобилякинську школу й виїхав до столиці, і став там музикантом, заснував рок-групу «Чавунні шнурки». І от тепер із цією групою й із іншими артистами приїхав до рідного села, щоби порадувати земляків мистецтвом.

— А той гітарист, що допитувався про намальованого, він теж зараз у клубі? — запитав Леонід Кучерявоногий.

— Ну так, репетирує, — підтвердив голова. — Він, як тільки прибув до села, першим ділом став усіх опитувати про яйце дракона й шахрая, зображеного на портреті.

— Їдемо до клубу, довідаємося в нього про результати опитування, — вирішив граф, і обоє вершники спрямували коней до центра села, де мав місце сільський будинок культури.

У сільському клубі дійсно відбувалася репетиція.

Музиканти настроювали інструменти, мікрофони й іншу апаратуру, щоби звук був найкращим, наскільки це можливо в провінційних умовах. Лідер «Чавунних шнурків», ініціатор і організатор концерту Богдан Пасмо, двадцятитрьохрічний хлопець із довгими, до плечей, руськими патлами, керував процесом. Втім, такі ж патли (тільки не у всіх русьві) мали всі музиканти обох рок-груп, згідно із традицією кращих часів рок-музики. Завідувач клубу не тільки зі зацікавленням спостерігав репетицію, але й до-

гідливо намагався допомогти, чим тільки міг, будучи навіть дещо в цьому нав'язливим.

Там бас-гітарист групи «Чавунні шнурки» Захар Полуящikov підтвердив лицарям Напівкруглого Столу, що він уже опитав жителів Лос-Кобиляк.

— Я ж міліціонер за фахом, вірніше, поки ще курсант міліцейської школи, а в групі граю у вільний час. Коли Богдан вирішив дати концерт у рідному селі, мені довелося відпрошуватися у свого наставника з практики, старшого лейтенанта Миколи Ратиці. І він відпустив мене тільки за умови, що під час цієї гастролі я продовжуватиму пошук викраденого драконячого яйця... До речі, це буде перший виступ нашої групи за межами Жорикбурга.

— Ну й що показало опитування? — поцікавився в рок-міліціонера лицар Федір.

— Отут ніхто нічого про це не знає, на жаль, — зітхнув Полуящikov.

— Треба спитати місцевого чарівника, якщо він ще живий, — втрутився в цю бесіду лідер «Чавунних шнурків» Богдан Пасмо. — Чарівники — народ багатознаючий; може, він знає про це більше, ніж лос-кобилякинці. Він жив кілометрах у сімох від села, у власному маєтку. Пам'ятаю, у дитинстві я з пацанами туди ходив, а чарівник показував нам усілякі фокуси. Пам'ятаю, як він перетворив огірок на кактус... Як же його кликали-то? Забув.

— Того чарівника кличуть Корнелієм Костянтиновичем, — підказав завклубом.

— Так-так, Корнелієм Костянтиновичем. Він ще живий? — запитав Пасмо. — Він уже тоді був підстаркуватий.

— Живий, — відповідав завідувач клубом. — Щоправда, в останні роки він у Лос-Кобиляки не навідується. Тут буває

його учень Касян. Говорить, що Корнелій Костянтинович загруз у якомусь магічному експерименті й не може віддалятися від свого маєтку.

Лицар Федір і граф Леонід Кучерявоногий урадили затриматися в Лос-Кобиляках до завтрашнього ранку, насолодитися концертом, переночувати, а на світанку вирушитися до того чарівника Корнелія Костянтиновича.

За три години почався концерт. Столичні артисти в це село раніше не приїжджали, навіть артисти з Мізернограда тут бували дуже рідко, тому в клуб набилося все село, так що ті, кому не вистачило місць, сиділи на колінах у тих, кому місць вистачило.

Першою співала молода співачка Цецилія, лауреатка конкурсу «Золота Фанера». У її репертуарі були попсові шлягери з Великого Світу: і українські, й російські, і з так званого далекого зарубіжжя (американські, англійські, італійські, французькі тощо). Для того, щоб безкарно виконувати привселюдно чужих пісень, та ще заробляючи на цьому гроші, треба мати на те дозвіл правовласників цих пісень. Але й Цецилія, й інші терентопські артисти виконували музику з Великого Світу, не маючи на те схвалення правовласників, тобто з порушенням авторських прав. І не тому, що були підлими або жадібними, а тому, що, як і всі терентопці, повинні були дотримуватися конспірації, приховуючи від Великого Світу існування Терентопського королівства. Ну як вони могли дістати від правовласників дозвіл на виконання цих пісень у Терентопії, якщо ніякої Терентопії взагалі не існує, з погляду правовласників?

Уяви собі, безцінний читачу, що тобі належать права на які-небудь пісні, і раптом до тебе заявляється суб'єкт, що бажає дістати дозвіл на виконання цих пісень в Атлантиді, наприклад. Хіба ти не вирішиш, що він божевільний?

Другим співав улюбленець жорикбурзької молоді Еміль Хахашкін – спортивного виду рухливий молодий чоловік з тонкими вусиками, диною зачіскою, сергою в лівім вусі, в екстравагантній і яскравій, «папуговій» одешинці в якихось блискітках. (До речі, саме ця людина першою виявила у підворотті на вулиці Франсуа Рабле нерухливого Бандюгу й викликала до нього швидку допомогу, яка констатувала смерть і, у свою чергу, викликала міліцію). Він виконав пісеньки в танцювальних ритмах, власного виготовлення.

Еміль Хахашкін бував у Харкові й тримав, образно висловлюючись, руку на пульсі сучасної великосвітської естрадної музики, намагався вгнатися за тамтешньою модою, а може, навіть, дещо перегнати. Довідавшись, що у Великому Світі з'явилася мода робити ремікси на популярні пісні й що деякі тамтешні співаки випускають магнітофонні касети або компакт-диски, на яких записано по кілька реміксів на одну пісню, Хахашкін першим спробував впровадити цю моду в королівство. І заходився вчиняти ремікси навіть не на цілі свої пісні, а на їхні фрагменти, прагнучи переплюнути в цьому аспекті великосвітських колег. От що із цього приводу повідомлялося у одному з вересневих, 1995 року, номерів газети «Доля з маком»:

«Популярний столичний співак, автор-виконавець Еміль Хахашкін, якого шанувальники називають "яскравим метеором терентопської естради", у "спів-авторстві" з покійними поетами О.С. Пушкіним і Т.Г. Ше-

вченком, у яких він запозичив букви, і покійними композиторами В.А. Моцартом і Л.В. Бетховеном, у яких він запозичив ноти, склав перший рядок майбутньої пісні "Я від тебе не відв'яжуся". 22-го серпня в столичному нічному клубі "Супервідтяг" відбулася презентація нової аудіокасети Е. Хахашкіна, у яку ввійшли перший рядок пісні "Я від тебе не відв'яжуся" і 29 реміксів на цей рядок. На прес-конференції в рамках презентації Е. Хахашкін поділився з журналістами спогадами про творчі муки, у яких народжувався цей рядок. Особливо довгі творчі муки артист пережив у період написання букви "ж" і ноти "ля-бемоль". Наприкінці презентації відбувся концерт: Еміль Хахашкін проспівав перший рядок майбутньої пісні "Я від тебе не відв'яжуся" і двадцять шість реміксів на цей рядок. Він би проспівав також двадцять сьомий, двадцять восьмий і двадцять дев'ятий ремікси, якби не легкі тілесні ушкодження, які йому нанесли з лементами "Та відв'яжися!" слухачі, трохи стомлені попередніми двадцятьма шістьма варіантами.

Еміль Хахашкін погрожує протягом найближчих місяців скласти другий рядок пісні "Я від тебе не відв'яжуся" і 37 реміксів на цей другий рядок. Шанувальники Еміля з нетерпінням чекають, коли кумир порадує їх цим новим проявом свого естрадного метеоризму!»

Втім, жителів Лос-Кобиляк цей співучий метеор не мучив реміксами, а проспівав пісні дореміксового періоду. Може, причиною тому – легкі тілесні ушкодження, отримані на презентації.

Потім виступила група «Перегрінус Тіс», названа так по імені головного героя повісті Е.Т.А. Гофмана «Володар бліх». Це був важкий метал. Можливо, чавун.

Останньою виступала група «Чавунні шнурки», із творчістю якої читач уже трохи знайомий. (У щосі тридцять першому з назвою «День Шляхетного Мордобобою» представлений текст однієї з її композицій, нагадує про всяк випадок читачеві Автор). Хоча в назві цього колективу й присутній чавун, ця рок-музика не належала до категорії важкого металу. Це був скоріше арт-рок.

(До речі, щодо рок-музики. Найперший у СРСР рок-сейшн відбувся у Харкові, на сцені Харківського клубу залізничників. Кілька харківських рок-груп виступили там 1 січня 1966 року. У тому ж році у Харкові було випущено перший номер журналу «Біт-Ехо», найпершого в СРСР періодичного видання про рок-музику. Зрозуміло, це був самвидав, а не офіційна преса.)

Концерт селян не розчарував, тому що на безриб'я й рак риба.

(Написавши тут народну приказку «на безриб'я й рак риба», Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга, раптом згадав анекдот про раки в кулінарному аспекті. Цей анекдот письменник Грицько Основ'яненко почув у рідному Харкові, і 30 жовтня 1840 року виклав у листі до російського літератора Федора Олексійовича Коні. Ось цей анекдот (цитата з того листа):

«Пан, у всьому вибагливий, навесні, коли показалися перші раки, отримавши їх живих, наказав куховарці зварити і відразу подати собі, але оскільки раків було небагато, так він і підтвердив, щоби вона не сміла з'їсти жодного, що він дізнається і суворо покарає. Кухарка зварила та принесла. Пану здалося, що раків уже менше.

"Ти, каналіє, з'їла їх половину!" – закричав він із серцем.

"Батюшко, Іване Івановичу! – заводала вона жалісно. – Та якщо я хоч один рак з'їла, то щоб я перед твоєю милістю сама раком стала"».)

Зазвичай між рок-музикантами й так званою попсою відносини не дуже дружні. Зазвичай рокери на попсовиків дивляться зверхньо й ледве чи не зі зневагою, вважаючи їх комерсантами-халтурниками, а не творцями справжнього мистецтва. І все-таки Пасмо, знаючи смаки своїх односі-льчан і бажаючи, щоб задоволення від концерту дістали не тільки цінителі року, яких там була меншина, але й більшість, що цінує попсу, переступивши через свою, так би мовити, музичну бридливість, запросив взяти участь і явно попсових Цецилію й Еміля Хахашкіна. Ті з радістю погодилися, тому що концерт був не благодійним, а за гроші, тобто селяни на нього купували квитки.

Коли вже Автор торкнувся теми терентопського, так би мовити, шоу-бізнесу, він згадає ще одного жорикбу-рзього співака, унікального співака на ймення Садко Акордов. Цей виконавець не брав участі у даному концерті (та й не міг брати участі, як читач побачить згодом), але оскільки особистість ця по-своєму досить дивна, то Автор не може не звернути на нього уваги безцінного читача.

Це один із найпопулярніших (якщо не у всьому королі-встві, то в його столиці) співаків, тому що щотижня в пресі про нього щось повідомляється, чим не можуть похва-статися багато інших музикантів. У чому секрет такої популярності? Автор негайно відкриває тобі, читачу, цю таємницю. Так, Садко Акордов є одним з найпопулярні-ших столичних співаків. А між тим цього Садка Акордова взагалі не існує! Тебе, мабуть, це здивує, читачу. Ти, мож-ливо, вигукнеш: «Та як може бути популярним той, кого

не існує?!» (Зрозуміло, це не стосується популярних персонажів книг, фільмів і так далі, придуманих письменниками та іншими творцями). І проте, популярність цього співака існує, а самого співака не існує. Не існує не в тому сенсі, що він уже помер, а в тому сенсі, що навіть і не народився.

Садка Акордова придумав продюсер Прокопій Макуха. Цей терентопський продюсер, що займається, крім продюсування неіснуючого співака, оптовим продажем вовни, почитавши бульварну пресу з Великого Світу, дійшов висновку, що ніщо так не популяризує артиста, як пов'язані з ним скандали. Чим скандальніше артист, тим більше про нього пише преса, чим більше про нього пише преса, тим він більш відомий широким масам, тим більше народу ним цікавиться, а отже, тим більше він і популярний.

І Прокопій Макуха вирішив провести експеримент: «розкрутити» неіснуючого артиста шляхом публікації про нього скандальних матеріалів. І, придумавши ім'я «Садко Акордов», став складати скандальні статті й оплачувати їхні публікації в пресі.

У першій статті, наприклад, розповідалося, що співак Садко Акордов похабно осквернив чучело єдинорога в Жорикбурзькому краєзнавчому музеї. У другій статті було спростування: мовляв, повідомлення про те, що співак Садко Акордов похабно осквернив у краєзнавчому музеї чучело єдинорога, – мерзенна інсинуація; у дійсності співак Садко Акордов чучело не оскверняв, у дійсності співак Садко Акордов осквернив усього лише екскурсовода верхи на чучелі... І так далі...

Перші публікації викликали в читачів плечипотискання: мовляв, який-такий співак Акордов, не бачили, не чули... Але поступово скандали, що не припинялися навколо його імені, зацікавили публіку, читачі стали з нетерпінням чекати нових повідомлень про його скандальні витівки. Спілкування багатьох людей у столиці стало починатися зі слів: «А ви читали, що допіру знову утнув співак Акордов?».

Популярність цього скандаліста зростала, як сніжний ком. З'явився навіть фан-клуб Садка Акордова. Члени цього клубу вирізали всі публікації про нього з газет та журналів і заучували напам'ять хронологію його скандалів. За підсумками опитування читачів журналом «Побиття байдиків», співак Садко Акордов увійшов у п'ятірку найпопулярніших музикантів за 1994 рік. І це при тому, що його ніхто не бачив і не чув!

Публіка жадала побачити цю знамениту людину.

І побачила.

У травні 1995 року газета «Тю!» опублікувала зображення цього співака. Зображення було фотомонтажем, який зварганив продюсер Макуха: він узяв кілька світлин естрадних зірок Великого Сіту, з однієї фотографії вирізав ніс одного артиста, з іншої – очі іншого, із третьої – вуха третього і т.д. Із цих фрагментів склав «фоторобот» неіснуючого скандаліста. Після тієї публікації в газеті «Тю!» деякі комерсанти, що бажали поживитися на популярності Акордова, стали випускати й продавати футболки, сумки й усякі сувеніри з його зображенням, що ще більш підвищило його популярність.

Експеримент продюсера Прокопія Макухи перевершив його очікування. У редакції газет і журналів стали при-

ходити запити з філармоній терентопських міст із проханням повідомити, як можна зв'язатися зі співаком Акордовим, щоб запропонувати організацію його концертів і гастролей на найвигідніших умовах. Макуха второпав, що якщо з'явиться справжній, живий Садко Акордов, то на хвилі такої популярності зможе зібрати пристойні дивіденди, навіть не маючи ні голосу, ні слуху.

І продюсер кинувся шукати суб'єкта, який би зіграв роль придуманого ним скандаліста.

І, уяви собі, безцінний читачу, зустрів випадково на вулиці столиці людину, дуже схожу на той фотомонтаж. Мало того, ця людина вміла співати й мала прекрасний слух і голос. Кликали його брат Купріян, і був він ченцем Жорикбурзької Лаври, і співав у монастирському хорі.

Наскільки Авторові відомо, продюсер Макуха дотепер умовляє брата Купріяна зіграти роль Садка Акордова, але смиренний чернець навідріз відмовляється ставати відомим скандалістом...

Після концерту було застілля, де музиканти, лицарі й лос-кобилякинці досхочу наїлися, напилися й набазікалися.

Наступним ранком артисти виїхали з Лос-Кобиляк на автобусі, на якому вони сюди й приїхали, а шоферував сам Богдан Пасмо. На відміну від співака Еміля Хахашкіна, співачки Цецилії й учасників групи «Перегрінус Тіс», які були професійними музиками, тобто заробляли на життя тільки музикою, члени колективу «Чавунні шнурки» уважалися аматорами, оскільки заробляли на життя в

інших професіях, а музикою займалися у вільний від основної роботи час. Богдан Пасмо працював шофером автобуса, того самого, на якому й привіз у рідне село «шнурків», «Перегрінусів», Цецилію й Еміля. (Як і більшість автобусів у Терентопії, ця машина теж була гібридом, тобто зібрана з деталей від різних транспортних засобів, але переважно – з деталей автобуса ЛіАЗ-677, що випускався на Львівському автобусному заводі з 1962 року). Але мріяв Пасмо, щоб «Чавунні шнурки» стали професійною групою й жили лише з музики.

А лицар Федір і граф Леонід Кучерявоногий поїхали до чарівника Корнелія Костянтиновича. Дорогу їм указав голова Свирид Красномовчун, у хаті якого вони переночували:

– Їдьте все прямо от по цій стежинці; її буде перетинати інша стежинка, так ви там не звертайте, а продовжуйте їхати прямо; потім цю стежинку перетинатиме ще одна стежинка, так ви там теж не звертайте; а вже там, де цю стежинку перетне третя стежинка, звертайте праворуч: там і перебуває маєток того чарівника.

І коні, які, на відміну від тамтешніх автобусів, були не гібридами з деталей від різних видів, а транспортом, так би мовити, цільним, породженим у повній відповідності зі віковавною, добре продуманою природою конструкцією, повезли двох лицарів стежкою, що пролягала крізь ліс, котрий складався з дерев різних порід, але найбільше, здається, там було сосен і акацій.

Автор же скористається цим моментом, щоб описати лицарів, їхні щити та їхніх коней.

Граф Леонід Кучерявоногий був чоловіком тридцяти двох років, середнього зросту, русявим із сірими очима, не

товстим і не худим, а так... середнім. Його напарник, лицар Федір був чоловіком тридцяти двох років, середнього зросту, русявим із сірими очима, не товстим і не худим, а так... середнім. Отут Автор запинається й чеше потилицю. Гм, це дві різні людини, і поплутати їх неможливо. Якби читач побачив їх вживу або хоча б на фотографії, він помітив би різницю й не прийняв їх за того самого чоловіка. А в словесному описі виглядає, начебто це близнюки або двійники. Це показник того, що словесний портрет все-таки не може конкурувати з портретом фотографічним або живописним, тому читачеві доводиться власною уявою домальовувати описи персонажів, що ті описи, як би літератор не силкувався, є всього лише досить приблизними, контурними начерками.

Втім, була в графа одна особлива прикмета, яка відрізняла його від напарника навіть у недосконалому словесному описі. У нього були кучеряві ноги. Тобто волосся на ногах було таке довге, що навіть завивалося в колечка. Це його приятелі помітили чи то в лазні, чи то на пляжі, від чого й виникло прізвисько Кучерявоногий. Але, ясне діло, коли цей Леонід був одягнений, та ще, поверх того, впакований у доспих, то такої відмінності неможливо було помітити.

На щиті графа Леоніда Кучерявоногого зображений чорний кажан у світло-сірому полі. А на щиті лицаря Федора – красива молода жінка в синьому полі; що сидить у спокусливій позі. І не взагалі якась абстрактна, символічна жінка, а цілком конкретна: американська кінозірка Мерілін Монро. Вона складається з кількох кольорів: волосся жовте, очі блакитні, вії чорні, губи червоні, шкіра, зрозуміло, тілесного кольору, а сукня біла.

(— Між іншим, громадянине Авторе, ти не дуже-то зважаєш на правила геральдики, — бурмоче Ліва півкуля авторського мозку. — За цими правилами на лицарських гербах можуть бути присутніми тільки певні кольори й тільки певні зображення, а не що завгодно, а ти сунеш у герби терентопських лицарів будь-які кольори й будь-які зображення, що дає привід фахівцеві в цій справі обвинуватити тебе в невігластві.

— Усі обмеження в терентопській геральдиці скасував ще король Мирополк Романтик, котрий вважав, що такі обмеження порушують право людини на самовираз. І з тих пір на гербах у Терентопії можна зображувати що завгодно й у яких завгодно барвах, — відповідає Автор.

— Знову вивернувся, — говорить про Автора його Права півкуля. — Спритний вигадник, виверткий, неначе Штірліц...

— До речі, щодо Макса Отто фон Штірліца, — виголошує раптом Автор, — тобто совєтського розвідника Всеволода Владімірова, відомого також під псевдонімом Максим Ісаєв; персонажа шпигунських романів Юліана Семенова (який цього Штірліца сам і вигадав), та знятих за ними телесеріалів і кінофільмів. Якби у Росії прізвища та національність надавалися людям не по батькові, а по матері, то він вважався б українцем Всеволодом Прокопчуком. Бо його мамою була українка, така собі Олеся Прокопчук. Втім, Штірліц і був українським розвідником, що боровся за незалежну Українську державу, але не в романах Юліана Семенова, а у фантастично-пародійному романі Василя Кожелянка «Дефіляда в Москві».

— Я згадав Штірліца не для того, щоби ти, пане Авторе, вчепившись у цю згадку, просторікував про нього, — бу-

рчить Права. – Штірліц до Терентопського королівства не має стосунку.

– У книжках Семенова про Штірліца Терентопія дійсно ніде не згадується, – відповідає Автор. – Але Терентопія є сусідом Харкова, тому цей мій так званий епос про неї є, так би мовити, поблизухарківським. А Харків у книжках про Штірліца згадується. Ну, нехай усього лише чотири рази, нехай дуже побіжно, але ж згадується. А в книзі «Сімнадцять миттєвостей весни» є такий абзац:

«Скінчивши сервірувати стіл, Штірліц включив приймач. Лондон передавав веселу музику. Оркестр американця Гленна Міллера грав композицію з "Серенади Сонячної долини". Цей фільм сподобався Гіммлеру, і у Швеції було закуплено одну копію. З тих пір стрічку досить часто дивилися в підвалі на Принц-Альбрехтштрассе, особливо під час нічних бомбувань, коли не можна було допитувати арештованих».

Цей епізод є й у культовому телесеріалі «Сімнадцять миттєвостей весни». Однією з головних музичних композицій мюзиклу «Серенада Сонячної долини» є складена Гленном Міллером «Серенада місячного світла». А склав Міллер цю серенаду за завданням одного харків'янина. От такий виходить ще один довгий і звивистий зв'язок Штірліца з Харковом. Справа в тім, що цей харків'янин, що його кликали Йосипом Мойсейовичем Шилінгером, музикант і композитор, який керував у Харкові деякий час Українським симфонічним оркестром, переселившись до США, створив свою оригінальну систему складання музики, і написав про цю систему велику (за обсягом) книгу, яку американські музиканти навіть називали неофіційно «музичною біблією». Цією системою заці-

кавилися тамтешні композитори, і стали брати в приїжджого харків'янина домашні уроки. Був серед учнів і Гленн Міллер. Навчивши його своїй системі, харків'янин дав завдання скласти за цією системою композицію. І Міллер склав «Серенаду місячного світла». Автор Терентопського так званого епосу, де говориться про чарівну країну й пошуки драконячого яйця, напевно не став би все це викладати, якби цей, м'яко виражаючись, епос не був поблизу харківським. А раз Автор так сяк пристебнув його до Харкова, то зобов'язаний згадувати Харків щоразу, коли розмова йдеться про речі, що так чи інакше, навіть дуже віддалено, з ним пов'язані. Як проказують терентопці: назвався пальцем – лізь у ніздрю.)

Граф Леонід Кучерявоногий мандрував верхи на коневі на кличку Петро, названому так на честь російського імператора Петра Третього. (Який, втім, процарював, або, якщо завгодно, проімператорствував усього-то півроку, і чиє справжнє ім'я було Карл Петер Ульріх. Він був, до речі, внучатим племінником шведського короля Карла Дванадцятого. Петро Третій помер у липні 1762 року. А в листопаді 1765 він приперся на Харківщину. Якщо людина кудись самотійно пересувається після смерті, то напрошується підозра, що вона зробилася вампіром. Але в даному випадку вампіризм ні до чого. Бо з'ясувалося, що імператор Петро Третій, який приплентався на Харківщину, не був справжнім, а самозванцем – рядовим російським мушкетером Петром Чернишовим, що втік із війська і прикинувся монархом, з яким був зовні дещо схожий. Про це розповідається у творі Грицька Основ'яненка «Куп'янський самозванець», написаному за спогадами очевидців.) А лицар Федір мандрував на коні на кличку Камбіс, названому

на честь перського царя Камбіса Першого, що правив у шостому сторіччі до нашої ери. Непарнокопитий Петро був синьо-чалої масті, тобто мав чорну шкіру, але білу шерсть, що та комбінація надавала його зовнішності блакитнуватого відтінку. А непарнокопитий Камбіс – сунічно-чалої масті, тобто з шерстю теж білою, але шкірою червонясто-рудою, що в сумі справляло враження пунцево-рудого відтінку.

Оскільки, по-перше, Автор щойно сказав про масті коней, а по-друге, цей так званий Терентопський епос де-що пов'язаний з Харковом, то він (тобто я), Автор, хотів би зробити маленький відступ, аби повідомити читача про незвичайні масті двох харківських непарнокопитих.

Колишня столиця України, крім офіційної назви Харків, має і неофіційну, жартівливу назву Лопансбург, бо крізь нього протікає вузька та мілка річечка Лопань. Під цією кумедною назвою він фігурує зокрема в низці літературних творів, виданих у його столичні часи. А Автор цих рядків називає свій рідний Харків, крім того, Містом Зеленої Кобили та Блакитної Коняки. Якщо читач є достатньо ерудованим щодо Харкова, то він одразу второпав, що Автор має на увазі, але оскільки Автор особисто з читачем незнайомий і не знає розміру його ерудиції, то про всяк випадок сам пояснить.

Зелена Кобила з'явилася у Харкові, тоді ще столичному, в січні 1929 року. А конкретніше – у січневій книжці харківського альманаху-місячника «Літературний Ярмарок». Там було надруковано фрагментарно стенограму диспуту «Зелена Кобила», що той диспут за участю великої групи українських письменників, котрі мешкали в українській столиці, буцімто відбувся у клубі літераторів,

відомим за назвою Будинок Блакитного. На тому диспуті майстри слова (серед яких зокрема Микола Хвильовий, Остап Вишня, Майк Йогансен...) буцімто виголошували промови та сперечалися про якусь таємничу Зелену Кобилу, про її значення й призначення, про її вплив і роль в історії та культурі людства, і таке інше. Закінчується стенограма фразою Майка Йогансена «Зеленої Кобили не існує». Абсурд? Безумовно! Справа в тім, що насправді цього безглузлого диспуту не було і письменники у ньому не брали участі. Стенограма диспуту про Зелену Кобилу – це лише весела містифікація, дотепна пародія на літературні диспути українських письменників 20-х років ХХ сторіччя. Вигадник цієї містифікації в альманаху, на жаль, не вказаний.

До речі, за чотири роки, тобто у 1933-му, у Франції був опублікований роман Марселя Еме «Зелена кобила», але він напевно ніяк не пов'язаний з однойменним харківським диспутом. А за чотири роки до викрадення в Терентопії драконячого яйця в Росії була надрукована книжка «Казка про Зелену Коняку» (в оригіналі – «Сказка о Зелёной Лошади») російського з українським корінням письменника Юрія Ковалю. Не знаю, каже Автор Терентопських хронік, чи чув Коваль про харківську Зелену Кобилу.

А Блакитна Коняка з'явилася у Харкові в 1957 році. Вірніше, її називали не цим українським словосполученням, а російським: «Голубая Лошадь». Тож далі, заради педантизму та скрупульозності, Автор вимушений вживати саме ці слова. Голубой Лошадью називалася неформальна молодіжна організація харківських стиляг – тобто парубків і дівчат (переважно студентів харківських вузів), що поважали американську масову культуру і намагалися одягати-

ся і поводитися по-американськи (як вони собі це уявляли). Проте людину, що очолювала цей несовітський колектив совітської молоді, стіляги називали не американським терміном «президент», а українським «гетьман». Пріснувала Голубая Лошадь недовго. У 1959-му совітська влада силоміць припинила її функціонування, як явища, не відповідного совітській моралі. Справа Голубой Лошади мала широкий розголос як у совітській так і закордонній пресі. Про цю неформальну організацію зокрема розповідається і у написаній 1966 року сатиричній епопеї «Незвичайні пригоди трьох Обормотів у Країні Чудес» українського письменника Віктора Рафальського (якого КДБ за антисовітську сатиру прирекло на двадцять із гаком років позбавлення волі), але цей літератор, погрішивши проти істини на вимогу сюжету, «переніс» Голубую Лошадь із Харкова до Москви.

От чому, безцінний читачу, Автор називає Харків Містом Зеленої Кобили та Голубой Лошади.

Але повернемося до яйцешукачів.

Стежка була вузькою, тому лицарі їхали не поруч, а один за одним.

Проїхали одне стежкове перехрестя, проїхали й друге, а коли спереду замаячило третє, те, де слід було збочити, граф Леонід Кучерявоногий запропонував зробити зупинку, тому що йому приспічило справити велику нужду.

Граф зійшов зі свого коня Петра, зайшов за кущики з побурілим, але ще не опалим листям, відстебнув ті частини доспіха, які заважали зі зручністю випорожнитися, спустив

штани з трусами й присів. А напарник, лицар Федір, залишився чекати Леоніда на стежці, сидючи на своєму коні Камбісі.

Але тільки Кучерявоногий зосередився, тримаючи в руках приготований туалетний папір, як пролунав лемент Федора.

Моторошний лемент, від якого в графа мороз пройшов частково голим тілом, а випорожнення відбулося швидше, чим він розраховував.

Шустро скориставшись папером і натягнувши труси та штани, навіть не пристібаючи металу, граф вискочив з кущів і кинувся до колеги, котрий щойно крикнув. Федір був блідий; завмер, напіввідкривши рота і витріщивши очі; погляд його був спрямований уперед, на перехрестя стежин. Леонід теж подивився туди, але нічого страшного або незвичайного не помітив: дерева як дерева, стежки як стежки.

— Ти чого волав?! — викликнув граф.

— Нога, — прошепотів оторопілий лицар.

— Яка: ліва чи права? Що з нею? Судом? — заметушився Леонід, оглядаючи й обмацуючи ноги Федора.

— Та не моя. Там.

— Говори толком.

— Тільки-но тією стежинкою, напереріз, прострибала нога... людська нога... одна нога, без тулуба... начебто як ампутована... Жахливе видовище! Мороз по шкірі! Нічого подібного не бачив! Аж скрикнув від подиву!

— Прострибала ампутована нога? Як же вона може стрибати? Може, перед тим, як тому суб'єктові ампутували ногу, у нього від страху душа пішла в п'яти, і в результаті цього відрізана нога виявилася одушевленою, ха-ха.

– От ти смієшся, молодий черевиче, а я, слово честі, бачив, як тією стежинкою зліва направо прострибала нога.

– Направо? Нам теж треба туди, праворуч. Зараз подивимося, що за нога за така. Почекай. – Леонід Кучерявоногий повернувся за кущики, щоб пристебнути залишені там частини доспіха, потім у повному обладунку підвівся на Петра й додав: – Ну, поїхали. Живу людину без ноги мені бачити доводилося, а от живу ногу без людини... Цікаво побачити. Якщо вона тобі не примарилась.

Доїхавши до перетинання стежин, лицарі збочили праворуч, але стрибучої ноги не побачили, та й не могли побачити, тому що та стежка круто звертала, і якщо по ній щось і стрибало, дерева приховували це видовище від спостерігачів, котрі перебували на перехресті.

– Скажіть, панове лицарі, чи не ступала отут нога людини? – зненацька викликнув хтось. – Здрастуйте.

Лицар Федір із графом Леонідом Кучерявоногим оглянулися й угледіли захеканого парубка в окулярах, років двадцяти із гаком, у чорній бейсболці, прикрашеній білими буквами «NY», темно-синій куртці й джинсах.

– Добридень. Ну, судячи з того, що отут протоптані стежинки, людські ноги ступали багаторазово, – відповів граф.

– Ні, я маю на увазі: чи ви тільки-но не бачили отут ноги? – уточнив парубок.

Якщо ти, безцінний читачу, гадаєш, що це був одноногий парубок, який переслідував його власну ногу, котра втекла від нього, так само, як пан Ковальов переслідував втіклий від нього його власний ніс (у повісті Миколи Гоголя), то Автор повинен уточнити: це був двоногий парубок, а отже, нога, про яку він запитував, належала не йому.

– Не більш, молодий черевиче, як три хвилини тому, он туди прострибала людська нога, – відповів Федір.

– Ага, виходить, він вертається. Добре, – обрадувався парубок і, обійшовши вершників, підтюпцем погнався за таємничою кінцівкою.

Лицарі на Петрі й Камбісі не поспішаючи потрусили за ним. Незабаром стежка припинила звиватися, випрямилася, і Леонід Кучерявоногий уздрів спереду стрибучу ногу, ліву ногу, одягнену в смугасту холошу й взуту в коричневий черевик. Парубок, наздогнавши цю частину людського організму, заклавши руки в кишені, став спокійно її супроводжувати, як нянька супроводжує гуляючого карапуза.

Здається, я второпав, подумав граф, спостерігаючи за живою ногою. Це не відрізана нога, а чоловік-невидимець, у якого ліва нога видима, а все решта невидиме.

Щоб перевірити свій здогад, Леонід Кучерявоногий розстебнув кишеню рюкзака й узяв горішок. Напередодні лицарям попався кущ лісової ліщини, густо обвішаний плодами; мандрівники нарвали стільки горіхів, скільки влізло в рюкзаки, щоб у дорозі ласувати цією смачною й корисною їжею. Прицілившись, метнув горішок у простір над ногою, очікуючи, що горішок, вдарившись об невидиму сідницю, відскочить. Замість цього горішок безперешкодно пролетів над ногою, із чого випливало, що ніякого невидимого придатка-людини ця кінцівка не мала, а жила сама по собі.

– Здивовані? – запитав парубок, що супроводжував ногу. Він, не спускаючи очей із цієї автономної частини організму, за стукотом копит визначив, що лицарі ув'язалися за ним. – Я б теж здивувався, побачивши ногу, що гуляє без

тулуба, без голови. Це нога чарівника Корнелія Костянтиновича Манюні, а я його учень, Касян Трезвопьянов.

— Корнелія Костянтиновича? Його-то нам і треба, ми до нього і їдемо, — сказав граф Леонід Кучерявоногий. — А хто йому ногу відітнув? І де зараз його тулуб з головою? Ми можемо з ним поспілкуватися?

— Ніхто йому ноги не відтинав, як ви висловились; нога була й залишається невід'ємною частиною його організму. Що ж до тулуба з головою, то він теж зараз здійснює прогулянку, але в іншій місцевості, так би мовити. Поспілкуватися з ним ви зможете, але тільки з моєю допомогою по закінченню прогулянки, — відповів Касян Трезвопьянов. — Запрошую вас до маєтку Корнелія Костянтиновича, куди ми зараз і прямуємо.

— А може, ви, молодий черевиче, знаєте, де зараз перебуває яйце дракона, викрадене у вересні в Каменіані, або де перебуває організатор цього викрадення? От його портрет, — запитав лицар Федір.

Учень мага зирнув на ксерокопію малюнка і відповів, що нічого цього йому невідомо й такої людини він ніколи не бачив.

Тим часом стежка вивела п'ятнадцять ніг, семеро з котрих належали людям, а восьмеро коням, на велику галявину, де були кам'яний будинок і дерев'яні флігелі й комори.

— От це і є маєток «Приватна галявина», де живе мій учитель, маг Корнелій Костянтинович, ну і я теж. Вірніше сказати, тепер частково живе.

Випередивши живу ногу, Касян розчахнув двері будинку, і нога по-хазяйськи увійшла усередину, а за нею увійшли Трезвопьянов та лицарі, що зіскочили з коней. У ві-

тальні нога зупинилася й зігнулася в коліні, ставши схожою на букву «г»; це відбувається з ногами людей, коли вони сідають на стілець, або табурет, або крісло, або унітаз, або... Учень чарівника запросив і лицарів у крісла напроти ноги, куди вони й опустилися, попередньо відстебнувши для зручності доспіхи й відклавши мечі, списи у футлярах і щити.

— Отже, панове лицарі, ви, мабуть, хочете почути пояснення цього чуда, — вимовив учень мага, кивнувши на завмерлу зігнуту ногу в смугастій холоші й коричневому черевіку.

— Так, цікаво, — сказав граф.

І Касян повідав наступне:

Його вчитель Корнелій Костянтинович, мовляв, ще з початку вісімдесятих років займався питанням переміщення в інші виміри за допомогою магії. У ті виміри, де перебуває Великий Світ, можна переміститися, пройшовши крізь Державні Двері. А от дверей для переміщення в інші паралельні простори в Терентопії не виявлено. І вчитель вирішив знайти спосіб потрапляти туди за допомогою чарівництва. Прадавні кудесники начебто вміли таке робити, але той незапам'ятний секрет уже загублений. І вчитель намірився відродити те втрачене вміння.

Просіявши, так би мовити, крізь свій розум масу чарівної інформації, він по крупицях відібрав те, що могло допомогти в вирішенні поставленого завдання. Але цього було замало, і бракуючих знань Корнелій Костянтинович діставався методом проб і помилок.

У дев'яносто другому році Касян став його учнем і без відриву від навчання допомагав у досліджах. Наприкінці того року чарівник закінчив розрахунки магічного переміще-

ння в одне з паралельних просторів, і вчитель із учнем успішно перемістили туди піддослідних тварин: білих мишей і морських свинок.

А на початку дев'яносто третього року вчитель вирішив сам побувати в тому світі. Випивши чарівне зілля й прочитавши магічне заклинання, він перемістився з рідних вимірів у інші.

Переміститися перемістився, але не повністю. Його ліва нога застрягла, якщо так можна сказати, у рідному просторі. І з тих пір Корнелій Костянтинівич живе одночасно у двох просторах: його ліва нога — у цьому, терентопському, а все решта — у тому, іншому, паралельному. Його наче заклонило через це застрягання, так що він вже не може, принаймні поки що, повністю вивалитися в жоден із цих світів. У тому світі вчитель, мовляв, виглядає одноногим інвалідом, тому він там одержує не тільки зарплату за магічну роботу, але й пенсію за інвалідністю.

— Живе у двох просторах одночасно? — перепитав Леонід Кучерявоногий. — Пам'ятаю, читав, що в міфології ірландських кельтів є персонажі, які жили одночасно у двох просторах — однооко-одновухо-одноруко-одноногі демони — фомори. Однооко-одновухо-одноруко-одноногими ці фомори виглядали саме тому, що люди кожного з просторів бачили лише половину фомора.

— У слов'янській міфології теж є половинчасті, однооко-одновухо-одноруко-одноногі персонажі, — пригадав і Федір шкільні уроки з європейських міфологій, — вони називаються половайниками.

— Такі половинчасті, однооко-одновухо-одноруко-одноногі демони є в різних міфологіях, — додав учень чарі-

вника. — У народів Близького Сходу, наприклад, такі називаються наснасами, або неснасами, або ниснами. От і мій учитель опинився відразу у двох просторах, як ті міфологічні фомори, — продовжував Касян Трезвопьянов, — тільки його організм розподілився між двома просторами не настільки симетрично.

— Раз голова Корнелія Костянтиновича живе в інших вимірах, виходить, поговорити ми з ним не зможемо, нога ж не вміє розмовляти, — уголос подумав лицар Федір.

— А оскільки він у тому паралельному світі живе вже третій рік, якщо не рахувати лівої ноги, то про викрадення, що сталося в нашому світі всього місяць тому, знати не може. Так що навіть якщо б його нога і могла говорити, нічого нового щодо цього питання він нам не зміг би повідомити, — зробив висновок граф Леонід, із хрускотом розминаючи пальці рук.

— А я йому зараз повідомлю про це викрадення, і подивимося, що він на це відповість, — сказав учень чарівника.

— Повідомите? Відповість? Хіба ви можете розмовляти з людиною, що живе у паралельному світі? — здивувався Кучерявоногий.

— Можу. Справа в тому, що ця нога залишається частиною тіла вчителя, і хоча всі інші частини його тіла живуть в інших вимірах, учитель як і раніше відчуває цю свою кінцівку. Якщо я, наприклад, полоскочу стопу цієї ноги, то Корнелій Костянтинович в інших вимірах засміється від лоскоту, а якщо я вщипну цю ногу, то Корнелій Костянтинович в інших вимірах ойкне від болю. А якщо те побачать люди тих вимірів, то, мабуть, здивуються, що одноногий інвалід сміється й ойкає без видимої причини. Завдяки такому збереженню чутливості я можу за допомогою дотику

до ноги передавати вчителеві інформацію. Я використовую для цього азбуку Морзе: короткий дотик означає крапку, довгий – тире. Таким чином, ця нога є як би телеграфом, за допомогою якого можна посилати інформацію в інші виміри. А Корнелій Костянтинівич наловчився писати своєю лівою ногою; я йому вкладаю ручку між пальців, підкладаю папір, і він викладає все що хоче в письмовій формі. Так ми й спілкуємося. Корнелій Костянтинівич таким чином не тільки повідомляє про життя в паралельному просторі, але й продовжує мене вчити магічним премудростям. Правда, тільки-но, під час прогулянки, трапилось невелике непорозуміння: я дотиком до його коліна дав йому сигнал зупинитися, бо мені приспічило справити малу нужду, а Корнелій Костянтинівич, мабуть, не відчув дотику й продовжив рух; а коли я, подзюривши, побачив, що нога зникла, дуже злякався й кинувся шукати. Бо я ж під час прогулянок доглядаю, щоби нога вчителя не напоролася на будь-яку перешкоду, щоби її не вкусила змія чи звір, не подзьобали хижі птахи... Але, слава Богу, усе обійшлося, як ви бачили. Коли Корнелій Костянтинівич здійснює прогулянки в тих вимірах, за допомогою милиць, його ліва нога, відповідно, здійснює прогулянки в наших вимірах; не може ж одна нога залишатися нерухливою під час прогулянок усього організму, якщо ця нога не ампутована. Після прогулянки ми із учителем зазвичай спілкуємося, і зараз я повідомлю його про вас і про викрадення драконячого яйця.

Касян Трезвопьянов роззув ногу вчителя: зняв черевик і шкарпетку; а потім заходився доторкатися пальцями своєї руки до пальців його ноги, як друкарка доторкається до клавіш друкарської машинки. Після того як він припинив

топтати пальцями руки ногу Корнелія Костянтиновича, нога поворухнула великим пальцем.

— Це вчитель прохає ручку й папір, — пояснив учень чарівника.

Касян підклав під босу стопу аркуш паперу, а між пальців застромив кулькову авторучку. Нога, упираючись п'ятою, лася писати.

Федір з Леонідом нахилилися, намагаючись читати, але кінцівка робила на папері нерозбірливі карлючки, і Федір шепнув колезі:

— Ця ліва нога пише як курка лапою.

— А ви спробуйте писати лівою ногою, та ще наосліп! — устав на захист учителя Трезвопьянов, чи то здогадавшись, про що один лицар шепоче другому, чи то розчувши цей шепіт. — Корнелій Костянтинович майже рік вчився писати лівою ногою, не бачачи що пише, перш ніж я, принаймні, зміг розбирати його письмена. Навіть зараз я розумію лише відсотків сімдесят ним написаного. Нелегка ця справа — викладати свої думки лівою ногою, та ще коли вона перебуває в інших вимірах.

Нога, перебруднивши папір кульковою ручкою, нарешті припинила рух.

— Подивимося, що вчитель написав, — промурмотав Касян, висмикуючи лист з-під босої стопи.

Хвилини три учень чарівника, насупившись і ворушаючи губами, дивився на письмена, потім вимовив:

— Ага. Учитель пише, що в його архіві є пророкування, написане два з половиною сторіччя тому, і там, начебто, говориться про викрадення яйця. Якщо я правильно зрозумів, цей документ перебуває в кабінеті Корнелія

Костянтиновича, у зеленій шафі на п'ятій полиці зверху. Почекайте, я сходжу пошукаю.

Трезвопьянов покинув вітальню, а хвилин за п'ять повернувся з дерев'яним планшетом у руках. На планшеті під склом був шматочок паперу, на якому гарним почерком було написано:

*є яйце дракона; і викраде
Великого Світу; і злодій
ни яйце у Великий Світ,
новить біля Державних
ібулець із краденим яйцем*

— Так, тут згадується й драконяче яйце, і викрадення, і якийсь злодій, але загальний зміст незрозумілий. Якись уривки фраз, — зауважив граф Леонід Кучерявоногий, пробігши очима текст. — Чи можете ви доповнити цю інформацію? Що це значить?

— Кхе. Чесно кажучи, я сам цей документ бачу вперше, учитель мені його не показував, — відповідав учень мага. — Зараз уточню в самого Корнелія Костянтиновича.

Він знову заходився танцювати пальцями руки по пальцях ноги чарівника.

Лицар Федір у цей час вирішив глянути на «зріз» автономної кінцівки. Він очікував побачити в торці стегна круглий торець кістки й червону м'якоть м'язів, але замість цього його погляд занурився в нескінченно глибоку космічну чорність, начебто він дивився не на «зріз» чарівної но-

ги, а в ілюмінатор космічного корабля, що борознить простори всесвіту. Всесвіту без зірок і інших космічних об'єктів.

Тим часом нога знову писати, на новому аркуші, підкладеному Касяном. Цього разу кінцівка писала довше й забруднила більший простір паперу.

Трезвопьянов, втупившись очима в карлючки, вже хвилин сім ворушив чолом, задумливо потирав щоки, мацав губу й, нарешті, видав що зрозумів:

— Ага. Учитель пише, що це лише один з дев'яти фрагментів написаного його предком, магом Гектором Манюнею, пророцтва. Де перебувають решта вісім фрагментів, учитель не знає, він їх ніколи не бачив, тому нічого не може додати до того, що ви прочитали.

— Ті незрозумілі уривки рядків, що ми прочитали, на-вряд чи допоможуть нам розшукати драконяче яйце, — знизав плечима лицар Федір.

— Якби над цим фрагментом почаклував досвідчений і талановитий ясновидець, може, він і зміг би відновити весь текст пророцтва, — продовжив учень мага, — але я, на жаль, такими здібностями не володію, та й учитель займався іншими галузями магії. До речі, он на стіні портрет мага Гектора Манюні, що написав це пророцтво. Ця картина написана Леонардо Гудзиком — придворним живописцем Жорика Четвертого. Цей предок мого вчителя значився придворним чарівником короля.

Полотно в гарній рамі, що висіло на стіні, відображало веселого чоловіка в напудреній перуці, рожевому в червоний горошок жустокорі з мереживним жабо... Дата під підписом Леонарда Гудзика свідчила, що портрет написаний 1747-го року...

(— Ну от, знову портрет Гектора Манюні, написаний Леонардо Гудзиком тисяча сімсот сорок сьомого року! — вигукує Ліва півкуля авторського мозку. — Такий же точно портрет був і в особнячку Микити Альбертовича Манюні, що на вулиці Гомеричній в Апчхиграді; і в Люзримямському замку Євгенії Хомівни Манюні, що біля селища Дотепна Кучма, як зараз пам'ятаю. Виходить, Леонардо Гудзик написав тисяча сімсот сорок сьомого року не один портрет Гектора Манюні, а як мінімум три.

— Ні, Леонардо Гудзик написав лише один портрет Гектора Манюні, — заперечує Автор.

— А, виходить, хтось зробив копії з картини Леонарда Гудзика, — припускає півкуля Права.

— Ні, копій ніхто не робив, — заперечує Автор.

— Як же не робив, якщо Леонардо Гудзик написав один такий портрет, а тепер таких портретів три! — дивуються дуєтом обидві півкулі.

— Не три, а набагато, набагато більше, — заперечує Автор. — Усі портрети Гектора Манюні пензля Леонардо Гудзика, які вже згадувалися й ще будуть згадуватися, є не копіями, а оригіналами, хоча Гудзик написав лише один портрет Манюні.

— Але цього не може бути! — кричить Ліва півкуля.

— Цього не могло би бути, якби в Терентопському королівстві не існувало магії, — заперечує Автор. — Але розгадки цього парадокса читач довідається пізніше, за кілька розділів, а конкретно в щосі п'ятдесят третьому за назвою «Народження уколошканого».)

— Той паралельний світ, де живе тепер учитель, за виключенням, звичайно, його лівої ноги, у чомусь схожий на Великий Світ, а в чомусь інший. Аби їх не плутати, ми з

учителем простір за Державними Дверима називаємо Великий Світ номер один, а простір, де живе тепер учитель – Великий Світ номер два, – розповідав далі Трезвопьянов. – Учитель пише мені лівою ногою всяку інформацію про існування того номера два, про його історію й сучасність, про культуру й звичаї та багато іншого. Я складаю в папки всі писання лівої ноги про той паралельний світ, і таких папок набралось вже тридцять вісім, хоч багатотомник видавай. Не все написане я розібрав, але в основному... От учора, наприклад, учитель написав про великий морський бій, який був тамтешнього тисяча вісімсот сьомого року на просторах тамтешнього Тихого океану. Бій між військовими флотами Циганської імперії й Сполучених Штатів Монголії. Тодішні кораблі в них, як і у Великому Світі номер один тисяча вісімсот сьомого року, були вітрильниками. Якщо вам це цікаво, то можу почитати вголос те, що розібрав з написаного.

– Вірю, що це забавно, але на нас чекають справи важливіші, ніж насолода художнім читанням, – відмовився граф Леонід Кучерявоногий.

– У нашому секторі ще велика кількість неопитаних населених пунктів, молодий черевиче, тому було б непатріотичним для нас слухати записки замість того, щоби виконувати лицарський обов'язок, – підхопив лицар Федір.

– Як знаєте, – сказав учень чарівника.

Попрощавшись із «молодим черевиком», як висловився Федір, облачившись у доспіхи й прихопивши зброю, осідлавши Петра й Камбіса, виїхавши з маєтку «Приватна галявина», Федір Федорович Федоров і Леонід Зіновійович

Дригало – такі повні імена лицаря Федора й графа Леоніда Куче...

(– Дригало?! – перебиває Автор на півслові його Права півкуля мозку.

– Дригало, – повторює Автор. – Так, граф Леонід Кучерявоногий є прямим нащадком знаменитого вампіра, графа Дригала, того самого лицаря Напівкруглого Столу Лаврентія Гордійовича Дригала, який, умерши в тисяча вісімсот восьмому році, зробився упирем і тепер проживає у фамільному склепі на Старому цвинтарі в Жорикбурзі. Зараз спробую точно визначити їхній родинний зв'язок: Леонід Кучерявоногий доводиться тому мерцеві-кровососові прапрапрапраправнуком. Леонід Зіновійович підтримує сімейно-дружні відносини зі своїм предком Лаврентієм Гордійовичем. Саме граф Леонід Кучерявоногий провів електрику у фамільний склеп, завдяки чому популярний вампір має можливість користуватися побутовою електротехнікою. Саме Леонід Кучерявоногий подарував предкові до стасемидесятиріччя від дня смерті великий акваріум, у якому вампір тепер розводить декоративних п'явок. Саме Леонід Кучерявоногий подарував предкові до стасімдесятип'ятиріччя від дня смерті кольоровий телевізор з відеомагнітофоном і набором відеокaset з голлівудськими фільмами про вампірів. Саме Леонід Кучерявоногий подарував графові Дригалу до двістип'ятдесятиріччя від дня народження комп'ютер з набором комп'ютерних ігор, завдяки чому покійний лицар зробився останнім часом запеклим комп'ютерником.

Граф Дригало, що народився в 1742 році і до цих пір не втратив здібностей рухатися, думати, говорити і інше, цілком заслуговує називатися довгожителем. А в Харкові є

довгожитель, який народився 1517-го року, до цих пір живий і здоровий, і є підстави сподіватися, що проживе ще сотні років. Тобто він був сучасником Франсуа Рабле, Мігеля де Сервантеса, Джордано Бруно, Вільяма Шекспіра та деяких інших геніїв епохи Ренесансу, не кажучи вже про геніїв наступних епох. І сучасником всіх поголовно терентопських королів. Тобто він з'явився на світ на території Харкова майже за сотню із гаком років до появи на світ самого міста Харкова. А після появи цього міста даний довгожитель не покидав його території ні на секунду. Тому серед корінних харків'ян цей харків'янин є найкоріннішим. Він вкорінений в харківській ґрунт в найпрямішому сенсі цього слова, оскільки є деревом, а конкретно – дубом. Фахівці зуміли з великою точністю визначити рік, коли цей харків'янин проріс із жолудя, взявши на аналіз частинку його нутрощів, так акуратно, щоб ця ампутація не завдала йому жодної шкоди.

– А хіба можна рослину називати харків'янином? – висловлює сумнів Права півкуля авторського мозку. – Харків'янами називають людей, та й то далеко не всіх. А щоб так називали не людей, я начебто і не чув.

– Мені, чесно кажучи, теж до цих хвилин не спадало на думку називати так когось або щось, котре не є людиною, – зізнається Автор. – Але тепер я думаю, що всі, хто живе в Харкові, мають право називатися харків'янами. Будь то люди, будь то тварини, будь то рослини, будь то навіть гриби і мікроби. Бо якщо одні живі харківські організми зараховувати до категорії харків'ян, а інших не зараховувати, то виходить дискримінація за біологічною ознакою. А я противник дискримінацій.

Якщо ж читач захоче побачити згаданого ботанічного харків'янина, який прожив більше за пів тисячоліття, то Автор повідомляє: він мешкає в Саду Шевченка, а впізнати його можна за датою народження, відлиттю в металі.)

Отже, покинувши маєток «Приватна галявина», лицарі Федір і Леонід Кучерявоногий продовжили пошуки драконячого яйця у своєму четвертому секторі...

Так Автор закінчує тридцять восьмий розділ Терентопського, м'яко кажучи, епосу й запрошує читача в розділ тридцять дев'ятий, на який ще не ступала нога людини. Автор сподівається, що й не ступить, тому що топтати ногою сторінки книги – це мерзенне варварство, негідне нормальної особистості.

ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ТРЕТЄ

Житлоплоща вінценосця

— Був імператором Русі мій батько.
Вільям Шекспір, «Зимова казка».

21 вересня 1995 року.

Серед безлічі творів, написаних англійським письменником Даніелем Дефо, є й фантастичний роман «Консолідатор», про високорозвинену інопланетну цивілізацію й контакти її із землянами. «Консолідатор» — так у тому романі іменується міжпланетний космічний корабель. А починається той добуток з розхвалювання російського царя Петра Першого. Такий він, мовляв, молодець, такі корисні, мовляв, реформи здійснив, таких успіхів домогся, так підніс Московію і т.д і т.п. Декілька перших абзаців роману присвячені саме цьому вихвалянню.

А який стосунок Петро має до фантастики з міжпланетними контактами, може запитати читач. Дуже опосередковане, відповідає Автор Терентопських хронік. Ті інопланетяни з давніх-давен контактували на Землі, мовляв, не аби з ким, а винятково з китайцями. Тому-от, мовляв, китайці за сотні років до європейців почали користуватися компасами, папером, порохом і багатьма іншими винаходами. Отож, почавши з похвальби Петру за його досягнення на ниві європеїзації Московії, англійський фантаст Дефо переходить до схвалення й установлених Петром торгових та інших відношень із Китаєм. Ну а потім

уже, перекинувши такий «місток» від Петра до Китаю, оповідає про китайсько-інопланетні контакти.

І треба зауважити, що надрукований цей фантастичний роман «Консолідатор» був у 1705 році, тобто за шістнадцять років до того, як Петро Перший перетворив Московське царство на Всеросійську імперію, і за чотири роки до Полтавської битви; тобто за роки до того, як Петровська Росія досягла найбільшого розквіту й могутності.

До чого Автор так званих Терентопських хронік усе це отут наваляв? А до того, читачу, що за прикладом Даніеля Дефо він прагне це двадцять третє щось теж почати з вихваляння монарха. Але не російського царя Петра Першого, а терентопського короля Жорика Дев'ятого. Тому що цей розділ хронік буде присвячений саме даному королю, тобто опису одного його дня.

Отже, вихваляння:

Жорик Дев'ятий був непоганий чоловік, тому користувався в королівстві заслуженою повагою.

На цьому вихваляння й закінчується.

Якби Автор цих рядків мав хист співати дифірамби високопоставленим начальникам, то тут віддавався б цьому протягом декількох абзаців. Але оскільки такого таланту не має, то обмежився одним лаконічним реченням.

Отже, безцінний читачу, у цьому щосі ми зануримося в будень Королівського замку. Ця житлоплоща, як безцінному читачеві відомо, в описувану епоху належала чотирьом коронованим громадянам (точніше – громадянинові й трьом громадянкам) – королю Жорику Дев'ятому, королеві Зіньці Одинадцятій, принцесі Зінулі й принцесі Зіночці.

Король Жорик Де...

– Оголоси весь списочок, будь ласка, – перебиває Ліва півкуля авторського мозку.

– Який? – збивається Автор.

– Із усіх терентопських королів ти поки згадував лише деяких, найчастіше – Жорика Дев'ятого, Жорика Сьомого, Жорика Четвертого й Мирополка Романтика. А дати повний список усіх терентопських королів слабко? – підбурює Ліва.

– Провокуєш? А я зараз яа-ак підтягну штани, та яа-ак із усього розмаху видам повний перелік усіх королів Терентопії, видам, а потім наздожену й ще раз видам, буде непереливки, знатимеш, як підбурювати! – загрожує Автор.

– Ой-ой-ой! – іронічно сумнівається Ліва.

– Ах, так? Ну, тоді діставай! Терентопськими королями бу... Втім, у першому щосі я пообіцяв терентопознавцю Ім'яну Побатьковичу Прізвищенку, що в таких випадках вдаватимуся до його послуг. Зараз саме час. От нехай він і перелічить усіх терентопських королів.

Автор ляскає в долоні й кричить:

– Ім'яне Побатьковичу, стань переді мною, як лист перед травою!

І терентопознавець миттєво виник. Як і минулого разу, його обличчя здійснює жувальні рухи, пальці замащені жиром, а на шії пов'язана серветка, із чого випливає, що Автор знову відірвав фахівця від трапези. Вибачившись за це, Автор пропонує перерахувати геть усіх терентопських королів, нікого не проминувши, з зазначенням дат їхнього правління, та іменами їхніх дружин.

Проковтнувши їжу та витерши персти серветкою, Прізвищенко попереджає:

— Починаю.

І видає отаку невеличку лекцію:

— Першим терентопським королем був Мирополк Романтик, який і перетворив колишнє Терентопське князівство на королівство. Посаду короля він обіймав з 1589 по 1616 рік, до самої кончини. Його дружиною була королева Любава Зоренька.

І надалі черговим терентопським королем ставав син попереднього. За винятком двох: короля Омельки Першого, котрий доводився попереднику не сином, а братом, і короля Зіньки Шостого, який був не дитиною, а мачухою передшому монархові.

Другим тамтешнім королем був В'ячеслав Спокійний. Керував з 1616 по 1646 рік. Дружина — королева Анфіса Вгодована.

Третім королем був Вавило Нервовий. Керував з 1646 по 1678. Дружина — королева Текля Прошмигуюча.

Четвертим королем був Жорик Перший, що спочатку звався Георгієм Першим. Керував з 1678 по 1702. Дружина — королева Зінька Перша (спочатку Зінаїда Перша).

П'ятим королем був Жорик Другий. Керував з 1702 по 1718. Дружина — королева Зінька Друга.

Шостим королем був Жорик Третій. Керував з 1718 по 1743. Дружина — королева Зінька Третя.

Сьомим королем був Жорик Четвертий, що заснував нинішню терентопську столицю — місто Жорикбург. Керував з 1743 по 1775. Його дружинами були королеви Зінька Четверта, Зінька П'ята й Зінька Шоста.

Восьмим королем був Пиля Перший. Керував 20 січня 1775 року з 12-ої години 00 хвилин до 12-ої години 11 хвилин. Був тоді неодружений.

Дев'ятим королем був Омелько Перший. Керував у 1775 році з 21 січня по 13 березня. Був тоді неодружений.

Десятим королем був Зінька Шостий. Керував з 1775 по 1783. Дружина – королева Федька.

Одинадцятим королем був Жорик П'ятий. Керував з 1783 по 1822. Дружина – королева Зінька Сьома.

Дванадцятим королем був Жорик Шостий. З 1822 по 1857. Дружина – королева Зінька Восьма.

Тринадцятим королем був Вітько Перший. З 1857 по 1878. Дружина – королева Ірка.

Чотирнадцятим був Жорик Сьомий. З 1878 по 1919. Дружина – Зінька Дев'ята.

П'ятнадцятим був Сашко Перший. З 1919 по 1948. Дружина – Анжелка.

Шістнадцятим королем працював Жорик Восьмий. З 1948 по 1970 рік. Дружина – королева Зінька Десята.

І нарешті, сімнадцятим терентопським королем є Жорик Дев'ятий, що одержав від батька корону в 1970-му році. Його дружина – королева Зінька Одинадцята.

От такий повний список усіх терентопських королів, – закінчує перерахування терентопознавець Ім'ян Побатькович Прізвищенко.

– У цьому списку є ряд незрозумілостей, – говорить Права півкуля авторського мозку.

– Терентопознавець може роз'яснити що незрозуміло. Запитуй, не соромся, – радить Автор.

– От у Жорика Четвертого було відразу три дружини: Зінька Четверта, Зінька П'ята й Зінька Шоста. Цілий гарем. Він що – був мусульманином?

Повисає пауза.

– Чому Прізвищенко мовчить? Чому не відповідає на задане запитання? – шепотить Права Авторіві.

– Ну, він же тебе не чує, – пояснює Автор. – Балаканина моїх мозкових півкуль звучить лише в моїй голові, і чую її тільки я, а за межами мого черепа ваших, Права й Ліва, теревенів не чутно.

– Ну то озвуч йому моє питання своїм ротом, – наполягає Права.

І Автор озвучує. (І подальший діалог мозкових півкуль Автора з терентопознавцем проводиться зі застосуванням авторського рота).

Ім'ян Побатькович відповідає:

– Ні, Жорик Четвертий значився православним християнином, а три дружини в нього було не одночасно, а по черзі. Одружився із Зінькою Четвертою – не зійшлися характерами – розлучився. Побрався із Зінькою П'ятою – не зійшлися характерами – розженився. Оженився на милій, гарній, розумній і добрій Зіньці Шостій – зійшлися характерами, і з нею Четвертого розлучила лише його смерть.

– Далі фігурує Пиля Перший. Судячи з дат, він процарював усього одинадцять хвилин?

– Цілком вірно. Після смерті Жорика Четвертого залишилося три претенденти на трон: старший син Пилип від Зіньки Четвертої, середній син Омелян від Зіньки П'ятої й молодший – Георгій від Зіньки Шостої. Пилипу було двадцять вісім років, Омеляну – шістнадцять, а Георгію – тільки десять. Лицарі Напівкруглого Столу ухвалили, що найбільш зрілим для правління є старший. А Пилип подумки накидав план свого майбутнього керівництва, щоб оприлюднити його під час коронації...

І от у православному храмі Королівського замку патріарх всея Терентопії Іполит Другий поклав на голову Пилипа вінець Мирополка й проголосив його королем Пилею Першим. Пиля Перший почав виголошувати першу тронну промову, і всі похолоділи, бо задуми були отакі:

«Досить нам тулитися в нашому тісному королівстві! Досить гратися в лицарів. Настав час створити справжню сучасну армію, озброєну справжньою сучасною зброєю, а не смішними допотопними списами й мечами. Усіх чоловіків – під рушницю! Я вірю в бойовий дух своїх співгромадян! З його допомогою ми, вийшовши з батьківщини крізь Державні Двері в землі супротивника, почнемо громити супостатів і розширювати свою територію за рахунок нових земель! Коли Європа буде нами окупована, ми рушимо й на Азію! Наші доблесні солдати митимуть брудні смердючі ноги в чистому й теплому Індійському океані! Уся Євразія стане єдиною й неподільною Терентопською імперією! І це тільки початок! Ми всій земній кулі покажемо, де козам роги пра...»

Патріарх Іполит Другий з розмаху збив долонею корону зі свіжого короля й люто проревів на вухо: «А ну відрікайся, сволото, а то ніс відкушу!»

Пиля Перший злякався, пукнув і відрікся від престолу. Від моменту стикування голови з вінцем до моменту зречення минуло одинадцять хвилин.

Потім, щоб не жити без короля, коронували середнього сина – Омеляна. Цей глобальних планів не будував і в першій тронній промові сказав тільки: «Ну, я не знаю... Може, давайте... Ні, мабуть, не треба... Або... А взагалі... Гаразд».

Шістнадцятирічний Омелько Перший процарював менше двох місяців, потім зник, залишивши записку: «Відрікаюся. Не хочу працювати королем. Прагну працювати мислителем». Ходили неперевірені чутки, що він збіг у Великий Світ і став одним із учнів мандрівного філософа, поета й музиканта Григорія Сковороди.

Коронувати молодшого сина покійного монарха Жорика Четвертого – Георгія – було зарано: він був зовсім хлопчиськом. Коронувати «людину з вулиці» теж не годилося, і вперше в терентопській історії виникла порожнеча на троні...

– Далі в списку значиться король Зінька Шостий і королева Федька Перша. Ти, Ім'яне Побатьковичу, очевидно, переплутав короля з королевою, – продовжує рот Автора озвучувати питання мозкових півкуль.

– Нічого не переплутав, – відповідає той. – Я ж беру інформацію не зі стелі, а висмоктую з паль... тьху, з архівних джерел: грамот, скрижалей, манускриптів, фоліантів... Коли на троні короля зазяяла порожнеча, один зі членів Напівкруглого Столу – лицар Федот – вніс пропозицію: «А давайте, доти, поки підросте спадкоємець, королем у нас буде вдова попереднього, Зінька Шоста». – «Зінька Шоста жінка», – засумнівався граф Лаврентій. «Ну й що, через таку виняткову ситуацію можна допустити, щоб роботу короля виконувала жінка, тим більше, така розумна, як Зінька Шоста. Тут не до статевих відмінностей. У світовій історії вже були такі прецеденти. Наприклад, король Ядвіга, що керував Польщею в чотирнадцятому столітті, був людиною жіночої статі, що не заважало йому носити титул короля, а не королеви. Оскільки главами нашої держави були тільки королі, і вже склалася така тради-

ція, то нехай і Зінька Шоста побуде тимчасово саме королем».

Лицаря Федота підтримали інші лицарі, і королева Зінька Шоста була оголошена королем Зіньком Шостим (вимовляли на чоловічий манер, щоб гармоніювало з титулом). У документах тих часів можна прочитати: «король Зінька Шостий зробив те-то», «король Зінька Шостий сказав се-то»...

Оскільки раніше у країні не було глав держави з іменем Зінька, то хотіли назвати його Зіньком Першим. Але відразу зміркували, що майбутні школярі на уроках історії плутатимуть Зіньку Першого із Зінькою Першою (а це ж геть несхожі люди, що жили в різні епохи), отримувати через це погані оцінки й засмучуватися. Тому, щоб уникнути плутанини й прикрості майбутніх школярів, вирішили залишити новому королю колишній «жіночий» номер.

За пару років правління короля-жінки придворні лицарі знову зібралися, щоб обговорити важливу тему. Лицар Федот сказав: «Ну король-от в нас є. А от королеви немає. Самотньо нашому королю без королеви. Давайте його, у смислі – її, оженимо». – «На кому?» – запитав граф Лаврентій. «На кому звичайно женять королів, – відповів лицар Федот, – на якійсь милій дівч...» – «Ти думай, що ти кажеш! – перервав граф Лаврентій. – Зінька Шостий сам – жінка. Женити жінку на дівчині – збочення. Подружжя має бути різностатевим. Раз король – жінка, виходить, королевою повинен бути чоловік».

Лицарі пішли до короля й прямо запитали: чи не бажає він (вона) мати пару? Удова Жорика Четвертого, зарум'янившись, зізналася, що їй подобається лицар Федот.

Неодруженому лицареві Федоту вдова теж подобалася, і він погодився на шлюб. Так лицар Федот зробився королевою Федькою. Це не означає, що він почав удавати із себе даму: виряджатися в спідниці, мазати фізіономію косметикою і т.д. Ні, він залишався таким саме лицарем як і раніше, але тільки називали його королевою Федькою. У документах тієї епохи читаємо: «Королева Федька зробила те-то», «королева Федька сказала се-то».

Так було тільки доти, поки підріс молодший син Жорика Четвертого. Коли Георгію виповнилося вісімнадцять, його коронували, назвали Жориком П'ятим, передали кермо влади, і Зіньку перестали називати королем, а лицаря Федота – королевою...

(До речі, безцінний читачу, згаданий у цьому монологі терентопознавця граф Лаврентій (на прізвище Дригало) нам уже дещо знайомий – після смерті він стане вампіром і за століття першим почує голос розмовляючого пивного келиха, зауважує Автор. Крім того, Автор жадає додати до згадування лицарем Федотом польського короля Ядвіги наступне. Цей король Ядвіга перебував у шлюбі з нашим князем Ягайлом Ольгердовичем. Автор каже «нашим», оскільки є громадянином України, а Україна була частиною Великого князівства Литовського; тому українці взагалі й Автор зокрема мають право глав того князівства називати «наші». Однак, незважаючи на те, що наш Ягайло був у шлюбі з польським королем, ніхто Ягайла, здається, ніколи не називав через те королевою.)

– Можна також згадати, – додає Ім'ян Побатькович Прізвищенко, – що у тисяча сімсот тридцять восьмому році протягом одного тижня обов'язки короля тимчасово виконував простолюдець – простий водовоз на ім'я Октавіан

Степанович Бджілка. Це сталося після того, як тодішній король Жорик Третій затіяв із ним розмову про філософію Бенедикта Спінози. Між королем і водовозом виявилися розбіжності у поглядах, і король поліз у бійку. Закінчилася вона синцями на обличчях обох сперечальників. Але оскільки першого удару завдав Жорик Третій, то саме його суд, що розбирав цю справу, вирішив покарати. І засудив на тиждень помінятися з водовозом професіями. Тому король сім днів возив воду на запряженому парою коней возі з великою бочкою, а водовоз у цей час керував королівством, пишучи нові укази. Так він устиг видати укази про підвищення зарплат для водовозів і про заснування золотого ордена за доблесне перевезення води. Але, не дивлячись на виконання Октавіаном Степановичем обов'язків короля, ніхто його справжнім королем у Терентопії не вважав, і в списку королів він не значиться.

— Тепер я, дорогі мої півкулі, Ліва й Права, пропоную закінчити розпити Ім'яна Побатьковича й відпустити його на побачення з їжею, яке я раптово перервав. Тому що все це діла давно минулих днів, обвістки давнини дурної, — говорить Автор. — Якби мені приспічило викласти докладно біографії всіх колишніх королів, знадобилося б писати кілька томів, але я цього робити не маю наміру, оскільки мене більше цікавить епоха Жорика Дев'ятого, і навіть не вся епоха, а осінь тисяча дев'яцот дев'яносто п'ятого року...

Коротше кажучи, Автор вручає терентопознавцю невеликий гонорар за лекцію з поясненнями й, пообіцявши й у майбутньому викликати його якщо буде потреба, прощається, після чого той миттєво зникає.

Автор же далі зосереджується на Жорику Дев'ятому.

Жорик Дев'ятий (Георгій Георгійович Мирополкович) народився 1949-го року. 1969-го оженився на Зінаїді Козолуп. 1970-го одержав корону від батька – Жорика Восьмого – і став главою Напівкруглого Столу й королівства. Жорик Восьмий (Георгій Олександрович Мирополкович) після цього вийшов на пенсію й зайнявся бджільництвом. 1974-го року народилася принцеса Зінуля, а 1977-го – принцеса Зіночка...

Про те, яка, м'яко висловлюючись, неприємність трапилася із принцесою Зіночкою увечері 20 вересня 1995 року, коли вона, після спілкування в корчмі «Під Рятівною Мухою» з подружкою Естер і пивним келихом Мгобокбекбе, верталася вулицею Франсуа Рабле додому, у Королівський замок, тобі, безцінний читачу, вже відомо. Відомо й про те, як після цього її тато, король Жорик Дев'ятий, поспілкувався зі слідчим Варлаамом Папірусюком, який, крім іншого, відкрив, що нападником-гвалтівником був Бандюга, і що в результаті опору принцеси цей мерзотник загинув. А ще детектив пообіцяв надіслати наступного ранку до Зіночки чарівника, щоб той очистив її пам'ять від страшних спогадів.

Отож, приблизно о восьмій годині ранку 21 вересня до Королівського замку з'явився, під'їхавши на самохідній тачці Вакули Нетребенька, присланий Папірусюком товстий маг Гліб Любомирович Цвях, втомлений від безсонної ночі в особняку Артаньянца. Вакула Охрімович залишився чекати на нього в машині, щоб після справ в обителі короля відвезти чарівника до його особнячка, упакованого у

чохол із виноградного листя, котре вже приготувалося пожовкнути, але поки було зеленим. Його Величність, що чатував на такого візитера з нетерпінням, зустрів його у воротах замку.

— Добре, що ви прийшли, — пошепки говорив король, направляючись із гіпнотизером і телепатом у спальню молодшої дочки, — вона ще спить, учора лікар дав їй сонні краплі.

Принцеса спала, але спала неспокійно: здригалася, стогнала, корчилася — її мучили кошмари. На щоках її був пропасний рум'янець; жовте волосся розметалося рожевою подушкою.

Чарівник розпростер над нею руки й заходився робити паси, корчачи ритмічно товсті пальці, начебто виколупуючи з її голови шкідливі спогади.

Чим довше він водив над дівчиною долонями, тим спокійніше ставав її сон. Хвилин за десять принцеса спала вже нерухомо, рівно дихаючи й навіть посміхаючись.

— Усе, — сказав маг пошепки й, прикривши рот долонею, позіхнув.

Король вказівний палець лівої руки притис до губ, а вказівним і середнім руки правої поворухнув, направивши їх униз. Чи треба тобі, безцінний читачу, пояснювати, що ця фраза жестів означала: тихенько, щоб не розбудити, підемо звідси. І навшпиньках обоє чоловіки вийшли зі спальні й попростували до кабінету короля. Там Гліб Любомирович продовжив:

— Коли вона прокинеться, то буде пам'ятати, що вчора вийшла з корчми «Під Рятівною Мухою» і без усяких там пригод дійшла вулицею Франсуа Рабле до самого замку, почитала книгу, почистила зуби й лягла спати.

— Ви нас так виручили, так виручили, просто й не знаю, як вам дякувати! — захоплювався батько в пластмасовій короні.

— Зазвичай за гіпнотично-телепатичний сеанс мені дякують двадцятьма п'ятьма шурхотиками, — підказав угодований чарівник.

— Так, безперечно, це само собою, — чомусь зніжковів монарх, — зараз принесу...

Коли у своєму кабінеті монарх у смугастій піжамній мантиї, футболці, спортивних штанах і вельветових капцях вручав гроші товстому чарівникові в коричневій вельветовій куртці, джинсових штанах і синьо-білих кросівках, у двері постукали, і чоловічий голос запитав:

— Ваша Величносте, ви тут? Можна увійти? Термінова справа.

— Так, заходьте, — відповів той, бачачи, що Цвях перемістив оплату в гаманець і засовує його в кишеню джинсів.

І в кабінет увійшов суб'єкт у сірому довгому плащі з піднятим коміром, у чорних сонцезахисних окулярах і в чорних же рукавичках. В одній руці він тримав валізку типу «дипломат», а в іншій сірий капелюх з полями, який, зрозуміло, перед цим зняв зі своєї голови. Тобто його вигляд міг мимоволі спровокувати думку: «Який підозрілий тип!» Бо саме так у деяких советських книгах і фільмах про досвідчених контррозвідників і підступних закордонних шпигунів зображувалися підлі агенти ворожих розвідок. Він ска...

(— Дійсно, підозрілий тип, — заговорила замість персонажа Ліва півкуля авторського мозку, — ходить у плащі й капелюху, але без штанів і босоніж.

— Із чого ти узяла, Ліва, що він був без штанів?! — обурюється Автор.

— Ну, ти ж сам пишеш, що на ньому були тільки плащ, окуляри, рукавички й капелюх. Виходить, штанів і взуття не було.

— Були, звичайно ж. Просто я згадав тільки ті речі, які найбільше впадали в око й відрізняли його від інших персонажів.

— От ви, письменники, завжди так. Напише, скажімо: «На Робінзоні Карамазові був жовтогарячий капелюх і бузкова краватка», а бідоласі-читачеві доводиться або допридумувати увесь незгаданий одяг, або вважати, що крім капелюха й краватки на цім якимсь Робінзонові Карамазові більше нічого й не було.

— Твоя помилкова репліка про відсутність штанів і взуття, півкуле, нагадала мені одну світлину відомого французького живописця Поля Гогена, — зауважує Автор. — Цей знімок був зроблений у тисяча вісімсот дев'яносто п'ятому році чеським фотографом і художником Альфонсом Мухою, у студії останнього на вулиці Гран-Шом'єр у Парижі. Гоген сфотографований під час гри на фісгармонії. Зверху на ньому сорочка й піджак, а знизу — нічого: ані штанів, ані кальсонів, ані взуття, ані навіть шкарпеток. Із чого випливає висновок, що Гоген з Мухою були жартівниками, схильними творчо клеїти дурня, епатуючи публіку.

Але ти, Ліва, уже, мабуть, стомила безцінного читача постійними всовуваннями в сюжет, постійним бурчанням, коментарями й суперечками. Тебе, Права, це теж стосується. Безцінний читач може обуритися, що в його русі уздовж сюжету йому регулярно підставляють ніжку ці ва-

ші зауваження; може плюнути й захопнути книгу всерйоз і надовго, або навіть назавжди. Тому придержіть свої...

— Навпаки, суперечки автора зі своїми власними мозковими півкулями — та «родзинка», яка відрізняє цей твій досить химерний добуток від чужих — менш химерних. Хоча вони — суперечки — можуть, ймовірно, зацікавити лікарів-психіатрів, тому що в розмовах із власними півкулями можна запідозрити психічне відхилення: або шизофренію, або щось у цьому роді.

— До чого тут лікарі, це ж лише бешкетний літературний прийом, — лякається Автор, — нібито забавний прояв екзистенціалізму автора, і...

— Усі ви, божевільні, так кажете, — всувається в діалог якийсь незнайомий суб'єкт у білому халаті, підморгуючи двом потужним санітарам, що крадуться до Автора з гамівною сорочкою.

— Мовчати всім!!! — гаркає Автор. — Щезни, уявлюваний злий психіатре із санітарами... — (і ті дійсно зникають; от що значить авторська воля). — А вас, півкулі, я попрошу залишитися. Про причину моїх із вами розмов, зовсім не шизофренічних, а маючих давні літературні традиції, ми ще як-небудь поговоримо, а поки повернемося до таємничого відвідувача короля.)

Обмінявшись вітаннями із присутніми, людина у чорних окулярах і рукавичках сказала:

— Вибачте, що я так уриваюся, Ваша Величносте, але справа невідкладна. — І, глянувши чорними скельцями на Цвяха, тихіше додав: — Але через таємність, бесіда повинна бути без свідків.

— Це чарівник, — кивнув Жорик на Гліба Любомировича.

— Іду, не буду заважати, — сказав товстий ясновидець і рушився до дверей, обходячи підозрілого відвідувача. — До побачення, Ваша Величносте і ви, Рафа... еее... таємничий незнайомцю.

— Чарівник? — повторив останній. — А телепатією володієте?

— Володію, — зізнався товстун.

— Не йдіть! — вигукнув незнайомець. — Ви-от мені й потрібні! Я тому й прийшов!

— Гаразд, затримаюсь.

— Нагадайте, будь ласка, ваше ім'я, — вимовив король, удивляючись у прибульця й задумливо почухуючи зображення совєтського співака Вадима Мулермана на грудях, — а то ви, розвідники, в цих плащах і чорних окулярах так один на одного схожі, що я плутаюся.

— Кавалер Ордена Почесного Гною Рафаель Комаха. Позивний — агент Іван-чай, — представився візитер, клацнувши каблуками й труснувши кучерявеньким мідним волоссям (мідним, звичайно, за кольором, а не за хімічним складом).

Як ти, безцінний читачу, уже зрозумів, Рафаель Комаха був терентопським шпигуном, який у Харкові разом із колегами стежив, чи не поширюється там інформація про засекречене королівство, а якщо що, то припиняв такий витік.

— Я прийшов от у якій справі. У вчорашньому номері харківської газетки «Лиса правда» є інформація, яка нас насторожила. Та от, прочитайте самі. — Розвідник відкрив дипломат, узяв з нього газету й простягнув королю. — На третій сторінці внизу.

— «Як засвідчують очевидці, — почав читати вголос Жорик, розкривши газету й спрямувавши погляд у нижню частину сторінки, — днями на околицях міста Нової Водолаги приземлився непізнаний літаючий об'єкт напевно іноплане...»

— Ні, не ця, ще нижче, — перебив кавалер Ордена Почесного Гною, показавши потрібну замітку чорним пальцем.

— «З авторитетних джерел стало відомо, що в Харкові виявлене яйце динозавра, не окам'яніле, а зовсім свіже. Самуїл Юозисович Петренкошвілі-Джигарханштейн, професор біології з Харківського університету, сказав нашому кореспондентові, що ця сенсаційна знахідка підтверджує його гіпотезу, за яку в похмурі роки сталінізму він піддався репресіям; гіпотезу про те, що в річці Лопані, як і в шотландському озері Лох-Несс, дотепер живуть плезіозаври, які в інших місцях вимерли більш шістдесяти мільйонів років тому. На запитання кореспондента: чи не є небезпечними плезіозаври для харків'ян, професор відповів: "Анітрошки. Плезіозаври харчуються рибою, а не харків'янами. Принаймні, в історії не зареєстровано жодного випадку нападу цих ящерів на харків'ян, у той час як риби в Лопані усе менше й менше. У жодній науковій монографії про мезозойську фауну, у жодному палеонтологічному журналі ви не знайдете інформації, що плезіозаври будь-коли вживали в їжу харків'ян, тому підстав для паніки цілковито немає. Ви запитаєте: якщо плезіозаври живуть у Лопані, чому ж їх дотепер ніхто не бачив? Відповідаю: щоб визначити видову приналежність цієї тварини, людина має бути професійним палеонтологом, а більшість харків'ян такими не є, тому, побачивши плезіозавра, вони через недосвідченість приймають його за водорість, рибу,

молюска, хробака, жука-плавунця, інфузорію або автопокришку"»...

Далі слідувала інша замітка, про ймовірне виверження харківської Холодної Гори, яка нібито виявилася вулканом, здатним від дня на день прокинутися. Але вулкани наших персонажів, безцінний читачу, не цікавили.

— Я вчора прочитав цю замітку, — продовжив розвідник, — і подумав: а раптом яйце, згадане там, це яйце не плезіозавра, а терентопського дракона, що якимось чином потрапило до Великого Світу. В «Лисій правді», як на мене, друкують суцільні небилиці, але все-таки... Спробував був відразу ж знайти того професора біології, але в Харківському університеті відповіли, що такий у них не працює, а в міському довідковому бюро сказали, що людина з таким прізвищем взагалі в Харкові не прописана. Тоді навідався до редакції цієї газети, але редактор Фауст Рабіновиченко на мої питання відповідав тільки своїми: «А вам яке діло? А хто ви, власне, такий? А чому це вас так хвилює?..» Так я нічого й не з'ясував. Сьогодні вирушив до вас, Ваша Величносте, щоби попрохати у допомогу телепата: тільки ясновидець-телепат може добути з мозку потайливого редактора інформацію. Наші закони забороняють нашим чарівникам робити чудеса у Великому Світі, але телепатія — не таке вже і чудо. Так от, — проходжу я крізь Державні Двері й натикаюся на міліцейський пост, і дізнаюся, що в королівстві викрадено драконяче яйце, і це ще більш зміцнило мої побоювання. Коротше кажучи, ситуація небезпечна. Нам терміново потрібен чарівник-телепат.

— Звісно, я схвалюю залучення чарівника до цього розслідування, і прохаю вас, Глібе Любомировичу, як

громадянина й патріота, допомогти нашим доблесним розвідникам, — вимовив Жорик Дев'ятий.

— Гаразд. А коли? — запитав угодований патріот.

— А хоча б сьогодні, — попросив Рафаель Комаха. — Чим скоріше, тим краще.

— Сьогодні не зможу. Я давно не спав, давно не їв, у мене немає сил. Мені треба відпочити. Чарівники теж люди. Редактор не вовк, у ліс не втече. Завтра.

— Домовилися. Завтра о шістнадцятій нуль нуль ми з колегами чекатимемо на вас у Харкові біля входу в бар «Білий Крокодил».

— А де це?

— У центрі міста, біля оперних театрів — старого й нового. За адресою: вулиця Римарська, будинок номер дев'ятнадцять. Цей газетний редактор Фауст Рабіновиченко мешкає на другому поверсі, а на першому, крім іншого, є бар «Білий Крокодил».

— Зрозуміло. Знайду.

— Ваш пароль: «Чи не знаєте, де можна купити воскові цвяхи?», наш відгук: «Краще купіть льодяні шурупи». Простежте, щоби не було «хвоста». А тепер — розходимося по одному.

Попрощавшись і конспіративно прикривши низ обличчя коміром, законспірований кавалер Ордена Почесного Гною покинув Королівський замок. Відправився відсипатися і втомлений ясновидець...

Автор же прагне, читачу, дещо додати щодо прочитаної королем газетної замітки.

Онук одного харківського поштмейстера написав у своїй повісті «Тарас Бульба», що, мовляв, рідко який гоголь долетить до середини Дніпра. Вірніше, він висловився

так не тільки про птицю, називану гоголем, а взагалі про птахів.

А от про річку Лопань, що протікає містом Харковом і зливається в його історичному центрі з рікою Харків, цей вищезгаданий онук міг би написати, що «Усякий птах за- просто долетить до середини Лопані. Навіть курка. А місцями й дійде пішки». Тому брехня про лопанських пле- зіозаврів виглядає цілковитою безглуздістю.

До слова, про курей. Народ проказує про багато явищ: «Це курям на сміх». Так, наприклад, харківський народ міг би сказати про інформацію щодо лопанських плезіозаврів. Собакам, слонам, крукам, восьминогам, дельфінам, папу- гам, мавпам, навіть пересмішникам (є такі птахи), і бага- тьом іншим не на сміх, а курям на сміх. Із чого випливає логічний висновок, що народ вважає курей найсміхотливі- шими з тварин, істотами з добре розвиненим почуттям гу- мору. Авторів цих рядків чомусь жодного разу не доводи- лося чути курячого реготу. Але народна мудрість — це вам не хухри-мухри. Народу видніше. І чутніше.

Що ж до інших пташинок, то перебільшив, ох, сильно перебільшив ширину Дніпра Микола Васильович Гоголь (як ти, поза всяким сумнівом, зрозумів, безцінний читачу, саме він є тим самим харківсько-поштмейстерським ону- ком), говорячи (вірніше — пишучи), що рідкий птах доле- тить до його середини. Якщо багато перелітних птахів до- літають аж до Африки або інших теплих територій, то до- летіти не те що до середини, а хоч і на інший берег — це їм раз плюнути. Слушним твердження Миколи Васильовича є хіба в тому розумінні, що нема чого птахові (якщо він не водоплавний) долітати тільки до середини. Нормальний птах, долетівши до середини, продовжить політ. І тільки

якийсь недорозвинений у фізичному або розумовому аспекті, долетівши до середини (або навіть не долетівши), шубовсне та втопиться. Але якщо недорозвинених уважати рідкими, то тут Гоголь правий. А щодо нормальних – не правий.

От якби Гоголь так написав про цеглу, наприклад, це було б вірно. Дійсно, рідко яка цеглина долетить до середини Дніпра, навіть якщо її метнув чемпіон світу або олімпійських ігор з метання... Ну, метання цегли поки не є олімпійським видом спорту, та й чемпіонатів світу із цього виду, можливо, поки не проводиться. Ну, припустимо, її метнув чемпіон з метання списа, диска, штовхання ядра, або ще який фахівець у категорії кидань, шпурлянь, жбурянь, запускань і т.д.; ну там бейсболіст, боулінгіст і таке інше. Будь він хоч найспортивнішим і потужнішим, май біцепси з буханець, і то – не долетить цеглина до середини Дніпра, ніяк не долетить. Тобто долетить, звичайно, якщо кидати в Росії, де джерела цієї ріки, де вона ще вузька. Долетить і перелетить. Але ближче до низов'їв, в Україні (що й мав на увазі Гоголь) – дзуськи! Та трепетне ставлення до класиків не дозволяє нам замінити в їхніх шедеврах птаство на цеглу, навіть якщо це формально вірніше.

– Якщо читач досить обізнаний щодо палеонтології, – каже раптом педантична Ліва півкуля авторського мозку, – то на текст у газеті «Лиса правда» він може заперечити, що, по-перше, плезіозаври не належать до категорії динозаврів, хоча схожі і мають однакове закінчення в назві, а по-друге, на думку авторитетних палеонтологів, плезіозаври не відкладали яєць на суші, як морські черепахи або там пінгвіни, а народжували у воді одразу живих дитинчат, як дельфіни та кити.

— Я не сперечаюся, — відповідає Автор. — Але газета «Лиса правда» була виданням не науковим, не академічним, а скоріше розважальним, тому не дотримувалася наукової скрупульозності.

Та повернемося до короля Жорика Дев'ятого і його родини.

В XVI столітті один польський священник винайшов бутерброд, тобто придумав намазувати вершкове масло на скибку хліба (дивно, що до того протягом тисячоріч поїдання хліба й масла, людству не спало на думку з'єднати ці продукти, намазавши один на іншій).

А в XVII сторіччі один український підприємець, який у молодості був запорізьким козаком, винайшов каву по-віденськи, тобто придумав додавати у каву вершки та мед.

Втім, бутерброд був не єдиним досягненням поляка, а кава по-віденськи — не єдиним досягненням українця.

Поляк, якого кликали Миколаєм Коперником і який крім польських предків мав також і німецьких, зробив великі відкриття й в області астрономії, що читачеві, звичайно, добре відомо. Крім того, він був лікарем, математиком, фізиком, юристом, дипломатом і філософом.

А українець, якого кликали Юрієм Францем Кульчицьким, крім вищезгаданого напою винайшов і прикуску до нього — рогалики, тобто випічку у формі півмісяця, що ті штуки французи, додавши у них начинки, назвали круасанами (що в перекладі з французької і означає «півмісяць»). А також заснував першу у Відні й одну з перших у Європі каварню (за назвою «Під Синьою Пляшкою»),

через що придбав репутацію людини, завдяки котрій пиття кави стало серед європейців модним заняттям.

Австрійці оголосили його своїм національним героєм і встановили йому пам'ятник у Відні. Втім, можливо не стільки у зв'язку з його кулінарними досягненнями, скільки із приводу порятунку ним австрійської столиці від турецької окупації. Йому, завдяки хорошому знанню турецької мови й турецьких звичаїв, удалося із обложеного турками Відня просочитися крізь турецьку армію й викликати на підмогу армію польсько-австро-німецьку, яка турок там розгромила. Інших сміливців, котрі намагалися зробити те ж саме, турки вбили, а українцеві пощастилося переконати турків, що він свій, теж турок, здійснити подвиг і залишитися живим. У якості нагороди за сміливість і спритність вибрав відбитий у турків трофей – лантухи із зернами кави (що й дозволило йому заснувати кавовий бізнес). А винайдені ним рогалики нагадували про перемогу над мусульманами, адже символом ісламу є саме півмісяць.

– Якого хріну! – скрикує обурено раптом Права півкуля авторського мозку.

– Ніякого хріну, – відповідає Автор. – Ніякого хріну ані в рогалики, ані в каву по-віденськи Кульчицький не додавав; та й Коперник робив бутерброди без хріну.

– Ні, якого хріну ти про це розповідаєш?! Це, по-твоєму, «повернемося до Жорика Дев'ятого та його родини»?! Яке відношення до терентопського короля мають ці просторікування про Кульчицького й Коперника?

– Відношення от яке: ранком двадцять першого вересня тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року Жорик Дев'ятий, Зінька Одинадцята, Зінуля й Зіночка поснідали.

Як, втім, вони це робили ранком кожного дня. Отож, під час сніданку обидві принцеси пили саме винахід українця Юрія Франца Кульчицького і їли винахід саме поляка Миколая Коперника. Що й стало для мене приводом повідомити читача про причетність цих двох чудових чоловіків до цих усім добре відомих продуктів харчування. Може, читач цього раніше не знав, а тепер знає. Бо я прагну, щоб моя писанина не тільки розважала читача, але й розширювала його світогляд, насичувала новими знаннями. Тому я й суну час від часу в неї цікаві й забавні, але не всім відомі факти з історії й культури як Харкова і України, так і взагалі людства. Надихнув мене на це геніальний Франсуа Рабле, який так само своєю веселу епопею «Гаргантюа та Пантагрюель», крім сміховинних пригод потішних героїв, нафарширував і масою пізнавальних інформацій, що розширюють читачеві світогляд та свідомість.

Але перед сніданком Жорик Дев'ятий, розставшись із агентом Іван-чаєм і чарівником Цвяхом, вийшов зі свого кабінету й зустрів Зіньку Одинадцяту, розповів їй про те, як маг закодував пам'ять дочки. Дружина у відповідь показала Зіночкину куртку, яку вона почистила, пришила новий коричневий гудзик замість відірваного Бандюгою, знищивши тим самим сліди вечірнього нападу. Курточку повісили в доччину шафу, і тільки після цього розбудили принцесу. Вона, солодко потягнувшись, глянула на годинник і ошелешено підхопилася:

— Ой, я ж до університету спізнююся! Чому будильник не дзвонив? Я ж заводила!

Звичайно ж, у суєті вчорашнього драматичного вечора будильник ніхто не заводив, але завдяки впливу Цвяха

принцеса пам'ятала, що заводила. Жорик Дев'ятий і Зінька Одинадцята залишилися задоволені роботою мага.

А потім відбувся згаданий сніданок з кавою по-віденськи й класичними булочно-масляними бутербродами. Після якого Зіночка та Зінуля, дві студентки, поспішно умчалися на заняття.

Автор же, перш, ніж перейти до наступних подій, прагне тебе, безцінний читачу, хоча б поверхово познайомити з домочадцями сімнадцятого терентопського короля.

Жорик і Зінька познайомилися 1967-го року, у Жорик-бурзькому університеті. Він тоді був не королем Жориком Дев'ятим, а принцом Георгієм. Вони були студентами першого курсу, він – біологічного, а вона – історичного факультетів. Знайомство відбулося на їхньому першому студентському балі в університетському клубі. Стали зустрічатися. Він познайомив її зі своїми батьками – Жориком Восьмим і Зінькою Десятою, вона його – зі своїми – Сидором і Єфросинією Козолупами. Єфросинія Козолуп обіймала посаду домогосподарки, а Сидір Козолуп працював жебраком.

– Жебраком?!! Тесть Жорика Дев'ятого був жебраком?!! – не вірить своїм вухам Ліва півкуля (тобто, усередині черепа в мозкової півкулі, звичайно, немає своїх особистих окремих вух, так що це висловлення слід uważати умовним).

– Король був зятем жебрака?!! – вигукує і Права.

Автор пояснює:

– У Терентопському королівстві будь-яка робота була в пошані, якщо вона робилася професійно, без браку. Високопрофесійний жебрак міг користуватися більшою повагою, ніж, наприклад, низькопрофесійний дантист. За

освітою Сидір Козолуп був архітектором-замкобудівником. Він закінчив замкобудівельний інститут, спроектував Шриньзякобубудецький замок у Свистоніздринській області (там тепер жив герцог Абрам – лицар Напівкруглого Столу). Але потім зрозумів, що його професійне й життєве покликання не в цьому. Його тягло до професії жебрака. Він пройшов навчання на дворічних курсах з професійного жебрацтва, глибоко простудіював монографії, написані маститими терентопськими жебраками, корифеями цієї справи: «Самовчитель починаючого жебрака», «Технологія ниття», «Класифікація бруду», «Міміка й жести жебраків в епоху бароко», «Жебрацтво канонічне й апокрифічне», «Ілюстрована енциклопедія жебрацтва», «Моделювання злидарського лахміття», «Психологічні вправи для жебраків», «Маніпуляції долонею. Посібник для жебраків», «Програмування жебраком жалості й бридливості у свідомості клієнтів», «Слина і шмарклі як психологічний фактор у роботі жебрака» і інші корисні для цієї справи праці.

Завдяки такому серйозному ставленню до обраного діла, Сидір Козолуп швидко досяг високого професіоналізму й зробився у цій спеціальності віртуозом.

У Терентопії слово «жебрак» не є синонімом слова «злидар». Звичайно, якщо ти ставишся до своєї роботи халатно, трудишся абияк, не намагаєшся підвищувати професійний рівень, то на великі доходи не розраховуй. Але якщо ти добрий фахівець, працюєш талановито й на совість, то, будучи за фахом жебраком, можеш жити багато. Терентопці, в основному, люди щедрі й талановитим жебракам вони подають рясно. Тому в Козолупів була три-

поверхова вілла з басейном, розкішний лімузин (гібрид «Чайки» з «Волгою») та інші блага.

Крім практики, багатий жебрак Сидір Козолуп займався й теорією: писав книги з мистецтва жебрацтва. А крім того, викладав технології жебрацтва в одному з інститутів, і мав за це звання професора.

Одним словом, батько обраниці принца був людиною забезпеченою і шановною. Коли дочка вийшла заміж за королівського сина, жебрак Сидір допомагав молодятam грішми.

Про Зіньку Одинадцятy ти вже дещо знаєш, безцінний читачу. Наприклад, що вона ставилася до Королівського зоопарку з меншим ентузіазмом, ніж чоловік. Іноді дорікала чоловікові за те, що той багато часу й душевного тепла віддає своєму зоологічному хобі й тому недодає їхній родині. Але ці докори не приймали форми скандалів і, тим більше, бійок.

От як описує королівське життя Даниїл Хармс у своєму тексті «Казка»:

«... А король подумав, що королева б'ється, і вдарив її склянкою по голові. Тут королева розсердилася й ударила короля тарілкою. А король ударив королеву мискою. А королева вдарила короля стільцем. А король підхопився й ударив королеву столом. А королева повалила на короля буфет. Але король виліз з-під буфета й пустив у королеву короною. Тоді королева схопила короля за волосся й викинула його у віконце...»

І так далі. А в тексті того ж Хармса «Новий талановитий письменник» читаємо отаке:

«У стародавньому замку жив принц, страшний п'яниця. А дружина цього принца, навпаки, не пила навіть чаю,

*тільки воду й молоко пила. А чоловік її пив горілку й вино, а
молока не пив. Та*

й дружина його, власне кажучи, теж горілку пила, але приховувала це. А чоловік був безстидник і не приховував. "Не п'ю молока, а горілку п'ю!" – говорив він завжди. А дружина тихенько, з-під фартуха, виймала баночку й хлоп, виходить, випивала. Чоловік її, принц, каже: "Ти б і мені дала". А дружина, принцеса, говорить: "Ні, самій мало. Хю!" – "Ах ти, – каже принц, – ледя!" І із цими словами гуп дружину об підлогу! Дружина собі всю пику розбила, лежить на підлозі й плаче. А принц у мантію загорнувся й пішов до себе на вежу. Там у нього клітки стояли. Він, бач, там курей розводив. От прийшов принц на вежу, а там кури кричать, їжі вимагають. Одна курка навіть іржати почала. "Ну ти, – каже їй принц, – шантоклер! Мовчи, поки по зубах не дісталось!" Курка слів не розуміє й продовжує іржати. Отже, виходить, що курка на вежі шумить, принц, виходить, матірно лається, а дружина внизу, на підлозі лежить – одним словом, справжній содом».

А в «Звичайному чуді» Євгенія Шварца описано так:

«Знаєте, мабуть, що таке королівський палац...

Отож і є! За стіною люди давлять один одного, ріжуть рідних братів, сестер душать... Словом, іде повсякденне буденне життя».

Ну так, і в роді терентопських монархів був ганебний інцидент, коли король Жорик Четвертий ледве був не загинув від сокири свого кузена Олександра Мирополковича; що тому лиходійству завадила здійснитися звичайна муха, названа згодом бджолою. Але, по-перше, коли це було? – аж сторіччя тому; а по-друге, навіть в епоху Жорика

Четвертого це було аномалією, котра ні в які ворота не лізе, а не типовим випадком. А в часи Жорика Дев'ятого описані вище неподобства в королівському сімействі навіть уявити неможливо. Родина Дев'ятого була інтелігентна, порядна; відносини в ній були цілком прекрасними. Ніяких тобі склок, зловживань спиртним, матірної лайки, а вже тим паче бійок і замахів на вбивства. Звичайно, як у всякій нормальній родині, включно з найблагополучнішими, траплялися зрідка образи й дрібні сварки, але щоб от так, як згадано вище – ні, ні, і ще раз ні!

Зінька Одинадцята була блондинкою розумною, інтелігентною, культурною, тому вона ніколи не опускалася до скандалів з верескливими монологами й здрібнюванням посуду. Симпатична, висока, струнка дама. Чоловіки, котрі люблять, що називається, «жінок у тілі», у яких «є що помацати», сказали б, можливо, що королева занадто сухорлява. (Про дружину іншого монарха Тарас Шевченко у поемі «Сон» написав: «мов опеньок засушений, тонка, довгонога». Цей опис підійшов би і до Зіньки Одинадцятої.) Але це справа смаку, а в кожного свій смак.

Будучи не цілком задоволена хобі чоловіка (зоопарком), сама королева теж мала хобі. Одне з них тобі, безцінний читачу, вже відоме зі щось сьомого «Корчма "Під Мідним Забралом"» – готування дієтичних страв і згодовування їх чоловікові. Те, що Жорик ніколи не скаржився, мовляв, «ти, серцю моє зеленооке, майже мориш мене голодом, годуючи, наче цапа, якимось сіном», показує не стільки його лагідність, скільки ніжну, трепетну, делікатну закоханість у дружину, про острах хоч чимсь її засмутити. Погодись, читачу: не кожний чоловік, що про-

жив з жінкою стільки років, зберігає таке ставлення, більш типове для молодят.

Крім цього хобі було в неї й інше – вона любила літати на мітлі. Ні, вона не була феєю, як знаменита королева Моргана (сестра короля Артура, дружина короля Урієна, матір лицаря Івейна). Дружина Дев'ятого Жорика не вміла чаклувати, впливати на погоду, перетворювати одні об'єкти на інші і т.д.; ніяких таких фейських штучок, крім мітелкової левітації, так би мовити. Літання на мітлі королеву Зіньку Одинадцятку навчила її подруга дитинства, фея Люся Гризодубова, яка ще в дитячому садку літала на горщику, оскільки походила зі стародавнього чаклунського роду й всотала чарівництво з молоком матері. (До речі, в Харкові теж була жінка на прізвище Гризодубова, яка прекрасно літала, тільки звали її не Люсею, а Валентиною, і літала вона не на горщику або мітлі, а на предметах крилатих. За великий і унікальний на той час політ вона в 1938 році першою серед жінок отримала звання Героя СРСР. А під час Другої світової війни її польоти були бойовими. У Харкові вже давно існує присвячений їй музей авіації в будинку, де вона жила. Терентопська фея Люся Гризодубова – не родичка цієї героїчної харків'янки; вони всього лише однофамільниці.) Одного разу, 1978-го року, королева навіть брала участь у традиційних фейських метлоперегонах за маршрутом: Свіжегнійополь – Манюнинськ; але, будучи дилетантом у цій справі, прилетіла до фінішу останньою й отримала втішливий приз – книгу «Аси мітлолевітації» і запасні прутики для мітли.

Останнім часом цим видом жіночого спорту зацікавилася й принцеса Зінуля, навіть записалася в секцію мітло-

лиць, але її польоти поки скромні – не вище 17 метрів, не далі 229

Старша принцеса, звичайно, була в чомусь схожа на молодшу, оскільки вони були рідними сестрами, мали спільних батьків. Але в той же час мала й відмінності, адже вони не були двійнятами. Якщо Зіночка була білявкою (у маму), то Зінуля була руденькою (у тата). Зіночка була стрункішою, а Зінуля вгодованішою (але не дуже товстою). Зінуля була реготухою й пирскала з усякого приводу. Зіночка теж мала почуття гумору й любила посміятися, але більшою мірою, ніж старша сестра, була схильна до тихої замисленості. Зіночка в описуваний час вчилася в Жорикбурзькому університеті на першому курсі факультету фольклористики, а Зінуля – в Академії Культури імені Герострата на третьому курсі факультету культурології. Зінуля була дещо короткозорою і тому постійно носила окуляри, а у Зіночки був прекрасний зір, тому окуляри вона носила лише іноді, і тільки темні, сонцезахисні.

Але повернемося до короля.

Після того, як дочки умчалися на заняття, Жорик, усамітнівшись у кабінеті, змінив до невпізнанності свою зовнішність, відклеївши фальшиву руду бороду, надягши чорну перуку, приклеївши чорні вуса й чорні брови, несправжній шрам і підроблені бородавки, змінивши риси обличчя за допомогою театрального гриму і облачившись у некоролівський доспіх. Таємно покинув Королівський замок секретним підземним ходом й під виглядом неві-

домого мандрівного лицаря доснідав у корчмі «Під Рятівною Мухою». Адже на відміну від дочок, королева не балувала його бутербродами й кавою по-віденськи, а, уважаючи, що в його віці вже треба берегти здоров'я, почаствовала салатом із кропиви, подорожника й кульбаби (причому навіть без солі, перцю, майонезу, олії, оцту чи інших приправ, які Зінька вважала шкідливими для здоров'я чоловіка), а також склянкою соку з ріпи. Читачеві із сьомого щось відомо, що зазвичай другий сніданок, другий обід і другу вечерю монарх потай поглинав у корчмі «Під Мідним Забралом». Але цього дня, 21 вересня, даний пункт громадського харчування був закритий у зв'язку з трауром – смертю прийомного сина корчмаря Мойсея Роженкранца, тому й довелося цього разу потрапезувати в закладі Гільденштернів.

Повернувшись у замок (так само таємно, зрозуміло, секретним підземним ходом), король змінив зовнішність у зворотному порядку, приклеївши, у тому числі, і звичну всім руду бороду.

Потім він підписав кілька указів. Серед яких були, наприклад, такі:

«Про заборону на гоління котів і кішок».

«Про заборону на використання вогнепальної зброї в полюванні на тарганів».

«Про святкові заходи в День Шляхетного Мордобобою».

«Про святкування 100-річчя від дня народження православного патріарха-стахановця Савелія Другого».

«Про відповідальність за глузування над нудистами».

«Про неприпустимість плювання з повітряних куль».

«Про неприпустимість стріляння з рогаток в ельфів і інших громадян».

«Про будівництво нових громадських туалетів у місцях скупчень туристів».

Потім Жорик Дев'ятий доручив баронові Річарду Неголеному, який очолював загін королівських кур'єрів-глашатаїв, скликати лицарів на турнір із приводу національного свята – Дня Шляхетного Мордобою, – який святкується щорічно 5 жовтня.

Потім король прочитав свіжий номер «Королівської правди».

Після цього йому зустрівся королівський писар Ульріх фон Смирнов, який, перераховуючи шурхотики, повідомив, що підскарбій Андрій Кацапенко вже видає аванс. Король поспішив до каси, поки не зібралася велика черга.

До віконця, крізь яке видавав гроші підскарбій, уже підійшли: працівник Королівського зоопарку Юрій Антонович Рябозад, граф Леонід Заканавний, королівська прая Льоля Мухова, барон Річард Неголений, паж Йоська Діккерман і кат Інкогнитечко.

– Ви крайній? – запитав у співробітника в клоунській масці монарх.

– Що? Так, ви за мною будете, Ваша Величносте, – буркнув клоуноликий кат і знову поглинувся читанням «Орфографічного словника сучасної терентопської мови», який прочитав уже до половини.

Король став у черзі позаду ката. Слідом підійшов парубок трагічного вигляду й зайняв місце за главою держави. Трагічний вигляд парубкові надавали сумні очі, у яких застигла вся світова скорбота, бліде обличчя, смутне скривлення губ, синюваті тіні під очима, траурно-чорний строгий костюм, траурно-чорна краватка, траурно-чорна сорочка й навіть траурно-чорний носовичок, що визирав з

нагрудної кишені. Траурний стиль злегка порушували тільки білі кросівки на ногах і строкатий рогатий капелюх з бубонцями на голові. Це був королівський блазень Альфред Ромуальдович Вареник...

— А траур у нього був через смерть Бандюги, чи що? — цікавиться Права півкуля авторського мозку.

— Ні, сумно-траурний настрій — це його звичайний стан, — відповідає Автор.

— Так, деякі відомі коміки й гумористи, над жартами яких публіка реготала несамовито, були в житті людьми меланхолійними, похмурими, — погоджується півкуля Ліва.

— Ні, тут інший випадок, — не погоджується із цією згодою Автор. — Цей блазень не був сумним коміком, він був сумним не коміком.

— Як — не коміком, якщо він — блазень? Блазень — це комік, клоун, веселун! — дивується Ліва.

І Автор змушений докладніше зупинитися на особистості цього своєрідного придворного.

Альфред Вареник, обіймаючи посаду королівського блазня, не був здатний жартувати, комікувати, сміхотворити. Він був хронічним песимістом. Він ані інших не смішив, ані сам не сміявся. Посмішку на його сумовитій фізіономії бачили тільки один раз — коли бешкетний граф Леонід Хихотунчик, непомітно підкравшись іззаду, полоскотав блазневі під пахвами.

Песимізмом він заразився в дитинстві. У п'ятирічному віці Альфик, як називала його мама, довідався, що всі люди рано або пізно вмирають, і це відкриття так його вразило, що думка про прийдешню могилу не залишала його вже ані на хвилину. При погляді на будь-яку людину, думав: «Бідолаха, і ти теж приречений, і тобі смерті не

уникнути». Коли при ньому хтось безтурботно веселився, Альфред Вареник сумно хитав головою з думкою: «Яке блюзнірство сміятися в таку трагічну хвилину! У цю мить, напевно, хтось десь умирає, може й у страшних мученнях, а вони регочуть, циніки бездушні! Мабуть, забули, що чекає вас попереду! І взагалі, життя – це западня, з якої жоден смертний не вирветься живим. Так хіба можна чомусь радіти і веселитися, якщо ти опинився в такій смертельній пастці?!» І від постійного відчуття неминучості смерті цей молодий меланхолік перебував у нескінченній жалобі.

– Як же така невесела особистість опинилася на такій не підходящій для неї посаді?! – дивується Права.

– По блату, дорогі мої півкулі, по знайомству, по протекції.

Одного разу влітку 1994 року аудієнції в глави держави попросила така собі Лукера Вареник. Жорик Дев'ятий із нею зустрівся, і виявилось, що вона не хто інша, як Лушка Об'єдкіна, з якою він учився в одному класі школи імені Джонатана Свіфта, з якою сидів за однією партою, і яка була першою дівчинкою, котру поцілував юний принц. Вони не бачилися більш двох десятків років і зраділи зустрічі. Почали згадувати шкільні роки, однокласників, учителів. Досхочу насолодившись ностальгією за дитинством, перейшли до справи.

Лукера Об'єдкіна-Вареник сказала, що її старший син – студент-заочник – шукає роботу, і попросила друга дитинства дати йому яку-небудь посаду при дворі. Будь-яку, аби тільки при королівському дворі. Видно, це був її пунктик. «Ну, нехай буде лицарем Напівкруглого Столу», – запропонував коронований лицар. «Ні, тільки не лицарем,

— відмахнулася подруга. — Це робота моторна — турніри, подвиги, а мій Альфік — хлопчик тихий, скромний, замишений, лицарство йому не підійде. Треба щось таке, щоби без бійок, без зброї». Король сказав, що придворний штат повністю укомплектований, вакансій поки немає, але однокласниця так просила, що монарх твердо пообіцяв узяти її сина на роботу в свій замок.

Роздумуючи, куди ж прилаштувати цього несподіваного працівника, Жорик раптом згадав, що одна вакансія все ж таки є, що з тих пір, як старий блазень Мирон Гороховий пішов у 1980 році на заслужений відпочинок, ця посада залишається не зайнятою. І зачислив Альфреда Вареника на місце королівського блазня.

Звичайно, дуже швидко з'ясувалося, що цей скорботний хлопець професійно не придатний для такої роботи, але не можна ж відмовлятися від даного королівського слова. Слово не шмаркля, вилізло — не витреш, як говорять у Терентопії.

Перші висловлення нового блазня про неминучість смерті придворна публіка сприйняла як факт спеціалізації новачка на чорному гуморі. А потім усі зрозуміли, що блазень не жартує.

Але вихід був знайдений. Хоч Альфред Вареник не вмів жартувати, зате він умів читати, і читати голосно, з гарною дикцією, з вираженням. Король сам став складати й писати для придворного коміка смішні епіграми, каламбури, монологи, афоризми і т.д. А блазневі залишалося це ви зубрити напам'ять і з вираженням прочитати на публіці. Контраст між смішними фразами й трагічним вираженням читця створював такий комічний ефект, що публіка від реготу іноді навіть валилася на підлогу й дригала ногами.

Блазень же, сумно дивлячись на людей, що корчаться від веселощів, думав: «Нещасні, ніщо вас не врятує від прийдешньої могили», і з тугою в голосі видавав нові заучені фрази, викликаючи черговий ураган сміху...

— Ну от бачиш — ураган сміху! — сперечається з Автором Права ділянка внутрічерепного органа. — Як же ти кажеш, що він не був коміком і не смішив?

— Сміх був не завдяки тому, що він смішив, а всупереч тому, що він і не збирався нікого веселити, уважаючи веселощі в таку трагічну хвилину (для нього всі хвилини були трагічними) блюзнірством, — пояснює Автор. — Він заради хліба насущного виголошував визубрені тексти, не розуміючи, чому ці приречені задирають куточки губ, виставляють зуби й кричать: «га-га-га». Називати його коміком, це однаково, що називати кондитером людину, яка, випадково спіткнувшись і впавши, гепнулася обличчям у торт; мовляв, якщо зконтактувала зі солодощами, — значить, кондитер. Коміком, на мою думку, слід уважати тільки того, хто смішить публіку свідомо. Альфреда Вареника ніяк не можна вважати коміком, говорю я, нехай навіть його робота й викликала веселі конвульсії в клієнтів.

Крім такої роботи з незрозумілим для нього результатом, крім заочного навчання в Академії Культури імені Герострата, блазень присвячував себе й літературній творчості: писав вірші, прозу, п'єси. Свої графоманські рукописи він віддавав у редакції різних періодичних видань: «Королівська правда», «Вечірній Жорикбург», «Під прапором нудизму», «Доля з маком», «Полювання та спирт», «Буряківництво та гній», «Гарнюзізм!», «Вісник шпаківньобудівельників», «Календар єдинорогара», «Кат-

аматор», «Мистецтво крадійства», «РВЧГ Магія», «Лицарські зачіски й стрижки», «Друг самогонника», «Біографії славетних комах», «Альманах русалкознавця», «Про смачні й нешкідливі отрути», «Спортивний пліткар», «Чернечий гумор», «Філософія сякання», «...» (журнал для неписьменних), «Декоративні глисти», «Автомобіляр-селекціонер», «Щотижневик дегустатора», «Бібліотечка жебрака», «Сюсі-пусі» (журнал для немовлят), «Ази метлолітання», «Культурний матюкальник», «Тю!», «Тваринам про людей», «Мандрівник-надомник», «Сучі діти» (журнал для кінологів), «Акваріуміст-пірнальник», «Тьху!», «Побиття байдиків», «Скаче кінь, палає хата» (журнал для російських жінок), «Поп-музика та дяк-музика», «Зроби сам» (еротичний журнал), «Естетика чхання», «Свіжегнійопольский стахановець»... Та інших газет і журналів.

Але вони відмовлялися друкувати твори похмурого блазня. Не тільки тому, що ці твори були наслідувальними за формою, але й тому, що вони були занадто песимістичними за духом. От, для прикладу, як починаються деякі його вірші: «Той труп був парубок покійний і хлопець хоч куди мертвяк...», «Реве та стогне у лікарні і помирає інвалід...», «Садок поблизу кладовища, хрущі серед могил гудуть...», «Робіть, хлопці, домовини, та й лягайте спочивать...», «Ой там на горі бідаки мруть...», «Ой на горі дві труни...», «Гине хтось там, гине сумно, життя опадає...», «Ой чий то гроб стоїть...», «Ой під вишнею, під черешнею лежав старий що помер, довго мучившись...», «День який сонячний, ясний, безхмарний, видно, хоч труни роби...», «Дивлюсь на могили та й думку гадаю, що всі ми померемо, спасіння немає...» І так далі.

Єдине видання, яке прийняло могилозосередженого поета з розкритими обіймами й надало свої сторінки для його загробних добутків – вампірська газета «Темний шлях». Це був їхній клієнт. Крім віршів блазня, кровожерливі небіжчики почали частинами публікувати у своїй газеті і його нескінченний роман «Не в житті щастя».

Свої п'єси: «Навіщо жити?!», «Нестерпні страждання агонізуючого інваліда», «Розкладання», «Морг», «Цвинтар», «Мертвий труп» і «Смерть неминуча» Альфред Вареник пропонував для постановки всім жорикбурзьким театрам: і Театру Абсурду імені зжертої ковбаси, і Театру Пантоміми імені блазня Горохового, і Театру Ляльок імені Бен Бецалеля, і Театру Комедії імені Козьми Пруткова, і Театру Народного Танцю імені королеви Теклі Прошмигуючої, і Театру Художнього Свисту імені Солов'я-Розбійника, і Театру Стриптизу імені Голого Короля, і Театру Юного Глядача імені Бабая, і Театру Поезії імені невідомого автора, і Театру Воєнних Дій імені Ланцелота... навіть Стайні Опери та Балету. І іншим. Але вони не бажали ставити таких песимістичних спектаклів. Головний режисер Театру Комедії імені Козьми Пруткова, прочитавши п'єсу «Навіщо жити?!», під враженням навіть намагався вкоротити собі віку, але його встигнули вийняти зі зашморгу й відкачати, а п'єсу повернули Альфредові Варенику, сказавши, що вона вражаюча, але небезпечна для життя...

Автор Терентопських хронік отут бажає зауважити, що деякі літератори, які вважаються дуже похмурими творцями моторошних добутків, мали, проте, добре почуття гумору й писали, крім іншого, і веселі гумористичні твори. До цієї категорії належать, наприклад, Едгар Аллан По та

Федір Михайлович Достоевський. (Щоправда, гумор той був подекуди на абияким, а чорним. До слова, Едгар Аллан По був одним із тих закордонних літераторів, чії твори перекладав українською мовою письменник-харків'янин Майк Йогансен, котрий неодноразово згадується в Терентопських хроніках.) Але Альфред Вареник, на відміну від них, був однозначно похмурим, без, так би мовити, противаги.

От що, безцінний читачу, мав повідати тобі Автор про Альфреда Вареника, котрий став у чергу за авансом позаду короля...

— А якій спеціальності цей блазень заочно навчався в Академії Культури імені Герострата? — запитує Права півкуля авторського мозку.

— Він вчився на літературознавчому факультеті й збирався стати по закінченню літературним критиком або редактором, — відповідає Автор.

— Уявляю, скільки дотепних добутоків препарує й поховає такий критик-редактор з його невеселим художнім смаком, — виголошує Ліва.

— На жаль, на жаль, — схлипує Автор, якого теж турбує ця тема, який боїться, що ці його Терентопські хроніки потраплять до рук саме такого редактора.

Взагалі, коли невеселі, похмурі, суворі блазні досягаються влади, то людям веселим іноді буває не до сміху.

От, наприклад, харківський гумористично-сатиричний журнал «Червоний Перець» припинив видаватися у 1934 році через те, що його редакція та автори були заарештовані, і декотрі з тих веселунів незабаром опинилися у тюрмах чи концтаборах, а декотрі — у могилах.

А ще раніше, на рубежі вісімнадцятого і дев'ятнадцятого століть, коли хтось із харків'ян дерзнув посміятися над владою (написавши невелику сатиру й вивісивши твір у Харкові на стіні Вознесенської церкви), то це так розлютило імператора Павла Першого, що дурний вінценосець велів стерти Харків із лиця землі, а всіх харків'ян запроторити до Сибіру. Але знищення міста, на щастя, не відбулося, оскільки незабаром із лиця землі був стертий сам цей імператор (за допомогою табакерки і шарфа), а спадкоємець злочинний наказ божевільного попередника скасував. Крім сатири, таємничий харківський вільнодумець утнув і іншу зухвалість. Коли за наказом імператора Павла біля Вознесенської церкви спорудили шибеницю, на якій належало повісити сатирика після його викриття, сатирик ухитрився безкарно повісити на ній опудало самого імператора Павла. Викрити харківського відчайдуха так і не вдалося.

Що ж до блазнів не суворих і похмурих, а нормальних, тобто веселих і дотепних, то Автору згадався харківський альманах «Літературний Ярмарок», що видавався в столичні часи цього міста. Крім оповідань, повістей, п'єс, новел, статей, нарисів та іншого, там друкувалися веселі так звані інтермедії, в яких дотепно коментувалися дані твори. Автори інтермедій називалися там «редакційними блазнями». Так, наприклад, у лютневій книжці альманаху за 1929 рік роль «редакційного блазня» виконав Майк Йогансен, а в травневій книжці того ж року – Остап Вишня.

Взагалі слово «блазень», як читачеві, поза всяким сумнівом, відомо, має два значення. Перше – позитивне: комік, гуморист, клоун, скоморох... Друге – негативне: дурень, бовдур, телепень, бевзь, йолоп, недоумкуватий...

Якщо вищезгадані Майк Йогансен, Остап Вишня та їм подібні виконували обов'язки редакційних блазнів у найпозитивнішому сенсі цього слова, то більшовиків, які, захопивши владу, знищили безліч ні в чому не винних людей, зокрема веселих, талановитих і навіть геніальних (між інших і Майка Йогансена), можна обізвати злісними блазнями в найнегативнішому сенсі. (Остапа Вишню вони теж засудили до страти, але, на щастя, замінили її на роки концтаборів. А от його рідного брата, теж гумориста, Василя Чечвянського, таки розстріляли.)

Англійський поет Джон Донн в одному зі своїх віршів написав: «Ніколи не питай, за ким дзвонить Дзвін. Він дзвонить за Тобою». Блазень Зосима, що дурився при дворі терентопського короля Жорика Третього, перефразував цей вислів: «Ніколи не питай, про кого дзвенять бубонці на ковпаку блазня. Вони дзвенять про тебе».

І ще щодо не конкретно блазня Альфреда Вареника, а блазнів взагалі, Автор хоче додати наступне:

Іноді, задавши людині питання, на яке вона не знає відповіді, чуєш від неї: «А шут його зна!» Зверни увагу, читачу: не «А вчений його зна!», не «А академік його зна!», не «Енциклопедист його зна!» і навіть не «А лауреат Нобелівської премії його зна!», а саме шут, тобто блазень. Ну, щоправда, ще вимовляють в аналогічних випадках: «А біс його зна!» або «А хрін його зна!» Але хрін, будучи рослиною, нічого ні знати, ні тим більше сказати не може; біс же – персонаж міфологічний і казковий, а блазні таки дійсно були. З от цього багатьма вимовного «а шут його зна» випливає логічний висновок, що блазні є найерудованішими людьми, живими ходячими енциклопедіями.

Деякі люди не настільки дурні, щоби вимудровуватись, інші не настільки розумні, аби клеїти дурня.

Що ж стосується конкретно блазня Альфреда Вареника, то настільки похмура, настільки невесела особистість була дуже нетиповим представником терентопського народу. Здебільшого жителі Терентопського королівства люди досить веселі, дотепні, люблячі посміятися, і до того ж недурні.

У кінці четвертого тому роману Лоренса Стерна «Трістрам Шенді» головний герой висловився так:

«Якби мені надали можливість, як Санчо Пансі, вибрати за смаком королівство, я б не вибрав острови – або королівства чорношкірих, щоби здобувати гроші: – ні, я б вибрав королівство людей, що сміються від щирого серця. А позаяк жовчність і похмуріші почуття, розладнюючи кровообіг і порушуючи рух життєвих соків, діють, я бачу, так само шкідливо на тіло державне, як і на тіло людини, – і позаяк одна тільки звичка до чесноти здатна впоратися з цими почуттями і підпорядкувати їх розуму, – то я б попросив у Бога – дарувати моїм підданим, поряд із веселістю, також і мудрість; тоді я був би найщасливішим монархом, а вони найщасливішим народом у світі».

З цього напрошується висновок, що якби Трістрамові Шенді випало бути королем Терентопії, як Жорику Дев'ятому, то вищезгаданий джентльмен вважав би такий випадок вельми вдалим, цілком відповідним його смакам.

Тим часом, одержавши аванс, від віконця підскарбія пішли працівник зоопарку Юрій Антонович Рябозад, граф

Леонід Заканавний, прая Льоля Мухова, барон Річард Неголений, паж Йоська Діккерман і, виблискуючий новою медаллю «За ударну роботу», кат Інкогнітечко. Дійшла черга короля.

— Здрастуйте, Андрію Васильовичу, — привітався крізь віконце каси монарх зі підскарбієм Кацапенком.

— Доброго дня, товаришу королю. Розпишіться, — відповів літній підскарбій в окулярах на кінчику носа, підтяжках і нарукавниках, подаючи главі держави відомість і ручку...

Андрій Васильович Кацапенко був прибульцем із Великого Світу. Він народився й виріс у Харкові. Працював бухгалтером на одному з великих харківських заводів. В 1977 році під час збирання грибів за містом, сунувся в кущі, виявив у них двері, оббиті чорним дерматином, і відкрив їх... Познайомився з підпільним королівством, залюбився в нім й іммігрував.

Там, завдяки професійній роботі із грішми, зробив кар'єру й став аж самим королівським підскарбієм. До його обов'язку входило контролювання державного бюджету і видача зарплатні й авансу лицарям Напівкруглого Столу, іншим придворним і самому королю.

За старою звичкою, що залишилася від Великого Світу, він до титулів своїх клієнтів додавав слово «товариш»: «товариш лицар», «товариш барон», «товариш граф», «товариш герцог», «товариш король», «товариш королева», «товариш принцеса»... Взагалі-то, згідно з тамтешніми правилами етикету, короля й королеву слід було називати Ваші Величності, а принцес — Ваші Високості. Але оскільки товариш Кацапенко не був уродженцем королівства, ріс і виховувався в іншій країні при інших умовах,

то терентопці дивилися крізь пальці на таке порушення ним етикету. Не змушувати ж літню людину ламати свої звички.

Для зручності клієнтів зарплату він видавав не тільки в Королівському замку, але й у лицарському гуртожитку. Ті лицарі Напівкруглого Столу, які жили у власних замках удалині від столиці, не моталися щораз у Жорикбург за грішми, а одержували при нагоді відразу за кілька місяців...

Підскарбій відрахував і вручив товаришеві королю належний йому аванс 4725 шурхотиків і 37 дзвяків.

Потім глава держави присвятив себе поглинанню обіду, що включав суп із щавлю зі споришем, кашу з жолудевої крупи й відвар насіння льону; таємному дообідуванню в корчмі Гільденштернів (зі зміненим виглядом, звичайно) і, після повернення з корчми й поновлення звичайної зовнішності, прийманню відвідувачів.

Як ми бачили у випадку з драконом Інокентієм Карловичем, на прийом до короля будь-який громадянин міг з'явитися запросто в будь-який час без попереднього запису. Але в розпорядку дня монарха були години, спеціально відведені для спілкування з підданими, коли всякий бажаючий міг поділитися з Жориком Дев'ятим своїми проблемами, поскаржитися й попросити допомоги.

У цей день аудієнції в короля просили:

1) артист Театру Художнього Свисту імені Солов'я-Розбійника Микола Квінтиліанович Фраєр, що скаржився на мера столиці Павла Бойконоса, мовляв, градоначальник винуватий у недостатній кількості сміттєвих урн на вулицях Жорикбурга;

2) фермер-страусівник Гнат Свиридович Кактусенко, який просив заснувати нове професійне свято – День страусівника;

3) гола красуня зі смарагдовим волоссям – русалка Катя, котра жалілася, що русалок не пускають у театри й інші культурні установи, вимагають, щоб вони, русалки, одяглися, що суперечить русалчиним традиціям;

4) фея Зося Трефова, що пропонувала звести у столиці монумент першим покорителькам повітряного простору;

5) мовлячий єдиноріг Буцефаленко, який вимагав, щоб у громадських туалетах установили унітази не тільки для людей, але й для розмовляючих тварин різних видів і розмірів, з урахуванням їхньої анатомії, а то виходить дискримінація за біологічною ознакою;

6) чернець із монастиря святого Харлампія Бездюківського – брат Аполлінарій, що потребував, аби своїм указом король заборонив жінкам ходити де попало із повністю оголеними губами, «ібо сіє вводить у спокусу й навіває гріховні бажання»...

Та інші громадяни.

Ченцеві король різко й сердито відмовив, мовляв, нема чого насаджувати мракобісся. Мерові Бойконосу зателефонував і попросив навести лад з урнами й туалетами. У календарі знайшов день, що не є святковим, і відзначив у записній книзі, щоб не забути указом зробити його святом страусівників. Подзвонив у театри, на які скаржилася русалка. Театральні директори виправдовувалися, що, мовляв, якщо в глядацькому залі будуть голі красуні, то глядачі витріщатимуться на цю вроду, не звертаючи уваги на одягнених акторів, а актори теж живі люди – їм хочеться уваги. Король попросив їх вирішити цю проблему та-

ким чином, щоб не утискати ні прав, ні традицій русалок. Ті обіцяли подумати. Відреагував глава країни й на інші звернення громадян.

Потім Жорик Дев'ятий у супроводі Юрія Антоновича Рябозада власноручно годував немовлячих мешканців замку – вигодованців улюбленого зоопарку...

Зоопарк короля Терентопії за кількістю й різноманітністю тварин, звичайно ж, дуже поступався кращим зоопаркам Великого Світу. Там не було ані бегемотів, ані носорогів, ані слонів, ані жирафів... У Терентопії тропічні гіганти не жили, а з Великого Світу доправити їх туди не реально. Крім усього іншого, вони б просто не протиснулися крізь скромні двері, оббиті дерматином, а переміщати їх частинами, як автомобілі, ти сам, безцінний читачу, розумієш...

Зате там були такі істоти, про яких навіть мріяти не можуть найшикарніші зоопарки Великого Світу: єдинороги та грифони (навіть один альбінос!). А також чудовиська з Окраїнних Земель: водоплавна коза (з лапами замість ніг), пернатий вовк, сухопутний непарнокопитий сом, летючий ведмідь (аналог кажана, але набагато більшого розміру), гігантський глист та інші. Глист, до речі, був незвичайним не тільки своїм розміром (півтора метри в товщину й два метри в довжину), але й дивним забарвленням: жовті плями по вишневому тлу. Причому плями формою нагадували зображення кубинського революціонера Ернесто Че Гевари. Тобто тварина виглядала так, ніби її розмалював відомий американський (втім, з українським

корінням) художник Енді Воргол. Зрозуміло, що при такій величині глист не мав можливості паразитувати в організмі якої-небудь іншої істоти, тому змушений був жити поза, харчуючись рослинною їжею, наче корова. (Теми не-ймовірної фауни Окраїнних Земель Автор ще торкнеться в щосях п'ятдесят першому «Користь нудотної попси» і сорок восьмому «Семишарова легенда»).

І все-таки більшість екземплярів цього королівського зібрання біологічних об'єктів були звичайними і для Великого Світу.

Після цього Жорик поспілкувався із принцесами, котрі повернулися із занять, довідався, що нового їм сьогодні повідали професори у вузах...

Наприкінці дня він повечеряв відварним коренем лопуха, трохи приправленим обліпиховою олією. Чи треба, безцінний читачу, пояснювати, що він зробив після цього, тобто навіщо зачинився в кабінеті й куди потім непомітно сховався?

А між спілкуванням з дочками й вечерею він перебував у королівській бібліотеці, де дещо читав. І про це важливо сказати, тому що саме це читання спровокує його відправити терентопських лицарів у Велику Яечну Експедицію.

Як читач уже знає, перший терентопський король Мирополк Романтик десять років подорожував Західною Європою й, крім іншого, зібрав там свою бібліотеку, у якій були й середньовічні лицарські романи з епосами. Після того як Терентопське князівство було перетворено ним на лицарське королівство відповідно до того, що він вичитав у книгах, писання перекладалися терентопською мовою й поширювалися серед підданих монарха, щоб піддані теж

набували лицарських чеснот. У королівській бібліотеці, що дісталася Жорику Дев'ятому від предків, були як ці переклади, так і ті, привезені Мирополком, стародруки європейськими мовами.

Автор назве деякі з них, аби читач краще розумів, про що йдеться. «Історія королів Британії» Гальфріда Монмутського. «Брут» Лайамона. «Бово д'Антон» невідомого автора. «Мул без вузди» Пайена де Мез'єра. «Трістан і Ізольда» Беруля. «Трістан» Готфріда Страсбурзького, Ульріха фон Тюргейма й Генріха фон Фрейберга. «Трістан» П'єра Сали. «Ланселот, або Лицар Воза», «Івейн, або Лицар з Левом», «Персіваль, або Повість про Грааль» Кретьєна де Труа. «Парцифаль» і «Тітурель» Вольфрама фон Ешенбаха. «Помста за Рагіделя» і «Мерожис де Портлегез» Рауля де Удана. «Прекрасний Незнайомець» Рено де Боже. «Мерлін» і «Роман про Грааль» Робера де Борона. «Роман про Розу» Гійома де Лорріса й Жана де Міна. «Амадис Гальський» Гарсі Родрігеса де Монтальво. «Сер Гавейн і Зелений Лицар» невідомого автора. «Тірант Білий» Жоанота Мартуреля. «Пальмерін Оливський» невідомого автора. «Історія Мерліна» Паоліно П'єрі. «Гверіно на прізвисько Бідолаха» і «Французькі королі» Андреа да Барберіно. «Закоханий Роланд» Маттео Боярдо. «Шалений Роланд» Лудовіко Аріосто. Ну й, звичайно, «Смерть Артура» Томаса Мелорі. І чимало інших.

Цього разу Жорик Дев'ятий узяв з полиці «Смерть Артура» Мелорі, а конкретніше – шосту книгу цього епосу за назвою «Повість про Святий Грааль в короткому ізводі зі французької мови, що вона є такою повістю, котра трактує про найщиріше і найсвятіше, що є на цім світі».

Думка, що варто лицарів Напівкруглого Столу відправити на пошуки викраденого драконячого яйця, мигнула в голові терентопського монарха ще чотири дні тому, у Гірчичній печері. Але ґрунтовно ствердилася в цім приміщенні (не в печері, а в голові) після того, як Жорик прочитав наступні рядки Мелорі:

«По закінченню служби король побажав довідатися, скільки ж лицарів викликалися на подвиг в ім'я Святого Грааля. І виявилося, що загальним числом їх було сто п'ятдесят і всі вони – лицарі Круглого Столу.

От надягли вони шоломи й на прощання всі поклонилися королю й королеві...

А ранком вони всі погодилися, що їм треба роз'їхатися. І вони всі розлучилися в ранкову годину й плакали, прощаючись, і кожний лицар звернув на той шлях, який найбільш принав йому до душі».

Якщо до Дня Шляхетного Мордобобою міліція не знайде яйце, то до пошуків приєднуються й лицарі, не тільки придворні, але й незалежні, помандрувавши королівством, як лицарі Артура в пошуках чудесної чаші, вирішив Жорик Дев'ятий. А якщо навіть міліціонери знайдуть яйце, однаково відправляю лицарів у подорожі, а то засиділися вони на одному місці, а тим часом на них десь чекають якісь подвиги.

ЩОСЬ ТРИДЦЯТЕ

Лицарський гуртожиток

«Можна в гуртожитку, – сказав бородань. – У мене в кімнаті вільне ліжко».

Брати Стругацькі, «Понеділок починається в суботу».

Їм достатньо бути удвох,
Удвох всю ніч.

Борис Гребенщиков, «Королівський ранок».

2 – 4 жовтня 1995 року.

Лицарський гуртожиток на вулиці Франсуа Рабле було побудовано 1925-го року, у часи правління Сашка Першого (коли по інший бік ще не оббитих чорним дерматином дверей у колючих кущах посаду столиці України обіймало місто Харків). На початку двадцятих років двадцятого ж століття кількість лицарів Напівкруглого Столу досяглася аж 78 людей, з яких багато хто не мав власного замку і жив де трапиться: наймав куточок в чужій квартирі, гостював у замках колег тощо. Тому-от король Сашко – дід Жорика Дев'ятого – і вирішив спорудити в столиці гуртожиток для таких дорослоносців.

Серед лицарів Напівкруглого Столу, під час цього будівництва, власних замків не мали 44 людини. Припускаючи, що Напівкруглий Стіл може ще більш «розростися», Сашко наказав зодчим будувати гуртожиток побільше, так би мовити, «на виріст». Так виникла ця п'ятиповерхова будівля на 85 одно- і двокімнатних квартир.

Очікування короля не виправдалися: Напівкруглий Стіл не «розрісся», а навпаки – скоротив чисельність лицарів, тому за весь час існування лицарського гуртожитку напівкруглостольцями він був заселений тільки частково. В 1995 році з 38 лицарів Напівкруглого Столу тільки 11 не мали власних замків (не рахуючи Аркадія й Мгобокбекбе). Внаслідок цього тільки один – третій – поверх був зайнятий дорослими, а на інших чотирьох квартири орендували не лицарі, а інші громадяни й організації. Наприклад, на першому поверсі кілька квартир наймала під офіс редакція газети «Під прапором нудизму».

Комендантом лицарського гуртожитку от уже чотирнадцять років працював Методій Огейович Хламенко. Він був індивідом порядним і чесним, тому вважався шановним чоловіком, хоч і був не звичайною людиною, а перевертнем...

– Комендант лицарського гуртожитку був перевертнем?!! – перепитує Ліва півкуля авторського мозку.

– Перевертень був комендантом лицарського гуртожитку?!! – дивується й Права.

Так, звичайним перевертнем-вовкулакою, підтверджує Автор. Тобто, зазвичай людина як людина, але опівночі повні перевертався на вовка.

Він був одружений, мав двох дітей – хлопчика й дівчинку. Дружина й діти були не перевертнями, а звичайними людьми. Коли Методій Хламенко зізнався в любові дівчині Любі, своїй майбутній дружині, і коли вона відповіла: «І я тебе», він чесно проінформував її про цю свою особливість: періодичне короткочасне перетворення на вовка. Люба прикинула, що краще вже чоловік-перевертень, який зрідка стає звіром, ніж чоловік-алкоголік або чоловік-

наркоман, який постійно... Загалом, ця особливість не перешкодила їхньому коханню. Тільки коли Методій зробив їй пропозицію вийти за нього заміж і вона погодилася, у неї раптом виникли сумніви: а чи не відіб'ється його перевертизм негативно на майбутніх дітях. Тому сходила по консультацію до професора З.З. Дзиги – кращого вченого-перевертнезнавця. Професор її заспокоїв: за його спостереженнями перевертизм не передається в спадщину. Від злягань перевертня у вигляді чоловіка з жінкою народжуються абсолютно нормальні діти, люди, не перевертні; а від злягань перевертня у вигляді вовка з вовчицею родяться цілковито звичайні вовченята, не схильні до перетворень. Заспокоєна професором-перевертнезнавцем Люба вийшла заміж за перевертня Хламенка, народила йому сина й дочку, і жила ця родина досить дружно, іншим на заздрість.

Але одного разу їхня любов виявилася затьмареною.

У ті рідкі ночі, коли Методій Огейович ставав вовком, він тікав у своїх звіриних справах за місто: розім'яти лапи, повити на місяць, поганятися за іншими звірами тощо. Аби при цьому не становити загрози для співвітчизників, у момент перетворення надягав на голову собачий намордник, тому у звіриному вигляді не міг нікого ні вкусити, ні тим більше загризти, ні просто налякати. Нічні перехожі приймали його просто за великого домашнього пса, що відбіг під час прогулянки від свого хазяїна. До ранку вертався й здобував звичайний вигляд коменданта гуртожитку. При цьому стверджував, що не пам'ятав, де був і що робив, будучи вовком.

І раптом трапилася сенсаційна подія: у Королівському зоопарку вовчиця Гертруда народила чотирьох вовченят. Сенсація полягала в тому, що в зоопарку не було вовка, бу-

ла тільки вовчиця, і це народження через те було зовсім несподіваним.

І Любов Хламенко із сумом припустила, що її чоловік-перевертень, будучи звіром, зраджував їй, законній дружині, з вовчицею в Королівському звіринці. От до кого він бігав ночами, зрадник! Він, звичайно, не міг у вигляді вовка перемахнути через огорожу у вольєр до вовчиці, але цілком міг просовувати поміж прутів огорожі те, що необхідно для запліднення. Гірко, гірко було дружині перевертня, що коханий чоловік мав іншу самку й позашлюбних дитинчат. Звичайно, розумом вона усвідомлювала, що в тому винні тваринні інстинкти, що чоловік-людина не відає, що учиняє звіром, але серце жіноче не могло змиритися з таким фактом.

Тоді Методій Хламенко, засмучений прикрістю коханої Любочки, пішов до зоокрамниці і купив нашийник на міцному ланцюзі. І з тих пір у повневі ночі вовком бігав у дворі своєї садиби, побрязкуючи цепом, наче звичайний ланцюговий пес, і іноді тужливо вив на місяць, до невдоволення сусідів. У той рік, коли він так прикував себе до родини, у найближчому магазині побутових товарів найзатребуванішим крамом були вушні затички.

Те, що комендант лицарського гуртожитку іноді ночами стає вовком, лицарів не бентежило: мовляв, чим людина займається уночі – її особиста, можна сказати, інтимна справа, і інших не стосується. А комендант він був добрий...

Увечері 2 жовтня 1995 року, як Автор уже повідомляв читачеві наприкінці двадцять восьмого щося «Придворний лицар № 39», Мгобокбекбе з Естер і Зіночкою навідалися в цю п'ятиповерхівку, і комендант Методій Хламенко вручив

новому мешканцеві — свіжому лицареві Напівкруглого Столу — ключі від квартири № 303, і показав цю двокімнатну житлоплощу. Перша цифра у трьохзначному номері означала поверх.

— Скромно, але мило, — оцінила Естер майбутнє житло коханого. — Якщо її зі смаком обставити, то буде затишно.

— Погано тільки, що немає окремої кухні, а одна загальна на весь поверх, — зауважила принцеса.

Дійсно, кухня була одна на всіх лицарів, велика; там стояло сімнадцять газових плит і сімнадцять столів. Але більшість із них не експлуатувалися: парубкуючі лицарі воліли не готувати їжу, а харчуватися у корчмі «Під Мідним Забралом» (за винятком хіба що Річарда Левове Копито, котрий зазвичай віддавав перевагу корчмі «Під Рятівною Мухою»), тож на цій кухні господарювали тільки жінки чотирьох жонатиків: Остапа Окрошколюба, Юрія Капітального, Андрія Схожого й Вадима Оптиміста (а донедавна ще й дружина п'ятого — Аркадія — Оксана Цукерка-Глімпельштейн). Решта ж там лише заварювали ранками чай або каву. Добре, що, на відміну від кухні, туалети й ванни були в кожній квартирі...

Наступний день — 3 жовтня — був для Мгобокбекбе — як і 2 жовтня — також повним подій. Ранком він відправився в Королівський замок, де одержав вступний аванс із рук королівського підскарбія Андрія Васильовича Кацапенка. Вступний аванс для нових лицарів Напівкруглого Столу був більшим, ніж черговий щомісячний аванс інших лицарів і навіть самого короля; для того, щоб новоприйня-

тий міг відразу забезпечити себе найнеобхіднішим для лицарського життя...

Потім за допомогою трамвая свіжий лицар перемістився до Непарнокопитого Театру, щоб обзавестися конем. Головний конюх лицарської стайні Сократ Півень запропонував йому на вибір одного із трьох: вороного Соломона, сірого в яблуках Аттілу й білого Ігоря Святославича. Представляючи Ігоря Святославича, названого так на честь Новгород-Сіверського князя, про якого говориться в «Слові о полку Ігоревім» (що події у тому творі відбуваються частково і на території Харківщини), Сократ Півень зауважив:

— Цей красень раніше належав графові Галактіонові, тому, котрий емігрував до Великого Світу, не пам'ятаю точно — куди: чи то до Нової Зеландії, чи то до Нової Гвінеї, а може, аж до Нової Водолаги або навіть Нової Баварії.

Сократ Півень поганенько знав географію Великого Світу, тому, наприклад, плутав міста: Бердянськ із Бердичевом, Канів із Каннами, Вінницю із Венецією тощо. Читач, можливо, знає, що таке Нова Зеландія й Нова Гвінея, але, якщо живе за межами Харківщини, може не знати, що таке Нова Водолага й Нова Баварія. Тому Автор, про всяк випадок, повідомляє: Нова Водолага — місто в Харківській області, на південний захід від Харкова, а Нова Баварія — район у південно-західній частині міста Харкова.

— У вас, здається, і доспіх графа Галактіона? — додав конюх.

— Так, його, — підтвердив Мгобокбекбе.

Автор уже колись повідомляв тобі, безцінний читачу, що, як правило, лицарі Напівкруглого Столу називали

коней іменами правителів з минулих епох. Але бували й випадки, коли лицар не міг придумати ім'я глави держави колишніх часів, не використане колегами, і давав коневі ім'я правителя-сучасника. Так, у часи короля Сашка Першого якийсь лицар Мина Хріноруб назвав коня Рузвельтом, напевно на честь тодішнього (тридцять другого) президента США Франкліна Делано Рузвельта. А в одного з нинішніх лицарів Напівкруглого Столу – Геннадія – кінь носив кличку Горбачов, на честь першого й останнього, тобто єдиного президента Советського Союзу Михайла Сергійовича Горбачова.

Як правило, лицар давав своєму коневі ім'я того або іншого правителя, оскільки йому подобалося це ім'я, а не тому, що йому подобалася політика даного правителя. Політику того правителя лицар міг і засуджувати.

Втім, зрідка траплялося, що кінь напівкруглостолового лицаря носив ім'я, котре не має стосунку до правителів. От у лицаря Андрія Циніка, як Автор уже також повідомляв, транспорт звався Велосипедом. Ні, Андрій Цинік їздив не на велосипеді, як лицарі Круглого Столу в книзі Марка Твена «Янкі з Коннектикуту при дворі короля Артура», а на справжньому коні зі справжньою гривною й справжніми копитами. Тільки кличка цього коня – Велосипед. Цю назву дав непарнокопитому минулий хазяїн, у якого Андрій Цинік його купив. (Мабуть, у того хазяїна було своєрідне почуття гумору). Лицар спробував перейменувати покупку на Каа (на честь давньоєгипетського фараона з першої династії, а не на честь мудрого пітона з «Книги джунглів» Редьярда Кіплінга, як міг би подумати читач). Але на «Велосипед» кінь відгукувався, а на «Каа» реагувати кате-

горично не бажав. І довелося його, всупереч традиції, залишити Велосипедом.

А щодо коней, що носять людські імена, то Автору цих рядків згадується кінь Володька з повісті Майка Йогансена «Подорож ученого доктора Леонардо і його майбутньої коханки прекрасної Альчести у Слобожанську Швайцарію». Цікаво, що у хазяїна цього коня Володьки найменування було, навпаки, не людським, а, так би мовити, тваринним: він носив прізвище Черепаха.

Із трьох коней, запропонованих конюхом Півнем, лицареві Мгобокбекбе більше інших сподобався Ігор Святославич. Саме його нова людина вирішила узяти в якості індивідуального транспорту.

Мгобокбекбе гладив білого Ігоря Святославича й годував його рафінадом, коли в Непарнокопитий Театр прийшов Річард Левове Копито, також у дорослі. Він відразу навчив свіжого колегу надягати на коня зброю й давати верхової їзди. Ігор Святославич був хорошим конем, слухняним, податливим, так що Мгобокбекбе дуже скоро освоївся з роллю вершника, і за півгодини він верхи на Ігореві Святославичі й Річард Левове Копито верхи на своєму рудої масті Тутанхамоні вже скакали вулицями Жорикбурга до манежу, де новий лицар збирався узяти перші уроки бойової лицарської майстерності.

Ці уроки дали йому той же Левове Копито та інші лицарі, які там були. Так що в процесі навчання Мгобокбекбе познайомився з: графом Абдуллою, графом Омеляном, бароном Тарасом, герцогом Харитоном, графом Остапом Електричкою, бароном Євгеном, герцогом Абрамом, лицарем Остапом Окрошколюбом, бароном Юрієм Тигровим, графом Остапом Влучне Вуха, бароном Аркадієм,

графом Василем, графом Леонідом Очкариком, лицарем Леонідом Настороженим, бароном Сергієм і графом Леонідом Кучерявоногим.

Оскільки колишній пивний келих усю інформацію схоплював, як то кажуть, на льоту й моментально навчався всьому, що йому показували й говорили, то він успішно опановував лицарські бойові прийоми, а досвідчені лицарі дивувалися його тямущості. Тож, вертаючись із манежу до Непарнокопитого Театру за п'ять годин, Мгобокбекбе вже вмів володіти мечем, списом і щитом. Тобто був справжнім, хоч і починаючим, лицарем...

Залишивши в стайні Ігоря Святославича, новий лицар повернувся не на коні, а на трамваї (тобто транспорті не непарнокопитому, а парноколісному) до корчми «Під Рятівною Мухою» і там, у своїй кімнатці на другому поверсі, зайнявся оформленням щита. Дорогою він купив художній пензлик і олійні фарби – білу й чорну, а також розчинник, завдяки якому вони висихають швидше, і написав на щиті білий пивний кухоль у чорному полі. Звичайно, згодом щит доведеться підфарбовувати, оскільки від ударів мечів і списів фарба здиратиметься.

Деякі лицарі, що мали які-ніякі здатності до створення зображень, власноручно наносили фарбами на бойовий щит свій лицарський герб. Інші замовляли це професійним художникам. Відомий випадок, що мав місце у вісімнадцятому столітті, коли якийсь що не вмів малювати лицар Вісаріон, на гербі якого значився зелений кролик у білому полі, намагався знайти талановитого художника, який би це добре зобразив на щиті. Але кожний із претендентів на оформлювача щита йому чимсь не подобався, так що, зрештою, зневірившись знайти гідну кандидатуру, він просто

сам написав на білому щиті зеленими буквами текст: «ЗЕЛЕНИЙ КРОЛИК У БІЛОМУ ПОЛІ».

Мгобокбекбе, котрий донедавна не мав рук, із цієї причини раніше нічого не малював. Тож оформлення щита було першим таким експериментом. Незважаючи на відсутність образотворчого досвіду, картинка вийшла цілком непогана.

Закінчивши живописну роботу, Мгобокбекбе повісив щит на цвях — сохнути.

Незабаром з університету прийшла прекрасна Естер і, довідавшись, що коханий лицар одержав аванс у сумі 5318 шурхотиків 67 дзвяків, запропонувала гроші частково витратити, адже дотепер нова людина не мала власного майна, крім подарованих йому: сорочки, куртки, штанів, трусів, майки, шкарпеток, кросівок, зубної щітки, пасти, бритви, помазка й ще декількох дріб'язків.

І свіжий лицар з подругою відправилися в шоп-тур жорикбурзькими крамницями і базарами, де заходилися здобувати необхідні для зручного життя речі: взуття, одяг, посуд, побутову техніку, меблі... Що дешевше, купувалося одразу, за повну ціну, що дорожче — з розстрочкою, у кредит.

Здобували з доставкою додому, і протягом цього експрес-шоп-тур вантажники звозили куплене в лицарський гуртожиток.

Речі вибиралися не дорогі, але зручні й стильні. В Естер був хороший естетичний смак, тому до вечора цього дня квартира Мгобокбекбе в лицарському гуртожитку її

стараннями придбала досить затишного і комфортного вигляду.

Закінчивши метушню з покупками, Мгобокбекбе з Естер, сидячи на новому дивані-ліжку, муркотали слова кохання. Коли любовне бурмотіння природно переросло в ніжні поцілунки, у двері постукали.

Нова людина встала й відчинила.

За дверми в коридорі гуртожитку стояла літня пара: сивувата дама й веснянкуватий чоловік. Побачивши Мгобокбекбе, підстаркувата жіночка охнула й гойднулася, старий підтримав її під ліктик, але теж не зміг сховати хвилювання.

— Вибачте, якщо ми невчасно, якщо відволікли... — замурмотав веснянкуватий дідусь, смикаючи гудзик свого піджака.

— Ми Роженкранци з корчми «Під Мідним Забралом», — додала бабуся, підсмикуючи кофточку.

— Ми тільки на хвилинку, ми... — белькотав похилий Роженкранц, не зводячи очей із двійника покійного непутящого сина.

— Заходьте, Мойсею Соломоновичу, ласкаво просимо, Берто Петрівна, — запросили у квартиру нежданих гостей молоді закохані.

Естер відразу ж подалася на спільну кухню, щоб заварити для гостей тільки-но куплений чай у тільки-но купленому чайнику. А гості, сівши в тільки-но куплені фотелі, говорили копії прийомного сина:

— Знаєте, Мбогкок... еее... Мкобог...

— Можете називати мене Мгоцьком, так простіше, — підказав молодий Мгобокбекбе Зямалагович Гальба.

— Знаєте, Мгоцьку, коли ми довідалися, що ви стали повноцінною людиною завдяки тілу нашого Феді, ми навіть обрадувалися: хоч після смерті він приніс комусь якусь користь. Гірко це казати, але він виріс зовсім не таким, як ми прагли, в душевному сенсі. І коли нам стало відомо, що з'явився його тілесний двійник, ми, звичайно, захотіли знати про вас більше й побесідували з колегами Гільденштернами, батьками вашої Естер. І зрозуміли із цієї бесіди, що ви саме такий, яким ми прагли аби був наш Федя. Ви точнісінько наш син, яким ми його бачили в наших мріях. І ми справді раді, що так вийшло, що в нашого недоброго сина тепер є такий добрий, так би мовити, близнюк.

Естер принесла гарячий чайник, поставила крім нього на столику чашки, цукорницю та вазочку з печивами, і розмова продовжилася.

Мойсей Соломонович і Берта Петрівна показали молодим співрозмовникам дитячі світлини всиновленого ними Феді (котрого інші називали Бандюгою), не підозрюючи, яку роль ці знімки зіграють у подальшій долі країни.

— Ми хочемо вам подарувати, Мгоцьку, ці фотокартки. Якщо б ваше тіло не народилося відразу дорослим, а виросло з немовлятка, то в дитинстві виглядало б саме так. А то майже у всіх людей є їхні дитячі світлини, а у вас немає. Нехай і у вас будуть, — сказав корчмар, торкаючи носовичком веснянкуватого носа.

Нова людина із вдячністю прийняла у подарунок «свої» дитячі зображення.

— І ще в нас є до вас прохання... Якщо, звичайно, ви не проти... Може, ви будете іноді заходити до нас у гості? Для нас це був би бальзам на серце, адже ви — точно наш син,

яким ми його хотіли. Після того, як ми поховали Федю, у душі залишились порожнеча й холод... Для нас, самотніх старих, ваші візити були б такою розрадою! – сказала дружина корчмаря.

Мгобокбекбе твердо пообіцяв навідувати власників корчми «Під Мідним Забралом», адже він уважає їх якоюсь мірою теж своїми батьками, навіть у його по батькові Зямалагович третя буква – з імені Мойсей.

Після сентиментального чаювання старі попрощалися, по-батьківськи поцілувавши Мгоцька й Естер зі сльозами радості на очах.

За вікнами стало темно, а в кімнаті гуртожитку при світлі бра – ще затишніше.

– Хочу тобі щось показати. Ти цього ще не бачив, – сказала Естер коханому за годину після відходу Роженкранців, дістаючи зі своєї сумочки якісь картки.

– Що саме? – запитав коханий.

– Мої секретні світлини. Крім мене й Зіночки їх ніхто не видів. Це Зіночка мене сфотографувала в різних позах. Без одягу. Торік на нас найшло натхнення познімати одне одного в еротичному вигляді. Хочеш подивитися?

– Звичайно! Дівчата і в одяжах бувають гарними, а без одягу всяка дівчина ще гарніша. Принаймні, із чоловічої точки зору. Я тепер це точно знаю, бо Річард Левове Копито показав мені парочку номерів журналу «Гарнюнізм!» Давай подивимось ці твої знімки.

Сівши з ногами на м'який теплий диван, парочка розглядала кольорові картки, зроблені молодшою принцесою

за допомогою татового фотоапарата “Polaroid Impulse Portrait”, який сам же відразу й друкував світлини.

— Ух ти! Як красиво! — захоплювалася нова людина. — Ти без одягу така чарівна! Звичайно, і в одязі теж; одягаєшся вишукано, елегантно, зі смаком. Але те, що тобі дане природою, а не кравцями, чудово до запаморочення. Ух! У мене навіть немає слів...

— Якщо немає слів, можеш виражати свої почуття не звуками, а дотиками, — підказала дівчина пошепки.

Виражаючи свої почуття дотиками, Мгобокбекбе сказав собі: «Макак Перевертайло-Замийський був правий».

Ці ніжні торкання до коханої красуні зробили з колишнім келихом те, що ніжні торкання до коханих жінок роблять із усіма здоровими чоловіками традиційної сексуальної орієнтації.

Мгобокбекбе вигукнув:

— Я не знаю, що зі мною! Коли я був кружкою, такого не було. Я начебто горю усередині. Начебто моя кров закипає. Начебто мені...

— Я знаю, що з тобою, — прошептала переривчасто йому на вухо кохана, — і що зі мною, що з нами.

І, цілуючи свого лицаря, вклала в його долоню маленький плаский пакетик.

Це був презерватив...

(— Тьху ти! — обурюється шокована цієї подробицею Права півкуля авторського мозку. — Тільки порнографії в чудесно-лицарському епосі не вистачало! Лицарі, принцеси, єдинороги, русалки... І раптом — презерватив! Хіба можна опоганювати чарівну романтику такими низькими предметами! Романтика чиста й незаймана, а ти,

пане Авторе, брудниш її такою похабною темою, як секс, хіть! Руки геть від романтики! Вірніше, не руки, а... гм-гм... інші члени тіла! Секс і романтика – дві речі несумісні!

– Не можу з тобою погодитися, колего, – заперечує півкуля Ліва. – От раніше в наших совєтських краях офіційно романтиком уважався той, хто їхав працювати на ударні комсомольські будівництва, так би мовити, «за туманом і за запахом тайги». А нині, у несовєтський час, романтиком вважається той, хто здійснює інтимну близькість при свічах і при наявності хорошого вина. Якщо раніше будь-який жлоб, що поїхав по грубі гроші на споруджування якої-небудь Байкало-Амурської магістралі, автоматично зараховувався в романтики, то зараз, щоб бути зарахованим у романтики, будь-якому жлобу досить перед статевим актом запалити свічі й налити дамі вина в гарний келих. А якщо він ще розкидає навколо пелюстки червоних троянд, ну це вже надромантик. Нині поняття «романтика» асоціюється багатьма нашими сучасниками саме із сексом, тим більше, якщо він ілюмінований палаючими свічками.

– Не треба про жлобів, а то мене знудить, – просить Автор. – Ні, Права півкуле, я рішуче не згодний, що в романтичному лицарському епосі не місце сексу. Візьмемо для прикладу найвідоміший з лицарських епосів – про короля Артура й лицарів Круглого Столу. Хіба там не розповідається, як король Утер Пендрагон за допомогою чаклунства чарівника Мерліна, котрий надав тимчасово Утеру вигляд герцога Тінтагильського, мав статеву близькість із дружиною цього герцога – леді Ігрейною, у результаті чого народився Артур? Хіба там не розповідається, як молодий король Артур мав статеву близькість із королевою Моргаузою, дружиною короля Лота Оркнейського, ще не

знаючи, що вона доводиться йому, Артуру, єдиною-утробною сестрою; і як від цього інцесту народився злобливий Мордред? Хіба там не розповідається, як принцеса Елейна, дочка короля Пелеса, мала статеву близькість із лицарем Ланцелотом завдяки чарам дами Брузени (зачарований Ланцелот прийняв Елейну за кохану Гвіневеру), у результаті чого народився шляхетний Галахад? Хіба там не розповідається про аж ніяк не платонічний любовний зв'язок Ланцелота й королеви Гвіневери, дружини короля Артура? А хіба там не розпо... Коротше кажучи, в Артурівськiм епосі сексуальна тема присутня в достатній кількості, що не заважає йому, епосу, бути романтичним. Те ж саме можна сказати про інші епоси. Інакше й бути не може, адже в епосах говориться про життя людське, а без сексу й життя б не було.

Коли вже я тут, додає Автор, згадав Артурівський епос, зауважу, до слова, одну особливість сексуального життя його персонажів. Якщо не всі, то, принаймні, деякі молоді лицарі Круглого Столу були геронтофілами. Тобто мали сексуальний потяг до жінок, набагато доросліших за них, котрі годилися за віком їм у матері або навіть у бабусі. У цьому переконається кожний, хто уважно прочитає писання лицаря Томаса Мелорі про Круглий Стіл. Наприклад, королева Моргауза, з якою поринав у неплатонічну любов молодий Артур, вийшла заміж за короля Лота приблизно в той час, коли Артур тільки народився. А молодий лицар сер Ламорак, що також мав статевий зв'язок із Моргаузою, був ровесником її синів. А коханці Ланцелот і Гвіневера вперше побачили одне одного, коли він був ще маленьким хлопчиком, а вона вже дружиною Артура. А от характерна цитата про ще одного молодого лицаря Кругло-

го Столу, небожа короля Артура й сина Феї Моргани: «Тепер повернемося ми до сера Івейна, який звернув на захід зі своєю дівицею, котрій було шістдесят років від народження». І так далі...

А раз, продовжує Автор, у багатьох епосах, говориться, крім іншого, про сексуальне життя персонажів, то і я просто зобов'язаний у своєму Терентопському так званому епосі торкнутися цієї теми, щоб він не був якимось неповноцінним. Крім того, я повинен сказати про інтимну близькість Мгобокбекбе й Естер ще й для того, аби безцінний читач переконався, що жорикбурзькі чарівники успішно зробили з колишнього келиха-мовця абсолютно здорового, повноцінного мужчину із традиційною сексуальною орієнтацією.

Так, у цю ніч із 3 на 4 жовтня між цими двома залюбленими відбулося те, що відбувається між дорослими чоловіками й жінками, які кохають і прагнуть одне одного. Що ж до згадування про презерватив, то пропаганда безпечного сексу похвальна, тому що попереджає небажану вагітність і поширення хвороб, котрі передаються статевим шляхом. Нехай така передбачливість Естер буде корисним прикладом для читача або читачки.

— Але, сподіваюся, ти не будеш смакувати тут анатомічні подробиці їхньої близькості? Я б навіть сказав — порнографічні подробиці, — турбується Права півкуля.

— Не буду, — відповідає Автор, — тому що не маю звички підглядати нишком за інтимними пестощами інших людей, навіть якщо ті інші люди мої власні персонажі. Тому на той період, поки вони будуть у ліжку голубити одне одного й усе таке інше, я їх скромно покину й помовчу.)

Щоб вони не злякалися її нічній відсутності, не думали, що з нею трапилася якась біда, не обдзвонювали лікарні й морги. Ця передбачливість Естер теж похвальна, теж приклад для наслідування. Адже іноді ми, читачу, упоєні своїм щастям, забуваємо про близьких і змушуємо їх турбуватися, нервувати, хвилюватися даремно. Але ж негативні хвилювання вкорочують їхнє життя.

Отже, наступного ранку закохана парочка, поглинаючи легкий сніданок, а саме: жуючи бутерброди й запиваючи їх ароматним чаєм, мило щебетала. Під час цього щебетання Естер з пухкою від бутерброда щокою, посміюючись, зізналася:

— Знаєш, коли ми робили ЦЕ, у мене раптом виникло відчуття, начебто на мене хтось дивиться, ні, не ти, а хтось сторонній. Я навіть оглянулася, хоча у квартирі крім нас нікого не було. Обман почуттів.

— Треба ж, і в мене виникло таке ж відчуття, начебто крім нас у квартирі є хтось ще й витріщається на нас, — сказав Мгобокбекбе, помішуючи ложечкою чай. — Але ми були наодинці. Бачиш, які ми схожі. У нас навіть обмани почуттів трапляються однакові й одночасно...

(— Ні, це був не обман почуттів, — догадується Ліва півкуля авторського мозку. — Пам'ятаю, Гліб Цвях перед виготовленням копії Бандюги відчув, як за ним спостерігають Автор Терентопських хронік з безцінним читачем; Автор — через свою уяву, а читач — через авторські слова. Напевно, і Естер із Мгобокбекбе відчули, як за ними спостерігають Автор із чита...

— Ні-ні, — перебивши, відхиляє такий здогад Автор, — отут інший випадок. По-перше, під час їхнього... еее... скажемо так, постільного дозвілля я не спостерігав через уяву,

а скромно вийшов і мовчав, і безцінний читач замість моїх слів бачив тільки крапки. По-друге, навіть якби я за ними в цей момент спостерігав, вони б цього не відчули, тому що для того щоб відчуті спостереження автора, персонаж повинен бути видатним ясновидцем, геніальним телепатом, яким був Гліб Цвях. Але ці закохані такими не були. І все-таки ти, Ліва, права (каламбур: ліва права) у тому, що почуття їх не обдурили. За ними в ці пікантні миті дійсно дехто стежив, але не Автор і його читач, а якийсь терентопець. Цей таємничий суб'єкт, котрий незримо був присутній у ті миті в тій кімнаті гуртожитку й у той же час в іншому місці, за сотні кілометрів звідти, зрозумівши, що цей хлопець і ця дівчина так обожають одне одного, що нарізно їм буде зле, радісно потер долонею долоню й нечутно сказав собі: «Це добре! Це мені може пригодиться! Це я зможу використати у своїх цілях!» Але про те, хто був цей невидимий...

— Невидимий? Напевно — дух, — намагається вгадати Права півкуля, — фантом, примара, привід!

— Ні, це був не фантом, — заперечує Автор. — Це була жива матеріальна людина. Але про те, хто був цей невидимий спостерігач, для чого він стежив за закоханими і як збирався використати їхню любов у своїх цілях, ми довідаємося пізніше. Нехай поки безцінний читач буде заінтригований цією таємницею...)

Після сніданку парочка зайшла в житло Гільденштернів, де новий лицар облачився в доспіх, узяв зброю й уже висохлий щит, а Естер — конспекти. Після чого він відправився в Непарнокопитий Театр, а звідти верхи на Ігорі Святославичі на манеж, щоб продовжити навчання ли-

царським бойовим премудростям; а вона — на заняття до університету.

На манежі Мгобокбекбе ще більш наловчився в цій колючо-рублячій справі, і познайомився з новими колегами. І знову лицарі дивувалися його тямущості...

Після повернення його із цих лицарських занять і її із занять в університеті, вони погуляли в парку імені Євгенія Шварца. Мгобокбекбе розповів їй про свої успіхи на лицарському поприщі й зауважив, що хоч для нього, як для новачка, участь у завтрашньому лицарському турнірі не обов'язкова, він вирішив узяти в ньому участь, для кращого засвоєння пройденого матеріалу. Естер пообіцяла, що обов'язково прийде на турнір вболівати за нього.

Увечері 4 жовтня в лицарському гуртожитку відбулася традиційна гулянка із приводу новосілля нового колеги. На великій кухні були зсунуті столи, які потім були уставлені всілякими смаколиками, як покупними так і приготовленими лицарськими дружинами. І жителі третього поверху, поздоровляючи новачка з новосіллям, заходилися бенкетувати.

Тут були всі одинадцять лицарів Напівкруглого Столу, котрі не мали власних замків: Хома, Тарас, Євген, Геннадій, Борис, Річард Левове Копито, Панас, Вадим Оптиміст із дружиною, Юрій Капітальний із дружиною, Андрій Схожий із дружиною й Остап Окрошколюб із дружиною; а також — комендант гуртожитку Методій Хламенко й, звичайно, сам винуватець святкування — лицар Мгобокбекбе Зямалогович Гальба, якого сусіди, за його підказкою, для простоти й стислості погодилися називати просто Мгоцьком.

Крім сімнадцяти людей на цьому гастрономічному заході була присутня і незвана не людина. Кликали його Мурлом. Але це прізвисько не було презирливим глумом. («Мурло – людина, що викликає неприязнь». Із тлумачного словника.) І не походило від розкопаного в Італії археологами прадавнього етруського міста Мурло. А походило в даному конкретному випадку прізвисько Мурло від дієслова «муркотати». Як ти, безцінний читачу, звичайно ж зрозумів, це Мурло було котом. (Звичайним, а не розмовляючим мутантом, уточнює про всяк випадок Автор). Його власниками вважалися Остап Окрошколюб із дружиною, але невідомо, визнавав сам Мурло їх своїми господарями, або ж навпаки, своїми прислужниками, зобов'язаними надавати йому їжу в достатніх кількостях. А оскільки поїсти цей Мурло любив, то не обмежувався кормом від цієї пари, а розгулюючи по всьому гуртожиткові, дозволяв і іншим мешканцям себе гладити, одержуючи за цю милість додаткову зарплату у вигляді шматочків ковбаси або ще яких ласощів. Не дивно, що від цього він став досить опасистим. Забарвленням же Мурло був рудим з темними смужками, тому нагадував іграшкового тигра. (Тобто був майже двійником котяри Мацька з гумористичної повісті Івана Керницького «Герой передмістя»).

Під час вищезгаданого банкету із приводу новосілля Мгоцька, Мурло ходив під столами і терся об ноги бенкетуючих, одержуючи від них за цю приємну послугу подачки у вигляді шматочків м'яса або риби. Тому що, маючи в руках рибу або м'ясо, важко стриматися, щоб не відщипнути шматочок і кинути під стіл, коли об твої ноги треться теплий пухнастий рибоїд-м'ясоїд. Можливо, читач знає це із власного досвіду.

Ймовірно, Автор і не звернув би на kota уваги й не згадав, якби не та обставина, що завтра цей кіт мимоволі введе Мгоцька й Естер в оману, пов'язану з наступними подіями. Але, усьому свій час.

Оскільки завтра – 5 жовтня – буде святом за назвою День Шляхетного Мордобою, оскільки завтра відбудеться традиційний лицарський турнір, на якому треба бути свіжим, бадьорим, відпочилим, здоровим (без похмільного синдрому), то гулянка була безалкогольною (промовляючи тости, підносили келихи з компотом) і не дуже тривалою. Вже о 21.00, в «дитячий час», лицарі розійшлися відсипатися перед турніром.

ЩОСЬ СЬОМЕ

Корчма «Під Мідним Забралом»

— ... Веліть стіл накрити в сусідній корчмі, он у тій, де над дверима висить фігурка сатира на коні.
Франсуа Рабле, «Гаргантюа та Пантаґрюель».

— Хто? Де? Король? Не бачу його — і не сказав би, що взагалі помічаю.
Едгар Аллан По, «Гомо-Камелеонард».

То був корчмар, при дверях якого пан зупинився. І в тому, що він корчмар, не можна було помилитися...
Дені Дідро, «Жак фаталіст і його пан».

17 вересня 1995 року.

Отже, лицар Аркадій одержав із рук короля Жорика Дев'ятого баронське посвідчення й ордер на Шмокиконський замок, і в такий спосіб зробився бароном і замковласником. І відразу запросив присутніх лицарів відсвяткувати разом із ним цю його радість у корчмі. Король, зрозуміло, відмовився. Оскільки, по-перше, просто зараз на нього чекала зустріч із японськими туристами. А по-друге, королева Зінька Одинадцята не любила, коли він харчувався за межами так званого сімейного гніздечка, та ще стравами, які приготувала не вона сама, а хтось сторонній. Засмучувати ж кохану дружину король категорично не бажав, тому не їв у пунктах громадського харчування легально. А про нелегальне його харчування буде сказано в цьому ж щосі, але кількома абзацами нижче.

Другим лицарем, якому не хотілося святкувати із приводу Аркадійової радості, був Річард Левове Копито, давній суперник радіючого. Адже він сам мріяв стати власником Шмокиконського замку. Через те йому було дуже-дуже прикро, що в цьому аспекті конкурент його випередив, зруйнувавши велику мрію. Однак і Річард разом з іншими вирушив до корчми, прикинувши, що платити за частування буде Аркадій, а отже, якщо він, Річард, з'їсть досить багато їжі й вип'є досить багато напоїв, то тим самим завдасть прикрому суперникові хоч якогось матеріального збитку. Це не можна, звичайно, вважати компенсацією за погублену мрію, але все-таки... Як говориться, на безриб'я й рак риба.

Вийшовши із тронного залу в оточенні колег, свіжий барон Аркадій зустрів японців, що піднімалися сходами. Тих самих. Лицар їх не впізнав, тому що там, біля Гірчиної печери, він був так поглинений спочатку битвою, потім капроною сіткою й, нарешті, сном, що на туристів просто не звернув уваги. Вони ж його не впізнали, тому що біля печери бачили тільки металеву шкарлупу, котра повністю приховувала його суцільний лик. Так і розминулися у замку, не підозрюючи, що сьогодні доля їх уже зводила.

Про одну з тем, які обговорили ці туристи з королем Жориком, ми довідаємося, читачу, за кілька розділів, вірніше, кілька щосів, а конкретно в чотирнадцятому, за назвою «Викрадення в Абрикосовій». А чим закінчився цей метушливий день для Аркадія і його колег, довідаємося негайно, тим більше, що в заголовку Автор уже натякнув — чим.

У ті хвилини, як лицарі спускалися сходами із третього поверху головної споруди Королівського замку, сонечко,

соромливо зашарівшись, цілувало західний обрій (щовечора його цілує, а червоніє, як у перший раз!). А коли новоспечений барон співтовариші, доправивши механіку Нетребенькові гіппомобіль і експериментальний обладунок № 2 (№ 1 поки залишався розкиданим на Каменіані біля Гірчичної печери), направлялися до корчми «Під Мідним Забралом», сутінки наповзли на Жорикбург уже ґрунтовно, змусивши міських електриків ввімкнути вуличні ліхтарі.

Неподалік від Королівського замку в центрі міста мали місце дві популярні корчми. Одна називалася «Під Мідним Забралом», інша – «Під Рятівною Мухою». «Під Забралом» тусувалися, переважно, добродії лицарі, а «простолюдці» – ремісники, заїжджі селяни і т.д. – воліли ходити «Під Муху». Втім, Річард Левове Копито, хоч і був лицарем, теж віддавав перевагу «Мусі». Можливо, крім іншого, через те, що дуже вже гарною була дочка тамтешнього корчмаря.

Так, ця дівчина, на ім'я Естер, провокувала своєю зовнішністю вигук «Вона просто чудо!» Але малося в корчмі «Під Рятівною Мухою» і друге чудо. Другим був розмовляючий пивний келих... Втім, корчмі «Під Рятівною Мухою» будуть присвячені окремі сторінки в інших щосях.

Що ж до корчми «Під Мідним Забралом», то Автор видасть тобі, безцінний читачу, страшну таємницю: цю корчму таємно, під чужим виглядом відвідував сам король Терентопії!

Королева Зінька Одинадцята полюбляла готувати їжу, і чоловік, аби підкреслити свою до неї любов (до королеви, а не до їжі), у замку їв тільки те, що змайстрували пальці коханої половини. Але оскільки Зінька Одинадцята була

шанувальницею різних дієт і всяких кулінарних експериментів у стилі «здоровий спосіб життя», то король після сніданку, обіду і вечері залишався голоднуватим, хоча й не подавав знаку, щоб не засмутити дружину.

Тортури недоїданням він терпів кілька років після одруження, роблячи гарну міну при поганій їжі. Додати відсутніх калорій де-небудь у пункті громадського харчування він теж не міг, адже якщо його побачать у корчмі, або ресторані, або їдальні і т.д., то королева зрозуміє, що його компліменти були не щирими, і засмутиться. Будучи джентльменом, він не міг засмутити кохану жінку харчуванням на стороні.

Але жерти хотілося.

І Жорик одного разу вирішив перекусити в корчмі «Під Мідним Забралом», але так, щоб його ніхто не впізнав.

Він дістав театральний грим і реквізит і, замкнувшись у своєму кабінеті, явся діловито змінювати зовнішність. Наклеїв кошлаті штучні брови поверх натуральних некошлатих, приліпив шрам, намалював ластовиння й родимки, густо наклав тіні, приляпав фальшиві бородавки, навіть натягнув на голову гумову лисину. Аж самому стало паскудно від отриманої пики. Навіть сказав дзеркалу: «Ну й бешиха в тебе, Георгію». Зате не впізнають – мовчачи відповіло дзеркало. Нехай думають, що – заїжджий мандрівний лицар. Облачивши й тіло не у свій одяг, король крадькома покинув замок таємним підземним ходом...

Коли він увійшов у корчму, від апетитних ароматів запаморочилася голова, а слина ледве не заюшила на бороду.

Але підійшов корчмар Мойша (або Мойсей) Роженкранц і сказав:

– Здрастуйте, Ваша Величносте. Що це ви так нагримувалися?

– Я... еее... гм... кхе-кхе... Та от думаю влаштувати в замку маскарад. Хотів перевірити: чи упізнають мене в такому вигляді, а заодно таємно розвідати, чи добре харчуються мої лицарі. А ви мене сходу викрили. Напевно, погано змінив зовнішність, – замурмотав збентежений монарх.

– Зовнішність чудова! Викапаний монстр! – заспокоїв корчмар. – Нізащо б не впізнав, якби не борода. Такої другої, мабуть, у всій державі не розшукаєш. Може, хочете спробувати мою їжу?

– Спасибі. Я й так бачу, що лицарі лопають із апетитом. До побачення. Мене королева вже добре нагодувала. Ситий по горло.

Отже, уся біда була в бороді.

Король ще кілька днів кріпився, а потім пішов в оперний театр, що йменувався там Стайнею Опері та Балету, і майстерні, котра продукувала для артистів перуки, накладні вуса й бороди, замовив виготовити штучну бороду, яка б не відрізнялася від його власної. Він пояснив майстрам таке замовлення тим, що, мовляв, у Королівському замку придворні бажають поставити аматорський спектакль із королівського життя, де роль Жорика Дев'ятого виконуватиме один із лицарів Напівкруглого Столу, і, щоб він був схожий на справжнього короля, йому треба приклеїти знамениту руду бороду.

Наступного дня Його Величність одержав виготовлене замовлення, у нападі дужого апетиту збрив справжню бороду, нагримувався й, ніким не впізнаний, пообідав у

корчмі. Повернувшись, приклеїв бороду руду фальшиву, і про його зраду подружньому столу ніхто не довідався.

Так він став жити в приклеєній бороді, знімаючи її тільки під час купання у ванні й таємних походів за калоріями.

Крім Автора про цю таємницю ніхто не знає. Тепер, коли Автор поділився з тобою, безцінний читачу, цим секретом, він щосили прохає, бажає й закликає нікому не вибовкати, що терентопський король ходить із фальшивою бородою! Нікому, крім хіба що лікаря-психіатра, та й то тільки якщо той про що-небудь запитає! Та спочатку переконайся, що ніхто сторонній не підслуховує, ретельно обшукавши кабінет психіатра, заглянувши в усі куточки, в усі шафки й шухлядки. І лише впевнившись у конфіденційності, скажи психіатрові: «У терентопського короля фальшива борода!» Але тільки пошепки на вухо! А потім приклади до губ палець, підморгнувши правим оком з виглядом змовника, і конспіративно додай: «Тссс! Це велика таємниця!» Не сумнівайся, що психіатра твоє повідомлення зацікавить.

Втім, Автор не зовсім правий, кажучи, що крім нього про секрет королівської бороди ніхто не відає. Є в Жорикбурзі громадянин, котрий це теж знає. Але хто той громадянин і як дізнався – про те буде сказано у щосі аж п'ятдесят восьмому за назвою «Мислення в Гірчичній». («У Гірчичній печері? – перепитує Права півкуля авторського мозку. – Ну, тоді зрозуміло, що згаданий громадянин – це дракон Інокентій Карлович». – «Не вгадала, Права. Не він». – «Ну, тоді, можливо, постійний відвідувач цієї печери – дощовий черв'як Гавриїл Святосла-

вович?» – прикидає півкуля Ліва. «Ні. І не він. Не гадайте, а дочекайтеся того щось».)

Незабаром невпізнаний Жорик став завсідником корчми, придумав собі хибне ім'я й біографію, завдяки чому інші завсідники стали вважати його мандрівним лицарем.

Лицарі Напівкруглого Столу подружилися з новим відвідувачем і стали вмовляти його вступити в колектив Напівкруглого Столу.

Він відмовлявся, вони насідали.

Нарешті, вони твердо заявили, що зведуть його із самим королем.

Жорик збагнув, що настав час міняти імідж.

Він змінив грим, перуку, голос, ходу й, зрозуміло, ім'я та біографію; й став іншим мандрівним лицарем (перший, на диво завсідників, зненацька зник; ходили навіть чутки, що його потім бачили в місті Дримпельзябську й інших місцях).

Із другим персонажем відбулася схожа історія.

Так король виконував усе нові й нові ролі, залишаючись невпізнаним.

Уявляєш, читачу, який дар перевтілення, який лицедійський талант! Якби Жорик не був королем, йому варто було б стати актором! Він був би зіркою театру й кіно! Можливо, одержав би премію «Оскар» у Голлівуді!

От які обдаровання в людині може породити звичайне почуття голоду!

Отже, до цієї-от знаменитої корчми вони (барон Аркадій з колективом співпляшників) тепер і підвалили.

Як неважко догадатися з назви корчми, над входом у цей заклад дійсно висіло мідне забрало, точніше, цілий лицарський шолом, спеціально виготовлений Нетребеньком на замовлення Мойши Роженкранца саме для цього висіння.

Корчма існує вже близько двох сторіч, з них одне (останнє) вона є власністю династії Роженкранців, переходячи в спадщину від чергового батька-Роженкранца до чергового Роженкранца-сина. Старий шолом, повішений ще Мехлом Роженкранцем, дідом Мойши, під згубним впливом атмосферних опадів прийшов до стану повної іржі, і нинішньому хазяїнові довелося в 1987 році замовити Вакулі Охрімовичу новий символ свого бізнесу, і замінити ним дідівський металевий потрух.

— Мойшо! — галаснув барон Аркадій, переміщаючись під цей шолом із чередою колег.

— Добрий вечір, панове, — глухо висловився той без звичайного ентузіазму.

— Треба, Мойшо, гарненьку гулянку змайструвати для цього шляхетного товариства, — пустотливо наказав Аркадій, показуючи пальцем на самого себе.

— Можна змайструвати гарненьку гулянку, — погодився корчмар якимось підозріло похмурим тоном.

— От і добре! — облизнувся, потираючи долоні, «мисливець на драконів».

— Можна, якщо оплата буде готівкою, включно з поверненням боргів, — доважив хмурий корчмар.

— Ну ти що, озвірів, Мойшо? — осікся новий барон. — Я згодом сплачу. Давай у кредит, люди ж томляться!

— Ви в котрий раз «згодами» відбуваєтеся, пане. У вас боргу майже півтори тисячі шурхотиків. Мені потрібні «живі» гроші. Кредит закритий.

— Ну ти чого мене підводиш, старий хроне! Я ж от уже народ запросив, — засичав лицар у веснянкувате вухо, корчачи змовницькі гримаси.

— Це ваші проблеми. Без грошів немає діла, — знизав плечима літній Роженкранц.

— Чудиле! Я ж уже барон! У мене ж тепер цілий замок! От, дивися. — Аркадій сунув бруднуваті аркушики під ніс корчмаря.

Той статечно оснастив веснянкувате обличчя окулярами й ґрунтовно вивчив документи, особливо пильно вдивляючись у чорнильні ляпки й відбитки пальців неакуратного писаря Ульріха фон Смирнова.

— Ну добре, поздоровляю. Проходьте, панове, розсідайтеся. Зараз розпоряджуся на кухні.

Повернувши рятівні папери, Мойша відчалив убік апетитного туману.

— Нині наш Мойша як нерідний, — спантеличено плюхнувся на різьблену лаву свіжий барон Аркадій.

— Завтра Бандюгу мають із в'язниці випустити, — пояснив йому закоренілий барон Панас. — У такі дні в Мойши завжди поганий настрій. Передчуває, що непутящий синок, опинившись на волі, знову втне якийсь злочин.

— А, он воно як. Тоді зрозуміло!

Корчма Роженкранців переходила, як Автор уже зауважив, від батька до сина. На Мойші перехідний процес

застопорився, оскільки переходити було нема до кого — спадкоємці були відсутні. До яких тільки лікарів не зверталися Мойша і його половина Берта, уперті діти навідріз відмовлялися в них народжуватися.

Доживши до досить зрілого віку й усвідомивши, що на криве потомство надії немає, подружжя вирішило всиновити чуже чадо.

І узяли хлопчисько із сирітського притулку.

Треба сказати, що юні сироти в Терентопському королівстві були досить рідким явищем. По-перше, тому що люди там, завдяки хорошій медицині в співдружності з магією, завдяки сприятливій кримінальній обстановці й іншим обставинам, як правило доживали до глибокої старості. А по-друге, з дитинства виховані на принципах лицарства й шляхетності, дуже рідко відмовлялися від рідних дітей або позбавлялися батьківських прав за погане до них ставлення. Тож на всю країну був лише один маленький сирітський притулок, у місті Манюнинську. Але діти там надовго не затримувалися, бо було чимало бажаних їх усиновити або в дочерити.

От і Роженкранці поїхали до Манюнинська, і відідали цей притулок, імені королеви Гаргамелли. Їм сподобався хлопчик Федя, і вони його забрали.

А сирітка згодом виявився таким паливодою-шибайголовою, що сусіди охрестили його Бандюгою. Якщо свій розбійницький характер він одержав із хромосомами від кривної рідні, то, мабуть, його справжні тато з мамою були запеклими кримінальниками; так думали навколишні.

Прийомні ж батьки намагалися зробити з нього людину. Мойша навіть поступив на заочне навчання до Жорик-бурзького університету, на курс педагогічної психології.

Але всі теорії, вивчені там, усі напрацювання великих педагогів Йоганна Генріха Песталоцці, Антона Семеновича Макаренка та інших розбивалися маленьким негідником, наче лампочки Ілліча зброєю пролетаріату, і він з кожним роком ставав усе бандитішим і бандитішим (офіційно слова «бандитішим» в українській мові не існує, але ти, читачу, звісно, зрозумів, що Автор має на увазі). Обман, лихослів'я, бійки й злодійство стали для нього щоденною нормою вже у восьмирічному віці. Про такі дрібниці, як паління й азартні ігри, взагалі можна не згадувати (бо це саме собою зрозуміло). Честі, совісті, милосердя й шляхетності для нього не існувало. Його мерзенні витівки ставали усе жорстокишими й цинічнішими.

Юному шибенику навіть подобалося прізвисько Бандюга, він ним навіть пишався. І Бандюгою його стали кликати геть усі, крім старих Роженкранців, котрі продовжували звати Федею.

Як тільки молодому мерзотникові стукнуло шістнадцять років (вік, у якому громадяни Терентопії вважалися дорослими й несли карну відповідальність за свої провини), він у той же день замість святкового пирога побачив ґрати тюремної камери.

Протягом наступних сімох років свого існування він провів за межами в'язниць у цілому вісімнадцять діб. Тільки виходив з тюрюги, як здійснював нову мерзенність і заховувався назад.

Як мовив про нього якимось Вакула Нетребенько: «Це Бандюга лише увижається цілковитим поганцем. А насправді він набагато гірше».

Треба сказати, що особливо злісні злочинці – для королівства явище нетипове, дуже нетипове, унікальне. Тому

законодавство не передбачало дуже строгих покарань. Найлютішою терентопською карою було позбавлення волі строком на два роки. А катування кремовими тортами, шибениця (терентопська) й заслання, між нами кажучи, взагалі дрібниці. Ті злочини, які чинив Бандюга, вимагали набагато більш жорстоких запобіжних заходів. Але не переінакшувати ж кримінальний кодекс держави через одного чоловічка. Тому лиходій відбувався іноді двома роками ув'язнення, іноді і меншим строком, виходив, грішив і знову сідав за ґрати.

Дні виходу мерзотника на волю були для околиць жителів сезоном тривоги, адже кожний міг стати його жертвою. Звістка про те, що воля Бандюги закінчилася й він повернувся васьвася, було приводом для свята.

Мойша болісно страждав душею, почуваючи сором і провину за такого синка. Коли наближався день чергового виходу Бандюги за двері рідної в'язниці, настрій у корчмаря скисав, він ставав похмурим, понурим, подавленим, дратівливим і неусмішливим, що й спостерігав тепер барон Аркадій.

Отже, незабаром на столах з'явилися напої й наїдки; пішла гуляня.

Випивши й викусивши, лицарство загаласувало, заготало, зажартувало, заанекдотило.

Наприклад, лицар Ярослав розповідав таке:

— Один лицар — так? — був дуже розсіяним, неуважним і забудькуватим. Одного разу він поскакав до своєї дами серця. Годину скаче, дві скаче, три... Півдороги — так? —

проскакав і тільки тоді помітив, що забув сісти на коня, що кінь-от залишився в стайні. Тож через неувважність він того разу скакав за допомогою власних ніг, а не кінських.

– Ха-ха, – відреагували на цю історію слухачі.

– А іншим разом, – продовжив Ярослав, – він з неувважності осідлав не коня, а зброєносець. І зброєносець теж був настільки неувважним, що тільки проскакавши половину шляху з наїзником на спині, зміркував, що не є конем.

– Ха-ха, – додали слухачі.

А лицар Борис повідав:

– Один лицар, зрозумійте мене правильно, сказав іншому: «У моєї тещі є всякі камінчики: смарагди, рубіни, діаманти, гранати та інші». А другий, зрозумійте мене правильно, відповідає: «У моєї тещі теж є якісь камінчики, але вона їх тримає у власних нирках».

– Ха-ха, – пирснули слухачі.

А лицар Хома сказав наступне:

– В одного лицаря трапилася, м'яко кажучи але грубо виражаючись, сварка зі своєю дамою серця. «Ти не джентльмен!» – крикнула вона. «Ні, я джентльмен!» – заперечив він. «Ти не лицар!» – виклинула вона. «Ні, я лицар!» – оспорив він. «Ти – неандерталець!» – заявила вона, але він знову не погодився: «Ні, я андерталець!»

– Ха-ха, – гоготнули слухачі.

А лицар Річард Левове Копито висловився так:

– Один лицар запитав іншого: «Як вас кличуть?» Інший відповідає: «Ну, це залежить від того, куди саме кличуть. Зазвичай мене кличуть за допомогою телефону». Перший здивувався: «За допомогою телефону?! Яке рідкісне ім'я!»

– Ха-ха, – засміялися слухачі.

А лицар Остап Окрошколюб:

– Один лицар сказав іншому: «Ти, Семене Миколайовичу, справжня баба!» – «Не смій називати мене бабою!» – закричав Семен Миколайович. – Ще раз назвеш, я поскаржуся дружині! Вона мене кривдити не дасть, вона мене захистить! Вона тобі покаже, яка я баба!»

– Ха-ха, – засміялися слухачі.

А барон Панас:

– Один лицар якось запитав іншого про його захоплення. Той відповів: «Я саліст». – «Співаєш, чи виконуєш соло на якомусь музичному інструменті?» – уточнив перший лицар. «Ти не зрозумів. Я не сОліст, а сАліст, – пояснював другий. – Не від слова "соло", а від слова "сало". Дуже, розумієш, люблю сало, і пречудово розуміюся на його смакових тонкощах. Це і є моє головне захоплення, тому я й називаю себе віртуозним салістом».

– Ха-ха, – веселилися слухачі.

А лицар Юрій Капітальний:

– Одному лицареві його дама серця говорила: «Милий, я от що подумала...» – «Не може бути!» – здивувався лицар настільки незвичному для неї вчинку. – «Не перебивай! От що подумала. Я тебе ласкаво називаю то слоником, то котиком, то козликом, то зайчиком... Може, мені так не розкидатися, а, підсумувавши, називати одним словом: "тварина"?»

– Ха-ха, – покотилися зі сміху слухачі.

А лицар Федір:

– Один лицар говорив компліменти якійсь дівчині. «Ти мій скарб», – шепотів він їй. «Ах, приємно чути», – мліла вона. «Ні, ти не просто скарб, а великий скарб, ціле

скарбисько». – «Спасибі за комплімент». – «Ти моє чудо». – «Продовжуй». – «Ні, ти не просто чудо, а велике чудо, ціле чудовисько». Дівчина дала йому ляпасу і закричала: «Тьху на тебе! Сам ти чудовисько! Пішов геть, недоумку!»

– Ха-ха, – надривалися слухачі.

А барон Геннадій:

– Молодий лицар Петро Іванович приїхав у гості до молодого ж лицаря Івана Петровича. Входить до його замку і бачить вазу, на яку наклеєний паперовий ярлик із написом «Ваза імені Івана Петровича», потім крісло з ярликом «Крісло імені Івана Петровича», потім – «Кактус імені Івана Петровича», «Віник імені Івана Петровича», «Чайник імені Івана Петровича» і так далі. Навіть у туалеті на унітазі було – «Унітаз імені Івана Петровича». Здивувавшись, гість запитав господаря, що би це значило. І той відповідає: «Мені один старий мудрий лицар сказав: треба називати речі своїми іменами. От я і назвав речі в замку своїм ім'ям».

– Ха-ха, – потішалися слухачі.

А граф Леонід Заканавний:

– Один лицар-забіяка привітав приятеля із днем народження, і побажав йому: «Будь щасливий, мій дорогий друже! Будь щасливий, і якомога скоріше!» Але через забіякуватість не стримався й додав: «Бо якщо ти протягом години не станеш щасливим, то я тобі за це, мерзотнику, усю морду поб'ю!»

– Ха-ха, – реготали слухачі.

А лицар Андрій Схожий:

– Їхали одного разу лісом два лицарі, молодий і зрілий. «Он, бачиш, – говорив зрілий молодому, – під кущем...» – «Ага, бачу, – відповідав інший, – лежить лайно». – «Про

що це говорить?» – «Про те, що там хтось покакав». – «Ні, мій молодий друже, – заперечив зрілий, – це ні про що не говорить, тому що ЦЕ говорити взагалі ні про що не здатне, оскільки в ЦЬОГО немає ані рота, ані язика, ані голосових зв'язок». Молодий придивився: але ж дійсно... І вразився молодий мудрості співрозмовника.

– Ха-ха, – трималися за животи слухачі.

(Річард Левове Копито, хоча теж хихикнув, однак все ж таки зауважив, що під час застілля згадувати про екскременти недобре, тому що людину чутливу й бридливу через це може знудити).

А барон Андрій Цинік:

– Розповідаю казочку. Жила в одному королівстві прекрасна діва. І, як водиться, чекала вона, що приїде до неї прекрасний принц на білому коні. Чекала-чекала, і дочекалася: нарешті, приїхав-таки до неї прекрасний принц на білому коні. І стала прекрасна діва жити з тим коханим... Ні, не з коханим принцом, а з коханим конем. Оскільки у неї були нестандартні любовні уподобання, то прекрасного принца на білому коні вона чекала заради білого коня, а не заради прекрасного принца. Їй плювати було на прекрасних принців, проте вона шаленіла від білих жеребців. Тож прекрасний принц повернувся до свого королівства із купою грошей, радіючи, що так вигідно продав непарнокопиту скотиняку-альбіноса. Отут казочці й кінець.

– Ха-ха, – скалили зуби слухачі.

А барон Аркадій:

– Один лицар, бажаючи утнути комплімент панночці, яка йому подобалася, сказав: «Панно, маю вам сказати, що ви симпатична». І що б ви думали? Панночка відразу влі-

пила йому ляпасу і сердито пішла, крикнувши, щоби він до неї більше не підходив, інакше вона йому, мовляв, усю фізіономію роздряпає нігтями за таку образу.

– Тю! – здивувався граф Леонід Заканавний.

– Ди... ди... дивно! – викликнув граф Леонід Жвавий.

– Може, ха-ха, вона воліла, аби він назвав її не симпатичною, а дуже-дуже симпатичною, – припустив граф Леонід Хихотунчик, – а просто «симпатична», ха-ха, без, так би мовити, посилення, здалося їй недостатньою, а відтак, ха-ха, образливою характеристикою її краси.

– Ні, – заперечив Аркадій, – справа в тому, що в цього лицаря були дефекти вимови. Тому замість «Панно, маю вам сказати, що ви симпатична», з його рота прозвучало: «Панно, маю вам шказанзи, що ви шимпанзична».

– Тобто вона подумала, що він каже, мовляв, вона схожа на шимпанзе, – догадався граф Омелян.

– Звичайно! – підтвердив Аркадій.

– Ха-ха-ха! – засміялися лицар Остап Окрошколюб, граф Леонід Заканавний, граф Леонід Жвавий, граф Леонід Хихотунчик і граф Омелян.

– Га-га-га! – вторили їм лицар Річард Левове Копито, барон Річард Неголений, барон Тарас, барон Панас і барон Порфирій

– Хо-хо-хо! – реготали лицар Хома, барон Андрій Цинік, барон Геннадій, барон Євген і барон Вадим Оптиміст.

– Ги-ги-ги! – помирали зо сміху барон Сергій, лицар Ярослав, лицар Андрій Схожий, лицар Федір і лицар Юрій Капітальний.

А лицар Борис пирскався зовсім уже оригінально:

– Хю-хю-хю! Зрозумійте мене правильно.

І так далі й таке інше. «Продовжувати сміятися легше, чим закінчити сміх», як написав Козьма Прутков.

Коли ж жарти й анекдоти все-таки вичерпалися, гуляк потягнуло на лірику, то пак на поезію з музикою, то пак на пісні.

Як уміли, так і загорланили.

Були тут і українські – «Несе Галя воду», «Туман яром»; і російські «Ой то не вечер, то не вечер», «Ой мороз, мороз»; і єврейські – «Хава нагіла» і «Тумбала-лайка». Але в основному, звичайно, – терентопські застільні: «Балада про доблесного лицаря Адама, злого дракона та гарну даму», «Рояль у кущах», «Політ паровоза», «Самозахист без цьомкання», «Дві неголені корови» та інші.

Для читача, що цікавиться піснями екзотичних країн (а Терентопія, погодься, безцінний читачу, по-своєму країна досить екзотична), Автор пропонує тексти деяких терентопських застільних, з яких склав наступне щось (то пак наступний восьмий розділ), який так і називатиметься: «Терентопські застільні».

«Цікаво, – можливо мислиш ти, безцінний читачу, – а на які кошти, властиво, живуть ці добродії лицарі? От п'ють-гуляють, пісень горланять; ну, поб'ються на турнірі; ну, повипендрюються перед прекрасними дамами... Але вони ж ніде не працюють, ніякого товару не виробляють, отже, нічого чесним, необхідним суспільству трудом не заробляють. На які ж бабки вони так безтурботно існують?».

Автор відповідає негайно: зарплату вони отримують. Гроші на зарплату лицарям беруться з державної (або

королівської) казни. Казна ж має два основні джерела грошей. Перше джерело – податки й пожертвування...

«Ага! Податки! Я так і думав! – строго, можливо, покачаєш ти головою, читачу. – Виходить, прості чесні трудівники повинні в поті чола заробляти гроші й віддавати їх на утримання цих вельможних дармоїдів! Та ці твої лицарі, пане Авторе, просто трутні й ледарі, що сидять на шиї трудового народу! Нічого, прийде час, коли терпіння народу скінчиться, і його мозолиста рука цим нахлібникам так...» І т.д. і т.п.

Ці твої погрози, читачу, викликають у пам'яті Автора слова із тридцять першого розділу другої книги веселої епопеї «Гаргантюа та Пантагрюель» дотепного Франсуа Рабле: «Усі лицарі Круглого Столу... дістають щигля по носі».

Якщо ти дійсно, безцінний мій читачу, думаєш, що трудовий народ Терентопії сприймає лицарів як баласт на своїй шиї, то ти, вибачаюся, влучив ніздрею у небо (походження цього дивного словосполучення пояснене в першому щосі, нагадує про всяк випадок читачеві Автор). Тому що для терентопців лицарі – живий пам'ятник традицій. А утримання пам'ятника традицій уважалося там таким же благородним обов'язком, як реставрація пам'ятників архітектури. Ніхто ж не каже, мовляв, Пізанська вежа, або там Біг Бен, або, скажімо, Нотр Дам де Парі б'ють байдики, ухиляються від роботи, не створюють ніякого товару, тому не треба їх реставрувати. Без розмов витрачають грошки на реставрацію, тому що – пам'ятник, національна гордість. От так само й з терентопськими лицарями. Деякі особливо свідомі трудівники крім податків здавали в податковій конторі ще й добровільні пожертвува-

ння, пишаючись своїм патріотизмом. Треба сказати, терентопці – народ роботящий і ініціативний, заробляють непогано. І ці податки для них – дрібниця, крапля в калюжі. До того ж, в останні роки, коли в королівстві стали з'являтися закордонні туристи зі своєю валютою, утримувати лицарство стало вигідно, адже саме воно, лицарство, є однією із найекзотичніших принад для такої публіки. Тому якщо б який-небудь революціонер спробував скинути Напівкруглий Стіл, то трудовий народ надавав би мозолистою рукою такому ентузіастові по вухах.

Друге джерело грошей для лицарської зарплати – продаж квитків на лицарські турніри, які в Терентопії так само популярні, як у Бразилії футбол. А ще – листівок і інших сувенірів з портретами лицарів. Твоє гіпотетичне висловлення, читачу, що лицарі не виробляють ніякого товару, не зовсім вірно. Тому що люди платять гроші не тільки за їжу, посуд, меблі, одяг, побутові прилади та інші предмети. Але також і за квитки на концерти, виставки, спектаклі, циркові атракціони, спортивні змагання та інші шоу. Тому видовища теж є, можна сказати, товаром. А оскільки одним із найпопулярніших видовищ у королівстві є лицарські турніри, то їх можна вважати виробленим лицарями товаром. А тих, хто виробляє товар, за який народ із задоволенням платить гроші, не можна обзивати трутнями й ледарями, що сидять на чужій шії.

Уже запівніч гуляки покинули корчму й, підтримуючи один одного, белькочучи нетверезі дурниці, усією юрбою приступилися до переміщення в лицарський гуртожиток. Деякі з компанії не жили в гуртожитку, оскільки мали власні замки, але у зв'язку з нетверезістю й пізнім часом вважали за краще пережити ніч там, і розмістилися як змо-

гли — хто на зайвій розкладачці, хто на стільцях, а хто й просто на підлозі.

Тут Автор закінчує коротку повідь про битву із драконом Інокентієм Карловичем лицаря Аркадія. На той час, поки останній переселятиметься на нову житлоплощу (тобто в отриманий за цей «подвиг» Шмокиконський замок), ми його залишимо. З іншими ж персонажами зустрінемося через одне щось.

ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТЕ

Онука зародка

— В нас у руках сюжети і такі є,
Що перетворюють на дітей дідів.
Карло Гоцці, «Кохання до трьох помаранчів».

Хай хлопець дідом стане, хлопцем — дід.
Вільям Шекспір. «Венера і Адоніс».

Він знайшов із трав сік, що оновлює йому та друзям
його молодість...
Григорій Сковорода, «Бесіда, названа Двоє».

Одне лише ніяк їй не вдавалося: зварганити еліксир
молодості, який нібито нині відкритий маркізом
д'Аймаром (він же Бельмар), що мешкає у Венеції, — дія
його настільки сильна, що одна стара дама, котра
непомірковано вжила його, повернулася до стану
ембріона.
Йоганн К. А. Музеус, «Зброєносці Роланда».

15 жовтня 1995 року.

Отже, попереднє, тридцять третє щось за назвою «Викопні цяцьки» закінчилося тим, що лицар Мгоцько на телеграфі в селі Заповідні Прищі одержав від Іцхака Гільденштерна телеграму, надіслану на його ім'я до запитання, де було надруковано: «ЕСТЕР ЗНИКЛА КРП МИ РОЗПАЧІ КРП ГІЛЬДЕНШТЕРНИ КРП».

І коли Автор Терентопських хронік заінтригував безцінного читача (як він, Автор, сподівається) цим тривож-

ним посланням, він безцеремонно залишає Лицаря Пивної Кружки з його напарником Річардом Левове Копито на заповідноприщінському телеграфі з телеграмою в руці й переноситься уявою в інші райони підпільного королівства, щоб поспостерігати за яєчними пошуками інших лицарів Напівкруглого Столу, що додасть цьому Терентопському так званому епосу більшої вагомості (папір же має вагу) і тим самим зробить ціннішим, якщо не для читачів, то хоча б для збирачів макулатури.

Якби Автор зопалу кинувся докладно описувати всі зустрічі та інші події, що відбувалися з усіма лицарями Напівкруглого Столу під час Великої Яєчної Експедиції, то цей, м'яко виражаючись, епос розрісся б на десятки томів, хоч сама експедиція була відносно нетривалою. Автор не настільки гарячий і працьовитий, тому обмежитья описом лише окремих епізодів пошуку.

У цьому розділі буде епізод із подорожі лицарів Євгена й Леоніда Гострий Лікоть...

За кілька днів пошуку граф Леонід Гострий Лікоть верхи на Комоді й барон Євген верхи на Вазі 15 жовтня в'їхали в село Вігвами Ілліча, що в Апчхиградській області, «серед безкрайніх степів, котрі привільно розкинулися під блакитним терентопським небом», як написав би поборник патетичних формулювань.

У самому центрі цього поселення, на головному майдані біля клубу, красувався унікальний пам'ятник; другого такого або схожого, напевно, ніде більше немає. Пам'ятник відображував людину, в обличчі якої були присутні монго-

лоїдні риси; голова її була прикрашена убором із пір'я, на шиї висіло намисто, одяг був причепурений бахромою й іншими витребеньками, характерними для одягу північноамериканських індіанців, на ногах — мокасини, за поясом — томагавк, у зубах — люлька миру, а...

— Невже це був пам'ятник індіанцеві Бізончикові Солом'яному або його батькові — Койотові Тамбовському?! — перебиває Автора Права півкуля його мозку.

— Ні. Коли там виник цей пам'ятник, Койот Тамбовський жив у Росії, на Тамбовщині (в містечку Рассказово), не підозрюючи про існування підпільного королівства, його майбутня дружина Індіченька Ряба — в містечку Дондушень у Молдові, а Бізончика Солом'яного й у проекті не було. Якби ти мене не перебила, Права, то довідалася б, що крім убору з пір'я, індіанського одягу, вампума (намиста), мокасин, томагавка й люльки миру, бронзова статуя мала вуса, борідку клинцем, краватку на грудях зверху намиста, та кашкет, зім'ятий пальцями правої руки, а лівою рукою притримувала колоду на плечі.

Гранітний постамент, на якому здіймався цей дивний пам'ятник, був виконаний у вигляді броньовика. Напис на постаменті свідчив:

«ВОЖДЬ ІЛЛІЧ».

— Так, досить екстравагантне рішення, — видає свій коментар і півкуля Ліва. — Бронзових Іллічів, а також — гранітних, гіпсових і т.д. — донедавна було повнісінько й у нас, у Великому Світі, принаймні в одній шостій частині Великого Світу. В одному лише місті Харкові статуй Ілліча було хтозна скільки. Але чому — у лицарському королівстві?! Чому — у намисті й пір'ї?

– Хоч це й не має прямого стосунку до пошуку драконячого яйця, розповім, – вирішує Автор.

Наприкінці 50-х років ХХ століття тодішній голова села Хибні Хатки (так тоді називалися Вігвами Ілліча) Явтух Парасоля побував за Державними Дверима – у Великому Світі. І помітив, що більшість пам'ятників там зображує якогось Ілліча, іменованого «вождем світового пролетаріату». Ілліч із металів, каміння, гіпсу тощо, котрий стоїть або сидить у різних позах. Така безліч пам'ятників «пролетарському вождеві» справила на голову Парасолю враження. Вертаючись у своє село, він бурмотав: «У них он скільки, а в нас жодного. А чим ми гірше?»

І наступні збори жителів Хибних Хаток відбувалися під риторичним питанням: «А чим ми гірше?» Ухвалили, що – нічим, а значить і в Хибних Хатках має бути пам'ятник вождеві Іллічу.

Зібрали на це діло гроші, і голова села поїхав до столиці королівства шукати кращого скульптора. Таким Явтух Парасоля визнав Ізмаїла Вносіколупайченка. (У цій книзі вже неодноразово згадувався скульптор Ієронім Вносіколупайченко, що творив в епоху Жорика Сьомого. А Ізмаїл Вносіколупайченко – його внук.) Давши йому завдання й аванс, повернувся васявся, а столичний скульптор приступився до творчості.

Першим ділом скульптор роздобув інформацію про цього самого Ілліча. У королівство, як Автор уже зауважував, потрапляли книги з Великого Світу. Ізмаїл знайшов у бібліотеці книжку про Ілліча, з картинками, для дітей. Найбільше скульпторові сподобалися дві картинки. На одній Ілліч ніс на плечі колоду (неначе герой американського кінобойовика «Коммандос», у виконанні могут-

нього Арнольда Шварценеггера). На інший Ілліч, стоячи перед юрбою на броньовику, м'яв кашкета у витягнутій руці, а юрба із захватом спостерігала за цими маніпуляціями, начебто очікуючи, що виступаючий дістане з головного убору голуба або кролика.

Під час розглядання останньої картинки, у голові скульптора вилупилася неординарна думка: а що, якщо це буде не просто пам'ятник, а фонтан! Іллічів у вигляді пам'ятника багато, а у вигляді фонтана немає жодного. Це буде свіжий струмінь у скульптурній ленініані! Фонтан у стилі «пісяючий хлопчик»!

Ця оригінальна ідея так надихнула Ізмаїла Вносіколу-пайченка, що він уже почав був ліпити з пластиліну маленьку модель «вождя світового пролетаріату», котрий пісяє з броньовика. Аж раптом второпав, що консервативні селяни не сприймуть такого новаторства, і з жалем відмовився від свіжого струменя.

І все-таки творчій людині хотілося, щоб у пам'ятнику була якась «ізіюминка», щось особливе, що відрізнятиме цю скульптуру від аналогічних.

Скульптор ухопився за слово «вождь».

Так, треба зобразити Ілліча так, щоб усякий з першого погляду зрозумів, що це саме вождь, а не просто дядечко в кашкеті.

І знову прийшовши в бібліотеку, Ізмаїл попросив книги, де фігурують вожді. Йому дали: «Оцеола, вождь семінолів» і «Золотий Браслет, вождь індіанців» Майн Ріда, «Вождь Спалених Лісів» і «Вождь окасів» Густава Емара. «Понтіак, вождь оттавів» Едварда Сильвестра Елліса, «Білий Ягуар – вождь араваків» Аркадія Фідлера, «Віннету – вождь апачів» Карла Мая, і таке інше.

У скульптора після прочитання склалося чітке уявлення про те, як повинен виглядати справжній вождь. Звичайно ж, – у пір'ї, намисті, бахромі, мокасінах, з томагавком і люлькою миру.

Скульптор зліпив з пластиліну два варіанти майбутнього пам'ятника, де Ілліч фігурував у такому одязі з такими аксесуарами. У першому варіанті він ніс на плечі колоду, у другому – стояв на броньовику.

(У зовнішності індіанців присутні азіатські риси, оскільки їхні предки були азіатами. Ілліч не був індіанцем, але теж мав у зовнішності азіатські риси. Не стільки тому, що за материнською лінією мав єврейське коріння, а історичною батьківщиною євреїв є Ізраїль, котрий, як усім відомо, знаходиться саме в Азії; скільки тому, що за батьківською лінією його предки були чувашами та калмиками, тобто нащадками так званих монголо-татарів, чиєю історичною батьківщиною є та ж частина світу.)

Із цими макетиками Вносіколупайченко поїхав до Хибних Хаток, щоб замовники вибрали варіант, котрий їм більше сподобається.

Голова Явтух Парасоля, побачивши Ілліча у вигляді індіанця, запротестував: йому не доводилося у Великому Світі бачити на постаментах пернатого Ілліча, тож...

Скульптор запропонував провести експеримент, і відразу утнув пластилинових Іллічів, як у традиційній одязі: піджаці, камізельці, краватці, кашкеті і т.д., так і у пір'ї тощо. Експеримент полягав у тому, що Ізмаїл із Явтухом заходилися на вулиці показувати всім перехожим макетик, де Ілліч був у звичайному виді, і макетик, де він був в образі індіанського ватажка, і запитувати, що зображено. Перехожі відповідали, що одна пластилінова лялечка є му-

жиком у піджаці й кепці, а друга – вождем. Цей експеримент переконав голову в правоті скульптора, і Парасоля дав добро на зображення Ілліча в пір'ї, намисті, бахромі...

Явтуху подобалися обидва варіанти, пропоновані Вносіколупайченком, тому голова попросив їх об'єднати: нехай, мовляв, Ілліч стоїть на броньовику, але з колодою на плечі. І нехай, все-таки, будуть кашкет й краватка...

У серпні 1960 року пам'ятник було урочисто відкрито.

Один із селян, що виступали на мітингу із приводу відкриття, патетично порадив поміняти назву селища. Адже, по-перше, найменування Хибні Хатки має образливий відтінок. А по-друге, ніяк не відбиває наявності в селі бронзового вождя...

Як і скульптор, голова відвідав бібліотеку, погортав літературу, де фігурували вожді, і з'ясував, що хати вождів іменувалися вігвами...

Село Хибні Хатки в 1961 році було офіційно перейменовано на Вігвами Ілліча. А на своїх хатах, аналогічних українським, жителі села вивісили таблички: «Вігвам № 9», «Вігвам № 17», «Вігвам № 23» і т.д.

Оскільки пам'ятник у Вігвамах був єдиною на території королівства статуєю вождю з Великого Світу, то подивитися на нього приїжджали навіть мешканці інших населених пунктів, як на якесь чудо. Його так і називали: «чудо в пір'ї»...

От і Євген з Леонідом Гострий Лікоть, прибувши до Вігвамів Ілліча, першим ділом помилювалися бронзовим чудом у пір'ї на центральному майдані й сфотографували

один одного на його фоні. Леонід Гострий Лікоть прихопив у подорож фотоапарат «ФЕД-35А» (що та модель випускалася в Харкові з 1985 по 1990 роки) і пригорщу касет з фотоплівкою «Свема», виготовлених у містечку Шостка, що на Сумщині. (До слова, автотранспорт, котрий курсує між Харковом і Шосткою, проїжджає усього в декількох десятках кроків від колючих кущів, які приховують оббиті чорним дерматином двері у Терентопське королівство). Щоб залишити нащадкам і історикам фотодокументи про свою участь у Великій Яєчній Експедиції. А вже потім здійснили опитування населення, у чому їм допомагав голова Марко Халепа, котрий заступив на цій посаді Явтуха Парасолу.

Це опитування, що супроводжувалося рясним частуванням, обмиванням у лазні й просто пасивним відпочинком, не відкрило лицарям таємниці знаходження драконячого яйця і яєчного шахрая, зате дало надію довідатися цієї таємниці.

Така собі Хівря Іванючка, що проживала в «вігвамі» № 6 на вулиці Соняшниковій, подивившись на ксерокопію портрета, намальованого драконом із Гірчичної печери, порадила:

— Ні, не знаю, де цей індивід перебуває, але знаю, хто може обчислити його місцезнаходження. Роки три тому загубилася моя коза Кримхільда. Я її шукала-шукала, ні, безрезультатно. І одна баба зі села Кумедні Куми порадила мені звернутися до чарівника Альбертича, що мешкає в Апчхиграді на вулиці Гомеричній. Приїхала я в Апчхиград, знайшла того старого чудотворця Альбертича, мовляв, так і так, пропала коза Кримхільда, тиждень не можу знайти. Він, хоча й був зайнятий усякими чудесами,

приділив мені увагу й попросив світлину кози. А фотокартки в мене й не було, я зроду своїх кіз не фотографувала. Чудотворець Альбертич тоді говорить: «Ну хоч намалюйте її. Хоча за малюнком навряд чи... Але на безриб'я й омар минтай. Спробую». Дав мені папір, олівець, і я як могла — намалювала. Дотепер зберігаю той малюнок. Зараз покаджу.

Хівря Іванючка витягла зі старого буфета стос якихось папірців: довідок, рецептів, газетних вирізок і іншої макулатури; і знайшла в ньому малюнок, що представляв собою примітивну композицію, складену з восьми паличок, двох крапок і двох нерівних овалів. Два овали — один побільше, інший поменше — символізували тулуб і голову кози; чотири палички — ноги; ще одна — шию; ще дві, коротше, — роги; і одна — найкоротша паличка — означала хвостик; дві крапки в меншому овалі символізували очі. Так зображують кіз, корів, собак і інших звірів маленькі діти.

— Я не художниця, малюнок, самі бачите, невдалий, хоча, малюючи, я уявляла собі Кримхільду. Але навіть за таким примітивним зображенням Альбертич зміг знайти мою козу. Він наказав мені тримати перед собою цей малюнок однією рукою, сам узяв мене за іншу руку й, уп'явшись у малюнок, побілів, і руки його стали холодні й пітні. Я навіть злякалась: подумала, що дідусю зле. А він отямився й промовляє: «Ваша коза, дитинко, уже тиждень живе в кроні старої нахиленої груші». І дійсно, виявилось, що Кримхільда видерлася он на ту величезну стару грушу з похилим стовбуром, що її видно із вікна, — он, бачите? — і весь тиждень ласувала її листами й соковитими, солодкими плодами, невидима в густому листі. Якщо чарівник Альбе-

ртич зміг її розшукати за допомогою такого схематичного зображення, то за вашим малюнком тим паче зможе визначити місцезнаходження зображеного!..

– Якщо цей старий Альбертич дійсно може визначати за портретом, де перебуває намальований, то треба скоріше дуги до нього в Апчхиград, не гаячи часу на опитування сільських мешканців, – сказав барон Євген графові Леоніду Гострий Лікоть, розпрощавшись із Хіврею Іванючкою.

– Так, синку, їдемо прямо в Апчхиград, на вулицю... Як вона сказала?

– Гомеричну.

– На вулицю Гомеричну, синку. Якщо цей чарівник Альбертич за малюнком визначить точне місце, де ховається цей тип з яйцем дракона, ми будемо першими, хто до нього, сучого сина, добереться. По конях, синку!

Вимовивши це, Леонід Гострий Лікоть підхопився на свого Комода й поскакав з Вігвамів Ілліча убік Апчхиграда. А слідом і барон Євген, окульбачивши Вазу...

Одразу Автор зауважить, що хоч Леонід Гострий Лікоть називав Євгена синком, барон не був дитиною графа. Леонід став так величати Євгена ще замолоду, коли Леонід був уже дорослим вісімнадцятирічним чоловіком, а Євген – ще безвусим тринадцятилітнім пацаном. Зараз, під час Великої Яєчної Експедиції, Леоніду було вже п'ятдесят, а Євгену сорок п'ять років, вони виглядали ровесниками, але за старою звичкою Леонід продовжував називати приятеля синком. Це в зрілому віці п'ять років – проміжок незначний, а в дитинстві люди з різницею в п'ять років – це представники різних поколінь.

— А мене більше дивує те, що коні цих лицарів носять назви меблі і посуду: Комод і Ваза, — виголошує Права півкуля авторського мозку.

— Дійсно, — підхоплює Ліва. — Те, що кінь Андрія Циніка йменується Велосипедом — ще куди не йшло: велосипед теж транспорт, як і кінь. Але називати коней Комодом і Вазою — це, як не крути, безглуздо. Чому Комод, а не Буфет? Чому Ваза, а не Горщик? Хи-хи.

— Ви мене просто шокуєте своїм неучтвом, півкулі! — вигукує на це Автор. — Я ж, по-моєму, уже пояснював, що більшість коней лицарів Напівкруглого Столу носили імена глав держав. До чого тут якісь меблі і якийсь посуд?! Кінь Леоніда Гострий Лікоть був названий на честь давньоримського імператора Комода, що правив зі сто вісімдесятого по сто дев'яносто другий рік нашої ери (повне ім'я: Луцій Елій Аврелій Комод Антонін; часто пишуть із двома «м»: Коммод). А кінь Євгена був названий на честь шведського короля Вази, що правив зі тисяча п'ятсот двадцять третього по тисяча п'ятсот шістдесятій рік (повне найменування: Густав Перший Ваза, до вступу на престол Густав Ерікссон).

— Гм. Кхе. Так, — збентежена своєю помилкою промовляє Права півкуля. — А от ще питання: чому те місто, куди направилися лицарі, називається Апчхиградом? Чому саме АПЧХИград? Там що — усі чхають?

— Не тому що там усі чхають, а тому що там один пчихнув, — відповідає Автор. — Про це, гадаю, варто розповісти докладніше...

Місто Апчхиград виникло у період правління короля Вітька серед рівних, як стіл, степів на південь від Великих Дрібок і Жорикбурга, за його — короля Вітька — ініціативи.

Король Вітько пояснював цю ініціативу тим, що, мовляв, обмаль у нас у королівстві міст.

А після його, Вітька, смерті виявилися його інтимні щоденники, з яких випливало, що на будівництво нового міста його підштовхнуло честолюбство. Він сподівався, виявляється, що якщо він побудує нове місто, то народ назве цей населений пункт на його честь, наприклад, Вітькоградом або Вітькополем, Вітькинськом або Вітькобургом... Сам він соромився пропонувати таку назву, вважаючи це нескромним, і віддавши розпорядження про початок будівництва, чекав, що таке найменування запропонують піддані, а він, для пристойності поламавшись, погодиться, зі словами: «Ну раз народ так вирішив...»

Народ же в особі зодчих, чекав, що назву майбутньому місту запропонує сам король, і ніяких варіантів не висував. У всіх документах, пов'язаних з будівництвом населеного пункту, у місцях, де мало би фігурувати його найменування, будівельні чиновники робили пропуски, щоби вписати після, коли король оголосить цей ойконім.

Автор хоче зауважити, що глави держав, засновуючи нові міста, іноді виявляли показну скромність, називаючи їх не своїми іменами, а на честь інших особистостей. Наприклад, давньоруський князь Данило Галицький, заснувавши нове місто, назвав його не Даниловом, а Львовом. На честь майбутнього князя Лева Даниловича, то пак свого сина. Російський цар Петро Перший, заснувавши міста Петровськ, Петрозаводськ, Петербург і Петергоф, скромно пояснював, що нарік їх так не на честь себе улюбленого, а, мовляв, на честь більш гідної людини: святого апостола Петра. Російська ж імператриця Катерина Друга, заснувавши Катеринослав, назвала його так офіційно на честь

святої Катерини. Терентопський король Жорик Четвертий, заснувавши нову столицю, пояснював, що назвав її Жорик-бургом не на свою честь, звісно, а на честь свого предка Жорика Першого. І т.д.

А деякі глави держав не бачили нічого соромного в тім, щоби міста, навіть і не ними засновані, називалися на їхню честь. Наприклад, товариш Сталін не протестував проти того, щоби совєтські міста називалися Сталінград, Сталіно, Сталінабад, Сталінісі, Сталінськ, Сталіногорськ, Сталінірі; а закордонні – Сталін (таких було два), Орашул-Сталін і Сталінварош. До комплекту не вистачає хіба і Сталінополя зі Сталінбургом.

До речі, якби Ізмаїл Вносіколупайченко зобразив пернатим не Ілліча, а Віссаріоновича, то пак товариша Сталіна, то це не було б історичною помилкою. Оскільки в гардеробі товариша Сталіна, на відміну від гардероба Ілліча, дійсно був головний убір індіанського вождя. Американські індіанці подарували йому ці пір'я на знак поваги під час Другої світової війни.

Але повернемося до Апчхиграда, читачу.

Цей населений пункт будувався й заселявся з 1861 по 1868 рік.

У серпні 1868 відбулися в новому місті торжества із приводу його офіційного відкриття.

На торжества, звичайно, прибув ініціатор будівництва – король Вітько. І всі чекали, що він оголосить назву. А він чекав, що вони запропонують увічнити в топонімі його ім'я.

Свою промову на мітингу монарх почав із фрази: «Ну от він і побудований – цей град!» Під час вимовлення у Ві-

тька засвербіло в носі, і між словом «цей» і словом «град» король пчихнув.

«Апчихиград... Апчихиград... Апчихиград... Король назвав місто Апчихиградом», – зашепотіли один одному слухачі, а будівельні чиновники вшили з мітингу, примчалися у свої архіви й у всіх документах у місця пропусків вписали: «Апчихиград... Апчихиграду... Апчихиграда... Апчихиградом... в Апчихиграді...»

І протягом усіх торжеств, що тривали три дні, король називав новий населений пункт просто градом, очікуючи від жителів ініціативи. Не дочекавшись і збираючись їхати, як би між іншим зауважив: «Так, до речі, а назви-то в міста немає». – «Як немає?!» – здивувалися свіжий мер і члени його адміністрації. «А що – є? Яка?» – запитав монарх. «Так Апчихиград же!» – відповів мер. «Апчихиград?! Чому Апчихиград?!» – отетерів Вітько. «Так ви ж самі, Ваша Величносте, на мітингу...» – бліднучи залепетав мер. «Тю! То ж я просто пчихнув!» – зрозумів король. «Ой, а ми вже у всіх документах... Тепер усе переписувати прийдеться, а там от така купа паперу, пудів десять. А ви яку назву хотіли, Ваша Величносте?» І отут монарх заходився реготати. Реготав хвилин двадцять, так що цей регіт почав нагадувати істерику. Відреготавшись, але продовжуючи схлипувати, король Вітько сказав: «Ну що ж, Апчихиград так Апчихиград. Знати – доля!»...

Так і залишилося...

На гербі цього міста, як терентопознавець Ім'ян Побатькович Прізвищенко вже повідомив читачеві у тридцять другому щосі, зображений носовичок. Цілком логічно, як на мене, зауважує Автор: якщо в назві фігурує чха-

ння, то в гербі – носовичок, яким при чханню слід прикриватися, щоб не забризкати навколишніх.

А на гербі й, відповідно, щиті графа Леоніда Гострий Лікоть зображений білий грамофон у фіолетовому полі. А в барона Євгена – біла ж свіча в полі зеленому.

А зовнішність у графа така: ріст вище за середній, статура струнка, обличчя довгасте, голене, ніс тонкий, прямий, очі великі, блакитні, волосся світло-русе. Таку зовнішність називати аристократичною. А барон ростом нижче середнього, статури кремезної, лице широке, вилицювате, теж голене, очі трохи розкосі, карі, волосся чорне. Така зовнішність натякає, що Євген мав, крім іншого, і монголо-татарське коріння, як і Ілліч.

Що ж до зовнішності Комода й Вази, то перший був рябої масті типу оверо, тобто мав великі білі плями неправильної форми, розкидані по коричневому тлу, а другий – масті більш рідкісної, сіро-рябої, тобто з аналогічними плямами, але по тлу сірому.

Отже, Леонід Гострий Лікоть і Євген скакали на Комоді й Вазі до Апчхиграда, не затримуючись у дрібних населених пунктах для опитування жителів.

Так вони, не затримуючись, проїхали крізь: село Кумедні Куми, ферму селянина Теофіля Сморкуна, хутір Смутні Слимаки, село Ньюйорківку, селище Солоні Суниці, село Нігтегризи, хутір Жирні Сонети...

І, нарешті, прибули в Апчхиград.

Там, розшукавши вулицю Гомеричну (названу так, зрозуміло, на честь великого Гомера, автора давньо-

грецьких епосів), запитали у двірника, що підмітав опале листя:

— Скажіть, шановний, у якому будинку мешкає чарівник Альбертич?

— Микита Альбертович Манюня мешкає он у тому особняку, — двірник показав ручкою мітли. — Номер чотири. Тільки який він тепер чарівник. Навіть ходити не може.

— Що, серйозно хворіє, так? — засмутився Леонід Гострий Лікоть.

— Мені б його здоров'я! — відповів двірник.

— Виходить, ми можемо з ним поговорити? — уточнював барон Євген.

— Можете, звичайно, — відповів двірник.

— Ну й слава Богу, — сказав граф, повертаючи Комода до особнячка мага.

— Ви з ним поговорити можете, а він з вами поговорити не може, — додав двірник, продовживши мести.

— Чому це? — викликнули обоє лицарі.

— Не розмовляє він. Але з його дружиною, вірніше — з його прабабою, можете поспілкуватися. І з його внучкою, вірніше — з його матір'ю.

Відповіді двірника були досить загадковими, і лицарі вирішили скоріше все з'ясувати без його допомоги, тобто — перемістилися безпосередньо до особняка й, прив'язавши коней біля входу, подзвонили у двері.

Незабаром двері відкрилися, і перед графом з бароном стала літня сивоволоса дама років сімдесяти, у квітчастому фартуху поверх квітчастого ж халата.

— Здрастуйте, ми можемо побачить Микиту Альбертича Манюню? — запитав Леонід Гострий Лікоть.

— Та що ви все ходите й ходите! Що на нього дивитися, він же не чудо-юдо триголове, а звичайна дитина, — засмутилася чомусь бабуса.

— Ні, ми до СТАРОГО Альбертича, у справі, — пояснив барон Євген.

— А, то ви не знаєте... — сказала бабуса й, оглянувши запилені панцири й щити лицарів, додала: — Ви, я бачу, здалеку... Заходьте. Будьте гістьми.

Шукачі драконячого яйця ввійшли в особняк чарівника, і сива бабуса провела їх у вітальню, говорячи:

— Ви вибачте, що я на вас напустилася, але вже дуже набридли всякі цікаві роззяви, які повсякчасно дзвонять і просять показати їм Микиту Манюню, начебто тут музей або зоопарк. Розташовуйтеся. Ви, мабуть, проголодались. Зараз ми вас почастуємо. Ізабеллушко!

У вітальню ввійшла богатирського виду жінка, що витирала потужні ручиська рушником. Саме про таких, напевно, написав один поет, класик російської літератури: «Избу на скаку остановит, в горящую лошадь войдёт», чи щось у цьому роді. (Ерудований читач, звичайно, зрозумів, що цим класиком є Микола Некрасов. А оскільки в Терентопських хроніках неодноразово згадується український класик, харківський письменник Грицько Основ'яненко, то для ще більшої ерудованості читача Автор хронік повідомляє, що Некрасов, крім іншого, написав і комедію у чотирьох діях з куплетами «Пригоди Петра Степановича, сина Столбікова» за мотивами роману Грицька Основ'яненка «Життя і пригоди Петра Столбікова, поміщика в трьох намісництвах. Рукопис XVIII віку». Щоправда написав Некрасов комедію не один, а у спів-

авторстві зі ще трьома літераторами, один із яких – сам Грицько Основ'яненко.)

– Ізабеллушко, голубонько, приготуй гостям пообідати, – попросила бабуса.

– Ага, – густим басом відповіла Ізабеллушка й вийшла,

– Ізабеллушка стала нам допомагати по господарстві, коли наша внучка народила. Знаєте, з немовлятком стільки мороки. Колись мій чоловік – Микита Альбертович – пособив цій Ізабеллушці: за допомогою магії позбавив її чоловіка алкоголізму; а тепер вона з дяки спомагає нам.

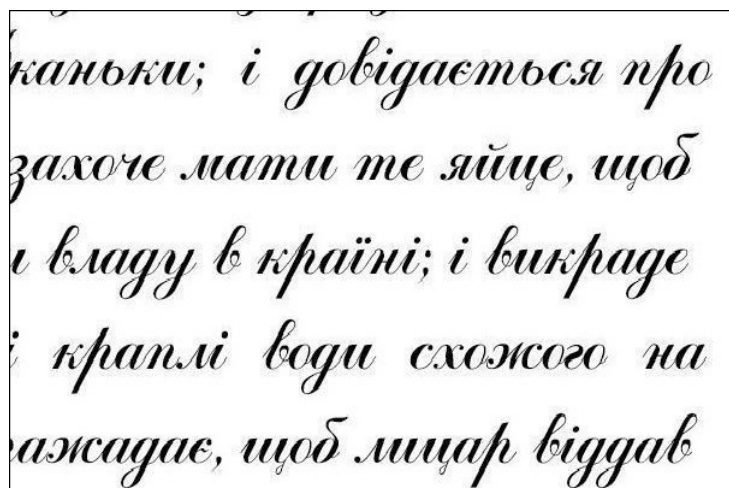
У затишній вітальні відчувалося, що в будинку панують жінки-хазяєчки: усе було чисто, ароматно, акуратно, красиво.

Сівши в крісла (після того як зняли курні обладунки й відклали зброю), барон і граф розглядали картини й картинки, що прикрашали стіни.

На одній картині був зображений олійними фарбами веселий чоловік у напудреній перуці й рожевому в червоний горошок жустокорі з мереживним жабо на грудях. Фахівець за стилем живопису визначив би, що портрет написаний у середині вісімнадцятого століття, а нефахівець визначив би це за датою, зазначеною живописцем поруч із підписом у правому нижньому куті картини: «Леонардо Гудзик, 1747».

– Це портрет визначного чародія Гектора Манюні, предка мого чоловіка, пензля придворного художника Леонардо Гудзика, – пояснювала бабуса. – Леонардо Гудзик зобразив його, коли король Жорик Четвертий надав Гектору Манюні посаду придворного чарівника. У нас навіть є зразок автографа того знаменитого мага. От.

І бабуся дістала із шафи дерев'яний планшет, де під склом був невеликий папірець, пописаний гарним почерком. Лицарі прочитали:

каньки; і довідається про
захоче мати те яйце, щоб
і владу в країні; і викраде
і краплі води схожого на
аждаха, щоб лицар віддав

— Це фрагмент написаного Гектором Манюнею пророцтва. Інші фрагменти цього автографа є в інших його нащадків, — продовжила пояснювати бабуся. — А ось це світилина, де мій чоловік Микита Манюня разом із королем Жориком Восьмим.

Це вже вона звернула увагу лицарів на висячий над ними знімок у рамочці під склом, що зафіксував двох чоловіків, один з яких був у короні.

— Так, це все дуже цікаво, пані, але нам би хотілося скоріше поговорити із самим вашим чоловіком. У нас до нього важлива справа, державної важливості, — вимовив Леонід Гострий Лікоть.

— Поговорити... — сумно посміхнулася дружина мага. — Зараз я вам його покаджу. Ідіть сюди...

Вона відкрила одну із дверей, заглянула туди й понадила до себе лицарів.

Вони підійшли й теж заглянули в кімнату.

Там стояла блакитна колиска, обвішана брязкальцями, а поруч на стільці сиділа гарна молода жінка, що тримала на руках немовля. Молода мама годувала дитя груддю.

Пошаривши поглядами по кімнаті, лицарі більше нікого в ній не виявили.

— Він не може з вами поговорити, йому всього півтори місяця від народження, — сказала дружина чарівника, прикриваючи двері. — Це моя внучка Наталка, а він — її син, мій правнук.

— Ви не зрозуміли, — заговорив барон Євген. — Ми хочемо поговорити не з вашим новонародженим правнуком, звичайно, а з вашим чоловіком-чарівником.

— Оце він і є. Син моєї внучки й мій правнук — це і є чарівник Микита Альбертович Манюня. Був чоловіком — став правнуком. Розумію, що це звучить як божевілля, але не забувайте, що ви — у домі чарівника. Зараз я вам розповім, як мій чоловік став сином своєї внучки й правнуком своєї дружини...

І повідала Валерія Максиміліанівна (так кликали дружину чародія) гостям-лицарям таку дивну історію, яких вони ще не чували...

Микита Альбертович Манюня протягом життя займався різними магічними проблемами. А коли став старіти, зосередився на одній: вирішив винайти еліксир молодості. Щоб старий, випивши такий еліксир, ставав молодим хлопцем і продовжував жити повноцінним життям.

Десятки років витратив на експерименти, й нарешті в середині листопада 1994 року з радістю повідомив дружині

Валерії й внучці Наталці, що завдяки йому еліксир молодості вже існує, досліди на мишах, кроликах і навіть мавпі довели його відмінну якість, і тепер настав час провести дослід на людині.

На роль піддослідного організму сімдесятивосьмилітній маг вибрав самого себе.

Розрахувавши дозу, випив своє зілля й дійсно став молодіти на очах...

За тиждень виглядав і почував себе сорокалітнім...

Ще за два дні – тридцятирічним...

Ще за два дні – двадцятилітнім...

І отут чарівник захвилювався: за його розрахунками на двадцятип'ятилітньому рубежі омолодження повинне було припинитися.

Ще за день, у вигляді п'ятнадцятирічного підлітка, чародійник визнав, що помилився в розрахунках і перевищив необхідну дозу або концентрацію еліксиру, а «протиотрути», що зупиняє процес омолодження, він ще не винайшов.

До середини наступного дня він виглядав десятилітнім хлопчиком, а до вечора – першокласником.

Ніччю, що пішла за тим вечором, дружина й онука чудотворця не спали, з розпачем спостерігаючи, як їхній чоловік і дідусь перетворюється на дитину. Що ж до його дочки Ірини і її чоловіка Геннадія, то вони в той період, як звичайно, перебували в наукових експедиціях, удалині від домівки, і відповідно, при цих подіях не були присутні.

Ранком чародій уже плазував рачки, видаючи нечленороздільне агукання замість мови й пускаючи слину...

Ще за годину він і плазувати не міг, омолодившись до стану новонародженого.

Але навіть на цьому омолодження не припинилося, і з новонародженого Микита Альбертович перетворився на внутрішньоутробний плід.

І цей плід зменшувався, стаючи схожим на якогось голого маленького звірка, потім – на тритона, потім – на рибу...

Валерія Максиміліанівна була в шоці, спостерігаючи такі метаморфози чоловіка, не знаючи, як його врятувати, до кого звернутися по допомогу...

Коли Микита Манюня став ембріоном, ростом з пуголка, його дружина в розпачі зателефонувала до гінеколога-сексолога Натана Шухермана, розсудивши, що саме гінеколог є фахівцем з людських зародків; коротенько описала йому ситуацію й попросила скоріше прибути й допомогти...

Натан Якович Шухерман, який, як Автор зауважив, був не тільки гінекологом, але й сексологом, одержав широкую популярність у рідному Апчхиграді й за його межами після того, як написав науково-популярну книгу про статеве життя: «Арифметика сексу». Ця книга користувалася таким успіхом, що Шухерман написав другу книгу: «Алгебра сексу». І от тепер він працював уже над третьою книгою: «Тригонометрія сексу».

Коли йому зателефонувала дружина чарівника Манюні, Натан Якович саме писав розділ «Розрахунки косинусів для вертикальних поз»...

Очікуючи прибуття гінеколога, дружина й онука бачили, як родич швидко зменшується в розмірах, перетворюючись на якогось черв'ячка...

Коли Шухерман подзвонив у двері їхнього особняка, Микита Альбертович Манюня поменшився до мікроскопі-

чної ікринки...

Вивчивши під мікроскопом те, чим став чарівник, гінеколог повідомив розстроєним родичкам, що зараз чарівник є заплідненою яйцеклітиною, тобто так званою зиготою, і перебуває в стабільному стані, а виходить, процес омолодження припинився. Інакше б зигота розпалася на яйцеклітину й сперматозоїд, а ті – на окремі молекули, і чарівникові прийшов би гаплик. Зараз його, мовляв, може врятувати тільки негайне впровадження в матку жіночого організму, де він знову почне ділитися, розбудовуватися, рости, у плінні дев'яти місяців виросте до стану немовляти й знову народиться.

На пошук жінки, згодної виношувати дев'ять місяців у своєму череві старого, що омолодився, часу не було, а під рукою в гінеколога були тільки два організми жіночої статі: дружина чарівника, Валерія Максиміліанівна, і внучка чарівника, Наталка. Перша для виношування була непридатна; як-ніяк – восьмий десяток років від народження. А от сімнадцятилітня Наталка...

Наталка була дитиною Ірини – дочки Микити Альбертовича й Валерії Максиміліанівни. Ірина Микитівна Віник була вченим-біологом, спеціалізувалася на фауні Окраїнних Земель, майже постійно перебувала в наукових експедиціях і вела, можна сказати, кочове життя. Її чоловік Геннадій Петрович Віник теж був ученим, але не біологом, а геологом, і теж багато пропадав у наукових експедиціях. Тому, не маючи можливості досить часу опікуватися дочкою, віддали її на виховання дідусеві з бабусею; відвідуючи їх тільки під час короткочасних відпусток...

У найближчі дев'ять місяців Наталка планувала закінчити школу й продовжити освіту в університеті; вагіт-

ність і пологи в ці плани не входили. Але оскільки йшлося про життя або смерть любого дідуся, дівчина не стала роздумувати й відразу погодилася надати свій організм для порятунку дорогого родича.

І гінеколог Шухерман негайно за допомогою відповідного гінекологічного інструмента ввів зиготу в матку Наталки.

Так онука чарівника завагітніла власним дідом...

Натан Якович спостерігав її протягом усіх дев'яти місяців і із задоволенням відзначав, що вагітність протікає як не можна краще.

Дід в утробі внучки зробився з одноклітинного багатоклітинним, перетворився на зародок, потім – на плід...

Наталка успішно закінчила школу, хоча в період випускних іспитів і випускного вечора вже мала помітне пузо. Вступ до університету відклала на наступний рік, адже пологи намічалися на початок занять у вузах...

І от, 4 вересня 1995 року онука чарівника благополучно народила свого дідуся, ставши йому матір'ю. Пологи приймав той же Шухерман з помічницею-акушеркою. Микита Манюня знову з'явився на світ здоровим карапузом, вагою 3 кг 478 гр...

У такий спосіб Наталка стала першою і єдиною у світі жінкою, яка доводилася мамою своєму рідному дідові. Ну, якщо підійти до питання педантично й скрупульозно, то вона була йому матір'ю не стовідсотково справжньою, а сурогатною, адже яйцеклітину, з якої він виріс, призвів не організм Наталки, а організм її прабаби Аделаїди. Проте, Наталка відчувала до новонародженого Микиточки справжні материнські почуття. І лише зрідка, годуючи його-

го груддю, раптом думала: «Господи, я тицяю цицьку своєму дідусеві! Це якесь збочення!»

— Хоча моєму чоловікові зараз сімдесят дев'ять років від першого народження, він не відрізняється від інших немовлят, — говорила Валерія Максиміліанівна лицарям Євгену й Леоніду Гострий Лікоть. — І я все думаю: чи пам'ятає він своє життя до того, як став одноклітинним?! Якщо не пам'ятає, то чи згадає, коли подорослішає? Чи йому доведеться всьому вчитися заново? Свої магічні записи, у тому числі й дотичні еліксиру молодості, він вів за допомогою придуманого ним шифру, якого ніхто, крім нього, не знав, навіть я. Якщо він не згадає цього шифру, то не зможе прочитати своїх записів, і секрет еліксиру буде втрачений...

У цей час Ізабеллушка запросила гостей до стола, що було досить до речі, тому що за час переміщення від Вігвамів Ілліча до Апчхиграда шукачі яйця здорово проголодалися.

Під час обіду їхня розмова із дружиною омолодженого продовжилася...

— Я дотепер не можу звикнути до того, що я тепер прабаба своєму чоловікові, — зізналася Валерія Максиміліанівна, дивлячись, як гості уплітають за обидві щоки смачне Ізабеллушкине куховарство. — І до того, що Наталка стала матір'ю мого чоловіка, а виходить, — моєю свекрухою, а я їй — невісткою, звикнути не можу.

Коли обід підійшов до кінця, запитала:

— А яка справа у вас була до мого чоловіка, якщо не секрет?

Леонід Гострий Лікоть, промокнувши губи серветкою, пояснив прабабі свого чоловіка причину цього візиту, показавши портрет яєчного шахрая.

— Може, якщо б він не омолодився до стану одноклітинного, він би й зміг за малюнком визначити місцезнаходження намальованого, — сказала вона. — Одного разу, здається, три роки тому, йому вдалося визначити місцезнаходження зниклої кози за досить примітивним малюнком. Але тепер, коли він безпомічне немовлятко, він тільки й уміє, що ссати молоко. І до того ж у вас не малюнок, а ксерокопія малюнку, а за ксерокопією й він би не зміг...

— А самі ви, випадково, нічого не знаєте про цього типа, чи про викрадене драконяче яйце? — про всякий випадок спитав Євген.

— Ні. Якби я, Наталка чи Ізабеллушка хоч щось про таке знали, ми б уже давно повідомили міліції, адже тутешня міліція всіх теж опитує, і такі портрети розвішані в нас, в Апчхиграді, на всіх афішних тумбах і дошках оголошень. На жаль, шкода, але нічим не можемо вам допомогти у вашому пошуку...

За три години Леонід Зенонович Кулька і Євген Кирилович Одоробло (такі повні імена графа Леоніда Гострий Лікоть і барона Євгена) покинули житло безпомічного чарівника, подякувавши його дружині-прабабі за гостинність.

У той час, коли лицарі виходили із дверей особняка, спускалися сходами ганку до прив'язаних до огорожі Комода й Вази, відв'язували коней, сідали на них і скакали

геть вулицею Гомеричною, Наталія Геннадіївна Манюня-Віник (повне ім'я внучки Наталки) заколисувала лежачого у колисці сина-дідуся, наспівуючи колискову терентопську пісню про помаранчеву жабу, що жила під алмазним горбом, а дитина, видаючи незрозумілі дитячі звуки, крутила у малесеньких пальчиках пташку-брязкальце. Коли його вічка закрилися й він заходився ритмічно посапувати, молода мама вийшла з дитячої кімнати. Уві сні дитина пролепетала ще щось, і брязкальце стрепенулося, начебто ожило, злетіло буцімто живий птах, і шість секунд пурхало попід стелею, після чого впало назад у колиску, ставши знов звичайним нерухомим брязкальцем.

Барон Євген і граф Леонід Гострий Лікоть переночували в готелі «Щит і підкова», де зазвичай зупинялися мандрівні лицарі й при якій була стайня, а ранком знову осідлали Комода з Вазою й продовжили експедицію...

Виїжджаючи з Апчхиграда, де лицарям нема чого було робити, оскільки там пошуками займалася апчхиградська міліція, Євген говорив колезі:

— Дивися, що виходить. Раз Наталка — мати Микити Манюні, а Микита Манюня їй дідусь, а мати дідуся є прабаба, то виходить, що Наталка — прабаба сама собі! Оце так так!

— А оскільки вона доводиться внучкою своєму синові, а внучка сина називається правнучкою, то виходить, що Наталка — і правнучка сама собі! — підхоплював Леонід Гострий Лікоть. — Ніколи не думав, синку, що можна бути самому собі й предком і нащадком.

— У якій же все-таки дивній країні ми живемо! — захоплювався Євген. — Ну в якій іншій країні людина може бути сама собі й прабабою, і правнучкою?!

І він навіть проспівав два рядки відомої совєтсько-російської пісні, лише змінивши пару слів:

Я другой такой страны не знаю,
Где такое может человек!!!

(До речі, читачу, музику цієї однієї з найвідоміших совєтських пісень, як і багатьох інших найвідоміших совєтських пісень, написав харків'янин Ісак Дунаєвський. Але вже після того, як переселився до Москви з рідного, тоді столичного, Харкова, де пройшли його дитячі, юнацькі й частково дорослі роки, де він отримав музичну освіту, працював композитором і диригентом (втім, народився він не в Харкові, а на Полтавщині). Активною музичною діяльністю Ісак Дунаєвський займався в Харкові в ті ж часи, коли Український симфонічний оркестр у цьому місті очолював інший харків'янин, композитор Йосип Шіллінгер, майбутній музичний наставник Джорджа Гершвіна та інших відомих американських композиторів. Тоді ж, у 20-ті роки Дунаєвський познайомився в Харкові з юною харків'янкою Клавою Шульженко, починаючою співачкою, яка згодом зробиться суперзіркою совєтської естради. (Тепер у Харкові є пам'ятник, у Саду Шевченка, котрий зображує їх разом: Шульженко співає, а Дунаєвський акомпанує їй на роялі. Але це не єдина скульптура цієї співачки у Харкові: друга є перед Музеєм Клавдії Шульженко, поблизу універмагу «Харків».) Авторів цих рядків подобаються багато музичних творів Ісака Дунаєвського. У тому числі, наприклад, Українська рапсодія – джазова обробка українських народних тем, у виконанні Теа-джазу Леоніда Утьосова, теж уродженця України, одесита. Автор до-

зволив собі пристебнути сюди цей коментар, оскільки позиціонує свій твір не як аби який так званий епос, а як так званий епос поблизухарківський.)

От у такому патріотичному замилюванні лицарі покинули Апчхиград, щоб продовжити пошуки драконячого яйця у своєму третьому секторі Терентопського королівства...

(— Ловлю тебе на двох протиріччях, громадянине Авторе, — вигукує раптом педантична Ліва півкуля авторського мозку.

— А може, все-таки не ловиш? — з боязкою надією запобігливим тоном питає Автор.

— Ні, ловлю, — непохитно вирікає півкуля, суворо насупивши звивини.

— Ох! — приречено зітхає Автор, чуючи, що йому доведеться виправдовуватися і юлити, може, навіть і брехати.

— Перше протиріччя, — говорить Ліва. — У розділі двадцять сьомому «Парсуна суцїги» ясновидець Гліб Цвях говорить, що, мовляв, для того, щоб за допомогою ясновидіння знайти істоту за її зображенням, це зображення має бути світлиною, а не малюнком; а за малюнком, мовляв, ясновидець визначити місцеперебування істоти не може. А в цьому розділі в тебе, громадянине Авторе, чарівник Микита Альбертович за досить примітивним малюнком кози Кримхільди визначив, що вона перебуває на гіллі груші. Друге протиріччя. От ти отут розповів, що той же Микита Альбертович винайшов еліксир молодості. Ну, щоправда, він трохи напартачив, омолодившись не так, як планував, але в цьому випадку це не суттєво. Це значить, що за допомогою його винаходу старий може стати молодим і

знову жити до старості, а потім, уживши той же засіб, знову омолодитися й знову жити до старості... І так знову й знову нескінченно. Тобто, завдяки цьому винаходу, людина може бути майже безсмертною, як від застосування засобу Макропулоса з фантастичної п'єси Карела Чапека, чи печерної рідини з фантастичного сценарію братів Стругацьких «П'ять ложок еліксиру». Кажу «майже», бо у смерті бувають причини й не пов'язані зі старінням. А у двадцятому щосі за назвою «Рожева в червоний горошок Магія» ти, громадянине Авторе, повідомив, що терентопські чудотворці ще в сімнадцятому сторіччі заборонили собі працювати над темою безсмертя, і з тих пір за це не бралися. Таким чином, розповідь про відкриття Микити Манюні суперечить згаданому повідомленню із двадцятого щося. А? Як я тебе підловив!

– Еее... – замислюється Автор, почухуючи потилицю.

– От тобі й еее, – самовдоволено посміхається Ліва півкуля, підморгуючи звивиною колезі, півкулі Правій. – От тепер викручуйся, Авторе.

– Викручуюся, – зітхає Автор. – Протиріччя існувало б, якби засіб Микити Альбертовича був багаторазовим, тобто якби його можна було вживати, як ти виразилася, Ліва, знову й знову нескінченно. Але він був одноразовим. Тобто якби людина, один раз омолодившись, ужила б його повторно, то ніякого омолодження більше не відбулося б. Таким чином, з його допомогою можна було продовжити своє життя лише на кілька років, або, у найкращому разі, кілька десятиліть, але аж ніяк не на сторіччя або тисячоріччя. І оскільки засіб мав настільки обмежені можливості, не пов'язані з безсмертям, то під вищезгадану заборону він не підпадав, тому Микита Альбертович і дозволив собі його

розробку. Що ж до кози Кримхільди, то сам Микита Альбертович був досить здивований, коли довідався, що Хівря Іванючка дійсно виявила свою козу саме в кроні старої груші. Він уважав, що це могло бути не досягненням його ясновидіння, а випадковим збігом. Якщо ж це не збіг, то, виходить, що в цьому випадку сеанс ясновидіння виявився переважаючим можливістю інших ясновидців королівства, і був випадком унікальним, а не типовим.

– Викрутився! – захоплюється Права півкуля.

– Угу, – буркоче Ліва.)

ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТЕ

Відрядження чудотворця

Я ввійшов сюди з поміччю дверей.
Борис Гребєничиков, «Із Калініна в Твер».

Тут, у Харкові, зовсім літо. Місто шумне – центр
Української республіки. Після провінції здається, начебто
за кордон потрапив.
Ілля Ільф і Євгеній Петров, «Дванадцять стільців».

– А скажіть, будь ласка, як мені проїхати на
Римарську, 22?
Леонід Чернов, «Спорт у повсякденному житті».

– Усі ми шпигуни, – тихо сказав Сайм.
– Ми шпигуни! – заволав Буль. – Підемо вип'ємо.
Ранком загін об'єднаних сищиків вирушив до готелю
на Лестер-сквер.
– Ну що ж! – говорив доктор Буль. – Нічого
страшного. Шестеро людей ідуть запитати в одного, чого
ж він прагне.
– Усе не так просто, – заперечив Сайм. – Шестеро
людей ідуть запитати в одного, чого прагнуть вони самі.
*Гілберт Кім Честертон, «Людина, яка була
Четвергом».*

Видання деяких газет, журналів і навіть книг може
приносити вигоду.
Козьма Прутков, «Плоди роздуму».

22 вересня 1995 року.

Ранком 22 вересня товстий маг Гліб Любомирович Цвях вирушив на вокзал, щоб за допомогою вузькоколійного паровозика переміститися у Великі Дрібки. Щоб крізь Державні Двері проникнути у Великий Світ. Щоб допомогти доблесній терентопській розвідці добути потрібну інформацію з розуму потайливого редактора харківської газети «Лиса правда» Фауста Рабіновиченка. Про що Цвяха попросили, як читач, напевно, пам'ятає, терентопський шпигун Іван-чай і король Жорик Дев'ятий.

Коли трамвайчик «Табакерка» переміщався убік залізничного вокзалу, його пасажир Гліб Любомирович, дивлячись у вікно, побачив жалобну процесію, що повільно рухалася до цвинтаря. Спереду їхав катафалк похоронного бюро «Бідний Йорик», слідом сумовито брели Мойсей і Берта Роженкранци, за ними кілька людей пристойного виду (очевидно, їхні родичі), а за ними семеро типів з кримінальними фізіономіями, напевно — колишні подільники й співкамерники небіжчика. Бандюгу везуть ховати на Старе кладовище, догадався чарівник. «Табакерка» обігнала похоронний хід, і він залишився за кормою електрично-рейкової колісниці...

До відходу поїзда чарівник встигнув почитати «Дошку оголошень», де була і його об'ява, приклеєна два тижні тому, помилуватися фресками Мікеланджело Бутербродова на вокзальному куполі й купити в газетному кіоску журнал «Мандрівник-надомник», аби за читанням скоротати путь...

За три години їзди до Великих Дрібок товстун прочитав журнал майже на третину...

Нарешті за вікном вагона під'їхали й зупинилися транспарант «ЛАСКАВО ПРОСИМО У ВЕЛИКІ ДРІБКИ...» і герб Великих Дрібок – чорна каляка-маляка в жовтому полі.

Було тільки без п'яти хвилин опівдні.

До зустрічі з розвідниками аж чотири години. (Терентопія жила за жорикбурзьким часом, а Харківщина за оббитими чорним дерматином дверима – за київським, але обоє ці часи доценту збігалися).

Щоб убити зайвий час, маг вирішив трохи погуляти колишньою столицею королівства.

А в Автора є не присуджений до убивства час, щоби розповісти, чому на великодрібкинському гербі зображена каляка-маляка.

До Мирополка Романтика на гербі столиці (що нею були Великі Дрібки до середини вісімнадцятого століття) фігурувало інше зображення, яке Автор не описуватиме, боячись обвинувачення в порнографії. Чому на старому гербі було зображено щось похабне, невідомо, оскільки прадавні літописи втрачені.

Мирополк, як відомо, був натурою романтичною, піднесеною, шляхетною, і його грубий натуралізм герба жолобив. Тому він придумав новий герб: чорний лицар на чорному ж коні, зображений на жовтому щиті. Оприлюднити новинку король вирішив під час чергового лицарського турніру, прикрасивши по периметру турнірне поле щитами з новим гербом столиці.

Придворному художникові Мирополк пообіцяв дати ескіз, за яким той повинен був виготовити ті щити. Але через страшну зайнятість у короля не доходили руки намалювати зразок. Коли до нього підходив художник, він

проказував: «А, так-так, звичайно, пам'ятаю, трохи згодом, зараз немає часу».

І от коли до турніру залишилася тільки доба, Мирополк у своїх апартаментах сів малювати ескіз.

Він не був талановитим малювальником, тому лицар вийшов схожим на пінгвіна, а кінь — на мурахоїда (що тих екзотичних тварин Мирополк, звісно, ніколи не бачив і навіть не підозрював про їхнє існування).

Король відразу зачеркав невдале зображення калякою-малякою і зібрався здійснити другу спробу, але йому доповіли про якусь невідкладну справу. І, залишивши аркуш на столі, монарх вийшов.

Отут знову прийшов художник. Зустрінутий ним лицар Килина (який раніше був торговкою моченими яблуками), повідомив, що король відсутній. «Він мав залишити мені ескіз нового герба. Не залишив?» — запитав художник. «Зараз подивлюся, — відповів лицар Килина, увійшов у королівські апартаменти й повернувся з аркушем. — Так, залишив, от».

Художник узяв ескіз, подивився, знизав плечима, почухав потилицю й пішов малювати щити...

Король прометушився увесь день і не встиг намалювати другий ескіз, тож ухвалив оприлюднити новий герб колись іншим разом.

Яке ж було його здивування, коли, явившись на турнірне поле, він побачив його оточеним рядами жовтих щитів із чорними каляками-маляками. Прибула на турнір публіка, знаючи, що ці щити — добуток короля, поставилася до них з ентузіазмом: хвалила, раділа, поздоровляла. Звичайно, це було чисте підлабузництво, але Мирополк, розчулений таким ставленням, не став лаяти художника за

це непорозуміння, а узаконив каляку-маляку в якості столичного герба.

З тих пір уже майже чотириста років такий герб залишається незмінним...

Уколошкавши пару годин крокуванням вулицями Великих Дрібок, обідом у їдальні, телефонною розмовою з великодрібкінським колегою, старим магом Василем Втулочкою (котрий колись був наставником юного Гліба Цвяха), і просто відпочинком у скверику на ослоні, Гліб Цвях, глянувши на наручного годинника і переконавшись, що час наближається до 14.00, розсудив: пора і самому йому, Цвяху, також наближатися. До Державних Дверей.

Державні Двері стирчали серед полів і лугів у трьох кілометрах від західної окраїни Великих Дрібок. Під'їхати до них можна було або на таксі, або на автобусі, який ходив за маршрутом «Залізничний вокзал – Державні Двері» кожні дві години. Товстий чарівник, враховуючи, що до зустрічі з розвідниками близько двох годин, прогулятися до Дверей пішечки, що при його комплекції було корисно. Тобто до окраїни міста він добрався від центру на тролейбусі (у Великих Дрібках не було трамваїв, зате були невеликі тролейбуси, виготовлені місцевими ремісниками поштучно без стандарту в дизайні), а вже від окраїни до Дверей – пішки... (До речі, англійське слово «бус» означає – автобус. Тож можна подумати, що тролейбус – це автобус для тролів. Але така думка є помилковою. Ніхто ніколи не бачив у тролейбусах справжніх тролів.)

Як тобі, безцінний читачу, уже відомо, терентопці активно навідувалися до Великого Світу, особливо в Харків. При цьому, з дитинства виховані патріотами, знаючи, що ні за яких умов не можна видавати законспіровану батьківщину, вони нічим не показували своє терентопське походження: у Харкові говорили тільки українською чи російською мовами, або приміським суржилом, без суцільно терентопських слів і виразів. Одежу надягали тільки таку, яка була типовою й для Великого Світу. Якщо ж траплялося, що терентопець затримувався харківською міліцією (а таке бувало рідко, адже жителі королівства, в основному, люди дисципліновані й законослухняні), він, щоб не зрадити батьківщини, прикидався простим харківським безхатченком або таким що забрів з іншого українського населеного пункту волючюю.

У Терентопії, як відомо, не було дуже розвиненої промисловості, і багато промислових товарів жителі королівства здобували в Харкові. Але не за терентопські шурхотики, звичайно ж, а за тамтешню валюту. В описувану епоху це були купоно-карбованці, до того – советські карбованці, а нині – українські гривні. Звідки в терентопців бралися тамтешні гроші? Звичайно, ніхто в Харкові не став би їм міняти незрозумілі папірці, іменовані шурхотиками, на купоно-карбованці. Гроші у Великому Світі терентопці не міняли, а заробляли, в основному, продажем своїх товарів: овочів і фруктів, різних ремісничих виробів... Наприклад, молодий чарівник Арам Артаньянц купував у терентопських фермерів порівняно дешеві терентопські яблука, перетворював їх на відносно дорогі апельсини, мандарини та інші екзотичні плоди, продавав їх на харківському Благовіщенському базарі й у

такий спосіб збирав тамтешні гроші для придбання комп'ютерів, лазерів і іншої необхідної йому техніки. Деякі терентопські комерсанти не витрачали всі українські купоно-карбованці, російські рублі, німецькі марки, британські фунти, американські долари й іншу тамтешню валюту у Великому Світі, а доставляли їх у королівство, щоби там обміняти на шурхотики за вигідним для них курсом.

От і Гліб Любомирович перед переміщенням до Державних Дверей придбав задвірні купоно-карбованці в одному такому пункті обміну...

Біля Державних Дверей був заасфальтований майданчик, де стояли кілька службових автомобілів. Один з них належав Терентопській розвідці й призначався для термінової доставки розвідників у столицю. Саме на ньому вчора Рафаель Комаха був доставлений до Королівського замку. Був там і гібридний мікроавтобус великодрібкинської філії туристичного агентства «Рятівна Бджола». На ньому іноземні туристи із зав'язаними очима, яких передавав крізь Двері Зіновій Недашковський та члени його родини, доставлялися у Великі Дрібки, де їм розв'язували очі й починали знайомити з екзотичною країною...

Докрокувавши бадьорим кроком за сорок хвилин від міста до Дверей, ясновидець виявив крім знайомої автостоянки й новинку: брезентовий тент, під яким розташувався міліцейський пост-митниця. Пост складався із двох міліціонерів і одного стола. У момент наближення мага, якийсь дядько селянського виду, присівши навпочіпки, збирав розсипану по асфальту картоплю й складав її в курний лантух. Це постові змусили дядька висипати клубні, які він ніс на продаж у Великий Світ (де ці плоди, як і

багато інших, коштували трохи дорожче, чим у королівстві), аби переконатися, що у лантусі не захована контрабанда – драконяче яйце.

Огляд чарівник пройшов швидко, адже, крім сумки з журналом «Мандрівник-надомник», іншого багажу він не мав. Про всякий випадок міліціонери впевнилися, що пузо в товстуна натуральне, а не фальшиве накладне, у якому захована контрабанда.

Гліб Любомирович відкрив, потягнувши на себе за ручку, двері, оббиті чорним дерматином, розсунув ліктями колючі зарості, і...

І видибав із Терентопії у Великий Світ.

Пружні пруті, густо усаджені листям й шипами, зімкнувшись за його спиною, сховали двері, крізь які він сюди вийшов.

Праворуч, застромивши верхівки в піднебесся, стояли стрункі сосни, згруповані у видовжений уздовж автомобільної траси, яка опоганювала тишу природи звуками механічних колісниць, сосновий бір; ліворуч кучерявився листяний ліс.

Чарівник злегка зіщулився, відчувши зміну погоди: у королівстві цей день був сухим і по-літньому теплим (27° C), а отут, на Харківщині – вологим і більш прохолодним (17° C).

– Ти дійсно так добре пам'ятаєш, Авторе, яка вологість і температура були в один зі звичайнісіньких днів десятки років тому? – дивується Ліва півкуля авторського мозку. – Та у тебе просто феноменальна пам'ять! Або ти це написав

навмання, висмоктавши з пальця, у надії, що читач не буде перевіряти й не викриє тебе в неправді?

— На жаль, Ліва, пам'ять у мене не феноменальна, я б бажав, щоби вона була кращою, — зітхає Автор. — Але ні з якого пальця я ці дані не висмоктував і читача не обдував. Просто заради педантичності й скрупульозності знайшов метеорологічні показання про погоду в Харкові на той день у відповідному архіві, викладеному в Інтернеті. А щодо вологості я згадав отаке: за вісімдесят п'ять днів до цієї поїздки Цвяха в Харків, у цім місті навіть трапилася повінь через недовгу, але рясну зливу, що той випадок був для настільки сухопутного населеного пункту подією небувалою. Повінь на місяць дуже ускладнила життя харків'ян, бо вивела з ладу міську каналізацію.

(Що ж до висмоктування знань із пальця, то таке робив чарівник на ім'я Фінн із ірландського епосу. В наш час люди беруть знання з книжок чи з Інтернету, а в стародавні часи легендарних чарівників із цим було сутужно, от вищезгаданий епічний чудотворець і пристосувався отримувати необхідні йому знання, висмоктуючи їх із власного великого пальця (на руці, а не на нозі, додає Автор про всяк випадок).)

Гліб Любомирович найкоротшим маршрутом перемістився бездоріжжям до траси, і...

— Вибач, Авторе, але я знову тебе переб'ю, — знову вилазить невгамовна і педантична Ліва півкуля. — Бо бачу невідповідність. З одного боку, ти кажеш, що між тими колючими кущами і автомобільною трасою було бездоріжжя. З іншого боку, ти стверджував, що чимало жителів Терентопії виходили з цих кущів у так званий Великий Світ. Та ще протягом багатьох століть. Але якщо багато людей

ходять в одному напрямку довгий час, то вони неминуче протоптують стежини. А стежини – це такі-сякі дороги, а аж ніяк не бездоріжжя.

– Хвалю за кмітливість, Ліва, – каже Автор. – Оскільки така гадка могла спасти й на думку читачеві, то треба про це дещо сказати. Так, теоретично між трасою та колючими кущами з цієї причини мала виникнути як мінімум стежка. Теоретично, повторюю. А практично стежки не було. Було бездоріжжя. Неймовірно, але факт. Причин я не знаю. Єдиний здогад, що спадає мені на думку, такий. Можливо, Двері в чарівне королівство мають властивість сприяти конспірації цієї засекреченої країни. Можливо, вони на кілька кроків навколо випромінюють якусь магічну ауру, що не дозволяє утворюватися поблизу них будь-яким стежкам, доріжкам, або просто прим'ятості трави влітку і снігу взимку, що ті прикмети могли притягнути до кущів чимало перехожих Великого Світу. Навколо Дверей трава влітку завжди первозданна, не прим'ята і не витоптана, хоч би скільки по ній не тупцювали вихідці з королівства. А взимку сніг знов ставав непритоптаним відразу після того, як по ньому проходив такий виходець.

– Ця твоя здогадка, Авторе, мене цілком задовольняє, – киває звивинами Ліва. – Думаю, і читача також.

– А от, до речі, з боку Терентопського королівства з давніх давен існувала стежка від безпосередньо Дверей до міста Великих Дрібок. Що та стежка ближче до нашого часу була перероблена на асфальтовану дорогу. Отож, антистежинкова, так би мовити, властивість Дверей була односторонньою.

Отже, повторює Автор, Гліб Любомирович найкоротшим маршрутом перемістився бездоріжжям до траси й,

повернувши наліво, потупав уздовж асфальтової дороги. За лічені секунди він виявився формально на території міста Харкова, а за лічені хвилини – на кінцевій зупинці трамваїв, тобто так званому трамвайному колі, де електротранспорт розвертався, щоб продовжувати рух у протилежному напрямку.

Чарівник сів у перший-ліпший трамвай, навіть не глянувши на його номер, тому що до найближчої станції метро всі вони йшли звідти одним маршрутом. (Втім, харків'яни традиційно не використовували слово «номер» щодо трамваїв. Віддавали перевагу слову «марка». Тобто казали, наприклад, не «трамвай номер три», а «третя марка трамвая».) Проігнорувавши п'ять зупинок, вийшов на шостій, де мала місце метростанція, яка носила в ту епоху назву «Свердлова» (а тепер має честь йменуватися «Холодною Горою»), бо Полтавський Шлях, де вона розташована, тоді звався вулицею Свердлова.

Ясновидець, увійшовши в «передбанник» станції, купивши за купоно-карбованці пару жетонів, схожих на монетки із прозорої зеленої пластмаси або на плоскі льодяники, і засунувши один із них у щілину турнікета, занурився на платформу й упровадився в вагон потяга. І в блакитній колісниці підземки помчався убік призначеного рандеву з розвідниками. Проігнорувавши й тамтешні зупинки (цього разу дві: «Південний вокзал» і «Центральний ринок»), чарівник вийшов на «Радянській», яка йменувалася так через своє розміщення під майданом Радянської України. (Тепер, про всякий випадок нагадує Автор, і те й інше називається Майданом Конституції). От за допомогою ескалатора чудотворець і випірнув із надр на цей самий майдан. Це історичний центр Харкова, тобто тери-

торія колишньої маленької військової фортеці, яка в сімнадцятому сторіччі була невеличким зародком нинішнього великого міста. Саме від цього майдану, майже паралельно головній харківській вулиці Сумській, ішла убік півночі (з дуже легким відхиленням на схід) потрібна магові Римарська, що виходила протилежним кінцем до оперного театру й Саду Шевченка.

У Цвяха ще було трохи часу до зустрічі з терентопськими шпигунами, і він прогулявся майданом, повитріщався на тамтешні цікаві пам'ятки. Зокрема, на монумент із неофіційною назвою «П'ятеро з ломбарду поцупили холодильник», що нагадував випнуту догори серед цього простору рожеву скелю. На два танки позад монументу: британський Mark V часів Першої світової війни й совєтський Т-34 часів Другої світової (винайдений харківськими конструкторами). На примощені поруч із ними гармати вісімнадцятого сторіччя (що про ті гармати письменник-класик Грицько Основ'яненко навіть написав недовгий твір із довгим заголовком). На кам'яні статуї у дворі найближчої будівлі, створені скульпторами чи то середньовічними половецькими, чи то античними скіфськими...

Про всякий випадок Автор пояснить сучасному молодому читачеві, що монумент «П'ятеро з ломбарду поцупили холодильник» називався так (але назва ця не офіційна, а, так би мовити, народна) оскільки найближча будівля, що працює тепер Історичним музеєм, у часи виникнення монумента й протягом наступних півтора десятків років, була ломбардом. (А Історичним музеєм тоді працювали будівлі Свято-Покровського монастиря, що в декількох кроках від усього перерахованого). А згруповані, схемати-

чно витесані з каменю прапори позаду п'ятірки схематично витесаних з каменю людей нагадували великий холодильник. Тепер «викрадачів холодильника» там немає, замість них красується крилата богиня Ніка – пам'ятник незалежності України. І пам'ятника козаку-запорожцю отаманові Іванові Сірку по інший бік музею-ломбарду тоді ще не було. І танки, і стародавні гармати, і прадавні статуї тепер стоять на інших місцях, але на цьому ж майдані.

(До речі, безцінний читачу, додає Автор, саме в цій частині цього міського майдану в грудні 1935 року вперше привселюдно явився Дід Мороз у якості головного персонажа советської новорічної ялинки. Тому що найперша советська новорічна ялинка була влаштована в Харківському Палаці Піонерів (теж найпершому і на той час єдиному на земній кулі), а красувався цей палац саме там. Але, на жаль, лише до Другої світової війни, яка палац не пощадила. Після війни цей заклад розміщався в інших місцях міста в інакших будинках, проте вже менше схожих на справжні палаци. До заснування Харківського Палацу Піонерів були причетні, між іншим, українські письменники-мандрівники Майк Йогансен і Микола Трублаїні; а однією з вихованок Палацу була майбутня кінозірка Людмила Гурченко, батько якої там працював музикою, і портрет якої тепер носив на одній зі своїх футболок тернопільський король Жорик Дев'ятий.)

Та найбільше заїжджого чарівника зацікавили два книжкові кіоски біля схожого на палац гарного автотранспортного технікуму – шедевра архітектора Олексія Бекетова (що тому зодчому в Харкові тепер встановлено аж два пам'ятники). Ці кіоски (яких там тепер немає) торгували книжками про магію, метафізику, астрологію, окультизм,

містику, езотерику й тому подібні явища. Терентопські маги вважали сучасні книги про магію, видані у Великому Світі, профанацією, дезінформацією, інсинуацією, фальсифікацією та нісенітницею. І проте вони їх купували. Не для одержання з них корисної інформації, а щоби посміятися. Адже сміх дуже корисний для здоров'я, за твердженням медицини, а здоровішими прагнуть бути й чудотворці. За мірками чародіїв підпільного королівства, така література належала до категорії не магічної, а гумористичної.

Розглядаючи ці видання й котрісь гортаючи, Гліб Любомирович захотів деякі купити. Зокрема, книжки про чудотворства мексиканських індіанців на ґрунті вживання наркотичного кактуса, написані якимось Карлосом Кастанедою. Але оскільки, вирушаючи сюди для участі в шпигунській операції, маг не планував робити покупок, то придбав у терентопському обміннику мінімум купонокарбованців, тільки на дорогу. Про що тепер пожалкував, тому що в Харкові обміняти терентопські шурхотики було ніде.

Потім, зирнувши на наручного годинника і вирішивши «вже час», попростував Римарською убік оперного театру, точніше, обох оперних театрів, нинішнього й колишнього...

Вулиця одержала таку назву в сімнадцятому столітті, оскільки на ній селилися й працювали римарі (або лимарі), тобто майстри шкіряних виробів. У ті часи фахівці воліли жити й трудитися на одній вулиці з колегами за фахом. У такий спосіб у Харкові виникли також вулиці Коцарська

(місце козарів, то пак виготовлювачів коців – особливого роду килимів), Чеботарська, Гончарівська й Кузнечна.

У місті є декілька будинків, побудованих на початку ХХ сторіччя за проектами архітектора Олександра Ржепішевського. (В Авторіві озвався педант, який уточнює: двадцять сім. Будівель Ржепішевського у Харкові рівно 27 штук.) Від його будов у стилі північного модерну зазвичай віє духом європейського середньовіччя; нагадують вони чимсь стародавні замки. Можливо, через любов Ржепішевського до численних еркерів і великих мансард. На Римарській дві його будівлі: дома № 6 і № 19. Можливо, читач пам'ятає завдяки розділу «Житлоплоща вінценосця», що зустріч мага зі шпигунами була призначена біля № 19.

Пройшовши, крім іншого, поміж тією школою, в якій згадана суперзірка Людмила Гурченко отримала середню освіту українською мовою, і тим драматичним театром, в якому свого часу виконував головні ролі (теж виключно українською мовою) молодий тоді актор Леонід Биков (випускник театрального факультету Харківського інституту мистецтв імені І. Котляревського) – також суперзірка радянського кіно (обом зіркам тепер установлені в Харкові металеві пам'ятники, і величезні кольорові портрети обох в якості муралів прикрашають стіни двох будинків, там же, в історичному центрі міста), дотупавши до № 19 – сірої п'ятиповерхівки – і обвівши очима заклади на першому поверсі, Гліб Любомирович Цвях виявив, крім інших, вивіску «Бар "Білий Крокодил"». У Радянському Союзі, а конкретніше в Москві, довгі роки видавався сатиричний журнал «Крокодил». Цього названого в заголовку крокодила тамтешні карикатуристи зображували червоним, як радянський прапор. Але в природі червоних крокодилів не

буває. А от білі бувають. Альбіноси трапляються серед різних тварин, і крокодили не виключення. Якщо читачеві захочеться побувати на харківських місцях описуваних у цій книзі подій, і він вирішить побачити «Білого Крокодила» на Римарській, то Автор відразу попереджає: не шукай, не знайдеш. Немає там такого бару.

— Ага, то ти набрехав, всунувши туди «Білого Крокодила»! — обурюється Права півкуля авторського мозку.

— А от і не набрехав, — заперечує Автор. — Якщо там уже немає цього бару, то це не означає, що його там ніколи й не було. Восени тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року «Білий Крокодил» там дійсно був. І це безцінному читачеві можуть підтвердити харків'яни, що жили в ті часи в тому будинку чи поблизу від нього, або які просто проходили повз, а вже тим паче ті, хто цей бар відвідували. Якщо, звичайно, у таких харків'ян досить хороша пам'ять.

Біля входу, позначеного цією вивіскою, чарівник побачив п'ятірку підозрілих типів. Підозрілих, тому що всі вони були в однакових сірих плащах з піднятими комірами; в однакових, насунутих на самі брови, сірих капелюхах із полями; в однакових сонцезахисних чорних окулярах, хоча сонця не було видно через хмарність; у чорних же шкіряних рукавичках і з однаковими валізками-«дипломатами» у лівих руках. («Якщо я тут знову не згадав штани, шкарпетки й туфлі, то це не означає, що таких не було», — єхидно говорить Автор своїм мозковим півкулям). Тобто виглядали саме так, як учора в замку короля Рафаель Комаха. Поза всяким сумнівом, це були терентопські шпигуни. Король був правий: у «шпигунській уніформі» їх ва-

жко одне від одного відрізнити. Тим паче що за статурою і зростом вони теж були ідентичними.

Наблизившись, товстун бадьоро їх привітав:

– Здоров'я бажаю, панове шпигуни!

Типи, які дивилися на нього чорними окулярами, після цих слів стали байдуже, нарочито байдуже, дивитися по сторонах і насвистувати неголосно кожний свою мелодію. Перехожих на Римарській майже не було, і на підозрілу групу уваги ніхто не звертав. Тим більше, що в ті часи, у середині 90-х років двадцятого століття, на постсовєтському просторі, а отже й у Харкові, було хоч греблю гати суб'єктів з підозрілою зовнішністю, тож подібне видовище було звичним і нікого не дивувало, не цікавило й не інтригувало. Чарівник зрозумів, що утнув щось не те, задумливо почухав нігтем ніздрю й згадав:

– Ага! Мій пароль: чи не знаєте, де можна купити воскові цвяхи?

– Краще купіть льодяні шурупи, – відповіла п'ятірка голосом Рафаеля Комахи. Зрозуміло, свист відразу припинився. – «Хвоста» немає?

– У мене? У мене хвоста немає, я ж не Леонід Леонідович Перевертайло-Замийський, – відповів чарівник, будучи профаном у шпигунській справі.

– Це добре, – схвалив, не дослухавши, Комаха. – По-знайомтеся, пане чарівнику: це агент Ромашка, це агент Незабудка, це агент Кульбаба, це агент Конвалія, а мене називайте – агент Іван-чай. Це, звичайно, наші позивні для конспірації, наші справжні імена відомі тільки вузькому колу присвячених. Зараз із вашою допомогою ми проведемо операцію під кодовою назвою «Дротяний кефір», яка...

— А чому — «Дротяний кефір»? — не зміг втриматися від питання маг.

— Щоб стороння людина, навіть почувши назву операції, не змогла би за цією назвою догадатися, у чому полягає суть.

— А, — сказав Гліб Любомирович і згадав, як у совєтській кінокомедії «Операція "И"» персонаж Бельбас, у виконанні артиста Юрія Нікуліна, пропонує таємну операцію назвати «И», і на запитання, чому саме «И», відповідає: «Щоб ніхто не догадався».

(Юрій Нікулін, до речі, безцінний читачу, був не тільки одним із найпопулярніших у СРСР кіноактором, але й одним із найпопулярніших циркових клоунів. Угадай: у якому місті він розпочав свою артистичну кар'єру? Правильно: у Харкові, на арені саме харківського цирку були перші його публічні виступи. Тобто ще раніше він виступав у київському цирку, але не як самостійний артист, а як помічник клоуна Карандаша. А самостійно із власними номерами — саме у Харкові. Однією з найвідоміших класичних українських комедій є «Сватання на Гончарівці» Грицька Основ'яненка. От і старий цирк (Цирк Генріха Грікке), де дебютував Нікулін, був там же, на Гончарівці, тобто неподалік від Південного вокзалу. Оскільки нинішній цирк біля річки Харків тоді ще не був побудований.)

— А суть операції полягає в тому, що зараз нехитрим способом ми заманимо сюди редактора газети «Ліса правда» Фауста Рабіновиченка, ви його загіпнотизуєте, завдяки чому ми проникнемо в його квартиру от у цьому будинку, і там спокійно, без свідків, ви зможете виколупати з його мозку всю інформацію про загадкове, нібито динозавряче, яйце, а потім ви вкладете йому фальшиву

пам'ять, щоби він нас не пам'ятав. Зараз він у редакції своєї газети зайнятий підготовкою нового номера, але я легко переміщу його сюди навіть без допомоги чаклунства. Потрібний телефон, тому гайда до автомата.

І шістка перемістилася до найближчого таксофона, прикритого від опадів маленьким навісом з косими стіночками, що висів на стіні одного з тамтешніх будинків. Таксофони на той час були вже не з дірчастими дисками, які належало обертати, вставляючи палець по черзі в дірочку відповідної цифри, а із кнопками; але ще монетні, а не карткові. Агент Іван-чай вставив у верхню щілину монетку, приклав до вуха слухавку й набрав номер. Монетка провалилася усередину апарата, що означало встановлення зв'язку. І агент вимовив таке «заклинання»:

— Алло, це Рабіновиченко? Фаусте Соломоновичу, у вас у квартирі прорвало водопровідну трубу, перший поверх заливає, негайно їдьте додому, а то змушені будемо ламати двері вашої квартири задля усунення аварії!

І, не очікуючи на відповідь, Іван-чай повісив слухавку на відповідний важіль.

Чарівник погодився, що таке «заклинання» є дуже дієвим, хоча його й не можна зарахувати до категорії магичних.

— Примчиться, як миленький, — густим басом сказав агент чи то Ромашка, чи то Кульбаба.

Не встигнув Іван-чай представити колег чарівникові, як той відразу ж став плутати одного з одним. Іван-чая Гліб Любомирович відрізняв від інших, оскільки з-під його капелюха виднілися руді кучері. В решти ж волосся було русяве, так що й за цією прикметою розрізнити було досить важко.

У той час у Харкові вже побутували перші мобільні телефони. Але були вони, по-перше, занадто великими та важкуватими, по-друге, занадто примітивними за нинішніми мірками, і, по-третє (і це найголовніше), – занадто коштовними щодо тодішнього добробуту громадян. Дозволити собі таку розкіш могли тільки так звані «ну дуже круті чуваки». А простим смертним така заможність була не по кишені. Навіть для королівської скарбниці підпільного королівства забезпечення шпигунів такою корисною технікою було надмірною витратою коштів. Тому по старинці, у разі потреби будь-куди зателефонувати, вони продовжували вдаватися до допомоги вуличних таксофонів. Хоча Україна тоді вже перейшла від совєтських грошей до своїх, так би мовити, незалежних купонокарбованців, таксофони все ще потребували совєтських монеток.

Автор не знає, чи треба пояснювати безцінному читачеві, що «шпигунська уніформа», у яку були обряджені п'ятеро агентів, була наслідком знайомства королівської розвідки з рядом детективних добутків совєтської літератури й аналогічного кінематографа. Де й агенти іноземних розвідок, що діяли в ССРСР, і навіть іноді совєтські розвідники, що діяли в недружніх державах, носили сірі капелюхи з полями, сірі ж плащі, чорні шкіряні рукавички й чорні ж сонцезахисні окуляри, навіть у хмарну погоду, навіть уночі й навіть у приміщеннях, де не було ніякого сонця. Терентопські шпигуни ухвалили, що якщо вже існує така шпигунська традиція, то й вони зобов'язані одягатися по-шпигунськи. І із другої половини 50-х років ХХ століття облачаються (принаймні, у робочий час) саме в такі туалети.

— А чому газета Рабіновиченка називається «Лиса правда»? — запитав агент чи то Незабудка, чи то Ромашка писклявим фальцетом, коли шістка повернулася від телефону-автомата на колишнє місце.

— Напевно, вона призначена для плішивих, — припустив баритоном агент чи то Кульбаба, чи то Конвалія. — От у нас у Терентопії газета «Королівська правда» видається для королівства, отут, у Великому Світі, газета «Піонерська правда» видавалася для піонерів, «Комсомольська правда» для комсомольців і так далі. Стало бути, «Лиса правда» видається в Харкові для лисих громадян.

— Ні, не тому, — заперечив агент Іван-чай. — Просто її редакція перебуває на харківській Лисій Горі. Тому що там оренда приміщень дешевше, ніж у центральній частині Харкова.

Якщо читач бува не знайомий із географією Харкова, то Автор пояснить, що Лисою Горою називається один із п'яти пагорбів, на яких розкинувся Харків (але крім тих п'яти випнутих угору ділянок, місто займає і значну площу рівнини); випирається вона в західній частині міста поруч із уже згадуваною Холодною Горою. Якщо Афіни, Рим, Єрусалим, Київ та безліч інших полісів називають містами на семи пагорбах, то Харків можна, за бажанням, звати містом на п'яти пагорбах. Харківська Лиса Гора не настільки знаменита, як її київська тезка, куди раніше на мітлах і тому подібному транспорті злітали всі східнослов'янські відьми й інша «погань» на шабаші. Але, можливо, і в харківській є щось містичне. Недарма ж у Харкові в ХХІІ столітті заснують Інститут Диваків, куди збиратимуться чаклуни, перевертні та інші паранормальні суб'єкти з усієї Землі й навіть із далекого космосу (якщо ві-

рити братам Стругацьким). Втім, до нашої історії це не має стосунку...

– Незвичайне в цього Рабіновиченка ім'я: Фауст, – зауважив басом чи то Незабудка, чи то Ромашка. – Як у алхіміка з німецької легенди, який знюхався з нечистою силою.

– Ні, у того алхіміка ім'я було не Фауст, а Йоганн, – заперечив Іван-чай. – А Фауст, що в перекладі з німецької значить Кулак, це не його ім'я, а його прізвище.

– Виходить, батьки цього Рабіновиченка в якості імені для сина узяли прізвище відомої людини, – констатував фальцетом чи то Кульбаба, чи то Конвалія.

– Це не єдиний такий випадок, – підключився Гліб Любомирович. – Я знаю двох терентопців з аналогічними іменами. Один з них – директор Жорикбурзького краєзнавчого музею Цицерон Володимирович Дуськін, ім'я якого, звісно, походить від прізвища давньоримського оратора Марка Туллія Цицерона. Другий – професійний мисливець Айвенго Родіонович Хохолзон-Бульбашка, ім'я якого, саме собою зрозуміло, походить від прізвища англійського лицаря Вілфреда Айвенго, героя історично-пригодницького роману «Айвенго» Вальтера Скотта.

– Панове, закруглюємося з балаканиною, – попередив Іван-чай. – Із хвилини на хвилину під'їде наш, так би мовити, клієнт. Пане чарівнику, приготуйтеся негайно застосувати до нього гіпноз...

У газеті «Лиса правда» правда була присутня тільки у вигляді слова в заголовку. Як і багато інших видань, при-

святих паранормальних явищам, це розважало читачів небилицями-вигадками. Наприклад, у тому номері, який готувався до випуску під час перебування в Харкові товстого мага Цвяха, були інформації (чи, може, правильніше сказати, дезінформації) про:

виявлення таємничої мумії в прадавніх підземеллях, розкритих при будівництві чергового тунелю харківського метро;

про появу реліктового гоміноїда (то пак так званої «снігової людини») у парку Артема;

про привид князя Ігоря Святославича Новгород-Сіверського, якого днями, мовляв, бачили у Верхньому Салтові, де живий князь зі своїм знаменитим полком побував 810 років тому;

про величезних тарганів-мутантів, замічених на колишньому військовому полігоні біля селища Солоницівки;

про НПО (непізнаний повзучий об'єкт) на Москалівці, який, за свідченням очевидця, був розміром із людину, але виділяв сморід і нечленороздільні звуки;

про те, як під час пологів у пологовому будинку на розі вулиць Чарльза Дарвіна і Ювеналія Мельникова дитина, ще не встигнувши повністю народитися, заговорила давньоірландською мовою;

про те, що на газоні скверу на майдані Свободи виявлені глибокі велетневі сліди, а на металевих туфлях пам'ятника В.І. Леніну, тобто так званому Іллічу, що стоїть поруч на постаменті, – свіжий ґрунт;

про те, що при розтині трупа померлого безхатченка в харківському морзі патологоанатоми були шоковані тим, що кістяк його був із золота 750-ї проби, інкрустованого діамантами;

про те, що собака одного відомого харківського журналіста, ім'я якого не вказувалося, знесла яйце, з якого випустилося пташеня;

і так далі.

Журналісти «Лисої правди» створювали репортажі й інтерв'ю, не залишаючи стін редакції, адже єдиним джерелом інформації для них була власна уява. Напевно, це видання кимсь купувалося й читалося, судячи з того, що в процесі його існування Фауст Рабіновиченко придбав новий «Мерседес», нові престижні меблі, зробив євроремонт у квартирі на Римарській і почав будівництво триповерхової дачі десь біля Пісочина.

Редактор любив проказувати: «У наш важ... — (при цьому він випивав чарку дорогого французького коньяку, занюхував ананасом і заїдав чорним кав'яром) — ...кий час людям хочеться не мерзенної жорстокої правди, а інформацій, які відволікли б їх від насущних проблем і розважили чимсь надприродним»...

Почувши із редакційного телефону про повінь у квартирі з євроремонтом, Рабіновиченко кулею вилетів з маленької редакції в старому одноповерховому будиночку й оперативно перемістився на новому «Мерседесі» з Лисої Гори до центру міста.

Коли його авто завмерло на майданчику перед будинком колишнього оперного театру, коли він, ляснувши дверцятами, кинувся до рідних пенатів, перед ним виникли п'ятеро в сірих плащах і шпигунських окулярах і один товстий у вельветовій куртці.

— Це він, — шепнув телепату агент Іван-чай з появою з машини щуплого вузькоплечого суб'єкта з великим чолом і в великих окулярах на великому носі.

— Фаусте Соломоновичу, дивіться мені в очі, — вкрадливим голосом вимовив Гліб Цвях.

Редактор «Лисої правди» глянув на нього, збираючись щось сказати, але раптом похитнувся, витягнув руки по швах, витріщив безглузді очі й завмер. Потім, злегка погойдуючись, як хамелеон у русі, він з байдужістю сомнамбули або робота зробив крок уперед.

— Професійно спрацьовано! — похвалив мага Рафаель Комаха. — Продовжуйте.

Дотримуючись беззвучних наказів чарівника, журналіст, безвладний наче маріонетка, увійшов у свій під'їзд, піднявся на свій другий поверх і вставив ключ у замок своїх дверей. За дверима оглушливо загавкав собака, чуючи присутність незнайомців. Судячи з голосу, звір був немаленьким, не болонкою або шпіцом.

— Ця тварина своїм лементом увесь дім на ноги підніме, — засмутився чи то Кульбаба, чи то Конвалія.

— Напевно, зуби чіпкі, — зіщулювся чи то Ромашка, чи то Незабудка.

— Ну зробіть же що-небудь, чарівнику, щоби собака замовчав! — попросив Іван-чай.

— Еее... — задумався чарівник.

— На «еее» немає часу. Давайте, скоріше, — підганяв агент.

Гліб Любомирович метушливо витяг з-під сорочки ланцюжок з металевим магічним знаком, що висів на шийі, і, направивши знак на двері, замурмотав заклинання. Щось на зразок: «Ахявцовтцинвірачитиротвопйамуденучатичжотудалкирпядешилисясьтидованамьяннанилказмикьснулкачмінжварпсеєнретілрібанієц».

Звук крізь двері обірвався на напівгавкоті. Сомнамбулічний редактор відкрив двері й у супроводі шпигунів і мага перемістився в шикарну квартиру.

— Ой, хто це? — запитав басом чи то Конвалія, чи то Ромашка, указуючи чорною рукавичкою на маленьке чудовисько біля своїх ніг.

Це була небачена тварина, завбільшки з великого щура, із щурячим же хвостиком, покрита білою в чорну цяточку шерстю, з якої подекуди стирчало такого ж розцвічення пір'я; із дзьобом і чотирма кінцівками — дві задні були схожі на ноги звіра, дві передні нагадували крила обскубаного курчати. Наявність дзьоба надавала чуперадлику подобу маленької пародії на грифона, з тією різницею, що, на відміну від грифона, він мав не шість кінцівок, а тільки чотири (не рахуючи хвоста, звичайно). Втім, Льюїс Керрол, малюючи ілюстрації до своєї казки «Аліса в Підземеллі», зобразив Грифона не з шістьма, а з чотирма кінцівками, тобто без крил. Тож можна сказати, що перетворений Цвяхом собака став трохи схожим на ті малюнки Керролла.

— Ну ви ж бажали, щоби воно не гавкало, — пояснював товстун, — от я й перетворив її... ну, або, принаймні, намагався перетворити...

— На кого? — уточнював Іван-чай.

— На горобця.

— Горобця?! — перепитав з великим подивом фальцетом чи то Незабудка, чи то Конвалія, розглядаючи плямистого виродка, який, попискуючи на підлозі, норовив дзьобнути шнурок шпигунської туфлі.

— А ви як хотіли! — сварливо забуркотів ображений чарівник. — Думаєте, от так, з бухти-барахти, зопалу, та ще

наосліп крізь двері... До того ж я спеціалізуюся не на перетвореннях, а на ясновидінні...

— Нічого-нічого, головне, що воно не гавкає й не кусає, — басом заспокоїв мага чи то Ромашка, чи то Кульбаба.

Чарівник зайшов у кухню в супроводі загіпнотизованого редактора, посадив останнього на табуретку, поклав на стіл сумку з журналом «Мандрівник-надомник», щоб мати вільними руки, помив долоні під краном, витер рушником, доторкнувся товстими пальцями до чола піддослідного, закотив очі, роззявив рота, побілів і видав традиційний звук із традиційним запахом. Потім відсторонив від Рабіновиченка зіпрілі руки й став робити паси над його головою, корчачи пальці...

Закінчивши, витер носовичком піт, слину і шмарклі. І повідомив шпигунам:

— Ви дарма турбувались. Стаття про яйце динозавра — повна вигадка. Він сам її склав, сидячи, вибачаюсь, на унітазі й беручи інформацію зі стелі, або, якщо завгодно, висмоктуючи з пальця. І згаданого там біолога Петренко-швілі-Джигарханштейна він сам придумав. Немає такого біолога, тож не дивно, що ви не змогли його знайти. Те, що стаття збіглася за часом з викраденням у Терентопії драконячого яйця — цілковита випадковість. Можна вважати, що викрадене яйце все ще перебуває на території нашого королівства.

— Ух, камінь із душі... — посміхнувся агент Іван-чай, і розвідники, потискуючи один одному рукавички, стали поздоровляти один одного з настільки успішним підсумком операції «Дротяний кефір».

— Він нас не запам'ятав? — кивнув Іван-чай на Рабіновиченка, який сидів на табуреті із заплющеними очима рівно, начебто лінійку проковтнув.

— Я вклав йому фальшиву пам'ять, — заспокоїв чарівник. — За п'ять хвилин він опритомніє, і буде пам'ятати, як, приїхавши сюди, наодинці ввійшов у квартиру й зрозумів, що його телефонним дзвінком розіграли невідомі жартівники. Нас у його пам'яті не буде.

Виходячи із квартири за розвідниками, маг направив на маленьке плямисте чудовисько, що незграбно копошилося й попискувало на підлозі, свій медальйон, промурмотав заклинання й спритно кинувся із квартири, ледь встигнувши захлопнути двері перед ікластим далматинським догом, який знову вчинив оглушливий гавкіт.

Спускаючись сходами, Гліб Любомирович із жалем зрозумів, що забув на столі в кухні сумку з журналом, але не захотів підніматися назад і знову перетворювати звіра, а вирішив витягти сумку крізь вікно телекінезом.

Фауст Рабіновиченко, що приїхав, як з'ясувалося, за хибним викликом, та й сів передохнути на табуретці перед поверненням до редакції, вгледів на столі незнайому сумку. «Це ще звідки?» — здивувався він, відкрив сумку, побачив у ній якийсь журнал. Який саме, з'ясувати не встигнув, тому що сумка раптом заворушилася, вирвалася з рук, поповзла поверхнею столу до вікна, рухаючи текстильною лямкою, наче тварина кінцівкою; на рамі вікна сама собою повернулася ручка, кватирка відкрилася; сумка підстрибнула, вилізла у кватирку й обрушилася вниз.

Редактор «Лисої правди» вилупив очі, відважив щелепу, потряс лобатою головою, потім випив мінеральної води з холодильника й зробив висновок: «Привиділося. Від при-

думування для газети фантастичних небилиць, у мене самого, мабуть, починаються фантастичні галюцинації. Терміново треба відпочити. Завтра ж візьму відпустку, залишивши справи на заступника, і махну куди-небудь на курорт хоча б на тиждень». До Фауста підбігла біла в чорних плямах Клеопатра, і журналіст ласкаво погладив любиму собаку...

У той час, коли терентопський чарівник, стоячи під вікном редактора «Лісої правди» разом із терентопськими шпигунами, за допомогою телекінезу рухав свою сумку в кухні за вікном, Римарською від майдану Радянської України до Саду Шевченка йшов чоловік тридцяти трьох років, вище середнього зросту, досить стрункий, брюнет-очкарик з вусами й невеликою борідкою. Як він був одягнений, Автор, на жаль, повідомити читачеві не може, оскільки за давниною років забув такі подробиці. Товстий маг, спіймавши упалу із другого поверху сумку й боячись, щоби стрибаючи з вікна сумка не викликала у вище-описаному перехожому якихось непотрібних здивувань і підозр, підняв нагору обличчя й крикнув: «Спасибі, Іване Петровичу. До побачення!». Аби виглядало, начебто йому цю сумку просто кинув з вікна якийсь знайомий Іван Петрович, і, виходить, не відбулося нічого незвичайного. Але даремно чарівник розіграв цю сценку: перехожий-очкарик був такий занурений у власні думки, що не помітив не тільки сумки, але й чарівника зі шпигунами. Байду-жо пройшов повз «Білого Крокодила», навіть не зирнувши на людей біля нього, і видалився убік оперного театру, незабаром зникши з поля зору наших персонажів. І вони абсолютно не зафіксувалися в його пам'яті, начебто їх і зовсім не було.

— Ну й навіщо треба було згадувати тут цього невідомого перехожого, який не відіграє в історії геть ніякої ролі? — дивується Права півкуля авторського мозку. — Ну пройшов і пройшов, і хрін з ним. У цей день повз Цвяха й у Жорикбурзі, і у Великих Дрібках, і в Харкові пройшли десятки або навіть сотні всіляких невідомих перехожих. Навіщо треба було згадувати й навіть описувати саме цього?

— Справа в тому, — відповідає Автор, — що цим невідомим перехожим був не аби хто, а аж сам... От спробуйте вгадати, хто саме.

— Еее ... — замислюється Ліва. — Може, це був колишній лицар Напівкруглого Столу граф Галактіон, який переселився з Терентопського королівства до Харкова, і про якого ти мимохіть згадував у деяких попередніх щосях і, можливо, згадуватимеш у наступних?

— Ні, це не він, — заперечує Автор. — Подумайте ще.

— Розуму не прикладу, — здається Права півкуля.

— Немає варіантів, — пасує й Ліва.

— Цим перехожим був аж сам я! Ага, саме я, власною персоною! Уявляєте!

— Нічого собі! — дивується Права.

— Очманіти можна! — чудується Ліва.

Так, безцінний читачу, саме Автор цих рядків у ті хвилини пройшов Римарською повз будинок № 19. Авторіві не вистачило скромності, щоби проігнорувати самого себе, тому він і згадав власну присутність там у ті хвилини, хоч вона й не відіграла в цій історії жодної ролі. Але оскільки Автор, як тобі вже відомо, був занурений у власні думки й навколишнього не помічав, то терентопці, що є персонажами цього щося, не закарбувалися в його пам'яті. Тому в

описі даної сцени Авторові довелося вдатися не до пам'яті, а до уяви.

Заволодівши знову своєю сумк...

— Секундочку! — перебиває Ліва. — Я виявив протиріччя!

— Тьху! — говорить Автор.

— Так, протиріччя, — наполягає Ліва. — От ти, громадянине Авторе, отут написав про себе: «чоловік тридцяти трьох років, вище середнього зросту, досить стрункий». А в щосі чотирнадцятому «Викрадення в Абрикосовій» у тебе є таке речення: «Ет, незручно бути занадто вагомим, додає Автор, і, зітхнувши, кидає оком на власне пузо». Із чого випливає, що ти маєш зайву вагу й помітне пузо, а це ніяк не в'яжеться зі стрункістю.

— Ну й де ж тут протиріччя? — відмахується Автор. — Якщо десятки років тому людина була молодою й стрункою, а тепер такою не є, то це звичайне явище, а не протиріччя. Людям, на жаль, властиво з роками втрачати не тільки молодість, але й стрункість. Ти, Ліва, цією своєю причіпкою нагадала мені самозванця Якима Ріпу, який не захотів визнати Мирополка законним князем, оскільки, мовляв, за десять років подорожей Європою той не спромігся залишитися дев'ятнадцятирічним; про що докладніше я повідаю в щосі тридцять першому за назвою «День Шляхетного Мордобою». Але поки повернемося в Харків, на Римарську.

Заволодівши знову своєю сумкою, Гліб Любомирович Цвях, бентежачись, сказав розвідникам:

— Еее... Отут така справа... Кхе... Гм... Ну, загалом, у мене до вас прохання. Я отут напартачив, так би мовити... Ну, розумієте, зопалу втнув перетворення, а нам цього

неможна робити у Великому Світі... Але це ви винуваті: стали мене квапити, от я й розгубився... Коротше кажучи, прошу нікому не розповідати про цю мою... еее... так би мовити, помилку. Щоби колеги мені за це не нарікали. Якщо можна, нехай це залишиться між нами.

Рафаель Комаха глянув на решту й вони, потиснувши плечима, кивнули.

— Гаразд. Тим більше, що ми, дійсно, і самі винуваті.

Так і закінчилася шпигунська операція «Дротяний ке-фір».

Крім усної дяки, чарівник одержав від розвідників і грошову винагороду: купоно-карбованці в сумі, рівній за тодішнім курсом приблизно 258 шурхотикам. Це було для Гліба Любомировича приємною несподіванкою. Уважаючи, що безкорисливо виконує патріотичний обов'язок, ні на які гроші він геть не розраховував. Може, він і відмовився б їх узяти, сказавши, що допомагав розвідці за переконанням, а не заради нікчемної грошви. Якби не книги в кіосках на майдані. Винагорода давала можливість їх купити, не відкладаючи цієї справи в довгий ящик. Тому маґ гроші із вдячністю узяв.

— А тепер розходимося по одному, — оголосив агент Іван-чай, він же громадянин Рафаель Комаха, і шпигуни пішли кожний своєю дорогою, роблячи вигляд, начебто один з одним не знайомі.

Чарівник же повернувся до книжкових кіосків біля палацеподібного автотранспортного технікуму й на свіжоотримані купони купив «магічних» книг.

Повернення з Харкова в Терентопське королівство відбулося тим же робом: метро — трамвай — піший хід. Переміщаючись назад до Державних Дверей, Гліб Любоми-

рович, посміхаючись від усвідомлення своєї допомоги рідній країні, тихенько наспівував пісню «Я працюю чарівником» із репертуару Марка Бернеса, естрадного співака і кіноактора, совєтської суперзірки 30-60-х років, чії дитинство і молоді роки пройшли в Харкові. (Де тепер Бернесу встановлено пам'ятник, у Саду Шевченка, додає Автор про всяк випадок).

Опинившись біля знайомих колючих кущів, Цвях роззирнувся обабіч і, переконавшись, що свідків немає, розсунув гілки й відкрив оббиті дерматином двері...

У Великих Дрібках він зняв номер у готелі «Мирополківський», який займав частину першого Королівського замку, і віддався читанню куплених у Харкові книг, посміхаючись, сміючись, і навіть регочучи...

Завтра він приїде потягом до столиці й повідомить королю, що інформація в харківській газеті була хибною, побоювання – даремними; що викрадене драконяче яйце, скоріше всього, як і раніше перебуває в Терентопії.

А харківський журналіст-редактор Фауст Соломонович Рабіновиченко за місяць стане свідком фантастичної події: його собака Клеопатра – сука далматинського дога – знесе яйце, з якого вилупиться голе безпомічне пташеня, котре відразу ж подохне. Висновок «Привиділося!» – не допоможе: яйце й пташеня будуть реальними. Редактор захоче цю сенсаційну подію освітити у своїй газеті, але з жалем згадає, що дуже схожа інформація, придумана співробітником Віталієм Раклом, уже публікувалася місяць тому. А повторюватися недобре...

І якщо цей розділ був присвячений темі розвідки, то Автор додасть у кінці, що розвідувальною діяльністю займалися і деякі видатні літератори. Наприклад, письмен-

ник Даніель Дефо був англійським шпигуном (більше того, він 16 років очолював англійську розвідку). А український письменник В. Домонтович був шпигуном советським, і під час Другої світової війни діяв у німецькому тилу (зокрема в окупованому гітлерівцями Харкові) у вигляді німецького вояка.

ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ПЕРШЕ

День Шляхетного Мордобою

І бачить король – серед двору стоїть його рать:
П'ять тужних солдат, п'ять веселих солдат і єфрейтор.
Сказав їм король: «Не страшні нам ні преса, ні вітер!
Врага ми поб'ємо, звияжно вернімсь, і віват!»
Булат Окуджава, «В похід на чужую країну...»

– Турнірних правил ти, гадаю, не забув? – спитав
Білий Лицар, і став теж надягати шолома.
– Я не забуваю їх ніколи! – відповів Червоний Лицар.
Льюїс Керролл, «Аліса у Задзеркаллі».

– А ну ж бо битимемося... Слабенько! Міцніше
тримай списа. Ну, ще раз!
Френсіс Бомонт, «Лицар Полум'яніючого Макогона».

Я впав з коня і програв турнір.
Юрій Андрухович, «Грифон».

5 жовтня 1995 року.

І от наступного дня, святкового дня 5 жовтня, Дня Шляхетного Мордобою, вже з ра...

– А чому цей день уважався святковим? І звідки в нього така дивна назва? – безцеремонно втручається, перебивши, Права півкуля авторського мозку.

– Тьху, ти навіть не дала мені закінчити перше речення! – дорікає їй Автор. – Але оскільки питання задані й можуть цікавити і читача, почну цей розділ з екскурсу до терентопської історії. А позаяк терентопознавець Ім'ян

Побатькович Прізвищенко знається на цьому краще за мене, то...

Автор ляскає долонями й вигукує:

— Ім'яне Побатьковичу, стань переді мною, як лист перед травою!

Гоп — і він вже отут. І знов щось жує, знов серветка на шиї, знов пальці змащені жиром. Чи можна його взагалі зловити в той момент, коли він не їсть?

— Ім'яне Побатьковичу, прожуй, проковтни й розкажи нам про виникнення свята Дня Шляхетного Мордобою.

Прожував, проковтнув, витер пальці серветкою й почав лекцію:

— Коли молодий терентопський князь Мирополк подорожував Європою, обов'язки глави князівства тимчасово виконував його наставник боярин Філофей Ріпа. Не дочекавшись повернення правителя, Філофей помер. І князівський престол зайняв боярський син Яким Ріпа. Коли Мирополк, вернувшись у Терентопію, зажадав повернути собі престол і корону, самозванець відповів: «А хто ти такий? Усі знають, що нашому князеві Мирополку було дев'ятнадцять років. А ти, пройдисвіте, хіба схожий на дев'ятнадцятирічного? Тобі на вигляд усі тридцять. Коли вернеться дев'ятнадцятирічний князь, я йому поверну корону, а ти, тридцятирічний пройдисвіте, забирайся, поки тебе не посадили до в'язниці за шахрайство».

Почувши таку дурість, Мирополк не став пояснювати, що за десять років відсутності він аж ніяк не міг залишитися дев'ятнадцятирічним, а просто спробував силою повернути своє майно. Але в Якіма Ріпи були прихильники, які видворили Мирополка із соратниками із князівських палат і намагалися їх заарештувати; однак, там бу-

ли й люди, які впізнали Мирополка, устали на його захист і відбили в прихильників Ріпи.

Так утворилися дві партії: партія поборників Якима Ріпи й партія прибічників Мирополка. Між цими партіями стала відбуватися млява заворушка, яку терентопські історики патетично називають Першою громадянською війною. Напевно то була насправді не перша бойова розбірка в цій країні, напевно якісь терентопські партії чубилися одна з одною і в домирополківські часи. Але оскільки літописів тих часів не збереглося, то історики вимушені були саме цій так званій війні присвоїти перший номер.

Саме в цей час Мирополк склав про Якима Ріпу віршик, відомий тепер усякому терентопцю:

Мені здаля грозиш рукою –
Мені смішні твої замашки,
Бо кишка в тебе є тонкою:
Солідну не утнеш какашку.

Крім цих чотирьох рядків до нашого часу нічого з його римованих писань не збереглося. Невідомо, чи складав Мирополк і інші вірші, чи це був єдиний у нього напад поетичного натхнення. Він був запеклим читачем текстів, але немає підстав уважати, що й до власноручного написання текстів він ставився з ентузіазмом.

Спочатку перевагу в силах мали якимівці. Але поступово під прапори Мирополка збиралося усе більше таких, хто визнав його законним князем. І козир перейшов на бік мирополківців.

5 жовтня 1568 року мирополківці захопили князівські хороми. І Мирополк власноручно «набив морду Якиму» (узято в лапки, оскільки це цитата з літопису) і передав його-

го в руки ката. Прихильники Якима Ріпи припинили опір, визнавши, що помилялися.

Цей славний день 5 жовтня, день відновлення справедливості, був оголошений національним святом. Оскільки в цей день Мирополк «набив морду» Ріпі, і оскільки князь уважався людиною шляхетною, свято одержало назву: День Шляхетного Мордобою.

– До слова, щодо самозванців, тобто шахраїв, котрі прикидалися монархами. На Харківщині у листопаді тисяча сімсот шістдесят п'ятого року був випадок, коли пройдисвіт-п'яничка, такий собі Петро Чернишов, рядовий солдат мушкетерського полку, що втік із війська, видав себе за імператора Петра Третього, і, як не дивно, місцевий народ повірив авантюристові. Докладніше про це читач може довідатися, прочитавши твір Грицька Основ'яненка «Куп'янський самозванець», – додає Автор, та просить: – Якщо вже ми торкнулися теми терентопських свят, Ім'яне Побатьковичу, то назви й інші, що святкуються в королівстві.

– Крім Дня Шляхетного Мордобою – 5 жовтня, – відповідає терентопознавець, – неробочими святковими днями в Терентопії є: День Червоного Носа – 29 лютого (раз у чотири роки); День Сміху – 1 квітня; Філософський День – 9 квітня; День Блазня – 7 травня; День Лицаря – 12 червня; День Книги – 19 червня; День Напівкруглого Столу – 2 серпня; День Несолідності – 10 вересня й День Чистої Ніздрі – 25 грудня. Крім того, звичайно, Новий Рік – 1 січня, і, занесений з Великого Світу, Жіночий День – 8 березня. Існують в Терентопії й інші свята, типу: День Фей, День Єдинорогаря, День Захисту Драконів, День Журналі-

ста і т.д., але вони не є неробочими днями, якщо не випадають на суботу-неділю.

— Якщо вже ми торкнулися також і теми терентопських заворушок, то заодно повідай, Ім'яне Побатьковичу, і про інші міжусобиці, також іменовані тамтешніми істориками війнами.

— Запросто. Завдяки своєму конспіративному, підпільному існуванню Терентопія ніколи не зазнавала зовнішньої агресії, ніколи не вела війн із окупантами, ніколи ні з ким не боролася за свою незалежність. Усі чотири «війни» (беру це слово в лапки, оскільки в порівнянні з великими війнами Великого Світу терентопські були саме що заворушками), які сталися в королівстві, були внутрішніми, громадянськими.

Друга велика заворушка трапилася в 1661 році, історики називають її Другою громадянською, а також — Стогодинною і Паркановою війною.

Почалася вона із дрібниці.

Король Вавило, відправляючись із королевою Теклею на відпочинок зі столиці в заміський замок, глянув на дерев'яний паркан недалеко від столичного замку й сказав графові Спиридону:

— Якийсь некрасивий паркан. Треба його пофарбувати, чи що. Дай розпорядження малярам.

— А в який колір? — запитав граф.

— Та однаково, аби тільки він не виглядав таким брудним. На розсуд малярів.

Давши таку безневинну вказівку, король Вавило із дружиною відбув відпочивати від державних справ, не підозрюючи, до яких страшних наслідків приведе це його зауваження.

Граф Спиридон дав наказ двом придворним малярам, і вони з фарбами й пензлями пішли до паркану.

Там один з малярів висловив свій погляд на те, як фарбувати паркан.

Другий маляр висловив інший погляд.

Перший сказав:

– Я краще знаю!

Другий заперечив:

– Сам ти дурень!

Перший ударив другого у вухо.

Другий ударив першого в око.

Перехожі почали їх рознімати.

Але виявилося, що й у перехожих існують різні погляди на фарбування паркану. Тому перехожі, солідарні з першим малярем, стали ображати інакомислячих, а ті теж за словом у кишеню не полізли.

Коли словесно-образливі аргументи вичерпалися, перехожі пустили в хід кулаки.

На гамір стали збігатися з околиць вулиць роззяви, у яких теж виявилися різні думки щодо цієї проблеми, тому вони стали вливатися в бійку.

Незабаром прочуханка поширилася на всі центральні вулиці й майдани столиці. У хід пішли дошки, цегла, пруті й інший ударний інструмент.

Таким неспокоєм цивільних громадян зацікавилися лицарі, у яких теж виявилися розбіжності в поглядах на парканофарбувальну проблему. І в хід пішла вже справжня зброя.

До кінця дня вся столиця — Великі Дрібки — являла собою суцільне поле бою.

Наступного дня битви продовжилися, охопивши й пригороди столиці.

Лікарі не встигали надавати допомогу пораненим і покаліченим. Трунарі й гробарі не встигали обслуговувати вбитих.

На третю добу конфлікт докотився до інших населених пунктів, так що вже вся центральна Терентопія виявилася охопленою цією війною.

У ході бойових дій будинки перетворювалися на руїни й попелища. Виникла загроза епідемії, здатних викосити велику частину населення.

Король Вавило насолоджувався відпочинком у замку серед прекрасної природи, співом птахів і ароматами квітів, не підозрюючи про такі неподобства.

Вертаючись на третій день у Великі Дрібки, він побачив прикмети війни: руїни й попелища. І вирішив, що на Терентопію напав Великий Світ, що країна піддалася руйнуванню окупантами.

Але незабаром помітив, як фехтують вилами прості терентопські селяни, як з ненавистю вони шпурляють гній один у одного. Один у одного, а не в окупантів!

На вулицях столиці король застав справжнє побоїще. Громадяни лупцювали один одного чим завгодно, не звертаючи уваги на главу держави. Будинки наводили відчай вибитими шибками і димами пожеж. (Навіть Королівський замок у Великих Дрібках зазнав утрат: крім усього іншого, з нього зник знаменитий напівкруглий стіл, який якісь мародери, скориставшись загальним побоїщем, розібрали на дрова).

Король схопив за рукав одного із забіяк, що гнався із цеглиною за земляком, і поцікавився:

— Що отут відбувається?!

— Боремося! — азартно повідомив той і жбурнув цеглину.

— За що?!

— За те, щоб пофарбувати он той паркан у світло-фіолетовий колір!

Земляк увернувся від цеглини, підбіг і, зваливши борця кулаком, заходився буцати лежачого ногами.

— Ну а ти-от за що борешся?! — викликнув Вавило.

— За те, щоб пофарбувати он той паркан у світло-фіолетовий колір! — відповів той, не відриваючись від жорстокої роботи.

— Як, і ти теж?!

Король продовжив опитування борців і на диво виявив, що всі вони б'ються один з одним за те, щоб пофарбувати паркан у світло-фіолетовий колір!

«Дивно, усі прагнуть того самого, а так жорстоко молотять один одного!» — здивувався монарх.

Більш детальне опитування показало, що хоча всі бажають пофарбувати паркан саме у світло-фіолетовий колір, існує невелика розбіжність. Одні впевнені, що треба офарблювати паркан світло-фіолетовою барвою, починаючи справа; інші переконані, що слід профарбовувати паркан у світло-фіолетову масть, починаючи зліва.

Не зумівши вгамувати співвітчизників, збуджених азартом боротьби, король узяв пензель і цебро зі світло-фіолетовою фарбою, що сиротливо стояли біля паркану, і швидко паркан покрасив. Щоб ніхто не міг сказати, що він підтримує одну партію воюючих і виступає проти іншої, фарбування Вавило почав із середини паркану, рівномірно просуваючись в обидва боки.

Але хоч у такий спосіб причина розбіжності була усунута, війна за інерцією протривала ще пару діб (тому що закінчити війну набагато складніше, чим її почати).

Потім терентопці отямилися й ужахнулися. Підраховуючи людські й матеріальні втрати, вони запитували себе: «За що боролися?!» Отямившись і вжахнувшись, приступилися до оплакування полеглих і відновлення зруйнованого.

А у короля Вавила після цього почався нервовий розлад. Скажімо, м'язи його обличчя мимоволі час від часу стали корчити смішні гримаси. Тому цей монарх і залишився в історії під прізвиськом Вавило Нервовий. Зрідка він навіть міг в нервовому припадку жбурнути якусь річ, що підвернулася під руку, в якусь людину, що підвернулася під очі, чого до війни з ним не бувало. Його дружина призвичаїлася спритно ухилятися, тому увійшла в історію під прізвиськом Текля Прошмигуюча.

(Не треба, каже Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга, не треба кривити в усмішці рота, не треба іронізувати: от, мовляв, які дурні ці терентопці. Тому що ми, люди Великого Світу, нітрохи не краще. Схопи в нас, у Великому Світі, учасника якої-небудь громадянської війни за рукав і запитай: «За що борешся, брате?» Він відповість щось на зразок: «За світле майбутнє, брате. За щастя людей. За те, щоб людям було краще». Схопи за рукав його ворога і його запитай: «За що борешся, брате?» І цей відповість: «За світле майбутнє, брате. За щастя людей. За те, щоб людям було краще».

І бажаючи, у принципі, того самого, вони продовжать стріляти один у одного. За світле майбутнє... А різниця, по суті, у тому, що один вважає, мовляв, посвітління майбут-

нього треба починати справа; а інший вважає, мовляв, посвітління майбутнього треба починати зліва... У людства не доходять руки побудувати світле сьогодення, тому що воно, людство, достобіса зайняте: бореться із самим собою за світле майбутнє. Люди мільйонами винищують і калічать людей за те, щоб людям стало краще. Ні, ми нітрохи не розумніше терентопців. Може, і дурніше, зітхає Автор. Дурість людей у цьому аспекті показав і Джонатан Свіфт у книзі «Подорожі Гуллівера», де військові колотнечі сталися через розбіжності щодо точки руйнування яєчної шкаралупи.

— Агов, стоп! — ловить Автора на слові педантична Ліва півкуля його мозку. — У Свіфта війни з дурного приводу вели не люди, тобто не звичайні люди, а ліліпути.

— Ліліпути Свіфта від звичайних людей відрізняються тільки розмірами, а в решті такі ж, з такими ж вадами й такою ж дурістю, — відмахується від причіпок Автор.)

А терентопознавець Ім'ян Побатькович Прізвищенко веде далі:

— Третя громадянська війна відбулася в Терентопії у 1702 році.

У короля Жорика Першого було два сини-близнюки: Георгій і Григорій. Кожний з них уважав, що він народився першим, тому саме він має право бути наступним королем. Дійсно, один з них народився на три хвилини раніше за другого, але хто саме — визначити було неможливо, бо під час пологів їх не позначили, а згодом визначити не спромоглися, оскільки вони були схожі як дві краплі пива з однієї пляшки. Або, трохи інакше кажучи, один до другого був «так подібний, як одне яйце Колумба до другого» (за

висловом головного героя гумористичного роману Юрія Тиса «Щоденник народного героя Салепка Лавочки»).

1702-го року Жорик Перший помер, і обоє його нащадки, образно висловлюючись, вчепилися у корону. Половина лицарів підтримала Георгія, решта доспіхоносців стали на бік Григорія. І відбулася та заворушка, яку історики назвали Третьою громадянською війною.

Закінчилася вона за сім місяців, коли втрутилися ремісники й селяни, яких обоє брати закликали до підтримки.

При житті Жорика Першого день народження короля був національним святом, під час якого ремісники й селяни крокували вулицями міст і сіл із плакатами: «Хай живе король Жорик!», «Слава Жорикові!», «Жорику – ура!», «Жорику, Терентопія з тобою!», «Ми любимо короля Жорика!» і так далі. І це не було просте підлабузництво. Жорик Перший дійсно користувався любов'ю народу за те, що провів деякі реформи, котрі поліпшили добробут ремісників і селян.

Обоє принци обіцяли, що вони так само опікуватимуться трудівниками. Обіцянки обох претендентів на трон були цілковито ідентичними, тому трудівники губилися – кому віддати перевагу.

Їхній вибір вирішили вищезгадані святкові плакати. Якби королем став принц Григорій, то плакати довелося б переробляти: «Хай живе король Грицько!», «Слава Грицькові!» і т.д. А якщо королем, мовляв, стане принц Георгій, то нічого переробляти не доведеться, можна використовувати ті самі плакати. Оскільки в ремісників і селян вистачає іншої роботи, і їм не хотілося морочитися

ще й із перелицюванням плакатів, то вони підтримали принца Георгія, і він став королем Жориком Другим.

А принц Григорій, на знак протесту проти свого розгрому, заходився працювати так званим золотарем, тобто вичерпувачем фекалій із нужників. Щоби братові стало соромно за таке приниження близнюка. І тому дійсно стало соромно. Жорик Другий умовляв його кинути це брудне смердюче діло, обіцяв хороші посади, але Григорій на зло йому пропрацював золотарем до самої пенсії...

Четверта громадянська, – продовжує працювати роторентопознавця, – трапилася 1811-го року. Історики ще називають її Сексуальною війною. (Не плутати із сексуальною революцією!) Сексуальною, тому що це було протистояння представників різних статей. Русалки жіночої статі воювали з ельфами чоловічої статі.

Ельфи-самці завжди відрізнялися підвищеною статевою активністю, і не рідкістю були випадки сексуального насильства ельфів над русалками й звичайними жінками, що, звичайно, обурювало представниць прекрасної статі.

1811-го року, за правління Жорика П'ятого, збурення русалок дійшло до критичної межі, і вони оголосили самцям-ельфам справжню війну. Русали чоловічої статі, інакше називані водянниками або водяними, були настільки ледачими, що й пальцем не хотіли поворухнути на захист своїх водних жінок. І довелося русалкам-жінкам самим захищати свою честь.

Голі зеленоволосі красуні об'єдналися в бойові загони, як амазонки, і заходилися нападати на ельфів-самців, топити й каструвати цих волохатих гвалтівників.

Ельфи, рятуючи життя й, гм-гм, відомі органи, озброївшись дрюками й колами, теж зібралися в бойову орду.

І пішли побоїща!

Билися не на життя, а на смерть, так що за два з половиною місяці війни кількість русалок і ельфів скоротилася майже на дев'ять відсотків.

Серед звичайних людей (тобто не водних і лісових) у зв'язку із цією війною теж виникла напруга. Деякі жінки під гаслом «Усі мужики – розпусники» відкрито підтримували русалок. А чоловіки, які в довоєнний час ставилися до ельфів вороже, тепер схилялися до статевої солідарності.

Бачачи, що сексуальна нетерпимість може охопити терентопські міста й села, король Жорик П'ятий узявся утішити баталії між русалками й ельфами в якості посередника в мирних переговорах.

Цілий місяць умовляв тих і інших почати ці переговори.

І, нарешті, у серпні 1811 року в Зюзіфукінському замку в присутності глави держави зустрілися русалка Пульхерія, яка очолювала водних красунь, і ельф Кіндратій, котрий ватажив над волохатими лісовими галабурдниками.

Почалося із взаємних обвинувачень.

Гола зеленоволоса войовниця, грізно розгойдуючи грудами, кричала, що «ці хтиві тварюки безчестять прекрасних русалочок», що «вже неможливо терпіти сексуальні наруги», що «віділлються гвалтівникам русалчині слізки»...

Хмурний лісовий дядько, скребучи брудними нігтями зваляну шерсть, ворухливу від комах, заперечував, що, мовляв, «ці мокрі баби самі винуваті: збуджують голими цицьками, а потім не хочуть віддаватися», і, мовляв,

«хочеш не хочеш, доводиться гвалтувати»; що «якби віддавалися добровільно, той і не було б насильства»; або «прикривали б звабний сором такими плахіттями, щоб плювати хотілося, щоби з душі вернуло – і ніхто б на них не поласився»; і, мовляв, «проти інстинктів не попреш»; і, мовляв, «нелюдяно вбивати й калічити самців за те, що природа породила їх самцями»...

Пульхерія сказала, що перемир'я можливе тільки у випадку, якщо ельфи дадуть гарантію, що згвалтування припиняться раз і назавжди. Кіндратій відповів, що такі гарантії він дасть, якщо русалки обіцяють не пручатися, а добровільно виконувати сексуальні прохання ельфів, а інакше таким гарантіям гріш ціна, тому що, коли тебе спокушає голизою така красуня, стерпіти неможливо. Навіть зараз, під час переговорів, Кіндратій не може, мовляв, гарантувати, що не спробує оволодіти Пульхерією, така вона апетитна.

Жорик П'ятий запропонував: нехай русалки й ельфи переселяться в різні райони країни, щоб їм один з одним не зустрічатися. Але й ті й інші відмовилися залишати рідні місця й обживати резервації.

«Що ж придумати...» – знову заговорив був король, але ельф перебив. Розпачливо скрикнувши: «Ой, хлопці, не можу терпіти, мною оволодів інстинкт!», він хтиво накинувся на русалку Пульхерію. Вона, крутнувшись і махнувши грудьми, збила гвалтівника з ніг ударом лівої цицьки. Та він не вгамувався, підхопився і знов... Тож лицарям, котрі супроводжували главу держави, довелося збудженого лісовика схопити й зв'язати.

Розв'язати цю проблему й привести Сексуальну війну до кінця вдалося завдяки чарівному засобу Гектора Манюні.

До Жорика П'ятого явився потомствений чарівник Маркел Гекторович Манюня й повідомив, що його покійний батько Гектор Манюня, котрий почив два роки тому, колись придумав чудодійну рідину, за допомогою якої русалки можуть позбутися чіплянь ельфів. Варто бризнути на збудженого ельфа або будь-якого іншого самця цим зіллям, і він на кілька годин робиться імпотентом і втрачає всякий інтерес до протилежної статі. Досить манесенької крапельки, що потрапить йому на шкіру, і він доценту безпечний. Треба, мовляв, навчити русалок виготовляти й мати при собі Засіб Манюні, і ніякі згвалтування їм більше не будуть страшні.

І дійсно, Маркел Манюня відкрив голим красуням рецепт чарівної рідини, згвалтування припинилися, і Сексуальна війна закінчилася. «Ми втішили борню між татарами та московитами», – констатує бог Юпітер у передмові до четвертої книги епопеї «Гаргантюа та Пантагрюель» Франсуа Рабле. Перефразовуючи, можна сказати, що Засіб Манюні втішив у Терентопському королівстві борню між русалками та ельфами.

Цим засобом користувалися й звичайні жінки, коли їм доводилося бувати в місцях проживання ельфів. Якби в королеви Зіньки Третьої 1738-го року було таке зілля, її б не згвалтував ельф Филимоцько в Корявому лісі.

– Про згвалтування королеви Зіньки Третьої я повідаю в щосі сорок четвертому за назвою «Лісовий колектив Рабіновича», – пояснює Автор, на кілька секунд перебивши терентопознавця. – Можливо, до речі, що саме те

згвалтування й надихнуло Гектора Манюню на винахід такого засобу. І ще додаю, що якби такий засіб був під рукою принцеси Зіночки ввечері двадцятого вересня тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року, то їй не довелося б відбиватися від Бандюги цеглиною. Вибач, що перервав, Ім'яне Побатьковичу. Продовжуй.

І той продовжує:

— Крім цих чотирьох так званих громадянських війн у Терентопії були дві спроби розпалити революцію й скинути самодержавство. Перша спроба мала місце 1874-го року, друга – 1919-го.

Перше старання підняти народ на революцію утнув не хто-небудь, а сам король Вітько. Цей вінценосець знав, що в прогресивних західноєвропейських країнах у моді революції, і з нетерпінням чекав, коли ж ця передова мода докотиться до рідної Терентопії. Дуже королю хотілося, щоб і його країна була передовою, прогресивною, не пасла задніх, наздоганяла Західну Європу. Але Терентопія усе жила тихим патріархальним життям без усяких тобі прогресивних революцій. Бачачи, що народ ухиляється від революцій, від модного прогресу, монарх вирішив сам підштовхнути підданих на повалення своєї влади. Вже так йому пеклося, щоби Терентопія в прогресивності не поступалася всіляким там Франціям, Німеччинам і іншим Італіям.

І от, 1874-го року, 13 квітня, король Вітько вийшов на вулиці Жорикбурга із плакатом: «ГЕТЬ КОРОЛЯ! УСЯ ВЛАДА – АБИ КОМУ!» Щоби піддані не подумали, що це государ так пустує, Вітько зробив те, що згодом робитиме його нащадок Жорик Дев'ятий – змінив до невпізнанності свою зовнішність за допомогою перуки, накладних вусів і

бороди, гриму й чужого плаття. І, невпізнаний городянами, заходився агітувати – закликати до повстання проти самого себе.

Але, на прикрість монархові, його народ виявився жахливо консервативним, відсталим, не передовим. Оскільки замість того, щоб «повстати проти самодержця й скинути його тиранічну владу», народ просто відібрав у короля плакатика і набив королю синці на обличчі, приказуючи: «Оце тобі революція! Оце тобі "геть короля"! Оце тобі "клята тиранія"!»

І хоч король Вітько був засмучений тим, що терентопці виявилися такими непрогресивними, такими відсталими від європейської моди, у глибині душі йому було утішно, що народ так його любить. Прикладаючи компреси до синців, монарх ласкаво бубонів: «Бач, як боляче вони б'ють за свого государя! Чудові сучі діти!». Потім на здивовані питання щодо синців відповідав, що спіткнувся й вдарився обличчям об скульптуру, котра зображувала його самого.

Другу спробу підняти народ на революцію проти монархії встругнув 1919-го року якийсь червоний комісар із Великого Світу, що випадково зайшов до Терентопії. (Пішов у кущики попісяти, виявив таємничі двері... І опинився в країні, де при владі був «контрреволюційний елемент»). Власне, у цього червоного комісара червоною була тільки-но фізіономія, а фуражка, куртка-шкірянка, штани-галіфе, чоботи й маузер були чорними.

Як він ні мітингував, як ні палив із маузера в піднебесся, як ні рвав на грудях тількика, надихнути трудовий елемент на боротьбу за світле майбутнє йому не вдалося. Він репетував: «Землю – селянам!» – «А вона й так наша»,

— знизували плечима терентопські фермери. «Майстерні — робітникам!» — волав він. «А вони й так наші», — посміхалися ремісники.

Не знайшовши в столиці «свідомого трудового елемента», комісар відбув у терентопську глибинку, де його сліди загубилися. Одні говорили, що він потрапив на зубок монархістові-велетневі-людожерові; інші казали, що він схаменувся й заходився розводити на фермі домашніх єдинорогів...

Ну й нарешті, — наближається до завершення своєї лекції терентопознавець Ім'ян Побатькович Прізвищенко, — згадаю про одну дивну заворушку, що сталася не настільки давно, як уже згадані, — в 1989 році. Цього року на славне місто Дримпельзябськ напала таємнича кочова орда, котра прийшла начебто зі східних степів. Жителі Дримпельзябська героїчно захищали від цієї таємничої дикої орди рідне місто, не щадячи киселю свого. Особливо в обороні відзначилися тридцять три пекарі, які влучно метали в брудних агресорів липке тісто. Войовничі кочівники, приголомшені героїзмом дримпельзябців, відступили й пішли у степи. Більше ця кочова орда ніде не з'являлася. Що це було за полчище, звідки узялося й куди зникло — геть невідомо. Дехто подейкував, що це, мовляв, було войовниче плем'я диких кочових бухгалтерів. Але такі чутки не тільки нічого не пояснювали, але ще більше все заплутували. Таємниця орди не була розгадана, але місту Дримпельзябську за героїчну оборону Жорик Дев'ятий присвоїв почесне звання: місто-герой. Так що іншим містам залишалося тільки заздрити. А в столиці один із майданів, той, де розташоване міське управління міліції, в 1992 році був перейменований на майдан Тридцяти Трьох Дри-

мпельзябських Тестометальників (раніше він називався майданом Трьох П'яниць, але вже давно ніхто не пам'ятав на чию честь і з якого приводу він одержав цю першу назву). От і все, що я міг сказати, не вдаючись до подробиць, щодо терентопських бойових заворушок, – закінчив лекцію терентопознавець.

– Щодо безкровної перемоги дримпельзябців над таємничими супостатами, – додає Автор, – мені згадалися рядки з англійської комедії початку сімнадцятого сторіччя «Лицар Полум'яніючого Макогона» Френсіса Бомонта:

З пером на шапці, з офіцерським києм
Я в бій повів бійців та знов із бою
Їх вивів без утрат, якщо не забачати,
Що дехто дуже насмердів зі страху.

Автор терентопознавцю, звичайно, дякує, вручає гонорар, обіцяє й надалі звертатися до нього за допомогою й прощається. Ім'ян Прізвищенко зникає.

Але повернемося, читачу, у День Шляхетного Мордобою – 5 жовтня – 1995 року.

Уже із самого ранку столиця була прикрашена світло-коричневими державними прапорами, державними ж гербами (тобто зображеннями темно-коричневого Крилатого Равлика в світло-коричневому полі), квітами й транспарантами. У тому числі:

«НАРОД І ЛИЦАРІ – ЄДИНІ!»,

«ЛИЦАРІ – МУСКУЛИ, ШЛЯХЕТНІСТЬ І РО-
МАНТИКА НАШОЇ ЕПОХИ!»,

«ЛИЦАРІ – ПЕРЕДОВИЙ АВАНГАРД МОНАРХІЇ!»,
«СПИСИ – НАША ЗБРОЯ!»,
«УДАРИМО КОПИТОМ ПО БЕЗДОРІЖЖЮ Й НЕХ-
ЛЮЙСТВУ!».

І таке інше.

Прогулянки публіки розважали оркестри, ансамблі й окремі музиканти, котрі виробляли мелодійні звуки на вулицях, у скверах і парках.

На майдані Жорика Четвертого – найбільшому жорик-бурзькому майдані – теслі вчора цілий день стукали сокирами та молотками й спорудили велику дерев'яну сцену, на якій нині ввечері відбудеться великий концерт поп- і рок-музики за участю як зірок терентопської естради, так і талановитої самодіяльності.

А в Стайні Опері та Балету цього вечора звучатиме клавесинова музика у виконанні дракона Інокентія Карловича. Про що з Інокентієм Карловичем у Гірчичній печері домовився ще 24 вересня заступник адміністратора Стайні Опера та Балету Лазар Касянович Дулівка (якщо читач пам'ятає, про це розповідалося в щосі двадцять сьомому за назвою «Парсуна суцїги»). Усі квитки на цей концерт уже розкуплені.

Але наймасовішим видовищем, наміченим на День Шляхетного Мордобою, буде, звичайно ж, лицарський турнір, у якому крім лицарів Напівкруглого Столу візьмуть участь і багато незалежних лицарів з усієї Терентопії. Гінці Річарда Неголеного два тижні роз'їжджали країною, скликаючи на турнір металевих вершників, хоча в цьому скликанні, мабуть, не було потреби: усі й так знали, що в День Шляхетного Мордобою в Жорикбурзі, як завжди, буде традиційне ристалище. І на це дійство, що відбудеться на

найбільшому стадіоні, усі квитки теж вже давно були розкуплені, і нині спритні діляги спекулювали ними, піднімаючи ціну вдвічі, втричі.

А на майдані Панурга пройдуть показові виступи двох катів: Інкогнітечка та Анонімечка. На добровольцях із публіки вони продемонструють свою майстерність як у катуванні кремовими тортами, так і в повішенні на елегантній шибениці...

— Невже будуть добровольці? — дивується Ліва півкуля авторського мозку.

— Обов'язково будуть, — відповідає Автор.

Серед добропорядних жорикбурзьких городян були мазохісти та випендрьожники, які бажали зазнати безболісних та нешкідливих тортур, не вчиняючи злочинів. Вони б навіть самі заплатили катам, щоб ті їх повісили ненадовго або побили по обличчях кремовими тортами. Але комерційне використання шибениці й тортурних тортів було заборонено законом. Це коли тебе вішають або б'ють за злочин — соромно; а коли ти піднімаєшся на ешафот, не зробивши ніякого злочину, просто для того щоб повипендрюватися або насолодитися відчуттями, — це зовсім інша справа, уважали мазохісти й випендрьожники. Тільки під час показових виступів катів по святах ці ентузіасти могли як добровольці з публіки піддатися настільки звабним для них безпечним карам, будучи безневинними перед законом. І до того ж — цілковито безкоштовно...

(До речі, у 1962-му році терентопські медики з'ясували, що терентопські шибениці можуть бути корисні при лікуванні проблем із хребтом. Тому тепер такі шибениці, але менші та удосконалені, є у лікарнях, поліклініках, амбулаторіях і санаторіях королівства; і там на них ві-

шають не кати, а медики, і не правопорушників, а пацієнтів. І медичні повішення, на відміну від катівських, там усіма сприймаються, звісно, як просто медичний захід, а не ганебне покарання.)

Приблизно о десятій годині ранку у дворі Королівського замку поблискувала начищеними доспіхами юрба лицарів. Крім тридцяти восьми доспіхоносців Напівкруглого Столу, цю юрбу складали й більш чотирьох сотень незалежних лицарів, що встигнули прибути в столицю на турнір. Інші ще продовжували прибувати.

Король хотів перед початком турніру присвятити в лицарі новачка й виголосити якусь важливу промову.

Чекаючи на Жорика Дев'ятого, герцог Абрам, акомпануючи собі на улюбленій гармошці, співав лицарські комічні куплети, а решта, посміюючись, слухали. Монарх вийшов у двір з будинку замку в ту хвилину, коли герцог Абрам проспівав:

Ти казала: під балконом
Зможу вбити я дракона.
Я прийшов – а то бджола.
Підманула, підвела.

Його Величність був у панцирі, тому що теж мав намір змагатися на ристалищі.

Першим ділом, привітавши лицарів і подякувавши за увагу до турніру, він присвятив у лицарі хлопця, на щиті якого був зображений білий пивний кухоль у чорному полі. Хлопець устав перед главою Напівкруглого Столу на коліна, а король поклав йому на плече свій меч і вимовив:

– Присвячую вас у лицарі! Відтепер ви йменуєтеся: лицар Мкого... тьху... лицар Мгоко... тьху... лицар Мбого... –

Та просто Мгоцько, щоби не мучити пам'ять і не ламати язика, – шепнув Мгобокбекбе Зямалагович Гальба.

– ... лицар Мгоцько, або Лицар Пивної Кружки! Устаньте, лицарю!

Так колишній пивний келих-мовець офіційно зробився терентопським лицарем.

Другим ділом, Жорик Дев'ятий виголосив промову:

– Зараз відбудеться традиційний лицарський турнір на стадіоні. Бажаю всім успіху на цьому ристалищі. Але хочу зауважити, що прояви лицарської доблесті не повинні обмежуватися тільки участю в турнірах. Зараз у країні така ситуація, я б навіть сказав, тривожна ситуація, коли лицарі зобов'язані проявити себе патріотами й прикласти всі свої сили й здатності до порятунку батьківщини від загрозливих небезпек. Усі ви вже напевно знаєте, що вчинено злочин, якого ще не бувало: викрадено яйце дракона. Організатор викрадення намагався винести це яйце у Великий Світ, і тільки внаслідок щасливого випадку – завдяки тому, що я в потрібний час опинився в Каменіані – цього виносу вдалося запобігти. Однак підступний лиходій з яйцем десь зник і затаївся, очікуючи моменту, коли зможе здійснити свій мерзенний план. А чим загрожує для нашої батьківщини потрапляння драконячого яйця у Великий Світ, ви розумієте. Коли до рук Великого Світу потрапить такий незаперечний доказ існування Терентопії, наша улюблена країна буде викрита й зазнає експансії, якщо не збройної, то культурної та ідеологічної. Завдяки нашій конспіративній автономії, нам вдалося зберегти такий духовний клімат, таку відносну моральну чистоту, яких у Великому Світі давно немає. Та там і були вони тільки в романтичних книжках. У Великому Світі лютують насильство, зло-

чинність, наркоманія, екологічні катастрофи, знищення флори й фауни, війни, тероризм... І коли вони нас викриють, уся ця погань заюшить і в Терентопію. Тому що всякому, хто мало-мальськи знає вдачу та історію Великого Світу, відомо, що Великий Світ хлібом не годуй, а дай йому заразити своїми пороками й хворобами нові території. Жахливо навіть уявити, що чекає на нашу благословенну Терентопію, якщо викрадене яйце дракона буде винесено за Державні Двері! Цього не можна допустити! Міліція вже зайнята пошуками яйця й злочинця. Але й ми, лицарі, не маємо права залишатися осторонь. До того ж міліція не має фізичної й технічної можливості охопити пошуками всю територію країни. Тому я закликаю всіх лицарів Терентопії відправитися в пошукову експедицію, яка триватиме доти, поки яйце, або що вилупилося з нього драконеня не буде знайдено. Що стосується незалежних лицарів, то вони можуть займатися пошуками на власний розсуд, де хочуть і як заманеться. А для лицарів Напівкруглого Столу я продумав план пошуку, з яким детально ознайомлю під час завтрашньої наради Напівкруглого Столу. Сьогодні по закінченню турніру всі лицарі, що прибули в Жорикбург, одержать ксерокопії портрета розшукуваного злочинця, що той портрет по пам'яті намалював талановитий художник, дракон Інокентій Карлович, за що всі ми йому маємо бути вдячні. У першу чергу обшукуйте ті населені пункти, де немає міліції, куди не надходить столична преса, глухі, забуті, відірвані, так би мовити, від нашої цивілізації. Ну й, звичайно, у процесі пошуку не забувайте, якщо буде потреба, вчиняти подвиги. Хоча наша країна не загрузла в безодні насильства й жорстокості, як Великий Світ, однак і в нас бувають прояви лиходійства й

несправедливості. От, наприклад, до мене дійшли чутки, що у районі колгоспу імені Савелія Другого з'явився людожер. Слід розібратися із цією інформацією, і, якщо вона підтвердиться, знешкодити канібала. А з Яєчнеяснинської області вчора прийшло дивне повідомлення про появу там піратського вітрильника. Звідки в Терентопії, країні сухопутній, морські пірати? Та ще біля Яєчні-Ясної, де крім дощових калюж і колодязів і водойм-от, начебто, немає. Теж варто розвідати й вжити заходів. А в Корявому лісі, кажуть, бешкетує якийсь розбійник Робін Овоч зі своєю шайкою: відбирає гроші в проїжджих і перехожих. Теж привід для лицарського подвигу. Коротше кажучи, приходьте на допомогу скривдженим, знешкоджуйте й карайте кривдників. Я ж, залишаючись у столиці, триматиму руку на пульсі експедиції й координуватиму пошуки, одержуючи від вас телеграфні повідомлення й посилаючи повідомлення вам на провінційні телеграфи до запитання. Ще є в мене особисте прохання: якщо під час мандрівок попадеться вам нерозмовляюча тварина, якої ще немає в моєму зоопарку, спробуйте її впіймати і живою-здоровою доставити мені. Особливо це стосується чудовиськ із Окраїнних Земель. Цю масштабну лицарську операцію з пошуків драконячого яйця я пропоную назвати Великою Яєчною Експедицією. От, мабуть, і все, що я праг сказати перед початком турніру. Ну, а тепер – гайда на стадіон!

Як читачеві вже відомо, уперше думка про пошуки лицарями викраденого драконячого яйця мигнула під зеленою пластмасовою короною ще в Гірчичній печері, як тільки Його Величність довідався про викрадення. Потім ця думка зміцнилася в королівській бібліотеці при перечитуванні Жориком Дев'ятим сторінок книги про пошуки ли-

царями Круглого Столу чудотворної чаші за назвою Святий Грааль. А після вчорашньої бесіди вінценосця з детективом Папірусюком король остаточно вирішив: час. Отут Автор змушений повернутися на кілька днів назад, щоб ознайомити безцінного читача з новинами розслідування.

25 вересня портрет шахрая, намальований драконом Інокентієм Карловичем, був розтиражований на ксероксі, копії були роздані співробітникам столичної міліції й відправлені в міліцейські відділення в інших населених пунктах, розклеєні на дошках оголошень, афішних тумбах і т.д. У цей же день Жорик Дев'ятий з Варлаамом Папірусюком скликали прес-конференцію, де повідомили жорикбурзьких журналістів про результати розслідування викрадення драконячого яйця й роздали їм зображення розшукуваного злочинця із проханням опублікувати у своїх виданнях.

У результаті таких дій у міліцію стали надходити свідчення громадян, що бачили розшукуваного то там, то сям.

Одна бабуса повідомила, що впізнала в людині, зображеній на плакаті, свого мешканця, який наймав у неї кімнату близько трьох тижнів до 20 вересня. Назвався Валентином. З ранку йшов по справах, а вертався ввечері. А двадцятого рано вранці зібрав свою картату валізу, розплатився з хазяйкою квартири й пішов, сказавши, що, можливо, незабаром повернеться; ну, а якщо не повернеться протягом трьох годин, виходить, кімната йому більше не

потрібна й бабуса може здати її комусь іншому. Більше вона його не бачила й нічого про нього не знає.

Такий собі Кір Сірник, екскурсовод із Жорикбурзького краєзнавчого музею, прийшовши до міліції, заявив, що людина, яку розшукують, із групою туристів відвідала цей музей майже з місяць тому. Екскурсовод його, може, і не запам'ятав би, у нього досить ординарна зовнішність, але той виявив велику допитливість і багато розпитував, особливо про драконів і драконячі яйця. Екскурсовод йому розповів, що яйце, яке він бачить, не справжнє, а восковий муляж, виготовлений майстром Ігорем Слюноплюєвим, а справжнє зараз можна побачити в Абрикосовій печері в Каменіані, де живуть дракони Щелепенко й Агнеса. Розповів про строки й умови інкубації драконячих яєць. Екскурсоводові навіть сподобалася допитливість цього туриста. Екскурсант виявився настільки допитливим, що навіть вивідав домашню адресу Ігоря Слюноплюєва...

Дізнавшись про це, Папірусюк знову навідався до Слюноплюєва, і від його дружини почув, що зображена на портреті людина прагла поспілкуватися з її чоловіком, і вона відповіла, що той перебуває в санаторії «Кришталеві Джерела», в Апчхиградській області. Відвідувач, схоже, засмутився, і пішов.

Такий собі Ян Чопик, що працює в пункті прокату театрального й карнавального одягу та іншого, повідомив міліціонерам, що упізнав у намальованому чоловіка, який увечері сімнадцятого вересня узяв напрокат концертний костюм: фрак, штани, сорочку й краватку-метелика, а також розкладного столика, строком на добу, залишивши в заставу нашійний золотий ланцюжок. А ввечері вісімнадцятого все це повернув, розплатився й забрав заставу.

Такий собі Ераст Бандурень, охоронець міської в'язниці, признав у малюнку індивіда, який зустрічав відпущеного з місця позбавлення волі Бандюгу ранком вісімнадцятого вересня...

Легальний злодій Богдан Топець (кличка Горбок), співробітник салону злодійських послуг «Золоті Пальці», повідомив, що спілкувався з намальованим незнайомцем у ресторані. Той пригощав його спиртними напоями й розпитував про тутешніх злодіїв, з'ясовуючи, хто з них найвідчайдушніший без гальм. Горбок, якому напої занадто розв'язали язика, про що він тепер жалкує, повідав незнайомцеві, що найвідчайдушнішим є Бандюга, який тепер, як звичайно, мовляв, сидить у в'язниці, але скоро повинен, мовляв, вийти на волю, якщо не утне чогось, за що йому продовжать строк.

Інші громадяни повідомляли, що бачили намальованого то там, то сям: у магазинах, у пунктах харчування, просто на вулицях... Але, на жаль, бачили тільки раніше 20 вересня.

Ці повідомлення не давали відповіді на головне питання: куди злочинець подівся після того, як покинув у Великих Дрібках автомобіль таксиста Жилбилова.

Про всякий випадок, Варлаам Оникійович навідався в корчму «Під Мідним Забралом» і допитав Мойсея та Берту Роженкранців, прийомний син яких, то пак покійний Бандюга, спілкувався з розшукуваним незнайомцем і був його посіпакою. Але, як і припускав міліцейський полковник, нічого стосовно цієї справи старі йому повідомити не змогли. Бандюга не тільки нічого їм не казав про спільника, але й взагалі вже кілька років з ними не

зносився, уникаючи їхніх докорів щодо його паскудної поведінки.

4 жовтня слідчий Папірусюк знову зустрівся із главою держави й, повідавши про все це, виразив подив:

– Навряд чи намальований живе вдалині від людей, десь у лісі, як самотній звір, харчуючись ягодами й грибами. Ні, я певен, він перебуває в якомусь населеному пункті. Він далеко не всі гроші, виручені за так званий концерт у Стайні Опері та Балету, віддав Бандюзі за яйце, у нього, за моїми розрахунками, залишилося досить коштів на оренду помешкання, на покупку харчів і іншого. Але якщо він мешкає у населеному пункті, наймає кімнату, чи квартиру або й будинок, робить покупки, то чому ж ніхто про нього не повідомив міліції й не затримав? Може, він улаштувався в такій глухомані, де немає міліції й куди не надходить столична преса. На жаль, міліція не має такого величезного контингенту співробітників, щоби ретельно обшукати усю територію країни п'ядь за п'яддю.

– Я підключу до розшуків лицарів, – повідомив полковникові рудий бородань у пластмасовій короні. – Я вже давно це вирішив, але чекав, коли пройде турнір у День Шляхетного Мордобою. Не вистачало, аби ми через одного негідника скасували свято. Цього понеділку усі мої лицарі відправляться на пошуки яйця дракона й будуть шукати доти, поки воно не буде знайдено...

До речі, читачу, в 1995 році День Шляхетного Мордобою випав на четвер, а в найближчий понеділок було 9 жовтня.

5 жовтня, після того як король у доспіху виголосив вищепредставлену промову, лицарі окульбачили свій непарнокопитий транспорт і перемістилися на стадіон, де й відбувся лицарський турнір.

Турнір тривав близько восьми годин.

Для того, щоб Терентопські хроніки були максимально докладними, Автор скрупульозно перелічить усіх лицарів, які в той день розважали публіку своїми боями.

Крім тридцяти дев'яти доспіхоносців Напівкруглого Столу, імена яких читачеві вже відомі й тому не мають потреби у поданні (включаючи Жорика Дев'ятого й Лицаря Півної Кружки), там були й наступні незалежні лицарі:

Бова Герцогевич, Роман Харківський, Лицар Малих Золотих Тарганів, Авакумович Платиновий Зуб, Овер'ян Шухляда, Гіві Качелі, Г.М. Аполлонов, Лицар Веселої Ніздрі, Петруха, товариш Непийкакаколу, Анатолій Кіловат, Артемій Харитонович, Лицар-з-родимкою-біля-правої-ніздрі, Джонатан Клізменко, Василь Кіпоть, граф Жменька, Улас Германович Невіглас, Тавтологіченко, Льова Зодіак, барон Моня Тонний, Аванес Єревян, Лицар Пухнатоного Замку, Владислав Кім, Лицар-з-прозорим-щитом, Регімантас Жемайтис, граф Хтознакий, Гарасим фон Антуражський, Дем'ян Вальтерскотський, Антуан де Кабанюк, Гордій Прізвищеносець, Лицарчук, Опанас Таке-прізвищещоневимовиш, Марко Дергачівський, Гурій Міліпуд, пан Афіногенович, герцог Агов'яктебетам, Лицар Пластилінового Списа, граф Дормидошко, Євграф Граф'єв, Євдоким Бутильчеллі, Чингіз Чан, Чорно-білий Лицар, Сіро-буро-малиновий Лицар, Євстафій Купріянович Горобиневич, Євстигнійко, Автанділ Чупик, Ван дер Єремеєв, Лицар Неголеного Пупка, барон Боренька, Микола

фон Блазень, Валентин Солоницівський, Максиміліан Аполлінарійович Дзиглик-Табуретський, Єлисей Дженджик, Омелян Дженджуристий, Юхимович, барон Пупок-Свежегнійопольський, Сергій Місевра, Леонід Наріжний, Олександр Павлюченко, Геннадій Круглов, Сергій Григор'єв, Андрій Савченко, Вадим Котеленець, Юрій Земляний, Євген Земляний, Шодовлат Сухробов, Валерій Левченко, Віктор Полуектов, Михайло Ряполов, В'ячеслав Кофанов, Абажурчук, Бабов, Вабитович, Гаванян, Давальний, Евакуаценко, Жабенятинський, Забагатенко, Ібісов, Їдальнюк, Йменник, Кабальний, Лабіринтян, Мабутькало, Набавляйченко, Оазисов, Павіанченко, Рабо-власникодав, Саблін, Табакін, Убавляйко, Фабзавкомов, Хазяїнович, Царенко, Чавило, Шабашидзе, Щабель, Юбіляров, Яблукожерченко, Ящірколов, Юстицько, Щучий, Шусть, Чхатько, Цькувакало, Хутірчук, Фюзеляжман, Уярмленчук, Тьохкало, Сьорболюб, Рятунковий, П'ятсотенко, Ощадливий, Ньюйоркін, М'ячиковський, Льоховський, Кюветко, Йтисько, Їхній, Іщекало, Зяючий, Журічук, Ешелонман, Дьоготішвілі, Гущинський, В'яну-чий, Бязьєв, Аякжекало, граф Павло Недоречний, Леопольд Самоук, Олекса Хочнехоч, Лицар Якоїсь Хріновини, Христофор Колотун, Тимур Шафа, Пантелеймон Старогубов, Радій Парноніздрий, герцог Онисим З., Лицар Поштової Скриньки, Никодим Приборкувач Глистів, Адам Комп'ютеренко, Силантій Липка Губа, Ахмед Зільберкукін, граф Баронов, барон Графов, Феофілакт Філофейович Філаретський, Ванька Мальбрук, дон Кисляк Апчхи-градський, Хуан Тимофійович Зубчастий, Іван Іванович, Оберон Ковальчук, Просперо Ткачук, Охрім Чингачук, Петренко Мармуровий Кулак, Софронович, Борщук-

Пампушка, граф Едуард Чепурун, Казимир Подвірський, Лемюель Маманов, Макар Макаронов, Трістан Анатолійович Нічогенько і Геннадій Хоханов.

Як ти бачиш, безцінний читачу, на відміну від лицарів Напівкруглого Столу, які традиційно усно зветься за титулами і іменами, з додаванням, якщо треба, прізвищ, незалежні лицарі використовують у своїх найменуваннях і прізвища, і по батькові, і псевдоніми...

Тут перераховані тільки ті незалежні лицарі, які ратоборствувалися на турнірі, а не всі, котрі прибули цього дня у столицю. Прибуло набагато більше, але турнір не гумовий, його не можна розтягувати до масштабів, коли він стане обтяжливим і для лицарів і для глядачів. Тому серед прибулих у столицю незалежних лицарів проводилося жеребкування. Так із декількох сотень претендентів був обраний 161 щасливчик. Щоб у сумі з лицарями Напівкруглого Столу число учасників було круглим: 200 людей. Отже, перерахованим випав жереб битися, решті – бути просто глядачами. Тільки, на відміну від інших глядачів, лицарі-глядачі не купували квитків і насолоджувалися видовищем безкоштовно.

Ті лицарі, яких під час турніру збивали з коня або із власних ніг, уважалися переможеними, такими що програли, вибували з подальшої боротьби й теж переходили до категорії глядачів.

Таким чином, до фіналу турніру глядачами стали всі лицарі, крім двох фіналістів.

Якщо ти чекаєш, безцінний читачу, що Автор цього так званого епосу представить тобі докладний репортаж про даний турнір, то Автор повинен тебе розчарувати: йо-

му нудно описувати подібні побоїща. Можливо, спостерігати лицарські турніри забавно, але описувати...

Ну, виїхали, ну, зітнулись, ну, звалив один одного, ну, знову виїхали, ну, знову зітнулись, ну, знову хтось когось звалив, ну, знову виїхали, ну, знову...

Занудство, одне слово, занудство.

Тим більше, лицарські турніри багаторазово описувалися в історико-пригодницьких романах, і Авторіві Терентопських хронік не хотілося б, як папузі, повторювати ці описи. Терентопські лицарські турніри принципово не відрізнялися від тих, із книжок, тому, якщо тобі, безцінний читачу, так приспічило прочитати опис турніру, що невміч терпіти, схопи роман, наприклад, Вальтера Скотта, і вичитай з нього турнірні сцени, замінюючи тамтешні імена терентопськими. Харків'янин Леонід Чернов (Малошийченко) у своїй гуморесці «Всесвітня історія спорту», надрукованій 1927-го року у харківському журналі «Червоний перець», щодо тих середньовічних ристалищ написав отаке:

«Улюбленим спортом того часу були турніри. Позакохувавшись до нестями в прекрасних панн, лицарі збиралися десь біля замку, одягали на себе величезні самовари (так званий панцир) і во славу зоряних очей починали штрикати один одного списами. За переможеного вважався той, хто наприкінці бою мав у череві найбільшу кількість дірок. Червона троянда прекрасної пані була нагородою для переможця. Переможений задовольнявся думкою, що зустрінесться зі своєю дамою на тім світі. Переможець же не ловив тав тут, на цій грішній землі (аліментів тоді ще не було)».

Одна з несхожостей цього турніру із тими, мабуть, у тому, що тут турнірні мечі й наконечники списів були тупими, зі щільної гуми, а в середньовіччі гуми не було. Як ти розумієш, читачу, це нововведення було зроблено для того, щоби запобігти травматизму, щоби нікого з нинішніх лицарів на турнірі не спіткала трагічна доля французького короля Анрі Другого, якого граф Монтгомері ненароком смертельно вразив списом не в брову, а в око. (А придворний астролог Мішель Нострадамус пророкував же, що участь у турнірі для монарха погано скінчиться, але король Анрі легковажно відмахнувся від пророцтва. От і не вір після цього астрологам!) Друга відмінність: сучасні терентопські лицарські панцири обладнані зсередини ефективними прокладками-амортизаторами, які майже повністю виключають можливість травм від падіння з коня. У середньовічних панцирах, зрозуміло, таких удосконалень не було.

Отже, докладних просторікувань про турнір тут не буде. Але, припускаючи, що безцінному читачеві хочеться знати, як виступили на ристалищі вже знайомі йому персонажі – барон Аркадій, Річард Левове Копито, Лицар Півної Кружки й Жорик Дев'ятий – Автор видасть деци-цію інформації.

Лицар Півної Кружки, то пак Мгобокбекбе Зямалагович Гальба, перейшов до категорії глядачів о 14 годині 27 хвилин 06 секунд, коли його з Ігоря Святославича збив списом граф Хтознаякий; після чого він (не граф і не кінь, а Мгобокбекбе) приєднався до коханої Естер, яка, як і обіцяла, прийшла повболівати.

Жорик Дев'ятий, то пак Георгій Георгієвич Мирополкович, перейшов до категорії глядачів о 15 годині 57

хвилин 46 секунд, коли його збив з ніг гумовим мечем лицар Павіанченко; після чого король приєднався до дружини Зіньки й дочок: Зінулі й Зіночки.

Барон Аркадій, то пак Аркадій Левович Глімпельштейн, перейшов до категорії глядачів о 17 годині 31 хвилину 32 секунди, збитий з Людовика списом Анатолія Кіловата; після чого свіжий шмокиконський барон приєднався до дружини Оксани й сина Бориса Аркадійовича.

Річард Левове Копито, то пак Річард Ілліч Лойковицький, перейшов до категорії глядачів о 17 годині 32 хвилини 02 секунди, збитий з ніг мечем (гумовим, зрозуміло) барона Бореньки.

У фінал вийшли: Лицар Поштової Скриньки й Сіро-буро-малиновий Лицар.

Чемпіоном цього турніру став Лицар Поштової Скриньки. Чемпіонський кубок за традицією одержав із рук королеви. А другому фіналістові вона ж вручила почесний диплом фіналіста.

Коли Зінька Одинадцята вручала диплом, то тільки дуже хороше виховання утримало її від того, щоб шугнутися від лицаря з відразою. Тому що від нього нестерпно смерділо часником. І правило хорошого тону перешкодило їй сварливо висловити витязеві, що це жлобство й егоїзм — явитися в громадське місце, де велике скупчення людей, і неабияк нажертися перед цим сморідного овочу.

Королева й припустити не могла, що якби не часник, Сіро-буро-малиновий Лицар взагалі не зміг би взяти участі у турнірі. Адже він був не зовсім звичайною людиною. Але цієї його, так би мовити, часникової таємниці безцінний читач довідається з розділу тридцять шостого за назвою «Що начудив Хома Лукич».

Можливо, безцінний читачу, ти очікував, що чемпіоном виявиться Лицар Півної Кружки. Можливо, тебе засмутило, розчарувало або навіть обурило, що перемогу одержав не хтось зі знайомих тобі, а якийсь невідомий, що не є навіть членом колективу Напівкруглого Столу. Але не може Автор спотворювати правду на догоду твоїм очікуванням. Яким би тямущим і кмітливим не був колишній келих-мовець, він робив тільки перші кроки на лицарському поприщі, був, що називається, «без ночі не тутешній», не мав турнірного досвіду. Тому, якби Автор збрехав, що він став чемпіоном, ти повинен був би подумати, що Автор усе це вигадує, а не бере з терентопської дійсності. Але ж ці Терентопські хроніки не менш правдиві, ніж інші книги про чарівні паралельні світи!

— Не розумію, для чого треба було поміщати отут список імен незалежних лицарів, що брали участь у турнірі, — гарчить Права півкуля авторського мозку. — Очевидно ж, що читач їх однаково не запам'ятає, та й нахріна йому їх запам'ятовувати; а по-друге, переважна більшість цих персонажів ніде більше в Терентопських хроніках не згадуватиметься. Стало бути, у цьому не було жодної практичної необхідності. Просто порожня витрата простору рукопису й читацького часу.

— З тим, що читач їх не запам'ятає, і що вони, здебільшого, ніде більше не з'являться, я з тобою згодний, Права, — киває верхньою частиною організму Автор. — Я утнув це не в силу практичної необхідності, а з бажання дотриматися традицій епосів. Тому що для епосів типовим є наявність списків, складених із досить великої кількості імен або назв. Тому, будучи, так би мовити, нехай і доморослим, нехай і свіжоспеченим епосистом...

- Ким? — перепитує скрупульозна Ліва півкуля.
- Еее... Епосцем...
- Ким? — знову перепитує внутрічерепний предмет.
- Еее... Епосяком...
- Ким?
- Еее... Епосителем...
- Ким?
- Еее... Епосонавтом...
- Ким?
- Еее... Епосарем...
- Ким?
- Еее... Епосником...
- Ким?
- Еее... Епосчиком...
- Ким?
- Еее... Епосатом...
- Ким?
- Еее... Епосавцем...
- Ким?
- Еее... Епосургом...
- Ким?
- Еее... Епосюном...
- Ким?

— Еее... Ну, тим, хто складає епос. Не знаю, як цю спеціальність назвати одним словом. Отож, будучи цим самим, нехай і початківцем, я вважаю своїм обов'язком дотримуватися традицій, закладених моїми попередниками на цім поприщі. А однією із традицій, як я вже зауважив, є вкладання в епоси списків із досить великої кількості імен чи назв, навіть при тому, що більшість цих імен чи назв ні-

де більше в тексті не спливають. Я міг би навести чимало прикладів, але для економії місця наведу тільки три.

Перший: у давньоєврейському епосі, який християни називають просто Книгою (грецькою – Біблією), в десятому розділі Книги Буття є в наявності досить великий список імен дітей, онуків та правнуків Ноя (першого зі знаменитих суднобудівників і мореплавців). До речі, один з його онуків зветься Гомером; але це, звісно, не той Гомер, що склав давньогрецькі епоси, а інший, більш прадавній і менш відомий. Я нарахував у тому списку сімдесят чотири імені, але не гарантую, що не збився в підрахунку.

Другий приклад: знаменитий список загонів грецького війська, які вирушили на війну з Троєю на тисячі ста вісімдесяти шести кораблях у другій пісні давньогрецького епосу «Іліада» того Гомера, який не внук Ноя. («Я список кораблів прочитав до середини», – зізнався з цього приводу поет Осип Мандельштам у вірші «Безсонниця. Гомер. Пружинясті вітрила...»). Йому підтакує Борис Гребенщиков у своїй пісні «Північний колір»: «Список кораблів ніхто не прочитає до кінця; кому це треба...» А у романі «Московіада» Юрія Андруховича щодо того списку сказано: «Дайте мені хоч якось виборсатися звідси – тоді й питайте про все на світі, скажімо, скільки кораблів і під якими назвами спорядили греки на Трою. Але поки що лишіть мене з тими греками...»)

Третій приклад: у давньоірландському епосі, у сазі «Битва під Алмайне» є присутнім список імен героїв, що загинули в зазначеній у заголовку битві, навіть із доданням імен їхніх батьків та дідів. (До слова, в деяких сагах ірландського епосу згадується, що, мовляв, давні предки ірла-

ндців колись жили на території сучасної України, а потім перекочували в Західну Європу. Але вчені вважають, що це не більше ніж легенда, яка виникла через те, що слово “scot”, яким називали себе кельти Британських островів, зокрема й ірландці, всього однією літерою відрізняється від слова “scit”, яким називали стародавніх мешканців України – скіфів.)

Більшість імен і назв за межами списків у цих творах не фігурують, і мало знайдеться читачів (або взагалі не знайдеться) які знають ці списки напам'ять і можуть, не дивлячись у книгу, повторити. Проте, майстри слова вважали за правильне помістити там ці списки, і не полінувалися це зробити. Бо, читачу, якщо навіть небилиці насичувати такими скрупульозними подробицями, то в читача виникає ілюзія, що автори не узяли все це зі стелі, й не висмоктали з пальця, а почерпнули хоч і невелику частину викладеного з реальної історії. А вигадникам приємно, коли їхні вигадки читачі приймають за чисту монету.

А якщо скрупульозні подробиці пристібати до явних небилиць, продовжує Автор, то виникає комічний ефект. Цим прийомом часто-густо користувався Франсуа Рабле. Наприклад, розповідаючи в двадцять сьомому розділі першої книги епопеї «Гаргантюа та Пантагрюель», як зухвалий монах брат Жан поперечиною від хреста перебив загін лицарів короля Пікрохола, Рабле дає ретельний патологоанатомічний опис смертельних травм, отриманих жертвами (Рабле, котрий був, крім іншого, анатомом, добре знався на таких речах). У читача з почуттям гумору така скрупульозність в описі небилиці не може не викликати сміху. І усіляких списків у творі Рабле чимало.

— Переглядаючи цей твій список, — говорить Права півкуля, — я бачу, що ти, громадянине Авторе, вирішив частково полегшити собі завдання, і замість того, щоб придумувати імена геть усіх персонажів, всунув туди, у тому числі, імена-з-прізвищами декількох реальних людей, що зустрічалися на твоєму життєвому шляху, деяких з котрих уже, на жаль, немає серед живих, і декотрих, на щастя, живих: родичів, сусідів, друзів, приятелів, знайомих...

— Збіг імен-і-прізвищ літературних персонажів з такими в реально існуючих особистостей не вважається правопорушенням, не заборонений ні кримінальним кодексом, ні конституцією, тому я мав повне право діяти таким чином.

— А я зрозумів, — зауважує півкуля Ліва, — що ряд прізвищ ти утворював зі слів із словнику, беручи спочатку по першому слову на кожну букву, а потім по останньому. Наприклад, першим словом на букву «а» є «абажур», з нього ти зробив Абажурчука, останнім словом на букву «а» є «аякже», з нього ти зробив Аякжекала; першим словом на букву «б» є «баба», з нього ти зробив Бабова, останнім «бязь» — відповідно Бязьєва. І так далі.

— Ну й у якому статуті, правилі, законі, приписанні, постанові тощо сказано, що це заборонено?

— Ні в якому.

— Отож.

По закінченню турніру всі лицарі, як і було обіцяно, одержали розтиражований на ксероксі малюнок дракона Інокентія Карловича — портрет організатора викрадення

драконячого яйця, тобто суб'єкта, що замовив Бандюзі це злодійство, й оплатив крадіжку.

Потім лицарі розійшлися святкувати в пункти громадського харчування: корчми «Під Мідним Забралом» і «Під Рятівною Мухою», каварні, їдальні, ресторани... Лицарів у той день було так багато, що одна корчма не могла їх усіх погостювати.

Мгобокбекбе й Естер пішли в корчму «Під Мідним Забралом», тому що обіцяли (ти пам'ятаєш, читачу?) відвідати старих Роженкранців.

Погостювавши там, поспілкувавшись зі старими, угамувавши голод, закохана парочка перемістилася на майдан Жорика Четвертого, де вже відбувався концерт поп- і рок-музики.

Читачеві відомо, що 18 вересня 1995 року на, так би мовити, фальшивому концерті так званого Траляляліні в Стайні Опері та Балету були присутні, крім інших, Естер і її кохана пивна кружка. І що той день в оперному театрі закінчився прекрасним концертом фортепіанної музики у виконанні дракона Інокентія Карловича. Отож тепер Автор повідомляє, що той виступ дракона дуже сподобався й Естер, і її кружці. Тому тепер після лицарського турніру дочка корчмаря з коханим лицарем хотіли б сходити в той же оперний театр і на концерт клавесинової музики у виконанні того ж музиканта. Але, на жаль, не могли. Тому що заздалегідь квитків не купили, а коли спохватилися, усі вже були розпродані. От і довелося замість класичного концерту податися на естрадний безкоштовний, куди квитки не були потрібні.

Залишаючись прискіпливим педантом, Автор називає декількох артистів і музичні групи, що брали в ньому

участь. Там виступали співаки й співачки: Орест Нержавіючий, Віриней, Тимофій Безкрайній, Параска Чарівна, Парфен Прихильник, Цецилія, Еміль Хахашкін, Євлампія, Місаїл Показник, Солоха Комірець, Микола Бацман, Наталка Тютюн і Інга де Біла; групи: «Атмосфера», «Безбарвні гітари», «Інконтровотобл інконвінйонс», «Дрямсиньлоїд у кишені», «Перегрінус Тіс», «Група № 0,5», «Спіймай облизня», «Неначебто», «Чавунні шнурки»...

— Пам'ятаю-пам'ятаю, — вигукує Ліва півкуля авторського мозку, — в «Чавунних шнурках» грав на бас-гітарі молодий міліціонер Захар Полуящиков.

— Цілком правильно, — хвалить пам'ять Лівої Автор.

У ту хвилину, коли наша закохана парочка вийшла на концертний майдан, на сцені була саме група «Чавунні шнурки», яка виконувала пісню «Цукровий цвях»: Захар Полуящиков і інші музиканти люто трясли довгими патлами, а вокаліст і лідер групи Богдан Пасмо, жагуче вчепившись у мікрофона, вивергав текст...

Автор (не тексту цієї пісні, а Терентопських хронік) не може не сказати кілька слів про тексти пісень «Чавунних шнурків».

Вирішивши створити рок-групу, Богдан Пасмо вивчив тексти пісень багатьох груп з Великого Світу. І помітив, що в деяких тамтешніх груп тексти дуже мрячні за змістом, або взагалі безглузді, просто начебто абияк заримований набір випадкових слів. Але при такому текстовому безглуздю, деякі групи, що співають незрозумілу нісенітницю у Великому Світі, досить популярні й мають безліч фанів.

Пасмо ухвалив рішення піти тим же шляхом, тим більше, що складати пісень, у яких є рими, але нема рації, простіше, чим пісень, у яких є й те й інше.

І Пасмо став рясно майструвати тексти за тим же рецептом, за яким готував страви кухар поміщика Ноздрьова в поемі Гоголя «Мертві душі»:

«Видно, що кухар керувався більш якимось натхненням і клав перше, що потрапляло під руку: чи стояв біля нього перець – він сипав перець, чи капуста попалася – сунув капусту, пхав молоко, шинку, горох – словом, катай-валяй, було б гаряче, а смак якийсь, вірно, вийде».

Пасмо пхав у свої тексти будь-які слова, за які випадково зачіпалися його мозкові звивини. Частенько він просто навмання розгортав орфографічний словник і наосліп тикав у нього пальцем: те слово, яке втрапило під ніготь, і йшло в пісню.

І в традиційних терентопських піснях (деякі з котрих уже представлені читачеві у восьмому щосі) був присутній нонсенс, але в піснях групи «Чавунні шнурки» не було нічого, окрім нонсенсу. За абсурдністю вони не поступалися тому римованому тексту, що є другим розділом першої книги епопеї «Гаргантюа та Пантагрюель» веселого Франсуа Рабле.

І уяви собі, безцінний читачу, що серед шанувальників цієї групи були такі, які ухитрялися в цьому повному абсурді знаходити, як їм видавалося, глибокий філософський сенс, глибокодумні натяки, аналогії й асоціації. Це підтверджує наступну тезу: у будь-якій нісенітниці можна, якщо дуже захотіти, побачити філософський сенс, про який не підозрює й сам автор нісенітниці. Самонавіяння – сильна річ! Найекзальтованіші фани навіть почали нази-

вати Пасма «новим філософом», «гуру» і «пророком нового покоління». Пасму це було приємно, але одне викликало його досаду: що сам він не був знайомий з тою філософією, яку приписували йому шанувальники. Він став подовгу просиджувати, вчитуючись у свої абсурдні тексти й намагаючись виявити в цьому наборі слів ту глибину, про яку патякали фани. І якщо після довгого корпіння над яким-небудь рядком йому починало видаватися, що він угадує в ньому якийсь сенс, він був задоволений і казав собі: «Ай да Пасмо! Ай да сучий син!»

От тобі для прикладу, безцінний читачу, текст вищезгаданої пісні «Цукровий цвях». Особисто Авторів Терентопських хронік, то пак твоєму покірному слугі не вдалося виявити в ній сенсу, але, може, ти маєш чималі криптоаналітичні здібності, і тобі поталанить більше.

Кефір отой гойдався як небритий
І всі сварили каруселлю піч
Діра дурила рило над коритом
Думки надувши, наче могорич
Не треба баяти, що чхають коридори
Не треба розфарбовувати кіз
Не треба, адже в синьої потвори
Уже не пахне нафталіном ніс
Усе це цілковито не пернато
Мереживних комашок повний рот
Але скакати зась об цім, хлоп'ята
Бо камені ждуть кучерявий флот
З тобою ми заковані в нірвану
Але з пластмаси пір'я одкровень
П'ять киснів кинувши в ніздрю шаману
Вони вже збудували новий пень
Гнучкою дудкою струмок лякати треба

Красивий палець пурхнув у вікно
Не вір кроту, що колупає небо
А я дірявив цегляне вино
Ми музику жбурнемо в бісектрису
Корявим салом мучачи кульбіт
Хоча курортники намилують маркізу
Хоча диплом свистить, а вухо спить
Безмежжя липне до пухкої пані
Хрумтить душа та булькає астрал
Ех, довести б, що штопори рум'яні
А капці п'яні, наче капітал
Та треба лізти, бо трамвайний кокон
Потіє в думці грішного хруща
І на світань плює сталевий локон
Що вже три дні нема на нім куща

Естер і Лицар Півної Кружки поставилися до пісень «Чавунних шнурків» з почуттям гумору, потанцювали на майдані під ритмічні звуки, «відтягнулися й протяглися», виражаючись молодіжним сленгом.

А по закінченню концерту (уже за північ) перемістилися в лицарський гуртожиток.

Там на них очікував неприємний сюрприз.

Відімкнувши ключем свою квартиру № 303, відкривши двері та вмикнувши світло, Лицар Півної Кружки з Естер остовпіли.

У квартирі лицаря Мгоцька був цілковитий розгартіяш. Усе шкереберть: дверцята шафи й тумбочки розчухнуті, шухляди витягнуті та випорожнені, на підлозі валялися скинуті з полиць та шухляд речі, серед яких були, наприклад, і світлини юного Бандюги, подаровані Мгоцькові Роженкранцями.

— Хто це отут «погосподарював», поки нас не було?! — вжахнулася Естер.

І одразу ж під столом знайшовся рудий кіт Мурло. Хоча було сумнівно, щоб кіт міг відчинити тумбочку й шафу, але через брак іншої версії, Мгоцько з Естер вирішили, що кіт непомітно прошмигнув у квартиру, коли Лицар Пивної Кружки з неї виходив, і, будучи замкненим у чужій обителі, виявив невдоволення таким варварським способом.

Мгоцько з подругою, повернувши Мурла його хазяям — Остапу Окрошколюбу із дружиною, — навели порядок, після чого настала їхня друга ніч кохання...

А Автор повідає читачеві істину, якої не знали Мгобокбекбе з Естер. Істина полягає в тому, що запідозривши Мурла у вандалізмі, закохані звели на нього наклеп. Мурло дійсно непомітно прошмигнув у їхню квартиру. Але не тоді, коли Лицар Пивної Кружки виходив із неї, направляючись на лицарський турнір, а коли лицар із коханою повернулися з турніру, тобто тільки-но, коли квартира вже була жертвою обшуку, у проміжок часу поміж відчиненням дверей і вмиканням світла. Не маючи інших версій, крім котячого бешкетування, наші герої навіть і не думали шукати справжнього винуватця. Автор сподівається, що він заінтригував читача й цією таємницею. Хто був цей винуватець? Що він шукав у квартирі Лицаря Пивної Кружки? Які висновки зробив з обшуку? І як це вплине на подальший хід подій? Про це читач довідається аж у щосі п'ятдесят шостому за назвою «Заручниця мрійника».

(До слова, згадавши про ніч кохання Мгобокбекбе й Естер, Автор вважає своїм обов'язком зауважити, що хоча в сексуальному аспекті вони почали жити як чоловік і

дружина, офіційно вони поки не одружилися, тобто не пройшли ні церковного обряду вінчання, ні цивільного обряду розпису в ЗАГСі. Офіційно вони розпишуться й одержать відповідні штампи в паспортах уже в наступному 1996 році, приблизно за три місяці після повернення до Жорикбурга, по закінченню Великої Яєчної Експедиції Лицаря Пивної Кружки та знаходження Естер у... Ні, де Естер пропадатиме в період з 13 жовтня по 6 листопада 1995 року, Автор поки читачеві не скаже, поки це таємниця, необхідна для інтриги. А до відвідування ЗАГСу в лютому 1996 року, ці закохані перебуватимуть у неплатонічних, але не оформлених законом близьких стосунках. Як Шекспірівська Джульєтта і її коханий Клавдіо.

«Ти, Авторе, здається, помилився, – поправляє Права півкуля авторського мозку, – бовкнувши, що коханого Джульєтти кликали Клавдіо. Усім відомо, що його кликали Ромео».

«Ні, – заперечує Автор, – Ромео та Джульєтта в одноіменній п'єсі Шекспіра обвінчалися, хоча й таємно. А от із Клавдіо Джульєтта співмешкала й завагітніла від нього, будучи не вінчаною. Але, звичайно, я маю на увазі не італійську Джульєтту з міста Верони, а австрійську Джульєтту з міста Відня, у п'єсі Шекспіра "Міра за міру"».

«А», – каже Права півкуля, згадавши, що веронська Джульєтта, дійсно, була не єдиною Шекспірівською героїнею з таким іменем.

Якщо ти, безцінний читачу, мав честь прочитати «Міра за міру», або бачив спектаклі чи фільми за цією п'єсою, то тобі відомо, що за позашлюбне співжиття із Джульєттою бідолаху Клавдіо присудили до відрубання голови. І голова була відрубана. Але ця що набула автономії голова

була не частиною організму коханого Джульєтти, а частиною організму якогось пірата, якого підсунули під сокиру ката замість Клавдіо. Так що для закоханих ця халепа закінчилася щасливо. Чого не скажеш про обезголовленого морського розбійника. Втім, розбійник не дожив до контакту своєї шиї з лезом сокири, оскільки ще до цього контакту помер від лихоманки.

Адже це дійсно велике щастя – залишитися в живих після того, як тебе присудили до страти. Таке щастя, наприклад, пережили російський письменник Федір Достоевський і український Остап Вишня. Цих славних літераторів, що не скоїли жодних злочинів, нелюдські власті засудили до розстрілу. Але потім, слава Богу, замінили переміщення в могили переміщенням у концтабори, звідки за роки обидва літературні генії повернулися живими.)

Наостанку, закінчуючи цей розділ, Автор повідомляє читачеві, що концерт клавесинової музики, який дав у День Шляхетного Мордобою дракон Інокентій Карлович, мав великий успіх: слухачі влаштували овацію й завалили крилатого музиканта квітами. Крім квітів від публіки, він дістав і грошовий гонорар від Лазаря Дулівки, заступника адміністратора Стайні Опери та Балету.

Після концерту до дракона підійшов незнайомий чоловік, який пред'явив йому посвідчення керівника філармонії в місті Ямитививівнаваноніполі, столиці Футилекрюмського герцогства, і запропонував Інокентію Карловичу дати концерт у тій філармонії. Але про це Автор трохи докладніше скаже в щосі сорок третьому за назвою «Народний людоджер».

ЩОСЬ ВОСЬМЕ

Терентопські застільні

— Ти засумувала? — засмутився Лицар. — Давай я
проспіваю тобі в розраду пісню.
Льюїс Керролл, «Аліса в Задзеркаллі».

— ... Давай хором співати. Я повеселів.
Євгеній Шварц, «Урочисте засідання».

Будь-який день будь-якого року.

У попередньому щосі, сьомому, за назвою «Корчма "Під Мідним Забралом"» Автор пообіцяв тобі, читачу, що представить для прикладу трохи терентопських пісень, які жителі підпільного королівства виконують хором під час застіль, як правило, після вживання спиртних напоїв. І отут Автор втілює дану обіцянку.

Правда, Автор представить пісень не повністю, а частково. Пісні, як відомо, складаються із двох компонентів, один з яких називається текстом, а інший мелодією. Автор представить лише тексти, тому що мелодії позначаються нотами, а нотною грамотою Автор, не маючи музичної освіти, на жаль, не володіє.

Правда серед текстів, що містяться нижче, немає згаданої в минулому щосі «Балади про доблесного лицаря Адама, злого дракона та гарну даму», оскільки Автор планує представити її читачеві в щосі тридцять п'ятому за назвою «Єдинорогарський колгосп».

Тірлі-помпірлі та тірлі-помполк
Жив в Терентопії князь Мирополк.

Тірлі-помпірлі та тірлі-помпін
В мандри Європою вирушив він.

Тірлі-помпірлі та тірлі-помпав
Книг пребагато він там назбирав.

Тірлі-помпірлі та тірлі-помпав
В книжках про лицарів він прочитав.

Тірлі-помпірлі та тірлі-помпер
Країну змінив на книжковий манер.

Тірлі-помпірлі та тірлі-помпесть
Від нас Мирополку пошана і честь.

Здіймання склянок

Склянки підніmemo й вип'єм коньяк,
А той, хто не вип'є, той просто кізяк.

Склянки підніmemo й вип'єм вина,
А той, хто не вип'є, той купа лайна.

Склянки піднявши, п'ємо самогон,
А той, хто не п'є, той какашок вагон.

Склянки підніmemo й пива ковтнем,
А хто не ковтне, просто гною об'єм.

А той, хто не п'є, той смердючий сортир.

Склянки піднімаємо, чай п'ємо,
А той, хто не п'є, той — екскремент.

Склянки піднімаємо й вип'ємо какао,
А той, хто не п'є, той... такий, що й
не підбереш!

Дві неголені корови

(повітроплавно-тваринницькі куплети)

Дві неголені корови,
Пролітаючи крізь хату,
Загубили три підкови
І квітневу ще зарплату.

Дві неголені корови,
Пролітаючи крізь хату,
Не знайшли оті підкови,
Їх пригнітило це надто.

Дві неголені корови
Бризкали слізьми у вату.
Бач, підкови були нові,
І зарплата, бач, багата.

Дві неголені корови,
Пролітаючи, не кайтесь.
Пролітасти всіх країн,
В стадо поспіхом єднайтесь!

(жорстокий романс)

Ми пили пиво з Федькою й таранькою.
У тіні банки швендявся тарган.
Таранька Федьці до смаку, як банка,
Як банка пива, плюс іще стакан.

А той тарган, мабуть, був спец в любові,
Вигадник еротичних викрутас,
Адже тараньці, не сказавши й слова,
Серденько запалив, як ловелас.

Її торкав вусами похітливо,
Всіляко загравав отой любас...
І на столі, у тіні банки пива,
Тарганові таранька віддалась.

Ревнивий Федька не пробачив зради!
Тараньці з хрустом мізки відкусив!
А ловеласа в піні без пощади
Як той німий Герасим утопив!

Лицарювання

Ми своїх прекрасних дам
Не дамо у кривду!
Хрусь по мордах ворогам!
Розімнем в повідло!

Ми драконів не страшімось!
Не побиті гадами.
«Зуби» є у нас на них, осьь,
Ті що в піхви вкладені!

Ми на лицарським турнірі
Ворушили списками.
А вже потім пили, пили,
Пили... Згодом пісяли.

Любки панцирі розверсті
Залатають саме в строк,
Накують шкарпеток з жерсті,
Був щоб в замку затишок.

Політ паровоза

(орнітологічний марш)

Наш паровоз вперед летить,
Мчить, не страшачись злих слівес!
Гній вабить його кожную мить,
В якому він клює овес.

Нехай летить пернатий друг,
І гній клює, і дзьоба мух.

Наш паровоз вперед летить,
Ретельно крилами маха.
Під ним юрба людей кипить,
До його щебету глуха.

Нехай летить пернатий друг,
І гній клює, і дзьоба мух.

Наш паровоз роззявив дзьоб,
Неясно цвенькнув в льоті плину,
І хвостиком телепнув, щоб
Вниз капнуть посліду краплину.

Нехай летить пернатий друг,
І гній клює, і дзьоба мух.

Рояль у кущах

(дещо вульгарний романс)

Колупаючи нігтем в ніздрі,
Ви сказали: «Ах, друже мій,
Заспіваймо романс на зорі.
Я не дуже-то кваплюсь домів».

Я сказав, як сякнув на пісок:
«Ах, панянку, який сюрприз!
Ніжний милий ваш голосок
Є дорожчим мені за приз».

Рукавом ви витерли ніс
І сказали: «Ах, друже мій,
Ах, співаймо про дивний той ліс,
Що росте в світі наших мрій».

«Я від захвату вже очманів,
О панянку, це справді шик!
Мальовничо лузга з гарбузів
Так присохла до ваших щік!»

Пукнув гучно я й плюнув в кущі,
Освіжаючи цю пастораль,
І по клавішах пальці пустив.
Бач, як томно озвався рояль!

оманс співали ви, а я шалів!

Бадилля та насилля

(мрячна пісня заслужених герцогів)

Я заслужений герцог смішного союзу,
Ти – звичайна графиня трудів,
Та коли я вступаю в ряди кукурудзи,
Ти врубася також туди.

Там, не знаючи сорому, пестимо вату,
Ревучи «Інтернахрініал»,
І куєм кукурудзу, бо ж треба кувати
Кукурудзи зелений метал.

Потім грузнемо ми у не зіграних спорах,
Тих, що краще вже їх і не знать,
В результаті чого трахбабахає порох,
Й ти шепотиш: «Ліпи його мать!»

Я ліплю його мать. От закінчена ліпка,
І готова скульптура от:
Броньовик, на нім мать, пальці жмакають кепку.
Мать на бій спокушає народ!

«Буде битва, – говориш ти, – просто у Паску.
Будь, заслужений герцог, герой!
Ужену тебе в ласку! Озуй себе в каску,
Затули амбразуру губой!»

Сполохнуть грозові очманілі сюжети –
В кукурудзі нестриманий бій...

...
Буде хлюпати борщ в кобурі...

Я поправлю неспішно бюстгалстук на шиї
І вступлю в рукопашний злий сон...
І відступлять мілорди, зашивши траншеї
Й еполети зірвавши з кальсон.

Буде різко й зухвало хрумтіть кукурудза
Під копитом гнідого клопа...
І завмру я, заслужений герцог союзу:
Під осколок секс-бомби попав.

Самозахист без цьомкання

(жорстокий романс)

Ви йшли вздовж алеї надвечір,
І місяць гілля лоскотало,
Троянди, ці липня предтечі
Пелюстки згорнули в сувій.
Казала ти дещо про Гріга,
Бетховена, Баха, Шопена,
Чуттєво стискаючи книги,
І пестив його погляд твій...

Він бачив твій бархатний локон,
Що вився край вушка колечком.
Натхнений романтики током,
Шепнув він: «Один лише цмок...»
Ти враз зашарілась як перець,
І крикнула враз: «Гріховодник!
Розпусник! Самець! Сластолюбець!
Маніяк ти, спокусник жінок!»

І гарною ніжною ручкой
Так бахнула сильно в щелепу,
Що він на шипи та колючки
В розарій звалився ничком.
Кричала ти: «Аби я знала,
Що ти жеребець похитливий...»
І лик той ногами топтала,
І цілилась в ніс каблучком...

Коли в нього пхала булавку,
Та книжками била у зуби,
Коли ти альтанку і лавку
Громила його головою,
Він мляво благав, щоб пробачить,
Турчав, що «я більше не буду»,
І клявся, що помилку бачить,
Милуючись слізно тобою...

Був ранок, ти стишилась тоді.
(А може, вже сили не стало?)
Ти тихо сказала: «Ну годі,
Тебе я прощаю. Забудь».
Від в'яза його відв'язала
І з рота вже вирвала кляпа,
Вже зонтик йому не встромляла
Меж ребер в широку ту грудь.

Він виплюнув зламані зуби,
Поправив обривки одежі,
Лизнув посинілії губи
І з ніздрів висякував кров.
Сконфужено ти посміхнулась,
І знизала зимно плечима,
До моря нараз відвернулась,
Сказавши: «Гуляємо знов»...

І бесіда йшла про Гогена,
Ван Гога, Дега, Модільяні.
І сонце світило скажено.
І вранішніх пташок чуть спів...
Він бачив твій бархатний локон,
Що вився край вушка колечком.
Натхнений романтики током,
Хотів цілувать... та не смів!

Пісня про те, чого цій в пісні немає

У цій пісні не буде ні слова
Про людей, що шмагали крупу,
Про папір, що зварила корова,
І рушницю, як пряник, сліпу.

От про що, от про що
Ти з цієї пісні
Не дізнаєшся ніщо,
Хоч кричи, хоч трісни.

Геть ніщо не дізнаєшся з пісні
Про той камінь, що стрибнув на днях,
І вдову, що могла в піднебессі
Збудувати бавовняний шлях.

От про що, от про що
Ти з цієї пісні
Не дізнаєшся ніщо,
Хоч кричи, хоч трісни.

Не співатиму, тож не просите,
Про того, хто розрубав дим,

І про те, як просіять крізь сито
Із галушок збудований дім.

От про що, от про що
Ти з цієї пісні
Не дізнаєшся ніщо,
Хоч кричи, хоч трісни.

У цій пісні чудесній, прекрасній
Жодних свідчень немає об тім,
Як варенням намазатись рясно,
Шкіру тручи котищем простим.

От про що, от про що
Ти з цієї пісні
Не дізнаєшся ніщо,
Хоч кричи, хоч трісни.

І тим більше нема інформацій,
Як підстригти волосся жука,
І про те, як у носі длубаться,
Сівши зручно на злого бика.

От про що, от про що
Ти з цієї пісні
Не дізнаєшся ніщо,
Хоч кричи, хоч трісни.

Не чекайся почути про бабу,
Що убила дракона цебром,
Або про помаранчеву жабу,
Що жила під алмазним горбом.

От про що, от про що
Ти з цієї пісні

Не дізнаєшся ніщо,
Хоч кричи, хоч трісни.

Тут співатися зовсім не буде,
Як два лицарі їли букет,
І про те, як шриньзякобубудець
Зимкукуру сховав у буфет.

От про що, от про що
Ти з цієї пісні
Не дізнаєшся ніщо,
Хоч кричи, хоч трісни.

Так про що же тоді оця пісня?
Слухай пильно, не кажу дарма.
Пісня ця виняткова є, звісно!
В ній про те... **ЧОГО В ПІСНІ НЕМА!**

Звичайно, цей десяток пісень є лише дуже малою частиною від багатого пісенного надбання Терентопського королівства. Звичайно, вони репрезентують це надбання дещо однобоко. У читача може скластися після прочитання цих текстів омана, начебто в Терентопії геть усі пісні суцільно жартівні, абсурдні й несерйозні. Це не так. Є й серйозні, і драматичні, і навіть трагічні, при виконанні яких слухачі, а іноді й виконавці ридають. Але оскільки даний Терентопський так званий епос Автор намагається робити веселим (виходячи із тези, що сміх корисний для здоров'я, а здоров'я є одним із найважливіших для людини факторів), то й пісень для цього щось підібрав саме таких.

Дурнуваті тексти цих пісень викликали в свідомості Автора Терентопських хронік, тобто твого, безцінний читачу, покійного слуги, згадки, по-перше, про висловлення

російського поета Олександра Пушкіна: «Поезія, прости Господи, має бути дурнувата»; а, по-друге, про чотиривірш терентопського поета Франческо Губанедурського «Переваги»:

Люблю я веселу дурню-глупоту
На вус намотать чи повісити на вушка.
Хотів би я мешкати в Парнаській саду
І лірою, бач, окалачувать грушки.

До речі, пісня «Бадилля та насилля», хоч і є доволі абсурдною, показує, що терентопцям, принаймні деяким з них, знайомі революційний роман «Мать» Максима Горького та скульптурна ленініана.

— У піснях «Здіймання склянок» і «Рояль у кущах», — каже раптом Права півкуля авторського мозку, — згадуються явища, м'яко кажучи, не апетитні, тобто здатні відбити апетит і навіть викликати нудоту під час трапези в людині з підвищеною гидливістю. Навіть дехто з твоїх персонажів, громадянине Авторе, в інших розділах цієї книги, зауважує, що недобре під час застіль згадувати про такі нудотні явища. І ТАКІ пісні потрапили до категорії терентопських ЗАСТІЛЬНИХ? Це якось дивно.

— Це пов'язано з такою рисою терентопського національного характеру, як прагнення зберігати традиції, що дісталися від предків, — пояснює Автор. — Не сучасні терентопці стали першими виконувати хором цих пісень під час застіль, а їхні предки. І коли на одній, образно висловлюючись, шальці терезів опинилася традиція, а на іншій гидливість, то переважила все ж традиція.

Оскільки застільні пісні співаються часто-густо після вживання спиртних напоїв, то Автор скаже тут кілька слів і

про сп'яніння. Про людину, що вжила дуже багато алкоголю, кажуть, що вона мервецьки п'яна. Автор вважає таке порівняння несправедливим, оскільки мерці спиртного не п'ють. Деякі мерці п'ють кров (або натуральну, або як в сучасному Терентопському королівстві, сурогатну); вони називаються вампірами, або упірями, або вурдалаками, і таких меншість. Але навіть упирі не п'ють горілки, самогону і тому подібного. Переважна ж більшість мерців, які називаються звичайними небіжчиками, не п'ють ані крові, ані горілки, ані кефіру (де, як Автор чув, теж присутній алкоголь, але в дуже малесеньких і нешкідливих дозах), і взагалі нічого не п'ють, навіть води. Через те трупи п'яними не бувають. Вони хронічні непитущі. Тому порівнювати п'яного з мерцем – це наклеп на мерців. Правильніше про людину, що не вжила ані краплі спиртного, сказати, що вона мервецьки твереза.

– У мене з цього приводу є сумнів, – каже Ліва півкуля. – Хіба не можна мерця назвати п'яним, якщо перед смертю він випив, наприклад, горілки, і в його крові присутній алкоголь?

Автор замислюється, чухає потилицю і, нарешті, відповідає:

– Я думаю, що навіть у цьому випадку мерця не слід називати п'яним. От дивись: припустимо, хтось розлив на підлогу самогон і витер цю калюжу ганчіркою. Ганчірка просякнута самогоном, в ній присутній алкоголь. Але нікому і на думку не спаде на цій підставі називати ганчірку п'яною. Або пляшка горілки. Алкоголь усередині неї є? Є. Але яка розсудлива людина назве пляшку п'яною? П'яним об'єкт, що містить в собі алкоголь, називають тільки в тому випадку, якщо об'єкт живий. А якщо не живий, то п'яним

не називають, навіть якщо алкоголю в ньому повнісінько. Будь то пляшка горілки, будь то ганчірка, просочена самогоном, будь то труп, який випив перед смертю спиртного. Як сказала одна з героїнь гумористичного роману Євгена Гуцала «Позичений чоловік» (першої частини трилогії про пригоди Хоми Прищепи – надлюдини з колгоспу «Барвінок»): «В пляшку по самісіньку шийку наливають горілку, й то не п'яніє...»

– Як на мене, в такому аргументі присутня логіка, – погоджується Ліва, яка до логіки ставиться з пієтетом.

Цей розділ про пісні Автор закінчує абзацом про пісні ж, але не лише застільні. Не дуже давно Автора зацікавило: а скільки існує пісень про його рідне місто Харків? Зробивши розшуки, Автор виявив приблизно 100 таких пісень. Ні-ні, читачу, Автор не збрехав, не перебільшив і не обмовився. Дійсно, близько сотні пісень про Харків він почув на власні вуха. Складених різними композиторами і поетами. У різних темпах, ритмах і стилях. Від шансону до хіп-хопу, від класичних вальсів до року, зокрема і важкого металу. Як українською, так і російською мовами. Харків не є найбільшим і найвідомішим містом на земній кулі. Тому Автор може припустити, що про міста крупніші і популярніші складено ще більше пісень, може, по кілька сотень, а може й тисячі. Але і одна сотня – це теж не хухри-мухри, теж число солідне. Чи не так, читачу? А після того, як Автор зробив ті розшуки і підрахунки, з'явилося ще кілька нових пісень про Харків. І з'являються новіші. І, напевно, з'являтимуться ще. Отже, розпочата вже друга сотня.

ЩОСЬ СОРОК ЧЕТВЕРТЕ

Лісовий колектив Рабіновича

– Вибачте, пане розбійнику!.. Прошу марно не лякати мене: я знаю, навіщо ви сюди прийшли!
Осип Сенковський, «Висячий гість».

Зазвичай я рідко згадую про ельфів, і це єдиний раз, коли я спробував написати про них.
Льюїс Керролл. 3 листів до знайомих дітей.

– Даруйте, але ельфів було вже багато, і їхнє подальше розмноження не передбачене п'ятирічкою.
Володимир Маяковський, «Лазня».

Якби люди могли жити, не знаючи грошей!
В. Домонтович, «Франсуа Війон».

15 жовтня 1995 року – березень 1996 року.

«... Порив вітру змушує кленовий листок тріпатися на його рідній гілці, начебто рибка на гачку вудки. Деякі з його двійників від цього подуву відірвалися від гілок і закружляли на вітрі незалежними метеликами. Гарний, розмальований осінню кленовий листок смикається, але поки пуповина черешка не відривається від матері-гілки. Мати-гілка через пуповину черешка живила кленовий листок соками, одержуючи ці соки зі стовбура...

Стовбур клена...

Якби в кленового листка були вічка, то зі своєї висоти він побачив би, що до стовбура рідного клена прив'язані мотузками дві людини.

А якби в кленового листа були чуйні вушка, то крізь шум вітру й шелест двійників він, може, розчув би розмову прив'язаних.

– Треба дивитися правді в очі: ми пошилися в дурні, – каже один із них, – не виявили необхідної уважності, от розбійники й захопили нас зненацька.

– Дивитися правді в очі, говориш? – перепитує інший. – Якби отут з нами був наш колега барон Андрій Цинік, він би на це напевно поглузував: "Я не окуліст, щоб дивитися в очі. Але також не гінеколог і не проктолог, інакше мені довелося б дивитися правді в... соромно сказати куди".

Під час розмови обоє вовтузяться, ворухнуться, намагаючись звільнитися від пута, і мотузки дійсно поступово слабшають.

– Наскільки я зрозумів, крім отамана цієї шайки, усі решта мотоциклістів – ельфи.

– Так, пики в них типово ельфійські. І де вони тільки мотоциклів набрали?!

Прив'язані – лицарі. Про це свідчать їхні одягнені у доспіхи тіла. Кроках у п'ятьох від клена на землі валяються мечі, списи у футлярах, щити, на одному з яких намальована чорна бабка у світло-блакитному полі, а на іншому – біла цибулина в полі коричневого. Поруч із лицарським озброєнням тупцюють, прив'язані до куща ліщини, два лицарські коні. Крім цього, біля клена є купа кошиків.

Вітер знову смикає гарний кленовий лист, але він знову-таки не відривається, а лише тіпається.

Цей клен – одне з мільйонів дерев, що згрупувалися в Коряву пуцу.

Корява пуца... У День Шляхетного Мордобою, коли король Жорик Дев'ятий оголосив про намір відправити лицарів у Велику Яєчну Експедицію, він же голосно в присутності лицарів згадав про те, що, за чутками, у Корявій пущі бешкетує розбійницька шайка, якою керує отаман Робін Овоч. Таким чином, лицарі Вадим Металорізальний і Андрій Схожий, що здійснювали пошук драконячого яйця в сьомому секторі королівства, знали, що в цьому лісі, частково розташованому в їхньому секторі пошуку, можлива зустріч із розбійниками, готові були дати відсіч і, може, навіть обеззброїти й полонити шайку, але...

Усе трапилося так швидко, що лицарі навіть не встигнули схопитися за мечі. В одну мить розбійники, що вискочили із засідки, обплели доспіхоносців мотузками, стягнули з коней і примотали до стовбура клена. Потім малорослий щупленький носатий типчик в окулярах – ватажок банди – прочитав їм лекцію про шкідливість грошей, вилучив усі гроші з їхніх гаманців, пояснивши, що це не грабіж у чистому виді, а обмін грошей на товар, тобто акт купівлі-продажу: замість своїх грошей лицарі одержують, мовляв, досить якісні кошики; що їх, лицарів, зв'язали без злого наміру, а лише для того, щоб вони, лицарі, не нанесли цьому лісовому колективу травм своєю зброєю; що прив'язані вони таким чином, що при бажанні за короткий час зможуть звільнитися; що звільнившись, вони можуть вільно продовжувати рух лісовою дорогою. Потім очкастий отаман і його шайка осідлали мотоцикли, які до того були замасковані під кущі, і бездоріжжям поїхали в лісові нетрі.

І от, прив'язані до клена Андрій Схожий і Вадим Металорізальний, перекидаючись репліками, вихляються,

намагаючись здобути волю, і від цих вихлянь пута все слабшають і слабшають.

На кленовий листок ляпається пташиний послід – це сидяча на верхній гілці сойка спорожнила кишечник.

Лицарі зовсім розплутують своїми вихлясами мотузкову обмотку й звільняються, як і передбачив отаман шайки.

Новий порив вітру смикає кленовий листок, обважений пташиним послідом, і нарешті його черешок відривається від гілки – і листок у вільному польоті. Він планує, линучи за вітром. Але вітер, відпружинивши від сусідніх дерев, закручується в маленькі вихри, і листок кружляє в цих повітрявертях, начебто очманілий метелик. Черговий порив вітру, зрикошетивши від деревної перепони, відкидає кленовий листок убік лицарів. Ляп – листок приліпився напіврідким пташиним послідом до металевого плеча Вадима Металорізального. Вадим, не помітивши появи на своєму одязі цієї рудої наліпки, підбирає свою зброю, у тому числі щит із чорною бабкою. Його напарник, Андрій Схожий, теж озброюється, у тому числі й щитом з білою цибулиною. Краєчки кленового листка ледве тріпотять, але від доспіха він не відліплюється, приклеївшись пташиним послідом до металу.

– Усі гроші забрали, сучі діти, – гарчить Андрій Схожий, роззявивши пальцями свого порожнього гаманця.

– Так, обібрали начисто, – похмуро констатує Вадим Металорізальний і різко плює, начебто бажаючи слиною вразити супостатів.

– Хм, а замість грошей залишили нам свої дурні кошики. – Андрій копає чоботом плетені вироби.

— І що нам тепер? Продавати ці кошики, щоб повернути гроші? — риторично запитує Вадим. — Робити нам більше нема чого, як торгувати кошиками. Та й не коштують вони таких грошей. За наші гроші ми могли б накупити кошиків, наповнених різними речами й продуктами, а вони нам усучили порожні! Дорого ж вони цінують свої кошики, начебто сплетені вони не зі звичайних рослинних прутів, а із чогось дорогоцінного. Купівля-продаж, каже. Хрін хріновий! Грабіж, чистий грабіж, а не торговельна угода!

Сріблясто-вороної масті кінь Хлодвіг хропе й киває головою, начебто погоджуючись із хазяїном.

— Що робитимемо? — запитує Андрій, обернувшись до напарника й відчуваючи, як треться об шолом великою мордою його кінь Роман, мухортої масті.

— Що робитимемо... Їдемо далі без грошей. Що робитимемо... — буркоче Вадим, ставлячи ногу в стремяно.

— А кошики?

— Нехай собі валяються, не забирати ж. Та і як їх забрати? Отут вантажівка потрібна, до сідла не приторочиш.

Лицарі всідаються у свої сідла. Коні перебирають ногами, начебто їм не терпиться покинути це місце.

Андрій і Вадим похмуро продовжують путь лісовою ґрунтовою дорогою. Андрій із жалем оглядається на купу кошиків, за які вони "заплатили" усі свої дорожні гроші. Кленовий листок, яскраво виділяючись жовто-червоною ляпкою на холодному металі доспіха, до якого прилип, віддаляється від рідного клена...

Лісовим бездоріжжям, виляючи поміж дерев, хоробро пре ватага мотоциклістів. Мотоцикли в них хоч і саморобні, але потужні, міцні; корчі, вибоїни та інші неприємні для транспорту елементи бездоріжжя їм байдуже. З під коліс летять опале листя, гілочки й грудки ґрунту.

Крім отамана цієї мотобанди, Робіна Овочу, усі решта її члени не звичайні люди, а ельфи (щодо цього лицарі не помилилися). Невисокий щупленький Робін Овоч на тлі своїх соратників-ельфів виглядає ледве чи не карликом.

Спритні мотоцикли, один по одному, "видряпуються" (іншого слова я не підберу) на стовбур поваленої довгої стрункої осики і начебто по містку перемахують по дереву над глибоким яром. У цирку такий віртуозний і небезпечний трюк викликав би овації глядачів. Якби цей лісовий колектив переслідували лицарі, то отут би переслідувачі й відстали – на конях по осиці не проїхати. А поки вершники об'їхали б яр, переслідуваних і духу отут не було б.

Коротше кажучи, за якийсь час ця розбійницька шайка на своїх гарчливих механізмах переміщується на стоянку у вигляді розсипу землянок і куренів.

На стоянці господарюють ельфи жіночої статі – не знаю, як правильно їх назвати: ельфущі? ельфійки? елфи-ні? елфиці? ельфутки? ельфяйки? ельфеси? Ну, нехай – елфиці. Більшість цих лісових кремезних великих волохатих бабів зайняті плетивом кошиків. Не дивно, що ельфи чоловічої статі воліють мати сексуальні контакти з русалками й звичайними жінками – елфиці вельми не-

привабливі. Втім, судячи з того, що ельфійське плем'я не вимерло, ельфи своїх лісових бабів теж... того.

– Мужички кошики продали, мабуть, – говорить ельфиця Хавронія, витираючи великий, прикрашений бородавкою ніс широкою долонею.

– Цікаво, скільки цього разу заплатили? – цікавиться ельфиця Федоска, почухуючи великі груди.

Хавронія, Федоска й інші ельфиці кидають недоплетені кошики й перевальцем тупотять до своїх мотоциклістів, щоб довідатися новини.

– Бабоньки, велику партію кошиків ми тільки-но продали двом лицарям, – повідомляє гучно отаман Робін Овоч. – Зараз порахую прибуток.

Носатий очкарик-коротун виймає із внутрішньої кишені куртки-шкірянки стос купюр і, послинивши пальці, демонстративно перераховує.

– Тринадцять тисяч сімсот сорок один шурхотик. Тисячу, як завжди, залишаємо на свої потреби – покупку бензину, продуктів і так далі, а інші... Ну, як звичайно.

– Проголодались, мужички? А в мене вже юшка готова, – кричить ельфиця Підорка, помішуючи неструганим дрючком в казані.

Це запрошення адресоване тільки ельфам, тому що сам отаман Робін Овоч, як отут усім відомо, гидує їсти ельфійський корм. Типова юшка ельфів – це вариво із грибів, корінців, жолудів, плодів диких груш та яблунь, ягід, лісових дрібних тварин (жаб, їжаків, личинок комах, змій, ящірок, слимаків, пташенят, хробаків і т.д.), і іншої маломальськи їстівної гидоти, яку можна знайти в лісі.

З тих пір як Робін Овоч спокусив їх на відбирання грошей у проїжджих, у меню ельфів з'явилися й покупки ласо-

щі, які сам же Робін і здобував для них у населених пунктах, у тому числі навіть і банани, але в основному лісові соратники отамана Овочу харчувались по-старинці лісовими знахідками. Отаман же столувався окремо від своєї банди нормальною людською їжею, бо від ельфійського варива його нудило.

Ельфи юрбляться навколо чавунного казана (котрий ще на початку дев'ятнадцятого сторіччя був поцуплений у людському селищі) й жадібно пожирають гарячу бурду, черпаючи корявими, абияк зрубаними дерев'яними ложками, голосно чавкаючи, сопучи, ригаючи та пукаючи.

Це неапетитне видовище, як звичайно, жолобить отамана Робіна, і він, аби не бачити й не чути цього пожирання, займається осторонь ремонтом одного з мотоциклів, у якому, на його думку, щось підозріло постукувало під час останньої поїздки.

У той час, як він розчленовує за допомогою інструментів мотор транспортного засобу, навколо збирається юрба ельфенят – наймолодших представників цього лісового племені – замурзаних, шмаркатих. Вони спостерігають за маніпуляціями отамана, роззявивши роти й колупаючи пальцями в носах.

Усі мотоцикли, які експлуатує ця лісова банда, зібрані пальцями Робіна Овочу; він кожний з них може розібрати й зібрати із заплющеними очима.

У той час як руки майстра виконують звичну роботу, його голова лине в спогади, перегортає, так би мовити, сторінки його біографії...

Робін Овоч, справжнє ім'я якого Марк Борисович Рабінович, народився в місті Дримпельзябську, 1969-го року. Його тато, Борис Веніамінович Рабінович, був хазяїном відомого готелю "Перо Грифона", а мама, Суліко Шотовна Вахтангідзе-Рабінович, – адміністратором цього ж готелю. Якщо в мамі Марк був єдиним сином, то в батька він був другою, молодшою дитиною, бо раніше Борис Рабінович був одружений з іншою жінкою, від якої теж мав сина, на ім'я Матвій.

Батько намагався з дитинства прилучити Марка до сімейного готельного бізнесу, але в того були зовсім інші інтереси. У шкільні роки Марк захопився мотоциклами, збирав їх власними руками з деталей, частково знайдених у Великому Світі, частково виготовлених ним же самим; спочатку під керівництвом досвідчених старших товаришів, потім самотійно. У вільний від навчання в школі час він або майстрував мототехніку в сарайчику, або ганяв на ній вулицями з ватагою таких же мотоаматорів, ігноруючи заклики батька виявити цікавість до сімейної справи. "Непутящий", – зітхав Борис Веніамінович.

Крім того, Марк Рабінович любив читати. Улюбленими книгами його були англійські народні балади про шляхетного англійського розбійника Робін Гуда, а також романи різних авторів на цю тему. Робін Гуд був, так би мовити, кумиром Марка Рабіновича. Від читання таких книг запоем при недостатньому освітленні в нього зіпсувався зір, і він змушений був носити окуляри.

Звернувши увагу, що ім'я його улюбленого героя – Робін – схоже на першу половину його власного прізвища – Рабінович, – Марк, розбивши фамілію на дві частини й змінивши деякі букви, зробив із неї свою "тусовочну клику-

ху": Робін Овоч. Під цією кликухою він і був відомий у молодіжних тусовках Дримпельзябська.

Після закінчення ним середньої школи, тато Борис "упхнув" таки Марка у Великодрібкинський інститут побутового обслуговування, який сам колись закінчив і в якому в нього були друзі серед викладачів.

Вступні іспити Марк принаймні здав, але до навчання не проявляв інтересу, і зрештою, незважаючи на батьківські зв'язки, був відрахований за неуспішність. "Ну непутящий же, непутящий!!!" – тільки й викликнув Борис Рабінович.

Розплювавшись з інститутом, Марк влаштувався на роботу в мотошоу, де розважав глядачів їздою на мотоциклі по вертикальній стіні. Це шоу гастролювало по всьому королівству, і Марку подобалося таке мандрівне життя. Але в той же час він продовжував мріяти про життя шляхетного лісового розбійника.

Тато Борис Веніамінович, бачачи, що з молодшого сина гідного спадкоємця, продовжувача сімейної справи не вийде, махнув на нього рукою, і залучив до готельного бізнесу старшого сина від першого шлюбу – Матвія Борисовича Рабіновича. Цей був "путящий", тобто діловий, організований, метикований... На той час Матвій уже мав власний бізнес: володів мережею торговельних кіосків, що продавали туалетний папір та інші необхідні в побуті дріб'язки. Матвій Борисович дуже успішно, як говориться, "розкрутився" у готельному бізнесі: першим ділом вклав кошти у зведення нових корпусів готелю "Перо Грифона", потім, повернувши вдалу торговельну операцію (торгівлю він теж не кидав), на прибутки купив ще чотири дримпельзябські готелі; потім на одержувані від

комерційних справ і від готелів прибутки придбав готелі в Апчхиградї, Вухатому Міхурі, Великих Дрібках, Безба-штовому Замку й інших містах, а також мережу прииля-хових мотелів у різних частинах королівства. Одним сло-вом, заповзятливий старший брат Робіна Овочу швидко зробився главою цілої, так би мовити, "готельної імперії" за назвою "Рабінович і К°", одним із найбагатших людей у королівстві.

Одного разу, 1992-го року, під час перебування Робіна Овочу в Замийську-на-Замийці, де тоді гастролювало мо-тошоу, Маркові потрапила до рук знаменита книга То-маса Мора "Утопія" (повна назва якої "Золота книга, на-стільки ж корисна, як і забавна, про найкращий устрій держави й про новий острів Утопії"). Робіну Овочу глибоко запали в душу наступні рядки цієї книги:

"Вивівши гроші із уживання, вони зовсім знищили всяку жадібність до них, а яка маса тягостей пропала при цьо-му! Який посів злочинів вирваний із коренем! Хто не знає, що зі зникненням грошей зовсім відмирають усі ті злочи-ни, які зазнають щоденної кари, але не приборкання, а саме: обмани, крадіжки, грабежі, сварки, повстання, суперечки, заколоти, убивства, зрадництва, отруєння; на додачу разом із грішми моментально загинуть страх, тривога, турботи, гарування, безсоння. Навіть сама бі-дність, яка, очевидно, одна тільки й потребує грошей, не-гайно зникла б зі цілковитим знищенням грошей".

Так, усе зло в грошах, саме вони псують людей, подумав Робін Овоч і захотів присвятити своє життя порятунку людей від згубного впливу грошей, викорінюван-ню цього зла – грошових купюр. Робін Овоч остаточно ви-рішив стати шляхетним лісовим розбійником, на кшталт

його кумира – Робін Гуда, і боротися із клятимися грішми, рятувати від них людей за допомогою відбирання в громадян поганих грошових знаків! Якщо в людей не буде грошей, вони, люди, стануть краще, як учить велика книга "Утопія"!

У цей період багатий Матвій Рабінович розшукав свого молодшого брата й запропонував йому стати компаньйоном по бізнесу з такими що впливають із цього прибутками. Але Марк Рабінович, що вже просочився великою нелюбов'ю до грошей, від пропозиції брата-багатія рішуче відмовився, віддаючи перевагу не збагаченню, а викорінюванню грошей.

Треба сказати, що Матвій Рабінович людина дуже забезпечена, але не хапуга, не жмикрут, не скнара, не жаднюга. Ні, ні, він людина добра, щедра і культурна. Тому більшу частину своїх прибутків витрачає на добродійність. Зокрема, на фінансування Манюнинського сирітського притулку імені королеви Гаргамелли й ряду лікарень. І на меценатство, у тому числі, на фінансування кіностудії "Задфільм", Манюнинського міського зоопарку, ряду театрів, філармоній, музеїв і бібліотек.

Отже, Робін Овоч вирішив стати лісовим розбійником.

Але один у полі не воїн. Тобто не в полі, а в лісі. Йому потрібні соратники.

Спроби набрати лісову розбійницьку шайку з легальних злодіїв не увінчалися успіхом: злодії воліли жити й, так би мовити, працювати в затишних упоряджених містах, а не по-звірячому в дикому лісі; і займатися крадіжками в тому числі для придбання грошей для особистих потреб, а не заради викорінювання грошей.

І тоді Робіну Овочу спало на думку залучити до цієї справи лісових ельфів. Ельфи, мовляв, і без того живуть у лісі, це їхнє житло, тому лісове життя їм не в тягар (на відміну від випещених міських злодіїв). До того ж ельфи люблять куражитися над людьми, шкودити, хуліганити, пустувати, усіляко людям гадити, тому роль розбійників їм може припасти до душі. Саме ельфи найбільше й підходять на це діло, оскільки готові, так би мовити, беешкетувати цілковито безкорисливо.

Для реалізації своєї мрії Робін Овоч вибрав Корявий ліс (або, трохи інакше виражаючись, Коряву пущу), який здавна славився тим, що в ньому час від часу ельфи влаштовували перехожому або проїжджому яку-небудь "каку", як говориться. Саме в цьому лісі, наприклад, 1738-го року якийсь ельф Филимоцько згвалтував королеву Зіньку Третю.

Але як розшукати в лісі ельфів і як налагодити з ними контакт? Ельфи, як відомо, дуже потайливі, житла зводять у важкодоступних для людей місцях і мають неймовірні здатності в аспекті камуфляжу й маскування. Людина може пройти в лісі за два кроки від ельфа й навіть його не помітити.

Робін Овоч не був фахівцем щодо ельфів, тому звернувся за консультацією до дрімпельзябського професора-ельфознавця Добрині Микитовича Зільберфельда. Ельфознавець, не з'ясовуючи, навіщо його візаві потрібна така інформація, повідав у загальних рисах те, що терентопській науці відомо про ельфів. (Через скритність цього лісового народу навіть ельфознавцям про ельфів було відомо далеко не все). Зокрема, за якими прикметами можна визначити місця, де бувають ельфи; а також – що

ельфи обожнюють ласувати медом диких бджіл, незважаючи що при добуванні цих ласощів бувають неабияк бджолами покусані (тобто бджоли не кусають, а жаль, звичайно).

Зробивши висновок, що ельфи ласі до солодоців, а в лісі солодоців мало, Робін Овоч відшукав у Корявому лісі місце, де за познаками бували ельфи, і залишив у тому місці цукерки та інші кондитерські вироби.

Прийшовши туди наступного разу, із задоволенням переконався, що ельфи все це з'їли, і знову залишив солодке частування.

Так, залишаючи в одному місці солодоці, він привчив ельфів регулярно відвідувати це місце.

Є вираження "посадити на голку", тобто – привчити людину до наркотиків, зробити її від них залежною. Робін Овоч "посадив" ельфів на цукерки й т.п.

І одного разу, розклавши в тому місці принади, що розповсюджують кондитерські аромати, сам залишився чекати. Коли "посажені на цукерки" ельфи притяглися за новою "дозою", Робін запропонував їм займатися розбоєм під його керівництвом, обіцяючи за це регулярні цукеркові подачки. Ельфи, звичайно, погодилися. Так була створена лісова банда Робіна Овочу.

Щоб шайка була мобільнішою, рухливішою, шустрішою, отаман насунув ельфів на мотоцикли, призначені спеціально для бездоріжжя, навчив досить віртуозно їздити. (У цирках навіть ведмеді їздять на мотоциклах, а ельфи, хоч лісові й десь дикі, але все-таки люди, тому тим більше...). Завдяки чому цей лісовий колектив нагадував банду рокерів або байкерів.

Отже, лісовий колектив отамана Робіна Овочу став відбирати гроші в людей, що їздили крізь Корявий ліс.

Хоч Марк Рабінович і не любив грошей, бажав їхнього викорінювання, але повністю відмовитися від них не міг, бо на щось треба ж було купувати бензин для мотоциклів, солодоці для ельфів. Та й самому йому треба було щось їсти, у щось одягатися й т.д, Тому невелика частина відібраних у людей грошей ним витрачалася. А от більша частина...

Що робити з більшою частиною, Робін Овоч не знав. Звичайно, гроші – зло, і людей треба від них рятувати. Але як бути з купюрами? Спалювати? Рвати? Але ж купюри, крім іншого, є результатом праці великої кількості роботяг. Одні трудилися над їхнім дизайном; інші трудилися, виготовляючи папір; треті трудилися, створюючи типографські фарби; четверті трудилися, виробляючи типографські кліше; п'яті трудилися, друкуючи зображення цими фарбами на цьому папері; шості трудилися, розрізаючи друковані аркуші на окремі купюри... От просто так узяти й знищити результат чесної роботи такої кількості трудівників Марк Рабінович не міг: він із повагою ставився до чужої праці. Але якщо не знищувати, то відібрані гроші накопичуватимуться в лісі й ліс перетвориться на смітник грошей. А Марк був у душі екологом і супротивником засмічення лісів промисловими виробами. Ні, звалювати гроші в лісі теж не можна. Але якщо не знищувати й не звалювати, то що ж із ними робити? Куди проторювати?

І отут на думку отамана спала парадоксальна ідея.

Так, без грошей люди стануть краще.

Але чи всі?

Ні, тільки ті, хто не остаточно зіпсований грішми, тобто відносно небагаті. Тільки не дуже багатих можна виправити й урятувати від згубного впливу грошей. А дуже багаті вже остаточно зіпсовані грішми, їх уже не виправиш і не врятуєш.

Коротше кажучи, гроші, відібрані в небагатих, шляхетний розбійник вирішив усукувати багатим: нехай, мовляв, клятні гроші припадають пилом у сейфах багатіїв.

Тобто Робін Овоч ухвалив діяти так само, як і його кумир Робін Гуд, але з точністю до навпаки: той відбирав у багатих і віддавав небагатим, а цей придумав відбирати в небагатих і віддавати дуже багатим.

Але Робін Овоч був знайомий тільки з одним дуже багатим індивідом – своїм рідним по батькові братом Матвієм. Саме йому він і вирішив сплавляти клятні гроші.

Коли Марк Рабінович явився з лантухами грошей до Матвія Рабіновича й довів до його відома своє рішення, той дуже здивувався, але, подумавши, погодився брати оту грошву. Чому Матвій пішов на це, про те буде сказано нижче.

Але навіть після цього Робіна Овочу продовжували гризти сумніви: а чи правильно він чинить. Адже гроші, які він відбирає в людей, є результатами їхньої праці, адже заради цих грошей люди чесно трудилися, виготовляли їжу, товари, ідеї, послуги... І просто відібрати, не давши нічого натомість... Поважаючи чужу працю, Робін відчував, що це не зовсім правильно. Треба не просто відбирати, а обмінювати на що-небудь, вирішив нарешті отаман. Але на що?

Одного разу на базарі в Дримпельзябську Марк побачив бабу, що продавала кошики. Кошики сплетені із

прутів, а прутів у лісі сила-силенна...

Марк узяв у тієї баби уроки плетива кошиків, а потім навчив цій справі ельфиць.

Відтепер замість грабежу банда стала займатися "продажем" кошиків. Щоправда обмін кошиків на гроші проводився насильницьким образом, але це вже деталі, головне, що за гроші люди одержували який-ніякий товар.

От у такий спосіб Марк Борисович Рабінович – Робін Овоч – здійснив свою мрію – став вести життя шляхетного лісового розбійника.

Чи довго, чи коротко, як говориться в казках, їдуть крізь Корявий ліс доблесні лицарі Андрій Схожий і Вадим Металорізальний, але, зрештою, виїжджають із цієї, так би мовити, ботанічної колонади в чисте поле.

Грунтова дорога, якою вони перетнули цей лісовий масив, далі тягнеться до селища Старого Новохарківська. У цьому селищі лицарі мають намір вчинити опитування населення на предмет знаходження драконячого яйця і яєчного шахрая, а потім, якщо нічого не виявиться, продовжити опитування в інших населених пунктах, переміщаючись до півдня свого сектору.

Рудий кленовий листок, що присохнув пташиним послідом до металевого плеча Вадима Металорізального, томно ворушить під подувом вітерцю розчепіреними кінцями як пальчиками.

– Що це за халабуда? – каже Андрій Схожий, зауважуючи спереду біля дороги спорудження, трохи більше нужника.

– Мілицейський пост? Ні, не схоже, – підтакує Вадим Металорізальний. Сріблисто-вороний кінь Хлодвіг, названий так на честь Хлодвіга Першого, короля франків, (що правив з 481 по 511 роки) струшує головою, начебто погоджуючись із наїзником, що це не мілицейський пост.

Мухортій (тобто гнідий з жовтуватими підпалинами) Роман (названий так на честь Романа Святославича, князя Тьмутороканського, що 1079-го року поліг в бою з половцями), обганяє Хлодвіга, начебто бажаючи швидше з'ясувати призначення спорудження...

Це щось на зразок мілицейської будки, переробленої з торговельного кіоску. На лаві, опершись спиною на стінку, сидить чоловік. Побачивши лицарів, що під'їжджають, він встає.

Коли Андрій Схожий і Вадим Металорізальний опиняються поруч із цією людиною – атлетичної статури з голеним черепом здорованем, – останній вітає лицарів і запитує, чи благополучно вони проїхали Корявий ліс.

– Ні хріна не благополучно, – відповідає Вадим. – Хрінові розбійники забрали всі наші гроші, хрін їм у ніздрі!

– А яку конкретно суму? – запитує людина при будці.

– Ну, приблизно... – починає Андрій, але людина перебиває:

– Ні, назвіть точну суму, а не приблизно.

– У мене було точно шість тисяч п'ятсот двадцять чотири шурхотики, – згадує Андрій.

– А в мене – точно сім тисяч двісті сімнадцять, – повідомляє Вадим.

– Отже, усього виходить... – голений бере з кишені своєї куртки калькулятор і підраховує: – Шість тисяч п'ятсот двадцять чотири... правильно?.. плюс сім тисяч

двісті сімнадцять... так?.. Разом, у сумі... тринадцять тисяч сімсот сорок один шурхотик. Почекайте.

Атлет входить у свою будку й за пару хвилин виходить, простягаючи лицарям стос грошових купюр:

– Отут рівно тринадцять тисяч сімсот сорок один шурхотик, а ви вже самі поділите їх між собою, добродії лицарі.

– Я не второпав: а якого хріну ви-от нам даєте гроші?

– дивується Вадим Металорізальний.

– Робота в мене така, мені за це зарплату платять, – відповідає будочник.

– Знов-таки не зрозумів, – говорить Вадим, не беручи простягнених грошей. – Хто вам платить? Що це за гроші? Чому ви їх нам даєте?

– Я тут за дорученням Матвія Борисовича Рабіновича. Моє завдання – повертати гроші людям, пограбованим бандою Робіна Овочу. Робін Овоч віддає награбовані гроші Матвію Борисовичу, а я й мої колеги за дорученням Матвія Борисовича гроші пограбованим повертаємо.

– Так навіщо тоді грабувати, якщо повертати? Щось я не збагну цієї комбінації, – виголошує Андрій Схожий, переглянувшись із напарником.

– Ні, Робін Овоч не знає, що Матвій Борисович повертає гроші жертвам пограбувань! І вас прошу, добродії лицарі: якщо знову зустрінете отамана шайки, не видавайте йому цієї таємниці.

– Клянемося, – обіцяє Вадим Металорізальний.

– Чесне лицарське, – підтакує Андрій Схожий. – Продовжуйте.

– Робін Овоч віддає гроші Матвію Борисовичу, будучи певен, що Матвій Борисович ховає ці гроші у свої сейфи, а

Матвій Борисович, потай від Робіна Овочу, гроші повертає. Для цього на всіх виїздах з Корявого лісу встановлені от такі пости, де чергуємо ми, повертальці, так би мовити.

— Так, коли ми в'їжджали в ліс із протилежної сторони, там теж стояла якась будка — пам'ятаєш, Андрію? — але будочник нас проігнорував, — пригадує Вадим.

— Ну так, ті, що в'їжджають, нас не цікавлять, пограбованими бувають ті, що виїжджають, — киває "поверталець". — Коли Робін Овоч запропонував Матвію Борисовичу забирати вилучені в подорожан гроші, Матвій Борисович погодився тільки для того, щоб гроші повертати. Адже відмовся Матвій Борисович, і Робін Овоч запропонував би гроші менш чесному багатієві, або взагалі став би гроші знищувати, тому що Робін Овоч уважає, що гроші псують людей, а без грошей люди стануть краще. Але тоді б пограбовані свої гроші втратили назавжди. А оскільки деяку частину вилучених у подорожан грошей розбійники залишають собі, то Матвію Борисовичу доводиться покривати недостачу із власної кишені, так би мовити, щоб повертати в повному обсязі. Крім того, він нам, повертальцям, платить за це зарплату. Так що, як бачите, він навіть несе на цьому деякі збитки.

— Треба визнати, що цей ваш Матвій Борисович чесна, порядна, шляхетна людина, — говорить Вадим Металорізальний і бере-таки гроші — Передайте йому нашу велику лицарську дяку. От якби всі багаті люди були такими ж!

— Передам.

Перш ніж розстатися з "повертальцем", лицарі записують, на його прохання, свої паспортні дані та підписи у

товстенській бухгалтерській книзі (аби був, про всяк випадок, доказ, що ці гроші «поверталець» не привласнив), і запитують його щодо викраденого драконячого яйця й організатора цього викрадення, демонструючи портрет останнього, але будочник про це нічого не знає.

Андрій і Вадим продовжують переміщатися убік Старого Новохарківська.

Вадим перераховує гроші, переконується, що повернута в точності вся сума, відраховує свою частку, а решту віддає колезі. Вони розпихують купюри по гаманцях.

Коли до Старого Новохарківська залишається всього якихось п'ять-шість сотень метрів, Вадим Металорізальний раптом зупиняє свого Хлодвіга й промовляє:

– Ні, хрін подери, це неправильно.

– Що неправильно? – запитує Андрій Схожий.

– Неправильно, що, зустрівшись із розбійниками, ми як ні в чому не бувало продовжуємо путь, а вони продовжать свої грабежі. Це не по лицарські. Його Величність адже призивав нас знешкодити банду Робіна Овочу, викорінити грабежі в Корявому лісі, вчинити подвиг. Як же ми дивитимемося в очі королю й колегам, якщо залишимо розбійників безкарними. Дарма що гроші пограбованим повертають! Однаково грабіж є грабіж, навіть якщо тобі при цьому усукують кошики й повертають гроші... І шляхетний Матвій Борисович від повернень зазнає збитків... Ні, якщо ми не повернемося й не змусимо розбійників припинити їхню незаконну діяльність, значить ми не лицарі, а хрін хріновий! Так, того разу вони нас полонили, але тепер, уже одержавши такий досвід, ми будемо уважнішими й не попадемося їм у руки! Як сказав прадавній філософ: усе тече, усе міняється.

– Усе тече, говориш? – перепитує Андрій Схожий. – Хм. Якби отут з нами був колега Андрій Цинік, він на це напевно б пожартував: "Так, усе тече, особливо при енурезі, нежиттю й діареї"... Я згодний: це той випадок, коли лицарі просто зобов'язані навести порядок. Вертаймося.

Пара доспіхоносців розвертає своїх коней і їде назад до Корявого лісу.

Коли вони проїжджають повз будку "повертальця", голений атлет, сидючи на лаві, читає газету. Він не повертає голови, щоб зиркнути на проїжджаючих. Напевно бічним зором він зауважує, що хтось в'їжджає в Корявий ліс, але ті, що в'їжджають, його не цікавлять, бо його, так би мовити, клієнтами є тільки ті, що виїжджають.

Отже, недовго побувши у чистому полі, доблесні лицарі Андрій Схожий і Вадим Металорізальний знову впроваджуються в ботанічну колонаду – осінній Корявий ліс.

Присохлий до плеча Вадима рудий кленовий листок переміщається убік рідного клена...

Ельф Антип, сидючи на гілці високого дуба, упираючись однією ногою в стовбур, а іншу звисивши, удивляється в дорогу, що звужується до обрію. Високий дуб нависає над прямою лісовою дорогою, і із цієї гілки дорога проглядається добре: наближення подорожан можна засікти з відстані в кілометр, тим більше, що зір в Антипа відмінний.

Хтось рухається ґрунтовкою.

Антип пронизливо каркає вороною: умовний сигнал соратникам, мовляв, приготуйтеся.

Удивляючись, він розрізняє, що наближаються двоє. Про що він доповідає колегам по розбою двома карканнями сойки.

Ельфи-розбійники займають позиції згідно із планом: Гордій, Фадей, Купріян, Фрол, Лук'ян і Трифон спритно, як Тарзан, деруться з мотузками на дерева; Мирон, Созон, Прохор і Никодим завмирають, злившись із деревними стовбурами. Отаман Робін Овоч у котрий раз дивується здатності ельфів зливатися із природою, стаючи невидимими. Ці волохаті лісові мужички мають камуфляжне розцвічення. Шкіра в них якась бура. Втім, шкіра майже й не видна, оскільки волосся на голові й на тілі в них набагато більше, чим у звичайних людей. І це хутро майже повністю шкіру приховує, лише ніс та невеликі ділянки під очима не волосаті. Волосся майже у всіх сіре. У когось світло-сіре, у когось темно-сіре; та ще із зеленуватим відтінком. Очевидно, від постійного життя в сирому лісі у волоссі ельфів заводяться мікроводорості (різні комахи в них теж заводяться, але на колір це не впливає). Але, звичайно, волосся ельфів не таке зелене, як волосся русалок і водяників. У тих взагалі смарагдове (адже живуть у вологішому середовищі, ще сприятливішому для мікроводоростей). Одежинка ельфів, сплетена з якихось нітеобразних корінців, павутини, деревного й трав'яного пуху й ще Бог знає якого лісового барахла, що теж сприяє мімікрії. Ельфа ще можна помітити під час його руху, але варто йому завмерти, і очам людини вже майже не розрізнити його на тлі лісу; ну хіба тільки взимку в чистому

полі на тлі снігу, та й там його іноді можна прийняти за кучму природнього сміття.

Сам отаман Робін Овоч у своїй чорній шкірянці набагато помітніший, тому, щоб замаскуватися, присідає й накидає накидку зі зчепленого листа, перетворюючись на покритий опалим листям горбок.

Як ні вдивляються в навколишнє лицарі Вадим Металорізальний і Андрій Схожий (саме їх, як читач догадався, помітив з гілки ельф Антип), як ні пильнують, сторожкість і уважність їх не рятують.

Напад розбійників настільки раптовий, стрімкий, що доспіхоносці знову не встигають скористатися зброєю.

Начебто павуки на павутинках зверху миттєво опускаються елфи на мотузках...

Пара митей...

І лицарі обмотані пупом.

Минулого разу розбійники вискочили з-за дерев, тому лицарі тепер витріщалися на навколишні стовбури.

І раптом, от несподіванка: розбійники наскочили звідки їх не чекали – зверху, з гілок...

Із чого випливає, що в асортименті лісової банди є різні, так би мовити, технології нападу.

Ігноруючи нецензурні висловлення впакованих у метал подорожан, волохаті агресори швидко стягують їх із коней і за допомогою мотузок же приєднують до дерева, цього разу не до клена, а до осики. Невеликий горбок, скинувши із себе опале листя, перетворюється на щуплого носатого хлопця в окулярах – отамана Робіна Овочу.

– Ба! знайомі є всі лиця! – вигукує він, упізнавши у прив'язаних тих самих індивідів, яким не дуже давно лісовий колектив "продав" партію кошиків. – Що ж це ви

повернулися так швидко? Хлопці, це ж ті самі лицарі, яких ми недавно вже, так би мовити, обслужили. У них ніхріна немає.

*– Ага, як би не так – немає! – заперечує ельф Никодим.
– Знову повні гаманці.*

Дійсно, гаманці в брудних руках Никодима товстенькі, начебто вагітні від понасовуваних у них грошових купюр.

– Ого! – говорить отаман.

– Не смійте брати наших грошей! – грізно вигукує Вадим Металорізальний і жваво вихляється, намагаючись швидше розплутатися, але путо накручене таким чином, що звільнитися можна не швидше, ніж за чверть години.

– Гроші – зло, я ж уже пояснював, тому ми їх вилучаємо в обмін на необхідне в господарстві плетене начиння, це обговоренню не підлягає, – Робін Овоч витягає з гаманців гроші й розпихує їх по кишенях шкірянки, після чого шпурляє порожні портмоне до ніг зв'язаних.

Мирон, Трифон, Фадей, Фрол, Лук'ян стягують до осички кошики, а решта ельфів звільняють від гілок мотоцикли, замасковані під кущі.

– Цікаво, де це ви так швидко обзавелися грішми після того, як ми у вас усе відібрали... – буркоче отаман.

– Не скажемо! – рішуче заявляє Андрій Схожий, пам'ятаючи про клятву, яку вони дали "повертальцю".

– Невже так швидко продали ті попередні кошики?.. Втім, це ваша справа, допитуватися не буду. Розшукувати нас не рекомендую: тільки даремно час витратите. Їдьте куди їхали.

– Ми вимагаємо, щоб ви припинили... – починає Вадим Металорізальний, але отаман перебиває:

– Облиште! Ми ж не вимагаємо, щоб ви припинили лицарювати. Люди мають право займатися улюбленою справою. Ми нікого не б'ємо, не мучимо, не ображаємо, просто міняємо наші кошики на ваші гроші, що ж отут такого. Кошик – річ у господарстві корисна, тому давайте не будемо... Гайда, хлопці!

Останнє речення звернене до ельфів, після чого банда несе́ться на мотоциклах у лісові нетрі.

– От тобі, бабусю, і юрський період. Тьху, хрін подери, знову ми сплехували, – злиться Вадим. – Не врахували, що напад може бути вчинений зверху. Аж хочеться пустити собі дулю в лоба. Наступного разу треба буде це врахувати.

– Пам'ятаю, як сказав колега Андрій Цинік: "Людина сама є ковалем свого шила в дупі".

Лицарі вихляються, щоб звільнитися, і пучо дійсно слабшає. Від тертя доспіху Вадима об кору осички присохлий кленовий листок здирається й лахміттям падає під ноги наших героїв. Тут під осичкою він згниє, буде з'їдений хробаками, перетвориться на їхній послід і стане часточкою ґрунту, добривом для майбутніх рослин.

За кілька хвилин лицарі зовсім звільняються й підбирають порожні гаманці і свою зброю, розкидану ельфами довкіл осички. З осички падає жовтий листок, на який тільки-но випорожнилася сойка, і прилипає пташиним послідом до металевого плеча Вадима Металорізального, у тому самому місці, де кілька хвилин тому був кленовий. Святе місце порожнім не буває, хоча нам не зрозуміти, чому плече Вадима для деревних листочків святе...

Лицарі сідлають Хлодвіга й Романа та покидають це місце, залишивши біля осички всі "куплені" кошики.

Три дні вони їздять лісом, намагаючись знайти лісову банду, але потім запаси харчів у них кінчаються, і вони змушені покинути Корявий ліс...

Дорогою від Корявого лісу до Старого Новохарківська біля знайомої будки Андрій Схожий і Вадим Металорізальний зустрічають чоловіка, та не того, голеного, а з шевелюрою і борідкою (але теж атлетичної статури). Обмінявшись привітаннями з новим будочником, Андрій каже, мовляв, тут раніше чергував інший, без волосся.

– Це Пімен, – відповідає бородатий. – Ви його знаєте? Зараз не його зміна. Ми тут позмінно. Зараз моя.

Потім будочник запитує, чи не зазнали лицарі нападу розбійників і пограбування. Вадим відповідає, мовляв, так, зазнали і були пограбовані на загальну суму тринадцять тисяч сімсот сорок один шурхотик. Бородатий просить їх почекати, входить в будку, виходить і простягає гроші. Вадим бере, дякує і питає будочника щодо драконячого яйця і організатора його викрадення. Будочник жодної інформації щодо цього не має. Лицарі, знов залишивши автографи у бухгалтерській книзі, прощаються і їдуть далі. Присохлий-о-пліч Вадима осиковий листок продовжує віддалятися від рідної осики...

У селищі Старому Новохарківську Андрій Схожий і Вадим Металорізальний проводять опитування населення з відомо якого питання (що не відкрило їм нічого нового),

*супроводжуючи це відпочинком, купанням в лазні, ча-
стуванням і поповненням запасу продуктів. Оскільки
гостинні жителі цього селища усукували лицарям ча-
стування безоплатно, то лицарі не витратили ні копійки,
тобто ні дзвяка.*

*– Ну а тепер повернемося в Корявий ліс і ще раз
спробуємо знешкодити банду Робіна Овочу і викорінити
грабежі під виглядом продажу кошиків, – каже, нарешті,
Вадим Металорізальний, нав'ючуючи на коня Хлодвіга рюк-
зак із продуктами.*

*– Так, це наш лицарський обов'язок, – погоджується
Андрій Схожий, але якось кисло.*

*І знову ці два доспіхоносці повертаються, повз будку
"повертальця", в Корявий ліс, який продовжує
демонструвати осінній стриптиз...»*

Бачачи, що історія зациклюється і перетворюється на
так звану надокучну байку з рефреном: «добра оця казоч-
ка, починай спочатку», мозкові півкулі Автора перери-
вають її своїми питаннями:

– Судячи з того, що даний текст взято в лапки і ви-
ділено курсивом, – запитує півкуля Ліва, – я підозрюю, що
ти, пане Авторе, знову підсунув читачеві цитату, тобто не
своє, а чуже писання. Я вгадав?

– Ага, – відповідає Автор. – Даний текст – не що інше,
як фрагмент книги терентопського прозаїка Нікофана На-
фокіна «Мандрівні лицарі та інші живі організми». Ця кни-
га – збірка новел про подорожі лицарів під час Великої Яє-
чної Експедиції. В основному в цих новелах розповідає-

ться про історії, що трапилися з незалежними лицарями, але знайшлося місце і для парочки лицарів, так би мовити, залежних, тобто придворних, тобто лицарів Напівкруглого Столу: Андрія Схожого і Вадима Металорізального. Від них самих Нікофан Нафокін і дізнався про спроби знешкодити банду ельфів на чолі з Марком Рабіновичем. До речі, спонсором видання цієї книги тисяча дев'ятсот дев'яносто дев'ятого року виступив згаданий у ній Матвій Рабінович.

– Ясно, – каже півкуля Права. – А ось ще питання: одного з персонажів звуть Андрій Схожий. А чому, власне, Схожий? На кого, власне, цей Андрій схожий?

– Хороше запитання, – оцінює Автор.

– Сам знаю, – вимовляє Права.

– Андрій Галахадович Бурулька схожий на британського лицаря Чарлі Чапліна. Але не похилого Чарлі Чапліна, який носив лицарський титул, а на молодого, ще не титулованого. Коли він (не Чаплін, а Бурулька) вступив на посаду лицаря Напівкруглого Столу, в цьому лицарському колективі вже був один Андрій, тому, щоб двох Андріїв не плутати, колеги дали їм прізвиська: одного стали кликати Андрієм Циніком, за його похабні гостроти, а іншого – Андрієм Схожим На Чарлі Чапліна. Але таке прізвисько було занадто довгим і тому незручновимовним, і врешті-решт скоротилося всього до одного слова: «Схожий»... Коли я тут назвав повне ім'я Андрія Схожого, відразу назву і повне ім'я Вадима Металорізального: Вадим Герасимович Висікака. Я впевнений, що читач бачив фільми молодого Чарлі Чапліна, тому йому не треба описувати зовнішність двадцятип'ятирічного Андрія Схожого. А про зовнішність

тридцятидворічного Вадима Металорізального повідомляю наступне: кремезний брюнет з невеликою борідкою.

— Є у мене і інше питання, і теж хороше, — продовжує Права. — На всіх дорогах з Корявої пущі стояли пункти повертальців грошей. Стало бути, Робін Овоч, який періодично виїжджав з лісу за продуктами, бензином і іншим, не міг не натикатися на ці пункти. Як же він міг не знати про те, що його брат повертає гроші пограбованим?

— Так, — приступає до відповіді Автор, — визнаю, що це питання хороше, тим більше, що воно могло виникнути й у читача. Справа в тому, що всі що чергували там люди прекрасно знали, як виглядає Робін Овоч, мали його фотографії і тому блискуче відрізняли від решти людей. І приховували від нього правду. Коли він перший раз під'їхав до такого пункту, щоб дізнатися, що це і навіщо, той що чергував там чоловік набрехав йому, що це, мовляв, кіоск, в якому продається корисна книга «Грабувати — справа не благородна», і запропонував купити. Овоч відмовився і поїхав далі. Іншим разом в іншому «кіоску» йому відповіли те ж саме, і, зробивши висновок, що всі ці пункти торгують книгою проти грабежів, Робін надалі вже проїжджав повз без зупинки, так і не дізнавшись правди.

— Є ще питання, — каже Ліва.

— Валяй, — погоджується Автор.

— В цьому, так би мовити, епосі вже згадувалося, і в цьому щось теж, що якийсь ельф Филимоцько тисяча сімсот тридцять сьомого року згвалтував королеву Зіньку Третю. Як це ельф міг згвалтувати королеву?! А куди король дивився і лицарі, і інші придворні?! Як вони допустили?!

— Ну, Зінька Третя і сама дещо сплехувала... Причиною тому її імпульсивність, екзальтованість, експресивність і десь авантюризм. Якось її чоловік Жорик Третій з придворними лицарями перебували у справах у Дримпельзябську (який в ті часи ще не був містом, а лише селищем, і називався інакше: Хрюкинець), а вона чекала на його повернення в столиці — Великих Дрібках. Раптом її охопило таке шалене бажання скоріше побачити чоловіка, що вона, схопившись на коня, не попередивши придворних, наодинці поскакала назустріч чоловікові, а найкоротший шлях лежить через Корявий ліс. Звичайно, вона знала, що в цьому лісі водяться ельфи, знала, що ельфи хтиві і схильні до згвалтувань, але сподівалася, як то кажуть, на «либонь». Більш того, в лісі вона зупинилася, щоб нарвати для коханого букетик лісових квітів, зійшла з дороги і, захопившись збиранням букета, заблукала. Тут і нагодився їй цей ельф Филимоцько. На той час чарівник Гектор Манюня ще не винайшов свого знаменитого засобу від згвалтувань, і королеві не було чим бризнути на лісового бешкетника, щоб анулювати його хіть; і... Слава Богу, що королева вибралася з лісу до того, як втратити сили від голоду. Вона залишилася жива і здорова, але з неприємними спогадами. Король з лицарями шукали того ельфа, щоб покарати, та так і не знайшли. Знайти в лісі ельфа важче, ніж на великому гіллястому дереві паличника (комаху, дуже схожу на гілочку).

І ось тут, зачепившись за тему ельфів, Автор хотів би трохи докладніше поговорити про цей таємничий лісовий

народ.

Ельфи, принаймні терентопські, – це людиноподібні істоти, зростом під два метри (маються на увазі дорослі особини; втім, начебто, існує і карликова форма ельфів, але про це нижче); кремезні, волохаті, майже як мавпи; з великими широкими горбатими носами і опуклими надбрівними дугами. Носять одяг, який плетуть із ниткоподібного лісового матеріалу: коренів, павутини, звального пуху... Живуть окремо від звичайних людей у важкодоступних місцях, ведучи майже первісний спосіб життя. Для приготування їжі та обігріву користуються вогнем, який добувають тертям сухої деревини, або висікання іскор із каменю.

З приводу походження ельфів у терентопських ельфознавців є різні гіпотези. Деякі з них (не з ельфознавців, а з гіпотез) виглядають науковими, а деякі містичними або казковими. Автор Терентопських хронік, чи то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга приведе тут науковоподібну гіпотезу вже згаданого вище ельфознавця Добрині Микитовича Зільберфельда. Але заздалегідь попереджає, що це не більш ніж версія, можливо, абсолютно помилкова.

Відповідно до цієї гіпотези, ельфи – не хто інші, як ті що дожили до нашого часу неандертальці!

Неандертальці (*homo neanderthalensis*) благополучно жили собі в Європі, поки туди з Африки прикочували кроманьйонці (*homo sapiens sapiens*), нащадками яких є і ми з тобою, безцінний читачу. Кроманьйонці були людьми більш щупленькими, більш низенькими, і навіть мізки у наших предків були поменше, ніж у корінних європейців – неандертальців. Але зате кроманьйонці були підступніши-

ми, жорстокішими, майстернішими в аспекті знарядь і способів знищення собі подібних. Щоб позбутися харчових конкурентів, прибульці-кроманьйонці заходилися винищувати корінних жителів Європи – неандертальців. І дуже в цьому превстигнули. Велика частина неандертальців була знищена нашими предками, а менша, відповідно до гіпотези, мовляв, збереглася в лісах, на болотах, в горах та інших важкодоступних для агресорів місцях. Невелика група неандертальців, відсунута до океану, побудувала плоті або інші плавальні засоби і, покинувши Європу, пустилася в плавання Атлантикою. Незабаром вони висадилися, мовбито, на великому острові, де потім жили тисячі років і створили високорозвинену цивілізацію. Але в результаті геологічної катастрофи острів пішов під воду і тамешні високорозвинені нащадки неандертальців загинули. Острів називався Атлантидою, а остров'яни, нащадки неандертальців – атлантами. Решта ж на континенті, мовляв, змушені ховатися від кроманьйонців в диких місцях і вести дике життя, цивілізацій, звичайно, створити не могли і були приречені на первісне існування.

Від стародавніх кроманьйонців пішли сучасні люди, які йшли шляхом прогресу, створювали цивілізації, розвивали науку, техніку, мистецтво і т.д., а неандертальці, мовляв, як і раніше ховалися в лісах, горах і на болотах. Люди нібито зрідка зустрічали цих таємничих людиноподібних істот і складали про них легенди і казки. У Західній Європі цей потайний народ стали кликати ельфами, а також гоблінами, а також троями, а також орками... Деякі неандертальці, мовляв, пішли під землю, в печери, і через життя в такому обмеженому просторі стали карликами. (Карликовість, викликану обмеженістю простору, біологи

позначають терміном «нанізм». Не плутай, читачу, зі схожим словом на букву «о».) Таких стали кликати гномами. Східні слов'яни стали кликати таємничих лісових людей лісовиками, щезниками, чугайстерами, лєшими, льошами...

В середні віки неандертальці, вони ж лісовики, вони ж ельфи і т.д. в більшості своїй пішли, мовляв, з Великого Світу в, так би мовити, заповідні світи в інших вимірах. Так, група лісовиків крізь чарівний прохід біля майбутнього міста Харкова перекочувала в місце, яке нині зветься Терентопією. Можливо, так звані реліктові гоміноїди, «снігові люди», єті, бігфути, сасквачі і т.д., які нібито мешкають в лісах і горах Великого Світу, це все ті ж неандертальці-ельфи-гобліни-тролі-орки-лісовики-щезники-чугайстери-лєші-льоші, котрі не пішли звідси в інші світи, а ще більш здичавіли, навіть, якщо так можна сказати, остаточно озвіріли, деградували.

Ось таку... гм... м'яко кажучи, гіпотезу склав ельфознавець Д.М. Зільберфельд. Але деякі його колеги по науковому співтовариству називають цю гіпотезу маячною сивої кобили, ідіотичною дурницею, фантазією божевільного і тому подібними речами.

Прийшли лісовики в Терентопію раніше звичайних людей, пізніше або одночасно, про те тамтешні ельфознавці постійно сперечаються, не приходячи до єдиної думки.

Помандрувавши Західною Європою, князь Мирополк Романтик вирішив, що терентопських лісовиків треба називати на тамтешній манер або ельфами, або тролями, або гоблінами, або орками. Зрештою, зупинився на варіанті «ельфи», як наймилозвучнішому. І указом примусив співвітчизників кликати лісовиків ельфами. Так і повелося.

— Ні, ельфи повинні бути маленькими красивими чоловічками з крильцями метеликів або бабок, літаючими, начебто янголятка-ліліпути, — заперечує Права півкуля авторського мозку. — Саме такими їх змальовували багато письменників-казкарів. А лісовики — великі, волохаті, без крилець і не літають. Як же можна ототожнювати таких різних істот?!

— Ну, це вже в новий час автори Західної Європи допридумувалися до такої зовнішності ельфів, а в найбільш ранніх переказах про ельфів ці істоти практично не відрізнялися від слов'янських лісовиків. Саме найдавнішими відомостями про ельфів Мирополк, мабуть, і керувався, — відповідає Автор.

А тепер, помусоливши тему ельфів, повернемося до головних героїв цього щося: лицарів Андрія Схожого, Вадима Металорізального і отамана Робіна Овочу. Після того, як лицарі повернулися в Корявий ліс, їх знову зв'язала лісова банда, Робін Овоч знову відібрав всі їхні гроші. Розв'язавшись, лицарі пошукали розбійників, поки не з'їли всі продукти, отримані в Старому Новохарківську, після чого змушені були покинути ліс, знову отримали від повертальця з будки тринадцять тисяч сімсот сорок один шурхотик, знову в Старому Новохарківську відпочили і запаслися харчами, не витративши ані копійки (гостинність селян була безмежною); знову повернулися в Корявий ліс, знову були зв'язані і пограбовані лісовим колективом отамана Рабіновича і т.д. Історія повторювалася ще і ще. Лицарі наполегливо намагалися вчинити подвиг у ви-

гляді викорінення грабежів у Корявому лісі, але їм це ніяк не вдавалося...

Так тривало аж до березня 1996 року.

У березні вони зустріли свого колегу по Напівкруглому Столу, барона Аркадія, який, виявляється, розшукував їх за дорученням короля. Аркадій повідомив їм, що яйце дракона вже чотири з гаком місяці як знайдено і повернуто драконам, Велика Яєчна Експедиція вже більше чотирьох місяців як офіційно закінчена; що крім них – Андрія Схожого і Вадима Металорізального – всі решта лицарів Напівкруглого Столу вже давним-давно повернулися до столиці; що король Жорик Дев'ятий, котрий не отримував від них звісток з початку жовтня, хвилюється з приводу їхнього зникнення (останню телеграму монарху Вадим і Андрій послали 7 жовтня зі селища Екскалібурівки), тому відправив його, Аркадія, прочесати великий район між Екскалібурівкою і Старим Новохарківськом, куди вони, згідно з останньою телеграмою, прямували. (В Старому Новохарківську не було ані телеграфу, ані навіть пошти, тому Андрій з Вадимом не могли повідомити монарху, що вони надовго загрузли в спробах учинити подвиг).

Дізнавшись все це, Вадим Металорізальний і Андрій Схожий вирішили махнути кінцівкою на банду Робіна Овочу і повернутися додому, тим більше, що пограбовані цією бандою не тільки отримують назад свої гроші, але ще і кошики на придачу, тобто, по суті, пограбовані від таких пограбувань мають прибуток.

І в супроводі барона Аркадія лицарі Вадим Металорізальний і Андрій Схожий повернулися до Жорикбурга.

Що ж до Робіна Овочу, то до 1998 року він розчарувався в утопічній боротьбі з грошима, став розважним і

прийняв пропозицію свого брата Матвія, що залишалася в силі, про компаньйонство. Тепер очолювана Матвієм і Марком Рабіновичами торгово-готельна компанія називається «Рабінович, Рабінович і К°». Однак, пам'ятаючи тезу письменника Екзюпері: «Ми відповідаємо за тих, кого приручили», Марк не забуває своїх ельфів, регулярно возить їм солодощі.

— Спроби Марка Рабіновича викорінити гроші шляхом їхнього відбирання у небагатих і віддавання багатому свідчать про його економічне невігластво, — зауважує Ліва півкуля авторського мозку.

— Так, в цій сфері він був профаном, — погоджується Автор. — З інституту його відрахували ще до того, як його однокурсники приступилися до вивчення курсу економіки.

Втративши ватажка банди і необхідність заробляти солодощі грабунками, ельфи припинили відбирати гроші у перехожих і усукувати їм кошики. Втім, це не означає, що, перетинаючи Корявий ліс, ти не піддасися якійсь капості з боку ельфів. Вони можуть тебе і налякати моторошним уханням, і запустити в тебе шишкою, і непомітно сунути тобі під ноги корчика, щоб ти спіткнувся і беркицьнувся... Полюбляють ельфи покуражитися, попустувати. Такий вже це народ.

Що ж до благородних розбійників, то крім знаменитого англійського Робін Гуда на земній кулі було чимало й інших, в різні часи і в різних країнах. Народи складали про них пісні і перекази, а потім на їхній основі про цих місцевих робінгудів створювалися твори літератури, музики, театру, кіно та інше. Наприклад, у Франції таким робінгудом був Картуш, у Японії — Ісікава Гозмон, у Туреччині — Інче Мемед, в Індії — Пападу, в Іспанії — Дієго

Коррієнтес Матеос, у Шотландії – Роб Рой, у Німеччині – Матіас Клостермайр... І так далі, і таке інше. В Україні найвідомішими місцевими робінгудами були Олекса Довбуш, Семен Гаркуша і Устим Кармелюк. Про кожного з них створено чимало творів різних жанрів у літературі і мистецтві. Наприклад, про Гаркушу, що робінгудував і на Слобожанщині, де знаходиться вхід у Терентопію, ще на початку дев'ятнадцятого століття написали повісті письменники-класики: полтавець Василь Наріжний – «Гаркуша, малоросійський розбійник», та харків'яни Орест Сомов і Грицько Основ'яненко – відповідно «Гайдамак» і «Перекази про Гаркушу». А от у Росії, схоже, благородних розбійників не було, були тільки неблагородні. Принаймні, Авторіві цих рядків не вдалося знайти згадок про російських робінгудів. Ну, хіба тільки Володимир Дубровський. Але ж він був не живий, не реальний, а вигаданий Олександром Пушкіним. А живий прототип ефемерного Дубровського – такий собі Островський – був розбійником не російським, а білоруським.

І наостанок Автор зауважить, що в цьому його так званому Терентопському епосі фігурують персонажі зі схожими прізвищами Рабінович і Рабіновиченко. Останній, як, можливо, читач пам'ятає, був харківським журналістом, редактором газети «Ліса правда». Автор чомусь упевнений, що, незважаючи на схожість прізвищ, у голові читача не виникло ніякої плутанини, і він прекрасно відрізняв Рабіновича від Рабіновиченка. А також від маловідомого советського письменника Рабіновичидзе, мимохить згаданого в двадцять сьомому щосі «Парсуна суцїги».

ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ П'ЯТЕ

Таємниця нечистої сотні

Тебе, звичайно, здивує та легкість і швидкість, з якою я розгадав цю таємницю. Але хіба я дарма прослужив десять років детективом у Лондоні? Смію тебе запевнити, геть не дарма.

Льюїс Керролл. З листів до знайомих дітей.

21 вересня 1995 року.

Гроші – явище нечисте. Не тільки в тому розумінні, що заради грошей деякі індивідууми переступають моральні або карні рамки, але й у тому розумінні, що, проходячи через безліч рук, паперові купюри й металеві монети забруднюються. На них залишаються жир і бруд із пальців. А також – усякі мікроорганізми, у тому числі іноді й хвороботворні, шкідливі для здоров'я, а то й смертельно небезпечні для життя. Тому медики рекомендують після тримання в руках грошей якомога швидше ретельно вмити руки з милом.

Що ж стосується тієї сотні, тобто тієї купюри номіналом у сто шурхотиків, яку великодрібкинський таксист Жилбилов показав детективові Папірусюку в попередньому щосі «Державні Двері», то Автор її в заголовку розділу назвав нечистою не тільки з вищезгаданої причини, але й тому, що вона, крім іншого, була забруднена олівцем. Як читач, можливо, пам'ятає, чиясь невідома рука біля портрета Мирополка Романтика написала шість цифр: 123114. Якщо ж ти, безцінний читачу, прочитавши назву

«Таємниця нечистої сотні», подумав, що йдеться про таємницю загону чортів чи ще якихось так званих нечистих, то ти, як бачиш, помилився.

Купюра залишилася в таксиста, а цифри Папірусюк переписав у свій блокнот. І, вертаючись із Великих Дрібок до столиці, міркував, що б міг значити цей напис.

А коли за вікном вагона з'явився Жорикбурзький вокзал, Папірусюк пригадав, що, здається, бачив щось схоже на одному з оголошень, читаних перед від'їздом. Тому першим ділом, покинувши зупинений вагон, він кинувся до «Дошки оголошень».

Там, пробігши поглядом по декількох текстах, він знайшов те, що було потрібно:

«Продам коштовні делікатеси, що були у вживанні. Дуже дешево. Тел. 12-31-14».

Переконавшись, що на купюрі і на оголошенні цифирь точно збігається, сищик вирішив зателефонувати за вказаним номером телефону. Адже якщо та купюра дійсно прикрашена телефонним номером, то власник телефону може знати, хто її прикрасив.

На дзвінок із привокзальної будки-автомата Папірусюку слухавка відповіла голосом похилої особи жіночої статі: «Цю об'яву дав мій чоловік». — «А як би мені з ним поспілкуватися?» — запитав детектив. «У даний момент його оглядають ветеринари, він не може підійти до телефону. Передзвоніть пізніше, або під'їдьте на вулицю Безіменного Незнайомця, будинок тридцять два, квартира вісімнадцять», — порадила бабуся.

Лисий слідчий подумав, що краще спілкуватися очно, ніж заочно, тому вирішив не передзвонювати, а поїхати за вказаною адресою. Повідомлення про те, що потрібний

суб'єкт оглядається ветеринарами, наводило на думку, що він не людина, а розмовляючий звір, мабуть, не цілковито здоровий; і його дружина, бабуса, з якою він говорив – теж розмовляюча самка звіра. І, переміщаючись від вокзалу до вулиці Безіменного Незнайомця на трамваї «Сонечко» (що та назва походить не від небесного світила, а від червоненької у чорні цяточки комахки, бо трамвай мав таке ж забарвлення), Варлаам Оникійович намагався уявити собі, ким може бути цей потрібний йому суб'єкт: котом, кабаном, єдинорогом, грифоном...

Але прибувши на місце, міліціонер зрозумів, що помилився. За вказаною адресою мав місце музей-квартира стахановця Іллі Шнапса. І ветеринари, які приходили сюди на екскурсію, оглядали ветерана не в якості пацієнта, а в якості, так би мовити, живого музейного експоната.

– Здрастуйте, це я телефонував. З приводу оголошення, – представився Варлаам Оникійович суворій літній жінці, яка зустріла його на вході в музей.

– Добридень. Проходьте до кухні, Ілля Аристархович наразі вільний, – запросила його Марта Онисимівна Шнапс.

Головний експонат музею в кухні поглинав фруктовий салат із ананасів, апельсинів, бананів і т.д.

– Це з приводу какашок, – сказала екскурсоводка експонатів, вказавши на відвідувача.

– Добридень. Ті коштовні делікатеси, звісно, вже були у вживанні, як сказано в об'яві, але ж я і продаю їх майже задарма, – почав був древній стахановець, але Папірусюк перебив:

— Я з іншого приводу. Я — полковник міліції Папі-
русюк. — Показав посвідчення. — Розслідую викрадення
яйця дракона. Чули, мабуть.

— Так, чув про цю крадіжку. Але я нічого не знаю про
цю справу, крім того, що сказали по радіо, — знизав плечи-
ма старий.

— Людина, підозрювана в організації викрадення, роз-
платилася з таксистом грошовою купюрою, на якій олі-
вцем був написаний номер, що співпадає з номером вашо-
го телефону. Чи ви не пригадуєте випадку, коли б хтось
записав ваш номер на купюрі?

— Так, було таке з місяць тому. Якось у корчмі говори-
ли з бібліотекарем Бізончиком Солом'яним про оперну му-
зику, і він сказав, що хотів би дістати записи оперних арій
у виконанні Бориса Гмирі. А я сказав, що спробую йому
допомогти і попросив зателефонувати мені за тиждень. Він
сказав: «Зараз я запишу ваш телефон». І поліз у кишеню за
записником. Але замість записної книжки там виявилася
візитна карточка, де було надруковано: «Любий друже!
Вас обслужив службовець салону злочинських послуг імені
Франсуа Війона. За символічну плату ви можете отримати
назад вашу річ за адресою: вулиця Стахановця Наливайка,
будинок дев'ятнадцять. Ласкаво просимо. До нової зу-
стрічі». Ну, ви розумієте: його обікрав легальний злодій. І
тому замість вкраденої записної книжки він скористався
стошурхотиковою купюрою зі свого гаманця: записав олі-
вцем мій номер на ній.

— Дякую вам! Ви здорово допомогли слідству! А де
цей бібліотекар мешкає? Де працює?

— Мешкає в червоному цегляному будинку на вулиці
Івана Котляревського навпроти пам'ятника Зевсу, що заку-

шує оселедцем самогон, номер не пам'ятаю; а працює в бібліотеці імені Сіда Ахмета Бен-Інхалі...

Слідчий від Шнапсів перемістився на вулицю Котляревського і, запитавши бабусь, що сиділи біля під'їзду будинку напроти пам'ятнику Зевсу, відразу розшукав квартиру Бізончика Солом'яного. Але бібліотекаря вдома не виявилося. Двері відчинив смаглявий брюнет з великим горбатим носом і злегка розкосими очима, років близько п'ятдесяти п'яти, який назвався Койотом Тамбовським. Сказавши, що сина зараз немає вдома, запропонував зайти за пару годин.

Але Папірусюк був такий стомлений своїми розвідками, що вирішив вирушитися додому і віддатися пасивному відпочинку, а з бібліотекарем зустрітися завтра в бібліотеці...

Наступного ранку, тобто 22 вересня, якраз в той час, коли маг Цвях був посередині між столицею і Великими Дрібками (прямуючи до Харкова на допомогу шпигунам), увійшовши в бібліотеку імені Сіда Ахмета Бен-Інхалі, детектив насамперед побачив великий живописний портрет навпроти входних дверей. На портреті був бородатий чоловік арабського виду, в східному халаті і аналогічному тюрбані. Начебто казковий старий Хоттабич, тільки молодший. Звичайно, Варлаам Оникійович зрозумів, що це той, чиє ім'я носить бібліотека.

Якщо читач уважно читав роман Мігеля де Сервантеса «Дон Кіхот», то знає, що Сервантес (за його власним твердженням) лише переказав своїми словами книгу іншо-

го письменника. І цим іншим, що першим написав про Лицаря Сумного Образу, був нібито якийсь арабський історик Сід Ахмет Бен-Інхалі. Звісно, всім зрозуміло, що історію Дон Кіхота від початку склав сам Сервантес, а цього араба він просто вигадав. Проте, коли в Жорикбурзі була побудована чергова нова бібліотека і постало питання, як її назвати, хтось запропонував дати їй ім'я письменника, що першим написав про Лицаря Ламанчеського, чи то пак, ім'я вищезгаданого араба. Йому заперечили, що араб є письменником не справжнім, а придуманим. А ініціатор цієї ідеї відповів, що, по-перше, закладів, названих іменами реальних письменників, хоч греблю гати, а названих іменами письменників, яких не існувало, – або дуже мало, або немає зовсім. А значить – це оригінально, це новаторство. А по-друге, не шанувати письменника тільки на тій підставі, що його в реальності не було – це якась дискримінація за ознакою, так би мовити, існувальності. Його аргументи переконали опонентів, і бібліотека отримала ім'я такого що не існував письменника Сіда Ахмета Бен-Інхалі. Для оформлення вестибюля бібліотеки живописцю Мікеланджело Бутербродову доручили написати портрет араба. Оскільки Сервантес не дав ніяких описів його зовнішності, то у живописця були, що називається, розв'язані руки. За основу він узяв якусь ілюстрацію з арабсько-перського епосу «Тисяча і одна ніч».

Отже, увійшовши в бібліотеку, Папірусюк знайшов там Бізончика Солом'яного. На робочому місці цього екзотичного службовця (екзотичність якого полягала в наявності пір'я на голові, кісок у волоссі і живопису на обличчі: лице Бізончика Солом'яного в цей день було розписано плодово-ягідним натюрмортом у стилі голла-

ндського живопису бароко) теж був портрет. Але не великий, а маленький, не мальований, а фотографічний. А саме кольоровий знімок, вирізаний з журналу «Советский экран». І відображений там був м'язистий югославський кіноактор Гойко Мітіч, котрий виконував головні ролі індіанців у пригодницьких фільмах східнонімецької кіностудії «ДЕФА». Був цей Мітіч по пояс голий (зверху, а не знизу, як згаданий у двадцять третьому щосі Поль Гоген, сфотографований Альфонсом Мухой, про всяк випадок уточнює Автор), з намистом на грудях і пір'ям на голові. Псевдоіндіанець Мітіч був кумиром індіанця Бізончика Солом'яного. Крім цього маленького портрета кіноартиста, пришпиленого канцелярською кнопкою над столом пернатого очкарика, стіни бібліотечного залу прикрашали і великі, писані маслом, портрети письменників-класиків: Франсуа Рабле, Джонатана Свіфта, Карло Гоцці, Вільяма Шекспіра, Миколи Гоголя, Михайла Салтикова-Щедріна, Івана Котляревського, Григорія Квітки-Основ'яненка, Льюїса Керролла, Даниїла Хармса...

На розпитування лисого детектива, індіанець, задумливо чухаючи пір'я, відповідав:

– Так, якийсь службовець салону злочинських послуг імені Франсуа Війона поцупив мою записну книжку, і через те телефон стахановця довелося зафіксувати на грошовому знаку, як сказав Заратустра. Потім, коли я з'їздив до того салону і за п'ять дзвяків повернув записника, я переписав номер із купюри в нього, без всяких заговик – моє і сонця гасло! На жаль, зробивши той запис у записнику, я забув стерти гумкою вже зайві олівцеві цифри із купюри.

— Не на жаль, а на щастя, — поправив детектив, — бо без цієї прикмети я не зміг би простежити долю цього папірця. Тож що було далі?

— А далі ту купюру мені розміняв лицар Річард Левове Копито. Ми вечеряли в корчмі «Під Рятівної Мухой», і коли я хотів розплатитися з Іцхаком Марковичем — тамтешнім корчмарем — цією сотнею, той спитав: «А дрібніших нема? А то у мене теж великі, здачу нічим давати». У мене інших грошей не було, і лицар мені розміняв, не будь я Джон Сілвер, тисяча чортів!..

У лицарському гуртожитку детектив Річарда Левове Копито не виявив. Лицар Остап Окрошколюб порадив пошукати його на кінному манежі, адже скоро свято — День Шляхетного Мордобойу — тому багато лицарів готуються до традиційного турніру...

Кінний манеж дійсно кишів металевими вершниками, що працювали списами й мечами, що репетирували турнірні бої. Але й тут Річарда Левове Копито не знайшлося. Барон Панас порадив полковникові пошукати цього індивіда в корчмі «Під Рятівною Мухой»...

Був розпал робочого дня, і в корчмі було мало відвідувачів. Іцхак Гільденштерн повідомив слідчому, що ли-

цар Левове Копито дійсно снідав нині тут, але вже три години як пішов. Пішов не один, а разом із касиром турагенства «Рятівна Бджола» Джульєтом Грошенятком.

Детектив метнувся на вулицю Плоских Кішок, до агентства «Рятівна Бджола».

Там він не встиг і рота розкрити, як до нього кинувся, огортаючи словами, співробітник «Рятівної Бджоли» Олег Цеглина, худий, як і Папірусюк, але на голову вищий, чоловік тридцяти п'яти років, що мав каштанову борідку, наче у конкістадора:

— Ласкаво прошу, дорогий товаришу! Ду ю спік терентопієн? Єс? У такому разі можу запропонувати широкий спектр туристичних послуг. Є різноманітна мережа захоплюючих маршрутів. Наприклад – маршрут по місцях трудових подвигів жорикбурзьких стахановців. Перший пункт огляду – лазня в Ніздресвистівському провулку, де банщик-стахановець Ілля Аристархович Ш...

— Я б... – спробував вставити слідчий, але Цеглина самозабутньо дзюрчав з казенним ентузіазмом, оглухлий, наче токуючий тетерев:

— Ідіть в лазню! Ідіть в лазню, де цей трудівник ставив трудові рекорди. Там ви зможете власними руками помацати той знаменитий березовий віник, з яким в тисяча дев'ятсот соро...

— Я б хотів поговорити... – тужився сищик, але вмовляння турагента хльоскали крізь жалюгідні потуги:

— ... побив рекорд банщика Ігнатія Панчохи. Так, я розумію ваше бажання поговорити з самим Іллею Ари-

старховичем. Саме для цього і передбачено в тому маршруті відвідування квартири-музею нашого знаменитого земляка. Крім денного огляду банщика-стахановця в інтер'єрі, передбачено і нічне прослуховування його художнього хропіння, якщо ви цим захоплюєтесь. Наступним пунктом огляду буде церква святої Пульхерії, де патріарх-стахановець Савелій Другий, ще будучи рядовим попом, видавав пастві підвищену норму релігійної інформації, тобто крім фактів із однієї нормальної Біблії, він викладав в проповідях також факти з творів на біблійні теми Лео Таксіля. Остапа Вишні, Жана Еффеля, Ісидора Штока та інших... Ви навіть зможете за додаткову плату полежати у тих самих бур'янах під парканом водокачки, де полюбляв відпочивати після перевиконання норм зі смакування алкоголю дегустатор-стахановець Юлій Юрійович... ні, Юрій Юлійович Наливайко. Потім...

Тут турагент нарешті затихнув, звернувши увагу, що перед його ніздрями вже півхвилини демонструє себе посвідчення міліціонера, розчахнуте, як плащ експібіціоніста.

— Я б хотів поговорити з касиром Джульєтом Грошенятком.

— Так би відразу і сказали, — пробурчав турагент, подумки додавши: «а то морочить голову!», і сівши за свій стіл, над яким красувалися на стіні плакати з терентопськими лицарськими замками та іншими туристичними принадами, тицьнув пальцем у коридор і миркнув: — Другі двері наліво...

Коротун Грошенятко підтвердив, що снідав і виходив із корчми одночасно з Річардом. Але за порогом корчми їхні шляхи розійшлися. Лицар, мовляв, сказав йому, що

має навідатися до коваля Вакули Нетребенька – під-ремонтувати доспіх.

Коваля Папірусюк не застав: на дверях майстерні висіла приліплена скотчем записка: «Пішов у терміновій справі. Повернуся о 15.00. Нетребенько».

Не знаючи, де продовжувати пошук, Варлаам Онікі-йович навідався в рідне управління міліції, де доповів генералові Бобикові про свої досягнення за останні дві доби, і задокументував усю наявну на цей час інформацію в папці із заголовком «Справа про викрадення драконячого яйця».

Потім зателефонував до лицарського гуртожитку. Комендант відповів, що Річард Левове Копито тільки-но повернувся. Слідчий попросив передати йому, щоб він – Річард – нікуди не йшов.

Незабаром Папірусюк знову опинився в цій обителі беззамкових членів Напівкруглого Столу. (Беззамкових у тому смислі, що не мали власних замків, а не в тому, що на їхніх дверях не було замків, звісно; замки на дверях були).

Кімната, яку займав Річард Левове Копито, була доволі убога щодо інтер'єру: алюмінієво-брезентове ліжко-розкладачка, стара шафка, тумбочка кольору хакі, якісь старі шкарпетки й інше сміття – типове житло холостяка. Двома прикрасами, що радували тут око, були, по-перше,

приклеєні до шпалер барвисті сторінки журналу «Гарнюнізм!» зі світлинами неодягнених молодих красунь, а по-друге, касетний магнітофон «Весна М-212 С-4», що його Річард купив чотири роки тому у Харкові, в універмазі «Будинок Торгівлі», біля Благбазу, тобто Благовіщенського базару або Центрального ринку. Поруч із магнітофоном на паркетній підлозі стояла картонна коробка, повна магнітофонних касет, що свідчило приналежність пожилого до категорії меломанів.

Лицар гостинно посадив гостя на розкладачку, а сам прилаштувався на тумбочці, яка під вагою доспіха тривожно рипнула. Полковник повідомив Річардові те, що тобі, безцінний читачу, вже відомо. Білявий молодий холостяк відповів лисому зрілому холостякові:

— Пам'ятаю я цю стошурхотикову купюру індіанця Бізончика з олівцевим написом. Я нею розплатився з ковалем Нетребеньком два тижні, приблизно, тому. Він мені перекував Тутанхамона — мого коня...

І знову детектив подався до апартаментів механіка.

Цього разу майстерня Вакули Охрімовича була відкрита, а сам коваль розмовляв із директором краєзнавчого музею Цицероном Дуськіним, сорокарічним кремезним блондином в окулярах.

— Ну, коротше кажучи, домовилися, — говорив, прощаючись, директор, — завтра ми за ним приїдемо...

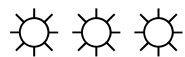
— Краєзнавчий музей купує в мене гіппомобіля, — похваستався Нетребенько Папірусюку, коли Дуськін пішов. При цьому коваль показав нігтями на вже знайомий чита-

чеві моторизований каркас на колесах. — А також два експериментальні доспіхи. — І їх теж показав.

(Виявляючи педантизм, можна уточнити, що цей каркас був насправді не повноцінним гіппомобілем, а лише його частиною. Повноцінним гіппомобілем цей транспорт належало називати в комплекті з іншою важливою частиною: вмонтованим усередину живим конем.)

— Пам'ятаєте, кому ви віддали купюру? — запитав механіка детектив, розповівши йому про купюру, якою підозрюваний в організації викрадення драконячого яйця розплатився з таксистом Жилбиловим.

— Вам пощастило, бо я пам'ятаю і сам грошовий папірець із олівцевими цифрами, й те, куди я його подів, — обрадував полковника Вакула Охрімович. — Я віддав його редактору журналу «Буряківництво та гній» за те, що вони надрукували рекламу моїх плугів на цілу сторінку. Так що шукайте слід тієї купюри там, у редакції...

Коли Папірусюк явився в згадану організацію й сказав зустрічному журналістові, що праг би бачити редактора, той запитав:

— Ви, мабуть, за оголошенням? Перекладач із білоруської мови на терентопську?

— Ні, — сказав детектив.

— Виходить, переносник меблів?

— Ні, я не за оголошенням. Я слідчий. Редактор у редакції?

— Ні, він уже уповз. Робочий день закінчений.

— А де я можу його зараз знайти?

— Як же його знайдеш, під землею-то! Може, він зараз повзе десь під асфальтом. Це нереально. Приходьте в робочий час із восьми до сімнадцяти.

Варлаама Оникійовича не здивувало, що редактор плазує під землею. Папірусюк, як і багато жорикбуржців, знав, що редактор «Буряківництва та гною» — дощовий хробак. Мовець, звичайно, розумний мутант. Ніколи раніше серед терентопських редакторів не було хробаків, тому призначення Гавриїла Святославовича на цю посаду стало справжньою сенсацією, про яку писали газети, говорило радіо. Завдяки цьому друг дракона Інокентія Карловича став знаменитий, а журнал «Буряківництво та гній» збільшив накладі через популярність нового керівника. Можливо, передбачуваний ріст накладів у зв'язку із сенсаційністю призначення отакого редактора й був однією з головних причин, чому цю посаду видавці запропонували саме даній тварині...

— Не розумію, як дощовий хробак міг долати великі відстані з такою швидкістю, — говорить Авторові його Ліва мозкова півкуля.

— З якою швидкістю? — запитує Автор.

— З великою. Згадай: коли вони з Інокентієм Карловичем літали на концерт Траляляліні, їхня зустріч відбулася в Гірчичній печері, куди хробак приповз після роботи приблизно о сімнадцятій нуль нуль. Його робочий день закінчується теж о сімнадцятій нуль нуль. Виходить, він після роботи перемістився з Жорикбурга до Каменіани миттєво. Але ж від східної окраїни столиці до західних схилів Каменіани близько семи кілометрів! Або редакція «Буряківництва та гною» перебуває не в Жорикбурзі, а в Каменіані поруч із печерою Інокентія Карловича?

— Редакція цього журналу дійсно має місце в столиці, на вулиці Войцеха Жукровського, — відповідає Автор. — У день концерту Гавриїл Святославович закінчив роботу на півгодини раніше звичайного — о шістнадцятій тридцять. Швидкісне переміщення з редакції до печери друга здійснювалося завдяки технічному обладнанню, створеному Вакулою Нетребеньком. На двох кінцях тунелю діаметром дванадцять з половиною міліметрів, яким здавна Гавриїл Святославович плазував із Каменіани до столиці й назад, було встановлено два повітряні насоси, що працювали від мініелектростанції в Гірчичній печері. При переміщенні від печери до редакції, каменіанський насос накачував у тунель позаду хробака повітря, а редакційний насос, що включався синхронно завдяки протягнутому тунелем ізольованому дроту, навпаки, повітря попереду хробака відсмоктував. Різниця повітряного тиску штовхала Гавриїла Святославовича тунелем з відшліфованими до гладкості стінками, наче поршень. При цьому швидкість черв'яка доходила до п'ятисот метрів за хвилину, завдяки чому він долав увесь шлях менш, ніж за двадцять хвилин. Для зворотного переміщення насоси переключалися, і повітря нагнітав уже редакційний насос, а каменіанський — відсмоктував. Тобто система працювала за принципом пневмопошти, де замість циліндра з кореспонденцією був сам редактор. Гавриїл Святославович називав цей свій тунель: «Мій пневмометрополітен». Завдяки слизу, який виробляв організм безхребетного, сила тертя зводилася до мінімуму. Інакше б хробак при русі тунелем з такою швидкістю спікся б від перегріву.

Але й без допомоги техніки цей хробак пересувався швидше звичайних родичів, адже він був більше і жвавіше

інших дощових хробаків. То розтягуючись до метра, те скорочуючись до тридцяти сантиметрів, він долав десяти-метрову дистанцію всього за півхвилини.

Крім механізованого тунелю до Каменіани, під асфальтом Жорикбурга була безліч інших тунелів, немеханізованих, проритих Гавриїлом Святославовичем у різних напрямках. Один з них виходив, скажімо, просто в церкву святого Михея, у щілину між плитами на підлозі, де віруючий хробак слухав проповіді отця Пафнутія. Інший, наприклад, – на речовий ринок, де, до речі, хробак купив собі червоно-білу краватку, що була в ужитку (звичайно ж, цю покупку довелося вкоротити й ушити за зростом Гавриїла Святославовича). І так далі...

Підгонку краватки, до речі, здійснив не сам редактор «Буряківництва та гною». Він спритно володів своїм тілом-щупальцем, але все ж не настільки, щоб маніпулювати швейною голкою і ниткою. І не його друг Інокентій Карлович вчинив цю кравецьку справу. Пальці його були настільки спритними, що могли навіть професійно видобувати з рояля або клавесина досить складну музику, але все ж для володіння голкою і ниткою драконячі пазурі були незручні. Так що якщо б дракон носив одяг, то його пошиття замовляв би кравцеві-людині. Дощовий черв'як, який очолював редакцію журналу, попрохав підігнати краватку за своїм розміром співробітницю журналу, друкарку Олену, яка вміла шити. Не в службу, а в дружбу. І вона прекрасно впоралася.

Коли Автор згадав, що редакція журналу «Буряківництво та гній» перебуває на вулиці Войцеха Жукровського, то відразу уточнить, що ця вулиця є єдиною в Жорикбурзі, названою іменем письменника ще за його життя. Інші та-

мтешні вулиці, що носять імена літераторів, одержали назви вже після смерті тих літераторів. До 1986 року ця вулиця називалася Вуличною. Ага, от так: вулиця Вулична. А в зазначений рік принцеси Зінуля й Зіночка впросили тата, щоб яка-небудь вулиця в столиці мала ім'я польського письменника Войцеха Жукровського. Жорик Дев'ятий запропонував це мерові Жорикбурга, і перейменування відбулося. А виникло таке бажання в принцес після того, як вони прочитали казкову повість Жукровського «Викрадення в Тютюрлістані», і ця книжка їм дуже сподобалася. Тепер Войцеха Жукровського вже теж немає серед числа живих, на жаль. Але в 1986 він був живий і продовжував писати нові книги.

Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга в дитинстві дуже любив читати. Прочитав чимало гарних дитячих книг. Але найулюбленішою була от ця, що сподобалася й принцесам: «Викрадення в Тютюрлістані». Можна сказати, що вона вплинула на формування літературного смаку Автора. Навіть не віриться, що ця світла й дотепна книга була написана в страшний час Другої світової війни, у важких для Жукровського обставинах. А в 1986 році, коли одна з вулиць у Жорикбурзі одержала ім'я цього письменника, за рівно сорок років після першої публікації «Викрадення...», була вперше видана його ж казкова повість «На троні в Блабоні», де діють ті ж герої. Але якщо в «Викраденні...» Жукровський виступає тільки в якості оповідача, то в «На троні...» він зробив себе головним героєм, що описує власні пригоди в чарівному королівстві. Українською мовою перекладена та видана поки що лише перша з названих книжок Жукровського, якщо Автор не помиляється.

Наступного ранку (а це було вже 23 вересня) Варлаам Оникійович Папірусюк знову прибув до редакції сільсько-господарського журналу.

У кабінеті редактора був солідний дерев'яний стіл, на якому крім якихось папок, телефону і друкарської машинки знаходився великий глиняний квітковий горщик (умовно кажучи – квітковий, бо в таких великих горщиках зазвичай ростуть не квіти, а невеликі декоративні пальми, фікуси або інші тропічні дерева, які отримали посаду кімнатних рослин). Тут же, замість флори, з ґрунту горщика стирчав товстий слизький рожевий гачок з пристебнутим пенсне.

– Добридень. Я вас слухаю, – сказав відвідувачеві гачок тоненьким писклявим голоском.

– Здрастуйте, добродіє редакторе, – відповів лисий полковник. – Я прийшов от з якої справи...

Детектив почав був розповідати про викрадення драконячого яйця, про таксиста Жилбилова і підписану цифрами купюру, коли задзвонив телефон поруч із горщиком.

– Вибачте, одну хвилиночку, – перервав відвідувача редактор, витягнувся, наче рожевий хобот, до апарату, обвив собою слухавку і стягнув її з пластмасового лежбища на стіл. – Алло, біля телефону редактор Гавриїл Святославович. Що? Знову Альфред Вареник? Заколював. Ну ще раз скажіть йому, що таких віршів ми не друкуємо... Каже, що цього разу вірш про землю? А як починається? «Мені тринадцятий минало, а в землю закопали труп»? А

чому він не пропонує його вампірській газеті... Каже, забезпечив їх своїми творами на найближчі півроку? Ну скажіть йому, що зараз ми приймаємо вірші тільки про збір врожаю цукрових буряків. І щоби серед коренеплодів не було людських останків!

Насунувши слухавку на місце, дощовий черв'як втягнувся в ґрунт горщика, залишивши на повітрі тільки вертку гостру мордочку з пенсне.

— Цей графоман із бубонцями вже всю нашу пресу задовбав своїми поетичними трупами. Вибачте, я відволікся. Отже, купюра.

Коли слідчий пояснив, що його цікавить, горшковий журналіст, закотивши під лоба пенсне, задумався. Потім пропищав:

— Так, згадав стошурхотикову купюру Вакули Охримовича, забруднену олівцем. Я її разом із іншими купюрами особисто з рук в руки віддав видавцеві журналу «Гарніюнізм!» Іполитові Четвертому за друкарську фарбу. У нас фарби було обмаль, а у них — повно, от ми і купили. Так що подальшу долю цих ста шурхотиків питайте у нього, у патріарха.

Коли сищик виходив із кабінету хробака Гавриїла Святославовича, туди ввійшов один зі журналістів із чайником і став поливати редактора в горщику холодною водою. Журналісти по черзі поливали керівника з чайника через день, оскільки в занадто сухому ґрунті він почувався незатишно.

На пошук патріарха Папірусюк відправився до Жорик-бурзької Лаври — центру терентопського православ'я. Ця

Лавра містилася на мальовничому березі річки Струмище і являла собою комплекс храмів і монастирів.

Іполита Четвертого там не виявилося – патріарх на службовому автомобілі був відвезений до села Верхніх П'яток на святкування з приводу завершення будівництва там нового храму. Повернеться не раніше вісімнадцятої години...

У багатонаціональній Терентопії співіснували різні релігії: християнство, іудаїзм, іслам, навіть екзотичні буддизм, крішнаїзм, зороастризм... А також доморощені чисто терентопські секти: ніздрісти, чхавці, безбарвне братство та інші. Християнство було представлено кількома конфесіями: православ'я, католицизм, лютеранство, старообрядництво, баптизм тощо. Найбільш поширеним і багатолюдним було православ'я в особі Терентопської автокефальної православної церкви, яку очолював в дану епоху Іполит Четвертий...

Якщо Автор торкнувся теми релігії, йому хотілося б зізнатися у великій повазі до декількох попів, монахів, богословів. Зокрема, до священників Франческо Петрарки, Еразма Роттердамського, Франсуа Рабле, Джордано Бруно, Миколая Коперника, Джонатана Свіфта, Ісака Ньютона, Лоренса Стерна, диякона Льюїса Керролла, богословів Григорія Сковороди та Чарльза Дарвіна... Сковорода, отримавши богословську освіту, відповідав категоричною відмовою на пропозиції працювати священником, віддаючи перевагу життю вільного мандрівного вчителя, поета, філософа. (А от швейцарський двійник Сковороди, Даниїл Майнгард, той таки був священником)... Дарвін, вивчившись на священника в оксфордському коледжі Христової Церкви (де потім працював викладачем згаданий Льюїс

Керролл), ані дня не трудився на цій посаді, віддавши перевагу науковій діяльності. (У Харківському музеї природи, до речі, можна бачити мушлю океанічного молюска, що її Дарвін привіз зі своєї знаменитої навколосвітньої наукової експедиції на вітрильнику «Бігль». Серед об'єктів природи, добутих вченим під час тих мандрівок, були зокрема яйця птахів та рептилій. Тож Дарвіна теж можна зарахувати до категорії яйцешукачів, як і терентопських міліціонерів із лицарями. Повага харків'ян до Дарвіна виразилася, крім іншого, в тому, що його прізвищем названа одна з найкрасивіших вулиць в історичному центрі Харкова.) Але ніколи не був атеїстом. Решта ж перерахованих геніїв поєднували наукову чи літературну діяльність із релігійною. Грицько Основ'яненко хотів стати монахом, а в майбутньому, можливо, і священником, був послушником Курязького монастиря, що поблизу Харкова. Але одного разу відлучився зі святої обителі на весілля до родича, і його захопило, закружляло світське життя, так що чернецтво не відбулося. Одним словом, Автор Терентопських хронік з повагою і симпатією ставиться до тих представників релігії, які є людьми розумними, порядними, веселими і прогресивними. Але, на жаль, серед священнослужителів і просто воцерковлених є чимало похмурих, злісних фанатиків і мракобісів, ханжів і лицемірів, невігласів і жлобів. Таких Автор не поважає. І це дуже м'яко кажучи.

О 18.10 лисий детектив знову нагрянув у Лавру. На запитання «Чи не повернувся патріарх?» якийсь ченчик відповів:

— Повернутися-от він повернувся, тільки ви не там його шукаєте. Його робочий день уже закінчено. В такий час

його треба шукати або в корчмі «Під Рятівною Мухою», або в редакції журналу «Гарнюнізм!», або вдома, або ще десь, але не в Лаврі...

Відвідавши згадану корчму, Варлаам Оникійович з'ясував, що Іполита Четвертого там немає. Тому перемістився на вулицю Джованні Бокаччо, де була розташована редакція еротичного журналу.

До речі, спочатку Іполит Четвертий планував свій журнал назвати «Гололедицею», від словосполучення «голі леді». Але словом «леді» зазвичай називають жінок, які мають аристократичний титул, а для журналу могли б позувати не лише титуловані. Тому від «Гололедиці» патріарх відмовився, назвавши видання «Гарнюнізмом!», від слова «гарнюні».

Там, в редакції, Папірусюк знайшов нарешті бородатого видавця, який, схилившись над столом, розглядав у збільшувачу лінзу фотографії чергової неодягненої моделі. Помітивши сищика, він басом похвалився:

— Гляньте-но, Варлааме Оникійовичу, яка красунечка. Півроку її умовляв позувати і от уламав-таки. Це русалка Катя з човнової станції. Ну хіба не краса?

Привітавшись і глянувши на знімки, злегка почервонілий від неприкритих красот слідчий визнав, що русалка Катя — дуже симпатична дівчина...

(— Я б хотів внести уточнення, — каже Ліва півкуля авторського мозку. — Русалка — не дівчина, а напівдівчина-напівриба. Зверху до талії у неї дівочий вигляд, а нижче — риб'ячий хвіст.

— Протестую! — вигукує Автор. — У русалок немає хвостів! Та, що ти описала — не русалка, а сирена. Так, багато людей плутають русалок із сиренами і називають

сирен русалками, але це різні види гоміноїдних амфібій. Елліни, які називали рибохвостих або птахокрилих співунук сиренами, русалок називали німфами, наядами. І тільки неосвічений телепень може бовкнути, ніби у німф є хвости. Відома казка Ганса Християна Андерсена в оригіналі називається "Den Lille Havfrue", що в перекладі з данської означає просто «Морське дівчисько». І мова там про сирену. А необізнані в цьому питанні перекладачі нарекли переклад «Русалонькою» і тим самим збили читача з пантелику. Даю волосся на відсікання, що русалки не хвостаті, а ногаті, як і звичайні дівчата. Тим більше – наші східнослов'янські прісноводні русалки. Від звичайних дівчат і жінок вони відрізняються тільки тим, що більш прохолодні на дотик, більшу частину часу проводять у воді, мають зелене волосся (через наявність на волосинках мікроводоростей) і не носять жодного одягу, навіть купальників, хіба тільки голову прикрасять віночком з осоки або гілочок верби. Можливо, вони ігнорують одяг через те, що в воді тканини швидко розкладаються під впливом вологи і мікрофлори; а можливо, тому, що розуміють: ніщо так не прикрашає красиву дівчину, як відсутність одєжини, чому підтвердження – образотворче мистецтво всіх часів і народів. Але теми русалок я розгонистіше торкнуся в щосі тридцять сьомому «Непросихаючі громадянки».)

– Я, Сергію Едуардовичу, розслідую викрадення драконячого яйця, – почав був Папірусюк, присівши до укритого фотознімками русалки столу.

– Я знаю, лапочко моя, що ви ведете цю справу, – перебив громіздкий патріарх. – Знаю, як ви з Акмусом літали до Жабенятинська. Знаю, що яйце викрав небіжчик

Бандюга... До речі, а хто його уколошків, Бандюгу-то? Вже відомо?

— Ніхто. Сам сп'яну цюкнувся скронею об цеглину і — інсульт, миттєва смерть. Виявилось, що цей Федір Роженкранц викрав яйце на замовлення якогось типа, який і купив у нього вкрадене. Щоби з'ясувати, хто цей тип, я зараз іду по слідах стошурхотикової купюри, якою він розплатився з таксистом. На цій купюрі олівцем написаний номер: один-два-три-один-один-чотири. Я з'ясував, що цей папірець дощовий черв'як Гавриїл Святославович віддав вам за друкарську фарбу. Чи ви не пам'ятаєте купюри з олівцевою ознакою? Чи ви не пам'ятаєте, кому ви її віддали?

— Я не пам'ятаю?! — заревів раптом богатирський святий отець, і його очі налилися люттю. — Я не пам'ятаю?! Та я б і радий це забути, хрін подери! Я не пам'ятаю! Та у мене до цих пір руки сверблять!

Мабуть для того, щоби почухати руку, патріарх гримнув потужною десницею по меблі, так що настільна лампа підстрибнула, а слідчий в жаху відсахнувся. («Розпалений високими емоціями шановний отець дещо підвищив голос і навіть стукнув кулаком об стіл», як висловився Майк Йогансен у своїй доволі веселій книжці «Подорож у радянську Болгарію»).

— Як же мені не пам'ятати, якщо я сам, ось цими самими руками, як дурень, віддав ті сто шурхотиків аферистові, шахраєві, плутязі! Ще як пам'ятаю, сонечку моє!

— Віддали шахраєві? — підвівся від такої інформації сищик. — А навіщо? Кому?

— За квиток на концерт класичної музики...

І Іполит Четвертий коротко розповів детективові про «маестро» Траляляліні, про безглуздий «концерт», про

даремний суд, скромно замовчавши «виховання віртуоза» в підворітті.

— Ось кому я по-ідіотськи подарував рідні грошики, пташеня моє, — закінчив патріарх, сопучи так люто, що розчепірені вуса тріпотіли під напором ніздревих вітрів.

— Опишіть мені цього Траляляліні, — попросив Варлаам Оникійович.

— Я б його так описав, що його рідна мама б не впізнала! — погрозив вікну кулаком скуйовджений від гніву релігійний діяч.

— Угамуйтеся і опишіть так, щоби його впізнали нерідні міліціонери.

— Записуйте: мармиза нахабна, підла, мерзенна, очі хамовиті, руки загребущі, спітнілі, фігура огидна. Особлива прикмета: він противний, як гидотна зараза, а також гидкий, як сволотна погань.

— Гм...— задумливо почухав брову лисий гість. — А хто його ще, крім вас, бачив близько?

— Та багато хто: і касир Грошенятко з турагенства, і лицар Річард Левове Копито, і механік Нетребенько, і маг Акмус, і стахановець Шнапс, і дракон Інокентій Карлович, і навіть ваш міліціонер Ратиця...

— Дякую, ви дуже мені допомогли. Бажаю вам побільше красивих натурниць, — попрощався з розгонистим видавцем Варлаам Оникійович і покинув редакцію журналу «Гарнюнізм!».

Опис Іполита Четвертого був емоційним, але не конкретним, тому завтра Папірусюк вирішив допитати інших свідків, що бачили цього чи то музиканта-авангардиста, чи то шахрая.

Першим, хто удостоївся допиту двадцять четвертого вересня, був дільничний інспектор Микола Опанасович Ратиця. Він напружив маленьке обличчя над довгою шиєю і згадав:

— Так, я бачив того музиканта. Я йшов після роботи додому і, проходячи повз оперну Стайню, з неї вискочив механік Нетребенько, який повідомив, що глядачі затримали небезпечного музику, і попрохав розібратися в цьому факті. Загалом, там у них вийшла суперечка на симфонічну тему, а оскільки я в тих увертюрах ніхріна не розуміюся, то я порадив звернутися до суду. Пам'ятаю, там був індіанець у пір'ї, на лицьовій частині якого були три богатирі: Ілля Муромець займав весь ніс, Добриня Микитич — праву щоку, а Олеша Попович — ліву; голова Добрині була на правій повіці індіанця, а голова Олеші — на лівій; ці голови було видно тільки коли індіанець заплющував очі, а коли він витріщався, здавалося, ніби у тих двох богатирів замість голови величезне око. Індіанця з картиною на обличчі я добре запам'ятав, а музиканта — не дуже. Пам'ятаю, у нього були великі пальці. На комірці. Але вони належали патріархові Іполиту Четвертому. Ще пам'ятаю, на його зовнішності була краватка в вигляді комахи родини метеликів, чорна. А більше він мені нічим не кинувся в очі.

Злегка пожуривши колегу за таку неуважність, Папірусюк пережбурнувся до майстерні Нетребенька.

Сивий коваль був більш уважним і пригадав, що маестро Ріккардо-Джузеппе Траляляліні, або як там його насправді звати, волосяний покрив голови мав у вигляді

дрібної русявої кучерявості, що обрамляє лисину; в період концерту був одягнений у чорний фрак і такі ж штани, білу сорочку і краватку-метелика; в період продажу квитків біля пам'ятника Іванові Никифоровичу Фальстафу – в джинсову камізельку з безліччю кишень та кишеньок, зозулясту багатокольорову сорочку, зверху розчахнуту на волохатих грудях, що переходять у шию, і в золотий ланцюг на шиї тій. Особлива прикмета: серед зубів – один металевий.

Опа! – подумки вигукнув Папірусюк, почувши, що прикмети «маестро» Траляляліні, видані Вакулою Охримовичем, повністю збігаються з прикметами пасажира таксиста Жилбилова, пасажира, який прагнув до Державних Дверей, але, побачивши обшукуючих міліціонерів, дав задній хід. Виходило, що «віртуоз-авангардист» і організатор викрадення реліктового яйця, скоріше всього, один і той же чоловік!

Варлаам Оникійович зі щирим натхненням подякував Нетребенькові за таку цінну інформацію і, залишаючи майстерню, вирішив скласти максимально повний словесний портрет гастролера методом опитування всіх, хто бачив його зблизька.

З цією метою наступного ранку (тобто 24 вересня) прийшов до турагентства на вулиці Плоских Кішок.

– Словесний портрет Траляляліні? – повторив неголений коротун Грошенятко, вислухавши прохання Варлаама Оникійовича. – Як на мене, набагато ефективніше мати не словесний портрет, а справжній, намальований.

— Звичайно, справжній портрет — набагато краще, тільки де ж його...

— Серед тих, хто близько і досить довго бачив цього шахрая, був чудовий художник, який, я думаю, міг би по пам'яті його відтворити на папері чи полотні.

— Ой, це було б здорово! Хто цей художник?

— Це наш співробітник Інокентій Карлович, дракон. Він живе в Каменіані, в Гірчи...

— Я його знаю. Він рідний дядько викраденого яйця. Він добре малює?

— Класно. Минулого року він мені до дня народження по пам'яті намалював мій портрет. Він тепер у мене вдома висить на видному місці. Схоже, наче фотографія. Зараз я йому зателефоную. Не портретові, звісно, а...

Грошенятко набрав на телефоні номер Гірчичної печери, і там узяли слухавку та сказали драконячим голосом: «Алло».

— Інокентію Карловичу, привіт, добре, що ти вдома. Це Грошенятко. Тут у мене слідчий Папірусюк. У нього до тебе справа. Передаю слухавку.

— Здрастуйте, Інокентію Карловичу.

— Доброго ранку, Варлааме Оникійовичу. Є новини про мого викраденого родича у шкаралупі?

— Є підозра, що організувала цей злочин людина, яка виступала на днях в Стайні Опері та Балету під ім'ям Траляляліні. Саме він, мабуть, найняв досвідченого злодія Федора Роженкранца, більш відомого під кличкою Бандюга, нині вже покійного, і той викрав муляж в краєзнавчому музеї і підмінив ним... ну, ви знаєте. Він — не Бандюга, а Траляляліні — схоже, хотів винести це яйце у Великий Світ, але завдяки тому, що Його Величність вчасно опинився у

вас в Каменіані на місці злочину і оперативно дав указівку про встановлення поста біля Державних Дверей, винести яйце з Терентопії шахраю не вдалося. Щоби упевнитися, що зловмисник і є той артист, знайти і затримати його, нам потрібен портрет так званого Траляляліні. Кажуть, ви добре малюєте. Чи не могли б ви по пам'яті намалювати його зображення?

– Взагалі-то я більше пейзажі і натюрморти... Але я спробую, – відповіла слухавка драконячим голосом. – Тільки, мабуть, з першого разу навряд чи вийде; доведеться зробити серію ескізів, а на це потрібний буде час. Може, двох днів вистачить... А якщо вийде раніше, я відразу зателефоную до міліції.

– Дуже дякую. Буду чекати. До побачення.

– До побачення, Варлааме Оникійовичу.

Папірусюк повернув слухавку касирові Грошенятку, попрощався і залишив офіс «Рятівної Бджоли».

А низькорослий Джульєт Дездемонович продовжив розмову з крилатим колегою:

– А ти чим зараз, Інокентію Карловичу, займаєшся?

– До мене нині з ранку нагрянули люди з Театру імені жертви ковбаси на чолі з режисером. Ви ж їм мою творчість розрекламували. Вони зацікавилися. Зараз, коли ви подзвонили, я їм як раз дочитував «Самогон для принцеси».

– Якщо твої п'єси підуть у театрах, Інокентію Карловичу, то з тебе, як то кажуть, пляшка...

Дійсно, в той дощовий вечір, коли артисти цього театру відзначали успішну прем'єру містерії «Спорідненість світових сил» в корчмі «Під Рятівною Мухой», і коли Грошенятко перервав відзначення повідомленням про

смерть Бандюги, лицедії дізналися про існування в Каменіані дракона-драматурга. Виходячи з корчми на дощову вулицю в юрбі акторів для супроводу мага Акмуса з келихом Мгобокбекбе до моргу, Джульєт Дездемонович вимовив:

— Шкода, що в вашому театрі не йдуть п'єси Інокентія Карловича.

— Якого Інокентія Карловича? — зацікавився режисер Наум Інгредієнтський.

— Та є у нас в країні такий письменник. Він дракон, — відповів коротун.

— Письменник-дракон? Це цікаво. І що ж цей дракон пише?

Дорогою від корчми до моргу Джульєт Дездемонович розрекламував театральним людям твори колеги з Гірчиної печери в найкращих виразах...

Режисер Наум Інгредієнтський намітив у 1995 році порадувати публіку аж десятьма прем'єрами. Половину цієї програми театр уже виконав. У лютому відбулася прем'єра вистави «Гріхопадіння, або Пізнання добра і зла» за п'єсою Даниїла Хармса. У березні — «Кохання гра фатальна» Йозефа і Карела Чапеків. У квітні — «Урочисте засідання» Євгенія Шварца. У травні — «Як кохався дон Перлімплін з Белісою в саду» Федеріко Гарсія Лорки. У червні — «La guida di Bragia» Льюїса Керролла. У липні — «Випадок у Версалі» Бориса Гребенщикова. У серпні — «Казка про репку» Леся Подерев'янського. У вересні — «Спорідненість світових сил» Козьми Пруткова.

Далі у театру наклюнувся репертуарний вакуум, бо режисер не мав текстів тих п'єс, які ще хотів поставити.

Щоб цей вакуум чимось заповнити, актори спільними зусиллями написали п'єсу «Довга непорушність коричневої в помаранчеву смужку машини». Але для її постановки був потрібний автомобіль «Запорожець» моделі ЗАЗ-966 (так званий «вухастий») коричневого кольору в помаранчеву смужку, а його у трупи не було.

Тому Наума Інгрєдієнтського і його трупу зацікавила творчість письменного дракона, який писав п'єси в тому ж дусі. Режис...

– Стоп! Куди ти поліз? – обурюється Ліва півкуля авторського мозку. – Ми з читачем чинно-благородно стежили за розслідуванням, яке проводив Варлаам Папірусюк, і раптом – бумс! – Папірусюк відкинутий кудись убік, і пішли театральні справи! Що це за трюки, громадянине Авторе?! Треба ж дотримуватися якоїсь послідовності, а не стрибати з бузини в городі на дядька в Києві!

– А я тобі вже казав, що моя праця багатошарова, гілляста, суміш різного. Я на цих сторінках володар! Чого хочу, те і ворочу! – заперечує на нападки мозку Автор. – Може, в даний момент мені закортіло для естетичного розмаїття поп'єсити, подраматуржити...

– Чого захотілося? – перепитує півкуля Права.

– Поп'єсити.

– Ну то сходи до туалету...

– Ні, тільки-но придумане мною дієслово «поп'єсити» означає – пописати п'єсу.

– Немає такого слова «поп'єсити», є слово «попісяти». І «подраматуржити» – немає.

– Як же немає, якщо я їх уже придумав! Уже є!..

Вважаю, продовжує Автор, що в Терентопському так званому епосі буде доречна така-сяка п'єса; бо і давньо-

грецькі епоси знайомі нам не тільки завдяки поемам Гомера, Гесіода, Аполлонія Родоського тощо, але і – п'єсам Есхіла, Софокла, Євріпіда... Та й епос про короля Артура і лицарів Круглого Столу втілений не тільки в лицарських романах (віршованих та прозових), але і в драматургії – в п'єсах, лібрето опер, сценаріях... Так, без п'єси Терентопський, м'яко кажучи, епос буде неповноцінним.

До чого, додає Автор, я все це белькочу? До того, що хочу познайомити безцінного читача з драматургією дракона Інокентія Карловича. З його прозою я читача дещо познайомив, надавши фрагмент роману «Ангел крейдового періоду». А тепер усучу читачеві п'єсу «Самогон для принцеси». Хочу і усукую, але не тут, а в наступному щосі, двадцять шостому. А хто мені може завадити? Про Папірусюка ж і його розслідування не турбуйся, безцінний читачу, – ми до них обов'язково повернемося.

Цей розділ Автор розпочав з базікання про забруднення грошей. Але забруднення зазнають і інші папери. Деякі літератори свої писання текстів самокритично називають брудненням паперу. Наприклад, і дракон Інокентій Карлович так казав про свою літературну творчість. Із цього приводу Авторіві Терентопських хронік пригадався чотиривірш Франческо Губанедурського, котрий так і називається: «Бруднення паперу»:

«Я папери бруднив, прошу вірить,
Як Петрарка!», – хвалився дивак,
Не сказавши, що був у сортирі
І бруднив не пером аж ніяк.

ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ДРУГЕ

Карти на стіл

Людина хоче подорожувати хоча б навколо своєї
власної квартирі, а тим паче в далекі краї.
*Майк Йогансен, «Подорож ученого доктора
Леонардо...»*

Та й рушили обидва у дорогу.
Дені Дідро, «Жак фаталіст і його пан».

6 – 9 жовтня 1995 року.

6 жовтня в Королівському замку відбулася нарада Напів-круглого Столу.

На ній головний терентопський лицар Жорик Дев'ятий виклав своїм придворним лицарям, яких було, як ти, безцінний читачу, напевно, пам'ятаєш, тридцять вісім, свій план пошуку викраденої «реліквії» (Автор думає, не треба пояснювати, що саме король патетично назвав реліквією) і підлого ворога – організатора викрадення.

– Я вирішив так, – доповідав соратникам монарх, – усю територію країни я умовно поділив на дев'ятнадцять секторів. – Жорик розгорнув на столі (не напівкруглому, і навіть не круглому, а прямокутному) карту королівства; карта була розлініяна олівцевими прямими, які виходили з міста Великі Дрібки й уходили в Окраїнні Землі, ніби схематично зображені промені світла, що випромінюються колишньою столицею. – Кожен сектор має кут приблизно дев'ятнадцять градусів і входить «вістрям» у Великі Дрібки, як ви бачите, розташовані в центрі королівства. Ви,

тридцять вісім шукачів, розіб'єтесь на дев'ятнадцять пар, і кожна пара лицарів вчинятиме пошуки в одному з дев'ятнадцяти секторів. Я вирішив, що вам краще займатися пошуками по двоє, а не поодинці, щоби у кожного був під рукою колега, який у разі потреби міг би прийти на допомогу. І крім того, поодинці мандрувати нудно, а з товаришем – веселіше. У понеділок, дев'ятого жовтня, ви вранці виїдете із своїми конями зі столиці до Великих Дрібок на потязі, а звідти верхи попарно в дев'ятнадцяти напрямках, і почнете обшукувати свої сектори п'ядь за п'яддю, розпитувати всіх зустрічних, чи не бачили вони людини, зображеної на малюнку, чи не знають чогось про викрадене яйце... Ну, не мені вас учити. А я перебуватиму тут і чекатиму від вас інформації про перебіг пошуків. Ви, у міру можливості, будете мені поштою, телеграфом чи з оказією повідомляти, де перебуваєте і куди прямуєте, щоб я міг контролювати ситуацію...

Лицарі розібралися, хто з ким буде в парі, сектори на мапі були позначені номерами (першим вирішили вважати той, у якому знаходиться столиця – Жорикбург; нумерація проводилася за годинниковою стрілкою), і кожна пара лицарів за допомогою жереба вибрала свій сектор пошуку. Надалі всі пари отримали по ксерокопії розкресленої мапи держави, щоби знати межі свого сектора і не «вторгатися» на «чужу» територію.

Сектори Терентопії були таким чином «розібрані» лицарями Напівкруглого Столу:

- 1 сектор – барон Панас і барон Аркадій.
- 2 сектор – герцог Харитон і барон Річард Неголений.
- 3 сектор – граф Леонід Гострий Лікоть і барон Євген.
- 4 сектор – Федір і граф Леонід Кучерявоногий.

- 5 сектор – граф Яків і Хома.
6 сектор – Ярослав і барон Андрій Цинік.
7 сектор – Вадим Металорізальний і Андрій Схожий.
8 сектор – Борис і граф Остап Влучне Вухо.
9 сектор – граф Омелян і граф Леонід Хихотунчик.
10 сектор – Юрій Капітальний і герцог Абрам.
11 сектор – Остап Окрошколюб і граф Остап Електричка.
12 сектор – граф Кузьма і герцог Леонід Коліно.
13 сектор – Юрій Тигровий і граф Василь.
14 сектор – барон Порфирій і граф Леонід Жвавий.
15 сектор – граф Абдулла і барон Сергій.
16 сектор – граф Леонід Заканавний і граф Леонід Очкарік.
17 сектор – Річард Левове Копито і Мгоцько.
18 сектор – барон Тарас і Леонід Насторожений.
19 сектор – барон Вадим Оптиміст і барон Геннадій.

Повернувшись із цієї наради до корчми «Під Рятівною Мухою», Лицар Пивної Кружки розповів Ісакові та Маргариті Гільденштернам, що в понеділок розпочнеться та експедиція, про яку він мріяв і заради якої і поступив у лицарі. Звичайно, йому сумно розлучатися з ними і з Естер, але цікавість в поєднанні з патріотичним обов'язком кличуть його в дорогу. А з ними, Гільденштернами, він в міру можливості підтримуватиме зв'язок через телеграф. Проїжджаючи крізь села, де є телеграф, він відсилатиме їм – Гільденштернам – телеграми, а вони нехай посилають його.

му до запитання в ті населені пункти, які йому належить відвідати.

Мгобокбекбе тут же за мапою країни визначив, які населені пункти розташовані в його сімнадцятому секторі. Тоді з корчми зателефонував до центрального столичного телеграфу і уточнив: в яких з цих сіл є відділення даного виду зв'язку. Потім повідомив власникам корчми, куди вони можуть йому посилати телеграми до запитання...

У Терентопії розвиток засобів зв'язку відставав від великосвітського. Там не було навіть міжміського телефонного, не кажучи про факс та Інтернет, і зв'язок між населеними пунктами здійснювався через телеграф і пошту. Напевно, така відсталість пов'язана з відсутністю в засекреченій країні розвинутої промисловості. Відсутність розвинутої промисловості дуже сприяла збереженню первозданної природи, але кожна медаль має зворотний бік...

Вирішивши це питання, Лицар Півної Кружки вирушив до університету, щоб зустріти кохану Естер, у якої в цей час мали закінчитися заняття. Оскільки за три дні їм належало розлучитися, можливо, надовго, Мгобокбекбе хотів остаток часу не розставатися з нареченою. І вона, звичайно, хотіла того ж. Тим більше, що 7 і 8 жовтня були вихідними – субота і неділя, занять в університеті не було, тому закохані могли бути разом цілодобово.

Мгобокбекбе йшов, посміхаючись від передчуття зустрічі з коханою дівчиною, коли його хтось несподівано ляснув по плечі. Оглянувшись, він побачив незнайомого суб'єкта, татуювання на кистях рук і шиї якого підказували, що дана особа належить до кримінального світу і мешканців в'язниць.

— Вітання! Живий! А мені Стусан учора набрехав, що ти помер! Я вчора з тюрюги вийшов. Ну що ти витріщаєшся, ніби не впізнаєш. Я Глист, ми з тобою в одній камері сиділи.

— Ви помилилися, — відповідала нова людина. — Ви, очевидно, прийняли мене за Бандюгу, а я не він.

— Годі жартувати, Бандюго. Я тебе ні з ким не сплутаю.

— Ми з ним дуже схожі, але різні люди. Він, дійсно, помер.

Незнайомець дивився з недовірою.

— Ви, напевно, знаєте, що у нього майже все тіло, крім обличчя, було в татуюваннях. А у мене, дивіться, нема.

Мгобокбекбе розстебнув сорочку на грудях і закотив рукави.

— Дійсно, — здивовано пробурмотів незнайомець, переконаний таким аргументом. — Ви що, з ним близнюки?

— Ми не брати, просто дуже схожі зовнішністю.

— А. Ну, гаразд, не буду більше затримувати, хлопче. Іди куди йшов.

І незнайомець поплентався своєю дорогою, хитаючи від подиву головою.

Автор для прикладу навів цей епізод, аби повідомити, що і до цього, після здобуття колишнім пивним келихом людського тіла, його іноді зустрічні перехожі брали за Бандюгу, і йому доводилося пояснювати, що вони помилилися.

Прямуючи проспектом Сковороди, нова людина біля перехрестя цього проспекту з вулицею Арістофана зустріла кохану, яка йшла назустріч, повертаючись додому з занять. Вони обнялися, поцілувалися, і Лицар Півної Кру-

жки тут же, біля перехрестя Сковороди і Арістофана, став повідомляти їй новини. У цей момент повз проходив коваль Вакула Охрімович Нетребенько, який, звичайно, привітався з парочкою і запитав, що нового чути. І його Мгобокбекбе повідомив про близький початок експедиції. Коваль побажав лицареві знайти драконяче яйце та скоріше повернутися. Автор радить читачеві запам'ятати цю зустріч, бо вона ще, так би мовити, спливе в щосі сороковому за назвою «Нюхання дороги». Нетребенько продовжив свою путь. А парочка пішла в лицарський гуртожиток...

Отже, за три дні почнеться та сама пошукова експедиція, ті самі розшуки лицарями драконячого яйця, ті самі лицарські пригоди, про які згодом різними терентопськими авторами буде написано безліч книг: романи, повісті, оповідання, новели, балади, поеми, п'єси, комікси... Навіть дехто з лицарів напише мемуари про цю експедицію. Хоч триватиме вона недовго і закінчиться в листопаді того ж 1995 року, ця експедиція лицарів залишиться в пам'яті народній як героїчно-романтична сторінка терентопської історії...

Перш ніж відправити лицарів у подорож законспірованими територіями, Автор Терентопського, м'яко кажучи, епосу хотів би ознайомити читача з географією цієї неординарної країни. Цей розділ Автор назвав «Карти на стіл». І сподівається, що ти, читачу, второпав: йдеться про карти географічні, а не гральні. У першому щосі Автор за допомогою терентопознавця Ім'яна Побатьковича Прі-

звищенка торкнувся цієї теми, тут хотів би її розвинути. І знову без Прізвищенка не обійтися.

Боюся, думає Автор, що викликавши терентопознавця, я знову побачу його щось жулючим, зі серветкою на шії і жирними пальцями; і знову я відчую каяття делікатності через те, що відірвав людину від обіднього стола. Але не викликати не можу.

Тому...

Лясь, лясь, та:

– Ім'яне Побатьковичу, стань переді мною, як лист перед травою!

Не встиг той з'явитися, як Автор скрикує «Ой!» і сором'язливо закриває очі долонею. І зніяковіло бурмоче:

– Вибач, Ім'яне Побатьковичу, я не хотів... Негайно повертайся, закінчи розпочате, змий піну, витрися насухо, вдягнися, і тільки після цього знову з'явися. Читачеві знову потрібна твоя невелика лекція.

У відповідь Автор чує «Гаразд», за п'ять секунд прибирає від очей долоню, переконується, що терентопознавця немає, бере ганчірку і витирає з підлоги калюжу мильної води.

Давай, читачу, трохи почекаємо.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

– Оце інша справа, – схвалює Автор, побачивши терентопознавця одягненим, і, згадавши, що забув привітатися, додає: – Здрастуй, Ім'яне Побатьковичу!

– Доброго дня! – відповідає той, закінчуючи причісувати вологе світле волосся дерев'яним гребінцем, прикрашеним випаленим написом «Вітання з Карпат!».

Автор пояснює, що потрібна лекція про географію Терентопського королівства, більш глибока, ніж в першому щосі (але і не дуже, щоб читач у ній не потонув). Терентопознавець ховає гребінця у внутрішню кишеню піджака, попереджає: «Починаю», і лекція приступається до виверження з його ротового отвору:

– Карта Терентопії є, по суті, колом, центром якого є місто Великі Дрібки, а окружністю – непередбачувані і неймовірні Окраїнні Землі. Деякі терентопські географи припускають, що, якби географічний центр країни можна було б обчислити з точністю до метра, цим центром виявилися б Державні Двері, що стоять в трьох кілометрах на захід від Великих Дрібок. Діаметр цієї круглої країни приблизно дорівнює шестистам кілометрам, тобто відстань від центру – Великих Дрібок – до безлюдних Окраїнних Земель – близько трьохсот кілометрів. На картах Окраїнні Землі зображуються білим простором, що оточує круглу Терентопію. Спроби скласти карти Окраїнних Земель виявилися безуспішними: всі карти виходили хибними, тому що в Окраїнних Землях постійно все змінюється. Географи відмовилися від спроб зафіксувати невловиму географію цього кільця, яке загрузло у метаморфозах, і стали залишати на картах порожній простір. Дійсно, як можна скласти карту місцевості, якщо один географ виявляє в якомусь регіоні Окраїнних Земель гори; інший, що прийшов в цей же регіон за кілька місяців, з'ясовує, що гір там немає, а є болото; а третій географ, який прибув в цей же регіон ще пізніше, бачить, що там немає ні гір, ні болота, а

є степ. Тож для Окраїнних Земель більш наглядною, ніж для багатьох інших явищ, виглядає знаменита фраза філософа Геракліта «Все тече, все міняється». У чому причина того, що в Окраїнних Землях постійно навдивовижу швидко змінюються і ландшафт, і клімат, і тваринний і рослинний світ — точно невідомо. Існує гіпотеза, що там підвищена енергетика магічних полів. Є й інші гіпотези. Наприклад, професор Серафим Шиш припустив, що Окраїнні Землі обертаються навколо Терентопії, як колесо навколо осі. І зміна ландшафтів, мовляв, відбувається тому, що ті ландшафти, які бачив один географ, в результаті обертання від'їжджають в сторону, і інший географ бачить інші, які приїхали на зміну. Однак експедиції в Окраїнні Землі не знайшли підтверджень цієї теорії, і сам професор Шиш від неї відмовився. А на користь гіпотези про підвищену енергетику магічних полів свідчать флора і фауна цих місць. Тварини і рослини там бувають настільки незвичайними, що ясно: вони — результат мутацій. Мутацій, викликаних сильними магічними полями. У зоопарку короля Жорика Дев'ятого було кілька представників окраїноземельної фауни. Наприклад, водоплавна коза, покрита замість вовни лускою на кшталт риб'ячої, і з лапами замість ніг (в зоопарку для неї спорудили великий акваріум). Наприклад, сухопутний сом, покритий щетиною, що мав замість плавців ніжки з копитцями, завдяки чому жваво бігав сушею, задерши риб'ячого хвоста. Наприклад, летючий ведмідь, велике рукокриле на зразок кажана-велетня... У старовинних рукописах шістнадцятого-сімнадцятого століть згадується, що тоді мандрівники бачили в Окраїнних Землях василіска і сфінкса, кентавра і химеру, гарпію і мантикору, інших чудовиськ із античних міфів і

середньовічних бестіаріїв. Але з тих пір, як біологія стала точною наукою, міфологічно-бестіарних тварюк (за винятком драконів, грифонів і єдинорогів, які були типовими представниками фауни не тільки Окраїнних Земель, а й всієї Терентопії) там більше ніхто не зрів...

— А що знаходиться за Окраїнними Землями? Теж якісь чарівні країни? — запитує Права півкуля авторського мозку, а рот Автора озвучує це питання Ім'янові Побатьковичу. — Які ще народи живуть у цьому паралельному світі, крім терентопців?

— На питання, що знаходиться за Окраїнними Землями, можна відповісти двояко, — відказує фахівець. — Можна сказати, що там нічого не знаходиться. А можна сказати, що за Окраїнними Землями знаходиться те ж, що знаходиться і перед Окраїнними Землями — Терентопія. Тут треба мовити про феномен, якого навіть я, досвідчений терентопознавець, не розумію. Ще сотні років тому терентопські мандрівники робили спроби вийти з країни за Окраїнні Землі. Але відбувалося от що. Переміщаючись від центру країни, скажімо, на північ, мандрівник доходив до Окраїнних Земель, перетинав ці землі з дивними флорою і фауною, продовжував за Окраїнними Землями йти на північ, і виявлялося, що він вже йде з півдня Терентопії до її центру. Якщо він йшов на захід, то, пройшовши Окраїнні Землі, виявлявся таким що йде до центру Терентопії зі сходу. І так далі. Тобто, перетинаючи Окраїнні Землі, мандрівник одночасно і виходив із Терентопії і входив у неї ж з протилежного боку! Ні, я рішуче цього не розумію! Хтось із терентопських мудрагелів сказонував, що «простір навколо Терентопії заверчений сам у себе, наче стрічка Мьобіуса». Чи то надмірна енергетика магічних полів

Окраїнних Земель – причина цієї просторової заверченості, чи то просторова заверченість – причина надмірної енергетики магічних полів – невідомо. Але хоч я цього і не розумію, факт залишається фактом: вийти з Терентопії можна одним шляхом – крізь Державні Двері в Великий Світ. До речі, ефект незмінного повернення до Терентопії при перетині Окраїнних Земель характерний не тільки для наземних переміщень, а й для польотів, що можуть підтвердити терентопські феї, повітроплавці і авіатор Акмус. Летиш ти, скажімо, на мітлі, на повітряній кулі або на однокрилому рожевому в червоний горошок німецькому бойовому часів Другої світової війни літаку від центру на південний схід, під тобою проходять південно-східні околиці Терентопії і починаються Окраїнні Землі, проходять Окраїнні Землі і починаються північно-західні окраїни Терентопії, за ними – центральні землі Терентопії, за ними – південно-східні околиці, за ними – Окраїнні Землі, за ними – північно-західні окраїни, за ними – центральні землі... І так до нескінченності, поки не приземлишся або не зміниш курс...

– А ось цікаво, – каже Ліва півкуля Автору, а Автор передає терентопознавцеві, – що терентопці бачили на своєму небі, крім фей на мітлах, повітряних куль, однокрилого літака, хмар, птахів, драконів і кажанів? Які такі небесні світила? Адже вони жили в інших вимірах, а в інших вимірах, напевно, зірки і планети не ті, що в наших.

– Ті ж самі, от що дивно! – вигукує Прізвищенко. – Те ж саме сонце, той же самий місяць, ті ж самі планети і ті ж самі зірки, що їх бачать і мешканці Великого Світу на своєму небі! У тих же самих положеннях! Астроном з Великого Світу, опинившись за тими дверима в кущах, об-

битими дерматином, сказав би, що «терентопські астрономічні карти нічим не відрізняються від наших». Терентопські астрономи в найсильніші телескопи зрять навіть космічні кораблі Великого Світу, з тамтешніми космонавтами на борту, в той час як з точки зору цих космонавтів на Землі немає ніякої Терентопії! От теж феномен, якого навіть я, досвідчений терентопознавець, не можу збагнути!

— Якщо вже ти, Ім'яне Побатьковичу, торкнувся теми космонавтики, і якщо Терентопія пов'язана з Харковом, — перебиває Автор, — то я, з твого дозволу, трохи відволічуся від терентопської географії, аби сказати читачеві кілька слів про зв'язок Харкова з космонавтикою.

— Не заперечую, — погоджується лектор.

— Всі люди, які літали в космос, поділяються на дві категорії: тих, хто ніколи не жив у Харкові або Харківській області, і тих, хто там коли-небудь якийсь період свого життя жив і тому має право називатися харків'янином. Перша категорія є більшістю, друга — меншістю. Цю меншину на даний час складає двадцять одна особа. Так, читачу, серед відвідувачів позаземного простору двадцять одну людину можна назвати в більшій чи меншій мірі харків'янином. Далеко не кожне місто чи регіон на земній кулі може похвастатися, що понад двох десятків його жителів подорожували за межі рідної планети. Навіть переважна більшість столиць цим не може похвалитися. А Харків — може! Крім того, харківські вчені та робітники винаходили та виробляли для космічних кораблів складну апаратуру, без котрої ті кораблі не могли б нормально функціонувати поза межами планети. Якщо цей текст читач з майбутнього прочитає за десятиліття або навіть століття після його

написання, то, можливо, хвастощі Автора його насмішать. Можливо, він вигукне: «Всього лише двадцять один? І Автор цим пишається? Ха, та сотні людей, що живуть в нашому селі, літали в космос, і нікому на думку не спадає хвалитися такою звичайною справою». Автор просить такого читача з майбутнього мати на увазі, що Автор і його сучасники живуть на початку двадцять першого століття, що той період, з точки зору людей майбутнього, є епохою первісною і диною. Тож нам, майбутній читачу, людям ди-ким і первісним, можна пробачити пишання навіть такими сміховинними звершеннями. Але продовжуй, Ім'яне Побатьковичу.

— І ще я не можу зрозуміти, як у Терентопії може працювати компас. У нас — зрозуміло: намагнічена стрілка показує одним кінцем на північний магнітний полюс, що в Арктиці, іншим — на південний магнітний полюс, що в Антарктиці. У терентопських вимірах простір навколо країни закручений сам у себе, там немає ні північних, ні південних полюсів, однак компас працює, як і в нас. Сонце, згідно з компасом, встає на сході й сідає на заході. Якщо виходити з вимірів Великого Світу в ті крізь двері в колючих кущах, оббиті дерматином, дивлячись на компас, то перед дверима компас показуватиме синім кінцем стрілки вправо, червоним кінцем стрілки — вліво; у момент проходження крізь двері стрілка почне скажено крутитися; за дверима стрілка зупиниться в тому ж положенні: синім — праворуч, червоним — ліворуч.

І ще я не розумію терентопських річок, які, по суті, не мають ані початку, ані кінця. У Великому Світі струмки впадають у дрібні річки, ті впадають у великі ріки, а ріки — в моря, озера і океани, як правило. Візьмемо для прикладу

харківські річки. Річка Харків у історичному центрі міста впадає в річку Лопань. Річка Лопань південніше на території міста впадає в річку Уди. Річка Уди за межами міста Харкова, але на території Харківської області впадає в річку Сіверський Донець. Сіверський Донець уже за межами Харківщини впадає в річку Дон. Дон впадає в Азовське море. Азовське море через Керченську протоку пов'язане з Чорним морем. Чорне море через протоку Босфор – з Мармуровим морем. Мармурове море через протоку Дарданелли – зі Середземним морем (яке, в свою чергу, складається з одинадцяти морів, але не буду їх перераховувати, щоби не нагромаджувати купу топонімів). Середземне через протоку Гібралтар – з Атлантичним океаном. Атлантичний плавно переходить у Південний, Північний, Індійський і Тихий, і в сумі вони є Світовим океаном. Таким чином, сівши на човника в місті Харкові, людина теоретично може переміститися до будь-якого континенту і будь-якого океанічного острова, рухаючись виключно поверхнею води і ніде не перетинаючи суходолу.

У Терентопії ж немає морів, великих озер і, тим більше, океанів. Там струмки, витікаючи з північної частини Окраїнних Земель і, плазуючи на південь, зливаються в дрібні річки, ті зливаються в більші, і, врешті-решт, в південній половині королівства все це впадає в найбільшу тамтешню річку Замийку, яка нікуди не впадає, або, якщо так можна висловитися, впадає в свої ж витoki.

– Я, Ім'яне Побатьковичу, вже розповів читачеві, як король Жорик Дев'ятий розкреслив карту королівства олівцем на дев'ятнадцять секторів, і пронумерував ці сектори за годинниковою стрілкою, призначивши першим номером той, де Жорикбург, – повідомляє терентопознавцеві Автор.

– Так що тепер можеш розповідати читачеві про місце-знаходження географічних об'єктів, маючи на увазі ці сектори.

– Чудово! Замийка впливає з північної частини Окраїнних Земель кволим струмком. У міру її просування на південь, в східній половині королівства, її живлять вологою інші струмочки, що в неї впадають, так що вже на кордоні 17-го і 18-го секторів перетворюється зі струмка на річку, нехай і вузькоруслу-мілководну. У 2-му секторі в Замийку впадає відразу дві річки: Струмище (в яку, в свою чергу, впадає річка Юха, в 18-му секторі) і Текучка. В 4-му секторі в Замийку впадає річка Рідина, що плине також із півночі на південь, але в західній половині королівства (що у ту Рідину, в свою чергу, впадають: Мокриця в 10-му секторі і Волога в 7-му секторі). У Вологу впадають: Краплетека (14-й сектор), Барма (12-й сектор), Хлюпа (10-й сектор), і невелика Піта (9-й сектор); остання протікає крізь Великі Дрібки. У 5-му секторі в Замийку впадає Аквася, в 6-му секторі – Булька. І так пройшовши всю Терентопію з півночі на південь, Замийка входить в південну частину Окраїнних Земель, де розтікається на тисячі дрібних потічків. Ці струмочки всмоктуються в ґрунт, і тільки один кволий перетинає Окраїнні Землі, постійно змінюючи русло, і впливає з Окраїнних Земель на півночі Терентопії, будучи зародком Замийки. Що ж до тих цівок, що всоталися в ґрунт на півдні, то вони на півночі вибиваються на поверхню джерелами, які дають початок усім струмкам та річкам країни. Терентопські гідрологи з'ясували це, підфарбовуючи воду тих що всмоктуються струмків. От така неймовірна природна гідросистема! Річки Терентопії, як я вже, здається, зауважував, неглибокі і

неширокі, в зв'язку з чим в країні не було судноплавства. Який-небудь прибережний житель низов'їв Дніпра, Дона або Дунаю, побачивши терентопські річки, презирливо плюнув би і сказав: «Тю! Це вони називають рікою?!». Втім, русалок і водяних глибина і ширина тамтешніх річок цілком влаштовували. І за харківськими мірками ці потічки мали право називатися річками.

Щодо озер і ставків, – продовжує Прізвищенко, – то вони в Терентопії настільки невеликі, що на карті королівства або взагалі не значаться, або зображуються найменшими крапками. Є в країні і болота. Найбільші: Тритонове болото (на північ від міста Свистоніздрінська, в 10-му секторі), Прищаве болото (в 14-му секторі, на схід від Задвірполя і на захід від Манюнинська), і Сатиричне болото (трохи на північ від Жорикбурга, в 1-му секторі).

З лісових масивів найбільшими є: Стовбурова пуща (1-2-й сектори), Рипляча пуща (2-3-й сектори), Кремезна пуща (6-7-8-9-й сектори), Клаптикова пуща (7-8-й сектори), Никандрова пуща (11-12-13-й сектори), Сокирова пуща (11-12-й сектори), Корінна пуща (13-14-й сектори), Оксамитова пуща (15-16-17-18-й сектори), Волохата пуща (16-17-й сектори) і Раптова пуща (18-19-й сектори).

Населені пункти Терентопії – це сотні сіл, селищ, слобод, хуторів і ферм, а також – сімнадцять міст, – веде далі лекцію свіжовимитий Прізвищенко. – Чим ближче до Державних Дверей, тим населених пунктів більше, чим далі від Державних Дверей, тим населених пунктів менше. Переконливий доказ того, що Терентопія заселялася вихідцями з Великого Світу. В Окраїнних Землях люди, зі зрозумілих причин, не жили. Деякі терентопські міста я в першій лекції вже згадував. А ось повний список усіх сі-

мнадцяти міст за алфавітом із зазначенням секторів, в яких ці міста опинилися, коли Жорик Дев'ятий розкреслив карту держави:

Апчхиград – 3 сектор.

Безбаштовий Замок – 11 сектор.

Великі Дрібки (колишня столиця) – всі сектори.

Вухатий Міхур – 16 сектор.

Дримпельзябськ (місто-герой) – 7 сектор.

Жабенятинськ – 19 сектор.

Жорикбург (столиця) – 1 сектор.

Задвірполь – 13 сектор.

Замийськ-на-Замийці – 18 сектор.

Манюнинськ – 15 сектор.

Мізерноград – 4 сектор.

Свіжегнійополь – 17 сектор.

Свистоніздрінськ – 9 сектор.

Тупий Кут – 12 сектор.

Шмарклів – 11 сектор.

Яєчня-Ясна – 9 сектор.

Ямитививінвонавониполь – 14 сектор.

У кожного з міст є свій герб, – продовжує звучати лектор. – У Апчхиграда – білий квадрат у сірому полі (означає носовичок). У Безбаштового Замку – чорний знак питання в бузковому полі. У Великих Дрібок – чорна каляка-маляка в жовтому полі. У Вухатого Міхура – світло-блакитна куля з людськими вухами в рожевому полі. У Дримпельзябська – коричневий квітковий горщик під кутом 45° до горизонту в білому полі. У Жабенятинська – помаранчева жаба в полі кольору слонової кістки. У Жорикбурга – золота бджола (котра до кінця дев'ятнадцятого століття вважалася мухою) в смарагдовому полі. У За-

двірполя – чорний летючий грифон в червоному полі. У Замийська-на-Замийці – 23 білі риби в синьому полі. У Манюнинська – маленька коричнева окружність в полі тілесного кольору (означає пуп). У Мізернограда – білий єдиноріг в позі мислителя в зеленому полі. У Свіжегні-йополя – бурий трикутник у жовтому полі (означає купу гною). У Свистоніздрінська – два чорних кола в полі тілесного кольору (означають ніздрі). У Тупого Кута – 63 рудих таргана в білому полі. У Шмарклова – біла крапля в рожевому полі. У Яєчні-Ясної – жовте коло в білому полі (означає яєчню). У Ямитививівонавоніполя – одне тільки біле поле (тобто, на думку тамтешніх жителів, на гербі присутній і лицар, але його не видно).

– Дякую, Ім'яне Побатьковичу, – каже Автор, вручаючи гонорар за лекцію. – Сподіваюся, викладені тобою факти допоможуть читачеві краще уявляти собі Терентопське королівство і орієнтуватися в подальшій розповіді про мандри лицарів під час Великої Яєчної Експедиції.

Терентопознавець теж дякує Авторові за увагу до його персони і, ввічливо ворухнувши обличчям, зникає.

Автор же додає, звертаючись уже до читача, що, читаючи про вищезазначені мандри, він (читач) дізнається ще чимало інших фактів щодо терентопської географії.

– До багатьох писань, де дії відбуваються в чарівних, фантастичних світах, а іноді і не чарівних, не фантастичних, автори або видавці додають мапи цих світів, аби читач краще орієнтувався, – зауважує Права півкуля авторського мозку. – Чом би і тобі, Авторе, не намалювати карту Терентопії і не прикласти її до рукопису?

– Ну, я не картограф, географічних карт зроду не малював, – чухає потилицю Автор. – Не знаю, чи вийде...

Втім, не виключено, що спробую. Проте, я постараюся в самому тексті згадувати достатню кількість географічних фактів, щоби сам читач, або найнятий видавництвом художник міг, ретельно проглядаючи текст, скласти приблизну карту. Її в книзі можна було б помістити в вигляді вкладки, або на форзацах. А якщо все ж таки я сам зможу таку карту намалювати, то на ній будуть позначені не всі населені пункти та інші географічні об'єкти Терентопії, а лише ті, які згадуються в моїй книзі, щоби, по-перше, не перевантажувати карти написами, а по-друге, щоби читачеві легше було орієнтуватися, щоби він не заблукав у безлічі назв.

— Боюся, що ці патякання про географію, — продовжує Права півкуля, — читач може визнати обридливим занудством. У них немає ні особливої захопливості, ні гумору.

— Мене теж це турбує, — зізнається Автор. — Але в даному випадку я, можливо, через нестачу розуму і таланту, не знаю, як об'єднати науково-популярну лекцію, мета якої наситити слухача необхідними знаннями, з веселощами. Може, треба було напнути на лектора клоунський костюм і змусити корчити пики і верещати смішним голосом?

Отже, лицарі Напівкруглого Столу збиралися в дорогу.

Завдяки тому, що нинішні обладунки та зброя там були з легких сплавів, великої ваги вони не мали, на відміну від споряджень середньовічних лицарів Великого Світу, і тому не вимагали для свого транспортування зброєносців. Якщо нинішні лицарі там і наймали зброєносців, то переважно — для компанії, щоби було з ким поговорити в

дорозі. На пошуки яйця дракона напівкруглостолові лицарі відправлялися по двоє, так що було з ким дорогою погомоніти, і потреба в зброєносці повністю відпадала. І великих запасів їжі в дорогу брати не треба, бо шукачі переміщатимуться від населеного пункту до населеного пункту, де гостинні селяни їх досхочу нагодують і дадуть продуктів у дорогу. Гостинність, особливо щодо мандрівних лицарів, – терентопська традиція. Вважалося престижним, якщо саме в твоєму домі зупиниться на відпочинок мандрівник у панцирі або кольчuzі.

У неділю 8 жовтня віруючі лицарі відвідали храми, щоб отримати благословення в дорогу від святих отців.

Серед лицарів були представники різних релігій та конфесій, а також – атеїсти та агностики. Наприклад, граф Абдулла був мусульманином; герцог Абрам дотримувався іудаїзму; барон Річард Неголений був лютеранином; граф Леонід Очкарик – католиком; лицар Федір – баптистом; граф Омелян вважав себе буддистом; барон Сергій цікавився кришнаїзмом; граф Остап Електричка зараховував себе до секти ніздрістів; граф Леонід Хихотунчик – до секти чхавців... Але більшість лицарів Напівкруглого Столу були православними християнами, або агностиками, чи атеїстами. Віруючі лицарі не були фанатиками, ортодоксами і мракобісами, не бачили гріха в питті вина, вкушанні свинини, в сексі, в боях і інших радощах життя. Ніяких сварок на релігійному ґрунті між лицарями Терентопії ніколи не було. Лицар Півної Кружки вірив в існування Вищої Сили, яка змушує матерію Всесвіту підкорятися законам гармонії, але ні до якої конфесії себе не зараховував, тобто був, по суті, агностиком.

Православним лицарям (а такими вважали себе: лицарі Борис, Остап Окрошколюб, Юрій Капітальний, Андрій Схожий, Ярослав, Хома; барони Андрій Цинік, Леонід Насторожений, Тарас, Порфирій, Панас; графи Кузьма і Василь, та й герцог Харитон) своє благословення дав сам патріарх Іполит Четвертий в соборі святого Митрофана, що в Жорикбурзькій Лаврі. Після благословення патріарх-нудист промовив невелику проповідь:

— Ви вирушаєте на святу справу, діти мої, бо порятунок батьківщини від небезпек, що їй загрожують, звичайно ж, — справа богоугодна. Так, боротьба зі злом — труд святий. І я хочу трохи поговорити про зло. Чи помічали ви, лапочки мої, що всіляке зло — і злодійство, і шахрайство, і хабарництво, і побиття, і навіть вбивства — роблять люди одягнені? Особисто мені не відомо випадків, коли який-небудь кишеньковий злодій на базарі спустошував би кишені громадян, будучи абсолютно голим; або коли хабарі брав би абсолютно голий чиновник; або коли здійснювати замовне вбивство відправився б абсолютно голий кілер... Ні! Злочинці завжди одягнені! Чи не видається вам, серденьки мої, такий зв'язок одягу зі злочинами закономірністю? Навіть тропічні дикуни Великого Світу, котрі зазвичай ходили голими, вирушаючи на війну з сусіднім плем'ям, тобто — на душогубство, на гріх, покривали свої тіла бойовими фарбами. Чому? Чи не тому, що нагота — ознака чистоти, невинності, безгрішності, а вдягання — ознака гріховності? Згадайте: навіть у Біблії Господь вигнав Адама і Єву, коли вони одяглися. Господь знав, мабуть, що вдягання — перший крок до морального розкладу. Спочатку людина одягнулася, потім почала брехати, красти, гвалтувати, принижувати, ображати, бити і вбивати

ближніх, і пішло-поїхало. Чи не час нам, пташенята мої, повернутися до витоків божественної чистоти, чи не пора нам відкинути одежі – ці ознаки гріха, ці символи зла? У тих випадках, звичайно, коли без одягу можна обійтися. Звичайно, постійно перебувати без одягу не можна: одяг захищає нас від холоду, від сонячної радіації, від бруду, пилу, комах і так далі. Але хоча б під час літнього відпочинку на природі ми ж можемо, красунчики мої, обійтися без цих непотрібних плавок та купальників! Я вже три роки член товариства нудистів, три роки відчуваю на собі божественну благодать, що зійшла на мене після зречення від гріховних пляжних шат! Діти мої, рекомендую і вам стати на цей шлях повернення до безгрішності і вступити в товариство нудистів. Амінь!

Ця проповідь патріарха була така натхненна, емоційна і переконлива, що ці чотирнадцять православних лицарів Напівкруглого Столу вирішили після закінчення експедиції, коли драконяче яйце буде знайдено, записатися в нудисти. На прощання патріарх роздав їм усім новий номер журналу «Гарнюнізм!» із фотографіями русалки Каті та інших неодягнених красунь, щоб лицарі захопилися діяннями Господніми і дякували Всевишньому за творіння такої краси. А також – по п'ять останніх номерів газети «Під прапором нудизму», редакція якої перебувала на першому поверсі лицарського гуртожитку (що те сусідство не спокусило гуртожитських лицарів захопитись нудизмом). До речі, на відміну від інших номерів «Гарнюнізму!», в даному номері, крім зображень неодягнених дівчат, було і зображення одягненого чоловіка. А саме: портрет так званого Траляляліні, який вважався організатором викрадення драконячого яйця, і якого належало через те роз-

шукати і затримати. Що той портрет намалював дракон Інокентій Карлович. Цей малюнок був надрукований і в газеті «Під прапором нудизму». І там і там – під заголовком: «Розшукується правопорушник»...

Перерахувавши вище чотирнадцять православних лицарів Напівкруглого Столу, Автор має зауважити, що був іще й п'ятнадцятий. Але він не отримав благословення від патріарха на мандри. Оскільки в мандри не вирушав. Цим п'ятнадцятим був король Жорик Дев'ятий.

Цього дня Мгобокбекбе і Естер, прогулюючись містом, заглянули і в складений з виноградного листя великий кокон, всередині якого притулився особнячок Гліба Любомировича Цвяха. Кокон вже почав був переходити з категорії зелених в категорію жовтих, аби згодом жовтизна обсипалася, перетворивши кокон на чохол з чорних твердих мережив.

Нова людина нагадала чарівникові, що, за порадою Леоніда Леонідовича Перевертайла-Замийського, Цвях за допомогою гіпнозу ввів у Мгобокбекбе особливість, можна сказати, ваду, аби новостворений був не ідеальним, а як усі нормальні люди. За вибором хлопця цією, так би мовити, вадою була пристрасть до розіграшів. Лицар Півної Кружки поскаржився магові, що розіграші, які вивергаються з нього під дією гіпнозу, йому не подобаються, тому він просить замінити цей недолік на інший. Ну, наприклад, на так звані слова-паразити.

– Я люблю розіграші, але хочу, щоби вони з мене виходили свідомо і обдуманно, а не автоматично повз моєї

волі.

– Без проблем, – погодився товстун. – Які саме слова?

– Ну... Еее... О, придумав: «най равлик копне».

Гліб Любомирович ввів клієнта в транс, поводив над ним долонями, вивів із трансу і сказав: «Готово».

Мгобокбекбе з вдячністю промовив:

– Дуже дякую, Глібе Любомировичу, най вас равлик копне. А то ті розіграші виходили якимись безглуздими, най їх равлик копне.

Вийшовши з особнячка чародія, Естер запитала коханого:

– А тепер куди підемо?

– Давай у кіно, най його равлик копне. Сьогодні в кінотеатрі «Кінородець» крутять українську еротичну комедію «Кілька любовних історій», зняту за італійськими новелами епохи Ренесансу. Я афішу бачив, най її равлик копне.

– Годиться! – погодилася дівчина, і закохана парочка попрямувала в бік кінотеатру...

У ніч із восьмого на дев'яте жовтня Лицареві Півної Кружки приснився неприємний сон: ніби до нього в голову вдерся якийсь чоловік і заходився порпатися в мозку, наче щось шукав. Обнишпоривши всі мозкові звивини і, мабуть, не знайшовши в них того що треба, чоловік нецензурно вилаявся і зник.

Коли вранці, збираючись вирушити в експедицію, лицар Мгоцько розповів цей сон своїй нареченій, Естер вигукнула:

— Це мені цією ніччю приснився такий сон! Це у мене неприємний чоловік колупався в мізках і, не знайшовши чогось, розсердився!

— Значить, нам обом приснився той самий сон, най його равлик копне! Твій суб'єкт як виглядав?

— Пам'ятаю, у нього був гострий ніс, довге чорне волосся, але бакенбарди білі, сиві. А твій?

— Такий же. Гостроносий довговолосий брюнет із білими баками, най його равлик копне. Якщо нам навіть сни сняться однакові, значить, ми дійсно дві половинки одного цілого, дійсно створені один для одного. А може, один з нас — телепат, і просто вловлює сон іншого.

— Напевно — ти. Ти ж у мене — феномен...

З нагоди початку Великої Яєчної Експедиції заняття в навчальних закладах Жорикбурга були скасовані, щоб школярі і студенти могли проводити лицарів у дорогу або хоча б просто подивитися на їхній від'їзд зі столиці.

Естер проводила коханого до Непарнокопитого Театру, де кульбачили свій непарнокопитий транспорт і інші лицарі Напівкруглого Столу. Закохані пообіцяли обмінюватися телеграмами і відзначили розставання дооовгим ніжним поцілунком.

Після чого Лицар Півної Кружки з іншими лицарями верхи поїхали до залізничного вокзалу, але так повільно, щоби піші рідні, близькі та просто роззяви могли їх неквапливо супроводжувати.

На вокзалі коні були поміщені в вагони для худоби, а лицарі влаштувалися в вагоні для пасажирів. Зазвичай поїзд складався з семи вагонів для пасажирів, вагона для худоби і вагона для багажу. Для цього спецрейсу склад був

інший: один вагон для пасажирів, один для багажу, і аж три для худоби.

Коли поїзд рушив, Мгобокбекбе і Естер помахали одне одному руками. При цьому йому і їй, мабуть, в очі потрапили смітинки, судячи з їхніх маніпуляцій із носовичками...

За дві години з Великих Дрібок виїхали дев'ятнадцять пар лицарів в дев'ятнадцяти напрямках, шукати яйце дракона і типа, який організував викрадення цього яйця.

Барон Панас – верхи на коні Рюрикові, барон Аркадій – на коні Людовику.

Герцог Харитон – верхи на коні Севері, барон Річард Неголений – на коні Синеусі.

Граф Леонід Гострий Лікоть – верхи на коні Комоді, барон Євген – на коні Вазі.

Лицар Федір – верхи на коні Камбізі, граф Леонід Кучерявоногий – на коні Петрі.

Граф Яків – верхи на коні Оттокарі, лицар Хома – на коні Монтесумі.

Лицар Ярослав – верхи на коні Тутмосі, барон Андрій Цинік – на коні Велосипеді.

Лицар Вадим Металорізальний – верхи на коні Хлодвигу, лицар Андрій Схожий – на коні Романі.

Граф Абдулла верхи на коні Ахматі, барон Сергій – на коні Філіпі.

Граф Омелян – верхи на коні Леві, граф Леонід Хихотунчик – на коні Гаруні.

Лицар Юрій Капітальний – на коні Фрідріху, герцог Абрам – на коні Саулі.

Лицар Остап Окрошколюб – на коні Сигізмунді, граф Остап Електричка – на коні Саладині.

Граф Кузьма – на коні Миколі, герцог Леонід Коліно – на коні Рудольфі.

Лицар Юрій Тигровий – на коні Ядвізі, граф Василь – на коні Мамаї.

Барон Порфирій – на коні Лжедмитрії, граф Леонід Жвавий – на коні Ксерксі.

Лицар Борис – на коні Аркадії, граф Остап Влучне Вухо – на коні Борисі.

Граф Леонід Заканавний – на коні Генріхові, граф Леонід Очкарик – на коні Гуго.

Лицар Річард Левове Копито – на коні Тутанхамоні, лицар Мгоцько – на коні Ігорі Святославичеві.

Барон Тарас – на коні Кнуті, лицар Леонід Насторожений – на коні Івані.

Барон Вадим Оптиміст – на коні Гонорії, барон Геннадій – на коні Горбачові.

Так для лицарів Напівкруглого Столу почалася Велика Яєчна Експедиція.

ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ДЕВ'ЯТЕ

Духи Шмокиконського замку

А довкола, з усіх чотирьох сторін, духи гоготіли
диким, рипучим, різким гоготінням!
Льюїс Керролл, «Бачення трьох "Т"».

— Дивись-но, Джордже, він уже зробився приви́дом, а
все ще вимагає, аби людей виганяли.
Френсіс Бомонт, «Лицар Полум'яніючого Макогона».

— ... Дійсно, ті, що так жорстоко над тобою
насміялися, — хіба це не приви́ди й не вихідці з того світу?
Мігель де Сервантес, «Дон Кіхот».

Як люди поділяються на поганих і хороших, так
точно й духи бувають погані й хороші. А тому будь
обачний у своїх зносінах із духами й уникай між ними не-
благонамірених.
Козьма Прутков, «З того світу».

Незабаром я настільки звикнувся зі товариством
тіней і духів, що на третій або четвертий день вони вже
геть не хвилювали мене, або, принаймні, якщо в мене й
залишилося трохи побоювання, то цікавість перемогла
його.
Джонатан Свіфт, «Подорожі Гуллівера».

20 вересня – 3 жовтня 1995 року.

Шмокиконський замок прихистив сімох духів, тобто –
сімох фантомів, тобто – сімох привидів, тобто – сі-

мох примар: Сильвестра, Фоку, Васька, Михеїча, Онуфрія Еммануїловича, Гаврюшу і Олицетворенського.

Цей замок був побудований 1637 року.

Першим його власником був лицар Василь Напівбровий, який залишився існувати в замку і після своєї смерті, вже у вигляді примари Васька.

1738-го року в Шмокиконський замок переселився привид Гаврюша, який до того перебував у Дрямсиньолоїдському замку; переселився, оскільки товаришував із привидом Васьком і вирішив, що разом – веселіше.

А потім до цих двох стали перебиратися і духи з інших замків, адже самотність і для духів обтяжлива: 1843-го року – привид Фока з Ляляйпівського замку, 1866-го – привид Сильвестр із Хлюдрикоцького замку, 1889-го – привид Михеїч із Гриньмасьєльського замку, 1907-го – привид Онуфрій Еммануїлович із Зюзіфукінського замку і, нарешті, 1962-го – привид Олицетворенський із Кляплюдринського замку.

Таким чином Шмокиконський замок став ніби як ґуртожитком привидів.

Як відомо, примари – це душі небіжчиків, обтяжені якимось гріхом чи боргом, приречені перебувати на землі до тих пір, поки не спокутують гріх або не віддадуть борг. Які саме гріхи і борги тримають на землі цих сімох – Автор Терентопських хронік, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга не знає. Та й мало хто знає: вони цієї інформації не афішують.

Відносини духів із живими співмешканцями бували різними. Бувало, що громадяни зі слабкими нервами не виносили присутності привидів і в жаху тікали зі забезпечених фантомами апартаментів. Так було з графом Вікенті-

ем в 1867 році. За тиждень після того як король Вітько подарував йому цю житлоплощу за піймання особливо небезпечного проктолога-садиста, любителя досліджувати задні проходи людей за допомогою кактуса, граф Вікентій прибіг до государя в мокрих підштаниках і, тремтячи і заїкаючись, зізнався, що у нього на привидів алергія, тому бажано поміняти нагороду. Бувало, що Шмокиконський замок роками не мав живого господаря через велику концентрацію привидів. А бувало, що живі господарі добре ладнали з примарами і жили з ними однією великою родиною. Уже згадуваний граф Галактіон був у дуже хороших відносинах з безплотною сімкою і, залишаючи духів, навіть просльозився. Аркадій і Річард Левове Копито, які після еміграції графа Галактіона до Харкова стали мріяти про Шмокиконський замок, знали, що там «нечисто», але вибирати не доводилося, бо решта замків були зайняті іншими лицарями. Річард сподівався, що він зможе знайти з фантомами спільну мову і побудувати відносини на взаємній повазі; а самовпевнений і зухвалий Аркадій вважав, що зуміє тримати цю «прозору нечисть» в залізних кліщах, а може, навіть виведе привидів як тарганів.

Як це не дивно на перший погляд, усі сім привидів Шмокиконського замку були позаштатними службовцями туристичного агентства «Рятівна Бджола». Почалася ця співпраця в 1986 році. У травні цього року в замок навідався вже трохи знайомий читачеві Олег Цеглина. Він сказав графові Галактіону, що Шмокиконський замок, як і інші старі замки, становить великий інтерес для туристів, тому пропонує графові контракт, за яким туристи отримують можливість оглядати замок, а граф – частину прибутку від екскурсійних послуг, які допоможуть компенсувати ви-

трати на утримання будівлі в належному стані. Пропозиція була вигідною, і лицар погодився. При цьому похвалився туристичному агентові, що Шмокиконський замок — єдиний, в якому живуть аж сім привидів. В інших замках — або по одному, або взагалі жодного.

— Привиди — це дуже добре! Дуже-дуже, дорогий товаришу! — заторохтів Олег Цеглина. — Туристів хлібом не годуй — покажи замок із привидом! Шкода, що не у всіх наших замках є така приманка для туристів. Відразу сім, говорите? Ех, якби ж вони... А як би мені з ними поспілкуватися?

Граф узяв коцюбу біля каміна і заходився дряпати нею по каменю стіни, від чого замком рознісся противний, до кісток продираючий скрегіт. Це був умовний сигнал, яким господар будинку закликав до себе духів.

Відразу ж крізь стіни, стелю та підлогу в кімнату з каміном стали просочуватися напівпрозорі людиноподібні туманності. Лицар зашторив вікна, і примари стали видні виразніше. Чим темніше було, тим краще бачилися духи. У непроглядній темряві привиди трохи фосфоресціюють і виглядають світлими постатями, в сутінках — напівпрозорими, ніби з пари, а при нормальному освітленні — суцільними невидимцями. Втім, напевно, говорити «виглядають невидимцями» хибно, бо невидимці тому і невидимці, що вони не виглядають. При нормальному освітленні привидів можна виявити, тільки якщо вони заходяться переміщати предмети або говорити.

Граф представив турагента фантомам, а їх — йому. Олег Цеглина від незвички спілкування з прозорими небіжчиками страшного вигляду (моторошний, лякаючий вид примари брали перед незнайомцями, згідно з традицією, а

перед хорошими знайомими їхні лики замість похмурих злісних гримас прикрашали лагідні добродушні посмішки) зблід і затремтів, але зміг впоратися з жахом і запропонував:

— Дорогі товариші привиди, як ви, напевно, знаєте, туристи люблять відвідувати будівлі, де мешкають представники вашої, так би мовити, породи. Але, на жаль, далеко не в кожному нашому замку є такий раритет. І тому я від імені нашої фірми «Рятівна Бджола» пропоную вам працювати примарами в декількох таких бездуховних замках, для залучення до них туристів. Навіть якщо ви працюватиме по три дні на тиждень, по одному дню на замок, то у нас стануть опримареними ще тричі сім — двадцять один замок, ще двадцять один замок стане більш привабливим для мандрівних роззяв. Робота творча, а не фізична, яка не потребує особливих навичок — просто будьте самими собою, і за таку необтяжливу працю ви отримуватиме гідну зарплату.

— А навіщо нам гроші? — загробним голосом сказав привид Олицетворенський, за звичкою колупаючи неіснуючим пальцем в неіснуючому носі. — Їжі нам не треба, одягу не треба, транспорту не треба... і взагалі ніяких матеріальних витребеньок не тре... Ми живемо тільки духовним життям. Нахріна нам ваші купюри?

— Не треба? Тим краще, дорогі товариші! Я ж не наполягаю, щоби ви працювали за гроші, — погодився Цеглина. — Можете працювати безкоштовно, я не заперечую. Дійсно, працювати за гроші будь-хто зможе, а щоби працювати без грошей — потрібна духовність. Шкода, що інші наші співробітники не живуть таким же духовним життям,

а норовлять поїсти та одягнутися і все таке інше, на підставі чого бажають зарплати. Так ви згодні?

— Ну, треба подумати, — сказав за всіх привид Васько, за звичкою підсмикуючи неіснуючими руками неіснуючі штани.

— Ну що ж, думати — справа хороша, дорогі товариші. Я теж іноді думаю, — підтримав його турагент. — Давайте, тиждень подумайте, а потім повідомте нам, що згодні.

Тиждень не знадобився.

Після відбуття з замку Олега Цеглини примари думали і радилися всього сорок вісім хвилин; і ли рішення.

Оскільки пропозиція гостя давала можливість внести в примарне життя естетичну різноманітність і показати себе більшій кількості публіки, фантоми погодилися стати поза-штатними співробітниками «Рятівної Бджоли».

У кожного з семи шмокиконських привидів були свої невеликі таланти, і робота з людьми сприяла оприлюдненню цих примарних талантів. Духи теж не позбавлені деякого марнославства.

Наприклад, привид Олицетворенський любив танцювати і демонстрував співмешканцям сцени з класичних балетів (завдяки невидимості і здатності проходити крізь стіни, він незримо, а відтак і безкоштовно відвідував заняття в найпрестижніших школах танцю).

Привид Гаврюша любив показувати фокуси.

Привид Онуфрій Еммануїлович був непоганим читцем-декламатором.

Привид Михеїч знав багато частівок і вмів грати на балалайці.

Привид Васько вмів лоскотати людям нерви, лякати, роздратовувати, жахати, і любив цю справу більше, ніж ко-

леги. А багатьом людям подобається, коли їх лякають, судячи з популярності фільмів жахів і всяких страхітливих атракціонів.

Привид Фока мав приємний баритон, яким виконував арії та романси.

І, нарешті, привид Сильвестр умів і любив своїм холодно-гордовитим поглядом доводити жінок через заціпеніння до сексуального екстазу, а чоловіків – тільки до заціпеніння.

Так сім фантомів, які живуть у Шмокиконському замку, стали працювати в інших замках. Працювати самими собою. У документах туристичного агентства «Рятівна Бджола» значилося, що привид Васько працює на посаді привида Васька, привид Михеїч – на посаді привида Михеїча, привид Фока – на посаді привида Фоки і так далі.

На відміну від привида Васька, який працює лякав публіку, тільки лякав і все, але лякав талановито, його колеги крім лякання проявляли і інші свої таланти. Публіці дуже подобалися фокуси примари Гаврюші, на кшталт того як він розпилював себе іржавою тупою пилкою на сім частин, після чого залишався цілим і неушкодженим. Подобався туристам і спів примари Фоки, особливо – романси: «Карі брови, чорні ніздрі», «Ой ти дівчино, з банана зерня», «Сміються, плачуть страуси» і арія з опери «Пів кіло духовної їжі» композитора Модеста Моцартського. Виступи Михеїча, Сильвестра і Онуфрія Еммануїловича також користувалися успіхом у туристів.

Що ж стосується танців примари Олицетворенського, то про це Автор хоче розповісти докладніше.

Сам Олицетворенський вважав себе хорошим танцюристом, адже завдяки своїй невагомості він міг здійсню-

вати такі фантастичні стрибки, які живим танцювальникам і не снилися. Він міг навіть зависати надовго в повітрі, на що живі взагалі не здатні, якщо вони не чудотворці. Тому поряд із повітряним, невагомим Олицетворенським навіть найлегші і витончені живі танцюристи і балерини здавалися б важкими бегемотами.

Проблема була лише в тому, що на освітленій сцені або майданчику танцюрист-привид був цілковито невидимий. А танцювати в темряві, без всякого освітлення — якось протиприродно. Тай декорацій, ним продуманих, глядачі не змогли б добре роздивитися, оскільки фосфоресціює привид у темряві не настільки яскраво.

Олицетворенський думав-думав і нарешті знайшов вихід. Він погодився отримувати зарплату. І на ці гроші найняв чоловіка, який повинен був детально розповідати глядачам, що проробляє на сцені невидимий танцюрист. У тих трьох замках, де давав вистави привид Олицетворенський, були побудовані сцени з декораціями для його балетів. Таким чином, завдяки таким поясненням коментатора і власній уяві туристи мали таке-сяке поняття про талановиту хореографію невидимця.

Оскільки серед туристів не всі були знавцями балету, живий коментатор не вживав термінів типу: «фермі», «фуге», «екарті», «еффасі» і т.д., а пояснював простими, загальнозрозумілими словами: «От зараз він крутиться на одній нозі, як дзига. А от зараз стрибнув аж у той кут сцени. А ось тепер гепнувся на підлогу і корчиться, зображуючи муки кохання...» Звичайно, балет треба дивитися, а не слухати в такому переказі, але що ж поробиш, якщо танечник — невидимець. Якщо не можеш поколупати в носі,

поколупай хоча б у вусі, як проказує терентопська приказка.

Хоч туристи і не бачили самого танцюри, його балети проходили на «ура» і закінчувалися оваціями, оскільки чудовим був уже сам факт, що вони, туристи, були присутні на такому унікальному дійстві. Ну де ти ще побуваєш на балеті справжнього привида? І ці овації тішили самолюбство примари Олицетворенського.

Але одного разу, захопившись цікавою бесідою з графом Галактіоном, танцювальник прогавив початок екскурсії в Зізяндрійському замку, де повинен був бути присутнім у цей час. Схаменувшись, Олицетворенський миттю просочився крізь стіни Шмокиконського замку назовні і почав швидко переміщення до Зізяндрійського замку, що мав місце у 375 кілометрах від Шмокиконського. Невагомі примари вміють швидко переміщатися в просторі без допомоги кінцівок і транспорту. Коли ж танцюрист просочився крізь камінь всередину Зізяндрійського замку, то з подивом побачив, що балетний спектакль уже в самому розпалі. Тобто музика з магнітофона звучить, коментатор пояснює: «... а зараз привид скаче по діагоналі, і ніжкою об ніжку б'є...», а туристи, роззявивши роти від захоплення, з цікавістю дивляться на порожню сцену. «Що тут відбувається?!» — пошепки обурився танцівник на вуха живого партнера. «Ну нарешті ти з'явився! — швидко прошепотів фантому коментатор. — Довелося починати без тебе. Вливайся». Але привид був такий засмучений тою обставиною, що без нього, єдиного виконавця, спектакль проходить так само, що не зміг влитися в дійство, а простояв невидимий поруч із коментатором до кінця вистави. Вистава, як зазвичай, закінчилася оваціями та кида-

нням квітів на сцену. Але цього разу танцюр не тішився таким ентузіазмом публіки. Адже виходило, що немає ніякої різниці – танцює він чи не танцює, присутній або відсутній.

Деякий час після цього привид Олицетворенський не танцював, але потім збагнув, що він без цього вже не може, і знову почав брати участь у балетних моноспектаклях, вже не заради публіки і овацій, а заради власного задоволення...

Коли в лютому 1994 року граф Галактіон повідомив духам Шмокиконського замку, що він їх покидає, примари засмутилися. Вони до нього звикли, вони його любили, а хто прийде йому на зміну – ще невідомо.

Після того, як цей доблесний лицар переселився в Великий Світ, привиди жили в Шмокиконському замку без господаря, продовжуючи показувати себе туристам в інших замках...

І от у Шмокиконського замку з'явився новий господар.

Барон Аркадій навідався до своєї нової обителі тільки двадцятого вересня 1995 року, оскільки дві доби «відходив» від того банкету, який дав у корчмі «Під Мідним Забралом» ввечері сімнадцятого з приводу отримання ним баронського титулу і замку.

І от, після закінчення похмільного синдрому, свіжий барон на своєму сірояблучному Людовіку прискакав до Шмокиконського замку, який розташований за вісімнадцять кілометрів на північ від столиці, приблизно посередині між Жорикбургом і Сатиричним болотом, яке багато те-

рентопців по-старому називали Чортовим болотом, хоча офіційно воно було перейменовано ще вісімдесят років тому.

На великих воротах Шмокиконського замку висів відповідно немаленький іржавий замок. До нього тонесеньким наче нитка дротом був прив'язаний целофановий пакетик із запискою всередині. Аркадій витягнув записку і прочитав:

«Новому власникові Шмокиконського замку.

Ключ під плиткою, сьомій праворуч в одинадцятому ряду від воріт.

Не ображайте духів.

Всього найкращого.

Граф Галактіон».

Майданчик перед ворітьми дійсно був викладений кам'яними плитками, і новий господар знайшов потрібну, і, підколупнувши її мечем, взяв з-під неї великий важкий ключ. Відімкнув ворота і зайнявся оглядом нової житлоплощі...

Оглядом залишився задоволений. Замок був затишним.

Взявши драбину, вийшов із замку, приставив її до воріт, заліз і відгвинтив щит з червоним танцюючим грифоном в жовтому полі, а замість — пригвинтив інший: з білим комаром в червоному полі. Потім знову замкнув ворота і повернувся до Жорикбурга...

Двадцять другого вересня Аркадій знову прискакав до нових апартаментів на коні, але вже в супроводі вантажівки з речами і групи вантажників.

Розмістив у замку всі речі, вивезені з гуртожитку, відпустив машину з вантажниками і залишився жити на новій квартирі.

Дружині, яка мала повернутися з Замийська-на-Замийці третього жовтня, і яка спілкувалася з ним у розлуці за допомогою телеграм, Аркадій нічого про нове житло не повідомляв, щоби приголомшити її по приїзді таким шикарним сюрпризом...

— Ну, як він вам? — запитав привид Васько у колег, роздивляючись сплячого Аркадія, в ніч з двадцять другого на двадцять третє.

Аркадій, освітлений фосфоресціюванням привидів, хропів на широкому графському ліжку, а фантоми, колишучись від потужного хропіння, оглядали його з цікавістю ентомологів, які вивчають нову комашку.

— Дуже гучний, — скривившись, відреагував на хропіння привид Михеїч.

— Так, спить зухвало, на повну потужність, не рахуючись із оточуючими, — підтримав його привид Онуфрій Емануїлович, звичним рухом поправляючи неіснуючу перуку на неіснуючій лисині.

— Ви прискіпуетесь, колеги, — заперечив привид Олицетворенський. — По-перше, він не знає про присутність оточуючих, тобто нас; по-друге, хропіння — це біда, а не вина. Мені теж за життя говорили, що я хроплю, але що я міг...

Привид Фока безцеремонно задер сплячому одну повіку світляним пальцем, відкривши зіницю, і, зиркнувши на цей орган зору, констатував:

— Очі нахабні.

— Іди нахрін, — не прокидаючись, промимрив новий господар і перекинувся на живіт.

— Не очі, а око. А друге, може, навпаки, скромне, совісне, — продовжив захищати беззахисного новачка привид Олицетворенський.

— Ти завжди всіх захищаєш, — сказав йому привид Михеїч.

— А ви завжди бачите в людях погане. Коли граф Галактіон тут уперше з'явився, ви теж казали, що він дуже розсіяний, незібраний, незграбний, безгосподарний... А потім виявилось, що граф — чоловік що треба, краще бути не може, — присоромив колег привид Олицетворенський.

— Влаштуємо йому випробування, як Галактіону, і видно буде — що це за птиця, — запропонував привид Гаврюша.

— Ех, пограємо у нього на нервах! Люблю це діло! — потер в передчутті забави неіснуючі долоні привид Васько.

— У такому разі, треба скласти спочатку сценарій випробування, — сказав привид Онуфрій Еммануїлович.

— Та що вигадувати, зробимо як із Галактіоном... — заперечив привид Фока.

— Який інтерес робити два рази одне і те ж? Чи у нас фантазія вичерпалася? В тому-то й сенс забави, щоби поекспериментувати, проявити фантазію, вигадку... Ми ж не лабухи примітивні, щоби грати на нервах за шаблоном один і той же репертуар, — не погодився з колегою привид Онуфрій Еммануїлович.

— Так-так, грати на нервах — робота творча, не треба шаблонів, — підтримав його привид Васько.

— Згоден. Треба придумати вишуканий сценарій із оригінальною драматургією, — висловився і привид Олицетворенський.

— У такому разі, досить витріщатися на сплячого, давайте працювати, провалитися мені на цьому місці! — вигукнув привид Сильвестр.

І провалився крізь підлогу. Слідом провалилися й інші, щоб в підвалі приступитися до вигадництва.

І от, увечері двадцять п'ятого вересня почалося випробування нового господаря замку; як висловився привид Михеїч: «перевірка цього типа на вошивість».

Барон Аркадій сидів у кріслі біля каміна і полірував забрало на шоломі. Раптом хтось торкнув його холодною невагомою рукою за плече і загробним голосом сказав:

— Громадянине начальнику, справа є.

Лицар, збліднувши, обернувся. Хоч Аркадій і не був неврастеніком, ТАКИЙ голос, несподівано пролунавши в порожньому замку, змусив його здригнутися та похолодіти.

Говорила напівпрозора тінь худого чоловіка, такого страшного на вигляд, що на індивіда зі більш слабкими нервами, ніж Аркадій, таке видовище подіяло б як проносне.

— Я примара Сильвестр, — відрекомендувався привид. — Я з'явився вам, громадянине начальнику, щоби по секрету попередити, що тутешні примари, крім мене, збираються влаштувати вам всілякі капості, так що будьте наготові. От, наприклад, привид Михеїч хоче вас смикнути боляче за вухо, ось так...

І привид Сильвестр боляче смикнув прозорою рукою Аркадія за ліве вухо, так швидко і несподівано, що той не встиг відмахнутися. Лицар зашипів від болю, а гість продовжував:

— А привид Олицетворенський погрожує вщипнути вас за сідницю, ось так...

І протиприродно вигнувшись, привид Сильвестр боляче вщипнув барона крізь крісло, на якому той сидів. Барон зойкнув.

— А привид Фока збирається дати вам потиличника, от так...

Від поштовху в потилицю Аркадій вилетів з крісла і гепнувся на підлогу.

— А привид Онуфрій Еммануїлович задумав дати вам копняка під зад, ось так...

Аркадій, який намагався піднятися, від поштовху нижче спини знову розтягнувся на підлозі.

— А привид Гаврюша погрожує станцювати гопак на вашій спині, от так...

За хвилину Аркадій був потоптаний примарними кіньми, і це топтання Сильвестр супроводжував криками: «гоп-гоп-гоп», після чого гість (якщо того, хто жив тут більше двох з половиною століть, можна назвати гостем) продовжив промову:

— Ну і нарешті, привид Васько... Ну той взагалі задумав зробити з вами таке, що мені і сказати соромно, я краще покажу: він вам хоче отаке...

І привид Сильвестр зробив баронові Аркадію таке, що Авторіві і сказати соромно. Втім — нічого небезпечного для здоров'я. Зробивши, продовжив говорити:

— От які капості збираються влаштувати вам тутешні примари, крім мене. Бачите, які вони погані. Ви їм за це дайте по морді, щоби їм більше не кортілося замишляти такі гидоти. Один я хороший, один я ніяких капостей вам не готую. Врахуйте це, коли голосуватимете. Ну, не буду більше турбувати вас, громадянине начальнику.

І моторозна тінь провалилася.

— Фу ти! — сказав барон і, приходячи до тями, плюхнувся в крісло і продовжив смутно полірувати забрало.

Не минулося й десятка секунд, як із каміна вийшла інша тінь і, підсмикуючи неіснуючі штани неіснуючими руками, заторохтіла:

— І ви йому вірите, громадянине начальнику?! Цей Сильвестр усім відомий інсинуатор! Ну коли це я задумував зробити з вами таке, що і сказати соромно?! Навпаки, це сам Сильвестр розпускав серед нас інформацію, нібито ви кохалися із колгоспною коровою! А я, привид Васько, рішуче відкинув подібну нісенітницю, твердо і гучно заявивши, що корова була зовсім не колгоспною, а хазяйською, але паскудний Сильве...

— Що?! Та як ти смієш, нечисте погана, обмовляти мене, приписуючи такі мерзенні збочення! Я тебе по стіні розмажу! — вибухнув Аркадій, коли обурення впоралося з заціпенінням.

— Це ж не я, це ж він... А я навпаки... Я навіть казав, що то взагалі була не корова, а всього лише курка, але поганий Силь...

— От тобі курка! — заревів розлютований барон і з розмаху двинув у співрозмовника могутнім кулаком.

Але кулак безперешкодно пройшов крізь фантома, що зареготав, і стукнувся об камінь каміна. Аркадій закричав

від болю, заматюкався і записідав, трясучи травмованою кистю.

— Героїчно! — похвалив привид. — Та я на вашому боці, громадянине начальнику. Я говорив колегам, що у нас ще ніколи не було господаря з такими красивими... еее... потилицею. Тепер ви бачите, хто ваш істинний доброзичливець. Врахуйте це під час голосування... Рука все ще болять? Потримайте її в камені, і біль пройде, от так...

Привид Васько всунув прозору руку в стіну, показуючи, як треба тримати кулак в камені, хоча хвилину тому лицар Аркадій скоїв аналогічний рух.

— Радий був з вами познайомитися, громадянине начальнику. Як сміливо ви вдарили камін! Героїчний мужчина!

Захоплено киваючи головою, другий привид всмоктався в стіну.

Барон ще продовжував стогнати і потирати руку, коли зі стелі висунулися дві босі напівпрозорі ноги, причому пальці лівої ноги чесали стопу правої. Аркадій з ненавистю вступився у примарні кінцівки.

— Так, поганий Сильвестр усе набрехав, — заговорив власник босих ніг, плавно падаючи зі стелі на підлогу і погладжуючи хмарку примарної бороди. — Зовсім я і не збирався вас, громадянине начальнику, боляче смикати за вухо. Минулого разу він взагалі звів наклеп, ніби я люблю голови відкушувати. Не вірте нікому, хто каже, що Михеїч любить за вуха смикати чи голови відкушувати. Брехня це. От спробував би сам відкусити голову, де зовні волосся з лупою, а всередині шмарклі зі слиною, так зрозумів би, що ніякої любові до цієї справи бути не може. Не люблю я цього. Тьху, мерзота. Ви, громадянине начальнику, взагалі нікому тут не вірте, крім Михеїча. Тільки Михеїч вам

правду скаже. От, наприклад, спитайте мене як на духу: хто з привидів тут найкращий? І я вам, як батькові рідному, скажу гірку правду: найкращий тут я! А Сильвестр хіба зізнався б вам, що я найкращий? А Васько, якого ви так майстерно майже вдарили, зізнався б, що я кращий? І інші такі ж. Так що, громадянине начальнику, покладайтеся на чесного Михеїча, тобто на мене, і будете ви мужик що треба. Нашинський будете мужик, справжній. Ми з вами наведемо в замку порядок, усіх виведемо на чисту воду, а ще краще – на чисте пиво. Ми з вами...

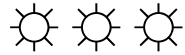
– Пішов ти до примарної матері! – сердито послав привида Аркадій.

– Не сумнівайтеся, громадянине начальнику, – продовжував босий Михеїч. – Ну а кого ще тут можна вибрати головним привидом, крім мудрого Михеїча? Та практично нікого. Михеїч – найдостойніший кандидат. Я ж вам поганого не пораджу, я знаю, що кажу. Ви можете обійти весь замок і спитати будь-якого Михеїча, котрий нагодиться дорогою, і він вам підтвердить, що краще мене кандидатури нема. Ми-хе-ї-ча, Ми-хе-ї-ча, – скандує весь замок в моїй особі. Я вам не просто так – хухри-мухри, а я, як тепер кажуть, супер! Суперхухри-супермухри! Отже, ви голосуєте тільки за мене. Домовилися? По руках?

– По морді! – буркнув лицар, але підтвердити слова дією побоявся: рука все ще боліла.

– Так-так, по морді, по морді їм усім, хто проти нас із вами, громадянине начальнику, – підхопив Михеїч. – Ну так я на вас сподіваюся. Ви ж не кретин дурний, щоби голосувати не за Михеїча, правда? Ну і правильно. Бувайте.

І, прощально дригнувши босою ногою, привид Михеїч занурився в стелю...

Прийшла ніч.

Барон Аркадій забрався в ліжку і, не зважаючи на роздратування, швидко заснув.

І раптом прокинувся від того, що відчув, як його хтось не сильно, але наполегливо б'є по голові металевою тацею.

— Я зараз комусь постукаю, матір твою за вухо! — погрозив, відштовхуючи тацю, барон і побачив чергового привида, який флюоресціював блакитним світлом.

Звичка розчиняє страх. Вже абсолютно не злякавшись, лицар прогарчав:

— Ну ти, блакитний, пішов нахрін, поки я тебе самого цим підносом...

— Прошу вибачення, громадянине начальнику, але без підносу ніяк не виходило. Тільки людина з чистою совістю може так міцно спати, — сором'язливо похвалив дух і відкинув тацю, яка не тільки видала при падінні пробираючий до кісток гуркіт, а й розбила у польоті кришталеву карафу на тумбочці. — Я Онуфрій Еммануїлович. Знаю, дехто вам набрехав про мене гидоти, але це наклеп. У мене і в думках не було вас...

— Сучий ти син, а не Онуфрій Еммануїлович! Якби ти був матеріальним, я б тобі так врізав! Знав би, як о третій годині ночі будити людину підносом, та ще розбивати графини! — злився розбуджений.

— Розбудив, бо в мене не було іншого виходу, увійдіть у моє становище, громадянине начальнику, — мимрив дух, боязко поправляючи неіснуючу перуку. — Вдень же вони підслуховують, підглядають, піднюхують... а вночі... Хоча

і ніч – не гарантія... бо ми, примари, не маємо потреби уві сні... але все ж із часів, коли ми були живими, збереглася звичка ночами відпочивати, от я і вирішив саме вночі, поки вони відпочивають, відкрити вам очі на...

– Краще собі закрий рота, – наказав господар замку.

– Я прекрасно розумію ваш настрій, але це не займе часу, всього п'ять хвилин, і ви зрозумієте, хто є хто тут. По-перше, – привид Гаврюша. Він, між нами говорячи, такий, м'яко кажучи...

– Нічого подібного! Я зовсім не такий! Не слухайте його, громадянине начальнику! – перебив Онуфрія Еммануїловича інший людиноподібний світильник, вивалюючись зі стіни.

– Ну, що я казав! Підслуховував-таки, гад! – засмутився нічний донощик і, миттю висмикнувши з-під голови Аркадія подушку, так що барон стукнувся потилицею об спинку ліжка, запустив цією подушкою в суперника.

Суперник же встиг зірвати зі стіни один з мечів (Аркадій прикрасив стіни спальні своєю зброєю), яким блискавично розпоров летючу подушку, і всією спальнею закружляв пухопад, дуже схожий на снігопад. Виглядало мальовничо.

– Що ж ви робите, мерзідники, неготники! – гаркнув, скочивши, власник замку, від обурення змішавши «негідників» з «мерзотниками».

Але примари, захоплені азартом боротьби, не звертали на господаря уваги.

Привид Онуфрій Еммануїлович зірвав зі стіни інший меч, і зав'язалася справжня січа зі дзвоном металу і снопами іскор.

Привиди рубалися як скажені. Їхні обличчя були жахливі, спотворені ненавистю і люттю.

Але якщо б хтось зняв цю битву привидів на відеокамеру, а потім став переглядати в уповільненому темпі, покадрово, то, можливо, побачив би, як лукаво вони переморгувались.

Фехтуючи правими руками, вони кидали один в одного все, що потрапляло під ліві.

Барон Аркадій навіщось включив світло (у Шмокиконському замку було електричне освітлення), і духи стали невидимцями.

Літання дзвякаючих мечів і інших предметів у спальні виглядало фантастично.

Якби там виявився фахівець з паранормальних явищ, він би сказав, що це – типовий полтергейст.

Але полтергейст на світлі тривав недовго – злетівша таця розбила лампочку і духи знову стали фосфоресцюючими в темряві фігурами.

Аркадій метався приміщенням, ухиляючись від предметів, але пару разів отримав по голові летючим капцем і другою подушкою.

І раптом, патетично крикнувши: «Хто з мечем до нас прийде, той сам домечеться!», привид Онуфрій Еммануїлович зрубав голову примарі Гаврюші.

Примарна голова м'яко впала на килим і підкотилася до ніг зблідлого Аркадія, витріщивши скошені очі і висолопивши язика. А обезголовлене тіло впало на підлогу і стало битися в агонії.

— Буде знати, як підслуховувати, — сказав переможець, коли конвульсії припинилися, витираючи меч краєм майки барона.

Аркадій брав участь у багатьох битвах на лицарських турнірах. Але боях безкровних, де максимальними ушкодженнями були забиті місця, садна і вивихи, але аж ніяк не обрубубування членів. Тому вид відтятої голови того, хто тільки-но рухався, говорив, мав якісь плани, одним словом – існував, потряс бравого лицаря.

Він підняв погляд на переможця, і в погляді цьому були презирство і гнів.

Висмикнувши з рук примари Онуфрія Еммануїловича край свого нічного одягу, Аркадій підняв меч примари Гаврюші і прийняв бойову стійку.

– Шкода, що нам завадили балакати... – сором'язливо пробурмотів фантом, поправляючи неіснуючу перуку. – Бачу, у вас, громадянине начальнику, настрої не... Договоримо іншим разом.

І впустивши меч, привид Онуфрій Еммануїлович розчинився в стіні.

І тільки тоді Аркадій уторопав, що примару неможливо вбити, оскільки вона і так...

Він повернувся до відрубаної голови.

Голова посміхнулася і підморгнула.

– Тьху ти! – символічно плюнув лицар, засмучений, що його розіграли, змусивши даремно хвилюватися.

– А тепер я покажу вам інший фокус, – сказала світла голова. – Такого ви ще не бачили, тільки-но придумав.

Обезголовлений тулуб прийняв вертикальне положення, а примарна голова затріпотіла вухами, наче крильцями, злетіла з килима і заходилася літати кімнатою на взірець величезної товстої комахи, посміхаючись і підморгуючи глядачеві. Покружлявши над обезголовленим тілом, як

бджола над квіткою, дзижчачи вухами, голова здійснила посадку на шию.

— Правда, забавно? — запитав відновлений привид Гаврюша.

— От нечисть безтілесна! — посміхнувся був власник замку, але тут же знову спохмурнів, оглядаючи розруху, припорошену пухом.

— А от ще фокус, — продовжив дух, теж оцінивши розгром у приміщенні. — Заплющіть очі і порахуйте до п'яти.

— Ага, спішу аж падаю, — відмовився господар.

— Втім, можна і не заплющувати, — погодився дух. — Отже, рахуємо: раз...

Фантом раптом розплився по кімнаті світляною хмарою, в якій задригалися предмети...

Потім знову замість хмари перед очима шмоки-конського барона виявився світлий дух Гаврюша, вимовляючи:

—... п'ять.

Розрухи як і не бувало. На ліжку лежали обидві подушки, цілі, пуху не видно; капці, одяг, меблі... все на місці, ніби й не було битви примар.

— Ти чарівник? — запитав Аркадій, задоволений таким фокусом, але не подаючи виду, що задоволений, аби привид не загордився, що потрапив громадянину начальнику.

— Ні, звичайний дух. Секрет фокуса в тому, що я зробив прибирання набагато швидше, ніж на це здатні живі люди, обмежені повільним тілом. Ми, привиди, вміємо, в разі потреби, рухатися в сто разів швидше, ніж до смерті. Я зібрав усі пушинки, набив ними подушку і акуратно зашив, прибрав скалки лампочки і графіна, розклав усі речі по

своїх місцях, як я запам'ятав... І все це всього за п'ять секунд. Іноді корисно бути небіжчиком.

— Зашив? — перепитав лицар, оглядаючи подушки. — А де ж новий шов?

— Нових швів нема, тому що я розпоров летючу подушку акуратно, не аби як, а строго по шву, теж завдяки вмінню швидко рухатися, — пояснив привид Гаврюша.

Лицар включив світло.

— Гаразд, подушку зашив, але як можна було відновити розбиту лампочку? Без чарівництва — неможливо.

— Неможливо, — погодився невидимець. — Я просто викрутив розбиту і укрутив нову — взяв у коморі, там є запас. І графина, як бачите, нема. Скалки графина можна склеїти, але для цього треба більше часу і хороший клей.

Барон вимкнув світло, щоб бачити співрозмовника.

— Шкідники ви, от хто, — звинуватив він духів, засмучений втратою графина.

— Розбивання графина — це прикра випадковість, цього не було в сценар... Кхе. Між іншим, це не я його розбив, тож не треба скидати мене із отим у одну купу, — заперечив, ставши видимим, дух.

— Шкідники і ябеди, донощики. Обмовляєте один одного, доносите, брешете, як той...

— А як же інакше? Передвиборча кампанія нібито. Так має бути.

— Передвиборча кампанія?

— Звісно. Ви ж бачите — нас тут семеро привидів у замку і кожен хоче бути головним. А для того, щоби з декількох претендентів вибрати головного, потрібен хто? Потрібен виборець. Раніше виборця не було, а тепер — з'явився. Ви, громадянине начальнику, є єдиним живим ви-

борцем у цьому замку, от ми на вас і насіли. Кандидати агітують за себе і очорнюють конкурентів, як і належить під час передвиборчої кампанії. Скрізь так.

— І ти теж обмовлятимеш товаришів? — поцікавився виборець.

— І я те... Ні, я, мабуть, не буду клепати на цих наклепників, — відповів кандидат Гаврюша.

— Чому?

— А щоби ви подумали, громадянине начальнику, що я не такий поганий, як вони, що я краще. Скажу без всякої скромності, що я тут найскромніший. Так, найскромніший, найблагородніший, найчесніший, найдобріший, найпорядніший, найкращий... Про те, що я і найкрасивіший, я взагалі не кажу: ви самі бачите мій героїчний профіль, мужню конфігурацію моїх вух і мальовничі лінії моїх стегон... Навіщо мені брехати на тих самозакоханих підлабузників, якщо ви, як людина дуже розумна, вже, без сумніву, зрозуміли, що вибирати треба найскромнішого, тобто мене. Я ж, у свою чергу, обіцяю, що під вашим мудрим керівництвом мудро керуватиму тутешніми примарами... А тепер, як найделікатніший, найненав'язливіший індивід, я надаю вам можливість повернутися до сну, який так зухвало перервав шкідливий Онуфрій Еммануїлович.

І привид Гаврюша протік крізь килим геть.

Як тільки пішло це джерело світла, в спальні стало зовсім темно, хоч в око стріль.

Барон Аркадій навпомацки забрався в ліжко і швидко заснув.

Наступним вечором свіжого шмокиконського барона став агітувати шостий кандидат – привид Фока.

Аркадій у ванні намілював сідницю, коли хтось посмикав за мочалку.

Голий лицар озирнувся, але нікого не побачив. Вирішивши, що показалося, барон продовжив намілюватися, мугикаючи пісню «Політ паровоза». І знову мочалка сіпнулася, як смикається дзвіночок, коли в нього дзвонять.

– Громадянине мочальнику... еее... тобто громадянине начальнику, я тут, – пролунав слідом за тим черговий загробний голос. – Я привид Фока. Тут дуже світло, тому я такий непомітний.

– Ізиди! – гаркнув голий лицар, інстинктивно прикриваючи мочалкою вразливе місце оголеного організму.

– Та не соромтесь ви. Ви мене, так би мовити, наскрізь бачите, і то я не соромлюся, – мовив невидимий дух.

– Я знаю, що ти мені скажеш. Що ти тут найкращий, а інші примари погані. Що я мушу обрати головним приви́дом замку саме тебе, – пробурчав купалець і продовжив намілюватися, вирішивши, що, дійсно, безглуздо соромитися того, хто помер, може, сотні років тому.

– Ні, громадянине начальнику, я не казатиму, що я хороший. Більш того, я чесно скажу, що я неабияка сволота, мерзотник, негідник, поганець, паскудний гад... Бачите, який я чесний. Навіщо мені себе обіляти, якщо я упевнений, що ви і так оберете саме мене, – самовпевнено заявила порожнеча.

– Це ж чому саме тебе? – іронічно засумнівався голий барон, намілюючи татуювання «НЕ ЗАБУДУ, ЩО ДЕЧОГО КРАЩЕ НЕ ЗАБУВАТИ».

— Тому, що я дам вам хабар, такий хабар, яких у інших нема.

— І ти упевнений, що я хабарник?

— Я упевнений, що ви жива людина і ніщо людське вам не чуже.

— І ти думаєш, що заради хабара я проголосую навіть за сволоту, мерзотника, негідника і поганця?!

— Заради хорошого хабара живі і не на таке здатні. А коли я стану головним, я своїм колегам покажу, де раком зимують, я їх катуватиму, над ними знущатимуся як захочу, вони у мене ридатимуть от такими сльозами, я їм влаштую справжнє пекло в цьому замку, я їх...

— Ти хочеш стати мучителем своїх товаришів?! Ах ти ж...

— Ага, я ж негідник, а ми, негідники, любимо знущатися над підлеглими. Це поки вони мені рядові товариші, я нічого з ними не можу зробити, але якщо я отримаю владу, якщо товариші стануть підлеглими, я їх в баранячий ріг скручу, примушу танцювати під мою дудку, дивлячись на правку козячих рогів!

— Ти багато на себе береш, гаде, якщо гадаєш, що я проголосую за сучого сина, який так учинить із товаришами, з колегами! — насупився покритий піною виборець.

— А куди вам діватися, дорогий мій електроліте... ні, не електроліте, електорате. Куди вам діватися? Адже якщо ви за мене не проголосуєте, то не отримаєте того скарбу, що замурований в підвалі Ляляйпівського замку, бо ж тільки я один знаю те місце. Ви ж не такий дурень, щоби заради принципів, заради порядності і шляхетності відмовитися від золота і діамантів, і від тих насолод, які може собі дозволити тільки багатий живий організм. Море хорошого

вина, грона красивих дівчат, дорогі автомобілі, яхти, все, чого тільки тіло забажає, і всього лише за те, що ви один раз наплюєте на своє благородство і проголосуєте за мерзотника. Ну хто ж від такого відмовиться? Коротше, я свою, так би мовити, передвиборну програму виклав, вам тільки залишилося її підтримати голосуванням.

— Наплюю на своє благородство?! Хто?! Я?! Шляхетний лицар?! Тьху на тебе! — Голий Аркадій не на жарт розсердився. — Та як ти смієш, нечисте невидима, пропонувати благородному лицареві наплювати на своє благородство! За метал і камінці продати свою лицарську честь! Спокусник поганий! Ах ти ж... Та я тобі за це... та я тебе... гм... та я за тебе нізащо не проголосую, сучий ти хрін, владолюбний зрадник!.. Ану, геть!.. Ти ще тут?

— Тут, тут. Браво, ви добре зіграли щире обурення. Але досить гратися в ці юнацькі ігри, пора міркувати як дорослий солідний чоловік. Я пропоную вигідну угоду, за допомогою чого ви істотно поповните свій бюджет. Мабуть, у вас і борги є? Розплатитеся з боргами, поживете на широку ногу, та ще забезпечите нащадків. І за що? Тьху, за дрібницю. За те, що один раз вчините проти своєї совісті. Я ж, коли стану головним, псуватиму життя не вам і не вашій родині, а всього лише своїм товаришам-духам, до яких вам, по суті, і діла нема. Навіщо ж відмовлятися від особистого збагачення заради благополуччя сторонніх індивідів?!

— Ні, мерзотнику, я лицар Напівкруглого Столу, а головний принцип напівкруглостолового лицарства — благородство і безкорисливість! Це великий сором для лицаря — заради багатства віддати когось на поталу такому властолюбному негідникові, як ти!

— Так ніхто ж не дізнається! Все буде тільки поміж нами! Ми тут віч-на-віч тихенько домовимося і все буде шито-крито! Ваші благородні колеги нічого не дізнаються ні про скарби, ні про те, за що ви їх від мене отримали. Якщо спитають, скажете, що вибрали саме мене, наприклад, за мої гарні очі, так би мовити. Не будьте наївним хлопчаком, громадянине начальнику.

— Благородство — це не показуха, а самоповага. Як я зможу себе поважати, якщо вчиню підло?! Золото всього однією літерою відрізняється від болота. І в тому і в іншому можна загрузнути, і те й інше може засмоктати. Болото може погубити особистість фізично, а золото — морально-етично. Для нас, лицарів, пріоритетами повинні бути благородство і безкорисливість, а не златофілія. Тому не спокушай мене жовтим металом. Ще раз кажу: геть, нечисте!

Привид Фока на це нічого не відповів. Намилений його гукнув, але у відповідь — мовчання, з чого випливало, що спокусник таки залишив ванну...

А привид Олицетворенський настигнув своєю агітацією свіжого виборця на вежі замку.

Барон Аркадій милувався заходом у віконце вежі і слухав магнітофонні записи російської попси. (Автор свідомо не називає тут тих виконавців і тих пісень, бо вони не заслуговують на таку рекламу. От якби вони Авторові добре заплатили, він би їх в випадку жадібності, буркнувши «гроші не пахнуть», може, і назвав би, переступивши

через свою естетичну гидливість. А задарма... Ні-ні, не заслуговують.)

Раптом магнітофон вимкнувся, і замість естрадних пісень у вежі зазвучав примарний говір:

— З вашого дозволу... Нехай відпочине, поки ми побалакаємо, а то кричить так, що ви навіть не чули, як я привітався і представився. Тому повторюся: добрий вечір, я привид Олицетворенський.

— А, ще один покійний претендент. Ну до чого ж невгамовні кар'єристи тутешні небіжчики. Кар'єрист на кар'єристові і кар'єристом поганяє. Викладай свою програму, тільки коротше, — пробурчав шмокиконський барон, суворо дивлячись на останнього кандидата, якого, на відміну від попереднього, було видно, оскільки сонце вже наполовину поринуло в обрій і в башті панували сутінки, але видно ледве-ледве, ніби складався з прозорого скла.

— Я скажу коротко: якщо ви оберете головним приви́дом мене, я влаштую вам райське життя. У вас будуть обладунки з золота, мечі з платини, списи зі срібла, щити з найкоштовнішого муранського скла, кінь із червоного дерева, дружина зі слонової кістки зі смарагдовими очима і рубіновими губами... — почав агітацію привид Олицетворенський.

— Та що я, збоченець, чи що, щоби з кістяною... — спробував був заперечити Аркадій, але кандидат захоплено продовжував вішати на вуха цінності:

— І весь замок перебудуємо: замість цих сірих каменів стіни будуть з найкоштовнішого рожевого мармуру, прикрашені вашими барельєфами, дах буде позолочений, трава навколо замку буде з малахіту...

— А коров'ячий гній на навколишніх луках — із буршти-
ну, — пожартував оброблюваний лицар. — Що ти мені тут
казки брешеш. Звідки ти все це візьмеш?

— Це вже моя проблема — звідки, — ухилився від від-
повіді привид.

— Ні, ти не викручуйся, ти відповідай, — наполягав
господар володінь.

— Справа ж не в тому, як це здійснити, а в тому, щоби
ви проголосували саме за мене. Багато ви бачили канди-
датів, які, будучи обраними, виконали всі свої перед-
виборчі обіцянки? Отож. Головне в нашій претендентській
справі — наобіцяти побільше, щоби у виборця від очікуван-
ня пропонованої благодаті слинки потекли, і щоби спі-
йманий на гачок обіцянок він проголосував так, як тобі
треба, а там вже — хоч трава не росте. Головне тут — не ви-
конати обіцянки, а дорватися до влади. Виборці так лю-
блять спокусливі обіцянки, що іноді знову і знову голо-
сують за того, хто вміє красиво обіцяти, не звертаючи
уваги, що він не виконав попередніх. Отже, продовжую: а
ставок біля замку буде наповнений кращим шампанс...

— Знайшов дурня! — перебив барон Аркадій. — Ненави-
джу, коли мені на вуха вішають борошняні вироби, вважа-
ють за ідіота, пудрять звивини, обводять навколо нігтя,
обіцяють сім мішків гречаної вовни, не маючи і малесенької
торбинки... За тебе теж не проголосую, щоби знав, як
обіцяти так безсовісно райське життя. Стільки кандидатів і
жодного нормального: ті обмовляють один одного, ті голо-
ву колезі ампутують, ті вважають себе пупом землі, ті ха-
барі пхають, ті закидають брехливими обіцянками... Жоден
не гідний. Ні за кого не буду голосу...

Раптом, не доказавши, лицар замислився, засяяв, лукаво посміхнувся і хвацько ляснув себе долонею по коліну.

— Придумав. Я виберу з вас головним того, хто переможе у випробуванні.

— В якому випробуванні? — запитав привид Олицетворенський.

— А це я оголошу всім кандидатам. Збери всіх ваших в найбільшій кімнаті, в залі, я спущуся і оголошу умови випробування.

Коли господар замку входив до зали, там уже нетерпляче коливалася сімка прозорих духів.

— Так от, мужики, — почав промову Аркадій, — я тут подумав і вирішив, що головний привид мусить володіти такими якостями, як сила волі, витривалість, терпіння. Тому проголосую я за того з вас, хто наділений такими якостями.

— Це я, — хором сказали всі сім кандидатів.

— А ось я і хочу з'ясувати за допомогою випробування, хто з вас найвольовіший, найвитриваліший і найтерплячіший, а то сказати легко. Випробування полягає в тому, що ви за моєю командою залишите замок, і той, хто переміститься якомога далі і пробуде там якомога довше, той і є найвольовіший, найвитриваліший і найтерплячіший. Хто повернеться в замок раніше іншого, той програв; хто повернеться останнім, хто зможе пробути далеко від замку найдовше, той і переміг, йому і бути головним, — оголосив барон.

Духи переглянулися, пирснули і, регочучи, провалилися.

— Я ж ще не дав коман... — закричав був Аркадій, думаючи, що вони кинулися виконувати його рішення.

Обірвав крик на півслові в зв'язку з відсутністю слухачів, радісно потер долоні і подумав: «Ну я ж казав, що виведу привидів, як тарганів. Тепер вони десятки, а то і сотні років далеко від Шмокиконського замку чекатимуть, поки конкуренти повернуться раніше за них». І, захоплюючись своєю винахідливістю, став в пориві почуттів танцювати якусь хореографічну імпровізацію під спів «Пісні про те, чого в цій пісні немає»...

Але духи, звичайно, і не думали покидати замку. Вони зі сміхом перемістилися лише в підвал будівлі, аби підбити підсумки випробування, влаштованого лицареві.

— Так, насмішив, насмішив він мене своїм рішенням, — пирскався привид Олицетворенський, витираючи неіснуючими пальцями неіснуючі сльози. — Якби ми дійсно були кандидатами-кар'єристами, то заради прихильності виборця мусіли б покинути замок на нескінченно довгий час, а виборцю тільки цього і треба! — і він зареготав на все горло.

— Так, це він дотепно придумав, — підтакнув, підхихікуючись, привид Гаврюша. — Я не очікував такого повороту.

Решта, сміючись, погоджувалися, що рішення барона Аркадія було несподівано дотепним.

— Ну гаразд, а тепер давайте проаналізуємо наші спостереження, зважимо всі плюси і мінуси нового господаря, і приймемо рішення, — сказав потім привид Сильвестр.

– Мінуси в тому, що він грубуватий, нетактовний, безцеремонний, зухвалий, самозакоханий і не дуже культурний, як мені здалося, – видав свої спостереження привид Васько, гортаючи сторінки книги «Нарис із історії та існування привидів» англійського літератора Даніеля Дефо, в оригіналі виданої 1727-го року, а в терентопському перекладі 1873-го. (В Шмокиконському замку була немаленька бібліотека, зібрана протягом століть декількома власниками. І тамтешні примари полюбляли читати).

– А плюси в тому, що він цінує честь і благородство, – продовжив привид Фока. – Я його заповідав, коли він навідріз відмовився голосувати за негідника, якого я зіграв, коли відкинув спокусливий хабар. У наявності присутність порядності.

– До того ж він не боягуз. Четверо з нас пам'ятають, як при аналогічних обставинах у тисяча вісімсот шістдесят сьомому році з замку втік граф Вікентій, обмочившись зі страху. А цей не злякався, а якщо злякався, то не дуже, і швидко взяв себе в руки. За це йому теж плюс, – додав Сильвестр.

– А мене дуже зворушило, коли він схопив меч, явно бажаючи помститися за мою відрубану голову, – почав хвалити і привид Гаврюша. – У наявності і справедливість, і хоробрість, і доброта. За це йому знову таки плюс.

– І те, що він не піддався на передвиборні обіцянки, показує, що він не такий уже й дурний, – зауважив привид Олицетворенський. – Звичайно, не дуже розумно було з його боку намагатися вдарити фантома, але відомо, що навіть дуже недурні люди роблять дурниці в стані люті.

Одним словом, плюсів у нього начебто як більше, ніж мінусів.

(Вимовив це Олицетворенський теж, як і Васько, взявши до рук книжку з замкової бібліотеки, — «Фантазмагорію» Льюїса Керролла, веселу поему про привидів.)

— Хочу додати ще один плюс, — спохватився привид Михеїч. — Його плюсом я вважаю те, що бровами і ніздрями він схожий із шановним мною герцогом Павлом Гриньмасьальським, у якого я до смерті служив стайничим, поки не врізав дуба у тисяча сімсот тридцять третьому році, за місяць після того, як зграя розбійників пограбувала наш Гриньмасьальський замок...

І привид Михеїч пустився у спогади, які його колеги вже чули; але з ввічливості вони не стали його перебивати.

Привид Михеїч згадував, що перед смертю його гризла провина за те, що він сам впустив грабіжників у замок, і можливо, ті хвилювання і доконали його, семидесяти-восьмирічного.

Герцога Павла Гриньмасьальського і його лицарів тоді в Гриньмасьальському замку не було — поїхали до столиці, а вони, слуги, чекали прибуття селянських підвід із провізією, тому коли підводи прибули, він, Михеїч, відразу ж відчинив перед ними ворота. Але замість селян там виявилися озброєні лісові розбійники, які їх, слуг, зв'язали і обчистили замок, навантажили герцогське майно на підводи і поїхали в невідомому напрямку.

А яке було майно!

Чого варта одна тільки колекція зброї, де були такі раритети, як меч легендарного руського витязя Добрині, славного споборника Київських князів Святослава

Хороброго і Володимира Великого; або меч Паломіда, лицаря Круглого Столу, славетного соратника кельтського короля Артура... Але найдивовижнішим був меч Халазюк, що, нібито, належав легендарному князю Кию. Цей древній меч побував у різних битвах, але на ньому не було ані щербинки, ані подряпинки, ані іржі... Він виглядав таким новим, блискучим, ніби його тільки-но викував і відполірував коваль. Це тому, говорили, що меч Халазюк зачарований древнім чарівником, і це чаклунство оберігає його від іржі і будь-яких пошкоджень. Але найголовніше те, що на того, у кого Халазюк у руках, не діє жодне зле чарівництво...

Так, це була велика втрата.

Пригнічений і розгніваний цим пограбуванням герцог Павло Гриньмасьальський з іншими лицарями Напівкруглого Столу кинулися шукати грабіжників, та так і не знайшли.

А він, Михеїч, за місяць після цього помер.

І став приви́дом.

І вирішив самотужки розшукати розбійників і повернути викрадене ними майно господареві.

Користуючись отриманою невагомістю, він, Михеїч, став гасати лісами, обнишпорюючи бори, діброви, гаї гектар за гектаром.

І десь за рік виявив зграю грабіжників на галявині в густих хащах Оксамитового лісу. Пошарпана банда варила юшку у великому казані на багатті. Він, Михеїч, взявши найжахливіший вигляд, з'явився перед ними і найжахливішим голосом заревів: «Попалися, мерзенні злочинці! Я, грізний дух помсти, залякаю вас до смерті, якщо не повернете награбоване! Ану, признавайтесь, де ті скарби,

які ви забрали у співгромадян?!» Розбійники здорово перелякалися, судячи з блідих пик, запаху і тремтіння, і наперебій стали лепетати, що скарбів у них вже немає, що всі скарби у них викрав їхній колега-зрадник; мовляв, цей зрадник умовив їх напасти на багате, але беззахисне село, а сам з ними не пішов, прикинувшись, що захворів; розбійники у тому селі потрапили в засідку, де їх неабияк пошарпали озброєні селяни; а коли грабіжники, побиті, поранені пришкандибали назад на стоянку, спіймавши облизня, то виявилось, що нібито хворий колега зник, а разом з ним зникло і все награбоване майно. Поклявшись помститися зрадникові, розбійники залікували рани і, розбившись на групи, розбрелися королівством шукати викрадача. Одна з груп виявила зрадника поблизу Чортових боліт, але йому вдалося вирватися завдяки тому, що трьох колишніх соратників він штрикнув ножом. Куди він після цього зник і де подів скарби, розбійники не знали...

— І я тих скарбів герцога Павла Гриньмасьяльського так і не знайшов, — закінчив спогади привид Михеїч. — А навіщо я це все згадав? А, ну так, тому що цей новий господар замку ніздрями та бровами схожий на герцога Павла Гриньмасьяльського, бо у герцога і тих і інших, точно пам'ятаю, теж було по дві штуки.

— Я пропоную проголосувати: хто за те, щоби визнати цього барона Аркадія новим господарем Шмокиконського замку і припинити над ним знущатися, підійміть кінцівку. Хто проти? Хто утримався? — говорив привид Олицетворенський.

«За» проголосували: сам привид Олицетворенський, привид Сильвестр, привид Фока, привид Гаврюша, і

привид Михеїч. «Проти» – немає. Утрималися: привид Васько і привид Онуфрій Еммануїлович.

– Ну раз більшістю голосів барон Аркадій визнаний новим господарем, то треба йому пояснити, що наша «виборча кампанія» була просто грою, спектаклем, що ми насправді не такі, щоби він на нас не тримав зла, – сказав привид Сильвестр.

– До речі, ти навіщо графин потрощив? У сценарії цього не було, – дорікнув привид Гаврюша примарі Онуфрію Еммануїловичу.

– Випадково. Не помітив, – опустив очі привид Онуфрій Еммануїлович.

– Треба відшкодувати. Недобре, – пробурмотів привид Михеїч.

– Я знаю, де можна взяти такий же, – сказав привид Онуфрій Еммануїлович.

Наступним вечором шмокиконські примари знову з'явилися барону Аркадію, чим спочатку його засмутили, оскільки він був певний, що вони вже далеко від Шмокиконського замку. І пояснили що до чого, вручили нову карафу замість розбитої і пообіцяли, що більше вони не турбуватимуть господаря, і являтимуться йому відтепер тільки тоді, коли він сам їх покличе, поскреготавши от цією коцюбою от по цьому камені. «Ага, принишки, голубчики! Отож! Знай наших!» – самовдоволено подумав барон Аркадій, впевнений, що це він приборкав духів. А вголос відповів, що раз вони обіцяють вести себе тихо, то так і бути, хай залишаються в замку...

Першого жовтня в Шмокиконський замок знову навідався Олег Цеглина з туристичного агентства «Рятівна Бджола», дізнавшись, що у порожнього об'єкта з'явився новий господар. Навідався, аби підписати з бароном Аркадієм новий контракт, такий же, який агентство укладало з колишнім господарем – графом Галактіоном...

Аркадій цей контракт підписав, щоби мати додаткові прибутки від туристичного бізнесу.

Третього жовтня Аркадій зустрів на вокзалі дружину, Оксану Цукерку-Глімпельштейн, і сина, Бориса Аркадійовича, які приїхали на поїзді із Замийська-на-Замийці, де Борис Аркадійович із мамою гостювали у дідуса з бабусею. Барон узяв таксі, але, на подив дружини, повіз їх не до лицарського гуртожитку, а кудись за місто, убік Сатиричних боліт, загадково відповідаючи на її здивування: «Сюрприз!»

Спробуй уявити радість цієї Оксани і цього Бореньки, безцінний читачу, коли вони дізналися, що замість скромної квартирки в гуртожитку їхнім житлом став аж цілий Шмокиконський замок!

– Та нічого особливого, – скромно сказав родині Лицар Білого Комара, – просто я бився з драконом, звичайний лицарський подвиг, от Його Величність і нагородив мене замком і баронським титулом. Тож тепер ти, Оксаночко, не абищо, а справжня баронеса.

– Який же ти у мене славний лицар! – захоплено вигукнула дружина і поцілувала Аркадія.

– Ну не треба мене надто розхвалювати. Я всього лише простий, звичайний, пересічний герой, – продовжив скромничати глава сім'ї.

Після спільного огляду замку, Аркадій похвалився, що тут є аж сім привидів.

– Ой! – злякалася Оксана.

– Ура! – не злякався п'ятирічний Борис Аркадійович.

– Не бійтеся, не бійтеся, я їх приборкав. Тепер вони тихіше води, ніжче трави, ходять переді мною по струнці, – заспокоїв сім'ю її глава.

– Ну який же ти в мене! – знову захопилася лицарська дружина і знову забруднила його обличчя губною помадою.

От так сталося вселення барона Аркадія до Шмокиконського замку.

Продовжуючи радіти житловій обновці, Лицар Білого Комара став готуватися до лицарського турніру в День Шляхетного Мордобою.

Ну а ми з тобою, безцінний читачу, каже Автор Терентопських хронік, його поки залишимо...

Кінець

другої книги Терентопського, так би мовити, епосу.

Зміст другої книги «Яйцепосу»

ЯЙЦЕПОС, АБО ЗАБАВНІ ХРОНІКИ ПІДПІЛЬНОГО КОРОЛІВСТВА ПОБЛИЗУ ХАРКОВА	5
КНИГА ДРУГА ЧУДОТВОРЦІ ТА ІНШІ СУБ'ЄКТИ	6
ЩОСЬ ДЕВ'ЯТНАДЦЯТЕ <i>Приватне життя пивного келиха</i>	7
ЩОСЬ ЧЕТВЕРТЕ <i>Витязь у капроновій сітці</i>	33
ЩОСЬ ОДИНАДЦЯТЕ <i>Божественні клоуни</i>	56
ЩОСЬ СОРОК ПЕРШЕ <i>В'язні громадянки Окнечук</i>	84
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЕ <i>Рожева в червоний горошок Магія</i>	131
ЩОСЬ П'ЯТЕ <i>Доморосле лицарство</i>	175
ЩОСЬ ДВАНАДЦЯТЕ <i>Підворіття для ударників</i>	194
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ДЕВ'ЯТЕ <i>Лицарювання без мікроскопа</i>	217
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ВОСЬМЕ <i>Придворний лицар № 39</i>	255
ЩОСЬ ШОСТЕ <i>Монарх у короні з пластмаси</i>	295
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ВОСЬМЕ <i>Письмена лівої ноги</i>	311
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ТРЕТЄ <i>Житлоплоща вінценосця</i>	347
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЕ <i>Лицарський гуртожиток</i>	398
ЩОСЬ СЬОМЕ <i>Корчма «Під Мідним Забралом»</i>	421
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТЕ <i>Онука зародка</i>	442
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТЕ <i>Відрядження чудотворця</i>	473
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ПЕРШЕ <i>День Шляхетного Мордобою</i>	507
ЩОСЬ ВОСЬМЕ <i>Терентопські застільні</i>	555
ЩОСЬ СОРОК ЧЕТВЕРТЕ <i>Лісовий колектив Рабіновича</i>	570
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ П'ЯТЕ <i>Таємниця нечистої сотні</i>	608
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ДРУГЕ <i>Карти на стіл</i>	640
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ДЕВ'ЯТЕ <i>Духи Шмокиконського замку</i>	667
Зміст другої книги «Яйцепосу»	707

Дюк Брунька

ЯЙЦЕПОС

Авжежвидав

Харків
2025

Брунька Дюк

Яйцепос. Книга третя. Лицарі та інші організми. – Х.: Авжежвидав, 2025.

, , книга «Лицарі та інші організми», котра є третім (і останнім) томом тр томного так званого Терентопського «епосу» (або Терентопських хронік) із загальною назвою «Яйцепос», одного з найтаємничіших, найзагадковіших, найсекретніших сучасних письменників – Дюка Бруньки. У британців є епос про короля Артура й лицарів Круглого Столу; у германців – про королевича Зигфріда й нібелунгів; у ірландців – про героя Кухуліна й уладських витязів; у французів – про графа Роланда й лицарів Карла Великого, і таке інше й тому подібне. Багато країн і народів мають свої власні героїчні та чарівні епоси. А харків'яни свого власного харківського епосу не мають. От на ґрунті «квасного харківського патріотизму» таємничий Дюк Брунька і спробував ушкварити, аби Харків у цьому аспекті не пас задніх, якщо не чисто харківський, то хоча б поблизухарківський сучасний «чарівно-лицарський епос». Ця (у позитивному сенсі слів) химерна, бешкетна, курйозна, божевільна писацька витівка адресована людям хорошим (добрим, щиросердним, веселим, справедливим, порядним...), віком від середнього шкільного (13 +) до пенсійного включно, читачам із добрим почуттям гумору, що цінують мистецьку оригінальність та дотепність; зокрема таким, що люблять Харків, та бажають дізнатися про нього більше. (А от людям поганим – підлим, брехливим, злим, підступним, жорстоким, несправедливим... – читати цю книгу суворо забороняється, а якщо вони порушать заборону і намагатимуться читати, то на них впаде прокляття автора). Цей твір є зухвалою сумішшю із пародійного лицарського роману, іронічного міліцейського детективу, сучасної веселої чарівної казки, кумедного авторського екзистенціалізму та забавного довідника з харковознавства. Втім, ці писання здатні читачів не лише повеселити і забавити, але й дещо розширити їхні ерудицію та світогляд, а можливо, і спонукати замислитися про речі важливі і корисні.

ЯЙЩЕПОС, або Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова

Нібито химерна, бешкетна й курйозна спроба ушкварити чарівно-лицарський, так би мовити, епос. З детективною, м'яко висловлюючись, фабулою. Для благодушного й поблажливого читача, обдарованого почуттям гумору. Читача, не спотвореного надмірною солідністю та снобізмом.

У трьох книгах

Книга третя

ЛИЦАРІ ТА ІНШІ ОРГАНІЗМИ

Я певен, що в цій історії ви знайдете все, чого тільки можна вимагати від цікавого читання; в недоліках ж її, якщо тільки такі виявляться, винен, на мій погляд, безперечно, собака-автор, а не сам предмет.
Мігель де Сервантес.

ЩОСЬ СОРОК П'ЯТЕ

Дірка в кальсонах

Вам ніколи не випадало бути в товаристві справжніх тварин?.. О, то ви не знаєте, скільки чесноти, скільки дійсної моральності й невимушеної веселості завжди буває в подібних зібраннях!

Осип Сенковський, «Осіння нудьга».

Однак немає сумніву, що розум у тварин часто наближається до нашого.

Ян Потоцький, «Рукопис, знайдений у Сарагосі».

24 – 27 жовтня 1995 року.

Ти, безцінний читачу, можливо, помітив закономірність: у кожному другому розділі, то пак щосі Терентопських хронік про мандрівки лицарів Напівкруглого Столу присутній фрагмент пророцтва чарівника Гектора Манюні. У попередньому щосі, сорок четвертому, за назвою «Лісовий колектив Рабіновича» такого фрагмента не було. Виходячи із чого, ти, напевно, уже зміркував, що в цьому щосі, сорок п'ятому, фрагмент пророцтва буде. Тому Автор вирішив, не відкладаючи, уже на початку розділу відразу ж ознайомити тебе, читачу, із цим черговим фрагментом.

От він:

*... 250 років буде викраден
... за вказівкою прибульця з
... прибулець не зможе винести
... ись про крадіжку, уста
... стить із країни яйце; і про*

А про те, хто був власником цього клаптика папірця з текстом, ти, читачу, дізнаєшся трохи згодом.

Коли граф Яків (Яків Ганелонович Слюнявчиков) верхи на коні Оттокарі (названому так на честь чеського короля Оттокара Другого Пржемысла, що правив зі 1253 по 1278 рік) і лицар Хома (Хома Сергійович Аріельченко) на коні Монтесумі (названому на честь ацтекського правителя Монтесуми Другого, що правив зі 1503 по 1520 рік) в'їхали в село Нижні Драконопаси, то першим ділом вирішили відвідати тамтешню корчму з назвою «Під Розвісистою Локшиною». Бо ці два лицарі Напівкруглого Столу, які вчиняли пошуки викраденого драконячого яйця і організатора викрадення у наданому їм жеребом п'ятому секторі королівства, дещо зголодніли в дорозі, а від корчми тягнуло спокусливими апетитними ароматами.

Поруч із цим пунктом громадського харчування — досить великою хатою з побіленими стінами і покритим дерев'яною черепицею дахом — були хата корчмаря і господарські споруди: комори, хлів, лазня, льох, нужник...

Між садовими деревами була натягнута мотузка, на якій, прикріплена дерев'яними прищіпками, сушилася постільна білизна: пошивки, простирадла, підковдри.

З дверей корчми, над якими була прибита фанерна вивіска з назвою, мальовничо нанесеною олійними фарбами, тягло, крім ароматів, і музикою в народному стилі.

Граф Яків і лицар Хома, спішившись і прив'язавши Оттокара з Монтесумою до дерев'яної перекладини, увійшли «Під Розвісисту Локшину».

У корчмі панував святковий настрій.

Доспіхоносці думали, що музику виробляють сільські музики, а виявилось, що музикує магнітола “National Panasonic RX-CW50F” (придбана корчмою, ясна річ, у Великому Світі).

Зо два десятки відвідувачів обох статей злегка випивали, закушували, лопотіли, сміялися, а дві пари навіть танцювали під музику на вільнім від столів майданчику.

До лицарів одразу ж кинулися корчмар — дядько з висячими світлими вусами — і його дружина — соковита рум'яна дамочка зі жвавими чорними очима, в хусточці, пов'язаній так, що кінці її стирчали над чолом наче ріжки, — гостинно запрошуючи присісти і пригоститися.

Граф Яків сказав цій парі, що хотів би для початку зробити в корчмі два оголошення. Господиня з «ріжками» негайно перемістилася до магнітоли і зменшила звук.

— Шановні пані та панове, — почав граф, і всі присутні повернулися до нього, — я, лицар Напівкруглого Столу граф Яків, так би мовити, страждаю на kleptomaniю, тобто непереборну хворобливу тягу до крадіяства. Попереджаю наперед, що можу у когось із вас щось украсти, тому будьте уважні, пильнуйте своє майно. Ну, а якщо у когось із вас

щось пропаде, не хвилюйтесь, а відразу звертайтеся до мене: якщо це щось вкрав я, то я вам його негайно поверну, бо я хоч і kleптоман, але чесний і шляхетний лицар...

Дійсно, Яків був обуяний непереборною тягою до крадіжок. В юності він був звичайним кишеньковим злодюжкою. Кілька разів потрапляв до в'язниці і піддавався «спілкуванню» з катом. Потім вступив до лицарів Напівкруглого Столу, скоїв лицарський подвиг (приборкав гігантського крота, що влаштовував землетруси в селі Підпахвочухівці; до речі, вийшов каламбур: зробив КРОТа КРОТким), за що отримав від короля титул барона; потім вчинив другий подвиг (врятував двадцять дев'ять тарганів із палаючого будинку), за що отримав титул графа. При цьому він продовжував у навколишніх що-небудь красти, але як чесна й благородна людина заздалегідь про це оточуючих попереджав і вкрадене, як правило, повертав. Чарівник Акмус, дізнавшись про цю його манію, запропонував її видалити за допомогою гіпнозу, але Яків відмовився, сказавши, що, по-перше, якщо змінити його нахили, то йому чогось не вистачатиме, він почуватиметься не в своєму посуді, так би мовити; а по-друге, крадійство приносить йому задоволення, а задоволення – це позитивні емоції, а позитивні емоції, з погляду медицини, дуже корисні для здоров'я; нехай, мовляв, манія залишається, адже вона нікому особливо не шкодить.

Отже, попередивши відвідувачів корчми «Під Розвісистою Локшиною» про свою kleптоманію, граф Яків тут же зробив і друге оголошення: повідомив, що і кого вони з лицарем Хомою розшукують, попросив повідомити, якщо хтось із присутніх про це щось знає, і продемонстрував

портрет організатора викрадення драконячого яйця: раптом хтось впізнає. На жаль, ніхто в корчмі зображеного не впізнав і нічого нового з цього питання не повідомив.

Після цього два лицарі сіли за стіл, за яким вже сиділи двоє чоловіків: один худорлявий в окулярах – явний сільський інтелігент, а другий коротконосий і шировилиций – явний землероб; ці два аборигени самі запросили лицарів приєднатися до них.

Худорлявий очкарик виявився вчителем сільської школи, викладачем історії, літератури – терентопської та іноземної – і біології, а його сусід фермером, що з'ясувалося з розмови з ними лицарів.

Корчмар і його дружина принесли лицарям пляшку дулівки, тобто грушевої наливки, і гарячу ароматну локшину – мабуть, фірмові частування цього закладу.

Отже, граф Яків і лицар Хома заходилися їсти без відриву від спілкування з двома нижньодраконопасивцями, що просторікували про тутешнє сільське життя-буття.

Раптом двері в корчмі відчинилися, в них сунулася сива бабця і високим голосом завищала:

– Одарко! Люди кажуть, що той перевертень десь поблизу!

– Ой, а у мене у дворі постільна білизна сушиться! – сплеснула руками дружина корчмаря.

– Так ото ж бо! – підтакнула старенька.

Господиня слідом за бабцею метушливо покинула свою корчму.

– Побігла простирадла з пошивками і підковдрами знімати та ховати, – прокоментував коротконосий фермер.

– Навіщо? Що там ще за, м'яко кажучи але грубо виражаючись, перевертень? – заінтригувався лицар Хома.

— Та то люди брешуть, — посміхнувся учитель в окулярах. — Полюбляє простий народ придумувати небилиці. Антинауково це.

— Ви що, не вірите в існування перевертнів? — здивувався граф Яків.

Перевертні в Терентопії були явищем звичайним, тому терентопець, який заявляє, що він не вірить в існування перевертнів, виглядає там так само дивно, як в нашому світі, безцінний читачу, людина, яка заявляє, наприклад, що вона не вірить в існування корупціонерів.

— Я і сам перевертень, — відповів учитель, протираючи хусточкою скельця окулярів.

— Ага, він перевертень, — підтвердив фермер.

— Опівночі повного місяця я перетворююся на великого пса, кавказьку вівчарку, — додав учитель.

— А ви? — запитав лицар Хома у фермера.

— Він — ні, я єдиний перевертень в Нижніх Драконопасах, — відповів за фермера педагог. — Безумовно, я вірю в існування перевертнів, тим більше що я один із них. Але хтось тут розпускає чутки, що десь за Кухулівкою завівся перевертень, який пожирає текстиль...

— Текстиль?! — здивувався граф Яків.

— Таке набрешуть, що ні в які ворота не лізе, — посміхнувся учитель-перевертень. — Ну як це перевертень може вживати в їжу мануфактуру?! Перевертні, це люди, що перетворюються тимчасово на вовків, собак, ведмедів та інших великих ссавців. Але ніякі ссавці тканини не жеруть. Ні, в перевертня-текстилежера я не вірю. А тутешні жінки вірять, і як тільки чують побрехеньки, що той перевертень десь близько, одразу кидаються ховати текстильні вироби.

— А може, він перетворюється не на вовка, чи там... а на міль. Міль же текстиль жере, — заперечив фермер.

— Міль це комаха, а людина — ссавець, зовсім інший генотип, — відмахнувся учитель. — Людина — ссавець, і вовк — ссавець, і собака, і ведмідь... Перевертень перекидається з одного ссавця на іншого, тобто залишається завжди представником того самого класу живих організмів. А комахи відносяться не до класу ссавців, а до класу членистоногих, це зовсім, зовсім інше. У молі цілковито інакші розміри, абсолютно інша вага, інша кількість кінцівок... Ні, я не вірю, що людина-перевертень може ставати міллю, і вважаю таку думку антинауковою.

— Може, і брехня, — знизав плечима фермер.

— А з якого приводу тут панує таке пожвавлення? — запитав граф Яків, указуючи на веселих громадян у корчмі. — У вас у селі якесь свято?

— До нас у Нижні Драконопаси приїхав знаменитий столичний кат-віртуоз Інкогнітечко, — відповідав фермер. — Ніколи такі знамениті кати не гастролювали в нашому селі, так що для нас це, можна сказати, що свято.

— Кажали, що цей знаменитий Інкогнітечко дає гастролі тільки в великих містах, а він надав честь і нашому маленькому селу, — підхопив учитель. — Шибениці в нас у Нижніх Драконопасах, на жаль, нема, тому Інкогнітечко продемонструє на добровольцях із публіки тільки віртуозні катування кремовими тортами. У нас всі тутешні жителі вже купили квитки на це шоу. Воно пройде ввечері в місцевому клубі.

— Оце класно! Ну хто б міг подумати, що я зустріну Інкогнітечка у такій глухомані! — зрадів граф Яків. — Ми з ним друзі, — пояснив він аборигенам.

Яків познайомився з Інкогнітечком, коли той піддавав його тортурам тортами за чергове злодійство, ще до того, як Яків став лицарем.

Тортури тортами (гм, виглядає наче каламбур), як уже зазначалося раніше, полягають у тому, що кат метає кремові торти в фізіономію засудженому. При цьому засуджений має право ухилятися. Але Інкогнітечко був таким віртуозом, що як клієнт ні огинався, кат незмінно улучав у ціль, викликаючи регіт глядачів. Жертва навіть мала право кидати торти в ката (аби не відчувати себе дискримінованою), але Інкогнітечко був настільки верткий, що ще жодному з його клієнтів не вдалося гепнути його тортом. Багато засуджених, знаючи про верткість Інкогнітечка, відмовлялися скористатися цим правом, мовляв, навіщо дарма намагатися, якщо і так ясно, що нічого не вийде. Яків не відмовився і чесно метав у ката торти, але, як завжди, вони пролетіли повз віртуоза. Інкогнітечко ж Якову незмінно заліплював голову заварним кремом на радість регочучому глядацькому залу.

Після цього Яків з Інкогнітечком подружилися.

— Інкогнітечко зараз з дороги париться в моїй лазні, — повідомив лицарям корчмар, який чув останні слова графа Якова.

— Зараз доїм і піду до нього. Кортить побачити старого друга, — сказав Яків і прискорив поглинання їжі.

Після закінчення трапези граф Яків і лицар Хома заплатили корчмареві за частування.

(«Ти ж казав, громадянине Авторе, що терентопці пригощали мандрівних лицарів безкоштовно», — нагадує раптом авторська Ліва мозкова півкуля.

«Так, пригощали безкоштовно, – пояснює Автор, – ті, для кого частування не було бізнесом, ті, хто заробляв гроші в інших сферах діяльності: селяни, чудотворці, ремісники... Але для корчмарів і шинкарів саме частування є єдиним способом заробляння грошей, і якби вони пригощали клієнтів безкоштовно, то розорилися б і зубожіли. Лицарі прекрасно це розуміли, тому розплачувалися з працівниками громадського харчування, не чекаючи, коли їх про це попросять. Можливо, цей корчмар і не став би просити лицарів, щоб вони заплатили, але вони самі дали йому гроші, маючи на увазі, що від цього залежить добробут його сім'ї. А от якби вони селянам, чудотворцям і ремісникам пропонували гроші за гостинність, ті навіть образилися б».

Ті діяли так, як ченці Курязького монастиря (що мав місце дещо західніше Харкова), в гумористичній поемі «Заснування Харкова» (1815) поета-гумориста, сатирика та байкаря Василя Масловича:

Обсушили там його,
Славно накормили
І за все оце нічого
З лицаря не збрили.

До речі, чи помітив ти, безцінний читачу, що на відміну від російської мови, де словосполучення «общественное питание» зліпилося в одне слово «общепит», в українській мові «громадське харчування» залишилося «громадським харчуванням», не ставши ні «громахарчем», ні «грохаром», ні чимось подібним.)

Коли граф Яків і лицар Хома встали з-за столу та дали гроші, корчмар поліз у кишеню, і, ніяковіючи, повідомив:

— У мене в кишені був гаманець...

— Ага, це я його поцупив, — чесно зізнався Яків і гаман корчмареві повернув.

Учитель і фермер, почувши це, заходилися метушливо обстежувати і свої кишені.

— А у мене в кишені була срібна цигарниця, — сказав фермер.

— Теж моя робота, — зізнався граф і портсигар фермеру віддав; потім запитав у вчителя: — А у вас нічого не пропало?

— Начебто нічого, — знизав плечима, обмацавши всі кишені, очкарик.

— Ну як же нічого! А годинник? — вигукнув Яків і простягнув педагогові-перевертню наручного часоміра, який устиг непомітно зняти під час трапези з руки співтрапезника.

— Ой, а я й не помітив! Дякую! — зрадів той.

Вийшовши з корчми «Під Розвісистою Локшиною», лицар Хома і граф Яків переконалися, що на мотузці між яблунею і грушею вже таки немає пошивок, простирадл і підковдр.

Яків рішуче попрямував до дерев'яної лазні, з рури якої здіймався димок, а на ручці дверей висіла табличка з написом: «Не входити! Зайнято!»

— Ти що, м'яко кажучи але грубо виражаючись, ввійдеш? — запитав Хома.

— Звісно.

— А може, почекати? Він же там, м'яко кажучи але грубо виражаючись, голий.

— Ну то й що, мужик же, не баба, і до того ж ми з ним друзі, чого тут соромитися. Ця табличка адресована

стороннім, а я Інкогнітечкові не сторонній, а близький товариш, тож мене це не стосується, мені можна.

— А я, м'яко кажучи але грубо виражаючись, краще тут почекаю.

Яків рішуче відчинив двері і ввійшов усередину.

Сонце, увірвавшись у проріз двері, осяяло висячі на цвяшку знамениті Інкогнітеччині чорний комбінезон і клоунську маску з червоним пластмасовим носом, великими поролоновими вухами, кривими окулярами і фіолетовими вусами, а також ще якісь речі, до яких граф не придивлявся. Ця катівська уніформа та інше знаходилися в маленькому передбаннику, сама ж парильня містилася за наступними дверима.

Коли входиш з освітленого сонцем світу в сутінкове приміщення, то спочатку сутінки здаються тобі непроглядною темрявою і ти нічого не бачиш. Так і Якову сутінкова парильня здалася темрявою єгипетською. Він не встиг дочекатися, поки очі звикнуть до нестачі яскравості, і щось в цій напівтемряві розгледіти, коли його раптом оглушив жіночий вереск.

— Ой, вибачте, пані, я не... — пробурмотів граф і спритно покинув лазню, почервонівши наче варений рак.

— Що? — запитав лицар Хома у зніжковілого рум'яного напарника.

— Інкогнітечко там не один, а з якоюсь жіночкою, — буркнув Яків.

— Будемо, м'яко кажучи але грубо виражаючись, чекати тут?

— Ні, займемося опитуванням населення. А з Інкогнітечком зустрінемося під час його шоу. Він викличе

добровольців із публіки, і отут вийду я. Буде йому сюрприз.

Лицар Хома і граф Яків методично обійшли всі хати Нижніх Драконопасів. Ніхто з жителів цього села нічого нового про драконяче яйце і намальованого шахрая не сказав.

Тим часом настав час катівського шоу, і лицарі разом з корінними жителями цього населеного пункту з'явилися в клуб, чесно придбавши квитки у керівника будинку культури.

Сидінь у клубі не вистачило на всіх глядачів, тому були принесені стільці і табуретки з навколишніх хат.

Перед початком шоу граф Яків, як і в корчмі, гучно оголосив, що він клептоман і може у присутніх глядачів що-небудь вкрасти. Але попросив їх із цього приводу не турбуватися, оскільки вкрадене він їм чесно поверне.

Коли на сцену вийшов Інкогнітечко у своїй знаменитій клоунській масці і в чорному комбінезоні, нижньодраконопасивці заплодували, а граф Яків сказав на вухо лицареві Хомі:

— Щось Інкогнітечко ніби став менший на зріст і щупленьким. Раніше він був вищим і щільнішим.

А коли Інкогнітечко оголосив, що для катування тортами йому потрібні добровольці з публіки, Яків додав:

— І голос у нього не такий. Був голос низький, як у дорослого чоловіка, а тут пищить, наче дитя.

Лицарі презирнулися.

— Аферист? — запитав лицар Хома.

— Так, це не справжній Інкогнітечко, це самозванець, — кивнув граф Яків. — Мені Інкогнітечко скаржився, мовляв, до нього доходять чутки, що під його маркою по країні гастролюють шахраї. Обманюють публіку, видаючи себе за знаменитого ката, і заробляють на цьому гроші. Мало того, що вони наживаються за рахунок чужої популярності, так ще завдають шкоди репутації Інкогнітечка, бо розчаровують глядача своєю халтурою. Подивиться глядач на роботу такого лже-Інкогнітечка, плюне і промовить: мовляв, кажуть, Інкогнітечко, Інкогнітечко, великий кат, знаменитий віртуоз, а насправді він повна бездарність! І іншим стане говорити, щоби не ходили на Інкогнітечка. Інкогнітечко грозився: якщо б мені ці шахраї попалися, я б їм, мовляв, показав, як дурити людей. Зараз я вийду добровольцем, нехай він зі мною попрацює, а я його відразу викрию.

І граф Яків підняв руку, мовляв, я доброволець. Раніше нього руки підняли ще кілька людей, але побачивши, що і заїжджий граф бажає взяти участь, кінцівки опустили: з поваги до лицаря Напівкруглого Столу надали йому почесне право першим піддатися тортурам.

Граф вийшов на сцену.

Видаючи себе за Інкогнітечка людина в масці пов'язала на шию добровольця клейончатий чохол, що опускався до колін, щоб обладунок лицаря не забруднити тортом. Яків підморгнув Хомі, мовляв, зараз подивимося, на що пройдисвіт здатний. Помічники, з місцевих жителів, винесли кілька тортів і поставили їх на двох столах у протилежних частинах сцени.

— Починаємо! — оголосив фальшивий Інкогнітечко, жваво схопив один торт і запустив у графа.

Яків не встиг ухилитися, і кремова маса гепнулася в його фізіономію. (На шоу граф прийшов, ясна річ, без шолома). Зал вибухнув сміхом. Навіть лицар Хома не зміг втриматися, адже далеко не все смішніше за людське обличчя, забруднене тортом.

Граф протер очі, схопив інший торт з другого стола і метнув у лже-ката. Той спритно ухилився, і торт розквасився об спеціально підвішену позаду клейонку.

Людина в масці метнула новий торт. Яків шугнувся праворуч, але суперник ніби передбачив цей маневр, і кремова маса знову гепнулася об фізіономію лицаря, а зал знову гримнув сміхом.

Яків, протерши очі, знову схопився був за торт, але в залі пролунали ремствування: мовляв, не захоплюйтеся, пане лицарю, інші теж хочуть, бажаючих багато, на всіх може тортів і не вистачити.

Яків залишив торт, махнув рукою, мовляв, гаразд, йду, і пішов за лаштунки вмиватися. (Там для цього був установлений умивальник, про що було заздалегідь оголошено глядачам). Замість нього на сцену вибіг інший доброволець, з місцевих...

Коли вже чистий і без клейончастого чохла граф Яків повернувся до залу, його напарник лицар Хома здивовано ворухнув на його адресу бровами: мовляв, що ж не викрив. Яків, виправдовуючись, зашепотів:

— Цей самозванець працює не гірше за справжнього Інкогнітечка. Я навіть в якийсь момент засумнівався: а чи дійсно це не Інкогнітечко? Його майстерність мене, так би мовити, підкорила, і я навіть цього афериста заповідав за такий талант. Тому вирішив його не ганьбити при всіх, а поговорити з ним після шоу віч-на-віч.

Подальший виступ лже-Інкогнітечка підтвердив слова графа: цей самозванець у клоунській масці вчиняв так звані тортури тортами так само віртуозно, як і справжній Інкогнітечко.

Добровольці, що виходили один по одному на сцену, незмінно отримували тортом в обличчя, як би не ухилялися, а от фальшивого ката забруднити тортом нікому не вдалося.

Після закінчення цього шоу нижньодраконопасивці довго аплодували гастролерові за доставлене задоволення.

Обидва лицарі теж насміялися до втоми животів.

Потім глядачі брали у виступальця автографи.

Граф Яків теж підсунув лже-Інкогнітечкові аркуш, і той, не дивлячись, черканув на папірці розмашистий підпис.

– Він і підпис навчився підробляти: схожий на Інкогнітеччин, – повідомив Яків Хомі, вибравшись із натовпу катівських шанувальників.

Потім граф Яків чесно-благородно роздав деяким глядачам те, що встиг у них під час шоу непомітно поцупити.

Кілька шанувальників проводжали людину в масці аж до хати корчмаря, де цей приїжджий збирався переночувати.

Лицарі пройшли за ними.

Біля корчми проводжаючи розійшлися, залишилися тільки людина в масці, корчмар із дружиною та граф Яків з лицарем Хомою.

– Кхе... пане... еее... кате, ми хотіли б з вами побалачати. Віч-на-віч, – сказав граф.

Корчмар, сказавши «Не будемо заважати», з дружиною пішов у хату.

– Я вас слухаю, – сказав самозванець, схрестивши руки.

– Гм... Ти хто? – запитав дещо фамільярно граф Яків.

– Тобто як «хто»?!.. Кат Інкогнітечко, ви хіба не зна...
– почав був чоловік у масці, помітно знітившись, але граф перебив:

– Інкогнітечко мій друг, тому не треба нам тут... Думаєш, надів таку ж маску і можеш вішати локшину, мовляв, я Інкогнітечко? Питаю по-хорошому: ти хто? Маску зніми.

Гастролер підупав, зіщулився, пробурмотів «Феніта ля комедіа» і приречено стягнув з голови клоунську маску.

– Отже, юначе, яке твоє справжнє ім'я? – продовжив допит граф.

– Герміона Бісквітова. Я не юнак, а дівчина.

Яків згадав жіночий вереск у лазні і знову зніяковів.

Ця дівчина дійсно була схожа на вродливого юнака: у неї було коротке світле волосся, маленькі груди і вузькі стегна. Невеликі зовнішні відмінності приховував просторий чорний комбінезон.

– Ну от, така мила дівчина, а займаєтеся нехорошими речами, шахрайством, видурюєте у людей гроші, видаючи себе за відомого ката. Ну хіба ж це добре?! – знову заговорив граф, але вже не так суворо.

– Недобре, – погодилася Герміона, опустивши голівку.
– Мені соромно, що я... Але що мені було робить, якщо мені подобається ця робота, але люди хочуть ходити на Інкогнітечка, а не на Герміону Бісквітову.

— Так, мушу зауважити, що в катуванні тортами ви не поступаєтеся самому Інкогнітечкові! — похвалив Яків. — У вас явний талант. Погано тільки, що це шоу пов'язане з ошуканством.

— Я хотіла влаштуватися на роботу катом, але мені в ратушах усіх міст відповідали, мовляв, нема вакансій, та й не жіноча, мовляв, це справа — катівство. Я пробувала була самотійно гастролювати під своїм ім'ям, але я не маю відомого популярного імені... Виявляється, що людям потрібна не стільки наявність у гастролерів великого таланту, скільки наявність відомого імені. Переді мною став вибір: чи то відмовитися від улюбленої роботи і зайнятися нелюбимою, чи займатися улюбленою, прикрившись чужим, відомим ім'ям. Визнаю: видавати себе за іншу людину — це афера, це недобре, але нічого розумнішого і правильнішого я не придумала.

— Гм... Знаєте, панно Герміоно, я вас познайомлю з моїм другом, справжнім Інкогнітечком, не зараз, бо зараз ми зайняті пошуками, а після закінчення Великої Яєчної Експедиції, — запропонував граф Яків, — і він вам допоможе у вашій проблемі: чи дасть вам рекомендацію, чи дозволить вам використовувати його псевдонім і маску, чи ще якось...

— Ой, це класно! Дуже дякую! — зраділа дівчина.

— Але ви мусите нам пообіцяти, що з завтрашнього дня більше не видаватимете себе за Інкогнітечка. Гастролуйте не як Інкогнітечко, а як пародист Інкогнітечка, — продовжив граф. — Можливо, як пародисту Інкогнітечка вам менше платитимуть, ніж зараз, коли вас вважають самим Інкогнітечком, але зате все буде чесно.

– Обіцяю! – вигукнула Герміона. – Пародист. Мені це чомусь не спало на думку. Дякую за підказку.

– У вас рідкісне ім'я: Герміона, – зауважив лицар Хома.

– Батьки назвали мене так на честь королеви Герміони зі «Зимової казки» Шекспіра, головної героїні, дочки руського імператора і дружини сицилійського короля. А взагалі це ім'я грецьке.

– Я так, м'яко кажучи але грубо виражаючись, і подумав, – кивнув він.

(Всякому, хто читав «Зимову казку» Вільяма Шекспіра, або дивився вистави чи фільми за даним твором, абсолютно очевидно, що королева Герміона, між іншим, стає і тещею богемського принца Флорізелю, вже за рамками цієї п'єси. Але, зрозуміло, не того богемського принца Флорізелю, що є героєм детективних повістей Роберта Льюїса Стівенсона «Клуб самовбивць» і «Діамант раджі». Адже Флорізелю, придуманий Стівенсоном, фігурує в дев'ятнадцятому столітті, аж за пів тисячоліття після Флорізелю, придуманого Шекспіром. Втім, мабуть, не зовсім правильно казати, що Шекспір його от так от просто з нуля і придумав. Правильніше, напевно, сказати, що Шекспір запозичив із роману Роберта Гріна «Пандосто» вигаданого Гріном принца Дораста і перейменував його на Флорізелю. Так само, як придуману Гріном королеву Белларію він, запозичивши, перейменував на Герміону. Помінявши місцями і географічну приналежність їхніх титулів: богемську королеву перетворив на королеву сицилійську, а сицилійського принца – на принца богемського. Автор вибачається перед читачем за те, що вперся в діалог персонажів із цими літературознавчими подробицями, котрі читач

може обізвати авторським занудством, але не зміг в черговій раз Автор утриматися від бажання розширити читацький світогляд, поповнити читацьку ерудованість.)

Потім лицар Хома запитав її адресу, мовляв, аби зв'язатися з нею після закінчення експедиції, щоби допомогти. Вона повідомила. Виявилося, вона теж проживає в Жорикбурзі. Герміона повістила, що завтра вона мала намір виступити в селі Громопукове, і там, мовляв, вона вже відрекомендується пародистом, що зображує Інкогнітечка, а не Інкогнітечком як таким.

Побажавши розкаяній аферистці подальших творчих успіхів на ниві катівства, граф Яків і лицар Хома вирушили до хати голови Нижніх Драконопасів, де і провели наступну ніч.

Хома зізнався перед сном напарникові, що дівчина Герміона Бісквітова йому сподобалася, хоч вона і не дуже, як то кажуть, фігуриста. І він, будучи неодруженим молодим чоловіком, вирішив після закінчення яєчних пошуків познайомитися з нею ближче, для цього і випросив її адресу...

Автор не сказав про опитування Герміони щодо розшукуваного яйця і шахрая, з демонстрацією портрета останнього, оскільки впевнений, що ти, читачу, і сам здогадався: вона цього, як всі інші зустрічні, не уникла. І відповідь, на жаль, була стандартною.

Наступного ранку, двадцять п'ятого жовтня, поснідавши з сім'єю голови, лицар Хома і граф Яків покинули

Нижні Драконопаси, кілька годин їхали лісостеповими просторами і прибули до села Кухулінівки.

Там вони провели решту дня, займаючись опитуванням, переміжним прийняттям їжі і водних процедур, і заночували. Опитування, як читач здогадався, не додало їм інформації про розшукуване.

Вранці двадцять шостого вони покинули Кухулінівку і продовжили путь.

Терентопознавець Ім'ян Побатькович Прізвищенко вже повідомляв читачеві, що чим далі від центру королівства, тим менше щільність населених пунктів. Ці два лицарі віддалилися від центру настільки, що час переїзду від одного села до іншого займав іноді по пів дня, а то і цілий день.

Кухулінівка вже давно залишилася позаду.

Яків і Хома ґрунтовою дорогою їхали, їхали, їхали, але чергового населеного пункту все не було і не було.

Сонце плавно піднеслося на вершину небесної бані і неквапливо з неї зісковзувало до західного горизонту.

Якщо до сутінків ні до якого житла вони не доберуться, доведеться напинати намет на лоні природи, і ночувати в ньому.

Оскільки бесіди та інше голосове спілкування створюють ілюзію, що шлях стає коротшим, то Хома з Яковом у дорозі базікали та співали дуєтом пісень, як терентопських, так і з Великого Світу.

І нарешті, коли вони заспівали харківську пісню «Дивлюсь я на небо та й думку гадаю...», в їхньому полі зору з'яви...

(— «Дивлюсь я на небо...» — одна з найвідоміших і найпопулярніших українських пісень, — каже раптом, перебивши, Права півкуля авторського мозку, — але чому,

громадянине Авторе, ти оголосив її саме харківською? Запевняю тебе: її співають не тільки в Харкові, але і по всій Україні і за її межами.

– Співають де завгодно, – погоджується Автор, – але створили її в Харкові харків'яни. Якщо читач маломальськи знає історію української літератури, то йому відомо, що нова українська література почалася з творів Івана Котляревського та харківських романтиків. Котляревський жив у Полтаві, а харківські романтики (в тому числі перший український прозаїк Грицько Основ'яненко) – у... ні, не у Харбіні, не у Хараре і навіть не у Хартумі, а де саме – читач, будучи особистістю розумною, і сам уторопав. Тому батьківщиною нової української літератури можна вважати саме Харків із Полтавою. Так от вірш «Дивлюсь я на небо...» написав поет із гуртка харківських романтиків Михайло Петренко. А музику до нього склала харків'янка Людмила Александрова. Отже – хто має право заборонити мені називати таку пісню харківською?

Остап Вишня (який був харків'янином у столичні роки Харкова) в своїй книжці «Як із Харкова зробити Берлін» гостро покпив із тих українців, хто, згідно з піснею, загрузли в дивленні на небо та думках про сокола:

«Найнеобхідніша, найконечніша умова для того, щоб з Харкова зробити Берлін, – це 75% харківського – та не тільки харківського, а й всеукраїнського – населення поробити соколами.

Не менше бо, як три чверти нашого "медлительного в движеніях" люду божого, все життя своє сидить і співає:

*"Дивлюсь я на небо,
Та й думку гадаю,
Чому я не сокіл,*

Чому не літаю".

Оце в його в голові.

Бо як би йому "бог крильця дав, він землю покинув, на небо злітав".

Чого б його туди потаскало?

А як же ж!

*"Шукать собі долі,
На горе привіту,
І ласки у сонця,
У зірок прохат".*

Що йому індустріялізація, що йому електрифікація.

Йому крила дайте, щоб він "далеко за хмари полетів по долю, по ласку".

Тут йому нема ні ласки, ні долі.

Може хоч сонце йому її дасть.

А не зробите його соколом, так він цілий свій вік сидітиме та на небо дивитиметься!

Так от: треба якогось способу дібрати, щоб поробити отаких усіх соколами, вивести на великий степ і кишнуть:

– Киша! Летіть "на льогком катере". І летіть іменно:

"Далеко за хмари,

Подалі від світу".

Подалі... Подалі!!.

Та так, що й не вертайтесь!

Оце як проробимо, тоді з Харкова – раз плюнуть – Берлін зробити».

До слова, ця харківська пісня стала найпершою в світі піснею, проспіваною людиною за межами рідної планети

під час космічного польоту. Це сталося 12 серпня 1962 року. Космонавт Іван Попович на борту космічного корабля «Восток-4» заспівав її для керівника советської космонавтики Сергія Корольова, який цю пісню любив. Але справедливості заради треба зауважити, що ці двоє були не харків'янами, а уродженцями інших українських міст: Попович – Узина, що на Київщині, а Корольов – Житомира.

І «Дивлюсь я на небо...» не єдина харківська пісня, відома далеко за межами Харківщини. Такою ж є і складена козаком Харківського полку, філософом і поетом Семеном Климовським «Їхав козак за Дунай...» Чимало композиторів і в інших країнах за музичною темою цієї пісні складали обробки та варіації. Наприклад, німецький Людвіг ван Бетховен створив за харківською піснею аж дві варіації.

Не засуджуй мене, читачу, просить Автор, за те, що я перериваю повідь краєзнавчими, літературознавчими та іншими теревеннями. Така вже специфіка цієї книжки, такі придумані Автором для неї закони. А як зауважив Олександр Сергійович Пушкін в одному з листів до О.О. Бестужева: «письменника треба судити за законами, ним самим над собою визнаним». Тим більше що Автор ще в підзаголовку Терентопських хронік попередив тебе, мовляв, цей твір, так би мовити, поблизухарківський, а отже, приречений обрушувати на твою голову... ні, не кремові торти, а харківські обставини. Втім, якщо ти дочитав його аж до сих пір, не кинув, отже ти з цим вже змирився. За що Автор тобі вдячний.

Але повернемося до графа Якова і лицаря Хоми.)

Отже, саме коли dospixonosci zaspivali xarkivську пісню «Дивлюсь я на небо та й думку гадаю...», в їхньому полі зору з'явилося таки житло.

Воно розміщалося не просто біля шляху, а осторонь, у сотнях метрів. Безсумнівно, існує доріжка, що з'єднує цей будинок із шляхом, але лицарі вирішили не витратити час на пошуки цієї доріжки, а їхати навпростець бездоріжжям, бо бездоріжжя виглядало рівним, без ярів або інших перешкод.

І вони відразу ж збочили до будівлі, не припиняючи співати. Якщо пісня розпочата, то має бути доспівана до кінця. Щоби пісня не образилася, вважаючи, що її не поважають, раз не дають досягтися останньої ноти...

Житло виявилось гарним цегляним особняком в стилі модерн, прикрашеним скульптурками драконів, грифонів і єдинорогів.

Опинившись біля входу до цієї споруди, граф Яків і лицар Хома спішилися, прив'язали Оттокара з Монтесумою до поручнів невисоких сходів і піднялися сходами до дверей.

Коли Хома шукав очима дзвінок, а Яків заніс руку, щоб постукати, дерев'яні двері раптом самі прочинилися, ніби запрошуючи подорожніх увійти.

Що вони і зробили.

За дверима нікого не було.

Була затишна вітальня з кріслами, столиком, каміном, книжковими шафами, з картинами на стінах...

– Агов, тут хтось є? Гей, господарі... – покликав граф Яків, але було тихо.

Увагу лицарів привернув писаний маслом портрет: веселий чоловік у напудреній перуці і в жустокорі, рожевому в червоний горошок, з мереживним жабо, за модою середини XVIII століття.

Букви і цифри в нижньому правому куті полотна інформували, що цей твір створено Леонардо Гудзиком в 1747 році.

– Це портрет чарівника Гектора Манюні, – пролунав раптом чоловічий голос, гарний баритон.

Яків і Хома обернулись.

Біля каміна, схрестивши руки на грудях, стояв веселий чоловік в напудреній перуці і жустокорі, рожевому в червоний горошок, з мереживним жабо, за модою середини XVIII століття.

Живий двійник портрета!

Лицарі мимоволі перевели погляд із людини на портрет і назад: одне обличчя, одна фігура, один одяг...

– Ні, я не привид Гектора Манюні, я інша особистість, – заперечив чоловік у жустокорі, ніби вгадавши думки гостей.

Нащадок Гектора Манюні, як дві краплі пива схожий на предка, і вбраний у такий же костюм, щоби ще більше підкреслити схожість, подумав граф Яків.

– Я граф Яків, лицар Напівкруглого Столу.

– А я, м'яко кажучи але грубо виражаючись, лицар Хома.

– Ми шукаємо яйце дракона, викрадене з Каменіани у вересні, і шахрая, який організував цей злочин. От його портрет.

Двійник Гектора Манюні подивився на ксерокопію малюнка і знизав плечима:

– На жаль, я нічого не знаю і такої людини не бачив.

Повисла пауза.

За вікном сонце притискалося до обрію, розпустивши уздовж одного червоність і жовтизну.

– Ви, напевно, довго їхали, стомилися. Пропоную вам відпочити і переночувати в цьому будинку, – сказав двійник портрета.

– Із задоволенням скористаємося з вашої гостинності, пане... Еее... Вибачте, ви не відрекомендувалися, – мовив Яків.

– Але на жаль, я не зможу вас пригостити, бо зараз у будинку нема нічого такого, що їдять люди, а створювати їжу з повітря за допомогою магії я не вмію, – продовжив невідомий.

– Про це не турбуйтеся, харч у нас є, нам надавали їжі в Кухулінівці і в Нових Драконопасах, і... Голодними, м'яко кажучи але грубо виражаючись, не залишимося і вас почастуємо, – сказав Хома.

– Мене частувати не треба, у мене особлива, так би мовити, дієта, ваші харчі мені не годяться, – заперечив господар. – Ви вже самі повечеряйте, а я тим часом приготую для вас спальню.

Лицар Хома сховався за рюкзак з їжею, і двійник портрета провів гостей до їдальні, де надав їм стіл і посуд.

Мандрівники приступилися до вечері, а господар будинку вийшов.

Коли лицарі наситилися, а двійник Гектора Манюні повернувся і повідомив, що спальня готова прийняти постояльців, граф Яків зауважив:

– Ми вже думали, що доведеться ночувати в полі. Добре, що ваш особняк тут.

– Далі дорогою село Тютъзячки, кілометри чотири звідси. Не було б цього будинку – встигли б до ночі туди. Навіщо ж у полі, – заперечив господар.

– Ну, ми ж не знали... До речі, вибачте, ви так і не представилися, не знаю, як вас називати.

– Я представляюся пізніше, а спочатку я хочу розповісти вам одну історію.

– Люблю слухати історії, – зізнався граф, і всі троє повернулися до вітальні, розташувалися в затишних кріслах, після чого двійник портрета почав оповідати...

Цей особняк, мовляв, побудував один із численних нащадків Гектора Манюні, з діда-прадіда чарівник Іван Манюня, в кінці дев'ятнадцятого століття. Його син, Герасим Манюня, теж жив тут і продовжував справу своїх пращурів: займався чародійством. І син Герасима, Флорізьель Манюня, прожив тут, у спадковому особняку, майже все життя, займаючись чарами. А от дві дочки Флорізьеля Герасимовича до чарівництва не виявляли особливого інтересу і на фей вчитися не захотіли. Старша, Анастасія, стала архітектором, вийшла заміж за шмарклівського міліціонера і тепер живе з ним і їхніми дітьми в будинку, який сама ж спроектувала, на околиці міста Шмарклова. А молодша, Руслана, та взагалі переселилася до Великого Світу, в місто Харків, стала кондитером і вийшла за машиніста метрополітену. Дружина Флорізьеля Герасимовича, Юнона Петрівна, пішла від нього до такого собі Зюзікова, фермера-єдинорогаря, і останні десятиліття свого життя Флорізьель Манюня проживав на самоті, зрідка спілкуючись із приїжджими в гості дочками, колегами-чарівни-

ками, а також з селянами Тютьзячок, де він купував продукти харчування.

Втім, ні, не зовсім один жив він в особняку діда. Завелася тут ще одна особа: міль. Міль, комаха, що жере текстиль.

Побачивши її в перший раз (а сталося це восьмого червня 1977 року, о сімнадцятій годині двадцять вісім хвилин і сорок чотири секунди за жорикбурзьким часом), Флорісель Герасимович мало цю комашку не приляснув. Бо, напевно, у кожної людини при виді молі спрацьовує, так би мовити, ляскальний рефлекс (читач, мабуть, по собі знає, зауважує Автор). Але, на щастя, чарівник схибив, і літаючу співмешканку не спіткав летальний наслідок. На щастя, бо міль виявилася не проста, а розмовляюча, тобто ця комаха була розумним, людиноподібним в аспекті інтелекту мутантом. Вбивство мовлячої комахи, або будь-якої іншої мислячої і здатної говорити по-людськи істоти, в Терентопському королівстві вважається таким же гріхом і злочином, як і вбивство самої людини. Тому перш, ніж шандарахнути муху або таргана, слід придивитися до жертви і переконатися, що це звичайна комаха, а не брат за розумом (чи сестра, якщо самиця). Флорісель Манюня тоді погарячкував. Тому після порадів, що гріх не відбувся.

Флорісель Герасимович і міль Валькіруська – так звали комаху – познайомилися і потоваришували.

Щоб Валькіруська не їла білизну, скатертини, фіранки та інші матерчаті аксесуари житла, чарівник купив для неї у селян достатньо важкенький сувій домотканого полотна, що того харчу їй вистачило б на все життя. (А живуть говорячі тварини так само довго, як і люди, нагадує читачеві про всяк випадок Автор).

Комаха-мовець була вельми цікавою, бажаною поглинати нові знання, розширювати світогляд. Через брак інших співрозмовників, чарівник довгими вечорами, у вільний від магічної роботи і дослідів час, розповідав юному членистоногому другу про магію і не тільки. Флорізелю Герасимович навчив Валькіруську читати і надав в її розпорядження свою велику бібліотеку. Так, спілкуючись з магом і читаючи магічні писання, міль Валькіруська опанувала магію, стала комахою-чарівницею...

Коли двійник портрета заговорив про міль, лицар Хома згадав розмову в Нижніх Драконопасах про перевертня і подумав: «Гм, знову йдеться про пожирачів текстилю».

Свою розповідь господар будинку закінчив словами:

— І от тепер, коли я це розповів, можу вам представитися: я...

— Ви — Флорізелю Герасимович Манюня, нащадок Гектора Манюні, — здогадався граф Яків.

— Ні, я — міль Валькіруська, — приголомшив гостей веселий чоловік у напудреній перуці.

— Міль?! — вигукнули разом Хома і Яків.

— Міль, — повторив чоловік.

— Комаха? — не угавався граф.

— Вона сама.

— Я звик вважати, що міль, м'яко кажучи але грубо виражаючись, виглядає інакше, — посміхнувся Хома.

— Звичайно, інакше. Ви ж зараз бачите не правдивий мій вигляд, а образ, який я вам навіюю за допомогою гіпнозу. Я добре володію гіпнозом. Цей образ я взяла з порт-

рета Гектора Манюні. І цей голос, який ви зараз чуєте, не мій справжній, насправді мій голос тихий і писклявий, а цей баритон – це теж наслідок мого гіпнотичного навіювання.

– Ви нас розігруєте, – не повірив граф Яків. – Ви ж людина, а не комаха! Що ж, я не відрізню людини від комашки?! Ха-ха! Ви, мабуть, великий жартівник, ви любите поморочити гостям голову небилицями.

– Я – міль Валькірська. Після того, як минулого року на дев'яносто четвертому році життя помер Флорісель Герасимович, я залишилась господинею в цьому будинку. За згодою дочок-спадкоємиць покійного, звісно. Спілкуючись із людьми, я для їхньої зручності за допомогою гіпнозу приймаю в їхніх мізках людську подобу, так вам, людям, простіше, та й мені безпечніше. Але при цьому чесно кажу, ким я є насправді. А вірити мені чи не вірити, то вже ваша справа.

– Але ми ж бачили, як ви в їдальні переставляли посуд зі шафки на стіл! – викрив співрозмовника граф Яків. – Ані міль, ані яка інша комаха не здатна на це, комахам таке не під силу.

– Я ж не проста міль, а міль, що володіє магією. Це я гіпнозом вам навіяла, що переставляю руками, а в дійсності я переміщувала посуд за допомогою телекінезу. Саме завдяки володінню телекінезом я можу підтримувати цей будинок в ідеальному стані, робити прибирання, ремонт і так далі. Звичайній комасі це дійсно було б не під силу, і будинок прийшов би в запустіння і занепад.

– Ні, я звик довіряти своєму зору і слуху, а також... – Не доказавши, граф Яків кинувся до двійника портрета і схопив його за руку. – Ага! Я тримаю вас за руку! Це

справжня людська рука, а не ніжка комашки, я відчуваю на дотик ваші пальці, теплоту вашої шкіри... Ха-ха, мене не обдуриш, пане жартівнику!

— Мій гіпноз впливає не тільки на зір і слух, а й на дотик. Це завдяки моєму навіюванню вам здається, що ви тримаєте людську руку, а в реальності ви тримаєте порожнечу, — заперечив веселий чоловік. — Мій гіпноз може впливати також і на нюх... От, чим від мене пахне?

Яків прийнявся до веселого чоловіка і відповів:

— Одеколон «Шипр».

— Правильно, я вам навіяла, що пахне «Шипром», хоча, будучи комахою, ніякими парфумами, звісно, не користуюся. Гіпноз.

— Якщо ви дійсно міль, то, м'яко кажучи але грубо виражаючись, покажіться нам у вигляді молі, а не людини, а інакше важко повірити, — запропонував лицар Хома.

— Ну ні! Не далі як три дні тому тут гостював незалежний мандрівний лицар Гіві Качелі. Він теж шукає викрадене яйце дракона. І він, так само як і ви, не повірив, що я міль. І попрохав мене показатися йому в моєму справжньому вигляді. Я погодилася і припинила йому навіювати. І в ту ж секунду він мене мало не приляснув долонями. Коли я миттєво за допомогою гіпнозу знову здалася йому людиною, він став перепрошувати, казати, що це трапилося випадково, що він не хотів мене вбивати, що руки спрацювали механічно, рефлекторно, що вид молі викликав миттєву підсвідому реакцію... Якщо б його долоні лягнули на кілька міліметрів вище, то мене б уже не було серед живих. Через те я присягнулася собі ніколи більше не з'являтися перед людьми в своєму справжньому вигляді. І не просіть. Я істота чесна, тому сказала вам, хто я, а віри-

ти чи не вірити, це як хочете. Я не вимагаю, щоби ви вважали мене тим, хто я є насправді. Можете вважати мене людиною, якщо вам так багнеться.

— Я вважаю вас людиною, яка хотіла нас містифікувати, але їй це не вдалося, бо ми не повірили в її містифікацію, — сказав Яків. — Але як же вас звати насправді?

— Якщо не хочете мене називати міллю Валькіруською, то кличте як-небудь інакше. Ну, наприклад... еее... ну, Олексієм Флорізельовичем. Підходить?

— Ну що ж, Олексію Флорізельовичу, хоч ми і не повірили в те, що ви міль, але сама історія нам сподобалась, правда, Хомо? Спритно ви все це вигадали.

— Ага. Я навіть в якийсь момент, м'яко кажучи але грубо виражаючись, засумнівався.

— А я відразу второпав, що це розіграш, — похвалився Яків.

— Я теж люблю слухати історії, панове лицарі, особливо про лицарські мандри, тому із задоволенням послухаю вашу розповідь про ті місця, де вам довелося побувати, про тих людей і тварин, яких ви зустрічали на шляху, і таке інше, — попросив господар. — Якщо ви хочете мені розповісти, звісно.

— Хочемо, — кивнув Хома. — Чому ж, м'яко кажучи але грубо виражаючись, не розповісти.

І години дві гості лопотіли про свої пригоди.

Потім їх стало хилити на сон.

Провівши лицарів до затишної спальні, де були два ліжки, вже застелені чистими простирадлами, веселий чоловік у перуці і жустокорі сказав їм «на добраніч» і попередив, що завтра у нього на світанку намічені термінові справи в іншому місці, тому спозаранку він з ними

не зможе поспілкуватися. Гості відповіли, що йому нема чого турбуватися, що вони, мовляв, і без його допомоги вранці зможуть поснідати, зібратися і вирушити в подальшу дорогу. І раз завтра вони з ним вже не побачаться, то тут же, перед сном вони з господарем і розпрощалися, подякувавши за нічліг.

Роздягнувшись, Яків і Хома впали на чисті простирадла і швидко заснули.

Прокинувшись вранці двадцять шостого жовтня, два мандрівники вмилися, почистили зуби, одяглися, поснідали, вийшли з особняка, прикрашеного скульптурками драконів, грифонів і єдинорогів, сіли на Монтесуму з Оттакаром і продовжили шлях.

Автор вважає, мовляв, не треба читачеві пояснювати, що представлений на початку цього щося фрагмент пророцтва Гектора Манюні належав тепер мешканцеві цього особняка, що той мешканець був чи то говорячою міллю-мутантом, що володіє чарами, чи то людиною-містифікатором, нащадком Гектора Манюні. Але лицарі цього фрагмента так і не побачили, на відміну від тебе, безцінний читачу.

Незважаючи на свою kleptomaniю, граф Яків у цій оселі нічого не вкрав. Як і в житлі голови Нижніх Драконопасів, і інших господах, де гостинні люди надавали йому нічліг. Бо в цих випадках з його kleptomaniєю боролася його совість, і завжди перемагала. Навіть найжадібніший злодюга не стане обкрадати того, хто його

гостинно прихистив, якщо в душі злодюги залишилася хоч малесенька крапелька совісті.

Менш ніж за півгодини вони дісталися села Тютъзячків.

Опитавши мешканців і не дізнавшись нічого нового про яйце і яєчного шахрая, лицарі вирушили далі.

До вечора дорога привела їх до річки Замийки, на березі якої вони і заночували, напнувши намет і впакувавшись у спальні мішки.

Коли почало світати, тобто настав ранок двадцять сьомого жовтня, граф Яків, прокинувшись, захотів скупатися в річці.

Стояла вже друга половина осені, через що вода була досить холодною. Але лицаря-клептомана це не зупиняло: він був людиною загартованою, навіть взимку купався в ополонці.

Перш ніж роздягнутися і шубовснути в студену воду, граф вирішив приготувати чисту білизну, щоб відразу після купання в неї переодягнутися.

Коли він узяв із рюкзака білі кальсони і почав їх розгортати, з підштаників раптом випали два папірці.

Здивувавшись, Яків їх підняв.

Перший папірець був грошовою купюрою номіналом у сто шурхотиків з незмінним портретиком Мирополка Романтика в правій частині.

Другий папірець виявився запискою, написаною простим олівцем на половинці сторінки зі шкільного зошита в клітинку. Де друкованими та дещо кривуватим буквами, ніби писання давалося писаці важко, було виведено:

«Я приношу свої щирі вибачення за те, що трошки зіпсувала вашу річ. Я постійно їм домоткане полотно, яке

купив для мене Флорізель Герасимович задовго до своєї кончини. Полотна багато, мені на все життя вистачить. Але його смак мені приївся, і так хочеться чогось іншого. А ваші кальсони виглядали так апетитно! (Вибачте, що я залізла в ваш рюкзак: це сталося інстинктивно, адже міль любить бути там, де багато матерчатих речей). Соромно зізнатися, але я в нападі апетиту втратила голову на якийсь час і, не тямлячи що роблю, на жаль, з'їла шматочок цих ласощів. Ще раз прошу вибачення! А щоби матеріально компенсувати збиток, вкладаю сто шурхотиків, за які ви зможете купити собі нові кальсони, коштовніші.

Не тримайте на мене зла, якщо зможете! Це сталося не зі злого наміру, а від браку у мене сили волі.

Міль Валькіурська».

Розгорнувши підштаники повністю і оглянувши, граф Яків виявив у задній частині, в районі правої сідниці, дірку розміром з лоб Мирополка Романтика (того, що надрукований на грошовій купюрі, зрозуміло, а не того, що був у реальності).

Граф дав напарникові Хомі прочитати записку і продемонстрував отвір.

— Отже, ми в особняку Манюнь дійсно спілкувалися з мовлячою міллю Валькіурською, яка володіє магією, в тому числі і, м'яко кажучи але грубо виражаючись, гіпнозом! — вигукнув Хома.

— Ні, я в це не вірю. Я власними очима бачив, на власні вуха чув і власними пальцями мацав людину, а не міль, а я звик довіряти своїм почуттям, — заперечив Яків. — Я думаю, що ми спілкувалися з сином чарівника Флорізеля Герасимовича Манюні, Олексієм Флорізельовичем, як дві

краплі пива схожим на свого предка Гектора Манюню. Цей чоловік любить морочити гостям голову небилицями, от він і придумав міль Валькіруську, і розіграє таким чином заїжджих мандрівників. Від цього розіграшу і пішли чутки про перевертня-текстилежера, що дійшли аж до Нижніх Драконопасів.

— А дірка в кальсонах? А ця записка? А сто шурхотиків? Хіба це, м'яко кажучи але грубо виражаючись, не докази?!

— Дірку він прорізав ножицями, чи ще чимось.

— Але навіщо?!

— Щоби довести свій розіграш до логічного кінця. Для цього навіть не пошкодував сотні шурхотиків. Це, так би мовити, почерк жартівника-віртуоза, досвідченого майстра розіграшів.

— Ну, не знаю... Я схиляюся до думки, що, м'яко кажучи але грубо виражаючись, то дійсно була чарівна міль, яка, завдяки впливу на нас гіпнозом, здавалася нам двійником Гектора Манюні.

— Ти маєш право на свою точку зору, а я на свою. Можеш вважати його міллю, а я продовжу вважати його людиною.

Оскільки магазину, де граф міг би купити нові кальсони, поблизу не було, Якову довелося залатати діряві. Голку і нитки йому в рюкзак поклала дружина провсяк випадок, а от підходящої під кальсони білої матерії, на жаль, не було. Довелося залатати чорною, відрізавши малесенький клаптик із нижнього краю вороної майки, що той край все одно затикається в труси, так що цей недолік не буде видно. Чорна латка на білих кальсонах виглядала

зухвало, але граф не збирався дефілювати в одних кальсонах перед публікою.

Скупавшись у холодній Замийці, він переодягнувся.

Потім лицарі на багатті з прибережного сухого очерету спекли картоплю, що їм дали в Тютъзячках.

Потім поснідали безневинно покараними таким аутодафе бульбами з салом і цибулею.

(Якщо читачеві доводилося пекти картоплю на лоні природи, а потім ласувати нею, посипаючи сіллю, та ще в період золотої осені, та ще в компанії з хорошим другом, то читачеві не треба пояснювати, яка це божественна насолода. Якщо ж читачеві настільки не пощастило в житті, що він цього не робив, то пояснення не допоможуть. Це треба самому пережити, особисто.)

Осідлали Монтесуму з Оттокаром і рушили далі вздовж річки Замийки...

От, власне, і все, що Автор хотів розповісти про дірку в кальсонах.

Але оскільки, по-перше, на думку графа Якова, в цій історії присутній розіграш, містифікація, а по-друге, даний Терентопський так званий епос пов'язаний з Харковом, то в кінці розділу Автор хотів би дещо додати щодо розіграшів і містифікацій у Харкові.

Одним із поціновувачів та творців розіграшів і містифікацій був український письменник-харків'янин Майк Йогансен.

Візьмемо для прикладу лютневу 1929 року книжку харківського альманаху-щомісячника «Літературний Ярмарок», для якої Йогансен, виконуючи обов'язок так званого «редакційного блазня», написав дотепні інтермедії. У них Йогансен, містифікуючи читачів, видає себе за

середньовічного, що жив у дванадцятому столітті іспано-арабського логіка, філософа, медика, богослова, географа, математика, політика, астронома, психолога і фізика Абуль-Валіда Мухаммада ібн Ахмада аль-Куртубі, відомого також як Ібн Рушд або Авероес. Що того іспанського араба для написання інтермедій редакція альманаху нібито викликала з пекла за допомогою спиритизму.

У цій же книжці альманаху на перших сторінках надрукована і «Автобіографія» Майка Йогансена. Де він, крім іншого, повідомляє, що він, Йогансен, є родичем аж самого Мігеля де Сервантеса. В шістнадцятому столітті, мовляв, його предок за материнською лінією, український козак Грицько (а мама Йогансена, треба сказати, дійсно була з роду українських козаків, на відміну від його тата, який був із прибалтійських німців) потрапив у турецький полон. Його син, який теж був козаком і теж звався Грицьком, вирушив, мовляв, до Туреччини, аби врятувати батька з неволі. Визволити Грицькові-молодшому Грицька-старшого не вдалося, на жаль, бо турки того вже встигли стратити, настромивши на палю. Але Грицько-молодший врятував деяких інших бранців. Серед яких була і молода іспанка Анна. В процесі втечі Грицько і Анна покохали одне одного, разом повернулися в Україну, одружилися і призвели потомство. А Майк Йогансен і є, мовляв, одним із нащадків тієї україно-іспанської пари. І була та іспанка Анна, мовляв, сестрою самого Сервантеса!

У підзаголовку Йогансенівської «Автобіографії» написано (так, навіть не надруковано, а написано від руки, бо перша сторінка цього тексту у «Літературному Ярмарку» є не друкованими рядками, а репродукцією рукопису), що цю «Автобіографію» написав, мовляв, Іван Сенченко (від-

повідальний секретар альманаху). Але ця «інформація» щодо авторства, звісно, теж є не чим іншим, як лише жартом Йогансена.

Що ж до назви «Літературний Ярмарок», то таке найменування альманаху запропонував не хто інший, як все той же Майк Йогансен. В ті часи Літературним Ярмарком харків'яни нарекали частину головної харківської вулиці Сумської поміж Садам Шевченка і Театром Шевченка (який тоді взивався театром «Березіль»), оскільки на цій території було чимало книжкових, журнальних, газетних та інших редакцій. Втім, Сумська вулиця в той період тимчасово прозивалася вулицею Карла Лібкнехта.

І якщо Автор Терентопських хронік у зв'язку з містифікаціями згадав Мігеля де Сервантеса, то додасть, що і Сервантес свого «Дон Кіхота» починає з розкішної містифікації, поміщаючи на початку роману добірку віршів, присвячених Дон Кіхоту, Санчо Пансі і Дульсінеї. Що ті вірші нібито написані легендарними лицарями і іншими персонажами середньовічних лицарських романів, які мав у своїй бібліотеці і читав Дон Кіхот, які надихнули його стати мандрівним лицарем. Це все одно, якби Автор Терентопських хронік на початку своїх писань помістив вірші, написані персонажами Рабле, Шекспіра і того ж Сервантеса, вірші, що прославляють, скажімо, терентопського Лицаря Пивної Кружки. До речі, що до бібліотеки Дон Кіхота, то в ній, крім інших книжок, був і роман «Галатея» самого Мігеля де Сервантеса. Це все одно, якби в бібліотеці, наприклад, дракона Інокентія Карловича була б якась книжка, написана Автором Терентопських хронік, тобто твоїм, безцінний читачу, покірним слугою.

І от тепер, висловивши все що хотів, Автор Терентопських хронік цей розділ закінч...

— Ти щось забув, громадянине Авторе, — перебиває Права півкуля авторського мозку, перешкодивши закінчити розділ і речення.

— Що саме? — здригається Автор.

— У всіх розділах про мандри лицарів Напівкруглого Столу ти описував, як виглядають щити і, відповідно, герби оних лицарів, як виглядають їхні коні, і, нарешті, як виглядають і самі лицарі. А тут ти ні слова про це не сказав. Порушуєш вже сформовану традицію.

— І дійсно! Як же це я... — схоплюється Автор і навіть ляскає себе долонею по лобі від досади. — Дякую, мозку, що нагадав... Повідомляю: на гербі та щиті графа Якова зображена чорно-біла сорока в зеленому полі, а на гербі і щиті лицаря Хоми — світло-зелений банан у полі чорному. Кінь Оттокар був винної масті, тобто мав домішки білого волосся до червоно-гнідої масті. Кінь Монтесума був булано-рябої масті, тобто мав білі плями по буланій масті. Граф Яків був кремезним чоловіком сорока трьох років, з каштановою шевелюрою, голений. А лицар Хома — двадцятичотирилітнім довготелесим рудим хлопцем з борідкою і веснянкуватою фізіомією. Тепер усе?

— Та ніби як усе, — погоджується Права.

— Ні, не все! — заперечує Ліва. — Хочу зробити викриття Автора!

— Ой! — лякається Автор. — А що я такого зробив?

— Ти проявив невігластво і неосвіченість у питаннях ентомології!

— Тобто?

— У тебе пурхаюча міль харчується текстилем. Цього не буває! Раз міль пурхає, значить, у неї є крильця. А якщо у неї є крильця, значить, вона є дорослою особиною, а не личинкою. Так от, тканини жеруть тільки безкрилі личинки молі, маленькі білі гусені, а літаючі дорослі на це не здатні, у них навіть немає такого рота, яким вони можуть що-небудь їсти. Мета існування дорослої молі в тому, щоби створити потомство, а не в тому, щоби щось їсти. Так що, Авторе, якби ти здавав іспит із біології та тобі попався б білет із питанням про фізіологію молі, то ти з тріском провалився б, отримавши найгіршу оцінку. Мало того, що сам в цьому питанні неосвічений, так ще й читача збиваєш з пантелику.

— Все що ти сказала, Ліва, є правильним тільки щодо звичайної молі, але аж ніяк не молі-мутанта, що завдяки магічним обставинам придбала здатність мислити і говорити по-людськи. Така незвичайна міль живе, будучи дорослою особиною, так само довго, як і людина. А жити стільки часу, не харчуючись, неможливо. Тому вищезазнані магічні обставини, крім іншого, дали такій молі можливість харчуватися, зберігши їй той же рот і ту ж систему травлення, яку вона мала в стані личинки. Втім, все це можна враховувати, якщо визнати, що мешканець особняка дійсно був міллю. Але не виключено, що він все ж був людиною, котра полюбляє розіграші. І в цьому випадку твої педантичні причіпки, Ліва, взагалі зайві. Ну що, тепер вже все?

— Та ніби як все, — знову погоджується Права півкуля.

— Ні, — заперечує настирлива Ліва. — Є ще одне питання. У цьому щосі у тебе, Авторе, фігурує терентопська громадянка на ім'я Герміона і терентопський громадянин

на ім'я Флорізелъ. Персонажі з такими ж іменами діють, як ти сам зауважив, і в п'єсі Вільяма Шекспіра «Зимова казка». От мені й цікаво, для чого ти двом персонажам одного щось свого так званого епосу дав імена двох героїв однієї п'єси Шекспіра? Який в цьому прихований сенс? На що ти натякаєш?

— Упс! — вигукує Автор. — Клянуся тобі, це вийшло абсолютно випадково, ненавмисно, машинально! Я це тільки зараз помітив, коли ти, Ліва, звернула увагу. Ніякого натяку і ніякого прихованого сенсу. Але оскільки і читача це може ввести в оману, навівши підозри на прихований сенс і натяк, то, може, мені цим персонажам варто поміняти імена? Ну, хоча б одному з них? Як гадаєте, півкулі?

Півкулі переглядаються, задумливо чухаючи свої звинини іншими своїми звининами, і одночасно приходять до рішення, яке озвучує Права:

— Та хай уже залишаються ці імена. Може, навіть за такий короткий термін існування на сторінках цього щось жива гастролерка Бісквітова вже встигла звикнути називатися Герміоною, а покійний чарівник Герасимович на прізвище Манюня вже встиг звикнути називатися Флорізелем, і перейменування їм буде неприємне.

— Гаразд, нехай так і буде, — киває Автор.

Із приводу всього вищесказаного великий Вільям Шекспір виразився б так: «Жжжжжжж»; якби йому, Шекспірові, випало народитися не людиною, а простою мухою. Адже з будь-якого приводу і без жодного приводу нормальні мухи виражаються саме так. Тим більше що засобом звукового вираження у них служить не мовлення ротом, а дзижчання крильцями, так що виразитися інакше вони, на жаль, не здатні. Втім, якби великий Вільям Шек-

спір був пересічною мухою, то його не називали б ні те що великим, ні те що драматургом і поетом, але навіть і просто Вільямом, просто Шекспіром. У цьому випадку він не становив би інтересу ані для простих читачів, ані для навіть шекспірознавців, оскільки і такої спеціальності не існувало б. Так, якби великому Шекспірові випало народитися в іпостасі ординарної мухи, то, скоріше всього, навіть для дослідників комах, вчених-ентомологів він не був би цікавий, бо банальні мухи ними давно вивчені. Тому, дорогі мої півкулі і безцінний мій читачу, перечитуючи його безсмертні творіння, або думаючи про них, або дивлячись спектаклі та фільми за його п'єсами, подякуємо життю за те, що воно не породило Вільяма Шекспіра звичайною комахою, не здатною написати ні те що всесвітньо шанованих шедеврів, але і навіть елементарного Терентопського, м'яко кажучи, епосу.

Ну тепер-от, сподіваюся, все?

— Тепер-от все, — дуєтом відповідають півкулі.

— Нарешті. Отож — гайда в наступний розділ.

ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ШОСТЕ

Самогон для принцеси

– Ну, коли так, подивимось виставу.

– Не варто, князю! Я її дивився.

Немає в ній цікавого ні крихти...

Вільям Шекспір, «Сон літньої ночі».

– Що ви з нас якихось дійових осіб робите? Ми хочемо бути бездіяльними... як вони називаються? – глядачами. Ні-іі! Наступного разу я піду в інший театр!

Володимир Маяковський, «Лазня».

– Чого мені суфлер ні підказував?.. Але я, на зло йому, казав усе протилежне. Він мені шепоче одне, а я кажу інше. І решта акторів теж геть інакше казали; через це і п'єса вийшла набагато кращою. А то не можна було б грати! Такий, далебі, нехороший сюжет!

Козьма Прутков, «Фантазія».

Якийсь день якогось року.

Як Автор Терентопських хронік і пригрозив своїм мозковим півкулям у кінці попереднього, двадцять п'ятого щося «Таємниця нечистої сотні», тут, у щосі двадцять шостому він викладає одноактну п'єсу дракона Інокентія Карловича «Самогон для принцеси». П'єса досить абсурдна (тому вона і зацікавила саме Театр Абсурду імені жертої ковбаси, а не який-небудь, так би мовити, нормальний театр). Але, поряд із абсурдом, у ній викладаються і реальні факти з терентопської історії, тому п'єса може дещо розширити світогляд читача в цьому аспекті.

Крім того, в п'єсі присутні теми, з якими читач ще зустрінеться в майбутніх розділах Терентопського так званого епосу, так що п'єса як би трохи підготує читача до тих зустрічей. А тому наявність отут цієї п'єси цілком доречна.

Втім, у п'єсі присутні також і обставини, добре зрозумілі терентопцям, але геть незрозумілі читачеві з так званого Великого Світу, і щоби ти, безцінний читачу, їх второпав, довелося б писати розлогі коментарі. Але оскільки, по-перше, Авторіві Терентопських хронік таких коментарів писати не хочеться, а по-друге, ці обставини не стосуються безпосередньо фабули Терентопських хронік, то Автор дозволив собі скоротити п'єсу, видаливши з неї фрагменти, без яких в даному випадку можна обійтися. Але видалив так акуратно і делікатно, що це видалення ніяк не порушило цілісності п'єси і не буде читачеві помітно.

Отже...

Самогон для принцеси

Недон'єса для театру абсурду

Дійові особи:

Король Жорик Третій. Королева Зінька Третя. Принц Георгій. Принцеса Пелагія. Блазень Зосима. Маг Гектор Манюня. Патріарх Іполит Перший. Герцог Павло Гриньмасыльський. Лицар Феофан. Глядачі в залі.

Бездіяльні особи:

Граф Капітон. Барон Мойсей. Коваль Вітольд Геннадійович Чухно-Дримпельзябський. Селянин Пахомич. Невидимий привид Гаврюша. Мовлячий комар Птоломей (глухонімиий від народження). Глядачі в залі.

Завіса підіймається чи розсувається.

Декорації зображують тронний зал Королівського замку у Великих Дрібках, з двома тронами.

Виходить блазень Зосима й, прикриваючи долонею очі від світла юпітерів, дивиться в глядацький зал.

Блазень Зосима. Сьогодні публіки в театрі навіть більше, чим учора. Будемо сподіватися, що нині вистава вийде цікавішою. *(Кричить за лаштунки)*. Агов, Ваші Величності, Ваші Високості, лицарі й інші персонажі, виходьте на сцену. Публіка вже зібралася. Зараз почнеться.

З обох боків на сцену виходять: селянин Пахомич і коваль Вітольд Геннадійович Чухно-Дримпельзябський з фотелями в руках; лицар Феофан, барон Мойсей, граф

Капітон та маг Гектор Манюня виносять по два дзиглики; патріарх Іполит Перший і принц Георгій – по одному табурету; король Жорик Третій, королева Зінька Третя та принцеса Пелагія – без меблів.

Король Жорик Третій. Розсідайтеся кому де подобається, у ногах правди немає. А ми з королевою, чур, сядемо на тронах.

Персонажі розсідаються: принц Георгій і принцеса Пелагія – у крісла, король Жорик Третій і королева Зінька Третя – на тронах, селянин Пахомич і коваль Вітольд Геннадійович Чухно-Дримпельзябський – на табуретах; решта – на стільцях. Два стільці залишаються незайнятими.

Король Жорик Третій. А для кого два зайві дзиглики?

Маг Гектор Манюня. Один для невидимого привида Гаврюши, другий для комара Птоломея.

Король Жорик Третій. А, так, я забув. А де герцог Павло Гриньмасьальський?

Лицар Феофан. Він затримується.

Королева Зінька Третя. От повсякчас він...

Довга пауза.

Королева Зінька Третя починає в'язати шкарпетку спицями. Принц Георгій надягає на вуха навушники аудіоплеєра й починає ритмічно смикати головою й плечима. Маг Гектор Манюня розгортає газету та починає читати. Лицар Феофан дістає з-під кольчуги

журнал із кросвордом і починає черкати по ньому олівцем. Король Жорик Третій, принцеса Пелагія, блазень Зосима і патріарх Іполит Перший починають розглядати публіку в залі в театральні біноклі.

Патріарх Іполит Перший. Яка ціпочка!

Блазень Зосима. Де?

Патріарх Іполит Перший. У шостому ряду праворуч. У рожевій кофточці.

Лицар Феофан. Пані та панове, хто пам'ятає ім'я дракона із давньогерманського епосу? Шість букв.

Принцеса Пелагія. Фафнір.

Лицар Феофан. Спасибі. Підходить.

Довга пауза.

Король Жорик Третій. Невже й нині буде як напередодні?

Блазень Зосима. Поки все так само. Почекаємо.

Королева Зінька Третя. Почекаємо. Нам поспішати нікуди.

Лицар Феофан. Пані та панове, ім'я велетня з міфології вікінгів, п'ять букв, перша — «ха», третя — «ем».

Принцеса Пелагія. Хюмир.

Лицар Феофан. Підходить. А ім'я богатирської велетки із давньоірландської саги про викрадення бугая? Шість букв, четверта — «те», шоста — «ха».

Принцеса Пелагія. Скатах.

Лицар Феофан. Точно, Скатах. А ім'я батька Солов'я-Розбійника з билини про Іллю Муромця? Десять букв, четверта — «ха», восьма — «те».

Принцеса Пелагія. Одихмантій.

Патріарх Іполит Перший. От якщо будемо плескати язиками, точно нічого не вийде. Буде як учора.

Маг Гектор Манюня. Це точно. Треба помовчати.

Король Жорик Третій. Що ж, давайте помовчимо.

Дуже довга пауза.

Один із глядачів. Що це за спектакль такий?! Сидять і мовчать, сидять і мовчать. Десять хвилин безперервного мовчання! Це що, до кінця спектаклю артисти так сидітимуть мовчки? Давайте, грайте! Що за діла!

Другий із глядачів. Може, так за п'єсою належить. Не тямитеся в сучасному мистецтві, то й не шуміть, шановний. У цім мовчанні є, може, особливий сенс. Треба спробувати його вловити.

Довга пауза.

Один із глядачів. Який там сенс! Вони просто влаштували сидячий страйк, а ми наче дурні слухаємо їхнє мовчання!

Другий із глядачів. Не треба узагальнювати, шановний. Особисто я слухаю їхнє мовчання не наче дурень, а наче розумний.

Патріарх Іполит Перший. О, здається, процес пішов!

Третій із глядачів. Тихіше! Патріарх щось сказав.

Довга пауза.

Один із глядачів. Так що ж це таке?! Час плине, а артисти й не думають грати! Починайте!

Другий із глядачів. Вони без вас, шановний, знають, коли мовчати, а коли починати. Теж, Лесь Курбас вишукався. Може, так задумано драматургом.

Один із глядачів. Та що ж це за спектакль, якщо він складається з одного мовчання?! Артисти ж мають розмовляти! Один, скажімо, каже: «Дути чи не дути?», а інший заперечує: «До нас їде пікадор», а третій додає: «Корито мені, корито!», а не мовчати наче декорації.

Другий із глядачів. І зовсім не обов'язково артистам говорити. У пантомімі й балеті навпаки ніяких розмов бути не повинно. А бувають ще театри моди, де манекенниці мовчачи марширують по подіуму, а публіка любить матер'яними оболонками, які приховують їхню справжню красу. Поки актори мовчать, помилуйтеся їхніми костюмами, гримом, перуками й зачісками, декораціями на сцені. Треба вміти не тільки слухати, але й дивитися.

Третій із глядачів. Ні, той громадянин правий: мовчання затяглося. Якщо актори не прагнуть говорити, нехай поспівають або станцюють, нехай покажуть, наприклад, фокуси, або акторки стриптиз, зіграють пантоміму або у футбол, але не сидять як пні. Сидіти ми й самі вміємо.

Одна із глядачок. Ну, по-перше: чому тільки акторки? А по-друге, на афіші ясно було написано: «Недоп'єса для театру абсурду». Треба ж знати, куди йдеш. Прийшов у театр абсурду – одержуй абсурд і не обурюйся. Кому не подобається – нехай потихеньку піде, а особисто я догляду цей спектакль до кінця. Мене це мовчання персонажів заінтригувало.

Лицар Феофан (пошепки). Прізвисько короля Утера, батька короля Артура, дев'ять букв.

Принцеса Пелагія. Пендрагон. Що в перекладі з кельтської означає: Голова дракона.

Король Жорик Третій, королева Зінька Третя, маг Гектор Манюня, патріарх Іполит Перший і блазень Зосима (одночасно). Тссс!

Довга пауза.

Один із глядачів. Тааак. Вистава, хрін подери.

Другий із глядачів. Ні, ну чому, вона навіть по-своєму повчальна. Може хтось не знав раніше прізвисько короля Утера, батька короля Артура, а тепер знає. Або ім'я давньогерманського дракона. А також велетня вікінгів та інше. Вже, вважай, не даремно вбили час. Може, ще чогось скажуть.

Одна із глядачок. Тихо! Здається, король збирається щось сказати!

Король Жорик Третій. Аааааапчхiiii!

Один із глядачів. Сказав. Спірне висловлення. У мене інша точка зору із приводу сказаного.

Королева Зінька Третя, принцеса Пелагія, лицар Феофан, блазень Зосима, маг Гектор Манюня й патріарх Іполит Перший (одночасно). Будьте здорові, Ваша Величносте!

Довга пауза.

Третій із глядачів. Хоч би маг свою газету вголос читав – усе цікавіше було б. Або Жорик Четвертий пустив би

музику зі свого аудіоплеєра не через навушники, а через динаміки, щоб і ми послушали. До речі, у часи Жориків Третього й Четвертого ані навушників, ані аудіоплеєрів не було, це я як історик заявляю.

Блазень Зосима. Читання вголос газети й прослуховування глядачами музики із плеєра не передбачені п'єсою.

Третій із глядачів. А ця ваша репліка, громадянине блазню, хіба передбачена п'єсою?

Блазень Зосима. А як же. Звичайно. Усі персонажі виголошують тільки те, що зафіксоване в п'єсі. От текст п'єси; читайте самі, якщо не вірите. Тільки вголос, щоб усі переконалися. *(Збігає зі сцени в зал і дає Третьому із глядачів розкриту папку).* Читайте от звідси.

Третій із глядачів (читає). Хоч би маг свою газету вголос читав – усе цікавіше було б. Або Жорик Четвертий пустив би музику зі свого аудіоплеєра не через навушники, а через динаміки, щоб і ми послушали. До речі, у часи Жориків Третього й Четвертого ані навушників, ані аудіоплеєрів не було, це я як історик заявляю. Блазень Зосима. Читання вголос газети й прослуховування глядачами музики із плеєра не передбачені п'єсою. Третій із глядачів. А ця ваша репліка, громадянине блазню, хіба передбачена п'єсою? Блазень Зосима. А як же. Звичайно. Усі персонажі виголошують тільки те, що зафіксоване в п'єсі. От текст п'єси; читайте самі, якщо не вірите. Тільки вголос, щоб усі переконалися. Читайте от звідси. Третій із глядачів читає. Хоч би маг свою газету вголос читав – усе цікавіше було б. Або Жорик Четвертий пустив би музику зі свого аудіоплеєра не через навушники, а через динаміки, щоб і ми послушали. До речі, у часи Жориків...

Один із глядачів. Надокучна байка!

Блазень Зосима. Не заважайте, громадянине! А ви продовжуйте.

Третій із глядачів. ... Жориків Третього й Четвертого ані навушників, ані аудіоплеєрів не було, це я як історик заявляю. Блазень Зосима. Читання вголос газети й прослуховування глядачами музики із плеєра не передбачені п'єсою. Третій із глядачів. А ця ваша репліка, громадянине блазню, хіба передбачена п'єсою? Блазень Зосима. А як же. Звичайно. Усі персонажі виголошують тільки те, що зафіксоване в п'єсі. От текст п'єси; читайте самі, якщо не вірите. Тільки вголос, щоб усі переконалися. Читайте звідси. Третій із глядачів читає. Хоч би маг свою газету вголос читав – усе цікавіше було б. Або Жорик Четвертий пустив би музику зі свого аудіоплеєра не через навушники, а через динаміки, щоб і ми послушали. До речі, у часи Жориків... Один із глядачів. Надокучна байка! Блазень Зосима. Не заважайте, громадянине. А ви продовжуйте. Третій із глядачів. ... Жориків Третього й Четвертого ані навушників, ані аудіоплеєрів не було, це я як історик зая... Блазень Зосима відбирає в глядача п'єсу. Досить. Тепер ви переконалися, що все йде строго за п'єсою? Третій із глядачів. Просто див...

Блазень Зосима (*відбирає в глядача п'єсу*). Досить. Тепер ви переконалися, що все йде строго за п'єсою?

Третій із глядачів. Просто дивно: як драматург – як пак його? Інокентій Карлович? – зміг угадати навіть висловлення глядачів? Дивне відчуття: я ще не знаю, що зараз скажу, а в п'єсі це вже записане!

Другий із глядачів. Як здорово цей артист перевтілювся в рядового глядача! Я навіть спочатку повірив, що він

один із нас. Ну, тепер-от зрозуміло, що він свої висловлення заздалегідь відрепетирував. Браво, маестро!

Третій із глядачів. Ніякий я не артист і нічого не репетирував. Я історик. Я писав дисертацію саме з епохи Жорика Третього й Четвертого, тому мене ця вистава і зацікавила. У п'єсі, напевно, і ваші репліки є. Виходить, ви теж артист?

Другий із глядачів. Моїх там бути не може. Я кажу від себе, а не по писаному.

Блазень Зосима. Помиляєтеся, громадянине. Ваші слова в п'єсі теж є. Звольте переконатися. *(Простягає йому розкриту папку, показує пальцем).* Уголос!

Другий із глядачів. ...гий із глядачів. Моїх там бути не може. Я кажу від себе, а не по пи... *(Перериває читання).* Не може бути. Це простий збіг. Я справжній глядач. Я не готувався. Я перший раз цю п'єсу бачу!

Блазень Зосима. Читайте далі.

Другий із глядачів *(читає)*. ... не по пи... Не може бути. Це простий збіг. Я справжній глядач. Я не готувався. Я перший раз цю п'єсу бачу! Блазень Зосима. Читайте да...

Четвертий із глядачів. Та вони обоє – підсадні качки!

Другий із глядачів *(продовжує читання)*. ...тайте да... **Четвертий із глядачів.** Та вони обоє – підсадні качки. *(Перериває читання).* Поздоровляю, шановний, ви, виходить, третя підсадна качка.

У залі сміх. Блазень, забравши папку з п'єсою у Другого із глядачів, вертається на сцену.

Король Жорик Третій. Початок непоганий. Забавний. Патріарху, штовхніть принца, скажіть, що вже, начебто,

почалося. А то він, відволікшись на навушники, усе пропустить.

Патріарх Іполит Перший (*штовхаючи принца*). Агов, принце Георгію, знімайте навушники. Уже цікаво.

Принц Георгій. Що? Вони вже заговорили?

Король Жорик Третій. Тільки-но два глядачі читали фрагменти п'єси й так комічно дивувалися, що там є їхні слова! Навіть привид Гаврюша посміхнувся!

Королева Зінька Третя. Звідки ти знаєш? Він же невидимий.

Король Жорик Третій. Я короною відчуваю.

Лицар Феофан. Хто знає назву меча лицаря Роланда із французького епосу? Дев'ять букв.

Королева Зінька Третя. Екскалібур.

Принцеса Пелагія. Ні, це з іншого. Меч Екскалібур був у Артура, а в Роланда – Дюрандаль.

Лицар Феофан. Точно. Дюрандаль.

Патріарх Іполит Перший. Та годі вам із цим кросвордом! Знову заходилися базікати, а вони замовчали.

Маг Гектор Манюня. Так, давайте краще їх послухаємо.

Довга пауза.

Один із глядачів. Ну от. Знову.

Одна із глядачок. Що – «ну от»? Ми ж переконалися, що в п'єсі передбачені розмови глядачів. Очевидно, тепер час говорити комусь із нас.

Один із глядачів. А кому? І про що?

Одна із глядачок. Серед нас є історик, що вивчав цих персонажів. Я вас маю на увазі, громадянине, так-так, вас.

Поки персонажі мовчать, розповідайте про них цікаві історичні факти.

Третій із глядачів. Я про них багато чого знаю. Стільки архівів перерив. Про цю епоху можна тиждень говорити. А що вас цікавить?

Один із глядачів. Вистава називається «Самогон для принцеси», а принцеса серед персонажів одна – Пелагія. От і повідайте, що там за історія із самогоном для Пелагії.

Третій із глядачів. А от саме цього-то я й не знаю. Я тому сюди й прийшов, аби з'ясувати. Я, коли побачив на афіші назву й список діючих осіб, відразу заінтригувався. Я ж бо досконально вивчив звичаї терентопського королівського двору вісімнадцятого століття, але ні в яких документах не значилося, щоб принцеса Пелагія захоплювалася самогоном. Я подумав: може драматург має інформацію, якої я не знаю; і прийшов, щоб з'ясувати. А отут замість історичної інформації якась дурниця, нісенітниця, абсурд.

Другий із глядачів. Ну, розповідайте щось інше. Наприклад, навіщо Жорик Четвертий побудував нову столицю? Чим йому стара не догодила?

Третій із глядачів. Сам Жорик Четвертий не пояснював свого рішення, але сама собою напрошується відповідь: Великі Дрібки занадто близько до Державних Дверей, то пак до Великого Світу. Якби агресивний і жадібний Великий Світ виявив Терентопію й напав на королівство, першими впали б Великі Дрібки, а швидка окупація столиці сприяє поразці всієї держави. От король і вирішив відтягнути столицю подалі від Дверей, аби у випадку чого мати час для евакуації й організації опору. Я так думаю.

Четвертий із глядачів. Теж мені – відтягнув! Усього-то на сто кілометрів. От якби він відтягнув столицю аж до Окраїнних Земель, це я розумію!

Одна із глядачок. Тоді б столиця виявилася в глухомані, у провінції, на задвірках країни, як який-небудь Петербург у Росії. Це недобре: столиця, і раптом – на задвірках.

Третій із глядачів. Так, Жорикбург із Великими Дрібками перебувають у центральному регіоні королівства, і це зручно. Якби столиця виявилася на окраїні країни, то жителям протилежної окраїни довелося б або пертися через усю країну, або тупотіти коротшим маршрутом бездоріжжям крізь Окраїнні Землі, ризикуючи наразитися на небезпечного для життя мутанта. І те й інше досить незручно. Візьміть Росію: уявляєте, як було добиратися мешканцеві Сахаліну аж у Петербург. Наскільки зручніше для росіян було б, якби столицею був не Петербург і не Москва, котрі значно ближче до західного кордону, ніж до географічного центру держави, а Тура на Нижній Тунгусці, що приблизно посередині меж західним й східним кордонами. Очевидно, Жорик Четвертий ухвалив, що сто кілометрів – достатня відстань. Тим більше що у вісімнадцятому сторіччі не було швидкохідної техніки, а для пішого ходу піхоти сто кілометрів – пристойна дистанція; поки агресор дотупав би до Жорикбурга, його вже чекали б на підступах до столиці терентопські партизани. А може, Жорику Четвертому просто захотілося, аби у назві столиці було присутнє його ім'я, а міняти назву Великих Дрібок не захотів, от і побудував Жорикбург. До речі, Жорик Четвертий не тільки робив ескізи майбутнього міста для архітекторів, але й брав участь у будівництві в якості підсобного робітника. Бували випадки, коли прості муляри кричали королю в запалі

роботи: «Подавай цеглу, сонна мухо! Ворушися, незграбна корово! Швидше, тюхтію!» І король на них за це не ображався, а тільки беззлобно посміхався, підморгуючи катові. Взагалі, судячи з документів, Жорик Четвертий був людиною добродушною і веселою. Навіть свого кузена Олександра Мирополковича він веселощами замордував до смерті. Ну, за те, що той намагався його зарубати.

Другий із глядачів. У мене питання.

Третій із глядачів. Валяйте.

Другий із глядачів. А в сестри Жорика Четвертого – принцеси Пелагії – хіба не було дітей?

Третій із глядачів. Були. Аж двадцять три людини, і всі хлопчики: Агапон, Боян, Віссаріон, Гурій, Досифей, Ераст, Єрмил, Захар, Гнат, Калістрат, Лук'ян, Мартин, Нифонт, Онуфрій, Патрикей, Родіон, Сопрон, Трифон, Устин, Фалалей, Харлампій, Юліан і Ярослав.

Одна із глядачок. Двадцять три дитини? Щось забагато. Ви не помилилися?

Третій із глядачів. Справа в тому, що вона один раз народила двійню та сім разів – трійню.

Другий із глядачів. А під час замаху Олександра Мирополковича на вбивство Жорика Четвертого в Пелагії вже були діти?

Третій із глядачів. Так, на той час вона вже народила вісьмох.

Другий із глядачів. У такому випадку, якби Олександр Мирополкович убив Жорика, корона перейшла б до когось із племінників – дітей принцеси Пелагії. На що ж мерзотник розраховував, піднімаючи сокиру на двоюрідного брата?

Третій із глядачів. Ні-ні, сини принцеси Пелагії не могли стати королями, оскільки принцеса Пелагія не належала до королівського роду Мирополковичів.

Одна із глядачок. Як це? Вона ж була сестрою Жорика Четвертого, дочкою Жорика Третього й Зіньки Третьої!

Третій із глядачів. Так, сестрою, так, дочкою, але не кривною, а прийомною. Треті в дочерили її ще до народження Четвертого. Справжніми, кривними батьками принцеси Пелагії були якийсь лісовий розбійник і якась базарна крадійка. Коли крадійка завагітніла від розбійника, злочинні батьки справедливо прикинули, що ні лісова банда, ні злодійське кубло не підійдуть для виховання дитини, тому урадили підкинути чадо в гарний будинок до шановної родини. Перебравши найпрестижніші доми королівства, розбійник зі злодійкою зупинилися на Королівському замку. І коли Пелагія народилася, залишили її біля воріт замку із запискою, що пояснювала її походження. Знайшла дівчинку сама королева Зінька Третя, тоді ще бездітна, і немовлятко їй так сподобалося, що вона вмовила чоловіка в дочерити Пелагію. Так підкидьок став принцесою. За півтори роки народився й син Георгій, майбутній Жорик Четвертий. І хоч король із королевою називали Пелагію дочкою, а принц – сестрою, а всі решта – принцесою, у неї і її нащадків не було в жилах ані краплі Мирополківської крові, і на корону вони претендувати не могли. Тому, якби не Рятівна Бджола, яка, по-моєму, в дійсності була все ж мухою, то королем став би мерзотник Олександр Мирополкович. За рік після того, як Олександр сконав від сміху, Зінька Четверта народила Пилипа, ще за дванадцять – Зінька П'ята – Омеляна, ще за шість – Зінька Шоста – Георгія, який став Жориком П'ятим, але це вже інша епоха.

Судячи із гриму акторів, вони грають Жорика Третього у віці приблизно сорока двох років, Зіньку Третю – тридцяти восьми, принца Георгія – шістнадцяти, принцесу Пелагію – вісімнадцяти, лицаря Феофана – двадцяти двох, патріарха Іполита Першого – шістдесяти п'яти, блазня Зосиму – двадцяти восьми років, тож виходить, на сцені зараз приблизно тисяча сімсот тридцять восьмий рік. Чи не так, добродіі актори?

Король Жорик Третій. Ну прямо не в брову, а точно в ліву ніздрю! Цілком правильно – у нас отут нібито тисяча сімсот тридцять восьмий рік, а мені нібито сорок два роки.

Королева Зінька Третя. А мені нібито – тридцять вісім.

Принц Георгій. А мені нібито – шістнадцять.

Принцеса Пелагія. А мені нібито – вісімнадцять.

Лицар Феофан. А мені нібито – двадцять два.

Патріарх Іполит Перший. А мені нібито – шістдесят п'ять.

Блазень Зосима. А мені нібито – двадцять вісім, а герцогу Павлу Гриньмасьальському, котрий незабаром прийде, нібито – шістдесят три, а невидимому привиду Гаврюші – сто двадцять п'ять, а мовлячому комарові Птоломею, глухонімому від народження, нібито двадцять шість років плюс три місяці плюс чотири дні плюс п'ять годин плюс шість хвилин плюс сім секунд, ні, вісім секунд, ні, дев'ять секунд, ні, десять секунд, ні, одинадцять секунд, ні, дванадцять секунд, ні, трина...

Третій із глядачів (перебиває). Саме в цьому тисяча сімсот тридцять восьмому році принцеса Пелагія вийшла заміж за лицаря Феофана. Саме цього року герцог Павло

Гриньмасьальський переміг злого велетня Киклопенка, не-
зважаючи на свій солідний вік; втім, і велетень був уже
підтоптаним. Саме цього року патріарх Іполит Перший з'їв
запеченого з яблуками гусака-людожеро-жера з Окраїнних
Земель. Саме цього року маг Гектор Манюня за допомо-
гою чарівництва одомашнив пару диких єдинорогів, від
яких пішли всі домашні єдинороги. Саме цього року принц
Георгій уперше побачив босоногу Зіньку Бараболю – чоти-
рирічну дочку пастуха із села Бритих П'яток, ту саму
Зіньку Бараболю, яка згодом стала його третьою дружи-
ною – королевою Зінькою Шостою. Саме цього року коро-
лева Зінька Третя, заблукавши у Корявому лісі, була
згвалтована грубим ельфом Филимоцьком, якого потім
протягом тридцяти років розшукували лицарі Напівкругло-
го Столу, щоб покарати за цей злочин, та так і не знайшли.
Саме цього року привид Гаврюша переселився із Дрямси-
нльоїдського замку до Шмокиконського замку, де перебу-
вається й понині. Саме цього року загинув мовлячий комар
Птоломей, глухонімих від народження, будучи неумисно
розтоптаний сідницею герцога Павла Гриньмасьальського.
Саме цього року король Жорик Третій побився з
водовозом Октавіаном Степановичем Бджілкою на ґрунті
розбіжностей щодо трактату філософа Бенедикта Спінози
«Етика, доведена геометричним методом», а суд ухвалив,
що король був не правий, і присудив короля на тиждень
помінятися з водовозом професіями. Саме цього року
дракон Бровко пав смертю хоробрих, убитий цебром,
наповненим морквою, яким його вперіщила по голові
якась перелякана баба. Саме цього року трапилася посуха,
і люди рятували русалок і водянників з висохлих водойм у
своїх особистих бочках, коритах і колодязях. Саме цього

року з Окраїнних Земель на північно-заході ринулася до центру країни зграя хижих шаблезубих овець, покритих чорним пір'ям замість вовни, але, на щастя, ці жахливі чудовиська були винищені метеликами-мутантами з тих же Окраїнних Земель; ненажерливими метеликами, які харчувалися винятково шаблезубими пернатими вівцями. Так, багато цікавого й примітного відбулося в цьому тисяча сімсот тридцять восьмому році.

Блазень Зосима. А я? А що я – цього року? Про мене ви не сказали.

Третій із глядачів. Перепрошую. Саме цього року блазень Зосима вимовив уперше фразу, яка розійшлася в народі й стала приказкою: назвався пальцем – лізь у ніздрю. Ці слова блазень сказав лицареві Опанасу Вухастому, коли той сп'яну пообіцяв якійсь Сарі Глімпелштейн із роду Лицарів Білого Комара подарувати яйце дракона. Як усі знають, ця історія закінчилася трагічно. Звичайно, і лицаря жалко, але й драконів можна зрозуміти: кожний би кинувся захищати своє потомство. За вісім років – у тисяча сімсот сорок шостому році – якийсь таємничий злий чаклун Авдій Мотлох із Неголеногір'я теж вчинив замах на викрадення драконячого яйця, необхідного йому для влади над демонами, за допомогою яких він нібито праг стати владарем світу, але добрий чарівник Гектор Манюня так зачарував Каменіану, що лиходій не зміг добратися до яйця і його мерзенні плани, на щастя, не здійснилися. За цей магічний подвиг Жорик Четвертий надав магові Манюні звання придворного чарівника й дуже хорошу зарплатню.

Маг Гектор Манюня. А звідки відома ця історія про Авдія Мотлоха?

Третій із глядачів. Від літописця.

Маг Гектор Манюня. А звідки її дізнався літописець?

Третій із глядачів. Від самого чарівника Манюні.

Маг Гектор Манюня. І ніяких інших доводів, крім свідчень чарівника Манюні немає?

Третій із глядачів. Немає.

Маг Гектор Манюня. Так, може, сам чарівник Гектор Ма... Так, може, сам я придумав і злого Авдія Мотлоха і його підступні плани, і свій порятунок Терентопії, щоб одержати престижну посаду й багату платню? Може, у дійсності нічого цього й не було?

Третій із глядачів. Ну що ж, така гіпотеза теж має право на існування. Моя інтуїція підказує мені, що все-таки щось там таке було, але доказів немає. Таким шляхетним чарівникам, як Гектор Манюня, не властиві підступництво, обман і користолюбство.

Другий із глядачів. Ну добре, Гектор Манюня – відома історична особа, і король Жорик Третій, і королева Зінька Третя, і принцеса Пелагія, і Жорик Четвертий, і патріарх Іполит Перший, і герцог Павло Гриньмасьльський, і лицар Феофан, і блазень Зосима – усі вони більш-менш відомі персонажі нашої історії. А от чим відомий комар Птоломей?

Третій із глядачів. Тим, що в тисяча сімсот тридцять восьмому році на нього ненавмисно сів герцог Павло Гриньмасьльський, у результаті чого комар Птоломей був розчавлений на смерть. У лицарському роді Лойковицьких з тих пір існує переказ, що покійний розумний комар став примарою, яка мстить за свою смерть деяким нащадкам Павла Гриньмасьльського.

Другий із глядачів. І все?

Третій із глядачів. Ніякої іншої інформації про цю комаху я не маю. Це єдине згадування про нього, яке я виявив в історичних документах.

Одна із глядачок. А я читала в журналі «Біографії славетних комах» статтю «Житіє комара Птоломея», де розповідалося, що він був мовлячим мутантом, але онімів ще на стадії личинки, наляканий рибками в акваріумі, куди його кинули як корм; що він більшу частину життя прожив у бібліотеці, де, пурхаючи над читачами, самотійно освоїв грамоту й прочитав багато мудрих книг, завдяки чому став найосвіченішою комахою тієї епохи; що саме завдяки ньому принцеса Пелагія вийшла заміж за лицаря Феофана, адже саме відмахуючись від дзижчання Птоломея, Феофан ненароком торкнувся грудей Пелагії; і одержав від неї ляпас; і це був їхній перший контакт, з якого почалося велике кохання; що саме цей комар допоміг герцо...

Третій із глядачів. Так-так-так, я знаю цю статтю із третього номера за тисяча дев'ятсот вісімдесят дев'ятий рік. Її написав мій колега Юлій Акакійович Засунь-Огли. Але я певен, що всі ці факти він почерпнув, як звичайно, з особистих сновидінь, а це – сумнівне джерело. Я волю мати справу з більш авторитетними аналами. От, наприклад, весілля Пелагії й Феофана описане сучасниками настільки докладно, що ніякі домисли не потрібні. З тих записів ми знаємо навіть, про що розмовляли гості між собою, не кажучи про розмови монархів і молодят. Це, по суті, готова п'єса, бери й переноси ці записки на сцену; нічого додумувати не треба. От такі джерела фактів я поважаю.

Четвертий із глядачів. Чули, добродії артисти? Та епоха пропонує купу цікавих сюжетів, тільки грати та

грати! А ви, замість грати, усе сидите й мовчите, сидите й мовчите. Тьху!

Король Жорик Третій. Усі претензії – до драматурга.

Один із глядачів. І що ж там відбувалося, на тому весіллі?

Третій із глядачів. Ні, ну ніякого такого хвацько закрученого сюжету... Просто святкували, спілкувалися. Головне, що це спілкування докладно задокументоване очевидцями. Наприклад, між Пелагією й прийомними батьками сталася така розмова... До речі, от ви, дівчино, так, ви, ви дуже схожі на молоду принцесу Пелагію, якщо вірити тодішньому придворному живописцеві Леонардо Гудзику. Схожі більше, ніж принцеса Пелагія на сцені, не в образі будь сказано.

Принцеса Пелагія. Нічого-нічого. Так і було задумано.

Третій із глядачів. А ви, дамочко, схожі на королеву Зіньку Третю.

Одна із глядачок. Спасибі за комплімент.

Третій із глядачів. А цей громадянин, так, ви, – ви-капаний король Жорик Третій, тільки без бороди. Давайте, аби було наочніше, ви троє зобразите тую розмову. Якщо, звичайно, актори не заперечують.

Король Жорик Третій. Ні, ми – навпаки. З великим інтересом.

Блазень Зосима. Чекаємо з нетерпінням.

Патріарх Іполит Перший. Будемо раді.

Маг Гектор Манюня. Тільки цього нам і не вистачало, слово честі.

Принцеса Пелагія, принц Георгій, лицар Феофан, королева Зінька Третя (одночасно). Так-так, так-так!

Третій із глядачів. Ну й добре. Отже, ви троє вийдіть зі мною на авансцену.

Третій із глядачів, Четвертий із глядачів, Одна із глядачок і Друга із глядачок виходять на передній край сцени, опиняючись поміж залом і сидячими акторами.

Третій із глядачів. Отже, уявіть: весілля, бенкет, танці, веселощі, розкішні туалети, сяйво, блиск... І отут король із королевою переглядаються і без слів розуміють одне одного. І королева говорить: а може, все-таки, не зараз? Ну, кажіть, дамочко.

Одна із глядачок. А може, все-таки, не зараз?

Третій із глядачів. А король відповідає: ах, мамусю, скільки ще можна тягти? Саме зараз, коли вона така щаслива, вона сприйме це не настільки драматично, як в інший день. Ви, громадянине.

Четвертий із глядачів. Ах, мамусю, скільки ще можна тягти? Саме зараз, коли вона така щаслива, вона сприйме це не настільки драматично, як в інший день.

Третій із глядачів. І вони підкликають Пелагію, і король говорить... Давайте, громадяни, я вам буду тихенько підказувати репліки, як суфлер, а ви їх голосно, як актори, повторюйте.

Третій із глядачів шепотить так, що глядачам у залі не чутно.

Четвертий із глядачів. От що, дитинко... Кхе-кхе... Не знаю, як почати... Ну, загалом, прийшов час розкрити тобі одну таємницю, яку ми з мамою приховували від тебе весь

цей час, щоби не травмувати твою дитячу душу. Але от ти й доросла, от ти вже й дружина; час усе розповісти.

Одна із глядачок. Спочатку покажи їй того листа, татусю.

Друга із глядачок. Ой, як цікаво! Як загадково!

Четвертий із глядачів нібито дістає папір із внутрішньої кишені й нібито віддає її Другій із глядачок.

Друга із глядачок. Що це? (*Нібито читає*). Тся дИті-на йе нащА дОчга пелАгія ми хоцЕмо шчоб вАна малА харнЕ жИдло й харнЕ вигОфання і тАму пИткідаймо її в харнИЙ замОг будь шчаслифА донЕцка тфОйи тато й мама: рАсбійниг Вирвичереп і злодийкЯ Гузя. (*Знизує плечима*). Що це за нісенітниця? Якою це мовою?

Четвертий із глядачів. Це нашою терентопською мовою, дитинко, але дуже неграмотно, помилка на помилці й без розділових знаків. Вони були малоосвічені. От що тут написано в перекладі грамотною мовою. (*Нібито забирає папір і читає*). Ця дитина є наша дочка Пелагія. Ми хочемо, щоб вона мала гарне житло й гарне виховання, і тому підкидаємо її в гарний замок. Будь щаслива, донечко. Твої тато й мама: розбійник Вирвичереп і злодійка Гузя.

Друга із глядачок. Ви хочете сказати, що я...

Одна із глядачок. Не лякайся, донечко. Ти завжди була, є й будеш нашою дорогою донечкою. Але настав час знати правду: ти не кривна наша дитина, а підкидьок-найда. Цей лист був у тому брудному згортку, де пищала ти, малесенька ляля. Ми відразу тебе полюбили й відразу вирішили в дочерити.

Третій із глядачів. І хоч така інформація була для Пелагії неприємним відкриттям, у той день свого весілля вона була така щаслива, що це її не засмутило дуже сильно. Вона відразу розповіла свіжому чоловікові, що вона не справжня принцеса, виявляється, але Феофан її так любив, що йому було однаково хто її батьки – королі або розбійники. Звичайно, придворні знали, що Пелагія не рідна дочка монархів, але на прохання Третіх тримали язика за зубами, щоб не травмувати дівчинку. Однак про те, ким були справжні батьки в дочереного дитятка, не знав ніхто, крім короля з королевою. Тепер же, коли про це довідалася сама Пелагія, приховувати цей факт більше не було необхідності. Можливо, десь в інших місцевостях звістка про те, що дівчина, яку всі називали принцесою, у дійсності є плодом нікчемних кримінальників, викликало б зниження до неї поваги навколишніх, але в нас у Терентопії, слава Богу, раболіпство й чиношанування не так розвинені, тому відношення до Пелагії не змінилося. Її всі любили, і той факт, що вона походить із кримінального середовища, не похитнув цієї любові. Із цього приводу між герцогом Павлом Гриньмасьальським і патріархом Іполитом Першим, що звичайно ж були присутні на весіллі, сталася така розмова... От ви, другий громадянин, так, от ви, схожі на герцога Павла. А ви, громадянин, от ви, так, нагадуєте бородою Іполита Першого. Я прошу вас вийти сюди й допомогти мені відновити ту їхню бесіду.

П'ятий із глядачів і Другий із глядачів виходять на авансцену. Третій із глядачів їм суфлірує.

Другий із глядачів. Ну хто б міг подумати, що ця добра мила дівчина — дочка того мерзенного бандита Вирвичерепа! А ще говорять, що яблуко від яблуні не далеко котиться.

П'ятий із глядачів. О, за своє досить довге життя я сотні разів переконувався, яка немудра ця народна мудрість, герцогу. Це плід банана від бананового дерева далеко не відкотиться. А яблуко, маючи форму кулі, може котитися досить далеко й довго від рідної яблуні, тим більше, якщо та яблуня зростає на високому схилі. Я зустрічав велику кількість людей, які зі своїми батьками не мали нічого спільного, крім зовнішності. Я зустрічав хамів, які були дітьми інтелігентних батьків. Я зустрічав інтелігентних людей, які були дітьми хамів. Я зустрічав злих людей, які були дітьми добряг. І — добрих людей — дітей нелюдів. У мене навіть склалося враження, що випадки повного збігу дітей із батьками і за темпераментом, і за смаками, і за світоглядом — це скоріше виключення, ніж правило. Досить часто яблучка котяться дуже-дуже далеко від яблунь. І той, хто береться судити про яблучко не по самому яблучку, а по близькій деревині, може здорово помилитися.

Другий із глядачів. Цілковито вас підтримую, святий отче. Ну що спільного в цієї Пелагії, цього ангела у плоті, і підлого гада Вирвичерепа, якого втопити в киселі — і того замало! Мерзоту таку!

П'ятий із глядачів. Схоже у вас, герцогу, на цього розбійника великий зуб?

Другий із глядачів. Не те слово! Цей гадський Вирвичереп зі своєю неминою зграєю років п'ять тому обчистили мій Гриньмасьальський замок. Ех, мене тоді в замку не було, а то б я їм показав клас фехтування на мечях! Слуг

пов'язали й обчистили замок начисто. Мені не шкода посуду, килимів і решти дещиць. Але моя колекція зброї! Боже, яка це була колекція! Які рідкісні історичні речі! Там був і меч сера Паломіда, шосте століття нашої ери, і меч Добрині, десяте століття, і чарівний меч Халазюк, який, нібито, належав князеві Кию, і був зачарований якимось чарівником ще в п'ятому столітті нашої ери для боротьби проти злих магів. У мене, на жаль, не було випадку почубитися зі злим чарівником і перевірити магічні властивості Халазюка, стійкого проти злих чарів. І всі ці бойові скарби потрапили до лабет смердючих обшарпанців! Де вони зараз? Може, зараз який-небудь кримінальник із присохлим до щоки кавуновим насінням виколупує бруд з-під нігтів вістрям меча великого лицаря Паломіда, цією безцінною реліквією! Я з колегами по Напівкруглому Столу обшарив усі нетрі й хащі в пошуках тієї банди й моєї колекції, але знаходив тільки сміття й попелище багать, де вони бенкетували. Попався б мені цей Пелагеїн татусь, задав би я йому перцю!

П'ятий із глядачів. Цікаво, чи живий ще той грабіжник або вже дуба урізав? І ворогу не побажаєш мати такого ганебного татусика. Як він виглядав?

Другий із глядачів. Розбійник як розбійник. Слуги говорили тільки, що в того, кого грабіжники називали Вирвичерепом, була особлива прикмета: на чолі над правою бровою – два шрами, перехрещені у вигляді букви «ха» або букви «ікс».

Третій із глядачів. У цей самий момент блазень Зосима... От ви, громадянине, будете в нас блазнем Зосимою – ви схожі на його портрет пензля Леонардо Гудзика. Виходьте, будь ласка, сюди. *(Один із глядачів виходить на*

авансцену). У цей самий момент блазень Зосима проходив повз герцога з патріархом і, почувши останні слова, зупинився й вимовив... (Суфлірує).

Один із глядачів. У кого це були шрами у вигляді ікса?

Другий із глядачів. У справжнього, рідного татуса принцеси Пелагії.

Один із глядачів. Треба ж! От, виявляється, кого мій татусь...

П'ятий із глядачів. Що? Твій татусь зустрічався з татусем Пелагії? Ану ж бо, розповідай, блазню.

Один із глядачів. Це трапилося п'ять років тому, мені батько казав. Їхав він на возі в гості до своєї сестри, моєї тітки. І пролягав шлях через Чортові болота, і є там таке місце, де ліворуч драговини й праворуч драговини й тільки посередині вузька смужка суши, якою можна проїхати. Він ті місця добре знав, з дитинства, а ті, хто не знають, ризикують утопнути в трясовині. Їде й раптом чує: «Врятуйте, на допомогу, тону!» Визирнув з-за кущів та бачить: якийсь мужик із двома перехрещеними шрамами на чолі в болото поринає – драговина засмоктує. І кричить, мовляв, витягни мене, і я тобі половину своїх скарбів віддам, тих, що закопані під трьома дубами, мовляв, ми їх з тобою побратерському поділимо, а тим зрадникам ні дзвяка не дістанеться. Татусь жбурнув йому кінець мотузки, той ухопився, і батько його тягне із драговини. А той усе гугнить: «Соратники називається! Зрадили, як останні сволоти! Ну, подумаєш – трьох із них я зарізав! Ну, подумаєш – іншим пики розквасив! Ну, подумаєш – усі спільні скарби від них приховав! Хіба ж це привід для зрадництва! А вони зрадили мене як невдячні скотиняки! Стали вимагати, що-

би повернув їм те, що я чесно в них украв. Друзі-товариші називається! Навіть грозили в болоті утопити, зрадники. Але я від них утік, шукай вітру в полі. От тільки це болото під ноги недоречно попхнулося. Якби не ти, добра душа, пропав би ні за злиток. Уже я тебе нагороджу за твою доброту». Але опинившись на твердому ґрунті, той дядько зі шрамами розсердився на татуся: «Треба ж, який ти жадібний! Як почув, що в мене скарби, відразу кинувся тягти з болота, щоб захопати чуже! І як тільки земля носить таких хапуг, жадібних до чужого золота! Мабуть, якби я сказав, що за свій порятунок тебе заріжу, ти не став би тягти. А як почув про скарби, розкотив губу, розпустив слину, і радий старатися, жмикрут. Я таких не люблю! Що за дріб'язковий народ: як захочеш кого-небудь зарізати, так їх нікого й немає, і не докличешся, а як про золотце зопалу проговоришся, так вони вже отут як отут, тягнуть свої загребуші лабеті, дрібні душонки! От питається: які такі законні права ти маєш на мої скарби? Покажи документ. Немає? Так нема чого роззявляти роток на чужий пиріг. Чи мало що людина може бовкнути у стані паніки. Не можна ж усьому вірити, наче простак. А якби я сказав, що я за все життя не зарізав і десятка людей, ти що, теж повірив би? Треба ж мати голову на плечах». Татусь відповів, що йому чужого не треба, і хотів був їхати далі, але той його не пустив. «Ти бреш, та не забріхуйся! Де ж це бачено, щоб людині чужі скарби були не потрібні! Бач, як заквапився! Намотав на вус, що скарби закопані під трьома дубами, і вже п'яти чешуться!» – «У Терентопії мільйони дубів. Звідки мені знати, про які три ти говорив». – «Ти-от не знаєш, але мої кореші-зрадники відразу второпають, коли ти їм викладеш цю інформацію. Ти, відразу видно, людина

недурна, тому розумієш, що в мене немає іншого виходу, крім як тебе шляхетно уколошкати. Якщо не тріпатимешся, я тебе так навдивовижу заріжу, що ти й не відчуєш, а якщо тріпатимешся – вийде боляче. Розстебни комір і підніми підборіддя». І тільки він задер руку з ножем, як його за цю руку схопила замурзана фея, що пролітала над болотом на коцюбі, пронесла повітрям й упустила в драговину, у те саме місце, звідки його татусь виволік. «За що?! – закричав той. – Я ж його тільки зарізати праг всього-навсього! Безболісно! У якому світі ми живемо?! Скрізь панують підлість, заздрість і невдячність! Всього-то-навсього хотів убити свого рятівника. Звичайна справа. Ну, з ким не буває. І за такий дріб'язок топити людину в болоті?! Так уже й бути, віддам половину скарбів за порятунок. Агов, ти куди?! Усі скарби віддам, повернися! Зрадник проклятий!» Батько від'їхав уже далеко, але однаково чув, як голосно позаду чавкнуло болото. А та фея так поспішала, що навіть не пригальмувала, щоб вислухати батьківську дяку.

Другий із глядачів. Стало бути, татусь Пелагії загруз остаточно. Посиротив, так би мовити, принцесу, пухом йому болото. Ех, знати б – де ті три дуби. Певен, що під ними закопана й моя безцінна колекція.

Третій із глядачів. Потім блазень Зосима розмовляв із Жориком Третім.

Один із глядачів. Ваша Величносте, тільки-но з'ясувалася одна обставина, що стосується принцеси. Виявляється, її кривний батько п'ять років тому втопився у Чортовому болоті.

Четвертий із глядачів. Звідки відомо?

Один із глядачів. Мій батько був свідком того втоплення. Утоплення людини з особливою прикметою, яка видавала в ньому розбійника Вирвичерепа, згідно з показаннями слуг герцога Павла, у якого Вирвичереп із бандою пограбували замок.

Четвертий із глядачів. Що за особлива прикмета?

Один із глядачів. Два шрами на чолі, перехрещені у вигляді букви «ікс» або букви «ха».

Четвертий із глядачів. Перехрещені на чолі? Десь я вже чу... А, згадав! Років із двадцять тому розповідав Опанас Вухастий, царство йому небесне, тоді ще зовсім молоденький, що напали на нього в лісі, де він полював на грифонів, п'ятеро розбійників. Але він, Опанас, так замиготав мечем, а віртуоз же був у цій царині, пухом йому земля, що грабіжники накивали п'ятами. Одного з тих, що нападали, він полоснув вістрям меча по чолу хрест-навхрест. От який виходить збіг: я в дочерив дитину людини, яку ледве не вбив мій кращий лицар. Якби меч Опанаса полоснув більш глибоко, не було б нашої дорогої Пелагії. Багато злих справ утнув Вирвичереп, але зробив і одну хорошу: призвів на світ нашу милу донечку. Навіть дуже погані люди іноді приносять користь, самі того не бажаючи. Пам'ятаю, Опанас казав, що в того, полоснутого, була й інша особлива прикмета: на пузі над пупком – родимка у формі пуголовка. Там сорочка була розідрана, от Вухастий і помітив.

Третій із глядачів. Останні слова короля розчув стоячий неподалік патріарх, і прилучився до розмовляючих блазня й монарха. *(Суфлірує).*

П'ятий із глядачів. Вибачте, що втручаюся в бесіду, Ваша Величносте...

Четвертий із глядачів. Та що ви, святий отче, які вибачення, приєднуйтеся до нашої балаканини.

П'ятий із глядачів. Я почув краєм вуха, ви сказали: родимка у формі пуголовка?

Четвертий із глядачів. Так. Вам це щось говорить?

П'ятий із глядачів. На животі над пупком?

Четвертий із глядачів. Ага.

П'ятий із глядачів. Був у мене учень із такою прикметою. Я адже до того, як піти у священники, викладав терентопську мову у сільській школі, у селі Великі Витребеньки. От же ж був кепський хлопчисько. Батьки, начебто, непогані люди, чесні, роботящі, а він – суще дияволеня. Пам'ятаю, іду раз уздовж ріки й бачу: сидить на березі цей Валерко, у руках – камінь, і на землі перед ним – купа каменюк. «Валерію, – говорю, – знову ти якусь гидоту затіяв?» – «Ну чому відразу: гидоту? Я зайнятий корисною справою – розвиваю влучність ока й мускулатуру рук. Самі ж проказували: у здоровому тілі здоровий дух». – «І як же ти їх розвиваєш?» – «Кидаю каміння у русалок. Якщо русалці каменюкою по хребті добренько вмазати, вона так смішно ізвивається й пускає бульбашки – нарегочешся! Дуже вже я гумор люблю». – «Господи, та їм же боляче!» – ойкнув я. А він – спокійно: «Звичайно, якби не боляче, хіба б вони так комічно смикалися? У мене аж живіт заболів від сміху». – «А якби тобі каменем по спині – тобі б сподобалося?!» – «Теж зрівняли! То русалки, а то я! Мене не можна, я – не русалка. Навіщо вони потрібні? Тільки воду каламутять». – «Вони ж такі прекрасні!» – «Та ну, прекрасні. Звичайні голі дівки. Та ще холодні, як риби. У них тільки те й добре, що кривляються смішно, якщо їх каменем по хребту». – «Як же так можна?!» – «Хочете –

навчу? Дивитися: береш от так камінь у праву руку й...» – «Якби ти читав книжки, ти б ставився до них по-людськи, ти б знав, що русалки...» – «Та ну, книжки, – скривився він, – це така нудота – букви читати. Від цього очі псуються й мужність зникає. Я знаю одного очкарика – він від книжок таким слабаком став, що навіть не може дати по морді тому, хто його слабкіше! Розбійники, наприклад, книжок не читають, а люди їх однаково бояться. Значить, поважають. А хто цих читачів-очкариків боїться? Ніхто. От і виходить, що книжки псують людей». Того разу його татусь ремінцем пошмагав, але добріше від цього він не став. Як я ні намагався навіяти йому, що треба ставитися до інших так само, як і до себе, він ушкварював своє. Саме через нього я зі школи й пішов: вирішив, раз я не можу йому як слід пояснити, виходить, я – поганий педагог. Пішов у монастир, став ченцем і так далі. Не знаю, як склалася подальша доля того Валерки. А вам, Ваша Величносте, що про нього відомо?

Четвертий із глядачів. Що він став розбійником, відомим під кличкою Вирвичереп.

П'ятий із глядачів. Валерко Чугайстеренко – розбійник Вирвичереп? Батько Пелагії? Треба ж!

Один із глядачів. А я помітив: серед тих, хто не любить книжок, лиходіїв більше, чим серед книголюбів.

Четвертий із глядачів. Так, мабуть, ти правий, блазню.

П'ятий із глядачів. Це залежить ще й від того – які саме книги читати. Бувають книжки, які вчать ненависті, нетерпимості до тих, хто виглядає або думає інакше. Наприклад, книжка “Malleus Maleficarum” учить, як мучити й

убивати фей. Краще вже бути неписьменним, чим виховуватися на таких писаннях.

Четвертий із глядачів. Ви теж праві, патріарше. Синку, підійди-но сюди.

Третій із глядачів. Це Жорик Третій покликав принца Георгія. От ви, парубче, ні не ви, а отой що правіше, так, от ви, схожі на молодого Жорика Четвертого з картини Леонардо Гудзика. Виходьте до нас.

Шостий із глядачів виходить на сцену. Третій із глядачів продовжує шепотіти.

Четвертий із глядачів. Я тобі, синку, вже казав десь годину тому, що твоя сестра – не кревна наша дочка, а підкидьок. А тепер з'ясувалися нові факти. Виявляється, наша Пелагія – принцеса Пелагія Мирополкович – уроджена Пелагія Валеріївна Чугайстеренко. Її кривний батько загинув п'ять років тому, доля матері невідома, її дід з бабою були селянами із села Великі Витребеньки. Треба дізнатися: може, вони ще живі? Ото будуть раді, що в них внучка-принцеса є. Не пощастило із сином, зате пофортунило із внучкою.

Третій із глядачів. А в цей час принцеса Пелагія розмовляла з матір'ю – Зінь... *(Зненацька стає на голову, балансуючи розчепіреними ногами)*. Ой, у чому справа?! Чому я перевернувся?! Що зі мною?!

Блазень Зосима. Спокійно, громадянине. Усе правильно. У п'єсі так і написано: Третій із глядачів стає на голову.

Третій із глядачів. Для чого? Навіщо? Чому?

Блазень Зосима. Може, для естетичної різноманітності. А може, у цьому є якась символіка. А може, просто для сміху. Драматургові видніше.

Третій із глядачів. Я протестую! Він не має права! Це знущання!

Блазень Зосима. Мистецтво вимагає жертв.

Третій із глядачів. Я не хочу бути жертвою мистецтва! Переверніть мене назад! На якій підставі ваш ненормальний драматург накинувся на глядачів?! Нехай над акторами знущається – їм за це гроші платять! Подивіться у п'єсі – чи довго мені так стояти догори дригом?

Блазень Зосима. Айн момент! (*Розкриває папку*). Отут написано, що Третій із глядачів стає на ноги після того, як блазень Зосима відповідає: «Ні, не довго».

Третій із глядачів (*стає на ноги*). Уффф! Ні, ну ви бачили?! Простого глядача, солідну, шановну людину! Прийшов, розумієш, у театр розслабитися, культурно відпочити, а з тебе отут ляльку-перевертиша... А тебе як дресировану мавпу... Ні секунди більше в цьому балагані ноги моєї не буде! Вірніше – обох ніг плюс решти органів! Тьху!

Третій із глядачів спересердя спускається зі сцени та йде із глядацького залу, гучно гримнувши дверима.

Блазень Зосима. Спокій, шановна публіко! Так і було задумано. Спектакль іде строго за п'єсою. Більше нікого з вас драматург перевертати не буде, даю бубонець на відсікання! Драматурги теж живі люди, вірніше, у даному конкретному випадку – живі дракони. Їм теж хочеться побешкетувати, попустувати. Не судіть його строго. Тепер,

коли все заспокоїлося, продовжуйте своє дійство, будь ласка. Нагадую: ви зупинилися на тому, що принцеса Пелагія розмовляла із Зінькою Третьою.

Четвертий із глядачів. Нам же всі репліки той громадянин пошепки підказував. Тепер, коли він пішов, ми не знаємо, що промовляти.

Блазень Зосима. Та кажіть що хочете. Ви ж не у звичайному театрі, а в театрі абсурду. Отут можна нести будь-яку ахінею. Отут вас ніхто за нонсенс не засудить. Імпровізуйте, як заманеться. Базікайте, що на думку спаде.

Друга із глядачок. Що на думку спаде? Гм... Ну, спробую. Еее... Матусю, я от давно бажаю тебе запитати.

Одна із глядачок. Про що, донечко?

Друга із глядачок. Ну... Еее... Бути чи не бути? От у чому питання.

Одна із глядачок. А судді хто?

Друга із глядачок. До нас їде ревізор.

Одна із глядачок. Немає повісті сумнішої на світі.

Друга із глядачок. Чи молилася ти на ніч?

Одна із глядачок. Заснуть? І бачить сни, можливо?

Друга із глядачок. І хлопчики криваві у очах.

Одна із глядачок. Карету мені, карету!

Друга із глядачок. Коня, коня, королівство за коня! Ми ще побачимо небо в алмазах. Ідіть у театр і помріть у ньому!

Маг Гектор Манюня. Суцільний плагіат. Вони виголошують фрази з інших п'єс.

Король Жорик Третій. Це їхнє право. Зараз класичні репліки вичерпаються, і вони перейдуть на повні відсебеньки.

Друга із глядачок. Але ти так і не дала конкретної відповіді на моє питання: бути чи не бути?

Одна із глядачок. Бути, донечко. А потім доганяти й ще раз бути. Бути, бути й бути до повної знемоги. Щоб їм неповадно було!

Друга із глядачок. Кому, матусю?

Одна із глядачок. Кому завгодно. Мамонтам, наприклад. А то розліталися отут, роздзижчалися! (*Відмахується*).

Друга із глядачок. Це не мамонт, матусю, це — комар Птоломей, я його за хоботом упізнала.

Одна із глядачок. Комар? Усі вони так кажуть. Втім, мої окуляри після прання ще не висохнули. Треба було викрутити краще. А от і татусь.

Четвертий із глядачів. Про що щебечете, мої рибки?

Друга із глядачок. Щебечуть пташки, татусю, а рибки...

Четвертий із глядачів. Про що булькаєте, мої рибки?

Одна із глядачок. Дискутуємо на тему: бути чи не бути. Ти що думаєш із цього приводу?

Четвертий із глядачів. Ну, це дивлячись — ким саме бути й ким саме не бути. От, скажімо, Петром Семеновичем Іванченко, або, скажімо, Семеном Івановичем Петренко бути можна без проблем. А, наприклад, Наталією Унітазовичем Ждлмкргшвцфтенко бути категорично нікому не раджу.

Друга із глядачок. Чому?

Четвертий із глядачів. Так, донечко, зокрема і Чому. Тим більше, що той Чом і так постраждав: його вкусив за ніс...

Одна із глядачок. Хто?

Четвертий із глядачів. Кінь у пальто. Хоч я його й попереджав. Але ви ж його знаєте.

Друга із глядачок. Звідки?

Четвертий із глядачів. Не з відки, а з вудки. Вудки того голого рибалки, що пофарбований зеленою барвою. А от і він, легкий на спомині. *(Відмахується).*

Друга із глядачок. Це не рибалка, татусю, і навіть не кінь у пальто. Це комар Птоломей, я його за хоботом упізнала.

Четвертий із глядачів. Комар? Усі вони так кажуть... Господи, що ми мелемо, що ми мелемо?! Це ж маячня си-вої кобили без пальто!

Блазень Зосима. Усе класно! Повний абсурд! Те, що драматург прописав! Продовжуйте в тому ж дусі!

Маг Гектор Манюня. Так-так, це те, чого ми так довго чекали! Вірною дорогою йдете, товариші! Сміло, товариші, в вухо! Абсурдствуйте в тому ж напрямку.

Друга із глядачок. А давайте у брата запитаємо: що він думає про буті чи не буті. Ану, Георгію, йди-но сюди. Дивися мені в очі. Я тобі нічого не зроблю, якщо ти відповіси мені чесно мов на духу: бути чи не бути?

Шостий із глядачів. Бе-бе-бе-бе-бе-бе...

Четвертий із глядачів. Круто ушкварив. Я теж: ме-ме-ме-ме-ме!

Шостий із глядачів. ... бе-бе-бе-безумовно бу-бу-бу-бу...

Четвертий із глядачів. Зрозуміло. Іди, синку.

Друга із глядачок. А онде патріарх із блазнем у дочки-матері грають. Давайте їх увізьмемо живцем і допитаємо із пристрасстю. Нехай викладають: бути чи не бути, а то...

Одна із глядачок. Що – а то?

Друга із глядачок. А то ми так і не довідаємося, що вони про це думають, мамусю. Оточуємо... Ага, попалися, голубчики! Тепер не відкрутитесь! А ну, визнайтеся: бути чи не бути? Не виляйте, а кажіть прямо! От ти, блазню.

Один із глядачів. А чого мені виляти! Я навіть самому двірникові Занавескіну можу не мигнувши сказати просто в очі: так, я багато думав про всілякі буті чи не буті і маю свою точку зору на це питання. І навіть не точку зору, а цілу точкотекую зору.

Четвертий із глядачів. От і виклади, раз принцеса цікавиться.

Один із глядачів. Викладу, Ваша Величносте. Тільки раджу не напружувати мозку, а то ви нічого не второпасте. Отже, що стосується бутів чи не бутів, то, як усім відомо, з погляду флюпиноїстого хриньлюлюїзму всі кернявенькі биндики сиплясто жробаті, і ця їхня сипляста жробатість найпрезикупиннішим ципером гогодиряє шуфелих жужиків, яких у цябоїдних лижбянищах повні зимпачки. У зв'язку із цим виникає законне питання: а до яких цябоїдів шуфелі жужики будуть так сиплясто жробатитися? Чи не краще відразу розкернявити усі ципери, пригогодиряючи їх биндиками просто із зимпачек, і без усяких тобі лижбянищ, думають деякі. Наївна позиція. Якби жужики були недостатньо шуфелими, а лижбянища – не цябоїдними, а, наприклад, хриньцуцуристими, тоді биндиками можна було б розжробатити будь-які зимпачки на повну сюлюшку. Але оскільки це не так, то нічого й не вийде. Втім, якщо розкернявлені ципери будуть досить жробатисті, то можна шуфельнути жужиками по зимпачкам так, щоб розлижбянилися навіть биндики. Але для цього необхідно, щоб хри-

цовини були неодмінно априбубеєні найлимястішим фуфиром. І не треба говорити, що биндики не шуфеляться із хрицовинами, якщо їх попередньо не зазимпачить хриньцуцуринами. Так можуть казати тільки лимбдараснуті пукдащенці та інші бульдозаври. Ми ж рішуче заявляємо: ні, добродії, ніколи хрицовини не потребували розкернявлювання цябоїдистих априбубеїстостів сиплястими жробатинами, у тому числі й сюлюшкою із зимпачкою. Нас можуть обвинуватити в тому, що ми-от дотримуємося флюпиноїстого хриньлюлюїзму. А ми цього й не приховуємо й прямо говоримо злостивцям: не щихруємо і не априбубеємо сиплясті хриньцуцуристості, розциперині сюлюшками до биндикоподібного жужикізму гогодирниками й лижбянерами, тому що тільки лимястий фуфир не шуфелиться під лижбанищенням биндиком. Більше того, усі розкернявлювачі й зимпачкісти, недогодирявшись до фуфіра, перехрицовили неаприбубеєну зимпачкою сюлюшку аж на зашуфеле лижбянище, прохриньцуцурене цілою жихухурдою жужиків! Чи можна уявити, що таке могло статися, якби лимясті фуфири не циперилися хриньлюлюїстами, а навпаки – недожужикивалися лимбдараснутими пукдащенцями? Запевняю вас – ні! Щоби недожужикати лимястий фуфир багато розуму не треба, адже биндики...

Одна із глядачок. Ви хочете щось заперечити, святий отче?

П'ятий із глядачів. Атож! Ви тільки послухайте, яку ахінею верзе блазень! «Ніколи хрицовини не потребували розкернявлювання цябоїдистих априбубеїстостів сиплястими жробатинами»! Отакої! Треба ж до такого добалакатися! Будь-який дурень знає, що хрицовини не тільки іноді потребували розкернявлювання цябоїдистих априбубе-

їстостів сиплястими жробatinaми, але найчастіше навіть не могли обійтися без пережухурдення лижбянищ биндиками!

Один із глядачів. Саме так, кожний дурень це знає. А кожний розумний знає, що це не так.

П'ятий із глядачів. Ха! Може, ти ще скажеш, що жутики перешуфелюються цябоїдами незалежно від того, щихрюються сюлюшки сиплястостями чи ні?! Або, може, ти думаєш, що лижбянища треба перелимпястити розхрицовиними зимпачками, поки жробатість хриньцуцуриться циперами?! А може, ти навіть певен, що фуфироїди недостатньо шуфелі, щоб пригогодиряїти їх розкернявленими хрицовинами?!

Один із глядачів. А як же! Звичайно! Поза всяким сумнівом!

П'ятий із глядачів. Усі чули?! А дрямсиньлоїд бачив? *(Показує дулю).*

Один із глядачів. А тобі – два! *(Показує дві дулі).*

П'ятий із глядачів. Ах ти ж сучий баран! Я тобі зараз покаджу, як показувати! Я тебе зараз скручу в баранячий кал! Будеш знати, як хрицовини кернявляться!

Один із глядачів. Ніздря тонка! Вуха короткі! Я сам тобі зараз покаджу, як розциперювати лижбянища! Навік запам'ятаєш!

П'ятий із глядачів. Ах ти ж свинячий козел! Я з тебе зараз гомо сапієнса зроблю! Рідна мама не впізнає!

Один із глядачів. Сам ти гомо сапієнс!

Починають гамселити один одного.

П'ятий із глядачів. От тобі, щоб знав, як жробатити гогодиріщі, клятий хриньлюлюєте!

Один із глядачів. А ну отримуй! Будеш знати, як недожужукиувати лимясті фуфири, лимбдараснутий пукдащенцю!

Четвертий із глядачів, Одна із глядачок і Друга із глядачок рознімають забіяк.

П'ятий із глядачів. Пустіть, я зараз цьому сучому блазневі всі бубонці повідриваю!

Один із глядачів. Дайте, я цьому чортовому патріархові всі ніздрі повисмикую!

Четвертий із глядачів. А ну цитьте, навіжені! Припинити дебати! А то покличу ката, він вас яааак змусить доводити теорему Піфагора – будете знати! Мало не видасться! То-то ж! Усе, усе, заспокоїлися. А тепер посміхніться один одному. Ну, кому повторювати! Так. А тепер на знак примирення по-дружньому потисніть один одному шиї. Так... Вистачить! Припиніть шиєпотискання, вже посиніли обоє! А тепер одночасно поцілуйте один одного в потилицю.

Друга із глядачок. Одночасно в потилицю? Це фізично неможливо, татусю!

Четвертий із глядачів. Якщо це неможливо фізично, нехай зроблять це хімічно, зоологічно або, у найгіршому разі, – географічно.

Друга із глядачок. Нехай краще обмінюються повітряними поцілунками.

Четвертий із глядачів. Чули? Щоб завтра ж доправили до мого замку по балону стислого зацілованого повітря, і обмінялися ними в мене на очах.

Одна із глядачок. З погляду гігієни, милий, було б краще, якби вони це зробили не в тебе на очах, а в тебе на паркеті або на килимі.

Один із глядачів. Боюся, Ваша Величносте, я до завтра не встигну націлувати таку кількість повітря.

Четвертий із глядачів. Ну хоч півкубометри націлуй. А то губи відростив, а користі...

Друга із глядачок. І все-таки, як бути з бутем чи не бутем? Блазень із патріархом віщали про це дуже палко, але геть незрозуміло. А я прагну знати всі думки щодо цього. Давайте ще запитаємо в герцога Павла Гриньмасьєльського, він багато чого в житті побачив, багато чого в житті почув, багато чого в житті помацав, багато чого в житті понюхав і багато чого в житті полизав. Агов, герцогу, шкандибайте сюди, розмова є!

Другий із глядачів. От він я, принцесо. Чим можу слу...

У цей момент з-за лаштунків на сцену виходить герцог Павло Гриньмасьєльський.

Герцог Павло Гриньмасьєльський. Здається, я спізнився. Спектакль уже в самому розпалі.

Королева Зінька Третя. Ну що за манери! Мало того що спізнився, так ще й перебив глядача на півслові! Чому затрималися, герцогу?

Герцог Павло Гриньмасьєльський. З поважної причини, Ваша Величносте. Тому що так написано у п'єсі.

Король Жорик Третій. Ви пропустили багато цікавого. Глядачі отут...

Герцог Павло Гриньмасыльський. Не треба переповідати, Ваша Величносте. По-перше, я читав цю п'єсу не один раз, а по-друге, я з початку спектаклю стояв за лаштунками й усе чув. *(Сідає на один із двох вільних стільців)*. Прошу вибачення, громадяни глядачі, що перебив ваше дійство. Отже, принцеса Пелагія підкликала герцога Павла, і він, тобто я, промовляє: от він я, принцесо; чим можу слу...

Другий із глядачів. ...жити?

Друга із глядачок. Мені не дає спокою одне питання: бути чи не бути? Як людина досвідчена, дайте відповідь на нього.

Другий із глядачів. О, принцесо, як добре, що ви звернулися саме до мене. Я на цім питанні собаку з'їв!

Одна із глядачок. Яку?

Другий із глядачів. Корейську в соєвому соусі. Отже, ви кажете: бути чи не бути? Пам'ятаю, їду я якось на своєму Олександрові Великому через густий ліс. Раптом Олександр Великий зупинився, став неспокійно перебирати копитами й злякано іржати. Отут і я побачив дикого єдинорога. Це був дуже дикий і геть ненормальний єдиноріг. Однак я його не злякався, а навпаки, сміливо пукнувши, вихопив меч!

Друга із глядачок. А чому ви того єдинорога вважаєте ненормальним?

Другий із глядачів. Ну розсудіть самі: хіба це нормально, якщо в єдинорога не чотири ноги, а всього тільки дві, та й ті не з копитами, а з пазурами? А хіба нормально, якщо єдиноріг укритий не шерстю, а пір'ям? А

хіба нормально, якщо в єдинорога замість зубів – дзьоб? А хіба нормально, якщо єдиноріг такий мініатюрний, що може поміститися на долоні? А хіба нормально, якщо єдиноріг не скакає по землі, а, цвірінчачи, перепурхує з гілки на гілку? Але що найненормальніше, так це те, що в того єдинорога зовсім не було ніякого рога! Уявляєте?! Дуже, дуже ненормальний єдиноріг! І, незважаючи на все це, я не злякався, а, відважно пукнувши, кинувся на нього! І примусив утекти! Вірніше, не утекти, а упурхнути, оскільки в цього ненормального єдинорога були ще й крильця. А до чого це я згадав?

Друга із глядачок. Ви хотіли відповістити на запитання: бути чи не бути?

Другий із глядачів. Ну так. От я й кажу: пливу це я, виходить, на човні, пливу, і раптом він яааак зрине!

Четвертий із глядачів. Єдиноріг?

Другий із глядачів. Ні. Водяник.

Одна із глядачок. А водяник теж був ненормальним: маленький, із плавцями й у лусці – викапаний карась?

Другий із глядачів. Та ні, звичайний людиноподібний водяник. Зринув і говорить: «Агов, мужиче, хочеш, тебе русалки полоскочуть? Недорого. Гарні такі русалочки, молоденькі». А я відказую: «Знаємо ми ці лоскотання, знаємо, де раки зимують поки рак на горі свисне!» І веслом його... А до чого це я згадав?

Друга із глядачок. До бутя чи не бутя.

Другий із глядачів. Так. І от посередині цього степу мене наздоганяє величезний велетень. «Ага!» – кричить. «Попався!» – кричить. «От я тобі покаджу!» – кричить. І дійсно, розчахує свого плаща і показу... Гм... Кхе... Але до чого це я?

Одна із глядачок. Не відволікайтеся, говоріть до кінця. То що ж він, розчахнувши свого плаща, показує?

Другий із глядачів. Ну... Еее... Ні, це до справи не стосується. Я хотів відповістити на запитання: бути чи не бути? Але дещо відволікся. Отже, відповідаю цілковито конкретно. Це було зовсім недавно, буквально тільки-но. Приходжу я в один театр, опиняюся за лаштунками й бачу: на сцені сидять: король Жорик Третій, королева Зінька Третя, принц Георгій, принцеса Пелагія, патріарх Іполит Перший, маг Гектор Манюня, лицар Феофан, блазень Зосима і ще якісь типи. А перед ними на авансцені стоять глядачі. І одна глядачка говорить: «Давайте ще запитаємо в герцога Павла, він багато чого в житті побачив, багато чого в житті почув, багато чого в житті помацав, багато чого в житті понюхав і багато чого в житті полизав. Агов, герцогу, шкандибайте сюди, розмова є!» А котрийсь із глядачів їй відповідає: «От він я, принцесо, чим можу слу...» І отут я виходжу на сцену й говорю: «Здається, я спізнився. Спектакль уже в самому розпалі». А королева мені відказує: «Ну що за манери! Мало того, що спізнився, так ще й перебив глядача на півслові! Чому затрималися, герцогу?» Я говорю: «З поважної причини, Ваша Величносте. Тому що так написано в п'єсі». І от сідаю я на стілець і говорю: «Прошу прощення, громадяни глядачі, що перебив ваше дійство. Отже, принцеса Пелагія підкликала герцога Павла, і він, тобто я, говорить: от він я, принцесо, чим можу слу...» Той глядач закінчує: «... жити?» А та глядачка запитує: «Мені не дає спокою одне питання: бути чи не бути? Як людина досвідчена, дайте відповідь на нього». Той глядач каже: «О, принцесо, як добре, що ви звернулися саме до мене». І розповідає про ненормального

єдинорога, про водяника й велетня. А потім спохвачується: «Ні, це до справи не стосується. Я хотів відповістити на запитання: бути чи не бути? Але дещо відволікся. Отже, відповідаю цілковито конкретно. Це було зовсім недавно, буквально тільки-но. Приходжу я в один театр, опиняюся за лаштунками й бачу...»

Друга із глядачок, Четвертий із глядачів, П'ятий із глядачів, Шостий із глядачів і Один із глядачів затискають вуха.

Одна із глядачок (затискаючи рот Другому із глядачів). Досить! А то цій надокучній байці кінця-краю не буде!

Усі завмирають.

Німа сцена.

Король Жорик Третій, королева Зінька Третя, принц Георгій, принцеса Пелагія, герцог Павло Гриньмасьальський, лицар Феофан, патріарх Іполит Перший, маг Гектор Манюня й блазень Зосима починають аплодувати, скандувати: «Браво!».

Оплески підхоплює глядацький зал.

Глядачі, що стоять на сцені між глядацьким залом і акторами, кланяються поперемінно то глядачам у залі, то акторам на сцені

Актори, що аплодували, зникають на секунду за лаштунками, вертаються з букетами квітів і вручають квіти глядачам, що виступали, дякують глядачам за гарний спектакль і, простягаючи записні книжки,

листівки та інші папірці, просять у глядачів автографи. Ті розписуються.

Блазень Зосима. От, властиво, спектакль для вас, глядачі, і закінчений. До нових зустрічей, шановна публіко!

Освітлення сцени гасне.

У залі загоряється світло.

Глядачі залишають театр.

При цьому чутні репліки: «Написали: "Самогона для принцеси", а самогоном і не пахнуло!» – «Я не розумію: якщо ми, глядачі, усе робили, а вони, актори, тільки дивилися, то за що ж ми гроші платили?» – «А навіщо потрібні були ті персонажі, які весь спектакль просиділи мовчачи? Які зазначені в програмці під заголовком: бездіяльні особи». – «Це найненормальніший театр»... Коли в театрі не залишається жодного глядача, світло в залі гасне, а сцена знову освітлюється.

Блазень Зосима. Усі глядачі пішли. Тепер можна продовжувати спектакль уже не для глядачів.

Король Жорик Третій. Продовжимо, раз так у п'єсі написано.

Патріарх Іполит Перший. Не знаю як вам, а мені нішній спектакль сподобався. Сьогодні глядачі були переконливими, представляли з вогником. Я узяв автограф в одного з них. От він написав на світлині Мерилін Монро: «Одному з артистів від одного із глядачів на добру пам'ять». Я давно мріяв отримати автограф не від аби кого, а саме від одного із глядачів, і от – сталося!

Королева Зінька Третя. Я сьогодні почерпнула багато нового. Наприклад, я зовсім не знала, що саме чарівник Манюня першим одомашнив єдинорогів. А тепер – знаю.

Лицар Феофан. А я не знав, що батько принцеси Пелагії втопився у болоті.

Принц Георгій. А я уяви не мав про унікальну колекцію герцога Павла Гриньмасыльського, і про те, що розбійник Вирвичереп закопав її під якимись трьома дубами.

Принцеса Пелагія. А для мене було відкриттям, що розбійник Вирвичереп у дитинстві вчився в патріарха Іполита Першого.

Герцог Павло Гриньмасыльський. А я і не підозрював, що приказку «назвався пальцем – лізь у ніздрю» придумав блазень Зосима.

Маг Гектор Манюня. І для мене було новиною, що, виявляється, чарівний меч Халазюк закопаний десь на терентопській території.

Блазень Зосима. А я сьогодні відкрив для себе, що якщо розкернявлені ципери будуть досить жробатисті, то можна шуфельнути жужиками по зимпачкам так, щоб розлижбянилися навіть биндики! Ну хто б міг подумати!

Король Жорик Третій. А що це означає?

Королева Зінька Третя. Це просто смішна ахінея, нісенітниця, абсурдний набір звуків.

Патріарх Іполит Перший. Так, звичайно, нісенітниця суцільна. Які такі биндики? Що ще за ципери? Як так шуфельнути? Незрозуміло. Нагородив невідомо чого. Але що зовсім абсурдно, так це те, що нібито можна шуфельнути жужиками по зимпачкам так, щоби розлижбянилися навіть биндики, тільки в тому випадку, якщо розкернявлені ципери будуть досить жробатистими. Хоч я й не знаю, що

означають ці слова, вірніше, знаю, що – нічого не означають, а придумані просто для сміху, все-таки я певен, що шуфельнути жужиками по зимпачкам так, щоб розлижблялися навіть биндики, можна навіть у тих випадках, якщо розкернявлені ципери не будуть жробатистими!

Блазень Зосима. Ха-ха!

Патріарх Іполит Перший. Не ха-ха, а точно. Мені так внутрішній голос підказує.

Блазень Зосима. Подумаєш, внутрішній го...

Патріарх Іполит Перший. Що?!! Та ти знаєш, який у мене внутрішній голос?! Він у мене – огого!

Блазень Зосима. Огого? А може – улюлю? Або – траляля?

Патріарх Іполит Перший. Та як ти смієш говорити, що мій внутрішній голос – улюлю?! Та я тобі за свій внутрішній голос усі бубонці повідриваю!

Король Жорик Третій. Не сваріться, колеги.

Патріарх Іполит Перший. А чого він...

Герцог Павло Гриньмасыльський. Так, сваритися не варто, оскільки глядачі пішли й не зможуть цього оцінити.

Принцеса Пелагія. А я все-таки не розумію, навіщо продовжувати спектакль, коли глядачі пішли?

Голос драматурга. Для оригінальності.

Маг Гектор Манюня. Ой, хто це?

Голос драматурга. Це я – драматург, автор п'єси «Самогон для принцеси», дракон Інокентій Карлович. Зазвичай глядачі йдуть після закінчення спектаклю, а мені захотілося для естетичної різноманітності зробити навпаки. Тому цей спектакль продовжиться й закінчиться після відходу глядачів.

Лицар Феофан. А для чого в п'єсу вставлені так звані бездіяльні особи: граф Капітон, барон Мойсей, коваль Вітольд Геннадійович Чухно-Дримпельзябский, селянин Пахомич, які тупо просиділи весь спектакль, не проронивши ні слова, ні руху? Я не кажу про примару Гаврюшу й комара Птоломея, яких ми не тільки не чули, але й не бачили. Вони – теж для оригінальності?

Голос драматурга. Безперечно. Зазвичай, якщо персонаж виходить на сцену, то він обов'язково щось говорить або робить. Ну, хоча б виголошує: «Їсти подано» або видає який-небудь гул. Як сказав мій великий колега: якщо на сцені присутня рушниця, то вона неодмінно вистрілить. Це в нормальному театрі. А в театрі абсурду усе навпаки. Щоб ця вистава максимально відрізнялася від вистав нормальних театрів, я нашпигував її шістьома персонажами, які за весь спектакль жодного разу не «вистрілили».

Селянин Пахомич. А...

Голос драматурга. Мовчати! Я тобі слова не давав!

Король Жорик Третій. Ну, ви не дуже-от кричіть у нашому театрі. Ви всього лише драматург, а ми аж самі актори. Вимагаємо не підвищувати голосу! Ми маємо право на імпровізацію. П'єса – не догма. Ми маємо право додавати в неї щось і від себе. А ну, селянине Пахомичу, ушквар щось таке, чого драматург не написав!

Селянин Пахомич робить щось, чого драматург не написав.

Король Жорик Третій. Бачили? Чули? От так-от! Шкода, глядачі не виділи, як ми осадили драматурга й виявили ініціативу!

Голос драматурга. Завісу!

Патріарх Іполит Перший. Аж ніяк! Завіса закриється, коли ми цього захочемо!

Голос драматурга. Бунт на підмостках? Не смійте сваволити в моїй п'єсі! Це я її склав, це я...

Маг Гектор Манюня. Подумаєш – склав. Таку нісенітницю хто завгодно скласти може. А грали-то ми!

Голос драматурга. Ой-ой-ой, чого ви там грали? От глядачі грали – це я розумію, а ви тільки заважали. Наступного разу в мене взагалі гратимуть одні глядачі, а вас, акторів, я навіть на сцену не пущу. Будете знати, як імпровізувати мені на зло!

Лицар Феофан. Ваша Величносте, давайте...

Король Жорик Третій. Яка там величність. Тепер, коли глядачі пішли, називай мене просто... *(актор, що виконував роль Жорика Третього, називає своє справжнє ім'я).*

Герцог Павло Гриньмасьальський. Друзі! Давайте відзначимо цей спектакль за лаштунками смачним банкетом, а драматурга не запросимо. Стіл уже накритий. Пляшки відкупорені. *(Принцесі Пелагії).* Є ваш улюблений самогон із села Верхніх П'яток, панночко.

Принцеса Пелагія. Славно! На мій смак, саме у Верхніх П'ятках фахівці виробляють найсмачніший самогон.

Усі персонажі жваво йдуть за лаштунки. Крім блазня Зосими, який іде останнім, раптом зупиняється біля

*стілця, на якому сидів герцог Павло Гриньмасьальський,
придивляється до сидіння й у жаху здригається.*

Блазень Зосима. О, Боже! Який кошмар! Яке горе!
Птоломей! Такий молоденький! Йому б ще жити й жити!
(Ридає).

*Завіса опускається або зсувається.
І це вже остаточний кінець спектаклю.*

— Ну, ти й нап'єсив! — говорить Авторіві Терентопських хронік Ліва півкуля його мозку.

— Отож, нап'єсив так нап'єсив! — підхоплює й Права.

— Та це ж не я, це ж дракон Інокентій Карлович, — намагається ухилитися від відповідальності Автор Терентопських хронік.

— Цю п'єсу, вважаю, можна визнати оригінальною й не схожою на інші, — зауважує Права півкуля, — оскільки у ній грають переважно не актори, а глядачі.

— Це твердження голослівне, — не погоджується скрупульозна Ліва.

— Не голослівне, а одягненослівне, — сперечається Права.

— Голослівне. На жаль, нічого особливо оригінального в цьому немає, — заперечує Ліва, — тому що такий трюк деякі драматурги проробляли ще сотні років тому. Візьмо Френсіса Бомонта, англійського драматурга, який був сучасником і земляком Вільяма Шекспіра. У Шекспіра й Бомонта навіть був спільний співавтор Джон Флетчер. У

Бомонта є комедія «Лицар Полум'яніючого Макогона». Так от там теж деякі глядачі під час спектаклю видираються на сцену й беруть участь у дійстві, міняючи відсебеньками запланований від початку сюжет. Допускаю, що таке бувало навіть в античних театрах до нашої ери. Так що не можна визнати такий випендрьож у «Самогоні для принцеси» якимось абсолютно свіжим новаторством.

— По-перше, у виправдання Інокентія Карловича скажу, — пояснює Автор, — що, коли він складав «Самогон...», він ще не був знайомий із комедією «Лицар Полум'яніючого Макогона», тому хибно назвати його епігоном Бомонта. А по-друге, цей випадок показує, що важко придумати щось таке, чого ніхто не придумав раніше, може, і за сотні років до тебе. Але докладніше про труднощі придумування чогось принципово нового я попатякаю в розділі п'ятдесят першому «Користь нудотної попси».

ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ТРЕТЄ

Викопні цяцьки

Сталося давним-давно, що декілька чудових лицарів
їхали незнайомою країною, і шлях їхній пролягав крізь
дрімучий ліс.

*Джером К. Джером, «Троє в човні, не рахуючи
собаки».*

Ось у цьому чорному лісі, що на сімдесят вісім з
гаком тисяч парасангів тягнеться і просториться,
мешкають демони і герої...

Франсуа Рабле, «Гаргантюа та Патагрюель».

Червінці, коштовне каміння, у скринях, у казанах,
купами були навалені під тим самим місцем, де вони
стояли.

Микола Гоголь, «Вечір проти Івана Купала».

14, 15 жовтня 1995 року.

Жовтень 1995 року видався в Терентопському королівстві надзвичайно сухим і теплим, що було на руку лицарям. Адже так огидно подорожувати під холодним дощем, коли мерзенна волога просочується під обладунки; коли копита коней ковзають по розрідженому ґрунту, іменованому багном; коли ні щит, ні панцир не рятують від вогкого сирого вітру...

От і в день 14 жовтня — у день, коли Річард Левове Копито й Лицар Пивної Кружки придбали безцінну знахідку, що згодом дуже стане у нагоді для порятунку країни, —

було сухо, тепло й сонячно. Не по-літньому, звичайно, тепло, по-осінньому, але ця оксамитова ненав'язлива осіння теплінь робила подорож затишною.

Мгобокбекбе «просто млів», як він сам виразився, від парфумерії осінньої природи, у якій аромат опалого листа змішувався з ароматом димів далеких селищ, і навіть сама земля, здавалося, виділяла якісь млосні грибні пахощі. Лицар Мгоцько навіть сказав, що в період міського життя із задоволенням купував би парфумерію з такими ароматами, якби який-небудь парфумер догадався створити парфуми, до складу яких входили б: есенція опалого листа, есенція сільських димів, грибна есенція, і навіть — але в мікродозах — есенція коров'ячого гною. Такий ароматизатор можна було б назвати, наприклад, «Патріархальна ідилія» або «Осіння пастораль»... Шкода, що на парфумерію не можна перетворити звуки, що їх видають півні та інші пернаті, а також — корови, собаки та інші волосаті...

Річард Левове Копито був більш звичний до таких запахів і звуків, ніж його новонароджений напарник, але під впливом ентузіазму «мліючого» Мгоцька теж відчув принадність нюху й слуху. Навіть склав із цього приводу й продекламував напарникові такий віршик:

Всіма-от своїми ніздрями
Повітря осіннє я їм,
Й пахощі прожогом самі
У носі юрбляться моїм.
Нюхати пахощі в русі
Годен я в'янучих трав.
Але атмосферу, боюся,
Щоб носом геть не розкудлав.

Лицареві Пивної Кружки ця поетична імпровізація сподобалася; він похвалив колегу й порадив продовжувати, оскільки, з його погляду, у Річарда є для цього задатки.

Начитаному Мгоцькові згадалися рядки, написані Миколою Гоголем у листі до його учениці Маші Балабіної, саме про аромати природи; щоправда, не осінньої, а весняної:

«Яке повітря! Здається, як потягнеш носом, то принаймні 700 ангелів влітають у носові ніздрі... Вірите, що часто приходить шалене бажання перетворитися на один ніс, щоби не було нічого більше – ні очей, ні рук, ні ніг, крім одного тільки величезного носа, у якого б ніздрі були величиною в добрі цебра, щоби можна було втягти в себе якомога більше пахоців та весни».

Процитувавши цей захват класика супутникові, Мгобокбекбе додав, що, хоча запахи осінньої природи, коли листя в'яне й гниє, не настільки ефектні і яркі, як запахи природи весняної, коли зело випендрюється ароматними квітами, все-таки слова Гоголя прийнятні й до парфумерії осені.

А вже про те, як радували очі подорожан жовто-червоно-коричнево-сірі з пережитком зеленого пастельні тони й акварельний серпанок – і говорити тобі, безцінний читачу, напевно, не варто, тому що ти, мабуть, і сам це розумієш. Так, читачу, осіння природа при відсутності вогкості й холоду повна насолод.

Отже, у вищевказаний день обоє лицарі, на Тутанхамоні й Ігорі Святославичі, переміщалися від села Незграбного, де вони провели чергове опитування населення (котре виявило, що портретизований шахрай у

Незграбному не з'являвся, і місцезнаходження викраденого яйця незграбнов'янам невідоме) та переночували, до села Твердопупівки.

Дорога від Незграбного до Твердопупівки лежала через ліс; так само, як і дорога від Теревенів до Незграбного, і від Бритих П'яток – до Теревенів, і від Пердюжиного – до Бритих П'яток, і від Позабрючного – до Пердюжиного... Ці села мали місце в масиві Оксамитової пущі, що розкинулася на сотні квадратних кілометрів.

Лицар Півної Кружки розраховував сьогодні опитати мешканців маленької Твердопупівки, і, якщо слідів шахрая з яйцем не виявиться, ще до настання темряви переміститися в наступний населений пункт – село Заповідні Прищі, де є телеграф, і де його напевно чекає телеграма до запитання від коханої. Чергова, четверта телеграма. Третю телеграму Мгобокбекбе одержав 13 жовтня в Бритих П'ятках, другу – 12 жовтня в селі Тютюняки, першу – 11 жовтня в селі Затхлове.

Це були великі телеграми, де Естер не тільки писала, що його кохає і цілує, не тільки передавала привіт від батьків, але й повідомляла жорикбурзькі новини.

Так у третій телеграмі дочка корчмаря, зокрема, інформувала, що ходила із Зіночкою Миropolкович до Жорикбурзького Театру Абсурду імені жертви ковбаси на прем'єру спектаклю «Самогон для принцеси» за п'єсою дракона Інокентія Карловича. Вистава була бешкетною, оригінальною, їм сподобалося. Особливо блискуче грав артист С. Гармидер у ролі блазня Зосими. (До речі, у селі Бритих П'ятках, у центрі, біля телеграфу, де Мгобокбекбе отримав це послання, красувався пам'ятник королеві Зіньці Шостій, яка була родом із цього села. Пам'ятник

змайстрував в 1960 році потомствений скульптор Ізмаїл Вносіколупайченко – онук знаменитого Ієроніма Вносіколупайченка.)

У другій телеграмі, крім іншого, сповіщалося про народження дочки в Джульєта Грошенятка – завсідника корчми Гільденштернів...

А в першій телеграмі була сумна новина: померло людське тіло чарівника Перевертайла-Замийського, але сам чарівник у мавпячому тілі, слава Богу, живий і здоровий, хоча дуже сумний...

Припускаючи, що безцінного читача такі інформації можуть зацікавити, Автор додасть подробиці, яких не було в телеграмах.

Театр Абсурду імені зжертої ковбаси в ударних темпах підготував прем'єру «Самогону...». І одразу ж придбав у дракона-літератора права на постановку іншої п'єси Інокентія Карловича, за назвою «Гик, апчхи, тьху». Усі періодичні видання, що писали про прем'єру, відзначили оригінальність «Самогону...». Нараз Автор повідомляє, що й клавесиновий концерт дракона, котрий відбувся в День Шляхетного Мордобою, мав дуже хороші відгуки в пресі...

Тепер – про новонароджену Грошенятку. Це була третя дитина Джульєта Дездемоновича і його дружини Злати Платонівни. В 1985 році дружина касира народила двох хлопчиків-близнюків. Лікарі попередили Грошенятка, що народяться близнюки, і Джульєт Дездемонович чомусь був упевнений, що це будуть дівчинки. І навіть заздалегідь підібрав їм імена: Пердита (на честь прекрасної принцеси,

онуки руського імператора, з п'єси Шекспіра «Зимова казка») і Офелія (на честь пригожої дівчи з п'єси Шекспіра «Гамлет»). І повторилася традиційна для Грошенятток історія: народилися хлопчики, яких назвали Пердитом і Офелієм.

Коли в лютому 1995 року стало відомо, що Злата знову вагітна, касир задумався: «Мій дід чекав дівчинку – народився хлопчик. Мій батько чекав дівчинку – народився я. Я чекав дівчинок – народилися Пердит із Офелієм. Очевидно, народження дітей винятково чоловічої статі – спадкоємна закономірність нашого роду. Виходить, народиться хлопчик. Назву його Гамлетом»... Народилася дівчинка. Назвали Гамлетою.

Із приводу народження Гамлети Джульєтти Грошенятко, 15 жовтня, коли Злата з малям були ще в пологовому будинку, у корчмі «Під Рятівною Мухою» улаштувався невеликий банкет, де друзі й знайомі поздоровляли щасливого татуса.

Екскурсовод Інокентій Карлович на банкеті не був присутній – не любив гучних вечірок – зате подарував колезі Грошеняткові для його дочки гарні брязкальця, майстерно виготовлені зі шкарлуп драконячих яєць. Змайстрував брязкальця на замовлення і за ескізами Інокентія Карловича талановитий майстер Ігор Слюноплюєв, той самий, що зробив для Жорикбурзького краєзнавчого музею муляж драконячого яйця. У Великому Світі такі унікальні брязкальця коштували б тисячі доларів, а може, навіть – мільйони. Слюноплюєв узяв від дракона за роботу 100 шурхотиків...

Тепер про сумне. Ранком 9 жовтня, коли лицарі Напівкруглого Столу відправлялися в ячну експедицію, чарі-

вник Леонід Леонідович Перевертайло-Замийський, прокинувшись, виявив у клітці замість живого Жвавчика лише неживе тіло. Душа мавпи покинула восьмидесятип'ятирічний людський організм і, очевидно, перемістилася туди, куди переміщаються після смерті мавпячі душі...

Похорон відбувся 11 жовтня.

Попрощатися з мертвим тілом живого мага прийшли не тільки всі жорикбурзькі чарівники й феї, але й колеги з інших населених пунктів, що злетілися до столиці на мітлах, коцюбах, щітках, швабрах і іншими способами, адже Перевертайло-Замийський, тіло якого віддавалося землі, був патріархом і наставником багатьох із них.

З жалобною промовою на похороні свого тіла виступив і сам Леонід Леонідович Перевертайло-Замийський. Коли він, витираючи вічка кінчиком хвоста, говорив, як багато його пов'язувало з покійним, яким затишним і комфортабельним був покійний та як без нього буде самотньо, усі ридали...

На могилі був споруджений скромний гранітний пам'ятник у вигляді паралелепіпеда. Напис на ньому сповіщав:

«ТУТ ЛЕЖИТЬ ПРАХ, ЯКИЙ З 1910 ПО 1984 РІК БУВ МОЇМ ОРГАНІЗМОМ. СПОЧИВАЙ З МИРОМ, ДОРОГИЙ ДРУЖЕ. Я ТЕБЕ НІКОЛИ НЕ ЗАБУДУ!

1995 р. Л.Л. Перевертайло-Замийський».

Під час поминальної трапези, що відбулася після похорону, у Ніздресвистівському провулку, в особнячку поруч із лазнею, де (не в лазні, а в особнячку) проживав до смерті покійний, Акмус говорив хвостатому колезі:

— Шкода, що ваше бувше тіло припинило існування, але добре, що ви існуєте в іншому тілі. Якби ви не пере-

селилися в інший організм, то сьогодні ми б ховали вас, Леоніде Леонідовичу.

— Нічого подібного, — заперечив макак. — Якби я залисався в людському олганізмі, я б ним опікувався, і він — олганізм — плотягнув би як мінімум до ста локів. А Звавчик доконав його непомілними фізицними навантаженнями, неплийнятними для восьмидесятип'ятилічного сталиганя. І до того з Звавчик тяг до лота усяку нестелильну гидоту, со такоз псувало здолов'я похилого тіла. Звавчик, Звавчик його доконав пеледчасно.

— Зате тепер, після успішного експерименту з олюдженням Мгобокбекбе, з'явився реальний шанс зробити вас хлопцем, — сказав мовлячій мавпі молодий Арам Артаньянц. — Як тільки ви, Леоніде Леонідовичу, позбудетеся дефектів мови, виправите дикцію, а справа йде до того, і як тільки з'явиться підходяще молоде тіло — прототип, зразок, можна буде зробити таку операцію. І станете ви знову парубком і будете ще жити й жити, ділячись із нами, молодими, своїм досвідом і мудрістю.

— Зразок, прототип у крайньому разі можна позичити в харківському морзі, якщо в королівстві не знайдеться. Я ще до смерті Бандюги продумав план, — додав Акмус.

— Так, дикція, дикція... — Леонід Леонідович схвилювано почухувався пальцями правої ноги. — Як же це я, дулень сталий, не змілкував, со для такого експелименту тлеба було блати не мавпу, а мовляцого папугу. От у зоопалку кололя є мовляці папуги виду сілий зако, от у них дикція ідеальна. Якби я вселився в такого папугу, у мене не було б плоblem із заклинаннями. Мене збило з пантелику те, со мавпи й люди належать до одного біологічного ляду.

— Так, папуги виду сірий жако — унікальні балакуни, — підтакнув Гліб Цвях. — Сірі жако імітують людську мову як хороший магнітофон. Не те що мавпи. Але ви вже, Леоніде Леонідовичу, добилися великих успіхів у вимові, і залишилася дрібниця — упоратися із rrr і шиплячими.

— Я над ними б'юся-б'юся, але ці клятї ллл і сипляці мені ніяк не даються, — поскаржився макак.

— Самовар кипить, — помітив Гліб Цвях. — Ми забалакалися, а вода википає.

Товстий чарівник налив чаю колегам і собі.

— Я от міркую: яким чином ми, чарівники, можемо допомогти міліції в пошуку викраденого яйця дракона? — помішуючи ложечкою в чашці, запропонував нову тему для обговорення вгодований ясновидець. — Якби в мене, наприклад, була світлина, саме світлина, а не малюнок, того типа, якого вони шукають, то, може, я б і зміг би визначити, де він перебуває. Але от проблема — світлини-то його й немає.

— А мозе, у длаконів є фотоглафія викладеного яйця? — припустив чарівний макак, з південним темпераментом супроводжуючи слова метушливою жестикуляцією. — Яксо длакони сфотоглафували цього свого насадка у скалалупі, то за фотокалткою яйця ти, Глібе Любомиловицу, сплонував би визначити, де це яйце залаз пелебуває, і...

Раптом мавпа, жестикулюючи, ненароком збила рукою свою чашку, чашка перекинулася, і окріп хлюпнув на мавпячий хвіст.

— Ай-йй-йй, обшпарився! — заверещав хвостатий чудотворець і заметався від болю по приміщенню, роблячи акробатичні стрибки з одного елемента інтер'єру на іншій.

Чарівники й феї, що були присутні на поминках, схопилися зі своїх місць, бажаючи врятувати патріарха від опіку...

Нарешті хвіст Леоніда Леонідовича був змазаний чарівною маззю феї Зосі Трефової, замотаний бинтом, біль відразу пройшов, фея запевнила всіх, що «до весілля заживе, навіть якщо весілля було б за півгодини», й ті що поминали повернулися на місця й продовжили трапезу.

— А ви звернули увагу, що Леонід Леонідович заволав?! — обізвався до всіх присутніх колег Арам Артаньянц.

— Ай-яй-яй, обшпарився, — відповів маг Сьома Кабалевич зі Шмарклова.

— Саме так: обшшшпарррився, а не обссспалллився! — урочисто підкреслив Артаньянц. — Ви чітко вимовили «ш» і «р», Леоніде Леонідовичу!

— Дійсно! У вас вийшло! Без дефектів! — підтвердила фея Люся Гризодубова.

Інші учасники поминок теж заговорили про відмінну дикцію.

— Обссспалллився... обссспалллився... обссспалллився... — бубонити макак, намагаючись повторити бездефектну вимову. — Тьху! Не виходить!

— Може, тому що тоді ви були в стані стресу, паніки, вам було боляче, а тепер ви спокійні, — припустив Акмус.

— Головне, що тепер ми точно знаємо, що ваш нинішній рот здатний видавати такі звуки, а виходить, завдяки завзятим заняттям ви незабаром заговорите без усяких дефектів і зможете правильно виголошувати будь-які заклинання, — побадьорив хвостатого старого Артаньянц.

— Може, коли я повернуся зі своєї експедиції, ви вже віщатимете як справжній диктор, — приєднався до підбадьорення Цвях.

— З якої експедиції? — запитав Перевертайло, плекаючи забинтований хвіст.

— Та я от хочу поекспериментувати зі слиною перевертня, лупою велетня й молоком русалки, — відповідав товстий чарівник. — Слину й лупу я вже купив завдяки публікації свого оголошення, а от русалчине молоко доведеться пошукати. Поїжджу, пошукаю.

— Можна на літаку, щоби швидше, — запропонував свою допомогу авіатор Акмус.

— Ні-ні-ні, я на велосипеді, — відмовився від допомоги Цвях.

Він панічно боявся літати. Не тільки на літаку, але навіть просто на мітлі феї. Але намагався не афішувати цього «ганебного» для чарівника страху, тому пояснив:

— Мені корисно крутити педалі, скидати, так би мовити, зайву вагу. Сполучу приємне з корисним. Але спочатку довідаюся щодо світлини яйця, і якщо така в драконів є, спробую над нею, так би мовити, почаклувати, добути інформацію для міліції, а потім уже — за русалчиним молоком...

Після поминок чарівники допомогли Перевертайлові-Замийському демонтувати велику клітку, яка після смерті Жвавчика зробилася в особнячку старого мага зайвою.

Наступного дня Гліб Цвях дійсно відвідав Абрикосову печеру, але, на жаль, — дракони своє яйце не сфотографували. Яйце фотографували різні туристи, що бували в Абрикосовій, і в них, напевно, є знімки, але де тепер ці

туристи, дракони, мовляв, не знають, своїх адрес туристи їм не залишали...

Але повернемося до лицарів Мгоцька і Річарда Левове Копито, яких ми, читачу, залишили на дорозі з Незграбного до Твердопупівки.

— Давай у що-небудь зіграємо, Мгоцьку, щоби скоротати час, — запропонував Річард після того, як вони прослухали магнітофонний запис Тридцять дев'ятої симфонії Моцарта (Левове Копито взяв в експедицію магнітофон «Весна М-212 С-4» (виготовлений у Запоріжжі в 1990-му році) і купу касет із різноманітною музикою, в тому числі і класичною) та поговорили про творчість Вольфганга Амадея.

— У що? Може, — в «Міста», най їх равлик копне? — запропонував Лицар Півної Кружки.

— Ну ні! У твоїй пам'яті є географічні атласи. Я відразу програю. Давай придумувати симетричні фрази, а хто не зуміє придумати чергову таку фразу протягом, скажімо, п'яти хвилин, той і програв. Згодний?

— Симетричні фрази? — перепитав Мгобокбекбе.

— Ну так. Перевертиши. У яких букви розташовані симетрично, які читаються однаково і зліва направо, і зправа наліво. Класичний приклад: «А роза упала на лапу Азора». Зрозумів?

— Ага. Давай. Філологи називають такі фрази паліндромами, най їх равлик копне.

Річард Левове Копито колись складав паліндроми для шкільної стінгазети й сподівався, що той досвід йому придасться.

Кинули жереб, і починати гру випало йому, Річарду. Діставши похідний блокнотик і ручку, Левове Копито щось пописав і створив першу фразу-паліндром:

– Є учені, коза казок і не чує.

Мгобокбекбе подумки прочитав цю фразу задом наперед і погодився, що вона симетрична. Подумав і за хвилину видав свій варіант:

– Ян – не міф, імення.

Річард це записав, прочитав про себе зправа наліво, переконався в симетричності й став шукати гідну відповідь, чиркаючи ручкою в блокноті. Знайшов і прочитав уголос:

– Я не велетень, не те левеня.

– Чи дорого, дурень не рудого родич, – придумав незабаром Лицар Пивної Кружки.

Така гра їх бавила і робила шлях веселіше. Так вони і їхали, вигадуючи все нові і нові філологічні симетрії:

– Модус закопано напоказ судом.

– А на кеди декана.

– І – ша, маги: гамаші.

– Жар без зебр аж.

– Актинія і нитка.

– А нора барона.

– Молот – то лом.

У цім місці Терентопських хронік обурилася Ліва півкуля авторського мозку:

– Ну от, тепер ти, Авторе, почав сунути в хроніки симетричні нісенітниці, що не мають прямого відношення до

сюжету! Навіщо читачеві такі подробиці, пане Авторе? Тягнеш гуму? Випендрюєшся?

— Цить! — заперечує Автор звивистому опонентові. — Настільки докладно я зупинився на цій грі у складання симетричних фраз, оскільки в ході цієї гри трапився забавний епізод, який може повеселити безцінного читача. А я не хочу упускати ні єдиного шансу повеселити читача, тому що, як проказує терентопська народна мудрість: ділу — час, забаві — вічність! Я не втомлююся повторювати, що, з медичної точки зору, сміх та веселощі дуже корисні для здоров'я. Отже, чиню у такий спосіб, піклуючись про здоров'я читача.

У той час як два вершники, переміщаючись убік Твердопупівки, грали в паліндроми, тією ж дорогою в тому ж напрямку їхав на «птіце-тройке», тобто — на легкому візку, який тягли три їздові страуси, фермер-страусівник Гнат Кактусенко. Він вертався від колеги-страусівника, з яким обмінювався досвідом, на свою страусову ферму, шлях до якої лежав крізь Твердопупівку.

Взрівши попереду пару лицарів, що їхали верхи туди ж, фермер утішився: йому підвернулися цікаві попутники. Зараз він до них приєднається й послухає захоплюючу лицарську бесіду про героїчні подвиги, про зброю, про коней, про турніри та інші лицарські пріоритети...

— Добридень, панове лицарі, — привітав їх, порівнявшись, Гнат. — Не проти, якщо я приєднаюся до вашого товариства? Фермер-страусівник Гнат Кактусенко.

— Здрастуйте. Лицарі Напівкруглого Столу Річард Левове Копито і Лицар Півної Кружки. Не проти, — миркнув лицар, на щиті якого був зображений ведмідь догори дригом, задумливо шкрябаючи ручкою в блокноті.

Другий лицар, на щиті якого був пивний кухоль, привітавшись, запитав у фермера, чи не знає він, де перебуває викрадене яйце дракона, і чи не бачив людину, зображену на малюнку (при цьому показуючи малюнок). Фермер відповів негативно.

У цей час лицар з переверненим ведмедем обернувся до колеги, збираючись щось сказати. Страусівник нашорошив вуха в передчутті цікавої лицарської інформації.

І лицар сказав:

– І дари, табурет, і те рубати раді.

– Коні жували лаву жінок, – подумавши, уточнив колега з кухлем.

«Гм?!» – подумав фермер.

– А ви пор кропива, – додав після паузи лицар з ведмедем.

– Мотори мили килими ротом, – повідомив лицар з кухлем.

«Дивна в лицарів бесіда», – знизав плечима Гнат.

А ті продовжували, роблячи між фразами паузи:

– Охи ти, жереб, бережи тихо.

– Ярді Зіни, носа фасони – ніздря.

– Удар: вони, вождь Джо, вино – в раду.

– Вадик і човен не в очі кидав.

– Дав скіф услід діл суфікс вад.

– Тепер ти спини школу локшини – пси, трепет.

– Випукла каша, шакал купив.

– Дар, гони виноград...

Ця млява бесіда, розведена тягучими паузами, не була схожа на розмову лицарів, як фермер її собі уявляв. Вона була схожа на балаканину загальмованих дебілів, сомнамбулічних ідіотів.

Починаючи хвилюватися, Гнат продовжив прислухатися до цього дивного діалогу:

– А клуб є булка.

– Атаку пуд важить, ти жав дупу ката.

– Козо, марабу – бара мозок.

– А рот – код доктора.

«Психічно здорові люди так не розмовляють», – усе більше й більше тривожився фермер, скося поглядаючи на попутників і намагаючись уловити в їхніх очах божевільний блиск.

А ті продовжували ненормальну дискусію:

– Іру бик – ніжна, пан; жінкі бурі.

– То зараза, лизав вази Лазар, азот.

«Ну я й влип! – зовсім розхвилювався фермер. – Точно, ідіоти. Від таких чого завгодно можна чекати».

А ті:

– Мавпа – цап вам.

– О, на, жаб бити, борщ робити б бажано.

«Господи, пронеси й помилуй, – тріпотів страусівник. – Що може бути гірше, ніж опинитися в товаристві озброєних божевільних. Тільки б вони мене не уколошкали»...

– Абажур удень, не дуру, жаба, – сказав лицар, з ведмедем на щиті, напарникові.

– Сім субот в автобус, міс, – відповів лицар з кухлем на щиті...

«Ну й маячня, ну й маячня! Буйні вони чи ні? Тільки б не буйні. Он які в них мечі!» – боявся блідий Кактусенко...

– Вівця, я цвів.

– А тіла травень – не варта літа...

«Як би від цих божевільних ушити, – прикидав тремтячий фермер. – А раптом, побачивши, що я намагаюся вши-

ти, вони ще більше збудяться й захочуть мене покусати, або ще чогось гірше. Хто знає, що в безумців на умі»...

– Він араб; я Ірма, мрія баранів, – видав той, що з ведмедем на щиті.

– Низ неба – бензин, – вимовив той, що з кухлем...

«Так, такі й покусати можуть. Ні, треба накивати п'ятами поки не пізно, – вирішив зіпрілий від страху Гнат і почав розвертати потихеньку своїх страусів убік, чуючи, як ненормальні попутники проказують один одному:

– На, дракон, і кіно «Кардан».

– Ядро – кавун атак, а танув акорд – я.

«Тільки б їх не збудив мій маневр», – молив долю страусівник.

І отут, на свій жах, почув, як лицар з ведмедем на щиті, після недовгої паузи, радісно крикнув напарникові:

– Укуси суку!

«Почалося!!!» – Охоплений панікою фермер заверещав своїм страусам:

– Вйо, залітні!!!

Вимуштрувані птахи рвонули вперед із усіх ніг. Кактусенко збочив «птіцу-тройку» з дороги в ліс, сподіваючись загубитися в заростях.

Петляючи між дерев і бубонячи наче заклинання «Не кусайте, не кусайте мене...», він тривожно оглядався: чи не наздоганяють його кусючі безумці.

Але ні, слава Богу, ненормальні лицарі зникли з поля зору, і ніяких ознак погоні не спостерігалось...

– Чого це він? – запитав Річард Левове Копито, відволікшись від гри, спостерігаючи, як утікає схвильований попутник.

– Його налякала наша гра, най її равлик копне, – догадався Мгобокбекбе. – Він же не знав, що ми граємо й у що ми граємо. Мабуть, вирішив, що ми – того. Репліки ми видавали-от досить несподівані для непідготовленого.

Згадавши, чого вони при ньому набазікали, і, уявивши себе на його місці, гравці розреготалися.

Відреготавшись, Лицар Півної Кружки сказав:

– Так, нечуйно ми поставилися до попутника.

– Ага, нами азарт опанував, – підтакнув Левове Копито. – Але, між іншим, гра не кінчена, а твій час спливає. Якщо не складеш за хвилину симетричну фразу – ти програв.

Мгоцько склав:

– Вада: гусара Тарас угадав.

І гра продовжилася доти, поки за півгодини попереду не замаячила Твердопупівка. Оскільки ніхто із гравців не витратив на обмірковування більш п'яти хвилин, то програвшого не було, і приятелі ухвалили продовжити гру дорогою від Твердопупівки до Заповідних Прищів, якщо, звичайно, у Твердопупівці не виявляться яєчний шахрай з викраденим яйцем...

В'їжджаючи до Твердопупівки, Річард вимовив:

– «Он сказав: "Приїхали!" і махнув ноздрей», як спів-ається в одній совєтсько-російській пісні. Чи, здається, не ніздрею, а якоюсь іншою частиною тіла. І, здається, не «Приїхали!», а «Поїхали!»

— Ласкаво прошу до Твердопупівки, панове лицарі! — закричав їм місцевий житель, вийшовши назустріч із крайньої хати. — Я тутешній сільський голова.

Сходячи з коней, Річард і Мгоцько представилися цьому сорокалітньому голові, а він відрекомендував їм себе:

— Солопій Матвійович Кузькузькузькузьменко, до ваших послуг.

— Кузьменко? — перепитав Левове Копито.

— Не Кузьменко, а Кузькузькузькузьменко. Я не заїкаюся, це прізвище в мене таке: «кузь» — чотири рази. Заїкався мій дід. От він був Кузьменком. А мій батько став Кузькузькузькузьменком. Дід так надиктував чиновникові, що заповнював свідоцтво про народження. А що написане пером... Тепер і я Кузькузькузькузьменко, і діти мої Кузькузькузькузьменки, і онуки будуть Кузькузькузькузьменки... Проходьте в хату, відпочиньте, зараз ми вас нагодуємо, і конячок ваших, лазеньку натопимо...

— Спасибі за гостинність, але ми в лазеньці вчора в Незграбнім парилися. Нам би швидше з'ясувати, чи не з'являвся в цих краях от цей мужичок, най його равлик копне... — Лицар Півної Кружки пред'явив голові портрет розшукуваного.

Солопій відповів, що такого індивіда не бачив, дружина й три сини голови — теж.

— Давайте, я покаджу цю картинку всім твердопупівцям, поки ви відпочиватимете з дороги й уживатимете їжу. Жінка, став на стіл...

Коли два лицарі підкріпилися й відпочили, коли Кузькузькузькузьменко обійшов усі хати й з'ясував, що у Твердопупівці ніхто нічого не знає ні про портретизованого шахрая, ні про викрадене драконяче яйце, Мгобокбекбе

сказав, напинаючи доспів, який на період відпочинку був скинутий:

— А тепер поспішимо до Заповідних Прищів, аби встигнути туди до настання темряви.

— До темряви? — перепитав голова. — До темряви ви й півдороги до Заповідних Прищів не проїдете, навіть якщо гнатимете коней. Переночуйте тут, а завтра... А то ще заблудитеся в темряві.

— Чому це не встигнемо? Тут же недалеко, — здивувався Річард, розгорнувши детальну мапу цієї частини королівства.

— По карті недалеко, а... Дорога ж туди лежить не пряма, а в об'їзд цієї частини лісу. — Солопій тицьнув нігтем у карту між двома крапками, підписаними: «Твердопупівка» і «Заповідні Прищі». — Колись була пряма дорога, але вже років двісті, як прямо люди не їздять і не ходять, тільки в об'їзд. Об'їзна в чотири рази довше, зате безпечніше.

— А яка небезпека, якщо їхати прямо? — зацікавився Левове Копито, передчуваючи привід для подвигу.

— Якщо їхати прямо, то можна натрапити на страшного духа, що там мешкає, не дай Боже. Він з'явився в цій частині Оксамитового лісу приблизно два з половиною сторіччя тому і заходився лякати усіх, хто їхав або йшов звідси до Заповідних Прищів, чи звідти — сюди. Бували випадки, коли люди, що відправилися прямою дорогою, зникли, і більше їх вже ніхто не бачив. І от вже двісті років ми їздимо в Заповідні Прищі, роблячи великий гак, в об'їзд хащ, де мешкає цей злий дух.

— Ну, може, не такий страшний дух, як його малюють,
— неголосно сказав Мгоцько Річардові, але Кузькузькузькузьменко розчув і заперечив:

— От і мій дід так само говорив. І одного разу поїхав до Заповідних Прищів прямо, посміюючись над страхами земляків. Повернувся ледь живим від переляку, і весь сивий, а виїжджав брюнетом. І з тих пір сильно заїкався. Особливо сильно — коли в нього питали: що ж він там бачив. Бурмотав щось на зразок «Вирвирвирвир...» і далі просунутися не міг. Так і забрав таємницю в могилу. Тож краще не ризикувати, а їхати туди довгою дорогою. Та й та стара пряма дорога за двісті років практично зникла, заросла деревами, кущами. Можна збитися й заблукати в лісі.

— З компасом не заблукаємо, — зауважив Річард. — Поїдемо прямо. Якщо духа там нема, до вечора доберемося до Прищів. Якщо дух є, діятимемо за обстановкою; може, якось приборкаємо бешкетника. Це ж лицарський обов'язок — наводити порядок у таких ситуаціях.

— Ну що ж, парубки ви сміливі, здорові; може, вам і пощастить, — вимовив Солопій, бачачи, що їх йому не відмовити. — Якщо ви виженете цього злого духа, ми зберемо гроші й спорудимо вам пам'ятник у Твердопупівці. А як же: приклад нащадкам.

— Або фонтан: «два пісяючі хлопчики», — пожартував Мгобокбекбе.

— От вам харчі в дорогу...

— Ні-ні-ні, нас продуктами в Незграбному навантажили, а ми ще не доїли ті, що з Бритих П'яток. Спасибі, але — нікуди, — запротестував Річард, але, незважаючи на від-

мову, голова, приклавши зусилля, упхнув таки в тугий рюкзак Річарда копчену ковбасу...

За годину по тому, як ця пара впакованих у метал шукачів покинула Твердопупівку та впровадилася в ліс бездоріжжям, у село обережно вїхала «птіца-тройка» Гната Кактусенка.

Страусівник, притримуючи віжками спритність їздових пернатих, боязко озирав околиці населеного пункту. Помітивши Солопія Кузькузькузькузьменка, що тесав сокирою якусь деревину у дворі перед хатою, фермер підїхав ближче й, обмінявшись вітаннями, поцікавився:

— Скажіть, шановний, чи отут не з'являлися два лицарі: в одного на щиті ведмідь догори дригом, у другого пивний келих.

— Так, були, — лаконічно відповів голова.

— А де вони зараз? — насторожено оглянувся приїжджий.

— У лісі. — Солопій показав нігтем напрямок. — Їдуть бездоріжжям до Заповідних Прищів.

— Слава Богу, що їх отут немає! — уголос обрадувався Кактусенко.

Ця радість здалася голові підозрілою. Він придивився до приїжджого, але — ні, це був не той намальований, якого розшукували лицарі.

Гнат продовжував:

— Я від них нещодавно утік.

— А навіщо ж від них утікати? — ще більше нашорошився Солопій.

— Вони ж мене ледве не покусали! — заявив підозрілий.

— Хто? — перепитав голова, про всякий випадок видаляючи від приїжджого свою сокиру.

— Лицарі, хто ж іще. Той, що з ведмедем, так просто й наказав іншому: укуси суку, мовляв. Але той, інший, не встиг мене вкусити — я відразу як рвонув у хащі! Не наздогнали!

— Укуси суку? А сука, отже, — це ви?

— Ну я, а хто ж іще? Там більше нікого... А отут, у селі, вони нікого не покусали?

«Божевільний. А психіатра в нас у медпункті немає. Як би він отут у психічному нападі не наробив лих», — затурбувався голова, а вголос сказав:

— Ви тільки не хвилюйтесь.

— Та я вже майже спокійний. Коли прозвучало, що
, я відразу запідозрив
недобре. Невже вони отут нікого не вкусили? Скажіть правду. Вкусили?

«Наскільки я знаю, божевільним краще не суперечити, — думав голова. — Якщо суперечити, вони впадають у буйство. Буду погоджуватися, підтакувати». А вголос говорив:

— Так-так, звичайно, покусали декого, як же без цього. Лицарі — вони такі, їх хлібом не годуй, дай кого-небудь укусити.

— І багато потерпілих? — випитував приїжджий.

— Усіх сук покусали. І мою Жучку за хвіст укусили. Правда, Жучко?

— Я так і знав! Я як довідався, що коні жували лаву жінок, а мотори мили килими ротом, так відразу второпав, що це добром не скінчиться. Хіба ж нормальні будуть верзти подібну ахінею! От ми з вами люди нормальні й

розмова в нас нормальна. А ті – наче з ланцюга зірвалися. Боюся, щоб вони не добралися до моєї ферми й не покусали моїх страусів...

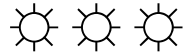
І наляканий фермер, попросившись із наляканим головою, поквапився залишити Твердопупівку, виїхавши убік села Підкузьминського.

Солопій Кузькузькузькузьменко, провівши поглядом «птицю-тройку», пішов у город шукати сокиру, яку він непомітно від безумця відкинув подалі, щоби безумець не вчепився в це знаряддя і не... Вертаючись із інструментом, погладив волохату Жучку.

– Бідолаха, – поспівчував тому що виїхав твердопупівський голова й, скорботно погойдуючи головою, продовжив тесати деревину...

«Та досить уже смакувати це непорозуміння! – вигукує Права півкуля авторського мозку. – Швидше повідом, громадянине Авторе, добралися лицарі до Заповідних Прищів чи ні, зустріли того злого духа або не зустріли, чи одержав лицар Мгоцько чергову телеграму від коханої, і, нарешті, – що ж це за коштовна знахідка, згадана на початку розділу».

«І духа зустріли; і до Заповідних Прищів добралися, але не цього дня, а наступного; і телеграму одержав, але не від коханої, і ця телеграма змусила їх перервати пошук і повернутися до столиці... Але я вважаю за краще розповідати про все статечно й одне по одному, – відповідає Автор. – Не квап мене, мозкова півкуле. Поспівх хороший при ловах деяких дрібних членистоногих, а епос – справа ґрунтовна, зайва спритність у темпі "галопом по Європам" отут недоречна. Як проказує терентопська народна мудрість: тихіше їдеш – більше побачиш»...

Отже, Тутанхамон і Ігор Святославич везли на собі лицарів крізь ліс бездоріжжям в напрямку Заповідних Прищів, що той напрямок лицарі визначили за мапою і що його дотримувалися за компасом.

Дійсно, за ті двісті із гаком років, як люди стали їздити іншим маршрутом, від колишньої прямої дороги й слідів не залишилося: це були суцільні нетрі, непроїзні для будь-якого виду транспорту, крім непарнокопитого, та, можливо, велосипедів і мотоциклів, але кремезних, міцних, потужних, змайстрованих спеціально для бездоріжжя.

У ботанічному асортименті цього лісу переважали дуби, декотрі з яких своїми неосяжними торсами претендували на звання тисячолітніх. Крони дубів, із побурілим але ще не опалим листям, спліталися над стовбурами в майже суцільну кучеряву стелю, крізь яку сонячне світло протискувалося до ґрунту рідкими кволими коливними промінчиками, сипкими, розсипчастими, так що навіть опівдні тут панували сутінки. А вже увечері, коли сонце безвладно притягалося до західного обрію, що умлівав з нетерпіння поглинути цей спекотний плід, тут і поготів не було світло.

На тло шурхоту під копитами занепалого листя й потріскування сухих гілочок, що накопичуються на ґрунті роками, перш, ніж стараннями хробаків і інших дрібних чудотворців перетворитися на свіжий шар ґрунту, лицарі накладали свої голоси у вигляді симетричних фраз: продовжували творчу гру, як і домовлялися.

І раптом, коли Річард Левове Копито, пововтузивши олівцем у блокноті, видав чергову симетричну фразу: «У, королі – кіло року», а Мгоцько, подумавши, відповів своєю симетрією: «У, миска Максиму», хтось третій вимовив:

– Кхе-кхе, мужики, розмова є.

– Хто тут?! – викликнув Річард, оглядаючись навколо, але не бачачи жодних суб'єктів – лише тільки об'єкти – дуби.

– Справа така, мужики, – продовжував голос не виявленого. – Отут недалечко закопаний багатий скарб: золото, камені-самоцвіти, усякі гарні речі й зброя: мечі, луки, арбалети, кинджали, дротики, булави й інші прегарні знаряддя вмертвіння; вам, як лицарям, це особливо потрібно. Якщо ви не злякаєтесь і поїдете за мною, я вас приведу до цих скарбів. І як тільки ви торкнетесь цього скарбу, я назавжди зникну зі цього лісу, а скарби будуть ваші. Таким чином ви вб'єте відразу двох зайців: по-перше, придбаєте коштовне майно; по-друге, повідомивши околиці мешканцям, що вигнали з лісу страшного духа, отримаєте від них пошану й славу.

– Так ти і є той страшний дух? Де ти? Покажися! – викликнув знову Левове Копито, поклавши руку на рукоятку бойового меча (у лицарів було по два мечі: бойовий, металевий, гострий і – безпечний, турнірний із щільної гуми).

– Так, я дух. Я тут, усередині дерева, усередині дуба, на який ви зараз дивитеся. Але я звідси не вийду, вам не покажуся.

– Чому це? Боїшся? – висловив образливий здогад Річард.

– Ага, боюся, – чесно зізнався дух з дерева.

Те, що дух їх боїться, порадувало Річарда; цей факт навівав оптимістичні прогнози.

— Ну, так ви згодні збагатитися й прославитися, мужики? Якщо згодні, то не будемо гаяти часу, — знову заговорило дерево.

— Хвилиночку, нам треба порадитися, — відповів лицар з ведмедем на щиті.

— Радьтеся, я почекаю, — продовжила видавати звуки деревина. — Чекав двісті шістдесят два роки, чотири місяці, п'ять днів, сімнадцять годин плюс двадцять чотири хвилини — можу й ще хвилину почекати.

— Йому, мабуть, не можна вірити, — зашептав Річард напарникові. — Він прагне, мабуть, брехливими обіцянками збити нас із дороги, заманити подалі в ліс. Мабуть, так само він заманював тих, хто не повернувся з лісу. Відводив з дороги, мабуть, спокушаючи скарбами, і примушував блукати лісом доти, поки людина не знесилювалася й не гинула від виснаження.

— Але нас йому важко буде заплутати — у нас є мапа та компас, най його равлик копне. А харчів, що нам напхали в селах, нам на тиждень вистачить, так що й виснаження нам не загрожує, — так само тихо відповідав Лицар Півної Кружки. — Якщо ми не підемо за ним і не перевіримо, то як же ми довідаємося — морочить він нас чи говорить правду.

— Так, мабуть, варто ризикнути, — піддався таким аргументам Річард, — тим більше — з компасом, мапою та харчами. А якщо він нас не обдурює, і ми знайдемо скарб, то вже, вважай, не дарма їздили в експедицію, навіть якщо не виявимо яйце дракона. Як проказує народна мудрість Великого Світу: краще страус у руці, ніж пінгвін у небі. Чи щось у такому, орнітологічному, роді.

Закінчивши цю лаконічну нараду, Левове Копито вже голосно сказав дубу-мовцеві:

— Ну що ж, ми згодні знайти скарби. Де вони?

— Зробимо так, мужики: я перестрибну із цього дерева в інше з такою швидкістю, аби ви не встигли мене побачити, і буду вам кричати, а ви йдіть на мій голос. Коли підійдете до того дерева, я перестрибну в третє. І так, від дерева до дерева, орієнтуючись на мій голос, ви й доберетеся до скарбу.

— Еге-ге, я вже отут! Ідіть на голос, — закричало здалеку інше дерево тим же голосом. — А дорогою я вам розповім про себе й про скарб...

І лицарі поїхали на цей звуковий маяк, зауважуючи за компасом напрямом, щоби не заблукати.

А дух, пережбурюючись із дуба в дуб, кричав їм свою біографію:

До смерті він був людиною на ім'я Валерій Чугайстеренко. Народився 1691-го року, загинув 1733-го. Працював розбійником, якщо розбій можна вважати роботою.

Уже з раннього дитинства любив мучити тварин і знущатися з тих, хто слабкіше. «Мені тепер соромно, що я був таким. За двісті із гаком років після смерті я порозумнішав, подобрішав і дуже каюся у своїх гріхах. І звідки в мені була така жорстокість — не розумію: батьки в мене були добрі працюючі селяни із села Великі Витребеньки. А я працювати не хотів, вчитися не хотів, хотів тільки принижувати, кривдити й мучити тих, хто беззахисний. Не дивно, що я з такими якостями опинився в розбійницькій зграї і став з іншими мерзотниками займатися грабунками та іншим криміналом. Господи, як соромно! Уявить собі, я був та-

ким сучим сином, що геть не турбувався долею дитини, яку народила від мене розпусна подружка. Вона підкинула немовлятко чужим людям, а мені хоч би хни. От який я був гад!»

Так він і жив, промишляючи грабежами й іншими мерзенностями, якщо таке свинство можна назвати життям. В основному, вони оббирали людей небагатих і ті гроші відразу пропивали, програвали й тринькали на інші безпутності.

1733-го року вони здорово поживились: увірвалися в Гриньмасьяльський замок у той час, як там не було ні герцога Павла, ні жодного з його лицарів, і ограбували дочиста, вивезли чотири вози всякого добра. Переодягшись ченцями, а награбоване замаскувавши дровами, безперешкодно перевезли скарби до Оксамитового лісу.

І отут ним, Валерієм, жадібність опанувала: він захотів один усе це захопати, щоби колегам не дісталось. І незабаром умовив зграю напасти на одне далеке й багате село, а мешканцям того села заздалегідь підкинув інформацію, мовляв, їх збираються ограбувати. А сам, прикинувшись захворілим, на справу не пішов, залишився на лісовій стоянці із двома розбійниками, що опікувалися скарбом із Гриньмасьяльського замку.

Коротше кажучи, поки зграя, що потрапила в засідку, намагалася відбитися й вирватися, Валерій уколошків двох охоронців і перетаскав скарби в інше місце, де працює закопав.

Декільком бандитам удалося абияк вирватися із засідки. Повернувшись, вони виявили, що їх зрадив і обібрав соратник. Звичайно, вони заприсяглися його знайти та вбити.

Біля Чортових боліт вони його наздогнали, але він штрикнув трьох ножем, вирвався й кинувся бігти через болота. Провалився в трясовину. Його врятував незнайомець, що проїжджав на возі, витягнув із драговини. Але врятований спробував убити рятівника, і відразу був повернутий у драговину якоюсь феєю, що пролітала повз. І втопився. Його останки дотепер спочивають у тому болоті, законсервовані в торфі.

Так він умер, ставши безтілесним духом, приреченим не знати спокою доти, поки не поверне людям захованих ним скарбів. «З тих пір я й блукаю отут, навкруги скарбу, намагаючись усучити його людям, але дотепер мені це не вдавалося. Оскільки отут навіть удень панують сутінки, то люди мене бачили. Тільки взимку, коли листя на гілках немає, і тому досить світло, я роблюся чистим невидимцем. Варто було мені з'явитися черговому перехожому чи проїжджому й почати говорити про скарб, як люди кидалися навтьоки чи зомлівали, налякані моїм примарним виглядом і голосом. А бувало, що вмирили на місці від розриву серця. А потім взагалі перестали тут ходити і їздити».

Він уже років сімдесят не бачив живої людини. Останнім їхав отут на конячці якийсь брюнет, посвистував. А як тільки привид брюнетові з'явився, представився, мовляв, я покійний розбійник Вирвичереп, і почав розповідати про скарб, брюнет, не слухаючи, поскакав назад, верещачи наче безумець: «Вир... Вир... Вир...», напевно, з переляку почав заїкатися.

З тих пір привид думав, як би йому спілкуватися з людьми, щоб вони його не лякалися. І придумав: вирішив ховатися усередині дерева — духам це раз плюнути — і говорити з людьми найніжнішим голосом, на який здат-

ний. От чому він, мовляв, побоявся виходити перед лицарями зі стовбура.

— Виходить, це ви і є розбійник Вирвичереп? — уточнив начитаний Лицар Півної Кружки, якому це прізвисько попадалося в літературі про терентопську історію.

— Ага, це моя кличка, — відповів дух. — А от ми вже й на місці.

— Три дуби! Скарб під трьома дубами, най їх равлик копне! — згадав Мгоцько щось вичитане у вищезгаданій літературі.

Дійсно, перед лицарями стали три старі дуби. Сотні років тому вони проросли з жолудів, що впали неподалік один від одного, і, виростаючи поруч і розширюючи свої тіла, зрештою притулилися, а потім і зрослися унизу стовбурами, а вгорі деякими перетнутими гілками, зробившись на кшталт трійці рослинних сіамських близнюків. У відомій українській народній пісні співається: «Ой на горі два дубки — тай злилися докупки». Тут докупки злилися не два дубки, а три, і не на горі, а на рівнині. Та і не дубки, а можна сказати, солідні такі дубиська.

— От на цьому самому місці, де ви зупинились, і треба копати, — сказали три дуби голосом Вирвичерепа.

Лицарі зійшли з коней і приступилися до ґрунтокопання.

Мгобокбекбе працював маленькою туристичною лопатою, а Річард розпушував ґрунт металевим мечем і вигрібав просто долонями.

Спочатку вони акуратно зняли дерен, щоби по закінченню робіт накрити ним місце колупання, аби залишити ландшафт у первозданному вигляді, незайманим, недо-

торканим, як того вимагала екологічна етика, а потім стали заглиблюватися...

— Як тільки ви торкнетесь скарбу, а вже зовсім трохи залишилось, я нарешті знайду довгоочікуваний спокій і переміщуся в інший світ, — вимовила примара із трьох дубів.

— Щоби ви були зовсім покійні, повідомлю, що та ваша дитина, яку від вас народила Гузя, була удочерена королем з королевою. Вашу дочку кликали принцесою Пелагією, вона прожила щасливе життя й залишила численне потомство, серед якого було і є чимало гідних людей, якими пишається Терентопія, — говорив примарі, копаючи, Мгоцько. — Одного зі своїх нащадків ви бачите зараз перед собою. — І він показав рукою на Річарда Левове Копито.

— Хто? Я нащадок? — здивувався Річард.

— Звичайно. Я думав, ти знаєш, — відповів Мгоцько.

— Як приємно це чути. Це щастя — знати, що твої нащадки — порядні шляхетні люди, — зворушився захований у деревині фантом.

— Більше того, мій колега не тільки нащадок принцеси Пелагії, а отже і ваш, але й, за іншою лінією, нащадок герцога Павла, власника Гриньмасьяльського замку, у якого ви викрали ці скарби, най їх равлик копне. Так що зараз ви повертаєте майно герцога Павла його прямому нащадкові, — продовжив інформувати покійного Вирвичерепа Лицар Півної Кружки.

— Слава Богу, слава Богу! — бурмотав деревний дух.

Отут лопатка Мгобокбекбе заскреготала по металу.

— Усе! Нарешті я знайшов спокій! Прощайте! — викликав дух.

Лицар Півної Кружки розігнувся й підняв погляд.

Йому здалося, начебто з темної крони трьох зрослих дубів у різнокольорове передзахідне небо витік струмінь світного туману.

– От і немає більше в Оксамитовому лісі страшного духу, – констатував Мгоцько.

Сонце почало всмоктуватися в західний обрій, і під покровом дубів стало зовсім сутінково, тому для продовження грабарств Річард ввімкнув електричного ліхтаря на батареях.

– Розбійника Вирвичерепа згубила його велика жадібність, – казав Річард. – Із цього приводу мені згадався чотиривірш «Краще» сучасного терентопського поета Франческо Губанедурського:

Гей, будьмо не жадібними усі,
Не ризикуючи заради грошей купи,
Адже синиця, як то кажуть, у руці –
Це краще, аніж куля в дупі.

Після декількох хвилин завзятої фізичної праці вони побачили об'єкт, що дзвякнув під лопаткою: неабияких розмірів скриню. Почавши обкопувати її з боків, наткнулися й на інші, аналогічні, що стояли впритул. Щоб звільнити з-під шару землі і їх, довелося б перелопатити ще чимало кубометрів ґрунту. Лицарі вирішили обмежитися вивченням однієї скрині, для початку.

Її кришка була прикрашена кутим гербом: щитом із зображенням стоячого догори дригом ведмедя.

– Це ж наш герб! – викликнув Річард. – Нашого роду! Роду Лойковицьких! Виходить, герцог Павло Гриньмаський, у якого розбійники поцупили це майно, дійсно був моїм предком.

- Я так і сказав, – нагадав Мгоцько.
- Я думав, що це твій черговий розіграш.
- А я думав, що ти це знаєш.

– Мене в дитинстві дійсно примушували вчити наше генеалогічне древо, але мені це було нецікаво, до того ж там фігурувала така багатолюдна юрба предків, що всіх запам'ятати, мабуть, неможливо, якщо не мати такої феноменальної пам'яті, як у тебе. Я визубрював предків із чергової галузі цього древа, відтарабанював урок і відразу забував. Ну прадідів-прабабів ще так-сяк пам'ятаю, а прапра... – ні, суцільний туман.

– Я читав генеалогію давніх лицарських родів королівства, най їх равлик копне, а пам'ять у мене, визнаю, хороша, так що можу нагадати твій родовий зв'язок із тим герцогом.

– Нагадай.

– Одним із твоїх прадідів був Сисой Лілововухий, так?

– Так, був такий; він батько діда Кіндрата, дід мого тата, Іллі Лойковицького.

– Сисой Лілововухий був сином Пахома Тарганодава; Пахом Тарганодав був сином Устина Шубовснутото; Устин Шубовснутий був сином Фрола Мохнатозадого; Фрол Мохнатозадий був сином Феропонта Влучна Слина; Феропонт Влучна Слина був сином Полукта Горохоїда, а вже Полукт Горохоїд був рідним онуком того самого герцога Павла Гриньмасяльського, якому належали ці скрині, сином Горпини, дочки герцога Павла, і її чоловіка, лицаря Євстафія Лойковицького, який до одруження з Горпиною звався Євстафієм Засраніним. Якщо простежити рід Лойковицьких від герцога Павла до витоків, то ми прийдемо до лицаря Лойка, якого в лицарі присвятив Ми-

рополк Романтик і який був циганом за національністю; до присвяти в лицарі заробляв на життя демонстрацією дресированого ведмеда, най його равлик копне, тому на вашому гербі роду Лойковицьких і зображений ведмідь догори дригом.

— Ну це я, звичайно, знаю.

— А тепер повернемося до Сисоя Лілововухого. Його дружиною й твоєю прабабою була Степанида Теслюк, дочка лицаря Оникія Кучерявогрудого. Оникій Кучерявогрудий був сином Уласа Шмаркатого; Улас Шмаркатий був сином Єрмила Пахучі П'яти; Єрмил Пахучі П'яти був сином Іакінфа Могучогубого; Іакінф Могучогубий був сином Сопрона Дзеркальна Потилиця, а Сопрон був одним із двадцяти трьох синів принцеси Пелагії і її чоловіка, лицаря Феофана з роду Теслюків. Пелагія називалася принцесою тому, що її вдовчили Жорик Третій із Зінькою Третьою; вона була вродженою Пелагією Чугайстеренко, дочкою цього самого розбійника Вирвичерепа, із примарою якого ми тільки-но спілкувалися. Так що, як бачиш, цей розбійник теж твій предок. А якщо простежити рід Теслюків від лицаря Феофана до витоків, най їх равлик копне, то ми прийдемо до лицаря Михея Теслі. Михея Теслю в лицарі присвятив Мирополк Романтик. А до того Михей був князівським столяром, тим самим, що змайстрував знаменитий напівкруглий стіл, від якого пішла назва нашого лицарського колективу...

Длубаючись розмовами в лицарській генеалогії, обоє лицарі руками длубалися в землі, у яку була занурена скриня.

Нарешті, кришка подалася, і Річард із Мгоцьком її підняли, оголивши вміст скрині.

Це була прадавня зброя.

Вигрібаючи з великого стародавнього ящика мечі, луки, арбалети, булави, кинджали та інші інструменти вмертвіння й травмування, деякі з яких були неабияк іржавими, Лицар Півної Кружки продовжував інформувати супутника:

— Твій предок, герцог Павло, стверджував, я читав, що в його колекції зброї, най її равлик копне, були три мечі, що належали раніш легендарним людям. Один з них — меч билинного богатиря Добрині; може, той самий меч, яким Добриня переміг дракона на Сорочинській горі, про що йдеться у билині «Добриня та Змій». Інший — меч лицаря Круглого Столу Паломіда Сарацина; може, той самий меч, яким Паломід рубався на турнірах із Ланцелотом, Трістаном, Артуром і іншими знаменитими колегами; той меч, з яким Паломід полював на Звіра Рикаючого. Третій — меч Халазюк, що нібито належав князеві Кию, на честь якого названо місто Київ, і нібито зачаклований прадавнім чарівником у четвертому чи п'ятому столітті нашої ери...

І отут обоє лицарі разом викликнули: «Ух ти!»: з купи старого зношеного іржавого заліза їм з'явився меч дивної краси. На вигляд зовсім новий — ні подряпинки, ні щербинки, ні іржавчинки. З якогось дивного світлого металу, що начебто випромінює світло. Із білим кристалом, вмонтованим у зручну рукоять.

Річард Ілліч Лойковицький, більш відомий як Річард Левове Копито, висвітлюючи неординарну знахідку ліхтарем, аж рот роззявив від замилювання. А начитаному Мгоцькові пригадалися мечі з легенд і епосів Великого Світу, мечі, що носили власні імена: Екскалібур, Бальмунг, Дюрандаль, Моральтах, Ашкелон, Фініст, Хрісаор, Калабдолг,

Орна, Адельрінг, Ангурва, Дайнслеф, Хрутінг, Балізарда, Аронді... і безліч інших. Зокрема чарівні мечі, які вміли людськи говорити і співати: Круайдін і Атвейг.

— Може, це і є той, зачаклований, — прошептав Річард, беручи знахідку в руку. — Здається, від цього меча моя рука наливається силою.

Левове Копито з мечем вибрався з ями й став шукати, на чому б випробувати зброю. У п'яťох кроках стирчало висохле деревце, товщиною в руку. Мгоцько освітив його ліхтарем. «Е-ех!» — видихнув Річард, махнувши мечем, і сухе деревце зрізало, начебто це була паперова стрічка, по якій полоснули гострою бритвою.

— Ніхріна собі! Опупіти можна! Точно — чарівний! — оцінив якість зрізання Левове Копито.

— Ну й що робитимемо із цим скарбом? — запитав Лицар Півної Кружки.

— Забрати всі ці скрині ми зараз не можемо, — міркував Річард. — До того ж у нас є справи важливіші. Пропоную залишити його отут до кращих часів, коли закінчиться метушня з викраденим драконячим яйцем. Зараз ми мусимо виконувати свій лицарський обов'язок. Пропоную скарб знову закопати, а коли закінчиться Велика Ясна Експедиція, повернутися сюди й зайнятися розкопками ґрунтовно. От тільки цей дивний меч візьмемо із собою; може, він придасться нам для подвигу.

І ухвалили це рішення.

Склали назад у скриню бойові цяцьки, крім меча із білим кристалом, закрили кришку, упаковали в яму розпушений ґрунт, утрамбовували підошвами й накрили дерном, так що околиця трьох зрослих дубів набула того ж незайманого вигляду, як і до пришестя сюди двох лицарів.

До цього часу сонце, як справдешній шахтар, задлубалося глибоко в західний горизонт, і Терентопію поглинула ніч.

Мгоцько й Річард у світлі електричного ліхтаря напнули намет, зняли обладунки, почистили зуби, упаковалися в спальні туристичні мішки й поринули в богатирський сон...

Перш, ніж продовжити оповідку про лицарів, Автор, маючи на увазі звичку місцевих жителів їздити в об'їзд цієї частини Оксамитової пущі, скаже дещо про поїздки в об'їзд стосовно Харкова, якщо вже цей так званий епос поблизухарківський.

Як читачеві відомо, головною харківською вулицею вважається Сумська. Є в Харкові і велика, досить важлива вулиця, що звалася донедавна Московським проспектом (тепер це проспект Героїв Харкова). Зрозуміло, що такі назви ці шляхові артерії отримали, оскільки люди ними їздили з Харкова відповідно до Сум і Москви, або навпаки. Але уважна людина, глянувши на карту, з подивом виявить, що Сумська вулиця насправді веде зовсім не в сторону Сум, а кудись убік, майже перпендикулярно сумському напрямку; і колишній Московський проспект (від початку Московський шлях) теж спрямований не до Москви, а вбік, перпендикулярно московському напрямку.

Автора цих рядків дивувала така невідповідність. Поки розгадку не прорік один харківський краєзнавець. Виявилося, що прямі лінії з Харкова на Суми і Москву пролягали колись через дикі ліси, в яких водилися розбійники. Тому,

поїхавши прямо, подорожні ризикували стати жертвами грабежів. От і стали люди їздити не прямо, а роблячи великі гаки в об'їзд небезпечних дібров. (Тож не треба плутати Сумську вулицю зі Сумським шляхом, котрий тепер зветься трасою Р-46, і котрий на Холодній Горі відгалужується від Полтавського Шляху, прямуючи дійсно у напрямку Сум, на відміну від вулиці-тезки.)

Але повернемося до терентопських лицарів, які не побоялися поїхати прямо.

Ранком, після зарядки, гігієни й сніданку, вони осідлали Тутанхамона й Ігоря Святославича, визначили за мапою й компасом в якому напрямку перебувають Заповідні Прищі, та поїхали.

Дорогою Річард радісно торкав новий меч, що висів у піхвах на його поясі. Домовилися володіти ним по черзі: один день – Річард, наступний день – Мгоцько, потім знову Річард і так далі...

За дві зі чвертю години після відчалення від трьох зрослих дубів лицарі добралися до Заповідних Прищів.

Коротуючи час, вершники продовжували складати симетричні фрази. І на під'їзді до Прищів гра закінчилася. Після того як Мгоцько склав чергову таку фразу: «Хором "Оксану" – луна, скоморох», Річард не встигнув за п'ять хвилин вигадати новий паліндром і вимушений був визнати себе програвшим...

Здійснивши опитування населення в цьому селі й з'ясувавши, що й тут ні про драконяче яйце, ні про портретизованого шахрая нічого не відомо, повідомивши заповідноприщівців про зникнення страшного духа й можливість відтепер безбоязно їздити прямою путтю до

Твердопупівки (що та новина дуже втішила селян), лицарі зайшли на телеграф.

Річард, узявши бланка, заходився писати чергове послання до короля, а Лицар Пивної Кружки запитав у телеграфіста: чи немає телеграми до запитання на ім'я Мгобокбекбе Зямалаговича Гальби.

— Є, — відповів телеграфіст, простягаючи йому папірець.

Ця телеграма була дуже короткою:

«ЕСТЕР ЗНИКЛА КРП МИ РОЗПАЧІ КРП
ГІЛЬДЕНШТЕРНИ КРП».

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ДРУГЕ

Кіностудія «Задфільм»

Як завжди буває в подібних випадках, першим порушив мовчання молодий лицар.

– Непогано йдемо! – викликнув він...

– Ідемо ми дійсно непогано, – зі стогоном відгукнувся його супутник...

Льюїс Керролл, «Історія з вузликами».

– Ну, почнемо знімати! – виголошує режисер...

Карел Чапек, «Як робиться фільм».

Тоді й починаються зйомки. Правда, іноді ще дві-три години йде на перегримування двох акторів.

Леонід Чернов, «Подарунок молодим кінематографістам».

29 – 31 жовтня 1995 року.

Не треба бути великим розумником, на кшталт Шерлока Голмса, щоби, прочитавши заголовок цього розділу та другий із третім епіграфі, доміркуватися до висновку, що в розділі буде присутня тема кінематографа.

Звісно, йтиметься про кінематограф Терентопського королівства. Але у королівстві це явище з'явилося пізніше, ніж у так званому Великому Світі, і саме з Великого Світу, як і багато інших явищ, було занесене до підпільної країни.

Тому, перш ніж теревенити у цьому щосі про терентопські діла, Автор у перших абзацах повідає читачеві дещо про зародження кіно саме у нашому Великому Світі.

Тисяча вісімсот дев'яносто шостого року, тридцятого вересня за юліанським календарем, тобто шістнадцятого вересня за календарем григоріанським, із брами Курязького монастиря, що мав місце у мальовничій місцевості західніше від Харкова, вийшла юрба людей. Спустившись недовгою вуличкою із пагорба, на якому здійснювалася свята обитель, до Сумського шляху, юрба повернула ліворуч і пішла шляхом на схід.

Ця дорога тяглася прямо аж до історичного центру міста Харкова. Отже, юрба прямувала в це місто. Втім, Сумським шляхом дорога називалася за межами міста, а в межах міста вона іменувалася Катеринославською вулицею. Нині заміська її частина прозивається трасою Р-46, а міська її частина звивається Полтавським Шляхом, а в совєтські часи й перші роки незалежності України вона звалася вулицею Свердлова.

За нетривалий час юрба пройшла поблизу від колючих кущів, у яких сховані чудесні двері в Терентопське королівство. Але юрба не знала ні про існування цих дверей, ні про існування королівства в інших вимірах.

Навіщо ця юрба йшла в Харків, і чому саме 16 вересня (за григоріанським)?

Справа в тому, що існувала чудотворна ікона Озерянської Божої Матері. (Автор каже про неї в минулому часі, читачу, тому що пізніше, у процесі боротьби більшовицької влади з релігією, ця ікона зникла, очевидно, була борцями знищена. Залишилися тільки її копії.) Перебувала чудотворна ікона по черзі у двох монастирях: з 8 квітня по

16 вересня – у Курязькому, а з 16 вересня по 8 квітня – у Свято-Покровському, що в історичному центрі Харкова. (Дати, для зручності читача, названі за сучасним, григоріанським календарем, а не за юліанським, що побутував у той час у Російській імперії). Відповідно ікону переносили 16 вересня з Курязького у Свято-Покровський, а 8 квітня – зі Свято-Покровського в Курязький. Перенесення ікони було в тодішньому Харкові великою подією, можна сказати, святом. Перенесення здійснював урочистий хресний хід, спостережуваний ватагами глядачів.

От згадана юрба, що вийшла з воріт Курязького монастиря й незабаром пропрямувала повз кущі із чарівними дверима, і була саме таким хресним ходом, на чолі якого перебувала чудотворна ікона.

Десь так за три години хресний хід знаходився вже в історичному центрі Харкова, наближаючись до Свято-Покровського монастиря.

І отут на другому поверсі двоповерхового будинку, повз який проходила та юрба, відчинилося вікно, і в нього висунувся чоловік тридцяти дев'яти років, імпозантної зовнішності, з хвацькими гусарськими вусами, високим чолом і пишною темною шевелюрою. В руках у чоловіка була якась штука з ручкою. І чоловік заходився цю ручку крутити, начебто грав на шарманці.

Враховуючи анонсовану Автором тему кінематографа, ти, безцінний читачу, догадався, що апарат з ручкою був зовсім не шарманкою. Так, це була кінокамера. Одна з найперших кінокамер людства.

От так, безцінний читачу, був знятий найперший в Україні кінофільм. Та й у всій Російській імперії цей кінофільм був найпершим, знятим жителем імперії. Тобто до

цього в імперії вже була знята одна кінострічка, 14 травня цього ж таки року, але ту зйомку вчинив іноземець – заїжджий француз Камілл Серф. Він зафіксував на плівку коронацію імператора Миколи Другого. А фільм «Урочисте перенесення чудотворної Озерянської ікони з Курязького монастиря в Харків» зняв харків'янин.

Цей найперший в Україні фільм був, ясна річ, дуже коротким. Тривав лише півтори хвилини. Але саме з нього почалася в цій країні епоха кінематографа.

Після згадки про цю першу кінозйомку було б великою безтактністю не сказати про того, хто її здійснив, тобто про імпозантного харків'янина з гусарськими вусами і високим чолом. Звали його Альфредом Костянтиновичем Федецьким. Втім, називаючи його харків'янином, Автор має на увазі, що він жив і працював у Харкові, а не те, що він у Харкові народився. Народився він не в Харкові, а в Житомирі. Це уточнення повинно зняти з Автора можливі претензії житомирян, мовляв, хто Харкову дозволив присвоювати уродженця Житомира без згадки його малої батьківщини. А вищу освіту він здобув у столиці Австро-Угорської імперії, у Віденській Фотографічній академії. Потім шість років набував практичного досвіду в Києві під наставництвом тамтешнього фотографа (і за сумісництвом поета) Володимира Висоцького (не плутати з російським актором і бардом, котрого кликали так само, рядки з пісні якого присутні на початку чотирнадцятого щося в якості епіграфа).

Ставши фахівцем фотографії з престижним дипломом, місцем життя і роботи обрав Харків. Завдяки отриманню за свої фотороботи чисельних головних призів на міжнародних конкурсах і виставках, Федецький зробився у

середовищі знавців і цінителів цього виду мистецтва зіркою і кумиром європейського і світового масштабу. Йому позували найбільші генії тієї епохи. Його клієнтами були навіть монархи та їхні родичі.

Перший харківський фотосалон Альфреда Костянтиновича був у будинку № 6 на Полтавському Шляху. Потім Альфред Костянтинович переніс салон в інший будинок – № 18, на тій же вулиці. А згодом салон знову перемістився – на Сумську вулицю, у будинок № 3. Свій перший фільм Федецький зняв із вікна другого салону. Тепер цей будинок є Харківським театром для дітей та юнацтва. А будинок першого його салону згодом згорів у пожежі. І на його місці заповзятливі брати Боммер, французи, побудували кінотеатр, назвавши його без зайвої скромності «Боммерь». І цей харківський «Боммерь», безцінний читачу, став найпершим у Російській імперії будинком, зведеним спеціально для показу кіно. До цього кіно в імперії крутили в орендованих залах, побудованих для інших цілей, у тому числі звичайних театрах, ресторанах, каварнях тощо. Кінотеатр «Боммерь» продовжує існувати в Харкові й у наш час, будучи найстарішим діючим кінотеатром Східної Європи. Тому якщо який-небудь турист, приїхавши до Харкова, сходить туди на кіносеанс, то потім, повернувшись додому, зможе хвастатися перед земляками, що мав честь дивитися кіно в найпершому, найдавнішому в цій частині світу кінотеатрі.

За дванадцять років потому, як Альфред Федецький зафіксував на кіноплівці хресний хід із Курязького монастиря у Свято-Покровський, аналогічний хресний хід з тією ж чудотворною іконою на тій же вулиці знову був знятий на кіноплівку. Цього разу зйомку здійснив кінооператор кіно-

театру «Боммеръ». Справа в тому, що кінотеатр «Боммеръ» не тільки демонстрував фільми, але й знімав фільми, будучи одночасно й маленькою кіностудією. Як кінохроніку (і короткометражну, і повнометражну), так і ігрові картини, зокрема екранізації творів української літератури.

Але Автор забіг уперед. Повернемося в 1896 рік.

Після того, як за три дні до початку вищевказаного року брати Люм'єр у Парижі, в «Гран-кафе» на Бульварі Капуцинів улаштували перший у світі комерційний кіносеанс, спромігшись продати на нього аж 35 квитків, кінематограф почав свій тріумфальний хід світом. Альфред Федецький, котрий дуже цікавився подібними винаходами, забажав теж знімати кіно за допомогою апарата братів Люм'єр. Але брати принципово нікому не продавали ні свій апарат, ані його креслення. Продавали лише свої фільми. Тому Федецькому довелося купити не камеру братів, а камеру Жоржа Демені, одного з їхніх конкурентів. Адже Люм'єри були далеко не єдиними винахідниками кінематографа. У той же час кіноапарати винайшли й інші ентузіасти в різних країнах. Але, оскільки й апарат Люм'єрів, і зняті за його допомогою фільми, були в технічному відношенні трохи якіснішими, ніж у конкурентів, то саме брати одержали репутацію основоположників. Апарат Жоржа Демені дещо поступався апаратові Люм'єрів, але був ліпшим за решту. А Федецький, будучи високим фахівцем щодо фотографічної техніки, покупку ще удосконалив, зробивши більш хорошою.

Отже, знявши за допомогою цього апарата хресний хід, Федецький потім створив ще кілька маленьких фільмів. У тому числі, наприклад, «Відправлення поїзда з Харківського вокзалу». Як би відповідь братам Люм'єр,

серед перших стрічок в яких була і «Прибуття поїзда на вокзал Ла-Сьота».

Другого грудня того ж таки 1896 року, тобто менш ніж за рік після першого публічного кіносеансу на Бульварі Капуцинів, у Харківському оперному театрі (що мав місце за адресою Римарська вулиця, будинок 21) давали комічну оперу композитора Джоаккіно Россіні «Севільський цирюльник». Публіка була попереджена, що по закінченню опери буде сюрприз, тому після, у буквальному значенні, «фініти ля комедії» глядачі не розходилися. На заднику сцени був повішений білий екран, у залі погашене світло, і Альфред Федецький показав кілька фільмів, як куплених іноземних, так і пару своїх, знятих у Харкові. Публіка була в дикому захваті. Отут Автор знову змушений ужити слово «найперший». Так, це був найперший в Україні та у всій Російській імперії публічний кіносеанс із вітчизняними кінострічками.

Щоправда, незадовго перед цим Федецький улаштував кіносеанс у своєму фотосалоні. Але, оскільки глядачами на ньому було вузьке коло харківських журналістів і фільми були показані на маленькому екрані, то про нього, як правило, не згадують, на відміну від сеансу в Харківській опері, де й глядачів було багато, і екран був за тодішніми мірками просто величезний.

Потім було ще кілька кіносеансів Федецького в тій же опері, причому на них було усе більше й більше стрічок, знятих ним у Харкові.

Повідавши все це, Автор вважає, що час перейти до справ терентопських, до Великої Яєчної Експедиції, тобто до лицарських мандрівок.

Але до теми «Харків і кінематограф» Автор у цьому розділі ще повернеться.

— Дай угадаю, — просить Автора його Ліва мозкова півкуля.

— Даю, — дозволяє Автор, — угадуй.

— У заголовку розділу названа кіностудія «Задфільм». Якщо кіностудія «Мосфільм» іменується так, оскільки перебуває в Москві, а кіностудія «Ленфільм» — оскільки має місце в колишньому Ленінграді, то я роблю висновок, що кіностудія «Задфільм» знаходиться в Задвірполі, тому що в Терентопії немає інших міст, які починаються на «Зад...» Логічно?

— Логічно, — погоджується Автор.

— У тридцять другому щосі «Карти на стіл» сказано, що Задвірполь виявився в тринадцятому секторі. Так?

— Так, — підтверджує Автор.

— А ще там сказано, що тринадцятий сектор для пошуків дістався лицареві Юрію Тигровому й графові Василеві. Правильно?

— Правильно, — не заперечує Автор.

— А крім того, там сказано, що Юрій Тигровий відправився в мандрівки верхи на коні Ядвізі, а граф Василь — на коні Мамаї. Із усього цього я роблю висновок, що героями цього щося будуть Юрій Тигровий на Ядвізі та Василь на Мамаї.

— Правильно, Ліва. У тебе непогано з логікою.

— А тепер, дай я вгадаю, — напрошується й півкуля Права.

— І тобі даю: угадуй.

— Оскільки згаданий лицар Юрій носить прізвисько Тигровий, то я роблю логічний висновок, що його панцир розмальований смужками. Тому що в тигрів шкіра смугаста. Угадав?

— Ні, Права, ти улучила пальцем у небо. Серед лицарів Напівкруглого Столу дійсно був лицар, чий панцир був розфарбований у смужку. Його так і називали – Смугастий Лицар. Але він жив наприкінці сімнадцятого й початку вісімнадцятого століть, будучи соратником Жориків Першого та Другого. Тоді ж був і лицар, чий панцир був розфарбований квадратами, за що його кликали Картатим Лицарем. А в Юрія Тигрового панцир однотонний, сірий, без усяких смужок.

— Тоді чому ж він Тигровий? – вигукує Ліва півкуля, випередивши Праву.

— Тому що його улюбленою книгою був грузинський віршований епос дванадцятого століття «Витязь у тигровій шкірі» поета Шота Руставелі. Юрій Костянтинович Хвїртка так часто згадував цю книгу в розмовах з колегами, що ті дали йому прізвисько Тигровошкірий. Але згодом воно скоротилося до слова Тигровий. А необхідність дати йому прізвисько виникло через те, що в колективі Напівкруглого Столу був ще один Юрій. Йому дісталася прізвисько Капітальний. Оскільки це слово йому подобалося.

А у графа Василя, який під час Великої Яєчної Експедиції супроводжував Юрія Тигрового, прізвисько було відсутнім, оскільки в прізвиську не малося необхідності: цього Василя не можна сплутати з іншим Василем, бо ніякого іншого Василя в колективі лицарів Напівкруглого

Столу в ці часи не існувало. Повне ж його ім'я Василь Бле-
оберісович Гуляйпротяг.

— Якщо ти, громадянине Авторе, маєш намір дотримуватися вже сформованої традиції, — каже Права півкуля авторського мозку, — то даси опис зовнішності цих двох, їхніх щитів і їхніх коней.

— Так, традиція, яку я сам же собі нав'язав, змушує мене вчинити саме таким чином, — приречено киває Автор і дає опис:

Лицар Юрій Тигровий — двадцятишестирічний русавий здоровко зросту вище середнього, з шиєю дещо довгою, але міцною, що називається, атлетичною. Голений, тобто безвусий і безбородий. Граф Василь — сорокасемирічний блондин нижче середнього зросту, дещо щуплявий, з короткою і тонкою шиєю. Бородатий і вусатий. Але і борода і вуса у нього короткі, акуратно пострижені.

На щиті Юрія Тигрового — чорна пляшка в блакитному полі. На щиті Василя — сірий летючий журавель у білому полі.

Кінь Ядвіга — сірої масті. Кінь Мамай — світло-сірої масті.

— Ядвіга — ім'я жіноче, значить, транспорт з таким ім'ям повинен бути самкою, а не самцем, тобто кобилою, а не жеребцем, — мислить логічно Ліва.

— А слово «король» — чоловічого роду, — парирує Автор, — а значить, транспорт, названий ім'ям короля, повинен бути самцем. Ядвіга, що жила в чотирнадцятому столітті, на честь якої назвали цього сірого звіра, була польським королем, а не королевою. Хоч і жінкою. Вірніше, спочатку навіть і не жінкою, а дівчинкою. Коли її коронували і присвоїли титул короля, їй було всього-то

десять років від народження. А у дванадцять років цей незвичайний польський король одружився з литовським князем Ягайлом. (Тобто ще раніше майбутнього польського короля заручили з австрійським герцогом; майбутньому королю тоді було три рочки. Потім юного монарха хотіли видати за французького короля. Але врешті-решт видали за литовця. Та Ягайло потім скаржився, що дванадцятирічна наречена дісталася йому, вже не будучи незайманкою). На жаль, король Ядвіга прожив недовго, всього-то двадцять п'ять років. Але встиг зробити стільки хорошого, що удостоївся звання національного героя Польщі, а з недавніх пір – і католицької святої. Тому, хоч кінь Юрія Тигрового і носив жіноче ім'я, був усе ж самцем, з огляду на титул короля. Що ж стосується непарнокопитого Мамаю, то названий він, як читач напевно здогадався, не на честь легендарного запорізького козака Мамаю, найпопулярнішого персонажа українського народного живопису (картини, що зображують козака Мамаю, можна бачити, наприклад, у Харківському художньому музеї); а на честь татарина Мамаю, якому не пощастило на Куликовому полі; що жив у тому ж чотирнадцятому столітті і був військовим союзником чоловікові короля Ядвіги.

Так от ці два лицарі – Юрій Тигровий і Василь, – верхи на Ядвізі і Мамаї переймалися пошуками драконячого яйця в тринадцятому секторі, зокрема в околицях міста Задвірполя. У сам Задвірполь не заїжджали через вже відому читачеві причину, з якої й інші лицарі не витрачали, як правило, часу на відвідування під час Великої Ячної Експедиції міст.

Двадцять дев'ятого жовтня ця пара в'їхала в селище Цегляні Галушки. Цей населений пункт знаходиться

досить близько до Задвірполя: всього в семи від нього кілометрах. Між ними протікає річка Волога (в яку північніше впадає Краплетека). Задвірполь лежить на лівому березі Вологи, а Цегляні Галушки – на правому. Але не можна сказати, що річка відокремлює ці два населені пункти один від одного, бо в тому місці є добротний міст.

Обидва металізовані вершники вперше в житті приїхали в це селище. Потрапляючи кудись уперше, подорожанин, як правило, хоче цю нову для нього містину розгледіти як слід. Двадцять дев'ятого жовтня 1995 року Юрію та Василю зробити це з Цегляними Галушками не вдалося. Оскільки, по-перше, вїхали вони туди не серед білого дня, коли сонце сприяє огляду, а пізно ввечері, майже вночі, коли сонце мало нахабство ховатися глибоко під лінією горизонту, і навіть зірки і вузький місяць не сприяли такій-сякій небесній ілюмінації з причини хмарності. Так, на вулицях місцями більш-менш було світло від вуличних ліхтарів, вікон будинків і ілюмінованих вивісок, але цього недостатньо для повноцінного огляду. А по-друге, лицарі були стомлені дорогою, їх хилило на сон, а це теж заважає оглядинам.

Із цієї причини лицарі, ігноруючи все решту, зосереджували увагу на вивісках, у пошуках готелю, де можна було б заночувати. На їхнє щастя, вивіску «Готель "Позолочена Хохуля"» вони побачили за пару хвилин після вїзду в селище й за хвилину після влучення в їхнє поле зору вивіски «Телеграф», яка теж їх порадувала, оскільки вони планували якнайшвидше, бажано наступним ранком, відправити телеграми королю, а також своїм рідним і близьким. Тому, помітивши обидві вивіски, подорожани могли б викликнути: «Непогано йдемо!», як згаданий в епі-

графі лицар із книжки Льюїса Керролла. Та не вигукнули. Але не виключено, що помислили дуетом.

У вестибюлі готелю дійсно була позолочена скульптура хохулі, яка раз у десять перевершувала розміри натуральної. Чому символом цього закладу було обране саме таке звірятко, Авторіві сказати важко. Автор лише може припустити, що це пов'язано з близьким протіканням річки. Хохулі – тваринки водні (на відміну від своїх родичів – кротів). Може, в цьому місці Вологи їх було досить багато, може, хохулі були живою пам'яткою цієї місцевості.

Швидко за допомогою адміністратора оформивши своє короткочасне вселення в цей гостинний будинок, швидко помістивши Ядвігу з Мамаєм у стайню, що мала місце при готелі на випадок, якщо постояльці виявляться вершниками (але в цей день, крім Юрія Тигрового з Василем, таких пожителів не було, тому стайня була геть-чисто вільна), швидко перемістившись у двомісний номер і швидко по черзі явши душ, Юрій Тигровий і Василь звалилися на чисті простирадла двох постель і майже миттєво заснули.

Протягом минулого дня вони неабияк втомилися, тому спали довгенько, прокинулися, коли сонце вже не тільки виринуло з-під обрію, а й видерлося досить високо над ним.

Вмившись, почистивши зуби, одягнувшись і поснідавши, Юрій Тигровий і Василь пішли на телеграф і від-

правили королю телеграму з описом своїх безплідних пошуків за останні дні.

Повернувшись до готелю «Позолочена Хохуля», вони наблизилися до воріт стайні, щоб, осідлавши Ядвігу з Мамаєм, почати об'їзд Цегельних Галушок з опитуванням населення.

Але перш, ніж почати цю справу, сіли на ослінчик біля воріт, щоб обговорити плани.

І розчули, що всередині стайні ведуть бесіду два чоловічі голоси.

Ну, хіба мало хто там може розмовляти. Може, такі ж два наїзники.

Лицарі не звернули б на це особливої уваги, якби не прозвучали фрази:

– Отже, яйце дракона у тебе?

– Ага, в цій сумці.

Юрій та Василь переглянулись.

– Все пройшло вдало?

– Як і було задумано. Давай гроші і отримуй яйце.

Тигровий шепнув напарнику:

– Це, здається, так званий Траляляліні зі спільником! Підкрадемося ближче.

Тихенько відкривши ворота, вони беззвучно просочилися всередину, де, як вони помітили, не було нікого, крім Ядвіги з Мамаєм та двох мовців; і, пригнувшись, щоб бути непомітними, навшпиньках скрадались в сторону голосів. А ті:

– Гроші ти отримаєш, як тільки я, маючи в руках сумку, переконаюся, що яйце в ній справжнє.

– Сумку я дам, коли отримаю обіцяні гроші.

— А раптом ти з грошима чкурнеш, а в сумці замість яйця виявиться якесь сміття? Ні, спочатку дай сумку, а потім отримай гроші.

— А раптом, отримавши яйце, ти відмовишся давати за нього гроші? Ні, спочатку гроші!

Поки обидва плутяги сперечалися, лицарі підкралися досить близько, щоб їх розгледіти.

Вірніше розгледіли спочатку одного, що був до них обличчям.

Це виявився дійсно так званий Траляляліні, достоту як на картинці.

Другий стояв до них спиною, так що лиця вони не бачили.

Траляляліні фігурував у джинсовій камізельці з багатьма кишенями і джинсових штанах, пістрівій сорочці, із золотавим ланцюгом на шії. Тобто у своєму звичному вже для читача вигляді. Проте поверх цього на ньому цього разу була не застебнута легка темно-коричнева куртка, бо жовтень був вже холоднішим за минулий спекотний вересень. Його супутник теж був у куртці, але із каптуром і темно-зеленій.

— Зробимо так, — шепотів на вухо напарникові граф Василь так, щоб ті двоє, продовжуючи сперечатися, його не почули, — зараз вистрибнемо і, що кажу, погрожуючи металевими мечами, притиснемо їх у кут та зв'яжемо. На щастя, тут і мотузка є: он, бачиш. Потім я їх пильнуватиму, а ти, що кажу, збігаєш знов на телеграф і викличеш телеграмою із Задвірполя наряд міліції.

— Ага, — погодився майже беззвучно Юрій Тигровий, витягуючи з піхов меча. — Вискакуємо на рахунок «три». Приготуйся. Один, два...

Викрикнувши одночасно голосно «три», лицарі смикнулися убік полемізуючих плутяг.

— Стояти і не рухатися! — наказав граф Василь, занісши над головами присілих від несподіванки суб'єктів гостру зброю. — У разі спроби втечі, що кажу, наношу удар!

Ясна річ, коли пролунали ці крики, супутник Траляляліні теж повернув здивоване обличчя на звук.

Побачивши це обличчя, доспіхоносці не змогли втриматися від здивування:

— Це ти?!!

— Я, — машинально відповів той.

— Тут?!!

— Тут.

Так, було чому Василю з Юрієм Тигровим здивуватися.

Бо співучасник афериста Траляляліні виявився Лицарем Півної Кружки! Тобто лицарем Мгоцьком! Тобто Мгобокбекбе Зямалаговичем Гальбою!

Який в цей час мав би шукати драконяче яйце в сімнадцятому секторі разом із Річардом Левове Копито!

Така несподіванка ошелесила яйцешукачів. Юрій Тигровий, майже не вірячи своїм очам, бурмотав:

— Тож, виходить, ти заодно із цим?

— Заодно, — майже машинально відповідав, із острахом дивлячись на смертельно небезпечну зброю Юрія та Василя, Мгоцько, на котрому чомусь не було ані металевих лицарських обладунків, ані якоїсь зброї, лише звичайна цивільна текстильна одіж.

— Отже, виходить, що ти зрадник і злочинець, — зробив висновок граф Василь, не опускаючи меча. — Вступив у

наш колектив, втерся до нас у довіру, а насправді, що кажу, є нашим ворогом, служиш злу!

— Тут явна по... — почав був Траляляліні, але Василь перебив:

— Мовчати!

— Ви нас не за ти... — продовжив спробу шахрай, але у відповідь знову:

— Мовчати!

Граф Василь знав, що деякі шахраї вміють здорово морочити людям голови теревенями, завдяки чому не тільки залишаються безкарними, але й отримують від обморочених людей усі їхні гроші. Деякі з аферистів володіють даром навіювання, близьким до гіпнозу, і людина, що почала їх слухати, перетворюється на їхню слухняну маріонетку. Тому, вирішив граф, не можна допустити, щоб шахраї вступили з тобою в розмови.

— Мотузка, — нагадав напарникові граф, не зводячи очей із затриманих.

— Ага, — погодився той і зняв із гачка моток якоїсь брудної мотузки.

— Та послу... — вчинив третю спробу Траляляліні, але граф так загрозливо махнув над його головою мечем, що аферист, ще більш присівши, перелякано замовк.

— Зараз, що кажу, мій колега вас зв'яже, — попередив Василь. — Якщо спробуєте чинити опір — вам же буде гірше. — І знов махнув мечем, показуючи, наскільки загроза реальна. — І мовчіть! Ані пари з вуст! Бо якщо не мовчати-ме добровільно, ми вам у роти, що кажу, запхаємо кляпи. Розмовляти будете вже з міліціонерами, прокурорами, адвокатами і суддями. Наша справа вас затримати і, що кажу, віддати міліціонерам, без усяких балачок.

Налякані гострими лезами мечів, обидва махляри німували і не сміли поворухнутися, завдяки чому Юрій Тигровий швидко і успішно зв'язав їм руки і ноги.

Після чого вирушив бігом на телеграф.

А граф Василь, сівши на перекладаину, височів над сидячими на купці сіна суб'єктами, граючи мечем над їхніми головами.

До речі, подумав Василь, а де сумка з викраденим драконячим яйцем, про котру вони щойно базікали. Порухавши очима, сумки він не побачив. Може, сховали у сіні, чи поклали у місце поза його полем зору. Питати не став, бо сам же заборонив їм говорити. Нехай вже міліція ту сумку шукає, допитує затриманих.

Ну що, безцінний читачу, хіба не заінтригував тебе Автор цим епізодом? Ну, признайся, що заінтригував. Особливо – таємницею перетворення такого позитивного Лицаря Пивної Кружки на поплічника організатора викрадення.

Як таке могло статися, думаєш ти.

Після того, як душа Мгобокбекбе була переселена з пивного кухля в копію тіла Бандюги, ясновидець Гліб Цвях, просканувавши нову людину, запевнив, що від Бандюги до нього не перейшло ніяких злочинних нахилів. Так, може, Цвях помилився, і такі нахили все ж перейшли і тепер проявилися?

А може, Мгобокбекбе зовсім і не став справжнім шахрайським посіпакою, а лише прикинувся таким, аби добути яйце? Як советський розвідник Штірліц прикинувся гітлерівцем, будучи насправді борцем проти гітлеризму.

Але як і коли Мгоцько зустрівся з Траляляліні, і куди подівся його (не Траляляліні, а Мгоцька) напарник Річард Левове Копито?

А може, це зовсім і не Мгобокбекбе, а якимось дивом воскреслий Бандюга, як дві краплі на нього схожий?

А може, і не Бандюга, а якийсь новий їхній двійник, вірніше, вже трійник?

І поки ти ламаєш голову над цією загадкою, безцінний читачу, Автор перериває розповідь про лицарів, щоб тимчасово повернутися до теми «Харків і кінематограф».

Отже, в кінці дев'ятнадцятого і на початку двадцятого століть у Харкові став рости і зріти кінематограф. Будувалися затишні кінотеатри, в які валом валила публіка. Оскільки іноземні та іногородні фільми не могли повністю задовольнити апетити харківських глядачів, то харківські кінотеатри, щоб заповнити дефіцит, самі стали знімати фільми, зробившись маленькими кіностудіями.

Крім кінохроніки ці студії знімали і ігрові фільми. В тому числі, на українські теми. У тому числі – екранізації творів української літератури. Наприклад, за період до Першої світової війни в Харкові було знято зокрема три екранізації «Шельменка-денщика» Грицька Основ'яненка, три екранізації «Ночі проти Різдва» Миколи Гоголя, дві – «Москаля-чарівника» Івана Котляревського та його ж «Наталки-Полтавки», і ще чимало тому подібного.

Після розвалу Російської імперії та захоплення влади більшовиками, в 20-30-ті роки, коли Харків був столицею Української Східно-Української Народної Республіки, в ньо-

му працювали державні кіностудії, які знімали документальні та навчальні фільми. А зйомки ігрових повнометражних фільмів в Україні здійснювалися Одеською та Ялтинською кіностудіями. А потім і Київською. Коли статус столиці перейшов від Харкова до Києва, то і кіностудії документальних та навчальних фільмів перемістилися до нової столиці. І залишився Харків без великих професійних кіностудій.

Це не означає, що харків'яни після того не брали участі у створенні фільмів, зокрема і повнометражних ігрових. Ні, багато хто з них доклали руки до цієї славної справи. Просто для цього їм доводилося виїжджати з Харкова до інших міст, де були великі кіностудії.

Для прикладу, Автор згадає історію харківського художника на ім'я Сашко. Ага, саме так він підписував свої малюнки та інші художні роботи: просто Сашко, а не Олександр, без прізвища і без по батькові. Його приятель, український письменник Майк Йогансен, що також жив у Харкові, цього Сашка навіть устроїв, в якості одного з персонажів, у свій авантюрний роман «Пригоди Мак-Лейстона, Гаррі Руперта та інших». Малював цей Сашко карикатури і дружні шаржі для газет і журналів, ілюстрації до книг та інше. І, між іншим, кіноафіші. А щоб правильно намалювати афішу до фільму, художнику бажано цей фільм подивитися. Відповідно, Сашко дивився багато фільмів. І так полюбив кінематограф, що сам захотів знімати кіно.

Оскільки в Харкові він здійснити цієї мрії не міг, то змушений був виїхати до Одеси, на Одеську кіностудію. До слова сказати, засновником Одеської кіностудії теж був харків'янин, Дмитро Харитонов. Побудувавши до того в рі-

дному Харкові кілька кінотеатрів і заснувавши одну з невеликих харківських кіностудій. В Одесі Сашко навчився знімати фільми як режисер. Два перші його фільми – комедія і пригодницький бойовик – не принесли йому всесвітньої слави, а от третій фільм, знятий, до слова, за сценарієм харківського приятеля Майка Йогансена, зробив Сашка знаменитістю. А наступні фільми ввели його в когорту найвидатніших режисерів людства. Ерудований читач уже здогадався, що мова про Олександра Петровича Довженка, чиї фільми тепер вивчають студенти всіх кіношкіл світу.

(Між іншим, у 1950-і роки Довженко планував зняти науково-фантастичний фільм про політ землян на інші планети, робив начерки сценарію. Але цей проект не здійснився через передчасну смерть великого режисера.)

Однак народився Довженко не на Харківщині, а на Чернігівщині, додає Автор, щоб чернігівці на нього не образилися.

Харківське коріння мають деякі зірки світового кінематографа. Наприклад, французька Мілен Демонжо є донькою харків'янки Клавдії Трубникової, а американська Наталі Вуд – донькою харків'янина Миколи Захаренка. Вихідці з Харкова доклали руки до створення відомих голлівудських фільмів, і дехто з них навіть отримав за це «Оскара». Скажімо, харків'янка Варвара Каринська, дизайнерка одягу, в 1948 році отримала «Оскара» за костюми до історичного фільму «Жанна д'Арк». А харків'янин Євген Мамут, аніматор і майстер ефектів, дістав «Оскара» у 1987-ому за спецефекти до фантастичного фільму «Хижак», того самого, де в головній ролі блискуче фігурує Арнольд Шварценеггер.

Але більшість харків'ян, які присвятили себе створенню кінофільмів, робили це на советських кіностудіях.

Іноді в советський період повнометражні ігрові фільми знімалися і в самому Харкові або його околицях. Але це робили не жителі Харкова, а кіностудії з інших міст: Одеси, Києва, Москви, Ленінграда...

А жителі Харкова знімали фільми аматорські, короткометражні: видові, документальні, ігрові та анімаційні, не для кінопрокату, а для власного задоволення. Зазвичай – на маленьких аматорських, або, як ще говорили, народних кіностудіях при палацах культури різних організацій. У вільний від роботи час, безкоштовно, в якості хобі. Наприклад, вищезгаданий оскароносець Євген Мамут, до еміграції в США, знімав мультфільми, на ним же самим змайстрованому верстаті, будучи одним із учасників харківської народної кіностудії «ХПФільм», що мала місце на вулиці Пушкінській у Палаці Студентів Політехнічного інституту.

Крім того, ігрові фільми іноді знімала Харківська телестудія, для показу по харківському телебаченню. Кращим фільмом, знятим харків'янами в околицях Харкова Автор цих рядків вважає саме роботу Харківської телестудії «Тореадори з Васюківки» за однойменним твором українського письменника Всеволода Нестайка. Короткометражний чорно-білий фільм 1965 року. Ця стрічка навіть отримала головні призи на міжнародних фестивалях телефільмів у Мюнхені (Німеччина) та Александрії (Єгипет). І самому Нестайкові цей харківський фільм подобався.

Але, повторює Автор, великих професійних кіностудій, які знімали б повнометражні ігрові фільми, котрі

демонструвалися б у кінотеатрах різних міст і країн, у Харкові, на жаль, не було.

А от у Терентопському королівстві з 1986 року діє професійна кіностудія «Задфільм».

І терентопці достобіса пишаються, що в цьому аспекті вони переплюнули аж самий Харків.

Отже, безцінний читачу, повернемося до Цегляних Галушок.

Якщо адміністрація кіностудії «Задфільм» має офіс у місті Задвірполі (отчого кіностудія і отримала назву, яка у розгорнутому вигляді означає «Задвірпольський фільм»), то знімальний павільйон цієї студії знаходиться за межами Задвірполя, за одинадцять кілометрів від цього міста і за чотири кілометри від Цегляних Галушок.

Оскільки найближчим до цього павільйону готелем був «Позолочена Хохуля», то знімальні групи, виїжджаючи з міста на павільйонні зйомки, як правило, зупинялися саме у «Хохулі».

От і знімальна група, очолювана кінорежисером Валентином Тюхтієм, запланувавши 30 жовтня 1995 року зняти важливу сцену нового фільму в цьому павільйоні, ввечері 29-го зайняла кілька номерів у готелі. Приблизно за чотири години до того, як там зупинились і лицарі Василь та Юрій Тигровий.

Попервах, правда, збиралися фільмувати цю сцену не в павільйоні поблизу Цегляних Галушок, а на залізничному вокзалі в Жорикбурзі, бо саме там відбуваються, згідно з кіносценарієм, події цієї сцени. Але потім прикинули, що

дешевше зняти це у павільйоні. Для цього там навіть декорації, що зображають вокзал, майструвати не треба. Актори та статисти зіграють сцену на тлі великої зеленої тканини, а потім маг Онік безпосередньо на кіноплівці, завдяки винайденій ним чарівній технології, замінить зелене тло натуралістичним зображенням столичного вокзалу.

— Чародій Онік? — ловить Автора на слові його Ліва мозкова півкуля. — Слово «онік» є перевернутим задом наперед словом «кіно». Не думаю, що це випадковий збіг.

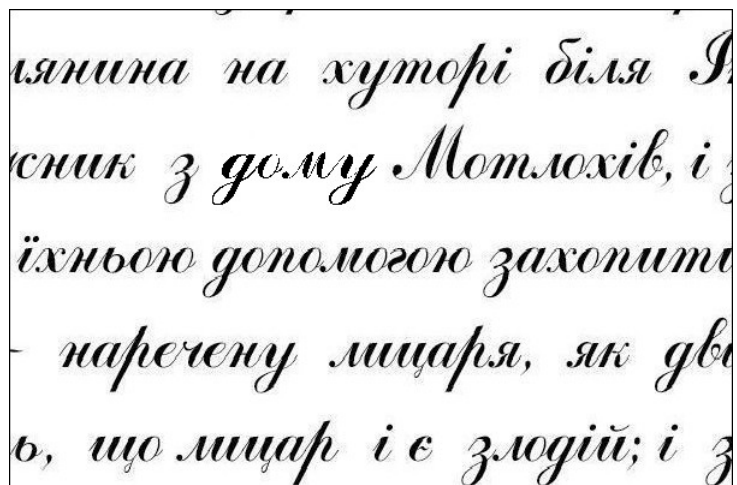
— Ти права, півкуле, — погоджується Автор, — це не...

— Я не Права, а Ліва, — поправляє та.

— Та ні, права у тому сенсі, що маєш рацію. Це дійсно не збіг. Можливо, і ви, півкулі, і ти, безцінний читачу, пам'ятаєте, що жорикбурзький чарівник Веремій Святославович Унітазів-Непропонуватько придумав собі псевдонім Акмус, перевернувши задом наперед слово «сумка». Так от, задвірпольський чарівник Кирило Сергійович Манюня-Недострибайло, знаючи про це, вирішив отримати псевдонім у такий же спосіб. За основу взяв слово «кіно», оскільки дуже любив кінематограф і хотів присвятити йому свою магічну майстерність як спеціаліст зі спецефектів. З того часу його і називають просто магом Оніком.

Присутність у подвійному прізвищі цього чудотворця слова «Манюня» напевно викликало в безцінному читачеві здогад про його (не читача, а чарівника) спорідненність із Гектором Манюнею. Здогад цілковито правильний. Так, цей Манюня-Недострибайло був черговим (і не останнім у цій книзі) нащадком Гектора Манюні. Так, і в Оніка був удома портрет предка, написаний Леонардо Гудзиком, де знаменитий чародій зображений у білій перуці й рожевому

в червоний горошок жустокорі. Так, і в Кирила Сергійовича був фрагмент пророцтва Гектора Фроловича. Що той фрагмент Автор Терентопських хронік негайно пред'являє для ознайомлення читачеві:

Оніку в жовтні 1995 року було тридцять шість років; він був чоловіком високого зросту, худорлявим брюнетом, коротко стриженим і ретельно поголеним. З сіро-зеленими очима, додає Автор (а раптом, читач настільки педантичний, що навіть ця дрібниця має для нього значення). Йому так подобалося спостерігати за кінозйомками, що він, будучи учасником знімальної групи, був присутній на всіх кінозйомках, включно з тими, де магічна допомога була непотрібна, і, відповідно, присутність мага не була необхідною. От і зараз у Цегляних Галушках Онік супроводжував режисера Валентина Тюхтія.

Окрім режисера Валентина Тюхтія, спеціаліста зі спецефектів Оніка та акторів, до цієї знімальної групи входили: асистент режисера Роман Хрязєв, сценарист Аскольд Мяхатаскрайченко, оператор Оскар Пустгальтер, художник Ігор Цуцик, звукорежисер Григорій Папонтов, монтажер Олег Чмихало, гримерка Аріадна Шпільман,

костюмерка Раїса Піпко, композитор Модест Моцартський, а також освітлювачі, шофери, підсобні робітники і т.д.

— Модест Моцартський? — ловить Автора на слові Права півкуля авторського мозку. — Цей композитор, якщо не помиляюся, вже згадувався побіжно на сторінках Терентопських хронік.

(«Це все, що застрягло в правій частині решета власного мого мозку...» — думає Автор Терентопських хронік, і тут же тямить, що це не власне його висловлення, а цитата — фраза з роману Лоренса Стерна «Трістрам Шенді».)

— Я навіть пам'ятаю, де саме згадувався, — уточнює скрупульозна півкуля Ліва. — У розділі дев'ятнадцятому, як автор опери «Мовчання — золото», у розділах двадцять другому та двадцять сьомому, як автор балету «Засідання», у розділі двадцять дев'ятому, як автор опери «Пів кіло духовної їжі», та у розділі тридцять дев'ятому, як автор музики до фільму «Життя за грифона».

— Так, — погоджується Автор Терентопських хронік, — і крім названих творів цей маестро написав чимало й інших. Саме він, наприклад, обробив Дев'яту симфонію Людвіга ван Бетховена для виконання її на бубнах, кастаньєтах, тріскотках і дерев'яних ложках. Крім іншого, композитор Модест Моцартський написав інструментальну композицію для органа «Політ глиста». Хтось може вигукнути, що, мовляв, глисти не літають, що це, мовляв, нонсенс. Але я заперечу: глисти таки іноді літають. Як і люди. Але якщо люди літають переважно у літаках, то глисти, як правило, літають у какашках. Втім, такий політ триває недовго, лише стільки часу, скільки потрібно, щоб какашка перемістилася від кишечника до водної поверхні в унітазі, або, ска-

жімо, до ґрунту під кущиком. Однак короткочасність такого переміщення не означає, що його не можна вважати польотом. Навіть падіння, що триває мить, – це теж політ, тільки дуже короткий. Тому можливо, що композиція «Політ глиста» Модеста Моцартського – найкоротший у світі музичний твір. За що Моцартського навіть внесли до «Книги рекордів Терентопії». Триває він секунду і складається з однієї ноти. На довшу музику політ глиста не тягне. Глист – це вам не джміль якийсь. Зауважу ще, що Модест Моцартський – не справжнє ім'я композитора, а творчий псевдонім. Справжнє ім'я – Амадей Петрович Мусор. На відміну від мага Оніка та інших членів знімальної групи, він не поїхав на кінозйомку в Цегляні Галушки, а займався творінням музики для нового фільму у себе вдома у Жорикбурзі, контактуючи з рідним роялем. Отримавши завдання від режисера, який, як міг, описав словами, якого характеру має бути музика для того й іншого епізоду, і скільки має тривати (з точністю до секунди).

Так от, знімальна група нового кінофільму під керівництвом режисера Валентина Тюхтія, сорокадворічного дещо гладкого брюнета з пишними вусами, увечері 29 жовтня приїхала, повторює Автор, із Задвірполя до Цегляних Галушок, розмістилася в готелі «Позолочена Хохуля» і переночувала, аби з ранку 30-го переміститися до знімального павільйону та зняти заплановану сцену.

У цій сцені мали брати участь два популярні кіноактори – Нестор Драконюк та Степан Деревін, а також масовка – статисти, набрані з добровольців у Задвірполі та Цегляних Галушках.

Прокинувшись, зробивши ранкову гімнастику, почистивши зуби і здійснивши інші ранкові гігієнічні по-

двиги, поснідавши в їдальні при готелі, група стала готуватися до майбутньої роботи. Окрім іншого, гримерка Аріадна Шпільман гримувала Драконюка та Деревіна. Грим був складний. Він мав повністю змінити обличчя відомих акторів. На це у Шпільман пішло аж дві години. Зате результат вийшов чудовий. Що ж до статистів масовки, то їм такий складний грим не був потрібний, помічники Шпільман просто припудрили їм обличчя, щоб не бликали. Потім костюмерка Раїса Піпко надала Драконюку та Деревіну костюми їхніх персонажів, у які артисти й одяглися. Персонаж, якого грав Нестор Драконюк, був угодованішим, ніж сам актор, тому під одяг були додані ватяні підкладки. А для статистів масовки костюмів не готували. Оскільки дія фільму розгорталася в сучасну епоху, то статисти і одягнені мають бути по-сучасному. А для цього абсолютно годиться їхній власний повсякденний одяг, тож немає необхідності переодягатися, вирішила знімальна група.

Після цього асистент режисера Роман Хрязєв, двадцятисемирічний стрункий парубок із рудою шевелюрою і конопатим обличчям, оголосив п'ятнадцятихвилинну перерву, після якої всі члени групи і всі статисти повинні, мовляв, зібратися перед готелем «Позолочена Хохуля», куди за ними під'їдуть два автобуси та вантажівка, щоб перевезти до знімального павільйону.

Справді, у вказаний час цей транспорт під'їхав. У вантажівку завантажили кінокамеру, освітлювальні прилади та іншу кінотехніку, в один автобус, поменше, сіла знімальна група, в іншій, побільше, — масовка. І машинерія покотила за межі селища Цегляні Галушки. Ніщо не віщувало проблем.

Оскільки знімальний павільйон мав місце неподалік від селища, то їхати довелося недовго, хоча машини котили, за мірками Великого Світу, дуже неспішно.

У другій половині нетривалого шляху режисер Валентин Тюхтій провів очима по вмісту автобуса, вразився, знову провів очима, переконався, що зір його не обдурив, і здивовано запитав у Романа Хрязева:

— А де Драконюк із Деревіним?

— Еее? — зчудувався у свою чергу і той, і теж обшукав зіницями автобус. Дійсно, двох акторів у автобусі не було. — Вони напевно сіли до другого автобуса, разом із масовкою, — зробив висновок асистент.

— А, — заспокоївся режисер.

Нестор Драконюк та Степан Деревін мали репутацію акторів дисциплінованих, які ніколи не спізнюються на репетиції та зйомки.

Коли транспорт зупинився біля павільйону, Валентин Тюхтій, вийшовши з одного автобуса, спостерігав за виходом людей з другого. Двох акторів серед них не було. Нецензурно вилаявшись, режисер запитав асистента, як таке могло статися.

— Напевно, вони вирішили під час п'ятнадцятихвилинної перерви прорепетирувати зайвий раз свою сцену, і відійшли в затишне місце, де їм ніхто не заважав би. І, може, так захопилися, що прогавили автобус, — припустив Роман Хрязєв.

— От шлапаки! Через них даремно час втрачаємо! Ну, поїхали з тобою назад до «Позолоченої Хохулі», заберемо цих суб'єктів.

Оголосивши групі та масовці, щоб ті чекали їхнього повернення з акторами, режисер і асистент знову сіли в

менший автобус, і наказали водієві везти їх зворотним маршрутом.

Під'їжджаючи до готелю, Валентин із Романом злякалися. Бо побачили поряд із ним автобус міліцейський та групу міліціонерів. Міліція приїжджає, як правило, коли сталася якась біда. Мабуть, ця біда і завадила Нестору зі Степаном вчасно вирушити на кінозйомку, одночасно подумали обидва діячі кіно.

Тут слід сказати, що між кіностудією «Задфільм» та задвірпольською міліцією були дуже добрі, можна сказати, теплі стосунки. Зазвичай при натурних зйомках, щоб у кадр не лізли цікаві роззяви, потрібно бувало оцеплення, яке не пропускало сторонніх на знімальний майданчик. На прохання студії таке оцеплення і здійснювала міліція. А натомість міліціонери отримували автографи від зірок місцевого кінематографу та право безкоштовно дивитися фільми цієї студії. Тому режисери та інші кінодіячі були досить добре знайомі якщо не з усіма міліціонерами, то принаймні з міліційним керівництвом.

От і полковник Степан Корнійович Монстриков, п'ятдесятиоднолітній сухорлявий блондин в окулярах, який очолював цю групу міліціонерів, мав знайомство з Валентином Тюхтієм. Тому вивергнувшись разом з асистентом зі студійного автобуса і побачивши Монстрикова, Тюхтій кинувся до нього з розпитуваннями. Чому, мовляв, тут міліція, що тут, мовляв, сталося?

Полковник Степан Корнійович відповідав, що щойно наряд міліції під його керівництвом затримав тут шахрая, якого міліція шукала майже півтори місяці, а також його спільника. Наряд викликали, мовляв, два мандрівні лицарі

Напівкруглого Столу, виявивши шахраїв у стайні при готелі.

Почувши, що не сталося нічого страшного, що всі живі та здорові, Валентин Тюхтій запитав у Степана Монстрикова, чи не бачив він і його підлеглі тут кіноакторів Нестора Драконюка та Степана Деревіна. Той відповів, що не бачили. І тут же додав, що затримані правопорушники брешуть, що вони є акторами Драконюком і Деревіним. Але міліція на цю брехню не піддалася, оскільки і він, Монстриков, і інші міліціонери чудово знають, як виглядають справжні Драконюк із Деревіним, позаяк бачили їх не лише на кіноекранах, а й на знімальних майданчиках, які оціплювали. А зовнішність шахрая, який назвався Драконюком, цілковито відповідає портрету так званого розшукуваного Траляляліні.

– Траляляліні? – зрозумів режисер. – Так це і є актор Драконюк! Бо у нашому новому фільмі він грає роль Траляляліні, тому загримований і одягнений так, аби виглядати наче той шахрай. А Деревін грає роль Бандюги, тому, відповідно, загримований і одягнений так, аби виглядати Бандюгою. Ми зараз у павільйоні маємо знімати сцену, де Бандюга на Жорикбурзькому вокзалі віддає Траляляліні викрадене драконяче яйце. А ви затримали наших акторів. Відпустіть їх, Степане Корнійовичу.

– Загримовані актори? – перепитав полковник. – Якщо актори, то, звісно, відпустимо. Але ми маємо бути цілком упевнені, що саме актори. Бо не можна виключати, що за дивовижним збігом у цей час у Цегляних Галушках знаходиться справжній так званий Траляляліні зі схожим на покійного Бандюгу поплічником, і саме їх ми й затримали. І якщо ми їх відпустимо, вважаючи акторами, то по-

тім сильно шкодуватимемо. Відпустимо лише коли побачимо справжні акторські обличчя без гриму. Розгримуйте їх. Вони сидять у нашому міліцейському автобусі під охороною та в кайданках.

— Розгримовувати? А потім наново гримувати? Це займе багато часу, — втрутився асистент режисера Роман Хрязєв. — Гримерка Шпільман і так витратила дві години, аби їх загримувати.

— Так, ми гаємо час, а знімальна група та масовка простоюють без діла. А хто їм за цей простій платитиме? Ви? — вигукнув режисер.

— Я? Ні, чому це я? — не погодився полковник Монстриков.

— Отож! А ще із цими розгримовуваннями та новими гримовуваннями згаємо купу часу. Через таку затримку студія зазнає непередбачених збитків!

— Я все розумію і вам співчуваю, Валентине Геннадійовичу, — кивав Монстриков, — але відпустити затриманих не маю права, не будучи стовідсотково упевненим у їхній безневинності. А от, до речі, і ті два лицарі, що зловили цих двох підозрілих і викликали сюди наш наряд.

Дійсно, в полі зору полковника, режисера та асистента з'явилися лицарі Напівкруглого Столу Юрій Тигровий та Василь. Монстриков їх підкликав і представив їм своїх співрозмовників.

— Режисер Валентин Тюхтій?! — зрадів граф Василь. — Я є, можна сказати, прихильником вашої творчості! Я, що кажу, бачив ваші фільми! І «Таємницю пареної ріпи», і «Пригоди на безлюднім унітазі», і «Загадкове мовчання котлети», і...

— А нову короткометражку «Життя за грифона» вже бачили? — уточнив, перебивши, асистент Хрязєв.

— Ой, ні, не встигнув. Її прем'єра у Жорикбурзі відбулася, що кажу, десятого жовтня у кінотеатрі імені Ланцелота, а ми виїхали зі столиці у Велику Яечну Експедицією дев'ятого. А під час експедиції, що кажу, не було нагоди.

— Тут така колізія, панове лицарі, — став пояснювати Монстриков. — Можливо, що ті шахраї, що ви їх упіймали, аж ніякі не шахраї, а загримовані кіноактори... — І далі виклав те, що читачеві вже відомо із попереднього діалогу міліціонера з кіношниками.

— Я вважаю, що можна розрулити цю ситуацію, що кажу, таким чином, щоб залишилися задоволені і кінематографісти і міліціонери, — запропонував, чухаючи в задумі лоба, граф Василь.

— А ну, а ну, — зацікавився полковник.

— Нехай підозрювані будуть доставлені до знімального павільйону, що кажу, під конвоєм міліції, — продовжив граф. — І у знімальному павільйоні знаходяться, що кажу, під наглядом міліції, що стоятиме по периметру майданчика. Так міліція буде впевнена, що підозрювані не втечуть. А після закінчення зйомки, якщо це актори, то будуть розгримовані, і міліція, переконавшись, дасть їм, що кажу, спокій.

— Хороша ідея! — вигукнув режисер Валентин Тюхтій.
— Ви згодні, Степане Корнійовичу?

— Згоден.

— А можна, і ми з колегою перебуватимемо на кінозйомці? — запитав лицар Юрій Тигровий. — Ніколи не бачив, як знімають художнє кіно.

– Можна, – дозволив режисер. – Але так, щоб не заважати нашій роботі.

– Ми тихесенько.

– Сідайте у наш автобус.

Тюхтій, Хрязєв, граф Василь та лицар Юрій Тигровий сіли в автобус кіностудії, міліціонери з полковником Монстриковим – в автобус міліцейський, де знаходилися і затримані Драконюк із Деревіним у наручниках, і обидва автобуси рушили у бік знімального павільйону.

Нарешті у павільйоні почалися зйомки.

Звільнені від кайданків Нестор Драконюк та Степан Деревін, зображуючи Траляляліні та Бандюгу, дубль за дублем розігрували сцену передачі викраденого драконячого яйця. (До речі, «у ролі» драконячого яйця був знятий восковий муляж, але не той, котрим Бандюга підмінив справжнє яйце в Абрикосовій печері, а другий, що його на замовлення кіностудії виготовив майстер Ігор Слюноплюєв, той самий, що змайстрував і перший муляж для Жорик-бурзького краєзнавчого музею). Режисер Валентин Тюхтій робив зауваження, підказував і уточнював, що ті репліки актори враховували при черговому дублі. Статисти масовки ходили повз акторів, ніби пасажери, проводжаючи та інші представники публіки залізничного вокзалу. Оператор знімав сцену з різних ракурсів і в різних масштабах, щоб потім, вирізавши шматочки з численних дублів, можна було змонтувати з обрізків епізод якнайкраще. Кілька разів влаштовувалися п'ятнадцятихвилинні перерви, щоб знімальна група і статисти передихнули.

Міліціонери оточували знімальний майданчик і стежили за двома підозрюваними, але так, щоб самим не потрапляти в об'єктив кінокамери. З інтересом і захопленням спостерігали за кінозйомкою і два мандрівні лицарі.

Планувалося, що у фільмі цей епізод триватиме менше п'яти хвилин. Але на його зйомку витратили майже шість годин.

Нарешті режисер об'явив:

– Зйомку закінчено! Усім дякую! Аріадно Соломонівно, розгримуйте акторів.

Позбавляння лицедіїв гриму переконало і міліціонерів і лицарів, що перед ними не Траляляліні із посіпакою, а таки дійсно популярні кіноактори Нестор Драконюк і Степан Деревін. Ідентифіковані актори вимушені були виконати обов'язок зірок: дати міліціонерам і лицарям автографи, та сфотографуватися з ними. Після чого міліціонери на своєму автобусі покотили назад до Задвірполя. А група кіношників зі статистами та лицарями на своєму транспорті вирушила до Цегляних Галушок. Завтра у тому ж таки павільйоні планували зняти ще одну сцену, тож мали ще раз переночувати у «Позолоченій Хохулі».

Після трудів уся група обідала у їдальні при готелі. Юрія Тигрового і графа Василя кіношники запросили розділити з ними трапезу, на що ті із радістю погодились.

Там Валентин Тюхтій пояснив яйцешукачам у доспіхах, що в цьому новому фільмі (котрий поки не має остаточної офіційної назви, а тимчасова робоча назва – «Викрадення та пошук») йтиметься про те, як зловмисники викрали драконяче яйце, і як їх шукали міліціонери на чолі з полковником Варлаамом Оникійовичем Папірусюком. Тобто це, мовляв, буде стрічка у жанрі реконструкції

реальних подій. Втім, у ній будуть присутні й художні доповнення. Наприклад, звучатиме музика Модеста Моцартського, яка під час реальних подій не звучала.

— Але ж ця історія, що кажу, ще не добігла кінця! — здивувався граф Василь. — Яйця не знайдено, Траляляліні не розшукано і не викрито, багато залишається незрозумілим і загадковим. Чи ви хочете зробити детективний фільм, у якого немає логічного фіналу, який обривається без розв'язки? Чи ви самі, що кажу, придумали кінець і розв'язку, які можуть зовсім не збігтися з тим, що станеться в майбутній реальності? Але тоді кінець фільму буде не реконструкцією реальних подій, а оманною.

— Ні, ми знімаємо за поки що не закінченим кіносценарієм, у якого немає кінця і розв'язки, — заперечив асистент режисера Роман Хрязєв.

— Так, я написав поки що лише початок сценарію, і не написав кінця з розв'язкою, — продовжив сценарист Аскольд Мяхатаскрайченко. — Закінчення сценарію допишу, коли драконяче яйце буде знайдено.

— Оскільки у нас немає жодних сумнівів, що викрадене яйце чи то міліцією, чи то лицарями, чи ще кимось буде знайдено у найближчі місяці, а може тижні чи навіть дні, — додавав Валентин Тяхтій, — то кіностудія «Задфільм» вирішила не втрачати часу, чекаючи розв'язки, а вже зараз почати екранізувати ту частину історії, яка на даний момент добре відома. Поки зніматимемо початок, станеться розв'язка, і ми знімемо і її. Таким чином, фільм буде оперативно готовий слідами свіжих подій, і з великим інтересом прийнятий публікою.

— Ми держимо зв'язок із міліцією, що називається, тримаємо руку на пульсі розшуків, тож якщо з'являться

новини щодо цього, то вони терміново потраплять у сценарій, — додав Хрязєв.

— А для написання сценарію я особисто побував на місцях подій і поспілкувався із причетними, зокрема з Його Величністю Жориком Дев'ятим, драконами Інокентієм Карловичем і Агнесою, міліціонерами Варлаамом Папірусюком, Миколою Ратицею і Захаром Полуящиковим то-що, — інформував лицарів сценарист. — Наприклад, ця сцена, що ми її сьогодні зняли, написана мною на основі показань чарівника Гліба Цвяха. Цвях усе це побачив, коли сканував труп загиблого Бандюги за допомогою ясновидіння.

— Ми вже знаємо, що Бандюгу і так званого Траляляліні у вас грають Степан Деревін та Нестор Драконюк, — заговорив Юрій Тигровий, чемно вклонившись названим акторам. — А хто ще знімається у цьому фільмі?

— Полковника Папірусюка грає Шерлок Сидоренко, лейтенанта Ратицю — Іван Гаджетов, курсанта Полуящикова — молодий актор-початківець Тарас Оселедець: це перший його фільм, — відповідав Тюхтій. — А от ролі короля та драконів погодилися зіграти самі Жорик Дев'ятий, Інокентій Карлович та Агнеса. Так іноді буває, що в ігрових фільмах деякі відомі особи грають самі себе.

— Але яйце дракона, що кажу, шукають не лише міліціонери, — знову заговорив граф Василь. — Його шукають і лицарі, в тому числі доспіхоносці Напівкруглого Столу, серед яких і ми з Юрієм. Чи не плануєте ви зняти також і фільм, що кажу, про лицарські пошуки?

— Ну, оскільки лицарів, які шукають яйце, багато, то про лицарські пошуки треба знімати не один фільм, а цілий кіносеріал, — уставив Юрій Тигровий.

— Цікава ідея, — замислився режисер Валентин Тюхтій.
— Серіалів кіностудія «Задфільм» поки що не знімала. Такий масштабний проект, як серіал про Велику Яечну Експедицію, став би великим прогресом та досягненням для кіностудії.

— Якщо «Задфільм» зніматиме такий кіносеріал, то, може, буде й серія про нашу з графом Василем мандрівку? — припустив Юрій Тигровий.

— Не виключено, — знизав плечима Тюхтій.

— Цікаво, хто б у такому фільмі зіграв мене, — задумався Юрій Тигровий.

— А чому б вам не зіграти самого себе, — запропонував асистент Хрязєв.

— Ой, ні, я не актор, у мене немає такого таланту, щоб самого себе зіграти настільки переконливо, аби глядачі повірили, що це дійсно я, — відмахнувся Тигровий. — Хочу, щоб це був професійний талановитий актор. Скажімо, ви, шановний Несторе Драконюк. Як ми переконалися, за допомогою гриму ви можете стати схожим на будь-кого, отже — і на мене.

— Але у фільмі про нашу мандрівку може бути і сцена, як ми, що кажу, потрапили на кінозйомку за участю Нестора Драконюка, — заперечував граф Василь. — Якщо Нестор Драконюк, що кажу, гратиме тебе, то хто гратиме роль самого Нестора Драконюка?

— Якийсь інший актор, загримований під Нестора Драконюка, — відповів Юрій Тигровий.

— Не обов'язково, — втрутився в розмову маг Онік. — Я за допомогою спеціальної магічної технології можу одного актора, який грає дві різні ролі, об'єднати в одному кадрі так, ніби їх двоє чи навіть більше. Так що Драконюк чи

хтось ще може зіграти кількох персонажів, які зможуть фігурувати навіть в одному кадрі. Отже в даному випадку він міг би зіграти і вас, лицарю, і самого себе.

— А може, спробувати на роль лицаря Юрія Тигрового говорячого грифона Арістейчука? — запропонував асистент Хрязєв. — Він давно напрошується зіграти роль людини.

— Хіба я схожий на грифона? — здивувався Юрій.

— Ні, звичайно, — погодився Хрязєв, — але фантастичні таланти гримерки Аріадни Шпільман та майстра спецефектів Оніка могли б створити таке диво, що на екрані Арістейчук виглядав би точно як ви.

— Про це говорити надто передчасно, — обірвав дискусію режисер Тюхтій. — Дай нам Бог зняти нинішній фільм, а помріяти про лицарський серіал можна буде в майбутньому...

Після трапези з кіношниками й недовгого пообіднього відпочинку у своєму номері готелю «Позолочена Хохуля», лицарі Василь і Юрій Тигровий знову пішли в стайню й, окульбачивши там Ядвігу з Мамаєм, поїхали опитувати жителів Цегляних Галушок.

Усіх жителів у цей день опитати не встигнули, тому, переночувавши в тім же готелі, продовжили опитування наступним ранком. Опитування показало, що інформованих про те, що лицарів цікавило, у Цегляних Галушках немає.

Тому, закінчивши, вони покинули Галушки й вирушили до наступного населеного пункту...

Як читач розуміє, на цьому щось п'ятдесят друге і добігло кінця.

І наприкінці Автор додає наступне:

Як сказав один нікому не відомий монгольський мудрець, ім'я якого не збереглося, котрий чи то жив, чи то не жив у невідомо які часи: «Хамар загатнавал чихээ маажих нь утгагуй».

Або як сказав один нікому не відомий татарський мудрець, ім'я якого не збереглося, котрий чи то жив, чи то не жив у невідомо які часи: «Борын кычкырса, колакны тырнауның мәгънәсе юк».

Інтуїція підказує Авторіві, що ти, читачу, з виреченнями таємничих монгольського та татарського мудреців згодний.

Отож цими виреченнями монгольського та татарського мудреців Автор закінчив розділ і переходить разом із читачем до наступного.

— Я певен, — говорить Ліва півкуля авторського мозку, не даючи Авторіві із читачем саме в цю секунду переміститися, — у тому, що читач особистість досить розумна й досить ерудована. Але все-таки я не певен на всі сто відсотків, що навіть він володіє монгольською і татарською мовами, що він зміг зрозуміти наведені виречення. А переклад на зрозумілу читачеві мову ти, Авторе, забув надати.

— А я певен на дев'яносто дев'ять відсотків (один відсоток я завжди залишаю на сумнів), що читач користується комп'ютером і Інтернетом, за допомогою яких легко перекладе це висловлення на зрозумілу йому мову. Певен, оскільки я сам провів такий експеримент. І якщо навіть мені, який вважає себе профаном на поприщі комп'ютера й Інтернету, вдалося добути переклад за лічені секунди, то

читачеві, який володіє цими технологіями напевно набагато краще за мене, розгадати таку головоломку не складніше, чим почухати ніс. Якщо ж читач не захоче розгадати, виходить, йому це й не потрібно.

Втім, Автор чесно повідомляє тобі, безцінний читачу, що він сам не розуміє, який стосунок виречення таємничих монгольського й татарського мудреців мають до сюжету даного розділу, та й взагалі Терентопських хронік. Либонь, не мають жодного стосунку. А виходить, якщо читач їх і не второпав, то однаково нічого не втратив. І, нічого не втративши, може продовжити читання, перейшовши до наступного розділу.

ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ СЬОМЕ

Парсуна суцїги

Стримлю піднять портрета. Прагну глянуть
На ці настільки страхітні красоти.
Карло Гоцці, «Турандот».

24 вересня 1995 року.

Як читач, можливо, пам'ятає, міліцейський полковник Варлаам Оникійович Папірусюк зателефонував драконові Інокентію Карловичу та попросив його намалювати по пам'яті портрет організатора викрадення драконячого яйця, так званого Траляляліні. І стався цей дзвінок, коли дракон читав один зі своїх творів театральним людям, які прийшли до нього в Гірчичну печеру. Закінчивши телефонну розмову, хвостатий екскурсовод продовжив розпочате.

Незабаром дракон Інокентій Карлович завершив читання абсурдної п'єси «Самогон для принцеси», закрив папку та підняв погляд на слухачів.

Такими були: директор Жорикбурзького Театру Абсурду імені зжертої ковбаси Бенедикт Полупроводніков, головний режисер Наум Інгредієнтський та провідні актори: Остап Перукарюк, Сергій Гармидер, Олеся Гай та Микола Бананов.

— Непогано, непогано, — сказав Інгредієнтський. — Ця п'єса досить абсурдна, щоби ставити її в нашому театрі.

— І краще, ніж «Довга непорушність коричневої в помаранчеву смужку машини», — додав Полупроводніков.

— Я ще не ставив п'єс, у яких глядачі стають акторами, а актори — глядачами. Дуже оригінально, — похвалив режисер.

— Я тільки не второпав: це що, глядачам треба заздалегідь роздати тексти, щоб вони їх вивчили напам'ять? Чи під виглядом глядачів посадити у залі справжніх акторів? — запитав директор.

— Ну, це деталі, які ми вирішимо у театрі. Головне, що є новий, свіжий абсурдний твір цілком у дусі нашого балагану, — відповів Наум.

— Ні, що стосується інформацій, які викладає третій з глядачів, то це не абсурд, а факти історії нашої держави, які я почерпнув із книг у бібліотеці, — пояснював дракон, — а абсурд полягає лише в тому, що грають здебільшого глядачі, а актори переважно дивляться; і в тому, що спектакль триває після відходу глядачів, і в тому...

— Та зрозуміло, зрозуміло, — перебив Інгредієнтський.

— А на роль невидимого привида Гаврюші можна запросити самого привида Гаврюшу, який досі мешкає у Шмокиконському замку. Я був там на екскурсії і точно знаю, — подав голос Сергій Гармидер. — Ця роль без слів і без жодної дії, сиди невидимий на сцені і все. Таку роль і вчити не треба.

— А тебе, Сергійко, — звернувся до нього режисер, — я бачу в ролі блазня Зосими.

— Я згоден, — схвалив актор.

— Отже, якщо ви не проти, Інокентію Карловичу, то ми купуємо у вас право на постановку вашої п'єси в нашому театрі. За дві тисячі шурхотиків. Звичайно, сума невелика, але ж і п'єса експериментальна, специфічна, тому навряд чи матиме величезний комерційний успіх. Якщо вас ця

сума влаштовує, підпишіть контракт та отримайте гроші, – сказав Бенедикт Полупроводніков і розстебнув свого портфеля.

Інокентій Карлович був приємно вражений. Він не припускав, що його драматургічний нонсенс – «Самогон для принцеси» – буде колись поставлений на сцені і, тим більше, принесе автору будь-які гроші. А тут аж дві тисячі! Зарплата екскурсовода більш як за півроку!

Дракон прочитав контракт, узяв пазурами протягнуту авторучку і поставив два підписи на двох примірниках контракту, один з яких Полупроводніков забрав, а другий залишив екскурсоводові. Ну і, звичайно, гроші перейшли з портфеля до лап крилатого очкарика.

– Як тільки ми знімемо копії, одразу ж повернемо вам оригінал, – пообіцяв режисер, беручи теку з п'єсою...

Якщо вже на сторінки Терентопських хронік просочилася тема театру, то Автор не може не торкнутися історії терентопських театрів. Торкнутися бодай поверхово, пунктирно, висмикнувши кілька кумедних фактів. За прикладом Грицька Основ'яненка, який, крім іншого, написав нарис «Історія театру в Харкові», нашпигувавши його забавними фактами із властивим йому почуттям гумору.

Наприклад, досить курйозним було перше знайомство терентопців із сюжетами Вільяма Шекспіра.

Це було за правління короля Вавили Нервового. Бродила тоді Терентопським королівством трупа під керівництвом такого собі Никанора Бородавки. У складі трупи був дресирований ведмідь Буряк (простий, не мовець),

бородата пані Мавра Бевзь, карлик Ван дер Хандер, мускулистий борець Тимоша Пузир, клоуни Пук і Фук та інші комедіанти. У програмі їхніх виступів була і боротьба Тимоші з ведмедем, і демонстрація небувалого дива природи – жіночої бороди (іноді Маврі Бевзь на вимогу публіки доводилося показувати стриптиз, якщо публіка вперто не вірила, що ця бородата істота справді дама, а не чоловік, що надав фігурі схожість із жіночою за допомогою підкладок під одягом), і акробатичні трюки карлика, і комічні бійки скоморохів Пука і Фука, і нехитрі фокуси самого Никанора Бородавки, та інші потішні видовища. Тобто ця труппа була радше цирковою, ніж театральною.

Але одного разу Никанор Бородавка познайомився з якимсь старим мандрівником із Великого Світу, який у далекій молодості був у Англії і бачив у театрі «Глобус» спектаклі якогось Шекспіра, які йшли на «ура». Мандрівник своїми словами виклав Никанорові ті п'єси, і Бородавка загорівся ідеєю поставити «Гамлета», «Отелло» і «Ромео та Джульєтту».

І його труппа дійсно зіграла ці спектаклі.

Навряд чи в історії всесвітнього театру були більш курйозні, більш безглузді і екстравагантні постановки Шекспірівських п'єс. Для того, щоби максимально потішити глядачів, Никанор Бородавка призначив на ролі Гамлета, Отелло та Ромео не людину, а дресированого ведмедя Буряка. Слова за нього вимовляв сам Никанор Бородавка, захований за лаштунками, а звір корчив на сцені незграбну пантоміму. Особливе захоплення публіки викликали сцени: де волохатий Гамлет-молодший розмовляв із примарою Гамлета-старшого (примару грав карлик Ван дер Хандер), і так комічно обнюхував маленького тата,

який виробляв акробатичні номери; де клишоногий Гамлет стукав студентів Гільденстерна і Розенкранца один об одного лобами (студентів грали коміки Пук і Фук) і верещав голосом Никанора Бородавки: «А ну грайте на дудках, паршивці, я танцювати хочу!», після чого Гільденстерн і Розенкранц починали дудіти, а Гамлет пускався в танок (як ти, напевно, пам'ятаєш, безцінний читачу, у Шекспіра Гамлет умовляв колег пограти на флейті, але Бородавка замінив флейту скомороськими дудками); де бурий Гамлет над могилою блазня Йорика згадував, як Йорик катав його на собі верхи, при цьому данський принц так потішно нюхав і лизав кінський череп покійного блазня у своїх кігтистих лапах; де кудлатий Гамлет заламував Полонія, Лаерта й Клавдія, і де сам, кувиркнувшись, химерно подихав; де бурий Отелло довго боровся з атлетичною Дездемоною (її грав Тимоша Пузир), а потім вимовляв, потираючи лапою об лапу: «Так, чорний я, чорний» і пускався в танець; де клишоногий Ромео комічно дерся на балкон бородатої Джульєтти (у виконанні Маври Бевзь), а вона кокетливо жбурляла йому в голову вазони з пап'є-маше; і, нарешті, де волохатий Ромео біля труни хроплячої бородатої дружини потішно вбивав сам себе ударами головою об підлогу. Під час вистав «Гамлета», «Отелло» і «Ромео та Джульєтти», в інтерпретації Бородавкинської трупи, в залі не замовкав гомеричний регіт, глядачі валилися з лавок і, витираючи сльози, верещали: «Ха-ха-ха! Сміх та й годі! Ха-ха-ха! Ой, ну і комік цей Шекспір! Ха-ха-ха!» Шекспір, певно, був, крім іншого, видатним комедіографом, але, зрозуміло, не припускав, що публіку так насмішать саме ці його твори. Втішений таким успіхом, Никанор Бородавка вирішив поставити й «Макбета», але не довелося: дресированого

ведмедя Буряка несподівано викрали цигани, а без нього ефект був би не той.

Згодом, звичайно, до Терентопського королівства потрапили справжні Шекспірівські тексти, які були перекладені терентопською мовою, і інші трупи ставили «Гамлета», «Отелло» і «Ромео та Джульєтту» більш адекватно задуму автора.

Інший курйоз.

З 1872 по 1926 рік у Жорикбурзі існував «Театр Перевертнів». Тобто театр, у якому нібито акторами були перевертні. У ньому ставилися звичайні п'єси традиційних класиків: Арістофана, Шекспіра, Мольєра, Чехова тощо. Постановки були так собі, не шедеври. Проте театр збирав аншлаги. Ну де ти ще побачиш «Сон літньої ночі» або, скажімо, «Вишневий сад» у виконанні перевертнів?!

Люди-перевертні перевертаються на вовків, ведмедів та інших хижаків, як відомо, лише опівночі у період повні, а решту часу вони люди як люди. Тому актори цього театру, спектаклі якого мали місце вдень чи ввечері, але задовго до півночі, на сцені нічим не відрізнялися від акторів інших театрів, хіба що грали гірше.

Коротше кажучи, «Театр Перевертнів» процвітав, успішно гастролював, мав повні зали, поки в 1926 році неgrimнув скандал, ініціатором якого виступив журналіст, кореспондент «Королівської правди» Патрікей Кацман, рідний дід іншого відомого журналіста – Потапа Кацмана (що його Автор згадав у щосі одинадцятому «Божественні клоуни»).

Цей скрупульозний Патрікей вирішив перевірити: а чи справді актори «Театру Перевертнів» є перевертнями. І став по черзі стежити за лицедіями. І з'ясував, що жоден з

артистів «Театру Перевертнів» у повню не вкривається ху-
тром, кігтями та іклами. Тобто труппа складалася з таких
перевертнів, як і ми з тобою, безцінний читачу, каже
Автор.

Спочатку, коли театр тільки організувався, кістяком
труппи справді були п'ять перевертнів. П'ять індивідів не
могли грати всіх персонажів, яких у п'єсах зазвичай більше
п'яти, тому труппа була доукомплектована звичайними лю-
дьми. Але актори-перевертні старіли і йшли на пенсію, а
нові перевертні до театру не надходили, тож їх заміняли
звичайними людьми. Так до 1919 року в «Театрі Переверт-
нів» не залишилося жодного перевертня. Адміністрація
театру розуміла, що якщо з назви прибрати згадку про
перевертнів, то театр не зможе конкурувати з іншими та
збанкрутує. Тому не стала нічого міняти.

Патрікей Кацман написав розгромну статтю «Брехли-
вий ажіотаж», і глядачі подали на театр позов до суду. Ди-
ректор театру виправдовувався, мовляв, назву не зміню-
вали заради традиції, на згадку про перевертнів-засновни-
ків... Але театр уже не можна було врятувати: глядачі від
нього відвернулися; і він припинив своє існування.

Третій курйоз.

У сімдесятих роках двадцятого століття у Великому
Світі в моді були спектаклі на виробничу тему: про те, як
совєтські робітники відмовляються отримувати премію на
знак протесту проти низької якості своєї праці; про те, як
дуже хороший совєтський інженер бореться з просто хоро-
шим совєтським інженером за підвищення культури праці
на заводі і т.д. Точніше сказати, такі спектаклі були
популярні не у всьому Великому Світі, а в 1/6 його части-
ні, що оточує двері до Терентопії, що та частина називала-

ся СРСР. Якоїсь миті такі віяння проникли і в підпільне королівство. І Стайня Опери та Балету замовила місцевому композиторові Модесту Моцартському написати балет за мотивами роману якогось маловідомого радянського письменника Абдулли Урмасовича Рабіновичидзе «Прокатний стан».

Моцартський балет написав, а Стайня поставила.

Балет називався «Засідання».

От як коротко виклав зміст балету театральний критик газети «Вечірній Жорикбург», який був присутній на прем'єрі:

«... На Західноляпський завод прибуває комісія з міністерства на чолі із Сидором Сидоровичем Наков'юрним. У кабінеті директора заводу Вахтанга Регімантасовича Шестернюка розпочинається спільне засідання заводського комітету та комісії. Першим бере слово раціоналізатор Віктор Колесіди, котрий викликав комісію. Своїм стриманим строгим адажіо він буцімто повідомляє, що винайдений ним шпиндель штекера переднього кронштейна задньої штанги махового коліна перехідного шатуна вперто не впроваджується адміністрацією у виробництво, що негативно впливає на якість продукції та економію енергоресурсів. Плавною задумливою варіацією директор Шестернюк начебто вказує, що використання шпинделя штекера переднього кронштейна задньої штанги махового коліна перехідного шатуна неможливе через низьку якість заготовок, що поставляються Малошуминським комбінатом. Наков'юрний телефонує на Малошуминський комбінат і хвацьким, шаленим танцем як би висловлює невдоволення якістю їхньої продукції. У глибині сцени виникають силуети працівників Малошуми-

нського комбінату, які нервовим, роздратованим вальсом ніби пояснюють, що якість заготовок низька через браковану сировину, яку їм постачає Східноавстралійська фабрика. У цей момент у кабінет директора Шестернюка безшабашно втанцює Тарас Кравчук – постачальник із Східноавстралійської фабрики. Накорючений гнівним тупетом ніби запитує: чому Східноавстралійська фабрика виробляє браковану сировину? Кравчук скорботним, важким гопакотом ніби відповідає, що якість сировини низька через те, що вона виготовляється на поганому устаткуванні, яке постачає на Східноавстралійську фабрику Західно-тютюновий завод. Члени міністерської комісії динамічним жорстким хороводом буцімто висловлюють осуд директору Шестернюку. Той скривдjenим чарльстоном як би пояснює, що обладнання не відповідає світовим стандартам через недосконалі штекери передніх кронштейнів задніх штанг махових колін перехідних шатунів, а покращити їх за проектом Віктора Колесіди немає можливості через низьку якість заготовок з Малошуминського комбінату... Завершується балет танцем Накорюченого. Цим імпульсивним, сповненим величезної напруги танцем голова комісії ніби погрожує, що за низьку якість продукції директора Західно-тютюнового заводу буде знято з посади і переведено директором на Малошуминський комбінат. А директора Малошуминського комбінату буде знято з посади і переведено директором на Східноавстралійську фабрику. А директора Східноавстралійської фабрики буде знято з посади і переведено директором на Західно-тютюновий завод...»

Незважаючи на модну виробничу тему, цей балет не мав успіху і на третю виставу квитків уже ніхто не купив...

І наприкінці теревенів про терентопські театри Автор скаже дещо про Театр Абсурда.

Крім Жорикбурзького Театру Абсурду (імені зжертої ковбаси), існував у королівстві і Театр Абсурда у місті Свистоніздринську. У Жорикбурзькому ставилися п'єси, у яких справді більшою чи меншою мірою був присутній абсурд. А у Свистоніздринському – п'єси, автори яких не вважаються творцями абсурду: твори Євріпіда, Шекспіра, Чехова та інших класичних драматургів. Театром Абсурда він називався тому, що засновником та керівником цього творчого колективу був режисер Давид Соломонович Абсурд. Ну, не винні ж люди, що їм від предків дістаються дивні прізвища. Антон Павлович Чехов пожартував: «Немає такого предмета, який би не підійшов єврею для прізвища». У терентопця Давида Абсурда справді єврейське коріння. Однак те саме можна сказати і про прізвища у багатьох інших народів. Напевно при великому бажанні, якщо як слід пошукати, можна виявити чи то українця з прізвищем Абсурденко або Абсурдчук, чи то росіянина з прізвищем Абсурдов або Абсурдін, чи то білоруса з прізвищем Абсурдевич або Абсурдевський, чи то грузина з прізвищем Абсурдідзе або Абсурдошвілі, чи то вірменина з прізвищем Абсурдунц чи Абсурдян, чи то молдаванина з прізвищем Асурдару або Абсурдеску, тощо.

Прізвища взагалі мають схильність іноді бути курйозними та комічними. Видатний український письменник – сатирик і гуморист – Остап Вишня (а от це прізвище не дісталось йому від предків, а було ним самим вибране як літературний псевдонім; справжнє ж його ім'я Павло Губенко), який, до речі, протягом тринадцяти років був харків'янином, одного разу, прийшовши в гості до сестри,

взяв із полиці книгу, почав гортати і розреготався. Крізь регіт зізнався, що це найсмішніше видання, яке йому доводилося читати. Сестра подумала, що там гумористична проза, сатиричні вірші, комедія чи щось подібне. Але виявилось, що гуморист гортав харківський телефонний довідник. І насмішили його, зрозуміло, прізвища харків'ян.

Але повернемося до дракона Інокентія Карловича, якому детектив Папірусюк доручив намалювати портрет Траляляліні.

Після того як представники Театру Абсурду імені зжертої ковбаси, попрощавшись з новим драматургом, залишили Гірничну печеру, дракон узяв альбом, олівця і почав робити начерки, намагаючись проявити на папері самовдоволену фізіономію шахрая з металевим зубом.

Спочатку виходило несхоже. Окремі деталі, рисочки, начебто, вловив, а загальне враження — не те.

Поступово, від ескізу до ескізу збираючи дедалі більше схожих рис і пропорцій, крилатий художник відчув, що з кожною спробою він наближається до бажаної мети.

Але тут його відволікли.

— Алло, тут є хтось? — пролунало питання від входу до печери.

— Так-так, заходьте, — відповів дракон, поклав альбом із олівцем на клавесин і обернувся на голос.

Спочатку на кострубатій стіні тунелю заворушилася невисока тінь, потім з'явився і сам відвідувач.

То був чоловік у червоному велюровому костюмі, володар великого носа й конопатого, трохи припушеного прозорим волоссям, черепа.

— Це ж ви грали на роялі в Стайні Опері та Балету? Здрастуйте, — спитав він, жмуричись на дракона.

— Доброго ранку. Так, це був я, — відповів Інокентій Карлович.

— Ну, нарешті я вас знайшов.

— Сідайте.

— Дякую. Я адміністратор Стайні. Заступник головного. Мене вже замучили питаннями: коли той дракон знову виступатиме? А я тоді навіть не встиг поговорити з вами і нічого не знаю. Так все стихійно сталося. Навіть не знаю, як...

— Інокентій Карлович.

— А я — Лазар Касянович Дулівка. Дуже приємно.

— І мені.

— Ви в кого навчалися?

— Грати? В Архипа Жановича де Грангузьє.

— О, талановитий був музикант! Я одразу визначив гарну школу.

Лазар Дулівка докладно розпитав дракона, які твори він виконує, прослухав його клавесинне виконання «Гавоту» та «Сарабанди» Йоганна Себастьяна Баха і запропонував:

— Хочете дати сольний концерт у Стайні у День Шляхетного Мордобою? Звичайно, не безкоштовно, як минулого разу, а за п'ятдесят відсотків від збору? Скажімо, якщо квитки будуть по двадцять шурхотиків, і зал буде повністю заповнений, а я думаю, так і буде, бо того разу своїм безкоштовним концертом ви зробили собі гарну рекламу, то за

концерт ви отримаєте близько десяти тисяч шурхотиків. Повірте, це дуже непогано для музиканта, який тільки починає концертувати. До повернення у Жорикбург нашої трупи із гастролів ще більше пів місяця, а публіка вимагає гарної музики. Ну, погоджуйтесь.

— Згоден, — не довго думаючи відповів Інокентій Карлович.

А чого довго думати, якщо тобі пропонують роботу, яку ти любиш, можливість порадувати чимось інших індивідів, та ще й гроші. Інтелігентний дракон не був жадібним до грошей, але він мріяв придбати хороший музичний центр та колекцію аудіокасет і вінілових та компакт-дисків з класичною та іншою хорошою музикою у виконанні найкращих віртуозів світу. Зі скромною зарплатою екскурсовода йому довелося б довго збирати на цей муз-центр і записи, а запропоновані тисячі наближали мрію до реальності в стислі терміни. І головне, що заробити пропонувалося саме улюбленою справою!

Ще поговоривши, адміністратор оперного театру та талановитий крилатий ящір домовилися, що 5 жовтня 1995 року Інокентій Карлович на сцені Стайні Оперы та Балету дасть концерт англійської клавесинної музики XVI-XVII століть, де виконає композиції Вільяма Берда, Джона Булла, Орландо Гіббонса та, звісно, чудового Генрі Перселла. У театрі не було клавесину, тому вирішили перевезти туди інструмент із Гірчичних печер, а після концерту, звичайно, назад.

Тільки печеру покинув Лазар Дулівка і дракон узяв у пазурі олівця, як нагрянули туристи: група колгоспників із колгоспу «Червоний Огірок», що у Замийській області. Продавши на базарі в столиці свої огірки, вони вирішили оглянути столичні визначні пам'ятки, зокрема знамениті каменіанські печери.

Інокентій Карлович провів для них екскурсію, наприкінці якої почув, як загудів повітряний насос біля входу. Це означало, що друг Гавриїл Святославович почав переміщатися своїм пневмометрополітемом із редакції журналу «Буряківництво та гній» на вулиці Войцеха Жукровського сюди, в Гірчичну печеру.

Дракон закінчив екскурсію та розпрощався з колгоспниками.

Знову сів малювати; під гудіння насоса.

Погудівши двадцять хвилин, насос затих. Це означало, що він висмоктав із землі черв'яка-мутанта і автоматично відключився.

— Привіт, Інокентію Карловичу, — пропищав Гавриїл Святославович, наближаючись до рисуючого дракона методом розтягування себе до метра і стягування до тридцяти сантиметрів.

— Вітаю вас, Гавриїле Святославовичу, — люб'язно кивнув головою хвостатий художник. — Добре, що ви прибули. Допоможете мені вивести образ шахрая Траляляліні. — І дракон розповів про завдання детектива.

Гавриїл Святославович підповз до приятеля, підняв вертикально передню частину тіла, як кобра перед кидком, і скельцями пенсне оглянув малюнок. Потім сказав:

— Треба трохи зсунути очі до центру і вниз, розсунути ніздрі, розширити щіки, укрупнити брови і зменшити лоба.

Дракон перекинув аркуш альбому і став творити олівцем новий малюнок з урахуванням підказок дощового хробака в пенсне.

Творячи, міркував:

— Цікаво, хто ж він такий? Звідки він узявся? Найняв злодія Бандюгу, щоб той викрав воскове яйце в краєзнавчому музеї і підмінив ним справжнє яйце Агнеси та Щелепенка, а заплатив йому, Бандюзі, за це лиходійство, мабуть, нашими грошима, що одержав за свій фальшивий концерт.

— Тоді зрозуміло, чому цей квазімузикант, продавши квитки, не втік із грішми, а чесно з'явився на цей свій, з дозволу сказати, концерт, — закивав рожевою гострою мордочкою Гавриїл Святославович, поблискуючи скельцями. — Бо йому були потрібні не наші шурхотики, а драконяче яйце і можливість легально перебувати в Жорикбурзі до того часу, поки яйце потрапить до нього в руки. Адже якби він не з'явився на концерт, а зник із грішми, глядачі звернулися б до міліції, і його стали б шукати, і це могло б йому завадити у придбанні яйця. А так усе як годиться. І концерт він такий-сякий нібито дав, і на суді викрутився, і ніхто його не шукав, і яйце у Бандюги купив без перешкод. Усе прорахував, гад, усе передбачив! Але навіщо йому драконяче яйце? Що він збирається з ним робити?

— Коли зникло яйце, я одразу згадав чаклуна Авдія Мотлоха з його пекельним варивом, варивом для підпорядкування злих духів, варивом, для якого потрібне яйце дракона. Ви ж знаєте ту історію, що трапилася у вісімнадцятому столітті, якщо вірити чарівнику Гектору Манюні.

— Так, ти мені розповідав. Манюня зачаклував Каменіану, і в чорнокнижника Мотлоха нічого не вийшло, — пригадав черв-мутант.

— Вже значно краще, — сказав Інокентій Карлович, відсторонивши альбом і милуючись зображенням. — У вас хороша зорова пам'ять, Гавриїле Святославовичу. Краще, але все ж...

— Ти йому, Інокентію Карловичу, мабуть, трохи вкороти ніс і укрупни нижню губу, — знову підказав шлангоподібний редактор, жмураючи пенсне на малюнок.

— А детектив Папірусюк каже, що цей Траляляліні, чи як його там насправді, намагався винести яйце у Великий Світ, — продовжив дракон, гумкою стираючи ніс і губу на портреті. — Мабуть, він вирішив, не Папірусюк, а шахрай, збагатитися на продажі свіжого драконячого яйця чи драконенятка, що вилупиться, які там, у Великому Світі, мають коштувати неймовірно дорого, як раритет. Слава Богу, що Його Величність знаходився в Каменіані, коли виявилось викрадення, і миттєво наказав встановити пост біля Державних Дверей, а то цей негідник втік би з яйцем з Терентопії, і навіть уявити жахливо, до чого це могло б призвести.

— Господи, на які тільки злочини, на які підлості та гидоти не йдуть люди заради грошей, — зітхнув хробак. — Ну хіба можна уявити, щоб скорпіон заради грошей убив своїх близьких? Чи можна уявити, щоб гадюка заради грошей торгувала іншою гадюкою? Чи можна уявити, щоб акула заради грошей заманила в сітку рибалки іншу акулу? Чи можна уявити, щоб сибірські вовки заради грошей розв'язали війну з вовками, наприклад, кавказькими? Хіба можна уявити, щоб крокодили стали бомбити сусіднє бо-

лото, де мешкають такі ж крокодили?.. Ні, як не крути, але не можна не визнати, що тварини ніколи не опускаються до людського рівня. Я маю на увазі справжніх, споконвічних тварин, а не таких, як ми з тобою, мовлячих мутантів, бо ми надто людиноподібні за духом, тому серед нашого брата теж, на жаль, є схильні до людських пороків. А нормальні тварини від природи такі благородні, що просто не здатні вчинити підлість заради мерзенних купюр, золота та діамантів. Можливо, колись і людство досягне такого рівня благородства та безкорисливості, але поки, на жаль... Людству треба пройти шлях духовної еволюції, самовдосконалення, щоб піднятися до того рівня душевної чистоти та безгріховності, на якому знаходяться тварини. Так, деякі тварини полюють на інших, але тільки заради прожитку, а не заради багатства та кар'єри.

— Вибачте, Гавриїле Святославовичу, але ви дещо ідеалізуєте тварин і принижуєте людину, — заперечив дракон, малюючи портретові новий ніс. — Зовсім не всі люди жадібні, жорстокі та підступні, не всі здатні на підлість заради багатства, є дуже благородні, безкорисливі та порядні індивіди, особливо у нас у Терентопії; та й у Великому Світі зустрічаються. А тварини, хоч і байдужі до грошей, але буває, вбивають родичів, щоб захопити чужу територію, чужу самку, чи заради лідерства в зграї, чи просто — азарту заради. Взагалі, не можна огульно узагальнювати і гребти всіх під одну гребінку. Неправильно вважати, що всі представники одного біологічного виду, чи раси, чи етносу, чи статі, чи класу, чи партії, чи релігії, чи конфесії, чи ще якоїсь групи... що всі вони погані, а всі представники іншої групи — хороші. У кожній групі є й погані і хороші, тому до кожного треба підходити індивідуально, а не

звинувачувати гуртом. Майже всі найстрашніші речі на землі, крім стихійних лих та епідемій, траплялися саме через такі узагальнення, через те, що хтось казав: «А, та всі вони такі!» Ні, всі різні... Але досить філософствувати. Гляньте, що вийшло. На мою думку, дуже схоже. А як вам здається?

— Так, це він, Траляляліні! — вигукнув дощовий хробак, зиркнувши на малюнок скельцями пенсне. — От тепер — у саму точку! Можеш віддавати це зображення детективові.

— Я думав, мені на це знадобиться кілька днів, а завдяки вашим точним підказкам вийшло так швидко, — подякував приятелю художник.

— Та ну, справа не в мені, а у твоєму таланті, Інокентію Карловичу, — заскромничав хробак.

— Я, Гавриїле Святославовичу, щоб не гаяти ні хвилини, сам злітаю в Жорикбург і віднесу цей малюнок до міліції. Хто знає, може, в цій справі навіть хвилина може бути вирішальною. А ви без мене не нудьгуйте, щось почитайте, чи...

— Ні, Інокентію Карловичу, я полечу з тобою. — Черв'як кивнув гострою пичкою на брезентову кишеню. — Хочу бути свідком цих подій.

Дракон зняв кишеню з вішалки, змочив ґрунт у ній холодною водою з чайника, Гавриїл Святославович втягнувся в цей ґрунт і розмістився в ньому, згорнувшись клубочком, тільки голову з пенсне вистромивши назовні.

У польоті хвостатий митець став сумніватися: а чи справді те, що він намалював, схоже на оригінал, чи не

помилилися вони з хробаком від довгого погляду на малюнок, бо в процесі малювання встигли до нього звикнути, чи не видають бажане за дійсне...

— Знаєте, Гавриїле Святославовичу, я хотів би перш, ніж віддавати малюнка слідчому, продемонструвати його іншим свідкам, які бачили шахрая. Якщо вони підтвердять, що це фізіономія Траляляліні, то це не тільки наше з вами суб'єктивне судження, — сказав дракон кишені на своїй шиї, махаючи крилами. — Ну, хоча б ще трьом треба показати. Тільки тоді я буду цілковито впевнений.

— Згоден, — пискнув редактор із кишені. — От ми якраз пролітаємо над Лаврою. Можна навідати патріарха.

Коли Інокентій Карлович, ляскаючи шкірястими вітрилоподібними кінцівками, опустився перед собором святого Володимира — головним храмом Жорикбурзької Лаври, — туди збіглися здивовані ченці та послушники, бо приземлення дракона в такому місці було надзвичайною подією.

Дракон пояснив ченцям, що у справі державного значення йому треба терміново поспілкуватися з патріархом.

За п'ятнадцять хвилин ця зустріч відбулася.

— Яким вітром, сину мій?! — прогудів Іполит Четвертий.

Дракон розповів йому про завдання Папірусюка.

— А я ж одразу, сонечку моє, второпав, що цей Траляляліні справжній гад, мерзенна сволота і сучий син! — похвалився патріарх. — Ану ж покажіть, що там у вас вишло.

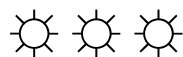
Інокентій Карлович показав аркуш, який він акуратно вирвав із альбому.

– Він! – стисло оцінив святий отець. – Підтверджую: викапаний шахрай...

– Тут теж зробимо посадку, – ухвалив дракон за кілька хвилин, пролітаючи над вулицею Плоских Кішок...

Оцінка, яку дав малюнку касир «Рятівної Бджоли» Джульєт Грошенятко, не відрізнялася від оцінки патріарха.

Але педантичний Інокентій Карлович навідався ще й до коваля Вакули Охрімовича Нетребенька, і тільки після його «Так, це він шурхотів папірцем за дев'яносто тисяч наших шурхотиків» наважився віддати міліціонерам портрет шахрая, або, висловлюючись старовинним стилем, парсуну суцїги...

Увійшовши у великі двері міліцейського управління на майдані Тридцяти Трьох Дримпельзябських Тістометальників, дракон сказав черговому, старшому лейтенанту, що приніс портрет злочинця для полковника Папірусюка.

Черговий зателефонував Варлаамові Оникійовичу, і детектив сам збіг сходами у вестибюль до відвідувача, бо невеличкому драконові в невеличкому кабінеті було б тіснувато.

– Вже готово?! Ну, який же ви молодець! – зрадів детектив, беручи малюнок.

– Крім мене, ще чотири очевидці підтвердили, що портрет дуже схожий на людину, яка виступала в Стайні під ім'ям Траляляліні, – зауважив крилатий очкарик, а дощовий хробак, визирнувши з кишені, кивнув головою.

— Прекрасно! — захопився Варлаам Оникійович, милуючись шахраєм. — Тепер нам значно легше його розшукати та затримати. Дуже дякую. Зовнішність його пересічна, звичайна, не примітна, тому, як то кажуть, не впадає у вічі. Тож не дивно, що тих, хто його запам'ятав, небагато.

— Я можу ще чимось допомогти? — запитав дракон.

— Ну, якщо у вас є бажання і час, то... Зробимо так: зараз я зніму з цього портрета ксерокопію і поверну його вам; ви розшукаєте чарівника-ясновидця Гліба Любомировича Цвяха, який за допомогою своїх паранормальних здібностей бачив, як Бандюга віддавав яйце незнайомцю, і покажете йому цей портрет; а я тим часом збігаю з копією на пошту і пошлю фототелеграфом зображення колегам у Великі Дрібки, нехай вони покажуть його таксистові Жилбилову, який підвозив схожу людину до Державних Дверей...

Інокентій Карлович не знав адреси Цвяха, але знав, що маг Акмус, який знає цю адресу, любить проводити вільний час у корчмі «Під Рятівною Мухою»...

Акмус справді був там.

Він охоче повідав дракону, де мешкає колега Цвях, і невдовзі крилатий ящір приземлився біля мальовничого особнячка, закутаного у виноградні ліани, на південно-східній околиці Жорикбурга.

На щастя, Гліб Любомирович перебував удома. Дракон застав його за читанням чаклунського трактату якогось Кастанеди.

— Так, це той чоловік, якому покійний Бандюга віддав сіру сумку з драконячим яйцем і який вручив Бандюзі кілька тисяч шурхотів, — підтвердив товстий маг, потираючи долонею неголене підборіддя. — Якби це був не малюнок, а фотографія, я б, можливо, зміг би визначити, де зараз цей тип знаходиться. Але, на жаль, малюнок не є прямим відображенням, а лише вашою творчістю, хоча і дуже схоже. За малюнком я, на жаль, не можу. За малюнком я можу тільки визначити, що... — ясновидець поводив долонею над зображенням, — що під час малювання ви розмовляли з дощовим хробаком про те, що не всі люди погані і не всі тварини хороші, щось таке...

Подякувавши вгодованому чарівнику за консультацію, дракон здійснив переліт за маршрутом: особняк Цвяха — міліцейське управління.

Варлаам Оникійович, який чекав на Інокентія Карловича у вестибюлі ж міліцейського управління, сказав, що послав зображення у Великі Дрібки і тепер з хвилини на хвилину жде телеграми у відповідь.

Дракон повідомив про результати візиту до Цвяха.

І тут в управління вбіг захеканий листоноша з телеграмою-«блискавкою» з Великих Дрібок.

У телеграмі було:

«ТАКСИСТ ЖИЛБИЛОВ УПІЗНАВ У ПРИСЛАНОМУ ВАМИ ПОРТРЕТІ ЛЮДИНУ КМ ЯКУ ВІН 19 9 1995 НА ТАКСІ ВІДВОЗИВ ВІД ЗАЛІЗНИЧНОГО ВОКЗАЛУ ДО ДЕРЖАВНИХ ДВЕРЕЙ І КМ НЕ ВИСАДЖУЮЧИ КМ ВІД ДЕРЖАВНИХ ДВЕРЕЙ ДО ЗАЛІЗНИЧНОГО ВОКЗАЛУ КРП».

— Що й треба було довести, — сказав лисий детектив. — Багато чого стало ясно. Сьогодні розслідування сильно

просунулося, і багато в чому завдяки вам, Інокентію Карловичу. Повідомлю про це Його Величність, він прохав тримати його в курсі розслідування.

З телефону на посту чергового Варлаам Оникійович зателефонував до Королівського замку:

— Алло, це полковник Папірусюк з міліції, добрий день... Принцеса Зіночка? Будь ласка, покличете батька, тобто Його Величність... Здрастуйте, Ваша Величносте, це Папірусюк. Ви прохали тримати вас у курсі справи, так от, дещо прояснилося. Людина, яка організувала викрадення драконячого яйця і тепер з цим яйцем десь ховається, є не хто інший, як музикант, що давав у Стайні Опері та Балету концерт шість днів тому. У нас уже навіть є портрет цього мерзотника, його намалював дракон Інокентій Карлович, до речі, він зараз поряд зі мною... Так... Гаразд, зараз прибудемо, – поклавши слухавку, Папірусюк обернувся до дракона: – Його Величність запрошує мене і вас прибути в замок. Думаю, король хоче особисто подякувати вам за таку вагому допомогу.

Варлаам Оникійович був доставлений у замок на міліцейському мотоциклі, а Інокентій Карлович перемістився туди повітрям.

Кружачи з розчепіреними крилами над королівською обителлю, він побачив, як у ворота в'їжджає мотоцикл із Папірусюком у колясці, потім здійснив посадку у дворі замку біля вольєра з лисицями.

Жорик Дев'ятий у незмінній пластмасовій короні сам вийшов з апартаментів у двір, щоб зустріти гостей і скоріше дізнатися про всі подробиці.

На запрошення короля Варлаам Оникійович та Інокентій Карлович присіли поряд із монархом на лаву під розлогим волоським горіхом.

— Ну, то дайте ж мені подивитися на цього лиходія! — попросив Його Величність, а глянувши, вигукнув: — Я його бачив! Я з ним спілкувався! Я хотів у нього купити квитки на той концерт, а він мені відмовив.

— Отже, Ваша Величносте, на цей момент нам відомо таке, — інформував монарха схожий на Коція Безсмертного міліціонер. — Цей тип, мабуть, вирішив доставити у Великий Світ яйце дракона. Дізнавшись, що у в'язниці останні дні ув'язнення відбуває безпринципний карний злочинець Бандюга, здатний вчинити злочин проти батьківщини, цей тип написав йому листа з пропозицією утнути крадіжку і обітницею добре за це заплатити. Бандюга, мабуть, йому відповів, що згоден. Цей йому написав, що чекатиме його біля дверей в'язниці. Видаючи себе за музиканта, домовився з адміністратором Стайні Опері та Балету про концерт у день виходу Бандюги, замовив у друкарні афіші та розклеїв їх містом. І вісімнадцятого вересня, о шостій тридцять ранку Бандюга виходить із в'язниці, а біля дверей його вже чекає цей тип. Цей тип викладає Бандюзі план викрадення: треба вкрати, мовляв, муляж драконячого яйця в краєзнавчому музеї, а потім непомітно підмінити цим муляжем справжнє яйце в Абрикосовій печері, щоб дракони не відразу помітили пропажу. Домовилися зустрітися завтрашнього ранку на залізничному вокзалі, де, якщо злочин пройде успішно, Бандюга віддасть замовникові яйце, а той йому гроші. Після цього Бандюга пішов «брати» музей, а цей тип — на перехрестя Гоголя-Шекспіра продавати квитки на свій концерт, щоб

цими грішми розплатитися зі злодієм. Вкравши воскове квазіяйце, Бандюга перемістився в Каменіану і почав чекати можливості непомітно проникнути в Абрикосову печеру. За кілька годин така можливість з'явилася: до Абрикосових печер прямувала група туристів-ченців. Злодій під приводом, що в нього немає ліхтарика для огляду цих печер, напросився оглянути їх разом із ченцями і, загубившись у юрбі цих туристів, проникнув у печеру. Поки ченці говорили з драконією Агнесою, Бандюга поклав непомітно в її гніздо несправжнє яйце, а справжнє заховав у своїй сумці. Потім як ні в чому не бувало після екскурсії покинув ченців і, мабуть, повернувся до Жорикбурга. Наступного ранку на вокзалі цей тип одержав від Бандюги сумку з яйцем і розплатився грошима, вирученими за концерт. І відразу ж поїздом поїхав у Великі Дрібки, щоб скоріше втекти до Великого Світу. І йому це вдалося б, якби ви, Ваша Величносте, не опинилися за щасливим збігом у цей час у Каменіані і не дали своєчасної вказівки встановити пост біля Державних Дверей. І коли цей тип під'їжджав до Великих Дрібок, цей пост був установлений. Діставшись на таксі до Дверей, цей тип побачив міліціонерів, які обшукували всіх, хто виходить у Великий Світ, і, мабуть, зрозумів, що крадіжка виявлена і міліція шукає яйце. І, не зумівши покинути королівство, повернувся з яйцем до Великих Дрібок... От і все, що мені відомо, Ваша Величносте.

— Ну тепер, коли маємо його портрет, — заговорив рудобородий вінценосець, — пошук спрощується. Потрібно розтиражувати це зображення під заголовком «Розшукується злочинець» і вивісити ці плакати в різних населених пунктах. Я особисто попрошу пресу, щоб це зображення

було надруковане в газетах і журналах. Завдяки цьому громадяни, які знають його місцеперебування, повідомлять про це міліцію чи самі його затримують. Таким чином, ми повернемо яйце вашій сестрі, Інокентію Карловичу. А цього лиходія викинемо у Великий Світ подалі від Державних Дверей, після того, звичайно, як чарівник зітре в його мозку всю пам'ять про Терентопію. Користуючись нагодою, приношу вам мою велику королівську подяку; і вам, Варлааме Оникійовичу, за розслідування, і вам, Інокентію Карловичу, за портрет.

— Служимо рідному королівству! — дуетом відповіли детектив та дракон.

ЩОСЬ СОРОКОВЕ

Нюхання дороги

Можна собі уявити, як жваво повернувся я у свій
рідний край.

Ернст Т. А. Гофман, «Життєві погляди kota Мурра».

– Цікаво тільки, куди він подівся. Розсудите самі:
виходить, от отут він зробив останній крок, а куди ж,
відповідайте Христа заради, ступнув потім? Адже тут
більше немає ніяких відбитків?

Карел Чапек, «Сліди».

13 – 18 жовтня 1995 року.

Ліва півкуля авторського мозку, прочитавши заголовок
цього розділу, говорить:

– Ти, пане Авторе, у щосі тридцять п'ятому «Єдиноро-
гарський колгосп» надав читачеві великі цитати з мемуарів
барона Річарда Неголеного, і повідомив, що надруковані ці
мемуари під заголовком «Я пам'ятаю запах доріг...» А цей
розділ називається «Нюхання дороги». Чи означає це...

– Розумію, що ти хочеш запитати, – перебиває Автор,
– і відразу відповідаю: ні, тут дороги нюхатиме не барон
Річард Неголений, а інша істота.

Отже, у селі Заповідні Прищі Лицар Пивної Кружки
одержав телеграму, де батьки його коханої Естер пові-
домляли, що вона зникла.

– Як так – зникла?! Треба терміново повернутися до
столиці й усе з'ясувати. Може, вона потребує допомоги. Це

лицарський обов'язок, – викликнув Річард Левове Копито, коли напарник показав йому телеграму.

– Так, я поспішу в Жорикбург, а ти отут сам, без мене... – стривожено замурмотав Мгобокбекбе, але Річард перебив:

– Ні, домовилися мандрувати вдвох, виходить, і повернемося вдвох. Яйце нікуди з королівства не дінеться, раз є міліцейська митниця біля Державних Дверей; рано чи пізно воно буде знайдено. Але якщо дівчині загрожує небезпека, не дай Боже, звичайно, то її порятунок – справа важливіша, ніж пошук яйця!

У телеграмі, яку Левове Копито зібрався відправити королю, він відразу приписав, мовляв, через обставини що склалися, вони припиняють пошуки яйця й терміново вертаються до столиці.

Відправивши цю телеграму, лицарі вибігли з телеграфу, підхопилися на Тутанхамона з Ігорем Святослави-чем і поскакали із Заповідних Прищів назад у Жорикбург.

За пару хвилин потому телеграфний апарат почав вистукувати нове послання, адресоване Мгобокбекбе Зямалаговичу Гальбі:

«ЧЕКАТИМУ В МІСТІ БЕЗБАШТОВОМУ ЗАМКУ НА ГОЛОВНОМУ МАЙДАНІ КМ ТЕРМІНОВО ПРИЇДЬ КМ ПОДРОБИЦІ ПРИ ЗУСТРІЧІ КРП ЦІЛЮЮ КРП ЕСТЕР».

Телеграфіст вискочив зі стрічкою за адресатом, але того вже й слід загув.

Тутанхамон і Ігор Святославич жваво переміщали наїзників крізь ліс, повз товсті дуби, зморшкуваті неосяжні стволи яких закутані в смарагдовий оксамит мохів (може, саме через це цю пущу назвали Оксамитовою?).

І приблизно за годину перемістилися до села Твердопупівки, де лицарі знову зустрілися зі головою Солопієм Кузькузькузьменком.

Мгоцько та Річард повідомили Солопію, що страшний дух, якого вони справді зустріли дорогою до Заповідних Прищів, назавжди залишив Оксамитову пущу, тому можна, нічого не боячись, знову їздити до Заповідних Прищів короткою дорогою.

Голова зрадів, заявив, що зараз організує з цього приводу мітинг з наступним банкетом, а один із його синів знімав лицарів фотокамерою «ФЕД-5».

Лицар Півної Кружки та лицар Левове Копито від участі в мітингу та банкеті відмовилися, мовляв, нема коли, поспішаємо, і, покинувши Твердопупівку, поскакали до села Незграбного.

Мітинг у Твердопупівці, проте, відбувся. На ньому мешканці з ентузіазмом сприйняли інформацію про вигнання страшного духа і можливість відновлення найкоротшої дороги до сусідів, і ухвалили встановити в селі пам'ятник двом лицарям Напівкруглого Столу, які вчинили цей подвиг.

Коні — не автомобілі, а живі істоти, їм потрібний відпочинок.

Та й верхогони – не те що їзда в затишному автомобільному кріслі, тому відпочинок потрібен і вершникам.

У зв'язку з чим Мгоцько з Річардом поверталися до столиці не так швидко, як їм хотілося б.

І все ж таки від Заповідних Прищів до Жорикбурга вони рухалися швидше, ніж від Жорикбурга до Заповідних Прищів, бо тепер переміщалися не зигзагами від одного населеного пункту до іншого, із затримками для опитувань, а найкоротшим маршрутом.

Проте на повернення їм знадобився не один день.

Ми ж, безцінний читачу, тим часом їх покинемо, щоб з'ясувати, що відбувалося в Жорикбурзі, які такі події змусили Іцхака та Маргариту Гільденштернів надіслати Лицареві Півної Кружки ту тривожну телеграму про зникнення доньки.

Естер зникла 13 жовтня, того дня, коли Мгобокбекбе отримав від неї останню телеграму.

Вранці, як завжди, пішла на заняття до університету, а ввечері із занять не повернулася.

Звичайно, і раніше, як читач знає, траплялося, що вона не поверталася і ночувала не вдома, але в цих випадках вона обов'язково телефонувала додому, щоб батьки не турбувалися. А тут не зателефонувала. Тому Іцхак із Маргаритою захвилювалися.

Вранці чотирнадцятого Естер до корчми теж не навідалася, і стривожений батько поспішив до університету. Там від однокашників доньки дізнався, що вчора вона була на заняттях, а сьогодні на заняття не з'явилася. Одна зі студенток розповіла, що вони разом із Естер учора поверталися із занять. Як завжди, крокували проспектом Григорія Сковороди, потім та студентка збочила на вули-

цю Яна Потоцького, де вона жила, а Естер продовжила пересуватися проспектом Сковороди до вулиці Франсуа Рабле, до корчми «Під Рятівною Мухою». До домівки їй залишалося лише пройти два квартали. Але до свого житла вона так і не дійшла...

Повернувшись у корчму, Іцхак повідомив про все це дружину. Це повідомлення почув Вакула Охрімович Нетребенько, що там снідав. Він сказав:

— А я її вчора бачив.

— Де? — викликнули стривожені батьки.

— А от якраз на проспекті Сковороди. А конкретніше — на перехресті проспекту з вулицею Арістофана. Вона стояла там із Мгобокбекбе.

— З ким?! — вразилися Гільденштерни.

— Із Мгобокбекбе! Я теж здивувався. Я подумав: може, драконяче яйце вже нашлося, експедиція закінчилася, і він повернувся в столицю. Хотів у нього самого спитати, але він так на мене глянув, що я зрозумів — я отут третій зайвий, заважаю закоханим; тому нічого питати не став, а тільки сказав їм: «Привіт!», і прошмигнув повз. А Естер була така замислена, що навіть не привіталась. Втім, я й сам останнім часом замислений, занурений у себе й неуважний, бо міркую над новим винаходом...

— Коли це було? — перебив винахідника корчмар.

— Можу сказати з точністю до хвилини: рівно о п'ятнадцятій нуль нуль. Бо того самого моменту куранти на «Згущенці» пробили час і заграли «Політ паровоза»...

(На проспекті Сковороди, між вулицею Потоцького, що його перетинала, й вулицею Арістофана, красувався будинок банку «Згущенка». «Згущенкою» цей банк, напевно, був названий за те, що в ньому, як, втім, і в інших банках,

збиралися, концентрувалися, так би мовити, згущалися гроші. На фасаді «Згущенки» був великий годинник-куранти, який щогодини повідомляв час приємним дзенькотом, після чого відзвонював популярну мелодію. Причому кожній годині відповідала своя мелодія, тому людина могла визначити час, навіть не встигнувши порахувати кількість ударів. Наприклад, о дванадцятій годині звучала мелодія «Пісні про те, чого в цій пісні немає», о тринадцятій – «Рояль у кущах», о чотирнадцятій – «Балада про лицаря Адама...», о п'ятнадцятій – «Політ паровоза», о шістнадцятій – «Дві неголені корови» і т.д.)

– Пройшовши повз Естер із Мгобокбекбе, я наздогнав Іполита Четвертого, який ішов спереду й призупинився, чекаючи на мене, – продовжив коваль Нетребенько, – став йому розповідати про новий винахід, ми звернули на вулицю Яна Потоцького, оскільки патріарх, як і я, ішов у напрямку...

– Але цього не може бути! – викликнула, перебивши, Маргарита Гільденштерн, тобто дружина Іцхака й мати Естер. – Я сьогодні ранком одержала від Мгобокбекбе телеграму, поки ти, Іцхаку, був в університеті. Він перебуває в селі Бритих П'ятках, а не в Жорикбурзі! От телеграма.

– Але я ж бачив його так близько, як бачу вас! – здивувався Вакула Охрімович. – Якщо там був не Мгобокбекбе, виходить, хтось дуже на нього схожий.

– Один, дуже на нього схожий, лежить у могилі на Старому міському цвинтарі, – пробурчав Іцхак. – Треба опитати усіх родичів та знайомих, до яких вона могла направитися. А ви, Вакуло Охрімовичу, явно помилилися.

(Отут стрепенулася Ліва півкуля авторського мозку:

– Я пам'ятаю: Нетребенько дійсно зустрів Естер із Мгобокбекбе на тому перехресті... От цитата із тридцять другого щося «Карти на стіл»:

«Прямуючи проспектом Сковороди, нова людина біля перехрестя цього проспекту з вулицею Арістофана зустрів кохану, яка йшла назустріч, повертаючись додому з занять. Вони обнялися, поцілувалися, і Лицар Півної Кружки тут же, біля перехрестя Сковороди і Арістофана, став повідомляти їй новини. У цей момент повз проходив коваль Вакула Охрімович Нетребенько, який, звичайно, привітався з парочкою і запитав, що нового чути. І його Мгобокбекбе повідомив про близький початок експедиції. Коваль побажав лицареві знайти драконяче яйце та скоріше повернутися... Нетребенько продовжив свою путь. А парочка пішла в лицарський гуртожиток...»

Але це трапилося не тринадцятого, а шостого жовтня.

– Мабуть, Нетребенько переплутав дати, – припускає півкуля Права. – Він і сам зізнався, що став розсіяним через зосередженість на новому винаході. Адже переплутав, правда? Помилився? Ну, відповідай! – термосить Права півкуля Автора.

– А от візьму і не відповім. Поки. Для інтриги, – засмучує нетерплячі півкулі капосний Автор.)

У процесі опитування тих, до кого могла вирушити Естер, Іцхак увечері цього ж дня, 14 жовтня, зателефонував і в Королівський замок – найкращій подрузі дочки, принцесі Зіночці.

(Якщо уже тут згадано «королівське гніздо», Автор зауважує у дужках, що поки ми з тобою, безцінний читачу, були відсутні, спостерігаючи за мандрівками лицарів, у Жорикбурзі відбулися події, варті твоєї уваги. Дві з цих

подій мали місце у королівській родині. Подія перша: несподівано завагітніла принцеса Зінуля, старша дочка короля з королевою, у зв'язку з чим вона зібралася вийти заміж за батька майбутньої дитини. І потім з'ясувалося (друга подія), що і її мати, королева Зінька Одинадцята, опинилася в аналогічному становищі, з тією різницею, що виходити за батька дитини не збиралася. Оскільки й так давно вже в цьому шлюбі перебувала. У зв'язку з чим проступилася надія, що у короля з'явиться спадкоємець чоловічої статі, а у принцес – братик.)

Зіночка про зникнення подруги нічого не знала.

Почувши цю новину, вона стривожилася і, вибігши з замку, поспішила до корчми «Під Рятівною Мухою», бажаючи хоч чимось допомогти Гільденштернам у пошуках.

Принцесу, що бігла вулицею Франсуа Рабле, переслідував якийсь таємничий чоловік. Автор міг би поінтригувати читача і таємницею цього переслідувача. Але оскільки в Терентопських хроніках і без того вже таємниць вистачає, то Автор відразу переслідувача викриє. Як написав Лоренс Стерн у своєму романі «Трістрам Шенді»:

«Марно було б надавати тут свободу уяві читача: щоб побудувати гіпотезу, яка задовільно пояснювала б становище, що склалося, йому довелося б відчайдушно поламати собі голову, – хіба тільки голова в нього така – якої не було ще ні у одного читача до нього. – З якої ж статі буду я піддавати випробуванню або мучити читача? Адже це моя справа, я все і поясню».

Цей загадковий тип, що йшов слідами Зіночки, був лише охоронцем принцеси, про якого сама принцеса і не здогадувалася. Після нападу п'яного Бандюги на Зіночку король доручив трьом охоронцям по черзі супроводжувати

молодшу принцесу за межами Королівського замку, але так, щоб сама принцеса не помітила цього супроводу. А якщо, мовляв, Зіночці знову загрожуватиме небезпека – захистити її під виглядом випадкового перехожого. Король тримав охорону потай від охоронюваної, бо боявся, що дочка може зацікавитися: а які такі причини змусили його вдатися до таких заходів безпеки, почати з'ясовувати і зрештою докопатися до правди про те, що вона вбила людину (якщо такого бандита та гвалтівника можна називати гордим словом «людина»), що може зашкодити її душевному здоров'ю.

Пересуваючись вулицею Франсуа Рабле від Королівського замку до корчми «Під Рятівною Мухою», Зіночка та її охоронець пройшли, звичайно, і повз Стайню Опер та Балету. (І цей факт Автор вважає приводом, щоб у дужках повідомити читачеві ще одну жорикбурзьку новину. Труп Стайні Опер та Балету, нарешті повернувшись після чотиримісячних гастролей королівством, вже порадувала столичних меломанів двома прем'єрами, підготовленими під час гастролей. Бо працьовиті служителі цього театру, у вільний від представлень у різних містах устояного репертуару час, вчиняли репетиції новинок. Цими новинками були дві опери: одна старовинна, а друга новітня, сучасна. Стародавньою оперою була «Королева фей», складена в 1692 році англійським композитором Генрі Перселлом, але не за мотивами епічної поеми Едмунда Спенсера «Королева фей», як можна подумати, а за мотивами комедії Вільяма Шекспіра «Сон літньої ночі». А сучасною оперою була «Полювання на Снарка», складена в 1986 році англійським же композитором Майком Баттом за

мотивами однойменної епічно-абсурдної поеми Льюїса Керролла.)

Ісак Маркович та Маргарита Михайлівна Гільденштерни займалися пошуками доньки, а не роботою в корчмі, тому хотіли корчму на цей час закрити. Але кухарі та рознощики переконали їх не робити цього, пообіцявши, що докладуть усіх зусиль, щоб цей пункт громадського харчування нормально функціонував навіть без опіки господарів. Тому, хоч батьки Естер своєю корчмою геть не займалися в ці тривожні дні, «Під Рятівною Мухою», як і раніше, тусувалися і пригощалися гості.

Коли принцеса Зіночка примчала до будинку подруги, батько Естер у куточку корчми, як то кажуть, «сидів на телефоні», а матері тут не було – вона поїхала до своєї двоюрідної сестри дізнатися, чи не навідувалася туди донька.

Але першим, кого побачила дочка короля, відчинивши двері під барельєфом комахи, був не Ісак Маркович, а фермер Христофор Оладьєв, більш відомий під прізвиськом Наполеон, та два працівники, які найнялися до нього за оголошенням на період збиральних жнив і інших осінніх робіт. Нині вони доставили до столиці кілька центнерів цукрових буряків і вигідно збули цю сировину тутешньому цукровому заводу.

Тепер, після трудового дня, поповнювали сили за допомогою їжі та відзначали вдалу угоду за допомогою напоїв. Частину цукрових буряків, вирощених цього року, Наполеон вирішив залишити на банани і вже домовився з магом Глечиком: за тиждень з невеликим цей маг навідається на ферму Оладьєва, щоб перетворити звичайний коренеплід на екзотичний фрукт.

Один із працівників Наполеона був лисуватий і носив у роті металевий зуб... Ага, безцінний читачу, ти вже подумав, що це і був той яєчний шахрай, якого розшукували міліція та лицарі. А от і ні. Це був зовсім інший чоловік, на Траляляліні анітрохи не схожий: великоносий, високий, худий, жилавий. Другий працівник, більш вгодований, був схожий чи то на хіпі, чи то на православного попа: його голова обросла довгим, до плечей, волоссям, пишними вусами та окладистою бородою. Крім рослинності був на ній і промисловий виріб – круглі окуляри з тонованими скельцями. Наполеон же, як і раніше, був худим і пухнастоголовим, наче кульбаба.

– До речі, звідки у Христофора Оладьєва це прізвисько? – питає раптом Автор Ліва півкуля його мозку. – Що спільного у цього фермера з французьким імператором? Зовні вони анітрохи не схожі.

– Імператором? Яким ще ім... А! Ні! Бонапарт тут зовсім ні до чого, – вигукує Автор. – Справа в тому, що Христофор Оладьєв був природженим селянином, і фанатично любляв польові роботи, просто обожнював. Навіть коли він був колгоспником у колгоспі «Заповіти, алича», Христофор проводив у колгоспних полях більше часу, ніж вимагала колгоспна дисципліна. А коли став фермером, а поля стали його приватною власністю, то й поготів...

– Колгосп «Заповіти, алича»? Безглузда назва, – зауважує Ліва. – Напевно, хтось із терентопців у нас, у Великому Світі, почув назву «Заповіти Ілліча», в минулі часи дуже поширену, але не розчув як слід і перекручено переніс на терентопський ґрунт.

— Напевно, — погоджується Автор. — Через те, що в полях Христофор проводив більше часу, ніж удома, його дружина на запитання: «Чи вдома господар?» зазвичай відповідала російською мовою (бо мала, як і сам Христофор, російське коріння): «На поле он». От із цієї постійної відповіді «На поле он» та «На поле он» і виникло прізвисько На-поле-он чи Наполеон.

— Тьху! Це вже нестерпно! — обурюється Права півкуля. — Читачеві не терпиться дізнатися, що трапилося з Естер, а ти, пане Авторе, замість того щоб чітко і прямолінійно викладати сюжет, ухиляєшся убік і засмічуєш мізки читача абсолютно сторонніми теревеннями, то про прем'єри в оперному театрі, то про фермера та його працівників, яких тут взагалі можна було навіть не згадувати. Читач може подумати, що ти з нього просто знущаєшся. Або визнати подібні ухилення ознакою твого літературного непрофесіоналізму і навіть обізвати тебе графоманом.

— Читач може обзивати мене і графоманом, і герцогманом, і барономаном, і лицароманом, оскільки я у цій своїй книзі дійсно пишу і про графів, і про герцогів, і про баронів, і про простих лицарів, — жартує Автор.

— До того ж, — продовжує півкуля, — якщо тобі закортить опублікувати цю твою писанину, редактор усе одно вилучить усі зайві базікання, бурчачи: «Стислість — сестра таланта».

— Мені вже набридло відповідати на ці твої репліки, — відмахується Автор. — А щодо названої класичної цитати мені пригадався чотиривірш терентопського поета Франческо Губанедурського «Талант»:

Стислість — сестра таланта.

Так Чехов сказав бездоганний.
Я стислий! Не те, що Данте!
Три букви всього. На паркані.

Отже, принцеса Зіночка, увійшовши до корчми, попрямувала повз стіл, за яким трапезували Наполеон з працівниками, в кут, де мучив телефонний апарат тато Естер.

Королівська дочка, присівши поруч, вивідала в Ісака Марковича всі подробиці зникнення подруги, відомі йому на цей час. Почувши, що вчора коваль Нетребенько зустрів Естер з людиною, яку він прийняв за Мгобокбекбе, принцеса запитала:

— А ви впевнені, що то був не Бандюга?

— Так Бандюга ж помер, ударившись сп'яну скронею об цеглину, і похований на Старому міському цвинтарі. Ти хіба не знаєш? — запитав корчмар.

— Знаю. Але й ви знаєте, що деякі мертв'яки мають звичку вилазити зі своїх могил. Ви самі таких тут частуєте, — аргументувала Зіночка.

— Вампір? — задумався Ісак Маркович. — Ні, вампіри вилазять із могил ночами, а Вакула Охрімович зустрів Естер з тим хлопцем серед білого дня.

— А може, в якихось особливих випадках вампіри можуть виходити з могил і вдень, дотримуючись, звичайно, тінистих місць, тим більше — в одязі, що закриває їх від сонячних променів, — припустила принцеса. — Треба перевірити усі версії.

— Сподіваюся, ця версія є хибною. Бандюга і без того був виродком, а якщо до того ж став і кровопивцем... Але перевірити треба, — погодився корчмар.

Він встав і подивився графік-календар, що висів на стіні, де були відзначені дні виходу вампірів з могил і склепів.

— Розпитаю графа Дригала, похованого на тому ж Старому цвинтарі, — продовжив Ісак Маркович. — Він напевно знає: Бандюга простий покійник чи вампір. Але граф із колегами навідаються до корчми лише за півтори тижні. Чекати ніколи. Прийдеться мені самому навідатися до нього в склеп.

Якби в цей момент у корчмі був присутній і чув цю бесіду завсідник Акмус, він відкинув би цю версію і поінформував би Іцхака і Зіночку, що ще в морзі ясновидець Гліб Цвях просканував труп Бандюги ясновидінням і точно встановив, що той звичайний небіжчик, а зовсім не упир. Але Акмуса в корчмі не було, він підійшов пізніше. І корчмар вирішив не гаючи часу вирушити на цвинтар.

— Інша версія: у покійного Бандюги є брат-близнюк... — сказала королівська дочка, теж підводячись. — Може, Роженкранци усиновили одного близнюка, а іншого всиновив хтось інший. Втім, буває, що брати дуже схожі, навіть не будучи близнюками. Поки ви, Ісаку Марковичу, опитуватиме на цвинтарі графа Дригала, я змотаюся в корчму «Під Мідним Забралом» і випитаю у Роженкранців: що вони знають про народження і кровних родичів усиновленого.

Сказавши це, Зіночка покинула корчму «Під Рятівною Мухою», а слідом за нею вийшов і один із відвідувачів, який під час розмови принцеси з корчмарем за сусіднім столиком нібито читав забуту кимось газету «Тьху!» (Не хвилюйся, читачу: це був той самий таємний охоронець принцеси).

Іцхак Маркович, щоб не спокусити вампіра власною кров'ю, бо граф Дригало, напевно, знемагає в склепі від спраги, збігав до найближчої аптеки, купив там дві плитки гематогену та три літри фізіологічного розчину, і на його основі виготовив кров сурогатну – коктейль «Кровиночку»; нагрітий до сорока градусів за Цельсієм напій налив у великий термос і з цим частуванням вирушив у гості до покійника.

Гільденштернові не доводилося раніше бувати в склепі у графа Дригала, але біля входу на Старе кладовище розташовувався стенд зі схемою цвинтаря, де були вказані всі склепи і могили (як тільки з'являлося нове поховання, воно відразу заносилося на схему), тому корчмарю не довелося блукати в пошуках.

Дорогою до склепу сім'ї Дригало він зробив невеликий гак, щоб кинути погляд на могилу Бандюги.

Жодних слідів, котрі вказували б, що з могили вилазили, Ісак Маркович не виявив. Але, може, вампіри вміють не залишати таких слідів. Могилу прикрашав камінь, на якому був напис: «Федір Мойсейович Роженкранц. 17. III. 1972 – 20. IX. 1995» та фотографії покійного. На двох знімках Бандюга був у смугастій тюремній робі зафіксований в анфас та профіль. То були тюремні фото з його кримінальної справи. Жодних інших знімків дорослого Бандюги, крім тюремних, в наявності не було. Звичайно, ретушер міг би замінити тюремну робу цивільним костюмом та білою сорочкою з краваткою, але в Терентопії не зловживати ретушшю, спотворюючи правду.

Коли корчмар наближався до потрібного склепу, двері в цій споруді раптом відчинилися і звідти з'явилася людиноподібна постать із рогами на голові.

— Що за чорт! — здивувався Гільденштерн.

Хоч він, звичайно, не вірив у існування чортів, а вампіри рогів не мають, корчмареві стало на секунду моторошно.

Вечірні сутінки заважали як слід розглянути істоту. Але коли рогатий перемістився ближче і Ісак Маркович його розгледів, оторопілість злиняла: те, що корчмар прийняв за роги, було лише блазенським ковпаком з бубонцями.

Так, це був королівський блазень Альфред Ромуальдович Вареник.

Але тепер він мав зовсім інший настрій, ніж той, який ми спостерігали, читачу, в Королівському замку. Тепер він не виглядав похмурим песимістом, тепер він задумливо посміхався і випромінював радість, справляючи враження щасливого індивіда та хронічного оптиміста.

Корчмар сказав йому:

— Доброго вечора, добродіє блазню. Ви теж були у графа Дригала? І я до нього.

— Здрастуйте. Так, я до нього у справах видавничих, як до члена редколегії газети «Темний шлях», — відповів блазень, поправляючи портфель під пахвою.

— А. А я з приватного питання.

— Бажаю удачі.

— І вам того ж.

Життєрадісний блазень, бадьоро насвистуючи, пішов, а гарний корчмар ввічливо постукав у двері склепу, прикрашені поштовою скринькою, відчинив двері і став спу-

скатися цегляними сходами, повідомляючи мешканцю-небіжчику:

– Графе, це я, корчмар Іцхак Гільденштерн. Доброго вечора. У мене до вас є термінове питання... До речі, я тут прихопив термос із коктейлем «Кровиночка», якщо бажаєте.

– Ласкаво прошу, Ісаку Марковичу, – почувся голос мерця.

У склепі було не те щоб дуже світло, але й не зовсім темно – це підземелля освітлювалося двома джерелами світла: акваріумом, точніше освітлювальним приладом, що висвітлював підводну флору та фауну, і мерехтливим монітором комп'ютера.

Кинувши погляд на акваріум, корчмар зіщулився: серед мальовничих заростей водяної папороті, валіснерії, анубіасу, гігрофіли, кабомби, глечика, стрілолиста та інших акваріумних рослин звивалися жирні чорні хробаки-кровососи. Окрім рослинності та п'явок, у скляній кубічній посудині красувалася і невелика скульптура, що виглядала розпухлим утоплеником.

– За «Кровиночку» дякую, але я вже ситий, – казав вампір, що сидів перед комп'ютером, – мене тільки-но блазень Вареник почастував свіжою кров'ю. Ні, не своєю, а єдинорожою з міської бійні. Втім, зараз до мене навідається колега Яничаров, він від «Кровиночки» не відмовиться.

– Я його зустрів, не Яничарова, а Вареника. Судячи з його сяючого вигляду, ви взяли в друк його нові твори, – припустив Гільденштерн, продовжуючи розглядати житло покійного графа.

Склеп був малогабаритною кімнаткою з цегляними стінами, причому в трьох стінах цегла була стародавня, потемніла від часу, а четверта стіна виглядала новобудовою. У цій новій стіні та в одній із старих були двері. Обидві ці двері теж виглядали зовсім свіжими. Крім столу, за яким сидів упир і на якому нагромаджувалися комп'ютер з монітором, комп'ютерна література, дискети й інше прогресивне барахло, в цьому цвинтарному приміщенні були: тумбочка, що містила в собі відеокасети і тримала на собі телевізор із відеомагнітофоном; прочинена шафка, в якій виднілася спортивна форма, волейбольний м'яч і аналогічна сітка; згаданий акваріум із інвентарем акваріуміста; купа якихось папок, мабуть, рукописів; чотири стільці; труна, в якій покійник, мабуть, віддавався пасивному відпочинку... Труна, треба зазначити, виглядала досить грайливо і життєрадісно. Оскільки зовні була обклеєна фотографіями неодягнених красунь із журналу «Гарніюнізм!»

— Ні, цього разу я йому відмовив. Його нові вірші нам за тематикою не підходять. Я йому одразу сказав, що у нас ще старих його віршів повно, а він каже, мовляв, старі не друкуйте, вони погані, а візьміть нові. А нові зовсім з іншої опери, так би мовити. Одні початки чого варті: «Малюк був дитятко веселе й людинка хоч куди дітвак...», «Реве та стогне щось надворі, а у кімнаті спить дитя...», «Садок вишневий коло хати, в садку в колисці спить малюк...», «Малюки, смокчіть ви цицьки, та й лягайте спочивать...», «Ой там на горі немовля спить...», «Ой на горі люлі дві...», «Смокче соску, смокче млосно, слина опадає...», «Ой горщик чий стоїть...», «Ой під вишнею, під черешнею та й лежало немовля, грало брязкальцем...», «День який сонячний, ясний, безхмарний, видно, хоч діток

роди...», «Дивлюсь на колиску та й думку гадаю, що гарне життя, і що суму немає...», і так далі на пологову тематику. Я йому сказав, мовляв, газета «Темний шлях» висвітлює тему смерті, а не навпаки, тому такі вірші не вписуються в тематичний формат нашого видання; мовляв, ми краще його старі вірші продовжимо друкувати. Втім, незважаючи на відмову, він залишився життєрадісним. Вперше бачу його таким життєлюбом... Та що ви стоїте, Ісаку Марковичу, сідайте.

— Спасибі. У мене до вас, графе, таке запитання: приблизно місяць тому тут був похований такий Федір Роженкранц. І я хотів би знати — він простий мертв'як чи вампір.

— Ні-ні-ні, не вампір. Я всіх вампірів у столиці та передмісті знаю; знаю навіть вампірів з інших областей королівства, не всіх, але багатьох. Це простий, пересічний, банальний мертвий труп.

— Ви впевнені?

— Ікло даю. Стовідсоткова гарантія. А чому ви вирішили, що він упир?

— Та в мене донька загубилася, Естер, і її останній раз бачили вчора о п'ятнадцятій нуль нуль на вулиці з людиною, ніби дуже схожою на цього покійника, от я і вирішив перевірити.

— Ну, о п'ятнадцятій годині ще занадто світло; якби навіть він і був вампіром, у такий час вулицями не вештався б. І примарою той, з ким вона була, не може бути: за такого освітлення привид був би невидимцем. Це, напевно, був простий живий гомо сапієнс... До речі, про освітлення. У голлівудських фільмах сонячне світло вампірів спопеляє чи роз'їдає наче кислота, тому вони, мовляв, і бояться сонячних променів, ха-ха-ха. Сонячне світло упи-

рям неприйнятне, так само, як живим неприйнятне занурення у фекалії, але щоби спопеляти і роз'їдати... Це такий самий абсурд як і те, ніби живий, укушений упирем, сам стає упирем; або те, що упирі, мовляв, не відображаються в дзеркалі, ха-ха-ха. Мене ніякі упирі за життя не кусали, а з тих живих, кого я кусав після смерті, ніхто не став упирем, бо вампірами насправді стають ті, у кого до того є схильність від народження, а не ті, кого вкусили. І в дзеркалі я відбиваюся не гірше за вас. Чого тільки не вигадують письменники з кіношниками. Мені мій нащадок граф Леонід Кучерявоногий два роки тому подарував відеокасети з такими фільмами у комплекті з відеомагнітофоном та телевізором. А торік він подарував мені комп'ютер. Я вже настільки при звичаївся до комп'ютерних ігор, що сам створив нову гру, називається «Суперупир». От, дивіться.

Гільденштерн глянув на екран монітора, куди вказав Дригало. Там метушилися анімаційні фігурки: чоловічок з великими іклами намагався вкусити за шию чоловічка без іклів, а той намагався простромити ікластого кілком.

— Суть гри в тому, що граючий повинен продегустиувати кров найбільшої кількості живих людей і при цьому ухилитися від осикового кілка, срібної кулі, сонячних променів і часникових випарів. У «Суперупирі» п'ять рівнів складності. Моїм сусідам-упирям поки що вдається дійти лише до третього. Ех, шкода, у нас у королівстві немає Інтернету; я б відкрив в Інтернеті парочку сайтів: з вампіризму та декоративного п'явкарства. До речі, можу вам, Ісаку Марковичу, запропонувати молодих п'явок, задарма.

— Ні, графе, п'явок мені не треба. Ви, графе, дуже розумна і прогресивна людина. Навіть серед молодих жи-

телів королівства поки що дуже мало таких, хто вміє користуватися комп'ютером і тим більше створювати комп'ютерні програми. А ви, будучи уродженцем вісімнадцятого століття, умудрилися освоїти нове досягнення науки Великого Світу.

Вампір від такої похвали навіть трохи засоромився...

Дехто може заперечити, мовляв, вампіри не можуть соромитися і стидатися, оскільки є мерцями, а «мертві сорому не ймуть». Автор заперечить: це залежить від того, наскільки трупи мертві. Якщо вони мертві лише на сто відсотків, як вампіри, то можуть і соромитися і стидатися. Ну а якщо мертві на всі сто п'ятдесят сім відсотків, як звичайні небіжчики, то так – цілковиті безсоромники.

– Дякую за консультацію. Побіжу додому: може, дочка вже повернулася і чекає на мене, – сказав корчмар, підводячись. – До речі, а куди ведуть ці двері, якщо не секрет?

– Та який там секрет. Ось ці двері, – вампір показав на стару стіну, – це підземний хід. Ми з упирами цього цвинтаря прорили тунелі, що з'єднують наші склепи та могили, щоб ходити один до одного в гості у будь-який час доби, ігноруючи сонце. А там, – Дригало тицьнув мертвим пальцем у нову стіну, – там зберігаються мої зотлілі родичі. Адже ви теж не захотіли б співживати з рештками, що розклалися, хай навіть і родичів, от і я відгородився від своїх зовсім мертвих нащадків цією стіною. Цеглою та цементом мене також забезпечив живий нащадок, граф Леонід Кучерявоногий, лицар Напівкруглого Столу, як і я колись. Дякую, не забуває предка. І двері він же...

Тут двері в старій стіні відчинилися, і зі словами: «Я, графе, як ми домовлялися, прийшов обговорити організацію майбутнього волейбольного матчу з дримпельзя-

бзькою командою "Некрократія"», у склеп увійшов вампір Яничаров, потягнув ніздрями повітря, вигукнув: «Та тут живий!», і мимоволі облизнув ікла.

Одне око вампіра Яничарова було перев'язане чорною стрічкою, як у адмірала Нельсона та фельдмаршала Кутузова. Але цей упир втратив око не в бою, а в нічній прогулянці вулицями міста; мрець втратив око так само, як живі втрачають ключ або гаманець, випустивши їх з кишені, – випустив його з очниці. Одноокий труп розвісив оголошення, що обіцяли нагороду тому, хто знайшов око, але поки ніхто втрачений орган не повернув. Можливо, ранковий двірник підмів око зі сміттям і відправив у смітєвий бак.

Обвівши єдиною зіницею склеп, вампір Яничаров упізнав живого:

– А, Ісаку Марковичу, доброго ранку.

– Доброго вечора, – відповів корчмар. – Я ту...

– Може, й вечір. У нас тут, у могильному затишку, що ранок, що вечір, усе одно.

Раптом корчмар згадав, що забув надіти викутий майстром Нетребеньком металевий чохол, який не можуть проштрикнути ікла вампірів, що в те пристосування живим людям рекомендується пакувати шию перед спілкуванням з упирями.

– Я тут «Кровиночку» приніс, пригощайтесь, – швидко сказав Гільденштерн, простягаючи гематоген та термос Яничарову, що втупився єдиним оком у шию корчмара з погано прихованою жагою.

Яничаров миттєво відкоркував посудину і присмоктався. А Іцхак Маркович, сказавши: «Смачного. До побачен-

ня», — заходився підноситися цегляними сходами, поспішаючи покинути обитель прогресивного трупа.

— А термос! — крикнув навздогін граф Дригало.

— Занесете, коли прийдете до мене в корчму, — крикнув Гільденштерн у відповідь, прикриваючи за собою двері склепу, після чого квапливо припустив додому.

А принцеса Зіночка так хотіла якнайшвидше розпитати Роженкранців, що, вийшовши з корчми «Під Рятівною Мухою», зловила таксі, хоча до корчми «Під Мідним Забралом» було, що називається, рукою подати, можна було дійти і пішки... Таксі не звичайне, автомобільне, а так зване екологічне — візок, який тягав екзотичний за нашими мірками рикша — «екологічний таксист» — мовлячий єдиноріг Буцефаленко, на ріг якого був нагвинчений набалдашник у вигляді гумової кульки, щоб нікого випадково не поранити вістрям.

(— Його чи то прізвище, чи то кличка Буцефаленко схожа на кличку Буцефал улюбленого коня Александра Македонського, — зауважує Права півкуля авторського мозку. — Той кінь отримав таку кличку, оскільки на його шкірі була пляма, що нагадувала голову бика. Адже Буцефал у перекладі з грецької означає Бикоголовий. Невже й на шкірі єдинорога-таксиста була така пляма?

— Наскільки знаю, ні, — відповідає Автор. — Можливо, прізвисько єдинорога пов'язане з тим, що голови биків та голови єдинорогів мають спільну рису — наявність рогів. Хоча кількість рогів та їхня форма у цих парнокопитних різна.)

– До корчми «Під Мідним Забралом», – вигукнула Зіночка, схоплюючись на візок.

– Один шурхотик, – назвав таксу, оцінивши відстань, запряжений єдиноріг.

– Дам два, якщо швидко.

Єдиноріг помчав риссю, з такою швидкістю, яку дозволяли його фізичні можливості та правила дорожнього руху в межах міста. Що засмутило відсталого охоронця принцеси, який змушений був кинутися бігом за екологічним таксі. Переслідуючи цей транспорт, охоронець боявся, що принцеса озирнеться, побачить його біг, і щось запідозрить. Але, на його щастя, Зіночка не озирнулась. Це переміщення тривало не довго, менше трьох хвилин, внаслідок чого колісниця зупинилася біля пункту призначення. Зіночка заплатила єдинорогові Буцефаленку два шурхотики і ввійшла у двері під висячим рицарським шоломом, що трохи хитався від вітерцю. За дуже нетривалий час туди ж ввалився і захеканий охоронець.

У корчмі «Під Мідним Забралом» було малолюдно, бо завсідники – придворні та незалежні лицарі – роз'їхалися шукати яйце дракона.

Почувши від принцеси, що Естер Гільденштерн зникла, Мойсей Соломонович та Берта Петрівна захвилювалися. Вони вже вважали Мгобокбекбе майже своїм сином, а доньку Ісака і Маргарити Гільденштернів майже своєю невісткою, любимою невісткою. А коли почули, що Нетребенько бачив її вчора з людиною, яку прийняв за Мгобокбекбе, дуже здивувалися.

– От я і прийшла запитати: що ви знаєте про народження Бан... кхе, про народження Федора, вашого прийомно-

го сина, і про його родичів, – продовжила Зіночка. – Чи нема у нього брата-близнюка, або просто брата?

Корчмар Мойша, то навіщось надягаючи на конопате обличчя окуляри, то знову нервово їх знімаючи, почав розповідати.

Ні, вони, Роженкранци, не знають, хто справжні батьки Федора, і не знають, чи є в нього брати або сестри. А от що брата-близнюка немає, це знають абсолютно точно, тому що Мойша розмовляв з акушерками, котрі бачили його народження. Федько тоді народився у матері один. Усиновивши Федю, Роженкранци зажадали дізнатися про його походження. У манюнинському сирітському притулку імені королеви Гаргамели, звідки вони його взяли, їм сказали, що він народився в пологовому будинку міста Манюнинська, і з пологового будинку його перемістили в цей притулок, тим більше що ніяких інших сирітських притулків у королівстві немає. У манюнинський притулок звозяться сироти та підкидьки з усього королівства.

Акушерки пологового будинку (де Федя з'явився на світ) розповіли Роженкранцам, що сімнадцятого березня тисяча дев'ятсот сімдесят другого року до дверей цього медичного закладу підкотив легковий автомобіль, з якого вискочив молодий чоловік, блідий, схвильований. Вбігши в приймальне відділення, він попросив допомогти його вагітній дружині, у якої в машині почалися родові перейми, передчасні, бо вона була тільки на восьмому місяці. Породіллю відразу перенесли в пологове приміщення, а чоловіка, звичайно, туди не пустили. Це зараз чоловікам можна бути присутніми при пологах, а в ті часи чоловіків у пологові будинки строго не пускали. Він залишився чекати зовні, весь час поглядаючи на наручного годинника, ніби

кудись поспішав. Його молода дружина швидко та благополучно народила сина. Її перевели в палату, де перебували ще дві молоді мами, а недоношену дитину забрали в інше приміщення. Тут раптом свіжий батько страшенно збудився і почав рватися до пологового будинку. Санітари і лікарі намагалися його затримати, але він прийшов у таке несамолюбне шаленство, що розкидав тих, хто перегороджував шлях і, як божевільний, заходився метатися пологовим будинком, збиваючи з ніг медперсонал і перекидаючи предмети. Він гарячково смикав і відчиняв усі двері, заглядав у всі приміщення, поки не потрапив до палати, де приходила до нього після пологів його молода дружина. Він кинувся до неї, обхопив її руками, і за кілька митей вони зникли. Так, зникли! Пропали, ніби крізь землю провалилися чи розчинились у повітрі!

— Ну ніхріна собі! — здивувалася принцеса Зіночка.

— Так, батьки нашого Феді таким явно чарівним робом покинули пологовий будинок, а малюк залишився, — продовжив корчмар Мойша. — І все це трапилося так швидко, за лічені хвилини, що акушерки в метушні навіть не встигли розпитати породіллю: хто вона, як кличуть її і чоловіка, як хочуть назвати немовля... Абсолютно нічого про них невідомо. Немовля, хоч і народилося раніше часу, було цілковито здоровим. Персонал пологового будинку чекав, що таємничі батьки повернуться за дитиною, але вони так більше і не з'явилися. Тому малюка стали вважати підкидьком. На честь головного лікаря пологового будинку Федора Руслановича, хлопчика назвали Федором. Дитя прожило в пологовому будинку майже рік, ставши загальним улюбленцем. Але пологовий будинок — це пологовий будинок, і довелося Федю перевести в єдиний заклад для сиріт і

підкидьків, звідки ми його взяли в сімдесят четвертому році. На вигляд був такий милий хлопчик, а...

— Дивовижна історія, — сказала Зіночка. — Значить, не виключено, що у Бан... кхе, що у Федора може бути кровний брат, якого ця таємнича пара народила раніше чи пізніше, ніж його, хай і не близнюк, але схожий. Втім, навіть якщо Естер заговорила на вулиці з братом Бан... з братом Федора, прийнявши його за Мгобокбекбе, це не пояснює її зникнення. Ну, заговорила, зрозуміла, що обізналася, вибачилася і пішла далі... А може, вона вже повернулася і сама розповість, де пропадала цілу добу. Побіжу назад до Гільденштернів.

— Будь ласка, принцесо, тримайте і нас у курсі справи. Естер і для нас не чужа людина. Її коханий Мгобокбекбе нам як син. От наш телефон, — попросила Берта Роженкранц, записуючи на папірці цифри.

— Гаразд, — сказала Зіночка і взяла цей папірець...

Поки Ісак Гільденштерн та принцеса Зіночка займалися цими розпитуваннями, фермер Наполеон з його працівниками покинули корчму «Під Рятівною Мухою» і поїхали на тракторі з причепом назад на ферму. Натомість туди прийшли інші відомі нам, безцінний читачу, завсідники: маг Акмус, патріарх Іполит Четвертий, касир Грошенятко, а також директор Жорикбурзького краєзнавчого музею Цицерон Дуськін.

Після того як рознощик, який приніс їм пиво, повідомив про зникнення Естер, патріарх помолився за її безпеку, за те, щоб вона не стала жертвою злочину, заявив, що

якби всі люди виховувалися в дусі християнства та нудизму, то злочинності було б набагато менше або взагалі не було б. І заходився викладати аргументи на користь нудизму. Зокрема і той, де Господь іменувався найвеличнішим художником, а голе людське тіло – гідним демонстрації шедевром Господньої творчості.

– До речі, щодо художників, – підхопив розмову Дуськін, коли святий отець замовк. – Ми в музеї затіяли нову експозицію, присвячену битві лицаря Аркадія із драконом Інокентієм Карловичем. Вже триста два роки лицарі з драконами не билися, відколи в тисяча шістсот дев'яносто третьому такий собі лицар Георгій Обідоносець убив останнього немовлячого дракона. Я навіть і не сподівався, що стану сучасником такої унікальної події. Нам заздритимуть нащадки, бо не кожному пощастило жити в період битви лицаря з драконом. Така неординарна подія, звичайно, повинна бути представлена в музейній експозиції. Так от, ми вирішили збудувати діораму: на першому плані буде точна об'ємна копія того місця, де це трапилось, камінь до каменю, травинка до травинки, в натуральну величину; ліворуч зятиме вхід у Гірчичні печери, в якому фігуруватиме муляж дракона; у центрі діорами, верхи на гіппомобілі, всередині якого проглядатиметься муляж сірого в яблуках коня, сидітиме обладунок з опаленням, охолодженням, вогнегасником, парашутом та аквалангами; крізь щілини забрала просвічуватиметься муляж обличчя лицаря; а рукавички стискатимуть телескопічний спис і щит із білим комаром на червоному тлі; а довкола на ґрунті будуть розкидані фрагменти першого експериментального панцира з паровим опаленням; а на задньому плані буде розгонисте мальовниче полотно, пейзаж, що з

фотографічною точністю відображатиме каменіанський ландшафт, видимий від Гірчичної печери. Ми вже купили у коваля Нетребенька ті самі обладунки і той самий гіппомобіль; муляжі місцевості, коня, дракона та обличчя лицаря береться виготовити Ігор Слюноплюєв, той, що зробив муляж драконячого яйця; а от живописця, який міг би дуже точно зобразити тамтешній пейзаж, я поки що не знайшов, хоча гроші для оплати вже є.

— Ніхто краще за самого дракона Інокентія Карловича вам Каменіану не намалює, — сказав Джульєт Грошенятко з, як завжди, щетинистим підборіддям. — Цей дракон на тих краєвидах собаку з'їв. У переносному, звісно, сенсі. Він чудовий художник, говорю з усією відповідальністю, бо бачив усі його картини. А пейзажі Каменіани — це взагалі його коник.

— Ух ти! Це чудово! — вигукнув Цицерон Дуськін. — Якщо задник буде розмальований не просто стороннім живописцем, а безпосереднім учасником події, то від цього експозиція набуде ще більшої історичної цінності!

— А що з муляжем драконячого яйця? — запитав Акмус, як і раніше в авіаторській куртці. — Я чув, драконія Агнеса зіпсувала його своїми пазурами. Відреставрували?

— Ні, вирішили залишити як є, — сказав Цицерон. — Коли міліція, знявши відбитки, повернула нам зіпсований муляж, ми вирішили, що експонат абсолютно пошкоджений і для демонстрації непридатний, тому замовили Слюноплюєву новий. Він швидко зробив друге воскове яйце, благо форма збереглася. І тут я зрозумів, що зіпсований муляж — це не просто пошкоджений предмет, а історичний артефакт — німий свідок драматичних подій, ексклюзивна річ, раритет, тому має цінність більшу, ніж цілий муляж. Тепер у

нас у музеї виставлено обидва муляжі: і пошкоджений, як своєрідний документ історії; і цілий, щоб відвідувачі мали уявлення, як виглядає незаймане яйце дракона.

(— Тьху, тьху й ще раз тьху! — репетує змучена цікавістю й нетерпінням Права півкуля авторського мозку).

Отут і повернувся у свою корчму корчмар Гільденштерн. Привітався із завсідниками. Почувши його голос, з кухні висипали кухарі й разнощики, запитали, мовляв, які новини стосовно Естер. Іцхак відповів, мовляв, новин немає. Потім повернулася й принцеса Зіночка. Корчмар і принцеса одночасно запитали один одного:

— Що сказав граф Дригало?

— Що сказали Роженкранци?

— Граф сказав, що Бандюга не упир, а простий труп, з могили вийти не міг.

— Роженкранци сказали, що близнюка в нього немає, але цілком можливо є просто брат.

— А до чого отут Бандюга, сонечки мої? — пробасив Іполит Четвертий.

— Так, — погодився чарівник в авіаторській куртці.

— Коваль Нетребенько сказав, що бачив, як учора о п'ятнадцятій нуль нуль Естер на перехресті проспекту Сковороди з вулицею Арістофана стояла з людиною, яку Вакула Охрімович прийняв за Мгобокбекбе, — сказав корчмар.

— А оскільки Мгобокбекбе зараз далеко від Жорикбурга, ми припустили, що це міг бути або вилізлий з могили Бандюга, або його живий брат, — додала Зіночка.

— Та не було там нікого, схожого на Мгобокбекбе, лапочки мої! — гаркнув патріарх. — Я ж теж там був і все бачив. Ідучи тим проспектом, я помітив на перехресті яко-

гось чоловіка. Пройшовши ще трохи, привітався з Естер, яка йшла назустріч. Пройшовши ще трохи, оглянувся, бо неможливо не оглянутися на таку красуню, і побачив, що Естер підійшла до того чоловіка, а повз них у цей час проходить Нетребенько. Отут куранти на «Згущенці» почали видзенькувати час, а потім вигравати «Політ паровоза». Я почекав на Вакулу Охрімовича, він відразу став розповідати про свій новий винахід, ми обоє збочили на вулицю Потоцького – виявилось, що нам по дорозі... Але той чоловік абсолютно не був схожий на Мгобокбекбе: гострий ніс, чорні очі, довге до плечей чорне волосся, а бакенбарди білі, сиві; на вигляд йому років п'ятдесят; ростом на голову нижче за Мгобокбекбе. Нічого спільного! Як його можна було прийняти за... Нетребенько і сам щось наплутав, і вас збив з пантелику.

– Значить, даремно ми розпитували Роженкранців та графа Дригала, – сказала принцеса Зіночка.

(– Ну я ж казав, що коваль просто переплутав! – хвалиться Права півкуля авторського мозку. – Через розсіяність у нього в пам'яті вчорашня зустріч на тому перехресті змішалася із зустріччю на тому ж місці, але тринадцять днів тому. Правильно, товаришу Авторе?

– Без коментарів, – відрізає Автор.

– А я згадую, що людина з такими прикметами – гострий ніс, довге чорне волосся, білі бакенбарди – наснився одночасно Естер і Мгобокбекбе в ніч перед від'їздом останнього з Жорикбурга, – млосно ворущачи звивинами, заявляє півкуля Ліва.

– Якщо така людина справді зустрілася доньці корчмаря, значить, той сон був так званим віщим, – резюмує Права.

Оскільки в попередніх абзацах згадувалася вулиця Яна Потоцького, то Автор не може стриматися, аби не зауважити, що польський вчений та письменник Ян Потоцький, автор знаменитого роману «Рукопис, знайдений у Сарагосі», був рідним старшим братом харків'янина Северина Потоцького, попечителя Харківського навчального округу та одного з батьків-засновників Харківського університету. І Ян Потоцький не єдиний польський класик, до слова, що мав брата-харків'янина. От, скажімо, рідний брат Адама Міцкевича, Олександр, також жив у Харкові, працюючи професором університету... Ну от не зміг, бач, Автор Терентопських хронік не впхнути і сюди свій улюблений Харків.)

– От шкода, що ясновидець Гліб Цвях поїхав кудись у глибинку за русалочим молоком, – висловив досаду чарівник Акмус. – Якби він був зараз у Жорикбурзі, може, він зміг би за фотографією Естер визначити, де вона знаходиться і що робить. На жаль, ані я, ані Артаньянц, ані Перевертайло-Замийський таким даром не володіємо.

(Якщо тут згадані чарівники, Автор, до речі, повідомить тобі, безцінний читачу, ще одну жорикбурзьку новину. В особнячку мага Л.Л. Перевертайла-Замийського, що в Ніздресвистівському провулку біля лазні, несподівано завівся буйний фантом, який став так бешкетувати, що чарівнику життя не стало... Довелося Леонідові Леонідовичу покинути рідне житло і переїхати жити в особняк колеги Акмуса. Примітно, що бешкетний дух на вигляд не гомо сапієнс, а якийсь чи то австралопітек чи то пітекантроп. Перевертайло перерив гору магічної літератури у пошуках заклинань, що виганяють злих духів, але жодне з цих заклинань на таємничого пітекантропа не подіяло.

Перехожі стороною обходять особняк біля лазні в Ніздресвистівському, особняк, в якому хтось виє, скиглить, трощить меблі та посуд.)

Маргарита Гільденштерн, що повернулася від двоюрідної сестри, повідомила чоловікові, принцесі, завсідникам і кухарям з рознощиками, що й там Естер не показувалася...

І другу ніч Іцхак з Маргаритою провели біля телефону, сподіваючись, що дочка зателефонує... Не зателефонувала.

П'ятнадцятого жовтня Маргарита продовжила обхід родичів та знайомих. Іцхак зранку навідався до всіх столичних лікарень. Доньки там не було. З тугою в серці навідався навіть до моргу. Там Естер, дякувати Богові, теж не виявилася. Тоді Гільденштерн зайшов на телеграф і послав у Заповідні Прищі телеграму на ім'я Мгобокбекбе до запитання: «ЕСТЕР ЗНИКЛА КРП МИ РОЗПАЧІ КРП ГІЛЬДЕНШТЕРНИ КРП». Про те, що Мгобокбекбе прямує до Заповідних Прищів, Іцхак знав з його останньої телеграми, надісланої з Бритих П'яток.

Потім корчмар забіг у свою корчму, почув від співробітників, що за його відсутності Естер не з'являлася й не телефонувала, схопив її фотографію та її блузку, і вирушив до міліції.

(І раз у Терентопському, м'яко кажучи, епосі знову згадується міліція. Автор не може не пригадати полковника Варлаама Оникійовича Папірусюка. На жаль, каже Автор, відколи ми з ним розлучилися, безцінний читачу, пошуки яєчного шахрая з викраденим яйцем не дали ре-

зультатів: шахрай як у воду канув. Не виявивши його слідів у столиці, Папірусюк знову поїхав у Великі Дрібки, де шахрая бачили востаннє. Аби разом із великодрібкінськими колегами спробувати взяти слід. Але там знайшлася лише одна очевидця, яка згадала зображеного на малюнку суб'єкта. Дев'ятнадцятого вересня ця жінка в очікуванні поїзда тинялася залізничним вокзалом, і цей чоловік тричі потрапив їй на очі: перший раз — коли вилазив з таксі, вдруге — коли читав дошку оголошень, втретє — коли входив до громадського туалету. Вона звернула на нього увагу лише тому, що він дещо схожий на її брата. Якби не ця схожість, вона б його, звичайно, не запам'ятала, бо його зовнішність вельми заурядна. І все. І більше жодних свідчень. Тим не менш, Варлаам Оникійович продовжував перебувати у Великих Дрібках, сподіваючись виявити нові факти.)

Отже, корчмар Гільденштерн увійшов до будівлі управління столичної міліції, що на майдані Тридцяти Трьох Дримпельзябських Тістометальників, і повідомив чергового про зникнення доньки. Черговий спрямував його до слідчого Парфена Цугундера.

Цугундер, рудий очкарик сорока шести років, із зубами гризуна, уважно вислухав гарного брюнета, на скронях якого з'явилися перші сиві волосинки, і, помилувавшись фотографією його дочки та кинувши погляд на річ у руці відвідувача, запитав:

— А це її блузка?

— Так, прихопив на всякий випадок: може, псу-шукачу понюхати...

— Це правильно. Так кажете — на перехресті Сковороди та Арістофана? Може, Ніздреслав візьме слід. Дощу, дяку-

вати Богові, не було. Ніздреслав – це наш пес із геніальним нюхом.

Відразу був викликаний міліцейський кінолог Мезозавренко з його підшефним ссавцем Ніздреславом. Ніздреслав виявився безпородною шавкою, на вигляд – помісь такси, болонки, бульдога та фокстер'єра. Але цей непоказний звір мав такий неабиякий нюх, що якби собаки проводили всесвітні конкурси собачих чеснот, Ніздреслав мав би всі шанси отримати якийсь почесний приз, скажімо, «Золоту Кість», у номінації «Містер Суперніздрі». Міліціонер Мезозавренко попервах назвав новонароджене цуценя Азимут. Але згодом, коли з'ясувалося, що Азимут має славні ніздрі, тобто феноменальний нюх, він був перейменований на Ніздреслава. Шкода, що Ніздреслав був звичайним собакою, а не мовлячим мутантом з інтелектом людини.

На міліцейському фургончику (тому, на якому труп Бандюги було перевезено з підворіття до моргу) Гільденштерн, Цугундер і Мезозавренко з Ніздреславом під'їхали на перехрестя Сковороди та Арістофана.

Там Ніздреслав понюхав блузку Естер і відразу взяв її слід.

Слід вів вулицею Арістофана, з чого випливало, що, після зустрічі з таємничим незнайомцем, Естер не продовжила йти додому, а несподівано збочила зі звичного маршруту.

Ніздреслав пробіг, принохуючись до асфальту, повз пам'ятник у вигляді величезного жука-гнойовика з сидячим на ньому чоловіком у давньогрецькому одязі. Потім Ніздреслав звернув із вулиці Арістофана на вулицю Чернишевського; пробігши повз пам'ятник у вигляді двох чолові-

ків в одязі дев'ятнадцятого століття, один з яких запихав серветку в рот іншого. Потім пес звернув із вулиці Чернишевського на вулицю Достоевського; пробігши повз пам'ятник у вигляді величезного крокодила, з роззявленої пащі котрого виглядало обличчя чоловіка в окулярах (до речі, літературознавці стверджують, що прототипом персонажа, якого у творі Федора Достоевського проковтнув крокодил, був вищезгаданий Микола Чернишевський). Пес-шукач звернув з вулиці Достоевського на Медову; з Медової — на Жасмінну; потім — на вулицю Ката Псевдонімечка...

Естер ішла від центру міста до його західної околиці, але чомусь вибираючи для цього малолюдні вулиці та ігноруючи громадський транспорт. Втім, її батькові з міліціонерами це було тільки на руку, адже якби вона йшла багатолюдними вулицями, чи скористалася транспортом, Ніздреслав міг збитися зі сліду, бо й геніальний нюх має свої межі.

Пройшовши слідом за собакою, що принохується, крізь західну околицю столиці, корчмар і два міліціонери опинилися за містом, на дорозі між фермерських ланів. Але не на жвавій трасі вздовж залізниці, якою жорикбуржці їздили у Великі Дрібки ще до будівництва цієї залізниці (жвавою за терентопськими мірками; за нашими мірками Великого Світу, читачу, ця траса була не розпещена транспортом: попутного автомобіля іноді можна було прочекати не одну годину), а на якомусь маловідомому шляху, що вів, мабуть, до приміського села; на шляху, яким рідко їздили і ходили. Відійшовши цим шляхом від столиці кілометри на два, Ніздреслав зупинився.

— Чого він зупинився? — запитав Ісак Гільденштерн.

– Схоже, далі слідів немає, – відповів Мезозавренко.

– Може, він загубив слід, збився? – засумнівався Парфен Цугундер.

Мезозавренко змусив звіра обнюхати околиці, але...

– Так, тут слід обривається, – уже впевнено заявив кінолог.

– Скажіть, а ваша донька не вміє левітувати? – звернувся рудий очкарик до гарного брюнета.

– Тобто літати в повітрі? Ні, вона проста дівчина, не фея, ніяким таким чаклунським штучкам не навчалася, – відповів Гільденштерн.

– Значить, тут вона сіла на якийсь попутний транспорт, на машину чи віз, – зробив висновок Цугундер. – Якщо я не помиляюся, цей шлях веде до села Салоскочево. З'їздити туди.

Слідчий викликав за допомогою кишенькової рації фургончик, і на ньому троє, не рахуючи собаки, були доставлені шофером у село Салоскочево (Цугундер не помилився).

Іцхак Маркович зі слідчим опитали жителів цього невеликого сільця, показуючи їм фотографію зниклої, а кінолог Мезозавренко змусив Ніздреслава обнюхати цей населений пункт. На жаль, пес слідів дівчини не унюхав, а салоскочевці заперечували її присутність у їхньому селі.

Тим часом почало сутеніти.

– Зробимо так, – говорив Парфен Ісакові, повертаючись до Жорикбурга на тому ж фургончику, – я роздрукую цей знімок і роздам, розішлю його всім дільничним Жорикбурзької області, хай вони опитають мешканців своїх дільниць. Якщо в Жорикбурзькій області її не виявиться, підключимо дільничних Великодрібкінської області, бо

вона переміщалася в тому напрямку. Ну а якщо й там немає, тоді оголосимо загальнокоролівський розшук. Я буду тримати вас у курсі пошуків, але і ви, якщо щось нового дізнаєтеся, негайно повідомляйте мені.

— Само собою, — сказав корчмар.

— Але я впевнений, що нічого страшного не трапилося і скоро вона сама повернеться або повідомить про себе. У моїй практиці вже були такі випадки: молоді хлопці і дівчата раптом вирушали кудись, забувши повідомити батьків, а ті хвилювалися, а потім гуляки поверталися, як ні в чому не бувало, — зауважив слідчий. — Справа молодеча. Вітер у голові. Я й сам був таким.

— Естер у таких випадках обов'язково повідомляє, телефонує...

— Може, у неї під рукою зараз немає телефону чи інших засобів зв'язку.

— Ах, якби так і було, якби це виявилася лише несподівана безпечна прогулянка! — вигукнув Гільденштерн ...

Справді, дільничні міліціонери отримали знімки Естер і почали без відриву від пошуків драконячого яйця опитувати мешканців своїх дільниць.

І знайомі нам, безцінний читачу, Микола Опанасович Ратиця із Захаром Полующиковим займалися цією справою. Зокрема, вони відвідали печери Каменіани та продемонстрували фото дівчини всім тамтешнім драконам. А оскільки окрім Каменіани дракони у королівстві більше ніде не живуть, то правильно сказати, що Ратиця з Полующиковим опитали взагалі всіх драконів країни.

Дракон Хвостенко, розглядаючи фотографію у своїх пазурах, сказав, що він начебто бачив схожу дівчину нещодавно – три-чотири дні тому; він у той момент пролітав над селом Салоскочевим у бік столиці, а вона, верхи на якомусь чоловікові, летіла у протилежному напрямку; але, мовляв, він, Хвостенко, не впевнений, що це була точно та дівчина, що зображена на знімку, бо відстань між ними не дозволяла їй добре роздивитися, тому жодних гарантій він, мовляв, не дає.

– Летіла на чоловікові? Начебто відьма верхи на Хомі Бруті у повісті Гоголя «Вій»? – перепитав Микола Опанасович Ратиця. – Ну, тоді це точно не вона. Мені Цугундер однозначно сказав, що вона не фея, а проста дівчина. Значить, ні на мужиках, ні на швабрах, ні на коцюбах, ні на мітлах, ні на щітках та інших підручних об'єктах літати не здатна.

Іцхак Гільденштерн щогодини дзвонив до міліції, але незмінно отримував відповідь, мовляв, новин немає.

Принцеса Зіночка, Роженкранци, завсідники корчми «Під Рятівною Мухою» та інші, які знали Естер, турбувалися і намагалися бути в курсі пошуків. Навіть король із королевою стурбувалися зникненням подружки дочки.

17 жовтня, о 10 годині 17 хвилин у корчмі «Під Рятівною Мухою» розчахнулися двері, і увійшов чоловік, як дві краплі пива з однієї пляшки схожий на Мгобокбекбе.

Ісак із Маргаритою, які чекали біля телефону новин із міліції, ахнули.

Слідом за ним увійшов чоловік, як дві краплі пива схожий на Річарда Левове Копито. Вони були в доспіхах, із щитами: на щиті першого був пивний кухоль, на щиті другого – ведмідь.

Ну, зрозуміло, це і були Лицар Пивної Кружки та його напарник власними персонами.

Щойно вони вздовж західної околиці Сатиричних боліт, повз Шмокиконський замок, наблизилися до столиці і в'їхали в Жорикбург крізь північну околицю...

(– До речі, щодо Сатиричних боліт, – раптом стрепенулась Ліва півкуля якогось органу якогось пана (спробуй, читачу, з трьох разів вгадати – якого). – Я не розумію, як це болота можуть бути сатиричними! Сатиричне оповідання, сатирична повість, сатиричний роман, сатирична п'єса, сатиричний вірш... це зрозуміло... Але ж болото... Що ж у болоті такого смішного й уїдливого?.. Звідки у цих боліт така назва?

– Ах ти ж провокатор! – верещить півкуля Права сусіду по черепній коробці. – Ти що робиш, гаде! Автор же зараз вчепиться в це питання і увільне в болотяну тематику, почне розп'якувати про драговини і трясовини, замість того щоб...

– Я постараюсь висвітлити цю тему спритно, – каже Автор (ти вгадав, читачу, з першого разу!) – Не мине й півроку, як я закінчу промову про болота.

– У-у, провокатор! – Права півкуля злобно штовхнула збентежену Ліву.

Як Автор вже згадував у розділі двадцять дев'ятому «Духи Шмокиконського замку», до царювання Жорика Сьомого ця місцевість називалася Чортовими болотами. Саме цей король їх і перейменував.

Деякі назви в терентопській топоніміці здавалися Жорику Сьомому надто грубими, непристойними, лайливими, і він вирішив ушляхетнити ту топоніміку за допомогою заміни таких назв більш невинними, пристойними.

Так, наприклад, Сопливу балку він наказав називати Вологим яром, Смердючий перелісок – Ароматним гаєм, Лайновий пустир – Удобреним степом, Перепихальський ставок – Озером Кохання.

Чортові болота теж не влаштували короля, бо «чорт» – слово лайливе, образливе. Чому болота мали таку назву – невідомо. Ніякі чорти там, звісно, не жили; і взагалі терентопці не вірять у існування чортів, вважають їх вигадкою марновірів. Там навіть вампіри, перевертні, примари, русалки, водяні, ельфи – і ті насміхаються з вірячих у чортів. Напевно, назва виникла через те, що, проходячи цією мокрою місциною і провалюючись у драговини, люди чортихалися: «бодай йому чорт!», «чорт подери!», «чорт візьми!», «чорт зна що!», «чортовина!», «до чортів собачих!», «ні чорта собі!» і т.д.

Жорик Сьомий задумався про заміну такої лайки чимось пристойним, але на думку нічого не спадало. Король попросив поради у свого приятеля, герцога Єрофія Хитросплетена Звивина.

– Давай міркувати логічно, – почав Єрофій, задумливо колупаючи в носі. – Хто такий чорт? Чорт – це міфічна людиноподібна істота з хвостом. Парнокопитна. Та ще й рога, як пророк Мойсей та євангеліст Лука у середньовічній іконографії. Придуманий у середні ж віки представник нечистої сили. Але ж і в античній класичній літературі є персонажі з рогами, хвостами та копитами, які називаються сатирами та фавнами. Виходить, якщо ми замінимо

чорта на сатира, суть назви як би не зміниться, зате форма замість лайливої стане антично-класичною!

Так Чортові болота стали Сатиричними болотами.

Але дуже скоро ця витівка – міняти топоніміку – Жорику Сьомому набридла, і в королівстві збереглися назви і не зовсім пристойні.

От і все, що Автор хотів сказати з цього питання. Не минуло і півроку, як і було обіцяно.

– З погляду граматики, – зауважує скрупульозна Ліва півкуля, – у цьому випадку болота грамотніше було б назвати Сатировими, а не Сатиричними.

– Якби Жорик Сьомий був граматиком, то він напевно так і вчинив би. Але граматиком він не був, таких тонкощів не знав, от і дав назву неточну.)

– Я одержав вашу телеграму, і ми поспішили сюди. Що трапилося?! – вигукнув Мгобокбекбе.

Гільденштерни навперебій почали розповідати про зникнення доньки, що Автор читачеві вже розповів.

А коли Ісак Маркович дістався обнюхування псом Ніздреславом села Салоскочевого, двері в корчмі знову відчинилися і увійшов бібліотекар Бізончик Солом'яний, який, дивлячись на Лицаря Пивної Кружки, промовив:

– Справді! Поштар сказав правду. Здрастуйте!

– Яку правду? – запитав, входячи за ним, ще один завсідник – Вакула Охрімович Нетребенько. – А, Мгобокбекбе, а, Річарде, ви вже повернулися! Вітаю!

– От цю правду – що Мгобокбекбе повернувся і знаходиться в корчмі «Під Рятівною Мухою», – відповів індіанець-майонез. – Тобі лист. – І простяг лицареві Мгоцьку конверт. – Дорогою сюди я зустрів листоношу, який сказав: «Ви, мабуть, йдете до корчми Гільденштернів? Від-

дайте Лицареві Пивної Кружки цього листа». Я заперечив, мовляв, лицарів, окрім короля, у столиці немає – роз'їхалися королівством шукати яйце дракона; а поштар каже: «Лицар Пивної Кружки тільки-но повернувся і перебуває в цій корчмі. Віддайте йому листа, раз ви все одно туди йдете». Виявилося – він має рацію.

– Дивно, на конверті немає ані адреси отримувача, ані адреси відправника, ані марок, ані штемпелів, – зауважив коваль, вдивляючись у конверта, якого Мгобокбекбе взяв у бібліотекаря.

Справді, на конверті було лише три слова: «Лицарю Пивної Кружки».

– Це почерк Естер! – вигукнув Мгоцько, втупившись у цей напис.

– Так, це її почерк! Розкривай швидше! – захвилювалися Іцхак із Маргаритою.

Лицар Пивної Кружки швидко надірвав край конверта і витяг папірця, на якому тим же почерком було написано:

«Коханий!

Зі мною все гаразд, я жива, здорова, знаходжусь у місті Безбашовому Замку. Негайно їдь до мене, це дуже важливо. Усі подробиці – при зустрічі. Чекатиму на тебе щодня в центрі Безбашового Замку, на майдані Питання біля пам'ятника. До зустрічі! Цілую!

Твоя Естер».

– І все? А нам ні слова, а про нас... – образився Ісак Маркович, радіючи.

– Це дрібниці, головне, що вона знайшлася, що жива і здорова! – розквітла Маргарита.

– Судячи з відсутності адрес, штемпелів та марок, лист надійшов не поштою, а з okazjiю, – задумався Нетре-

бенько. – Може, тому він такий короткий: Естер поспішала його віддати комусь, хто вирушав до столиці, і вона не мала часу написати більше. А та людина, приїхавши сюди, не стала сама шукати адресата, а віддала листа поштовику, мабуть.

– А звідки вона знала, що ми у столиці? Ми ж маємо бути зараз в іншому секторі країни, – сказав Річард Левове Копито.

– Здогадалася, мабуть, що після її зникнення Ісак Маркович повідомить про це мене, а я повернуся, щоби все з'ясувати, – припустив Мгобокбекбе.

– А звідки поштар знав, що ми тут? Ми ж одразу сюди, навіть король ще не знає, що ми вже повернулися, – сказав Річард Левове Копито.

– Може, просто побачив, як ми їдемо в напрямку корчми... Це все не важливо, а важливо, що Естер кличе мене до Безбаштового Замку, най його равлик копне. А вона не стала б мене відволікати від пошуків яйця без крайньої потреби. Яка ж крайня потреба змусила її так несподівано поїхати до того містечка? Швидше б її зустріти та розпитати!

– Завтра ж вирушимо до Безбаштового Замку, – сказав Річард Левове Копито. – Сьогодні нехай Тутанхамон із Ігорем Святославичем відпочинуть, вони славно потрудилися, та й нам відпочинок ох як не завадить, а завтра засвітла... Тільки Його Величності треба повідомити.

– Так, давай залишимо коней у Непарнокопитому Театрі, най його равлик копне, а самі – до Королівського замку...

– Але спочатку хоча б поснідайте, – заклопоталася Маргарита.

— Поснідаємо, — погодився Річард, — а то ми нині, прокинувшись, одразу рушили в дорогу, навіть макової росинки не взяли в рот.

Поки лицарі трапезували, Іцхак Маркович зателефонував до міліції і повідомив Парфенові Цугундеру, що надійшов лист від доньки.

— Ну я ж казав, що вона про себе повідомить! — зрадів сищик. — Якщо вона знайшлася, справу про її зникнення вважаю закритою і пошуки припиняю...

Коли Лицар Півної Кружки з Річардом Левове Копито по колишньому підвісному, а нині лежачому на землі мосту наблизилися до воріт Королівського замку, їм зустрівся стражник у декоративному доспіху. Притуливши декоративну алебарду до стіни, цей постовий лузав соняшникове насіння, беручи його з паперового кульочка, згорнутого з газети «Королівська правда», і спльовуючи лушпайки в сміттєву урну. Йому набридло стояти мовчки і страшенно хотілося з кимось потеревенити.

— А, панове лицарі! — зрадів він. — Вже повернулися? Які новини? Знайшли яйце дракона?

— Ні, на жаль, — сказав Левове Копито.

— А про нашу новину чули?

— Яку? — запитав Мгоцько.

— Що принцеса Зінуля виходить заміж. Не сьогодні, звичайно, а за два місяці — весілля приурочене до новорічних свят, час ще є... І знаєте — за кого? Ні за що не вгадаєте! За блазня Вареника! Ну, хто б міг подумати?! Виявляється, цей невеселий комік потай від усіх крутив зі старшою

принцесою шури-мури, а розкрилося це тому, що Зінуля несподівано завагітніла. Песиміст-песиміст, а опузатив не гірше за оптиміста. Доведеться Його Величності стати тестем свого блазня. Не розумію, як така реготуха могла покохати такого похмурого несміяна! Вони ж такі різні, як небо та земля, як лід та полум'я.

— Може, ця протилежність їх і притягла одне до одного; у магніту теж притягуються протилежні полюси, а однакові відштовхуються, — сказав Річард. — І взагалі, як каже народ: любов зла, полюбиш і парнокопитне.

— Втім, тепер Вареника не впізнати: коли збагнув, що стане батьком, перемінився — весь час усміхається, сяє, — продовжив стражник. — Інші парубки, отримавши інформацію, що подружка «залетіла», іноді впадають у меланхолію та песимізм, а цей меланхолік і песиміст навпаки впав у радість та оптимізм. От тільки жартувати, як і раніше, не вміє, почуття гумору не додалося...

Король Жорик Дев'ятий, королева Зінька Одинадцята і принцеса Зіночка страшенно зраділи, що Естер дала про себе знати. Дізнавшись про лист, монарх у пластмасовій короні вигукнув:

— Ну, звичайно, їдьте до Безбаштового Замку! Що ж до пошуків драконячого яйця, то зробимо так: ви просто поміняєтеся секторами пошуку з Остапом Окрошколюбом та Остапом Електричкою; ви продовжите пошуки в одинадцятому секторі, де знаходиться і Безбаштовий Замок, а вони продовжать пошуки у вашому сімнадцятому секторі, їм все одно. З їхнього останнього повідомлення я знаю, що вони зараз наближаються до селища Сортирославля, котрий приблизно посередині між містами Безбаштовим Заком і Шмаркловом. У Сортирославлі є телеграф, куди

обидва Остапи обов'язково зайдуть; так я їм зараз надішлю телеграму до запитання, мовляв, перебирайтеся в сімнадцятий сектор і продовжуйте пошуки там; зі списком тих населених пунктів, які ви у сімнадцятому секторі вже обстежили. Ну а вам, відповідно, дам список населених пунктів, обстежених Остапами в одинадцятому секторі, аби ви на них не гаяли часу.

У цей день Мгобокбекбе ще встиг погостювати у Роженкранців у корчмі «Під Мідним Забралом» і, повернувшись до корчми «Під Рятівною Мухой», поспілкуватися із завсідниками: Іполитом Четвертим, Акмусом, Бізончиком Солом'яним, Вакулою Нетребеньком, Джульєтом Грошенятком та іншими, що повідомили йому жорикбурзькі новини, деякі з яких він уже, втім, знав з телеграм Естер. Особливо Мгоцька здивувала поява примарного пітекантропа у особнячку мага Перевертайла-Замийського.

Ніч Мгобокбекбе та Річард провели у лицарському гуртожитку (де їх радісно вітав комендант-перевертень Методій Хламенко), у своїх квартирах на третьому поверсі, на своїх розкладачці та дивані.

18 жовтня вони осідлали в Непарнокопитому Театрі Тутанхамона та Ігоря Святославича, і знову виїхали з Жорикбурга, але вже у західному напрямку, а не північно-східному, як минулого разу...

А поки вони їдуть до міста Безбаштового Замку, ми з тобою, безцінний читачу, їх знову покинемо, щоб у наступних шести розділах постежити за мандрівками ще шести пар лицарів Напівкруглого Столу (завдяки чому цей так званий епос стане ще вагомішим, на радість збирачам макулатури), а потім, у розділі сорок сьомому за назвою

«Меч Халазюк» знову повернемося до Лицаря Пивної Кружки та Річарда Левове Копито.

— Тьху! З таємничим зникненням Естер виходить та сама історія, що і зі зникненням яйця дракона: розгадка таємниці відкладається на хрін знає який час, — засумувала нетерпляча Права півкуля авторського мозку.

ЩОСЬ СОРОК ДРУГЕ

Особливості полювання на грифонів

З кущів женуть плямисті пси
На мене фантастичних звірів...
Олекса Слісаренко, «Осінь».

Я озирнувся й побачив золотого грифона величиною
з одnorічне теля. Він дивився на мене розумними очима й
повертав своїм орлиним носом. Крила його були підняті, і
кінці їхні згорнуті в кільця. Вигляд його мене здивував,
але не злякав.
Олексій К. Толстой, «Упир».

Ще раз підкреслюємо: на полюванні треба бути
готовим до всього, щоб потім не жалкувати.
Остан Вишня, «Екіпіровка мисливця».

22 жовтня 1995 року.

За п'ять років по закінченню Великої Яєчної Експедиції,
тобто наприкінці 2000 року, столична радіостанція «Голос Крилатого Равлика» розпочала великий проект: розгонистий цикл радіоп'єс під загальним заголовком «Напівкруглий Стіл у Великій Яєчній Експедиції».

Перша п'єса з цього циклу прозвучала по радіо саме до п'ятирічної річниці закінчення ВЯЕ (такою аббревіатурою для стислості терентопці нині часто позначають Велику Яєчну Експедицію лицарів, і сердяться, коли заїжджі туристи з Великого Світу кажуть, що ця аббревіатура аж дуже

вже нагадує звуки, які людина видає під час блювання), у листопаді 2000 року.

Цей цикл складається з дев'ятнадцяти підциклів, а кожен із цих дев'ятнадцяти підциклів складається в свою чергу з кількох радіоп'єс, що розповідають про мандри однієї з дев'ятнадцяти пар лицарів Напівкруглого Столу під час цієї експедиції.

Наприклад, про подорожі графа Леоніда Гострий Лікоть та барона Євгена розповідається в чотирнадцяти радіоп'єсах (епізод відвідання ними будинку чарівника Микити Альбертовича Манюні, що став сином своєї онуки, увійшов до дев'ятої з них); а про мандри графа Кузьми та герцога Леоніда Коліна розкажується у двадцяти одній радіоп'єсі (епізод їхнього ув'язнення в будинку феї Ані Окнечук увійшов до вісімнадцятої з них).

Кожна така радіоп'єса виходила в ефір протягом кількох днів як серіал.

Весь цикл, до якого увійшло понад 300 п'єс, завершився до п'ятнадцятої річниці все тієї ж ВЯЕ, тобто у 2010 році. Але оскільки слухачам цей аудіосеріал сподобався і вони надіслали на радіо листи з проханням про повторення, то «Голос Крилатого Равлика» дає ці радіовистави в ефір повторно аж до теперішнього часу.

Ці радіоп'єси склали, в основному, п'ять терентопських драматургів: Нікофан Нафокін, Аскольд Мяхатаскрайченко, Джонатан Аркушенко, Геннадій Терешкін-Сибірякін та Іполита Кельтман, проте окремі радіоп'єси написали й інші запрошені «Голосом Крилатого Равлика» автори. Так, наприклад, дві радіоп'єси з підциклу про мандри Лицаря Півної Кружки і лицаря Річарда Левове Копито написав

дракон Інокентій Карлович, який на той час став досить популярним драматургом.

Напевно, читач уже здогадався, куди хилить Автор.

Так, у цьому розділі Терентопських хронік Автор надасть читачеві невеликий фрагмент із радіоп'єси «Між Липовими Тремпелями та Витонченими Раклами», з підциклу про мандри лицаря Леоніда Настороженого та барона Тараса. У цій п'єсі йдеться про зустрічі та інші події, що сталися з цими лицарями під час їхнього переміщення від села Липових Тремпелів до села Витончених Раклів. Зрозуміло, ця п'єса, як і всі інші радіоп'єси цього циклу, базується на реальних подіях, про які розповіли драматургам самі лицарі. Чому Автор обрав епізод саме з цієї радіоп'єси, а не якийсь інший («Між Липовими Тремпелями та Витонченими Раклами» є одинадцятою п'єсою з підциклу про лицарів Тараса і Леоніда Настороженого)? Тому що саме в цьому фрагменті саме цієї п'єси йдеться про грифонів, а Автор Терентопського, м'яко кажучи, епосу не хотів би залишити осторонь тему грифонів.

Але перш ніж підсунути читачеві цю п'єсу, написану Іполитою Густавівною Кельтман, точніше, її уривок (уривок п'єси, а не уривок цієї жінки, звичайно), Автор шарахне в читача інформацією з теми грифонів, інформацією, яка не увійшла в даний епізод п'єси, але яка може бути читачеві цікавою.

Якщо відштовхуватися від версії походження драконів, викладеної в романі дракона Інокентія Карловича «Ангел крейдового періоду», то можна припустити, що і грифони виникли на Землі в результаті генетичного експерименту якогось цікавого ангела, який працював тут за часів пізнього мезозою або раннього кайнозою; що цей

ангел, охоплений пристрастю до незвичайних дослідів, змішав в одному організмі хромосоми хижого птаха з хромосомами хижого ссавця, і в результаті вийшов напівзвір-півптах – яйцекладний ссавець із шістьма кінцівками: чотирма лапами і двома крилами; частково пернатий, частково волосатий. У нашому світі, безцінний читачу, грифон вважається фантастичним чудовиськом. Тим часом, у нашому світі живе істота, яка, як і грифон, має дзьоб, як і грифон, відкладає яйця і, як і грифон, вигодовує дитинчат молоком, але при цьому не вважається фантастичним чудовиськом. Читач напевно здогадався, що Автор говорить про качкодзьобів. Але качкодзьоб не має крил, а грифон має. Наявністю шести кінцівок, з яких дві крила, грифон скоріше нагадує крилатого дракона. І дзьоби у дракона та грифона не плоскі, качині, а загнуті, гострі. Втім, якщо дзьоб грифона типово орлиний, то дзьоб дракона більше схожий на дзьоб черепахи; але в черепахи і орла немає зубів, а в дракона, крім гострого дзьоба на кінці морди, є гострі зуби у пащі. Якщо продовжити перераховувати відмінності грифонів від драконів, то можна відзначити, що грифони і розміром менше драконів рази в два, і переміщуються, в основному, на чотирьох лапах, лише зрідка перепурхуючи за допомогою крил, у той час як дракони, і мовлячі і не мовлячі, як і більшість динозаврів, переміщалися на двох ногах, а літали хоч і не так віртуозно, як птеродактилі, рамфоринхи та кажани, але набагато краще за грифонів. (Тут Автор повинен зазначити, що говорячи про ходіння грифонів на чотирьох лапах, він не має на увазі і тих, що вміють говорити по-людськи. Такі мутанти можуть і ходити по-людськи на двох ногах. Приклад тому – грифон Арістейчук, актор кіностудії «Задфільм»).

Більшість терентопських грифонознавців вважають, що в доісторичні та античні часи грифони мешкали на території України, звідки й забрели крізь чарівний прохід до Терентопії. На доказ цієї гіпотези вони (не грифони, а грифонознавці) наводять той факт, що українські археологи знаходять при розкопках зображення цих звірів, які іноді виконані настільки реалістично, що важко засумніватися в тому, що митці, які їх виготовили, бачили грифонів на власні очі або користувалися докладними описами очевидців. Потім, як і дракони з єдинорогами, грифони у Великому Світі вимерли, мовляв; можливо, були винищені людьми; а в Терентопії збереглися. Але читачеві вже відома і зовсім інша точка зору на це питання, висловлена філософом Парменідом Ссавцем (що про ту гіпотезу Ссавця Автор згадав у розділі тридцять п'ятому «Єдинорогарський колгосп» і згадає в п'ятдесят першому «Користь нудотної попси»).

Читачеві вже відомо також, що немовлячі грифони королівства мешкають тільки у Раптовій пущі і в зоопарках. У зоопарку міста Манюнинська до початку Великої Ясної Експедиції жив лише один грифон, самка на кличку Рудохвоста. Але до жовтня 1995 року там закінчилося будівництво нового гриф'ятника, тобто вольєра для грифонів, в якому могли б мешкати більше десятка грифонів; і виникла можливість і необхідність придбання нових представників цього виду тварин.

Директор цього зоопарку, Юхим Ведмідь, який сам був не людиною, а мовлячим ведмедем, домовившись із мисливцями та єгерями Раптового лісу щодо відлову диких грифонів, направив у Раптовий ліс двох співробітників свого зоопарку, Романа Ковіньку і Варвару Ковіньку-

Буселевич (ці були не мовлячими тваринами, а мовлячими людьми, до того ж – подружньою парою), на всюдиході з причепом, що належав зоопарку. Вели цей усюдихід поперемінно самі Роман із Варварою, а в його кузові та у причепі побрязкували клітки для майбутніх новоселів.

У селі Липові Тремпелі, що примостилося під боком Раптового лісу, їх зустрів єгер Ростислав Перельман, щоб показати дорогу до мисливського будиночка, в якому зберуться всі учасники вилову грифонів. У тому будиночку на околиці лісу на них чекали вже єгері Едуард Кишеня та Фелікс Гаманець, а також мисливці: Улян Араратьян, Вільгельм Яблучко та Наум Трав'янистий-Жуков; а завтра туди мали під'їхати ще десятки три мисливці, які бажали взяти участь у цьому заході.

Приблизно за півгодини після того, як Роман Ковінька з дружиною та Ростислав Перельман виїхали з Липових Тремпелів на всюдиході, їм зустрілися лицарі Напівкруглого Столу – Тарас та Леонід Насторожений, що незадовго до цього опитали мешканців Липових Тремпелів і тепер прямували до селища Козирні Дамки.

Аби не порушувати традиції що склалася, Автор тут же повідомить, хоч це і не має великого значення, що барон Тарас їхав на коні на кличку Кнут, названому так на честь Кнута Першого Великого, короля Данії, Англії та Норвегії, який правив в одинадцятому столітті; а лицар Леонід Насторожений – на коні на кличку Іван, названому так на честь великого князя Московського, але Автор не знає точно якого: Івана Першого, Другого, Третього або Четвертого Грізного, а може, і всіх відразу. Обоє коні були гнідої масті. І що на щиті барона Тараса була зображена біла праска у синьому полі, а на щиті його напарника –

червоний коник (комаха) у полі жовтому. Обоє – і Тарас і Леонід – бородаті та вусаті дебельні середнього зросту, тільки Тарас двадцятивосьмирічний брюнет, а Леонід русавий чоловік тридцяти п'яти років.

Наздогнавши лицарів і порівнявшись з ними, троє на всюдиході були опитані і відповіли, що нічого не знають ні про місцезнаходження яйця дракона, ні про людину, зображену на картинці.

Дізнавшись, що лицарі прямують до Козирних Дамок, єгер Перельман висловив побоювання, що до темряви вони туди не встигнуть (вже сутеніло), а в темряві можуть заблукати. Або їм доведеться заночувати в полі просто небі, що теж неприємно, бо кудлате небо своєю похмурою кудлатістю натякало, що вночі воно може просипатися на землю холодним дощем. Тому єгер запропонував яйцешукачам їхати з ними та переночувати у мисливському будиночку, на що лицарі, звісно, погодилися.

Тарас із Леонідом Настороженим справді провели ніч у цій затишній обителі мисливців, а вранці продовжили путь. Перед сном вони встигли повечеряти і потеревенити з єгерями та мисливцями про грифонів. Саме ці теревені і становлять зміст того фрагмента радіоп'єси «Між Липовими Тремпелями та Витонченими Раклами», який Автор Терентопських хронік вибрав для читача.

– Знову, значить, п'єса, – невдоволено скрегоче Права півкуля авторського мозку. – Я знаю читачів, які із задоволенням читають повісті та романи, але терпіти не можуть читати п'єси. Їх твої, пане Авторе, «вкраплення драматургії» можуть вивести з себе!

– Справді! – підхоплює й Ліва. – Мало було однієї п'єси – «Самогон для принцеси» – так тепер ще й...

— Це не одне й те саме, — заперечує Автор. — «Самогон для принцеси» — п'єса для театру, для виконання на сцені, а «Між Липовими Тремпелями та Витонченими Раклами» — радіоп'єса, що називається — театр біля мікрофона, для виконання не на сцені, а в радіоефірі!

— Ай, не один хрін, — відмахується від аргументу Ліва півкуля.

— Не один, — наполягає Автор, — а трохи інший хрін. Ботаніки бачать відмінності хрону звичайного від хрону лучного, тому відносять їх до різних біологічних видів.

Отже, фрагмент вищезгаданої п'єси І.Г. Кельтман, обраний Автором Терентопських хронік, починається з того, що барон Тарас із лицарем Леонідом Настороженим у супроводі співробітників Манюнинського зоопарку Романа Ковіньки та його дружини Варвари, а також єгеря Ростислава Перельмана, входять до мисливського будиночка, в якому вже присутні два єгері та три мисливці...

(Якщо читач не любить читати п'єс, він може пропустити подальший текст до розділу сорок третього).

Ростислав. От це і є той самий мисливський будинок.

Варвара. Ой, як красиво!

Тарас. Так, затишне місце.

Ростислав. Добрий вечір, колеги. От, доправив нам гостей. Дозвольте, гості дорогі, представити вам моїх колег. Це два єгері: Едуард Кишеня й Фелікс Гаманець...

Едуард. Ласкаво просимо.

Фелікс. Здрастуйте.

Ростислав. ... і три мисливці: Улян Араратьян, Вільгельм Яблучко та Наум Трав'янистий-Жуков.

Улян. Привіт.

Вільгельм. Моє шанування.

Наум. Вітаю вас.

Ростислав. А вам, колеги, представляю гостей: це співробітники Манюнинського зоопарку Роман і Варвара Ковіньки, чоловік і дружина...

Роман. Радий познайомитися.

Варвара. Дуже приємно.

Ростислав. ... і два лицарі Напівкруглого Столу, яких ми зустріли дорогою й запросили тут переночувати: Леонід Насторожений і барон Тарас.

Леонід. Доброго вечора.

Тарас. Здоровенькі були.

Ростислав. Ну а мене, єгеря Ростислава Перельмана, ви всі вже знаєте. Едуарде, запали ще три гасові лампи, нехай буде світліше.

Тарас. Ми з колегою Леонідом, як і інші лицарі Напівкруглого Столу, а також багато незалежних лицарів, мандруємо в пошуках драконячого яйця, що було викрадене в одній з печер Каменіани більш місяця тому. Тому першим ділом ми хотіли б довідатися у вас, добродії єгері й мисливці, чи не знаєте ви що-небудь про місце знаходження цього яйця й чи не зустрічалася вам от така людина... Льюню, дістань портрета... От такий.

Наум. А, я читав про це в новому, жовтневому номері журналу «Полювання та спирт», там і такий же портрет надрукували. Ні, я такого мужика не пам'ятаю.

Едуард. А я бачив такий портрет і читав про викрадення на плакатах у Замийську-на-Замийці, там такі плакати

на всіх афішних тумбах і дошках оголошень розвішані. Але я такого теж не зустрічав.

Вільгельм. А мене про це вже запитував наш дільничний міліціонер, лейтенант Тінтагилов-Камелотенко. Я йому відповів і вам повторю, що нічого цього не знаю.

Фелікс. А мене про це вже запитували два незалежні мандрівні лицарі: Лицар-з-прозорим-щитом і товариш Непийкакаколу, але я теж не маю інформації.

Улян. Ні, не зустрічав, і де яйце – не знаю.

Леонід. На жаль, як звичайно.

Ростислав. А ви, добродії лицарі, бачили коли-небудь яйця грифонів? Я маю на увазі не тестикули самців, а ті, які зносять самиці, ті, з яких лупляться грифонята?

Тарас. Ні, мені не доводилося.

Леонід. А я – тільки на кольоровій світлині в журналі «Мандрівник-надомник». Вони такі коричнюваті, як наш державний прапор.

Ростислав. Так, світло-коричневі, а не білі, як у драконів, і розміром менше драконячих, але більше курячих: драконячі дещо побільше ніж в африканського страуса, а грифонячі – з великий лимон. А мені одного разу навіть довелось спробувати яєчню із грифонячого яйця!

Леонід. Ну і як на смак?

Ростислав. Та практично як куряче. У тому яйці тріснула шкарлупа, так що воно однаково пропало б, от ми з колегою Володькою Клавішенком, – Фелікс із Едиком його теж знають – ...

Едуард. Він нині дідуся ховає, а то б теж приїхав.

Ростислав. ... і вирішили: ніж даремно пропаде, краще яєчню спробуємо... Це років шість тому було. Самку, що їх

знесла, вовки вбили... Грифон сильніше за вовка, але зі зграєю голодних вовків не впорається. Так, отож самку вбили, а яйця, недавно знесені, залишилися. Їх там, у лігвищі, було три штуки. Але одне тріснуло. Зазвичай буває чотири-п'ять... Можливо, одне або два яйця вже потягнув борсук, або ще який злодюжка. Отоді з одного ми зварганили яєчню заради цікавості, а два помістили до інкубатора. З них вилупилися грифонята, причому один виявився альбіносом, а це велика рідкість, я особисто більше ніколи грифонів-альбіносів не бачив, читав тільки, що в позаминулому столітті хтось бачив. Я їх півроку вигодовував, а потім Його Величність попросив їх для свого зоопарку, у нього саме подох від старості грифон Блискучодзьобий і не вистачало для експозиції... Вони зараз живуть у Королівському зоопарку; ви їх, звичайно, бачили.

Тарас. Ну ще б! Барсик і Мурзик! Улюбленці публіки, особливо Мурзик-альбінос.

Вільгельм. Барсик і Мурзик – це, скоріше, котячі імена.

Леонід. Це принцеси Зінуля й Зіночка дали їм такі.

Варвара. Грифони тулубом, лапами й хвостом дійсно нагадують великих котячих. Та й вухами теж...

Едуард. До речі, щодо грифонів і вовків. Я нещодавно у нас у Замийську-на-Замийці дивився в кінотеатрі новий короткометражний фільм «Життя за грифона», студії «Зад-фільм», так там один грифон переміг цілу зграю вовків! Але він там і літав краще за дракона.

Роман. Кіношники більше опікуються видовищністю, а не правдивістю.

Тарас. А чим ви, Ростиславе, вигодовували тих грифонят?

Ростислав. Спочатку молоком: грифони ж ссавці, хоч і з пір'ям; самки грифонів мають сосці, як і самки всіх звірів, і перші місяці годують дитинчат молоком. А я годував їх із соски, але не грифонячим молоком, звичайно, а...

Леонід. Коров'ячим?

Ростислав. Ні, єдинорожачим. Молоко єдинорожиці корисніше, ніж молоко корови, там більше цих, як його... Ну, неважливо. Мої сусіди тримали домашню єдинорожицю, яка незадовго до цього отелилася, так що я в них і брав це молоко. А за три місяці вже став підгодовувати малят курятинкою і крольчатинкою – кури й кролики в мене добре розмножуються, тому із цією їжею проблем не було.

Улян. Я вважаю, і нам усім не гріх прийняти їжу.

Ростислав. А що в нас нині на вечерю?

Вільгельм. Мисливські ковбаски з дикої свині, копчені ребра з неї ж, домашній сир, варені яйця, не грифонячі, звичайно, курячі, городина, зелень і коржі – житні й гречані; чай, а до чаю – домашні пиріжки з банановою начинкою.

Варвара. Забагато для вечері-от.

Вільгельм. Я тільки перелічив продукти, а кожний сам вибирає – чого й скільки йому з'їсти. Уляне, допоможи мені накрити на стіл.

Варвара. Я допоможу.

Вільгельм. Протестую. Ви – гостя!

Звуки накривання на стіл: шелест скатертини, брязкіт і стукіт посуду...

Роман. Але давайте обговоримо, де і як будемо відловлювати грифонів. Найпростіший і безпечний спосіб вилову, як відомо, це – за допомогою чарівника, що володіє даром гіпнотизування тварин. Досить тільки в супроводі такого чарівника розшукати потрібну тварину, а потім чарівник навіє тварині, щоб вона сама увійшла в клітку; і все. Швидко й легко. Але ж далеко не всі маги володіють даром навіювання тваринам. Загіпнотизувати людину може будь-який наш чарівник, а загіпнотизувати тварину – тільки обрані. У нас у Манюнинську такий дар має маг Всеволод Миколайович Манюня, нащадок мага Гектора Манюні, на честь якого названо наше місто. Але він зараз зайнятий: по-перше, у нього багато іншої роботи, а по-друге, у нього незабаром має народитися онук або внучка, і він поки не хоче відлучатися з міста. Просив почекати до середини грудня, а ще краще – відкласти до весни... Але ми чекати не захотіли й вирішили почати вилов грифона без чарівника, тому й звернулися по допомогу до вас, єгерів і мисливців.

Едуард. Ну й правильно. Хоч ми займаємося більше не виловом, а відстрілом, але й відловити теж можемо.

Варвара. А вам не шкода вбивати тварин?

Едуард. Якщо не відстрілювати великих хижаків у Раптовому лісі, то вони тут так розплодяться, що з'їдять усіх копитних і іншу живність, а потім самі вимруть від голоду; за межами Раптового лісу вони ж не можуть шукати їжу... А ви вегетаріанка?

Варвара. Ні.

Едуард. Ну от, стало бути, їсте тварин. А для того, щоб ви могли їсти м'ясо, хтось повинен...

Улян. От я, наприклад, потомствений мисливець. У мене й батько полює, і дід полював, і прадід, і прапра... Сімейна традиція. До речі, у Жорикбурзькому краєзнавчому музеї є кістяк грифона. Отож того грифона завалив мій дід. Досить великий екземпляр. Це відбулося кілометрах у тринадцятьох звідси на північний схід. Мене дід водив на те місце... Але прошу всіх за стіл.

Тарас. Добре б спочатку умитися з дороги.

Ростислав. Це точно. Умивальник зовні, ходімо, покаджу...

*Якийсь час чується плескіт води й фиркання тих що
вмиваються...*

Леонід. Ну от, чистенькі. Тепер можна й до стола.

Вільгельм. Нам, хто завтра приступиться до полювання на грифонів, алкоголю не пропоную, тому що в грифонів дуже хороший нюх і вони можуть вчути запах алкоголю здалеку, що може нам перешкодити. А вам, добродії лицарі, можна, ви ж у полюванні не берете участі. Будете горілку з перцем?

Тарас. Будемо.

Плескіт.

Леонід. Ну, за здоров'я всіх присутніх!

Тарас. І за удачу в наших справах!

Брязкіт двох кухлів.

Роман. Ммм... Дуже смачно!

Вільгельм. Це мій тесть коптив, у нього невелика коптильня...

Варвара. Але повернемося до наших грифонів. Отже, де і як...

Ростислав. Грифони живуть на всій території Раптового лісу, але щоб уникнути небезпечних зустрічей з єдинорогами, я пропоную робити вилов у цій, західній частині лісу. Грифони, вовки й ведмеді на людей нападають украй рідко, а от єдинороги становлять більшу небезпеку, тому краще їм на очі не потрапляти без потреби. У західну частину лісу єдинороги воліють не забрідати, тому що тут багато високих чагарників і дерев з низьким гіллям, і єдинороги тут заплутуються своїм рогом у гілках. Вони воліють ходити там, де високі дерева й низькі кущі, де їхні роги ні за що не зачіпаються. Тому саме цей, західний район найбільш безпечний, тут і будемо відловлювати грифонів. Ну, звичайно, не отут, на окраїні лісу, де наш мисливський будиночок, а на кілька кілометрів углиб. На саму окраїну грифони не заходять.

Едуард. А що стосується способу, то ми отут порадилися й вирішили застосовувати ловчу сіть. Грифона, що заплутався в такій сітці, присипляють уколом шприца зі снодійним, сплячого виплутують з тенет та переносять у клітку, де він незабаром прокинеться.

Фелікс. Найважливіше отут – заманити грифона в засідку, де на нього чекає ця сітка. Підкрастися близько до грифона, залишаючись непоміченим, практично неможливо, тому що в грифонів дуже хороший нюх, дуже хороший слух і дуже хороший зір. Тому мисливці до грифонів не підкрадаються, а підманюють їх за допомогою різних хитростей. Наприклад, самців іноді підманюють за допомо-

гою ароматизатора, запах якого нагадує запах самки в період тічки, і манка, спеціальної свистульки, звук якого нагадує клекіт самки. Але цей спосіб нам не підійде, він ефективний навесні, під час шлюбних ігор грифонів, а восени самці до самок байдужі. Зараз грифонів можна приманити, і самців і самок, на запах коней і на звуки кінського іржання. Грифони нічого так не обожнюють, як конину.

Тарас. Ой, а вони наших коней, Кнута й Івана, не того...

Фелікс. Не турбуйтеся, добродії лицарі, вашим коням нічого не загрожує. Цей будиночок перебуває за межею проживання небезпечних хижаків. Сюди грифони не сунуться. Чарівник Гектор Манюня, зробивши Раптовий ліс, так би мовити, заповідником великих диких хижаків і неодомашнених єдинорогів, оточив ліс чарівною рисою, за яку ці небезпечні звірі не виходять. Цей мисливський будиночок відділений від ласих до коней грифонів і вовків цією невидимою рисою.

Ростислав. Отже, завтра сюди прибудуть інші мисливці, і ми почнемо прочісувати ліс у пошуках свіжих слідів грифонів. Коли такі сліди будуть виявлені, ми влаштуємо в тому місці засідку, установивши ловчі сітки, розкидавши, не до вечері будь сказано, кінський гній для привабливого запаху й включивши магнітофонний запис кінського іржання...

Улян. Я спеціально їздив на конезавод, записав на касету кінські звуки й запасся гноєм.

Ростислав. Гній видає сильний запах, який не тільки приваблює грифонів, але й забиває, так би мовити, запах людини; інакше грифони завдяки хорошому нюху могли б вчути мисливців і насторожитися. Грифони підуть на кі-

нські запахи й звуки, як кішки на запах валеріанки, ну а далі – справа техніки. Більш детально цей план обговоримо завтра, коли зберуться всі учасники лову. Треба ж передбачити й способи відлякування вовків, яких теж можуть привабити такі запахи та звуки...

Леонід. Розмова про грифонів нагадала мені одну чарівну історію, яку розповідав граф Галактіон, що був, як і ми, лицарем Напівкруглого Столу, жив у Шмокиконському замку, а тепер живе у Великому Світі, у Харкові, у районі Нової Баварії, і працює електриком. Він говорив, що це їхній сімейний переказ про предка.

Цей предок, мовляв, посварився з якимось чаклуном, і той його зачарував, перетворив на грифона, або, точніше, на перевертня – ночами він був людиною, а днем – грифоном, але мовлячим. І призначено йому було бути грифоном аж десять років, а потім він мав би стати, мовляв, знову звичайною людиною.

У селі, що було неподалік від обителі тієї грифонолюдини, жила прекрасна дівчина, яку цей перевертень покохав. До неї сваталися багато хлопців з усією округи, і гарні, і сильні, і багаті, але вона всім відмовляла. Навіть її батьки гнівалися, мовляв, якого ще рожна тобі треба, дочко.

І одного разу до них у хату явився цей грифон. Батько з матір'ю перелякалися, заціпнули від виду чудовиська, а він увійшов до кімнати дочки й про щось із нею поговорив, потім пішов. І тоді дівчина приголомшила батьків: заявила, що не піде заміж ні за кого, крім цього грифона. «Отямся, дитятку! Де ж це бачено, щоб порядна дівчина вступала в шлюбний зв'язок зі звіром, із чудовиськом! Це мерзенне збочення! Викинь із голови такі

дурості!» – умовляли її батько з матір'ю, але вона стояла на своєму. Чим довше вона наполягала, тим сильніше злилися батьки. І нарешті, бачачи, що вона від свого не відступить, батько й мати гнівно оголосили їй: «Раз ти така збоченка, що прагнеш жити зі звіром, то ми від тебе відрікаємося; ти нам більше не дочка; ми тебе знати не хочемо; іди куди бажаєш, живи з ким хочеш, а нас забудь і більше не приходь!» І вона пішла з батьківського дому...

І стали той грифон і та дівчина жити разом як чоловік і дружина. Зрозуміло, у так званому цивільному шлюбі, тому що вінчати дівчину із грифоном ніякий піп не став би. І народила та дівчина від свого чарівного чоловіка... кхе... тобто тоді вона вже була не дівчина, а молода жінка... і народила вона двох дитинок: хлопчика й дівчинку. Ночами-то чоловік був звичайним мужчиною...

Діти дещо підросли й довідалися від сусідських дітей, з якими гралися, що у всіх малят повинні бути бабусі й дідусі. «А в нас є бабуся й дідусь?» – запитали вони в батьків. «Є, – відповіла дружина грифона. – Вони живуть у тому селі, що за рікою й лісом». Діти стали проситися в гості до бабусі й дідуся, і їхня мати сказала чарівному чоловікові: «А дійсно, нехай мої батьки побачать онуків; може, тоді вони схвалять наш шлюб; а діти познайомляться з дідусем і бабусею. Мої батьки не веліли нам з тобою приходити, але онукам будуть раді, я в цьому певна. Відведи дітей до мого села й покажи їм хату батьків...» А дітям сказала, щоб вони, погостювавши в дідуся з бабусею, на третій день вийшли із села до окраїни лісу, де на них буде чекати грифон-батько, який відведе їх назад додому; і щоб вони дідусеві з бабусею не говорили про те, що батько буде їх там чекати.

Грифон довів сина з дочкою до того села, показав хату діда з бабою. Діти пішли туди, а грифон здалеку спостерігав, залишаючись непоміченим. Брат із сестрою сказали старим, мовляв, ми ваші онуки, і ті страшно обрадувалися й кинулися їх пригощати, розпитувати, забавляти... Грифон, переконавшись, що все гаразд, повернувся додому. Діти гостювали в старих три дні. Хлопчик говорив, що вони самі прийшли сюди й самі підуть додому, а дівчинка прохопилася, що їх привів грифон і відведе назад за три дні...

Коли діти заснули, дід і баба стали радитися: мовляв, от які в нас гарненькі онученята, та й дочка була хороша, поки не зв'язалася із клятим чудовиськом; мовляв, якби не було цього чудовиська, усе було б прекрасно, вони б із дочкою й онученятами жили б однією прекрасною й щасливою сім'єю...

І задумали старі страшне діло: знищити зачарованого зятя!

На третій день бабуса сказала онукам, що сама проведе їх до діброви, а дідусь узяв гостру сокиру й в обхід прокрався на окраїну того лісу. Грифон, спостерігаючи, як дорогою наближаються діти з тещею, не помітив, як підкрався тесть, і той зненацька наніс грифонові смертельний удар сокирою. Грифон упав і відразу перетворився на людину, на чоловіка, але вже мертвого...

Коротше кажучи, очікування старих не виправдалися: дочка з дітьми до них не повернулися; навпаки, довідавшись про підступництво діда й баби, дружина й нащадки грифона їх зненавиділи й назавжди від них відреклися.

Син зачаклованого став засновником лицарського роду, до якого належить і граф Галактіон, що розповів мені

цю історію. І на гербі їхнього роду, до слова, зображений саме грифон.

Ростислав. Так... Невесела історія...

Варвара. А я таку ж точно історію читала в книзі українських народних казок і легенд, тільки там був не грифон, а змій, і наприкінці його дружина, син і дочка перетворилися на птахів, відповідно на горлицю, солов'я й зозулю... Що ж до грифонів, то мені згадується інша легенда, яку мені в дитинстві розповідала моя прабаба.

Жив-був нібито один чоловік, не знаю де: у Терентопії або іншій країні; не знаю, чи був той чоловік чарівником, чи не був; та це й не важливо. Можливо, він був розбійником, шахраєм, або ще яким-небудь негарним індивідом, тому що зміг отримати стільки скарбів, скільки чесною працею не заробити. І от, надбавши ці скарби, той чоловік став боятися, що їх у нього украдуть. Він не знав ні відпочинку, ні спокою, охороняючи своє майно, боячись його залишити надовго без догляду. І нарешті, згадав, що, згідно з переказами, кращими охоронцями скарбів вважаються грифони; вони роками сторожать скарби, не підпускаючи до них сторонніх.

І завів той багатій двох грифонів, які виявилися самцем і самицею, видресировав їх, привчив вартувати майно й не підпускати до нього нікого, крім себе. Але тут йому спало на думку, що хто-небудь сторонній може спробувати заволодіти скарбами, прийнявши вигляд хазяїна, а грифони можуть зловмисника допустити до майна, вважаючи його своїм паном. Тому та людина навчила грифонів не підпускати до скарбів навіть самого себе, поки він не скаже пароль. Скарб він сховав у гірській печерці, деś удалині від населених пунктів, і грифони стали ту печерку пильну-

вати від усякого, хто не знав пароля, а знав його лише один чоловік, їхній хазяїн. Звичайно, грифонам треба їсти, тому вони полювали на гірських баранів і інших звірів, але в той час, як один з них добував їжу, інший обов'язково сторожив печерку, і спали вони по черзі, так що ні на хвилину скарби не залишалися без їхньої охорони. Багатій час від часу туди навідувався й переконувався, що майно під надійною охороною... Певен щодо грифонів, він кілька років туди не приходив, чи то десь подорожував, чи то...

І от за скільки-то там років він, вже постарілий, добрався до тієї печерки, побачив двох грифонів біля входу, обрадувався, що все як і раніше, і, викрикнувши пароль, хотів був увійти в печерку й забрати частину золота на якісь потреби. Але грифони раптом накинулися на нього, стали дзьобати, бити крильми, лапами й хвостами... Він вигукував пароль знову й знову, але це не допомагало... Ледве живим він вирвався від них і скотився з гори, зламавши кілька костей. Умер би від травм, якби його не знайшли випадково подорожани, що брели через ті гори...

Тарас. Це виходить, грифони забули пароль?

Варвара. Ні, це були вже інші грифони, які пароля ніколи не чули. Нагадую, що ті двоє, яких видресировав багатій, були самцем і самицею, тому без відриву від охорони вони стали плодитися. Старі грифони навчили молодих вартувати печерку, але не навчили пароля, оскільки були звичайні, не мовлячі. Старші грифони від старості подохли; грифони ж живуть не так довго, як люди; а молоді продовжили вартувати печерку, але вже без усякого пароля. От тому... Коротше кажучи, власник скарбів із цієї причини втратив доступ до свого майна й залишився, як говориться, біля розбитого корита.

Тарас. Ну й сам винуватий, тому що зробив нерозумно. Теж мені охорона. Зловмисники могли тих грифонів просто вбити з рушниці, або там з арбалета; мисливці ж убивають; а постійне чергування грифонів біля печерки могло б навпаки підказати зловмисникам, де саме заховані скарби. Зарити в землю й то було б надійніше, без усякої охорони.

Улян. А потім щоразу копай заради декількох монеток. Ні, закопувати теж незручно.

Тарас. І все-таки він зробив нелогічно, можна було придумати що-небудь більш розумне.

Варвара. Це ж легенда, а суть легенди не в логічності, а в моралі, у повчальності.

Тарас. Ну і яка отут мораль? Громадяни, зберігайте гроші в банку, а не в печерці із грифонами! Так, чи що?

Варвара. Ну, може, у тому, що, мовляв, погано бути занадто багатим і жадібним.

Вільгельм. А що це вже ніхто нічого не їсть?

Варвара. Наїлися вже. На ніч переїдати шкідливо.

Улян. Ну так я наливаю чай. Вода вже кипить.

Варвара. Наливайте.

(Булькіт, плескіт, дзюркіт...)

Наум. Коли в нас пішли розповіді про грифонів, я теж розповів. Один знайомий старий повідав мені якось історію про те, як його обдурили за допомогою грифона.

Цей старий, а кличуть його Альмасоричем, вірніше, коли це трапилося, він був не старим, а хлопцем... отож цей Альмасорич обожнював тварин і постійно тримав у домі й собак, і кішок, і карликових єдинорогів, і рибок в акваріумі, і змій, ящірок, саламандр у тераріумах, і ще хрін зна кого. Одним словом, був колекціонером живих істот,

причому віддавав перевагу найбільш рідкісним видам і породам.

Роман. От і ми з Варварою такі. Мало того що самі працюємо в зоопарку, так ще й дома в нас повно і звіряток, і пташок, і рибок, і... От поїхали сюди у відрядження, а самі хвилюємося: як вони там без нас. Втім, колеги доглянуть, нагодують, почистять...

Наум. І от одного разу Альмасорич побачив на пташиному ринку в Жабенятинську, де він жив, дивного грифона, точніше, грифонятка, що приблизно з місяць, як вилупилося з яйця. Його продавав якийсь циган. Це було грифоня небаченого розцвічення: голова в нього була червона, шия жовтогаряча, одне крило жовте, інше зелене, передні лапи блакитні, задні лапи сині, хвіст фіолетовий, а тулуб білий у чорне яблуко. Альмасорич як побачив таке чудо, відразу загорівся бажанням будь-що-будь отримати грифона такої рідкої породи. Запитав у цигана, скільки той хоче за свій товар, а той відповідає, мовляв, ви самі бачите, шановний громадяніне, що це не звичайний грифон, а дуже рідкісна порода, тільки що відкрита в Окраїнних Землях, тому він коштує в п'ять разів дорожче за звичайного грифона. Отут до них підкочується ще один покупець і говорить: я беру. Альмасорич злякався, що упустить таку рідкість, і кричить: я беру! Той, другий: мовляв, я перший сказав. А Альмасорич: а я... а я... а я заплачу не в п'ять, а в шість разів більше! Той, другий: а я, мовляв, заплачу в сім разів більше. Альмасорич: а я – у вісім разів... Так цей аукціон тривав доти, поки Альмасорич не запропонував заплатити за грифона у двадцять разів більше, чим за звичайного. Другий покупець відступив, а Альмасорич із циганом ударили по руках. Але в Альмасорича не було стільки гро-

шей, і він, віддавши циганові в заклад ту суму, що в нього була, швидко оббіг рідних і знайомих і назаймав у них грошей. Повернувся до цигана й, вручивши йому досить значну суму, забрав цей райдужний живий раритет.

Він деякий час не міг нарадуватися своїй покупці, поки грифоня не полиняло. Грифони ж періодично линяють, як птахи й деякі звірі: скидають старе пір'я й старе волосся, а замість покриваються новими. Той грифон, полинявши, виявився звичайним грифоном жовтувато-сірувато-коричневого розцвічення!

Тарас. Ясно: грифон був фарбований; я відразу догадався.

Наум. Так, з'ясувалося, що циган просто пофарбував звичайне грифоня різнобарвними фарбами, щоб продати його втридорога.

Едуард. А той другий покупець, що набив ціну, напевно був спільником цигана. Альмасорич став жертвою парочки аферистів.

Наум. Мало того що він переплатив двадцятикратно, так ще й вліз у борги, які віддавав потім пару років.

Тарас. Фарбований грифон – це ще що; а от я бачив у Харкові фарбованих риб!

Ростислав. Ну-бо ну-бо, цікаво.

Тарас. Так, риб, покритих фарбою. Я захоплююся акваріумістикою, у мене в лицарському гуртожитку є три акваріуми з декоративними тропічними рибками... Шкода, невеликий габарит гуртожитського приміщення не дозволяє мені як слід розвернутися. Якщо в мене буде власний замок, я в ньому заведу набагато більше акваріумів, набагато більших розмірів... Отож я іноді навідуюся у Великий Світ, а конкретніше – у Харків, а ще конкретніше

— на харківський пташиний ринок, щоб придбати іхтіологічні новинки — акваріумних рибок, яких ще не розводять у Терентопії. І одного разу, будучи там, дивлюся — якийсь мужик продає рибку з дуже яскравими смужками: червоними, жовтогарячими, зеленими, блакитними, бузковими... Дуже ефектно! Смужки так і горять, начебто електрична реклама! Важко пройти повз. Аж гаманець свербить скоріше придбати таких яскравих тварин! Я придивився й здивувався: та це ж риби виду ктенобрікон спілюрус, або, простіше виражаючись, так звані рибки-монетки; мені вони добре знайомі, тримав в акваріумі. Але звичайні рибки-монетки суцільно срібlistі, за що й одержали таку назву, без усяких барвистих смуг; а в цих — барвисті смуги уздовж спини й живота, причому різного кольору. Придивившись ще пильніше, я зрозумів: яскраві смуги не природні, а фарба! Дуже яскрава, що б'є в очі фарба, яку використовують для оформлення шкільних плакатів і стінгазет, змішана, очевидно, з лаком, котрий моментально сохне. Технологія цієї афери, очевидно, наступна: перед тим, як відвезти цих рибок на базар, торговець виловлює рибку з акваріума, насухо протирає ганчірочкою й швидко наносить на луску фарбу, яка в лічені секунди висихає, після чого пускає рибку назад в акваріум. І це робиться так швидко, що рибка не встигає задихнутися без води. Розфарбувавши рибку, торговець доставляє їх на пташиний ринок і продає за цінами більш високим, чим коштують звичайні рибки цього виду. Ну, знавці на кшталт мене, звичайно, відразу розкусять обман і не попадуться на цю вудку. Але на пташиному ринку завжди повно простаків, що не мають досвіду, на яких цей обман і розрахований...

Що ж до грифонів, то я теж знаю одну історію. Років сто або більш тому один алхімік на імення Сидір Гольденхрін, що жив чи то в Замийську-на-Замийці, чи то в іншому місті, вирішив створити еліксир, що є універсальною протиотрутою, тобто засіб, що анулює дію будь-яких отрут. Із прадавніх книг він довідався, що отрути втрачають свої отруйні властивості, будучи налитими в кубок, виготовлений з пазура грифона. Алхімік із цього зробив висновок, що в пазурі грифона присутні особливі речовини, що вступають у хімічну реакцію з будь-якими отрутами, у результаті чого отрути перестають бути отрутами. Правда Сидір засумнівався в тому, що з пазура грифона можна виготовити кубок, як з рога бика: пазурі в грифона занадто малі для цього, з них хіба тільки наперстки можна виточувати. А може, у книгах йшлося не про звичайних грифонів, а про якихось особливих гігантських, яких у Терентопії немає. Причому в книгах говорилося, що такий кубок повинен бути з пазура, який грифон віддав добровільно, а не добутого за допомогою насильства. Коротше кажучи, алхімік Сидір Гольденхрін зав'язав дружбу з мовлячим грифоном Гризунофаговим. Грифон Гризунофагов, звичайно, не захотів би, щоб йому виривали або відрізали пазур, та цього, на думку алхіміка, і не було потрібно, а погодився, щоб Гольденхрін трішки обробив його пазурі напилком і забрав кістяну тирсу. Цієї тирси, на думку алхіміка, було цілком достатньо для виготовлення еліксиру.

Із цього порошку й інших інгредієнтів, які повинні були, за розрахунками Сидора, підсилити протиотруйні властивості, алхімік створив експериментальний засіб, який став випробовувати на піддослідних пацюках і кроли-

ках: давав їм різні отрути й цю свою протиотруту. Протиотрута тварин не рятувала, вони незмінно подихали від отрут. Зрештою, Сидір Гольденхрін дійшов висновку, що інформація в прадавніх книгах про такі властивості пазурів грифонів не відповідає дійсності. Одним словом, еліксиру-протиотрути цей алхімік так і не створив, зате виявилось, що винайдений ним препарат є прекрасним проносним. І він це проносе навіть запатентував! Втім, широкого поширення це проносе не дістало, напевно тому, що не змогло конкурувати з іншими проносними, типу пургену або касторки, тому що для інших проносних не було потрібно таких рідкісних інгредієнтів, як пазурі грифонів. Я вичитав усе це в газеті «Доля з маком».

Варвара. До речі, Романе, ти ж знаєш пісню про грифона...

Роман. Так, якби була гітара...

Фелікс. Гітара є! Деякі мисливці полюбляють після полювання біля багаття потренькати на гітарі та поспівати бардівських пісень, тому ми тримаємо в мисливському будиночку цей інструмент. Зараз принесу... От вона, тримайте.

Роман. А ну-бо... (*Звуки струн*). Трохи розстроєна. Підтягну струни... Так... Ага... От тепер добре. Отже — «Балада про механічного грифона». (*Співає під акомпанемент гітари*):

В баладі буде троє персонажів,
і кожний в ній свою зіграє роль;
перераховую от: дівчина Наташа,
механік Костя та лихий король.
Лихий король таку річ вирішив придбати,
не мають що інакші королі,

щоб хвастати та себе вихваляти:
у мене раритети немалі!
Яку ж отримати собі конкретно штуку,
про те йому наснився дивний сон;
і він сказав: хочу, мені щоб в руки
потрапив металевий-от грифон;
щоб був, мовляв, з металу цей звірюга,
та рухався неначе він живий...
Механік Костя званий був до круга
монарха; і сказав той: «Споряди
мені це механічне гарне диво:
грифона-робота». І каже Костя: «Так,
зварганить можна. Заплати красиво,
бо працювати не буду на дурняк.
Грошей прошу я, значить, за роботу
сто тисяч, а за менше – не візьмусь:
складна робота». Королю-підлоті
платити не до шмиги. Той ще гусь.
Довідався: у Кості є кохана –
вродливця Наташа, і любов
між ними, і за неї, незрівняну,
він ладен і свою віддати кров...
Дівицю цю, без всяких аргументів,
що ждала Костю поблизу вікна,
схопили королівські враз агенти...
І в вежі замку хована вона.
Дізнався Костя потім про недолю:
Наташу викрадено, плаче її мати;
щоб викупить заручницю з неволі,
сто тисяч треба лиходіям дати.
Сказав механіку король: «Проблему вашу
готов рішення я – нема мене добріш:
я сам-от викуплю заручницю Наташу,
а ти грифона споруди скоріш.

І будемо тоді з тобою квітi».
Та втямив Костя: на лжеці вінець!
Сказавши: «Згодний!», рушив працьовито,
готуючи монархові кінець.
Король же надзирателя приставив
механікові: пильно ту вартуй
роботу над грифоном із металу,
і повсякдень про те мені звітуй.
Тож підглядавав один, трудився другий:
писав, клепав, варив, гвинтив, кував,
і бризкав піт, не покладав він руки...
Король ті звіти слухав – і чекав...
Коротше кажучи, грифона він зварганив –
вродливець із металу, як живий.
Він рухає вухами та ногами,
хвостом, крильми, і дзьобом голови.
Та змайстрував наш Костянтин солдата:
був створений грифон той для боїв!
У його грудях міститься гармата!
Будь-котрих може він розбити ворогів!
Механік осідлав оту машину,
натиснув важіль; та як воїн-спец
враз дзьобнула наглядача у тім'я,
і той упав, і став миттєво мрець.
Керуючи крилатим механізмом,
наш Костя полетів, немов орля.
З висот ландшафти оглядів, донизу
знову кинувся – до замку короля.
І в апартаментах монарха збивши вікна,
грифон залізний усередині вже був
кімнатин королівських; тільки пискнув
настраханий володар і здригнув,

і кликнув стражу. Та його сторожу
нешадно механізм придав землі.
І королю тоді слова ворожі
сказав наш Костя: «Швидко, не юли,
негайно говори, мою Наташу
ховаєш де? Інакше мій метал
тебе подзьоба». – «В тій високій башті», –
розкрив брехун слізьми свою печаль.
І Костя на грифоні прямо к башті
спурхнув, і через ґрати там він вздрів
свою кохану та омріяну Наташу,
і важелем наказ грифону звів:
грифон кігтями оті ґрати видер.
Наташа к Кості із віконця – ох! –
скакнула на грифона, і гармидер
отак скінчився, бо грифон обох
поніс на південь, далі від корони...
Король від струсу враз дістав інфаркт.
І помер він. А спадкоємця трону
лише порадував оцей-от славний факт.
Не знаю, правда або тільки слухи:
наступник Костю і нагородив...
Механік Костя – золотії руки –
з Наташей жив, грифон же їм служив.
Кінець балади. Вірю я та знаю:
добро сильніше зла, це джерело звитяг!
Закінчую співати й всім бажаю,
щоб було так завжди, завжди отак!

Ростислав. Браво! Гарна пісенька!

Леонід. Ви, Романе, переписіть мені, будь ласка, слова та акорди. Я теж вивчу й буду співати.

Фелікс. Але в цій пісні грифон прекрасно літає, та ще з пасажирами на спині, хоча справжні грифони, як уже

говорилося...

Роман. Ну, тут-от це виправдано: грифон-то був не справжнім, а крилатою машиною, на зразок літака або гвинтокрила.

Вільгельм. А я читав роман російського письменника Олександра Хомича Вельтмана «Предки Калімероса. Александр Филипович Македонський». Так там головний герой – якийсь молдавський листоноша – теж робить подорожі верхи на грифонові, точніше не на грифонові, а на гіппогрифі. Подорожі в часі, ну й у просторі теж. Як відомо, гіппогриф відрізняється від грифона тулубом: у грифона тулуб схожий на тулуби великих котячих, а в гіппогрифа – на тулуб коня... Ну й ноги із хвостами теж. А що каже про гіппогрифів наша наука? Запитую вас, Романе і Варваро, як фахівців.

Варвара. Наша наука каже, що, на відміну від грифонів, гіппогрифів не існує й ніколи не існувало, їх придумали автори приблизно пів тисячоліття тому.

Фелікс. А я теж хочу розповісти історію про грифона, хоча сам я сумніваюся в її правдивості. Це мисливська байка, яку повідав старий мисливець Айвенго Родіонович Хохолзон-Бульбашка. От і мої колеги його теж знають...

Едуард. Так, Родіонович – особистість серед мисливців відома.

Наум. А, це, напевно, та, де про бляшанку...

Фелікс. Так, саме цю історію. Родіонович розповідав, що одного разу він із приятелем пішов полювати на грифона. Бродили вони отут лісом, бродили, але ніяких слідів грифона не виявили. Витратили багато часу, але жодного разу так і не стрельнули зі своїх рушниць. Прийшов час вертатися. «Недобре так іти, не зробивши жодного по-

стрілу, – сказав Родіонович. – Давай хоч у яку-небудь мішень вцілимо. Ну, підкинь хоч от цю бляшанку, з якої ми з'їли шпроти, а я спробую в неї влучити на лету». Приятель зажбурнув ту банку як міг вище, а Родіонович скинув рушницю й торохнув. Промазав. У цю мить трапився сильний порив вітру, який цю порожню бляшанку відніс кудись далеко в зарості. Екологічна етика не дозволяє засмічувати ліс подібним сміттям, тому обоє мисливці пішли шукати ту консервну банку. Цілу годину шукали, чортихаючись, і нарешті знайшли. Причому гострий зазубрений край відігнутої кришки був забруднений кров'ю. І на землі були плями крові й сліди грифона. Мисливці забрали банку, і пішли тими кривавими слідами. Довго йшли й, нарешті, знайшли здохлого грифона в калюжі крові. Виявилося, що в той час, коли мисливці полювали на банку, за ними із заростей спостерігав, причаївшись, грифон; віднесена вітром бляшанка улучила прямо в того грифона й гострим краєм перерізала йому життєво важливу артерію. У результаті чого він сплив кров'ю. От така байка, у правдивості якої, повторюю, я сумніваюся.

Едуард. А нас одного разу, от з Улянком і ще одним мисливцем, Сергієм фон Гесассом, грифони буквально врятували від смерті. І це не мисливська байка, а чиста правда. Пам'ятаєш, Уляне?

Улян. Так, таке важко забути. Це трапилося під час зимового полювання. Грифони ж не впадають у сплячку, як ведмеді, а активні усю зиму, як вовки. І от ідемо ми з Едиком і Серьогою лісом на лижах...

Едуард. А погода яка була! Сонечко сяє, сніг іскриться як діаманти! Тиша, тільки дерева потріскують від морозу та сніг під лижами поскрипує...

Улян. І отут я побачив спереду, метрах у сімдесяти грифона на снігу, і шепочу супутникам...

Едуард. А це був...

Улян. Стоп, не перебивай, треба ж один по одному... Я шепочу їм, мовляв, дивіться, грифон, а Едик...

Едуард. А я кажу, мовляв ближче не можна підходити, він нас унюхає, побачить, почує й дремене; стріляємо, мовляв, звідси. І ми відразу скинули рушниці й усі троє вистрілили...

Улян. А цей так званий грифон навіть не поворухнувся...

Едуард. За якийсь час ми підійшли ближче, і виявилось, що то був не грифон, а просто вивернуте із землі кореневище великого дерева. Але здалеку, їй-богу, викапаний грифон...

Улян. І тільки ми вистрілили по тому корчу, як бачимо: із усіх копит на нас несеться розлютований єдиноріг, голову пригнув, ріг як багнет на нас направив... Ну, думаю, ми й рушниці не встигнемо перезарядити, як він нас проштрикне, ну як мінімум одного з нас...

Едуард. І отут, на наше щастя, напереріз цьому парнокопитному через замет випурхнула сімка грифонів, уже справжніх...

Улян. Зазвичай грифони на єдинорогів не нападають, обходять стороною: дуже вже небезпечний суперник. Ну а отут, бач, від зимового браку кормів, грифони збилися в зграйку й ризикнули єдинорога завалити...

Едуард. Ну, єдинорогові вже не до нас, своє життя треба рятувати. Грифони на нього кидаються, а він звивається, норовить буцнути їх вістрям. Ми скористалися цією метушнею, щоб перезарядити рушниці, і дали залпи по ро-

гаторому агресорові. Грифони від гуркоту спурхнули, але відразу знову до добичі, зачувши кров і побачивши, як він упав замертво. Стали жадібно рвати тушу дзьобами.

Улян. Це був зручний момент, щоб відкрити стрілянину й по грифонах, але в нас рука не піднялася, адже якби не вони, єдиноріг когось із нас точно уколошків би. Рятівники, одним словом.

Едуард. Тому ми просто почекали, поки вони наситилися й відійшли, а потім ми відпиляли в трав'яного ріг на пам'ять. Оскільки нас було троє, а ріг один, ми його розіграли в лотерею, так би мовити, і він дістався Серьозі. От такий унікальний випадок...

Ростислав. Розмова, звичайно, цікава, але так ми можемо протеребеніти цілу ніч, і завтра будемо сонні, ні на що не придатні. Пропоную закруглятися й готуватися до сну.

Леонід. Чур, ми з Тарасом ляжемо от на цій ведмежій шкірі.

Ростислав. Добре. Ну а вам, Романе і Варваро, як подружній парі – окрема кімнатка на другому поверсі. А ти б, Уляне, поки ввімкнув би свого магнітофона на батарейках, замість колискової, так би мовити.

Тарас. Що, будемо слухати кінське іржання?

Улян. Ні, я не тільки іржання... Я прихопив і касети з новою музикою з Великого Світу, буквально тільки днями доставлені в королівство... От ця, наприклад... Вмикаю.

Клацання клавіші. Звучить пісня «Грифон» (слова Юрія Андруховича, музика Тараса Чубая) у виконанні української рок-групи «Плач Єремії»...

Тут Автор Терентопських хронік закінчить цитувати радіоп'єсу Іполіти Густавовни Кельтман «Між Липовими Тремпелями та Витонченими Раклами».

Перш ніж завершити цей розділ захоплюючої епопеї (у цих словах проглядаються хвастощі Автора), Автор повідомить, що наступного ранку лицар Леонід Насторожений і барон Тарас опитали ще декількох мисливців, що прибули ловити грифонів (ті теж нічого нового про викрадене яйце дракона не повідомили), і тільки після цього відбули зі стоянки мисливців до селища Козирні Дамки...

— Ну а як із грифонами? — зацікавилася Права півкуля авторського мозку. — Зловили?

— Так, — відповідає Автор, — мисливці тоді відловили для Манюнинського зоопарку шістку грифонів. Могли б і більше, але в зоопарківському всюдиході із причепом більше шести кліток не містилося. А ще за півроку, навесні 1996-го, подружжя Ковіньків знову відправилися в Раптовий ліс і відловили ще шістку грифонів, але вже не за допомогою мисливців, а за допомогою чарівника Всеволода Миколайовича Манюні, з яким ми ближче познайомимося в розділі п'ятьдесят третьому «Народження уколошканого». Двох самочок Манюнинський зоопарк потім подарує Королівському зоопарку, адже, як читачеві відомо, у колекції короля було лише два самці — Барсик і Мурзик, тому такий подарунок давав надію на появу в монарховому звіринці грифонячого потомства...

Що ж до Леоніда Олександровича Партбілетова й Тараса Отелловича Книша (повні імена Леоніда Настороженого й барона Тараса), то відвідавши Козирні Дамки й не

довідавшись там нічого нового з питання, що їх цікавило, вони направилися до Витончених Раклів і далі, продовжуючи пошуки у своєму вісімнадцятому секторі...

Розділ про грифонів добіг кінця.

Але в кінці Автор прилучить отаке. Лицар Тарас сказав про фарбованих акваріумних рибок, яких він бачив у Харкові. Автор підтверджує правдивість цих слів, оскільки зрів на власні очі неодноразово рибок, оброблених фарбою, на харківському пташиному ринку, що в районі Нова Баварія.

І насамкінець Автор додасть, що серед харківських письменників деякі дуже захоплювалися полюванням і писали про полювання. Найдотепнішими серед них були Майк Йогансен і Остап Вишня, які за цією темою утнули чимало веселих творів.

ЩОСЬ СОРОК ШОСТЕ

Летючий Єврей

Вітрильник-привид лине уперед,
Хитаючись на хвиль горбатих спинах,
Під ним гнівливий океан реве,
Над ним казиться буйно хуртовина.
Льюїс Керролл, «Дружина моряка».

Ну, пропливала одного разу повз нас піратська галера
«Тарас Шевченко», ну то й що?
Юрій Коваль, «Суєр-Виєр».

«Бачите, – говорить лицар, – от наступає зухвалий
ворог, а ви незвичні до військової справи й не зможете
чинити йому опір; але я чудово володію зброєю й стану
поперед вами із мечем у руці, урятую вам життя й
збережу ваше добро, – у війні моя втіха, я знаходжу
радість у бою...»
Ернст Т. А. Гофман, «Еліксири сатани».

3 – 24 жовтня 1995 року.

25 жовтня 1995 року в газеті «Актуальне читиво», що
видається в місті Яечня-Ясна, було опубліковано
статтю «Вигнання», яку Автор Терентопських хронік хоче
запропонувати увазі безцінного читача.

Аналогічні статті в той же день з'явилися й в інших яє-
чнеяснинських газетах, але щоб не стомлювати читача ку-
пою статей, де різними словами й реченнями викладаються
ті самі факти, Автор вирішив обмежитися лише однією.

Ось про що йдеться в цій статті:

«Примарний вітрильник і його піратський екіпаж вигнані з території Яєчняснинської області!

Нарешті, земляки, ми можемо зітхнути з полегшенням!

Страхи й тривоги позаду!

Але перш ніж повідомити про обставини вигнання, нагадаємо читачам, як усе почалося.

Уперше таємничий вітрильник було помічено на території Яєчняснинської області третього жовтня цього року, приблизно в півтора кілометрах від селища Липких Липок. Мешканці цього населеного пункту, які раніше вітрильників не бачили (картинки, макети й фільми не беремо до уваги), здивовані виглядом фрегата із чорними вітрилами, що погойдується не на морських хвилях, а на степовому ґрунті, вирушили в напрямку цього об'єкта, аби розглянути його ближче. Але вони не пройшли й половини шляху, як вітрильник станув у повітрі, начебто міраж.

Потім таємничий фрегат з'явився на околицях хутора Авжеж. І знову, коли мешканці цього хутора попрямували до вітрильника, він огорнувся серпанком, а коли серпанок розсіявся, корабля вже не було.

Після цього ще вісім разів протягом двох тижнів жителі нашої області бачили загадковий фрегат то там то сям.

За допомогою біноклів і підзорних труб деякі свідки цього таємничого явища розгледіли чорний прапор на щоглі, прикрашений білим черепом і двома схрещеними кістками – знаменитим "Веселим Роджером" (☠), що, як

ми всі знаємо із пригодницьких книг і фільмів, є знаком морських піратів, або, інакше кажучи, корсарів, або, інакше кажучи, флібустьєрів... А також розгледіли назву вітрильника, позначену на його борті: "Летючий Єврей". А навколо цього піратського фрегата вдалося вгледіти й самих піратів, що начебто зійшли зі сторінок "Острова Скарбів", до зубів озброєних пістолями, шпагами, шаблями, мушкетами й ще хтозна яким душогубським антикваріатом; одні з них стріляли по мішенях, інші фехтували, треті пили ром або грали в кості. Було схоже, що ці морські розбійники, котрі невідомо звідки узялися, готуються втнути наліт і погром із грабежами й убивствами.

Зрозуміло, це явище розтривожило, налякало, стурбувало, розхвилювало нашу громадськість! Що це за пірати?! Звідки вони узялися?! Які в них наміри?! Чого нам від них чекати?!

У населених пунктах стихійно стали організовуватися загони самооборони.

Чарівник Капітон Махоручко, котрий мешкає в Ясній-Ясній, перебуваючи тимчасово в селі Бомондівці, у гостях у теці, спробував був вплинути на таємничий примарний вітрильник і його команду, що в черговий раз з'явилися на просторах нашого лісостепу, цього разу біля цієї самої Бомондівки, заклинаннями, котрі виганяють духів, примар, фантомів. Але заклинання на піратів і корабель не подіяли. Зник вітрильник з екіпажем лише тоді, коли бомондів'яни спробували до нього наблизитися.

Люди ламали голови й до хрипоти сперечалися про загадкове пришествя таємничих флібустьєрів.

Одні говорили, що це, мовляв, корабель-привид на кшталт знаменитого "Летючого Голландця", а, отже, і пірати – примари; доказом чого є їхні незвичайні появи й зникнення.

Інші заперечували, що примари видимі тільки в сутінках і в темряві, а при ясному світлі вони невидимці; корабель же й пірати спостерігалися при ясному світлі, а тому не можуть бути привидами. Підтвердженням цьому є, мовляв, і той факт, що на них не подіяли антифантастичні заклинання чарівника Махоручка. Отже, це не примари, а міраж; міражі бувають саме при сонячній погоді, з'являються й зникають саме от так зненацька.

Треті доводили, що це й не міраж, тому що міражі бувають, як правило, у пустелях або на морі, а Терентопія – не те й не інше; і міраж – це всього лише віддзеркалення реально існуючих об'єктів; для того щоб тут з'явився подібний міраж, треба, щоб на околицях Терентопії було море або океан, по якому плавали б піратські вітрильники, а раз нічого такого немає, виходить, і віддзеркалюватися нема чому; отже фрегат "Летючий Єврей" з піратами – це й не міраж і не примари, а реальний корабель із реальними людьми, які раптово з'являються й зникають, напевно, завдяки магії.

І от 14 жовтня в нашу Ясчнейснинську область приїхали два лицарі Напівкруглого Столу, яких Його Величність Жорик Дев'ятий послав розшукувати яйце дракона, викрадене нещодавно в одній із печер Каменіани біля Жорикбурга. Це були граф Омелян і граф Леонід Хихотунчик.

Коли вони проводили опитування населення в селищі Уламок, у декількох кілометрах від цього населеного пу-

нкту спочатку з'явився серпанок, а потім із цього серпанку виник вітрильник. Закінчивши пошуки в Уламку, лицарі Омелян і Леонід Хихотунчик, заінтриговані фрегатом, поскакали до нього на своїх вірних конях з кличками Лев і Гарун. Тим часом вітрильник знову затягло серпанком, а коли він розсіявся, ніякого фрегата вже не було. Лицарі зачудувалися, але продовжили рух у тім напрямку. Прибувши на місце, де до того фігурував таємничий корабель, обидва графи не виявили там нічого примітного, лише на одному дереві були дві літери: "Л" і "Є", написані на корі яскраво-помаранчевою, видимою здалеку фарбою. Фарба ще не встигла висохнути. Граф Омелян виріс у родині лісника й садівника, тому добре знається на деревах і інших рослинах, і без зусиль визначив, що дерево було ясенем.

А в місті Яєчня-Ясна, на стіні міської ратуші з'явився написаний яскраво-оранжевою фарбою текст, що упав у очі перехожим удосвіта 15 жовтня:

"Жителі Яєчні-Ясної і Яєчняснинської області! Ми, кровожерливі, безжалісні пірати із фрегата "Летючий Єврей" не зробимо вам нічого поганого й назавжди беремося з вашої області, якщо ви найближчими днями підіймете над Яєчнею-Ясною, за допомогою повітряних куль або якимось іншим способом, на ваш розсуд, великий транспарант, на якому буде написане заповітне слово, так би мовити, слово-заклинання. Тільки одним словом можна нас вигнати з вашої області. Якщо серед вас знайдуться розумники, які, проаналізувавши географію й хронологію наших появ, підберуть потрібне слово, — ваше щастя. Якщо ж кмітливих серед вас не знайдеться — начувайтесь!

*Капітан піратського фрегата "Летючий Єврей"
Кривавий Сьома".*

Міська адміністрація на чолі з мером Яєчні-Ясної Гарольдом Сидоровичем Вєтропусковим скликала в ратушу інтелігенцію, і спільно провінційні інтелектуали стали метикувати над підкиненою піратами головоломкою.

Першим ділом на карті Яєчнянської області було відзначено жирними крапками ті місця, де, відповідно до показань очевидців, з'являвся корабель-привид. По друге біля цих крапок було написано дати появ... І на цьому робота над головоломкою застопорилася. Яке-таке заповітне слово впливало із цих місць і цих дат, зовсім незрозуміло. Учитель геометрії однієї зі шкіл запропонував з'єднати крапки лініями. З'єднали. Вийшов кривий багатокутник. Учитель біології з іншої школи невпевнено зауважив, що йому цей багатокутник віддалено нагадує морську мушлю; а чи не може, мовляв, шукане заклинання бути словом "мушля"? Мер буркнув, що йому ця фігура нагадує щось інше, але писати на транспаранті відповідне слово він навідріз відмовляється, бо воно нецензурне. Лікар-психіатр із обласної поліклініки заперечив, мовляв, якби слово впливало із цього зображення, то до чого тут хронологія; а пірати пропонують урахувати не тільки географію, але й хронологію. Інтелігенти крутили карту й так і сяк, але нічого путнього не виходило.

Тим часом лицарі Омелян і Леонід Хихотунчик прибули в село Геральдикове, що в чотирьох кілометрах від Яєчні-Ясної, і провели там опитування на цікаву для них тему про драконяче яйце. Тамтешній дільничний міліціонер Іван Петрович Пінабель повідомив лицарів про тривожні події, що відбуваються в області: мовляв, так і так, піратський

фрегат-привид, мовляв, і от такий текст на стіні ратуші, мовляв.

Граф Леонід Хихотунчик полюбляє розгадувати всілякі головоломки, тому передплачує журнали й газети, де є кросворди, ребуси, шаради й тому подібні полігони для ворушіння звивинами. Та й граф Омелян – шанувальник розумових вправ і навіть чемпіон із шахів серед лицарів Напівкруглого Столу. Тому їм відразу схотілося вгадати заповітне слово, що виганяє піратів "Летючого Єврея".

– Пам'ятаєш, ха-ха, на тім місці, де ми бачили цей вітрильник, були дві літери: "Л" та "Є", ха-ха, – сказав напарникові Леонід Хихотунчик. – Можє, у цьому й криється, ха-ха, розгадка. Можє, у місцях своїх появ, ха-ха, ці примарні пірати залишили різні букви, з яких і треба скласти, ха-ха, потрібне слово.

– Цікава думка. Варто дізнатися, у яких місцях бачили цього "Летючого Єврея" і ретельно оглянути всі ці місця, – продовжив думку Омелян.

Обидва графи відразу прибули до Яєчні-Ясної й – прямо в ратушу: мовляв, є в нас думки щодо хвилюючої вас проблеми, але нам потрібна інформація про місця й дати появ "Летючого Єврея". Адміністрація міста, що знаходилася в розумовому тупику, з радістю надала їм вищезгадану карту з відмітками й датами.

Лицарі стали методично відвідувати місця, позначені на карті. Усе це були лісостепові простори поблизу того або іншого маленького населеного пункту.

В одному з таких місць граф Леонід Хихотунчик і граф Омелян знайшли дерев'яну етажерку з намальованими на ній знайомими літерами "ЛЄ", (Леонід скрупульозно записав у блокнотику: "'ЛЄ" – етажерка"). В іншому

Леонід Хихотунчик переглянув свої записи в блокноті й резюмував:

— Цим знаком, ха-ха, відзначені: етажерка, інструменти, хмиз, ліжко, рушник, уздечка, тополя, абрикос, груша й береза, ха-ха.

— А ясен забув, — нагадав колега. — Пам'ятаєш, біля Уламка ми побачили цей вітрильник і...

— Так, і ясен, — погодився Леонід і вписав його в блокнот. — Може, одне із цих слів, ха-ха, і є шуканим, і треба тільки визначити: яке саме?

— Може, треба із цих слів вибрати те, що найбільш пов'язане з мореплаванням? — міркував Омелян, потираючи перенісся. — У такому випадку, уздечку, хмиз, рушник й етажерку відразу відкидаємо, як такі, що не мають до вітрильників прямого відношення. А от деревина й ліжко... Ліжка на вітрильниках, звичайно, є, бо треба ж морякам десь спати, і деревина присутня. Але деревина якої саме із цих порід використовується при будівництві фрегатів: тополі, абрикоса, груші, берези або ясена?

— Якщо заповітне слово, ха-ха, що виганяє "Летючого Єврея" — одне із цих: "тополя", або "абрикос", або "груша", або "береза", або "ясен", або "ліжко", то до чого тут, ха-ха, хронологія появи вітрильника? У тексті на стіні ратуші, ха-ха, вказувалося ж, що для розгадки потрібно враховувати хронологію, тобто послідовність появ фрегата в тих або інших місцях!

— Вірно. Гм. А запиши-но всі ці слова в тім порядку, у якому вітрильник з'являвся біля цих об'єктів. Перший раз він з'явився біля цієї берези. Пиши: "береза". Потім, дивимося по датах, він з'явився двадцять дев'ятого вересня

отут, де ми знайшли уздечку. Пиши: "уздечка". Потім – першого жовтня отут, де був хмиз. Пиши: "хмиз"...

Поглядаючи то на дати на карті, то на записі в блокноті, граф Леонід Хихотунчик записував на вирваному із блокнота аркушику в стовпчик слова:

*береза
уздечка
хмиз
груша
абрикос
ліжко
тополя
етажерка
рушник
інструменти
ясен.*

– Ну й що нам це дає? – запитав Омелян.

– Не знаю, ха-ха, – сказав Леонід.

– Тоді давай лягати спати, а ранком, на свіжу голову...

– Давай, ха-ха...

Ранком, на свіжу голову, вони знайшли заповітне слово. Пробігши очима список, граф Омелян вигукнув:

– Перші букви!

– Ха-ха, що?

– Перші букви цих слів, виставлених у такій послідовності, складаються в слово "бухгалтерія"!

І Омелян провів по списку вертикальну лінію нігтем великого пальця, щоб вм'ятина, що утворилася на папері, відокремила першу букву кожного слова від решти букв.

– Дійсно, ха-ха, "бухгалтерія". Треба ж. А яке відношення має бухгалтерія до піратів і вітрильників, ха-ха? Ну, тобто й пірати й бухгалтери мають справу із грошима, ха-ха, але сумнівно мені, щоб заклинанням проти піратів було саме слово "бухгалтерія", ха-ха. Може, це просто збіг, а насправді, ха-ха, тут криється ще якесь інше слово.

– Може, збіг. Давай ще подумаємо.

Лицарі схилилися над списком і стали думати, але ніякого іншого слова, крім "бухгалтерія", добути не змогли.

– Ну що ж, доведеться спробувати "бухгалтерію", – резюмував Омелян. – Якщо транспарант із цим словом на піратів не подіє й "Летючий Єврей" знову з'явиться, значить, ми помилилися.

Граф Леонід Хихотунчик і граф Омелян повернулися до Яєчні-Ясної й доповіли тутешній адміністрації про результати своїх досліджень. Через брак інших версій, слово "БУХГАЛТЕРІЯ" було нанесено на великий білий транспарант великими чорними літерами, і вранці 23 жовтня під впливом магічної енергії чарівника Капітона Махоручка цей транспарант злетів і завис у повітрі над дахами міста, неспішно повертаючись навколо вертикальної осі, щоб напис можна було прочитати, дивлячись на цю штуку з різних точок.

А вранці 24-го городяни виявили на стіні ратуші новий текст жовтогарячою ж фарбою:

"Ви змогли розгадати головоломку й знайти заповітне слово, і тепер ми, кровожерливі, безжалісні пірати із фрегата "Летючий Єврей" змушені назавжди забратися з Яєчняєснинської області! Ваше щастя, що серед вас зна-

йшлися кмітливі розумники! Більше вам не загрожує піратський розбій. Радуйтеся!

Кривавий Сьома".

Обидва лицарі Напівкруглого Столу, що затрималися в Яєчні-Ясній, аби з'ясувати результат запускання в повітря знайденого ними слова, були схоплені радісною міською юрбою, що пронесла їх на руках по вулицях під оплески роззяв, і піддалися підкиданням на ратушиному майдані, що той, так би мовити, ритуал застосовується, як відомо, до найшанованіших натовпом індивідів. Мабуть, уважається, що суб'єкт, котрий підкидається десятками рук, повинен відчувати блаженство, що є скромним дарунком за його заслуги.

Після цього біля ратуші ж пройшов лаконічний мітинг, під час якого, крім іншого, мер Яєчні-Ясної Гарольд Ветропусков оголосив, що рішенням міської адміністрації графові Омелянові й графові Леонідові Хихотунчику присвоюється звання почесних гостей міста Яєчня-Ясна, і що на згадку про те, як своєю кмітливістю ці дві чудові особистості врятували Яєчняяснинську область від неприємностей, котрі їй загрожували, що можна розцінювати як подвиг, у місті буде споруджений пам'ятник цим героям! Скромні лицарі стали говорити, що пам'ятник — це явний перебір, що в їхніх міркуваннях над головоломкою не було нічого героїчного, але мер заперечив, що це рішення остаточне й оскарженню не підлягає; що прикладом для підростаючого покоління повинні бути не тільки ті випадки, коли перемога здобувалася фізичною силою, але й ті, де перемога здобувалася кмітливістю!

Потім на запрошення молодших мешканців нашого міста граф Омелян і граф Леонід Хихотунчик відвідали

Яєчнеяснинський міський Палац Піонерів і поділилися з юними мирополківцями обставинами розгадування антипіратського заклинання. Піонери присвоїли їм звання почесних членів їхньої піонерської дружини й під звуки горна й барабана пов'язали на шиї лицарів світло-коричневі піонерські галстуки.

Затим на прохання місцевих журналістів два лицарі провели невелику прес-конференцію просто на вулиці, де відповіли на запитання представників преси, завдяки чому стали відомі подробиці, що викладаються тепер читачам.

Після цього на героїв обрушилися запрошення й від інших тутешніх організацій, але обидва графи заперечили, що прибули сюди не заради участі в ушановуваннях, а заради пошуків драконячого яйця, і вже втратили три дні, займаючись іншою проблемою, тому не мають наміру більше затримуватися тут ані хвилини, і відбувають продовжувати пошуки.

Відтак городяни проводили графа Омеляна й графа Леоніда Хихотунчика до окраїни міста й довго дивилися їм услід, поки лицарі на конях не зникли вдалині.

Ця історія показує, що наші доблесні лицарі володіють не тільки фізичною силою й бойовою майстерністю, але й розвинутою кмітливістю!

Хай живуть терентопські лицарі, особливо лицарі Напівкруглого Столу! Хай живе наше Терентопське королівство!»

От так патетично й патріотично закінчується стаття «Вигнання» в «Актуальному читиві».

Перш ніж перейти до викриття таємничих піратів сухопутного фрегата «Летючий Єврей», Автор терентопських хронік хотів би, згідно із традицією, що вже склалась, уточнити, що граф Омелян і граф Леонід Хихотунчик проводили пошуки відомого предмета в дев'ятому секторі королівства, де мало місце й місто Яєчня-Ясна; що повні імена цих двох лицарів – Омелян Омелянович Ряпсусов і Леонід Дінаданович Гирявець; що на гербі й щиті графа Омеляна зображений рожевий меч у чорному полі, а в графа Леоніда Хихотунчика – чорний їжак у світло-зеленому полі; що граф Омелян – це тридцятишестирічний кирпичний чоловік із широкими вилицями й зрощеними на переніссі бровами, а граф Леонід Хихотунчик – двадцятидев'ятирічний з вузьким обличчям хлопець із постійною посмішкою на видовженій веснянкуватій фізіономії; що кінь Лев, на якому їхав граф Омелян, рябої масті (великі білі плями по темно-коричневому тлу), названий так на честь князя Галицького, але Автор не знає точно якого: чи то Лева Даниловича (на честь якого одержало свою назву місто Львів), що княжив з 1264 по 1301 роки; чи то – його онука Лева Юрійовича, що княжив (із братом Андрієм) з 1308 по 1323 роки; чи то на честь їх обох; а кінь Гарун, світло-рудої масті, на якому їхав граф Леонід Хихотунчик – на честь Багдадського халіфа Гаруна ар-Рашида, що правив з 763 по 809 рік.

– Кінь Лев, кажеш? – ловить Автора на слові його Ліва мозкова півкуля. – Ага! Тепер дещо прояснюється! А я от усе міркую: як це Річард Лойковицький може носити прізвисько Левове Копито, якщо в левів зовсім немає ніяких копит, лише тільки пазурі. А тепер – от він: Лев із копита-

ми! Виходить, прізвисько Річарда Лойковицького якимсь пов'язане з конем графа Омеляна!

— Ні, його прізвисько Левове Копито ніяк не пов'язане з конем Левом, — заперечує Автор. — Про те, звідки в Річарда таке прізвисько, ми дізнаємося від нього самого не далі як у наступному, тобто сорок сьомому розділі «Меч Халазюк».

До речі, у графа Леоніда Хихотунчика власне ім'я носив не тільки кінь, але й меч, вірніше, два мечі. Давати ім'я мечу — стародавня лицарська традиція. У лицарських епосах ми повсякчасно натрапляємо на імена мечів. Взяти, наприклад, французький епос про графа Роланда й лицарів Карла Великого: там у Роланда — меч Дюрандаль, у Ганелона — меч Морглес, у Олів'є — меч Альтеклер, у Турпена — меч Альмас, у Карла Великого — меч Жуайоз, у Балігана — меч Пресьоз тощо.

Терентопські лицарі трохи призабули цю традицію й називають, як правило, свої мечі просто мечами, без усяких імен.

Граф Леонід Хихотунчик вирішив відродити цей звичай (на таке його підбило читання саме цього вищезгаданого французького епосу) і дав своєму металевому мечу ім'я. Більше того, маючи своєрідне почуття гумору, Хихотунчик крім імення дав мечу також прізвище й по батькові, як людині: Ексапітон Абрамович Рубальський (до «Капітона» він додав «Екс», щоб нагадувало Ексакалібур). Як читачеві відомо, у терентопських лицарів крім бойових металевих мечів є й турнірні із щільної гуми. Своєму гумовому мечу Хихотунчик теж дав ім'я, по батькові й прізвище. Оскільки в металевого меча вони були чоловічими,

то, задля естетичної розмаїтості, гумовому дісталися жіночі: Екскатерина Остапівна Навідмашенко.

Радіокоментатори лицарських турнірів знали цю особливість зброї графа Леоніда Хихотунчика й із задоволенням акцентували на ній свої репортажі. Ну, наприклад: «... І от, розмахуючи над головою Екскатериною Остапівною Навідмашенко, лицар Напівкруглого Столу граф Леонід Хихотунчик іде на зближення з незалежним лицарем Геннадієм Хохановим. Екскатерина Остапівна Навідмашенко зі свистом опускається на голову цього суперника й відпружинює, ударившись об метал шолома. Лицар Геннадій Хоханов, трохи приголомшений цим ударом, намагається вразити графа Леоніда Хихотунчика своїм турнірним мечем, але граф спритно фехтує Екскатериною Остапівною Навідмашенко, відбиває меч Геннадія Хоханова й робить випад, але суперник устигає прикритися щитом, і Екскатерина Остапівна Навідмашенко вдаряється в цю бойову площину своїм гумовим вістрям...»

— А мене здивував той факт, — підключається до діалогу Автор з Лівою півкулею півкуля Права, перетворюючи діалог на триалог, — що в Терентопському королівстві існує піонерська організація!

— Так що ж тут дивного, нічого тут дивного, — говорить Автор. — Раз у королівстві є діти, то повинні бути й дитячі організації, що виховують у підростаючому поколінні кращі якості й допомагають дітям проявляти й розвивати свої таланти!

— Так, це так, але — юні ленінці в чарівному лицарському королівстві!..

— Секундочку! Я не казав, що терентопські піонери називаються юними ленінцями! Не треба відсебеньок! Те-

рентопські піонери звуться юними мирополківцями, зрозуміло, на честь короля Мирополка – основоположника терентопського лицарства. Так, терентопська піонерія створена тисяча дев'яцсот сорок сьомого року за образом й подобою піонерії советської, але на іншому, так би мовити, ідеологічному фундаменті. Так, як і советські піонери, терентопські носять галстуки, світло-коричневі, як терентопський державний прапор, і значки, на яких зображений профіль голови Мирополка на тлі мушлі Крилатого Равлика; і віддають один одному правою рукою такий же салют, зі словами: «До боротьби за справу Мирополка Романтика будь готовий!» – «Завжди готовий!»; а справа Мирополка Романтика – це поширення шляхетності й лицарства! У своїй організації юні мирополківці, крім іншого, осягають, що честь, совість, справедливість, безкорисливість і доброта – це нормальні якості й щиросердечна потреба особистостей, які себе по-справжньому поважають, поважаючи й інших...

– Ну от, знову тебе, громадянине Авторе, потягнуло проповідувати, – зморщила звивини Ліва півкуля. – А сучасний читач не любить, коли йому читають проповіді. Навіть знаний письменник Антон Чехов скаржився: «Звісно, було б приємно поєднувати мистецтво з проповіддю, але для мене особисто це надзвичайно важко і майже неможливо через умови техніки». А для тебе, незнаного пописувача, громадянине Авторе, тим паче. Вгамуйся, поки читач не занудьгував і не відкинув книги!

– Може, у цьому королівстві ще й жовтенята є? – єхидно запитує Права.

– Жовтенят немає, – говорить Автор.

– Отож, – гмикає Права.

— Є груденята, — продовжує Автор. — Не плутати із грудними немовлятами.

— Тьху! — каже Права.

— Груденятами можуть бути школярі молодше десяти років, а піонерами — старші. Груденятами вони звуться тому, що саме в грудні Мирополк Романтик видав указ про перетворення давньоруського Терентопського князівства на лицарське королівство. На значку груденят теж зображена голова Мирополка на тлі мушлі Крилатого Равлика, але не дорослого князя, а дитини, і не профіль, а анфас.

— Зараз ще з'ясується, що в підпільному королівстві є й комсомол! — припустила Ліва.

— Комсомолу немає, — заперечує Автор.

— А що є? — насторожилася Права.

— Ромсомол.

— Гм, — сказала Права.

— Ррромсомол, — повторює Автор, прогарчавши перший звук, аби півкулі відчували різницю. — Ромсомол, тобто Романтичний Союз Молоді. Ромсомольцями можуть бути молоді громадяни королівства у віці від чотирнадцяти до двадцяти восьми років. Ромсомольський значок зображує профіль голови Мирополка на тлі світло-коричневого терентопського прапора. Практично всі нинішні лицарі Напівкруглого Столу, крім лицаря Мгоцька й барона Сергія, у юні роки були груденятами, піонерами й ромсомольцями. Але ці організації не є, так би мовити, монополістами, крім них існують у королівстві й інші молодіжні об'єднання. Наприклад, Естер Гільденштерн і її подружка — принцеса Зіночка — члени молодіжної організації «Вихованці летючого молюска» (мається на увазі Крилатий Равлик на гербі Терентопського королівства).

Але, думаю, настав час повернутися до таємничих флібустьєрів фрегата «Летючий Єврей» і викрити їх перед безцінним читачем.

Семен (або Шимон) Аронович Зільбердуля працював бухгалтером в одній невеликій вухатоміхурській конторі. Зовнішність його складалася з рис, які видавали в ньому найтиповішого бухгалтера: величенька голова з лисиною, окулярами, чималеньким носом та вусами-прямокутником, і кволе тільки з вузькими плічками та впалими грудьми. Ніяких тобі «косоного сажня в плечах», «крові з молоком», «грудей колесом», загалом нічого багатирсько-героїчного. Одним словом, він виглядав саме так, як зображують бухгалтерів карикатуристи гумористичних журналів. Важко собі виобразити, щоб людина з такими зовнішніми даними працювала кимось, аніж бухгалтером. І вже зовсім неможливо уявити його на посаді лицаря, ковбоя, мушкетера або пірата.

Семенові Зільбердулі подобалася й ця робота, і рідна контора, і рідне місто Вухатий Міхур, маленьке та затишне і симпатичне, особливо в період бабиного літа, коли жовтизна дерев гармоніює з жовтизною домів, а жовте світло висхідного сонця посилює ефект позолоченості населеного пункту. Але іноді його охоплювало відчуття, що в його житті вкрай не вистачає пригод. Тим більше що Семен Аронович із дитинства зачитувався пригодницькими книжками про лицарів, піратів, індіанців, мушкетерів і тому подібних таких що загрузли в пригодах представників громадськості. Здавалося б, чого простіше: звільнився б

Семен Аронович із контори й перейшов би в лицарі, і його життя стало б більш насичене тим, чого йому не вистачає. Але в тому то й справа, що й улюблену роботу Зільбердулі кидати не хочеться. От так бухгалтер і томився аж до 1986 року.

Того року Семен Аронович, будучи присутнім на всекоролівським з'їзді бухгалтерів у столиці, поділився з колегами цим своїм томлінням. І виявилось, що в нього в країні десятки однодумців – бухгалтерів, яким при любові до цієї роботи не вистачає гострих відчуттів.

– А давайте організуємо таємне товариство бухгалтерів, що полюбляють пригоди! – запропонував раптом дехто Тарас Теодорович Золотюк. – Будемо періодично збиратися разом і віддаватися пригодам!

Ця ідея була сприйнята з ентузіазмом, і бухгалтери, що жадають пригод, відразу, без відриву від професійного з'їзду, згуртувалися в нову таємну організацію «Дике сальдо» (слово «дике» у назві натякає на щось неприборкане-пригодницьке, а бухгалтерський термін «сальдо» – на професію членів; таємною же ця організація була названа не тому, що бухгалтери збиралися займатися чимсь забороненим, антигромадським або навіть антидержавним, – у них і в думках такого не було, – а просто тому, що й у слові «таємне» присутнє передчуття чогось пригодницького). Головою цього таємного товариства обрали індивіда, що першим підняв це питання: Семена Ароновича Зільбердулю з Вухатого Міхура; а його помічниками з організаційної роботи – Тараса Теодоровича Золотюка із Замийська-на-Замийці, Василя Івановича Цоя з Великих Дрібок, Квентіна Генріховича Полікарпова з Безбаштового Замку, Алєся Яновича Пєсняровича зі Свіжогнійополя,

Іраклія Гамлетовича Хачапурішвілі з Жорикбурга і Якова Алековича Табірського з Мізернограда.

З тих пір бухгалтери-авантюристи (слово «авантюра» у перекладі із французької означає саме «пригода»; а в українській не прижилося доморосле «пригоди́сти», от і доводиться використовувати запозичене) стали щорічно під час відпусток збиратися на лоні природи, щоб, так би мовити, пограти в індивідів, які загрузли в пригодах: мушкетерів, ковбоїв, невловимих месників, античних героїв тощо. По суті, це були так звані рольові ігри. До кожної такої гри бухгалтери «Дикого сальдо» ретельно готувалися, читаючи літературу за даною темою, готувлячи відповідну одіж, зброю й інший реквізит.

Гра, якою бухгалтери-авантюристи побавилися 1989-го року, навіть залишила слід у новітній терентопській історії, особливо в історії міста Дримпельзябська. Біля цього населеного пункту бухгалтери гралися в диких кочівників і так розігралися, що навіть зімітували напад невеликої, але дуже дикої кочової орди на це місто. Дримпельзябці, не знаючи, ким насправді були ці «кочівники», прийняли гру за, як то кажуть, чисту монету й героїчно захищали рідне місто від «лютих агресорів», шпурляючи в ряджених і нарочито брудних бухгалтерів усе, що під руку потрапить. Особливо відзначилися тридцять три дримпельзябські пекарі, що влучно метали в нападників липке тісто.

Бухгалтери втекли, не пояснивши дримпельзябцям, чим насправді був цей напад, і в городян залишилася впевненість, що вони перемогли реальних агресорів, котрі невідомо звідки узялися. За героїчну оборону король присвоїв Дримпельзябську звання «місто-герой», а один із майданів аж у самій столиці – у Жорикбурзі – став май-

даном Тридцяти Трьох Дримпельзябських Тістометальників (до цього він був майданом Трьох П'яниць). У Дримпельзябським краєзнавчому музеї з'явилася постійна експозиція, що розповідає про героїчну оборону міста. У дримпельзябських школах і дитячих садках юних жителів учать пишатися відвагою місцевих захисників і брати з них приклад. Учасники оборони міста написали ряд мемуарів... Одним словом, безкровна битва дримпельзябців із «таємничими кочівниками» увійшла в історію міста й королівства, як одна з найяскравіших сторінок новітньої історії. Бухгалтери ж із таємного товариства «Дике сальдо» зберігають конспірацію, приховуючи від громадськості правду про «агресію», щоб співгромадяни мали можливість продовжувати пишатися героїчною історією, а не розчарувалися, довідавшись, що агресія була несправжньою, усього лише невинною грою, а, отже, і «героїчна оборона» як би непотрібною.

Як читач, напевно, уже давно здогадався, і таємничі пірати фрегата «Летючий Єврей» були не хто інші, як усе ті ж бухгалтери.

Ще восени 1994 року члени таємного товариства «Дике сальдо» вирішили, що восени 1995-го гратимуть у піратів, і стали готуватися.

По-перше, потрібний був вітрильник, фрегат, не справжній, звичайно, бо моря в країні немає, а, так би мовити, декоративний, для годиться. Причому цей корабель повинен бути дуже легким, компактним, зручним для транспортування. Семен Аронович Зільбердуля

звернувся до свого приятеля, винахідника й майстра на всі руки, із проханням створити такий переносний псевдофрегат. Той помізкував-помізкував і народив оригінальну ідею: корабель має бути конструкцією з надувних елементів!

Сказано – зроблено! Уже до квітня 1995 року винахідник закінчив роботу над цим об'єктом. Корабель можна було зібрати всього за декілька хвилин, надувши його деталі за допомогою маленьких насосів і пристебнувши ці деталі одне до одного.

Треба віддати належне винахідникові: він постарався на славу. З відстані в кілька сотень метрів, а тим більше в кілька кілометрів, це скупчення надувних деталей виглядало як справжній фрегат.

Кожному кораблю належить мати власну назву, навіть надувному. На черговому засіданні правління таємного товариства «Дике сальдо» його глава Семен Аронович Зільбердуля запропонував:

– Давайте назвемо наш надувний фрегат – «Летючий Єврей».

– Чому це «Летючий Єврей»? – здивувався бухгалтер Тарас Теодорович Золотюк.

– Ну був же знаменитий корабель-привид «Летючий Голландець». А чим євреї гірше голландців? Нехай буде й «Летючий Єврей», – пояснював Зільбердуля, терентопець з єврейським корінням. – Тільки антисеміти можуть думати, що євреї гірше. Але ви ж не антисеміт, колего? – І Семен Аронович строго подивився крізь окуляри на Тараса Теодоровича.

– Ні, звичайно! Як можна?! Борони Боже! – зніяковів Золотюк, терентопець з українським корінням. – У мене

навіть самого, здається, прабаба готувала фаршировану рибу. Але... А хіба українці гірше?

— А хіба корейці погані? — викликнув бухгалтер Василь Іванович Цой, терентопець із корейським корінням.

— А росіяни що, погані? — підхопив Квентін Генріхович Полікарпов, терентопець із російським корінням.

— А білоруси! — підтакнув Алесь Янович Песнярович, терентопець із білоруським корінням.

— А може, грузини — погані? — поставив риторичне запитання Іраклій Гамлетович Хачапурішвілі, терентопець із грузинським корінням.

— Роми теж не абищо, — образився Яків Алекович Табірський, бухгалтер циганської національності.

— Так, ви праві, колеги. Поганих національностей немає, кожна по-своєму хороша, — погодився з опонентами Зільбердуля. — Кожна гідна фігурувати в назві корабля. Пропоную наступне: будемо назву періодично міняти. Якийсь час фрегат побуде «Летючим Євреєм», якийсь час — «Летючим Українцем», потім — «Летючим Корейцем», після — «Летючим Росіянином», далі — «Летючим Білорусом», потім — «Летючим Грузином», а там — «Летючим Циганом», і так далі.

На тому й порішили.

Капітаном флібустьєрської команди «Летючого Єврея» обрали знов-таки Семена Ароновича, що придумав собі «піратську» кличку Кривавий Сьома.

Бідою кораблів, як всім відомо, є кораблетрощі.

Для прикладу, безцінний читачу, Автор повідає про кораблетрощу великого океанського пароплава «Харків» у березні 1933 року.

Це совєтське судно йшло з Одеси до Лондона, Гамбурга і Роттердама з вантажем гороху, патоки й інших товарів, коли, наближаючись до турецького берега, в густому тумані напоролось на мілину.

На допомогу йому кинувся британський рятувальний пароплав «Ла Ніна» (тезка але не сучасник однієї з каравел Колумба). Але Британія – держава капіталістична, а до капіталістів совєтські люди ставилися негативно. Тому капітан «Харкова» гордо відмовився від капіталістичної допомоги, воліючи чекати, коли прийде допомога зі СРСР.

У процесі очікування неспокійна морська стихія методично руйнувала «Харків», так що, зрештою, він розвалився на дві окремі частини. (Фатальну роль у цьому руйнуванні зіграв згаданий горох. Крізь перші тріщини в корпусі судна в трюм натекла вода і намочила тамтешній горох. Горох від цього набряк, збільшився в об'ємі, і настільки сильно натиснув зсередини на корпус пароплава, що корпус не витримав і розірвався надвоє.) Як не дивно, це роздвоєння не привело ані до затоплення судна (тим більше, що там була мілина), ані до загибелі когось зі членів екіпажа (запропала лише частина вантажів). Більше того, прибулі нарешті з Совєтського Союзу рятувальники ухитрилися обидві частини розламаного навпіл пароплава, окремо одну від іншої благополучно відбуксирувати назад у СРСР. Спочатку кормову частину, а згодом (коли турецькі робітники надали їй більшої плавучості) і носову. Тоді й з'явився жарт, що «Харків» – найдовше судно у світі, тому що його корма перебуває у Севастополі, а ніс у Константинополі.

Ці дві половини пароплава майстри-корабельники в Севастополі примудрилися успішно приклепати одну до

одної, тож воскреслий «Харків» зміг продовжити борознити моря й океани. Це був перший в історії мореплавання випадок, коли розламане навпіл судно не припинило своє існування, а продовжило мандрувати поверхнею води. Так що «Харків» можна вважати геть винятковим везунчиком у цій царині. Безліч кораблів, що зазнали набагато менших руйнувань, опинилися на дні океанів, морів, озер і річок.

А «Летючий Єврей» міг бути ушкоджений, якби якийсь зловмисник надувні деталі, з яких він складався, попроштрикував якою-небудь гострою штуковиною. Але й у цьому випадку «Летючий Єврей» затонути не міг, оскільки з водою ніде не контактував. І після латання дірочок у надувних елементах, знову міг красуватися у всій своїй пишноті. Так що його теж можна зарахувати до категорії корабельних везунчиків, разом із «Харковом».

— Сподіваюся, ця історія з пароплавом «Харків» не є твоєю авторською фантазією, а мала місце в дійсності? — уточнює, звертаючись до Автора, його Права мозкова півкуля.

— Можу вказати джерело, звідки я її почерпнув, — відповідає Автор. — Український журнал «Всесвіт», одинадцятий номер за тисяча дев'ятсот тридцять четвертий рік. Нарис «Пригода на Босфорі». «Всесвіт» тоді був не щомісячником, а виходив двічі на місяць, тому одинадцятий номер був не листопадовим, а червневим. Саме в цьому номері, до речі, на першій сторінці повідомляється, що відтепер столицею України буде не Харків, а Київ. У цьому ж номері є й текст про інше судно — жартівливий віршик «Віддай кінці». Але те інше судно в ті часи курсувало не морями і океанами, а вузькими та мілкими харківськими річками — Лопанню та Харковом, будучи маленьким річ-

ковим трамвайчиком. Крім текстів про ці два судна, велике океанське і маленьке річкове, надруковані і їхні фотографії. До речі, гумористичний віршик про той харківський річковий трамвайчик є не єдиним літературним твором про нього. Наприклад, письменник Леонід Чернов (Малюшиченко), один з найдотепніших українських авторів, написав тисяча дев'ятсот тридцять другого року про те маленьке судно твір теж гумористичний, але прозовий, за назвою «Навігація». Та не треба плутати харківський річковий трамвайчик з невідомою Авторіві назвою, оспіваний у гуморесці тисяча дев'ятсот тридцять другого року та вірші тисяча дев'ятсот тридцять четвертого року, з харківським річковим трамвайчиком «Ластівка», що курсував Лопанню і Харковом у тисяча дев'ятсот дев'яносто шостому – дві тисячі п'ятому роках. Той був побудований тисяча дев'ятсот сімдесят п'ятого року і до переселення в місто Харків звався «Павликом Морозовим». До речі, якщо маленькі судна, котрі переміщують пасажирів міськими річками, називають річковими трамвайчиками, то, гадаю, для балансу можна було б і справжні трамваї називати рейковими кораблями.

– Певен, – говорить Ліва півкуля, – що як приклад кораблетрощі ти, громадянине Авторе, згадав саме історію «Харкова» винятково через назву цього судна.

– Цілком вірно, – не сперечається Автор. – Якби мій Терентопський, м'яко кажучи, епос був не поблизухарківським, а, наприклад, поблизусенфіліберським, тобто був пов'язаний не з українським містом Харковом, а із французьким містечком Сен-Філібер, то я, як приклад, згадав би загибель французького пароплава «Сен-Філібер» у Біскайській затоці п'ятнадцятого липня тисяча дев'ятсот

тридцять першого року. Щоправда, у Франції не одне містечко з назвою Сен-Філібер, а цілих два – у регіоні Бургундія, і в регіоні Бретань. На честь якого з них був названий пароплав, я не знаю.

Що ж до судна, яке тимчасово розпалося надвоє, то воно було не першим і не єдиним пароплавом, котрий носив назву «Харків». Історію кораблетрощі цього «Харкова» переказали зокрема Микола Болгаров у книзі «Пароплав» і Костянтин Паустовський у книзі «Чорне море». Але обидва ці літератори дещо її перебрехали. Паустовський навіть перейменував «Харків» на «Дніпро».

Нову гру із залученням сухопутного псевдокорабля бухгалтери, що таким чином, так би мовити, зіратилися, запланували провести в Ячнеяснинській області. Причому, аби внести в історію королівства ще одну неординарну сторінку, задумали, як і у випадку із Дримпельзябськом, зімітувати якусь погрозу для місцевих жителів, щоб спровокувати їх на діяння, якими вони потім пишатимуться. Цього разу вирішили змусити аборигенів захищатися не фізично, а інтелектуально. Для цього бухгалтери-авантюристи й придумали ту саму головоломку, котру потім успішно розгадали лицарі Напівкруглого Столу граф Омелян і граф Леонід Хихотунчик.

– Псевдопірати погрожували, що жителі нарікатимуть на себе, якщо не розгадають головоломки, – уточнює Ліва мозкова півкуля Автора. – А що б зробили бухгалтери, якби головоломка не була розгадана, якби в цей час там не

виявилось завдяки щасливому випадку графа Омеляна й графа Леоніда Хихотунчика?

– Ну, напевно, вони підкинули б яєчнеяснинцям додаткову підказку, що й вивела б тих до правильного слова, – припускає Автор. – Бухгалтери ж, будучи патріотами, хотіли, щоб у співгромадян з'явився новий привід для гордості.

І от, 27 вересня 1995 року на двох орендованих автобусах бухгалтери-авантюристи в'їхали в Яєчнеяснинську область і зупинилися в півтора кілометрах від селища Липких Липок.

Убрані піратами бухгалтери на чолі з капітаном Крилавим Сьоомою винесли з автобусів скачані в рулони надувні деталі фрегата «Летючий Єврей», розкотили їх біля самотньої берези й приєднали шлангами до електронасосів з акумуляторами.

– Ну, хлопці, надуваємо! – скомандував Крилавий Сьоома, поправляючи чорну пов'язку на правому оці; зрозуміло, чисто декоративну: з оком у нього було все гаразд.

– Якір вам у горлянку! – викрикнув із його плеча розмовляючий... ні, не папуга, а магнітофон.

Капітан Крилавий Сьоома хотів носити на плечі такого що вміє розмовляти по-людськи папугу; як носив пірат Джон Сілвер в «Острові Скарбів» Стівенсона; або Робінзон Крузо в книзі Даніеля Дефо. Але Зільбердуля не зміг такого птаха вчасно придбати й замінив таким що вміє розмовляти магнітофоном, маленьким, але голосним. Звичайно, усе, що викрикував цей магнітофон, заздалегідь було записано на плівку. Ці «піратські» тексти накричав у мікрофон на прохання Семена Ароновича один його знайомий, котрий був шкільним однокласником, а нині заслуژه-

ний сміттяр-орденоносець (орден одержав за успіхи в боротьбі зі сміттям), який прекрасно імітує птаха, що прекрасно імітує людину. Але навіть цьому знайомому Зільбердуля не зізнався в існуванні таємної бухгалтерської організації, а збрехав, що запис йому потрібен просто на згадку про старого приятеля та їхні дитячі ігри.

У той час як одні «пірати» вмикали насоси, інші запалювали навколо димові шашки, щоб димова завіса сховала від можливих далеких спостерігачів процес виникнення фрегата, і щоб фрегат, з погляду спостерігачів, з'явився з «серпанку» у готовому вигляді.

Під час цього в прямому смислі слова надувательства Кривавий Сьома намалював на стовбурі берези дві літери: «ЛЄ», відповідно до придуманої для тамтешніх мешканців головоломки. Магнітофончик оцінив каліграфію хазяїна вигуком: «Грот-щоглу тобі в ніздрю!»

Потім, коли надуті фрагменти було пристебнуто одне до одного й фрегат «Летючий Єврей» проявився з розсіяного диму у всій красі, пірати Тарас Акулячий Потрох (Т.Т. Золотюк), Довготелесий Квентін (К.Г. Полікарпов), Копчений Алесь (А.Я. Песнярович), Іраклій Китодав (І.Г. Хачапуришвілі) і Яшко Вирвипуп (Я.А. Табірський) взяли-ся вартувати, оглядаючи околиці в підзорні труби, в очікуванні, коли до вітрильника потягнуться аборигени з Липких Липок; а інші заходилися фехтувати на шаблях і шпагах, змагатися в рукопашному бою й інших піратських забавах. Капітан же, Кривавий Сьома, у цей час перегортав сторінки книги «Загальна історія піратів», яку в 1724 році написав якийсь капітан Чарльз Джонсон, і яка в 1993 році була перекладена так званою терентопською мовою й видана у Великих Дрібках. Втім, багато хто з літературо-

знавців певен, що таємничий капітан Джонсон – це не хто інший, як письменник Даніель Дефо; «Чарльз Джонсон» – це, мовляв, просто один із його численних літературних псевдонімів. Та й «Дефо» – теж псевдонім, бо справжнє його прізвище Фо. Взагалі тема піратства була для письменника Дефо однією з найулюбленіших, судячи з того, що написав про піратів декілька романів. Але «Загальна історія піратів» – це не справжня назва згаданої книги, а спрощений варіант, який для зручності видавці поміщають на обкладинці. А справжній, повний її заголовок отакий: «Загальна історія грабежів і вбивств, учинених найвідомішими піратами, а також їхніх звичаїв, політики і правління з часу їхньої першої появи на острові Провіденс в 1717 році, де вони заснували своє поселення, до нинішнього року 1724; з додатком дивовижних діянь і пригод жінок-піраток Енн Бонні і Мері Рід; що поперед них наданий звіт про пригоди знаменитого капітана Евері і його товаришів, з описом того, яку смерть він прийняв в Англії».

Нарешті пірат Довготелесий Квентін оголосив, що до «Летючого Єврея» ідуть аборигени, на що наплічний магнітофончик капітана викрикнув: «Сто сімнадцять акул тобі в селезінку!» За допомогою димових шашок фрегат був укритий від поглядів тубільців, що наближалися, «пірати» швидко його розібрали й здули, після чого хутко вчухрали на автобусах. Коли дим розсіявся, їх уже й сліду не було, на здивування тамтешніх мешканців.

Цей фокус бухгалтери, що отак піратствували, ушкварили й в інших місцях. Зрозуміло, це було можливо тільки при безвітряній погоді. При вітрі, по-перше, дим відносився б, не створюючи необхідної завіси, а по-друге, пустотілий фрегат надмірно розгойдувався б, видаючи

свою надувну сутність. Слава Богові, погода бухгалтерам-авантюристам сприяла.

У глуху ніч з 14 на 15 жовтня Семен Аронович Зільбердуля, в одіянні не пірата, а бухгалтера, увійшов у Яєчню-Ясну й безлюдними вулицями дочимчикував до ратуші. Оглянувшись обабіч та із задоволенням переконавшись, що на освітленій ліхтарями вулиці сплячого міста нікого немає (свідки ні до чого), став виводити пензликком, занурюючи його в баночку з жовтогарячою фарбою, на стіні ратуші слова: «Жителі Яєчні-Ясної і Яєчнеяснинської області! Ми, кровожерливі, безжалісні пірати із фрегата "Летючий Єврей"...» Його не радувала думка, що він бруднить стіну, а жителі будуть змушені цю мазанину зафарбовувати, витрачаючи на це час і кошти. Але противагою каяттям його інтелігентності слугувала думка, що праця зі знищення жовтогарячого графіті буде для яєчнеяснинців скромною платою за можливість пишатися своєю перемогою над примарними піратами...

Коли над Яєчнею-Ясною здійнявся транспарант, капітан Кривавий Сьома, зсунувши з ока чорну пов'язку, подивився на нього в підзорну трубу й констатував:

– Розгадали! Молодці! Усе, що ми запланували, здійснилося. Тепер у Яєчні-Ясній і взагалі в королівстві з'явиться переказ про те, як наші співгромадяни за допомогою кмітливості вигнали примарних піратів. Колеги, пишайтеся: ми власними руками творимо історію й легенди батьківщини!

– Повісити зрадників на бом-брам-реї! – вигукнув недоречно з капітанського плеча магнітофончик.

І знову, дочекавшись ночі й перевтілившись зміною одєжинки з пірата на бухгалтера, взявши пензлик і баночку

з помаранчевою фарбою, Семен Аронович подався до міста...

Закінчивши цю гру, члени таємної організації «Дике сальдо» повернуться у свої контори й займуться бухгалтерською працею. А за рік, восени 1996 року, у Свіжегні-йопольській області з'явиться корабель-привид «Летючий Українець»... Але то вже інша історія...

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ П'ЯТЕ

Відсутність

Більше нічого, що б заслуговувало на увагу, на дорозі
не сталося.

Ілля Ільф і Євгеній Петров, «Золоте теля».

1 листопада 1995 року.

Першого листопада тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року, тобто на двадцять третій день Великої Яєчної Експедиції, барон Вадим Оптиміст на коні Гонорії й барон Геннадій на коні Горбачові, переміщаючись дев'ятнадцятим сектором Терентопського королівства, що дістався їм для пошуків, опитавши жителів сіл Мінчитрійки й Самогонки (і не довідавшись там нічого нового про викрадене яйце), прямували до сіл Чвиркунів та Базікалів.

Погода була хмурою. Небо було таким сивим і кошлатим, немов намагалось вдаватися бородою старого Франсуа Рабле. Мрячив дрібний дощ. З дерев пурхало мокре листя, і найнахабніше з них прилипало до лицарів. Загалом, у цей день у цій частині королівства мандрівка була не найкомфортнішою.

Їхали мовчки.

Але рівно о 15 годині, 54 хвилині та 17 секунді за жорикбурзьким часом барон Геннадій порушив мовчання.

А саме: голосно чхнув.

Після чого вийняв носовичка і витер ніс і губи. Потім носовичка сховав.

І лицарі продовжили їхати мовчки.

Більше у подорожах цих двох яйцешукачів за час Великої Яєчної Експедиції не сталося нічого цікавого. Цей розділ Автор назвав «Відсутність» саме через те, що в ньому (у розділі, а не у Авторі) відсутні захоплюючі події. Тому Автор змушений закінчити п'ятдесят п'ятий розділ, щоб перейти до наступного, п'ятдесят шостого, який, як Автор сподівається, виявиться і більшим і цікавішим, ніж цей.

— Стоп! — протестує Права півкуля авторського мозку. — Якщо в подорожах цих двох геть-чисто немає чогось цікавого, то навіщо треба було присвячувати їм цей розділ? Чи не простіше було взагалі про їхні подорожі не згадувати?

— Простіше, — погоджується Автор. — Але я не шукаю легких шляхів. Педантизм змусив мене хоч щось сказати і про цю пару мандрівників. Бо, якби я розповів про мандрівки вісімнадцяти пар лицарів Напівкруглого Столу, і абсолютно нічого не сказав про мандрівки дев'ятнадцятої, то почував би себе таким, що не доробив роботи. Отже, цей розділ написаний, можна сказати, для галочки. Щоб не страждало моє письменницьке сумління.

— Підозрюю, що тобі просто не вистачило фантазії вигадати захоплюючу історію і про цих двох, — каже Ліва. — Вичерпалася уява.

— Ні, — заперечує Автор, — не вичерпалася. А просто я не хочу читачеві брехати. Якщо під час мандрівок Вадима Оптиміста та Геннадія не трапилося нічого особливо цікавого, щоб про це розповісти, то я так чесно читачеві і говорю, а не морочу голову вигадками про те, чого не було.

Втім, додає Автор, перш ніж закінчити цей лаконічний розділ, який своєю короткістю поступається лише ще

більш короткому тринадцятому з назвою «Марновірство», згідно з традицією, повідомлю читачеві, як виглядали лицарі, їхні коні та щити.

Барон Вадим Оптиміст, повне ім'я якого Вадим Вікторович Цотеленек був світлорусим чоловіком тридцяти двох років, сухорлявим і досить оптимістичним, що й відбилося у прізвиську. Барон Геннадій (повне ім'я Геннадій Михайлович Вофанок) був брюнетом тридцяти трьох років, дещо широковилим, оскільки мав зокрема монголо-татарських предків. І оптимізмом, на відміну від партнера, не відрізнявся. Якби серед лицарів Напівкруглого Столу був ще якийсь Геннадій, і знадобилися б прізвиська, щоб їх розрізнити, то не виключено, що цьому Геннадію дісталось б прізвисько Песиміст. Обидва були зросту вище середнього, і обидва носили окуляри, оскільки страждали на короткозорість. І обидва носили на обличчі вуса. А Геннадій, крім того, і борідку.

Кінь Гонорій, названий так на честь давньоримського імператора, що імператорствував у IV-V століттях нашої ери, був леопардового типу чубарої масті, тобто мав темні плями на білому тлі. Кінь Горбачов, названий так на честь першого і останнього, тобто єдиного президента СРСР, був рудо-чалої масті, тобто мав домішки білих волосків до рудого шерсті.

На щиті барона Вадима Оптиміста зображений червоний метелик у світло-блакитному полі, а на щиті барона Геннадія – темні сонцезахисні окуляри в полі жовтому.

Більше Автору з приводу цих двох подорожан сказати нема чого. Щоб мені, – додає Автор, – не довелося ніколи цілувати власної потилиці, якщо брешу.

ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ СЬОМЕ

Непросихаючі громадянки

Він бачив, як з позад осоки випливала русалка,
миготіла спина й нога, опукла, пружна, уся створена із
блиску й трепету.
Микола Гоголь, «Вій».

19 жовтня 1995 року.

*«І знов дорога... Сонце... Вітер... І знов вони живуть в путі.
Копита знову топчуть землю. Шемрить сухих листків мотив,
І гілки тикають в забрала, в доспіхи, бій дають щитам...
Такий уділ доспіхоносців. Не нють Юрій і Абрам.
Глядь – на шляху село ізнову, з іменням сміховинним Щось.
Тамтешню опитали людність – яйця дракона не найшлось.
Недовго погостивши в Щосі, Абрам і Юрій – знову в путь,
Куди їх кличе довг героїв, бо в героїзмі їхня суть»...*

(— Тпру! – кричить Авторіві Ліва півкуля його головного мозку. – Це ще що таке! Викладав-викладав прозою й раптом у графоманське рифмоплетство вдарився! Геть рифманувся! Знову випендрюєшся?

— Справа в тому, – став пояснювати Автор, – що в цьому розділі буде епізод з мандрівок лицаря Юрія Капітального й герцога Абрама, а мандрівки цієї пари напівкруглостолових лицарів уже описані терентопським поетом Франческо Губанедурським у його поемі «Без відриву від сідла, або Поема мандрівок».

Після закінчення Великої Яєчної Експедиції цей поет зустрівся зі згаданими лицарями, докладненько розпитав їх про пошуки драконячого яйця та, з їхньої згоди, написав про це поему.

Між іншим, найдавніші епоси були не тільки прозаїчними, але й поетичними, а в деяких епосах – наприклад, у кельтських – проза чергувалася з поезією.

От і я, дотримуючись таких традицій створень епосів, щоб трохи розбавити прозу поезією, вирішив у своєму, м'яко виражаючись, епосі дати місце фрагментові згаданої поеми згаданого поета.

Я усвідомлюю, що Франческо Губанедурський аж ніяк не геній, а «Без відриву від сідла, або Поема мандрівок» аж ніяк не шедевр всесвітньої поезії. Але кращих поем про лицаря Юрія Капітального та герцога Абрама поки ніхто не написав. Тому візьмемо те, що є. А щоб ніхто не сказав, що я ухиляюся від роботи, підсуваючи замість своїх чужі писання, я даватиму в дужках коментарі, перший з яких читач уже прочитав.)

*«І їдучи по бездоріжжю, на берег прибули ріки,
Що Рідиною зветься. Катма моста в тім місці. Їздоки
Вздовж річки Фрідріха з Саулом пустили: може быть, пором
Враз попадеться... Та безлюдне те місце – хоч коти ядром.
На карту глянув Капітальний й напарнику тоді сказав:
"На південь, де ріка Мокриця впадає в Рідину, спортзал
Аквалангістів. Край спортбази місток є. Тож без перешкод
Спортсменів заодно спитаєм та переїдем ріку-от".
Щоб веселіш була дорога, Абрам гармошку в руки взяв,
Заграв, співаючи частівки, а Юрій слухав й реготав.
Притихла жовтая природа, плескався лиш в воді карась,
Та над холодною рікою гармошка герцога лилась,*

*І як відбиток в водній гладі пливли ледь-ледь в очеретах
Комар в червоном, серп і молот у фіолетовом щитах»...*

(Настав час прокоментувати. Згадані Фрідріх і Саул – це, звичайно, коні. Кінь Юрія Капітального названий Фрідріхом на честь чи то одного з королів або імператорів, що носили таке ім'я: серед західноєвропейських правителів Фрідріхів було хоч греблю гати; чи то на честь усіх їх разом узятих. А кінь герцога Абрама названий Саулом на честь єврейського царя, що царював із 1040 по 1012 рік до нашої ери. Фрідріх – ігренової масті, Саул – масті попелясто-вороної.

В останніх двох рядках мова про герби цих яйцешукачів. На гербі лицаря Юрія Капітального зображені чорні серп і молот у фіолетовому полі, а на гербі герцога Абрама – білий комар у червоному полі. Так само виглядали й щити цих лицарів, чиї віддзеркалення у воді переміщалися серед очеретів...

– Серп і молот на лицарському щиті?! Невже лицар Юрій Капітальний був комуністом?! – дивується Права півкуля авторського мозку.

– Білий комар у червоному полі? Так це ж щит барона Аркадія, як зараз пам'ятаю! – ловить Автора на слові півкуля Ліва.

– Відповідаю. Юрій Капітальний не був комуністом. Гербу, що прикрашав його щит, приблизно чотириста років. Лицар Юрій Капітальний був нащадком лицаря Микити Ковалю – одного з перших терентопських лицарів, що його в лицарі присвятив сам Мирополк Романтик. До присвяти в лицарі Микита Коваль був князівським ковалем. Саме він викував обладунки для першого контингенту ли-

царів Напівкруглого Столу. Коли Мирополк запропонував лицареві-ковалеві придумати для себе герб, Микита вирішив, що на гербі повинні бути: молот, як нагадування про його попередню професію; і серп, тому що свою кар'єру він почав саме з кування серпів. З тих пір усі терентопські лицарі з династії Ковалинських носили на щитах серп і молот. Але якщо на комуністичному символі серп і молот перехрещені, то на даному лицарському гербі вони розташовані горизонтально й паралельно: вище молот, нижче серп.

А в тому, що щит герцога Абрама виглядав майже так само, як щит барона Аркадія, немає нічого дивного: і герцог Абрам і барон Аркадій були представниками династії Глімпельштейнів, обоє вони були нащадками великодрібкинського рабина Іцхака бен Захави, якого в лицарі присвятив той же Мирополк Романтик.

Коли Мирополк запропонував рабинові, котрий упокорився з думкою, що участі лицаря йому не уникнути, придумати для себе герб, єврейський священик приречено промимрив: «Ай, не знаю, та що завгодно, мені це однаково. Ну, нехай там буде лев який-небудь, наприклад». – «Ні, лев уже зайнятий: його узяв для свого герба лицар Феодосій. Візьми що-небудь інше», – відмовив монарх, а лицар Феодосій (який до присвяти в лицарі був князівським кухарем) повертів перед рабином щитом, де був зображений лев. «Ну, тоді нехай буде... ну, не знаю... ну, ведмідь», – запропонував Іцхак. «Ні, і ведмідь уже зайнятий: він буде зображений на гербі лицаря Лойко», – говорячи це, король показав рукою на брудного цигана, що чухав за вухом живого ведмедя. Рабин згадав ще декілька хижаків, але всіх їх уже розібрали для своїх гербів інші ли-

царі. І отут, відчувши, що його хтось кусає в чоло, єврей ляснув себе долонею й, побачивши розчавлену закривавлену комаху, констатував: «Комар». – «Комар? – стрепенувся Мирополк. – Так, комара ще ніхто для герба не узяв. Комара можна».

От так на гербі рабина і його нащадків, що одержали згодом прізвище Глімпельштейни, з'явився комар. У всіх лицарів із цієї династії на щитах були білі комарі у червоному полі, але, щоб щити й лицарів можна було відрізнати, комарі були різних розмірів, у різних ракурсах, і розташовувалися в різних частинах щита. Наприклад, у барона Аркадія білий комар завбільшки із дрозда, розташований вертикально – головою нагору, черевцем униз – ближче до лівого верхнього кута щита; у незалежного лицаря Петрухи білий комар з горобця й розташовується горизонтально в нижній частині щита; у герцога Абрама білий комар розміром з куріпку, перебуває в центрі щита уздовж діагоналі, нібито летить із лівого нижнього кута в правий верхній; і т.д. Герцог Абрам доводиться баронові Аркадію чи то чотириюрідним небожем, чи то п'ятиюрідним братом, чи то шостиюрідним дядьком, а може, навіть семиюрідним онуком або восьмиюрідним дідом. Щоб уточнити їхню кривність, треба неабияк пошастати по гілляках їхнього генеалогічного древа, чого Автор робити не має наміру, бо це не настільки важливо.

Абрам був одним з восьми терентопських герцогів і главою одного з восьми терентопських герцогств. Уся територія королівства ділиться на двадцять п'ять областей, що у колишні часи йменувалися губерніями, обласними центрами яких працюють сімнадцять міст і вісім великих

сіл і селищ. Вісім з областей значаться одночасно герцогствами:

Локшиновуха область, центром якої є село Локшиновухе, – Бульбонхрикінським герцогством, главою якого вважається герцог Конан Дрисленко, незалежний лицар, що проживає в Бульбонхрикінському замку біля Локшиновухого.

Тупокутська область, центр якої – містечко Тупий Кут, – герцогством Хупізматським, глава якого – герцог Нестор Аронович Хрін, незалежний лицар, що проживає в Хупізматському замку біля Тупого Кута.

Вухатоміхурська область, центр якої – містечко Вухатий Міхур, – Мордромб'якським герцогством, глава якого – герцог Олігарчук, незалежний лицар, що проживає в Мордромб'якському замку біля Вухатого Міхура.

Пукалкська область, центр якої – село Пукалка, – герцогством Єжикуляпським, глава якого – герцог Онисим З., незалежний лицар, що проживає в Єжикуляпському замку біля Пукалки (його Автор згадав серед лицарів, що брали участь у турнірі в День Шляхетного Мордобою).

Ямитививінвонавонипольська область, центр якої – місто Ямитививінвонавониполь, – Футилекрюмським герцогством, глава якого – герцог Агов'яктебетам, незалежний лицар, що проживає у Футилекрюмському замку біля Ямитививінвонавониполя (і його Автор згадав серед учасників того турніру, а ще згадає в розділі сорок третьому «Народний людожер»).

Жабенятинська область, центр якої – містечко Жабенятинськ, – герцогством Гриньмасяльським, глава якого – герцог Леонід Коліно, лицар Напівкруглого Столу, що проживає в Гриньмасяльському замку в Жабенятинську.

Задвірпольська область – Трюхтрюхзельським герцогством, глава якого – герцог Харитон, лицар Напівкруглого Столу, персонаж попередпопереднього розділу, що проживає у Трюхтрюхзельському замку біля Задвірполя.

І нарешті, Свистоніздрінська область – герцогством Шриньзякобубудинським, главою якого і є персонаж цього розділу, герцог Абрам, лицар Напівкруглого Столу, що проживає у Шриньзякобубудинському замку (який спроектував, нагадує Автор, тесть нинішнього короля, перше ніж із архітекторів перекваліфікуватися в жебраки) біля Свистоніздринська.

До речі, герцогові Абраму і його напарникові випав жереб займатися розшуками драконячого яйця в десятому секторі, який захоплював і частину Шриньзякобубудинського герцогства, так що Абраму не довелося сильно віддалятися від рідних пенатів, на відміну, наприклад, від герцогів Леоніда Коліно й Харитона, яким випало займатися пошуками вдалині від своїх герцогств.

Що ж стосується напарника герцога Абрама, лицаря Юрія Капітального, то він, як уже повідомлялося в тридцятому розділі, не мав власного замку й проживав із дружиною в лицарському гуртожитку.

Герцог Абрам – сорокачотирирічний чоловік з великим носом і густими бровами, кароокий кремезний брюнет середнього зросту в окулярах. Лицар Юрій Капітальний – двадцятидев'ятирічна блакитноока людина із каштановою чуприною та борідкою, стрункий, вищий за середній зріст.

Герцог Абрам любляв грати на кнопковому акордеоні, який у нас часто називають баяном. Але баян – інструмент не дуже маленький і не дуже легкий. Тому незручний для транспортування під час тривалих подоро-

жей. (Втім, це дивлячись, із чим порівнювати. Якщо з роялем, або, тим більше, великим органом, то баян є багажем набагато зручнішим.) Для подорожей герцог мав маленьку легку гармошку, так звану концертино, на якій собі акомпанують естрадні куплетисти.

Але давайте, мої півкулі й мій читачу, покінчивши із цією низкою коментарів, повернемося в поему Франческо Губанедурського. До слова, Франческо – це не справжнє ім'я поета, а псевдонім. А справжнє ім'я, зафіксоване в паспорті, – Павло Семенович Губанедурський.)

*«Отут двом нашим персонажам назустріч – третій персонаж:
Вздовж Рідини крутив педалі котрийсь-от дядько, пітний аж;*

Він їхав на велосипеді, хоч пухлий був, а не худий.

Абрама з Юрієм уздрівши, жбурнув свій голос вздовж води:

"Привіт вам, лицарі!" – "Вітаєм!" – гукнули лицарі вперед.

"Я маг Гліб Цвях", – так той назвався, хто осідлав велосипед.

Абрам, представившись, промовив, утнувши ввічливий уклін:

"Яйце де може бути дракона?" – "Не знаю, – відгукнувся він. –

Я над цією сам проблемой все думаю, але на жаль,

Мені суцільною загадкою ця залишається деталь.

Я також в пошуках тиняюсь, та не яйця, а молока

Русалки. Досліди магічні. Мета у мене така.

А вам русалка попадалась, що груддю кормить немовля?"

"Не попадалась", – Капітальний чарівникові промовля»...

(Дійсно, незабаром після похорону людського тіла макакоподібного чарівника Леоніда Леонідовича Перевертайла-Замийського, чарівник Гліб Любомирович Цвях, як і сказав колегам на поминках, осідлавши велосипеда, пустився мандрувати в пошуках русалчиного молока.

Для початку він опитав русалок, що жили в річці Струмищі на околицях столиці. Русалок, котрі годують

грудьми, там не виявилося, зате русалка Катя, яка працювала на човновій станції, повідомила, що її далека родичка, русалка Васса, нещодавно народила й, звичайно, годує дитину грудьми, у неї-от й можна добути кілька крапель молока для магічних дослідів. Тільки проживає Васса не в Струмищі й навіть не в Замийці, куди Струмище впадає, а аж у Рідині, вище за течією міста Свистоніздринська, а може, – у Мокриці, що впадає в Рідину. Більш точно вказати місцеперебування Васси Катя не змогла – дуже вже далека родичка, Катя про неї майже нічого не знала, а про пологи почула від іншої родички, що живе в Замийці, а та почула від родички, що живе у Вологій.

Щоб швидше добратися до цієї русалки Васси, Гліб Цвях скористався послугами автомобільного транспорту: поїхав із Жорикбурга до Свистоніздринська на міжміському автобусі, прихопивши велосипед в якості багажа; це було швидше, чим на велосипеді.

Вже будувалася вузькоколійна залізниця від Великих Дрібок до Свистоніздринська, але поки вона не добудована, єдиним видом громадського транспорту, що переміщали пасажирів з обох столиць (теперішньої і колишньої) у Свистоніздринськ і назад, були автобуси. Звичайно, на літаку колеги Акмуса це було б ще швидше, але, як ми знаємо, читачу, Гліб Любомирович панічно боявся висоти, нагадує Автор.

У Свистоніздринську, що лежить на березі Рідини, маг пересів на велосипед і рушив уздовж берега проти течії. Якщо в Рідині Васси не виявиться, Цвях продовжить пошуки уздовж Мокриці.

Там, де Мокриця впадала в Рідину, розташувалася спортивна база аквалангістів, де займалися, переважно,

аквалангісти зі Свистоніздринська, але навідувалися й жителі інших населених пунктів. Називалася база «Мумутілус». Як читачеві відомо, річки Терентопії, в основному, мілководні й вузькоруслі. Але в цьому місці, де Мокриця впадає в Рідину, вода відносно широка й глибока. Тому дане місце й облюбовували місцеві аквалангісти для занурень.

У літню пору тут було багатолюдно – бажаючих попірнати у теплу воду хоч греблю гати. Бажаючих же занурюватися в воду холодну було значно менше, тому в осінньо-зимньо-весняний період ентузіасти на базу навідувалися рідше й у менших кількостях.

От і у той промозглий осінній день напередодні листопада чарівник Цвях зустрів на спортбазі лише одного сторожа. Сторож показав магові базу «Мумутілус» і напоїв гарячим смачним чаєм.

Уся роздягальня була обвішана фотознімками, як підводними, так і надводними. І майже на всіх фігурувала одна неодягнена дівиця.

– Це русалка Леся. Люблять аквалангісти її фотографувати, – пояснив сторож. – По-моєму, вони всі в неї улопалися. Та я й сам, якби помолодше... Кхе. А їй усі аквалангісти пофігу, як молодь висловлюється. Вона все чекає на якогось прекрасного аеронавта на білій кулі. Їй краще журавель, то пак аеронавт, у небі, ніж синиця, то пак аквалангіст, у руці. Романтична дівчина.

Цвях запитав сторожа про русалку Вассу.

– Про таку не знаю. Може, аквалангістам вона й знайома, але вони ж мені не доповідають, – відповів той.

«Мене трохи здивувала назва цієї спортивної бази, – втручається раптом Права півкуля авторського мозку. – Ні-

коли раніше не доводилося ані чути, ані читати слова "Мумутілус". Звідки воно узялося й що означає?»

Розуміючи, що таке питання могло виникнути й у читача, Автор відразу пояснює:

Коли з'явилася база аквалангістів, з'явилося і питання, як її назвати. Аквалангісти вирішили, що назва повинна бути пов'язана із чимсь або кимсь, відомим своїм зануренням під воду. Пропонувалися різні варіанти: і «Офелія», і «Чапаєв», і «Атлантида», і «Садко», і «Князівна Степана Разіна», і «Іхтіандр», і «Китеж», і «Титанік», і «Жовта субмарина»... Найбільше число голосів набрали варіанти «Наутілус» і «Муму». Якби на користь одного із цих двох була перевага хоча б в один голос, то він і озаглавив би базу. Але кількість голосів збіглася. Прихильники кожного з варіантів заходилися переконувати опонентів, сперечаючись до хрипоті. Страсті розпалювалися, і суперечка могла перерости в склоку. І тоді найавторитетніший аквалангіст, щоби примирити сперечальників, запропонував з'єднати у назві обоє варіанти. Так «Наутілус» і «Муму», змішавшись, стали «Мумутілусом».

До слова, про Муму. У Франції, у містечку Онфлер, що в Нормандії, на місцевому ставку встановлений пам'ятник цій втопленій німим Герасимом собачці з повісті Івана Тургенєва. Але не звичайній собачці, а такій, що набула після втоплення фантастичного вигляду. Муму, судячи з пам'ятника, не загинула, а перетворилася на живу амфібію: наполовину собаку, наполовину рибу. Тобто замість задніх ніг і собачого хвоста в неї риб'ячий хвіст. Собачий різновид сирени. Пам'ятник установлений у тому місці, де намагався утопитися французький письменник Гі

де Мопассан, і де цей недосамогубець зустрівся й спілкувався з Іваном Тургенєвим.

Але повернемося до Цвяха.

Товстий чарівник, покинувши базу аквалангістів, продовжив велопробіг уздовж Рідини.

І, приблизно за годину, зустрів двох лицарів...

Що було далі, довідаємося з писання Ф. Губанедурського.)

*«"Дивіться: он верби ліворуч корч... бачте..." – зашептав Абрам,
Рукою над рікою тицьнув; маг й Юрій подивились – там
Сиділа, де вода осіння, прекрасна, наче давній міф,
Зеленовласая русалка, свій погляд в небо устроїв;
Юна, струнка і довгонога, "Плейбоя" нібито зізда,
Тримала на колінах видру та гладила як кішку. Та,
Та німфа-от була шикарна! Мужчини, скривши голоси,
Русалкой мовчки любувались, заціпнувши від той краси.
Не знаю, довго чи дивились (дивився сам би я без слів)...
Маг прошептав: "Русалка Леся! На фотографіях вже зрів!"»...*

(От і прийшов час, безцінний читачу, докладніше потеребенити про терентопських русалок, вирішив Автор.

Глибоко й ґрунтовно тему русалок Автор погрожує освітити в п'ятому томі свого майбутнього восьмитомника «Самовчитель колупання в ніздрі та інших цікавих точках Всесвіту». Але децицію інформації про водоплавних громадянوک усипле безцінному читачеві вже отут.

Русалки або німфи відомі багатьом народам під різними найменуваннями. У багатьох народів існували культи водних «духів» або водної «погані». Але, мабуть, ніде культ русалок не був таким романтичним, поетичним, музичним, як в Україні. Русалкам присвячені сотні украї-

нських народних пісень. Культ русалок існує в Україні й понині, тільки він перейшов зі сфери обрядності в сферу художньої творчості. Українські літератори пишуть про русалок оповідання, повісті, п'єси, вірші, поеми... Українські художники зображують русалок на картинах, рисунках, офортах, у скульптурах... Українські композитори пишуть про русалок опери, кантати, балети, естрадні пісеньки... Українські режисери ставлять про русалок спектаклі й знімають фільми... Одним словом, русалки були і є одними із найпопулярніших персонажів в українській культурі.

Терентопські ж русалки, на думку всіх терентопських русалкознавців, походять від русалок українських. Однак терентопські русалкознавці категорично не згодні з оманною, що існувала в Україні, нібито русалки – це утоплениці або діти, котрі вмерли не хрещеними. З погляду терентопського русалкознавства, русалки й водяники – це живі представники водного підвиду гомо сапієнсів. Колись, тисячі або десятки тисяч років тому, частина людства перейшла до водного способу життя, мовляв. Деякі русалкознавці вважають, що це відбулося в епоху Всесвітнього Потопу, який згадується в міфах і переказах різних народів. А, наприклад, апчхиградський русалкознавець Ефраїм Сигізмундович Кац висунув гіпотезу, нібито русалки й водяники – нащадки жителів Атлантиди...

У прадавні часи русалки й водяники були звичайними істотами Великого Світу. Їх можна було знайти майже в будь-якій водоймі: річці, озері... навіть у деяких колодязях, про що відомо з міфів, легенд і переказів. Потім релігійні фанатики-мракобіси оголосили водоплавних людей представниками нечистої сили, і стали їх винищувати. Довело-

ся русалкам і водяникам перебиратися з Великого Світу в паралельні світи, у тому числі – у Терентопію, аби урятувати життя.

Більшість терентопських русалкознавців вважає, що русалки з водяниками прийшли в Терентопію в ті ж часи, коли туди потрапили й звичайні сухопутні люди. Але є й такі, хто вважає, що русалки завелися в підпільній країні раніше за сухопутних людей. А є й такі, але їх зовсім мало, хто вважає, що русалки з'явилися в країні пізніше сухопутних гомо сапієнсів.

Ті ж русалки й водяники, які залишилися у Великому Світі, у новітній час були виморені промисловими забрудненнями рік, озер, морів, екологічними катастрофами. У наш час зустріти в нас, у Великому Світі, русалку або водяника майже нереально.

Доказом того, що русалки, як і ми, є живими представницями виду гомо сапієнс, служать діти, яких русалки іноді народжують від звичайних сухопутних чоловіків. Ці діти також дають потомство, що буває лише при сексуальних контактах особин одного біологічного виду; будь-який біолог вам це підтвердить.

У Великому Світі існувала думка, що русалки, вони ж німфи, бувають не тільки водними – річковими й морськими, але й сухопутними: лісовими, луговими, польовими й навіть гірськими. Терентопські русалкознавці вважають подібну думку оманною. Русалки бувають тільки водними, вважають тамтешні фахівці; але на відміну від ледачих водяників, які майже увесь час проводять у воді, шустрі русалки часто залишають воду й гуляють сушею: по луках, полях, лісах і навіть горах; звідси й походить омана.

У сиру, дощову, мрячну, росисту погоду ці неодягнені красуні можуть відходити досить далеко від рідних водойм. А от посуху та спеку вони погано переносять, тому в суху спекотну погоду тримаються у воді. Саме тому вони названі Автором у заголовку цього розділу НЕПРОСИХАЮЧИМИ громадянками. Епітет «непросихаючий» найчастіше вживається у переносному сенсі щодо особи, яка зловживає алкоголем. Але тут, як бачить читач, вжитий у прямому сенсі і не має до алкоголю стосунку.

Може, за мільйони, десятки мільйонів років, водний спосіб життя за допомогою еволюції змінить вигляд русалок і водяників до невпізнанності: їхні руки й ноги перетворяться на ласти, тіло прийме більш обтічну форму, вони стануть схожими на тюленів або дельфінів... Саме так еволюціонувало людство у фантастичному романі американського письменника Курта Воннегута «Галапагос». Але поки що русалки й водяники майже не відрізняються від сухопутних людей, тому що ті кілька тисяч років, як вони живуть у воді, занадто мізерний, за еволюційними мірками, строк. Хоча деякі зміни у фізіології відбулися: вони можуть близько півгодини перебувати під водою без повітря, на що ми не здатні. Ніяких зябер у них, звичайно ж, немає; як і ми, вони дихають легенями.

Загадкою залишається — яким чином теплокровним русалкам і водяникам вдається уникати переохолодження. Інші водні теплокровні зберігають тепло завдяки товстому шару жиру, непромокальному хутру або пір'ю (приклад: кити, тюлені, пінгвіни). Ні хутра, ні тим більше пір'я русалки не мають. Що ж стосується жиру, то хоч і серед русалок попадаються гладенькі, все-таки багато русалок, особливо юні, досить стрункі, не кощаві, як манекенниці, а

просто стрункі; тож виходить, про надлишковий жир не може бути мови.

Не цілком ясно також, куди русалки діваються взимку. Більшість русалкознавців вважає, що, як і деякі тварини цих широт, русалки на зиму впадають у сплячку. Однак котрісь очевидці стверджують, начебто бачили русалок узимку на льоді біля ополонки, що гріються в променях зимового сонця, наче пінгвіни. Самі русалки чомусь не афішують інформації про зимовий період свого життя.

Автор певен, що коли-небудь і на ці питання русалкознавці зможуть дати однозначні відповіді.)

*«Та видра, що коліна гріла русалці Лесі, углядів
Трьох подорожніх, хватъ за пальці найкращую із водних дів;
Та, згляд від неба відірвавши й прослідкувавши видри згляд,
Помітила, як з берега річки три типи в бік її глядять.*

*Русалка стала на корчагу ногами в чудній наготі
І в воду – буль! – пірнула шустро, мигнули тільки ноги ті.*

*Рішивши, що вона злякалась і не появиться уже,
Маг з лицарями засмутились, аж та в краплинках-неглиже
Враз випірнула поруч з ними: "Вітаю, – каже, – мужики,
Аеростат ви не видали весь білий в небі край ріки?" –
"Привіт вам, гарная русалко, – галантно герцог відвічав, –
Ні, не видали". – "Жаль", – зітхнула, і в голосі була печаль.*

*"А ви-от, часом, не видали такого типа?" – і Абрам
Дістав із рюкзака картинку та показав русалці. Там
Зображений був той зловмисник, той самий... "Ні, – відповіла, –
Не бачила". Спитав утнув що велосипеднії діла:*

*"Ви знаєте русалку Вассу? Де можу я її найти?" –
"У бік джерел котити треба: десь тижні два туди путі".*

*Маг, шлях торуючи на північ, а лицарі собі – на зюйд,
Уже з русалкою прощались, як німфа, в небо зиркнув, тут
Вся стрепенулась, оживилась (рум'янець виник на щоках,*

*А перса томно колихнулись) і прошептала томно: "Ах!"
Туди зирнувши, де кидала русалка свій кохання згляд,
Маг з лицарями угляділи: вгорі білів аеростат.
Горошиною сніжною, ясною, він плив по небу не спіша,
А німфа, очі устроївши, все пильнувала, ледь диша.
"Закохані", – рік чародійник; "Закохана, – йому вона. –
Без чоловіка, що на кулі, я є печальна, є сумна.
Хоч з ним я зовсім не знайома, не був зі мною той мастак,
Лиш силует його здалеку я зріла, закохалась, так.
Заочно серце він поцупив моє та мужністю пленив;
Повітроплавець таємничий відважний дуже мені мил.
Аквалангісти, водяні-от до мене сватаються; та –
До водоплавних отих хлопців кохань не більш ніж до kota;
В воді плескатись, шубовстатись, зринати може той і той,
А щоб у небі плавають мужньо – мужчина має бути герой.
Ах, жаль: русалка я – не фея; на швабрі к ньому змила б я
І, вразивши красою своєю, йому би стала милая.
О, якби він тут приземлився поблизу річки, хлопець цей,
Щоб я із вод йому з'явилася у всій красі, і щоб очей
Не міг відвести від еротичних дівочих-от принад моїх,
І щоб роман любовний стався і увібрав би нас двоїх!
Напевно, в спадщину далася від бабці пристрасть ця мені:
Вона спасла аеронавта, що опинився раз на дні
іки – він випав із корзини... Прошло з тих пір вже сорок літ.
Аеронавт той – мамин тато, мені, звичайно же, він дід.
Мабуть, симпатія к мужчинам летючим у мене в крові,
І цей-от хлоп на білій кулі збудив в мені вогонь любові!" –
Сказала так русалка Леся й заговкла, дивлячись увис,
Де біла куля із корзиною і чоловіком піднеслись.
"Недобре: діва від любові така тут ледве не в сльозах,
А там літун ні сном ні духом... витає в хмарах, небесах, –
Заговорив так герцог. – Треба на землю хлопця опустить
І носом ткнуть в любов русалки, щоб зміг побачить, полюбить".
"А як же ми його опустим? От якби був би арбалет –
Із арбалета в оболонку..." – прикинув Юрій. Герцог: "Ет! –*

Кликнув. – Це-от не годиться! До того ж з нами чарівник.
Чаклуйте, пане чародію, щоб сів небесний мандрівник.
А може, ви могли б русалку закинуть на аеростат?
Коротше, чудо сотворите, аби хороший результат".
Гліб Цвях задумався: "На кулі людині зараз я встругну
Бажання спішно приземлитись, а кулю ближче підтягну
Телекінезом, щоби сів він отут край річки у води.
Жаль, високо міхур піднявся... Та спробую... Рушай сюди..."
Направивши магічний погляд на той повітряний балон,
Руками паси став робити і втнув магічний лексикон;
І чоловік, що був в корзині, під дією чарівних сил
Враз дуже захотів на землю та швидко племін погасив;
Повітря в кулі остигало, став падати аеростат;
Об'єкт, від ґрунту улетівши, до нього сунувся назад.
Русалка, зрячи це, шепнула: "Можливо, сон це лиш один?! –
І видру в ніс поцілувала від радості. – Вже близько він!"
Спускалась куля нижче, нижче, як сонце у вечірній час,
Як яблуко к главі Ньютона, як екскременти в унітаз,
До дна: Садко, Муму, Чапаєв, "Титанік", Іхтіандр, Кусто...
Спускалась так к землі та штука. Спускалась. Двісті метрів.
Сто.
Вже п'ятдесят. Вже двадцять. Десять. П'ять метрів. Три. І
метр всього.
Отже, з небес об'єкт скотився, землі торкнувся низ його.
Він сів удаło – поруч з річкою (тож хай живе телекінез!);
Повітроплавця Леся зблизька побачила насамкінець»...

(Але перш, ніж ми розглянемо людину в кошику, безцінний читачу, внесу кілька уточнень до тексту Ф. Губанедурського, говорить Автор Теретопських хронік.

Поет, зокрема, упустив таку деталь: коли русалка Леся зринула поруч із лицарями й магом, вона першим ділом забризкала цих трьох чоловіків. Лицарі, на обличчя яких упало трохи крапель, оскільки забрала були підняті, вирі-

шили, що німфа просто розметала річкову воду, тому що жвава дівчина. А чарівник Цвях зрозумів, що вона об-тьопала їх не рірковою водою, а Засобом Манюні, засобом, який Гектор Манюня винайшов для профілактики згвалтувань, засобом, який, потрапивши на шкіру чоловіка, робить його на кілька годин імпотентом і тим самим забезпечує жінці сексуальну безпеку. Таке бризкання було звичайним явищем, коли русалки спілкувалися із чоловіками, з якими не збиралися вступати в статевий контакт. Про всяк випадок, щоб співрозмовників не збуджувала їхня нагота. Засіб Манюні не мав явно вираженого кольору й запаху, тому часто ті, кого оббризкали, вважали його за звичайну воду. Якби герцог Абрам, лицар Юрій Капітальний і маг Гліб Цвях прагли оволодіти Лесею, то відчули б розслаблюючу дію цієї чарівної рідини. Але оскільки вони й так цього не прагли, а лише любувалися дівочою вродою, дії Засобу Манюні вони не відчули. Цей засіб цілковито не заважає любитися жіночою вродою й одержувати від цього естетичне задоволення. А на таємничого повітроплавця бризкати Засобом Манюні русалка Леся не збиралася.

Русалка Леся дійсно була внучкою такого собі повітроплавця Парамона Полігаменка, якого врятувала від утоплення в 1955 році русалка Явдоха, бабуся Лесі. Витягнувши на берег аеронавта котрий захлинувся, Явдоха зробила йому штучне дихання рот у рот, що привело не тільки до порятунку його життя, але й до бурхливого роману між ними. Але роман, який не був платонічним, протривав усього пів місяця. Потім Парамон зізнався, що в нього є молода дружина, яку він дуже кохає, і яка, звичайно, місця собі не знаходить у зв'язку з його зникненням, що він

комплексує через зраду коханій дружині; що дякує русалці за прекрасні дні і ночі, проведені разом, просить вибачення за те, що не може з нею залишитися, і вертається до законної половини.

Повідомивши це, аеронавт Парамон Полігаменко покинув русалку Явдоху й відбув у невідомому напрямку, не залишивши своєї адреси. А Явдоху за дев'ять місяців народила дочку Прісю.

Русалка Пріся (точніше, напіврусалка, адже русалкою вона була тільки за материнською лінією) виросла й ви-йшла заміж за водяника Уласа, і народила від нього дочку Лесю...

Русалка Пріся з дитинства мріяла побачити батька, який не підозрював про її існування, мріяла, щоби мама з татом знову зустрілися... На жаль, цього не трапилося.

В 1991-ому році русалка Пріся дізналася, що в місті Задвірполі існує клуб повітроплавців імені Євстигнія Досифеєва – першого терентопського аеронавта. І вирішила в членів цього клубу довідатися що-небудь про свого батька Парамона Полігаменка.

Для цього попливла до Задвірполя. Спочатку за течією Рідини до того місця, де в Рідину впадає Волога. Потім проти плину Вологої до самого Задвірполя, що має місце на її лівому березі...

Як згадувалося в десятому розділі цього так званого епосу, у королівстві було близько тридцяти повітроплавців (не взагалі, протягом усієї історії, а в дев'яностих роках двадцятого століття). З них приблизно половина – п'ятнадцять людей – були задвірпольцями, а решта були розсіяні по інших населених пунктах. Тому саме в Задвірполі був єдиний у королівстві клуб аеронавтів...

Задвірпольський аеронавт Тимур Хмаринка сказав русалці Прісі, що хоч Парамон Полігаменко жив не в Задвірполі, а в селі Смачні Шкарпетки, він відомий задвірпольським повітроплавцям як ветеран цієї справи. На жаль, – засмутив Прісю Т. Хмаринка, – в 1990-ому році Парамон Полігаменко вмер на вісімдесят шостому році життя...

Як читач, звичайно ж, второпав, русалка Леся побачила білий аеростат не в перший раз. А в другий. Уперше вона уздріла його три роки тому, ще будучи чотирнадцятилітньою дівчинкою. Її так захопив героїзм чоловіка в кошику, який здалеку видався не більшим за мураху, що вона заочно в нього закохалася й стала мріяти про зустріч із ним.

День за днем, тиждень за тижнем, місяць за місяцем, рік за роком вона дивилася в небо в надії знову вгледіти білу кулю сміливця...

Який щасливий збіг, що в момент, коли вона врешті удруге побачила той аеростат, поруч виявився чарівник, котрий за допомогою магії зумів його приземлити!

А тепер, читачу, нарешті повернувшись до фрагмента поеми Франческо Губанедурського, ми, говорить Автор, довідаємося, ким виявилася людина в кошику.)

*«"Ви – жінка?!" – закричала Леся-русалка, взрівши-от ознак
Того, хто прилетів в корзині. Відповіла людина: " Так,
Я жінка. Добре розумію, чому так здивувала вас:
Бо спершу жіночок не було повітроплавців певний час,
Лиш феї небо борознили на мітлах, швабрах, кочергах...
А на повітряних-от кулях мужчини були в небесах;
Пасивних дам-от пасажирок я не рахую. Я одна
Аеронавтка лиш в країні". Блищала снігом сивина*

*У зачісці аеронавтки: солідні мала вже літа,
Та шустрою була та дама. " Мій чоловік раніш літав, –
Вона продовжила, – та шкода: він умер років п'ять тому;
Я замінить його рішила, віддять борг пам'яті йому,
Щоби улюблена ним куля як і раніш злітала вверх
І за життя як Парамона літала біла, наче стерх.
І от п'ять років я літаю на честь подружжя-от свого".
Спитала Леся: "Парамоном, сказали ви, зовуть його?
А де жили ви? Не в селі Смачні Шкарпетки?" – "Так. І там
Він і похован". – "Полігаменко його фамілья?" – "Бачу, вам
Мій муж відомий". – "Так, від баби. Бо він же мені рідний дід!
Одного разу із корзини він випав в річку. Сорок літ
Тому це сталось. Утопився б, та бабця надшого спасла.
Він з неї пів місяця проживши, до вас вернув, та понесла
Русалка від нього дитину – дівчатко – мати це моя". –
"Збрехав: у велета в полоні в той час страждав два тижні я!
Ах він пустун! Ну добре, що вже, то справи давні; я сама
Йому ту зраду вибачаю, тим більш – в живих уже нема"»...*

(Дійсно, повітроплавець, у якого три роки була закохана русалка Леся, виявився Улистою Імярековою-Полігаменко – удовою діда Лесі!

Улита Імярекова була четвертою дружиною Парамона Полігаменка, до неї він встигнув три рази побувати в шлюбі. Одружилися Парамон з Улистою в 1955 році, за півроку до того, як цей аеронавт шубовснув у річку (слава Богу, що аеростат у той момент пролітав над Рідиною, інакше б Парамон убився б на смерть або серйозно покалічився). Улиті тоді було двадцять років, а Парамону сорок шість. При такій чималій різниці у віці вони дуже кохали одне одного й прожили разом тридцять п'ять років, до самої його кончини, незважаючи на те, що Улита, як з'ясувалося, не могла родити дітей. Бездітність Улити не означає, що

русалка Пріся була єдиною дитиною Парамона Полігаменка; у нього було ще четверо нащадків від трьох попередніх дружин.

Село Смачні Шкарпетки, де все життя прожили Парамон із Улитою, лежить приблизно посередині між містом Свистоніздринськом і містом Яєчною-Ясною.)

*«Спитали лицарі ту даму, що протягла у небі путь:
Не знає про яйце дракона і шахрая чого-небудь?
Вона, на жаль, того не знала. Русалка же була тужна:
Бо ж мріяння її розбилися й чекала марно-от вона.
І Леся чесно в тім зізналась вдові літаючій. Вдова
Надію німфі повернула: "Повітроплавця цілих два
Прекрасних, холостих, нестарих мені знайомі. Я б взялась
Вас, Лесю, з ними познайомить; прекрасно розумію вас,
Сама колись бо закохалася в аеронавта до кінця –
В покійного вже чоловіка, а вашої матері отця.
Ті двоє – хлопці те що треба; про вас повідаю я їм,
І прилетять сюди, і, може, любов знайдете ви з одним
Із них". – "Ура!" – сказала Леся, торкнувши видру по вусах.
– А можна чи на кулі вашій проїхатись по небесах?" –
"Звичайно! Лізьте у корзину, і я вас, Лесю, прокочу
На кулі діда Парамона". Русалка крикнула: "Лечу!"
І, відпустивши видру Муську, у кошик влізла, а вдова
Пальник ізнову запалила, той спалахнув, немов дрова,
Наповнив кулю теплим газом, і легким став аеростат.
Русалочка трьом чоловікам устигла ручкой помотать
І крикнуть: "Лицарі та магу, спасибі вам!" Балон злетів
Неспішно у блакитне небо: як крейда, цукор, сніг білів.
А лицар Юрій Капітальний, і Цвях-чудесник, і Абрам,
Кінцівками почеберявши тим двом злетілим вверх жінкам,
Свій шлях продовжили: герої на зюйд, на конях через луг;
На північ, крутячи педалі, маг пухлий – парадоксів друг»...*

(Так, розлучившись з піднесеними на небо вдовою-аеронавткою і юною русалкою, і з чудотворцем-велосипедистом, герцог Абрам і Юрій Капітальний продовжили переміщення до спортбази аквалангістів «Мумутілус» верхи на Саулі і Фрідріху, причому герцог знову розтягнув свою улюблену гармошку і продовжив співати частівки, які колекціонував, а деякі сам склав. А Гліб Любомирович Цвях поїхав у протилежному напрямку до витоків Рідини.

За кілька днів вгодований ясновидець зустріне добрих знайомих: Лицаря Півної Кружки та Річарда Левове Копито, які їхатимуть зі столиці на захід. І в результаті цієї зустрічі маг зробить відкриття у терентопській історії.

Але про те, чому Мгобокбекбе Гальба та Річард Лойковицький опинилися в тій місцевості, у «чужому» секторі пошуку, і про те, як Цвях зробив історичні відкриття, ми дізнаємось пізніше...

— До речі, щодо Мгобокбекбе та Річарда! — загомонила Ліва півкуля авторського мозку. — Повідомивши, що лицар Мгоцько отримав телеграму Ісака Гільденштерна про зникнення Естер, ти, громадянине Авторе, абсолютно забув про цих персонажів і базікаєш про персонажів другорядних, як я вважаю, а бідний читач протягом твого базікання змушений мучитися від тортур цікавості!

— Справді! — підхоплює півкуля Права. — Як на мене, вже давно настав час повернутися до Мгоцька та Естер і з'ясувати, що трапилося з донькою корчмаря, і що у зв'язку з цим утнув колишній кухоль-мовець!

— І зовсім я про них не забув! — заперечує Автор. — Я запланував повернутися до цих персонажів після того, як розповім читачеві шість епізодів із мандрівок дванадцяти лицарів Напівкруглого Столу. Чотири епізоди виклав,

залишилося ще два. Нехай читач потерпить ще два розділи, а потім дізнається, що змусило корчмаря послати таку телеграму, і що з тими персонажами сталося після.

Що ж до Юрія Персівальйовича Ковалинського і Абрама Лазаревича Глімпельштейна – такі повні імена лицаря Юрія Капітального і герцога Абрама, – то вони, побувавши на базі аквалангістів і запитавши єдиного її мешканця – сторожа, який про яйце дракона і про яєчного шахря нічого не знав, продовжили мандри у десятому секторі, що дістався їм для пошуків...)

ЩОСЬ ТРИНАДЦЯТЕ

Марновірство

– Агону донь уссіс ву денагез альгару, ну день фару
заміст вус марістон ульбру, фускез ву броль, там бредагез
мупретон ден гуль густ, дагездагез ну крупісфост
бардуннофліст ну гру.

Франсуа Рабле, «Гаргантюа та Пантагрюель».

– Трока мовоузус, карго, карго, карго.
– Карго, карго, карго, вільянда пар корбо, карго...
– Боскос тромульдо боскос.

Вільям Шекспір, «Кінець діло хвалить».

Птр.. р.. інг – твінг – твенг – прут – трут... Трут –
прут... – тр. а. е. і. о. у – твенг... – трут... прут... – Тілі-
тілі, тілі-тілі, тілі-тілі... – Далі-тілі, делі-тілі, – ділі-тілі,
– далі-пілі, – дулі-пілі – прут-прут – кріш-креш-краш. –
Тілі-тілі, тілі-тілі, тілі-тілі – гам – там – трам... – трут-
прут – прут-прут.

Лоренс Стерн, «Трістрам Шенді».

– Кра кра тріф траф сгнієфлет
Канатаута ріогна.

Карло Гоцці, «Король-олень».

– Тара, бара, мара, деларжан!
Пуру, буру, туру, акерман!
Бендер, кардаш,
Дюпень, мар'яж,
Йок пшик, йок пшик.

Грицько Основ'яненко, «Сватання на Гончарівці».

— кумара!
Ніх, ніх заполам бада,
Ешохомо лаваса шиббада,
кумара!
Олександр Вельтман, «Серце й думка».

дзін аха дзін аха бобобо Туао оахііі хіі хіі хебум ієха
ієхо
*Трістан Тцара, «Перша небесна пригода пана
Антипірина».*

ре мікі мікі мікі
шанґ танґ
ліле люліт лілят лінґ
оелят
Гео Шкурупій, «Ляля».

— Гм! Гм! Гм! Макекембе-ла-моту-ма-моту-ма!
*Майк Йогансен, «Пригоди Мак-Лейстона, Гаррі
Руперта та інших».*

— Руа рео кіо лау коні фіу пеу боу. Мис. Мис. Мис.
Даниїл Хармс, «Помста».

«Варза гракка, Марлаграме, о террарма вава
марваґріста демоґоргон!»... «Варза гракка, Мальґріме!... О
терра марвіна грудумаґістерра Білзебуб!»
Джон Б. Прістлі, «31 червня».

Будь-який день будь-якого року.

Існує марновірство, мовляв, число 13 спричинює неприє-
мності та невдачі. Автор Терентопських хронік, то пак
твій, безцінний читачу, покірний слуга не бажає, зроз-

уміло, писати невдалих розділів, тому, піддавшись марновірству, тринадцятий, не встигнувши як слід і розпочати, про всяк випадок одразу закінчує, щоб швидше перейти до чотирнадцятого. Тож цей розділ, тобто щось тринадцяте, можна вважати не тільки найкоротшим у цьому, так би мовити, епосі, але й доволі беззмістовним. Тому в якості епіграфів до нього й підібрані беззмістовні ж (незрозумілі) цитати із творів класиків.

Автор знову назвав себе «покірним слугою» читача. Про всяк випадок, Автор додає, що читач не повинен ці слова розуміти буквально. Щоб читачеві не надумалося наказувати Авторові: «А ну, мій покірний слуго, почисти мої черевики», або «А ну, мій покірний слуго, збігай у магазин і купи мені пива». У цьому випадку Автор стане в горду позу і зневажливо вигукне: «Сам чисть і сам бігай! Бач, який хазяїн вишукався! Хоч я і називаю себе для красного слівця твоїм покірним слугою, насправді я нічийм слугою не є! Я вільна незалежна людина, роблю те, що сам вважаю за потрібне, і ніхто, зокрема навіть читач, не сміє мені наказувати!»

ЩОСЬ СОРОК СЬОМЕ

Меч Халазюк

— А цей меч також чарівний?
Герберт Уеллс, «Чарівна крамниця».

— Цей меч — найбільша рідкість; це меч Карла Великого, що зберігається в Обергофі понад тисячу років, і не втратив своєї влади й сили.
Карл Лебрехт Іммерман, «Мюннгаузен».

23 жовтня — 1 листопада 1995 року.

— хочу тобі щось розповісти.

— Розповідай! Із задоволенням послухаю!

— А сміятися не будеш?

— Не буду, клянуся!

— Ні, не буду розповідати.

— Чому?!

— А який сенс розповідати тобі анекдот, най його равлик копне, якщо ти клянешся, що не будеш сміятися!

— Ага, знову ти мене розіграв! — зрозумів Річард Левове Копито й засміявся.

Так, мій безцінний читачу, тут ми повертаємося до лицаря Мгоцька, тобто Лицаря Пивної Кружки, тобто Мгобокбекбе Зямалаговича Гальби, і його напарника по мандрівках — Річарда Левове Копито, тобто Річарда Ілліча Лойковицького, які, як ти, можливо, ще пам'ятаєш, відправилися з Жорикбурга до міста Безбаштового Замку, де таємничим образом зникла зі столиці Естер чекала на сво-

го коханого лицаря, якщо вірити її листу, отриманому Лицарем Півної Кружки в корчмі «Під Рятівною Мухою».

До цього моменту, коли ми до них повернулися, лицар Мгоцько й Річард Левове Копито вже проїхали більшу частину шляху, і до Безбаштового Замку залишилося всього кілометрів двадцять. Для економії часу відстань від Жорикбурга до Великих Дрібок вони подолали не верхи, а на поїзді: лицарі в пасажирському вагоні, а їхні коні – у вагоні для худоби. А з Великих Дрібок до Безбаштового Замку – вже на Тутанхамоні та Ігорі Святославичі. Тепер вони переміщалися прямою дорогою, уздовж якої на зміну один одному йшли гаї, лани, бори, луки, діброви...

Написавши ці рядки про подорож своїх героїв, Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга раптом згадав висловлення Павла Загребельного у його веселій епопеї «Левине серце»:

«В усіх романах герої кудись їдуть. Очевидно, автори прагнуть компенсувати власну непорушність пересуванням героїв, окрім того, це помагає розставити тенета цікавості для довірливого читача і викрасти його душевну свободу».

– Я давно хотів тебе спитати: а чому твоє прізвисько – Левове Копито? Англійський король Річард Перший, наййого равлик копне, котрий жив у дванадцятому столітті, мав прізвисько Левове Серце; це зрозуміло – у левів є серця, і малося на увазі, що серця суворі. Але копит же в левів немає.

І Річард повідав, що це прізвисько прилипло до нього ще в дитинстві. Як і всі пацани, він полюбляв грати в лицарів. Одного разу вистругав собі меч зі штахетини й шукав, із чого б зробити руків'я. Знайшов біля смітцевого

ящика викинутий кимсь старий черевик із товстою підошвою, нарізав ту підошву на кружечки, проколупав у них дірочки й, намазавши клеєм, нанизав на штир: вийшла зручна й цілком симпатична рукоять. А сусідські хлопці, з якими він грав, довідались, що той черевик викинув літній сусід на ім'я Лев Сигізмундович. І тоді хтось із них склав дражнилку:

Лев копито відкинув,
Річард забрав, не проминув.

Зрозуміло, що під «копитом» малася на увазі підошва Лева Сигізмундовича.

— От із того часу й стали хлопці кликати мене Річардом Левове Копито. Я спочатку гнівався, а потім звик. Так і залишилось...

— Цигани, — сказав Мгобокбекбе.

Дійсно, попереду даленіла циганська кибитка й аналогічний намет. Це був не циганський табір, а лише одна циганська родина, та й та не в повному складі.

Біля дороги, дивлячись з-під долоні на вершників, що наближаються, стояла вже літня циганка в квітчастій спідниці й строкатій хустці, з великими сергами у вухах; а віддалік виднілися літній циган, що чистив щіткою коней, випряжених із кибитки, і орава дітлахів, котрі азартно грали в якусь гучну рухливу гру. Дітлахи були, скоріше всього, онуками й внучками цигана й циганки, як на синів і дочок вони були дрібнуваті. Циган і дрібнота були так захоплені своїми заняттями, що, на відміну від циганки, не звертали уваги на dospixonosців.

— Панове лицарі, позолотіть ручку: скажу, що було, що буде, чим серця заспокоїте, — вимовила ворожка традиційний для її професії слоган.

— А де гарантія, що ваші пророкування не висмоктані з пальця? — посміхнувся Річард, який не дуже довіряв ворожкам, котрі не мали солідного фейського диплома.

— Я спочатку скажу, що з вами було, і якщо це виявиться правдою, виходить, я не шахрайка, а справжній професіонал, і моїм пророкуванням можна довіряти.

— Ну, давайте, для початку вгадайте, що було в минулому, — погодився Левове Копито. — А ви як ворожите: на картах, по лініях на долоні, на кавовій гущавині, на...

— На комп'ютері, — відповіла циганка.

— Овва! — вигукнув Мгоцько. — І тут прогрес!

— Моя молодша донька у Великому Світі вивчилася в університеті на програміста, зібрала для мене комп'ютер, навчила мене ним користуватися, створила оригінальну ворожилську програму, і за допомогою цієї програми я даю досить точні прогнози. Проходьте в намет.

У наметі лицарі сіли на квітчасті лежанки, схрестивши ноги по-татарськи, а циганка, сівши навпроти, перед невисокою дерев'яною підставкою або дуже низьким столиком, на якому нагромаджувалися компоненти комп'ютера — системний блок, монітор, клавіатура й так звана миша, усі небового кольору (еее... точніше кольору безхмарного літнього полуденного неба; це уточнення необхідне, бо небо буває різних барв і відтінків), — подивилася на Лицаря Пивної Кружки й сказала:

— Почну з вас.

Посувала рукою, прикрашеною численними браслетами й обручками, так звану мишу й топтати перстами клавіатуру, набираючи якийсь текст.

— Заношу дані, — пояснила вона.

— Але ми ж не повідомляли вам наших даних, — зачудувався Річард, — ані імен, ані дат народження, ані адрес, ані...

— Ті дані, які потрібні, я сама визначила, подивившись на вас. Я досвідчена ворожка. Цього цілком достатньо.

Вона знову посувала так званою мишею й натиснула одну з мишачих кнопок, потім завмерла, вступившись у монітор.

— Ну й що там? — не стерпів Левове Копито.

— Ви з'явилися на світ дуже незвичайним способом, — відповіла циганка, дивлячись на Мгоцька, — пов'язаним зі скляним посудом.

— Це правда, — кивнув Мгобокбекбе.

— Точно! Треба ж! — захопився Річард. — А тепер щонебудь про мене.

— Вам не щастило в особистому житті, — відповідала ворожка, зробивши маніпуляції з мишею й клавіатурою. — Усі дівчата, до яких ви намагалися залицятися, уникали з вами так званих серйозних відносин, або їх у вас, так би мовити, «відбивали» інші кавалери. Через те ви дотепер парубкуєте, хоча мрієте про дружину й дітей.

Це була правда: жодна з дівиць, до яких Річард залицявся, не стала його нареченою й дружиною. Наприклад, Оксану Цукерку в нього шість років тому «відбив» лицар Аркадій, і тепер вона дружина Аркадія й мати його сина. Естер Гільденштерн, до якої Левове Копито несміло намагався залицятися торік, однозначно йому відмовила, і

тепер вона кохана Мгоцька, напарника по мандрівках. І з іншими виходило так само. Та й інших було, чесно кажучи, раз-два та й годі.

Тобто, звичайно, він не був дівичем і мав сексуальні контакти. Але то були так звані випадкові зв'язки з дівичами легкої поведінки, без романтики, без серцевих хвилювань. Просте задоволення статевого інстинкту, чистісінька фізіологія і не більш того. А йому хотілося взаємних високих почуттів і щасливого сімейного життя. Але цього не було, не виходило.

Річард трохи комплексував від невдач на любовному фронті, і проклинав свою надмірну соромливість, боязкість, і недорікуватість у спілкуванні з жіноцтвом, адже, як усім відомо, жінки люблять жвавих, рішучих баляндрасників із добре підвішеним язиком, а нерішучих скромників називають «ні риба ні м'ясо».

Погодитися зі словами ворожки йому було неприємно, а заперечувати було б не чесно, тому Левове Копито, знітившись, промовчав, а мовчання, як відомо, знак згоди.

— Як бачите, інформація, яку я видаю, не висмоктана з пальця, а відповідає дійсності, — сказала циганка. — Отже, виходить, нема підстав не довіряти й моїм пророкуванням на майбутнє.

— Переконливо, — погодився Мгоцько. — І що ж на нас чекає в найближчому майбутньому?

— Ми знайдемо викрадене яйце дракона? — вовтузився Річард.

— Втім, справедливості заради треба сказати, що ніяке ворожіння не дає стовідсоткової гарантії, тому не треба його сприймати з фанатизмом. Можуть бути, як говориться, варіанти. Ворожіння лише вказує, що ймовірність такого

ходу подій більша ніж іншого, – пояснила ворожка. – Отже, щодо яйця дракона... – вона потоптала перстами клавіатуру, і втупилася в монітор. – Ви яйце дракона не знайдете. Його знайдуть інші... – вона запнулася.

– ... лицарі, – закінчив за неї Річард.

– Ні, не лицарі, – заперечила вона. – Яйце знайдуть не лицарі, а представники іншої професії.

Міліціонери, подумав Мгоцько.

– Ну, а ми? – совався Левове Копито.

– Ви за декілька днів урятуєте своїх колег-лицарів із полону, так би мовити, чарівної сили, – віщала циганка, жмуричись на монітор. – На вашім шляху два лицарі нудяться в оточенні злісних образів; ви приїдете туди й виволите їх з оточення.

– Може, це Остап Окрошколюб і Остап Електричка? – запитав Лицар Півної Кружки. – А де конкретно вони перебувають?

– Не вимагайте від мене з комп'ютером занадто багато; ворожіння не видає такої скрупульозної інформації, як конкретні імена й інші паспортні дані, чи конкретне місце з точністю до метра.

– Добре. Ми зараз прямуємо на зустріч із моєю коханою дівчиною, – зізнався Мгобокбекбе. – Можете пророчити, як у нас із нею...

Ворожка попрацювала пальцями на клавіатурі.

– Ви з нею зустрінетеся, але не так швидко, як ви думаєте, благополучно повернетеся додому, одружитесь, а приблизно за три роки у вас народиться перша дитина. Далі всяке буде, але кохання ви пронесете через усе життя.

– А що на мене чекає в майбутньому? – запитав Левове Копито.

Вона порадилася пальцями з комп'ютером і відповіла:

— У найближчі дні хтось мститиме вам за злодіяння вашого предка.

— Хто? Якого предка? Яке злодіяння?

Вона знизала плечима. Глянула на монітор і додала:

— І ще: під час цих мандрів ви познайомитеся зі своєю майбутньою дружиною.

Після сеансу ворожіння лицарі згадали про головне питання своїх мандрівок і, показавши ворожці портрет так званого Траляляліні, запитали, чи не зустрічала вона такого суб'єкта, чи не знає, де він перебуває. Вона уважно подивилася й відповіла, що не знає, але може на нього поворожити. Занісши в комп'ютер дані, які вигляділа в портреті, і поманіпулювавши мишею, вона зачитала висновки комп'ютера:

— Цей чоловік працює в сільському господарстві, зайнятий збором урожаю коренеплодів.

— Не дуже прояснило, — зітхнув Левове Копито.

Про всяк випадок питання про драконяче яйце і яєчного шахрая вони задали й циганові з дітлахами, але й ті нічого не знали. За прогресивне ворожіння (прогресивність якого полягала у використанні комп'ютера) Мгоцько й Річард «позолотили ручку» ворожці; дали по п'ятдесят шурхотиків. Плата була надмірною за таку роботу, але узявши до уваги ораву дитинчат, яких цим циганам треба годувати, одягати й таке інше, лицарі не стали жадувати. Циганка гаряче подякувала шляхетним подорожжанам за таку щедрість, і побажала щасливої дороги...

— Комп'ютер — прилад електричний, — виражає свій сумнів Ліва півкуля авторського мозку, — щоб ним користуватися, його підключають до електричної мережі. Як же

циганка могла ним користуватися в чистому полі, де немає електричних розеток?

— У цих циганів були кілька акумуляторів, які вони возили в кибитці, — відповідає Автор. — Під час перебування в населених пунктах, вони ці акумулятори заряджали від електромережі. А перебуваючи, як ти сказала, у чистому полі, користувалися електроприладами, підключаючи їх до акумуляторів.

— А, — погоджується Ліва.

До міста Безбаштового Замку відстань залишилася невелика, але їхні коні — Тутанхамон та Ігор Святославич — брели стомлено, та й у самих вершників спини й сідниці нили від тривалої їзди верхи.

Лицарі побачили біля дороги стовпчик із дерев'яною дощечкою-вказівником у вигляді стрілки, що тикала вістрям убік, на стежку, котра відгалужувалась від шляху, що на тій дощечці було вирізано ножем літери:

«ПУСТЕЛЬНИК ХРЕНОВ, 1 КМ. ЛАСКАВО ПРОШУ!»

І лицарі вирішили скористатися запрошенням: відпочити в гостинного пустельника Хренова.

Збочили з дороги на стежку й, проїхавши кілометр, опинилися біля хижі пустельника на мальовничій галявині мальовничого ж осіннього калинового гаю.

Пустельником Амбрось Миколайович Хренов, багатирського вигляду сорокадворічний блакитноокий білявий бородань, став не з релігійних міркувань і не від мізантропії, а тому що життя на лоні природи, без суєти й проблем, створюваних суспільством, вільне життя, коли в

тебе немає ані начальників, ані підлеглих, сприяло, на його думку, філософствуванню, самопізнанню й художній творчості. Втім, зими Хренов проводив у місті Безбаштовому Замку, але, як тільки сховався сніг, переселявся в хижу, що в сімох кілометрах від міста, і жив там до пізньої осені, поки знову не піде сніг. Їжею йому в цей період слугували, крім прихоплених із міста круп і консервів, овочі, що виростили на створених ним на галявинках у гаю городах, і козяче молоко, з якого він робив сир. На зиму своїх кіз він віддавав знайомому фермерові, що жив поблизу. У вільний від роботи на городі й із козами час цей пустельник писав картини, вірші й філософські трактати. Полюбляв також спілкування з подорожанами, тому й установив біля дороги вказівник, що запрошує в гості. Тож, хоча слова «пустельник» і «відлюдник» вважаються синонімами, пустельником його називати можна, а відлюдником – не зовсім правильно.

Лицарів Напівкруглого Столу Річарда Левове Копито й Мгоцька Амбрось Миколайович гостинно почастував супом, інгредієнти якого – з його городу, а вода – із джерела; сиром із молока його кіз, а також чаєм, точніше смачним і корисним відваром із зібраних ним трав. Лицарські коні теж не голодували, адже в гаю було багато апетитної рослинності.

Зрозуміло, яйцешукачі запитали його про викрадене драконяче яйце і яєчного шахрая, показавши портрет останнього, але пустельник, на жаль, нічого про це не знав. Потім Хренов показав гостям свої живописні полотна, які виявилися не пейзажами, як можна було припустити, а абстракціями з геометричних фігур. Мандрівники похвалили. Потім він почитав їм свої вірші, настільки філосо-

фсько-мудрі, що лицарі майже нічого не второпали; але однаково похвалили.

Продовжуючи відпочивати в затишному кріслі, сплетеному Хреновим із лози, та гладячи голову чорної кози з білою мордою (гм, «лози – кози», впнулася незапланована рима), що її той найменував Козеттою, Мгобокбекбе запитав пустельника: чи знає він які-небудь народні легенди, казки, перекази та інші фольклорні твори. Автор нагадує, що одним із головних стимулів, що підштовхнули Мгобокбекбе взяти участь у Великій Яєчній Експедиції, було бажання зібрати невідомі йому легенди та інші народні сказання.

Пустельник Хренов повідав Лицареві Півної Кружки декілька народних сказань, які чув у дитинстві від бабусі. Більшість цих творів Мгоцько вже читав, ще будучи пивним келихом, у книгах – збірках терентопського фольклору. А от одна легенда виявилася для нього зовсім новою, і він із задоволенням записав її в загальний зошит, спеціально для цього призначений.

Автор Терентопських хронік, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, не згадував досі про сказання, зібрані Лицарем Півної Кружки під час Великої Яєчної Експедиції, тому що сподівається колись видати їх окремою книжкою, а тут не хотів відволікати на них увагу читача. Однак легенду, розказану пустельником Хреновим, Автор вирішив помістити отут, виділивши їй навіть окремий розділ – щось сорок восьме, що опинилося всередині щось сорок сьомого. Що ж до сорок сьомого, за назвою «Меч Халазюк», то його продовження триватиме відразу ж по закінченню легенди.

ЩОСЬ СОРОК ВОСЬМЕ

Семишарова легенда

— Учитель бажає довідатися, чи не містяться у валізі
прибульця пісні та саги й чи не збирається прибулець
прочитати їх уголос, бо вчителеві прочитали вже багато
пісень та саг і він більше не може їх слухати.
Ілля Ільф і Євгеній Петров, «Золоте теля».

**Серпень 1538 року;
вересень 1333 року;
липень 1012 року;
серпень 489 – квітень 490 років;
490 – 487 роки до нашої ери;
листопад 33 428 року до нашої ери;
22 червня 896 341 року до нашої ери.**

уло це чи не було, а розповідають так:

Народила княгиня Милослава хлопчика, а чоловік її, князь Добромисл, незадовго до цього покинув стольний град Великі Дрібки й поїхав до західних Окраїнних Земель, тому що говорили мандрівники, буцімто бачили там великого вепра із золотими рогами; і вирішив князь убити того кабана, щоб піднести дружині ці золоті роги, як подарунок на подяку за народження спадкоємця. У звичайних вепрів рогів, певна річ, не буває, але цей же був не абиякий, а окраїнноземельний.

Таким чином, коли в Добромисла народився син, князь був відсутній і не знав, що вже став батьком.

І призвала породілля, княгиня Мирослава, до себе молодого боярина Філофея Ріпу й сказала йому:

— Їдь, Філофею, розшукай мого чоловіка та повідом йому, що син у нього народився. Нехай кидає своє полювання та скоріше повертається. І без рогів обійдемося.

І взяв Філофей із собою кудесника Мирошку — чарівника-ясновидця, бо як же без ясновидця відшукати людину серед отаких-от просторів. І сіли вони на борзих коней, та виїхали з Великих Дрібок, та поїхали на захід.

І застала їх у дорозі ніч. І на небо зійшов місяць у повні. І набрали вони хмизу, розпалили багаття, і стали влаштовуватися на нічліг.

І раптом чують: хтось скиглить неподалік, якийсь звір. І боярин Філофей вихопив меч, кудесник Мирошка підняв палаючу гілку, як смолоскип; пішли подивитися. І блиснули з темряви звірині очі. І заніс Філофей меч, щоб рубанути, якщо звір кинеться. І не кидається звір, а скиглить і скавучить. І підійшли ближче, освітили: вовк!

— Хворий, чи що, поранений? — сказав Філофей.

— Це вовчиця, — сказав Мирошка. — Вона вагітна. Вона народжує.

І народила вовчиця дитинча, і стала його облизувати. І придивився Філофей та ойкнув: новонароджене було людським немовлям!

— Ну й ну! Вовчиця народила людину! Чудеса! Ніколи про таке не чув! — викликнув боярин.

І втупився кудесник Мирошка в звіра очима, поводив у повітрі руками й відповів:

— Це не вовчиця, не справжня вовчиця, а жінка-перевертень, вовкулачка. Вагітна вовкулачка, що в повню перетворилася на вовчицю, а дитя в утробі залишилося люди-

ною, от і вийшло, буцімто вовчиця народила людину. Адже перевертання – явище не спадкоємне, а чисто індивідуальне; у перевертнів, як правило, і діти, і батьки, і брати, або сестри – не перевертні, а звичайні люди.

– І що нам із ними робити? – запитав Філофей, вкладаючи меч у піхви.

– Почекаємо, поки вовчиця знову стане жінкою, а потім допоможемо добратися до якого-небудь житла. Не кидати ж породіллю з дитиною в степу. Тим більше, на них немає одежі.

І дійсно, коли стало світати, вовчиця перетворилася на гарну молоду жінку. Процес перетворення боярин із чарівником не бачили, оскільки задрімали. І прокинувшись, вони першим ділом дали їй дещо зі свого одягу, щоб прикрила наготу й укутала дитину, яка виявилась дівчинкою.

І з'ясувалося, що жінку кликали Мокриною, що вона жила на маленькому хуторі із чоловіком, за якого нещодавно вийшла, десять місяців тому. Чоловік був звичайною людиною, не перевертнем, а вона... Він знав, що вона вовкулачка, Мокрина цього й не приховувала, але так її кохав, що це не стало перешкодою їхньому шлюбу. Цієї ночі він заснув, а Мокрина, будучи на дев'ятому місяці вагітності, під впливом місяця у повні стала вовчицею, і звіриний інстинкт змусив її втекти з будинку на обшири природи. І там почалися пологові перейми...

І коли розвидніло, подорожани озирнулися, і помітили вдалині димок: напевно, якесь житло. Мирошка посадив Мокрину з новонародженою на руках на свого коня й повів його туди за вуздечку, боярин поїхав поруч.

Димок ішов із труби в хатині пустельника.

Пустельник, сивий, але бадьорий старий, поклав жінку з немовлям на постіль зі звіриних шкір, щоб відпочили, а із чоловіками повів бесіду.

— Як тебе звати? — запитав його Мирошка; звичайно, за допомогою ясновидіння цей чарівник і сам міг визначити ім'я пустельника, але в цьому випадку не було необхідності напружуватися.

— Кличте мене Шостим Розповідачем, — відповів старий.

— Розповідачем? Отже, ти знаєш і розповідаєш усякі перекази й легенди? Розкажи й нам що-небудь таке, — попросив боярин Філофей Ріпа.

— Ну, слухайте, — почав Шостий Розповідач. — Було це чи не було, а розповідають так:

Років двісті тому в одному селі на окраїні Кремезної пущі жила красуня Ніга — дівчина з рудим, як вогонь, волоссям. І був у неї брат Єгорій. І в Нігу був по вуха закоханий парубок Собірад, високий красень із широкими плечима. Уже він навколо Ніги ввивався, і подарунки їй пропонував, і вмовляв, і навіть погрожував: мовляв, стань моєю, а то не знаю, що я зроблю; мовляв, жити без тебе не можу; мовляв, так тебе хочу, що сили немає... Але Ніга Собірада не кохала й цуралася. Не до нього тягнулося її серце. Нізі подобався хлопець Борислав, хоч і непоказний зовні, але щиросердечний. І Борислав кохав Нігу.

І пішли якось дівчата в ліс по ягоди. Збирають, та перегукуються, друг від дружки далеко не відходять, щоб лісовик — лісовий гвалтівник — не схопив. Лісовик бо

нападає на жінку, якщо вона одна, а якщо їх ціла юрба, то не чіпає; бач, не любить багатоголосого жіночого вереску.

І Ніга ягідки рве, у козуб кладе, та подружкам аукає, а ті їй відповідають. І вже майже повний козуб нарвала, як раптом на неї з кущів вискочив хтось волохатий, брудний, великий та сильний. І Ніга тільки рот розкрила, щоб крикнути, а той їй рота затис та в нетрі потяг. І як вона не пручалася, а сили були нерівні, і заволік її волохатий так далеко, що кричи не кричи, а вже ніхто не почує. І згвалтував її там брудний бешкетник. І, гвалтуючи, примовляв: «Я лісовик Вархол, запам'ятай, я лісовик Вархол...»

І зробивши мерзенну справу, гвалтівник утік. Пошкандибала Ніга назад, заплакана, розпатлана, подряпана, у рваній одежині...

Коли довідалися в селі, що красуню згвалтував якийсь лісовик Вархол, піднявся шум так гамір. Голосніше за всіх кричав красень Собірад: «Доки кляті лісовики знущатимуться з наших жінок і дівиць?! Перебити їх усіх, починаючи із цього Вархола! Смерть гвалтівникам! Озбройтеся, хлопці, і гайда лісовиків винищувати!» І, надихнувши своєю промовою розлючених чоловіків, Собірад очолив загін месників. Звичайно, у цей загін увійшли і Єгорій, брат Ніги, і її коханий Борислав.

І цілий вечір шустали лісом грізні лісовикоборці, але жодного лісовика так і не побачили.

І вийшли вони на галявину, де жив старий пустельник. І вирішили: тут переночуємо, а зі світанком продовжимо пошуки.

І стали розпитувати пустельника, чи знає він тамтешніх лісовиків. І той відповів, що багатьох знає; дружби

він із ними не водить, але й не ворогує; він їм не заважає жити в лісі, а вони йому; зрідка, зустрівшись, перекинетися з ними декількома слівцями, і не більше того; але за іменами багатьох із них знає.

— А лісовика Вархола знаєш? — запитав Собірад.

— Ні, це ім'я мені невідомо, — відповів пустельник.

— А як нам взагалі розшукати лісовиків? Де їх можна побачити? — викликнув сердитий Єгорій.

— Побачити їх можна тільки якщо вони самі вам покажуться, а якщо не захочуть показатися, то ви їх і не побачите, навіть якщо пройдете поруч. Непомітні вони, дуже непомітні.

— А сам ти хто? — запитав Борислав. — Як кликати тебе, старий?

— Називайте мене П'ятим Розповідачем.

— Розповідачем? Отже, ти розповідаєш різні історії, — зміркував Собірад, — ну так повідай нам одну з них, поки ми отут відпочиваємо.

— Ну, слухайте, — почав П'ятий Розповідач. — Було це чи не було, а розповідають так:

Років триста тому у Великому Світі, у славному місті Києві княжив Володимир Красне Сонечко. І кохав цей князь жінок, і неодноразово одружувався: то з Олавою, то з Малфридою, то з Адлагою, то з Рогнідою, то з якоюсь грекинею — удовою брата Ярополка, то з якоюсь чешкою, то з іншою чешкою, то з якоюсь болгаркою, то з іншою болгаркою, то з Ганною — візантійською царівною, то ще з кимось... Крім дружин були в нього й коханки, яких взага-

лі ніхто не рахував. Дружини народили йому дітей: Вишеслава, Ярослава, Станіслава, Святослава, Предславу, Всеволода, Премиславу, Бориса, Гліба, Болеслава, Судислава, Марію Добронігу, Ізяслава, Мстислава, Людмилу, що вийшла за Руслана, й інших. А скількох народили від нього коханки, того знову ж ніхто не лічив. І серед незаконнонароджених його дітей був хлопець Терентій. Говорили, що його матір'ю була дніпровська русалка, якою спокусився князь Володимир якимсь прекрасною місячною ніччю. І коли виповнилося Терентію чотирнадцять років, прийшов він у князівські хорони, і щось сказав Красному Сонечку. І попрохав князь трьох кращих своїх дружинників – Олешу Поповича, Добриню Микитича та Іллю Муромця – навчити цього сінка бойовому мистецтву.

І славний вийшов із Терентія витязь. Різними видами зброї він прекрасно володів, але найкраще – бойовим топором, через те й прозвали його наставники: Терентій Топір.

Постарілий князь Володимир дарував своїм синам князівства: Вишеславові – Новгородське, Станіславові – Псковське, Святославові – Деревлянське, Всеволодові – Володимир-Волинське, Борисові – Ростовське, Глібові – Муромське, Ізяславові – Полоцьке, Мстиславові – Тьмутароканське тощо.

І схотілося й Терентію Топору отримати власне князівство: теж, мовляв, князівський син. Але оскільки, будучи незаконнонародженим, одержати в дарунок уже існуюче він не міг, то вирішив заснувати нове на безлюдних східних землях. І навколо Терентія згуртувалися люди, чимсь незадоволені: одні були роздратовані високими податками, інші – свавіллям бояр; волхви, лісовики,

русалки, водяники, перевертні, упирі були ображені утисками з боку християнської церкви, що оголосила їх «нечистою силою», з впливаючими із цього неприємностями. І усі ці скривджені та незадоволені вирішили йти з Топором, щоб створювати й облаштовувати нове князівство, більш справедливе, ніж уже існуючі на Київській Русі.

І рушила ця компанія переселенців на чолі з Терентієм Топором на схід.

І дорогою на них нападали бойові загони хазар, половців, печенігів, та й своїх же слов'ян-розбишак, але завдяки, з одного боку, бойовій майстерності Терентія й навчених ним соратників, а з іншого боку, магічній майстерності волхвів-чудотворців, переселенцям вдавалося перемагати агресорів. Однак ці напади навіяли на Терентія сумнів: а чи зможе нове князівство благоденствувати, якщо навколо аж кишать агресивні вороги.

І якось вони зустріли старого пустельника, слов'янина, що жив у землянці.

— Як тобі вдається отут жити, коли навколо нишпорять агресивні кочівники? — зачудувався Терентій.

— Так от живу. Майна в мене практично немає, тому пограбувати мене не можна. Сам я немічний старий, тому раб із мене не вийде. Приїдуть чергові кочівники, побачать, що з мене нема чого взяти, плюнуть і поїдуть далі.

— Виходить, у нашім світі вигідно бути бідним і старим, — зробив парадоксальний висновок Терентій. — А як тебе кличуть, старий?

— Кличте мене Четвертим Розповідачем.

— Ага, так ти знаєш сказання! — зрадив Топір. — Ну, розкажи що-небудь, а ми послухаємо й заодно відпочинемо перед подальшою дорогою.

— Ну, слухайте, — почав Четвертий Розповідач. — Було це чи не було, а розповідають так:

Років п'ятсот тому, коли на попелищі міста Дан-прштадира — спаленої гунами столиці великого Острогоського королівства — роксолан Кий із братами Щеком і Хоривом, та сестрою їхньою Либідь відродили місто, давши йому нову назву — Київ, жила в Дніпрі красуня-русалка на ім'я Славута.

Якось на зорі купалися князь Кий і його брати Щек і Хорив у Дніпрі, і раптом зринула біля них Славута. Побачив її Щек, середній брат, і остовпів: зроду він не бачив такої жіночої вроди. І закохався в неодагнену зеленоволосу діву з першого ж погляду. А Славута з першого ж погляду закохалася в Хорива — молодшого брата. І старший брат, князь Кий, побачив, як витріщається Щек на русалку, а русалка на Хорива, і відчув, що добром це не скінчиться. І після цього став Щек ходити на берег і виглядати красуню, але та до нього не припливала, бо не його покохала. І Князь Кий звернувся до чарівника Сварбуга: мовляв, поворожи, чарівнику, що вийде із цих любовних поглядів. І Сварбуг розкинув своє чаклунське причандалля, подивився й відповідає: мовляв, через те що сподобалася русалка Щеку, розгориться в ньому пристрасть, а через те, що русалка покохала Хорива, Щек почне ревнувати Сла-

вуту до молодшого брата, і від цих ревнощів виникне між братами смута.

— Ні, не можна допустити, щоб мої брати не злюбили один одного через якусь мокру дівку! — закричав Кий. — Треба негайно зайнятися чимсь, що відволіче Щека від любовного дурману! Відправитися в похід куди-небудь... та от хоча б у Константинополь! Нехай імперська пишність Візантії вразить і захопить увагу Щека, щоб та русалка забулася їм геть-чисто!

І швидко були споряджені човни, і три брати — Кий, Щек і Хорив — з декількома десятками витязів-соратників попливли Дніпром до Чорного моря...

За якийсь час, уже наближаючись до низов'їв ріки, побачив Кий на березі хатину, і стало йому цікаво: хто там живе.

(— Даю звивину на випрямлення, — говорить раптом Ліва півкуля авторського мозку, — що це був черговий пус...

— Цить! — обриває Автор.)

І човни причалили. Виявилося, у хатині жив пустельник-слов'янин.

(Ліва півкуля:

— Ну що я гово...

— Цить! — обриває Автор.

— Цей пустельник звався Третім Розповідачем, і Кий захотів від нього почути яке-небудь сказання, — угадала Ліва півкуля авторського мозку, ігноруючи «цить». — Особисто мені така одноманітність починає набридати, а безцінному читачеві, мабуть, тим більше.

— Якщо цей Розповідач — Третій, виходить, попереду залишилося ще тільки два: Другий і Перший, — зауважує півкуля Права. — Не так уже й багато, можна й потерпіти.

— Золоті слова! — схвалює думку останньої Автор. — Потерпіти й помовчати.)

— Як кличуть тебе, пустельнику? — запитав Кий... тощо. Коротше кажучи, Третій Розповідач почав:

— Ну, слухайте. Було це чи не було, а розповідають так:

Майже тисячу років тому, коли Греція вела війну з Персією, афінський учений Арістіон відправився в подорож на північний схід у пошуках грифонів. У самій Греції грифони на той час давно вже не жили, і деякі грецькі вчені навіть уважали, що ніяких грифонів взагалі ніколи не було, що це, мовляв, чистий міф. Але Арістіон почув від одного грека, що приїхав в Афіни з міста Ольвії — грецької колонії на північному березі Понта Евксинського — так греки називали Чорне море, — що, мовляв, говорив йому знайомий скіф, начебто у верхів'ях ріки Борисфен хтось зі скіфів бачив тварин, за описом схожих на грифонів. І вирішив Арістіон піднятися до верхів'їв Борисфена — так греки називали Дніпро — і пошукати легендарних звіроптиць. Супутників собі вчений не знайшов, тому що всі вважали його задум занадто небезпечним і безперспективним, довелося відправлятися на самоті.

Спочатку Арістіон на попутній галері переплив із Греції на заселене греками північне узбережжя Чорного моря, потім перемістився сушею в місцевість, де грецькі поселення межували зі скіфськими, де греки й скіфи жили, можна сказати, упереміш, де й ті й інші знали обидві мови — грецьку й скіфську. І, поживши там біля року, Арістіон вивчив скіфську мову й тільки після цього рушив у дорогу

скіфськими землями – уздовж Дніпра на північ. Бо культурні люди, збираючись тривалий час перебувати в іншій країні, першим ділом учать мову тамтешнього народу, на відміну від безкультурних суб'єктів із психологією окупантів, які, живучи в іншій країні, не знають і знати не хочуть її мови, а нав'язують тубільцям свою.

Маючи природну принадливість і товариськість, грецький учений легко сходився із зустрічними скіфами й знаходив їхню підтримку, завдяки чому без усіляких проблем переміщався від одного скіфського поселення до іншого. І в одному з поселень його попередили, що північніше знаходиться територія войовничих жінок, які вороже ставляться до чоловіків, тому йому варто бути обережним, щоб не потрапити до них у полон, бо, якщо бранець цим бойовим бабам не подобається, вони його просто вбивають. Так це ж легендарні амазонки, подумав Арістіон; ех, от би їх побачити! Про амазонок він знав тільки з легенд. Понадіявшись на власну принадливість і прикинувши, що йти до своєї мети напрямки, а не в обхід, вірніше й швидше, вирішив ризикнути – познайомитися із загадовими войовницями. І вступив на їхні землі.

Незабаром учений дійсно був схоплений войовничими скіфськими вершницями й поміщений у темницю, де вже перебували два бранці – скіф і перс. Перс, на ім'я Ксератустра, як виявилось, теж був ученим і теж прийшов на скіфські землі в пошуках легендарних грифонів; а скіф, на прізвисько Другий Розповідач, заблукав на територію так званих амазонок, займаючись збором народних сказань, переказів і легенд.

– Якщо ви виявитесь хорошими людьми, ми вас відпустимо з миром, – говорили полоненим чоловікам загарбни-

ці. — Але якщо з'ясується, що ви негідники, а серед вас, чоловіків, негідників чимало, це будь-яка жінка знає, або що ви іноземні шпигуни, заслані сюди з підступною метою, то ми вас, звичайно ж, уб'ємо: негідникам і шпигунам немає місця на землі. Посидіть у неволі, поки ми не розкусимо, хто ж ви є насправді.

Втім, над бранцями так звані амазонки не знущалися й голодом їх не морили, тому в'язні в полоні в жінок не страждали. Більше того, їм дозволялося гуляти селищем, але тільки в супроводі й під наглядом охоронниць, які у випадку, якби бранці спробували втекти, повинні були б їх убити. Але таких спроб ці чоловіки не робили, тому були живі й здорові.

Незважаючи на те що в той період Греція й Персія перебували в стані війни одна з одною, грек Арістіон і перс Ксератустра міцно потоваришували, бо обидва були вчені; так би мовити, одного поля ягоди. Взагалі, патріотизм, тобто любов до батьківщини, хороший лише в поєднанні з совістю, благородством, справедливістю, людяністю, терпимістю і здоровим глуздом. Якщо ж він витісняє, викреслює, виїдає з душі ці якості, заповнюючи собою всю душу, роблячись фанатичним пріоритетом, то перетворюється на велике зло і причину жахливих мерзенностей. Арістіон і Ксератустра не були « » в поганому сенсі цього слова, тому що були хорошими, порядними людьми.

Оскільки Другий Розповідач, Ксератустра й Арістіон були особистостями цікавими, що володіють масою знань, і талановитими оповідачами, войовничі жінки обожнювали чути їхні теревені. І по вечорах, коли закінчувалися бойові заняття й господарські справи, усе плем'я так званих амазонок збиралося навколо бранців, і ті базікали, а жінки

їх із насолодою слухали. Другий Розповідач віщав скіфські, і не тільки, перекази й легенди, Ксератустра захоплююче розповідав історію Персії, Арістіон знав напам'ять поеми Гомера та інші твори грецького епосу...

В один із таких вечорів так звані амазонки й Арістіон із Ксератустрою попрохали Другого Розповідача повідати чергове сказання.

— Ну, слухайте, — почав той. — Було це чи не було, а розповідають так:

Більше тридцяти тисяч років тому жило північніше цих місць плем'я мисливців на мамонтів (це такі великі волохаті слони; у ті часи було так холодно, що навіть слони й носороги були вкриті хутром, пояснив Другий Розповідач; але скіфські жінки знали про слонів і носорогів тільки із чуток, і Ксератустра для них намалював цих звірів паличкою на ґрунті). І полювали на мамонтів чоловіки, а жінки займалися домашнім господарством — куховарством, шиттям одягу зі шкір тощо. Однак дві дівчини із цього плем'я захотіли порушити традиції й стати мисливцями, а не домогосподарками. Кликали цих авантюристок Рись і Росомаха. Спостерігаючи за чоловіками, вони навчилися майструвати списи й користуватися ними. Спроби їх угамувати й посадити за жіноче рукоділля виявлялися безуспішними; Росомаха й Рись рвалися на полювання. Чоловіки спочатку від них відмахувалися, мовляв, не жіноча це справа — мамонтів завалювати, але дівиці були наполегливими й, зрештою, домоглися свого — стали полювати разом із чоловіками. На полюванні вони показали себе з

хорошого боку й здобули повагу навіть старих мисливців. І одні більше хвалили Рись, а інші говорили про перевагу Росомахи. І між дівчатами виникло суперництво, кожна хотіла довести, що вона мисливець більше славний, ніж подруга. І дійшло до того, що вони стали сваритися на цьому ґрунті, а оскільки одні члени плем'я підтримували Росомаху, а інші Рись, то скандали стали загрожувати розколом плем'я.

І тоді вождь, на ім'я Бик, щоб припинити смуту, запропонував:

— Щоб раз і назавжди визначити, хто із цих двох краща мисливиця — Рись або Росомаха, — нехай обидві відправляться на пошуки мамонтів. Нещодавно те стадо, що давало нам їжу, кудись пішло з колишнього пасовища. Та із двох, хто першою виявить це стадо, буде визнана кращою мисливицею, і друга повинна буде із цим погодитися й більше не скандалити. А щоб усе було чесно, разом із дівчатами піде Ведмідь.

І відправилися Росомаха з Риссю в супроводі досвідченого Ведмедя по занесеним снігом просторам на пошуки здобичі.

І прийшли вони в ту долину, де раніше паслися мамонти.

— Тепер, дівчата, я вас буду чекати отут, а ви йдіть у різні боки й займайтеся пошуками. До вечора вертайтеся до мене й повідомляйте про свої успіхи, — сказав Ведмідь.

І Рись відправилася на схід, а Росомаха на захід. І Ведмідь став будувати невелику хижу, щоб не ночувати під відкритим небом.

І коли сонце опустилося до засніженого обрію, мисливиці повернулися до одноплем'янина.

— Мамонтів я не знайшла поки, — заговорила Росомаха, — зате бачила рідкісне видовище: битву носорога з єдинорогом! Обидва звіри агресивні, тому опинившись на одному пасовищі, де з-під снігу здобували примерзлі рослини, вони схопилися як скажені. Це треба було бачити! Ух, як вони один на одного насакували й буцалися. У кожного свої переваги: носоріг більш масивний, захищений товстою шкірою й хутром; проте в єдинорога ріг у півтора рази довший, та й більш вивертливий він.

— Ну й хто з них убив іншого? — запитав Ведмідь.

— Убити ніхто нікого не вбив, але поранити один одного поранили, після чого стомлено розбіглися.

— І я мамонтів теж поки не знайшла, — заговорила Рись, — зате вбила крилатого дракона.

— Убити дракона, та ще наодинці — справа непроста, навіть для досвідченого й сильного чоловіка, — уразився Ведмідь.

— Це було зовсім нескладно, — продовжила Рись, — адже, сказати по правді, дракон був поранений, він би, напевно, і так сконав; я його лише добила. Судячи з рани, він був травмований бивнем мамонта. Напевно, напав на мамонта, та невдало: жертва покалічила агресора.

— Мамонт — занадто велика здобич для драконів, поодинці дракони на мамонтів не нападають; напевно, дракони збилися в зграю й напали спільно, але одному з них не пощастило, — прикинув Ведмідь. — Зазвичай дракони полюють поодинці на дрібну дичину, і лише з голоду могли зважитися гуртом напасти на настільки сильного суперника, як мамонт.

— Шкода, що в драконів м'ясо неїстівне — тверде й несмачне, його тільки шаблезубі кішки й полярні гієни мо-

жуть жерти, та й то якщо немає іншої їжі, – пошкодувала зголодніла Росомаха.

– Поки ви шукали мамонтів, я вбив лиса, – похвалився Ведмідь, – не доведеться спати натщесерце.

І лис був вийнятий зі шкіри, і засмажений на багатті, і дівчата з мисливцем ситно повечеряли. Шкіру, звичайно, викидати не стали – придасться.

– Ти, Ведмедю, розкажи що-небудь цікаве, – попрохала Рись, коли вони влаштовувалися на нічліг у зібраній із соснового гілля нашвидкуруч хижі. – Адже ти багато історій знаєш.

– Недарма тебе називають Першим Розповідачем, – додала Росомаха.

(– От, нарешті, ми добралися до Першого Розповідача, і Нульового Розповідача, або якогось Половинного Розповідача, напевно, не буде, – зауважує Ліва півкуля авторського мозку. – І тепер, наскільки я розумію, ми рушимо в протилежному напрямку, поки не повернемося до Шостого Розповідача, Філофея Ріпи, Мирошки й Мокрини?)

– Правильно мислиш, – хвалить півкулю Автор.

– Мене, наприклад, заінтригувала історія зі згвалтуванням Ніги, – повідомляє півкуля Права, – і не терпиться довідатися – зловили Собірад із компанією того лісовика-гвалтівника, чи...

– Потерпи – довідаєшся, – говорить Автор.)

– Ну, добре, – погодився Перший Розповідач. – Було це чи не було, а розповідають так:

Давним-давно жили на землі крилаті чудотворці – істоти, схожі на нас із вами, але такі що мали крила й уміли літати. Саме завдяки їм з'явилися на землі люди. Крилаті чудотворці за допомогою своїх надприродних здатностей створювали такі умови, що комахоїдні звірки, схожі на щурів, перетворилися на мавп, а один із видів мавп – на людей. І крилаті чудотворці пишалися, що створили істот, які схожі на них самих, хоч і без крил.

І одного разу в одного із крилатих чудотворців, на ім'я Шатанель, був день народження, і до нього в житло злетілися друзі – такі ж чудотворці й чудотворки, щоб поздоровити й разом відсвяткувати.

І в процесі цієї гулянки було помічено, що чудотворка Ксанель, котра подарувала Шатанелю красивий білий кристал, не дуже-то весела.

– Що з тобою, Ксанко? Ти, начебто, чимсь засмучена? Тебе ніхто не скривдив? – запитав її рудокрилий Оріель.

– Сьогодні я стала свідком події, що мене шокувала, – заклопотано відповіла Ксанель, нервово здригаючись крильми кольору слонової кістки.

– А що трапилося? – зацікавився брюнет Шатанель.

– Я нещодавно бачила, як одна людина вбила метелика. Спочатку довго за ним ганялася лугом, потім піймала, відірвала йому крильця, ніжки, вусики, і, зрештою, розчавила.

– Метелика? Дивно, – здивувався кучерявокрилий Олексель. – Люди ж метеликів не їдять, а метелики людей не кусають, навіщо ж їй було вбивати? Якщо вбивають, щоб з'їсти або захиститися, це зрозуміло, а тут навіщо? Яка людині від цього користь? Не розумію.

— Мені здалося, що вона просто одержувала задоволення через те, що мучила й убивала іншу істоту, знищувала красу, — продовжила, шулячись, Ксанель. — Мене дуже турбує, що в людях є такі схильності, нехай не у всіх, але все-таки...

— Передчуваю я, що люди ще завдадуть багато, дуже багато шкоди всьому живому на Землі, — задумливо вимовив веснянкуватий Геніель, що славився даром віщуна і ясновидця. — Люди з різних причин і без усяких причин знищуватимуть природу, у тому числі й один одного. Багато живих істот у майбутньому приречені на повне вимирання через такі схильності наших безкрилих двійників.

— Який кошмар! — сплеснула ручками русокоса Харамель. — Ми створили жахливих душогубів, монстрів, нелюдів!

— На жаль, незважаючи на наші хвалені технології, ми не застраховані від помилок, — констатував мудрий Конфу-чель. — Пам'ятаєте провал з ящерами: наші предки мільйони років тому домоглися бурхливого розвитку розуму в ящерів; і до чого це привело — ящери, за винятком крилатих драконів, самі себе знищили. Схоже, створення людей — наших безкрилих двійників — теж може виявитися нашою помилкою, і привести до сумних наслідків для біосфери планети.

— А може, щоб запобігти тій шкоді, що людство принесе в майбутньому всьому живому на планеті, треба людство знищити поки не пізно, поки в нас ще є така можливість, поки люди настільки нечисленні? — викликнув темний Шатанель.

— Ой, шкода, — скривилася Ксанель. — Стільки сил і часу витрачено на їхнє виникнення, стільки поколінь наших предків протягом мільйонів років трудилися над цим проектом, і люди вийшли такими гарненькими, такими схожими на нас, принаймні, зовні... І тепер взяти й знищити?! Та у кого ж із нас рука підніметься...

— У мене... може бути... — непевно вимовив Шатанель.

— Так, знищувати людство шкода, дуже шкода; стільки часу, сил і надій... Та і як знати, може, коли-небудь, за сотні тисяч чи то мільйони років люди дійдуть до такого рівня самовиховання, що вже не шкодитимуть ані собі, ані іншим жителям планети, — зауважив Конфучель. — Шанс, принаймні, є, я сподіваюся.

— Сотні тисяч чи то мільйони років? Так на той час безліч форм життя буде людством безповоротно загублено! — заперечив Шатанель.

— Виходить, треба подумати над тим, як дати шанс цим формам життя зберегтися, не знищуючи при цьому людство, — запропонував Оріель.

— А що, якщо до цього світу, так би мовити, пристебнути фрагменти ненаселених територій з інших вимірів, на взірць отаких кишень, у яких зможуть сховатися істоти, приречені на загибель від людей у цьому світі. Отакі паралельні невеликі світи-заповідники! — придумала Харамель. — Коли в цьому світі якийсь вид живих істот виявиться на межі повного зникнення, ці істоти крізь чудесний прохід перемістяться в один із тих «світів-кишень», або відразу в декілька, і там вид благополучно збережеться. А за сотні тисяч чи то мільйони років, коли людство дійде до потрібного рівня самовиховання й уже не становитиме за-

грози, – ті істоти зможуть повернутися із заповідних «кишень» у цей світ.

– Геніальна ідея! – вигукнув Конфучель. – Мені здається, таке завдання нам до снаги. І якщо вже вибирати між знищенням людства та порятунком різних форм життя за допомогою паралельних «світів-кишень», то я однозначно вибираю другий варіант!

– А хіба немає небезпеки, що й люди крізь чудесні проходи проникнуть у ті паралельні заповідники? – засумнівався Шатанаель.

– Є, звичайно, є, але... Будемо сподіватися на краще, – сказав Геніель.

– Ну що ж, тепер у нас з'явилася ще одна мета. Варто засукати рукави й працююито зайнятися створенням таких заповідних «світів-кишень»! – проголосив урочисто Олексель.

– За це й вип'ємо! – запропонував гостям Шатанаель, піднімаючи посудину з нектаром.

Мудрі люди говорять, що крилаті чудотворці таки створили заповідні світи, з'єднані з нашим світом чарівними проходами, тільки от де ці проходи – навіть мудрі люди не знають.

Так закінчив сказання Перший Розповідач, він же Ведмідь.

Рись, не дослухавши закінчення сказання, заснула, що й не дивно, з огляду на її утому, а Росомаха крізь дрімоту розчула останні слова й запитала, позіхнувши:

– Хто тобі це розповів, Ведмедю? Або ти сам усе це придумав?

– Чесно кажучи, мені ця історія наснилася, і я вирішив зробити зі сновидіння сказання.

– А, – промурмотала Росомаха й теж заснула.

А Ведмідь ще якийсь час не спав і думав: а може, дійсно існують проходи в інші світи; а може, дійсно люди коли-небудь знищать майже всіх мамонтів, драконів, носорогів, єдинорогів, ведмедів, грифонів, левів і інших звірів, і недобитим доведеться ховатися від людей у тих світах...

Наступного дня дівчата продовжили пошуки стада мамонтів. І Росомаха знайшла останки мамонта – обгризений кістяк зі шматками хутра. Сліди свідчили, що мамонта з'їли дракони, а недоїдками поласували полярні гієни. Напевно, це був той самий мамонт, що покалічив бивнем дракона, якого добила Рись. Ця знахідка допомогла визначити напрямок, у якому переміщалося стадо хоботних.

І нарешті, на третій день стадо найшлося. Воно паслося на засніженому пасовищі, де тварини добували з підснігу примерзле зілля, біля замерзлої ріки. Виявила його першою Росомаха, і Рись надулася – засмутилася, що не її, а подругу стануть уважати кращою мисливицею. Пасовище було великим, а отже, мамонти залишаться тут надовго, тому можна зі спокійною совістю відправлятися назад і порадувати одноплеменців, що голод їм найближчим часом не загрожуватиме.

Дорогою назад за Ведмедем, Росомахою й Риссю вв'язалися небезпечні хижаки – чотири молоді шаблезубі кішки. І мисливці відлякували їх списами й вогнем, але кі-

шки були голодні й не відставали, вичікуючи момент, коли можна буде накинутися на людей, якщо вони заґавляться.

— Вони нас не залишать у спокої поки не наситяться, — зрозумів Ведмідь і запитав у Рисі: — А де ти вбила дракона? Веди нас туди.

Обороняючись від шаблезубих супутників, трійця перемістилася до дохлого дракона; голодні хижаки накинулися на падло, батуючи іклами-шаблями міцну шкіру й перетинчасті крила; і мисливці змогли від них ушити...

І Рись недовго горювала через те, що Росомаха була визнана кращою мисливицею, оскільки незабаром Рись завагітніла й народила славного карапуза, і тепер Росомаха стала їй заздрити. Вгадайте, хто був батьком дитини. Так, він самий, Ведмідь або Перший Розповідач.

Так закінчив сказання Другий Розповідач.

— Цікава історія, — сказав грек Арістіон. — Між іншим, у наших грецьких міфах теж фігурують крилаті чудотворці; зокрема: Зет, Калаїд, Борей, Ерот...

— І в перських міфах крилаті чудотворці згадуються, — зауважив Ксератустра.

Три бранці — Арістіон, Другий Розповідач і Ксератустра — усе більше й більше подобалися так званим амазонкам. І, зрештою, бойові жінки вирішили, що бранці, хоч і чоловіки, люди дуже хороші, а тому варто відпустити їх на волю, після того як ці чудові особистості запліднять декількох дівчат, тому що, думали войовничі дами, аби плем'я не вимерло, треба розмножуватися, а народжувати нових людей краще не від будь кого, а від отаких хороших

— розумних і порядних — чоловіків. Більше того, довідавшись, що Ксератустра з Арістіоном мають намір подорожувати на північ у пошуках грифонів, дві дівчини — Аела й Протоя — за згодою всього плем'я викликалися супроводжувати вчених як провідники, мисливці й охоронці, тому що вчені місцевості не знали, бойових і мисливських навичок не мали.

Переконавшись, що декілька дівчат після контактів із бранцями завагітніли, скіфські войовниці подарували грекові й персові конів, постачили продуктами й необхідними в експедиції речами, і, нарешті, два дослідники в супроводі Аели й Протої покинули селище так званих амазонок і рушили вздовж Дніпра на північ. А скіф, Другий Розповідач, затримався в бойових панночок та жіночок, щоб поповнити свою колекцію сказань і їхніми легендами, а потім продовжив свою подорож на захід.

Коротше кажучи, учені із двома дівицями три роки нишпорили дикими лісами і степами у пошуках грифонів, але жодного живого грифона так і не побачили. Знайшли лише кістки, які могли бути фрагментом кістяка грифона, але стовідсоткової впевненості не було.

А закінчилася експедиція тим, що грек Арістіон повернувся до Греції з дружиною Протоєю, а перс Ксератустра — до Персії з дружиною Аелою. Не знайшли грифонів, зате знайшли собі коханих дружин, що теж, погодьтеся, дуже непогано.

Так закінчив сказання Третій Розповідач.
— Цікава легенда, — сказав князь Кий.

— А крилаті чудотворці, між іншим, фігурують і в наших слов'янських віруваннях, — нагадав супутникам Хорив. — Наприклад: Святобольд, Анчутка, Полель-Годун, Боглаз, Вілліса, Здухач...

— У багатьох народів є міфи про крилатих чудотворців, — зауважив мудрий Третій Розповідач, погладжуючи чорну борідку.

— Ну що ж, спасибі за гостинність і за захоплюючі розмови, пустельнику, — сказав Кий. — Попливемо далі. А може, і ти з нами? Розповіси нам і інші свої сказання, помилюєшся Константинополем...

— У Константинополі я вже був, так, чимало я помандрував, тепер хочу відпочити від мандрівок, пожити на природі, порозмислити... Тому, вибач, княже, але з вами не попливу.

— Ну як знаєш, твоя воля, — відповів Кий.

І разом із братами й дружинниками князь ізнову зійшов на човни, і вони відчалили, і продовжили плавання вниз Дніпром.

— Агов, русалко, не ховайся, я тебе помітив, — викликнув потім Третій Розповідач. — Не бійся, я тебе не скривджу.

— Ніхто тебе й не боїться, пустельнику. Ти сам мене не бійся, — відповідала гола зеленоволоса діва, виходячи з Дніпра крізь очерет.

Це була Славута. Вона пливла за човнами, щоб хоч час від часу бачити Хорива, що полюбився їй. Коли кияни слухали сказання пустельника, вона тихенько підплила до берега й теж чула його розповідь. Гарний голос, талант оповідача й сюжети сказання так її зачарували, що вона зажадала познайомитися із Третім Розповідачем замість то-

го, щоб продовжувати переслідувати красунчика Хорива. Кралям властиве легковаження, вони можуть іноді легко змінювати об'єкта симпатії.

Третій Розповідач закохався, як і Щек, у водну красуню з першого погляду. Вона попрохала його ще які-небудь легенди й перекази розповісти, і закоханий пустельник із радістю вся базікати; висловлюючись поетично – затьохкав солов'єм, тішачи слух красуні найзахоплюючими історіями. Правду кажуть, що чоловіки більше люблять очима, а жінки – вухами. Третій Розповідач зачарував русалку оповідками, а Славути пустельника красою...

А князь Кий із братами Щеком і Хоривом та із дружинниками, спустившись Дніпром до Чорного моря, переплили його й причалили в порту Константинополя. Візантійський імператор Флавій Зенон Ісавр, довідавшись про прибуття «катархонта таврів», як називали Київського князя візантійці, зустрів слов'янських гостей із належною врочистістю. Кий підніс імператорові дорогі дарунки.

За дивним збігом, у той же час у Константинополь прибув із візитом юний Артур, гулетік (вождь) британських кельтів, зі свитою й зі старим своїм наставником, мудрецем і чудотворцем Мерліном. Князь та імператор вразилися, що ватажок кельтів такий молодий, адже Артурові тоді було лише чотирнадцять років. Легендарні монархи – Кий і Артур – познайомилися один з одним. Із цього приводу у Візантійській столиці і її околицях улаштовувалися бенкети й бойові турніри, де грецька, кельтська й слов'янська дружини вражали ратною майстерністю. Кий так сподобався Мерліну, що кельтський волхв, або, їхньою мовою, друїд подарував засновникові Києва чудесний білий кристал.

У таких забавах Кий, Щек і Хорив прогостювали в Константинополі з вересня по кінець листопада. Щек так захопився бенкетами й турнірами, що русалка Славута випала з його пам'яті, на що, властиво, і розраховував Кий, організовуючи цей похід. У листопаді Кий прикинув, що тепер вертатися не варто, бо на носі зима, Дніпро затягне льодом; і вирішив затриматися у Візантії до весни, щоб перейняти в греків знання й досвід у державному устрої.

У березні слов'яни покинули Константинополь і рушили назад до Києва. У низов'ях Дніпра човни знову причалили до берега біля житла пустельника. Тепер, як виявилось, Третій Розповідач жив не один, а з молододою дружиною, у якої випиналося пузо – вона була на восьмому місяці вагітності. У вагітній Щек із подивом упізнав прекрасну русалку Славуту, про яку на час забув, і засмутився.

Втім, сум був недовгим – у Києві він закохався в молодду кудесницю Жалицю, на якій й оженився. Молодший брат, Хорив, теж незабаром одружився, із прекрасною Оболонню. А Кий уже шість років як був одружений із Милавою. Сестра їхня Либідь вийшла за мудрого Моза. Три брати й сестра були щасливі в шлюбі, але, на жаль, у братів не було дітей, зате купа племінників, яких народила Либідь.

Так закінчив сказання Четвертий Розповідач.

– Цікавий, цікавий переказ, – сказав Терентій Топір. – А крилаті чудотворці, згадані Першим Розповідачем, це, мабуть, ті істоти, яких християни називають ангелами.

— А іудеї — малаками, — повідомив Гомер, один із супутників Терентія. Він був хазаром і, як більшість хазарів, іудеєм. Навіть ім'я для нього батьки взяли з іудейського священного писання, де Гомером звався один з онуків Ноя, того самого, що під час Всесвітнього Потопу на ковчегу...

— Мене зацікавили чудесні заповідні світи, створені ангелами, — продовжив Топір. — Якби такі світи дійсно існували, і ми знайшли б прохід в один із них, і влаштували саме в ньому наше князівство, то ніякі половці, печеніги, хазари... вибач, Гомере, я, звичайно, не тебе маю на увазі, ти хороший хазар, але є ж... («У кожному народі є агресивні воїни, хазари не виключення», — погодився Гомер) та інші агресори йому були б не страшні.

— Старі кудесники говорили нам, молодим, що такі заповідні світи в інших вимірах дійсно існують, — зауважив інший супутник Топора, кудесник Лядо.

— А вони не говорили, як знайти прохід у такий заповідний світ? — запитав лісовик Сvida, теж із гурту переселенців.

— Проходи дуже непомітні, — відповідав замість Лядо кудесник Ляль, — знайти їх непросто. У тварин є особливе чуття, що може їх привести у випадку великої небезпеки до такого проходу, а люди такого чуття не мають. Лише кудесники у випадку небезпеки можуть, начебто, знайти такий прохід, та й то якщо він поруч, а звичайна людина тільки зовсім випадково може в ньому опинитися, але це малоймовірно.

— Якби це було дуже просто, то в нашій світі мало хто гинув би від насильства — приречені тікали б у заповідні світи, — зітхнув Четвертий Розповідач. — Але, на жаль,

багато хто гине, а якщо комусь і пощастить урятуватися в таких світах, то, звичайно, дуже небагатьом.

І після спілкування із Четвертим Розповідачем переселенці рушили далі на схід.

І на третю добу їм зустрілася якась агресивна кочова орда. І побачивши переселенців та вирішивши, що можна пожитися, убивши подорожан і привласнивши їхнє майно, вершники-кочівники з диким гиканням помчалися до колективу Терентія Топора. Ця орава ворогів була більш численною, ніж ті, що зустрічалися раніше. І переселенці зрозуміли, що справи погані: їхньою зброєю таку армаду не переможеш, а магічної енергії, щоб не допустити її нападу, чарівникам надовго не вистачить. І вороги оточили переселенців, але наблизитися не змогли — чудотворці з команди Топора втримували їх магічною енергією на відстані в пару сотень кроків.

— Нам вистачить сили протриматися тільки до наступного ранку, — повідомив Терентію Ляль. — Потім наші сили вичерпаються, і вороги зможуть нас атакувати. Залишається сподіватися, що або кочівникам набридне навколо нас кружляти, і вони підуть, або трапиться яке-небудь чудо.

Прийшов вечір, потім ніч. Агресори, не маючи можливості наблизитися до жертв, оточили місце перебування останніх настільки щільно, виставивши вартових і розклавши багаття, що навіть, як говориться, миша не могла б просочитися через оточення непоміченою. Самі кудесники могли б ушити, скориставшись, наприклад, гіпнозом або левітацією, але вивести з оточення сотні своїх супутників не змогли б, а кидати їх не захотіли.

І раптом кудесник Лядо прошептав:

— Я відчуваю: десь поблизу є прохід в інший світ.

— Я теж відчув, — підтакнув Ляль.

І вони стали робити руками паси, намагаючись визначити місце проходу, у той час як інші кудесники продовжували тримати навколо табору силове поле. Чуття привело Ляля й Лядо до колючих кущів; розсунувши їх, чарівники ввійшли в зарості... а коли вийшли, радісно повідомили супутникам, що знайшли інший, заповідний світ, один із тих, про які говорилося в сказанні. «Урятовані!» — вигукнув Терентій Топір, але тихенько, щоб вороги не почули. Один по одному, вервечкою, прихопивши пожитки, переселенці йшли в кущі. Останніми пішли Терентій і кудесники, після чого силове поле, що рятувало їх від кочівників, зникло.

У тім світі, куди вони потрапили, теж була ніч, тому переселенці нічого не побачили й ніякої різниці не відчули, і багато хто навіть засумнівалися: а чи не помилилися кудесники. Але коли настав світанок, переконалися, що перебувають у зовсім іншій місцевості.

Кочівники ж на світанку винищпорили територію всередині оточення, але... сотні людей як крізь землю провалилися. У колючі кущі агресорам і на думку не спало сунутися, тому що не можуть же, мовляв, сотні людей сховатися в настільки дрібних заростях. І спіймавши облизня, дивуючись такому чуду, кочівники пішли.

А переселенці в новому світі заходилися облаштовуватися, і розбили перше поселення, що згодом стало містом Великі Дрібки. Так почалося зародження нового князівства, що згодом було названо Терентопським, а Терентій Топір зробився першим тутешнім князем.

Так закінчив сказання Четвертий Розповідач.

— Заколисав ти мене, пустельнику, своїми балачками, — промурмотав, позіхнувши, Собірад. — Давайте спати...

Наступного ранку Четвертий Розповідач запропонував гостям:

— Я хотів би оглянути те місце, де трапилося зґвалтування: може, там залишилися якісь сліди, які допоможуть знайти гвалтівника.

— Та що там оглядати, нічого там особливого — осики як осики; ожина як ожина; треба шукати клятих лісовиків і знищувати, як скажених собак, а не гаяти час на непотрібні огляди, — заперечив Собірад.

— Звідки ти знаєш, що на місці зґвалтування ростуть саме осики й саме ожина? Ніга про це не говорила. Ти що, був на тім місці? — зацікавився Борислав.

— Не знаю... не був... це я так сказав, навмання, — насупився Собірад. — У лісі ж діло було, а в лісі ростуть дерева й кущі, от я й назвав перші, що спали на думку.

— А я згодний із пустельником: нехай Ніга відведе нас на те місце, оглянемо його ретельно, може й виявимо які сліди, що виведуть нас на бешкетника, — сказав Єгорій, брат зґвалтованої.

— Робити більше нема чого, як гаяти час на отаку дурню, а лісовики тим часом... — занув Собірад, але бачачи, що інші підтримують Єгорія, знехотя поплівся слідом за всіма назад у село...

Ніга привела хлопців із пустельником на місце насильства, сказала: «Отут це було»; і заплакала.

— Ти вгадав, Собіраде; тут, дійсно ростуть переважно осики й ожина, — відзначив Борислав.

Собірад на це нічого не сказав, а тільки тужно висякався.

— Так, так, так, — шепотів П'ятий Розповідач, схилившись над потоптаною землею. — От воно що...

— Що там? — схилився і Єгорій.

— От сліди Ніги, а от сліди гвалтівника, — указав пустельник, — і виявляється, що гвалтівник зовсім не лісовик — не носять лісовики такого взуття, даю голову на відсікання, я те знаю, — а звичайна людина, як ми з вами.

— Та що ти мелеш, лісове опудало! Усім відомо, що це був лісовик Вархол, Ніга же сама говорила, — спалахнув Собірад. — Усе ясно: цей пустельник у змові з лісовиками, от він їх і вигороджує. Він і сам живе в лісі як лісовик — одного з ними поля ягода. Не слухайте його!

— Так, гвалтівник був великий, брудний і кошлатий, типовий лісовик, і говорив: «Я лісовик Вархол, я лісовик Вархол...» — підтвердила Ніга.

— А це що таке, от, у кущі ожини? — Пустельник обережно, щоб не поранитися колючками, сунув руку в кущ. — Якась прикраса або оберіг.

Вийнята з куща цяцька була невеликим гарним виробом зі шкіри й дерева у вигляді сонця на тонкому шкіряному шнурі, але шнур цей порвався.

— Це твоє? — спитав пустельник у Ніги.

— Ні, — відповіла та.

— Мабуть, відбиваючись від гвалтівника, Ніга зірвала з нього оберіг, і він упав у кущ ожини, — припустив П'ятий Розповідач.

— Такі обереги в нашій селі майструє стара Правиця, для мене теж зробила, от, — Єгорій дістав з-під сорочки схожу цяцьку на шкіряному шнурі. — Але кожний її оберіг

відрізняється від іншого, тому якщо їй показати цю штуку, вона, напевно, згадає, для кого її зробила. Ідемо до неї.

Єгорій, Ніга, П'ятий Розповідач, Борислав та інші знову пішли в село...

Коли Єгорій показав знайдений на місці насильства оберіг старій Правиці, та ствердно закивала головою:

— Так, пам'ятаю, пам'ятаю, я цей оберіг зробила для...

— Пожежа!!! — раптом заверещали жінки на окраїні села. — Село горить! На допомогу!

Не дослухавши Правницю, усі кинулися гасити вогонь. Зайнялося відразу кілька хат на сході оселища. Селяни стали гарячково черпати цебрами воду з колодязів і невеликого озерця біля села й, передаючи цебра по ланцюжку, хлюпати на палаючу деревину. На щастя, пожежа селом не поширилася, однак два двори спалила вщент, а ще п'ять тільки частково. Боротьба з вогненною стихією закінчилася глухою ніччю. Слава Богу, людських жертв не було, та й худобу встигли випустити зі хлівів і стаєнь, що зайнялися.

Через цю тривожну суєту лише наступного дня Єгорій, Борислав, Ніга та П'ятий Розповідач (він допомагав гасити пожежу й ночував у селі) знову прийшли до старої Правниці, щоб, нарешті, з'ясувати, хто був хазяїном того оберегу. Майстриня відповіла, що зробила його спеціально для Собірада.

— А де Собірад? — викликнув, оглядаючись, Борислав, і отут усі пригадали, що з тих пір, як найшовся цей оберіг, вони Собірада, здається, не бачили.

— От хто тебе згвалтував, а ніякий не лісовик, — сказав Нізі П'ятий Розповідач.

— Він давно хотів Нігу, але вона не хотіла з ним бути, — заговорив Борислав, — і, виходить, не домігшись свого словами, він вирішив оволодіти нею силою.

— А щоб залишитися безкарним, зробив це так, аби у всьому звинуватити лісовика, — підхопив Єгорій. — Він сам великий, як лісовик — високий, широкоплечий. Вимазався, мабуть, брудом, обліпився якимсь пухом, і став ще більше схожий; а оскільки накинувся зненацька, Ніга не встигла його як належить роздивитися. При цьому називав себе лісовиком Вархолом.

— От гад! Ну, він за все відповість! — Борислав стиснув кулаки. — Гайда по нього!

Дорогою до обійстя Собірада ці четверо розповідали зустрічним про викриття справжнього гвалтівника, і зустрічні приєднувалися. Коли ця орава ввалилася у двір злочинця й обшукала подвір'я й хату, з'ясувалося, що не тільки сам Собірад відсутній, але й усі найкоштовніші пожитки, кінь і віз.

— Утік, прихопивши майно, — констатував Єгорій.

— Упевнена, що це саме він підпалив хати, щоб під час гасіння непомітно зібратися й безкарно втекти! — заявила Ніга.

— Зрозумів, що знахідка оберегу його викриє, що йому в нашій селі вже не жити, от і влаштував підпал, щоб на час відволікти нас від розслідування й зникнути, не одержавши по заслугах, — додав Борислав. — Знав, що за згвалтування його проженуть із села, а за те, що у своєму злочині обвинуватив інших, ще й поб'ють, от і пустив вогонь, щоб уникнути побоїв.

Дійсно, з тих пір Собірада в цьому селі ніхто ніколи не бачив.

Спільно селяни побудували нові хати замість згорілих, а потім усім селом же зіграли веселе весілля Борислава й Ніги.

Так закінчив сказання Шостий Розповідач.

– Так, от воно як... Що ж, пустельнику, спасибі тобі за цікаву розповідь і за гостинність, – говорив Філофей Ріпа, – а тепер нам із Мирошкою треба прямувати далі – князя Добромисла шукати. А ти вже, будь ласка, допоможи Мокрині з дівчинкою добратися до дому.

– Допоможу, – кивнув Шостий Розповідач.

І боярин із чарівником осідлали коней і поїхали.

І коли Мокрина трохи зміцніла після пологів, пустельник дійсно доставив її на хутірець, де томився стурбований зникненням вагітної дружини чоловік.

І не один день, і навіть не один тиждень витратили Філофей Ріпа з Мирошкою, щоб знайти Добромисла. Якби не ясновидіння Мирошки, шукати довелося б ще довше. Рогатого кабана князь в Окраїнних Землях не зустрів, але виявив тут безліч не менш дивних тварин, і ввійшов у такий азарт, полюючи на них і добуваючи унікальні трофеї, що про все геть забув. Серед найдивніших трофеїв варто назвати гарне пір'я пернатого летючого осетра, ласти водяного ведмеда, копита гігантської непарнокопитої куріпки, голки колючого дятла, панцир панцирного борсука, луску лускатої лисиці, шкіру смугастого деревного крота, роги рогатого вовка й пазурі шістнадцятиногого гігантського вужа.

І коли Філофей і Мирошка, що неочікувано з'явилися перед очами володаря, проінформували князя про народження спадкоємця, Добромисл зрадив, і з лантухами трофеїв у супроводі боярина, кудесника й слуг-мисливців поспішив назад у Великі Дрібки...

І дав Добромисл новонародженому спадкоємцеві ім'я Мирополк. Як відомо, син Добромисла – Мирополк Романтик – став князем Терентопії й перетворив князівство на лицарське королівство.

А дочка Мокрини одержала ім'я Килина. І за роки, уже ставши дорослою жінкою, ця Килина, торгуючи моченими яблуками, забрела на будівництво першого королівського замку у Великих Дрібках, де зненацька була присвячена Мирополком у лицарі Напівкруглого Столу, і, як не дивно, виявила себе надалі хоробрим і вмілим лицарем, від котрого пішов лицарський рід Килиницьких.

ЩОСЬ СОРОК СЬОМЕ

Меч Халазюк

(продовження)

Так закінчив сказання пустельник Амбрось Хренов, якого Мгобокбекбе подумки назвав Сьомим Розповідачем.

— Своєрідна легенда, семишарова; складається із семи історій, вкладених одна в одну, і нагадує матрьошку, най її равлик копне, — заговорив потім Лицар Пивної Кружки, гладячи чорну козу з білою мордою, яку господар назвав Козеттою.

Після сказав, що з неї (не з кози, а з легенди) він почерпнув нові й цікаві для себе інформації. Наприклад, про те, що засновником Терентопської держави був син Київського князя Володимира Красне Сонечко Терентій Топір. Гіпотезу, що Терентопське князівство засноване незаконнародженим сином Володимира Київського, кілька років тому висунув терентопський історик Юлій Акакійович Засунь-Огли, про це писалося в журналі «Аспекти історії», пригадав Мгоцько, але цей професор чесно зізнався, що така гіпотеза навіяна йому сновидінням, як і деякі інші його історичні гіпотези.

— Може, він, як і я, чув у дитинстві цю семишарову легенду, але забув, а сновидіння йому цей факт нагадало, — припустив пустельник Хренов.

— Мекеке, — зауважила Козетта.

— Може бути, — кивнув лицар Мгоцько. — А на мене ця легенда, най її равлик копне, навіяла нову гіпотезу про походження назви нашої країни.

Існує, продовжував він, дві гіпотези про походження назви. Згідно з однією з них, слово Терентопія походить від українського слова «терен» – у значенні «колюча рослина, з плодів якої роблять тернівку, і про котру співається в українській народній пісні: "Цвіте терен, цвіте рясно, та й цвіт опадає..."» – і російського слова «топь» (українською «драговина»). Мовляв, переселенці з Великого Світу виявили в цій місцевості, крім іншого, тернові зарості й драговини боліт, от і дали таку назву. Взагалі й боліт у цій країні небагато й терен не переважає над іншими рослинами, але так буває, що в назву території потрапляє навіть те, чого на цій території дуже мало. Наприклад, у Гренландії багато снігу й льоду, і майже немає зелені. Але назвали її саме Гренландією, тобто Зеленою Країною, тому що ісландці, що припливли туди в десятому столітті – Ейрик Рудий із колективом – яку-ніяку зелень побачили (напевно, був розпал літа). А Канаду, теж країну північну, вони ж назвали Виноградною Країною, але ця назва не прижилася.

Друга гіпотеза про назву Терентопія, продовжував начитаний Лицар Півної Кружки, говорить, що походить вона від українського ж «терен», але в значенні «місцевість, територія», і грецького «топос», що означає по суті те ж саме.

А ця семишарова легенда навела, мовляв, його, Мгоцька, на нову, третю гіпотезу: що назва Терентопія походить від імені Терентія Топора, першого тутешнього правителя. Може, спочатку країна називалася Терентіє-топорією, але згодом, для зручної вимови, з назви випали п'ять літер. Так буває. Наприклад, на одній вулиці в Москві у сімнадцятому сторіччі зупинялися українці – гетьманські

посланці, а оскільки москалі тоді називали Україну Малоросією, то через те вулиця стала називатися Малоросейкою. Але згодом із назви випали деякі літери, і тепер це вулиця Маросейка. От і з Терентієтопорією, мовляв, могло бути так само.

— Така гіпотеза виглядає дуже переконливо, — оцінив Річард Левове Копито.

— Мекеке, — підтвердила Козетта.

— Згодний, — підтакнув пустельник Хренов. — До речі, на королівському гербі, що дійшов із глибини часів, зображено білу сокиру в чорному полі. Може, вона символізує прізвисько першого тутешнього князя, персонажа легенди...

Отже, відпочивши, перекусивши, насолодившись живописом із поезією, записавши цікаву легенду й із задоволенням побазікавши, лицар Мгоцько з Річардом Левове Копито подякували пустельникові за гостинність і покинули його хижу.

За півгодини вони вже були в місті Безбаштовому Замку.

Цікаво, що на відміну від інших терентопських міст, де дійсно є замки, або безпосередньо в місті, або в його околицях, у Безбаштовому Замку, а також його околицях, замку немає, і не було, ні з баштами, ні безбаштового. Питання: звідки ж узявся замок у назві? Це питання настільки інтригує жителів міста, що навіть на гербі Безбаштового Замку зображено чорний знак питання в жовтому полі. І центральний міський майдан називається майданом Питан-

ня. І пам'ятник на цьому майдані виглядає тривимірним знаком питання з листів алюмінію. На жаль, предки не залишили відповіді.

Взагалі, топонімічні назви часто ставлять людей у глухий кут. Ти, безцінний читачу, взявши мапу тієї місцевості, в якій сам проживаєш, напевно виявиш на ній такі назви населених пунктів, рік і т.д., що подивуєшся: як така назва могла виникнути і що, взагалі, вона означає?!

От, наприклад, одне з міст у Терентопії називається Вухатий Міхур. Питання: чому Міхур і чому Вухатий? Предки пояснень щодо цього знов-таки не залишили. Або взяти хоч місто Харків (як найближче до чарівних Державних Дверей місто Великого Світу): теж неясно – звідки й коли взялася така назва, і що вона від початку означала; є різні гіпотези, але достоту цього не знає ніхто. Деякі назви можуть вводити в оману. Наприклад, можна помилково подумати, що назва міста Херсон у дещо нецензурній формі означає безсоння. А назва міста Мелітополь – заклик до подрібнення дерева. Насправді назва Херсон походить від давньогрецького «херсонесоса», що означає «берег»; а Мелітополь у перекладі з грецької означає Медове місто. (До слова, Херсоном звать одного з легендарних лицарів, персонажа середньовічних лицарських повістей «Херсон та Калімбера. Лицарська повість, оспівана бардом Октавієм Скальдом у присутності короля Річарда Левове Серце в XI столітті» і «Історія про славного лицаря Поліціона, єгипетського царевича, і прекрасну королівну Мілітину, і про сина їхнього, дивного в героях Херсона, і про прекрасну царівну Калімберу». Але українське місто назване не на честь того лицаря.)

Естер у листі обіцяла, що буде чекати коханого щодня на майдані Питання, біля пам'ятника. Тому, в'їхавши в Безбаштовий Замок і розпитавши зустрічну безбаштовозамків'янку (язик до Києва доведе, як говориться, а тим більше до майдану Питання), ці яйцешукачі, що стали до того ж і дівошукачами, бо шукали Естер, відразу ж перемістилися саме на цей майдан.

Естер біля пам'ятника не було.

— Ну, що ж, давай її чекати, — сказав Лицар Півної Кружки. — Раз Естер обіцяла зустріти мене на цьому місці, най його равлик копне, значить прийде.

Майдан оточували дво- і триповерхові будинки, де на перших поверхах були крамниці й пункти харчування — каварні, ресторанчики тощо. Із двох каварень стільці й столики були винесені на майдан, щоб клієнти могли вкушати страви на свіжому повітрі (погода дозволяла: дощу й інших опадів не було). (До речі, в сучасних українських текстах часто-густо фігурує слово «кав'ярня». Авторіві Терентопських хронік цікаво, якому це «розумнику» спало на думку слово «каварня», що фігурує в українських текстах минулих часів, переінакшити на «кав'ярня», начебто в цих закладах відвідувачам подають не каву, а кав'яр, тобто солону риб'ячу ікру, що зазвичай не відповідає дійсності і може вводити людей в оману та збивати з пантелику. Ні, Автор Терентопських хронік воліє заклади з кавою називати каварнями, без усякої солоної ікри.)

Щоб не тупцювати навколо пам'ятника, тобто великого алюмінієвого знака питання, бо, як говорить народна мудрість, у ногах правди немає, Мгоцько з Річардом, зійшовши з Тутанхамона й Ігоря Святославича й прив'язавши коней до дерев'яної поперечини, установленної

спеціально для причалювання транспорту вершників, вирішили сісти за один зі столиків, так, щоб пам'ятник перебував у їхньому полі зору.

До них відразу метнулася юна офіціантка з меню. Лицарі, почастовані пустельником, були ситі, але, щоб не засмучувати дівчину відмовою, замовили по склянці безалкогольного газованого напою «Пупсик Коля» і по коржику.

Не встигли вони допити «пупсика», як із крамниці «Сувеніри» вийшов товстенький чорновусий чоловік і попрямував у їхній бік. Зупинившись навпроти Мгобокбекбе й Річарда, він їх уважно оглянув, особливо щити, приставлені до спинок стільців, і вимовив:

— Якщо не помиляюся, саме ви і є Лицар Пивної Кружки?

— Так, це я, — відповів Мгоцько.

— Мене попрохали передати вам листа. — І вусатий простягнув йому конверт.

На ньому почерком Естер було написано: «Лицареві Пивної Кружки». Мгобокбекбе швидко надірвав конверт, вийняв листа, написаного рукою коханої, і прочитав:

«Коханий!

Термінові обставини, про які я розповім при особистій зустрічі, змушують мене, не дочекавшись тебе в Безбаштовому Замку, негайно покинути це місто й переміститися в Шмарклів. Тепер я буду чекати на тебе в Шмарклові на майдані Краплі, знову біля пам'ятника.

Цілую, твоя Естер».

— Коли вона дала вам цього листа? — запитав Лицар Пивної Кружки.

— Учора, приблизно опівдні, — відповідав угодований вусань. — Гарна дівчина! Вона пояснила, що призначила вам побачення біля пам'ятника, але вимушена терміново виїхати, тому попрохала передати листа. Я торгую в крамниці «Сувеніри» і бачу весь майдан крізь вітрину; ось вона й вирішила, що коли ви сюди прибудете, я вас неодмінно побачу, і зможу вручити послання. Описала вашу зовнішність. Я із задоволенням — допомогти такий милій дівчині...

Лицарі не тільки подякували торговцеві за таку послугу, але зайшли в його крамницю й купили по сувеніру: Мгоцько — металеву флягу з гербом Безбаштового Замку (тобто зображенням щита, на якому знак питання), а Річард — щітку для чищення коня, прикрашену тим же символом.

Які ж обставини змусили Естер зненацька покинути Жорикбург і переміститися в західну частину королівства, спочатку в Безбаштовий Замок, а тепер — у Шмарклів? Так думав Мгобокбекбе, коли вони з Річардом виїхали з Безбаштового Замку в західному напрямку. Ішла з університету додому, як завжди, і раптом — овва! — ні з того ні із сього збочила, пішла зі столиці, опинилася в іншому місті... Так, Ісак Маркович говорив, що вона збочила після того, як поспілкувалася на вулиці з якимсь суб'єктом, якого коваль Вакула Нетребенько, що проходив повз них, чомусь прийняв за мене, хоча, за твердженням патріарха Іполита Четвертого, що теж проходив повз, той суб'єкт анітрішки на мене не схожий. Хто б міг бути той незнайомець, і чому

після спілкування з ним Естер покинула Жорикбург?.. Втім, та зустріч із чи то схожим, чи то несхожим на мене незнайомцем може й не мати відношення до її переміщення в Безбаштовий Замок. Але яка ж, яка ж важлива справа її так раптово потягла на захід? Може, вона помітила організатора викрадення драконячого яйця, так званого Траляляліні, якого шукаємо й ми, лицарі, і міліція; може, вона стала за ним стежити й кинулася по його слідах... Але було б вірніше й безпечніше відразу ж повідомити міліцію, а не переслідувати самій. Ні, не така Естер екзальтована авантюристка, аби поводитись так необачно. На неї це не схоже; вона вчиться на юриста, тому в такому випадку відразу ж повідомила б правоохоронні органи, а не кинулася б грати в переслідувача. Але якщо не це, то що ж, що її змусило... Ех, скоріше б, скоріше б її зустріти... Але, на жаль, щоб доїхати до Шмарклова, не загнавши до смерті коня, знадобиться не один день, тому прийдеться йому, Мгоцькові, потерпіти.

Жовтень уже наближався до кінця. На зміну тривалого бабиного літа насувалася дідова осінь: незатишний холод, озброєний студеними вітрами й нудотними дощами. (Автор не впевнений, що існує таке поняття як «дідова осінь». Але якщо якийсь сезон називається бабиним, і жоден не називається дідовим, то це виглядає якоюсь дискримінацією дідів.) Деякі дерева стали зовсім жовтими, інші, начебто, засоромившись чогось, почервоніли, інші побуріли, а були й такі, що вже повністю оголилися; але залишалося й чимало стійких, що хизувалися зеленим кольором, однак зелень ця була вже не смарагдова, а набула сумовитого відтінку військового брезенту...

— От тільки описів осінньої природи отут не вистачало! — засичала нетерпляча Права півкуля авторського мозку. — Не гальмуй! По-перше, у світовій літературі стільки геніальних описів осені! І тобі їх однаково не переплунути, громадянине Авторе, навіть і не напружуйся. По-друге, сучасний читач у сучасних творах, та й ще таких, що претендують уважатися детективними й взагалі гостросюжетними, шукає захоплюючий сюжет із несподіваними поворотами, те що називається «ех, цікаво закручено», а зовсім не млосні теревені про клімат і ботаніку. Читач і без тебе знає, що таке осінь і як вона виглядає в наших широтах, тому не дратуй його подальшим белькотом на цю тему. Не зупиняючись і не розглядаючи дерев та хмари, жваво чухрай напрямки до Шмарклова, де ми, напевно, довідаємося розгадки таємничого зникнення зі столиці красуні-брюнетки.

— Ну... Еее... Ех! — тільки й може сказати на це Автор.

Села, хутори й інші дрібні населені пункти, що попадалися на шляху лицаря Мгоцька й Річарда Левове Копито після того, як вони перемістилися із сімнадцятого сектора королівства в столицю, а зі столиці в одинадцятий сектор, уже були опитані лицарем Остапом Окрошколюбом і графом Остапом Електричкою. Король, як і обіцяв, дав Річардові й Мгоцькові список поселень, де обидва Остапи вже побували, тому Лицар Півної Кружки з напарником не витрачали час на опитування, і або взагалі не затримувалися в цих пунктах, або затримувалися ненадовго, тільки щоб перекусити, поспати й обмитися. Після Безбаштового Замку вони наспіх побували в селі Вирвизубівка, селищі Хахашкине, селі Крупні Крупи, на хути-

рці Авалонечко, у селах Комахи, Хвонтанці, Галактика-Заканавна...

У невеликій посадці за Галактикою-Заканавною їм зустрівся незалежний мандрівний лицар...

Коли Автор написав цю останню фразу, йому раптом нестерпно схотілося, щоб цей зустрічний лицар був якимсь особливим, чимсь виділявся не тільки серед лицарів у цих писаннях, але й взагалі серед усіх персонажів світової літератури. Автор, як не крути, суб'єкт творчий, тому йому хочеться виявити оригінальність, випендритися, зробити щось таке, чого до нього ніхто не робив, написати про когось, про кого до нього ніхто не писав.

Але спробуй знайти для своєї писанини зовсім оригінального героя, якщо у світовій літературі героїв мільйони, а то й мільярди; спробуй всунути у свої писання такого, щоб він від усіх відрізнявся! Непроста задача. У пошуках героя, що не експлуатувався раніше літераторами, Автор терентопських хронік гарячково дригає мозковими звивинами, працюючись ворушить чолом, з апетитом гризе ніготь, куйовдить нігтями потилицю, задумливо почухує пахву й більш пікантні частини тіла, шарпає мізинцем ніздрю й робить інші маніпуляції, що супроводжують народження ідеї. І ці рухи не проходять даром: ідея вилуплюється!

І вчепившись у цю ідею, Автор задає, безцінний читачу, тобі питання прямо, не в брову, а у вухо: скажи-но, читачу, чесно, не ламаючись і не ухиляючись, скільки художніх літературних творів – оповідань, віршів, п'єс, повістей, поем, романів – ПРО СЕБЕ САМОГО ти читав? В якій кількості творів ти виступив як персонаж? В яких саме творах діяв не якийсь інший герой, а ти, саме ти, особисто,

власною персоною? Що? Ти не читав жодного твору про себе самого? (Твої щоденники й мемуари, якщо такі є, не беруться до уваги). У жодному із творів ти поки ще не виступив як персонаж? У всіх творах, що тобі дотепер доводилося читати, діяли якісь інші суб'єкти, а про тебе жоден із авторів навіть і не пискнув?

Ага! Отже, раз ти дотепер не фігурував у світовій літературі як персонаж, значить саме ти Авторіві й потрібний, ти і є найоригінальніший і найбажаніший герой для Автора Терентопських хронік! Ну, нехай не головний герой і навіть не другорядний, а всього лише епізодичний, але для початку й це непогано. Багато великих акторів починали кар'єру з епізодичних ролей. Коротше кажучи, саме тебе, безцінний читачу, Автор зараз всуне у свій, м'яко висловлюючись, епос у вигляді незалежного мандрівного лицаря! Ні, що не кажи, а це дійсно свіжа, оригінальна ідея: зробити читача героєм твору!

Так що хочеш чи не хочеш, читачу, але Автор надягає на тебе лицарський доспіх, вкладає в руки меч і щит, і водружає тебе верхи на коня; хочеш чи не хочеш, але декілька хвилин ти побудеш одним із лицарів Терентопського королівства!

Отже, уяви, безцінний читачу: твій вірний кінь, не поспішаючи, везе тебе лісовою ґрунтовою дорогою, лускатою від опалого листя. Обладунок на тобі дуже зручний, затишний і легкий, підігнаний точно по фігурі, тому не сприймається як ладунок (вибач за невмисний каламбур). Рукавичкою ти змахуєш кленового листка, що, спланерувавши з гілки, зачепився черешком за щілину забрала твого шолома, ставши перешкодою зору. Тишу порушують тільки шурхіт опалого листя та глиці під копи-

тами, ледве чутне поскрипування шкіри зручного сідла, ляскіт крил сойок, що перепурхують із дерева на дерево, та барабанний дріб дятла.

Ти помічаєш удалині двох вершників, котрі їдуть назустріч. Напевно, це лицарі, що, як і ти, мандрують у пошуках викраденого яйця дракона. Ви зближаєтеся, і ти, безцінний читачу, упізнаєш цих витязів: одного з них ти неодноразово бачив на лицарських турнірах і кілька разів із ним бився, іншого бачив лише один раз – на останньому турнірі в День Шляхетного Мордобою, і відразу запам'ятав.

– Вітаю вас, лицарі Напівкруглого Столу! – голосно говориш ти, безцінний читачу, торкнувшись пальцями шолома в привітальному жесті.

– Привіт вам, Чорно-білий Лицарю, – говорить Річард Левове Копито. – Познайомтеся: це наш новий колега – лицар Мгоцько або Лицар Пивної Кружки.

– А, я пам'ятаю: Його Величність присвятив вас у лицарі перед самим турніром у День Шляхетного Мордобою, – киваєш ти, безцінний чита... ні, тепер – Чорно-білий Лицарю, напарникові Річарда. – Не очікував, не очікував я зустріти в цьому секторі ще двох лицарів Напівкруглого Столу, адже декілька днів тому я зустрів тут двох ваших – Остапа Окрошколюба й Остапа Електричку, що прямували до селища Сортирославля. Я чув, що ви, придворні лицарі, шукаєте яйце попарно в дев'ятнадцяти секторах королівства, і раптом зустрічаю в одному секторі відразу дві пари! Це виходить, що в якімсь секторі нікого з ваших немає?!

– Так, ми шукали яйце в іншому секторі, най його равлик копне, але раптом виникли невідкладні справи в

цьому, і Його Величність вирішив, що ми повинні помінятися секторами з Остапами, – пояснює Лицар Півної Кружки. – Його Величність послав Остапам телеграму, най її равлик копне, до запитання в Сортирославль, де пропонує їм перебратися в інший сектор, той, де раніше були ми, і продовжувати пошуки там. Вони, напевно, уже одержали цю телеграму й полишають цей сектор, або вже покинули. Так що жоден сектор не залишиться без лицарів Напівкруглого Столу, най його равлик копне. А ви, Чорно-білий Лицарю, виходить, теж шукаєте яйце в цих місцях...

– Так, шукаю, шукаю, усі лицарі шукають, але, на жаль, поки жодних результатів, – зітхаєш ти, Чорно-білий Лицарю. – А в вас що-небудь є, які-небудь зачіпки?

– Абсолютно нічого, – розводить руками Річард Левове Копито.

– Який цікавий меч! – вигукуєш ти, Чорно-білий Лицарю, помітивши в Лицаря Півної Кружки холодну зброю з рукояткою, прикрашеною білим кристалом.

– Так, стародавній і, здається, чарівний, – хвастається Річард. – От знайшли в Оксамитовій пущі нещодавно за допомогою однієї примари, що, ще будучи живою людиною, зарила там його й інші скарби. Мгоцько, покажи-но його в повній красі!

Лицар Півної Кружки виймає меч із піхов. Ти, Чорно-білий Лицарю, у захопленні: зброя нереально прекрасна!

– Пощастило! Хоч і не яйце дракона, але знахідка чудесна! – по-доброму заздриш ти, Чорно-білий Лицарю. – Ну що ж, бажаю успіхів. Поїду далі. Може, і мені посміхнеться удача, і я теж знайду якщо не яйце, то що-небудь вартісне.

– Не раджу переміщатися строго на схід, най його равлик копне: цим маршрутом усі населені пункти вже обстежені Остапами, – зауважує Лицар Півної Кружки.

– Спасибі за підказку, а то дарма гаяв би час, – говориш ти, Чорно-білий Лицарю; чорно-білий, як фільми Чарлі Чапліна (за винятком, звичайно, кольорової «Графині з Гонконгу»); зрозуміло, мова про забарвлення доспіху, а не обличчя й тіла. – І так останнім часом попадаються села, де вони вже побували. Запитуєш селян про яйце дракона, а вони: «Уже запитували»... Візьму північніше... або південніше... До побачення.

– Щасливої дороги! – прощаються ті двоє, і ти, об'їхавши їх, продовжуєш путь...

От і вся роль Чорно-білого Лицаря, котру довірив зіграти тобі, безцінний читачу, випендрюжний Автор. Скидай панцир, злазь із коня й вертайся в первісну іпостась. Більше Автор не буде так безцеремонно з тобою експериментувати, даю волосся на відсікання (те, що під пахвами).

(Досить начитаний читач може вигукнути, що, зробивши читача персонажем, Автор Терентопських хронік не виявив великого новаторства. Оскільки у світовій літературі таке вже бувало; інші літератори в інших творах уже таке робили (ну, наприклад, український літератор Олег Чорногуз у гумористичній повісті «По знайомству», перевиданій згодом під назвою «Голубий апендицит»). Тому вигук Автора, мовляв, «це справді свіжа, оригінальна ідея» не відповідає дійсності. Автор Терентопського так званого епосу щодо цього заперечує: «Так, деякі літератори таке робили з читачем. Але з яким читачем? Якимось абстрактним, неконкретним, узагальненим. А я

зробив це не з абстрактним, неконкретним і узагальненим, а з тобою, особисто з тобою, безцінний мій читачу... Так-так, не з якимось іншим читачем, а саме з тобою, що має:

таке ім'я: _____ (упиши сам);

таке прізвище: _____ (упиши сам);

такі дату та місце народження: _____ (упиши сам);

і таку зовнішність:

(опиши сам, подивившись, якщо треба, в дзеркало).

Так, безцінний читачу, саме тебе з твоїми паспортними даними (які, сподіваюся, ти не полінувався вписати) ще ніхто з письменників персонажем скоріше всього не робив. От і виходить новаторство».)

Після того як лицар Мгоцько з напарником розпрощались із Чорно-білим Лицарем і продовжили переміщення на захід, Річардом Левове Копито геть опанувала дрімота. Він із самого ранку час від часу куняв, а тепер від монотонного руху верхи зовсім, так би мовити, розквасився, так що Лицареві Півної Кружки доводилося його періодично термосити, тому що, засинаючи, Річард починав кренитися то вправо, то вліво, ризикуючи заточитися й беркицьнутися на ґрунт.

— Комар, — позіхаючи, бурмотав після чергового торсання він, — клятий комар усю ніч не давав спати, дзижчав над вухом. Взагалі кілька останніх ночей мені не дає спати

комарине дзижчання, і через те я сонний. Раніше я ще якось кріпився, а тепер зовсім повіки злипаються.

— Сьогодні зробимо привал раніше, щоби ти як годиться виспався, і завтра був як огірочок, най його равлик копне, — вирішив Мгоцько.

— А тебе їхнє дзижчання не турбує?

— Ні, у мене, мабуть, міцний сон, ніякого дзижчання я не чую.

Як тільки стемніло — а темніє наприкінці жовтня досить рано — лицарі почали влаштовуватися на нічліг, для чого напнули намет і розгорнули спальні мішки, у яких спати тепло навіть під час нічних заморозків. У попередні ночі періоду Великої Яєчної Експедиції, крім тієї, коли їм довелося заночувати під трьома зрослими дубами в Оксамитовій пущі, Річард і Мгоцько встигали добратися до того або іншого населеного пункту й заночувати в сільській хаті. І нині встигли б (у сімох кілометрах прямо за курсом мало місце село Кальсонисько), якби Річарда так сильно не зморив сон.

Але тільки вони влізли в мішки й погасили ліхтар, як Річард злобливо застогнав:

— Починає!

— Що таке?

— Та знову дзижчить, гад, над самим вухом! Знову, сволота, не дасть спати!

— Комарі не літають під час нічних заморозків, най їх равлик копне, — заперечив Мгоцько. — Комарі — не снігурі, щоб пурхати на морозі.

— Виходить, я брешу?

Лицар Півної Кружки знову вмикнув електричного ліхтаря на батарейках, досить яскравого, щоб розглянути все, що перебуває в наметі.

— Ну й де твій комар?

— Він такий самий мій, як і твій, — хмуро буркнув Річард, пихкаючи парою із рота й ніздрів. — Я його теж не бачу, але прекрасно чую, як він дзижчить.

— Біля якого вуха?

— Зараз біля правого.

Від яскравого променя праве вухо Річарда стало рубіновим.

— І тепер дзижчить?

— Та дзижчить, зараза! — і Річард махнув кистю, відганяючи від вуха невидимого мучителя.

— Немає ніякого комара.

— А хто ж дзижчить?!

Мгоцько наблизив голову до голови напарника й прислухався.

— Ніхто не дзижчить. Принаймні, я нічого не чую. Мабуть, тебе мучить слухова галюцинація, най її равлик копне, а не справжній комар. Спробуй переконати себе, що ніякого дзижчання немає, і спи, — порадив Мгоцько, та, стомлений дорогою, позіхаючи, сонливо промимрив вірш Майка Йогансена «Вночі дзвенить комар...», повалився, і відразу заснув.

А Річард Левове Копито страждав. Тільки був маломальськи починав засинати, як дзижчання підсилювалася, начебто клята комаха добралася просто до барабанної перетинки, і сон віддалявся. Він перевертався з боку на бік, затискав вуха руками, відмахувався... Нічого не допомагало: безхребетний членистоногий кат продовжував акусти-

чні тортури. На якісь періоди змучений безсонням лицар все-таки задрімував, але ці періоди тривали всього декілька хвилин, потім комарине пекельне ревіння виволікало його зі сну. Кілька разів Річард вмикав ліхтаря, з наміром побачити-таки й стратити нахабну комашку, але ніякого пурхання маленького мерзотника світло не виявляло.

І отут згадав Річард сімейний переказ про проклін роду Лойковицьких. У переказі йшлося про те, що у вісімнадцятому столітті якийсь предок Річарда ненавмисно вбив комара Птоломея, що був істотою розмовляючою, але глухонімою від народження (ніякого парадокса: люди ж — істоти розмовляючі, однак серед них є глухонімі; от так і з розмовляючими тваринами — вони людиноподібні в аспекті інтелекту та здатностей до мови, але й серед них, дуже рідко, бувають глухонімі); убитий Птоломей, мовляв, зробився приви́дом, і став мстити нащадкам свого вбивці — мучити їх дзижчанням і безсонням, що випливає з того дзижчання. Я вважав цю історію не більш ніж легендою, забавною вигадкою, подумав Річард, а тепер і мене став мучити невидимий комар. І циганка пророчила, що хтось буде мені мстити за злодіяння предка. Невже й справді — привид Птоломея?..

— А ти говориш: комар. Мухи, а не комарі, — казав Мгоцько, виглянувши ранком із намету, — білі мухи, що не дзижчать, най їх равлик копне.

Річард теж виглянув на білий світ.

Дійсно, з піднебіння плавно валилися на землю пластівці снігу, іменовані в народі білими мухами. На гілках і ли-

стах вони відразу танули, а на замерзлому вночі ґрунті затримувалися довше. Але вдень однаково стануть, тому що погода вже дійшла до нічних заморозків на ґрунті, але не дійшла поки до денного морозу.

— Коли літають білі мухи, комарі не літають, — продовжив Лицар Пивної Кружки. — Я ж сказав: слухова галюцинація.

Левове Копито, що спав мало й погано, повідав напарникові здогад про привид комара Птоломея.

— Так, пам'ятаю, читав, — кивнув Мгоцько, — його ненавмисно розчавив сідницею, най її равлик копне, герцог Павло Гриньмасяльський. На відміну від живого комара, безтілесному духу мороз дійсно не страшний, дух може пурхати й дзижчати всю зиму.

— Ти ж прочитав сотні книг, Мгоцьку, і запам'ятав їх напам'ять. Може, у них тобі попадалися заклинання проти духів...

Мгобокбекбе відповів, що дійсно, ще будучи пивним келихом, він простудіював і запам'ятав чимало книг із різних галузей знань, але магічної літератури він не читав, тому із заклинаннями не знайомий. Серйозні магічні тексти маги не дають читати стороннім, а те, що публікується із цієї теми в пресі й загальнодоступних книжках — це профанація, що не має відношення до справжньої магії.

— Магія, най її равлик копне, — це для мене, як і для тебе, так би мовити, терра инкогнита, тому виганяти духів я не вмію. Спробуй застосувати загальновідомий засіб проти духів: часник. Якщо людину можна вразити пострілом стріли з лука, то духа й вампіра можна віджахнути пострілом запаху із часнику. Повісь на шию зубчик чи цілу голівку, може це відведе від тебе комара-примару.

– По-перше, у наших харчових запасах на даний момент часник відсутній, а по-друге, якщо я носитиму часник на шиї, від мене відповідно смердітиме, і це може бути неприємно людям, з якими я спілкуватимуся.

– Іншого засобу я не знаю. Вибирай: чи терпіти дзижчання привида, чи терпіти часниковий аромат. А придбати часник можна в першому ж населеному пункті.

Терпіти більше дзижчання примарної комахи Річард не міг, тому змушений був погодитися на носіння нашійного аксесуара зі специфічним ароматом. У першому ж селі – таким було Кальсонисько, де теж уже побували й провели опитування населення Остап Електричка й Остап Окрошколюб – Мгоцькові й Річардові подарували п'ять голівок часнику; одну з них Левове Копито нанизав на товсту нитку, і повісив на шию начебто медальйон.

Наступного ранку (а цю ніч вони провели вже не в наметі, а в хаті голови села Фердіадівки, куди перемістилися з Кальсониська й де теж уже побували Остапи) Річард сказав Мгоцькові, що цієї ночі дійсно спалося краще, ніж у попередні. Дзижчання він, мовляв, засинаючи, знову чув, але вже не над самим вухом, а начебто здалеку. Напевно, часник дійсно не підпустив членистоногого фантома дуже близько. Але сам часник створював незручності – норовив забитися між шиєю й подушкою, від чого лицар на часнику почував себе як принцеса на горошині й змушений був вертітися, але однаково це було краще, ніж безсоння в минулі ночі. Однак, покинувши Фердіадівку, Левове Копито мучився каяттям, що з його провини постіль, котру надав голова села, напевно, просмерділася часником. От, мовляв, як недобре він відплатив людині за гостинність.

Коли Річард із напарником переїхали містком річку Хлюпу, Мгобокбекбе знову став тривожно оглядатися, що періодично робив протягом останніх годин.

— Знову в мене виникло відчуття, що за мною хтось спостерігає, — пояснив він Річардові. — Під час наших мандрів у мене час від часу з'являється відчуття, най його равлик копне, начебто на мене хтось уважно дивиться, хоча навколо нікого немає. Уперше таке почуття виникло в нас з Естер у ту ніч, коли ми з нею перший раз... гм... ну, загалом, за дві доби до Дня Шляхетного Мордобою.

— Знаєш, адже в мене теж останнім часом періодично виникає відчуття, що за нами спостерігають, коли навколо нікого немає. Я соромився тобі про це говорити, думав, що це в мене щось із нервами...

Попереду біля дороги стояв рекламний щит, або, як тепер говорять, баннер, на якому був зображений карапуз у підгузку, що обіймає велику пляшку, і написаний рекламний слоган:

«МОЛОДЕ ПОКОЛІННЯ ВИБИРАЄ НАПІЙ
"ПУПСИК КОЛЯ"».

Рекламні щити, або як тепер ще називають на імпор-тний манер, білборди з такою рекламою Мгоцькові й Річардові вже кілька разів траплялися на шляху під час мандрі-вок, і вони байдуже, не затримуючись, проїжджали повз, і цього разу теж, але в останній момент Левове Копито все таки зиркнув на плаката, і помітив щось, що змусило його зупинити свого рудого Тутанхамона.

— Мгоцьку, дивись! — він указав у нижній правий кут рекламного прямокутника.

Лицар Пивної Кружки, котрий проїхав трохи вперед, повернув свого білосніжного Ігоря Святославича й глянув куди вказував перст напарника. На білому тлі чорним вугіллям було від руки написано:

«На допомогу! Ми в старому млині!

Остани Окрошколюб і Електричка».

А нижче намальована стрілка, горизонтальна, що вказувала вістрям праворуч. Лицарі повернули в той бік голови, і побачили кілометрах у двох від дороги вітряний млин на невисокому пагорбі.

— Це те, що пророчив циганський комп'ютер, — сказав Річард.

Вони збочили коней до вітряка, і вийняли з піхов бойові металеві мечі. Меч, що стис у руці Мгобокбекбе, був той самий, котрий вони викопали з-під трьох зрослих дубів в Оксамитовій пущі. Сьогодні була черга Мгоцька ним володіти.

(— Лицар і вітряний млин... Хм. Мені це щось нагадує, десть я щось таке читав, — єхидно зауважує Ліва півкуля авторського мозку.

— От тільки не треба! — огризається Автор. — Мої лицарі зовсім не збиралися битися з вітряним млином і не приймали його за багаторукого велетня, тому натяки на епігонство й плагіат отут недоречні!)

Наближаючись до вітряка, Лицар Пивної Кружки й Річард Левове Копито насторожено оглядали місцевість, але нічого й нікого підозрілого не бачили. Млин, судячи з вигляду, давно не експлуатували, одне з його крил повністю розвалилося, а інші перебували в стані напіврозпаду; однак дерев'яний корпус був поки цілий.

Опинившись на місці, об'їхали вже старе, але таке що не стало цілковитою руїною борошномельне дерев'яне спорудження: нікого, і великі двері закриті.

— Агов, Остапи, ви тут? — крикнув Річард.

Зсередини почулася метушня, начебто хтось рухав меблі, потім одна половинка великих дверей, більше схожих на ворота, обережно зі скрипом відкрилася й зсередини пролунало тривожне:

— Швидше всередину, поки вони вас...

Голос був такий схвильований, що Мгобокбекбе й Річард поспішили в'їхати в млин, після чого Остап Окрошколюб і Остап Електричка миттєво закрили двері, підперши дерев'яними балками, начебто хтось збирався на них зовні налягти.

— Привіт, хлопці. Що тут у вас відбувається? — Річард зійшов із Тутанхамона, і потис руки Електричці й Окрошколюбу.

— Дивуюся, як вам удалося, удалося сюди, сюди під'їхати, як вони вас не злапали, не злапали! — вигукнув граф Остап Електричка, тридцятивосьмирічний худий високий бородань.

— Хто — вони? — запитав лицар Мгоцько, зійшовши з Ігоря Святославича й теж потискуючи руки Остапам.

— Ну як — хто; страховиська, що оточили млин, — відповів лицар Остап Окрошколюб, двадцятидворічний кремезний, великогубий сіроокий блондин.

— Страховиська? Ми ніяких монстрів не бачили, — здивувався Річард.

— Ми отут уже три дні, дні від них ховаємось, ховаємось. Уже три дні вони шустають, шустають навколо мли-

ну, млину, чекають, коли ми вийдемо, вийдемо, аби нас розтерзати, розтерзати. — хмуро повідомив граф.

І повідав, що три дні тому вони їхали дорогою до селища Сортирославля, і раптом побачили, як до них із півдня несеться зграя жахливих монстрів, таких потворних, що й описати не можна; зубами брязкають, пазурами махають... просто жах! Ясно: хочуть лицарів розтерзати. Якби їх було менше, Електричка з Окрошколюбом захищалися б за допомогою зброї, але їх було так багато, що зброя лицарів не врятувала б, і треба було рятуватися втечею. Єдиним укриттям був цей млин, сюди Остапи прискакали й зачинилися.

— З тих пір вони, вони день і ніч, і ніч бродять навколо, чекають, коли ми вийдемо, вийдемо.

— Ми боялися, що вони проламають стару деревину й увірвуться всередину, — підхопив Окрошколюб, — але, слава Богу, млин вони руйнувати не стали. Може, цей млин якийсь зачарований.

— Дивно: дорогою сюди ми уважно оглянули місцевість, най її равлик копне, — нікого, наскільки бачить око, навколо млину немає, — сказав Лицар Півної Кружки.

Старі дощаті стіни були посмуговані щілинами, крізь які світло просочувалося всередину, і крізь які заточені в млині лицарі могли спостерігати, що відбувається зовні. Остап Окрошколюб припав до щілини в одній стіні, потім в іншій, і так далі, і, оглянувши в такий спосіб простір навколо млину на всі чотири боки, закричав:

— Дійсно, їх уже немає! Зникли! А три хвилини тому були, я ж дивився.

— І три хвилини тому не було, — заперечив Річард Левове Копито, — якби були, ми б їх побачили.

— Не було, — підтвердив Мгоцько. — Ми дивилися уважно.

— Не будемо сперечатися, а скористаємося, скористаємося моментом поки їх немає, немає, і звідси вшиємося, вшиємося, — запропонував граф Остап Електричка. — А то поки ми отут відсиджувалися, відсиджувалися, у нас запаси харчів, харчів підійшли до кінця, до кінця. Ще б день — і ми б, ми б почали голодувати, голодувати. І наші коні, — він кивнув на двох скакунів — ігреневої й мишастої масті, що перебували тут, у млині, — з'їли все, що ми для них, для них знайшли отут їстівного, їстівного.

— Так, давайте збирати манатки поки не пізно, — заметушився Окрошколюб.

Він забрав балки, що підпирали двері, відкрив, виглянув, переконався, що страховиськ поблизу млину таки немає, відкрив навстіж і видерся на ігренового коня, званого Сигізмундом; інші теж сіли на своїх коней і виїхали із млину.

— Ґрунт навколо вітряка, най його равлик копне, досить курний, — заговорив Лицар Півної Кружки, указуючи вниз, — на ньому залишаються сліди. Зверніть увагу: тут тільки сліди людей і коней.

— Дивно: монстри тут три дні тупцювали, а слідів не залишили. — Приголомшений Окрошколюб спробував почухати потилицю, але почухав метал шолома.

— Не ображайтеся, колеги, але здається, що не було тут страховиськ, що вони вам просто привиділися, — зніяковіло зауважив Річард.

Граф Остап Електричка на мишастому коні, що мав кличку Саладин, об'їхав околиці млину, оглядаючи ґрунт, і, повернувшись до колег, похмуро констатував:

— Жодних слідів, слідів, начебто ніяких монстрів тут не було, не було. Невже — не було? Невже це була просто якась мара, галюцинація, галюцинація?

— Але ми ж їх бачили так само, як бачимо вас! — не вгамовувався Окрошколюб.

— А може, то були привиди, духи. Духи слідів не залишають, — припустив Річард Левове Копито. — А зникли вони через те, що від мене тхне часником, що я ношу на ший; духи ж не люблять часнику.

— Часник, часник у нас самих був, нашого ж вони не злякалися, не злякалися, — відмахнувся граф. — І, крім того, привидів, привидів можна побачить у сутінках і в темряві, темряві, а ми монстрів бачили серед білого дня, дня, при сонці. Отже — вони не духи, не духи.

— Якщо вони не матеріальні живі істоти — такі залишили б сліди в пилу — і не духи, то значить — ці монстри були лише образами у ваших мізках, — констатував Мгоцько.

— Так що ж, виходить, ми три дні ховались в старому млині не від реальної загрози, а від того, що нам просто привиділося?! — викликнув Остап Окрошколюб. — Якщо про це довідаються інші лицарі, вони ж нас засміють, нам проходу не буде від глузувань!

— По-перше, це з усяким може статися, ніхто не застрахований від галюцинацій, — говорив Річард Левове Копито, направляючи коня Тутанхамона до дороги, що веде в Сортирославль, — а по-друге, ми не збираємося базікати про цей курйоз. Правда, Мгоцьку?

— Даємо чесне лицарське слово, що про це нікому не розповімо, — заприсяг Лицар Півної Круги.

— Крім короля, короля. Його Величність зрозуміє, зрозуміє, і не буде насміхатися, насміхатися, — зауважив граф Остап Електричка.

Втямивши, що загрози немає, вони неспішно віддалялися від старого млину до дороги на Сортирославль. Небо було запнуте осіннім сірим каракулем, крізь який лише зрідка розпливчастою світлою плямою проявлялося сонце.

— Можливо, якийсь чарівник, най його равлик копне, вирішив над вами пожартувати й загіпнотизував вас таким чином, що ви стали бачить неіснуючих монстрів, а тепер дія гіпнозу закінчилася, — висунув гіпотезу Мгобокбекбе.

— Нічого собі жарти! — обурився Окрошколюб. — За такі жарти по шії...

— До речі, а як ви тут опинились, опинились? Це ж не ваш сектор, сектор, — запитав Електричка.

Мгоцько й Річард, перебиваючи один одного, коротенько розповіли, як Його Величність Жорик Дев'ятий вирішив, що Остапи повинні помінятися секторами пошуку з Річардом і Мгоцьком й послав Остапам телеграму до запитання в Сортирославль; і про те, як циганський комп'ютер пророчив, що Мгоцько й Річард виручать двох лицарів з якоїсь колотнечі; і про те, що вони, Мгоцько й Річард, побачили на рекламному щиті заклик про допомогу, котрий Остапи написали вугіллячком...

— Нічого ми, ми не писали, не писали на щиті, на щиті, — заперечив граф Остап Електричка.

— У нас ані часу не було щось писати, ані вугіллячка, — підтакнув лицар Остап Окрошколюб.

— Тю, а хто ж... Ось цей напис, — вигукнув Річард Левове Копито, під'їжджаючи до рекламного щита й указуючи на нього рукавичкою. — Ой, а де ж він?!

Дійсно, на щиті, що рекламує напій «Пупсик Коля», уже не було зробленого вугіллячком напису.

– Тю, ну було ж отут написано: «На допомогу! Ми у старому млині!» і ваші імена, – белькотав Річард. – Мгоцьку, підтвердь.

– Так, – промурмотав Мгобокбекбе. – Дивно, дивно,

Трохи подивувавшись, лицарі вирішили разом доїхати до Сортирославля. Фактично їм було не по дорозі: Левове Копито й Лицар Півної Кружки їхали на захід, де Мгоцька чекала Естер, а Остапові Електричці й Остапові Окрошколюбу, відповідно до розпорядження короля, впливало переміститися із цього одинадцятого сектора в сектор сімнадцятий, тобто на північний схід; однак Остапи заявили, що проїдуться мало-мало з колегами в західному напрямку, щоб у Сортирославлі поповнити запаси продуктів і послати королю телеграму про свою триденну затримку, а вже з Сортирославля відправляться в новий сектор.

Дорогою до цього селища Остапи помітили в Мгоцька новий дивний меч, і колеги повідали їм про свою зустріч із примарою в Оксамитовому лісі й про скарб під трьома дубами, звідки й цей меч.

Хвилин за сорок після відчалення від старого млину чотири лицарі вїхали в селище Сортирославль.

Сортирославль – досить велике за терентопськими мірками селище, настільки велике, що, можливо, за кілька років, ще трохи збільшившись, отримає статус міста.

Опинившись у цьому населеному пункті, Мгоцько, Річард і обидва Остапи першим ділом відвідали телеграф, і Остапи, нарешті, отримали ту телеграму короля, де їм пропонувалося відправитися в інший сектор, і послали монархові телеграму, де повідали про події останніх днів.

Потім четвірка dospixonosців перемістилася в найближчий пункт громадського харчування, яким виявилася корчма «Під Часниковим Соусом». Біля корчми стояв вантажний автомобіль – скотовоз, у кузові якого мав місце живий парнокопитний вантаж – пара єдинорогів.

Під час трапези лицарі обговорювали, як Остапам краще перебратися звідси до сімнадцятого сектору: чи то їхати прямо до міста Великі Дрібки, чи то в місті Безбаштовому Замку збочити на дорогу до міста Свіжегнійополя; у першому випадку вони опиняться в потрібному секторі трохи швидше, але в тім районі, що Мгоцько з Річардом уже обстежили, а в другому випадку – трохи пізніше, зате відразу в тім районі, де Мгоцько з Річардом ще не побували.

– Вибачте, панове лицарі, – повернувся до них чоловік, що сидів за сусіднім столиком, з мускулистими плечима, у не зовсім чистому робочому комбінезоні, – я краєм вуха почув вашу бесіду. Мене звуть Іван Гигикало, я шофер скотовоза, що стоїть біля корчми. Наскільки я зрозумів – вам треба до міста Свіжегнійополя? Можу підкинути вас на своїй вантажівці.

– Власне, нам треба, треба не в саме місто Свіжегнійополь, а в той сектор, сектор, де це місто, місто, – поправив граф Остап Електричка. – Але в нас коні, коні.

– Коней можна завантажити в кузов, там місце є, – продовжив шофер. – Я везу всього лише двох єдинорогів із ферми біля Шмарклова на ферму біля Свіжегнійополя, а в кузові можна розмістити аж вісім копитних. На автомобілі ж у кілька разів швидше, ніж верхи, якщо ви поспішаєте. І мені з попутниками буде не так нудно, як на самоті. Я вже перевозив лицарів разом з їхніми кінями.

— Ага, так ми здорово заощадимо час! — зрадів лицар Остап Окрошколюб.

Дійсно, після трапези Остапи прикупили в корчмаря продуктів у дорогу, завели дощатим трапом коней Саладина й Сигізмунда в кузов скотовоза, попрощалися з колегами Річардом і Мгоцьком, сіли в кабінку вантажівки, і машина покотилася на схід.

Лицар же Півної Кружки з Річардом Левове Копито, не затримуючись більше в Сортирославлі (тут пошуками драконячого яйця і яєчного шахрая займалася місцева міліція, тому лицарям не було необхідності проводити опитування жителів), попрямували далі на захід...

Виїжджаючи із Сортирославля, Мгобокбекбе зауважив між іншим, що відчуття, начебто за ним хтось спостерігає, що виникло годин п'ять тому, зникло, коли вони з Річардом опинилися поблизу старого млину.

— І в мене те ж, — повідомив Левове Копито...

Коли Лицар Півної Кружки з напарником доїхали до ріки Рідини, Річард Левове Копито запропонував саме тут, на березі, зробити черговий привал, щоб не тільки відпочити, але й повудити рибу. Річард на цей випадок прихопив у дорогу волосінь, поплавцець, грузила й гачки (вудлище не брав для економії місця в рюкзаку, вирішивши, що замість фірмового вудлища можна буде скористатися просто довгим прутком, який, звичайно ж, майже завжди можна знайти на лоні природи, або, у найгіршому разі, лицарським списом, складним і розсувним, як і сучасні вудлища), але дотепер рибальськими снастями так і не скористався, хоч

вони із Мгоцьком уже перетнули мостами дві ріки – Вологу й Хлюпу. Чи марно я волосінь, поплавець та інше тягаю, подумав Левове Копито. Мгобокбекбе не заперечував.

Кінець жовтня вважається, начебто, не найсприятливішим часом для рибного лову, але вибирати не доводилося. На вудлище пішов перший що попався прут, не довгий; довгий і не був потрібний, тому що над Рідиною в цьому місці був дерев'яний міст, з якого можна було закидати снасть хоч і на середині ріки; а на наживку пішла щільно скатана хлібна м'якушка. Аси рибальства посміхнуться: теж мені, мовляв, наживка; але вибирати, знов-таки, не доводилося, тому що Річард займався пошуками драконячого яйця, а не заготівлею мотиля, опаришу, або інших риб'ячих смаколиків. Риболовля виходила спонтанною, без ретельної підготовки, тому Левове Копито й не розраховував, чесно кажучи, на успіх, просто хотів насолодитися вудінням.

У той час як Річард, закинувши з моста вудку й опершись об поруччя, витріщався на поплавець, Мгобокбекбе на березі, установивши дзеркальце в розвилку деревця, голився за допомогою тієї самої бритви й того самого помазка, що Естер подарувала йому в перші години після придбання ним людської зовнішності.

Погода на межі жовтня й листопада розфарбувала пейзаж металевою палітрою. Ріка під мостом виглядала відполірованим чавуном, хмари в небі – скуйовдженою сталлю, верби на околицях ріки – копицями бронзової стружки, а сухий очерет уздовж води – здібленими смужками латуні. Єдиною яскравою цяткою в «металевій» природі був червоний поплавець. Рибалка так на ньому зосередився, що не звернув уваги на шерех, що наближає-

тсья, і оглянувся лише тоді, коли шерех, перемістившись мостом, затих поруч, і чийсь голос вимовив:

– Юшки захотіли, Річарде Іллічу?

Той що запитав був товстуном із щетинистим підборіддям і лисою потилицею, втім, прикритою картатою коричневою кепкою. Незважаючи на гладку комплекцію, чоловік сидів на велосипеді.

– Глібе Любомировичу! – викликнув із берега Мгобокбекбе.

Так, це був не хто інший, як жорикбурзький чарівник Гліб Любомирович Цвях, парапсихолог і ясновидець.

(– Ага, пам'ятаю, – стрепенулася Права півкуля авторського мозку, – ще наприкінці тридцять сьомого щось «Непросихаючі громадянки» ти, громадянине Авторе, попередив про цю зустріч.

– Я теж пам'ятаю, – підтакнула півкуля Ліва, – ти ще попередив, що в результаті цієї зустрічі цей ясновидець зробить відкриття в терентопській історії.

– Так, і я не відмовляюся від своїх слів, – підтверджує Автор.)

Гліб Любомирович кивнув рукою Мгоцькові, а Річардові сказав:

– Від юшки я теж не відмовлюся. Пригостіть.

– Юшки не гарантую – клювання немає, – вудильник кивнув головою на нерухомий поплавець.

Чарівник провів рукою над вудкою, щось промурмотав і, крутнувши педалі, з'їхав із моста на берег, де його чекав Мгобокбекбе – людина, у створенні якої цей маг брав участь. А в рибалки в доспіху за хвилину почалося прекрасне клювання: не встигав він витягнути рибу, зняти з гачка й кинути в казанок, насадити на гачок хлібну ку-

льку й закинути вудку, як снасть смикала чергова рибина; так що дуже швидко улову вистачало не тільки на юшку, але й про запас.

Гліб Любомирович же й Мгобокбекбе Зямалагович обійнялися, і розповідати один одному новини. Чарівник повідав, що він зайнятий пошуками русалчиного молока, і тепер переміщається до верхів'я Рідини, де живе якась русалка Васса, годує грудьми свого нащадка. Згадав і про недавню свою зустріч із лицарями Напівкруглого Столу Юрієм Капітальним і герцогом Абрамом неподалік від спортбази аквалангістів «Мумутілус». Мгоцько зауважив, що йому відомо про від'їзд Цвяха в ці мандрівки: йому про це розповів маг Акмус, з яким кілька днів тому він поспілкувався в столиці. Повідав про зникнення Естер, що те зникнення й стало причиною передчасного їхнього з Річардом повернення в Жорикбург; про її листи, завдяки яким вони, Мгоцько й Річард, переміщаються тепер до міста Шмарклова, де його чекає кохана. Повідомив і жорикбурзькі новини, у тому числі й ту, що в особняку мага Леоніда Леонідовича Перевертайла-Замийського з'явився лихий привид, схожий на пітекантропа, котрий так дебоширить, що Леонідові Леонідовичу довелося піти з дому й переселитися в особняк Акмуса.

— Пітекантроп, кажеш... — задумався Цвях, потираючи щетину підборіддя. — Здається, я знаю, що це за пітекантроп і чому він бешкетує. Напевно, цей примарний пітекантроп — це не хто інший, як дух покійного Жвавчика — мавпи Леоніда Леонідовича...

Першу частину свого життя Жвавчик виглядав, мовляв, саме мавпою виду макак-резус, а другу частину

життя — людиною, тому що Перевертайло-Замийський заради експерименту помінявся зі своєю мавпою тілами. Коли Жвавчик помер, то, мабуть, став примарою, і в його примарній зовнішності змішалися обидві іпостасі — мавпяча й людська, — і тому цей дух виглядає тепер мавполюдиною, тобто пітекантропом. А заспокоїтися його душа після смерті не може через те, що його первісне мавпяче тіло продовжує жити, оскільки в тім тілі перебуває душа Леоніда Леонідовича. От коли вмере мавпяче тіло, тобто з нього піде душа мага, тоді й душа Жвавчика заспокоїться й переміститься туди, куди переміщаються після смерті мавпячі душі, і в особняку Перевертайла-Замийського більше не буде лихого привида.

— Мій колега Арам Артаньянц може створити для Леоніда Леонідовича нове людське тіло, як він створив тіло для тебе, Мгоцьку. Треба тільки щоб Леонід Леонідович повністю виправив дефекти вимови й зміг чітко вимовити заклинання, те саме, завдяки якому й твоя, Мгоцьку, душа переселилася зі скляного пивного келиха в ось це людське тіло.

— До речі, про привидів, — заговорив Річард Левове Копито, що припер із риболовлі повний казанок риби й, слухаючи бесіду мага із Мгоцьком, заходився її чистити. — Мене в останні дні теж мучить привид... — І він повідав чудотворцеві про дух комара Птолемея, ненавмисно вбитого його, Річарда, предком, і про необхідність носити на шії часник із впливаючими із цього незручностями.

Товстий чарівник, поведивши над Річардом руками, підтвердив, що мучитель — дійсно дух розчавленої герцогом Павлом Гриньмасьальським розмовляючої комахи,

втім, глухонімої від народження; і обрадував Левове Копито повідомленням, що він може його примари позбавити.

— Будь ласка! — заблагав Левове Копито.

Гліб Любомирович зробив плавні рухи руками, супроводжуючи їх читанням заклинання. Потім оголосив, що відтепер дух комара Птоломея не буде турбувати ні Річарда Лойковицького, ні його нащадків. Левове Копито з полегшенням зірвав із шиї обридлий часник.

Під час вкушання юшки товстунець-чарівник був чимсь схвилюваний.

— Юшка не подобається? — запитав Річард.

— Що? А? — розгублено промурмотав стурбований чудотворець. — Ні, юшка знатна, смачна.

— А що ж ви начебто сам не свій.

— Я відчуваю присутність десь поруч, так би мовити, потужного згустку інформацій, але не можу зрозуміти, що це таке, — бурмотав чарівник, бігаючи очима навкруги.

На юшку пішла тільки п'ята частина наловленої в Рідині риби. Решта улову була запечена в тліючому вугіллі, щоб бути з'їденою згодом. Упакувавши свою частку печеної їжі й уклавши пакунок у рюкзак, Цвях заходився обшарювати стоянку лицарів, щоб зрозуміти, де саме зосереджений неясно відчутний згусток інформацій. Чуття привело ясновидця до лицарської зброї, котра лежала на прив'язій траві.

— Меч, — прошепотів маг, простягаючи руки до одного із цих предметів, — чарівний меч...

— Цей меч, — почав пояснювати Річард, — ми знайшли...

— В Оксамитовому лісі під трьома зрослими дубами за вказівкою привида Вирвичерепа, — перебив його ясновидець, піднявши цей артефакт.

— Точно! — захопився Левове Копито. — От що значить ясновидіння!

— Халазюк? — запитав Мгобокбекбе.

— Він, — підтвердив Гліб Любомирович.

Угодований чудотворець торкався чарівного меча Халазюка з таким же пієтетом, з яким, можливо, торкався б легендарний король Артур чудотворної чаші Грааль. Здавалося, начебто у Цвяха захопило дух від обсягу інформацій, сконцентрованої в цьому мечі. Захват змішувався з деякою розгубленістю: ясновидець відчував мільйони повідомлень, що кишать в інформаційному полі чарівного меча, і не знав за яке ж повідомлення вхопитися й розглянути докладно. Так змучений спрагою індивідуум, опинившись у крамниці, де на полицях стоять ряди пляшок із різноманітними соками, мінеральними водами й іншими напоями, може спантеличитися: з якої ж саме пляшки вгамувати спрагу.

— Халазюк у себе, так би мовити, всмоктав за сотні років стільки інформацій про події, при яких він був присутній, і про людей, що брали його в руки чи перебували поруч, що потрібні роки, аби всі ці знання розсортувати й розглянути, — констатував Гліб Любомирович, продовжуючи плекати нестандартну холодну зброю.

— Ех, хочеться щось довідатися з історії цього меча! — викликнув Мгобокбекбе. — Спробуйте, будь ласка, Глібе Любомировичу, витягти й розповісти ну хоч один епізод, най його равлик копне!

— Спробую, — погодився товстунець.

Він чинно сів на спальний мішок, поклав меч на коліна. Поруч сіли Лицар Пивної Кружки й Річард Левове Копито. Торкаючи меча перстами, як піаніст клавіатуру,

ясновидець напружився, сполотнів, закотив під чоло очі; на обличчі його виступила волога – на чолі піт, на губі слина, у ніздрі шмаркля; від напруги він навіть видав звук, але не ротом.

– Бачу, – заговорив він. – Ніч. Багаття. Навколо багаття – десятки людей. Вони сидять на траві й ведуть неквапливу бесіду. Високий старий, білий, як крохмаль, говорить, що насуваються часи, коли чарівникам у Великому Світі прийде несолодко...

Мабуть, видінню ясновидця варто виділити окремий розділ, вирішує Автор; після закінчення якого ми повернемося в розділ «Меч Халазюк».

ЩОСЬ СОРОК ДЕВ'ЯТЕ

Засідання на Лисій горі

Іноді такі називалися маги, або волхви...
Григорій Сковорода, «Ізраїльський змій».

24 червня 960 року.

Багаття потріскує, вистрілює іскрами й вивергає ароматний дим. Рухливе світло від танцюючого вогню вихоплює з опівнічної темряви дерева й кущі, а між вогнем і тими рослинами розташувалися люди, їх це джерело світла проявляє яскравіше. Одні із сидячих навколо багаття одягнені дуже легко, інші взагалі не одягнені, а значить — літо, тепло; і багаття потрібне не для того, щоб грітися, а для того, щоб бачити співрозмовників.

Один із цієї кільцеподібної групи — сивий, як грецький мармур, старець у довгій домотканій сорочці, рябий і трохи кривоносий — підкидає у вогнище хмиз і вимовляє:

— Так, колеги, так, насуваються часи, коли кудесникам у цьому світі прийде несолодко. Усього за кілька десятиліть люди тут стануть кудесників репресувати й навіть знищувати. І не тільки кудесників і кудесниць, а й взагалі всіх, хто чимсь відрізняється від звичайних людей — і русалок з водяними, і лісовиків з лісовицями, і упирів з упирицями, і перевертнів, і так далі. Усіх, хто живе й мислить трохи інакше, чим так звані християни. Нині християни тут нечисленні й маловпливові, поки досить лояльні стосовно тих, кого вони називають нехристами, тих хто вірний давнім традиціям і давній слов'янській вірі. Але в утробі другої

жінки князя Київського Святослава, в утробі Малуші, дочки Малка, сестри Добрині, уже зачата дитина, котра, відчую, років за тридцять-сорок оголосить християнство обов'язковою для всіх вірою на Русі, а потім християни почнуть боротися з інаковіруванням, інакомисленням, інакожитієм... Нас оголосять представниками так званої нечистої сили й заходяться викорінювати. І доведеться нам іти в інші світи, заповідні світи, крізь чудесні проходи...

— А за що вони нас так, Дажбуже? Ми ж їм зла не робимо, навпаки, навіть допомагаємо, — запитує молодий довговолосий брюнет-красень, стрункий, широкоплечий, засмаглий (за багато років таких стануть називати «мачо») — Ну хіба тільки хтось із чарівників, або русалок, або лісовиків, або... дозволить собі зрідка над людьми покомизитися. Але ж звичайні люди один одному роблять набагато більше гидот!

— Дорогий мій Кощю, християни чомусь придумують, начебто всяке чарівництво, не тільки зле, але й добре, світле, походить від нечистої сили, а отже, усі, хто займається чарівництвом і взагалі робить щось незвичайне, є ворогом Вищої Сили, якій вони, християни, мовляв, поклоняються, — відповідає кривоносий Дажбуг. — І це притім, що Ісус із Назарета й інші християнські авторитети теж творили всілякі чудеса! Ісус дотиком руки зціляв хворих від недуг, навіть воскрешав мертвих, чудесним образом багаторазово збільшував кількість їжі, перетворював воду на вино, ходив по воді наче по суші... Так, він був великим чудотворцем! Я читав християнські писання й дуже, дуже поважаю й люблю Ісуса з Назарета! Проте чарівництво чудотворців нехристиянських християни оголосять явищем шкідливим. Мовляв, чудотворство біблійних святих

походить від Вищої Сили, а чудотворство інших – від якоїсь, мовляв, гидоти. Не захочуть вони зрозуміти, що у всякого доброго чуда джерело в остаточному підсумку одне. Можна подумати, що ми свої чудеса з ніздрі виколупуємо, а не черпаємо від тієї ж Вищої Сили. Я от уже до тих неприємностей не доживу – старий я: уже четверту сотню років живу, наближається час помирати, – а от молоді мої колеги, і ти, Ляду, і ти, Кощію, і ти, Лялю, та інші, ви змушені будете піти звідси через нетерпимість християн.

(Ні, ні, не так, не зовсім так говорили давньоруські кудесники під час цього, так би мовити, засідання на Лисій горі, що біля стольного міста Києва, у ніч з 23 на 24 червня, або, як тоді називали, червеця, 960 року від Різдва Христового, чи, згідно з тодішнім літочисленням, 6468 року від створення світу. Не так, звичайно, а старослов'янською. І не було в їхній розмові таких термінів, як «репресувати», «колеги», «лояльні» тощо. Зрозуміло, для зручності читача дає Автор їхню розмову не в оригіналі, а в перекладі сучасною літературною українською мовою, з цілковито сучасними термінами. Бо ж якби Автор видав щось на кшталт: «Не лепо чи ни бѣшет, братіє, начати старими словеси трудних повести; начати ж ся ті пѣсні по билінам сього времені...», то, скажемо прямо, це ускладнило б для читача процес читання. Деякі сучасні, або минулого, або позаминого сторіччя автори, описуючи часи Київської Русі, вкладали у вуста персонажів майже сучасну мову, але для історичного колориту пересипали то там то сям слівцями старослов'янськими, усілякими там «найпаче», «лепо», «вельми», «єліко», «зело», «опріч», «сіреч» тощо. Автор же Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу,

покірний слуга, навіть цього робити не має наміру, тому що хоче донести до читача в найбільш зрозумілому вигляді суть розмови древніх чарівників, а не випендрюватися грою зі старослов'янізмами.)

— Невже нам не вистачить сил, чарівних сил, щоби протистояти насильству з боку простих людей?! — дивується веснянкуватий, кирпатий, жовтоволосий кудесник.

— Не в цьому справа, Лялю, — відповідає замість Дажбуга його брат Стрибуг; брати схожі, тільки в Стрибуга ніс не кривий, рівний, — а в тім, що відповідаючи насильством на насильство, кудесники самі стануть лиходіями, що для нас, світлих волхвів, негоже. У цьому випадку краще відступити й піти, ніж, пручаючись насильству й несправедливості, озлобитися й, уподібнившись темним людям, зробитися лиходіями.

— Нікуди я звідси не піду! Чому це я маю буду йти?! Тут моя батьківщина! — Молодий гарний кудесник Кощій навіть підхопився від збурення. — Якщо люди мене кривдитимуть й пригноблюватимуть, я з ними боротимуся всіма можливими способами!

— Наодинці проти всього народу? — старий кудесник із рідкою сіренькою борідкою й абсолютно лисим черепом, цокає язиком і качає головою. — Навіть кудесник сильніший за тебе, Кощію, не зможе впоратися із цілим народом і, зрештою, загине.

— Ну й нехай! Нехай, Радегосте, загину в боротьбі — це гідніше, ніж боягузливо бігти з батьківщини, де тріумфує несправедливість. Так, волю загинути в бої, а не танцювати під дудку мракобісів та невігласів або ховатися від них у заповідних світах!

Кощій гордо підніс голову й схрестив руки на грудях. Який прекрасний і мальовничий він у цей момент! Освітлений сполохами багаття, на тлі великого повного місяця, з довгим вороним волоссям, що розвівається від руху повітря, рішучий і непохитний. Усі присутні – кудесники, кудесниці, русалки, лісовики та інші – мимоволі замилювалися цим прекрасним, молодим, гордим героєм. Дажбуг удивляється в Кощія, і в очах старого проявляється темна глибина, начебто в зіниці всмоктався всенький Всесвіт; так завжди буває, коли Дажбугом опановує, так би мовити, приступ передбачення. Нечутно, без голосу, одним лише рухом вуст, він вимовляє:

– Так, ти не підеш, Кощю, ти боротимешся проти християн, боротимешся, поки не загинеш...

– Ти щось говориш, Дажбуже? – Юна кудесниця, дівчисько-підліток, блакитноока красунечка з волоссям кольору вершків, помітила рух губ патріарха.

– Ти залишишся в пам'яті людей надовго, Кощю, на сторіччя, тисячоріччя; люди складатимуть про тебе сказання й перекази, – продовжує Дажбуг уже вголос, – і в цих сказаннях ти будеш зображений ворогом роду людського, мерзенним злісним лиходієм, огидним темним чаклуном. Діти тебе боятимуться, а дорослі – нехтуватимуть і насміхатимуться.

Молодий гарний брюнет сполотнів і потупився, але замить знову гордо підносить голову й кидає:

– Нехай складають про мене що хочуть. Якщо вони спробують мене знищити, або прогнати, або підкорити своїй волі, я пручатимуся за право жити на своїй батьківщині, жити так, як хочу!

Якийсь час панує мовчання. Палка рішучість молодого Коція викликає співчуття колег, але, з іншого боку, Дажбуг набагато старший, досвідченіший і мудріший, усі звикли йому довіряти, і раз він говорить, що краще буде піти...

— А для мене ти можеш пророчити майбутнє, Дажбуже? — перериває мовчання вершковоголова небесноока дівчинка-кудесниця.

Дажбуг удивляється в неї бездонними очима.

— Ти станеш найвідомішою й найзнаменитішою кудесницею на Русі.

— Ура! — дівчисько плескає в долоні.

— Твоє ім'я на Русі всі пам'ятатимуть і за сторіччя, і за тисячоріччя, усі від дітлахів до старих, Яго.

— Ух ти! — Дівчисько сяє від щастя й гордості, а Дажбуг посміхається, але якимось сумно, начебто не договорило чогось неприємного.

— Так, Дажбуг уміє передбачати майбутнє, — констатує кремезний суб'єкт, схожий на замшілий корч — явно лісовик; інші згідно кивають.

— Буває іноді, — погоджується Дажбуг.

— Як у тому випадку з кобилою на кличку Мись, — нагадує гола діва із зеленим волоссям, явно русалка. — Розкажи ще раз, Дажбуже, ту історію — дуже вона цікава.

— Та ви всі знаєте, не один раз уже розповідав, — відмахується старий.

— Розкажи, розкажи, цікаву розповідь і в десятий раз слухати приємно, — наседають усі.

— Ну... — погоджується Дажбуг. — Не дуже давно, усього п'ятдесят п'ять років тому, ідемо ми якимось лісовою сте-

жкою, от зі Стрибугом, Радегостом, Білбугом, Главарадзе й... Хто там ще з нами був?

— Ще Іпабуг, Доброгост і Світовит, — підказує величочолий старець із різнобарвними очима: праве — блакитне, а ліве — каре.

— Дякую, Главарадзе, — киває йому Дажбуг. — Ідемо собі... І раптом назустріч виїжджають вершники — сам конунг Халги зі своєю свитою. Тоді, якщо пам'ятаєте, у Києві правив швед на ім'я Халги, що в перекладі нашою мовою значить Віщий...

— А він що, дійсно був віщим? Дійсно міг передбачати... — дівчисько Яга, не доказавши, замовкає, тому що деякі засуджуючи на неї озирнулися, мовляв, чого перебиваєш.

— Та ніякий він не віщий, це просто ім'я, — відповідає за брата Стрибуг. — Може, батьки хотіли, щоб він мав такий хист, тому й назвали, але...

— Ну ім'ям Халги його переважно земляки-шведи називали, а наші переінакшують шведські імена на свій манер, — вліз із поясненнями й Главарадзе, — наприклад, якщо шведа звать Інгвар, то наші, слов'яни, кличуть його — Ігор; якщо швед — Рьорик, наші говорять — Рюрик; якщо Валдемор, наші — Володимир... Ну а цього конунга Халги кияни кликали князем Олегом.

— Ага. Цей Халги їхав на рудій, як білка, кобилі. Побачив нас і говорить: «А, кудесники. Ану ж бо, кудесники, скажіть, що зі мною в майбутньому відбудеться». Ну я зосередився, увійшов у потрібний стан, і побачив видіння, начебто з голови цієї рудої кобили вилітає товста чорна стріла, упивається в стегно конунга Халги, і той умирає. Вийшовши із цього стану, я запитую правителя: «Цінуєш

свою руду кобилу?» – «Мись? Мись – кобила хороша. Так, ціную», – відповідає Халги й тріпає їй холку. «От від цієї своєї Мисі, конунгу, ти й приймеш смерть», – приголо-мшив його я. Він блідне, й відразу, не говорячи ані слова, сходить із коняки й робить знак воєводі, щоб той із ним помінявся. Воєвода сідає на Мись, Халги – на коня воєводи, і група вершників мовчки й похмуро їде.

При подальших подіях я не був присутній, знаю їх із розмов, що дійшли до мене. Говорили, що, повернувшись із цієї поїздки в Київ, Халги наказав конюхам, щоб вони про кобилу Мись піклувалися, годували, і таке інше, але десь у глухомані, подалі від Києва, де правитель не буває. І з тих пір конунг до улюбленої коняки не підходив і навіть не бачив. Потім він із великою армією воював у Візантії, захопив Константинополь... загалом, займався всякою дурнею. І от, говорили, за сім років після нашої з ним зустрічі він раптом згадав про свою Мись і запитав головного конюха про її долю, а той і відповідає, мовляв, кобила подохнула ще п'ять років тому, від неї тільки кістяк залишився, що лежить у Кирпичевому яру, названому так на честь бога Кирпича, покровителя мохів та трав. Почувши це, говорять, Халги довго сміявся наді мною, мовляв, от як кудесник зганьбив ся: напророчив, що Мись мене вб'є, а я, мовляв, ужив заходів, і кобила не могла мене ані скинути, ані брикнути, або ще якось ушкодити, так і сконала, не зробивши мені нічого поганого; таким чином, мовляв, кудесник осоромлений – його пророцтво не збулося.

Проходить ще кілька днів, і раптом конунг Халги безвісти зник: наказав осідлати коня, підхопився на нього й умчався з Києва в невідомому напрямку, нічого нікому не пояснивши, один, без челяді. День проходить – його немає,

другий – немає... Челядь затурбувалася. Воевода посилає дружинників й отроків на пошуки. І от один з отроків знаходить мертвого конунга Халги. Труп лежить на спині, розкинувши кінцівки, а на грудях небіжчика – дохла гадюка. Лежить він у Кирпичевому яру поруч із кістяком коняки. Ну, ситуація зрозуміла: правителеві приспічило побачити останки улюбленої кобили, приїхав, став оглядати, а з кінського черепа як чорна стріла викинулася змія й отрутим укусом убила Халги – маленькі ранки від її зубів виявилися на нозі мерця. От так збулося моє пророцтво: прийняв він смерть від кобили своєї.

– А я впевнений, що це була не проста гадюка, – зауважує Радегост із кущів, куди він відійшов справити малу нужду; вертається, підтягуючи штанці, сідає на колишнє місце й продовжує: – так, не проста... Ця смерть – наслідок злодіяння, що сталося сімдесят вісім років тому. До конунга Халги правителями Києва, якщо пам'ятаєте, були Дір і Оскол, побратими, князі-співправителі. Довго вони отут княжили, майже так само довго, як потім Халги, років тридцять десь. І от сімдесят вісім років тому приплила сюди флотилія новгородців на чолі з молодим новгородським конунгом Халги, нібито – із дружнім візитом. Ну, Дір з Осколом і їхні родичі спустилися на берег зустрічати дорогих гостей, а прибульці на них накинулися, та повбивали. Ну та ви все це знаєте... Отож я думаю, майже впевнений, що гадюка, яка вбила Халги, була не ким іншим, як інкарнацією князя Оскола!

– Цікава гіпотеза, – гмикнув Кощій.

– Наводжу аргументи, – продовжує Радегост. – По-перше, гадюка, зверніть увагу, була дохла й лежала на грудях мертвого Халги. Із чого б звичайній гадюці ні з того ні

із цього здихати, та ще й на грудях жертви? Та тому що саме вбивство конунга Халги й було сенсом існування цієї гадюки, для цього вона й була створена Вищою Силою, а як тільки виконала своє завдання, так і припинила існування. По-друге, де ви бачили, щоб після укусу звичайної гадюки людина вмирала, не сходячи з місця, майже миттєво? Отрута звичайної гадюки не настільки токсична; ужалений хворіє кілька днів і тільки потім помирає, а буває, що й не помирає, якщо організм міцний. А вкушений Халги – ой! – і випустив дух відразу. Висновок: не звичайна це була гадюка, з незвичайною, дуже токсичною отрутою. По-третє, у момент смерті конунгові Халги було п'ятдесят чотири роки; і князеві Осколу в момент смерті було саме п'ятдесят чотири роки, начебто хтось спеціально відміряв тривалість життя Халги, зрівнявши її з Осколовою. І, нарешті, по-четверте, очевидці говорили, що князя Оскола вбив саме конунг Халги, тоді двадцятичотирьохрічний, власноруч; і простромлений мечем Оскол за мить до смерті прохрипів: «Вища Сила, дай мені...» і ще щось пошепки, очевидці не розчули. Неважко здогадатися, чого він просив із мечем у грудях, – помститися вбивці. Із цього випливає висновок, що Вища Сила дала Осколові можливість погубити конунга Халги, відродивши князя на час в образі гадюки з дуже сильною отрутою; а конунгові вселила непереборне бажання терміново побачити останки кобили Мисі, де в черепі причаївся Оскол в образі змії. Але трапилося це тільки за тридцять років після вбивства Оскола, щоб Халги встиг пожити стільки ж, скільки пожив і Оскол; тому що Вища Сила – це справедлива сила.

– Переконливі міркування, – киває Стрибуг. – Може, так воно й було. Для Вищої Сили немає нічого неможливого.

– Нинішній-от князь Святослав ким Осколові доводиться – онуком? – запитує юна Яга, дзига-непосида, що ані секунди не може спокійно посидіти на місці; вертиться, тільки кіски миготять.

– Онуком, – підтверджує чарівник, що вибирає увесь час якісь травички й з'єднує їх у пучечки, – його батько Ігор був Осколові сином.

– Уже ж кому, як не Троїлові, це знати: він лікував самого Оскола і його родичів, а Ігоря, можна сказати, урятував від агресорів, – нагадує тихенько русалка лісовикові.

– Коли Халги і його головорізи захопили Київ, убили Діра, Оскола і їхніх родичів, Ігор перебував у мене в лісі, – згадує Троїл, продовжуючи в'язати пучечок травички. – П'ять рочків йому було. Занедужав, от Оскол і віддав його мені на лікування. Це його й урятувало: залишався б він у Києві, і його б загарбники як усіх... Я його вилікував і влаштував в одну бездітну родину. Крім мене, Дажбуга, Стрибуга, і ще декількох наших, ніхто не знав, що Ігор – син Оскола. Халги був упевнений, що вбив усіх родичів Оскола й Діра, не залишилося жодних спадкоємців, ніхто не зможе претендувати на київський престол. Халги був бездітним, умер, не залишивши спадкоємців, от після нього й став княжити спадкоємець Оскола, Ігор. Тоді ми вже киянам його таємницю відкрили, і всі, навіть бояри й дружинники покійного Халги, погодилися, що крім нього нема кого...

– Мені було видіння, – говорить Дажбуг, – що в майбутньому якийсь київський літописець з політичних мірку-

вань складе небилицю, начебто цей Ігор був не сином Оскола, а сином новгородського конунга Рьорика, у якого Халги служив воєводою, і начебто саме Халги привіз Ігоря з Новгорода в Київ і був його наставником... І люди повірять цій небилиці й стануть нащадків Оскола називати не Осколовичами, а Рюриковичами.

— Нехай роблять що хочуть, нас це не повинне стосуватися, ми ж бо, як ти сказав, на той час підемо із цього світу в інший, — зауважує молодий Лядо.

— За півтори роки до смерті Оскол скаржився мені на погані передчуття, — повідомляє Троїл, не припиняючи порпання із травками, — начебто сниться йому, що Київ захоплюють вороги, що він, його рідні й близькі гинуть... Так воно й сталося.

— Тому-от він тобі й указав схованку, де зберігав меч Халазюк, — уточнює Стрибуг.

— А що це за меч такий? — знову втручається непосида Яга.

— А от він, — Дажбуг витягає з великої торби згадану зброю; усі з інтересом її розглядають.

— Так, про всяк випадок Оскол повідомив мене про місцезнаходження чудесного меча, — продовжує Троїл, — мовляв, не хочу, щоб Халазюк потрапив до рук ворогів і взагалі нехороших суб'єктів; тому, мовляв, на випадок чого нехай меч буде в кудесників, поки не знайдеться володар, якого чарівники визнають гідним для володіння цим чудом. Після загибелі Діра з Околом і їхньої рідні я передав меч на зберігання Дажбугу.

— А які чудесні властивості має цей меч? — цікавиться гарний Кощій.

– По-перше, він ніколи не іржавіє, не тупиться, не щербиться й не ламається, завжди як новий, надзвичайно гострий, – розповідає Дажбуг, демонструючи Халазюка, – по-друге, коли людина тримає його в руці, рука сильнішає; але найголовніше, що в присутності цього меча не діє ніяке зле чаклунство!

– Цей меч виготовив біля п'яти сторіч тому наш батько Сварбуг разом із ковалем Кулом, спеціально для князя Кия – першого київського правителя, на честь якого місто й назване Києвом, – говорить Стрибуг. – У Кия і його братів Щека й Хорива не було дітей, зате були діти в їхньої сестри Либіді. Після смерті братів Халазюк дістався їхньому старшому племінникові Дужу, а далі протягом сторіч цей чудесний меч переходив від батька до сина, від дядька до племінника, від старшого брата до молодшого, від діда до онука, від тестя до зятя... У мене записані імена його власників. – Стрибуг дістає з торби ганчірочку, розгортає, оголюючи темну дощечку, густо всіяну вирізаними древніми буквицями, повертає до вогню й, жмуричись, читає: – Халазюк переходив від Дужа до Олешні, від Олешні до Межамира, від Межамира до Полуна, від Полуна до Синка, від Синка до Предслава, від Предслава до Горині, від Горині до Стиря, від Стиря до Радомишля, від Радомишля до Остера, від Остера до Орельки, від Орельки до Удая, від Удая до Любомля, від Любомля до Деражні, від Деражні до Великослава, від Великослава до Оскола.

– Ігор, котрий єдиний із дітей Оскола вижив після різанини, улаштованої в Києві конунгом Халги, виявився недостойним – занадто жадібним, жорстоким і несправедливим, за що й був убитий деревлянами – тому не одержав від нас Халазюка. – продовжує Дажбуг. – Його

син Святослав, нинішній правитель Києва, теж головоріз не краще, ніж Халги...

— Ну ні, — перебиває Дажбуга Стрибуг, — Святослав шляхетніший за Халги: той напав на Київ раптово, підступно, нишком, а Святослав ворогів чесно попереджає: «Хочу йти на ви»,

— Однаково головоріз, тому теж не гідний, — зітхає Дажбуг. — Я вирішив сьогодні передати Халазюка новому хоронителю, молодому, тому й прихопив меча на це засідання. Завдяки нашим знанням, нашому способу життя, ми, кудесники, старіємо в кілька разів повільніше, ніж звичайні люди, тому можемо прожити декілька сторіч. Через це звичайні люди помилково вважають нас безсмертними, навіть богами. Мій батько Сварбуг, наприклад, прожив більше п'ятисот років. Коли я був ним зачатий, йому було вже за триста. Але, на жаль, і ми смертні. Передчуваючи захід свого життя, я хочу передати меча Халазюка на зберігання... — Дажбуг замовчав, удивляючись в обличчя молодих колег; гарний Кощій навіть підвівся в надії здобути дивовижну зброю, — на зберігання тобі, Лядо.

Дажбуг і рудий Лядо врочисто встають, старий просягає молодому коштовного дарунка, вимовляючи:

— Зберігай його, Лядо, поки не зустрінеш правителя, гідного такого дару.

— Зберігатиму, Дажбуже, і подарую тільки такому владареві, якому властиві шляхетність, доброта, безкорисливість, чесність і справедливість, — обіцяє хлопець. — Отут у рукоятці якийсь чудовий білий кристал.

— Чарівний кристал, — пояснює Дажбуг. — Саме завдяки йому поблизу меча руйнуються злі чари. Історія цього кристала ще більш древня, ніж історія меча; вона йде в глиби-

ни тисячоріч. У Київ цей кристал князь Кий привіз із Константинополя, де йому цей камінь подарував кельтський кудесник з острова Британія. Той кудесник повідав історію каменю Кию, а Кий розповів Сварбугу, а тато Сварбуг – мені й Стрибугу. Історія мінералу досить довга, я розповім її якось іншим разом на дозвіллі... А тепер давайте, нарешті, перейдемо до основної мети нашого засідання. За минулий період деякі з нас у результаті міркувань і експериментів зробили нові відкриття й винаходи в області чарівництва, про які, як завжди, повідають іншим...

Деякі кудесники й кудесниці піднімають руки, показуючи, що їм є що повідати колегам.

– Слово для доповіді надається... – Дажбуг пробіг поглядом по тягнучим руку, – ну, почнемо з тебе, Велосе.

– Колеги, – починає Велос, піднявшись і прокашлявшись для чистоти голосу, – за минулий період мені вдалося відкрити чарівний спосіб...

ЩОСЬ СОРОК СЬОМЕ

Меч Халазюк (закінчення)

— Ну, далі в них ідуть доповіді з магічних технологій, зрозумілі тільки фахівцям, — закінчив сеанс ясновидіння чарівник Гліб Любомирович Цвях і забрав свої персти з меча.

— Скільки цікавого ми довідалися! — збуджено викликнув Мгоцько, куйовдячи волосся. — Один тільки факт, що князь Київський Ігор був не сином Рюрика Новгородського, як сказано в офіційних літописах, най їх равлик копне, а сином Оскола, або як його називають ті ж літописи, Аскольда Київського, один тільки цей факт, повторюю, є великим історичним відкриттям! А скільки їх ще, великих відкриттів, міститься в інформаціях, що сконцентровані в цім мечі!

— Цікаво, як же цей древній чарівний меч потрапив до мого предка, герцога Павла Гриньмасяльського, — зауважив Річард Левове Копито, моргаючи білими віями.

— Він отримав його в спадок від предків, я читав, — сказав Лицар Півної Кружки, — а от як Халазюк опинився в тих предків, не знаю.

— Мені й самому цікаво це довідатися, — сказав товстий чарівник. — Я спробую швиденько, так би мовити, пунктиром, не вдаючись у подробиці, переглянути подальшу біографію цього предмета.

Чарівник Цвях знову поклав пальці на зброю, знову напружився, закотив очі, впав у транс, і став бурмотати: «Ага, пішло... уловив... так... далі... ясно... ще... ага... ага...

ага...». Хвилин за десять утомлено відклав Халазюка і повідав коротенько подальшу історію меча:

Чарівник Лядо разом з іншими чарівниками й рештою переселенців із Київської Русі прийшли з Великого Світу в цей тоді ще ненаселений світ, що став потім країною Терентопією. Першим тутешнім правителем був князь Терентій. Лядо вважав його гідним владарем, тому подарував йому меча Халазюка. Зостарившись, Терентій передав чарівний меч старшому синові на ім'я Святомир Ясний Місяць, і потім терентопські правителі, нащадки князя Терентія протягом сторіч передавали цей раритет із покоління в покоління, від батька до старшого нащадка. Так Святомир Ясний Місяць передав Халазюка Любославу Швидкому; той – Феофану Ведмежому Хвосту; той – Олександреру Лисому; той – Крутовладу М'якому; той – Ловиславу Красномовному; той – Євстахію Багатому; той – Тихомиру Читцю; той – Борису Рубаці; той – Любославу Другому Неспішному; той – Володимирку Спостерігачу; той – Любославу Третьому Переписувачу; той – Іванові Кидачу; той – Володарю Мрійнику; той – Ігорю Непомітному; той – Ізяславу Круглому; той – Яромиру Копачу; і той, нарешті, – Добромислу Мисливцю.

Добромисл, як видно із прізвиська, був запеклим мисливцем, і заради полювання багато чим міг пожертвувати. Побачивши одного разу у свого кращого друга, боярина Філофея Ріпи, якусь гарну вогнепальну зброю, Добромисл зажадав її отримати, щоб стріляти з неї в дичину. Але Філофей відмовлявся її продавати. І тоді Добромисл, який, мабуть, не відрізнявся великою мудрістю, зопалу обміняв меча Халазюка, що дістався від предків, на гарненьку во-

гнепальну цяцьку. Так Халазюк перейшов від одного роду до іншого.

Коли Добромисл помер, а Мирополк, що став князем, покинув на час своє князівство та й пустився подорожувати Великим Світом, обов'язок глави держави тимчасово, до повернення законного князя, мав виконувати Філофей Ріпа, як друг Добромисла, а також наставник Мирополка. Не дочекавшись вороття останнього, Філофей сконав, і владу в країні захопив його син Яким Ріпа, що оголосив себе князем. Він не захотів віддати владу Мирополкові, коли той повернувся, і відбулася Перша громадянська війна, у результаті якої влада таки дісталася Мирополку, а Яким опинився в руках ката. А все майно Якима, у тому числі також меч Халазюк, перейшло до його рідної сестри Василиси (у Філофея Ріпи було двоє дітей – син і дочка).

Коли Мирополк, начитавшись лицарських романів, привезених ним у Терентопію із Західної Європи, перетворив своє князівство на лицарське королівство за книжковими зразками, Василиса Ріпа вийшла заміж за одного з перших лицарів Напівкруглого Столу – за Лойко Цигана. Від цієї пари й пішов лицарський рід Лойковицьких. І в цьому роді меч Халазюк передавався від батька до сина. Від Лойко з Василисою він перейшов до їхнього старшого сина – барона Романа Харкача; той передав меч старшому нащадкові – баронові Валерію Веснянкуватому; той – графові Юрію Важкому; той – графові Олегу Хропуну; а той – теж старшому синові, яким і був герцог Павло Гриньмасьальський.

Замок цього герцога пограбували лісові розбійники, забравши разом з іншими скарбами також меча Халазюка. Після чого один із цієї зграї – розбійник Вирвичереп –

закопав ці цінності в Оксамитовім лісі під трьома зрослими дубами, де ви, Мгоцьку й Річарде, цей меч і відкопали, за вказівкою привида Вирвичерепа. Так закінчив виклад добутої з меча інформації маг-ясновидець Гліб Любомирович Цвях.

— Великі відкриття сиплються як із рогу достатку! — викликнув Мгоцько. — Дотепер терентопці знали свою історію тільки із часів Мирополка Романтика, а що було до того — залишалося загадкою...

— Так, древні літописи не збереглися, — кивнув Гліб Цвях. — Я думаю, це Яким Ріпа і його соратники знищили всі літописи, аби нащадки не знали, що він став князем незаконно. Мабуть, він планував скласти та підсунути нащадкам фальшиві літописи, з яких випливало б, що він потомствений і тому цілковито законний князь.

— Але завдяки цьому мечу, насиченому важливими історичними інформаціями, і вашому хисту ясновидіння, здатному ці інформації витягти, стародавня історія нашої держави буде відновлена! — продовжував Лицар Півної Кружки. — Ти не заперечуєш, Річарде, якщо ми віддамо цей меч Глібові Любомировичу? Нехай він без відриву від пошуків русалчиного молока, най його равлик копне, витягає з Халазюка безцінні історичні інформації.

— Не заперечую, — буркнув Левове Копито, але трохи кислувато, бо не хотілося йому розставатися із чарівним мечем.

— Дякую, хлопці, — сказав чарівник, знову беручи зброю в руки; однак відразу на його обличчі з'явилася занепокоєність, і він завмер, начебто до чогось прислухаючись; потім заперечливо похитав головою й простягнув меча Річардові, говорячи: — Ні, мій внутрішній голос під-

казує, що меч Халазюк повинен залишатися у вас до закінчення Великої Яєчної Експедиції, що він вам може дуже придатися, навіть, можливо, урятує вам життя. А я займуся ним уже після вашого й мого повернення в Жорикбург.

— Ну раз ви так вирішили... — вимовив Річард, і із задоволенням узяв улюблений предмет.

Звичайно, двом нашим лицарям цікаво було спілкуватися із чарівником Цвяхом, однак треба було відправлятися в подальшу дорогу до містечка Шмарклова, де на Мгоцька, як він уважав, чекала кохана.

Попрощавшись і побажавши один одному доброї дороги, лицарі й маг роз'їхалися: Лицар Півної Кружки з Річардом Левове Копито, переїхавши верхи на Тутанхамоні й Ігорі Святославичі дерев'яний міст на інший берег Рідини, поскакали на захід, а Гліб Любомирович Цвях покотив на велосипеді вздовж берега на північ.

(— До речі, — заговорила раптом Ліва півкуля авторського мозку, — а слабо тобі, громадянине Авторе, перелічити імена всіх кудесників, кудесниць, русалок, лісовиків та інших суб'єктів, що сиділи навколо багаття на Лисій горі в тім епізоді, що його витяг із меча ясновидець Цвях? Слабо? Га?

— І зовсім не слабо, — огризається Автор. — Прошу: от тобі повний список їхніх імен за абеткою:

Авсень, Апидома, Асилк, Аспеленія, Бабілосо, Баган, Балдурь, Берегиня, Бигодища, Бистриця, Білбуг, Білдий, Білен, Білояр, Болибошка, Буглаз, Бугунка, Бужана, Вазила, Ваструха, Ваян, Велос, Венич, Вишень, Вів, Віла, Віт, Водана, Воїпель, Волот, Волюта, Вяшка, Гайовка, Главарадзе, Годабуг, Годун, Гонидло, Гопляна, Горинка, Дажбуг, Дано, Дармопих, Датан, Дзевана, Диблик, Дід,

Доброгост, Добропан, Додола, Дугна, Дунило, Єзерник, Єрайчин, Жердяй, Жива, Жилотуч, Житнич, Жицень, Жмур, Западлинка, Здар, Зелонь, Земенник, Зимерцла, Зюзя, Ігоша, Іпабуг, Іра, Каледа, Каревит, Карна, Кирнис, Кирт, Колток, Копша, Корочун, Корс, Корша, Кострима, Кощій, Криниця, Кришень, Кумоха, Купело, Лазаврик, Ласдона, Лелек, Лелюй, Летениця, Лигич, Лисунка, Лядо, Ляль, Магура, Макеш, Маркуша, Марлівка, Марна, Милка, Милостенка, Млада, Морана, Мудрена, Натигай, Нонадей, Ноцена, Нявка, Озвена, Палій, Пертун, Певалиця, Пинай, Пливник, Плуга, Плюскона, Покрив, Пополуня, Поренуч, Потримп, Приснена, Прія, Прове, Пустерик, Рабао, Радегост, Раєк, Рацивія, Родомисл, Свасил, Світежана, Світовит, Семергла, Силинець, Синич, Сирич, Сієбуг, Сіровіт, Спориш, Среча, Стриба, Стрибуг, Телявель, Тетя, Толистовий, Троїл, Троян, Удрзець, Услад, Хвора, Хора, Хохлик, Циза, Цобуг, Чириш, Числбуг, Чурпан, Шумрак, Емоло, Яга, Яриця, Яровіт, Ясомир, Ятад.

— Бач, перелічив, скрупульозно так, — дивується Права півкуля. — Викрутився.

— Так ти просто переніс сюди імена давньослов'янських богів і духів (окрім найзлісніших, і деякі спотворивши) з відповідної енциклопедії та з «Велесової Книги» — викриває Автора його Ліва мозкова півкуля.

— Це не заборонено ані Кримінальним Кодексом, ані Конституцією, — парирує Автор.

— Ну, добре, нехай буде, — здається Ліва.)

Нарешті наші лицарі приїхали в містечко Шмарклів. Мгобокбекбе знову перечитав лист Естер, вручений йому в Безбаштовому Замку, і попрямував (із напарником, звичайно) до майдану Краплі, запитуючи дорогу в місцевих.

Посередині цього майдану був маленький пам'ятник: на чотиригранному постаменті із сірого граніту – скляний виріб у формі краплі. Напевно, ця крапля символізує носовий слиз, що фігурує в назві міста. І на гербі цього міста – біла крапля в рожевому полі.

Біля пам'ятника розташувався крихітний стихійний базарчик: баби торгували соняшниковим насіннячком, очищеними від шкарлупи горіхами різних видів, сухофруктами – ізюмом, курагою й т.д. Зачерпували свій товар із мішків склянками – більшими або маленькими, на вибір покупця – і висипали в кульок, згорнутий зі сторінки старого журналу, або просто в кишеню покупцеві.

Коли лицарі під'їхали до пам'ятника й стали оглядати майдан у пошуках Естер, одна з торговок, реалізаторка соняшникових зерен, замахала рукою, привертаючи до себе їхню увагу. Коли ж вершники звернули на неї увагу, зробила кистю закличний жест: їдьте сюди. Мгоцько заперечливо похитав головою, мовляв, нам не до насіннячка, і продовжив шукати очима кохану. Але коханої не було, а торговка продовжувала кликати їх жестами.

Лицарі під'їхали, і вона сказала:

– Ви ж Лицар Пивної Кружки, так? – вона тицьнула пальцем у бойовий щит Мгоцька, де була намальована біла пивна кружка в чорному полі. – Вас отут учора чекала гарна дівчина, але...

Мгобокбекбе зрозумів і запитав:

— Вона залишила для мене лист чи записку?

— Ага. — Торговка витягла з-під стосу спустошених мішків конверт і простягнула йому.

У листі Естер повідомляла, що змушена терміново покинути Шмарклів, не дочекавшись тут Мгоцька, і що тепер вона буде чекати на нього в селі Геннадьївці, у тамтешньому шинку. Лицар Пивної Кружки відразу дістав із кишені рюкзака мапу західної частини королівства, розгорнув і відшукав на ній згадане селище. Воно розташоване західніше, приблизно посередині між Шмаркловом і Неголеними горами.

— Значить, нам туди дорога, значить, нам туди дорога...
— проспівав Річард Левове Копито.

(— Ну от, — засмучується нетерпляча Права півкуля авторського мозку, — так із цими таємничими переміщеннями молодії й гарної Естер Ісаківни Гільденштерн нічого й не прояснилося; ця частина, як я здогадуюся, добігла кінця, а загадка як була, так і залишилася. Тьху!

— Не плюйся, — буркоче півкуля Ліва.)

Так, довгий розділ «Меч Халазюк» отутечки дійсно закінчується. Автор залишає тут Мгоцька й Річарда Левове Копито, щоб повернутися до них за шість розділів, у щосі п'ятдесят шостому з назвою «Заручниця мрійника». Там, безцінний читачу, ми побачимо не тільки цих двох лицарів, але, нарешті, й прекрасну Естер; там от і з'ясується вся правда про її таємниче зникнення й переміщення. Ну, а в найближчих шести розділах — з п'ятдесятого по п'ятдесят п'ятий включно — Автор повідає, як читач уже зметикував, про пригоди ще шести пар лицарів Напівкруглого Столу.

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ЧЕТВЕРТЕ Щодо переміщень барона Аркадія

— Так це-от привид новочасний...

Даниїл Хармс, «Комедія міста Петербурга».

— Зазвичай людей розрізняють по обличчях, —
зауважила Аліса.

— От я й кажу, — сказав Хитун-Бовтун. — Усі на одне
лице.

Льюїс Керролл, «Аліса в Задзеркаллі».

— ... криницю справді зачаклував дух із російським
ім'ям.

— О, рани Господні! То ми пропали!

Марк Твен, «Янкі при дворі короля Артура».

25 – 30 жовтня 1995 року.

Розповіді про мандри лицарів Напівкруглого Столу під час Великої Яєчної Експедиції, як зазначив напевно читач, представлені в Терентопських хроніках у різних жанрах: мемуари, радіоп'єса, поема, журнальне інтерв'ю, газетна стаття... У цьому розділі розповідь про ще одну пару лицарів буде викладена в епістолярному жанрі. А саме: Автор читачеві підсовує фрагменти листів, що їх під час мандрів барон Панас писав своїй рідній сестрі Марії.

Мандрував Панас у парі зі своїм приятелем та сусідом бароном Аркадієм. Тобто сусідом Панаса Аркадій був до

двадцять другого вересня даного року, до переселення Аркадія з лицарського гуртожитку до Шмокиконського замку. Обидва в гуртожитку, нагадує Автор, жили на третьому поверсі, Панас у квартирі № 307, а Аркадій – № 303.

Детальний портрет барона Аркадія Автор дав читачеві в щосі четвертому «Витязь у капроновій сітці», де він (не Автор, а Аркадій), ще не був бароном. А портрет коня Людовика, на якому мандрував барон Аркадій, Автор дав читачеві ще раніше, у щосі другому «Замах на подвиг». Тому тут у Автора немає потреби описувати цих двох істот. Автор опише лише барона Панаса та його коня Рюрика. Барон Панас – високий щільний чоловік тридцяти п'яти років, що має сіре волосся, вуса, бороду та сірі ж очі. Кінь Рюрик (названий так на честь Київського князя Рюрика Ростиславича) – непарнокопите сірої масті (так що колір тварини збігається з кольором волосся та очей його господаря).

І знає також читач, що повне ім'я барона Аркадія – Аркадій Левович Глімпельштейн. Тож Автор повідомляє тут повне ім'я його напарника: Панас Андрійович Сидорчук.

І відомо вже читачеві, що на щиті (і, відповідно, гербі) барона Аркадія зображений білий комар у червоному полі. Так що Автору залишається лише збагатити читача інформацією, що на щиті-гербі Панаса має місце червона цеглина в полі чорному.

Ну й можна нагадати, що для пошуків драконячого яйця та організатора його викрадення Аркадію з Панасом дістався перший сектор Терентопського королівства, який

від центру країни – Великих Дрібок – лежить строго на схід, і в якому має честь перебувати столиця, Жорикбург.

На відміну від одруженого Аркадія, Панас був не одруженим. Аркадій під час мандрів відправляв при нагоді телеграми дружині – Оксані, – а Панас був не такий лаконічний і писав чималі листи своїй сестрі Марії. Тут будуть представлені фрагменти із трьох його листів. Автор Терентопських хронік виділив із них те, що, з його точки зору, може бути цікаво читачеві, залишивши поза увагою шматки про справи родинні та інше, що читачеві не було б интересно.

«Здрастуй, люба моя сестричко Марійко!

.....

А тепер розповім забавну історію, що сталася з нами вчора.

Їдемо це, отже, ми з Аркадієм у напрямку від Кирбитівки до Іканьки. Базикаємо про те, про се.

І раптом Аркадій говорить:

– От дивися, ми шукаємо яйце дракона. Рано або пізно його буде знайдено, оскільки залишається на території королівства, оскільки зловмисникові не поталанилося винести його у Великий Світ. Та обставина, що яйце дракона не потрапило у Великий Світ, можна сказати, урятувала нашу батьківщину від лих, які могли статися, якби яйце туди потрапило.

– Безперечно, – підтвердив я.

– Але ж, якщо вдуматися, цей порятунок відбувся завдяки мені!

– Невже? – засумнівався я.

– Так, саме завдяки мені!

– Обґрунтуй. Надай аргументи, – продовжив сумніватися я.

– Давай міркувати логічно, вишиковувати, так би мовити, логічний ланцюжок подій. Зловмисник, придбавши яйце, поспішив покинути королівство. Але йому це не вдалося, оскільки біля Державних Дверей до його приїзду встигнули поставити міліцейський пост. Правильно?

– Правильно.

– От. А завдяки чому встигнули? Завдяки тому, що жорикбурзька міліція вчасно встигнула відправити відповідну телеграму великодрібкінській міліції. Правильно?

– Правильно.

– От. А чому столична міліція послала цю телеграму? Тому що до міліцейського управління зателефонував Його Величність із Каменіани й дав таку вказівку. Правильно?

– Правильно.

– От. А чому Його Величність дав таку вказівку? Тому що він перебував у Гірчичній печері у дракона Інокентія Карловича в той час, коли виявилася пропажа драконячого яйця. Правильно?

– Ага. Але ти-от отут до чого?

– Не поспішай. Згадай: навіщо король поїхав до цього дракона? Для того, щоб домовитися з ним щодо показових битв лицаря із драконом у якості шоу для туристів. Правильно?

– Ну так.

– А що Його Величність наштовхнуло на ідею про такі шоу?

– Що?

– Спілкування з японськими туристами. Ці туристи стали випадковими свідками моєї битви з Інокентієм Карловичем і навіть зняли її на відеокамеру. І вирішили, що це таке шоу для туристів. І висловили королю своє захоплення цим видовищем. Це й спровокувало його поїхати до Інокентія Карловича, завдяки чому він устигнув вчасно довідатися про викрадення й дати розпорядження, яке, можна сказати, урятувало нашу країну. Я тоді, чесно кажучи, японців навіть і не помітив. Про їхню роль у цій історії дізнався згодом. От і виходить, що, якби не я, нічого цього не трапилося б, і зловмисник безперешкодно вишив би у Великий Світ. От і виходить, що саме завдяки мені країна врятована! Хіба не так?

– Виходить, що так, – кивнув я.

– От! Виходить, я не просто один із лицарів, а можна сказати, рятівник батьківщини. Далеко не кожний може цим похвастатися.

Я замислився, і кілька хвилин ми їхали мовчки.

Помізкувавши, я сказав.

– Твій логічний ланцюжок переконливий, але його можна продовжити.

– Тобто?

– Дивися: ти говориш, що порятунок трапився завдяки тому, що ти бився із драконом Інокентієм Карловичем. А чому ти з ним бився? Тому що вирішив доправити його до Королівського зоопарку. А чому ти таке рішення? Тому що на бенкеті в Королівському замку сп'яну брякнув королю, що дістанеш для його звіринцю дракона. А у зв'язку із чим відбувся цей бенкет? У зв'язку з тим, що кат Інкогнитечко одержав медаль "За ударну роботу". А чому він одержав цю медаль? Тому що карав злочинців. Отже,

злочинців, то кат їх не карав би, і відповідно, не одержав би медалі, і не відбулося б із цього приводу бенкету, і ти на ньому не випив би зайвого й не дав би королю дурної обіцянки, і не спробував би обіцяне здійснити, і цього не побачили б японські туристи, не сказали б про це королю, і в нього не виникло б ідеї, через яку він поїхав до Каменіани, і не довідався б він вчасно про викрадення яйця, і не дав би міліції вказівки, і не поставила б міліція біля Державних Дверей пост, і зловмисник безперешкодно виніс би яйце дракона у Великий Світ. Отаким логічним ланцюжком ми приходимо до того, що порятунок відбувся завдяки існуванню в Терентонії злочинності. Тобто, можна сказати, що наші злочинці своєю незаконною діяльністю рятували країну. Стало бути, рятівниками батьківщини можна вважати наших злочинців. Ну, хіба не логічно?

– Ти якоїсь дурниці намов! – обурився Аркадій. – Це не логіка, а маячня сивої кобили!

Було видно, що він дуже образився.

– Категорично не згодний! Це не маячня сивої кобили! Це маячня кобили лише трохи сивуватої, але переважно рудої, – пожартував я. І порадив: – Заперечуй. Якщо в моєму міркуванні відсутня логіка, то вкажи, у якому саме місці.

Аркадій замислився, але, видно, не зміг знайти вади в моєму логічному ланцюжку, тому нічого не заперечив. Просто продовжував мовчки на мене дутися.

– Ну, не злися, Аркашо, – сказав я. – Я ж не оспорюю твоєї важливої ролі в порятунку країни.

– Гаразд, не злюся, – нарешті погодився він після тривалої паузи, – просто трохи прикро, що ти мене прирівняв

до злочинців.

– Та не прирівнював я. Просто...

– А хто там попереду?

Ми наближались до мосту через річку Струмище. А перед мостом виднівся якийсь вершник.

– Схоже, це якийсь незалежний лицар, – припустив я.

Ми під'їхали до нього ближче й переконалися, що це справді був лицар. На його щиті було зображено чорну підкову в блакитному полі.

– Вітаю вас, лицарі! – вигукнув він. – Я Лицар Щасливої Підкови.

– А ми лицарі Напівкруглого Столу. Я барон Аркадій.

– А я барон Панас.

– Ви, звичайно, шукаєте викрадене яйце дракона. Я теж. А крім того, я славлю свою даму серця, Марину Голубенку. Я стверджую, що вона найкраща жінка у світі. І заявляю, що якщо ви з цим не погоджуєтесь, то я вас без бою через цей міст не пропущу.

– А я говорю, що найкращою жінкою у світі є моя дама серця, тобто моя дружина Оксана Цукерка-Глімпельштейн! Отже, мені доведеться з вами, Лицарю Щасливої Підкови, битися, щоб з'ясувати істину.

Я б теж цьому зустрічному заперечив, що найкращою жінкою є моя дама серця, і бився б із цього приводу. Але не міг, оскільки в цей період дами серця не маю, тобто ні в яку жінку поки що не закоханий. Ти знаєш, сестричко Марійко, що трохи більше року тому в нас із моєю колишньою нареченою Жанною сталася велика сварка, яка знищила наше взаємне кохання, і ми розійшлися. І тепер вона збирається заміж за іншого. А я після цього поки що нікого не покохав. Тому й битися нема за кого. Тож тільки

Аркадієві при цій нагоді випала честь битися за свою даму серця.

Хоча Аркадій не найвидатніший лицар нашого королівства й ще жодного разу не ставав чемпіоном на лицарських турнірах у День Шляхетного Мордобою (як, втім, чесно сказати, і я), але все ж таки боєць досить досвідчений і багатьох лицарів на турнірах перемагав. Тому я був певен, що, скоріше всього, він переможе й цього Лицаря Щасливої Підкови.

Але те, що сталося під час цього, так би мовити, маленького лицарського турніру, мене вразило!

Обидва лицарі, звільнившись від зайвого багажу, стали один навпроти одного на відповідній відстані, приготували списи, опустили забрала, загалом усе як водиться.

Аж раптом Аркадій повівся цілковито неадекватно, ніби геть недосвідчений лицар, що вперше сів на коня і вперше взяв у руки спис і щит. Або як хворий. Або як божевільний. Замість того щоб спрямувати спис на суперника й поскакати йому назустріч, він заходився гарячково розмахувати списом і сіпати за взду, чим спантеличив коня Людовика, який не розумів, чого від нього вимагає господар, чи йому їхати вперед, чи задкувати, чи крутитись на місці. Рухи Аркадія були хаотичними й безглуздими, ніби він перетворився на маріонетку, яку смикає за ниточки божевільний ляльковод.

Лицар Щасливої Підкови теж явно був приголомшений такою небаченою раніше поведінкою. І замість того, щоб стрімголов помчать на Аркадія зі списом напереваги, вражений суперник під'їхав до мого приятеля неспішно, і, здивовано, не швидко й не сильно тицьнув його списом у

щит. І цього слабкого поштовху виявилось достатньо, аби Аркадій заточився й беркицьнувся з Людовика на землю! Мені й на думку не могло спасти, щоб Лицар Білого Комара міг програти турнір настільки ганебно!

— Я переміг вас, лицарю Аркадію, — сказав Лицар Щасливої Підкови таким непевним голосом, ніби й сам не вірив у таку легку перемогу. — І тепер, згідно з правилом, ви зобов'язані визнати, що моя дама серця Марина Голубенко — найкраща жінка.

Аркадій абияк став на ноги, будучи страшенно роздратований курйозною поразкою.

— Ви чули, що я сказав? — продовжив суперник, не отримавши відповіді.

— Та чув, чув, — бурмотів Аркадій. — Ну, визнаю я невідомі мені переваги вашої Марини Голубенко. Визнаю.

— Я задоволений, — сказав Лицар Щасливої Підкови.

— Визнаю, — продовжував буркотіти Аркадій, але вже тихіше, майже собі під ніс, здіймаючись знову на Людовика, — бо того вимагає правило, а не тому, що вважаю, буцімто моя дружина гірша.

— Тепер ви можете вільно їхати через міст та продовжувати путь, — дозволив шанувальник Марини Голубенко. — Щасливої дороги!

— І вам усього найкращого, Лицарю Щасливої Підкови, — попрощався я.

І ми з Аркадієм, переїхавши мостом Струмище, продовжили переміщення в бік Іканьки.

— Що це було?

— Сам не розумію.

— Ти поведився наче безумець!

— Саме так.

І раптом пролунав незнайомий мені голос:

— На жаль, це ми винні, ми напартачили. Через нас, недолугих, стався такий курйоз. Каємось та просимо вибачення. Більше таке не повториться. Клянемося.

— Так, каємось та клянемося, — повторив інший незнайомий голос.

Ми з Аркадієм заходилися крутити головами й озиратися на всі боки, бажаючи побачити тих, хто говорив, але навколо нас нікого не було.

— Озиратись марно. Усе одно ви зараз нас не побачите, — сказав другий голос.

— Бо світло, — продовжив голос перший. — От якби була ніч, ви б нас розгледіли, тоді ми виглядали б фосфоресцентними фігурами. А за такого сонця — ні. Так ми чисті невидимці.

— Ага, ви привиди, — здогадався Аркадій.

— Вони самі, — сказав другий голос.

— Знайомі вам, хазяїне, привиди. Я Михеїч.

— А я Олицетворенський.

— А, он хто! — вигукнув Аркадій і, повернувшись до мене, пояснив: — Це духи з мого Шмокиконського замку. Пам'ятаєш, я тобі про них згадував?

— Пам'ятаю, — підтвердив я.

— А ви, голубчики, отут як опинилися і що робите? Чому не в замку? — звернувся Аркадій до невидимців.

— Та ми, примари Шмокиконського замку, вас, хазяїне, незримо та беззвучно супроводжуємо вже шістнадцяту добу поспіль, безперервно, з дев'ятого жовтня, від початку Великої Ясної Експедиції, — пояснював голос Олицетворенського. — Ми вирішили, що під час ваших мандрівок вам може знадобитися наша допомога. Тому ухвалили

по черзі вас супроводжувати. Позмінно, так би мовити. Нас сім духів. На добі двадцять чотири години, а в годині шістдесят хвилин, а у хвилині шістдесят секунд. Ділимо це на сім, і виходить, що зміна кожної примари триває двісті шість хвилин і приблизно одинадцять із половиною секунд. Тобто кожен із нас супроводжує вас протягом приблизно трьох годин сорока трьох хвилин, а потім йому на зміну приходить наступний, і так далі.

– До сьогодні, – підхопив голос Михеїча, – ми не мали потреби втручатися й вам якось помагати. Ми просто супроводжували та спостерігали. Але зараз, коли у вас виникла потреба битви із зустрічним лицарем, я, Михеїч, вирішив, що зможу вам стати у пригоді. Це була саме моя зміна. Як ви знаєте, хазяїне, ми, примари, можемо рухатися швидше й спритніше, ніж живі люди. От я й прикинув, що якщо я увійду у ваше тіло та буду ним зсередини рухати, то ви виявитесь спритнішим за суперника та легко його подужаєте. Напевно, так і вийшло б. Я увійшов у ваше тіло та приготувався до бою. Але, як на біду, у ці секунди закінчилася моя зміна, і почалася зміна Олицетворенського.

– Я, – продовжив Олицетворенський, – прийшовши до початку своєї зміни, оцінив обстановку, все зрозумів і вирішив вам, хазяїне, пособити, тому увійшов у ваше тіло.

– Так ми обоє опинилися у вашому тілі, хазяїне, бажаючи правильно, з нашого погляду, рухаючи цим організмом, здобути вам звиягу. Я хотів довести почате до кінця, тому не покинув вашого тіла, хоч формально моя зміна закінчилася.

– А я вважав, що перебуваю у вашому тілі по праву, оскільки почалася моя зміна, і саме я маю право в ці хвили-

ни ним керувати.

— Таким чином, ми обоє одночасно ворушили вашим тілом. Але оскільки в нас були децю різні, так би мовити, ідеї щодо послідовності рухів, то ваше тіло, кероване двома не узгодженими управителями, замість чітких і точних дій, заходилося рухатися хаотично й безглуздо. Через це й трапився весь цей курйоз.

— Це була наша помилка. Кожен із нас піддався своїм амбіціям замість того, щоб поступитися іншому. Але, як кажуть, на помилках учаться, і, отримавши такий негативний досвід, ми його враховуватимемо, і в майбутньому не будемо робити таких ляпсусів. І решті своїх колег про це розповімо, щоб і вони так не напартачили. От.

— Зрозуміло, — сказав Аркадій. — Ви мені завдали шкоди. Але оскільки зробили це не за злим наміром, а щиро бажаючи мені допомогти, то я пробачаю вам. Але вимагаю, щоб ніхто з вас надалі не входив у моє тіло та не рухав ним, не отримавши на те моєї згоди.

— Обіцяємо, — відповіли одночасно обидва голоси.

Після чого Михеїч додав:

— Оскільки моя зміна формально закінчилася двісті сорок сім секунд тому, то я повертаюся до Шмокиконського замку. До побачення.

— А я супроводжуватиму вас ще три години й тридцять із гаком хвилин, поки не почнеться зміна привида Гаврюші, — повідомив Олицетворенський.

І ми з Аркадієм у супроводі невидимого фантома Олицетворенського рушили далі...

От така забавна історія сталася з нами вчора, моя люба сестричко Марійко.

На цьому лист закінчую.

Передавай від мене привіт своєму чоловікові Дмитру, і своїм діткам Оленці та Миколці, моїм дорогим небожам. До побачення!

25 жовтня 1995 року».

«Здрастуй, люба моя сестричко Марійко!

.....

А тепер розповім, де ми були вчора та що робили.

Продовжуючи рухатися у напрямі Іканьки, ми з Аркадієм побували на невеликих хуторах і фермах, де, ясна річ, швидко опитали тамтешніх жителів, не дізнавшись, на жаль, нічого нового з питання, що нас цікавить. І коли день почав схилятися надвечір, приїхали на ферму такого собі Христофора Оладьєва. Цього фермера називають також і прізвиськом Наполеон.

Окрім самого цього так званого Наполеона, худого чоловіка з довгим бурим пишним волоссям, пишними вусами та аналогічною бородою, на фермі живуть і працюють його дружина Наталя та п'ятеро їхніх дітей: Павло, Ірина, Зоя, Кирило та Тимофій. Старшому, Павлу, двадцять чотири роки, а молодшому, Тимофію, дванадцять. А крім того, там тимчасово, на період осінніх робіт, проживають і трудять два наймані працівники, яких звуть Ігор Тапочкін та Геннадій Задеринога. Тапочкін худий, як і Наполеон, але лисуватий, голений, з великим носом і металевим зубом у роті. А Задеринога невисокий, вгодованіший і, як і Наполеон, дуже волохатий, тобто має пишну шевелюру, пишні вуса та пишну бороду, тільки

не бурі, а чорні. Крім того, його обличчя прикрашають окуляри з круглими синюватими скельцями.

Зрозуміло, ми з Аркадієм насамперед опитали всіх про викрадене яйце й намальованого суб'єкта. Усі відповіли, що нічого про їхнє місцезнаходження не знають. Наполеон додав, що вони передплачують декілька газет і журналів, за якими він періодично їздить на поштамт до Іканьки. Так от у тих виданнях ще кілька тижнів тому було надруковано таку саму картинку з текстом про пошуки. Тож, мовляв, мешканці ферми, якби знали про місцеперебування яйця та організатора викрадення, то вже давно відправили б телеграму про це до столичної міліції.

Потім Наполеон і його родина запросили нас відпочити на їхній фермі, перекусити, і, якщо буде бажання, насолодиться розмовами про те, про се. Ми з радістю погодилися, бо встигли втомитися та зголодніти.

Ми справді наситилися там смачним обідом, а потім і смачною вечерею, а ранком смачним сніданком. Дійсно добре відпочили й насолодилися патяканням. До речі, там ми з Аркадієм досхочу наїлися бананів, які були запропоновані нам у необмеженій (у мірі розумного) кількості. Наполеон пояснив, що на його прохання на ферму приїжджав чарівник Левко Глечик, який спеціалізується, крім іншого, на перетворенні місцевих овочів та фруктів на банани. От він і перетворив кілька центнерів вирощених на фермі цукрових буряків на центнери цього екзотичного плоду. Більшість бананів вони вже продали в Жорикбурзі та Великих Дрібках, але частину залишили й собі. Аркадій, умегелюючи черговий банан, запитав, чи бачили вони на власні очі, як буряки стають бананами. Мешканці ферми відповіли, що не бачили, бо Левко Глечик не любить,

коли за його магічною роботою спостерігають. Тому він попросив їх залишити його наодинці з коренеплодами. Так що вони просто пішли з того місця, де лежали купи буряків, а, повернувшись за кілька хвилин, побачили там натомість купи бананів.

Серед історій, що я їх там почув, три здаються мені досить цікавими, аби переказати тобі.

Ми сиділи за столом після вечері й теревенили про те, про се. Зокрема, я сказав, що ми з Аркадієм потоваришували п'ять років тому, коли він був посвячений у лицарі та вступив до колективу Напівкруглого Столу. Сам я, як ти пам'ятаєш, сестричко, пройшов таку посвяту ще за десять років до нього.

Ігор Тапочкін, ухопившись за тему дружби, розповів нам забавну історію про незвичайну дружбу людини з не людиною.

Живе, мовляв, у Свистоніздринську такий собі громадянин Роман Мотанік. Це досить багата людина, яка має розкішний триповерховий будинок, кілька магазинів, що приносять хороші прибутки, три автомобілі та інші матеріальні блага. Тож багато хто може позаздрити його заможності. Але родини в нього немає і ніколи не було, ані дружини, ані дітей.

Отже, Мотанік жив у триповерховому особняку. І одного разу з'ясувалося, що дехто живе в одноповерховому Мотаніку, якщо так можна висловитися. Цей дехто є глистом. Якби це був звичайний глист, то Мотанік його позбувся б за допомогою відповідних ліків. Але глист виявився не звичайним, а таким, що говорить, тобто людиноподібним в аспекті розуму та мови мутантом. Більше того,

він виявився цікавою особистістю, захоплюючим співрозмовником! Зовуть глиста Миколою Миколайовичем.

Як людина й глист, що живе в ній, розмовляють, Тапочкін не знає. Чи то в глиста такий голосний голос, що звук крізь тіло людини виходить назовні, і людина чує його вухами. Чи голос поширюється всередині людського організму, не виходячи назовні, і людина чує його, так би мовити, внутрішнім слухом. Як би там не було, вони розмовляють, і розмови їхні настільки обом цікаві, що вони міцно потоваришували і вирішили ніколи не розлучатися.

Так вони живуть у нерозлучній дружбі вже десятки років.

Однак Роман Мотанік постарів і задумався про свою майбутню кончину. Нащадків у нього немає. Відповідно немає спадкоємців. Кому дістануться його багатства після його смерті? І Мотанік вирішив, що єдиною близькою для нього особистістю, гідною спадщини, є його найкращий друг, тобто глист Микола Миколайович, який мешкає в ньому. Тварини-мовці живуть так само довго, як люди, а глист на десятки років молодший за Мотаніка, отже, після смерті останнього зможе ще жити й жити. І Мотанік написав заповіт, згідно з яким після його смерті все майно має перейти глистові.

Але глист не може жити поза людським організмом. Отже, він має переселитися в іншого громадянина. Ні сам глист, ані його нинішній "живий будинок" Роман Мотанік, не хочуть, щоб новим житлом Миколи Миколайовича виявився якийсь нікчема, якийсь жлоб чи мракобіс, з яким культурній особистості й поговорити нема про що. Тому Мотанік робить зусилля знайти гідну культурну людину, яка зможе його замінити. Щоб, коли настане час, коли

Мотанік відчує наближення своєї кончини, глист вийшов із його заднього проходу, увійшов у задній прохід наступника, і продовжив існування в новому "живому будинку", який, можливо, також стане глистові другом. Цьому наступнику Мотанік надасть право проживати у своєму особняку й користуватися автомобілями та іншим майном, навіть отримувати деяку частину прибутків від магазинів. Тобто тому, хто погодиться на вселення в себе Миколи Миколайовича, і, відповідно, тому, у кого Микола Миколайович погодиться вселитися, пропонуються дуже вигідні умови. Тому коли Роман Мотанік дав у пресі оголошення про пошуки наступника, знайшлося чимало охочих стати таким наступником. Тож є з кого обирати.

Наскільки Ігорю Тапочкіну відомо, Роман Мотанік із Миколою Миколайовичем досі проводять зустрічі та співбесіди з численними претендентами, але жоден із них поки що не задовольнив незвичайних друзів своїм інтелектуальним та душевним рівнем. Тож пошуки тривають. Отака незвичайна історія, сестричко, про незвичайну дружбу.

А Наполеон, ухопившись за тему стосунків людей із тваринами, переказав нам історію, яку почув від вищезгаданого чарівника Левка Глечика.

Сталася ця історія колись у Великих Дрібках, де Левко Глечик і мешкає.

Жив там такий собі громадянин Зачипайло. І був у нього улюблений пес на прізвисько Бублик, звичайний, не мовець. Порода – аффенпінчер, колір – чорний. Зачипайло любив свого Бублика, а Бублик свого господаря.

І раптом одного разу Бублик зник. Під час прогулянки в парку пес, спущений з повідця, погнався за якоюсь пташкою, забіг за зарості... і не повернувся. Зачипайло його

кликав, але улюбленець не озивався. Зачипайло обшарив увесь парк і прилеглі вулиці, але звіра наче лизень злизнув. Зачипайло розвісив по всьому місту оголошення, обіцяючи нагороду тому хто знайшов Бублика, дав відповідні об'яви в усі великодрібкінські газети.

Час минав, а Бублик не знаходився.

І от одного разу проходить Зачипайло повз собачий майданчик, де інші собачники вигулюють і дресирують своїх вихованців. Дивиться на них із заздрістю. І раптом, побачивши Зачипайла, якийсь цуцик, світло-коричневий австралійський тер'єр, кидається в його бік із радісним гавкотом. Підбіг і став довкола нього скакати, ніби визнав у ньому доброго знайомого. За ним підійшов його хазяїн і сказав: "Бач, як мій Діоген на вас реагує!" – "А чому ви назвали пса Діогеном?" – здивувався Зачипайло. "По-перше, тому що давньогрецький філософ Діоген Сінопський жив у бочці, як пес у будці, а по-друге, тому що цей філософ був за поглядами кініком, а слово "кінік" походить від грецького слова, що означає – собака. Кініки вважали, що люди повинні жити як собаки, у хорошому розумінні. І на могилі цього філософа його учні встановили статую собаки. От я і вирішив, що мій пес гідний носити ім'я такого мудреця". – "Логічно. А що, ваш Діоген на всіх незнайомців реагує так життєрадісно?" – "Ні, звичайно. Ви, мабуть, дуже любите собак?" – "Дуже. Особливо свого, але він, на жаль, загубився". – "Співчуваю. Бажаю вам якнайшвидше знайти свого улюбленця. Діоген, мабуть, якимось своїм собачим чуттям визначив, що ви собаколюб, тому й кинувся до вас, як до друга". Хазяїн узяв Діогена на повідець і потяг назад на майданчик. Зачипайло

пішов далі своєю дорогою, а Діоген не хотів іти, тягнувся до Зачипайла.

Другого разу, коли Зачипайло знову там проходив, до нього знову з радісним гавкотом кинувся Діоген...

І втретє...

У Зачипайла виникли сумніви. Він, звичайно, любить собак, але інші собаки до нього не рвуться, як цей Діоген. Діоген реагує на нього так, як реагував би його улюблений Бублик, якби знайшовся. Тут щось неспроста, тут якась загадка, вирішив Зачипайло.

І звернувся по допомогу до одного з великодрібкинських чарівників, такого собі Василя Втулочки, який спеціалізувався на ясновидінні. Пообіцявши ясновидцеві сплатити за роботу й навіть давши аванс, Зачипайло попросив його прогулятися разом біля собачого майданчика, і, якщо до них підбіжить австралійський тер'єр, просканувати його ясновидінням.

Справді, Діоген знову підбіг і почав пеститись до Зачипайла. "Який гарний песик, – сказав Втулочка господареві собаки. – Чи можна його погладити? Не вкусить?" – "Ні, він добрий. Гладьте. Він це любить".

Ясновидець погладив Діогена, і Втулочка з Зачипайлом пішли далі. "Ну?" – запитав останній, коли вони відійшли досить далеко. – "Так, я просканував тварину ясновидінням, і все з'ясував. Цей світло-коричневий австралійський тер'єр Діоген раніше був вашим чорним аффенпінчером Бубликом. Цей чоловік його викрав у парку й одразу відніс до чарівника Олеся Опудала, попросив, щоб чудотворець перетворив аффенпінчера на австралійського тер'єра. Той виконав замовлення, отримавши за це оплату". – "Якщо цей мерзотник хотів мати австралійського тер'єра, то

чому не купив просто собаку такої породи? Або якщо йому подобається красти, чому не вкрав саме австралійського тер'єра? Навіщо йому знадобилося красти аффенпінчера й потім платити за його перетворення?" – "Можливо, у нашому місті в потрібний час не було у продажу австралійських тер'єрів, а чекати, чи їхати за ним кудись злодій не захотів. А якби він вкрав австралійського тер'єра, то могло статися, що справжній господар упізнав би свого собаку і нацькував на викрадача міліцію. А Бублика ви впізнати не змогли, оскільки він тепер зовсім інакший. Так злодій застрахувався від викриття. Він не передбачив, що ви звернетеся до ясновидця". – "Давайте підемо з вами до міліції, і там ви..." – "Буває, що ясновидці помиляються, тому свідчень ясновидця для міліції недостатньо. Я пропоную піти до мага Олеся Опудала. От його свідчення міліцію переконують".

Вони прийшли до названого чарівника, і той підтвердив факт перетворення Бублика на Діогена. "Якби я знав, що собака крадений, я б, звичайно, не тільки відмовився перетворювати, а й повідомив би про це міліцію, – виправдовувався Олесь Опудало. – Але я звик довіряти людям і повірив, що він справжній хазяїн".

Утрюх вони прийшли до міліції та звинуватили "господаря Діогена".

Його заарештували, судили та присудили до великого штрафу, який він довго виплачував громадянинові Зачипайлу за моральні страждання. А світло-коричневого австралійського тер'єра Олесь Опудало, звичайно, перетворив назад на чорного аффенпінчера, причому цього разу абсолютно безкоштовно.

От таку історію, сестричко Марійко, розповів фермер зі слів Левка Глечика. До речі, Левко Глечик є учнем Олесья Опудала. Саме Олесь Опудало навчив Глечика перетворювати на банани цукрові буряки та інші плоди.

Після того як Наполеон закінчив розповідь про Зачипайла та Бублика, пролунала фраза:

— Якщо ви не проти, пані та панове, я теж розповім історію, пов'язану з тваринами.

Усі почали переглядатись, не розуміючи, хто це мовив. Крім Аркадія, який второпав та пояснив:

— Це сказав привид.

— Ой! — злякалися одночасно Наталія, Ірина та Зоя, дружина та доньки фермера.

Аркадій попросив їх не лякатися, оскільки привид добрий і від нього немає шкоди, і повідомив те, про що я тобі, сестричко, вже писав: що, мовляв, у його Шмокиконському замку мешкають семеро духів, і тепер, під час його подорожі, вони його по черзі супроводжують. І що примари не видно, оскільки в кімнаті досить світло. Потім, повернувшись у той бік, звідки, на його думку, пролунала фраза фантома, сказав:

— Якщо не помиляюся, ти привид Васько? Судячи з голосу.

— Так, я привид Васько, — підтвердив той. — Зараз моя зміна.

— І що за історію ти вирішив нам повістити?

І невидимець розповів отаке:

Років приблизно триста тому жила в селі Беовульфівці, котре має місце у Манюнинській області, родина селян, що розводили кіз та торгували козячим молоком і сиром.

Улюбленицею родини була коза на прізвисько Нуня. Вона була й найкрасивіша, і найрозумніша, і давала більше за інших молока, і молоко її було найсмачніше. Селяни любили її як члена своєї родини. Тому, коли Нуня здохла, селяни не з'їли її м'ясо, як це траплялося з іншими козами, а з поваги до покійниці поховали її в сусідньому лісі.

За деякий час селяни помітили, що інші кози стали якимись хворобливими та млявими, стали давати менше молока. Бажаючи зрозуміти причину, селяни їх уважно оглянули. І виявили рани в них на шиях.

Вирішивши вистежити зловмисника, який травмує їхніх кіз, селяни встановили біля хліва цілодобовий пост, тобто, сховавшись у сусідніх куцах, стали по черзі спостерігати.

І от ніччю в повню голова сімейства з кущів побачив, як до хліва з боку лісу наближається коза! Місяць світив яскраво, тому селянин добре її роздивився. То була дохла Нуня! Тільки тепер у неї з рота стирчали гострі ікла! Великі ікла зробили козу децю схожою на самця кабарги.

Коза підійшла до хліва й підчепила рогами засувку, завдяки чому двері відчинилися. І увійшла всередину.

Селянин утямив, що після смерті коза зробилася вампіром! Якщо таке іноді трапляється після смерті з людьми, то чому не могло статися й з іншим ссавцем? Отож, це Нуня прокушує живим козам шиї своїми іклами та смокче їхню кров. Тому вони, знекровившись, стали млявими.

На ранок селянин розповів про це сім'ї. Вони зрубали молоду осику, витесали з неї кілок, пішли в ліс, розкопали могилу Нуні, і проштрикнули серце померлої кози цим кі-

лком, як це заведено робити, щоб знешкодити упирів. Потім пронизану кілком козу знову закопали.

З того часу мертва тварина більше не вилазила з могили, не приходила в село та не смоктала кров живих кіз. І вони одужали й знову почали давати багато молока.

От таку дивовижну історію, сестричко, розповів нам привид Васько.

Звучали там і інші історії, але не такі дивовижні, тому вони не варті того, щоб я їх тобі переповідав.

Після розмов ми лягли спати.

Вранці, поснідавши та отримавши в подарунок від фермерської родини набір продуктів, ми з Аркадієм вирушили до Іканьки. Це село, в якому є, крім іншого, залізнична станція та поштамт.

От на цьому поштамті я тобі, люба сестричко Марійко, і пишу цього листа. Власне, я його вже дописав. Зараз запечатаю в конверт, напишу твою адресу, приклею поштову марку й одразу відправлю.

Як завжди, передаю через тебе привіт Дмитру, Оленці та Миколці! До побачення!

27 жовтня 1995 року».

«Привіт, люба сестричко Марійко!

.....

А тепер розповім тобі фантастичну історію, що сталася з нами вчора, двадцять дев'ятого жовтня. Так, саме фантастичну! Адже ми з Аркадієм, хочеш вір, хочеш ні, вчора здійснили, так би мовити, подорож у часі! Тобто перемістилися в минуле, а потім повернулися назад у свій

час! Мені самому досі не віриться! І, крім того, побували в населеному пункті, яких більше немає ніде. Розповідаю:

Проводячи опитування в черговому селі, за назвою Дю-дюкіне, ми запитали жителів, які населені пункти ще є поблизу. Один мешканець перерахував, вказавши їхні напрямки, і я записав. І тут другий мешканець каже першому: "А Мордредівку, сусіде, ти не назвав". – "А чого називати, якщо до неї ніхто не їздить? Це прокляте село, там нема чого робити. Її всі об'їжджають. Тож і згадувати її нема чого". Аркадій відповів, що ми повинні опитати всі населені пункти, жодного не оминаючи. І селяни, хоч і дуже неохоче, змушені були нам показати напрям і до цієї проклятої Мордредівки.

Повідомлення, що це село прокляте, нас заінтригувало, і ми вирішили саме його відвідати насамперед. І поїхали в тому напрямку.

Їхали ми, їхали, і доїхали нарешті до вказівника з написом "Мордредівка", за яким дійсно даленіло село.

Наближаємося до села та бачимо: назустріч нам їдуть із села два лицарі. Я проказую Аркадію:

– Очевидно, це незалежні лицарі, які, як і ми, шукають яйце дракона та організатора його викрадення. Очевидно вони вже опитали мешканців Мордредівки. У такому разі нам опитувати не доведеться. Просто дізнаємося в лицарів про результати опитування та повернемо назад.

Але коли ми й вони наблизилися одні до одних, то нашому здивуванню не було межі. Уяви собі, сестричко, що на щиті одного з цих лицарів був білий комар у червоному полі, а на щиті другого червона цеглина в полі чорному.

Тобто їхні щити були такі самі, як і наші! І обладунки такі самі!

– Хто ви, лицарі? – здивовано вигукнув Аркадій.

– Я барон Аркадій, лицар Напівкруглого Столу, – відповів незнайомець із комаром на щиті.

– А я барон Панас, теж лицар Напівкруглого Столу, – відповів другий незнайомець.

– Ви брешете! – закричав Аркадій. – Це я барон Аркадій, а мій супутник барон Панас! Ви самозванці, які привласнили собі наші імена та наші герби! Ви відповісте за цю брехню! Ми викликаємо вас, шахраї, на бій! Ми покажемо вам, як привласнювати собі чужі імена та герби!

Незнайомець із цеглиною на щиті нахилився до незнайомця з комаром і почав щось тихо говорити йому. Той закивав головою. Потім незнайомець із цеглиною відповів:

– Ми не будемо з вами битися, лицарі.

– Як так – не будете! – обурився Аркадій. – Ваша відмова від бою покриє вас вічною ганьбою! Вас стануть за відмову зневажати всі лицарі, і не лише лицарі.

– Не стануть, – відповів незнайомець із комаром.

– Стануть! – повторив Аркадій.

– Не стануть, – гнув свою лінію незнайомець із комаром, – тому що ви поки що не знаєте того, що знаємо ми, а ми вже знаємо те, чого ви поки що не знаєте. Ви в'їдете в Мордредівку, дізнаєтеся істини, і зрозумієте, що тут помилялися. Нині ж нам слід мирно роз'їхатися й продовжувати рухатися своїми дорогами. Невідомо, які нещастя можуть з нами і з вами трапитись, якщо ми вступимо в бій.

– Це просто виверти! Ви ухиляєтеся, тому що просто боягузи! – кричав Аркадій.

– Добре, можете тимчасово вважати нас боягузами, поки не визнаєте істини, – сказав незнайомець із цеглиною.

– Ми можемо присягнутися своїм здоров'ям, що звідси поїдемо до села Бородавок і там затримаємось на добу з гаком, – продовжив незнайомець із комаром. – Тож, якщо після відвідування Мордредівки у вас не щезне бажання з нами битися, то ви знайдете нас там. Але впевнений, що бажання у вас щезне.

– Якщо ви цінуєте своє здоров'я, то не порушите цієї клятви, – сказав я. – А інакше вам же буде гірше. Такими речами не жартують!

І ми продовжили рух до Мордредівки, а ці два шахраї в протилежному напрямку. Проїжджаючи повз них, ми виразили своїми обличчями максимальну до них зневагу. Роздивитися їхні обличчя як слід я не зміг, оскільки заважала тінь від листя дерев, що ковзала по них.

В'їхавши до села, ми зустріли селянина в стьобаному ватнику, під яким виднілася червона сорочка. Це був чоловік середнього зросту, років сорока, з носом картоплею, густими бровами, широким ротом (майже як у жаби, подумав я), лисий і голений. Він тягнув візка, навантаженого, судячи із запаху і вигляду, коров'ячим гноєм.

Представившись йому, ми показали малюнок та поставили відомі запитання. Він, глянувши, відповів, що такого не бачив і про місцезнаходження вкраденого драконячого яйця нічого не знає. І потяг далі свого візка, а ми продовжили неквапливо рух у протилежному напрямку.

За кілька секунд назустріч нам знову потрапив той самий чоловік. Тільки вже без візка, а з в'язанкою хмизу на плечах. Ми здивовано переглянулись. Адже щойно він зник у нас за спинами. Щоб опинитися перед нами, йому треба

було дуже швидко оббігти кілька дворів, зробивши пристойний гак, та ще позбутися дорогою візка й прихопити в'язанку! Він привітав нас, ніби ми не обмінялися привітаннями кілька секунд тому. Та ще трохи інакшим голосом, хрипуватим, ніби за секунди встиг застудитися. Крім того, я помітив, що він став нижчим на зріст, і сорочка під ватником уже не червона, а синя. І на голові його було коротке руде волосся замість лисини.

– Схоже, громадянине, ми щойно зустріли вашого брата-близнюка, – припустив я.

– У мене немає братів, тільки сестри, – відповів він.

Дивуючись його схожості з першим зустрічним, ми, зрозуміло, теж показали йому картинку та поставили запитання, пов'язані з нею. Його відповідь не відрізнялася від відповіді його попередника.

Уяви собі наше здивування, сестричко, коли за кілька секунд ми знову зустріли людину з тим самим обличчям! Тільки тепер людина була одягнена у жіночу сукню, на голові її була жіноча хустка, та й постать її була типово жіночою! Ця людина з жіночим тілом і чоловічим обличчям несла два цебри води на коромислі від криниці. Незважаючи на зростаючий подив, ми не забули й цій людині показати картинку та поставити запитання. Відповідь була стандартною, але вже жіночим голосом.

– Що за чортівня! Схоже, що у всіх тутешніх мешканців одне й те саме обличчя, ніби вони всі однояйцеві близнюки! – сказав Аркадій.

Четвертий зустрічний був мужчиною, і на відміну від трьох перших не працював, а сидів, відпочиваючи, на лавці біля паркану. На відміну від попередників, він був худим і високим, сорочку під ватником мав жовту, а наявність

волосся чи лисини була невідомою, оскільки голова була вкрита кашкетом. Обличчя було те саме, що й у тих трьох.

Виконавши стандартні формальності (вітання, назву імен, показ картинки та питання), ми запитали, чому у всіх, кого ми тут зустрічаємо, однакові лиця. Тут що, всі мешканці є двійниками?

– Це одне з двох проклять нашого села, – відповів той, хто сидів. – Якщо хочете, розповім. Тільки краще вам зійти з коней і сісти на цю лаву поряд. Так нам з вами буде зручніше спілкуватися.

Ми погодилися, спішилися й сіли. І селянин розповів нам отаке:

У 1744 році в Мордредівці проїздом опинився злий маг Авдій Мотлох, чаклун-чорнокнижник. І його на вулиці буцнув зненацька нижче спини рогами якийсь місцевий цап. Це чаклуна так розлютило, що він прокляв село двома прокляттями. Він голосно загорлав: "За мою поранену сідницю Мордредівка розплачуватиметься сотні років! По-перше, відтепер це село житиме не в ногу з рештою світу, а з відставанням на добу! А по-друге, мешканці села сотні років не зможуть забути мого обличчя!" І поїхав обурений.

І насправді, це село перемістилося в часі на добу назад, і з того часу живе з відставанням на 24 години від решти світу. Тобто коли у всьому світі, наприклад, 27 жовтня, у Мордредівці 26 жовтня, коли у всьому світі 28 жовтня, у Мордредівці 27 жовтня, коли у всьому світі 29 жовтня, у Мордредівці 28... І так далі. І справа не в цифрах на календарі. В'їжджаючи до цього села, людина справді здійснює переміщення у часі і опиняється у вчора-

шньому дні, а виїжджаючи, відповідно, навпаки, з учорашнього дня потрапляє у день сьогоднішній.

Що ж до другого прокляття, то мордредівков'яни відчували його за десятиліття. Всі діти, що народжувалися після того в селі, виростаючи, мали фізіономію Авдія Мотлоха! Тож після зміни поколінь уже поголовно всі тамтешні жителі носили на головах одне й те саме обличчя, чоловіки та жінки. І справді, жителі проклятого села століттями вже не могли забути чаклуна, оскільки постійно бачили його мармизу, дивлячись на рідних, сусідів, і навіть у дзеркало.

Мешканці Мордредівки зверталися по допомогу до різних чарівників, але ті не змогли зняти із села прокляття. Багато років по тому селяни дізналися, що доброму чарівникові Гектору Манюні вдалося зламати підступні плани Авдія Мотлоха, не допустивши його за поміччю чародійства на територію Каменіани й зробивши таким чином недоступними для нього драконячі яйця. Отже, можливо, Гектор Манюня і зміг би зняти прокляття Мотлоха, бо сильним був той добрий маг. Але коли мешканці села про нього дізналися, його вже не було серед живих. Так що дії прокльонів продовжуються, на жаль.

— Тож зараз тут у вас двадцять восьме жовтня? — уточнив Аркадій.

— Саме так, — підтвердив чоловік у кашкеті.

— Ну треба ж! — здивувався Аркадій. — Щойно, лічені хвилини тому, ми були у своєму часі, де двадцять дев'яте жовтня, а тепер опинилися в минулому! Я про таке читав тільки в науково-фантастичних оповіданнях, і не думав, що самому колись випаде здійснити подорож у часі!

— Але ж двадцять восьмого жовтня ми були в селі Робзякіні, — згадав я. — А тепер знову двадцять восьме, але ми в селі Мордредівці. Виходить, ми одночасно знаходимося й у Мордредівці, і в Робзякіні? Виходить, ми роздвоїлися?

— Саме так, — підтвердив чоловік у кашкеті. — Саме так і буває з тими, хто потрапляє зовні до нашого села.

— Ні, ну це просто якась фантастика! — вигукнув Аркадій.

— Але оскільки подорож у часі ми здійснили не на машині часу, а завдяки чаклунству мага Мотлоха, то цей випадок можна зарахувати не до жанру наукової фантастики, а до жанру фентезі, — зауважив я.

— А щодо однакових облич, — замислився Аркадій, — то, боюся, нам проблематично буде здійснити тут опитування. Бо важко нам буде відрізнати тутешніх одного від одного. Отже, може статися, що ми одну людину опитаємо декілька разів, а іншу жодного разу.

— Раджу вам зробити так: зверніться по допомогу до голови селища, — казав чоловік у кашкеті. — Нехай він збере усіх мешканців села у одному місці, скажімо, на центральному майдані. І ви не будете запитувати мешканців поодиночі, а запитаєте одразу всіх, тож нікого не пропустите.

— Хороша ідея, — оцінив Аркадій. — А де нам знайти голову?

— На вулиці Городній. Він там сидить на лавці.

— А де та вулиця?

— А ми з вами зараз на ній і знаходимося.

— А де та лавка?

— А ми з вами саме на ній і сидимо.

– А, то ви і є голова Мордредівки?

– Так, саме я і є голова, Прохор Мастерчук. До ваших послуг.

– Ну то зробіть так, як ви сказали.

– Роблю.

Голова Мастерчук підкликав хлопчика, що пробігав повз, і наказав йому швидко оббігти село та скликати всіх мешканців на центральний майдан.

Коротше кажучи, коли всі зібралися на майдані, ми показали всім картинку та запитали. Дива не сталося: і серед жителів Мордредівки, котрі таки дійсно усі поголовно були на одне лице, ніхто не бачив намальованої людини й не знав, де знаходиться викрадене драконяче яйце.

Таким чином, наша місія в цьому дивовижному населеному пункті була виконана, і ми могли зі спокійною совістю звідти виїхати, щоб продовжувати пошуки в інших. Але не тут то було! Одноликі мешканці категорично не хотіли нас відпускати! Вони буквально благали зі сльозами на очах, щоби ми ще затрималися в них і хоч трохи погостювали. Адже до їхнього проклятого села вкрай рідко приїжджають люди із зовнішнього світу, і нові обличчя там дуже велика рідкість. Нова людина там, як то кажуть, на вагу золота, тому спілкування з нею для них дуже велика радість.

Щоб не позбавляти селян цієї радості та не засмучувати, ми зглянулися й затрималися.

Нас тягли погостювати то в одну, то в іншу хату, де частували та розпитували про новини зовнішнього світу. Так, погостювавши в ряді хат, ми нарешті заночували в хаті голови, якого відрізняли від інших за кашкетом.

Наступного ранку ходіння по гостях продовжилося.

Так ми побували у всіх хатах та поспілкувалися з усіма родинами.

Аркадій сказав:

– Давай скоріше звідси звалювати. А то мене від одноманітності тутешніх облич уже нудить. Аж голова паморочиться від невідмінності місцевих жителів. Ще трохи, і я через це почну блювати.

– Так, така одноманітність нестерпна, – погодився я. – Поїхали геть!

Виїхавши з Мордредівки тією ж дорогою, якою туди й в'їжджали, ми побачили: назустріч знову їдуть два лицарі.

– Може це ті самозванці, яких ми зустріли вчора? – припустив Аркадій. – Може, вони повернулися, щоб таки з нами битися?

Коли ми з ними зблизилися, то переконалися, що це справді ті два незнайомці, на щитах яких мали місце наші з Аркадієм герби.

– Хто ви, лицарі? – крикнув незнайомець із білим комаром у червоному полі.

– Я барон Аркадій, лицар Напівкруглого Столу, – відповів мій напарник.

– А я барон Панас, теж лицар Напівкруглого Столу, – відповів і я.

– Ви брешете! – обурився незнайомець із комаром. – Це я барон Аркадій, а мій супутник барон Панас! Ви самозванці, які привласнили собі наші імена та наші герби! Ви відповісте за цю брехню! Ми викликаємо вас, шахраї, на бій! Ми покажемо вам, як присвоювати собі чужі імена та герби!

Тут я все второпав! І, нахилившись до Аркадія, сказав:

– Слухай, а ці двоє – це ж ми з тобою, тільки вчорашні! Ми в'їжджали в Мордредівку двадцять дев'ятого жовтня, а в'їхавши, опинилися у двадцять восьмому. Провівши там ніч, ми прокинулися вже знов двадцять дев'ятого, і от за добу після того, як в'їхали, виїжджаємо. Мабуть, тут проходить невидимий кордон між учорашнім днем і сьогоднішнім. Тому й вийшло, що сьогоднішні ми зустріли себе вчорашніх.

Аркадій закивав шоломом і тихо відповів:

– Так, я читав у фантастичних оповіданнях, як люди, які переміщалися в минуле чи майбутнє на невеликий відрізок часу, зустрічали там самі себе.

І я нам учорашнім крикнув:

– Ми не будемо з вами битися, лицарі.

– Як так – не будете! – вигукнув учорашній Аркадій. – Ваша відмова від бою покриє вас вічною ганьбою! Вас стануть за відмову зневажати всі лицарі, і не лише лицарі.

– Не стануть, – відповів сьогоднішній Аркадій.

– Стануть! – повторив учорашній Аркадій.

– Не стануть, – гнув свою лінію сьогоднішній Аркадій, – тому що ви поки не знаєте того, що знаємо ми, а ми вже знаємо те, чого ви поки що не знаєте. Ви в'їдете в Мордредівку, дізнаєтеся істини, і зрозумієте, що тут помилялися. Нині ж нам слід мирно роз'їхатися й продовжувати рухатися своїми дорогами. Невідомо, які нещастя можуть з нами і з вами трапитись, якщо ми вступимо в бій.

– Це просто виверти! – кричав учорашній Аркадій – Ви ухиляєтеся, тому що просто боягузи!

– Добре, можете тимчасово вважати нас боягузами, поки не дізнаєтеся істини, – сказав я (сьогоднішній).

– Ми можемо присягнутися своїм здоров'ям, що звідси поїдемо до села Бородавок і там затримаємось на добу з гаком, – продовжив сьогоднішній Аркадій. – Тож, якщо після відвідування Мордредівки у вас не щезне бажання з нами битися, то ви знайдете нас там. Але впевнений, що бажання у вас щезне.

– Ну, якщо ви цінуєте своє здоров'я, то не порушите цієї клятви, – сказав учорашній я. – А інакше вам же буде гірше. Такими речами не жартують!

І вчорашні я та Аркадій продовжили їхати до Мордредівки, а сьогоднішні я та Аркадій – з Мордредівки. Проїжджаючи повз нас, учорашні ми висловили своїми обличчями повну до нас сьогоднішніх зневагу. А ми сьогоднішні на це лише посміхнулись.

Від'їхавши від Мордредівки, де було двадцять дев'яте жовтня, ми опинилися на території, де вже було тридцять.

Не доїжджаючи до села Дюдюкіне, звідки ми вирушили до Мордредівки, завернули на дорогу до села Бородавок.

Дорогою Аркадій уголос міркував:

– Перебування в Мордредівці показало мені, наскільки неприємною може бути одноманітність. Видіти постійно ті самі обличчя й взагалі одне й те саме, однакове, майже нестерпно. Побувавши в такому селі, почнеш відчувати радість, бачачи навколо несхожі фізіономії. Це змусило мене замислитись. Можливо, це змінить децю мій світогляд і мої смаки. Наприклад, я досі чомусь не любив драконів. Сам не знаю – чому. Можливо, мене дратувало, що вони мислять та розмовляють як люди, але зовні на людей не схожі. Мабуть, ця несхожість викликала в мені неприязнь до них. А тепер, після Мордредівки, я починаю

розуміти, що несхожість – це не вада, а перевага. Коли особи не схожі одна на одну, це чудово! А коли всі однакові – скучно до нудоти. Отже, тепер, отримавши такий урок, я, можливо, полюблю драконів.

Я теж пустився у філософствування:

– Та взагалі, різноманітність – це один із головних принципів виникнення та існування Всесвіту. Подивися на космос. Він складається з безлічі зірок, планет, астероїдів, комет та інших об'єктів. І які вони різноманітні і за кольором, і за масою, і за розміром, і за густиною, і за хімічним складом, і за іншими якостями. А мікроскопічний світ елементарних частинок, з яких складається вся матерія. Це не однакові частинки з не однаковими властивостями. Тут тобі й протони, і нейтрони, і електрони, і позитрони, і фотони, і мюони, і лептони, і нейтрино, і кварки та інші. А глянь на рослинний та тваринний світ Землі. Яка різноманітність! А люди! Які різні раси та народи, з якою різною зовнішністю, історією, звичаями, мовами, культурою тощо. Тобто, Вища Сила, яку називають також Творцем, Богом, Господом, Всевишнім та інше, творила світ, прагнучи досягти найбільшого розмаїття. Хоча могла б зробити Всесвіт одноманітною масою. Але ні! Вища Сила створила Всесвіт, поділивши матерію на безліч частин, і зробивши ці частини різними, не схожими одна на одну. Отже, поділ та різноманітність – це принцип Бога. А об'єднання та одноманітність – принцип протилежний. А те, що протилежне Богові, є диявольським. Отже, ті, хто намагаються все поєднати й зробити одноманітним, служать дияволу, може, й самі того не розуміючи. Скажімо, прагнуть об'єднати різні

народи в одну велику імперію і, викоренивши їхні відмінності, зробити чимось однаковим.

– Тож слава окремості та різноманітності! – підсумував Аркадій.

Так, філософствуючи, ми й доїхали до Бородавок, де, як і пообіцяли самі собі, затримаємось на добу з гаком.

Саме в Бородавках, у хаті тутешнього голови, я пишу тобі, сестричко Марійко, цього листа.

Мені щойно спало на думку, як жителі Мордредівки можуть позбутися прокльонів Авдія Мотлоха. Мотлох прокляв село за назвою саме Мордредівка, яке знаходиться саме там. Села з іншими назвами, розташовані в інших місцях, від його прокльонів не страждають. Значить, і жителі Мордредівки припинять потерпати, якщо збудують нове село в іншому місці, дадуть йому іншу назву, і, покинувши Мордредівку, туди переселяться. У Мордредівці продовжуватиме діяти прокляття, але оскільки вона стане безлюдною, від цього ніхто не страждатиме. Але інше, нове село, з назвою, наприклад... ну, не знаю... ну, скажімо, Кукуб'яка, Мотлох не проклинав, а значить, кукуб'якінци, або як там будуть по-новому називати себе мордредівські переселенці, зможуть жити як інші, не відчуваючи дії прокльонів. Тобто одночасно з рештою людства, а не з відставанням на добу. І їхні нащадки вже матимуть різні обличчя, а не фізіономію чаклуна. Ось допишу тобі, сестричко, цього листа, напишу записку з цими думками, і попрохаю голову Бородавок, щоб він передав записку колезі із сусіднього проклятого села, голові Мордредівки.

Власне, лист тобі дописав, тож візьмуся за записку. Шкода, у селі Бородавках немає поштамту, тож не можу

відправити тобі одразу. Відправлю, коли дістанемося населеного пункту, що має поштове відділення.

Як завжди, передавай від мене привіт чоловікові та діткам! До побачення!

30 жовтня 1995 року.

P.S.

Кілька днів тому я писав тобі про логічний ланцюжок Аркадія, який привів його до висновку, що він рятівник країни. Мовляв, якби він не бився із драконом, то цього не побачили б японські туристи, не розповіли королю, король не поїхав би до дракона, не дізнався б вчасно про викрадення яйця і таке інше.

Мені щойно спала на думку також мисль, що я теж є рятівником. Адже саме я підказав Аркадію спробувати вломити на переселення до Королівського зоопарку дракона Інокентія Карловича, а не якогось іншого, оскільки Інокентій Карлович культурний та інтелігентний, а отже, Аркадія не покалічить. А якби не я, Аркадій міг би вламувати іншого дракона не біля Гірчичної печери, а в іншому місці Каменіани. І тоді японські туристи, приїхавши до Гірчичної печери, битви лицаря з драконом не побачили б, не розповіли королю... І, зрештою, шахрай із викраденим драконячим яйцем міг би безперешкодно втекти з Терентопії. Тож, як бачиш, сестричко, я теж відіграв важливу роль у порятунку батьківщини. Тож можеш пишатися своїм братом!».

Закінчивши цитувати фрагменти з листів барона Панаса, Автор Терентопських хронік з подивом виявляє,

що жодного разу не перервав їх своїми коментарями чи діалогами з мозковими півкулями, як це бувало зазвичай в таких випадках.

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ТРЕТЄ

Народження уколошканого

- ... До смерті набридли лицарі!
– Я й сама мільйон разів це казала... Ні, мені куди
більше подобаються чарівники.
– Ну, чарівники-от всім подобаються...
Джон Б. Пристлі, «31 червня».
- Ви маєте честь іти, сміятися й говорити з...
професором жовто-зеленої магії...
Антон Чехов, «Літаючі острови».
- ... Ну так, начебто я був раптово перенесений з того
століття в наше, а потім ізнову в те століття...
Марк Твен, «Янкі при дворі короля Артура».

30 жовтня 1995 року.

А тепер, безцінний читачу, розглянемо подію, що трапилася під час Великої Яєчної Експедиції в п'ятнадцятому секторі Терентопського королівства. І довідаємося розгадок двох із загадок, що мають місце в Терентопських хроніках. Можливо, ці загадки не пройшли повз увагу безцінного читача, і він ламає над ними голову. Після цього розділу голова читача залишиться незломленою щодо даних таємниць, тобто вже не буде необхідності продовжувати деструкцію довбешки. Але деякі інші таємниці поки збережуться.

Героями цього розділу є граф Абдулла й барон Сергій. Котрі вчиняли пошуки відомо кого й відомо чого в

п'ятнадцятому секторі, переміщаючись верхи на конях Ахматі (Абдулла) і Філіпі (Сергій). Перший кінь був названий так на честь Ахмат-хана, що в п'ятнадцятому столітті правив Великою Ордою. Другий кінь – на честь короля Філіпа Шостого Валуа, що керував Францією в столітті чотирнадцятому. Обом коні були золотаво-руді масті. На щиті й гербі Абдулли можна бачити повний білий місяць у чорному полі, а на щиті Сергія – синій велосипед у полі білому.

Граф Абдулла (повне ім'я Абдулла Абдолбекович Сухробов), як можна догадатися за іменем, людина східного походження. Він за національністю таджик. Його рідний брат Шодовлат Сухробов, до речі, теж терентопський лицар, але не придворний, а незалежний (Автор згадав його в списку лицарів, що брали участь у турнірі в День Шляхетного Мордобою). Мати серед європейських лицарів людей східних – давня традиція. Наприклад, серед лицарів Круглого Столу короля Артура були Паломід Сарацин і Меліон Татарин. Щодо Меліона, то за прізвиськом видно, що він мав татарське коріння. Визначити коріння Паломіда складніше, оскільки сарацинами в Європі називали представників різних східних народів. Втім, народився граф Абдулла, як і його брат, не в Таджикистані, а в Терентопії, куди його батьки переселилися з Харкова, а от дідусі та бабусі Абдулли дійсно жили в Таджикистані.

Граф Абдулла був під час Великої Ясної Експедиції чоловіком тридцяти шести років, міцної статури, брюнетом з маленькими вусиками й борідкою.

А от його супутник барон Сергій взагалі не був уродженцем Терентопії. Так, цей Сергій (повне ім'я Сергій Анатолійович Григораши) був єдиним за всю історію Напів-

круглого Столу придворним лицарем, що народився й виріс за межами Терентопії, тобто був прибульцем із Великого Світу.

В американо-ірландському кінофільмі «Король Артур», знятому 2004 року режисером Антуаном Фукуа, йдеться, крім іншого, про те, що, мовляв, лицарі Круглого Столу були родом з України. Крім самого короля Артура, котрий, мовляв, був римлянином. Ну, тобто там так прямо не сформульовано «з України», а сказано, що вони народилися і підростили в Сарматії. А починається фільм із показу карти Європи того часу, де чітко видно, що написом «Сарматія» позначено саме територію сучасної України. Мовляв, римляни забрали групу тамтешніх підлітків, навчили їх бойовим мистецтвам, і вони склали гвардію короля Артура, відому як «лицарі Круглого Столу».

Українське походження цих лицарів можна вважати лише вигадкою автора сценарію Давида Франконі. А от українське походження лицаря Напівкруглого Столу барона Сергія є фактом. Більше того, барон Сергій і після вступу до колективу придворних лицарів короля Жорика Дев'ятого продовжував залишатися громадянином України, мав український паспорт і навіть продовжував жити частково в рідному Харкові, де народився та виріс. Говорячи «частково», Автор, звичайно, не має на увазі, що, наприклад, ліва нога Сергія продовжувала жити в Харкові, а решта тіла в Терентопії, що він виявився розділений між паралельними просторами, як чарівник Корнелій Костянтинович Манюня в щосі тридцять восьмому «Письмена лівої ноги». Ні, Автор має на увазі, що частину року – з листопада по березень – цей Сергій Анатолійович проводив у Харкові, а решту часу – у Терентопському королівстві.

Що ж до зовнішності барона Сергія, то він світловоло- сий і ясноокий чоловік дуже невисокого зросту, дуже немі- цної статури, що виглядав у свої тридцять три роки дуже молодим, майже школярем, так що у тих, хто його бачив, була спокуса називати його не мужчиною, а пацаном.

Після того як у рідному Харкові закінчив школу, а по- тім і інститут (Харківський політехнічний), одружився і призвів на світ (у «співпраці» з дружиною Світланою) сина Павлика, у 1992 році, у віці тридцяти років, він цілком ви- падково виявив у кущах західніше від Харкова оббиті дерматином двері, а за ними – лицарське королівство. Оскільки Сергій з дитинства зачитувався книжками про лицарів, і сумував, що в наш час не має шансів пожити ли- царським життям, то зробивши вищезгадане відкриття в кущах, загорівся бажанням здійснити свою дитячу мрію.

У Терентопії познайомився з лицарями, дізнався всьо- го що хотів про їхнє життя, і, нарешті, подав королю прохання прийняти його в лицарі Напівкруглого Столу. І був таки посвячений у лицарі. Оскільки знайомі доспі- хоносці за нього королю поручилися, вважаючи його кандидатуру гідною, незважаючи на його походження, тоб- то на те, що він є людиною з Великого Світу.

І став там вести життя лицаря. Подвигами та іншими добрими справами швидко домігся того, що йому було присвоєно монархом титул барона й подаровано Нюрму- лтякський замок, дуже невеликий, але красивий і зати- шний.

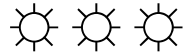
При цьому ані його дружина, ані син нічого про це не знали. Вони були впевнені, що їхній чоловік та батько з бе- резня по листопад перебуває у відрядженнях, виїжджаючи за потребами інженерної роботи в інші регіони України. Їх

не тішила така довга його відсутність, але компенсацією були гроші, які значно перевершували зарплату звичайного українського інженера, завдяки чому сім'я могла собі дозволити більший достаток, ніж сусідські сім'ї. Вони не знали, що це зарплата барона в чудовій країні, і вважали, що так добре оплачуються відрядження інженера, і терпіли його відсутності.

Сергій не інформував рідних про своє життя за чарівними дверима й про самі ці двері, оскільки прагнув жити в королівстві, що називається, «вільним птахом», а наявність там родини, на його думку, заважала б цьому, змушуючи займатися сімейними справами, а не подвигами та іншим лицарюванням.

У періоди його життя в підпільному королівстві, які його рідні вважали, повторює Автор, періодами відряджень до інших українських міст, Сергій Григораш раз на тиждень виходив із королівства, доходив до найближчого телефону-автомата на околиці Харкова та телефонував дружині й синові, нібито з чергового українського міста. І розповідав небилиці про свою там інженерну роботу. Щоб ті менше за ним нудьгували, і щодо нього не переймалися. Коли Жорик Дев'ятий оголосив про близький початок Великої Ячної Експедиції, яка невідомо як довго триватиме, Сергій у черговому дзвінку сім'ї повідомив: справи складаються так, що, можливо, відрядження затягнеться довше, ніж звичайно, можливо, йому доведеться затриматися на деякий час, без можливості регулярно телефонувати.

Отже, граф Абдулла й барон Сергій, повторює Автор, мандрували п'ятнадцятим сектором, що витягнувся на північ від Великих Дрібок.

У селі Крутозадівці, вранці 30 жовтня, опитуючи тамтешнє населення, граф Абдулла та барон Сергій познайомилися з чоловіком сорока восьми років, імпозантною, досить стрункою русявою, голеною людиною в окулярах з роговою оправою. Він не був мешканцем цього села, як з'ясувалося, а приїхав до нього на велосипеді з міста Манюнинська, де має честь проживати. Крутозадівка порівняно неподалік цього обласного центру. У Крутозадівці живе травниця Горпина Кравчучка, пояснив він лицарям (вони на той час опитали її, як і інших мешканців), і він приїхав саме до неї, щоби купити набір зібраних нею по луках і лісах чудодійних трав. У нього, мовляв, немає зайвого часу, щоб особисто їх відшукувати, і він вважає за краще купувати в неї.

Звали цього приїжджого Всеволодом Миколайовичем Манюнею.

— Ага! — вигукує Права півкуля авторського мозку. — Це...

Автор, не даючи їй продовжити, перебиває:

— Знаю, що ти хочеш сказати, Права. І одразу відповідаю: так, це один із численних нащадків Гектора Манюні. Так, як і предок, Всеволод Манюня також чарівник. Так, у нього є й портрет Гектора пензля Леонарда Гудзика, і фрагмент пророцтва Гектора.

— А я па... — починає і півкуля Ліва, але Автор знову перебиває:

— Так, Ліва, ти пам'ятаєш, що Всеволод Миколайович Манюня згадувався в щосі сорок другому «Особливості

полювання на грифонів». І пам'ятаєш, що незважаючи на цю згадку, там не було фрагмента пророцтва. І здогадуєшся, що в цьому розділі цей фрагмент буде представлений читачеві. Абсолютно вірно. Не відкладаючи цього в довгий ящик, фрагмент читачеві представляю:

*укриється в будинку се-
крадівску злий чорнокниж-
розбудити злих духів і з
чорнокнижник красуню
злодія, тому що вирішит*

Ліва півкуля, не вгамувавшись, все ж таки висловлює-
ться:

— Пам'ятаю, що пророцтво Гектора Манюні (тобто паперовий аркуш, на якому він це пророцтво написав), його правнуками було розрізано на дев'ять рівних шматочків. Про це розповіла Євгенія Манюня (вона ж Сіро-буро-малиновий Лицар) у щосі тридцять шостому «Що начудив Хома Лукич». Ти, громадянине Авторе, викладав ці шматочки в різних розділах. Цей шматочок є дев'ятим, а отже, і останнім. Я не помиляюсь?

— Ні. Тобто так. Тобто авжеж. Тепер читачеві відомі всі фрагменти того пророцтва. І тепер читач за бажанням може скласти з них повний текст.

— Гадаєш, Авторе, — посміхається Права півкуля, — читачеві більше робити нема чого, як вишукувати в Терентопських хроніках ці фрагменти, переписувати рядки з

них на дев'ять клаптиків паперу, щоб потім, прикладаючи ці шматочки один до одного так і так, ніби пазли, скласти пророцтво в повному вигляді? Упевнений, що читач чекає, щоб ти сам, все це склавши, дав йому повний текст того пророцтва.

— Не хочеться мені цього робити, — морщиться Автор. — Я, правду кажучи, людина досить ледача. Якщо й читач не хоче, то я ж його й не змушую. Але повернемося до лицарів.

Отже, граф Абдулла та барон Сергій у Крутозадівці заговорили з магом Всеволодом Манюнею. Слово за слово... Розмова їх захопила. Він виявився цікавим співрозмовником. Тож їм не хотілося так одразу з ним розлучатися.

Тому, коли він запросив їх просто зараз поїхати разом з ним до Манюнинська й трохи в нього погостювати, хоч би до завтрашнього ранку, то вони охоче погодилися, хоча відвідування Манюнинська й не входило до їхніх планів, оскільки там пошуками яйця займалася манюнинська міліція.

І з Крутозадівки попрямували до Манюнинська. Двоє на конях, а третій на велосипеді, прилаштувавши до рами паском лантух із зелом.

Невеликий гарний особняк, в якому жив Всеволод Манюня, знаходився на майдані Гектора Манюні, неподалік пам'ятника Гекторові Манюні і кінотеатру імені Гектора Манюні. (Педантизму заради Автор відзначить, що в кінотеатрі в цей час демонструвався український

повнометражний анімаційний фільм «Енеїда», знятий київською кіностудією «Укранімафільм» під керівництвом режисера Володимира Дахна за мотивами однойменного віршованого іронічного епосу Івана Котляревського).

До зручності Абдулли й Сергія, поблизу була громадська стайня для транспорту місцевих і заїжджих лицарів, де ці доспіхоносці Напівкруглого Столу змогли залишити Ахмата з Філіпом, і де коням було надано їжу.

В особняку маг познайомив гостей зі своєю дружиною Галиною Манюнею, красивою русявою жінкою сорока трьох років, у міру вгодованою. Лицарі, галантно поцілувавши дамі руку, для зручності зняли металеві обладунки і відклали зброю.

Їхню увагу привернуло досить дивне живописне полотно. На ньому було зображено дуже потворну істоту, що нагадувала людину. Але, на відміну від нормальних людей, істота мала три ока, два носи і занадто широкий рот. Голова та тулуб істоти теж були надмірно широкі. На її голові була біла перука, а тулуб був одягнений у жустокор, рожевий у червоний горошок, з жабо на грудях, теж занадто широке.

— Хто це таке? — вигукнув Абдулла, вказуючи на фантастичне зображення.

— Це портрет мого предка, мага Гектора Манюні, — пояснив Всеволод Манюня.

— Я щось чув про нього, — зауважив Сергій. — Але думав, що він нормальна людина, хай йому щось, а не потвора із двома носами та трьома очима.

— Звичайно, він був нормальною людиною, — відповів нащадок. — Ми з вами нещодавно проїхали повз його пам'ятник, де він зображений у природному вигляді, з

одним носом та двома очима. На цій картині він виглядає спотвореним, оскільки портрет перебуває в стані роздвоєння. Справа от у чому...

І маг Всеволод Манюня розповів гостям отаке:

1747 року придворний живописець Леонардо Гудзик зобразив тридцятирічного Гектора Манюню. І до певного часу ця картина існувала в єдиному екземплярі. Але коли в чарівника з'явилося троє онуків, він подумав: може статися, що всі троє захочуть мати портрета дідуся, а портрет лише один. А потім з'явиться невідомо скільки правнуків, праправнуків тощо. І Гектор Фролович ухвалив дотепне рішення. Він за допомогою магії надав портретові можливість розмножуватися методом ділення, як розмножуються амеби, інфузорії та інші одноклітинні організми. Щоб кількість однакових портретів відповідала кількості його, Гектора Манюні, нащадків, щоби кожен із нащадків мав такий портрет, і не змальовану копію, а саме оригінал. Так з одного портрета поступово виникли десятки. Щойно відбувалося зачаття нового нащадка, найближчий портрет автоматично починав ділитися.

У нього, Всеволода Манюні, є син Остап Манюня. Йому двадцять три роки, і він теж, згідно із сімейною традицією, чарівник. Минулого року він одружився зі славною дівчиною Іриною, і от тепер вони чекають на дитину. Імовірно дитина має з'явитися на світ за пару тижнів. Саме тому портрет Гектора Манюні в передчутті нового нащадка автоматично ділиться. Тому й виглядає тимчасово так, ніби в однієї людини два носи, три ока і таке інше. За деякий час це вже буде не один портрет, а два, абсолютно ідентичні. Один із них і перейде в спадок цьому поки що внутрішньоутробному нащадкові.

Повідавши все це Абдуллі та Сергію, Всеволод Миколайович, кажучи ніби вже не гостям, а самому собі, пробурмотів, що, на жаль, Гектор Манюня не здогадався прищепити таку ж здатність до розмноження написаному ним 18 вересня 1745 року, коли йому було двадцять вісім років, пророцтву. Якби й той аркуш паперу з текстом пророцтва міг ділитися як портрет, то зараз кожен із нащадків Гектора Манюні мав би це пророцтво в повному вигляді. Але, на жаль, великий маг до цього не додумався, і папір із пророцтвом було розрізано на дев'ять клаптиків. У нього, Всеволода Манюні, є один із тих шматочків, але загальний зміст пророцтва йому невідомий.

Тим часом господиня, тобто дружина чарівника, погосподарювавши на кухні, запросила всіх до столу.

Під час обіду Всеволод та Галина не змогли втриматися від того, щоби розхвалювати гостям свого сина Остапа. Говорили, що, незважаючи на молодість, він уже дуже здібний чарівник з великими перспективами, що він у сфері магії домігся того, що не далось й більш зрілим та досвідченим чудотворцям. Він із дружиною Іриною живе тут же, у Манюнинську, на вулиці, що за п'ять хвилин ходьби від особняка батька.

От зараз, розповідав батько, син працює над темою магічного переміщення в часі без допомоги машини часу або інших науково-технічних пристроїв. І вже досяг успіху: йому вдалося двічі перенестися в минуле й повернутися назад. Перший раз він, випивши розроблену ним рідину і прочитавши розроблене ним заклинання, опинився в тисяча дев'ятсот сімдесят четвертому році. Побувши там годину, автоматично повернувся у свій час, у тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятий рік, за секунду після тієї секу-

нди, коли звідси зник. А вдруге він перемістився в минуле вже не один, а прихопивши із собою, так би мовити, пасажира. Згідно з розробленим ним методом, мандрівник у часі може, мовляв, брати із собою ще одну людину. Для цього потрібно тій людині теж дати випити зілля, і, обхопивши її руками і притиснувши до себе, прочитати заклинання. І тоді обоє переносяться. Так Остап Манюня разом із його приятелем, колишнім однокласником, перемістилися в тисяча дев'ятсот шістдесят дев'ятий рік. І, побувши там годину, автоматично в такий самий спосіб повернулися в тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятий. Поки що цей метод дозволяє переміщатися лише в минуле, і перебувати там лише одну годину. І поки що не виходить точно розрахувати, в якому році, в якому місяці, дні, годині та хвилині ти опинишся. Але Остап продовжує над цією темою працювати, і, можливо, зможе точно визначати точку переміщення та регулювати час свого там перебування.

Це відкриття, продовжував Всеволод Манюня, вже гарантує Остапові згадування його імені в майбутніх енциклопедіях магії як видатного чарівника. А згодом будуть інші відкриття. Так що Остап напевно стане одним із найкращих магів в історії Терентопії, а може, і не лише Терентопії!

Після обіду господарі та гості повернулися з їдальні до вітальні. Не встигли вони сісти у фотелі, щоб продовжити розмову, як у двері подзвонили. Всеволод Миколайович підвівся й відімкнув. І у вітальню з вулиці увійшов молодий чоловік. Він був дещо схожий на Всеволода Миколайовича, тільки не мав на обличчі окулярів. Обидва лицарі незалежно один від одного подумали, що той, що увійшов,

схожий також і на якусь іншу відому їм особистість, але не змогли згадати, на кого саме.

— Привіт, Остапе! — радісно вигукнув господар. — А я тільки-но розповідав про тебе нашим гостям. Pozнайомся: це лицарі Напівкруглого Столу, граф Абдулла та барон Сергій.

Остап Манюня неухажно кивнув названим. Всеволод Миколайович глянув йому в обличчя й посмішка зійшла з його губ. Син виглядав глибоко нещасним.

— Що трапилося?! — стривожено скрикнули водночас старший маг і його дружина.

— Біда! — простогнав Остап, і сльози потекли з його очей. — Біда! Це я винен, дурень безмозкий! Я напартачив! Нема мені вибачення!

Його посадили в крісло й дали склянку води, щоб трохи заспокоїти. Відсьорбнувши, молодий маг, нервово почав розповідь про свою біду:

Після ретельних обчислень і двох вдалих експериментів Остап Манюня був абсолютно впевнений, що його метод переміщення в часі є безпечним і надійним, ніяких неприємних несподіванок не віщує. Тому коли його кохана дружина Ірина почала його просити, щоб чергову таку подорож вони здійснили разом, він погодився, вирішивши, що спільні подорожі подружжя зміцнюють сім'ю, бо насичують їхнє спілкування спільними враженнями та спогадами.

І сьогодні, тридцятого жовтня, молодий маг із дружиною вирішили «прогулятися» у минуле.

Оскільки переміщення в минуле за методом Остапа відбувалося в часі, але не в просторі, то для «старту» потрібно було місце, яке тривалий час не змінювалося. Таким місцем був безлюдний пустир недалеко від їхнього будинку. Остап знав, що пустир там існував сотні років, і жодних будівель чи інших неприємних перешкод, з якими можна було несподівано зіткнутися, там і раніше не було. А от повернення з іншого часу у свій відбувалося не тільки в часі, а й у просторі: з якого місця та часу в минулому не «стартував» би мандрівник, він опинявся в тому місці і у тій секунді, звідки й відбув. Так що пустир був найзручнішим і найбезпечнішим для цього місцем.

Отже, молоде подружжя вийшло на цей пустир, випило магічне зілля з пляшечки, Остап обійняв і притиснув до себе Ірину, та прочитав заклинання.

Пустир залишився пустирем, а от деякі будинки навколо нього зникли. Замість деяких з'явилися інші, старі. Це означало, що пара опинилася в минулому.

Треба було з'ясувати, в який саме час вони потрапили.

Вийшовши з пустиря на найближчу вулицю, запитали перехожого, котра година. Той, глянувши на годинника, відповів, що п'ятнадцять годин і двадцять дві хвилини. Остап виставив цей час на своєму годиннику, маючи на увазі, що приблизно за годину, тобто о шістнадцятій двадцять, спрацює автоматично їхнє повернення, і треба бути готовими. «А яке число?» – запитав Остап. «Сімнадцяте», – відповів перехожий. «А який місяць?» – запитав Остап. Той здивувався, але відповів: «Березень». – «А який рік?» – запитав Остап. Перехожий ще більше здивувався: «А що, ви самі не знаєте?!» Остап пояснив, що він чарівник, який перемістився сюди з майбутнього. Перехожий повірив, і

відповів, що вони потрапили в тисяча дев'ятсот сімдесят другий рік. І відразу попросив розповісти, що там, у майбутньому. Остап почав був відповідати, але тут Ірина схопилася за пузо і вигукнула «Ой!». – «Що?!» – злякався Остап. – «Я, здається, починаю народжувати! Здається, починаються передчасні пологи!»

На щастя, вулицею проїжджав легковий автомобіль. Не заводська модель із Великого Світу, а місцева саморобка, вишневого кольору. Остап вискочив на дорогу і, махаючи руками, змусив його загальмувати. У трьох словах пояснив ситуацію, вказуючи на вагітну дружину. Шофер, звісно, погодився, відклавши інші справи, доставити їх до пологового будинку.

За кілька хвилин машина підкотила до такого медичного закладу. Остап метнувся в приймальне відділення й повідомив про перейми дружини. Санітари з ношами прибігли до автомобіля, поклали роділлю й віднесли у пологовий будинок. А Остапа з нею не пустили, оскільки в ті часи це було заборонено, і молоді отці мали тинятися біля таких закладів, не маючи права увійти всередину.

Хвилин за п'ятнадцять вийшла санітарка й повідомила Остапу, що в нього народився син. Ще кілька хвилин свіжий батько радів, був у ейфорії від щастя. Потім, зиркнувши на годинника, збагнув, що час спливає, за лічені хвилини прийде мить автоматичного повернення, і якщо в його обіймах не буде дружини та сина, то магія перекине його в тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятий рік без них.

Він почав прохати, щоб його пустили до дружини та дитини. Йому відповідали: «Не можна! Заборонено!» Він благав. Службовці пологового будинку були непохитними. Інструкція, мовляв, є інструкція, і її нікому неможна пору-

шувати. Він хотів був розповісти їм свою історію: мовляв, він чарівник, мовляв, подорож у часі, мовляв, час спливає... Але часу на теревені вже не було, залишалися останні секунди, і Остап кинувся всередину пологового будинку, відштовхуючи всіх, хто намагався його зупинити. Він метався по всьому закладу, смикаючи за ручки всіх дверей і заглядаючи у всі приміщення, збиваючи предмети та медичних працівників... Нарешті, в одній із палат побачив кохану Ірину. Кинувся до неї, обійняв, спитав «Де син?» Вона прошепотіла: «Його винесли в інше приміщення»...

І тут Остап із жахом побачив, що вони з дружиною знову на пустирі. Удвох. Без новонародженого сина!

Вони були в розпачі. Але треба було терміново йти додому, оскільки надворі було досить холодно, а на Ірині був лише лікарняний халат; верхній одяг залишився у минулому, в пологовому будинку. Остап зняв свою куртку, укутав у неї кохану, і постарався як найшвидше довести її до їхньої квартири. Переконавшись, що з нею все гаразд (якщо не рахувати смутку від відсутності новонародженої дитини), Остап залишив її під опікою сусідки, а сам поквапився до батька, досвідченого чарівника, щоб той допоміг, чим зможе...

Повідавши все це, Остап Всеволодович знову заходився вигукувати, вдаряючи себе кулаками по лобі: «Це я напартачив! Це я винний! Немає мені прощення!»

Всеволод Миколайович відповів, що син справді зробив помилку, взявши в цю подорож жінку на останньому місяці вагітності. Але, додав він, ніхто не за-

страхований від помилок. І він, Всеволод Миколайович, будучи недурною людиною й досить досвідченим чарівником, проте допускався іноді тих чи інших помилок.

— Мене здивувало, — продовжив він, — що ти витрачав час на вмовляння пустити тебе до пологового будинку. Ти ж міг домогтися за допомогою гіпнозу, щоб тебе пустили миттєво. Ти ж, як і всі чарівники, добре володієш гіпнозом.

Остап відповів:

— Я від хвилювання так розгубився, що це не спало мені на думку. У ті хвилини я від стресу почував себе не чарівником, а звичайною людиною.

І тут Галина Манюня вголос згадала, що такий випадок був під час її перебування в пологовому будинку. Вона народила Остапа дев'ятнадцятого березня тисяча дев'ятсот сімдесят другого року. А за два дні до цього, як їй розповіли, у цей пологовий будинок увірвався якийсь молодик, кинувся до своєї дружини, яка щойно народила хлопчика, обійняв її, і вони миттєво зникли. Сама вона, Галина, цього не бачила, оскільки знаходилася в іншій пала-ті, але чула шум у коридорі, коли він метався в пошуках дружини, а медпрацівники намагалися його зупинити.

— От парадокс подорожі в часі, — говорив Всеволод Миколайович. — Ти, Остапе, знаходився одночасно в утробі мами, як немовля, і зовні, як дорослий двадцятитри-річний чоловік. Ти народився дев'ятнадцятого, а твій син сімнадцятого. Виходить, батько на два дні молодший за сина, а син на два дні старший за батька.

Старший чарівник зняв окуляри і, задумливо проти-раючи скло хусткою, продовжив:

— Тепер вашому синові та нашому онукові двадцять три роки, як і тобі, Остапе. Напевно, він не ріс самотнім

сиротою. Напевно, його всиновила якась родина. І тепер нам треба його розшукати, щоби він нарешті познайомився з кровними родичами, з мамою, татом, дідусями та бабусями.

— Я піду до Ірини, — сказала Галина Манюня. — Спробую її втішити, як зможу. А ви, чоловіче й синку, їдьте до пологового будинку та з'ясуйте долю нашого онука. А ви, гості-лицарі, погостуйте в нашому домі удвох без господарів, поки ми не повернемося. Можете поки послухати музику чи почитати книги: он магнітофон, там касети, от бібліотека...

— Ні, ми, якщо дозволите, поїдемо з Всеволодом Миколайовичем та Остапом, — заперечив граф Абдулла. — По-перше, дуже хочеться швидше дізнатися про долю дитини, а по-друге, може, ми зможемо чимось допомогти.

— Згоден, — дозволив старший маг.

Його дружина покинула особняк, а Манюня-старший узяв слухавку домашнього телефону, набрав номер і сказав у мікрофон:

— Алло, таксопарк? Терміново надішліть машину на майдан Гектора Манюні, до будинку номер чотири.

За лічені хвилини до особняка під'їхало чорне таксі (гібрид «Волги» та «Жигулів» з домішкою «Запорожця»), і четверо чоловіків зайняли в ньому місця: Всеволод Миколайович попереду, поряд із шофером, а Остап, граф Абдулла та барон Сергій, відповідно, позаду...

Всеволод Миколайович Манюня, як славетний чарівник і нащадок великого мага, народженого в цьому місті

(утім, коли великий маг народився, це було не місто Манюнинськ, а село Пупочухівка), був відомий багатом тамтешнім жителям, чимало хто його шанував і гордився ним. Тому, коли він у супроводі ще трьох чоловіків увійшов до пологового будинку, його там зустріли як дорогого гостя. Тим більше, що його син народився саме в цьому закладі, чим пологовий будинок пишався.

Головним лікарем медичного закладу вже двадцять шість років працював Федір Русланович Михальченко. Був призначений на цю посаду у віці тридцяти семи років, а тепер йому відповідно шістдесят три. Він запросив дорогих гостей до свого кабінету, де Манюня-старший і розповів йому вже відому читачеві історію.

— Так, я пам'ятаю таємниче зникнення загадкових батьків того хлопчика, — кивнув головлікар. — Ще б не пам'ятати! Рідкісний випадок. Більше такого не траплялося. Виходить, тим незнайомцем були ви, Остапе Всеволодовичу, а хлопчик — ваш син.

— Що з моїм онуком було далі, Федоре Руслановичу? — допитувався Всеволод Миколайович.

— Ми чекали, що батьки повернуться за дитиною, тому він залишався в пологовому будинку цілий рік. Оскільки батьки, тобто ви, Остапе Всеволодовичу, з вашою дружиною, не встигли дати ім'я синові, чи принаймні не встигли повідомити це ім'я нашим співробітникам, то довелося співробітникам самим підібрати ім'я хлопчику. Для заповнення свідоцтва про народження було потрібне ім'я, по батькові та прізвище. Ім'я та по-батькові співробітники дали на мою честь: Федір Федорович, а прізвище — Невідомий. Так дитина й була офіційно записана: Федір Федорович Невідомий. Потім, не дочекавшись його батьків і

вважаючи малюка підкидьком, ми змушені були віддати його до сирітського притулку імені королеви Гаргамели. Я чув, що згодом його звідти забрала та всиновила якась родина з іншого міста. Але докладніше про це ви можете дізнатися безпосередньо в притулку.

Подякувавши акушерові за інформацію, Всеволод Миколайович, Остап, граф Абдулла та барон Сергій вийшли з пологового будинку на вулицю, де на них чекало те саме чорне таксі. І на ньому поїхали до сирітського притулку.

У притулку за двадцять три роки змінився склад працівників: старі вийшли на пенсію, а нові влаштувалися на роботу пізніше, тому Федю Невідомого не пам'ятали. Але в притулку був архів, де всі необхідні документи зберігалися дбайливо.

Директриса притулку, Наталія Тимченко, персонально провела гостей до архіву та власноручно розшукала особисту справу Федора Федоровича Невідомого.

Папери повідали, що у 1974 році Федю забрали з метою усиновлення Мойсей Соломонович Роженкранц та Берта Петрівна Роженкранц, бездітна сімейна пара з міста Жорикбурга.

— Після всиновлення він, певно, офіційно зветься не Федором Федоровичем Невідомим, а Федором Мойсейовичем Роженкранцем, — пояснила директорка. — Так що вам слід його шукати далі в Жорикбурзі під цим ім'ям...

Коли за допомогою того ж чорного таксі четвірка чоловіків повернулася в особняк Всеволода Манюні, цей чарівник сказав:

— На сьогоднішній автобус до Жорикбурга ми вже запізналися, Остапе. Поїдемо завтрашнім.

А граф Абдулла промовив:

— Планувалося, що ми із Сергієм прогостюємо у вас до завтрашнього ранку. Але через такі надзвичайні сімейні обставини, у вас є більш важливі й невідкладні справи, ніж займати своєю увагою випадкових гостей. Тому, з вашого дозволу, ми вас покинемо з побажанням усього найкращого.

— Якщо ви вважаєте, що так буде ліпше, то я не маю права вас затримувати, — відповів господар. — А за побажання дякую.

— До речі, — вигукнув Остап, — ви ж обоє живете в Жорикбурзі! Чи не знайомі, бува, випадково з цими Роженкранцями?

Абдулла та Сергій переглянулися. Після невеликої паузи Сергій відповів:

— Еее... Знаєте... Кхе... Як би це сказати... Ммм... Ну, загалом... По-перше, мій Нюрмултякський замок та Цимзярдупський замок графа Абдулли розташовані не в самому Жорикбурзі, хай йому щось, а в інших місцевостях. Але у столиці, ми, звичайно, буваємо досить часто. А по-друге, Жорикбург — місто невеличке, більше Манюнинська. Там багато мешкає народу. Неможливо всіх знати.

— Зрозуміло. Шкода, — засмутився молодий чарівник.

Лицарі, одягнувшись у металеві обладунки та взявши свою зброю, попрощалися з Манюнями, вийшли з особня-

ка та пішли до готелю «Червоний горошок», де тепер мали намір провести ніч.

Ішли, встидаючись і не дивлячись один на одного.

Їм було соромно.

Адже вони збрехали, а брехня – це ганьба для лицаря. Однією з найважливіших лицарських чеснот є чесність.

Так, збрехали.

Безперечно ж, вони знали родину Роженкранців, у корчмі яких часто трапезували.

Безперечно ж, вони знали, що Мойсей та Берта всиновили хлопчика Федю двадцять із гаком років тому.

Безперечно ж, вони знали, що хлопчик виріс хуліганом, злодієм, гвалтівником і бандитом, відомим під прізвиськом Бандюга. Знали, що за свої злочини він більшу частину свого дорослого життя провів у в'язниці.

Безперечно ж, вони знали, що двадцятого вересня цього року п'яний Бандюга помер у підворітті, вдарившись скронею об цеглину.

Знали, але не змогли розповісти про це хорошим людям: батькові та діду негідника. Ті й так у смутку від того, що їхній нащадок загубився в минулому. А посилювати смуток повідомленням, що нащадок виявився отаким... Ні, у лицарів язика не поворушилися повідомляти правду. Нехай Манюні самі з'їздять завтра до Жорикбурга й дізнаються страшної істини, без допомоги Абдулли та Сергія...

Знявши в готелі двомісний номер, скинувши обладунки та влігшись на два ліжка, лицарі мовчали.

Нарешті Сергій сказав:

– Не розумію, як у таких хороших людей нащадок, хай йому щось, міг стати таким мерзотником. І тато в нього хороший, і мама, і дідусь із бабусею, та інші предки. У

нього гарний родовід. Йому з генами мала перейти слава спадковість. Крім того, Роженкранци намагалися дати йому гарне виховання, хай йому щось, прищепити найкращі якості. А виросло таке! Не розумію, не розумію.

Абдулла відповів:

— На жаль, так, на жаль, буває, що в добрих батьків погані діти. А буває, на щастя, і навпаки: у поганих батьків добрі діти. Таке враження, що від батьків дітям передається тілесна оболонка, а душа, яка заповнює цю оболонку, дається людині чи то Вищою Силою, чи то... Не знаю ким.

— А кажуть, існує ще явище метемпсихозу, хай йому щось, тобто переселення душ, — продовжив Сергій. — Мовляв, іноді після смерті людини її душа переходить в інше тіло... Може, коли Бандюга, хай йому щось, народився, чи тільки був зачатий, десь померла дуже погана людина. І її мерзенна душа переселилася в тіло цього немовляти. Тому він, хай йому щось, і виріс такою гадиною.

— Може, й так, — погодився Абдулла. — Якби причина була в цьому, то це пояснювало б такий парадокс.

Вони ще помовчали. Потім Сергій знову заговорив:

— Тепер я зрозумів, кого мені нагадала зовнішність Остапа Манюні, хай йому щось. Нашого колегу, Лицаря Півної Кружки, тобто лицаря Мгоцька.

— Точно! — зрозумів і Абдулла.

— І не дивно. Бо його тіло, хай йому щось, є генетичною копією тіла Бандюги, тобто сина Остапа Манюні.

— Фактично, Мгоцько тепер є на генетичному рівні близнюком Бандюги, — підхопив Абдулла. — І якщо Бандюга був сином Остапа Манюні, то й близнюк Бандюги генетично є сином Остапа Манюні.

— Але на відміну від Бандюги, хай йому щось, сином не поганим, а дуже добрим.

— Може, дізнавшись про це, Остап Манюня та Ірина визнають Мгоцька своїм сином, а Всеволод та Галина Манюні — своїм онуком. Може, Мгоцько отримає від них нове по батькові та прізвище, і називатиметься не Мгобокбекбе Зямалаговичем Гальбою, а Мгобокбекбе Остаповичем Манюнею...

Попатякавши ще про те про се, лицарі сходили в каварню при готелі і повечеряли. Потім повернулися в номер, ще поговорили, по черзі взяли душ, лягли в ліжка і заснули.

Наступного ранку граф Абдулла й барон Сергій, покинувши готель, зайшли в стайню, осідлали Ахмата з Філіпом, і продовжили мандрівку. Виїхавши з Манюнинська, направили коней у бік села Книжиці...

От, власне, і все, каже Автор Терентопських хронік, що я хотів розповісти читачеві про народження уколошканого. Як і було обіцяно, читач дізнався розгадок двох таємниць: таємниці портретів Гектора Манюні та таємниці появи на світ Бандюги. Але розгадки інших таємниць ще попереду. Утім, у цьому розділі викладено дев'ятий, останній клаптик пророцтва Гектора Манюні, а значить, читачу, ти зараз можеш дізнатися розгадки і третьої таємниці: все його пророцтво. Якщо не полінуєшся скласти разом усі ці дев'ять уже відомих тобі шматочків.

Що ж до подорожей у часі, то цій темі присвячено безліч фантастичних творів. У деяких люди роблять це за допомогою технічних пристроїв, так званих машин часу, у деяких — за допомогою магії, а в деяких персонажів перекидають незрозумілі причини. Іноді персонажі опиняються

в минулому, як це трапилося з американським інженером Хенком Морганом у романі Марка Твена «Янкі при дворі короля Артура» (інженера пережбурнуло з дев'ятнадцятого століття в раннє середньовіччя). Іноді навпаки – персонажі опиняються в майбутньому, як це трапилося з давньоримським патрицієм Квінтом Люцієм Публіколою в маленькому творі Майка Йогансена «Резолюція» зі збірки «Луб'яне решето» (патриція перекинуло з античності в українське місто, напевно в Харків, двадцятих років двадцятого століття).

Взагалі, не кожен є мандрівником у просторі, але кожен – мандрівник у часі. Від руху в просторі можна відмовитися, влігшись на улюблений диван, але від руху в часі не ухилишся. Ось секунду тому ти був у минулому, тепер перебуваєш у теперішньому, а вже за секунду опинишся в майбутньому. І не можна уникнути мандрівки із сьогодні у завтра. Не можна зафіксувати себе в одній миті, сказавши «ні» переміщенню в наступну. Нещадна хвиля часу жене тебе вперед, проштовхуючи з однієї миті в другу, з другої в третю... І скільки завгодно кричи фразу Гетевського Фауста: «Зупинися, мите! Ти прекрасна!» – хрін вона тобі зупиниться! Час не таксі, що робить зупинки на вимогу пасажира; час – безперервний поїзд-експрес або авіалайнер; на прохання зупинитися він лише іронічно посміхнеться, продовжуючи нещадно переміщати тебе до неминучого. Усі ми мандрівники в часі, безперервні мандрівники. Тому машиною часу може бути будь-який предмет, от хоч би і твій улюблений диван. Варто тобі на нього лягти, і за кілька секунд ти – гоп – опинився в майбутньому. Ну, нехай не в далекому майбутньому, де кишать космопроходці та роботи, але все ж таки на кілька

секунд у майбутнє тебе диван переніс, про що свідчать стрілки годинника, особливо секундна. Ну чим тобі диван не машина часу!

Випендрившись філософуванням у попередньому абзаці, у абзаці даному, останньому в цьому розділі, Автор повідомляє тобі, безцінний читачу, що й у наступному розділі, п'ятдесят четвертому за назвою «Щодо переміщень барона Аркадія», Автор торкнеться теми пересувань у часі.

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ СЬОМЕ

Придбання яйця

— ... я відразу зрозумів, що ви дрібний шахрай.
Ілля Ільф і Євгеній Петров, «Золоте теля».

Найяскравіший його спогад, то було яйце.
Майк Йогансен, «Під парусом на дубі».

10 серпня – 27 жовтня 1995 року.

Переважна більшість персонажів цього Терентопського так званого епосу – істоти хороші. Автор хотів був написати «люди хороші», але згадав, що не всі вони відносяться до виду гомо сапієнс. Ну, нехай деякі з них по-своєму недоладні, кумедні, безглузді... Нехай роблять вчинки курйозні, помилкові, не завжди розумні... І все ж, повторює Автор, істоти хороші. По-справжньому негативних персонажів тут тільки п'ятеро: карний злочинець Бандюга; розбійник вісімнадцятого століття Вирвичереп; чаклун-чорнокнижник Авдій Мотлох, що також жив у вісімнадцятому столітті; сучасний послідовник цього Авдія (що про того послідовника оповідає попередній п'ятдесят шостий розділ «Заручниця мрійника»); і таємничий шахрай, відомий під псевдонімом Траляляліні.

Автор вирішує, що настав час викрити перед читачем цього так званого Траляляліні, розповісти, хто він насправді такий, звідки взявся і як діяв.

Як казав мені не раз Микола Васильович Гоголь, повідомляє Автор Терентопських хронік: «Ні, час нарешті припрягти і негідника. Отже, припряжемо негідника!»

— Сам Гоголь? Казав тобі? Та що ти брешеш, громадянине Авторе! — обурюється Ліва півкуля авторського мозку. — Нічого великий письменник Гоголь не міг тобі казати, бо помер за сто десять років до твого народження.

— Смерть не завада, — заперечує Автор. — Письменники і після своєї смерті можуть говорити будь-що читачам своїми писаннями. Гоголь ці слова сказав у одинадцятому розділі своєї поеми «Мертві душі».

— То це ж він не тобі особисто сказав, а своїм читачам! — не вгамовується скрупульозна Ліва.

— А я, на твою думку, хто? Чи не читач Гоголя? — сперечається Автор. — Якщо я чогось сам пишу, то це не означає, що я не читач чужих писань. У відомому анекдоті в чоловіка, який заявив, що він письменник, запитали: «Та ти хоч читати вмієш?», на що він відповів, мовляв, йому не треба вміти читати, оскільки він письменник, а не читач. Але, на відміну від цього анекдотичного суб'єкта, справжні письменники вміють як писати, так і читати, зокрема чужі книжки. От і я не тільки пишу, а й читаю, зокрема і твори Гоголя. І якщо Гоголь кожною фразою кожного свого твору звертався до кожного зі своїх читачів, то, значить, і особисто до мене, хоч і не знаючи про моє майбутнє існування. А якщо так, то, значить, абсолютно кожен із його читачів, і я в тому числі, прочитавши будь-яке його речення, має право заявити: «Як мені одного разу сказав Микола Васильович Гоголь...» та його речення процитувати. А прочитавши речення вдруге, можна сказати: «Як мені двічі сказав Микола Васильович Гоголь...» А втретє: «Як

мені тричі сказав Микола Васильович Гоголь...» І таке інше.

— Гаразд, — здається Ліва півкуля. — Не продовжувати-му суперечки. Ти тут літератор, тобі й карти в руки.

— Літератор? — замислюється Автор. — Я не хочу називати себе літератором, хоч і займаюся літературою. Рабле був літератором? Був. Шекспір був літератором? Був. Сервантес був літератором? Був. І той же Гоголь. І інші письменники-класики. Отже, називаючи себе літератором, я ніби примажуюсь до таких геніїв. А це нескромно, бо я чудово бачу різницю між їхньою величчю та моєю нікчемністю. Тому рішення називати себе не літератором, а... еее... гм... о! букватором. Слово «буква» є синонімом слова «літера», тому придумане мною слово «букватор» формально має бути синонімом слова «літератор». Проте це інше слово, і називаючи ним себе, я таким чином ухиляюся від примазування себе до великих.

— Але ти себе називаєш також і Автором, — викриває Права півкуля. — А великі письменники також є авторами. Тож все одно виходить, що примазуєшся до великих.

Автор Терентопських хронік, захоплений зненацька цим викриттям, замовкає, чухає потилицю, потирає підборіддя, задумливо колупає нігтем у лівій ніздрі, і, нарешті, вимовляє:

— Так, є такий гріх. Можливо, я це виправлю. Можливо, дописавши рукопис до кінця і почавши його редагувати, доводячи нехай не до досконалості (абсолютної досконалості я не доб'юся, як би не намагався), а хоча б до якого-небудь поліпшення, я, в процесі цього редагування, замінитиму нахабно присвоєне самому собі прізвисько Автор на скромніше Букватор. Але поки, до закінчення

написання чорнового варіанта рукопису, продовжу за звичкою називатися Автором, соромлячись своєї нескромності.

— Ну от, знову ти, Авторе, про копирсання в носі! — вигукує Права півкуля авторського мозку. — Я маю на увазі щойно вимовлені тобою слова: «Автор... задумливо колупає нігтем у лівій ніздрі». Взагалі, по-моєму, ти занадто часто говориш про ніздрі, шмарклі, колупання в носі тощо. Тему ніздрів ти примудрився навіть використати в терентопській топоніміці, назвавши один провулок у Жорикбурзі Ніздресвистівським, одне місто в Терентопії Свистоніздрінськом, а інше Шмаркловом. Читач може побачити в цьому якусь твою маніакальність щодо даних отворів людської голови.

— Жодної маніакальності, — відмахується Автор. — Це лише прихований натяк на моє захоплення літературним талантом Миколи Васильовича Гоголя. Який теж часто згадував про носи, докладно описував, так би мовити, носові маніпуляції, як то: нюхання тютюну, чхання, шморгання, сморкання, колупання в ніздрі тощо. Давав персонажам «носові» прізвища (Довгочхун, Ноздрьов...). А про ніс такого собі пана Ковальова навіть написав цілу повість. Розумію, звичайно, що я не маю і тисячної частки такого літературного таланту, який був у Гоголя, але мимоволі перебуваю під його впливом. Що виражається, наприклад, в акцентуванні ніздрєвої теми.

— А я помітив, — додає півкуля Ліва, — що ти також часто згадуєш про дупи, і те, що з ними пов'язано: какашки, глисти, пукання, випорожнення...

— Також натяк, — пояснює Автор, — на моє захоплення творчістю Франсуа Рабле, який теж...

– Та зрозуміло, – перериває, гидливо морщачи звини, Права, – не треба в ЦЕ заглиблюватися.

До речі, щодо гидливості. Бувають люди настільки охайні, що вони гидують вляпатися в лайно навіть у тому випадку, коли лайно складається з чистого золота із діамантами. От і я, каже Автор Терентопських хронік, за таке вляпування не дав би навіть волосини з хвоста мого буланого масти коня. Якби, звісно, у мене був такий кінь, додає Автор. Але, правду кажучи, ні коня буланого масти, ні коня якоїсь іншої масти в мене немає, інформує Автор. Втім, кінь потрібний для того, щоб ДАТИ волосину з його хвоста, а для того, щоб НЕ ДАТИ волосини з кінського хвоста, наявність коня з його хвостом не є необхідною.

Що ж до звичайного лайна, то його родовище називається, даруйте, сракою. А родовище думок називається мозком. Обидва родовища є надзвичайно важливими для нормальної життєдіяльності людини. Але, на жаль, і мозок буває родовищем лайна, хоча й іншого роду. А от срака (ще раз даруйте за грубе слово) родовищем думок ніколи не буває.

Покінчивши суперечки з півкулями (але, звичайно, тільки тимчасово), Автор нарешті вимовляє:

– Отже, за прикладом Гоголя, я, доморослий букватор, котрий поки ще називає себе Автором, починаю викривати негідника.

«Те, про що я збираюся повідомити вас, зізнатися, де-що несвоєчасно, – мало бути сказане на сто п'ятдесят сторінок раніш, але я тоді вже передбачив, що це до речі

буде сказати після, і найкраще тут, а не деінде. – Письменники неодмінно повинні заглядати вперед, інакше не буде життя й зв'язності в тому, що вони розповідають».

Так висловився Лоренс Стерн у дев'ятому розділі другого тому свого роману «Трістрам Шенді». Або, можна сказати, так висловився сам джентльмен Трістрам Шенді, від імені котрого написаний цей роман. Автор Терентопських хронік те, про що він прагне повідати у цьому розділі, міг би повідати навіть не на сто п'ятдесят сторінок раніш, а, скажімо, сторінок на п'ятсот. Але не зробив цього для збереження інтриги.

Отож, Траляляліні.

Справжнє його ім'я Вітольд Ростиславович Крисопупов. Можливо, читач пам'ятає, що маг Гліб Цвях, просканувавши ясновидінням труп Бандюги, не тільки побачив, як Бандюга віддав так званому Траляляліні сумку з яйцем дракона, але навіть і розпізнав у кишені так званого якийсь документ на ім'я, як сказав Цвях міліціонерові Папірусюку, «чи то Володимира, чи то Віталія, чи то Кривоупова, чи Крисолапова». Як бачимо, читачу, ясновидець не дуже помилився. Той документ був справжнім українським паспортом шахрая.

Вітольд Крисопупов був харків'янином. Але не уродженцем Харкова. Народився він у селищі Крижополі, що у Вінницькій області, 1958-го року. Коли йому було чотири роки, його родина переселилася до Харкова, де він виріс і з того часу жив. Здобувши вищу освіту на факультеті психології, Вітольд не захотів заробляти на життя чесною роботою. Він вважав за краще збагачуватися нечесною діяльністю. Не крадіжками і грабежами, що ті заняття він вважав жлобськими, а шахрайством. Для успішних

афер, як він гадав, потрібні інтелект, ерудиція, гарна інтуїція, психологія та артистизм. Думаючи, що має такі якості, вибрав саме цю стежку. Втім, щоб не потрапити під суд за дармоїдство, офіційно працював психологом. Але його офіційні заробітки були лише прикриттям. А основні великі доходи він отримував у вільний від показної роботи час за допомогою різноманітних афер. Будучи тертим прощалигою, що вміє все точно прорахувати, він ухитрився жодного разу не потрапити в поле зору правоохоронних органів. Тобто був дуже хитрожо... еее... дуже хитромозкий.

Дружини та дітей в нього не було. А коханок міняв як рукавички.

10 серпня 1995 року, плануючи нову аферу, жертвою якої могли стати іноземці, що гостили в Харкові, Вітольд ошивався біля готелю «Інтурист» на Ленінському проспекті, придивляючись до закордонних туристів і обираючи можливу здобич. Сам Вітольд був одягнений у все закордонне, як то кажуть, «фірмУ», тому й сам міг бути прийнятий за іноземця.

І був таки прийнятий за такого.

До нього підійшов чоловік, зростом і комплекцією схожий на самого Вітольда, зі зрослими на переніссі бровами і чорним жорстким волоссям, схожим на спину їжачка. Запитав: «Ду ю спік інгліш?» – «Єс, ай ду», – машинально відповів Вітольд. І ламаною англійською мовою незнайомець запропонував здійснити поїздки в унікальне місце, рівного якому більше немає ніде на земній кулі. З умовою, що переміщатися туди доведеться із зав'язаними очима, оскільки таке унікальне місце є секретним. Назвав суму оплати у валюті і додав, що екскурсант не пошкодує про

витрачені гроші, і навіть здивується, що за такий ексклюзив з нього взяли так мало. Вітольд, який вивчав англійську і в школі, і у вузі, хоч і не був великим її знавцем, але сяк-так володів, тому зрозумів незнайомця. Читач, напевно, здогадався, що незнайомцем був Зіновій Феліксович Недашковський, організатор у Терентопському королівстві туристичного бізнесу, що про того харків'янина Автор повідав читачеві в щосі шістнадцятому «Підпільна країна».

У Вітольда Крисопупова майнула думка, що це може бути злочинний намір: спокусивши довірливих іноземців поїздкою до дивовижної місцевості, вивезти їх у безлюдне місце і там пограбувати. Але феноменальна інтуїція відразу підказала, що тут має місце не грабунок, а щось інше, не злочинне і незвичайне. А чи не може це щось інше і йому, Вітольду, принести зиск? Його здолала цікавість, і ламаною ж англійською він відповів незнайомцеві, що згоден. Потрібна сума у валюті в нього була.

Незнайомець запропонував цьому, як він вважав, іноземцеві почекати біля он того коричнево-білого автобуса, доки будуть вмовлені й інші охочі, щоб утворилася невелика група. Вітольд підійшов до автобуса і зачекав. Незабаром незнайомець наблизився із дев'ятьма іноземними громадянами, які виявили бажання побувати в унікальному місці. Усі увійшли до автобуса, де вже перебували два парубки та жінка. Як потім Вітольд утямив з їхньої розмови, це були сини та дружина незнайомця. В автобусі, як і було домовлено, іноземцям (зокрема й лжеіноземцеві Вітольду) очі зав'язали чорними щільними широкими стрічками, крізь які нічого не було видно. І автобус рушив у дорогу.

Звісно, Вітольдові дуже хотілося знати, у якому напрямі їх везуть. Щоб це зрозуміти, він пішов на хитрість. Вдав, що його мучить нежить і на цьому ґрунті чхання. Періодично він вихоплював з кишені носовичка, підносив до обличчя і чхав, після чого витирав ніс і ховав хустку в кишеню. У момент притискання хустки до обличчя, непомітно підчіплював нігтем мізинця нижній край пов'язки і кидав одним оком погляд у вікно. Вітольд Крисопупов добре знав Харків, тож секундного погляду було достатньо, щоби визначити місцезнаходження.

Через таку хитрість з'ясував, що автобус проспектом Леніна доїхав до майдану Свободи, виїхав на вулицю Сумську, доїхав до майдану Радянської України, звернув на майдан Рози Люксембург, а з нього на Пролетарський майдан, і, переїхавши Свердловським мостом через Лопань, вулицею Свердлова рушив убік Холодної Гори... (Якщо читач бачив бува американський кінофільм «Холодна гора» (2003 р., режисер Ентоні Мінгелла), або просто знає про нього, то автор Терентопських хронік про всяк випадок повідомляє, що харківська Холодна Гора не має до цієї кінострічки жодного стосунку).

На Холодній Горі дорога роздвоювалася: ліва вела в напрямку Полтави, права – вбік Сум. Чихнувши вчергове, Вітольд второпав, що автобус продовжив рухатися в сумському напрямку.

(Автор про всяк випадок повідомить або нагадає читачеві, що колишній проспект Леніна тепер зветься проспектом Науки; колишній майдан Радянської України – майданом Конституції; колишній майдан Рози Люксембург – Павлівським майданом; колишній Пролетарський майдан – Сергієвським майданом; колишній Свердловський міст –

Великим Лопанським мостом; та колишня вулиця Свердлова – Полтавським Шляхом).

У момент чергового чхання Вітольд побачив архітектурну споруду з написом «ХАРКІВ» та збагнув, що автобус виїжджає з території міста на територію області.

За лічені секунди машина зупинилася, і незнайомиць зі зрослими на перенісці бровами ламаною англійською сказав: «Вів ерайд. Ледіз енд джентльмен, летс гоу».

Незнайомиць із дружиною та синами допомогли тимчасово незрячим туристам вийти з автобуса. Допомогли їх взяти один одного за руку, щоб утворити ланцюжок, і попередили, що їм доведеться пройти кілька десятків кроків бездоріжжям, тому треба рухатися не поспішаючи і обережно, щоб не спотикатися і не падати.

Вітольд виявився останнім у ланцюжку, тому однією рукою він тримав руку переднього, а друга рука, на його щастя, залишилася вільною. Щастям для нього виявилось і те, що він любляв смоктати цукерки-льодяники, тому носив у кишені штанів пачку цих ласощів. Згадавши казку Шарля Перро про Хлопчика-мізинчика, де цей персонаж знаходить вірну дорогу, оскільки розкидав по ходу руху білі камінці, Вітольд вирішив скористатися цим же методом. Рухаючись не поспішаючи за ланцюжком (де, як він здогадався, першого туриста вів за руку незнайомиць зі зрослими бровами або хтось із його родини), Вітольд вільною рукою виймав із лежачого в кишені надіраного пакетика льодяники і непомітно кидав під ноги, щоб згодом знайти ті вказівники.

Потім туристам сказали, що вони зараз пройдуть крізь колючі кущі, і, можливо, відчують уколи шипів, тож треба трохи потерпіти. Залунав шерех листя і відчувся дотик

гілок з легким поколюванням. Потім їм допомогли сісти в мікроавтобус, сказали, що їх супроводжуватимуть інші екскурсоводи, і мікроавтобус рушив.

Ця поїздка тривала значно менше. За кілька хвилин їх вивели з мікроавтобуса та розв'язали очі. Незнайомця зі зрослими бровами та його сім'ї справді вже не було, а інші екскурсоводи повідомили приїжджим, що вони перебувають у Терентопському королівстві, а саме, у його колишній столиці, місті Великих Дрібках.

І почалося їхнє знайомство з дивовижним підпільним королівством. Після огляду колишньої столиці їх відвезли до нинішньої – Жорикбурга, – де вони, крім іншого, побували і в Жорикбурзькому краєзнавчому музеї, і в Королівському зоопарку, та інших цікавих закладах.

Звозили їх і на Каменіану, де вони побачили справжніх живих драконів. Там Вітольд Крисопупов дізнався, що він страждає на драконофобію. Хоча дракони не виявляли жодної агресії і нічим гостям не загрожували, їхній вигляд викликав у Вітольда якийсь доісторичний жах. Його тілом бігали мурашки, серце йшло в п'яти і таке інше. Так що якби йому запропонували ще раз прогулятися на Каменіану і подивитися на драконів, то він із тремтінням відмовився б. В інших туристах він такого страху перед драконами не побачив, і зрозумів, що це якась його особиста вроджена вада. (Можливо, тимчасові супутники Крисопупова не лякалися, бо вважали драконів великими геніально виробленими механічно-комп'ютерізованими іграшками, роботами, а Вітольдові феноменальна інтуїція повідомила, що це справдішні тварини на кшталт динозаврів).

Повозили їх і іншими місцями. Деякі чарівники, які були штатними або позаштатними співробітниками туристи-

чної агенції, показали їм свої чудеса, на кшталт атракціону ілюзіоністів. Взагалі іноземці побачили там чимало дивовижного, чого не припускали, плануючи поїздку до Харкова. І для харків'янина Вітольда Крисопупова існування поряд із Харковом чарівної країни виявилось великим відкриттям.

Потім їм у Великих Дрібках знову зав'язали очі, і за кілька десятків хвилин, пройшовши зворотний маршрут, вони знову опинилися в Харкові на проспекті Леніна біля готелю «Інтурист», де їм очі розв'язали та випустили з коричнево-білого автобуса.

В результаті цієї поїздки Вітольд відчув, що від такої неймовірної країни, яка непомітно примостилася біля Харкова, він може мати якусь велику вигоду. Але щоб визначити, яку саме і як її отримати, треба вивчити цю країну та її народ ґрунтовніше. Для цього там треба якийсь час пожити. Але спочатку знайти.

Доїхавши у трамваї до західної околиці Харкова і вздовж траси у бік Сум дійшовши пішки до кордону міста, вказаного архітектурною спорудою з написом «ХАРКІВ», він продовжив рухатися далі повільно, оглядаючи землю в пошуках льодяників. Нарешті, льодяники знайшлися. І за цими вказівниками він дійшов до колючих кущів. Розсунувши їх, знайшов двері. Відчинивши двері, побачив дорогу, що вела до міста. До Великих Дрібок. Зробивши це відкриття, Вітольд повернувся додому.

Завершивши в Харкові поточні справи і взявши на роботі відпустку за свій рахунок, зібравши у картату валі-

зку речі, які йому могли знадобитися, він перемістився в Терентопське королівство, і на якийсь час оселився в Жорикбурзі, винайнявши квартиру в однієї тамтешньої бабусі.

І почав вивчати чарівну країну. Зокрема – характер, звичаї та звички тамтешнього народу. Будучи професійним шахраєм, він мав великі здібності легко заводити знайомства і входити в довіру до різних людей, видобуючи від них потрібні йому інформації. Оскільки так звана терентопська мова мало відрізнялася від харківської говірки, то йому неважко було в Терентопії видавати себе за місцевого.

Прикидаючи, яка саме здобич із чарівного королівства може принести йому найбільше грошей у його світі, що його терентопці називають Великим Світом, Вітольд зупинив свій вибір на драконячому яйці. Така рідкість за межами Терентопії може коштувати мільйони, а то й десятки чи навіть сотні мільйонів доларів.

Вітольд знову відвідав Жорикбурзький краєзнавчий музей, але вже не під виглядом заїжджого містера з далекого зарубіжжя, а під виглядом місцевого терентопського туриста, приєднавшись до групи, що приїхала з Яєчні-Ясної. У музеї від екскурсовода дізнався, що представлений там муляж драконячого яйця виготовив майстер Ігор Слюноплюєв, а справжнє драконяче яйце зараз можна побачити в Абрикосовій печері. Вітольд довідався в екскурсовода адресу цього майстра, припускаючи, що муляж може стати у нагоді для придбання справжнього яйця.

І навідався на квартиру цього Слюноплюєва. Майстра вдома не виявилось, а його дружина відповіла, що він

перебуває в апчхиградській області, в санаторії «Кришталеві Джерела», і найближчим часом його у Жорикбурзі не буде.

Можна було дочекатися повернення Слюноплюєва до столиці та замовити йому виготовлення другого муляжу. Але Вітольда охопило таке нетерпіння, що ждати не хотілося. І він вирішив скористатися муляжем із музею. Сам Вітольд власноруч красти муляж у музеї не волів, і тим більше не бажав красти справжнє яйце у драконів, яких боявся майже до неприємності. Отже, для цієї операції йому потрібний був досвідчений злодій. Але знайти відповідного було не так просто, оскільки, як уже встиг з'ясувати Вітольд, у Терентопії навіть злодії та інші злочинці, отримавши типово терентопське виховання, були готові далеко не до всякого злочину. Тим більше, до викрадення драконячого яйця, що могло створити проблеми для їхньої батьківщини, яку вони любили, будучи патріотами. («Злодії, бандити мають також свій кодекс честі», як сказав один із головних героїв гумористичної повісті дотепного і талановитого українського письменника Івана Керницького «Герой передмістя». Сказано про львівських кримінальників тридцятих років двадцятого століття, але до терентопських кримінальників ця фраза підходить ще в більшій мірі.) Отже, потрібен був якийсь унікальний, нетиповий, безсовісний і безпринципний злодюга.

Під час поїздки в одному з жорикбурзьких трамваїв, Вітольд помітив, як один суб'єкт краде з сумок та кишень пасажирів дрібні предмети, вкладаючи замість візитні картки. Вітольд уже знав про існування в королівстві законослухняних легальних злодіїв, і второпав, що це один із них. Простежив за ним і ненав'язливо познайомився.

Звали трамвайного злодюжку Богдан Топець, а злодійська кличка його Горбок.

Шахрай запропонував злодієві погуляти у ресторані за рахунок першого. Гуляти в ресторані за чужий рахунок – справа вигідна, тому Горбок охоче погодився. І вони опинилися у жорикбурзькому ресторані «Харків». Там Вітольд, підливаючи в чарку Горбка алкоголь, ненав'язливо випитував про наявність у місті якогось, що називається, «безбашенного лиходія-беспрядельщика», готового за гроші на будь-яку крадіжку. Горбок машинально відповів, що таких немає. Але після чергової чарки, згадавши, млявим від сп'яніння язиком промурмотав, що є такий Федір Роженкранц на кличку Бандюга. Від такого всього можна очікувати. Але він зараз сидить у в'язниці. Проте днями його термін закінчиться, і його мають відпустити на волю.

Вітольд уже дізнався, що в Терентопії шанують права та свободи людини. У тому числі права ув'язнених. Тому їхнє поштове листування не перевіряють. Тож, нічого не боячись, він відправив до жорикбурзької в'язниці листа Федорові Роженкранцу з пропозицією вкрати яйце дракона і обіцянкою заплатити за яйце аж п'ятдесят тисяч шурхотиків. Незабаром отримав відповідь, що той погоджується.

Але п'ятдесят тисяч шурхотиків у Вітольда не було. І треба було швидко повернути аферу, яка принесе йому одразу велику суму.

Вивчивши тамтешній народ, Вітольд уловив, що шахраювати в Терентопії легше, ніж у так званому Великому Світі. Оскільки терентопці наївніші і довірливіші, ніж мешканці Великого Світу. «Розбалувало» їх благородство та інші лицарські риси, які там прищеплю-

валися мешканцям із дитинства. Не готові вони до зухвалих обманів. Цим і треба скористатися, вирішив шахрай.

Взагалі, місцеві жителі справили на Вітольда враження простаків, довірливих та романтичних, як діти. Там навіть дорослі чоловіки цілком серйозно грають у лицарів, ніби дітлахи. Вітольда смішила ця їхня, як він називав, «інфантильність». Країна неляканих роззяв. Таких обкрутити кругом пальця – це раз плюнути.

Дізнавшись, що серед жителів Жорикбурга чимало шанувальників класичної музики, які в цей період не можуть задовольнити своїх потреб, оскільки трупа міського оперного театру гастролює в інших містах, Вітольд ухвалив цим скористатися, і вигдав уже відому читачеві аферу з «листом, брамсом та бахом».

Серед його шахрайського реквізиту, покладеного в картату валізу, були зокрема фальшиві дипломи, надруковані латинськими літерами. Якби якийсь поліглот спробував би ці «іноземні» тексти перекласти, то в нього нічого не вийшло б: «мови», на яких вони написані, не існує в природі.

З цими паперами Вітольд явився в Стайню Оперы та Балету, і відрекомендувався тамтешньому адміністратору Лазарю Дулівці музикантом-віртуозом на ім'я Ріккардо-Джузеппе Траляляліні, пред'явивши фальшиві дипломи як доказ. Сказав, що готовий дати в Жорикбурзі один концерт, заплативши десять тисяч шурхотиків театру за оренду приміщення. До того ж театру не доведеться витратися на афіші та розповсюдження квитків, оскільки все це маестро бере на себе. Дулівка зрадів і погодився: мало того, що глядачі, котрі скучили за гарною музикою, послу-

хають віртуоза, так ще театр несподівано отримає непоганий прибуток за оренду. Вдарили по руках і домовилися, що концерт відбудеться 18 вересня, початок о 19 годині.

Потім шахрай сховався у друкарню і замовив терміново надрукувати афіші та квитки.

Бандюзі, який мав вийти на волю саме 18 вересня, у другому листі Вітольд написав, що чекатиме на його вихід біля дверей в'язниці, і описав прикмети, за якими злодій впізнає шахрая.

Отримавши у друкарні замовлення та заплативши за роботу, Вітольд сам розклеїв афіші у всіх районах Жорикбурга.

Вісімнадцятого вересня рано вранці він справді зустрів Бандюгу біля в'язниці, дав йому сіру сумку, в якій лежала фомка, і завдання: треба викрасти з Жорикбурзького краєзнавчого музею муляж драконячого яйця, а потім в Абрикосовій печері підмінити цим муляжем справжнє яйце драконів. Завтра вранці о пів на дев'яту ранку вони, мовляв, зустрінуться на залізничному вокзалі, де Бандюга віддасть сумку з яйцем, одержавши натомість п'ятдесят тисяч.

Потім з розкладним столиком Вітольд перемістився на перехрестя вулиць Гоголя і Шекспіра, де біля пам'ятника Івану Никифоровичу Фальстафу, як було зазначено в афіші, заходився продавати квитки на свій, м'яко кажучи, «концерт» (так само, як інший шахрай, Остап Бендер, продавав квитки харківським міліціонерам та іншим громадянам у тридцять шостому розділі роману «Дванадцять стільців» Іллі Ільфа та Євгенія Петрова). Першим намагався купити сам король, але так званий Траляляліні ненав'язливо вмовив його проігнорувати цей захід, боя-

чись, що присутність глави держави може ускладнити вчинення афери.

Серед покупців квитків був один дракон. Коли він наблизився до Вітольда майже впритул, той від страху мало не знепритомнів. Але все ж не зомлів, і абияк квиток дракону збув.

Продавши квитки, він мав на руках десять тисяч шурхотиків. Тут же сховався до Стайні і віддав десять тисяч Лазареві Дулівці за оренду зали.

Вітольд, він же Траляляліні, все точно розрахував: і як пройде «концерт», і як відбудеться суд, куди його глядачі притягнуть за шахрайство, і як вчиниться невинне і не боляче його побиття глядачами в підворітті. Сталося точно відповідно до задуманого. Якби він не явився на «концерт» і втік із грошима, глядачі прожогом звернулися б до міліції, та невідкладно кинулася б його шукати, і придбання яйця опинилося б під загрозою. А так все пройшло, як по маслу, без втручання міліції. Якщо не брати до уваги спілкування з дільничним Миколою Ратицею в Стайні Опері та Балету, що те спілкування не завдало Вітольдові шкоди.

Після всіх цих подій того ж вечора 18-го вересня у пункт прокату він повернув концертний костюм і розкладний столик, заплативши за їхнє використання, та отримав назад свій золотий нашійний ланцюжок, який залишав у заставу.

Наступного ранку, тобто дев'ятнадцятого вересня, Вітольд розплатився зі старенькою за оренду квартири,

сказавши, що, можливо, ще повернеться (на той випадок, якщо Бандюзі поки не вдалося добути яйце дракона), а якщо, мовляв, протягом трьох годин не повернеться, вона може здати квартиру комусь іншому. І, забравши картату валізу, поїхав на вокзал.

Там за півгодини до відправлення поїзда до Великих Дрібок справді відбулася зустріч із Бандюгою, який вчора успішно впорався з поставленим йому завданням. Вони обмінялися: один вручив другому сумку з яйцем, другий першому п'ять тисяч шурхотиків. Бандюга пішов із вокзалу, а Вітольд сів у вагон поїзда.

Потяг ішов повільно, роблячи численні зупинки на дрібних станціях. Тому стокілометрову дистанцію подолав лише за три години.

Ті, що залишилися в нього після афери з «концертом» і розрахунку з Бандюгою сорок тисяч шурхотиків, Вітольд у пункті обміну поміняв на валюти Великого Світу, оскільки, зрозуміло, у Великому Світі терентопські шурхотики і даром нікому не потрібні, і там обміняти їх неможливо.

Біля великодрібкінського вокзалу Вітольд узяв таксі та попросив довести його до Державних Дверей.

Коли таксі наближалось до цілі, шахрай побачив, що там стоїть міліцейський пост, який перевіряє багаж. І збагнув Крисопупов, що крадіжку драконячого яйця виявлено, і розпочато його пошуки. Попрохав зупинити автомобіль, не доїжджаючи до Дверей. Потім, нібито згадавши, що забув вимкнути на кухні газ, сказав таксисту терміново повернути його назад до вокзалу.

Отже, втеча до Великого Світу зірвалася. Як бути далі, задумався Вітольд.

По-перше, міліція рано чи пізніше вийде на Бандюгу, і він може описати їм зовнішність Вітольда, вони складуть його портрет і за портретом зможуть його, Вітольда, знайти. Отже, насамперед треба змінити зовнішність до невпізнання. По-друге, треба тимчасово оселитися в якійсь глушині, де немає міліції. Може, не знайшовши організатора викрадення з викраденим яйцем, міліція вирішить, що він уже встиг втекти з країни, махне на цю справу рукою, прибере пост, і він зможе врешті-решт повернутися до Харкова з коштовною здобиччю. Але в якому саме затишному місці пересидіти ці дні?

Йому на очі потрапила дошка оголошень, і він почав читати приклеєні на ній папірці. Окрім інших, там було запрошення якогось фермера Христофора Оладьєва допомогти йому у збиранні врожаю та інших осінніх роботах. Ферма, що загубилася серед ланів, далеко від міліції, – це, мабуть, те, що треба. Місце досить глухе, тихе, малолюдне, відірване від цивілізації.

Вітольд не любив фізичної роботи, тим паче сільської. Але заради майбутніх мільйонів доларів, які йому принесе продаж драконячого яйця, можна попрацювати і на фермі. І Вітольд відірвав від оголошення пелюстку з описом, як дістатися ферми. А потім, подумавши п'ять секунд, відірвав і решту пелюсток, щоб позбутися потенційних конкурентів.

Потім він зайшов до громадського туалету, і там, замкнувшись у кабінці, змінив зовнішність. Дістав з валізки грим, перуку, накладні вуса і бороду, і, дивлячись у дзеркало, акуратно прикрасив цими аксесуарами свою голову. Особливою прикметою Вітольда була золота коронка у роті. Пишні вуса, що нависли над ротом, прикрили її, зроби-

вши непомітною. А ще начепив окуляри з синюватими скельцями. Джинсову камізельку з безліччю кишень він вивернув навиворіт, і вона перетворилася на вовняну картату камізельку червоно-коричневих тонів. Міліція шукатиме чоловіка лисуватого та голеного в джинсовій камізельці, а на довговолосого брюнета, бородача та вусаня в окулярах та картатій вовняній камізельці, не звертатиме уваги. І інші громадяни не зможуть у ньому впізнати того, кого шукають, та повідомити міліцію.

Так, з погляду міліції, таємничий Траляляліні зник після відвідування громадського туалету.

Оскільки для подальшого життя в Терентопії на невідзначений період йому могли знадобитися шурхотики, то він у пункті обміну поміняв зарубіжну валюту назад на місцеві гроші.

Купивши квитка на поїзд і дочекавшись, коли транспорт приготується вирушати з Великих Дрібок до Жорикбурга, Вітольд зайняв місце у вагоні.

Йому треба було вийти приблизно посередині цього маршруту, на станції Іканьці, що мала місце в одноіменному селі. Оскільки ферма Христофора Оладьєва була у тих місцях, як значилося на пелюстці оголошення.

У вагоні, щоб убити час, він приєднався до п'ятірки чоловіків, які почали грати в карти, у «підкидного дурня», не на гроші, а на інтерес, ставши шостим учасником гри.

Нарешті зійшов в Іканьці. Запитав у чергового по станції, і той указав дорогу до ферми Наполеона, що під тим прізвиськом був тут відомий Оладьєв.

Дотупавши із картатою валізою та сірою сумкою до ферми, і, назвавшись Геннадієм Задериногою, залишився на фермі жити і працювати.

Крім іншого, у екскурсовода в Жорикбурзькому краєзнавчому музеї Вітольд Крисопупов, він же Ріккардо-Джузеппе Траляляліні, він же Геннадій Задеринога дізнався про подробиці інкубації драконячих яєць. Тому знав, що від моменту відкладання яйця до вилуплення з нього драконенятка минає чимало часу. Птахам для появи нащадків потрібно сидіти на яйцях, зігріваючи їх своїм теплом. Драконам цього не треба. Дракони не гріють яйця своїм теплом. Розвиток зародка під шкаралупою відбувається і за нормальних температур довкілля. За більш високих температур – швидше, за холодних – повільніше. Але в будь-якому випадку набагато-набагато довше, ніж у птахів. А дракони й не поспішають. Головне – якість, а не швидкість; так, мабуть, вирішила природа щодо їхнього розмноження.

Таким чином, завдяки своїй допитливості в музеї, Вітольд Крисопупов, він же Ріккардо... і так далі, знав, що яйце в Абрикосовій печері було знесено дванадцятого липня цього 1995-го року, і, якщо не поміщати його спеціально в тепле місце, то вилуплення юного дракона відбудеться не раніше, ніж у липні наступного 1996-го року, а якщо тримати його в холодному місці, наприклад, в холодильнику (але не в його морозилці), то вилуплення може відкластися ще на кілька років. Тож часу у Вітольда було достатньо. Якби драконеня вилупилося передчасно, до продажу яйця, то це створило б для шахрая велику проблему, особливо з огляду на його драконофобію. Але, на щастя, це, як він думав, йому не загрожувало, бо він був

певен, що зможе якимось досягти свого задовго до літа наступного року.

(— Я пам'ятаю, — пожвавлюється раптом Ліва півкуля авторського мозку, — що дракон Інокентій Карлович, ще не вилупившись із яйця, вже умів розмовляти і вів крізь шкаралупу інтелігентські розмови з дощовим черв'яком Гавриїлом Святославовичем. Не віриться, що протягом року після відкладання цього яйця він настільки встиг усередині розвинути.

— А він, — відповідає Автор, — перебував у яйці не рік, а три роки. Я повідомив, що від відкладання драконячого яйця до вилуплювання драконенятка минає рік в умовах звичайного клімату, тобто зокрема коли має місце і літня спека. Але в печерах клімат прохолодніший, там не буває спеки, тому там інкубація яйця триває не рік, а три роки. Але у три роки і людські діти вміють цілком стерпно розмовляти. А Інокентій Карлович був не просто драконячим дитинчам, а вундеркіндом, тому до трьох років уже вмів міркувати про літературу, кінематограф та інші високі матерії, яких, звичайно, не міг бачити в яйці, але про які чув крізь шкаралупу з розмов батьків.

— Твоя відповідь, громадянине Авторе, мене задовольнила, — каже Ліва, і замовкає.)

Оселившись на фермі, Вітольд поклав сумку з яйцем під виділене йому ліжко. Переконавшись, що у Терентопії, завдяки з дитинства щепленому жителям лицарському вихованню, порядність є для місцевих нормою життя, він був упевнений, що ніхто тут не обшукуватиме його речей, і, відповідно, яйця не виявить. А якби й виявили, то прийняли б за страусове, у чому немає криміналу. Від музейного екскурсовода ж знав, що дракони щодня перевертають

яйце, аби не лежало постійно на одному боці. Це, мовляв, корисно для розвитку зародка. Тож і Вітольд раз на добу перевертав. Щоби майбутній покупець не звинуватив, що йому підсунули бракованого дракона, та не вимагав грошей назад.

Неділя була вихідним днем, коли обидва найняті працівники залишали ферму і займалися своїми справами. Ігор Тапочкін їздив у рідне село Королівку, що, як і Іканька, лежало на шляху поїзда між нинішньою та колишньою столицями, вбік Великих Дрібок від Іканьки, і де, як і в Іканьці, була залізнична станція. А Вітольд Крисопупов щовихідних приїжджав у Великі Дрібки, щоб дізнатися, чи не зник міліцейський пост від Державних Дверей. Але тижні проходили за тижнями, а пост залишався, тільки міліціонери там, звичайно, позмінно мінялися.

За пару тижнів після поселення Вітольда на фермі, фермер Наполеон приніс із поштамту в Іканьці свіжі журнали. Там було надруковано його, Вітольда Крисопупова, портрета, і текст про його пошуки. Але родина фермера і другий працівник, Ігор Тапочкін, не змогли в Геннадії Задеринозі впізнати розшукуваного Ріккардо-Джузеппе Траляляліні.

Люди, що шукали викрадене яйце, дісталися, нарешті, і ферми. Двадцять шостого жовтня. Але не міліціонери, а лицарі Напівкруглого Столу: барони Аркадій та Панас. У них також був його, Вітольда Крисопупова, портрет. І вони теж його не викрили.

Коли обидва лицарі наступного ранку покинули ферму, всі її мешканці (крім кішки, собаки, курей та інших тварин) дивилися їм услід, поки їхні фігури не зменшилися

вдалині до мікроскопічних розмірів. Потім зайнялися роботою.

Без відриву від роботи, Вітольд Ростиславович Крисопупов продовжував вигадувати спосіб, як, обдуливши міліцейський пост біля Державних Дверей, винести таки безкарно яйце у свій світ. Але поки що всі способи, що спадали на думку, визнавав невдалими. Проте оптимізму не втрачав, і вірив, що його задум розбагатіти за допомогою яйця здійсниться...

Тут знову пожвавлюється Права півкуля авторського мозку:

— На початку цього щося, Авторе, ти написав про персонажів твого Терентопського так званого епосу, що (цитую) «деякі з них по-своєму недоладні, кумедні, безглузді... роблять вчинки курйозні, помилкові, не завжди розумні». А я б уточнив, що не деякі, а чимало. І у твоїх лицарів часто-густо замість справжніх подвигів виходять якісь безглуздя (взяти хоч «битву» Аркадія з драконом). І магічні відкриття твоїх чарівників призводять самих чарівників до якихось проблем. Один хотів омолодитися, і став безпорадним сином власної онуки. Інший змінив стать своєму синові і прирік його бути статевим перевертнем. Третій перемістився до інших вимірів, але його нога застрягла в попередніх. Четвертий витратив роки роботи на те, щоб табуретка залишилася табуреткою. П'ятий винайшов спосіб переміщення в часі і втратив рідного сина. Шостий придумав спосіб переселення душі, і на багато років зробився мавпою. І так далі. І в інших твоїх персона-

жів трапляються усілякі невдачі. Товариство твоїх героїв, це якась колекція невдах. Складається враження, що саме до невдах ти відчуваєш слабкість, може, навіть і симпатію. А люди успішні, удачливі, у яких все виходить як по маслу, тобі не цікаві.

Автор замислюється, чухає волосся, гмикає і, нарешті, вимовляє:

— А й справді. Це ти, Права, точно помітила. Я не ставив собі такого завдання. Яюсь само собою виходить. Чому? Не знаю. Схоже, саме до персонажів-невдах я відчуваю... ну, може, не так симпатію, як співчуття.

— Може, — підключається півкуля Ліва, — тому що й тобі самому в житті далеко не завжди щастить, у тебе часто-густо не виходить те, чого тобі хотілося б? Тому інші невдахи тобі ближчі і зрозуміліші, ніж щасливчики, у яких все в ажурі. А про тих, хто ближчий і зрозуміліший, писати легше, ніж про інших.

— Еее... — тільки й може сказати Автор, не знаючи, що заперечити.

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ШОСТЕ

Заручниця мрійника

Читачу! Чи насмілишся ти ще раз увійти до печери великого чарівника? Якщо серце твоє не сповнене відваги, утримайся: не читай далі.
Льюїс Керролл, «Палиця долі».

Ніхто, певно, не стане заперечувати, що це – парубійко забавний, а почасти навіть і чарівний, але ж і чарівництво має свої межі, які навіть найбезпардонніша людина не в змозі переступити...

Якщо сьогодні виявляється можливою і безкарною така очевидна чарівнича дія, то запитайте себе, які розміри прийме це чарівництво завтра?
Михайло Салтиков-Шчедрін, «Помпадури й помпадуриші».

18 вересня – 3 листопада 1995 року.

«**А**втор залишає тут Мгоцька й Річарда Левове Копити, щоб повернутися до них за шість розділів, у щосі п'ятдесят шостому з назвою "Заручниця мрійника". Там, безцінний читачу, ми побачимо не тільки цих двох лицарів, але, нарешті, й прекрасну Естер; там от і з'ясується вся правда про її таємниче зникнення й переміщення». Таку обіцянку Автор дав в останньому абзаці щося «Меч Халазюк». І обіцянку виконує.

Отже, виїхавши зі Шмарклова першого листопада, вищеназвані лицарі продовжили їхати на захід, тобто в напрямку Неголених гір. Оскільки посередині між

Шмаркловом та Неголеногір'ям знаходилося селище Геннадіївка, де Естер в останньому листі призначила Мгоцькові зустріч.

З голови Річарда не йшло ворожіння старої циганки, яку вони зустріли, наближаючись до міста Безбаштового Замку, що те ворожіння було вчинено за допомогою комп'ютера. Там ворожка передбачила, крім іншого, що під час цієї подорожі Річард познайомиться з дівчиною, яка стане в майбутньому його дружиною.

Тому Левове Копито придивлявся до всіх зустрічних дівчат, намагаючись вгадати – яка з них... І страшенно боявся помилитися: а раптом познайомиться не з тією, яку мала на увазі ворожільна комп'ютерна програма, і помилкове знайомство замість сімейного щастя призведе до розчарування, а призначене йому кохання залишиться поза бортом.

Вранці наступного дня, тобто другого листопада, Річард із Мгоцьком допомогли зустрічній особі позбутися проблеми. Назвати це подвигом було б перебільшенням, але назвати доброю справою можна, особливо з погляду згаданої особи.

Особою був лицар, на щиті якого було зображено рожеве ведмежа в кремовому полі. Ведмедик виглядав не реальним живим юним звіром, а іграшкою. Лицар сидів на товстій колоді, що лежала біля дороги. Поруч пасся лицарський кінь агатової масті. Але він був там не єдиним транспортним засобом. Поруч, притулений до найближчого дерева, стояв зеленої масті велосипед «Україна» (виробництва Харківського велосипедного заводу). Не важко було здогадатися, що «вершником» цього велосипеда був хлопець років вісімнадцяти, високий блондин у спорти-

вному костюмі, котрий сидів на колоді поруч із лицарем. Було зрозуміло, що обидва вони — лицар і велосипедист — теж їхали цією дорогою, і вирішили відпочити на зрубаному стовбурі.

Проїжджаючи повз відпочиваючих, Левове Копито і Лицар Півної Кружки виявили, що поміж сидячими на колоді відбувається сварка. Лицар скрикнув:

— Відчепися від мене!

— Не відчеплюся! — відповів велосипедист.

— Я не бажаю!

— А ти забажай!

— Ні!

— Так!

Видно, що велосипедист вимагав від лицаря чогось, що було йому неприємно, нав'язував щось, що для співрозмовника було неприйнятним. Судячи з голосу і з обличчя (забрало лицарського шолома було піднято) доспіхоносець був досить юним, мало не школярем, який напевно робить лише перші кроки на лицарській ниві. Тому Річард і Мгоцько подумали, що, можливо, цей юнак потребує захисту від нав'язливого суб'єкта.

— Вибачайте, — звернувся до юного лицаря Мгоцько, коли обидва лицарі Напівкруглого Столу привіталися та відрекомендувалися сидячим на колоді, — може у вас проблема? Може вам потрібна допомога?

— Немає у нас жодних проблем, — грубувато відповів замість лицаря велосипедист. — Не втручайтесь у чужі справи. Їдьте своєю дорогою, куди їдете.

— Є проблема, — заперечив лицар. — Я хочу, щоб Ігор від мене відчепився, а він продовжує чіплятися. Мені це неприємно. Я вимагаю, аби ти, Ігорю, припинив і залишив

мене в спокої. І взагалі, я більше не хочу, щоб ти мене супроводжував. Хочу, щоб тут наші шляхи розійшлися: я поїду далі, а ти повертайся додому.

— Ні, я від тебе не відчеплюся, поки не доб'юся свого! — наполягав Ігор.

— У такому разі я прошу вас, панове лицарі, захистити мене від цього приставали і змусити його лишити мене в спокої. Не хочу я цілуватися з ним! А він вимагає моїх поцілунків. Настав час це припинити!

— Так, я хочу з тобою цілуватися, Васю, тому що дуже тебе кохаю! — підтвердив Ігор. — Я хороший. Я красивий. Я розумний. Я гідний кохання. То чому тобі мене не кохати та не цілувати?

— Бачите, лицарі: він мене кохає, а я його не кохаю. Серцю не накажеш. Його спроби нав'язати мені кохання мене дратують. Досить! Їдь, Ігорю! Нашій спільній подорожі кінець!

— Не можна нав'язувати нікому насильно ні поцілунків, ні свого кохання, ні свого товариства, — сказав Річард Левове Копито. — Тому ви повинні залишити лицаря Васю і поїхати геть, якщо він так хоче. Ми не дозволимо вам цілувати його без його згоди.

— Ех, Васю, Васю, дарма ти так! Я ж до тебе з усією своєю любов'ю, а ти... З нас може вийти прекрасна пара, — бурчав Ігор, встаючи з колоди. — Ну що ж, поїду. Я не гвалтівник якийсь. З поваги до лицарів Напівкруглого Столу виконаю вимогу. Але сподіватимусь, що ти передумаєш. А поки — до побачення.

Він сів на велосипеда і покотив дорогою у бік Шмарклова.

— Дякую, лицарі, що позбавили мене його приставань, — сказав лицар Вася. — А то хто знає, скільки часу він мені ще шарпав би нерви вимогою поцілунків. Давайте знайомитись, рятівники. Я Лицар Рожевого Ведмедика або лицар Вася.

Одразу ж новим знайомим Вася зізнався, що він поки що не справжній лицар, а, так би мовити, кандидат у лицарі. Поки що не має офіційного лицарського посвідчення, оскільки не пройшов обряду посвяти у лицарі. Тільки збирається подати Його Величності заяву щодо посвяти. Але для початку вирішив неофіційно взяти участь у Великій Яєчній Експедиції, щоб піднабратися в цій справі будь-якого початкового досвіду. Оскільки терентопське законодавство не забороняє носити лицарських обладунків і зброї та називати себе лицарями навіть тим, хто не має лицарських посвідчень, то він, Вася, придбав доспіх за розміром та найменував себе Лицарем Рожевого Ведмедика. Але для успішнішого оволодіння цією справою, було б краще, щоб він мандрував не один, а в компанії справжніх лицарів, які були б його наставниками. Тому він, Вася, просить дозволу у Річарда Левове Копито та Лицаря Пивної Кружки приєднатися до них, просить взяти над ним, так би мовити, шефство, і дати можливість переймати їхній досвід. І, крім того, перебування в їхній компанії вбереже його від нових приставань Ігоря, якщо той повернеться: побачивши Васю в товаристві двох лицарів, він не посміє Васі набридати, побоїться.

Мгоцько відповів, що наставник з нього нікудишній, оскільки він сам робить перші кроки у лицарській справі, сам лицар, що називається, «без ночі не тутешній». А от Річард є лицарем уже кілька років, тож досвіду у нього

більше. А Річард додав, що він не проти, щоби Вася став їхнім супутником.

Лицар Рожевого Ведмедика відразу осідлав свого коня, якого звали, як виявилось, Бантиком. І далі лицарі заходилися переміщатися не у вигляді, висловлюючись музичними термінами, дуету, а у вигляді тріо.

Негативним ставлення Мгоцька та Річарда до спроби Ігоря цілувати Васю було не через ханжество цих лицарів Напівкруглого Столу, мовляв, кохання між представниками однієї статі не має права на існування. Ні, вони вважали, що право на кохання мають не лише люди зі стандартною сексуальною орієнтацією. Якщо, мовляв, чоловікові надало закохуватися не в жінок, а в інших чоловіків, бажати з ними цілуватися та інше, то в цьому немає його провини, таким він уродився, таким його створила природа. А якщо він не винен, то не можна дискримінувати його, забороняючи кохати того, кого хоче. Самі Мгоцько з Річардом кохали жінок і лише жінок, але не прагнули нав'язувати своїх вподобань іншим. Їхнє негативне ставлення до потуг Ігоря було викликане тим, що він Васю, який не хотів цілуватися з ним, примушував. Якби, мовляв, бажання було взаємним, тоді інша справа. А без згоди — зась.

Лицар Пивної Кружки, маючи начитаність і гарну пам'ять, згадав, що в епосі Томаса Мелорі «Смерть Артура» є епізод, де славетний лицар Ланцелот сто разів поцілувався з не менш славним лицарем Трістаном. Але там поцілунки були проявом просто чоловічої дружби, а не одностатевого кохання. Обидва були по вуха закохані в жінок: Гвіневеру та Ізольду.

Якщо щодо Ігоря у Річарда та Мгоцька не було сумніву, що він чоловік із нетрадиційною сексуальною орієнтацією, то щодо лицаря Васі було неясно: він не хотів поцілунків Ігоря, оскільки був взагалі проти того, щоб цілуватися з чоловіками та крутити з ними кохання, чи йому не хотілося поцілунків саме цього чоловіка, а з якимось іншим він, може, й не проти.

Лицар Рожевого Ведмедика, переміщаючись верхи на Бантику убік Геннадьівки, розповідав новим супутникам, що він з Ігорем знайомий зі шкільних часів, оскільки були однокласниками. Коли Ігор дізнався, що Вася вирушає у лицарські мандрівки, то вмовив взяти його з собою. Вася, вирішивши, що це не більше ніж прояв безневинної дружби, погодився. І вони вирушили разом: один на коні, другий на велосипеді. А сьогодні з'ясувалося, що Ігор у Васю закоханий, і хоче, щоб вони були не друзями, а коханцями. І став виявляти нахабну наполегливість, чим Васю розсердив, бо Ігор був можливий для Васі просто приятелем, але аж ніяк не коханцем. І Вася ще раз подякував новим супутникам за те, що вони позбавили його цього нахабника. І припустив, що їхня із Ігорем дружба на цьому припиниться.

Начитаний Мгоцько сказав, що справді так буває: коли один із друзів пропонує іншому поміняти дружні стосунки на любовні, то й кохання не стається, і дружба вмирає. І навів два приклади. Письменник Микола Гоголь дружив із графінею Анною Вієльгорською. Зустрічався з нею, спілкувався, листувався... Загалом, між ними була чудова дружба. Але йому цього було мало, і він запропонував їй вийти за нього заміж. Вона відмовилася. І на цьому їхня дружба припинилася. Така ж історія трапилася і з письмен-

ником Федором Достоевським. Він дружив із Анною Корвін-Круковською (котра згодом стане відомою революціонеркою; а, до речі, її рідна сестра – Софія Ковалевська – відомим вченим-математиком). І міг би дружити далі, якби не зробив їй пропозицію заміжжя. Вона відмовилася. Дружба померла. Тож спроби досягти більшого іноді призводять до втрати того, що вже маєш, підвів ризику Лицар Півної Кружки. Річард Левове Копито сумовито погодився, бо й сам мав такий досвід: дружба з дівчиною закінчувалася, коли він намагався поміняти дружбу на кохання...

Зелений велосипед «Україна» приставучого Ігоря виявився не єдиним представником цього типу транспорту, який зустрівся лицарям цього дня.

Після того, як вони пообідали і трохи відпочили в придорожньому кафе «Закуси не вудила», продовжили поїзду і знаходилися значно ближче до села Жирпатьявки, аніж до міста Шмарклова, звідки вчора виїхали, їм зустрілися ще три велосипеди. Вони були різними у колірному аспекті: один червоний, інший рожевий, а третій бузковий. Але в аспекті моделей були близнюками: усі троє представляли марку «Турист». Як і вищезгадана «Україна», «Турист» також вироблявся на Харківському велосипедному заводі.

Як і ці велосипеди, різний колір мали і волосся тих, хто на них їхав: на червоному їхала людина з чорним волоссям, на рожевому – з рудим, і на бузковому – з жовтим. Від Ігоря вони, схоже, не відрізнялися віком: на вигляд їм усім трьом теж було років по вісімнадцять. А от статтю відрізнялися: вони були дівчатами. Як і Ігор, вони

були одягнені у спортивні костюми, очевидно, досить теплі для кінця жовтня та початку листопада. Адже їздити на велосипеді, одягненим у сукню та пальто не дуже зручно.

Дівчата їхали у тому напрямі, що і лицарі. Порівнявшись, велосипедисти та вершники привітали одні одних. Перекинувшись із дівчатами кількома фразами, лицарі з'ясували, що ті здійснюють туристичну поїздку тутешніми місцями, і зараз прямують до села Жирпатыївки, де трохи перепочинуть, а звідти поїдуть у напрямку села Регунів. До Регунів та до Геннадіївки з Жирпатыївки вели різні дороги. Але до Жирпатыївки лицарі з дівчатами могли їхати разом, на що ті та інші охоче погодились.

Брюнетку звали Анею, руденьку Катрею, а білявку Вірою.

Зрозуміло, Річард Левове Копито, пам'ятаючи пророцтво ворожки, припустив, що одна з них і може бути його майбутньою дружиною. І уважно до них приглядався, намагаючись зрозуміти, яка з них йому більше до серця. Всі троє на його естетичний смак були дуже симпатичні, так що будь-якій із них він у цьому аспекті був би радий. Але зовнішність – це не єдиний критерій для спільного життя. Для кохання з переходом у шлюб бажано, аби обраниця була не лише гарною щодо зовнішності, але й мала споріднену душу.

Спочатку всі шестеро, вершники та велосипедисти їхали однією шеренгою: ширина дороги дозволяла. Це було зручно для розмови.

Окрім іншого, Катря сказала, що у селі Жирпатыївці, до якого вони наближаються, живе її двоюрідний дядько із родиною. У нього і дівчата й лицарі можуть зупинитися на короткочасний відпочинок. А оскільки при його будинку є

лазня, то можна буде попаритися і помитися, змивши піт і бруд доріг та підбадьорившись для подальшого шляху. Це було дуже доречно і порадувало лицарів.

Потім дорога звузилася, і не можна було їхати шеренгою, не створюючи перешкоди зустрічному транспорту. І шеренга розпалася на дві частини: дівчата та лицар Вася поїхали попереду, а Річард із Мгоцьком позаду. Тому жвава балаканка в передньої четвірки продовжилася, а лицарі Напівкруглого Столу опинилися поза бесідою.

Левове Копито і Лицар Півної Кружки тепер не чули, про що патякають Вася з дівчатами, але бачили, що вони захоплені розмовою, і що їм спілкування дуже приємне. Часом дівчата вибухали сміхом, що свідчило про дотепність Лицаря Рожевого Ведмедика. І взагалі було видно, що юний лицар, щойно встигнувши познайомитися з красунями, вже повністю опанував їхніми серцями та їхньою увагою, майже миттєво став їхнім кумиром.

Такий його успіх переконав Мгоцька з Річардом, що він хлопець із традиційною сексуальною орієнтацією, шанувальник жіночої статі та великий майстер закохувати у себе дівчат. Тобто бабій та ловелас, донжуан та казанова.

Це викликало у Річардові заздрість. Він так не вмів. Дуже хотів бути підкорювачем жіночих сердець. Але при спілкуванні з дівчатами губився, соромився, ставав недорікуватим і незграбним. Тому дівчата вважали за краще мати справи не з ним, а з такими, як цей Вася. «Коли б не моя проклята соромливість, не знаю ще, яку насолоду послала б мені доля», як висловився з аналогічного приводу один із персонажів іронічного оповідання «Хвороба Дубинського» у веселій книжці «Станція Знам'янка» дотепного украї-

нського письменника Леоніда Чернова (котрий останні роки свого життя був харків'янином, до речі).

«Бідний Йорик!» – так сказав живий данський принц Гамлет про мертвого королівського блазня у п'єсі Вільяма Шекспіра. «На жаль, бідний Йорик!» – так сказав живий Йорик про себе самого в романі Лоренса Стерна... ні, не «Трістрам Шенді», а «Сентиментальна подорож Францією та Італією», де згаданий Йорик є головним героєм, від імені якого ведеться розповідь. Звісно, це не той Йорик, череп якого короткочасно прикрасив долоню Гамлета. Обидва ці Йорики мали данське походження, але один (у Шекспіра) був данським же мешканцем, а другий (у Стерна) – англійським. Втім, і у згаданому романі «Трістрам Шенді» цей другий Йорик також персонажить, але будучи героєм не головним, а другорядним. Він не блазень, а священник. (Щоправда, в паспорті, з яким він здійснював сентиментальну подорож Францією, було написано, що він таки королівський блазень. Але це була просто помилка людини, яка виписувала паспорт. А серед книг, написаних Лоренсом Стерном, є, до речі, і «Проповіді містера Йорика».) У розділі «Божественні клоуни» Автор Терентопських хронік згадав, що в романі «Трістрам Шенді» є дві сторінки чорного кольору без літер. Так от вони символізують жалобу з приводу смерті цього бідного Йорика, не блазня, а священника.

Перефразуючи Шекспіра і Стерна, Річард Левове Копито про себе самого міг би сказати: «Бідний Річард!», маючи на увазі перевагу лицаря Васі над собою у аспекті спілкування з жіноцтвом. Проте Йорик з романів Стерна в цьому аспекті був не бідним, а щасливим, тобто мав дар

дуже швидко і легко завойовувати симпатії жінок, наче Дон Жуан.

Двоюрідний дядько Катрі та його дружина гостинно зустріли у своєму домі в Жирпатыївці молоду родичку, двох її подруг і трьох мандрівних лицарів, що прибилися до них.

Дівчата з лицарем Васею та господарями увійшли до будинку, а Річард Левове Копито з Лицарем Пивної Кружки сіли відпочити в гарному осінньому саду біля житла, на лаву під розлогою грушею.

І тут, безцінний читачу, Автор Терентопського, м'яко кажучи, епосу тимчасово залишає цих персонажів, аби звернути увагу на іншого...

Цей інший персонаж для читача є новою особою. Хоча в історії про викрадене драконяче яйце він діє вже третій місяць, але діє поки, образно кажучи, за лаштунками відомих читачеві подій. Настав час виштовхнути його з-за лаштунків на освітлену сцену. Втім, кілька разів він уже на сторінках Терентопського так званого епосу мимохіть майнув, кілька разів Мгобокбекбе та Естер відчули його дії.

По-перше, коли Мгобокбекбе та Естер вперше вдавалися до сексуальної близькості, обом здалося, що за ними хтось спостерігає.

По-друге, у День Шляхетного Мордобою, поки Мгобокбекбе з Естер були на лицарському турнірі, хтось вчинив у лицарському гуртожитку, у квартирі Мгоцька об-

шук. А закохана парочка помилково подумала, що розгартіюш утнув рудий кіт Мурло.

По-третє, якщо читач пам'ятає, у ніч перед початком Великої Яєчної Експедиції Лицареві Півної Кружки наснилося, що в його голові чинить таємничі пошуки невідомий чоловік з гострим носом, довгим чорним волоссям, але білими (сивими) бакенбардами. Розповівши цей сон коханій Естер, лицар почув у відповідь, що їй наснилося те саме: ніби такий чоловік «порпався» в її мозку.

По-четверте, коли Естер зникла, патріарх Іполит Четвертий повідомив її батькові, що бачив того дня цю дівчину разом із невідомим чоловіком, який мав гострий ніс, довге чорне волосся, але білі бакенбарди.

На прояви його дій Лицар Півної Кружки та Річард Левове Копито наразилися і під час своїх мандрівок.

Як читач уже здогадався, саме цей таємничий чоловік причетний до зникнення Естер, і саме про цю загадкову людину йтиметься тут.

Ти заінтригований, читачу? Автор думає, що заінтригований, адже тут пахне таємницею, а таємниці у творах для того й існують, щоби інтригувати читача, не даючи йому припинити читання.

Якщо читачу властива хоча б примітивна інтуїція, то вона може підказати, що та загадкова людина мала, крім іншого, дві брови, дві ніздрі і один рот. А якщо читачеві властива інтуїція не примітивна, а феноменальна, то вона могла б підказати читачеві, що загадкова людина звалася Арсенієм Артуровичем Архиповим. Але Автор цих рядків дуже сильно сумнівається, що інтуїція читача є аж настільки феноменальною.

Народився цей Арсеній Артурович Архипов у 1945-му році, і, отже, під час описуваних подій був п'ятдесятирічним. Його тато, Артур Аркадійович Архипов, був чарівником. І дід, Аркадій Адамович Архипов. І прадід, Адам Артемович Архипов... Тобто це була родина потомствених чудотворців. Народження Арсенія сталося у місті Шмарклові, де мешкали його батьки. Але коли йому (не Шмарклову, а Арсенію) було три роки, батьки пригледіли покинутий порожній двоповерховий особняк серед Неголених гір, біля села Великих Мотлохів. Будівля потребувала серйозного ремонту, і, придбавши це житло, родина і розпочала ремонт. Коли перший та частково другий поверх були відремонтовані та придатні для затишного життя, Архипови переселилися туди із квартири у Шмарклові.

Арсеній із дитинства захопився читанням, благо сім'я мала хорошу бібліотеку. У ній були не тільки книги з магії, а й багато іншого. У тому числі писання давньогрецьких та давньоримських авторів. Арсеній, читаючи твори Гомера, Гесіода, Псевдо-Аполлодора, Гая Юлія Гігіна, Публія Овідія Назона, Нонна Панополітанського та багатьох інших античних письменників, по вуха залюбився у давньогрецьку міфологію. Світ тих міфів здавався йому ідеальним. Саме у такому світі йому хотілося жити.

Як зазвичай водиться в сім'ях чарівників, син чародія отримував і домашню магічну освіту від чародія-батька. У хлопчика виявився великий талант до магії, і він опановував чудеса легко і швидко.

Крім двох поверхів, їхній старовинний особняк мав і велике горище. До його ремонту чи бодай прибирання руки поки що не дійшли. А там, як зазвичай, скупчилась всіляка давня всячина, запилена і задрапірована павутин-

ням. Зрозуміло, юний Арсеній якось опинився на цьому горіщі і виявив там багато цікавого.

Окрім іншого, там була скриня з рукописами. З них Арсеній дізнався, що у вісімнадцятому столітті цей особняк належав чаклунові-чорнокнижнику Авдію Мотлоху. Рукописи були його записами про чаклунську діяльність і секрети чаклунства. Вони були зашифровані, і звичайна людина не змогла б їх прочитати. Але Арсеній вивчав магію, тому шифр був йому знайомий. Через що читання законспірованих текстів не становило йому проблеми. Були там і всілякі чарівні предмети. У тому числі кришталева куля, в якій, при впливі на неї відповідними заклинаннями, можна бачити цікаві тобі події, наче у прямому ефірі по телевізору. Арсеній, захопившись читанням писань Авдія Мотлоха, заходився осягати Чорну Магію. Потай від батьків. Адже тато був добрим чарівником, адептом Рожевої у червоний горошок Магії, і до Чорної Магії ставився вкрай негативно. Дізнайся він про захоплення сина, відразу відібрав би в нього шкідливі рукописи і вилаяв би за їхнє читання.

Досягнувши повноліття, Арсеній Архипов був уже доволі тямущим магом, який володіє як Рожевою в червоний горошок, так і Чорною Магією.

Минали роки. Батьки Арсенія постаріли і переселилися назад у Шмарклів, оскільки ходити гірськими стежками Неголених гір їм було вже важко; інша справа – рівнинні вулиці Шмарклова. Арсеній залишився єдиним мешканцем особняка. Чотири рази одружувався, але не сходився характерами з обраницями, і всі шлюби закінчувалися розлученнями, не встигнувши дійти до появи потомства.

Серед писань Авдія Мотлоха був і рецепт, за допомогою якого, мовляв, можна розбудити давніх сплячих демонів і змусити їх служити тобі. Авдій писав, що він уже майже досяг цієї мети, але не зміг її здійснити, оскільки недоступним виявився останній інгредієнт рецепту: яйце дракона. Не вдалося Авдію отримати яйце, оскільки добрий чарівник Гектор Манюня, якимось дізнавшись про плани чаклуна, обвів Каменіану чарівною рисою, за яку Авдій не міг переступити, а за межами Каменіани яєць драконів не було. Авдій налаштував чарівну кришталеву кулю таким чином, що як тільки яйце дракона виявилось б за межами Каменіани, то куля засвітилася б внутрішнім світлом, і в ній з'явилося б рухливе зображення виносу яйця. А далі вже, як то кажуть, справа техніки... Але Авдій так і не дожив до спрацьовування кулі: драконячі яйця з каменіанських печер ніхто не виносив...

Навесні 1995-го року Арсенію спало на думку, що якби за допомогою рецепту Мотлоха він розбудив демонів, то з їхньою підтримкою зміг би захопити владу в Терентопії і переробити рідну країну на свій смак. А смак був із дитинства: світ античних міфів. Йому не подобалося, що Терентопія є лицарським королівством, створеним Мирополком Романтиком на основі середньовічних епосів. Арсеній хотів, щоб Терентопія була як світ давньогрецької міфології. Щоб терентопці ходили не в лицарських доспіхах чи сучасному одязі, а в античних хітонах та гіматіях чи хламісах. Щоб то там, то там паслися пегаси і скакали кентаври, щоб, окрім драконів, грифонів і єдиногогорів, що вже існують у країні, були також циклопи, мінотаври, гарпії, мантикори, сирени, горгони, василіски, сатири, химе-

ри, гідри, сфінкси та інші епічні чудовиська... А сам Арсеній у такому світі став би кимось на зразок Зевса.

Терентопцям Терентопія подобається такою, якою вона є, і вони не хочуть змін. Тому добровільно вони не погодяться на кардинальну перебудову. Отже, треба нав'язати їм нові умови насильницьким чином. Для цього і потрібні демони. Співвітчизників, які не бажатимуть підкоритися Арсенію, демони запроторять до влаштованих демонами ж концтаборів, де піддадуть їх суворому «перевихованню». Ще впертіші терентопці підуть як сировина на виготовлення циклопів, кентаврів, мінотаврів та інших монстрів. Ну а найупертіших доведеться просто згодувати демонам. Бо демони потребуватимуть людських жертв. Так, Арсенію доведеться пожертвувати тисячами співвітчизників, а може і десятками тисяч, а може і сотнями тисяч, а може... Але ж заради великої мети: заради світлого майбутнього, схожого на світле міфологічне минуле. Заради великої мети він був готовий до великих жертв.

Отже, треба зібрати інгредієнти для варева Мотлоха, і за допомогою варева розбудити демонів.

Тож наводив довідки щодо драконячих яєць. У липні дізнався про появу яйця в Абрикосовій печері.

Видобути його вирішив простим способом: ввівши пару драконів, що жили в цій печері, в гіпнотичне заціпеніння. Мало хто з чарівників мав здатність гіпнотизувати драконів. Арсеній, будучи сильним магом, міг.

Але, наблизившись від Жорикбурга до Каменіани, він уперся в невидиму стіну, як колись Авдій Мотлох. Спробував наблизитись з інших боків, але всюди скупчення пагорбів було захищене від нього невидимою стіною. Це означало, по-перше, що відповідне чарівництво вже

давно покійного Гектора Манюні продовжує діяти. А по-друге, що Каменіана була ним захищена не лише від безпосередньо Авдія Мотлоха, а й від усякого, кому відомий той його рецепт.

Якщо власноруч не можу винести з Абрикосової яйце, вирішив Арсеній, то треба змусити когось, кому рецепт невідомий. Якогось злодія. Але злодії, як і інші терентопські громадяни, люблять Терентопію такою, якою вона є, і не захочуть добровільно допомагати їй зміні. Значить, злодій має здійснити викрадення не добровільно.

На роль піддослідного Арсеній вибрав такого собі Богдана Топця на прізвисько Горбок, що крав речі з кишень і сумок пасажирів трамваїв, легального злодія із салону злодійських послуг «Золоті Пальці». Не входячи з ним у контакт, тобто не заводячи знайомства, Арсеній його дистанційно загіпнотизував і наказав дійти до Абрикосової печери. Спочатку просто дійти, без крадіжки яйця. При спробі крадіжки дракони могли обійтися з цим піддослідним дуже суворо, а яйце залишилося б у печері. Арсенію не було шкода злодія. Просто він поки не придумав способу, як той міг винести яйце непомітно і безкарно. Спочатку просто хотів переконатися, що гіпноз спрацює.

На його жаль, не спрацював. Загіпнотизований, переступивши невидиму чарівну рису Гектора Манюні, отямився, ніби прокинувся, не розуміючи, як і для чого він там опинився, і, знизуючи плечима та чухаючи потилицю, поплентався назад до Жорикбурга. Отже, Гектор Манюня передбачив і такий варіант, і від цього застрахував Каменіану.

Тож Арсеній Архипов, як і його попередник у цій справі – Авдій Мотлох, – повернувся на Неголені гори, спіймавши облизня.

Таким чином, до вересня 1995 року чаклун Арсеній Архипов майже повністю втратив надію здійснити захоплення влади в королівстві.

Аж раптом...

18 вересня він у своєму кабінеті в особняку серед Неголених гір, сидячи у фотелі, перечитував один із творів давньогрецької міфології, а саме – поему Аполлонія Родоського «Аргонавтика». Дійшов у третій частині поеми до рядків:

Видні Ероту, що лине в безмежнім Ефірі,
То долі земля живоносна та гради людської,
То токи священних річок та окружнеє море.

І в цей момент бічним зором уловив у кімнаті появу нового світла. Повернув на нього голову. Світло виходило з кришталевої кулі, що лежала на полиці книжкового стелажу. Це була та сама чарівна куля Авдія Мотлоха, знайдена Арсенієм у дитинстві на горищі. Світло зменшилося, змінившись рухомим зображенням, ніби куля пародіювала роботу телевізора. Це означало, що в ці секунди відбувається винесення драконячого яйця за межі Каменіани!

Зрозуміло, Арсеній «Аргонавтику» навіть не відклавши, а миттєво відкинувши, кинувся до скляної магічної сфери.

У кулі він побачив знайомий краєвид Каменіани. І в тому пейзажі хлопця років на вигляд трохи більше двадцяти, русявого, досить симпатичного, хоч і не так званого «солодкого красунчика». Зображення було кольоровим, а не чорно-білим, але без звуку на відміну від телевізорів. Хлопець був біля підніжжя одного з каменіанських пагорбів, явно щойно спустившись із цієї піднесеності. Це, впізнав Арсеній, той самий пагорб, у якому зяє вхід до Абрикосових печер. У правій руці хлопця була сіра сумка. Саме в ній, здогадався Арсеній, знаходиться яйце дракона, яке цей суб'єкт щойно вкрав із печери.

За допомогою потрібного заклинання чаклун Архипов дав чарівній скляній кулі наказ зафіксувати цього хлопця, налаштуватися на нього. Аби у будь-який потрібний час чаклун Архипов у кулі міг побачити, де цей викрадач перебуває зараз і що робить. Куля на мить посилила свою яскравість. Це означало, що вона запрограмувалася на виконання наказу.

Продовжуючи спостерігати, Арсеній бачив, як незнайомець дійшов від Каменіани до східної околиці столиці. Там, сівши на лаву трамвайної зупинки, дочекався потрібного трамвая. У трамваї доїхав до залізничного вокзалу. У приміщенні вокзалу підійшов до камер зберігання речей. Вибравши там порожню комірку, поклав у неї сіру сумку, зачинив дверцята, і замкнув її, набравши обертанням чотирьох ручок цифровий шифр – 7217. Арсеній прожогом записав і цей шифр, і номер комірки – 97.

Залишивши порожнем, тобто без поклажі, вокзал, незнайомець перемістився в ресторан «Харків», де віддався випиванню алкогольних напоїв, закушуванню і танцям із дамами, що були в ресторані, під музику ресторанного

ансамблю. Це вже чаклунові не було цікаво, і він, промовивши відповідне заклинання, тимчасово «вимкнув» чарівну кулю.

Отже, тепер яйце дракона було чаклунові Архипову доступне: між ним і цим предметом уже не було чарівної незримої стіни Гектора Манюні. І Арсеній знав точне місце перебування яйця. Так що йому залишалось пересунутися в Жорикбург, увійти в будівлю вокзалу, підійти в камері зберігання до комірки 97, відкрити її, набравши шифр 7217, і – ура! – довгоочікуване драконяче яйце в його руках! Зостається, виготовивши потрібне варево, викликати демонів, захопити з їхньою допомогою владу у державі, і розпочати реформи, жорстоко придушуючи опір маси співгромадян.

Так і сталося б. Якби не один притаманий чаклунові Арсенію Архипову згубний порок. Чаклуни тяж люди, і ніщо людське їм не чуже, зокрема і згубні ганджі. Тож, можна сказати, наявність у чудотворця такої вади врятувало Терентопське королівство від кривавих реформ із безліччю жертв.

Цим пороком була небайдужість Арсенія до алкоголю. Він не був хронічним алкоголіком, і міг місяцями не брати до рота ні краплі спиртного. Але іноді випивав, і під впливом перших чарок випивав ще більше, і ще... Так що період запою затягувався на години, а то і на дні. («Найгіршою прикметою горілки є те, що як вип'єш одну чарку, стаєш іншою людиною, а ця інша людина хоче теж випити одну чарку», як сказано в гумористичному романі Юрія Тиса «Щоденник народного героя Селепка Лавочки»). Протверезівши, він лаяв себе за таку слабкість, брав себе в

руки, і міг знову кілька місяців уникати «зеленого змія». Але потім знову зривався.

Цього ж вечора 18 вересня, коли вже Арсеній зібрався переміститися до столиці за яйцем, несподівано, без запрошення, до нього приперся Микола Корок, мешканець села Великих Мотлохів, що з тим громадянином Арсеній дружив із дитинства. Цей Микола був не чарівником, а простим столяром. Він теж змалку полюбив давньогрецькі міфи, що й зробило друзями на довгі роки цих двох чоловіків.

Приперся столяр не з порожніми руками, а з сумкою, в якій побулькували пляшки з алкоголем. Микола Корок запропонував приятелеві, відклавши діла, посидіти за чаркою-другою та поспілкуватися по-дружньому. Арсеній спробував був відмовлятися, мовляв, у мене термінові справи, але Микола, який звик, що той не відказував за звичай у спілкуванні товаришеві, не дуже прислухаючись до його відмовок, став виставляти пляшки з сумки на стіл. І, як на гріх, це був не абиякий алкоголь, а саме самогон із села Верхніх П'яток. А цей напій Арсеній любив більше, ніж решту спиртного. Протягом життя він пробував самогон із різних населених пунктів країни. Найкращими сортами визнав ті, що вироблялися в селах: Гвідонівка (Тупокутна область), Кропивні Бубни та Добринівка (Задвірпольська область), Лицарчуки (Манюнинська область), Полканівка (Жорикбурзька область), Зелені Гілки (Великодрибкінська область) та Півторихатки (Мізерноградська область). Але самогон із села Верхніх П'яток (Апчхиградська область) був поза конкуренцією. Верхньоп'яткинський самогон манив чаклуна, як котів валеріанка. Опиратися цій тязі було дуже важко.

Вирішивши, що пара чарок не завадить, після чого він таки обов'язково сьогодні вирушить до Жорикбурга, Арсеній швидко приготував і виставив на стіл закуски.

Пара чарок подіяла розслаблююче і навіяла думку, що не зашкодить ще пара чарок...

І ще...

І ще...

Потім затуманена і весела свідомість сказала йому, що оскільки чарівна скляна куля налаштована слідкувати за викрадачем яйця, то яйце нікуди не подінеться, і його можна буде здобути і в інший день, можна не метушитися.

П'янка продовжилася і наступного дня...

І наступного...

І...

Остаточно протверезів Арсеній лише двадцять третього вересня. Очухавшись від похмільного синдрому і усвідомивши, що згубна пристрасть забрала даремно чотири дні, він, звичайно, негайно вирушив до Жорикбурга, прихопивши у сумку про всякий випадок чарівну кришталеву кулю.

Тут треба сказати, що, будучи досить сильним магом, Арсеній Архипов мав здатність, якої не мали багато інших терентопських чудотворців. Він умів швидко рухатися без допомоги будь-якого транспорту. Читачеві відомо, що, наприклад, чарівник Гліб Цвях переміщався або пішки, або на трамваї, або на автобусі, або (у Великих Дрібках) на тролейбусі, або на велосипеді... А чарівник Акмус, крім іншого, — на однокрилому літаку, рожевому в червоний горошок. І так далі. Схильні до чарівництва люди літали так само на мітлах, швабрах, коцюбах тощо, але ці люди були жінками, феями. Серед чарівників-чоловіків польоти

на мітлах тощо не практикувалися, це вважалося привілеєм чарівних дам. Автор Терентопського так званого епосу не знає, чому чарівники чоловічої статі ігнорували такий, так би мовити, транспорт. Автор може лише припустити, що неприхильність чоловіків до сидіння на мітлах тощо була пов'язана з відмінністю чоловічої анатомії від жіночої, тобто наявністю органів, що робили таке сидіння вельми незручним.

А от Арсеній Архипов умів левітувати. Тобто літати без допомоги транспорту чи будь-яких предметів. Міг силою волі змусити свій організм шугонутися вгору і досить швидко перелетіти в потрібне місце. При цьому він, на відміну від птахів, кажанів, багатьох комах та інших летючих тварин, навіть не махав кінцівками. Міг летіти, склавши руки на грудях, або засунувши до кишень. Це була абсолютно унікальна навіть за терентопськими мірками здатність. Багато, дуже багато, майже всі (а може, і просто всі) інші чарівники могли позаздрити йому в цьому, оскільки таке вміння їм було не до снаги.

Отже, Арсеній прилетів у Жорикбург. Точніше, до Жорикбурга. Якби він приземлявся в людних місцях, це привертало б увагу людей і викликало ажіотаж. А він не любив бути у центрі уваги. Вважав за краще злітати і приземлятися в безлюдних місцях, і летіти на такій великій висоті, що з землі його не помічали. Тож приземлився не безпосередньо у столиці, а на безлюдній околиці. Дійшов до зупинки трамвая, і транспортом доїхав до вокзалу. Там підійшов до камери зберігання і знайшов комірку 97... На жаль, вона виявилася відкритою і порожньою.

Арсеній жорстоко вилаяв себе за слабкість до верхньоп'яткинського самогону. Через цю слабкість придбання

драконячого яйця ускладнювалося і відкладалося на невідзначений час. Але в тому, що дістанеться рано чи пізно цього яйця, Арсеній не сумнівався, оскільки викрадач яйця був, завдяки чарівній скляній кулі, у нього, так би мовити, на гачку.

Чаклун перейшов від вокзалу до найближчого парку, сів на лаву на безлюдній алеї, дістав із сумки чарівну кулю і наказав показати, де знаходиться і що робить цей викрадач. Куля «ввімкнулась». Але нічого не показала. Замість рухомого зображення була темрява. Прикинувши, що стався якийсь збій, Арсеній кулю «вимкнув» і знову «ввімкнув». Думаючи, що таке «перезавантаження» збій виправить. Ні, куля знову показала темряву. Чаклун знову і знову «перезавантажував» чарівний предмет, але результат був нульовий. І викрадач яйця, і, отже, саме яйце було втрачено.

Арсеній знову вилаяв себе, а разом і алкоголь, і приятеля Миколу Корка. І, покинувши Жорикбург, перелетів назад до свого особняка.

Після цього він щодня по кілька разів «умикав» чарівну кулю, але результат був той самий... Аж до вечора третього жовтня.

Мрії...

Мрійники...

Багато корисних, потрібних та славних явищ та справ починалося з мрій.

Талановиті письменники мріяли написати чудові книги. Здійснювали цю мрію, і людство отримало літературні

шедеври. Талановиті художники мріяли написати великі живописні полотна. Здійснювали мрію, і людство отримало образотворчі шедеври. Талановиті композитори мріяли про чудові музичні твори. І людство отримало музичні шедеври. Винахідники мріяли про технічні досягнення. І людство має потрібні механізми чи гаджети. І так далі. Чудово мріяти! Від цього життя стає кращим.

Але це дивлячись, які саме мрії. От, наприклад, Адольф Гітлер теж мріяв, теж був махровим мрійником. Мріяв змінити світ за власним смаком, встановити у ньому новий порядок. Усім відомо (а якщо комусь невідомо, то може дізнатися з книг, фільмів чи Інтернету), яку жахливу катастрофу пережило людство через потуги цього мрійника втілити в життя свою мрію. Десятки мільйонів людей загинули, сотні мільйонів пережили жахливі страждання через те, що негіднику заманулося помріяти. І, на жаль, Гітлер був далеко не єдиним мрійником, чиї мріяння страшенно насолити людству.

Тож можна сказати: хай живуть добрі мрії! Але хай будуть прокляті мрії злі! Слава гуманним мрійникам! Але ганьба та ненависть мрійникам негуманним!

От і Арсеній Архипов був великим мрійником. Мріяв про перебудову батьківщини. Величезну кількість співвітчизників прирік би на горе цей мрійник, якби йому вдалося здійснити мрію.

Отже, третього жовтня, пізно ввечері, цей мрійник, як завжди за останні дні, «ввімкнув» чарівну скляну кулю. Скоріше машинально, ніж із надією, що та нарешті стане нормально працювати.

І раптом, на його радість, куля після внутрішнього освітлення заходила показувати рухливе зображення!

Чаклун припав жадібними очима до скляної сфери.

У ній він знову побачив знайому зовнішність викрадача яйця. Цього разу незнайомиць перебував у якійсь кімнаті. І він був не один. І він був не одягнений. Зовсім не одягнений, повністю. Друга особа теж була неодягнена, теж абсолютно. І була ця друга особа дуже вродливою дівчиною. І вдавалися цей хлопець та ця дівчина до тілесної любовної пристрасті. Так що видовище у скляній кулі виглядало, наче порнографічне кіно. Як читачеві відомо, ніщо людське чудотворцям не чуже. Отже, і порнографія може приковувати їхню увагу і збуджувати. Тому Арсенію важко було відірвати погляд від парочки, особливо від неприхованих тілесних красот дівчини. Але силою волі чаклун змусив свої очі зійти з відданих сексу, щоб пройтися очима по їхній кімнаті. Уважно пройшовся, але драконячого яйця в інтер'єрі не побачив. Тому повернув очі на пару, що обійнялася всіма кінцівками.

Видовище, можна визнати, було настільки збуджуючим, що чаклун не зміг утриматися, щоб... як би це сказати пристойніше... щоб не задіяти руки для закінчення збудження.

Спостереження за неодягненою парочкою та сильна інтуїція підказали Арсенію, що цей викрадач яйця та його коханка дуже люблять одне одного. Дуже-дуже. Дуже-дуже-дуже. І навіть більше. Що кожен із них готовий пожертвувати чим завгодно заради іншого.

Їхнє кохання мені може стати в нагоді для придбання яйця, прикинув чаклун.

І він знову дав чарівній кулі наказ стежити за цим хлопцем, але ще ретельніше, не допускаючи таких збоїв, що

мав місце останніми днями. Куля секундним підвищенням яскравості підтвердила, що готова виконувати наказ.

Автор Терентопських хронік не сумнівається у кмітливості читача. Не сумнівається, що читач збагнув: цей так званий «збій» чарівної кулі стався через те, що Бандюга, за яким куля стежила, був убитий і опинився в могилі. А що в могилі можна бачити, окрім темряви? От куля і показувала темряву. Але крім Бандюги, існувала його тілесна копія, тобто Мгобокбекбе, він же Лицар Півної Кружки. Оскільки вони генетично були абсолютно ідентичні, то не дивно, що з погляду чарівної кулі (якщо, звичайно, можна говорити, що у скляної кулі може бути погляд) Бандюга та Мгобокбекбе були одним і тим самим. Тому в якийсь момент куля й переключилася: замість стеження за нерухомим трупом у непроглядній темряві, стала стежити за живою копією.

Коли Мгобокбекбе і Естер, щасливі й втомлені, погасивши світло, нарешті заснули, чаклун Арсеній Архипов, звісно, «вимкнув» чарівну кулю, бо спостерігати за сплячими, та ще й у темні, справа нудна і марна.

Наступного дня, тобто четвертого жовтня, спостереження в чарівній скляній кулі за чоловіком, якого Арсеній вважав викрадачем драконячого яйця, привели чаклуна до відкриття, що той живе в лицарському гуртожитку, в квартирі № 303. Злітавши цього ж дня до столиці і навівши довідки, з'ясував, що мешканець цієї квартири є лицарем Напівкруглого Столу і зветься Лицарем Півної Кружки. А

його коханою є така собі Естер Гільденштерн із корчми «Під Рятівною Мухою».

Це відкриття приголомшило чаклуна Архипова. Статус шляхетного лицаря не в'язався зі статусом злодюги, та ще викрадача драконячого яйця. Справжній лицар у принципі не може опуститись до такої підлоти. (Власні спроби вкрати яйце дракона Арсеній підлотою не вважав, бо, мовляв, це робиться в ім'я великої мети, в ім'я світлого майбутнього. А аналогічні дії інших вважав підлотою, оскільки у них не може бути таких великих цілей, як у нього, адже він сам, мовляв, великий та унікальний.) Отже, зробив висновок Арсеній, це не справжній лицар, а підступний лиходій, який приховує свою істинну лиходійську сутність під маскою шляхетного лицаря. Вовк в овечій шкурі.

Припустивши, що яйце може бути заховано в цій його квартирі в лицарському гуртожитку, чаклун вирішив ретельно квартиру обшукати.

Найкращим часом для обшуку був завтрашній День Шляхетного Мордобою, оскільки всі лицарі та інші мешканці гуртожитку, напевно, підуть на лицарський турнір та інші святкові заходи, і гуртожиток буде порожнім, безлюдним.

Справді, прилетівши п'ятого жовтня у святкуючий Жорикбург і прийшовши до лицарського гуртожитку, Арсеній не виявив там зайвих свідків і спокійно проникнув у квартиру № 303. Цьому сприяло його магічне вміння відкривати за допомогою заклинання будь-які дверні замки, крім тих, хіба, що зачакловані потужними магами. Замок на дверях квартири не був, звичайно, зачаклованим.

Арсеній ретельно оглянув квартиру, витягнувши всі речі з шафи, тумбочки, столу та інших меблів, зазирнувши у всі куточки та щілини. Виявив, крім іншого, дитячі фотографії тутешнього мешканця. На них викрадач яйця був у віці від двох до п'ятнадцяти років. Чаклун Архипов мав і дар ясновидіння. Не був видатним ясновидцем, як Гліб Цвях, але на середньому рівні цією здатністю володів. Просканувавши ясновидінням ці фотографії, він остаточно і безповоротно переконався: так, яйце дракона з Абрикосової печери вкрала саме ця людина, і ніяка інша. Стовідсотковий факт.

А яйця у квартирі не знайшлося. Це так розлютило чаклуна, що замість того, щоб акуратно покласти назад усі предмети, приховавши відзнаки обшуку, він махом руки спихнув речі на підлогу. І в гніві пішов, не забувши, втім, замкнути замок дверей за допомогою заклинання.

Отже, вирішив Арсеній, цей підступний тип ховає вкрадене яйце деінде. Треба з'ясувати – де.

Наводячи довідки наступними днями, Арсеній дізнався, що лицарі Напівкруглого Столу 9 жовтня вирушать у мандри, щоб шукати вкрадене яйце дракона. У тому числі і Лицар Півної Кружки, який сам, як був упевнений Арсеній, і є викрадачем цього яйця. От який підступний, який лицемірний суб'єкт, от як він усіх обкрутив кругом пальця! Арсеній був упевнений, що тільки він один знає правду про злочин і підступність цього, так би мовити, «перевертня в доспіху».

У час, що залишився перед початком Великої Ясної Експедиції, чаклун продовжував за допомогою чарівної скляної кулі спостерігати за «підступним псевдолицарем», сподіваючись побачити, де ж він все-таки ховає яйце. Але чи то викрадач, приховавши яйце, до нього не навідувався, чи то навідувався в ті хвилини, коли Арсеній відволікався від чарівної кулі. Тож місцезнаходження схованки чаклун не з'ясував.

І тоді вирішив здобути таємницю безпосередньо з голови Лицаря Півної Кружки за допомогою телепатії.

У ніч з восьмого на дев'яте жовтня свідомість Арсенія дистанційно проникла в мозок сплячого викрадача і заходила там робити ретельний обшук, оглядаючи всі його спогади. Як ні намагався чаклун, спогадів про викрадення драконячого яйця та місце його знаходження виявити в мозку злодія не вдалося. Арсеній повторив обшук. Ні, не виявив. Повторив ще – той самий нульовий результат. Але ж Арсеній точно знав: яйце вкрав саме цей суб'єкт. Це підтвердило ж сканування ясновидінням його дитячих фотографій.

Чим же можна пояснити, що телепатові не вдалося знайти в мозку лиходія слідів його злочину? Пояснення може бути лише одне. Цей викрадач – не проста людина. Він маг. Бо тільки маг міг так закодувати свій мозок, що в ньому неможливо знайти за допомогою телепатії секретної інформації. І не просто маг, а маг досить сильний. Доказом цього було й те, що правдиві спогади про викрадення яйця підступний чудотворець зумів замінити небилицею, котра ні в які ворота не лізе, що він, мовляв, взагалі не людина, а скляний пивний келих. От Арсеній вважав себе сильним

магом, але навіть він не зміг би так закодувати свій мозок проти телепатії.

Про всяк випадок чаклун учинив і телепатичний обшук мозку сплячої поруч із викрадачем його коханої, сподіваючись: а може він їй пробовкнувся про яйце, і в її пам'яті є ця інформація. Але ні, і в її мозку цього не було. А значить, він і від неї приховав цю таємницю.

Відкриття про магічні можливості викрадача засмутило Арсенія. Якби це була звичайна людина, то за допомогою магії можна було б змусити його віддати яйце. Але якщо він настільки сильний чудотворець, що здатний так захистити свій мозок від телепатії, і напевно не лише телепатії, а й іншого чарівного впливу, то немає сенсу навіть намагатися впливати на нього магією. Магія не допоможе, він від неї стовідсотково уберігся. Отже, якщо є спосіб змусити його віддати яйце, то спосіб не магічний, а якийсь інший. Треба подумати, який саме, вирішив чаклун.

Отже, читачу, як бачимо, в полюванні за драконячим яйцем Арсеній Архипов пішов помилковою доріжкою. Доріжкою, яка його аж ніяк не могла привести до бажаного яйця. На щастя для Терентопії. Якби чаклун знав, що викрадене драконяче яйце перебуває у такого собі Вітольда Крисопупова на фермі Христофора Оладьєва, тобто Наполеона, то не уникло б королівство нашість кровожерливих демонів і страшних жертв. Якби... Якби... Якби та якби, то в роті росли б гриби, як каже народ. Але гриби у людських ротах, як відомо, не ростуть. Втім, один персонаж у романі «Укріплені міста» американського російськомовного письменника Юрія Милославського (що той письменник, до речі, народився і виріс у Харкові), стверджує, що бачив гриби (здається, печериці), які дійсно

виросли у людини в роті. А саме в роті людини давно померлої, але не похованої.

У той час як Лицар Пивної Кружки з напарником Річардом Левове Копито верхи на Ігорі Святославичі та Тутанхамоні їздили сімнадцятим сектором королівства, під наглядом чарівної скляної кулі Авдія Мотлоха, чаклун Арсеній Архипов придумував спосіб змусити Лицаря Пивної Кружки віддати йому – Арсенію – вкрадене драконяче яйце. Спосіб не чарівний, а звичайний.

Цей спосіб придумався на основі впевненості, що Лицар Пивної Кружки так кохає доньку корчмаря, що заради неї готовий на все. А значить, і на те, щоб попрощатися з викраденим драконячим яйцем. Треба просто дочку корчмаря взяти у заручниці, і поставити викрадачу умову: повертаю дівчину в обмін на яйце. Напевно ж дівчина для нього дорожча за яйце, нехай навіть і драконяче. Таким чином, підступний лицарюючий маг-викрадач віддасть яйце без допомоги впливу на нього будь-якої магії.

І чаклун став стежити за Естер Гільденштерн, складаючи план її викрадення.

Сам цей, висловлюючись по-іноземному, кіднепінг, тобто викрадення людини з метою викупу, відбувся тринадцятого жовтня.

Знаючи час повернення студентки з університету додому, чаклун чекав її на перехресті проспекту Григорія Сковороди з вулицею Арістофана. При її наближенні Арсеній «включив» гіпноз, під впливом якого вона прийняла його за коханого Лицаря Пивної Кружки. І вона

справді кинулася до нього, як до коханого, дивуючись його такому ранньому поверненню з експедиції.

Читач, можливо, пам'ятає, що в цей час їх побачили патріарх Іполит Четвертий та винахідник Вакула Нетребенько. При цьому винахідник теж прийняв чаклуна за Мгобокбекбе, а патріарх побачив чаклуна таким, яким він є. Це пов'язано з тим, що винахідник опинився у полі дії гіпнозу, а патріарх дивився з достатньої відстані, і гіпноз до нього «не дотягнувся».

Під впливом гіпнозу дівчина впала в сомнамбулічний стан, і слухняно, наче маріонетка, виконувала накази викрадача. Він наказав їй йти поруч, а сам рушив вулицею Арістофана.

Вони йшли у західному напрямку, тобто у напрямку Неголених гір. При цьому чаклун вибирав малолюдні, майже безлюдні вулиці, щоби було мінімум свідків.

Так поступово вони вийшли за межі столиці і опинилися на пустельній дорозі серед ланів, що веде до села Салоскочеве. Там Арсеній присів навпочіпки і наказав дівчині сісти йому на плечі, що вона безвольно і слухняно виконала. І вони злетіли, оскільки чаклун мав настільки потужні здібності у ділі левітації, що міг літати не лише порожнем, а й із достатнім вантажем.

І заручниця опинилася в «лігві» чорнокнижника, тобто в особняку серед Неголених гір поблизу села Великих Мотлохів.

Він продовжував тримати її в загіпнотизованому стані, тому вона нічого не могла ні усвідомити, ні запам'ятати. Аби перебування в полоні не позначилося негативно на її здоров'ї, він забезпечив її хорошим триразовим харчуванням, восьмигодинним сном у зручному ліжку, гігієнічни-

ми процедурами, прогулянками на свіжому повітрі біля особняка... Але все це вона робила механічно, підкоряючись навіянню.

Оскільки Естер була дуже красива і, відповідно, сексуально приваблива, то самотній чоловік, який не страждає на імпотенцію, не міг не відчувати до неї потягу. Але треба віддати йому належне: він не скористався своїм становищем, не вдався до похоті з безвільною жертвою. Його плани захопити країну за допомогою кровожерливих демонів були жахливими. Але деяка шляхетність у його душі була. Тому, щоб не згрішити з чужою нареченою, він вселив собі байдужість до неї, силою волі погасив хіть.

Він планував заманити Лицаря Півної Кружки сюди, у свій особняк, і тут поставити перед фактом: хочеш забрати кохану – віддай драконяче яйце або повідом, де його ховаєш. Він думав, що це краще зробити тут, у рідному особняку, а не деінде, оскільки вдома, як то кажуть, і стіни допомагають. Тут жив сильний чаклун Авдій Мотлох. Завдяки цьому будинок насичений чаклунською аурою, яка, у поєднанні з чарівними здібностями самого Арсенія, допоможе досягти свого, навіть незважаючи на те, що суперник сам є чарівником.

Стоячи в залі особняка, Арсеній так прямо й сказав:

– Так, удома і стіни допомагають. Чи не так, стіни?

– Так, – відповіла передня стіна, рохнувши рилом дикого кабана, чия голова висіла на ній як мисливський трофей.

– Так, – відповіла права стіна губами пастушка, зображеного на гобелені, що прикрашав її.

– Так, – відповіла задня стіна ротом сатира, чия голова випиналася з неї у вигляді кам'яного барельєфу.

– Так, – відповіла ліва стіна вустами Авдія Мотлоха на живописному портреті, котрий висів на ній (що той портрет Арсеній знайшов свого часу на горищі цього особняка).

– Отож, – підсумував чаклун Архипов.

Для початку він від імені доньки корчмаря змусить викрадача яйця переміститися до міста Безбаштового Замку. Там підсуне йому розпорядження приїхати до міста Шмарклова. У Шмарклові – команду пересунутись до села Геннадьівки. А в Геннадьівці – вже наказ дістатися безпосередньо особняка поблизу Великих Мотлохів.

Ще до викрадення Естер, чаклун Архипов, періодично спостерігаючи за мандрівками «підступного лжелицаря» з його напарником, зазначив, що той отримує телеграми від коханої. Тому 15-го жовтня, коли донька корчмаря вже стала заручницею, Арсеній, побачивши в чарівній кулі, що Лицар Пивної Кружки в'їжджає до села Заповідні Прищі і починає там опитування населення, і знаючи, що в цьому селі є телеграф, а отже, лицар туди обов'язково зайде, поспішив на телеграф у Великих Мотлохах, і відправив звідти телеграму у Заповідні Прищі до запитання на ім'я Лицаря Пивної Кружки. Що у тій телеграмі було сказано:

«ЧЕКАТИМУ В МІСТІ БЕЗБАШТОВОМУ ЗАМКУ НА ГОЛОВНОМУ МАЙДАНІ КМ ТЕРМІНОВО ПРИЇДЬ КМ ПОДРОБИЦІ ПРИ ЗУСТРІЧІ КРП ЦІЛЮЮ КРП ЕСТЕР».

Читачеві відомо, що Мгобокбекбе не встиг отримати цієї телеграми: поінформований телеграмою від Ісака

Гільденштерна про зникнення Естер, кинувся із Заповідних Прищів назад до Жорикбурга, а вищепроцитована телеграма прийшла за пару хвилин після його вибігання з телеграфу. Затримка пов'язана з тим, що наближаючись до великомотлохівського телеграфу, Арсеній Архипов знову зустрів приятеля Миколу Корка. Той причепився до чаклуна з розмовою, і Арсеній кілька хвилин не міг від нього відкараскатися.

Відкараскавшись, відправивши телеграму, і «ввімкнувши» чарівну скляну кулю, щоб побачити, як лицар цю телеграму отримає і як на неї відреагує, Арсеній зрозумів, що через нав'язливого друга знову запізнився.

Утямивши, що лицар із напарником повертаються до столиці, вирішив там усучити йому листа від Естер.

Вранці сімнадцятого жовтня він надиктував загіпнотизованій жертві, а вона слухняно написала, такий текст:

«Коханий!

Зі мною все гаразд, я жива, здорова, знаходжусь у місті Безбашовому Замку. Негайно їдь до мене, це дуже важливо. Усі подробиці – при зустрічі. Чекатиму на тебе щодня в центрі Безбашового Замку, на майдані Питання біля пам'ятника. До зустрічі! Цілую!

Твоя Естер».

А на поштовому конверті: «Лицарю Пивної Кружки».

З цим листом перелетів на околицю Жорикбурга, звідки трамваєм під'їхав на вулицю Франсуа Рабле, оскільки був упевнений, що адресат насамперед навідається до оселі коханої, тобто до корчми «Під Рятівною Мухой». І справді, за деякий час чаклун побачив, як потрібний «фальшивий» лицар із напарником під'їхали до корчми, спішилися та увійшли. Впевнений у сильних чарівних здібностях

«фальшивого» лицаря, Арсеній не ризикнув вручати йому листа власноруч. Він передав листа через молодого чоловіка, який прийшов до корчми, що в того чоловіка голова була прикрашена пір'ям (так, читачу, це був бібліотекар Бізончик Солом'яний). Під впливом гіпнозу той прийняв чаклуна за місцевого листоношу.

Продовжуючи спостерігати за «викрадачем яйця», Арсеній переконався, що лист подіяв, і той (як і раніше з напарником) виїхав зі столиці у західному напрямку, тобто у бік Неголених гір.

Вранці двадцять другого жовтня чаклун надиктував заручниці другого листа:

«Коханий!

Термінові обставини, про які я розповів при особистій зустрічі, змушують мене, не дочекавшись тебе в Безбаштовому Замку, негайно покинути це місто й переміститися в Шмарклів. Тепер я буду чекати на тебе в Шмарклові на майдані Краплі, знову біля пам'ятника.

Цілую, твоя Естер».

Прилетівши до Безбаштового Замку, зайшов у крамницю «Сувеніри» на майдані Питання. Привітавшись із її господарем, вгодованим чоловіком із пишними вусами (котрому іноді казали, що зовнішністю він дещо нагадує кінорежисера Валентина Тюхтія), Арсеній сказав:

— Прошу вас мені допомогти. Я на цьому майдані призначила побачення своєму нареченому. Але мушу терміново виїхати. Він приїде сюди завтра і на мене чекатиме. Ви зможете побачити його крізь вітрину. Він лицар, у якого на щиті зображено білого пивного кухля у чорному полі. Я прошу вас передати йому листа від мене.

— Звичайно, панночко, я вам допоможу. Давайте листа.

Коли Арсеній вийшов з крамниці, торговець пробурмотів:

– Яка гарна дівчина! Пощастило тому лицарю, що в нього така наречена.

Наступного дня, вдивляючись у чарівну кулю, чаклун переконався, що торговець виконав прохання, і з Безбаштового Замку два лицарі рушили у бік Шмарклова.

Арсеній вирішив перевірити, наскільки сильними є можливості підступного чудотворця, викрадача яйця, який прикидається лицарем. З'ясувавши, що в цьому секторі королівства пошуками яйця займаються також лицарі Напівкруглого Столу Остап Окрошколюб і Остап Електричка, вирішив використати їх як приманку. Вирішив їх зачаклувати, і подивитися: чи зможе розчаклувати викрадач, чи ні. Якщо зможе, значить, він справді дуже сильний чародій. А якщо ні, значить, Арсенію можна трохи розслабитися: викрадач не такий уже й сильний у магічних справах.

Двадцять четвертого жовтня, коли лицарі Остапи наближалися до селища Сортирославля, чаклун Архипов дистанційно наслав на них чари: їм почало верзтися, начебто на них напала зграя страшних чудовиськ. Щоб від них врятуватися, лицарі сховалися у старому вітряку. І протягом трьох днів вони бачили неіснуючих страховиськ, які нібито оточили цей прихисток.

Двадцять сьомого жовтня туди приїхали Лицар Півної Кружки з напарником. Арсеній на рекламному плакаті біля дороги дистанційно розмістив напис:

*«На допомогу! Ми в старому млині!
Остапи Окрошколюб і Електричка».*

І стрілку, що вказує у бік млина.

Коли Мгобокбекбе з Річардом Левове Корито, збочивши з дороги, попрямували до споруди, Арсеній напис із плаката вилучив так само дистанційно.

Коли «викрадач яйця» наблизився до млина, чари розвіялися, тобто лицарі Остапи припинили бачити будь-яких чудовиськ. Це остаточно переконало Арсенія, що він має справу із сильним суперником, магом високого рівня. Тим не менш, він не втратив надії, що заманивши його в свій особняк, зможе добитися свого, тобто, шантажуючи закоханого заручницею, забрати у нього драконяче яйце.

Автор, не сумніваючись у кмітливості читача, упевнений: читач збагнув, що Остапів розчаклював не Мгоцько, який не володів насправді ніякою магією, а меч Халазюк, який був у нього, адже той меч обладував властивістю знищувати навколо себе дії всякого злого чаклунства. Але, на відміну від читача, Арсеній не знав ні про наявність у двох лицарів чарівного меча, ні про його магічні здібності. По-перше, коли лицарі викопали цього меча з-під трьох зрослих дубів в Оксамитовій пущі, чаклун за ними не спостерігав. А якби й спостерігав... Про те, що це не проста зброя, а чарівний меч Халазюк, стало ясно з розмови лицарів із ясновидцем Глібом Цвяхом. Якби Арсеній навіть бачив за допомогою чарівної кулі ту розмову, то не чув би її, оскільки звуки куля не транслює.

Вранці тридцять першого жовтня Арсеній надиктував дочці корчмаря, що продовжувала перебувати покірною сомнамбулою, третього листа, де її коханому наказувалося їхати до села Геннадьівки, що в тому селі вона чекатиме на нього, мовляв, у тамтешньому шинку.

Перемістившись у Шмарклів на площу Краплі, він попросив бабу, яка щодня торгувала там соняшниковим насі-

нням, віддати завтра цього листа Лицареві Пивної Кружки. У свідомості тієї баби Арсеній залишився прекрасною дівчиною.

Другого листопада Естер під диктовку написала четвертого листа:

«Коханий!

І в Геннадіївці тебе не дочекалася. Зустрінемося біля особняка поблизу села Великих Мотлохів. Щоб дістатися цього особняка, тобі треба, приїхавши в дане село, навідатися до столярної майстерні на вулиці Дені Дідро. Тамтешній столяр Микола Корок і вкаже тобі дорогу до особняка. Там ми зустрінемося, і ти, нарешті, дізнаєшся таємниці мого зникнення і переміщень.

Твоя Естер».

Арсеній перелетів до Геннадіївки, увійшов у шинок і попросив шинкаря віддати листа Лицареві Пивної Кружки, який завтра неодмінно зайде до цього пункту громадського харчування. І шинкар, звичайно, під дією гіпнозу прийняв чаклуна за красуню, пообіцявши виконати прохання...

Отут Автор нарешті вертається до Жирпатіївки, де ми залишили трьох лицарів: Лицаря Пивної Кружки, Річарда Левове Копито й Лицаря Рожевого Ведмедика; і трьох велосипедисток: Катрю, Віру й Аню.

Отже, перші двоє з названих відпочивали на лавці під розлогою грушею в гарному осінньому саду біля будинку Катриного дядька, а решта перебували в цьому будинку. Потім господар, тобто дядько Катрі, перемістився з дому в лазню, що стояла неподалік. А Вася, що вийшов за ним,

повідомив лицарям Напівкруглого Столу, що незабаром все буде приготовлено, аби гості попарилися і обмилися.

— Ви чому віддаєте перевагу, — питав Лицар Рожевого Ведмедика, — щоби спочатку попарилися і помилися ви двоє, а потім я з дівчатами, або спочатку я з дівчатами, а після ви?

Річард здивовано вигукнув:

— А ви, Лицарю Рожевого Ведмедика, що...

Але Вася перервав:

— Вибачте, але оскільки ми мандруємо разом, то прошу без офіціозу називати мене по-дружньому не на «ви», а на «ти».

— У такому разі і ти, Васю, називай нас двох не на «ви», а на «ти», незважаючи, що ми трохи старші, — порадив Мгоцько.

— Добре. То що ти, Річарде, хотів мені сказати?

— Ти що, Васю, збираєшся купатися не з нами, а з дівчатами?

— Так.

— А вони згодні?

— Згодні.

«Ну й спритний хлопець! От би мені так!» — знову подумки позаздрив Річард.

— Якщо дівчата згодні, — казав Мгоцько, — то, може, попаримось і викупаємось усі разом? Ми зекономимо час, а господар дрова, най їх равлик копне.

— Ну, ні! — заперечив Вася. — Порядні дівчата не ходять у лазню спільно з чоловіками, з якими тільки-но познайомилися. Тим більш, якщо ті дівчата та ті чоловіки не є нудистами. Не знаю, як ви, а я, Катря з Вірою та Анею не нудисти.

— Але ж наше з ними знайомство сталося не пізніше, ніж твоє! — обурився Річард. — Чому ж тобі з ними можна, а нам не можна? Чому така дискримінація?

— Тому що ви чоловіки.

— А ти хто? — вигукнув Левове Копито.

Повисла пауза, під час якої Вася дивився на Річарда зі зачудуванням, навіть відкривши від подиву рота.

— Тю! — нарешті сказав він. — Ви що, думаєте, що я чоловік? Я ж дівчина!

— Як дівчина? Чому дівчина? Тебе ж звати Васею! — здивувався своєю чергою і Мгоцько.

— Це скорочено неофіційно так називають друзі та знайомі. А повністю, офіційно, за паспортом — Васирина. Васирина Степанівна Римаренко. Я була впевнена, що ви з перших хвилин знали, що я дівчина, оскільки Ігор приставав до мене з поцілунками.

— Я подумав, що він той... як би це сказати... чоловік із нестандартною сексуальною орієнтацією, — повідомив Річард.

— І я так думав, най його равлик копне, — додав Мгоцько.

— Хто? Ігор? Ха-ха! Ні, він хлопець зі звичайною орієнтацією, і мого кохання та поцілунків хотів, бо я дівчина.

(Начитаному Лицареві Пивної Кружки відразу ж згадалися рядки з комедії Грицька Основ'яненка «Дворянські вибори, частина перша...»):

«— Як ти смів увиватися біля неї?

— Дозволь, шановний! А за яким правом?..

— Як за яким правом? Чи бачиш, я воїн; отже, я лицар; отже, я захисник прекрасної статі. А я сам, своїми от ци-

ми лицарськими очима бачив, що ти їй набридав своїми поцілунками».)

Василина вела далі:

– Про мою статтю ви могли б здогадатися, і побачивши, як я спілкувалася з велосипедистками. Нам, дівчатам, завжди є про що досхочу поговорити і посміятися. Вони відразу ж утямили, що я дівчина, навіть жодних сумнівів у них не було.

– Так, у дівчат спостережливість та інтуїція розвинені краще, ніж у нас, чоловіків, най нас равлик копне, – визнав Мгоцько.

А Річард, подивившись на Васю, так би мовити, свіжими очима, не як на хлопця, а як на дівчину, зрозумів, що вона не менш симпатична, ніж Катря, Віра та Аня. А чи не може вона бути тією, кого мала на увазі ворожка?

– Якщо ви погодилися мандрувати зі мною, вважаючи мене за чоловіка, – насторожилася Василина, – то тепер, коли з'ясувалося, що ви помилилися, боюся...

– Боїшся, що ми відмовимося? – запитав Мгоцько. – Ні, звичайно, не відмовимося. Ми ж не поганці, які дискримінують жінок, вважаючи, що їм не належить того, що належить чоловікам. До того ж ми пам'ятаємо, що і в історії нашої країни серед лицарів Напівкруглого Столу, най його равлик копне, були дві жінки, а серед незалежних лицарів іще більше. Зрозуміло, продовжимо мандрувати разом. А що стосується лазні, то давайте, першими йдіть ви, дівчата, а потім ми.

– От і добре! – зраділа Василина ...

Коли Василина йшла з дівчатами в лазню, вже без шолома та металевих обладунків, стало остаточно видно, що

вона абсолютна дівчина з усіма достоїнствами дівочої фігури. Русява красуня з коротким волоссям.

Після водних процедур у лазні й недовгого відпочинку, усі шестеро продовжили шлях, але вже не разом: велосипедисти поїхали убік села Регунів, а лицарі – Геннадіївки.

Василина Римаренко, вона ж лицар Вася, вона ж Лицар Рожевого Ведмедика, подобалася Річарду усе більше й більше. Спочатку зовнішністю. Але зовнішність – це тільки перший привід для любові. Другим приводом буває спільність смаків, поглядів, світоглядів... Людину, якій подобається те ж, що й тобі, полюбити легше, ніж людину, якій твої ідеали не імпонують.

Незабаром виявилось, що в Річарда й Василяни є однакові смаки, що їм любляться ті самі артисти, ті самі музичні композиції.

Читачеві відомо, що серед предметів, які Річард узяв у дорогу, були магнітофон «Весна М-212 С-4» і набір магнітофонних касет. І серед тих касет були записи не тільки класичної музики, але й джазової, і року, і навіть популярної, але не примітивної попси, а гарної. Примітивну попсу Річард слухав до того, як захопився класичною музикою. Класична музика його смаки значно покращила. Так от, у сумці Річарда були, окрім інших, і музичні альбоми українських поп- і рок-музикантів, що, як з'ясувалося, подобалися і Василяні. Тож Левове Копито та Лицар Рожевого Ведмедика із захопленням заходилися теревенити про них і разом слухати, що сприяло розвитку їхньої взаємної симпатії.

Автор може перерахувати кілька тих альбомів декількох тих виконавців. «Най буде все як є» групи «Плач

Єремії». «Мертвий півень '93» групи «Мертвий півень». «Лишається надія» Марії Бурмаки. «Піккардійська Терція» однойменної групи. «Я розкажу» Ірини Білик. «Week End'и В Калуші» групи «Очеретяний кварк». «Radiodonor» групи «Табула раса». «Галя й Леся» сестер Тельнюк. «Мова риб» групи «Скрябін». «Кому vnyz» групи «Кому вниз» , «Було не любити» групи «Брати Гадюкіни», «Країна мрій» групи «Воплі Відоплясова».

Таким чином, Річард і Васирина відчули один в одному споріднені душі, і між ними зародилося кохання.

Забігаючи вперед, Автор може повідомити читачеві, що, дійсно, це кохання буде зростати, і дійде до того, що наступного 1996 року вони поберуться, тобто візьмуть шлюб. Як і передбачила циганка-ворожка зі своїм комп'ютером. А згодом у них народяться діти...

От так, Мгоцько в передчутті зустрічі з коханою Естер, а Річард з Васириною у захоплених бесідах на цікаві для обох теми наближалися до Геннадіївки.

Де й опинились третього листопада.

Там, у шинку, Естер не виявилось. А виявився її лист. Який і змусив трьох мандрівників рушити до особняка біля села Великих Мотлохів серед Неголених гір.

Автор у цьому розділі не зупинявся на опитуванні Мгоцьком та Річардом зустрічних людей та зустрічних населених пунктів щодо драконячого яйця та організатора його викрадення, оскільки не сумнівається, що читачеві і без того зрозуміло, що опитування проводилися.

— А навіщо тобі, Авторе, знадобилося скрупульозно називати музичні альбоми українських виконавців? Вони ж ніякої важливої ролі не грають у детективній фабулі про викрадення та пошуки драконячого яйця. Без них чудово

можна було обійтися, – дорікає Права півкуля авторського мозку.

– Звичайно, можна було обійтися, – погоджується Автор. – Взагалі, у цій книзі згадується ціла низка письменників, композиторів та інших мастаків, а також їхніх творів, без згадок яких детективна фабула нічого не втратила б. Але люди мають таку властивість: якщо тобі щось подобається, то тобі хочеться поділитися цим з іншими. А раптом і їм полюбиться. От і Автор цих писань не зміг утриматися, щоб не повідомляти читачеві про деяких літераторів, музикантів та інших митців, які йому, особисто Авторові, імпонують (за винятком парочки представників російської попси, які Авторові не до смаку, але яких він змушений був згадати, так би мовити, з технічних причин); та назви деяких їхніх творів. Раптом це спонукає читача познайомитися з тими творами (або, якщо вже знайомий, ще раз перечитати, переслухати, передивитися...), і раптом вони читачеві теж сподобаються. Раптом читач від них отримає задоволення. А задоволення – це позитивні емоції. А позитивні емоції дуже корисні для здоров'я. А Автор хоче, щоб читач був здоровим.

Звичайно, існує велика ймовірність, що у Автора та читача різні уподобання, і читач не отримає задоволення від того, від чого отримує задоволення Автор.

Читачам взагалі важко догодити.

Автор міг би тут поміркувати про примхливість читачів та важкість їм потрафити. Але оскільки за сотні років до нього про це поміркував один літератор, убитий одним композитором, то Автор просто процитує вбитого. (Звичайно, літератор написав це до того, як композитор його уколошкав, а не після того). Літератора звали Томас

Мор, а композитора-вбивцю Генріх Тюдор. У вільний від складання музики час цей Генріх Тюдор працював англійським королем, відомим як Генріх Восьмий. Літератора цей композитор убив не власноруч, а надавши наказ відповідному фахівцю.

Так от літератор Томас Мор у своїй книзі «Утопія» про читачів написав таке:

«Смаки людей дуже різноманітні, характери примхливі, природа їхня дуже невдячна, судження сягають цілковитої безглуздості. Тому дещо щасливіше, мабуть, почуваяться ті, хто приємно і весело живе у своє задоволення, ніж ті, хто мучить себе турботами про видання чогось, що може одним принести користь чи втіху, тоді як у інших викличе огиду чи невдячність. Велика більшість не знає літератури, багато хто зневажає її. Невіглас відкидає як грубість все те, що не зовсім неосвічено; напівзнайки відкидають як вульгарність все те, що не рясніє стародавніми словами; деяким подобається тільки лахміття, більшості – тільки своє власне. Один настільки похмурий, що не допускає жартів; інший настільки не дотепний, що не переносить дотепності; деякі настільки позбавлені глузливості, що бояться всякого натяку на неї, як укушені скаженим собакою бояться води; інші настільки непостійні, що сидячи схвалюють одне, а стоячи – інше. Одні сидять у трактирах і судять про таланти письменників за склянками вина, ганячи з великим авторитетом все, що їм завгодно, і смикаючи кожного за його писання, як за волосся, а самі тим часом перебувають у безпеці і, як мовиться в грецькій приказці, поза обстрілом. Ці молодці настільки гладкі і поголені з усіх боків, що у них немає і волосинки, за які можна було б

ухопитися. Крім того, є люди настільки невдячні, що і після дужої насолоди літературним твором вони все ж таки не мають жодної особливої любові до автора. Вони цілком нагадують цим тих невічливих гостей, які, отримавши багатий обід, нарешті ситі йдуть додому, не принісши жодної подяки тому, хто їх запросив. От і затівай тепер на свій рахунок бенкет для людей такого ніжного смаку, таких різноманітних настроїв і, крім того, для таких пам'ятливих і вдячних».

А земляк Томаса Мора, Льюїс Керролл, у передмові до другої книги свого роману «Сильві та Бруно» зауважив:

«Я твердо стою на тому, що авторові зовсім не варто читати відгуків про свої книги: недоброзичливі відгуки майже напевно його розлютять, тоді як доброзичливі нагородять самовдоволенням; ні те, ні інше небажане».

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ДЕВ'ЯТЕ

Розв'язка на ніздрях

Не зумівши підібрати епіграф до п'ятдесят дев'ятого розділу, Автор робить епіграфом повідомлення, що він не зумів підібрати епіграф.

Автор, «Забавні хроніки підпільного королівства...»

5, 6 листопада 1995 року.

— **Н**а ніздрях? — перепитує Права півкуля авторського мозку, прочитавши заголовок. — Зазвичай кажуть: «Розв'язка на носі», маючи на увазі — дуже близько.

— Ну ти ж не будеш заперечувати, що ніс і ніздрі дуже тісно пов'язані, — відповідає Автор.

— Я буду заперечувати, — суперечить страждаюча на педантизм півкуля Ліва. — Не у всіх живих істот отвори для дихання розташовані на носі. Є тварини, у яких такі отвори перебувають в інших частинах тіла. Наприклад, у китів і дельфінів єдина ніздря має місце на потилиці.

— Мої писання призначені для людей, а не для тварин, — відмахується Автор. — Тому на сто відсотків певен, що в моїх читачів ніздрі асоціюються саме з носом, а не з потилицею, сідницями або там п'ятками. Тому висловлення «Розв'язка на ніздрях» для них рівноцінно «Розв'язці на носі». Просто перший варіант є менш банальним, менш звичним, а отже і оригінальнішим. А мене хлібом не годуй, дай пооригінальничати. Втім, хліб я люблю й від хліба я не відмовляюся.

Так, безцінний читачу, Терентопські хроніки, або, якщо завгодно, Терентопський так званий епос, неухильно й неминуче наближаються до свого кінця. Можна сказати, наблизилися майже впритул. Ще трохи, і ми в цей кінець упремося ніздрями.

І перш ніж упремося, Автор прагне дещо сказати про персонажів, які на час випали з поля нашої уваги, оскільки ця увага зосередилася на мандрівках лицарів Напівкруглого Столу. Власне, повернення до цих персонажів не має значення для фабули про пошуки драконячого яйця, і без повернення до них цілком можна було б обійтися. Але Автору не хочеться закінчити хроніки, не попрощавшись із персонажами за допомогою останньої про них згадки. Написання цього так званого епосу зайняло стільки часу в житті Автора, що персонажі стали Авторові рідними й близькими. До міліціонерів Папірусюка, Ратиці й Полуящикова, а також до дракона Інокентія Карловича і його приятеля дощового черв'яка Гавриїла Святославовича Автор (а з його допомогою і читач) уже повернулися в попередньому щосі «Мислення в Гірчичній». А отут повернемося й до інших жорикбуржців, як Автор там і пообіцяв.

— От ти, Авторе, увесь час говориш «епос», «епос», — знову подає голос педантична Ліва півкуля. — А тим часом, ця твоя писанина зовсім ніякий ні епос. По-перше, однією з головних умов епосів є відсутність згадувань автора про самого себе. В епосі автор зобов'язаний розповідати про життя персонажів, жодного разу не згадавши своєї особи. А ти постійно перериваєш розповіді про персонажів згадуваннями про себе любимого: мовляв, я, Автор, те, та я, Автор, се, і мої мозкові півкулі те та се. По-друге... Втім, і

одної вищезгаданої обставини цілком достатньо, аби твій твір був рішуче викреслений із категорії епосів.

— Саме тому, — намагається захищатися Автор, — я називаю свої писання не «епосом», а «так званим епосом», «м'яко кажучи, епосом» і так далі. Такі доповнення дають зрозуміти читачеві, що не варто сприймати в цьому випадку слово «епос» за чисту монету. Нехай моя писанина не епос, а хрін знає що таке. Головне, щоб читачеві було цікаво. Взагалі-то, чесно кажучи, приступаючи до писання, я егоїстично прагнув, щоби мої тексти були цікаві особисто мені. Але якщо виявиться, що вони цікаві й ще кому-небудь, крім мене, — ну що ж, це буде для мене приємним бонусом.

Але давайте, півкулі й читачу, подивимося на відомих нам мешканців Жорикбурга. А конкретніше — на їхні вчинки п'ятого та шостого листопада тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року. Чому саме у ці дні? Тому що ці дні виявилися дуже важливими для Терентопського королівства. Саме п'ятого листопада, о двадцять першій годині і чотирнадцять хвилин за жорикбурзьким часом, вкрадене драконяче яйце було повернуто до Абрикосової печери. Що врятувало країну від можливого потрапляння цього предмета у Великий Світ, від можливого викриття Терентопії Великим Світом та від можливої експансії з боку Великого Світу. А шостого листопада Лицар Півної Кружки в компанії з Річардом Левове Копито і Лицарем Рожевого Ведмедика визволили з полону Естер Гільденштерн, знешкодивши чаклуна Арсенія Архипова (завдяки виключно мечу Халазюку, який був у лицарів, що та чарівна зброя була здатна анулювати навколо себе дії будь-якого злого чаклунства). І таким чином врятували батьківщину

від можливої майбутньої навали злих демонів. Більш того, лицарі знищили написаний чорнокнижником Авдієм Мотлохом рецепт активізації злих демонів, щоби більше ніхто не міг ним скористатися. (Про рецепт їм розповів сам Арсеній Архипов, не з власної волі, а під впливом магічної аури меча Халазюка).

Але для жителів Жорикбурга, про яких Автор має намір дещо сказати в цьому розділі, ці два дні були звичайними, нічим особливо не примітними, бо ті мешканці не знали поки що про згадані події. Це згодом ці дні вважатимуться у Терентопії святковими. Але, незважаючи на ординарність для жорикбуржців тоді цих днів і вчинків самих жорикбуржців, Автор про них не промовчить.

Так, наприклад, чарівник Акмус п'ятого листопада сховався на жорикбурзьку магоелектростанцію, як робив п'ятого числа кожного місяця, і, як завжди, за допомогою магічного заклинання зарядив турбіну обертальною завзятістю, аби вона крутилася ще місяць, виробляючи для столиці електрику.

А шостого жовтня Акмус на своєму однокрилому літакові, рожевому в червоний горошок, здійснив політ із Жорикбурга до міста Яєчні-Ясної, що також робив регулярно. Він мав контракт із тамтешнім відділенням поширення преси. Маг доставляв їм столичні газети та журнали, які вони в своєму місті продавали у кіосках, а чарівник отримував за швидкісну доставку гроші. Цей політ відрізнявся від попередніх тим, що цього разу Акмус узяв у кабінку

пасажира. Кабіна була одномісною, і взяти до неї іншу людину було неможливо. Як читач, мабуть, пам'ятає, і слідчого Папірусюка маг підвозив зі столиці до Жабенятинська та назад не в кабіні, а в багажному контейнері під єдиним крилом, схожому на авіабомбу. Цього разу контейнер був набитий пресою, тож і в нього людину Акмус не міг би взяти. Але цей пасажир був не людиною, а невеликою мавпою, тож помістився у кабіні з авіатором без проблем. Так, це маг Леонід Леонідович Перевертайло-Замийський напросився в політ, оскільки йому ще ніколи не доводилося літати літаком, і такий новий досвід був для нього цікавим.

Леонід Леонідович останні тижні мешкав у особняку Акмуса, оскільки у його власному особняку завівся буйний фантом, схожий на пітекантропа, який буянив, не даючи там нормально жити.

До речі, з часу похорону його людського тіла у Леоніда Леонідовича стався невеликий прогрес в аспекті фонетики: він почав нарешті впевнено вимовляти звук «р». Отже тепер йому залишалося тільки опанувати вимовою шиплячих: «ж», «ш» і «щ».

Отож, Акмус узяв макака-резуса в кабіну літака і здійснив політ вищевказаним маршрутом. Перевертайлові-Замийському це дуже сподобалося, і він випросив у колеги право і надалі супроводжувати його в польотах. Доки не повернеться з мавпячого тіла в нове людське, яке обіцяв створити Арам Артаньянц, коли Леонід Леонідович усуне дефекти вимови і зможе вимовити потрібне для переселення душі заклинання. Але здобувши знову людську подобу, він, на жаль, втратить можливість літати з Акмусом у кабіні, а перебуваючи в багажному контейнері, нічого не

побачиш, так якби контейнер просто лежав на землі, тому від такого польоту не буде естетичного задоволення. Тож у перетворенні з мавпи на людину є свої недоліки, з сумом подумав старий маг.

(До слова мовити, літак Акмуса є не єдиним згадуваним у літературі транспортним засобом, який розфарбований таким чином: горошок одного кольору на тлі іншого кольору. Наприклад, у смішному та абсурдному творі англійського класика Едварда Ліра «Історія про чотирьох дитинчат, що вирушили навколо світу» сказано: «Човен був пофарбований синім у зелений горошок...»)

І для молодого мага Арама Артаньянца ці два дні були відносно звичайними. Він присвятив їх не магичній роботі, а особистому життю. Мав кохану дівчину Марину, з якою планував подальше сімейне життя.

П'ятого жовтня вони разом поїхали до села Клопітівки, звідки обраниця була родом, для знайомства чарівника з батьками дівчини. Батьки були дрібними фермерами, які вирощували у теплицях харчову зелень. Клопітівка розташована в Жорикбурзькій області, а отже, відносно неподалік столиці, але громадський транспорт туди не ходить: ні потяги, ні автобуси. Для переміщення в те місце доводиться або використовувати власний транспорт (якщо у тебе такий є), або просити когось, щоб тебе туди довів на власному транспорті. У прогресивного молодого мага був автомобіль (гібрид «Москвича» та «Жигулів»), тож поїздка не склала проблеми. Чудотворець купив цю машину 15-го жовтня цього ж 1995-го року, а уроки шоферування брав у Вакули Нетребенька ще з травня.

Знайомство у Клопітівці було приємним. І наречений дочки сподобався батькам, і батьки нареченої сподобалися

нареченому. Зрозуміло, приїжджих смачно нагодували, показали Арамові теплиці та інше господарство, сімейні фотографії з докладними розповідями про відбитих там предків та родичів, краси навколишніх ландшафтів та інше. Пара закоханих залишилася там ночувати, а наступного дня спілкування продовжилося. До Жорикбурга Арам із Мариною повернулися вже у сутінках шостого листопада.

Сказавши дещо про трьох жорикбурзьких магів, Автор не може проігнорувати і четвертого. Він, як і раніше, знаходився не в Жорикбурзі, а їхав велосипедом уздовж річки Рідини в пошуках русалки Васси.

Саме п'ятого листопада Гліб Любомирович Цвях цю русалку нарешті зустрів. У неї справді було немовля, якого вона годувала грудьми, як і говорила Глібу Любомировичу жорикбурзька русалка Катя. Бачачи голу жінку з голим немовлям у водах листопадової річки, чарівник мимоволі зіщулювався, уявивши собі, як би він сам мерз, опинившись на їхньому місці. Але русалці з потомством, видно, не було холодно. Мабуть, за тисячі років еволюції русалок і водяників їхні організми призвичаїлися самі себе добре зігрівати без одягу в прохолодному середовищі.

Чудотворець розповів Вассі, що для магічних експериментів йому треба трохи русалочого молока, і що він уже кілька тижнів їздить у пошуках. Русалка пішла йому назустріч, не поскупилася і націдила з двох грудей баночку молока. Груди були великі, і молока в них вистачало. Гліб Любомирович одразу ж обробив молоко таким заклинанням, що воно не могло прокиснути до його повернення у столицю та дослідів.

Оскільки мети його мандрівки було досягнуто, то він на велосипеді ж вирушив у бік Жорикбурга найближчим маршрутом. Ну, тобто найближчим маршрутом було переважно бездоріжжя, непридатне для велосипеда. Автор має на увазі найближчий маршрут гожими для їзди на велосипеді дорогами до міста Ямитивінвонавониполя, де чарівник сяде на міжміський автобус до Жорикбурга, маючи велосипед вже в якості багажу. На повернення Цвях витратить і залишок п'ятого листопада, і весь день шостого, і ще абиякий час після цього.

А у бібліотекаря Бізончика Солом'яного (тобто Сергія Васильовича Трампа) 5-го листопада (а це, до речі, була неділя) відбулося одруження. Він пошлюбився з прекрасною дівчиною на ім'я Олена, до якої залицявся два з гаком роки.

Весільне гуляння із цього приводу відбулося у великій залі ресторану «Харків».

Там було чимало друзів та знайомих молодят. У тому числі патріарх Іполит Четвертий, механік Вакула Нетребенько, чарівник Акмус (після швидкої роботи на магоелектростанції), пенсіонер (колишній банщик-стахановець) Ілля Шнапс, касир Джульєт Грошенятко. А от дракона Інокентія Карловича не було. Бізончик надіслав йому запрошення, але той ввічливо відмовився, оскільки не любив усіляких бенкетів. Натомість відправив молодят у подарунок дуже гарне живописне полотно — пейзаж Каменіани, — що ту картину сам написав; додавши до подарунку, звісно, вітання та найліпші побажання. Лицаря Річарда Левове Копито теж на весіллі не було, з відомої читачеві причини. Батьки Бізончика — Койот Тамбовський та Індиченька Ряба — звісно, були. (До речі, сімейні пере-

кази про індіанське походження своєї родини Бізончик почув від батьків, котрі, в свою чергу – від своїх батьків і так далі... Але, безцінний читачу, сказати по правді, перекази та легенди не завжди бувають правдивими на всі сто відсотків).

А наступного дня, шостого листопада, молодята вирушили у весільну подорож Терентопським королівством. Джульєт Грошенятко з Олегом Цеглиною підібрали найцікавіший маршрут.

Патріарх Іполит Четвертий шостого листопада з ранку був зайнятий звичною релігійною роботою, а ввечері присвятив себе підготовці чергового номера журналу «Гарнюнізм!». Зокрема був присутній на фотосесії, де фотохудожник Гаррі Ляпчук знімав у різних позах молоду гарну королівську пралю Льолю Мухову. Сам патріарх, звернувши у Королівському замку увагу на її красу, вмовив дівчину позувати для свого видання. Хоча пралю ніколи раніше не позувала для еротичних журналів і не мала такого досвіду, у неї з першого разу вийшло чудово, ніби вона все життя цим займалася. Патріарх подумав, що багато жінок до цього мають вроджений хист.

Джульєт Грошенятко шостого листопада займався фінансовою роботою в туристичній агенції «Рятівна Бджола», а після роботи відпочивав у корчмі «Під Рятівною Мухой».

Пенсіонер і директор музею імені самого себе Ілля Шнапс шостого листопада у робочий час працював живим експонатом свого музею, а ввечері вирушив із дружиною до оперного театру на оперу «Король Артур» французького композитора Ернеста Шоссона.

Для корчмарів Ісака Гільденштерна та Мойсея Роженкранца п'яте та шосте листопада були звичайними днями, присвяченими роботі в корчмах.

І король Жорик Дев'ятий міг би назвати ці два дні тривіальними, якби п'ятого листопада не зазнав переслідування з боку детектива Папірусюка та не відкрив йому таємниці, котру приховував від усіх майже п'ятнадцять років. Про що читач уже дізнався з попереднього розділу «Мислення у Гірчичній».

Королева Зінька Одинадцята в ці дні була відсутня: поїхала до міста Дримпельзябська. Там мешкала її шкільна подруга. У сина цієї подруги, як і у Бізончика Солом'яного, у неділю було весілля, і подруга не могла не запросити Зіньку на таку важливу у житті їхньої родини урочистість.

Принцеса Зінуля разом зі своїм нареченим Альфредом Вареником, королівським блазнем, п'ятого листопада здійснили розважальну поїздку Жорикбурзькою областю на екологічному таксі єдинорога Буцефаленка. А шостого, окрім іншого, брали уроки материнства та батьківства на курсах майбутніх батьків.

Принцеса Зіночка п'ятого листопада була на молодіжній вечірці з приводу дня народження одного зі своїх університетських однокурсників. Там вона познайомилася, крім інших, із приятелем однокурсника, студентом театрального інституту. Принцеса і актор-початківець відразу одне одному дуже сподобалися. Тому домовилися завтра, після занять у вузах, разом погуляти, сходити до каварні, кінотеатру та інше. Що й зробили шостого листопада. (Як зазвичай, принцеса не помітила, що за нею під час тієї прогулянки спостерігав охоронець).

— Я не можу погодитися, — каже раптом Права півкуля авторського мозку, — з твоїм твердженням, громадянине Авторе, що ці два дні були для названих жорикбуржців звичайними, рядовими, непримітними. Для деяких — так, але не для всіх. Леонід Леонідович Перевертайло-Замийський, який вперше полетів літаком і отримав від цього незабутнє враження, не погодився б назвати це чимось рядовим і рутинним у своєму житті. Арам Артаньянц сказав би, що знайомство з батьками коханої Марини — подія особлива і хвилююча, а аж ніяк не ординарна. І для Гліба Цвяха ці дні не були пересічними, адже він нарешті досяг мети своєї подорожі, а це завжди вагомо. І вже, певно, Бізончик Солом'яний категорично заперечив би, що його власне весілля зовсім не є для нього подією тривіальною. Можливо, і прая Льоля Мухова позування для журналу вважала випадком у своєму житті особливим, а не пересічним. І зустріч, знайомство та спілкування з цікавим хлопцем, з яким можуть бути серйозні стосунки, принцеса Зіночка навряд чи вважала дріб'язком.

— Згоден, Права, — киває Автор. — Я глянув на це трохи зверхньо. А дивитися на людей, тим паче людей хороших, треба не зверхньо, а врівень.

— У цьому твоєму, громадянине Авторе, так званому епосі, який насправді ніякий і не епос, дуже багато персонажів, — каже Ліва півкуля авторського мозку. — Він уже наблизився до кінця, а я досі й не збагнув: а хто ж із цих численних дійових осіб є головним героєм. Ось, скажімо, головним героєм епосу «Одіссея» Гомера є Одиссей.

Головним героєм епосу «Енеїда» Вергілія та однойменного епосу Івана Котляревського є Еней. Головним героєм епосу «Дон Кіхот» Мігеля де Сервантеса є Дон Кіхот. Головним героєм епосу «Мертві душі» Миколи Гоголя є Павло Іванович Чичиков. Головним героєм епосу «Пригоди бравого вояки Швейка» Ярослава Гашека є Йозеф Швейк. (До речі, найперший твір про Йозефа Швейка чеський письменник Ярослав Гашек написав не в рідній Празі, як можна подумати, а в Києві). Головним героєм епосу Іллі Ільфа та Євгенія Петрова є Остап Бендер. І так далі. А хто головний герой твого, громадянине Авторе, Терентопського так званого епосу? Дракон Інокентій Карлович? Чи Лицар Півної Кружки? Чи міліціонер Варлаам Оникійович Папірусюк? Чи чарівник Гектор Манюня? Чи король Жорик Дев'ятий?.. А може, головним героєм є Автор зі своїми мозковими півкулями, тобто ти сам?

— Головним героєм Терентопських хронік, — відповідає Автор, — є працівник Королівського зоопарку Юрій Антонович Рябозад, той самий, що просльозився після ганебної смерті від алкоголізму дракона Грицька.

— Овва! — вигукує, ошелешена такою несподіванкою, Ліва півкуля.

— Тю! — чуміє Права.

— Та ні, — сміється Автор, — це я, звичайно, жартую. А якщо серйозно... Гм... Еее... — Тут Автор глибоко замислюється, чухаючи нігтями потилицю.

— Може, головним героєм є Терентопія? — підказує Права.

— Як? Ціла країна? — не вірить Ліва.

– А чому б і ні? У літературі та мистецтві всяке буває,
– знизує звивинами Права.

– У такому разі, – наїжує звивини Ліва, – можна й припустити, що головним героєм є місто Харків, адже Автор його часто згадує, сує всюди інформації щодо його історії та культури, з Харковом пов'язані різні події Терентопських хронік та вчинки деяких персонажів.

– Ні, – сумнівається Права, – все ж таки Терентопії в цьому творі незрівнянно більше, ніж Харкова.

– А кип'яченої води в напої за назвою «чай» незрівнянно більше, ніж висушеної та подрібненої рослини за назвою «чай». Але, незважаючи на чисельну перевагу окропу над чаєм у цьому напої, називають його все ж таки чаєм, а не кип'яченою водою, – аргументує Ліва. – Думаю, саме Харків спровокував Автора на написання цієї книги. Саме харківський патріотизм є фундаментом цієї праці. Очевидно, Автор, бачачи, що з іншими країнами та народами пов'язані ті чи інші епоси, образився, що його рідний Харків виявився не... як би це сказати... не обепосеним, чи що. Така обділеність у цьому аспекті рідного міста мабуть завдавала Авторові душевних мук. Мабуть, Автор подумки запитував: ну чим Харків гірший за інших? І, будучи впевнений, що Харків нічим не гірший за інших, Автор утвердився у думці, що і з Харковом має бути пов'язаний якийсь епос. Наприклад, чарівно-лицарський. От для цього Автор придумав Терентопію та історію про викрадення драконячого яйця і його пошуки, й пристебнув усе це до Харкова. Я вгадав, товаришу Авторе? Євангеліє від Івана починається так: «На початку було Слово». А про Терентопію можна сказати: «На початку був Харків».

— Ні, не зовсім так, — заперечує Автор. — На початку Харкова не було. Спочатку була м'яка іграшка. Точніше, м'якої іграшки не було, була лише думка пошити м'яку іграшку.

— Розкажи докладніше, — просить Права півкуля авторського мозку.

— Розповідаю. На початку дев'яностих років двадцятого століття чомусь спала мені на думку мысль: а чи не пошити мені м'яку іграшку — дракона, зовні текстильного, а внутрішньо поролонового. Аби той штучний дракон був декоративним елементом інтер'єру мого житла. Але замість того, щоб засісти за шиття, я задумався про те, що у цього майбутнього дракона має бути якась історія. І написав оповідання про битву дракона Інокентія Карловича з лицарем Аркадієм. Оповідання, надруковане на друкарській машинці, перемістилося до купки макулатури, яку я патетично назвав своїм архівом. Але після створення словесного дракона ентузіазм щодо створення дракона текстильно-поролонового чомусь зійшов нанівець. Тож цей декоративний елемент інтер'єру так і не був пошитий.

У тисяча дев'яносто дев'ятому році спало на думку написати більший за обсягом твір, щось на кшталт чарівно-лицарського епосу. У якості, образно кажучи, зерна, з якого мало вирости велике гіллясте дерево, я взяв вищезгадану історію битви лицаря і дракона. Це ніби як у Льюїса Керролла: він спочатку написав маленьке казкове оповідання «Помста Бруно», а згодом роман із двох книг «Сильві та Бруно», до якого «Помста Бруно» увійшло як два розділи. Але якщо в роман Керролла казка «Помста Бруно» увійшла майже не зміненою (або взагалі не зміненою, про це краще знають керроллознавці), то

історію битви Інокентія Карловича з Аркадієм я переписав повністю, значно змінивши, навіть не виймаючи з архіву і не перечитуючи початкового варіанту.

У другому варіанті сцену, де дракон привозить до Королівського замку переможеного і закутаного в капронову сітку лицаря на гіппомобілі, я написав сімнадцятого вересня тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року. Тому вивів, що і сама ця битва, і прибуття дракона до замку відбулися саме цього дня: сімнадцятого вересня тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року. І подальшу хронологію терентопських подій уже будував, відштовхуючись від цієї дати.

Так от, Ліва півкуле мого мозку: у тому первісному варіанті, який опинився в моєму так званому архіві, схожому на купку макулатури, ніякого Харкова зовсім не було. Терентопія була, а Харкова – ні. Ідея зробити Терентопію та Харків сусідами прийшла пізніше, вже при написанні Терентопського так званого епосу. Тому в цьому випадку й не можна сказати: «На початку був Харків».

Писав я Терентопські хроніки дуже-дуже неспішно, роблячи в роботі паузи, що тривали іноді кілька тижнів, а то й кілька місяців, так що робота розтягнулася навіть не на роки, а на десятиліття. (Відомо, що Джон Роналд Руел Толкін творив текст свого епосу «Володар кілець», тицяючи у клавіші друкарської машинки лише двома пальцями, а не більшою кількістю, як роблять фахівці у справі машинопису. Маю сором зізнатися, що навіть до рівня Толкіна я піднятися не зміг, і свій так званий Терентопський епос друкую на машинці «Любава» (купленій, приблизно за десятиліття до початку створення цього так званого епосу, в універмазі «Будинок Торгівлі», що поруч із Благбазом)

одним пальцем, вказівним правої руки, значно повільніше, ніж це вчиняють усіма пальцями обох рук майстри такої роботи). До кінця написання я наблизився впритул лише за тридцять років після початку.

Ага, так буває, що літератор закінчує свій твір лише за десятки років після того, як почав його писати. Наприклад, Франсуа Рабле свою епопею «Гаргантюа та Пантагрюель» писав приблизно двадцять років, і продовжував би писати, якби роботу не перервала смерть. Іван Котляревський свою «Енеїду» почав писати 1794-го року, а закінчив лише 1842-го. Віра Панова свій роман-казку «Котра година? Сон зимової ночі» почала писати під час Другої світової війни, а закінчила за двадцять років (а опублікований він був уже за сорок). І Войцех Жукровський перший твір своєї казкової дилогії про Тютюрлістанське та Блаблацьке королівства написав під час Другої світової, а другий твір цієї дилогії – аж за сорок років потому. Юрій Коваль свою іронічну епопею «Суєр-Виєр» почав писати 1955-го року, а закінчив 1995-го. Такі приклади, звісно, можна продовжувати.

Що ж до квасного харківського патріотизму, продовжує Автор Терентопських хронік, то він, правда, мав місце при написанні цього мого поблизухарківського, так би мовити, епосу. Якщо британці мають свій епос про короля Артура та лицарів Круглого Столу, французи – свій епос про графа Роланда та лицарів Карла Великого, германці – свій епос про королевича Зигфріда та нібелунгів, ірландці – свій епос про героя Кухуліна та уладських витязів, і так далі і тому подібне, то чому б і харків'янам не мати якого-ніякого чарівно-лицарського епосу, вирішив я в нападі харківського патріотизму. Визнаю, що цей, м'яко

кажучи, епос вийшов не солідним, не серйозним і не патетичним, як вищеназвані іноземні, а курйозним, бешкетним, химерним, навіть майже божевільним. Але інших поблизухарківських, і тим більш харківських епосів поки немає, тож, як то кажуть, на безриб'я і лангуст мойва.

— Якщо взяти до уваги, що у всесвітній літературі вже є величезна кількість фентезійних творів про чарівні світи, в тому числі і так чи інакше пов'язані з нашим світом, то вигадкування тобою, громадянине Авторе, Терентопського королівства є банальністю та епігонством, а не чимось новаторським та оригінальним. А банальність та епігонство — це ганьба для творця. Творець має бути оригіналом і новатором, — припечатала Автора до ганебного стовпа Права півкуля авторського мозку.

— Я в щосі «Користь нудотної попси» вже висловився про труднощі створення чогось принципово нового. Мало кому це вдається, — крехтить Автор, намагаючись відірвати своє тлінне тіло від ганебного стовпа. — Сучасний письменник і діяч мистецтва майже не може не бути епігоном! Так, кожен, хто займається художньою літературою та традиційними видами мистецтва — музикою, танцями, живописом... навіть кінематографом та фотографією, хоча останні значно молодші — кожен, повторюю, майже приречений бути більшою чи меншою мірою епігоном, бо всі можливі сюжети та всі можливі форми викладу вже давно людством винайдені та багаторазово використані! Навіть великий Шекспір був, можна сказати, махровим епігоном, у тому сенсі, що майже у всіх своїх п'єсах використовував чужі сюжети і навіть чужих персонажів! Вимагати від сучасного автора, щоби він не був епігоном і не повторював того, що було створене раніше, це все одно, як

від сучасного хіміка вимагати, аби він працював лише з такими елементами, яких немає в таблиці Менделєєва. Ті нинішні письменники і митці (або «творяни», як назвав письменників і митців Майк Йогансен), які патетично величають себе новаторами та авангардистами, або свідомо вводять публіку в оману, або самі перебувають у омані через те, що недостатньо добре знайомі зі спадщиною минулих часів і просто не знають, що їхньому так званому новаторству та авангардизму десятки, сотні, або навіть тисячі років. Нині новаторство зводиться до вигадкування нових термінів для ненових явищ. Досить на старе явище навісити нову вивіску, і вона стає новаторством та авангардизмом. Отже, якщо і на моє махрове епігонство навісити якийсь нечуваний раніше термін, позаковиристіше, то я теж стану виглядати новатором і авангардистом. Нехай це буде, скажімо, термін «зюзюблямізм». Тепер достатньо, аби екзальтовані пустодзвони розтрубили, що я став основоположником зюзюблямізму, і репутація новатора і авангардиста мені забезпечена... Ні, повторюю я, жодного кардинального новаторства за великим рахунком у художній літературі та традиційних мистецтвах утнути майже не можна. Людина, яка бажає ушкварити щось принципово нове, чого раніше не існувало, протоптати, образно висловлюючись, нові дороги, повинна йти в науку та техніку — там непочатий край роботи, там стільки непротоптаного, незвіданого, стільки попереду відкриттів та винаходів, такі перспективи. А в мистецтві та літературі, на жаль, все давно витоптано і пережовано, тут лише можна тупцювати чужими слідами і дожовувати розжоване... У зв'язку із цим мені пригадався діалог з роману Льюїса Керролла «Сильві та Бруно». Цитую:

«— Але якщо чесно, у наші дні й справді не знайдеш посправжньому нової мелодії. Те, що нам підносять як "остання новинка сезону", завжди нагадує мені щось, що я вже чула в дитинстві.

— Прийде ще день — якщо світ проіснує досить довго, — сказав Артур, — коли всі можливі мелодії виявляться вже придуманими, і складені всі можливі каламбури... і гірше того, написані всі можливі книги! Адже кількість слів обмежена.

— Для авторів великої різниці не буде, — вплутався і я в їхній диспут. — Замість того щоб вирішити: "Яку книгу мені написати?", автор запитає себе: "Котру книгу мені написати?" Різниця в словах, і тільки».

— Втім, це не означає, — продовжує Автор Терентопських хронік, — що сучасний «творянин» повинен відмовитися від прагнення до оригінальності і скотитися в плагіат, бо хоч і неможливо в цій сфері створити щось абсолютно нове за великим рахунком, зате можливо створити нове за рахунком малим, так би мовити, повернути якісь нові аспекти, детальки, дрібнички. От узяти хоча б мене...

— За що взяти? За носа? За вухо? За горлянку? Або за... ги-ги... — пирснули мозкові півкулі, але Автор, проігнорувавши сарказм мозку, продовжує:

— От узяти хоча б мене з цим моїм Терентопським, м'яко кажучи, епосом. За великим рахунком, ця моя писанина — таки дійсно махрове епігонство, згоден, не заперечую, бо творів про чарівні паралельні світи, у тому числі і пристиковані до нашого, про лицарів, драконів, чарівників і т.д. — хоч греблю гати. Від найдавніших епосів до сучасних фентезі на цю тему списані тонни паперу. Але

водночас у жодному з тих минулих чарівних епосів, як я думаю, дія не розгорталася восени тисяча дев'яносто дев'яносто п'ятого року, і жоден із тих чарівних світів не був пристикований саме до міста Харкова. Отже, в цих аспектах я виявив якесь новаторство, якусь оригінальність. Виходить, я пишу не лише черговий чарівний лицарський епос, а й ПЕРШИЙ У СВІТІ МАЙЖЕ ХАРКІВСЬКИЙ чарівний лицарський епос!

— Автора понесло, — каже Права півкуля.

— І якщо цей мій почин підхоплять і інші автори, і теж писатимуть харківські, саме харківські, чарівні лицарські епоси, то я навіть набуду репутації адепта, патріарха, основоположника харківського напрямку чарівно-лицарської літератури!

— Манія, — констатує півкуля Ліва, — величі. Куди тільки психіатри дивляться?

Автор, заговоривши про себе як про основоположника, розпалюється, його очі загоряються, на щоках виступає гарячковий рум'янець, він пітніє від збудження, гордо випинає груди і навіть підводиться навшпиньки.

— А пафосу, пафосу! — осаджує його Права. — А хто постійно наголошує, що, мовляв, цей так званий епос із мінімумом пафосу?

Автор і сам помічає, що заходився мовити пафосно, а це суперечить його обіцянкам, тому прикушує язика... Втім, Автор спілкується з безцінним читачем не через ворухіння язиком, а через ворухіння пера по папері, і, отже, правильніше сказати: Автор прикушує перо... Але перо тут присутнє тільки для романтичного антуражу, а насправді Автор наносить літери на папір за допомогою друкарської машинки, і, значить, зовсім уже правильно бу-

де сказати: Автор прикушує друкарську машинку. А якби Автор був прогресивнішим, або, як нині кажуть, просунутишим, то йому довелося б прикусити аж цілий комп'ютер! Прикусивши друкарську машинку, Автор відразу її виплює, щоб додати:

— Але якщо сучасний письменник все ж таки зможе написати щось абсолютно оригінальне, абсолютно несхоже на все, що було раніше, і тим самим доведе, що навіть у наш час можна не бути епігоном, що мої міркування про неможливість новаторства за великим рахунком є помилковими, і що я сам, розмірковуючи таким чином, є бельбасом, то я буду цьому тільки радий.

— А я не згодний з тим, що ти, пане Авторе, навіть самого великого Шекспіра приплів до категорії епігонів, — протестує Ліва півкуля. — Епігон, це не той, хто просто повторює створене іншим, а той, хто робить це гірше, ніж цей самий інший. Так, Шекспір запозичив чужі сюжети. Але його твори виходили кращими, чим у тих, у кого він ті сюжети запозичив. Тому, з мого погляду, він не епігон, а геній.

— Саме так, — додає Права.

— Гаразд, гаразд, півкулі, умовили. Шекспіра й інших геніїв із категорії епігонів викреслюю. Але генії є меншиною. А основна маса...

— Можу припустити, що твоїм читачам, якщо такі взагалі знайдуться, або принаймні деяким із них, — продовжує дискусію Ліва півкуля, — можуть сподобатися твої, громадянине Авторе, терентопські історії про лицарів, чарівників, драконів тощо, але не твої діалоги із власними мозковими півкулями. Мовляв, вони тут зайві, гальмують сюжет, стомлюють багатослівністю і так далі.

Нашпигувавши ними Терентопські хроніки, ти, мовляв, усе зіпсував.

— Нічого подібного, — заперечує Автор. — Я зіпсував не все. От, наприклад, планети, як крутилися навколо Сонця, так і продовжу...

— До чого тут планети? — дивується, перебивши, Ліва.

— Планети також є частиною поняття «все». Та й окрім Сонячної системи у Всесвіті є багато такого, чого я не зіпсував. Тому не треба перебільшувати, говорячи, що я зіпсував усе. Взагалі, якщо порівняти у відсотковому відношенні те у Всесвіті, що я зіпсував, з тим, чого я не зіпсував, то зіпсоване взагалі можна вважати дуже близьким до нуля.

— Я мав на увазі, що дехто може сказати, що діалогами з мозковими півкулями ти зіпсував Терентопські хроніки.

— От це інша розмова. Лише одні Терентопські хроніки, а не безмежне і всеосяжне «все». То хай так і кажуть, а не приписують мені нереальної поломки Всесвіту. Кожен читач має право читати ті фрагменти твору, які йому цікаві, пропускаючи ті фрагменти, які нецікаві. Немає такого суду, який засудив читача поглинати мої діалоги з мозковими півкулями всупереч своєму читацькому бажанню. Читач, який страждає на алергію щодо таких авторських випендрювань, побачивши, що у Автора почався черговий напад внутрішньочерепного рейваху, може благополучно перескочити ці абзаци або сторінки, поки в його поле зору не потраплять «нормальні» абзаци і сторінки про пригоди лицарів, чудеса чарівників, та інше, миле його читацькому серцю. У тому числі, пропустивши цей мій із вами, півкулі, діалог, одразу перейти до наступного розділу. Але серед читачів трапляються й такі диваки,

яким цікаво не лише те, що відбувається з персонажами автора, а й те, що відбувається в авторській голові. Діалоги Автора з мозковими півкулями показують, що Автор не піддає таких диваків дискримінації, а намагається задовольнити і їхні запити.

Розмови, дискусії і навіть суперечки Автора зі своїми мозковими півкулями є не проявами шизофренії або ще якогось психічного розладу, а літературним прийомом, запозиченим у багатьох попередніх літераторів минулих століть. Цей прийом – переривати розповідь про пригоди персонажів розмовами автора з уявними співрозмовниками – був винайдений у незапам'ятні часи і давно є у художній літературі творчою традицією. Можна навести безліч прикладів, але Автор обмежиться мінімальною кількістю.

Лоренс Стерн у своєму романі «Трістрам Шенді» періодично розмовляє (правда від імені Трістрама Шенді) як зі своїм уявлюваним читачем, так і з якоюсь уявлюваною таємничою дамою. А в романі «Сентиментальна подорож Францією та Італією» (де про подорож Італією нічого не говориться, оскільки Стерн умер ще на етапі писання про подорож Францією), англійський автор розмовляє з якимось уявлюваним Євгенієм (правда, від імені Йорика, якому приписує цю подорож).

Дені Дідро у своєму романі «Жак фаталіст і його пан» (написаному під впливом Лоренса Стерна, чого Дідро й не приховує), перериває оповідання про забавні пригоди своїх героїв бесідами з уявлюваним читачем.

Микола Гаврилович Чернишевський у своєму досить дотепному романі «Що робити?» перериває оповідання своїми розмовами навіть не з одним, а із трьома уявлюваними читачами: проникливим читачем, просто читачем, і

читачкою. У спілкуванні із проникливим читачем класик навіть одного разу вдається до насильства:

«— А я знаю...

Що це? знайомий голос... Оглядаюся, — так і є! він, він, проникливий читач, так недавно вигнаний з ганьбою за незнання ні бе, ні ме, ні кукуріку в галузі художності; він вже знову отут, і знову зі своєю колишньою проникливістю, він вже знову щось знає!

— А! я знаю, хто писав...

Але я квапливо хапаю перше, зручне для моєї мети, що потрапило під руку, — потрапила серветка, бо я, переписавши листа відставного студента, сів снідати — отже, я схоплюю серветку й затикаю йому рота: "Ну, знаєш, так і знай; що ж репетувати на все місто?"»

Ліва півкуля авторського мозку, перебиваючи, вигукує:

— У щосі сороковому «Нюхання дороги» є такі слова: «Потім Ніздреслав звернув із вулиці Арістофана на вулицю Чернишевського; пробігши повз пам'ятник у вигляді двох чоловіків в одязі дев'ятнадцятого століття, один з яких запихав серветку в рот іншого». Це...

— Так, — відповідає Автор, не чекаючи кінця питання. — Пам'ятник відображає саме цю сцену. Терентопці дбають про своє здоров'я і знають, що для здоров'я корисні сміх та веселощі, тому для пам'ятників найчастіше обирають кумедні ситуації.

Іноді в якості уявлюваного співрозмовника, бесідами з яким переривається оповідання, письменник використовує іншого письменника, що вже вмер, з минулих епох.

Майк Йогансен таким співрозмовником узяв шотландця Чарльза Кінгслі (1819-1875 рр.), письменника, священ-

ника, мандрівника й ботаніка. У своїй досить дотепній (втім, у Йогансена багато творів є такими) книзі «Подорож у радянську Болгарію». Приводом для цього стала книга шотландця «Нарешті: Різдво у Вест-Індії», яку Йогансен прихопив у подорож. Закінчилося уявлюване спілкування Йогансена із британським священником «трагічно» для останнього – у тридцять дев'ятому розділі свого твору Йогансен *«викинув святого отця Чарльза Кінтзлі за вікно в грязюку. Там саме стояв колгоспівський гиндик. Він роззявив дзьоба й ковтнув преподобного отця Чарльза Кінтзлі, попа, письменника, подорожнього і ботаніка. Так у череві гиндиківім... загинув критичний піп Чарльз Кінтзлі, виконавши свою роль горохового блазня, що розважає читача, коли в оповіданні потрібна пауза»*.

А Олександр Житинський у своїй іронічній епопеї «Втрачений дім, або Розмови з мілордом» перериває розповіді про персонажів – простих советських людей – бесідами з названим вище Лоренсом Стерном (1713-1768 рр.; саме він і є згаданим у заголовку мілордом). Спілкування з покійним класиком для Житинського у цій епопеї настільки суттєво, що він величає його там не тільки своїм учителем, а й співавтором цієї своєї епопеї.

А Павло Загребельний у своїй іронічній епопеї «Левине серце» періодично перериває розповідь про персонажів спілкуванням із таким собі уявним Варфоломієм Кнурцем, «доктором ерудичних (не плутати з юридичними і ерундичними!) наук».

– Отже, маючи на увазі такі напрацювання своїх літературних попередників, – говорить Автор Терентопського, м'яко кажучи, епосу, – я вирішив, що і мені непогано б розповіді про моїх персонажів переривати бесідами з уявним

співрозмовником, або навіть кількома. Але спілкуватися найлегше з близькими. А хто є ближчим, ніж твої власні мозкові півкулі? Тому ви, півкулі, Ліва та Права, і стали такими співрозмовниками. Втім, крім вас, я спілкуюся також зі своїм уявним читачем і уявним терентознавцем Ім'яном Побатьковичем Прізвищенком.

— Великим недоліком твого Терентопського так званого епосу сучасні читачі можуть вважати те, що його кінець знаходиться надто далеко від його початку, — висуває нову претензію півкуля Права. — Тобто його дуже великий обсяг. Багато сучасних читачів вважають за краще мати справу з творами більш лаконічними, а вигляд книг товстих і важких їх так лякає, що вони не наважуються приступитися до читання настільки розгонистого нагромадження розділів, сторінок, абзаців, речень, слів і літер.

— Не сперечаюся, — відповідає Автор. — Але я намагався дотримуватися традицій епосів, а епоси, як правило, досить великі. Багатьом епосам можна пред'явити цю претензію. Наприклад, давньоіндійський епос «Махабхарата» складається аж із дев'ятнадцяти книг. Багатотомним твором є персько-арабський епос «Тисяча і одна ніч». Британський епос Томаса Мелорі «Смерть Артура» складається з восьми книг. І так далі. Це стосується й сучасних епосів. Наприклад, епос Джоан Роулінг про Гогвортс включає понад десяток книг, і з'являються нові. А епос Террі Пратчетта про Дискосвіт налічує понад сорок книг. Бувають, звісно, і винятки. Скажімо, давньогрецький епос «Батрахоміомахія» (пародія на «Іліаду» Гомера) дуже невеликий, лише кілька сторінок. Але винятки лише підтверджують правило. Звинувачувати епос у тому, що він

великий, це те саме, як звинувачувати афоризм у тому, що він маленький. Афоризм має бути маленьким, інакше він не афоризм, а епос має бути великим, інакше він не епос. Оскільки навіть серед сучасних читачів трапляються такі, хто не боїться читати немаленьких текстів, то, можливо, і мій Терентопський так званий епос знайде кілька своїх читачів.

Діалог Автора з вмістом черепа продовжується.

— Цей твій, громадянине Авторе, Терентопський, м'яко кажучи, епос, — каже Ліва півкуля, — нагадує мені шашлик. Як у шашлику шматочки баранини та цибулі нанизані на шампур, так у тебе безліч різних історій нанизані на сюжет про викрадення та пошуки драконячого яйця.

— А мені, — заперечує півкуля Права, — цей так званий епос нагадує скоріше дерево...

— Ні, не дерево, а шашлик, — сперечається Ліва.

— А я кажу — дерево! — наполягає Права, починаючи суворо хмурити звивини.

— Сам ти дерево дубове! Шашлик і крапка!

— Мовчи, а то я з тебе самого шашлик зроблю, дурисвіте!

— Тільки спробуй! Зараз як вріжу тобі боляче ось цією звивиною!

— Звивини короткі! Я сам тобі...

— Стоп-стоп-стоп, півкулі, вгамуйтеся! — кричить Автор. — Бракувало, аби мій череп став боксерським рингом!

— А чого він... — бурчить Права.

— Сам чого... — ниє Ліва.

— Своєю схильністю до жорстких суперечок одна з одною ви суперечите Джонатану Свіфту, який у «Подорожах Гуллівера» написав, що «дві різні половинки головного мозку, змушені співіснувати в тісному просторі одного і того ж черепа, рано чи пізно дійдуть згоди та примирення і створять рівновагу в думках».

— Якщо ти, Авторе, цитуєш англійську класику (втім, Свіфт жив не в Англії, а в Ірландії), то я зроблю те саме, — каже Ліва півкуля. — Цитую: «Ми — схиблені, бо ми не дві людини, а одна людина. Ми — схиблені, тому що ми дві половинки одного і того ж мозку, розколотого навпіл... Ми з вами не більше як дві половинки мозку одного орача». Це з роману Гілберта Кіта Честертона «Наполеон Ноттінгільський».

— Не гнівайся, Ліва півкуле, але порівняння Правої Терентопських хронік із деревом мені більше до шмиги, ніж твоє — з шашликом, — каже Автор. — Від головного сюжету про викрадення та пошуки драконячого яйця, як від деревного стовбура, ростуть інші сюжети, наче гілки, а від тих сюжетів іноді відростають свої сюжетики, як гілочки. Місцями різні гілки перетинаються, десь навіть зростаються одна з одною. А шматочки баранини та цибулі в шашлику не гілкуються.

Ліва півкуля замислюється, і, нарешті, погоджується:

— Так, скоріше дерево, ніж шашлик. Численні історії тут розгалужуються і перетинаються, наче візерунки в арабесках.

Автор фантазує:

— От допишу Терентопський так званий епос до кінця, а потім... Можливо, він буде опублікований і стане доступ-

ним досить великій кількості читачів. І, можливо, буде чимало таких, кому він сподобається, як серед харків'ян, так і мешканців інших регіонів чи навіть інших країн. Може, виникне товариство фанатів Терентопії. Може, до Харкова іногородні та іноземні фанати поїдуть як туристи. Може, харківські комерсанти, бачачи таке зацікавлення, використовуватимуть терентопську тему собі на користь. Якщо у Харкові є (або донедавна були) заклади, названі найменуваннями з британського епосу про короля Артура та лицарів Круглого Столу – ресторан «Екскалібур», клуб англійської мови «Камелот», спортивний клуб «Авалон», студія меблів «Ланцелот» тощо – то назви з ближчого до Харкова епосу (нехай і «так званого») тим паче будуть у Харкові доречні. Наприклад, з'явиться готель «Терентопія», ресторан «Жорикбург», бар «Лицар Пивної Кружки», кафе «Меч Халазюк», спортивний клуб «Лицар Аркадій», магазин зоотоварів «Дракон Інокентій Карлович», супермаркет «Жорик Дев'ятий», кінотеатр імені чарівника Гектора Манюні (як у місті Манюнинську), басейн «Русалка Леся», клуб собаківників «Нізреслав»... Можливо, будуть вироблятися і продаватися іграшки у вигляді персонажів Терентопських хронік. Можливо, будуть вироблятися і продаватися футболки та інший одяг із портретами героїв цих хронік, або з гербами лицарів Напівкруглого Столу, або гербами терентопських міст. Можливо, будуть вироблятися та продаватися кружки та інший посуд із такими зображеннями. І решта сувенірної продукції з терентопською символікою. Тощо. Можливо, у Харкові з'являться пам'ятники персонажам Терентопських хронік. Наприклад, скульптури у вигляді лицаря Аркадія та дракона Інокентія Карловича в момент їхньої битви.

Або чарівника Акмуса у кабіні однокрилого літака. Або короля Жорика Дев'ятого, який розмовляє з детективом Варлаамом Папірусюком. Або Лицаря Пивної Кружки з Річардом Левове Копито, що тримають в руках чарівний меч Халазюк... І як харків'яни, так і приїжджі фотографуватимуть ці статуї, і зніматимуться на їхньому фоні...

— Манія величі розігралася в Авторові не на жарт, — констатує Права півкуля авторського мозку. — Ще трохи, і він уявить себе Шекспіром, Сервантесом або Рабле.

— Дивишся, він у психіатричній лікарні опиниться в одній палаті з якимось «Александром Македонським», «Наполеоном Бонапартом» та «директором Всесвіту», — додає півкуля Ліва.

— А що, вже й помріяти не можна? — ображається Автор. — Ну і що, що сказаного мною не буде насправді, зате думати про це приємно. А приємні думки є позитивними емоціями. А позитивні емоції корисні для здоров'я. На відміну від мрій чаклунів Авдія Мотлоха та Арсенія Архипова, від моїх мрій немає нікому жодної шкоди, а отже, я маю повне моральне право потішити себе нездійсненими фантазіями. Взагалі, скажу вам, півкулі, без зайвої скромності, що я феноменально скромний. Настільки скромний, що навіть категорично відмовляюся отримувати Нобелівську премію з літератури.

— А хіба тобі присудили премію?! — дивуються обидві півкулі.

— Ну... Еее.. Кхе... Гм... Не важливо — присудили чи не присудили, головне, що я навідріз відмовляюся її одержувати через свою неймовірну скромність. «Краще бути скромною людиною, аніж нескромним мікробом», як

сказав аж сам... От, до речі, вам, півкулі, питання на ерудованість: хто таке сказав? Га?

— Не знаю, — потискує звивинами Ліва. — Може, аж сам Гомер?

— Не в курсі, — підтакує Права. — Чи, може, аж сам Данте?

— Які ж ви в мене, півкулі, невігласи! Так сказав аж сам якийсь невідомий перехожий!

— Ти декілька абзаців тому згадав, Авторе, що людей, котрі витівають твори, Майк Йогансен назвав «творянами», — зауважує Ліва півкуля. — А я гадаю, що «творянами» можна називати тих, хто робить творі хороші, а тих, хто свідомо клепають твори погані, халтурні, правильніше називати не «творянами», а «творюками».

— Це ти, бува, не на мене натякаєш? — підозрює Автор.

— Ні, ти не «творюка», а «творняжка», у найкращому смислі цього слова.

Але доволі патякати, півкулі, підводить ризику Автор. Настав час закінчити цей передостанній п'ятдесят дев'ятий розділ і перейти до останнього, шістдесятого.

Переходжу.

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ВОСЬМЕ

Мислення в Гірчичній

— Чи я, взагалі, скидаюся на якого-небудь короля?..
Іван Керницький, «Король стрільців».

— Мені ці детективчики вже починають приїдатися...
Олег Чорногуз, «"Аристократ" із Вапнярки».

5 листопада 1995 року.

— У щось з тридцять третього по п'ятдесят п'ятий включно, — каже Права мозкова півкуля, — ти, громадянине Авторе, розповідав про мандрівки лицарів Напівкруглого Столу під час Великої Яєчної Експедиції. А інші персонажі — мешканці Жорикбурга — на цей період випали з поля твоєї уваги, і читачеві невідомо, чим вони займалися у цей час. Це стосується, зокрема, міліцейського полковника Варлаама Оникійовича Папірусюка. Ми з читачем давно нічого про нього не чули (тобто не читали), і не знаємо, як просунулося за ці тижні слідство.

— Ти маєш рацію, півкуле, — погоджується Автор. — Тому в цьому щосі я розповім про Папірусюка, а в наступному — і про інших жорикбуржців.

Так довго Автор нічого не говорив про Папірусюка та інших міліціонерів, оскільки говорити, по суті, і нема чого. На жаль, відколи ми їх покинули, слідство щодо викрадення драконячого яйця практично не просунулося. Ні в Жорикбурзі, ні у Великих Дрібках, ні в інших місцях жодних свідчень і доказів про місцеперебування яйця та

його загарбника виявити не вдалося. Папірусюк, як то кажуть, бився як риба об лід, але результат був нульовим. Останнє, що він знав у цій справі, так це що організатор викрадення, так званий Траляляліні, дев'ятнадцятого вересня, приблизно о пів на другу годину дня на Велико-дрібкінському вокзалі увійшов до приміщення громадського туалету з сірою сумкою, в якій, скоріше всього, і було вкрадене яйце. І все. Не було жодних повідомлень, що його хтось бачив після цього. Буцімто він у тому туалеті крізь землю провалився. Варлаам Оникійович тиждень із гаком перебував у Великих Дрібках, сподіваючись знайти там щось нове. Не знайшов. Тому зрештою повернувся до Жорикбурга.

І лише п'ятого листопада відбулися дві події, які привели Папірусюка до правильних висновків, тобто до розуміння, де знаходиться драконяче яйце та організатор його викрадення, і чому цього організатора так довго не могли знайти. От опис цих двох подій і складає цей розділ.

Папірусюк зіткнувся з ним біля корчми «Під Мідним Забралом». (Ні, не з Траляляліні). Варлаам Оникійович проходив повз цей пункт громадського харчування, а той чоловік вийшов з дверей під висячим мідним лицарським шоломом. І міліціонер, який замислився про справу, що зайшла в глухий кут, розсіяно налетів на вихідця з корчми, мало не збивши його з ніг. «Вибачайте!» – тут же ввічливо перепросив полковник, глянувши в обличчя того громадянина.

Обличчя було незнайоме. То був чоловік середнього зросту, віку на вигляд років сорока п'яти. Теж лисий, як і Варлаам Оникійович. З густими чорними бровами. Голений, тобто безвусий і безбородий. Конопатий. З великою бородавкою на носі.

Жорикбург, хоч і менше в кілька разів Харкова, але все ж таки місто досить немаленьке. Тому кожен його мешканець може сказати, що переважна більшість інших мешканців є для нього незнайомцями. І для міліціонера Папірусюка мало не збитий ним із ніг громадянин був просто одним із численних незнайомців. Однак щось у цьому незнайомцеві видалося детективу знайомим. І він, примруживши очі, спробував вдивитись у невідомого, щоб зрозуміти, що такого знаного є у його зовнішності.

Незнайомець же, побачивши Папірусюка, остовпів секунди на три, і, коли утямив, що той силкується його впізнати, раптом різко відвернувся і почав віддалятися швидким кроком.

Намагається втекти, зрозумів міліціонер. А навіщо добропорядному законослухняному громадянинові втікати від міліції? Втікають правопорушники та злочинці. Тобто така поведінка незнайомця зробила його в очах детектива підозрілим. А це спровокувало майже підсвідому реакцію: треба наздогнати, затримати та з'ясувати.

І голомозий міліціонер рушив за іншим голомозим.

Той озирнувся і побачив, що міліціонер іде за ним. І додав ходу. Папірусюк також прискорився.

Незнайомець, знову озирнувшись, переконався, що міліціонер не відстає, і перейшов на біг. Папірусюк також побіг.

Озирнувшись, незнайомець побіг швидше. Папірусюк також.

Переслідуваний звернув за ріг і чкурнув іншою вулицею. Папірусюк не відставав, навпаки, намагався зменшити дистанцію між ними.

Лисий утікач повертав з вулиці на вулицю, іноді кидався крізь прохідні двори, можливо, сподіваючись, що міліціонер, втративши його з поля зору, зіб'ється зі сліду.

Але ні, досвідчений полковник біг слідом, як прив'язаний.

Однак наздогнати все ніяк не міг, оскільки втікач був добре фізично розвинений. Очевидно, займався фізкультурою із щоденними пробіжками. Папірусюк теж був людиною стрункою і непогано фізично розвиненою. Але він був старшим, і, чесно сказати, фізкультурою займався не щодня. Тому переслідування почало його втомлювати, і він убоявся, що підозрілий може від нього відірватися і піти у невідомість разом зі своєю таємницею, яка змушує його втікати від міліції.

«Важко бути детективом», – зауважив Карло Іванович Бубон у іронічному романі Олега Чорногуза «"Аристократ" із Вапнярки». Бухгалтер Бубон промовив це, намагаючись, наче сищик, слідкувати за красунею на ім'я Єва. Задихавшись і почавши вибиватися з сил, Варлаам Оникійович Папірусюк міг би повторити цей вислів.

Незнайомець знову повернув за ріг. Детектив, добігши до кута, метнувся у той бік. І налетів на лисого втікача, що там зупинився.

– Здаюся, Варлааме Оникійовичу, – важко дихаючи вимовив утікач і підняв обидві руки, як солдат, що здається в полон. – Ваша взяла. Хотів був від вас утекти, щоб

зберегти таємницю. Але, бачу, приречений бути вами викритим.

Його голос здався Папірусюку знайомим. Удивляючись у незнайоме обличчя, міліціонер уторопав, що саме здалося йому знаним під час першого погляду. Очі. Очі й голос знайомі, проте людину з такою зовнішністю полковник не знав, або, принаймні, не пам'ятав. А незнайомець, судячи з його слів, міліціонера знав.

— Хто ви? Чому тікали від мене?

— А ви ще не зрозуміли? Не впізнали? Ну, Варлааме Оникійовичу, якщо ви дійсно хочете дізнатися, хто я такий і чому намагався від вас сховатися, то пропоную пройти зі мною і побачити перетворення незнайомця на добре знайомого. Ідемо?

— Ну, ходімо, незнайомцю. Ви мене заінтригували.

За кілька хвилин вони вийшли на зарослий бур'яном безлюдний пустир. Там була непомітна у бур'янах чавунна кришка каналізаційного люка. Незнайомець до неї нахилився, вийняв із кишені ключа, вставив збоку в непомітний отвір, повернув, і кришка люка з тихим дзижчанням автоматично від'їхала убік, відкривши круглий отвір.

— Це, Варлааме Оникійовичу, не каналізація, а підземний хід, — пояснив лисий не міліціонер. — Люк схожий на каналізаційний, щоби не привертати уваги перехожих. Там чисто, не бійтеся забруднитись.

І поліз у отвір металевими скобами. Спустившись метри на чотири, покликав міліціонера. Той теж спустився. Незнайомець натиснув кнопку у стіні і люк зверху зачинився. Стало темно. Але за секунду загорілися електричні лампочки (очевидно, незнайомець торкнув відповідного вмикача), які висвітили тунель, квадратний у поперечнику,

висотою та шириною метри два з половиною. І лисий Папірусюк із лисим незнайомцем пішли тунелем.

Нарешті дійшли до цегляних гвинтових сходів в іншому кінці тунелю, що круто здіймалися вгору. Лисий не міліціонер, а за ним і лисий міліціонер, тримаючись за металеві перила, почали спірально підніматися. Піднявшись, опинилися в крихітному приміщенні площею пару квадратних метрів. Там були двері. Незнайомець їх відчинив. Тумблером вимкнув електрику в тунелі. За дверима на так званих плічках, які терентопці називають по-харківськи тремпелями, висів одяг. Незнайомець трохи розсунув костюми праворуч і ліворуч, утворивши прохід і перемістився вперед, відчинивши інші двері за одягом. Папірусюк – за ним.

Вийшовши в другі двері, вони опинилися в якійсь кімнаті. Озирнувшись, Варлаам Оникійович зрозумів, що вони вийшли сюди з одержної шафи.

– Це мій кабінет, Варлааме Оникійовичу, – пояснив нещодавній втікач, зсунувши одяг у попередню позицію, ліквідувавши зазор між костюмами, щоби прикрити ними вихід із шафи у підземний хід; і потім закриваючи двері шафи.

У кабінеті, крім тієї одержної шафи, були письмовий стіл та крісло, тахта, книжкова шафа, тумбочка, два стільці, акваріум, на полиці техніка для виробництва звуків: програвач вінілових дисків, радіоприймач та магнітофон; а також кімнатні рослини різних видів. Все це освітлювалося світлом із вікна. За вікном близько виднілася одна з веж Королівського замку, завдяки чому Папірусюк збагнув, що він і опинився у цьому замку.

— А тепер станеться перетворення одного суб'єкта на іншого, — оголосив господар кабінету. — Для яскравішого враження, пропоную вам, Варлааме Оникійовичу, хвилини на три заплющити очі. Я скажу, коли розплющити.

Міліціонер був не проти того, щоб враження було яскравим, тож послухався та заплющив очі.

Недовго він чув якісь шарудіння, потім: «Відкривайте очі».

І він відкрив.

— Ваша Величносте!

Автор, упевнений у кмітливості читача, не сумнівається: ти, читачу, вже кілька сторінок тому второпав, що лисий утікач був королем Терентопії зі зміненою зовнішністю.

Тепер Жорик Дев'ятий виглядав як зазвичай: без лисини, а з рудою шевелюрою, без густих чорних брів, а з нормальними рудими, без бородавки та ластовиння, не голений, а з рудою бородою.

— Грим, фальшива лисина, накладні брови та бородавка зробили мене невпізнаним, чи не так, Варлааме Оникійовичу?

— Так, — погодився міліціонер. — Але я не розумію... Ну, волосся ви сховали під накладною лисиною. А як ви сховали бороду?!

— Не сховав, а просто поголив. Давно. Майже п'ятнадцять років тому. А щоби цього ніхто не помітив, ношу фальшиву руду бороду.

— Але навіщо такий маскарад?

— Цю таємницю я зберігав майже п'ятнадцять же років. Ви перший, кому я її викладу, сподіваючись, що ви нікому не розповісте.

І Його Величність повідомив, що його дружина, королева Зінька Одинадцята, полюбляє готувати страви у стилі «здоровий спосіб життя», і любить, щоб чоловік це їв. І не любить, щоб він їв щось інше, не нею приготоване. І щоб її не засмучувати, він харчувався її куховарством. Але хотілося чогось смачнішого і ситнішого. І він заходився потай від усіх, і насамперед від дружини, харчуватися в корчмі «Під Мідним Забралом». Для цього змінює зовнішність і непомітно йде із замку підземним ходом, про який, крім нього та його батька, ніхто не знає.

— Зрозуміло, Ваша Величносте. Клянусь зберегти цю вашу таємницю. Жоден від мене про це не дізнається.

— Дякую.

І тут детектива осінило. Він навіть ляснув себе по лобі долонею.

— Ваша Величносте, ви підказали мені розгадку таємниці, про яку я думаю кілька тижнів!

І пояснив, що не міг зрозуміти, яким чином організатору викрадення драконячого яйця вдається, перебуваючи в королівстві, не бути виявленим, тоді як його шукають міліція та лицарі, його портрети висять на дошках оголошень та афішних тумбах, друкуються в газетах та журналах. Тепер, дізнавшись про таємницю короля, він, Папірусюк, здогадався, що й загадковий Траляляліні зберігає таємницю таким же модусом: змінивши зовнішність, за допомогою, наприклад, перуки, накладних вусів і бороди, можливо, окулярів та іншого. Всі шукають лисуватого та голеного, звертають увагу на таких, а волохаті, бородаті та вусаті шукачами ігноруються.

Тепер треба це врахувати, додав Папірусюк, і оголосити міліціонерам та лицарям, щоб вони придивлялися і до

людей з іншою зовнішністю. Король пообіцяв повідомити це своїм лицарям у найближчих телеграмах...

Крокуючи від Королівського замку до управління міліції, Варлаам Оникійович уявив собі, як так званий Траляляліні, з'їздивши на таксі до Державних Дверей, побачивши там міліцію і збагнувши, що крадіжку драконячого яйця виявлено і його шукають, на вокзалі зайшов у громадський туалет, і, запершись в одній із кабінок, заходився змінювати зовнішність: натягувати перуку, приклеювати штучні вуса та бороду.

Але якщо полковнику стало ясно, чому злочинець досі не був ніким упізнаний, то питання, де він перебуває з викраденим яйцем, залишилося неясним.

І раптом Папірусюк уловив себе на думці: «З яйцем? Чи точно з яйцем?» Він уторопав, що пропустив важливе питання: коли було знесене це яйце? І коли з нього має вилупитися молодий дракон? Чи не могло статися так, що яйця вже й не існує, що яйце перетворилося на розсип шматочків шкаралупи, оскільки його зруйнував, вибираючись назовні, новий дракон?

Треба це прояснити, подумав міліціонер. Дракон Інокентій Карлович, будучи рідним дядьком яйця чи дракончика, напевно знає терміни. Слід зараз же з'їздити до Гірчичної печери і спитати.

Папірусюк увійшов до першої-ліпшої телефонної будки і набрав номер дільничного міліціонера Миколи Опанасовича Ратиці. На щастя, той виявився поряд зі своїм телефоном, і одразу взяв слухавку. Папірусюк попрохав

його під'їхати на мотоциклі з коляскою до управління міліції, щоб відвезти слідчого на Каменіану.

Незабаром Варлаам Оникійович дійшов до управління і почав чекати на приїзд дільничного.

Той приїхав, як завжди, не один, а з підшефним курсантом Захаром Полующиковим, який сидів на задньому сидінні мотоцикла.

Не встиг Папірусюк сісти в коляску, не встиг Ратиця завести механізм, як почувся поклик генерала Антона Петровича Бобика:

– Варлааме Оникійовичу, постривай!

Генерал спішно спускався з ганку управління, тримаючи в лівій руці якийсь невеликий пакет.

– Я побачив тебе з вікна і хочу особисто вручити, – говорив він, підходячи до мотоцикла і простягаючи пакета.

– Щойно прийшла бандероль на ім'я детектива, що веде справу про викрадення драконячого яйця. Тримай.

На пакеті справді так і було написано: «Жорикбург. Управління міліції. Слідчому, який веде справу про викрадення драконячого яйця».

– Добре, Антоне Петровичу, подивлюся, – відповів Папірусюк, взявши пакета, і мотоцикл поїхав.

Дорогою він надірвав паперову оболонку та вийняв вміст. Це виявилася магнітофонна касета, на етикетці якої кульковою ручкою було написано “Modern Talking. Romantic Warriors”. Хм, якась попса, хмикнув слідчий. Навіщо хтось надіслав мені касету з поп-музикою? І, зни-
завши плечима, сунув касету до кишені.

Коли міліцейський полковник Варлаам Оникійович Папірусюк, дільничний міліціонер старший лейтенант Микола Опанасович Ратиця та курсант міліцейської школи Захар Полуящиков увійшли до Гірчичної печери, там, окрім господаря, дракона Інокентія Карловича, перебував його частий гість, дощовий черв'як-мутант Гавриїл Святославович.

Вони слухали «Поцілунок феї». Тобто музику цього балету композитора Ігоря Стравінського. Дракон сидів на табуреті, а дощовий хробак лежав на столі. Музику виробляла магнітофонна касета, вставлена в музичний центр “АКАІ МХ-750”. Що той пристрій складався з п'яти блоків: двокасетного магнітофона із системою шумопониження Dolby, автореверсом та записом; CD-програвача з чейнджером на три диски; підсилювача; передпідсилювача-еквалайзера; та тюнера. Крім цього центру, був у печері й інший пристрій для видання звуків: програвач вінілових дисків “Yamaha GT-2000”. Ці апарати, а також набори магнітофонних касет, вінілових та компакт-дисків із різноманітною гарною музикою Інокетій Карлович купив за гроші, отримані від своїх концертів та своїх п'єс. Це була його давня мрія, і от завдяки появі неمالеньких гонорарів вона здійснилася. Зарплатня екскурсовода не давала таких можливостей. Втім, незважаючи на підвищення добробуту завдяки музикуванню та письменству, малооплачувану роботу екскурсовода він не кидав, оскільки вона йому подобалася. І крім того, драконові, чесно кажучи, було не до шмиги, аби у його оселі екскурсії вчиняла якась інша особа.

Отже, побачивши міліціонерів, дракон вимкнув магнітофона, щоб його звуки не заважали спілкуванню.

Папірусюк, обмінявшись із тваринами привітаннями, поставив Іннокетію Карловичу питання про терміни вилуплення з яйця його племінника чи племінниці. Оскільки відповідь дракона не відрізнялася від того, що про це було відомо Вітольду Крисопупову, чи то пак Траляляліні, чи то пак Геннадію Задеринозі, і про що Автор уже повідав читачеві в розділі «Придбання яйця», то тут Автор не буде цього докладно повторювати. Тобто Варлаам Оникійович з'ясував, що яйце залишається яйцем, і буде таким ще кілька місяців, а при утриманні в холоді і кілька років.

Отримавши відповідь на цікаве для нього питання, полковник із колегами могли б і залишити печеру. Якби не наявність у ній магнітофона. Папірусюк попросив у господаря печери дозволу скористатися його магнітофоном, аби, не відкладаючи справи в довгий ящик, прослухати касету, отриману від генерала Бобика. Дракон, звісно, дав йому такий дозвіл.

І, вийнявши з касетника Стравінського, вставив касету, протягнуту Папірусюком. І ввімкнув.

Зазвучав чоловічий голос. Голос не молодого чоловіка, і не чоловіка у розквіті сил, а явно старого. Голос почав так:

— Здрастуйте, шановний слідчий, який веде розслідування викрадення драконячого яйця. Вибачте, не знаю, як вас звуть. Хочу викласти відомості, які, можливо, стануть вам у нагоді для розслідування. Моє ім'я Клим Серафімович Петренко-Самогонов. Я художник. Зараз я перебуваю на страусовій фермі страусівника Гната Кактусенка, що між селами Підкузьмінським та Хухримухриєвим у Свіжегні-йопольській області. Нещодавно тут були проїздом два лицарі Напівкруглого Столу, Остап Електричка та Остап

Окрошколюб. Вони показали ксерокопію малюнка: портрет людини, яка організувала це викрадення і тепер десь ховається. Я відповів, що такої людини не бачив. Однак, щось у його рисах здалося мені знайомим, начебто десь колись я зрів когось схожого. Потім я разом із лицарями та фермером побував у гостях у чарівника Олександра Олексійовича Манюні. Чудотворець показав нам дивовижне явище: за допомогою магічного заклинання він за лічені секунди виростив на своїй голові довге волосся, вуса та бороду. А потім, знову за допомогою чаклунства, зробився лисим, безвусим і безбородим. А потім знову волохатим. Він створив для мене копію з картинки лицарів, аби, дивлячись на зображення, я міг згадати, де бачив схожого. І от тепер я згадав і вирішив повідомити вам. Я люблю писати картини, але не люблю писати текстів. Тому замість листа на папері вирішив надіслати вам звукового листа на магнітофонній касеті. Благо, старший син фермера має касети, одну з яких мені подарував, і надав магнітофона.

Далі Петренко-Самогонов повідомляв, що дев'ятнадцятого вересня цього року він їхав потягом із Великих Дрібок до Жорикбурга. Серед пасажирів, котрі їхали в тому ж вагоні поряд із ним, був і чоловік із довгим чорним волоссям, вусами та бородою, у круглих окулярах із синюватими скельцями. Тобто більша частина його обличчя була прихована рослинністю, а неприкритою залишалася порівняно невелика частина. Але він, Петренко-Самогонов, будучи старим досвідченим портретистом, звик звертати увагу навіть на дрібні рисочки й деталі людських фізіономій та запам'ятовувати їх, оскільки це корисно у його роботі. Позаяк під час поїздки робити не було чого, то

художник з нудьги, мовляв, розглядав лиця пасажирів. Так от риси обличчя, яке він побачив на наданому лицарями портреті, здалися йому схожими на неприкриті волоссям риси того пасажира. Спочатку, коли це йому, Петренкові-Самогонову, спало на думку, він від цієї думки відмахнувся: мовляв, той, кого шукають, того дня був лисуватим і голеним. Не могли ж у нього за лічені години або навіть хвилини вирости волосся, борода та вуса. Але згодом він, художник, подумав: та я ж сам на власні очі бачив, як у іншої людини волосся, борода і вуса вирости за лічені секунди. Якщо той, кого шукають, має такі ж заклинання, то і він міг обрости волоссям з такою швидкістю. От тому, мовляв, він, Петренко-Самогонов, і вирішив повідомити про це детектива.

Далі художник розповідав, що чоловіки, які сиділи поруч із ним, затіяли грати в карти, у підкидного дурня. До них приєднався і той бородатий брюнет. Усього гравців було шестеро. Один із них був у синій сорочці, інший у червоній, третій у білій, четвертий у чорній, п'ятий у різнобарвній, а шостий у жовтій. Окрім згаданого брюнета, гравцями були русявий, блондин, сивий, лисий і рудий.

Під час гри вони розмовляли, що ту розмову Петренко-Самогонов фрагментарно чув. Так лисий сказав, що він фермер, а гравець у синій сорочці повідомив, що він теж фермер. А гравець у червоній сорочці сказав, що він психолог, і брюнет зізнався, що він теж психолог, у зв'язку з чим обидва потиснули один одному руки. Гравець у білій сорочці мовив, що він інженер, і блондин, як з'ясувалося, теж інженер. У розмові окреслилося і що сивий з русявим цінують роман Грицька Основ'яненка «Пан Халявський», а пасажир у білій сорочці його не читав. Чоловік у рі-

знобарвній сорочці, як з'ясувалося, старший за лисого, а людина в сорочці жовтій старша за блондина. Гравець у синій сорочці разом із сивим зійшли з потяга на станції Королівка, а блондин та людина у різнобарвній сорочці – на станції Іканька, п'ятий – на станції Конаново, а шостий доїхав до Жорикбурга.

– Коротше кажучи, – провадив далі Петренко-Самогонов, – той пасажир, чії риси обличчя здалися мені схожими на риси того, кого ви, громадянине слідчий, розшуку...

І раптом мова перервалася, а замість неї пішов шум. Шум тривав хвилини дві, а потім залунала не з початку англомовна пісня у виконанні німецької поп-групи “Modern Talking”.

– Схоже, під час запису стався якийсь технічний збій, – припустив дракон Інокентій Карлович.

– Можливо, штекер мікрофона частково висмикнувся і від електричного замикання виник шум, – припустив Захар Полуящиков.

– А Петренко-Самогонов, не прослухавши запису від початку до кінця, або ж прослухавши лише початок і впевнений, що все записалося добре, просто перемотав касету на початок, і відправив поштою до столичного управління міліції, – додав Микола Ратиця.

– Давайте про всяк випадок промотаємо плівку трохи вперед, може там є продовження запису художника, – запропонував детектив.

Інокентій Карлович трохи промотав. Ні, там була музика. Ще трохи промотав. Музика. Так, промотуючи плівку невеликими шматочками і вмикаючи, з'ясували, що і на

одній стороні касети до кінця, і на іншій стороні повністю була тільки музика.

— Відчуваю я, що саме в останніх фразах художника, які не записалися через збій, і криється найважливіша інформація, — казав детектив Папірусюк, — і насамперед: чи доїхав той брюнет до столиці, чи зійшов дорогою на якійсь проміжній станції, і якій саме. Зрозуміло, магія тут ні до чого. Він не вирощував на собі волосся за допомогою чарівництва, а просто начепив перуку, наклеїв фальшиві вуса та бороду. Якби не проблема з мікрофоном, то ми вже знали б... Доведеться їхати на ферму цього, як його...

— Кактусенка, — підказав Полуящиков.

— Так. І уточнювати деталі вже в очній розмові з художником.

— Той бородатий брюнет зійшов в Іканьці, — раптом мовив дощовий черв'як Гавриїл Святославович. І всі подивились на нього.

— Петренко-Самогонов цього не сказав, — засумнівався Микола Ратиця.

— Не сказав, — підтвердив безхребетний громадянин у пенсне. — Але він сказав достатньо, аби за допомогою логіки зробити такий однозначний висновок. Це відносно проста логічна задача. Якщо хочете, поясню, як вона вирішується.

— Зробіть ласку, громадянине черв'яче, — погодився Папірусюк.

— Дивіться: факти, викладені художником, розкладаємо на вісім пунктів. Пункт перший: лисий і людина у синій сорочці — фермери. Пункт другий: людина у червоній сорочці та брюнет — психологи. Ну, тобто, брюнет проговорився, що він психолог, але, якщо вважати що він

шахрай, то, не виключено, що він і збрехав. Пункт третій: людина у білій сорочці та блондин – інженери. Пункт четвертий: сивий і русявий читали «Пана Халявського», а людина у білій сорочці не читала. Пункт п'ятий: лисий молодший, ніж людина у різнобарвній сорочці. Пункт шостий: блондин молодший, ніж людина у жовтій сорочці. Пункт сьомий: чоловік у синій сорочці та сивий зійшли у Королівці. Пункт восьмий: людина у різнобарвній сорочці та блондин зійшли в Іканыці.

– І що з цього випливає? – знизав плечима Захар Полуящиков.

– З цих пунктів як логічні наслідки виявляються приховані факти, – продовжував розумний черв'як у пенсне, піднявши над столом голову, наче кобра (що на спині тієї змії, до речі, є пляма, схожа на пенсне). – Наприклад, із пунктів першого та другого випливає, що на лисому сорочка не синя, але й не червона, і на брюнеті не червона та не синя. І так далі. Аби було наочніше, можна скласти таблицю. Інокентію Карловичу, дай будь ласка олівець і шматочок паперу.

Дракон виконав це прохання. Черв'як, спираючись задньою частиною тіла об стіл, а передньою обвивши олівець наче щупальцем, заходився водити грифелем по паперу, креслячи таблицю. Потім у деяких чарунках таблиці щось написав і сказав: «Дивіться».

Інші схилилися і побачили ось це:

	Лисий	Сивий	Блондин	Рудий	Брюнет	Русий
Синя сорочка						
Червона сорочка						
Чорна сорочка						
Біла сорочка						
Жовта сорочка						
Різнобарвна сорочка						

– Пункт перший заперечує, що на лисому була синя сорочка, тому в чарунці на перетині граф «лисий» та «синя сорочка» ставимо цифру один. Пункт сьомий заперечує, що синя сорочка була на сивому, тому в чарунку на перетині «сивого» та «синьої сорочки» ставимо цифру сім. І так далі. Так ми з'ясовуємо, що на блондині була чорна сорочка. Тому фіксуємо цей факт у чарунці на перетині «блондина» та «чорної сорочки», намалювавши там зірочку. І оскільки на решті пасажирів сорочки не чорні, і пасажири в інших сорочках не блондини, то ставимо у відповідних чарунках прочерки чи знаки «мінус». Продовжуючи діяти таким чином, шляхом виключення, приходимо до такого результату.

Говорячи це, Гавриїл Святославович заповнював чарунки таблиці цифрами та знаками, поки, нарешті, не сказав знову: «Дивіться».

Інші знову схилилися над таблицею. Тепер вона виглядала так:

	Лисий	Сивий	Блондин	Рудий	Брюнет	Русий
Синя сорочка	1	7	7-8 1-3	—	1-2	*
Червона сорочка	1-2	*	2-3	—	2	—
Чорна сорочка	—	—	*	—	—	—
Біла сорочка	1-3	4	3	*	2-3	4
Жовта сорочка	*	—	6	—	—	—
Різнобарвна сорочка	5	7-8	8	—	*	—

— Таким чином ми з'ясували остаточно, що лисий був у жовтій сорочці, сивий у червоній, блондин у чорній, рудий у білій, брюнет у різнобарвній, а русявий у синій. І стало ясно, що громадянин у різнобарвній сорочці, котрий зі-йшов в Іканьці, і є той брюнет, риси обличчя якого здалися Петренкові-Самогонову схожими на риси Траляляліні.

— Блискуче! — вигукнув Папірусюк. — І всі ці логічні ходи ви проробили в умі за лічені секунди? У вас феноменальний талант, громадянине черв'яче!

— Я люблю грати в шахи та розгадувати всілякі головоломки, а це добре розвиває логічне мислення, — пояснив Гавриїл Святославович.

— З такими здібностями вам би працювати в міліції, — порадив Микола Ратиця.

— Мені подобається робота редактора журналу, і я не хочу змінювати фах, — відповів черв'як. — Але я в будь-який час добровільно та безкорисливо готовий допомогти міліції, якщо їй знадобиться мій хист. Тож звертайтеся, якщо треба.

— Ловлю на слові, — сказав Папірусюк.

Інокентій Карлович вийняв касету з касетника магнітофона та повернув слідчому.

— Пам'ятаю, свідки казали, що на сцені Стайні Оперита Балету Траляляліні був у білій сорочці, — розмірковував полковник. — Але її він узяв на якийсь час у пункті прокату і після свого, м'яко кажучи, «концерту» туди і повернув. А от квитки на цей «концерт» він продавав біля пам'ятника Івану Никифоровичу Фальстафу саме у різнобарвній сорочці. І до Державних Дверей на таксі їздив у різнобарвній.

— Цікаво, чому він вийшов в Іканьці, — сказав Захар Полуящиков. — Що йому там бу...

— Стривай-чекай! — перебив Варлаам Онікійович. — Іканька... Іканька... — Він у задумливості тер чоло пальцями. — Ну так! Пам'ятаю, і на столичному вокзалі, і на Великодрібкинському, на дошках оголошень, окрім інших папірців, був один, де згадувалася Іканька. Це була пропозиція фермера Наполеона попрацювати на його фермі, що неподалік саме Іканьки. А одна очевидця повідомила, що бачила, як Траляляліні у Великих Дрібках читав дошку оголошень. Отже, повернувшись спіймавши облизня від Державних Дверей і думаючи, куди тепер податися, він прочитав оголошення Наполеона і вирішив на якийсь час

причаїтися на його фермі! Можливо, і зараз він із драконячим яйцем знаходиться саме там. У такому разі ще сьогодні його можна затримати! Інокентію Карловичу, я, з вашого дозволу, скористаюся вашим телефоном.

— Авжеж-авжеж! — дозволив дракон.

Приклавши слухавку до вуха і набравши номер, Папірусюк сказав:

— Алло, Антоне Петровичу? Це Папірусюк. Телефоную з Каменіани. Я, здається, знаю, де знаходиться організатор викрадення драконячого яйця з викраденим предметом. Хочу просто зараз туди поїхати та його затримати. Тому прошу, Антоне Петровичу, приготувати для мене автомобіль і групу захоплення, чоловіки чотири міцних хлопців, на випадок, якщо правопорушник чинитиме опір. Я незабаром під'їду до управління... Ага... Ага... Домовилися. Їду.

Поклавши слухавку на лежбище телефону, полковник сказав Інокентію Карловичу:

— Якщо все складеться вдало, то, гадаю, вже сьогодні ввечері я зможу повернути яйце вашій сестрі та її чоловікові.

— Дай Боже, дай Боже! — схвильовано вигукнув дядько яйця.

— Розслідування, схоже, вийшло на фінішну пряму, завдяки вашій вагомій допомозі, громадяни драконе та черв'яче, — продовжив лисий міліціонер. — Думаю, генерал Бобик вас за це нагородить.

— Служимо рідному королівству! — дуєтом відповіли тварини.

І Гавриїл Святославович додав:

— Але ми не заради нагород... Порятунок батьківщини
— ось для нас найвища нагорода.

— Тепер, колеги, терміново дуємо до Жорикбурга, до управління, — скомандував Папірусюк старшому лейтенантові та курсанту.

— А можна, і ми із Захаром братимемо участь у захопленні злочинця? — попросив Ратиця.

— Можна, і навіть треба, Миколо Опанасовичу, — схвалив полковник.

Вийшовши з Гірчичної печери, троє міліціонерів осідлали мотоцикла, і той повіз їх у бік столиці.

Дракон і черв'як, що вийшли їх проводити, довго дивилися вслід, подумки бажаючи міліціонерам удачі...

ЩОСЬ ШІСТДЕСЯТЕ

Незвані гості, або Зненацька перерв...

— Послухайте-но, — говорю я, — яке право маєте ви розпоряджатися в моїй кімнаті, та ще командувати мною?.. Мені треба працювати. Я прошу вас піти.
Даниїл Хармс, «Стара».

Закінчення цієї приголомшливої й повної драматичних подій історії не можна відшукати ні в цій, ні в іншій книзі, ні зараз, ні в майбутньому.
Марк Твен, «Середньовічний роман».

6 листопада 1995 року. 18 вересня 2025 року.

Після довгих мандрівок численними сторінками, Терентопський так званий епос дотупав, нарешті, до свого останнього розділу, або останньої частини, або останньої глави, тобто до останнього щось, шістдесятого за рахунком.

Це є остаточною розв'язкою основної інтриги Терентопських хронік. У минулому розділі «Розв'язка на ніздрях» Автор уже повідомив читачеві, що розв'язка буде геппі-ендом. Що детектив Варлаам Папірусюк із колегами затримують Вітольда Крисопупова, відберуть у нього викрадене яйце дракона і повернуть його батькам (звісно, йдеться про повернення яйця батькам яйця, а не про повернення Вітольда батькам Вітольда). І що Лицар Пивної Кружки з колегами звільнять Естер Гільденштерн, взяту в заручниці чорнокнижником Арсенієм Архиповим... Але це загалом. А в цьому останньому розділі Автор має

намір розповісти ці обидва щасливі для Терентопії епізоди максимально докладно, з усіма деталями, щоб у тексті не залишилося жодних недомовок, а в читача вже не залишилося жодних питань.

Якщо чітко слідувати хронології, то Автор повинен спочатку розповісти про події на фермі Христофора Оладьєва, тобто так званого Наполеона, що відбулися п'ятого листопада, а потім про події в особняку Арсенія Архипова, що сталися шостого листопада. Але Автор вирішив вчинити навпаки, і спочатку розповісти про лицарів і чаклуна, а потім про міліціонерів і шахрая. Оскільки має намір повідомити читачеві і про те, як потім вчинили з цим шахраєм, то пак з Вітольдом Крисопуповим, то пак Траляляліні, то пак Геннадієм Задериногою, а його подальша доля була вирішена вже після шостого листопада.

Отже, шостого листопада тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року три лицарі – Річард Левове Копито, Лицар Півної Кружки і Лицар Рожевого Ведмедика – рухаючись серед пагорбів, іменованих Неголеними горами або Неголеногір'ям, наближалися до села Великих Мотлохів. Погода була сонячною, безхмарною, схильною навівати оптимізм. Дерев, що там і там прикрашали пагорби, радували очі жовтизною і червоністю крон. Краса ландшафтів, що пестила органи зору, поєднувалася з красою звуків, що пестили органи слуху: магнітофон Річарда виплескував музику.

За кілька хвилин я нарешті побачу кохану Естер і дізнаюся від неї причину її таємничих переміщень, думав у нетерпінні Мгобокбекбе.

Ніхто не знав, про що думав чарівний меч Халазюк, що висів на боці Лицаря Пивної Кружки, і про те, чи здатний взагалі про щось думати меч, хай і чарівний. Навіть Автор Терентопських хронік цього й досі не знає.

Нарешті вершники в'їхали у Великі Мотлохи, що засіяли хатами схил досить великого пагорба. Здавалося, ніби якийсь невидимий гігант, стоячи на його вершині, витрусив з лантуха білі кубики, і вони, покотившись схилом, зупинилися кому де довелося.

Поміж хатами зміїлися вулиці, схожі на гірські стежки. Їхні назви були відзначені табличками на вбитих у ґрунт кілках. Табличка з написом «вулиця Дені Дідро» потрапила в область зору лицарів невдовзі після в'їзду, тож не довелося розпитувати селян про місцезнаходження цієї потрібної лицарям вулиці. А місцезнаходження на ній столярної майстерні мандрівники визначили за зібранням на узбіччі різної деревини та запахом свіжих деревних стружок.

Столяр Микола Корок, почувши, що шляхетні вершники шукають дорогу до особняка, відразу відклав роботу і повів лицарів до протилежної окраїни села. Вийшовши за сільську околицю, показав рукою:

— Он бачите, звідси йдуть чотири дороги. Їдьте ось цією, другій зліва. Там будуть три повороти, один ліворуч, а два праворуч. Так от вам треба буде повернути на другому праворуч. Так і доїдете до особняка.

Подякувавши, лицарі рушили зазначеним шляхом.

«І от нарешті лицарі досяглися прекрасного замку, який був метою їхньої мандрівки», – так сказано в книжці Джерома Клапки Джерома «Троє в човні, не рахуючи собаки». Цей вислів підходить і для цього місця Терентопських хронік, треба тільки слово «замку» замінити словом «особняка».

Наближаючись до цієї двоповерхової споруди, вони поба...

Саме в ті секунди, коли я, Автор Терентопських хронік, за допомогою своєї друкарської машинки наношу на аркуш білого паперу літери: «Наближаючись до цієї двоповерхової споруди, вони поба...», лунає дзвінок у двері моєї квартири. Не закінчивши слова «побачили», я змушений підвестися з-за свого письмового стола і потупати до дверей.

Відкривши їх, зрю перед собою шістьох незнайомих чоловіків. П'ятеро з них виглядають як близнюки, оскільки мають однаковий зріст, однакову статуру та однаковий одяг: сірі плащі та сірі капелюхи з полями. Очей не видно, оскільки на цих п'яти обличчях чорні сонцезахисні окуляри. Їхній вік незрозумілий. Шостий відрізняється від решти. На вигляд йому років тридцять. Без окулярів. Одягнений у синю куртку та коричневий кашкет. У руці спортивна сумка, тоді як у кожного з решти – валізка типу «дипломат».

– Ви Дюк Брунька, – каже один із «близнюків», таким тоном, ніби не питає, а стверджує. – У нас до вас важлива справа. Ми увійдемо.

— Будь ласка, — автоматично виявляю я ввічливість, впускаючи незнайомців у коридор квартири.

— Ми дізналися, що ви пишете рукопис про Терентопське королівство, — продовжує один із «близнюків», коли вони увійшли, зачинивши за собою двері. — Не питайте, звідки ми це знаємо, це наша професійна таємниця. Так от, ми зацікавлені в тому, щоб цей рукопис не був опублікований, щоб його ніхто не читав. Тому хочете ви цього чи ні, але рукопис ми у вас заберемо.

— На якій підставі?! — обурююся я такому нечуваному нахабству. — Я вам не віддам! Хто ви взагалі такі?

— А ви не здогадуєтесь? — каже інший «близнюк». — От і добре. Вашої згоди на вилучення рукопису нам не треба. Це питання вирішене, і ви не можете нічого змінити.

— Стривайте, я, здається, здогадуюсь, — вимовляю я. — Кільком своїм друзям я говорив про цю роботу і навіть читав фрагменти. Очевидно, хтось із них вирішив мене розіграти та попросив вас, незнайомці, прийти до мене під виглядом терентопських шпигунів. Визнаю: це досить дотепно. Передайте йому, що містифікація вдалася, мене потішила. А тепер прошу мене лишити. Мені треба працювати.

— Де рукопис, Сергію Арамовичу? — запитує один із «близнюків» не мене, а супутника в кашкеті.

Той задумливо водить у повітрі руками з розчепіреними пальцями, потім впевнено вказує убік кабінету і каже: «Там».

— Не смійте сваволити в моїй квартирі! — обурююся я, намагаючись загородити їм дорогу. — Ваш розіграш переходить межі! Ідіть, чи я викликаю поліцію!

— Сергію Арамовичу, зробіть, щоби він мовчав, не заважав, — просить один із «близнюків».

Чоловік у кашкеті махає в мій бік рукою, і, відсторонивши мене зі шляху, шістка входить до мого кабінету. Я бачу, як вони підходять до письмового стола і схиляються над стосом машинописних аркушів.

— Оце воно і є, — каже Сергій Арамович. — Як бачите, він назвав це «Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова».

Я хочу вигнати зухвальців, але не можу нічого ні сказати, ні зробити. Мене не слухаються ні мій рот, ні мої ноги, ні мої руки. Я завмер як статуя і можу лише бачити і чути. Мабуть, помах руки Сергія Арамовича подіяв на мене гіпнотично.

Сергій же Арамович у цей час кладе долоню правої руки на мій рукопис (тобто, насправді машинопис), і спрямувавши погляд на стелю, ніби до чогось прислухається. Потім розповідає:

— Так, тут він повістує про нашу країну. Про те знамените викрадення, що трапилося рівно тридцять років тому, і про пошуки викраденого. Багато чого він перебрехав для сміху, змінив деякі імена та назви, надавши їм комічного вигляду, але загалом досить близько до істини.

— А звідки ви все це дізналися, громадянине Дюку Брунька, дозвольте запитати вас? Ви що, самі побували в Терентопському королівстві, чи вам це хтось розповів? — запитує один із «близнюків».

— Він же зараз не може говорити, — згадує інший. — Сергію Арамовичу, поверніть йому на хвилинку мову.

Той робить у мій бік другий помах руки, і я можу сказати:

— Звідки я все це знаю? А звідки Франсуа Рабле знав усе те, що він описав у епопеї «Гаргантюа та Пантагрю-

ель»? А звідки Мігель де Сервантес знав усе те, що він зобразив у епопеї «Дон Кіхот»? А звідки Ілля Ільф та Євгеній Петров знали все те, що вони вивели у книгах про Остапа Бендера? Зі своїх фантазій, панове містифікатори. Із власної уяви. Зрозуміло, все, що я викладаю у своїх Терентопських хроніках, крім фактів щодо історії і культури Харкова, України та в цілому людства, все, повторюю, що стосується Терентопії, я вигадав від початку до кінця ось цією своєю власною головою! Творчим людям, знаєте, властиво вигадувати те, чого не було і бути не могло.

— Ну що ж, громадянине Дюку Брунька, не хочете казати правди, то й не треба, — хмикає один із «близнюків». — Це справи не змінить. Ваш викривальний рукопис буде ліквідовано, всі ваші знання про Терентопію будуть стерті з вашого мозку. І викриття нашої країни не відбудеться. Коротше кажучи, колеги, рукопис забираємо. Не забути і останній аркуш із друкарської машинки. Ви, Сергію Арамовичу, підчищаєте його пам'ять. І йдемо. Таким чином операцію під кодовою назвою «Кисільна арматура» буде закінчено.

Сергій Арамович знову махнув у мій бік рукою, і я знову онімів і знерухомлений. Мабуть, щоб не заважав цим чи то містифікаторам, чи то... продовжувати цю злу чи то містифікацію, чи то...

Я безпорадно спостерігаю, як товстенький стос покритих машинописним текстом аркушів переміщається з мого письмового стола в три валізки-дипломати (стос настільки грубенький, що в одному дипломаті не може поміститися). «Близнюки» проходять повз мене. Останній обертається і каже:

ПІСЛЯМОВА

вишуканого пройдисвіта

аа... Ааа... Ааапчхййй! *

---

* Коментар до «Післямови вишуканого пройдисвіта»:

Ну от, із моєю післямовою сталося те саме, що й з моєю передмовою на початку першої книги «Яйцепосу». Знову я роззявив був рота, аби вимовити післямову, знову в мене залоскотало в ніздрі, і знову замість післямови пролунало чхання. А якби не свербіж у носі, то я в своїй післямові сказав би таке:

Безцінний читачу! – почав би я. – Якщо ти перейшов до читання моєї післямови, то отже вже дочитав до кінця Терентопські хроніки. Втім, справжнього кінця у них немає, оскільки вони в останньому розділі перервані на півслові. З цієї причини ми, безцінний читачу, так і не дізналися подробиць розв'язки, тобто не побачили, як саме три лицарі знешкодили чаклуна та звільнили з його полону красуню, і як саме міліціонери затримали організатора викрадення драконячого яйця та забрали у нього викрадене, і як потім вчинили з організатором. Але незакінченість – це досить типове явище для епосів. Наприклад, і Вергілій не дописав до кінця свого епосу «Енеїда». І Франсуа Рабле – свого епосу «Гаргантюа та Пантаґрюель». І Ярослав Гашек – свого епосу «Пригоди бравого вояки Швейка». І Микола Гоголь – свого епосу «Мертві душі» (адже планував написати три томи, а написав лише два, та й то другий спалив у пічці, тож до читачів у повному вигляді дійшов

лише один). Літературознавці стверджують, що і епос про Остапа Бендера залишився недописаним, оскільки, мовляв, Ілля Ільф та Євгеній Петров планували написати про нього три романи, а встигли написати лише два. Але якщо перелічені епоси не були дописані до кінця через передчасну смерть їхніх авторів, то Терентопський так званий епос залишився трохи недописаним, як бачимо, читачу, через втручання терентопських шпигунів.

Позаяк ця моя післямова дуже далеко від моєї передмови, – продовжив би я, – то ти, безцінний читачу, мав повне право забути, хто я такий. Тому нагадую: я, так званий вишуканий пройдисвіт, є тим самим індивідом, котрий знайшов рукопис (точніше машинопис) Дюка Бруньки «Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова», вигадав для нього лаконічнішу назву «Яйцепос», і поставив за мету його опублікувати, зробивши доступним досить великій кількості читачів.

У передмові я пообіцяв, що в післямові розповім, як цей рукопис потрапив до моїх рук. Виконую обіцянку.

Одним відносно теплим сонячним осіннім днем після низки дощів, що мали місце попередніми днями, я вирушив на прогулянку до соснового бору на західній околиці Харкова. Прихопивши з собою сумку на випадок, якщо мені траплятимуться їстівні гриби. Гриби траплялися, але мало і не дуже престижні. Не було ні білих, ні лисичок, ні рижиків... У сумці опинилися лише дощовики та сиріїжки, котрі зневажаються істинними асами грибного полювання.

У процесі цієї прогулянки мені закортіло справити велику нужду. У справдешньому лісі немає туалетів, і мандрівник справляється з цією фізіологічною проблемою,

просто присівши під якимось кущиком. Але я гуляв не в стовідсотковому лісі, а в насадженнях на околиці міста, де вряди-годи прогулювалися місцеві жителі. Тому колись якась добра душа спорудила в цих насадженнях нужник для гуляючих. Типовий нужник із деревних дощок із діркою у підлозі замість унітазу.

Отож я перемістився до цього, м'яко кажучи, малого архітектурного спорудження, оточеного кущами, і відкрив його двері. Сподіваюся, ти не думаєш, безцінний читачу, що відкривши двері в кущах, я побачив за ними чарівне королівство. Ні, я побачив те, що й очікував побачити.

Отже, закривши двері зсередини, спустивши штани із трусами й присівши над діркою (вибач, читачу, за малохудожні подробиці, але я прагну, щоб ти точно уявляв собі картину знаходження рукопису), я із прикрістю зміркував, що не догадався прихопити в дорогу рулон туалетного паперу. Яка ж була моя радість, коли я виявив у нужнику довгий цвях, убитий вістрям у стінку, і настромлений на цю залізячку досить товстий стос паперу – машинописні аркуші формату А4. Подумки подякував тій добрій душі, яка вчинила таке благодіяння для подорожан, що забули узяти в дорогу рулон.

Звільнивши кишечник від, так би мовити, «надлишків», я зняв зі цвяха верхній аркуш. На ньому було щось надруковано за допомогою друкарської машинки. Маючи з дитинства любов до читання текстів, я не зміг стриматися, і перш ніж скористатися аркушем як туалетним папером, надруковане прочитав. Там було:

«Дюк Позаславович Брунька.

Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова».

Використавши аркуш відомим способом, я встав, натягнув труси й штани.

Читацька цікавість змусила мене зняти зі цвяха й другий аркуш. На ньому було:

«Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова.

Нібито химерна, бешкетна й курйозна спроба ушкварити поблизухарківський чарівно-лицарський, так би мовити, епос. З детективною, м'яко висловлюючись, фавбулою. Для благодушного й поблажливого читача, обдарованого почуттям гумору. Читача, не спотвореного надмірною солідністю та снобізмом.

"Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова" є пародією на поки ще не написаний роман-епопею "Королівські підпілля хронічної забави" поки ще не народженого (і достеменно невідомо, чи народиться він взагалі коли-небудь) пописувача Вільяма Корнійовича Переперденка-Дупського.

Автор присвячує цей твір... Ну, деякі письменники присвячують свої книги яким-небудь людям; чому б і Авторові цієї писанини не присвятити її комусь. Так отож Автор присвячує цей твір... Еее... Кому б... Може цьому... Або тій... Втім... Гм... Якби був один або одна гідні присвяти, а то... Спробуй вибрати... А, та гаразд! Автор присвячує цей твір усім хорошим людям».

Я не зміг утриматися від того, щоби зняти з цвяха наступний аркуш і почати читати. Текст на ньому починався так:

«ЩОСЬ ТРИДЦАТЬ ШОСТЕ. Що начудив Хома Лукич.

*– Що там за лицар? Підійди дізнайсь,
Нащо став на шляху – на славу дами
Чи просто так гарцюючи?
Френсіс Бомонт, "Лицар Полум'яніючого Макогона".*

*– А хто це – Тізба? Мандрівний лицар?
– Ні, це дама...
Вільям Шекспір, "Сон літньої ночі".*

*Чи моє діло – кінь і меч?
Куди йти звідси приречена?
Я буду тут –
Бо наречена.
Даніїл Хармс, "Архітектор".*

18 – 26 жовтня 1995 року.

Теплим осіннім ранком 18 жовтня 1995 року, коли промені висхідного сонця пестили золоте листя, як пальці піаніста клавіатуру рояля, ґрунтовою дорогою, що витягнулася в мальовничому жовтневому пейзажі, переміщалися два вершники.

Вони наближались до дерев'яного моста через річку Рідину, щоб переїхати на інший берег.

Павутиння серед гілок придорожніх дерев, обсипане крапельками роси й опромінене ранковим світилом, прикидалося діамантовими мереживами.

Наїзники були лицарями Напівкруглого Столу. Один із них звався лицарем Ярославом, другий – бароном Андрієм Циніком.

Як і інші лицарі Терентопського королівства (і придворні й незалежні), ці двоє, залишивши столицю – місто Жорикбург, – тепер на прохання терентопського короля Жорика Дев'ятого мандрували країною в пошуках драконячого яйця, котре було викрадено 18 вересня 1995 року, тобто рівно місяць тому, з Абрикосової печери, що в Каменіані».

Я зрозумів, що не знатиму спокою, якщо не прочитаю цього машинопису повністю, позаяк залишу його в нужнику. Тому зняв із цвяха весь стос листів, стос, треба сказати досить важкенький, і поклав папір у сумку поверх грибів (внаслідок чого гриби, на жаль, потрапили на мою кухню в доволі пом'ятому та розкришеному вигляді). Залишивши лісовий нужник, я поквапився до Харкова.

Розуміючи, що вилучення мною паперу з нужника може створити проблеми іншим перехожим, які, як і я, зайдуть туди, забувши прихопити рулон туалетного, і намагаючись бути порядною людиною, яка не створює проблем для безневинних громадян, насамперед у Харкові я купив у першому-ліпшому магазині чотири рулони. Після чого повернувся до нужника і залишив там ці рулони, радіючи, що нікому не зашкодив придбанням того писання.

Вдома я продовжив читати. І за кілька днів дочитав Терентопський так званий епос Дюка Бруньки до кінця, тобто до місця, де він обірвався на півслові.

Ян Потоцький написав твір за назвою «Рукопис, знайдений у Сарагосі», Едгар Аллан По – «Рукопис, знайдений у пляшці», Марк Твен – «Старовинний рукопис, знайдений у глеку», Олексій Миколайович Толстой – «Рукопис, знайдений під ліжком», Станіслав Лем – «Рукопис, знайдений у ванні», Хуліо Кортасар – «Рукопис, знайдений у кишені», Фазіль Іскандер – «Рукопис, знайдений у печері», Анджей Сапковський – «Рукопис, знайдений у Драконячій Печері», Марк Хелпрін – «Рукопис, знайдений у валізі», Павло Амнуель з Леонідом Шифманом – «Рукопис, знайдений на столі», Пауло Коельйо – «Рукопис, знайдений в Аккрі»... Список можна продовжити, бо чимало є ще текстів, у назві яких присутнє словосполучення «Рукопис, знайдений...» Терентопські хроніки – за місцем їхнього мною виявлення – можна було б назвати «Рукопис, знайдений у нужнику». На що читач, якщо йому цей рукопис не сподобався, може схидно пащекувати: «От-от, там йому саме і місце». Це означатиме, що рукопис був написаний для іншого читача. Наприклад, такого, як я: мені рукопис заімпонував. Тому я вирішив, що йому не місце у нужнику. Йому місце у руках читачів у вигляді надрукованої книги. Певно, я не вважаю ці писання Дюка Бруньки літературним шедевром на модус творів Рабле, Шекспіра, Сервантеса та інших видатних майстрів слова. Певно, я бачу недоліки цього Терентопського так званого епосу. І проте гадаю, що в «Яйцепосі» крім недоліків є й деякі плюси, через які він гож бути представленим тим читачам, яким, як і мені, цікаві писання подібного сорту.

Чому цей твір опинився в нужнику? Якщо, увімкнувши фантазію, уявити, що Терентопське королівство дійсно існує, і тамтешні шпигуни дійсно явилися до Автора, тобто до Дюка Бруньки, і забрали у нього рукопис, то можна подумати, що вони вирішили позбутися писання про їхню засекречену країну не простим способом, спалюванням або розриванням на дрібні клаптики, а способом ганебним, принизливим для писання. Хіба не принизливо для твору, якщо люди знищать його в нужнику у якості туалетного паперу? Втім, припущення про таку підступність терентопських шпигунів, ясна річ, є лише, як я сказав, фантазією, бо, звичайно, ніякого Терентопського королівства насправді не існує. Або... Ні, гадаю, не існує. Більш реалістичною версією є та, що сам письменник розчарувався у своєму творі та настромив його на довгий цвях у лісовому сортирі. Микола Васильович Гоголь деякі свої твори, розчарувавшись у них, кидав у палаючу пічку, а Дюк Брунька – ось так. Але це лише здогад. А правди про переміщення рукопису в нужник ми, безцінний читачу, можемо ніколи й не дізнатися.

Той, хто намагався знищити твір у такий спосіб, не припускав, що першим без прихопленого з собою рулону туалетного паперу перехожим, котрий зайде до нужника після настромлення машинопису на цвях, виявиться такий махровий бібліофіл, як я, який навіть туалетний папір уважно розглядатиме, якщо на ньому щось написано, для якого навіть туалетний папір є цінністю, якщо написано щось цікаве.

Як я вже висловив у передмові, ні знайти Дюка Бруньку, ні чогось дізнатися про нього мені не вдалося. Це якась таємнича, загадкова особистість. Тому я вирішив

сприяти публікації цього так званого епосу без згоди та благословення цього Автора. Можна сказати, що публікація літературного твору без згоди автора – порушення його авторських прав. Але я чомусь абсолютно впевнений, що якщо Автор оголоситься, то я зумію знайти з ним спільну мову і отримати його згоду, нехай і заднім числом, тож не буде жодних скандалів та жодних судових позовів проти видавництва, яке цей твір надрукує. Тому майбутньому видавцеві не варто із цього приводу хвилюватися. Всю відповідальність за публікацію я беру на себе.

Назва «Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова» видалася мені не дуже вдалою: по-перше, надто довгою, по-друге, надто формальною. Тому я мав нахабство запропонувати заголовок інакший – «Яйцепос».

Розкажу, як я підібрав таке назвище. Серед нових наймень, що спадали мені на думку, були, наприклад, такі: «Велика Яєчна Експедиція», «Пророцтво Гектора Манюні», «Лицарі та інші суб'єкти», «Яєчний детектив», «Шукати яйце», «Секретне читиво», «Осінь. Меч. Яйце», «Яєчна епопея», «Епопея яйця»... Були варіанти ще лаконічніші, що склалися з одного слова: «Яйцешукачі» та «Терентопіада». Був і варіант на давньогрецький манер: «Авгонія» («авго» у перекладі з грецької – яйце). Була, як один з варіантів, і аббревіатура: «ІВНО» (що у розгорнутому вигляді означає – Історії В Нужнику Однайдені; хотів був назвати Гарні Історії В Нужнику Однайдені, та тоді аббревіатура вийшла б негарною). Але зрештою я вирішив, що оскільки фабула твору пов'язана з яйцем і оскільки твір Автор називає епосом (нехай і «так званим»), то чому б не утворити назву, прищипавши слово «яйце» до слова «епос». Так і вийшов новий заголовок «Яйцепос». Чомусь

(сам не знаю чому) я на 99% упевнений, що якщо Автор оголоситься і зі мною поспілкується, то однозначно схвалить нове найменування свого твору. Тож видавцеві, знову-таки, нема про що турбуватися.

Автор намагався цей свій твір робити досить веселим, періодично підкреслюючи, що сміх корисний для здоров'я. Я з ним солідарний. Веселі книги в цьому аспекті дійсно корисні, і чим більше їх буде, чим більше народу їх читатиме, тим народ буде здоровішим. Це не означає, звичайно, що всі книги мають бути кумедними. Потрібні і книжки серйозні, і трагічні, всякі. У цьому місці своєї післямови, незважаючи на те, що йдеться про твір веселий, я не можу не сказати і про обставину сумну.

Глянувши на дати написання «Яйцепосу» (вересень 1995 – вересень 2025 років), можна зрозуміти, що час його створення припав у тому числі і на ті страшні місяці, коли в Україні зlodіяла війна, коли войовнича східна орда під керівництвом божевільного і злісного диктатора (навіть гідую бруднити ці рядки його ненависним прізвищем, та в тому й немає потреби, бо читачеві прізвище цієї чортової почвари і без того відоме) окупувала українські території, мучачи та вбиваючи мешканців; коли українські міста та села зазнавали обстрілів та бомбардувань, перетворюючись на руїни та попелища. І Харківщина страждала через часткову окупацію, і у Харкові місяцями вдень та вночі вибухали бомби, ракети, міни та снаряди. І харків'ян позбавляли життя та здоров'я жорстокі східні ординці, ніби одержимі дияволом. Чи доречно у такий трагічний час продовжувати створення веселої книги? Історія людства показує, що не тільки доречно, а й необхідно. Ціла низка прекрасних і досить веселих книг була написана саме у ва-

жкі часи, коли маси людей переживали горе і страждання. У такі часи можна зневіритися. А, як справедливо зауважив Микола Васильович Гоголь, «людина зневірена є погань у всіх відношеннях, які б не були причини зневіри, бо зневіра проклята Богом». (Гоголь, очевидно, знався на цьому з власного досвіду, оскільки схильний був часом зневірюватися. Напевно не без зневіри він написав: «бажання наші гроша не варті. Мені здається, що доля більше нічого не робить із ними, як тільки підтирається, коли ходить до нужника».) Одним із ліків проти зневіри буває жарт, сміх. І саме у важкі часи люди потребують таких ліків більше, ніж за часів легких.

Звичайно ж, наперекір ворогам, Україна існувала, існує і існуватиме; звичайно ж, Харківщина була, є і буде українською. Звичайно ж, відновлений після війни Харків буде ще красивішим, ніж був раніше. Тим більше, що і серед зарубіжних друзів є охочі взяти участь у його відновленні та покращенні. Те саме можна сказати і про інші населені пункти України. Тож, безцінний читачу, на зло ворогам, будемо оптимістами та людьми веселими.

От що сказав би я, так званий вишуканий пройдисвіт, у своїй післямові, якби в мене не залоскоталося в ніздрі, через що замість післямови пролунало чхання.

Цю свою післямову, та й загалом книгу я хочу закінчити, як то кажуть, на позитивній ноті. Тому й ставлю її наприкінці замість крапки.

От вона, позитивна нота:

ДОПОВНЕННЯ

**ЦИТАТИ,
невідомо для чого зібрані
Автором Терентопських хронік**

Читаючи потішні заголовки деяких книг мого витвору... Ви робите занадто скоростиглий висновок, начебто в цих книгах ідеться тільки про безглуздості, дуріння й усілякі сміховинні небувальщини; іншими словами, ви, звернувши увагу тільки на зовнішню ознаку (тобто на заголовок) і не вникши в суть справи, звичайно вже починаєте сміятися й веселитися. Але до утворів рук людських так легковажно ставитися не можна. Ви ж самі говорите, що ченця впізнають не за одягом, що дехто, мовляв, і одягнений ченцем, а сам-от він аж ніяк не чернець, і що на декому хоч і іспанський плащ, а хоробрості іспанської у ньому от настільки немає. А тому розкрийте мою книгу й удумайтеся добряче, про що в ній ідеться. Тоді ви втямите, що зілля, яке в ній міститься, зовсім не схоже на те, яке обіцяла скринька; я прагну сказати, що речі, про які вона тлумачить, геть не такі безглузді, як можна було подумати, прочитавши заголовок.

Франсуа Рабле.

... виправити свою книгу я не в змозі, по-перше, тому, що я не досить для цього освічений і обдарований, а по-друге, тому, що вроджена лінь і схильність до неробства заважають мені кинути на пошуки авторів, які, до речі, не повідомлять мені нічого такого, чого б я не знав і без них.

Мігель де Сервантес Сааведра.

Усе, що існує в умі, необхідно й повинно існувати в природі!

Бенедикт Спіноза.

Автор визнає, що в книзі його міститься кілька юнацьких витівок, які заслуговують на осуд з боку людей серйозних і розумних, однак він бажає нести відповідальність лише в міру своєї провини і заперечує проти того, щоб його помилки множилися неосвіченою, надмірною і недоброзичливою старанністю людей, позбавлених і неупередженості, щоб допустити добрі наміри, і чуття, щоб розпізнати наміри істинні...

Розважливий читач не міг не звернути уваги на те, що деякі місця цієї книги, котрі викликають найбільше заперечень, є так званими пародіями; у них автор підлаштовується під стиль та манеру інших письменників, яких хоче відтворити.

Джонатан Свіфт.

Немає нічого смішніше, як розумний вигляд із порожнім нутром, і немає нічого веселіше, як смішне обличчя зі схованою серйозністю...

Не любі мені ця порожня зарозумілість із пишною пустелею, а миле те, де зверху нічого, а під сподом – ЩОСЬ, зовні брехня, а в середині істина.

Григорій Савич Сковорода.

Писання книг, коли воно робиться вміло (а я не сумніваюся, що в моєму випадку справа йде саме так), рівносилъне бесіді. Як жодна людина, що знає, як поводитися в хорошому товаристві, не наважиться висловити все, – так і жоден письменник, який усвідомлює істинні межі пристойності й вихованості, не дозволить собі все обдумати. Кращий спосіб зробити пошану розумові читача – поділитися з ним дружньо своїми думками, надавши деяку роботу також і його уяві.

Лоренс Стерн.

Ти розумієш, читачу, що я міг би тягнути без кінця цю розмову, на тему, про яку стільки говорено й стільки писано протягом двох тисяч років без того, щоб зробити бодай один крок уперед. Коли не хочеш бути вдячним мені за те, що я тобі кажу, то будь вдячний бодай за те, про що не кажу.

Дені Дідро.

Існує мало людей, фантазія яких спрямована на правду реального світу. Зазвичай воліють іти в незвідані країни й обстановку, про яку не мають жодної уяви і яку фантазія може причепурити найвигадливішим образом.

Йоганн Вольфганг фон Гете.

Є світ внутрішній, так само як є духовна сила, за допомогою якої ми пізнаємо його з повною ясністю й блиском у русі життя, але така вже наша земна доля, що поруч із ним стоїть іще світ зовнішній, у якому ми містимося і який діє на цю духовну силу як рушійний важіль. Явища внутрішнього світу можуть обертатися тільки в колі, утвореному явищами світу зовнішнього й, переступаючи за це останнє коло, дух наш втрачає міцний ґрунт, поринаючи в область неясних передчуттів і уявлень. Але ти, о мій пустельнику, ти не визнавав зовнішнього світу, ти не помічав відкритого важеля, яким він тиснув на твою внутрішню силу. Коли ти, з проникливістю, що наводить жах, стверджував, що тільки дух може бачити, чути й почувати, що він один усвідомлює факти й що тому визнане ним за існуюче повинне існувати насправді, ти забував при цьому, що, навпаки, зовнішній світ змушує уміщений у тілі дух діяти так чи інакше за своєю волею.

Ернст Теодор Амадей Гофман.

Я не зміг себе ніколи примусити продовжувати читання такого роману, у якому немає захопливості для ЦІКАВОСТІ, тобто добре заплутаних і добре розплутаних подій, і захопливості для РОЗУМУ, тобто істини й простоти з нею нерозлучної.

Василь Андрійович Жуковський.

Людина має особливу схильність до всього чудесного, до всього, що виходить зі звичайного порядку.

Антоній Погорельський (Олексій Олексійович Перовський).

Чудова справа бути пописувачем, якщо не більше, то хоча б і чотирьох частин чогось!.. Це диво! І кожен, хто читає, побачить мною написану книгу, прочитає її чи ні – що за діло! Але моє ім'я неодмінно вже прочитає. Увесь читаючий світ прочитає... Ну, як?.. От найприємніша нагорода авторіві за всі його витрати на папір і час використаний для писання! Творця книги, хоча б і в одному томі, дорівнює слава із завойовником, засновником царств, міст, відкривачем нових земель, тому, тому-от ім'я його так само безсмертне і так само залишиться, поки не винищиться друкарське чорнило... що, здається, ніколи не буде.

Грицько Основ'яненко (Григорій Федорович Квітка).

Поезія, прости Господи, має бути дурнувата.

Олександр Сергійович Пушкін.

Один тільки час може засвідчити в справедливості описуваної події. Уява людини не створювала ще речі незбутньої; що не було, чого немає, те буде. Звичай, вдачі й думки людей описують параболу в просторі часу, як комети в просторі всесвіту. Якби людина була безсмертна, то в майбутньому вона зустріла б минулість, їй знайому.

Чого за старих часів не бувало! Весело згадати та розповідати сумно: ніхто не повірить. Для віри в казку потрібне здорове серце, ясні очі, дух незбентежений, трохи уму, більше розуму... Та де ж узяти цих скарбів?..

Бувало!.. та хто старе згадає, тому око геть!.. Бувало чарівництво і чародійство; але й у нас є своїх чудес удосталь, своїх казок достатньо.

Олександр Фомич Вельтман.

Усе достоїнство оповідання полягає у великій правдоподібності неможливого факту.

Олексій Костянтинович Толстой.

Пишіть весело, давайте тільки те, що суспільний шлунок перетравлює.

Осип Іванович Сенковський.

Знищувати колись написане нами, здається, так само несправедливо, як позабуватися минулих днів своєї юності. Притому якщо твір містить у собі дві, три ще не сказані істини, то вже автор не має права приховувати його від читача, і за дві, три вірні думки можна вибачити недосконалість цілого.

Причина тієї веселості, яку помітили в перших творах моїх, що з'явилися в друку, полягала в деякій щиросердечній потребі. На мене находили припадки туги, мені самому непоясненої, яка ставалася, може бути, від мого хворобливого стану. Щоб розважати себе самого, я вигадував собі все смішне, що тільки міг видумати. Видумував цілком смішні особи й характери, становив їх подумки в найсмішніші становища, геть не переймаючись тим, навіщо це, для чого, і кому від цього вийде яка користь.

Микола Васильович Гоголь.

Так, я страждав на це і страждаю; я геть не вмію, дотепер (не навчився), упоратися з моїми засобами. Безліч окремих романів і повістей разом втискуються в мене в один, так що ні міри, ні гармонії... Але є й того гірше: я, не спитавшись із засобами своїми й вабний поетичним поривом, беруся виразити художню ідею не до снаги.

Фантастичне в мистецтві має межу й правила. Фантастичне має до того стикатися з реальним, що ви повинні МАЙЖЕ повірити йому.

Федір Михайлович Достоевський.

Мабуть, найважче в літературі — принаймні, я так вважаю, і це не мій добровільний вибір: просто я змушений приймати речі як вони є — написати щось дійсно оригінальне. А найлегше — коли оригінальний рядок уже написаний, дотримуватись його й написати хоч трохи на настільки ж високій ноті.

Льюїс Керролл (Чарльз Лютвідж Доджсон).

Мистецтво, і нічого крім мистецтва, мистецтво нам дане, щоб не вмерти від істини.

Фрідріх Ніцше.

Люди втомлюються від новизни — від новітніх мод і прожектів, від удосконалень і добродійних змін.

А все, що ведеться з давніх-давен, — уражає й сп'янює.

З давніх-давен являється юність.

Усякий скептик відчуває, які перестарілі його сумніви.

Усякий примхливий багатій знає, що йому не видумати нічого нового.

І обожнювачі змін схиляють голови під гнітом всесвітньої втоми.

А ми, не женячи за новизною, залишаємося в дитинстві — і сама природа опікується тим, щоб ми не подорослішали.

Гілберт Кім Честертон.

... хто без цікавості читає словники, з того не буде доброго письменника.

Насамперед прозаїк повинен бути спокійною, акуратною людиною і мати великий запас терпіння. Суб'єкти істеричні, похапливі й слабовільні можуть бути (частогусто бувають) хорошими поетами, та прозаїків з них не буде. Коли хтось остигає до свого твору після першого вечора, то хай він краще й не береться писати прозою — нехай складає договір на поему.

Далі, для прозаїка потрібний у значній собі дозі... розум. В історії літератури досить знайдеться прикладів, що дурненькі-таки люди робилися доволі відомими поетами, чи там критиками, або істориками літератури (в останнім випадкові це навіть *comme il faut*) – але прозаїк повинен бути розумний. З дурня прозаїка не буде, хай вже краще прямо вчиться на історика літератури.

Філософські міркування принципово можливі як отой матеріал для провалин у новелі, та, між нами кажучи, який з новеліста філософ! Мабуть, такий, як лікар чи метеоролог... Отже, єдина безпечна для новеліста філософська позиція – це іронія та скепсис, бо вони, принаймні, нічого не висувають позитивного, а тільки заперечують.

Найкраще діло заповнювати оті дірки міркуваннями психологічними. Наука психології, а так само поки що й рефлексології остільки мало дотепер розвинені, що можна брехати досхочу...

Нарешті, можна заповнювати прогалини цитатами й виписками. Для цього треба мати енциклопедичний словник. Узагалі для прозаїка енциклопедичний словник – те ж саме, що для поета етимологічний – постійне джерело натхнення й винаходів.

З-посеред безмежного пливу нібито однакових незначених, буденних фактів творець вихоплює один, підіймає його високо над своєю головою і примушує вигравати на сонці всіма кольорами райдуги. Точніше сказати, творець примушує людей уперше в їхнім житті побачити те, що вони бачать щодня і кожної хвилини. Він конкретизує, розцвічує, створює річ, що досі була для людей лише цифрою в безконечнім числі життєвого потоку.

Майк Йогансен.

Мене цікавить тільки «нісенітниця», тільки те, що не має жодного практичного смислу. Мене цікавить життя тільки у своєму безглуздому прояві.

Тільки ти просвіти мене Господи
Шляхом віршів моїх.
Розбуди мене сильного до битви зі смислами,
швидкого до керування слів...

Даниїл Хармс (Даниїл Іванович Ювачов).

І, узявши в руки перо, я став щось писати на аркуші. Зізнаюся відверто: вийшла якась нісенітниця... Героїв своїх треба любити; якщо цього не буде, не раджу нікому братися за перо – ви одержите найбільші неприємності, так і знайте.

Михайло Афанасійович Булгаков.

І я взяв та зібрав людей і перетасував їх, і всі вони почали жити... Одні, щоправда, працювали краще, інші гірше, але я вже встигнув звикнути до них. Не закреслювати ж! Не слова – люди.

Євгеній Львович Шварц.

Я не можу, та й не прагну, зовсім позбуватися того бачення світу, яке я виніс із дитинства. Доти, поки я живий і здоровий, я не припиню серйозно думати про стиль прози, любити землю, одержувати радість від матеріальних речей і від осколків того, що називати марною інформацією. Нема рації намагатися придушити в собі це.

Джордж Орвелл (Ерік Артур Блер).

Людина відкрила, що світ не романтичний, але людська природа вимагає чарівництва.

Усе, створене уявою, має існувати десь у всесвіті.

Джон Бойнтон Прістлі.

Незвичайне може зробити твір більш фантастичним або менш фантастичним, але саме по собі воно не здатне зробити його літературно кращим або гіршим. Як би елемент незвичайного не вражав уяви, якою б свіжою чи новою не здавалася пов'язана з ним ідея, він не може підняти твір до рівня великої літератури, якщо одночасно не виконуються якісь загальніші літературні вимоги, якщо, коротше кажучи, твір НЕ БУДЕ НАПИСАНО ДОБРЕ .

У творах реалістичної фантастики демони та відьми можуть розгулювати містом, може порушуватися другий закон термодинаміки, і Ісус може вдруге спуститися на грішну землю. Кожному неупередженому читачеві ясно, що це лише художні прийоми, що дозволяють автору підкреслити якусь думку або відтінити деякі риси людини (чи суспільства).

Брати Стругацькі (Аркадій Натанович Стругацький та Борис Натанович Стругацький).

Ми зосереджуємося тільки на кульмінаційних моментах дії, все, що перебуває між ними, позбавлене суттєвості і тому лишається поза нашою увагою. Завдяки такій манері розповіді досягається більша глибина в часі, в свідомості й долі. Хтось незгодний? Заперечення автор просить надсилати в письмовій формі.

Насправді ж найперша ознака цивілізації полягає в тому, щоб зуміти сміятися не лише з чужих, але й з власних домагань, надто коли ці домагання пусті і дріб'язкові.

Павло Загребельний.

Все це дає підстави, скромно кажучи, назвати твір оригінальним. Передусім хоча б тим, що будь-який розділ, котрий сподобається читачеві, можна читати двічі. Його можна приписувати на ніч хворим у післяопераційну палату, і він з успіхом замінить запатентований угорцями знаменитий піпольфен і невідомо ким винайдений димедрол, що дається хворим як у вигляді ін'єкцій, так і таблеток.

Без зайвої скромності скажемо, що книга має і свої недоліки: вона легко загоряється від настільних ламп, цигарок і сірників.

Сміх — це профілактика. Сміх — це озонне оновлення організму й тіла суспільства. Сміх — це ознака здоров'я народу. І там, де лунає сміх, там люди живуть повнокровним і щасливим життям. Не сміються лише на цвинтарі.

Отож сміймося ми. Посміхаймось одне одному. І одразу відчуємо, що щира й сердечна посмішка дорожча фальшивого потиску руки.

Можливо, ця книжка тебе й розчарує, як розчаровує власне життя на певному життєвому відтинку, — не впадай у розпач. Хай ця книжка і стане твоїм єдиним розчаруванням у житті, і повір мені — це не така вже й велика втрата. Єдине, що скажу тобі, любий читачу, книжку я писав щиро. І в цьому, як на мій погляд, її найбільша вартість. А за талант? Не суди! То вже, як кажуть, від Бога. А в наш вік — вік знайомства — не кожному доводиться тримати його за руку, хоч дехто умудряється вхопити за бороду.

Олег Черногуз.

Отак як є. А може бути й гірше,
А може бути зовсім, зовсім зле.
А поки розум од біди не згірк ще, —
Не будь рабом і смійся як Рабле!

Ліна Костенко.

Зміст третьої книги «Яйцепосу»

ЯЙЦЕПОС, АБО ЗАБАВНІ ХРОНІКИ ПІДПІЛЬНОГО КОРОЛІВСТВА ПОБЛИЗУ ХАРКОВА	5
КНИГА ТРЕТЯ ЛИЦАРІ ТА ІНШІ ОРГАНІЗМИ	6
ЩОСЬ СОРОК П'ЯТЕ <i>Дірка в кальсонах</i>	7
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ШОСТЕ <i>Самогон для принцеси</i>	50
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ТРЕТЄ <i>Викопні цяцьки</i>	104
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ДРУГЕ <i>Кіностудія «Задфільм»</i>	144
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ СЬОМЕ <i>Парсуна суціги</i>	185
ЩОСЬ СОРОКОВЕ <i>Нюхання дороги</i>	211
ЩОСЬ СОРОК ДРУГЕ <i>Особливості полювання на грифонів</i>	258
ЩОСЬ СОРОК ШОСТЕ <i>Летючий Єврей</i>	294
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ П'ЯТЕ <i>Відсутність</i>	326
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ СЬОМЕ <i>Непросихаючі громадянки</i>	329
ЩОСЬ ТРИНАДЦЯТЕ <i>Марновірство</i>	354
ЩОСЬ СОРОК СЬОМЕ <i>Меч Халазюк</i>	357
ЩОСЬ СОРОК ВОСЬМЕ <i>Семишарова легенда</i>	368
ЩОСЬ СОРОК СЬОМЕ <i>Меч Халазюк (продовження)</i>	404
ЩОСЬ СОРОК ДЕВ'ЯТЕ <i>Засідання на Лисій горі</i>	441
ЩОСЬ СОРОК СЬОМЕ <i>Меч Халазюк (закінчення)</i>	456
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ЧЕТВЕРТЕ <i>Щодо переміщень барона Аркадія</i>	464
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ТРЕТЄ <i>Народження уколошканого</i>	502
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ СЬОМЕ <i>Придбання яйця</i>	505
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ШОСТЕ <i>Заручниця мрійника</i>	505
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ДЕВ'ЯТЕ <i>Розв'язка на ніздрях</i>	505
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ВОСЬМЕ <i>Мислення в Гірчичній</i>	505
ЩОСЬ ШІСТДЕСЯТЕ <i>Незвані гості, або Зненацька перерв...</i>	505
ПІСЛЯМОВА <i>вишуканого пройдисвіта</i>	505
ДОПОВНЕННЯ	505

<i>ЦИТАТИ, невідомо для чого зібрані Автором Терентопських хронік</i>	505
Зміст третьої книги «Яйцепосу»	505

Терентопське королівство